

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

3 2044 019 309 889

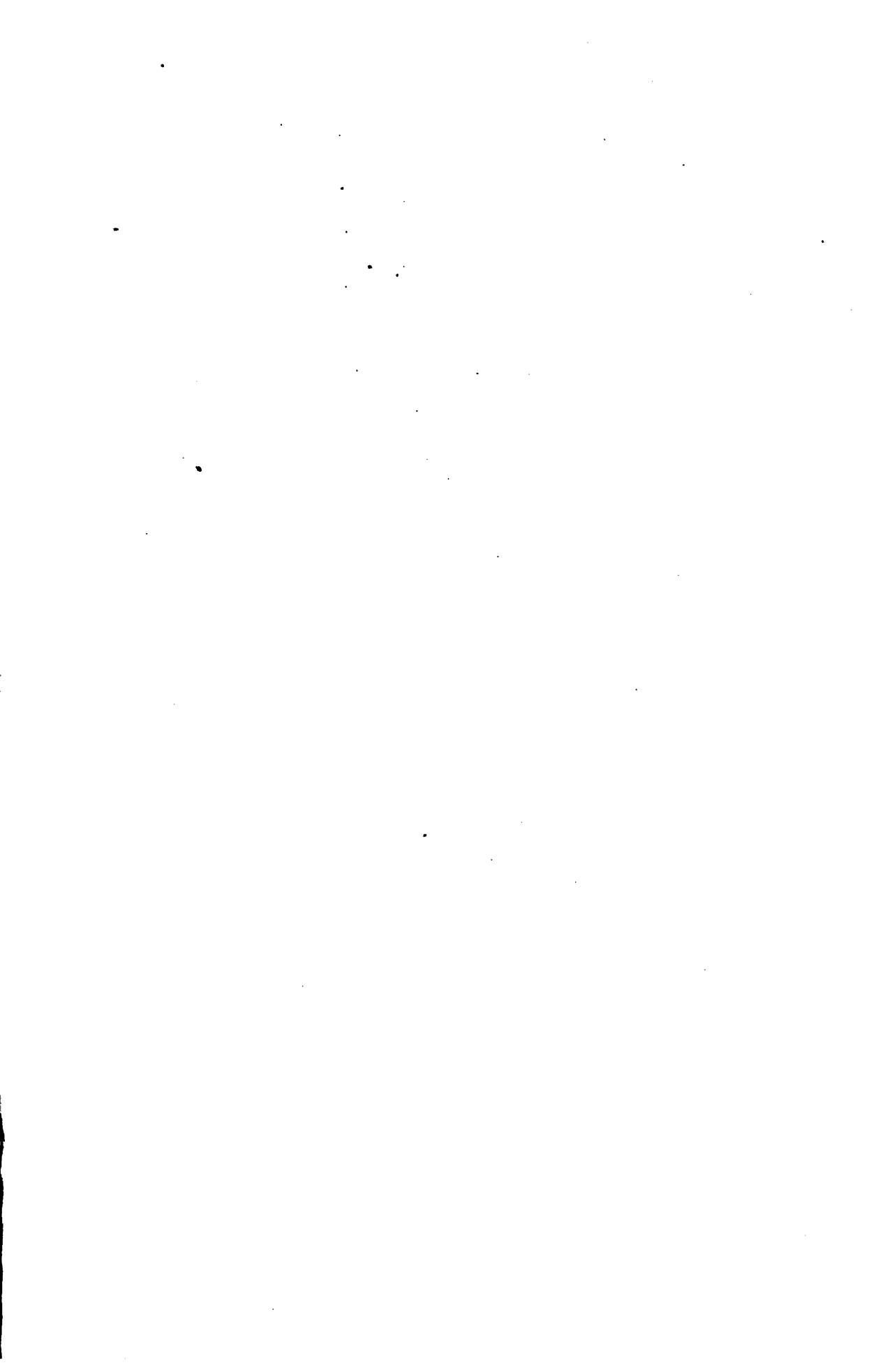
C 558.91

Harvard College Library

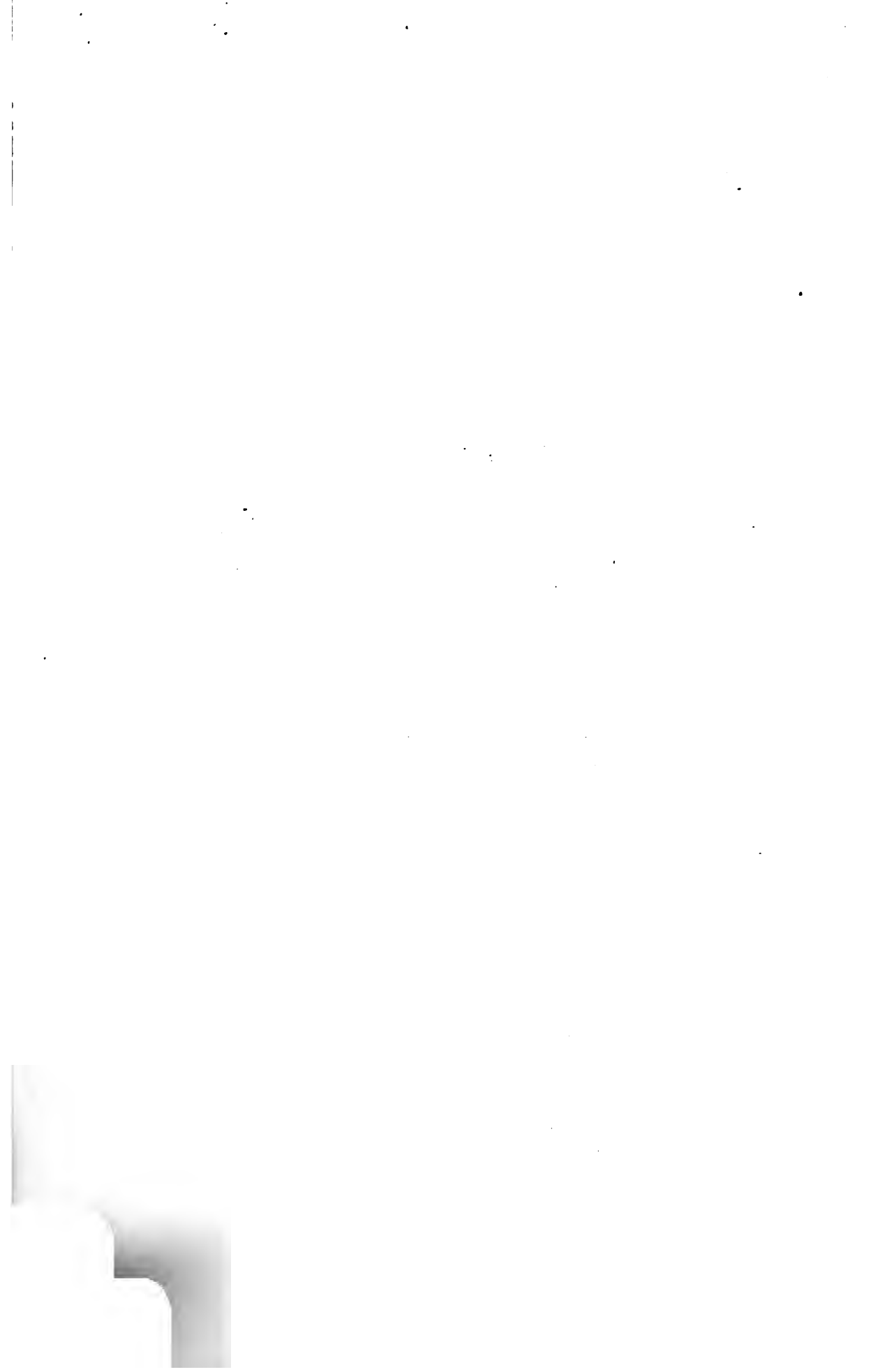

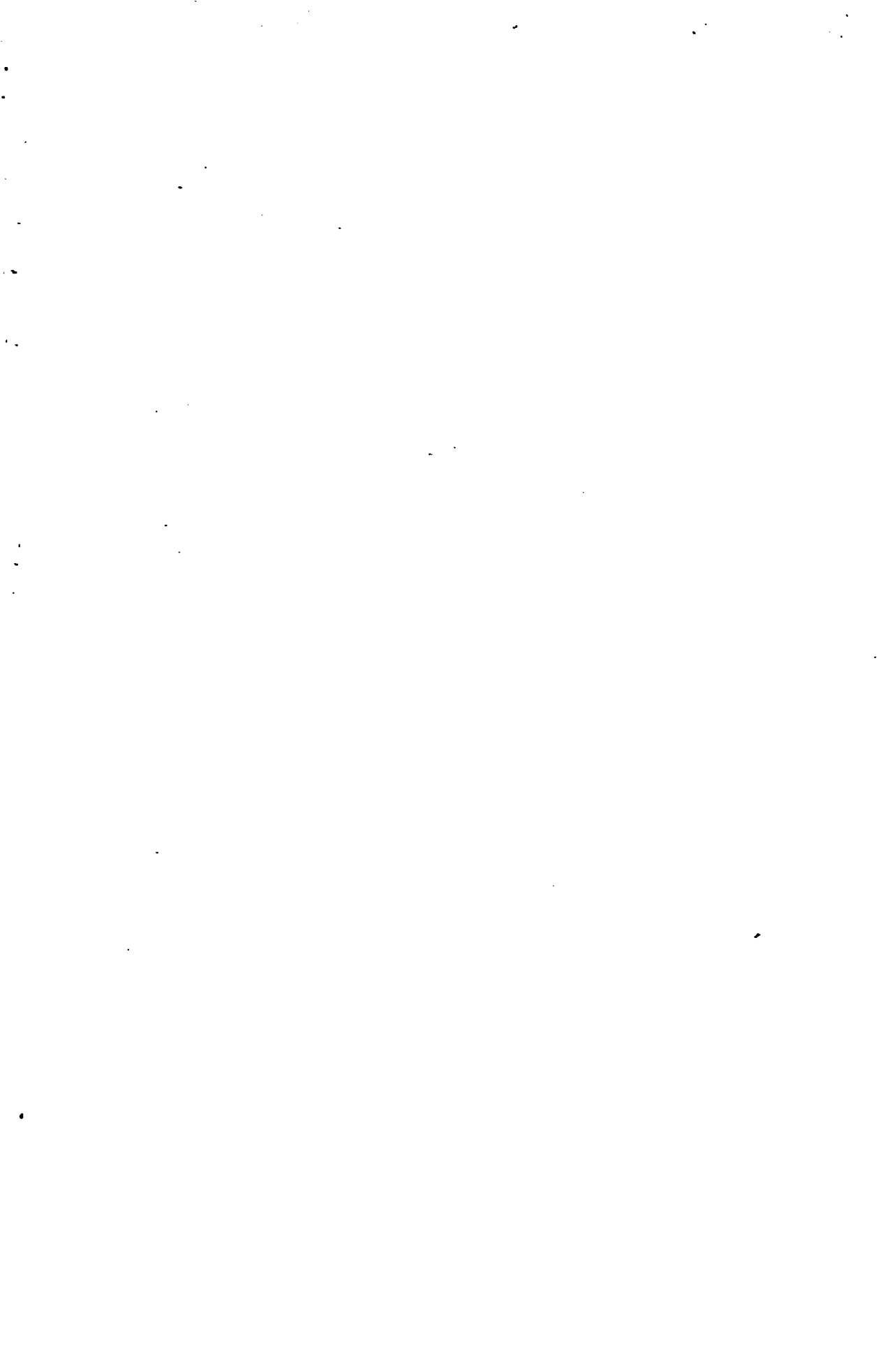
FROM THE BEQUEST OF
JOHN HARVEY TREAT
OF LAWRENCE, MASS.
(Class of 1862)

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΙΚΗΣ ΣΤΑΧΥΟΛΟΓΙΑΣ

ἐκτυπούμενα μὲν ἀναλώμασι τοῦ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΑΔΑΙΣΤΙΝΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

συλλεγέντα δὲ καὶ ἐκδιδόμενα ὑπὸ

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΔΟΥ-ΚΕΡΑΜΕΩΣ

ΤΟΜΟΣ Γ'

ΕΝ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΙ

1897

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

	Τιμή.
	P. K.
Ὁρθόδοξος Παλαιστίνη Συναγωγή:	
1-ον τεύχος. Ἡ ὀρθοδοξία ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γῆ ὑπὸ Β. Ν. Χιτροβοῦ	2 —
2-ον » Ὀδοιπορικὸν Βορδιγάλων ἔτει 333-φ, ῥωσιστὶ μεταφρασθὲν καὶ σχολιασθὲν ὑπὸ Β. Ν. Χιτροβοῦ	1 —
3-ον » Βίος καὶ ὀδοιπορικὸν τοῦ Ῥώσου ἡγουμένου Δανιὴλ (1106-1109), ἐκδ. ὑπὸ Μ. Α. Βενοβτιτίνοβ. Μέρους I	2 50
4-ον » Ὀδοιπορία εἰς Σινὰ ἔτει 1881-φ ὑπὸ Α. Β. Ἐλισσαίεβ	2 —
5-ον » Περίοδος τοῦ ἁγίου Σάβα ἀρχιεπισκόπου Σερβίας (1225-1237), ἐκδοθ. ὑπὸ Λεωνίδου ἀρχιμανδρίτου	1 —
6-ον » Περιήγησις τοῦ ἐμπόρου Βασιλείου (1465-1466) ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Λεωνίδου ἀρχιμανδρίτου	— 30
7-ον » Ἀνασκαφαὶ ἐν τῷ ῥωσικῷ χώρῳ τῷ παρὰ τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως ἐν Ἱεροσολύμοις (1883) μετὰ εἰκόνων χαρτῶν καὶ δύο παραρτημάτων, ὑπὸ Ἀντωνίνου ἀρχιμανδρίτου	6 50
8-ον » Διήγησις Δανιὴλ μητροπολίτου Ἐφέσου καὶ περίοδος τῶν Ἁγίων Τόπων, ἐκδ. ὑπὸ Γαβριὴλ Σ. Δεστούνη	1 60
9-ον » Βίος καὶ ὀδοιπορικὸν τοῦ ἡγουμένου Δανιὴλ. Μέρους II μετ' εἰκόνων καὶ σχεδίων. Ἑξηγητή	5 50
10-ον » Παλαιὰ Γεωργιανὰ μνημεῖα ἐν Παλαιστίνῃ καὶ ἐν τῷ Σινᾷ, μετὰ πινάκων καὶ εἰκόνων ὑπὸ Α. Τζαγαρέλῃ	4 50
11-ον » Διήγησις Ἐπιφανίου περὶ τῆς Ἱερουσαλῆμ καὶ τῶν ἐν αὐτῇ τόπων: σύγγραμμα ἑλληνικὸν τῆς θ' ἑκατ. ἐκδοθὲν, ῥωσιστὶ μεταφρασθὲν καὶ διερμηνυθὲν ὑπὸ Βασιλείου Βασιλειεβσκη	6 50
12-ον » Περιήγησις Ἰγνατίου τοῦ ἐκ Σμόλνης (1389-1405), ἐκδ. ὑπὸ Σ. Β. Ἀρσένιεβ	1 —
13-ον » Τὸ ἐν Ἱερουσαλῆμ Ἱερὸν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μετ' εἰκόνων καὶ πινάκων ὑπὸ Α. Α. Ὀλεσνίτςκη	16 —
14-ον » Σερβικὴ περιγραφή τῶν Ἁγίων Τόπων περὶ τὸ μέσον τῆς ιζ' ἑκατ., ἐκδ. ὑπὸ Α. Β. Στογιάνοβιτς	— 50
15-ον » Διήγησις Ἐπιφανίου μοναχοῦ περὶ τῆς πρὸς Ἱεροσόλυμα ὀδοιπορίας αὐτοῦ (1415-1417), ἐκδοθ. ὑπὸ Λεωνίδου ἀρχιμανδρίτου	— 25
16-ον » Τρεῖς συμβολαὶ εἰς τὰς περὶ Παλαιστίνης ῥωσικὰς γνώσεις, ἐκδοθ. ὑπὸ Λεωνίδου ἀρχιμανδρίτου	1 —
17-ον » Νικολάου ἐπισκόπου Μεθώνης καὶ Θεοδώρου τοῦ Προδρόμου, συγγραφεῶν τῆς ιβ' ἑκατ., βίοι Μελετίου τοῦ νέου ἐκδιδ. ὑπὸ Βασιλείου Βασιλειεβσκη μετὰ προλόγου καὶ ῥωσικῆς μεταφράσεως	4 —
18-ον » Ὀδοιπορικὸν τοῦ ἐμπόρου Βασιλείου Παζνιακόβου (1558-1561), ἐκδ. Χρ. Λόπαρεβ	2 —
19-ον » Οἱ Ἀνσάριοι ὑπὸ Κ. Δ. Πέτκοβιτς	— 75
20-ον » Peregrinatio ad Loca Sancta saeculi IV exeuntis edita rossice versa, notis illustrata ab Joh. Pomialowsky	5 —
21-ον » Προσκυνητῆριον Ἀρσενίου Σουχάνοβ (1649-1653) μετὰ εἰκόνων καὶ σχεδιογραφῶν, ἐκδοθ. ὑπὸ Χρ. Μ. Λόπαρεβ	6 50
22-ον » Ἐκδρομαὶ κατὰ τὴν Παλαιστίνην μετὰ τῶν μαθητῶν τοῦ ἐν Ναζαρέτ οἰκοτροφείου τῶν ἀρρένων, ὑπὸ Α. Ι. Γιακούβιτς	2 —
23-ον » Ἰωάννου τοῦ Φωκᾶ ἐκφρασις ἐν συνόψει τῶν ἀπ' Ἀντιοχείας μέχρις Ἱεροσολύμων κάστρων καὶ χωρῶν Συρίας Φοινίκης καὶ τῶν κατὰ Παλαιστίνην ἁγίων τόπων. Σύγγραμμα ἑλληνικὸν τῆς ιβ' ἑκατ. ἐκδοθὲν καὶ ῥωσιστὶ μεταφρασθὲν ὑπὸ Ἰωάννου Τρόιτσκι	1 25
24-ον » Περιήγησις Ζωσιμᾶ μοναχοῦ (1419-1422) ἐκδοθ. ὑπὸ Χρ. Μ. Λόπαρεβ	1 25
25-ον » Οἱ ἐν Παλαιστίνῃ ἐλώδεις πυρετοὶ ὑπὸ Δ. Θ. Ρεσσετιλλου	8 —
26-ον » Ἀνωνόμου περιγραφή τῶν Ἁγίων Τόπων περὶ τὰ τέλη τῆς ιδ' ἑκατ., ἐκδιδομένη νῦν τὸ πρῶτον μετὰ προλόγου ὑπὸ Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως. Ῥωσικὴ μετάφρασις ὑπὸ Γ. Σ. Δεστούνη	— 75
27-ον » Περιήγησις Τρύφωνος Καραβίνικοβ (1593-1596), ἐκδοθ. ὑπὸ Χρ. Μ. Λόπαρεβ	8 —
28-ον » Theodosius. De situ Terrae Sanctae liber saeculo VI ineunde conscriptus. Recensio J. Gildemeisteri repetivit, versionem rossicam notasque adiecit J. Pomialowsky	2 —
29-ον » Ἐκφρασις διὰ στίχων πρωτονοταρίου τῆς Ἐφέσου τοῦ Παρθίου, περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Κυριακῶν θαυμάτων καὶ θαυμάτων. Ποιημάτων τῆς ιδ' ἑκατ., ἐκδ. μετὰ προλόγου ὑπὸ Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως. Ῥωσιστὶ ὑπὸ Γ. Σ. Δεστούνη	— 75

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΙΚΗΣ ΣΤΑΧΥΟΛΟΓΙΑΣ

ἢ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ

καὶ σπανίων ἑλληνικῶν συγγραφῶν περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἑφῶν
ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν καὶ μάλιστα τῆς τῶν Παλαιστινῶν

ΣΥΛΛΕΓΕΝΤΑ ΜΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

ὑπὸ

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΕΡΑΜΕΩΣ

ἐκτυπούμενα δὲ ἀναλώμασι τοῦ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΕΝ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΙ

Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Β. Κιρσπίζουμ.

1897

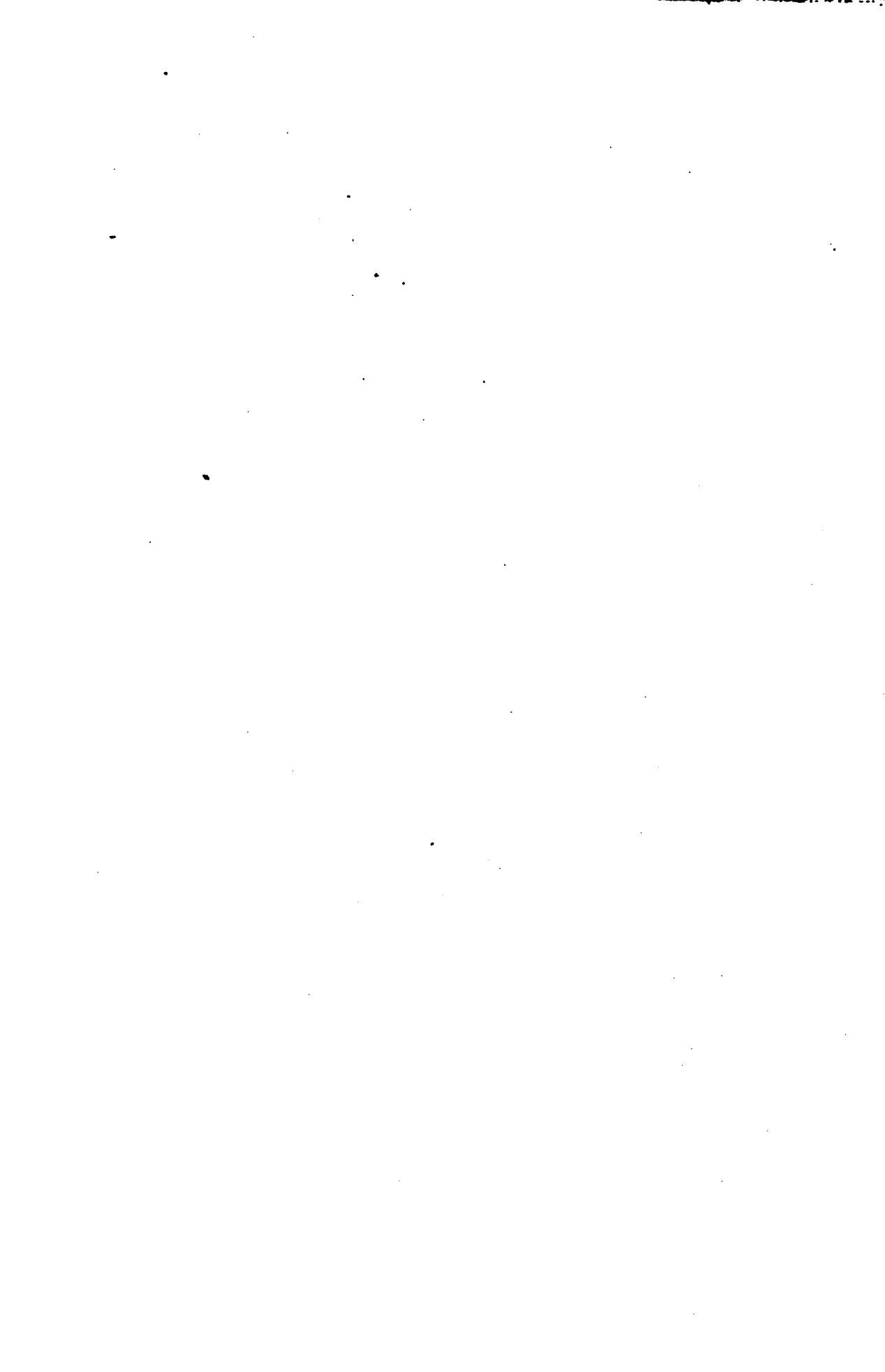
C 558.91

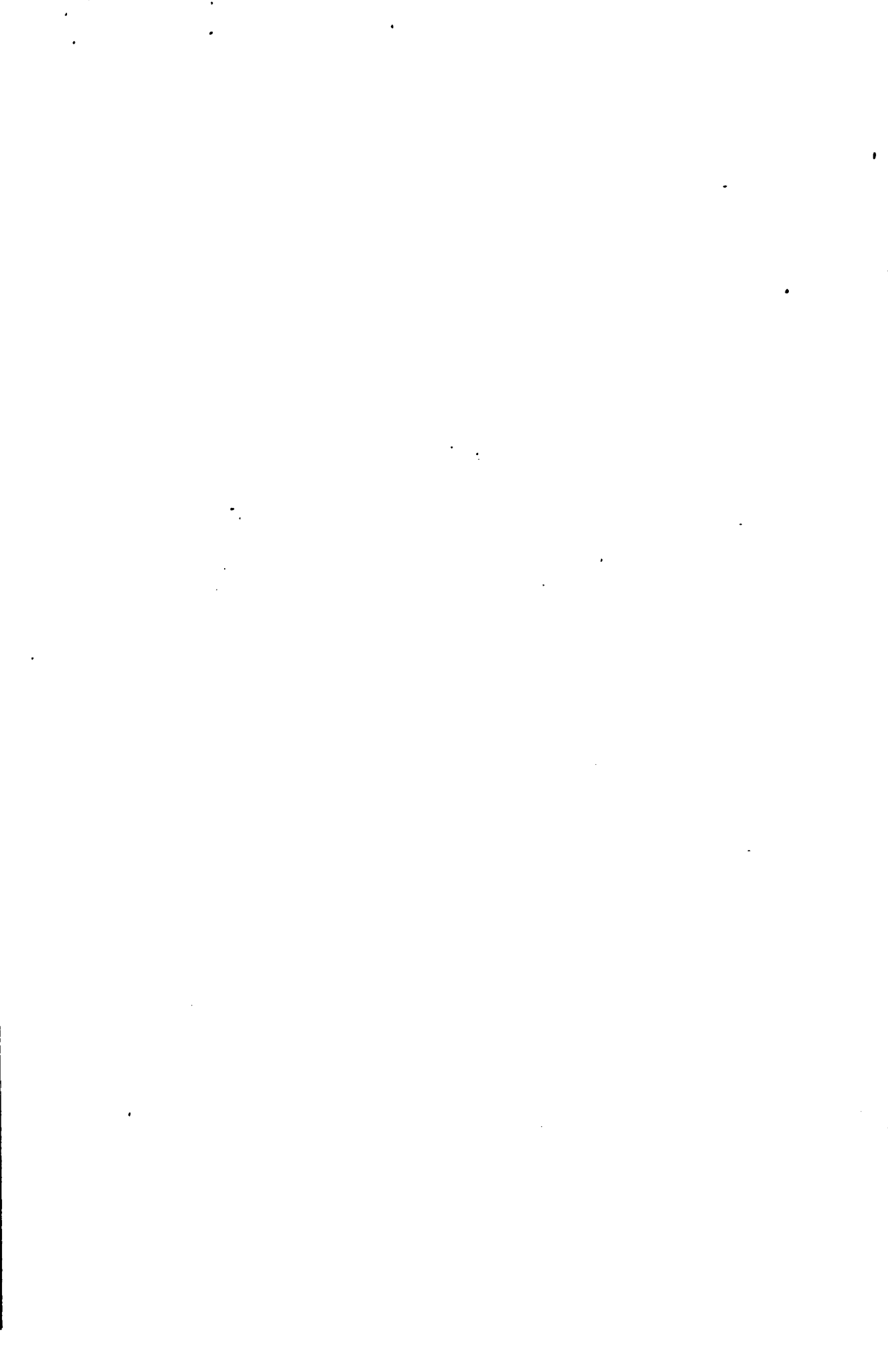
Harvard College Library

FROM THE BEQUEST OF
JOHN HARVEY TREAT
OF LAWRENCE, MASS.
(Class of 1862)

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΙΚΗΣ ΣΤΑΧΥΟΛΟΓΙΑΣ

ἐκτυπούμενα μὲν ἀναλώμασι τοῦ
ΑΓΓΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

συλλεγόντα δὲ καὶ ἐκδιδόμενα ὑπὸ
Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΔΟΥ-ΚΕΡΑΜΕΩΣ

ΤΟΜΟΣ Γ'

ΕΝ ΠΕΤΡΟΥΠΟΔΕΙ
1897

τριαρχείου τάξιν παρὰ τῷ ἐπάρχῳ πληρώσας τῆς χώρας ἄχρι τελευ-
 τῆς (8 Ἰουνίου 1822)¹, μνήμην ἐπὶ πράξεσι γενναίαις ἄληστον ἐν τῇ
 Ἀδελφότητι κατέλιπε τῶν Ἀγιοταφιδῶν· τὸ δὲ πόνημα τούτου, διη-
 ρημένον εἰς τμήματα τέσσαρα, περιληπτικῶς ἐκ μελέτης ἰδία τῶν πα-
 τριαρχικῶν ἀρχείων ἱστορεῖ τὰ μεταξὺ τοῦ 1517-ου καὶ τοῦ 1820-οῦ
 ἔτους ἐν τε τῇ πόλει Ἱερουσαλήμ καὶ ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει
 γεγενημένα εἰς βλάβην τοῦ παλαιστινοῦ Πατριαρχείου παρὰ τε τῶν
 Δυτικῶν καὶ τῶν Ἀρμενίων, φθονησάντων τούτων ἐν τοῖς καιροῖς ἐκεί-
 νοις ἀμφοτέρων τὴν αὐτῷ τούτῳ τῷ Πατριαρχεῖῳ τῶν προσκυνημάτων
 ἐμπειπιστευμένην ὑπὸ τε τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ σουλτάνου τῆς Τουρ-
 κίας ἐπιτήρησιν. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον τμήμα ψιλὴν ἐμπεριέχει τῶν
 ἐπισκόπων καὶ πατριαρχῶν τῆς πόλεως Ἱερουσαλήμ ἀναγραφῆν·
 τὸ δὲ τούτου κατόπιν ἱστορεῖ ὅσα τῶν Ἀγιοταφιδῶν ἢ Ἀδελφότης
 ἔπαθε κακῶς ὑπὸ τῶν Λατίνων ἐπὶ φυλακῇ τῶν προσκυνημάτων
 ἀπὸ τῆς ἑκκαίδεκάτης ἑκατονταετηρίδος ἄχρι τοῦ 1820-οῦ ἔτους·
 τὸ δὲ τρίτον τμήμα τὰς σχέσεις ἀναγράφει καὶ τὰς πάλας τῆς
 αὐτῆς Ἀδελφότητος πρὸς τοὺς Ἀρμενίους, βιαίους ἀπαιτητὰς τῆς
 κυριότητος ἀποβάντας τῶν προσκυνημάτων· τὸ δὲ τέταρτον τμήμα
 φερμανίων τινῶν ἐμπεριέχει καὶ γραμμάτων ἑλληνικὰς ἐρμηνείας,
 εἰς βεβαίωσιν ὧν ὁ συγγραφεὺς ἐν τοῖς προτέροις εἶρηκε τμήμασι
 χρηζομένας, ἃς ἐκ τουρκικῆς καὶ γλώσσης ἀραβικῆς αὐτὸς ἠρμή-
 νευσεν ὁ Προκόπιος². Τέλος δὲ τοῦ Προκοπίου θαυμαστής, ὁ ἐξ
 Ἀγχιάλου μοναχὸς Ἀνθίμος, ἐπισυνῆψε τῷ τούτου πονήματι τμήμα
 πέμπτον, ὅπερ ἀποτελεῖ χρονικὸν ἴδιον τῶν ἀπὸ τοῦ 1809-ου μέχρι
 τοῦ 1828-ου ἐνιαυτοῦ γενομένων ἐν Παλαιστίνῃ (ὄρα σ. 309-333)³.

¹ Ὅρα σ. 323-324 καὶ 368.

² Τῆσδε τῆς συγγραφῆς Προκοπίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ μεγάλη τεμάχη πρότερον
 ἐγινώσκωμεν ἐκ τῆς ὑπὸ Γρηγορίου διακόνου τοῦ Παλαμᾶ συνταχθείσης Ἱεροσολυ-
 μιᾶδος.

³ Περὶ τοῦ ἐξ Ἀγχιάλου μοναχοῦ Ἀνθίμου ὄρα Β. Κουτλουμουσιανοῦ, Ἰπόμνημα
 ἱστορικὸν περὶ τῆς κατὰ τὴν Χάλκην μονῆς τῆς Θεοτόκου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει
 1846, σ. 158-163. Ὅρα ὡσαύτως τὴν ἡμετέραν Ἱεροσολυμ. Βιβλιοθήκην (τ. I, σ. 98,
 247, 268, 276, 283, 359, 362, 429, 457, 491. II, σ. 421, 422, 423, 588, 656, 657.
 III, σ. 33-34, 118-120, 232, 331, 293-299, 362) καὶ τὰ ἡμέτερα Ἀνάλεκτα Ἱερο-
 σολυμ. Στοιχειολογίας, τ. II, σ. 479, 480. III, σ. 123, 309, 323, 334, 455.

Τέταρτον δὲ κείμενον ἐν τῷδε κατεχώρισα τῷ τόμῳ, λαβὼν ἐκ τοῦ 72-ου κώδικος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει βιβλιοθήκης τοῦ Παναγίου Τάφου¹, διήγημα στιχῆρόν περὶ τῆς ἔτει 1808-φ γεγενημένης ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως πυρκαϊᾶς (σ. 334-386), ἣς τὰς ζημίας ἐντολῇ τοῦ τότε σουλτάνου τῆς Τουρκίας οἱ τῆς χώρας ταύτης Ἕλληνες, οἳα κύριοι τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, ἀδρᾶ δαπάνη φιλοτιμώτατα διέλυσαν ἔτει 1809-φ, καθὰ τοῦτό τε τὸ στιχῆρόν φανεροῦ διήγημα καὶ τὰ σημειώματα Μαξίμου τοῦ Συμαίου². ἔστι δὲ τοῦ διηγήματος ἐκείνου ποιητῆς Προκόπιος ὁ Ναζιανζηνός. Τὴν αὐτὴν ὁμῶς πυρκαϊᾶν ἐμμέτρως ἰστόρησε καὶ Νεόφυτος μοναχὸς ὁ Κύπριος (τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως γραμματεὺς καὶ συγγραφεὺς ἀξιόπαινος χρονικῶν τινῶν καὶ περιγραφῶν τῆς Παλαιστίνης ἀκριβεστάτων), οὗ τὸ σχετικὸν ὑπόμνημα τὸ πέμπτον ἀποτελεῖ τοῦδε τοῦ τόμου κείμενον (σ. 387-410)· τὸ δ' ἕκτον κείμενον (σ. 441-455) ἔστιν ἀκολουθία τοῦ ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τῶν ἀναλέκτων ἐμπεριεχομένου «ὑπομνήματος περὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ διαφόρων χριστιανικῶν ἔθνων καὶ λογομαχιῶν αὐτῶν περὶ τῶν παναγίων προσκυνημάτων», οὗ συγγραφεὺς αὐτὸς πάλιν ὁ Κύπριος μοναχὸς Νεόφυτος· ἡ δὲ νῦν ὧδε περιληφθεῖσα τούτου τοῦ ὑπομνήματος ἀκολουθία ὑπόθεσιν ἔχει τὰ γενόμενα περὶ τῶν προσκυνημάτων ἀπὸ τοῦ 1835-ου μέχρι τοῦ 1844-ου ἐνιαυτοῦ. Τέλος δὲ κείμενον ἑβδομον ἐν τῷδε κατεχώρισα τῷ τόμῳ συγγραφῆς ἐτέρας τοῦ αὐτοῦ Νεοφύτου τὴν ἀρχὴν (σ. 457-509), ἥπερ ἀναγράφει ὅσα ἐγένετο ἐν Παλαιστίνῃ μετὰ τοῦ 1821-ου καὶ τοῦ 1834-ου ἐνιαυτοῦ· ταύτης δὲ τῆς συγγραφῆς, εἰς δύο τόμους διηρημένης, ἐπιγραφή τὸ «Εἰκοσαετηρίς, ἢ ἑξακολούθησις τῆς ἱστορίας τῶν ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ καὶ ἀγία ἐκκλησίᾳ ἢ τῷ θρόνῳ τῶν Ἱεροσολύμων διατρεξάντων μετὰ τὸ 1821-ον ἔτος καὶ ἕξῃς μέχρι τοῦ ἐνεστῶτος 1841-ου» ἔτους³. ἅπαντα δὲ ταῦτα τὰ ὧδε περιληφθέντα νεο-

¹ Τὸ ἀντίγραφον ἐξ ἡμετέρας αἰτήσεως Ἡλίας ἐποίησεν ὁ Ῥαφτόπουλος· αὐτὸς δὲ ὁ κώδιξ ἐν τῷ IV τόμῳ περιγραφῆσεται τῆς Ἱεροσολυμιτικῆς Βιβλιοθήκης.

² Ἀναλ. τ. III, σ. 100 κέ.

³ Ὁ τῆς συγγραφῆς ταύτης κώδιξ ἐν τῷ τρίτῳ περιεγραφῆ τόμῳ τῆς Ἱεροσολυμιτικῆς Βιβλιοθήκης, σ. 225, ἐνθα καὶ περὶ τοῦ Νεοφύτου βιογραφικαί τινες ὑπάρχουσαι εἰδήσεις.

φύτεια πονημάτια λόγου πολλοῦ καὶ μελέτης ἐστὶν ἄξια· Νεόφυτος γὰρ ὁ Κύπριος ὅσα μεταξὺ τοῦ 1797-ου καὶ τοῦ 1844-ου διηγήσατο ἔτους, ταῦτ' ἀκριβῶς ἐξ αὐτοψίας ἔγραψε καὶ μελέτης ἀρχείων τοῦ τε ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τοῦ Πατριαρχείου τῆς Ἱερουσαλήμ. Καὶ μέχρι μὲν ὧδε ἱκανὰ ἐν οὕτω βραχεῖ λόγῳ περὶ τε τοῦ σκοποῦ τοῦδε τοῦ τόμου καὶ περὶ τῶν ἐν αὐτῷ τούτῳ κατακεχωρισμένων κειμένων· τέλος δὲ πρὸς τούτου τῷ τέλει παρεθέμην ἀναγκαῖά τινα σημειώματα (σ. 511-518), πίνακά τε τῶν ἐν αὐτῷ τῷ τόμῳ διορθωτέων ὀνομάτων ἢ ἀριθμῶν, καὶ πάλιν ἕτερόν τινα λεπτομερῆ τῶν ἃ περιέχει κυρίων ὀνομάτων πίνακα.

Ἐν Πητροπόλει, τῆ 7-ῃ μηνὸς Ἰανουαρίου ἔτους 1871.

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ - ΚΕΡΑΜΕΥΣ.

I.

ΜΑΞΙΜΟΥ τοῦ ΣΥΜΑΙΟΥ

ΟΙ ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΚΤΗΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ ΤΗΣ
ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ ΑΧΡΙΣ ΕΤΟΥΣ 1810-ου¹.

(Cod. S. Crucis 56, p. 321 — 439).

Ξε'. Θεόδωρος² ἐγένετο πατριάρχης τῆς Ἱερουσαλήμ ἔτη λε'²,
καὶ ἐν τῷ ιγ' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ (Κωνσταντίνου τοῦ Πρωγά-
του) ἐγένετο ἡ ἅγια οἰκουμένη ἕκτη σύνοδος, ἐν Κωνσταντινουπόλει
συγκροτηθεῖσα ὑπὸ ρο' ἀρχιερέων κατὰ τῶν Μονοθελητῶν, καὶ ἀνα-
θεματίσασα τὸν Ἀντιοχείας Μακάριον καὶ τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Στέ- 5
φανον· μεθ' ἧς συνηριθμοῦντο οἱ τε ἐπίτροποι πάπα Ῥώμης Ἀγά-
θωνος καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης Γεώργιος, καὶ Πέ-
τρος ἱερεὺς, τοποτηρητῆς τοῦ πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας (ἐχθή-
ρευε γὰρ αὕτη πατριάρχου τὸ τηρικαῦτα), καὶ Γεώργιος ἱερεὺς,
τοποτηρητῆς τοῦ Ἱεροσολύμων Θεοδώρου, καὶ ὁ Ἀνδρέας ὁ ἐκ 10
Δαμασκοῦ, ὁ Ἱεροσολυμίτης καλούμενος, δς ἦν κληρικὸς καὶ ὑπο-
γραφεὺς τοῦ Ἱεροσολύμων, τῆς τε Κρήτης ὕστερον ἀρχιεπίσκο-
πος χρηματίσας. Οἱ δὲ τῆς ἁγίας ταύτης συνόδου πατέρες τὸ
σύμβολον τοῦ Ἱεροσολύμων ἁγίου Σωφρονίου δεξάμενοι ἐκυρώσαντό
τε καὶ κατὰ τὰ ἐν αὐτῷ ἐδογματίσαν, βεβαιώσαντες καὶ τὴν πέμ- 15

¹ [Αἱ ὑποσημειώσεις εἰσὶ Μαξίμου τοῦ Συμαίου].

² Ἰστέον ὅτι ὁ Θεοφάνης ἱστορεῖ μετὰ Σωφρόνιον (πατριάρχην Ἱεροσολύμων) Γεώργιον, μεθ' ὃν Θεόδωρον, μεθ' ὃν Ἀναστάσιον τὸν ἐπὶ τῆς ἐν Τρούλλῳ (συνόδου) μεθ' ὃν Ἰωάννην, ἀρχιερατεύσαντα ἔτη τριάκοντα· ἀλλ' ὁ Δοσίθεος μετὰ Θεόδωρον Ἰωάννην φέρει πατριάρχην ἔτη μ'.

πτην ἁγίαν οἰκουμενικήν σύνοδον, ἀφ' ἧς μέχρι ταύτης ἔτη διήλ-
θον ρυθ'. Ἐν δὲ τῷ χπε' ἔτει Χριστοῦ γεννήσεως τοῦ βασιλέως
Κωνσταντίνου ἐν Κυρίῳ τελευτήσαντος ¹, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰουστι-
5 νιανὸς ὁ Ῥινόμητος ἀνεδέξατο τὰ σκήπτρα ἔτη δέκα καὶ ἔξω-
ρίσθη, καὶ ἀντ' αὐτοῦ Λεόντιος χρόνους τρεῖς ἐβασίλευσεν· ἐν δὲ
τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ μετὰ Θεόδωρον πρὸς Κύ-
ριον ἐκδημήσαντα Ἱεροσολύμων

¹ Ἐπὶ τούτου Γρηγόριος ὁ Ἀκραγαντίνων ἀνήλθεν ἐκ θείας ἐπιφανείας προσκνή-
σων τὰ Ἱεροσόλυμα τῷ ιη' ἔτει τῆς ἡλικίας του καὶ διάκονος ὑπὸ τοῦ Ἱεροσολύμων
10 ἔχειροτονήθη, καὶ εἶτα εἰς Ῥώμην ἐπέστρεψεν· ἀλλ' ὁ Συναξαριστὴς τῆ γ' νοεμβρίου
Μακάριον ἐπίσκοπον τῆς Ἱερουσαλήμ ἱστορεῖ τὸν χειροτονήσαντα. Ἐν τούτοις ὁμοῦ
τοῖς χρόνοις οὐδεὶς τῶν ἱστορικῶν (ὅσον ἐγὼθα) γράφει Μακάριον τῆς Ἱερουσαλήμ γε-
γονέναι. Ἐτι σημείωσαι, ὅτι ἐπὶ τοῦ βασιλεύσαντος Ἡρακλεωνᾶ (κατὰ Θεοφάνην) Μαυίας
ὁ στρατηγὸς τοῦ Ὁμερ Χατὰπ τὴν Καισάρειαν τῆς Παλαιστίνης παρέλαβε, μετὰ ἐπτά
15 ἔτη τῆς πολιορκίας αὐτῆς, καὶ ἐπτά χιλιάδας Ῥωμαίους ἐν αὐτῇ ἐσφαξεν. Ἐν δὲ τῷ
χπη' ἔτει Χρ. γεν. Ἀβιμέλεχ ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς ἀπέστειλεν οἰκοδομησάμενος τὸν
τῆς Μαχὼ-Ἡμάκε ναόν, καὶ ἤθελεν νὰ ἐπάρῃ τοὺς ἐν τῇ ἁγίᾳ Γεθσημανῇ κίονας·
ἀλλὰ Σέργιὸς τις (ἀνὴρ χριστιανικώτατος) ὁ τοῦ Μανσοῦρ, λογοθέτης καὶ λίαν ὑπειρωμέ-
νος τῷ αὐτῷ Ἀβιμέλεχ καὶ πατρικίος ὁ τούτου ἐφάμιλλος, ὁ προὔχων τῶν κατὰ τὴν
20 Παλαιστίνην χριστιανῶν, ὁ ἐπίκλην Κλαισός, παρακαλέσας τὴν ἡγήσαν μὴ γενέσθαι τὸ
τοιούτον, ὑποσχόμενος ὡς δι' ἰκεσίας αὐτῶν νὰ καταπέσειαι τὸν βασιλεῖα Ἰουστινιανόν
τὸν ῥινόμητον νὰ ἀποστείλῃ ἄλλους ἀντ' αὐτῶν κίονας· διὰ τοῦτο ἔμεινεν ἡ ἁγία Γεθ-
σημανῇ ἀνενόγητος· γράψαντες γὰρ οὗτοι τῷ βασιλεῖ καὶ εἰσακουσθέντες (ἀπέστειλε
γὰρ ὁ βασιλεὺς κίονας τῷ Ἀβιμέλεχ) ἐπλήρωσαν τὴν ζήτησίν του. Ἐπὶ τούτου καὶ ὁ
25 τοῦ Ἐδεσσαίου Θεοδώρου ὁ συγγενῆς Μιχαήλ, νέος ὡς ἑτῶν εἴκοσι, ἦλθεν ἀπὸ τῆς
ἁγίας τοῦ ἡγιασμένου Σάββα λαύρας εἰς Ἱερουσαλήμ νὰ πωλήσῃ τὸ ἐργόχειρόν του καὶ
νὰ ἀγοράσῃ τροφάς. Ἐν γούν τῇ ἀγορᾷ ὑπαντήσας ὁ τοῦ Ἀβιμέλεχ τῆς γυναίκος εὐ-
νοῦχος, καὶ ἀγαθὸν πρὸς αὐτὴν ἐπὶ τῷ ἀγοράσει τάχα τὸ ἐργόχειρον, καὶ εἰσελθὼν
ἀνήγγειλεν αὐτῇ περὶ τοῦ Μιχαήλ· ἧτις προσκαλεσαμένη αὐτὸν καὶ πείσαι εἰς τὸ αὐτῆς
30 θέλημα τὸ σατανικὸν μὴ δυναμένη, μήτε μὲ ὑποσχέσεις, μήτε μὲ ἀπειλάς, μήτε μὲ
παιδευτήρια, ἀπέστειλε τὸν πάναγον μὲ δύο τῆς εὐνοούχου πρὸς τὸν Ἀβιμέλεχ, γρά-
ψασα πῶς "ὁ ἀναίσχυτος οὗτος μοναχὸς ἐτόλμησεν ὑβρίσαι με· ὄθεν, ἢ αὐτὸν θανά-
τωσον, ἢ ἐγὼ ἀποθνήσκω". Ὁ γούν Ἀβιμέλεχ φιλογόναιος ὢν (ἐγνώρισε γὰρ ὅτι ἦν
φανερὰ συκοφαντία), καὶ μὴ θέλων τὴν ζήτησιν τοῦ γυναιχοῦ ἀθετήσαι, ἐδοκίμασε καὶ
35 αὐτὸς μὲ κολακείας καὶ βασανισμοῦς νὰ γυρίσῃ τὸν τοῦ Χριστοῦ ἀθλητὴν εἰς τὴν ἀσεβῆ
θρησκείαν του, καὶ μὴ δυνήθεις ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἔξω τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐγένετο
οὖν τότε καλὴ φιλονεικία περὶ τοῦ λειψάνου τοῦ παρθενομάρτυρος· οἱ μὲν γὰρ Ἱερο-
σολυμίται ἤθελον ἔχειν αὐτὸ δι' ἁγιασμόν, δικαιολογούμενοι ὅτι ἐκεῖ ὁποῦ ἐμαρτύρησε,
ἐκεῖ νὰ μένῃ· οἱ δὲ Ἀγιοσαβίται ἀντέλεγον· ὅπου μοναχὸς ἐγένετο καὶ ἤσκησεν, ἐν-
40 ταῦθα καὶ δίκαιον νὰ ἐνταφιασθῇ. Ταῦτα μαθὼν ὁ Ἀβιμέλεχ ἀπεφάσισε νὰ κομισθῇ
εἰς τὴν ἁγίαν λαύραν καὶ νὰ ἐνταφιασθῇ ἐκεῖ. Τὴν νύκτα λοιπόν, τοῦ ὁσίου λειψάνου
ἐκεῖσε καταβιβασζομένου, στύλος πύρινος οὐρανόθεν κατελθὼν, ὑπὸ πάντων φαινόμενος
τὴν ἔρημον κατηγάγε, προπορευόμενος ἕως τῆς λαύρας· ὅπερ ἐνταφιασθῆ μετὰ τῶν
ἐπὶ Χοσρόου προμαρτυρησάντων. Ὁ δὲ ἐν ἁγίοις Θεόδωρος, μετὰ τὸ προσκυνῆσαι τὰ
45 ἅγια προσκυνήματα καὶ βρέξαι αὐτὰ μὲ τὸ πλῆθος τῶν δακρῶν του, κατέβη εἰς τὴν

Ξς'. *Ἰωάννης* ἐπὶ τὸν θρόνον ἐπήρθη ἔτη τεσσαράκοντα· ἀλλ ὁ Λεόντιος ἐξώσθη καὶ Ἀψίμαρις ὁ καὶ Τιβέριος ἀντ' αὐτοῦ ἐβασίλευσεν ἔτη ἑπτὰ μεθ' ὃν αὐθις Ἰουστινιανὸς ὁ Ῥινόμητος τὴν βασιλείαν ἐπανέλαβεν ἔτη ἕξ. Μετὰ δὲ τὸν Ἰουστινιανὸν ἐβασίλευσεν ὁ Φιλιππικὸς Βαρδάνης ἔτη δύο, ἢ κατὰ Θεοφάνην ἔτος 5 ἐν καὶ μῆνας τρεῖς μεθ' ὃν Θεοδοσίος ἔτη δύο μεθ' ὃν Λέων ὁ Ἰσαυρος ¹, Θεοῦ παραχωρήσει, ἔτη κδ' καὶ μῆνας τρεῖς. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους ὁ διδάσκαλος Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Κοσμᾶς ὁ ἐκ τῆς Ἰταλίας, ἐν τῇ λαύρᾳ τοῦ ἁγίου Σάββα τῇ στάδια ὀγδοήκοντα, ἤτοι 4 ὥρας, τῆς Ἱερουσαλήμ ἀπεχούσῃ, τοὺς 10 ἀσκητικούς ἀγῶνας ἐτελείωσε· ὁ δὲ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης σὺν τῷ συμμαθητῇ Κοσμᾶ, μετὰ τὴν ἴασιν τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὑπὸ τῆς μητρὸς τῆς Ζωῆς, δραμῶν εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ σωτηρίους προσκυνήσας τόπους, τὴν λαύραν καὶ αὐτὸς κατέλαβεν (οὗ τὸν βίον ὁ Ἱεροσολύμων Ἰωάννης συνέγραψεν), ὅστις ἐν τῷ 15 ἰη' ἔτει τῆς βασιλείας Ἰσαύρου τὸν βίον μετήλλαξεν.

λαύραν ὑποκείμενος τῷ καθηγουμένῳ Ἰωάννῃ, γενόμενος μοναχὸς καὶ ζωὴν διάγων ἀγγελικὴν χρόνους λς'· καθ' ὃν καιρὸν ἦλθεν εἰς συνοδίαν του καὶ ὁ ὁσιομάρτυς Μιχαήλ, ὡς εἴρηται. Οὗτος ὁ Θεόδωρος καὶ Ἐδέσσης ἐπίσκοπος ἐγένετο, καὶ τὸν βασιλεῦα τῆς Βαβυλῶνος Μαυιάν με χῶμα τοῦ Ἁγίου Τάφου καὶ με νερὸν τῆς ἁγίας κανόηλας 20 ἰάτρευσε ἀπὸ ἀνιάτου ἀσθενείας· καὶ βαπτίσας αὐτὸν ἐν τῷ Τίγρει ποταμῷ μετὰ τριῶν του παιδῶν μετωνόμασεν Ἰωάννην· ὅστις ἔδωκε τῷ Θεοδώρῳ χρυσοῖν καντάρια δύο, ἀργυρίου εἴκοσι, ποτήρια καὶ θυματὰ ἅγια καὶ ἱερατικά χρυσοῦφρανα, καὶ ἄλλα κειμήλια πολυτιμότερα τοῦ χρυσοῦ, ἄξια βασιλικῆς χειρὸς καὶ πίστεως ἀνεικάστου, παραγγείλας αὐτῷ κρατῆσαι ὅσων χρήζει διὰ τὴν ἐπισκοπὴν του, τὰ δὲ ἄλλα νὰ μερίσῃ εἰς τὸν πα- 25 νάγιον τοῦ Κυρίου τάφον καὶ εἰς λοιπὰς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας· καὶ αὐτὸς παρησιασθὼν τὸν Χριστὸν Θεὸν ἀληθινὸν κηρύξας ἐθανατώθη παρὰ τῶν τῆς Ἁγαρ, ἀπολαύσας τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἐν οὐρανοῖς· ὁ δὲ ὁσιος Θεόδωρος τὰ πάντα καλῶς καὶ θεοφιλῶς οἰκονομήσας ἐπανέκαμψεν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ δακρυροῶν τοὺς θεοβαδίστους τό- 30 πους εὐλαβῶς προσκυνήσας, καὶ ἐν τῇ λαύρᾳ γενόμενος μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας κατέλιπε τὰ πρόσκαιρα, ἐνταφιασθεὶς πλησίον τοῦ συγγενοῦς ὁσίου Μιχαήλ Ἰουλιου 18'.

¹ Ἐπὶ τούτου Στέφανος ὁ εὐγενὴς τῶν ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν ἐξ ἀρχῆς τὸν ἀσκητικὸν βίον ζηλώσας καὶ ἐπὶ τὰ τῶν ἀνδρῶν μοναστήρια, τὰ κατὰ τὸν Ἰορδάνην καὶ τὴν ἔρημον, καὶ τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου καὶ Σάββα καὶ Θεοδοσίου καταφοιτήσας, καὶ ἐκάστου τὴν διαγωγὴν καταμαθὼν, ὕστερον κατέλαβε τὴν Κωνσταντινου. Καὶ ὁ Κοσμᾶς, ὁ ποιη- 35 τῆς τῶν κανόνων, ἐπίσκοπος Μαίουμᾶ ἐχειροτονήθη· οὗ ζηλωτῆς ὁ τῆς αὐτῆς Μαίουμᾶ Πέτρος ἐν τοῖς αὐτοῖς χρόνοις ἐδείκνυτο. ἐλέγξας τοὺς ἐκ τῆς Ἁγαρ δι' ὃ μαχαίρα ὑπ' αὐτῶν τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεὶς τὸν τοῦ μαρτυρίου ἀνεδήσατο στέφανον.

ἔξ'. *Ἡλίας*¹ ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς Ἱερουσαλήμ ἐκάθισεν ἔτη λδ'.
ἐν δὲ τῷ φλη' ἔτει Χγ σεισμὸς μέγας ἐν Παλαιστίνῃ ἐγένετο καὶ
Ἰορδάνῃ καὶ πάσῃ τῇ Συρίᾳ, ὑφ' οὗ πολλαὶ μυριάδες τεθνήκασιν
καὶ μοναστήρια (καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἔρημον τῆς Ἀγίας Πόλεως)
5 πεπτώκασιν Ἰανουαρίῳ ιη', ὥρα δ'· ἐν δὲ τῷ ψμα' ἔτει Χγ τοῦ
Ἰσαύρου Λέοντος τεθνήξαντος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ εἰκονομάχος, καὶ
αὐτὸς ὡς ὁ πατὴρ του, ὁ Κοπρώνυμος Κωνσταντῖνος, τὸ κράτος
ἔλαβεν ἔτη λε', ἧ, ὡς Θεοφάνης, λδ' καὶ μῆνας τρεῖς· καὶ ἐν
τῷ κη' ἔτει αὐτοῦ μετὰ τὸν Ἱεροσολύμων Ἰωάννην ἀνέβη εἰς
10 τὸν θρόνον τῆς πατριαρχείας

ξη'. *Γεώργιος* χρόνους λς'. Τοῦ γοῦν Κωνσταντίνου τεθνή-
ξαντος, ἀντ' αὐτοῦ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Λέων ἤρξεν ἔτη πέντε· ἐν δὲ
τῷ ψπ' ἔτει Χγ μετὰ τὸν Λέοντα Κωνσταντῖνος καὶ ἡ μήτηρ
Εἰρήνη τὰ σκήπτρα τῆς ἀνακτορίας ἐζώσαντο οἱ ὀρθοδοξώτατοι
15 ἔτη ιε'· ἐν δὲ τῷ ς' χρόνῳ τῆς εὐσεβοῦς βασιλείας αὐτῶν ἡ
ἐβδόμη ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ συνεκροτήθη σύνοδος τῶν τζζ' πα-
τέρων ἐν τῇ πόλει Νικαία τὸ δεύτερον, πρὸς σύστασιν τῶν ἀγίων
εἰκόνων, ἐν ἔτει Ἀδάμ ςσπς', ἐπὶ Ταρασίου Κωνσταντινουπόλεως,
Ἀδριανοῦ Ῥώμης καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων Γεωργίου²· διήλθον δὲ

20 ¹ Ὁ δὲ Θεοφάνης ἱστορεῖ μετὰ τὸν Ἰωάννην Γεώργιον, μεθ' ὃν Θεόδωρον, δε τῆν
μεταξὺ τῆς ἔκτης καὶ ἐβδόμης τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων· μεθ' ὃν Ἡλίας ὁ ἐπὶ τῆς
ἐβδόμης συνόδου· ἐν δὲ τῷ ψμ' ἔτει Χγ οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀχίμ καὶ τοῦ Ἀλίμ, συγγε-
νεῖς τοῦ Μωάμεθ, διήγειραν τοὺς δούλους κατὰ τῶν ἰδίων δεσποτῶν· οἱ ὅποιοι ἐθα-
νάτωσαν πολλοὺς τῶν μετὰ Μαρουὰμ ἐν μιᾷ νυκτί, καὶ μετὰ τὰ ἄρματα τῶν θανατωθέν-
των καθοπλισθέντες ἐγένοντο εἰς δυνατούς· διαίρουσιν δὲ εἰς φυλάς δύο, Καϊσινοὺς
25 καὶ Ἰμανίτας*, οἵτινες μέχρι τῆς σήμερον εὐρίσκονται καὶ ἐν Παλαιστίνῃ, καὶ οὕτω
καλοῦνται Κεῖς καὶ Γέμεν, ἄσπονδον πρὸς ἀλλήλους διηγεκῶς τὸν πόλεμον ἔχοντες.

² Ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις ὁ πρεσβύτερος Ἰωανᾶς ὁ τῶν Γραπτῶν πατὴρ, Θεοδώ-
ρου καὶ Θεοφάνους, ἐμόνασεν ἐν τῇ λαύρᾳ τοῦ ἀγίου Σάββα, καὶ πολλὰς ἀρετὰς κα-
τορθώσας ἐν γῆρᾳ καλῶ πρὸς Κύριον ἐξεδήμησεν τῇ κα' σепτεμβρίου· ὁ δὲ ὄσιος πα-
30 τὴρ ἡμῶν Κόπρις ὠνομάσθη οὕτως, ἐπειδὴ ἡ μήτηρ αὐτοῦ βαστάζουσα αὐτὸν βρέφος
καὶ διωκομένη ὑπὸ Ἀγαρηῶν καὶ φεύγουσα μετ' ἄλλων πλησιοχώρων κατέλιπεν αὐτὸν
ἐν κοπρία ἔξω τῆς μονῆς Θεοδοσίου τοῦ κοινοβιάρχου· τῶν δὲ Ἀγαρηῶν ἀναχωρη-

* Ὁρθότερον δὲ Κισινοὺς καὶ Γεμενίτας, Κισινοὺς μὲν, ὡς καταγομένους ἐκ σπέρ-
ματος τοῦ Κίς, τοῦ πατρὸς τοῦ βασιλέως Σαοῦλ, Γεμενίτας δὲ, ὡς καταγομένους ἐκ
35 τῶν Γεμενιτῶν (κατοίκων τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας), Σαρακηῶν Ἀραβῶν τῶν τοῦ
Μωάμεθ ὀπαδῶν καὶ συγγενῶν τοῦ αὐτοῦ Κασίδου. Καὶ οἱ μὲν Νεαπολίται Ἀραβες
εἰσὶν ἀπόγονοι τοῦ Κίς ἢ Κισίται, οἱ δὲ Ἀπογοσινοὶ καὶ Βηθλεεμίται εἰσὶ Γεμενίται·
ὄθεν καὶ ἀντιφέρονται αἰεί.

ἀπὸ τῆς ἕκτης μέχρι ταύτης τῆς ἑβδόμης ἀγίας συνόδου ἔτη ρκ' ἐβασίλευσε δὲ καὶ Εἰρήνη μόνη ἔτη πέντε, μεθ' ἣν Νικηφόρος πατρίκιος ὁ ἀπὸ γενικοῦ ἔτη η', ἡμέρας θ', ἦ, ὡς ἄλλοι, ἔτη ἑννέα. Μετὰ δὲ τὸν Ἱεροσολύμων Γεώργιον τὸ λογικὸν τοῦ Χριστοῦ ποιμνιον ἐποίμανε

5

ξθ'. *Θωμᾶς* ἔτη δέκα¹. ἐφ' οὗ ὁ μολυβοσκέπαστος τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως κουμπὲς διεφθάρη τοσοῦτον, ὥστε ἐκινδύνευε νὰ πέσῃ. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τούτῳ ἀκρις ἐγένετο τοσαύτη ἐν πάσῃ τῇ Παλαιστίνῃ, ὑπερβαίνουσα ἀριθμὸν, καὶ διὰ τοῦτο πείνα ἐνεσχηψε δεινὴ πάνυ, ὥστε ἔθνησκον οἱ ἄνθρωποι ἐκ ταύτης. Ὄθεν 10 Θεοῦ οἰκονομία οἱ ἐν Ἱερουσαλήμ Σαρακηνοὶ ἔφυγον ἀπ' αὐτῆς καὶ πλὴν ὀλίγων οὐδεὶς ἐν αὐτῇ ἔμεινεν. Εὗρε λοιπὸν καιρὸν ἀρμόδιον ὁ πατριάρχης καὶ ἀποστείλας εἰς Κύπρον ἔφερε δοκοὺς κεδρίνους καὶ πευκίνοὺς πενήκοντα πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ κουμπέ. Ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις ἦν τις τῶν χριστιανῶν ἐν Αἰ- 15 γύπτῳ ἀνὴρ τὸ συναμφοτέρον κομῶν καὶ πλούτῳ μεγάλῳ καὶ ἐλεημοσύνη δαφιλεῖ, τοῦνομα Βουκάμ. Οὗτος μαθὼν, ὅτι ὁ κουμπὲς ἀνακαινίζεται, ἀπέστειλε τῷ πατριάρχῃ χρήματα πολυάριθμα, γράψας ὅτι νὰ ἐξοδεύσῃ ταῦτα εἰς τὴν ἀνέγερσιν τούτου, καί, ἐὰν οὐκ ἀρκέσωσι, νὰ φανερώσῃ αὐτῷ καὶ αὐτὸς νὰ ἀποστείλῃ καὶ 20 ἄλλα, πλὴν νὰ μὴ τύχῃ καὶ λάβῃ διὰ ταύτην τὴν ἀνακαινίσιν βοήθειαν ἀπὸ ἄλλου, ἀλλὰ νὰ ἦναι ὅλον τὸ ἀνάλωμα ἐκείνου μόνου. Εἰς ταῦτα ὁ μακάριος *Θωμᾶς*, ὡς εἰκός, ἐχάρη, καὶ τῷ Θεῷ εὐχαριστήσας καὶ τῷ ἀειμνήστῳ ἐκείνῳ Βουκάμ ἐπευξάμενος ἤρξατο τῆς οἰκοδομῆς· κατὰ δὲ τοὺς ὕπνους ἐώρακε τοὺς 25 τεσσαράκοντα μάρτυρας, τοὺς ἐν Σεβαστείᾳ μαρτυρήσαντας, ἐν τῷ ἀνακαινίζειν τὸν κουμπὲν κρατοῦντας αὐτόν, ἵνα μὴ πέσῃ. Ἐγέ-

σάντων οἱ μοναχοὶ ἀνέλαβον τὸ βρέφος καὶ Κόπριν ἐκ τοῦ συμβεβηκότος αὐτὸν ὠνόμασαν. Τὸ γοῦν παιδίον ἐτρέφετο γάλακτι αἰγός, ἥτις ἔβρασκε μὲν μετὰ τῶν λοιπῶν, ἐν δὲ τῷ καιρῷ ἀφ' ἑαυτῆς κατερχομένη ἐθῆλαζε τὸ παιδίον. Οὗτος εἰς ἡλικίαν φθάσας 30 πνεύματος ἀγίου κατηξίωται, ταῖς ἀρεταῖς λάμπων καὶ τῇ ἱερωσύνῃ κοσμηθεὶς, καὶ ἡ ἐτῶν γεγονὼς ἀπῆλθε πρὸς Κύριον τῇ κδ' σεπτεμβρίου.

¹ Ὁ δὲ Θεοφάνης μετὰ τὸν Ἡλίαν (λέγει ἔτι) ἐπατριάρχευσε *Θωμᾶς*, μεθ' ὃν Βασίλειος, μεθ' ὃν Ἰωάννης.

νετο δὲ οὗτος διπλοῦς, ὁ μὲν ξύλινος, ὁ δὲ ἐπάνω τούτου μολυ-
βοσκέπαστος, μήκος ἀνδρὸς ἔχοντας τοῦ μεταξὺ διαστήματος. Ὁ
γούν θεὸς ἱεράρχης τοῦτον ἀπαρτίσας, ὡς ἐφίετο, κάλλιστα καὶ
εὐαρμοστώτατα, ἀφιέρωσε καὶ τὸ ὑπὸ τὸ καμπαναρεῖον ἱερὸν θυ-
5 σιαστήριον τοῖς ἀγίοις ἐκείνοις μάρτυσιν, εἰς διηνεκῆ τῆς βοη-
θείας των μνήμην καὶ ὁμολογίαν τῆς χάριτος. Ἀλλὰ τότε συνέβη
καὶ ὁ σουλτάνος Ἀμπεταλλάχ ὁ τοῦ Ντάχερ ἐπανέστρεφεν ἀπὸ
τῆς Αἰγύπτου εἰς τὸ Μπαγδάτ, καὶ διέβη ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ
πρὸς ὃν οἱ ἐν Ἱερουσαλήμ Ἀγαρηνοὶ διέβαλον τὸν πατριάρχην
10 ὡς καινουργώσαντα τὸν κουμπέ τῆς Ἀναστάσεως καὶ ὑφώσαντα
αὐτὸν πλέον τοῦ τῆς Σάχρας κουμπέ. Ἐπὶ τούτοις ὁ σουλτάνος
ὀργισθεὶς ἐφυλάκωσε καὶ τὸν πατριάρχην καὶ τοὺς αὐτοῦ κληρι-
κούς, ἕως νὰ ποιήσῃ τὴν ἔρευαν ἀκριβῆ· ἀλλὰ τὴν νύκτα ἐκεί-
νην γέρων τις τῶν Ἀγαρηνῶν ὑπῆγεν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ λέγει
15 τῷ πατριάρχῃ· “Ἐάν σοι συμβουλευέσω συμβουλὴν σωτήριον, δί-
δου μοι χίλια δηνάρια καθ’ ἕκαστον ἔτος καὶ τοῖς ἀπογόνιοις μου
μετ’ ἐμέ”· ὁ δὲ ὑπέσχετο. Ἡ συμβουλή. Λέγει λοιπὸν ὁ γέρων·
“Ὅταν φέρωσί σε εἰς τὸ κριτήριον καὶ μαρτυρήσῃσι κατὰ σοῦ οἱ
ἀντιδικοὶ, εἰπέ· ὁ Θεὸς νὰ στερεώσῃ τὸν αὐθέντην μας, ὁποῦ μᾶς
20 ἠλέησε καὶ μᾶς ἔδωκεν ἄδειαν νὰ στηριξώμεν τὸν κουμπέ· ὅθεν
κατὰ τὸν ὀρισμὸν, ᾧ δέσποτα, τῆς βασιλείας σου οὕτως ἐποιή-
σαμεν, οὔτε αὐξήσαντες αὐτόν, οὔτε ἐλαττώσαντες· εἰ δὲ μή, μαρ-
τυρησάτωσαν οὗτοι οἱ κατήγοροί μου ἔμπροσθεν τῆς σῆς ἐνδοξό-
τητος τὴν ποσότητα τῆς αὐξήσεως τοῦ νεωτέρου ἀπὸ τοῦ προ-
25 τέρου· εἰς τὸ ὅποῖον αὐτοὶ οὐδαμῶς εἶδῃσιν ἔχουσιν, καὶ οὕτως
ἐλευθερεῖσαι ἀπὸ τῆς συκοφαντίας”. Ταύτην τὴν συμβουλὴν ὁ
πατριάρχης ἀκούσας συνῆκεν, ὅτι τῇ ἀληθείᾳ εἶναι σωτήριος·
ἐχάρη, καὶ κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν ἔδωκεν αὐτῷ τῷ γέροντι τὸ συμ-
φωνητικὸν γράμμα τῶν χιλίων δηναρίων, ἅτινα ἐδίδοντο καὶ αὐτῷ
30 καὶ τοῖς μετ’ αὐτόν, ἕως τῆς πατριαρχείας Ἡλίας, ἐφ’ οὗ κατήν-
τησεν ἡ γενεὰ τοῦ γέροντος εἰς μίαν καὶ μόνην θυγατέρα, ἀπὸ
τὴν ὁποίαν διὰ χοτζετίου ἠγοράσθη ἡ ὁμολογία, ἔγουν τὸ συμ-
φωνητικὸν ἐκεῖνο γράμμα, καὶ ἐλήφθη ὀπίσω καὶ ἀπεκόπη ἡ συ-

νήθεια. Τῷ γοῦν πρῶτῳ προσκληθεῖς εἰς τὸ κριτήριον ὁ Θωμᾶς, ἔνθα παρῆσαν οἱ ψευδομάρτυρες, καὶ ἀπολογησάμενος, κατὰ συ- νεβουλεύθη, ἠλευθερώθη ἀκινδύνως θεία βοήθεια ἀπὸ τοιαύτης καταδρομῆς· ὁ γὰρ σουλτάνος ἀκούσας εἶπε τῷ πατριάρχῃ· “αὕτη ἢ κρίσις τῷ ὄντι ἔχει τὸ δίκαιον”, καὶ λέγει τοῖς μάρτυσι· “ἔξη- 5 γήσασθέ μοι, ὧ μάρτυρες, τὴν διαφορὰν, ἣν ἔχει ὁ δεύτερος κουμπές τοῦ προτέρου”. Οἱ δὲ μὴ γινώσκοντες εἶπον “σκεψό- μεθα”· ὁ δὲ ὡς φεύσας ἐδίωξεν αὐτοὺς ἐκεῖθεν. Τοῦ γοῦν λαμ- προῦ φωστῆρος Θωμᾶ εἰς γῆν καταδύσαντος, ἀνῆλθεν ὁ

ο'. Βασιλειος, ἀστήρ τηλαυγῆς, ὁ μαθητῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ 10 θρόνου διάδοχος ἔτη κε'. Τοῦ δὲ Νικηφόρου τελευτήσαντος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσε Σταυράκιος μῆνας δύο· μεθ' ὃν Μιχαὴλ ὁ Ῥαγγαβὲ ὁ κουροπαλάτης ἔτει Χγ ωια' ὃς διὰ τοῦ ἀγγελικοῦ σχήματος τὴν ἐπουράνιον ἀντὶ τῆς ἐπιγείου ἀντικατηλλάξατο. Ἄντ' αὐτοῦ μέντοι ἐβασίλευσε Λέων ὁ Ἀρμένιος ἔτη ἑπτὰ καὶ μῆνας ἕξ ἐν 15 ἔτει Χγ ωιγ'. Ἐπεὶ δὲ ὁ Ἀράβων ἀρχηγὸς Ἀαρῶν τέθνηκεν εἰς Χόρασάν καὶ πόλεμος συνέστη ἐμφύλιος ἐν ἔτει Χγ ωα' (Θεο- φάνης), διὰ τοῦτο ἀναρχίας ἐπικρατησάσης ἡ Ἁγία Πόλις ἔδοκι- μασε παρὰ τῶν τῆς Ἁγαρ τὰ μυρία καὶ βεβηλώσεις. Ἄπασαι αἱ λαῦραι, τοῦ τε ἁββᾶ Χαρίτωνος καὶ τοῦ ὀσίου Κυριακοῦ καὶ τοῦ 20 πατρὸς ἡμῶν Σάββα, ἠρήμωνται· τὰ κοινόβια τοῦ μεγάλου Εὐθυ- μίου καὶ τοῦ θαυμαστοῦ Θεοδοσίου, καὶ αὐτὰ ὁμοίως ἠρημώθη- σαν. Τῶν χριστιανῶν οἱ μὲν μαρτυρικῶς ἀνηρέθησαν, οἱ δὲ τὴν Κύπρον κατέλαβον, οἱ δὲ τὴν Κωνσταντίνου· οὗς ὁ χριστιανικῶ- 25 τatos βασιλεὺς Μιχαὴλ καὶ ὁ πατριάρχης ἀγιώτατος Νικηφόρος φιλανθρώπως ἐξένισαν, περιποιησάμενοι φιλοφρόνως, τοῖς δὲ ἐν Κύπρῳ ἑναπομείνασι μοναχοῖς τε καὶ λαϊκοῖς τάλαντον χρυαίου ὁ ἀναξ ἀπέστειλε καὶ παντοίως τούτους ἐθεράπευσε. Τότε καὶ οἱ ἐν τῇ λαύρᾳ τοῦ ἡγιασμένου Σάββα σεβάσμιοι πατέρες ἀπὸ δια- φόρων τόπων συναθροισθέντες καὶ τῷ Θεῷ δουλεύοντες μετὰ ἰσαγ- 30 γέλου διαγωγῆς ὑπὸ τῶν ἀθέων Σαρακηνῶν παντοίως βασανι- σθέντες τὰς ψυχὰς αὐτῶν τῷ Κυρίῳ παρέδωκαν τῇ κ' μαρτίου. Τότε καὶ ὁ ὀσιος πατὴρ ἡμῶν Γρηγόριος ὁ Κρής τὰ Ἱεροσόλυμα

καταλαβών, πάντα τόπον ἅγιον ἐπεθύμει προσκυνῆσαι· ὅποσα δὲ
δεινὰ παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν καὶ Ἑβραίων ἐφ' ὄλοις δώδεκα ἔτε-
σιν ὑπέμεινε, τίς κατὰ πλάτος διηγήσεται; Ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὴν
Κωνσταντίνου ἀπάρας τὴν ψυχὴν τῷ Κυρίῳ παρέθετο τῇ ε' Ἰανου-
5 αρίου. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως· ἐν δὲ τῷ ςτμ' ἔτει Ἀδὰμ ἐν Ἱε-
ροσολύμοις σύνοδος ἠθροίσθη ὑπὸ ἀφθ' πατέρων κατὰ τῶν εἰκο-
νομάχων, ἐπὶ Θεοφίλου (Δοσίθεος ἐν τῷ περὶ Ἀγάπης). Ἐν τού-
τοις τοῖς χρόνοις Μιχαὴλ ὁ σύγκελλος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ
Ἰὼβ καὶ Θεοδώρου καὶ Θεοφάνους τῶν ἀυταδέλφων ἐν σπηλαίοις
10 τὸν ἀσκητικὸν βίον ἀνύοντες καὶ λειτουργοὶ τῷ Θεῷ ὄντες πρὸς
τοῦ Ἱεροσολύμων εἰς Ῥώμην στέλλονται, καὶ λιβέλλους δὲ τῷ
βασιλεύοντι Ἀρμενίῳ Λέοντι, εἰκονομάχῳ ὄντι, κατὰ πάροδον δοῦ-
ναι προστάττονται. Ἀπελθόντες λοιπὸν καὶ τὸ προσταχθὲν ποιή-
σαντες ἔπαθον παρὰ τῶν εἰκονομάχων τὰ μυρία δεινὰ, μέχρις
15 οὗ ἐβασίλευσεν ὁ Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρα οἱ ὀρθόδοξοι. Ὁ γοῦν
Μιχαὴλ ὁ σύγκελλος θεαρέστως βιώσας ἔτη π', ἀνεπαύσατο ἐν
Κυρίῳ τῇ ιη' δεκεμβρίου· ὁ δὲ Θεοφάνης μητροπολίτης Νικαίας
ὑπὸ Μεθοδίου Κωνσταντινουπόλεως καθίσταται ια' ὀκτωβρίου, ὁ
δὲ ἀοίδιμος πατριάρχης τῆς Κωνσταντίνου Νικηφόρος ὑπὸ Λέον-
20 τοῦ τοῦ Ἀρμενίου ἐξωρίσθη· ἀντικατέστη δὲ Θεόδοτος ὁ τοῦ Μι-
χαὴλ Μελισσηνοῦ. Ἀντικαθίσταται οὖν οὗτος ὁ ἄνθρωπος, δὲ μη-
δὲν πνευματικὸν ὑπῆρχεν ἐπιστάμενος, μηδὲ παιδευθεὶς τῇ Γραφῇ
καὶ μηδεμίαν εὐσέβειαν κεκτημένος. Οὗτος εἰσελθὼν εἰς τὸ πα-
τριαρχεῖον ἔρξαστο ποιεῖν ἀριστόδειπνα πολυτελῆ διὰ κρέατος, καὶ
25 τοὺς ἐκ νέας ἡλικίας μὴ φαγόντας κρέας κληρικούς καὶ μοναχοὺς
καὶ ἐπισκόπους ἐποίησε καταλύσαι καὶ ἐσθίειν ἀφειδῶς· καὶ ἔνθα
ποτὲ ἦν εὐλάβεια πολλή καὶ σεμνότης καὶ ἐγκράτεια καὶ ἀρετή,
ἦν ἰδεῖν γέλοια παιγνίδια παλαίσματα καὶ αἰσχρολογίας γενομέ-
νας. Ταῦτα εἰργάσατο ἀνοσίως ὁ ἄλογος οὗτος ἄνθρωπος, ὁ Κασ-
30 σιτερᾶς (τοῦτο τὸ διήγημα κείσθω κατὰ πάροδον ἐναυθία. Λέων
ὁ γραμματικὸς ἐν τῷ χρονικῷ). Τοῦ δὲ Λέοντος θνήξαντος καὶ
Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ ἐννέα χρόνους βασιλεύσαντος καὶ μῆνας
ὀκτώ, ἦ, ὡς ὁ Θεοφάνης, χρόνους ἧ', μῆνας θ', καὶ ἀποθανόν-

τος, Θεόφιλος ὁ υἱὸς αὐτοῦ τὰ σκήπτρα ἐνεχειρίσατο τῆς βασιλείας ἔτη δώδεκα· μεθ' ὃν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρα ἔτη δεκαεπτὰ· καὶ ἐν τῷ ιε' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ, τοῦ Ἱεροσολύμων Βασιλείου πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος, ἐπήρθη εἰς τὸν θρόνον

5

οα'. *Ἰωάννης* ἔτη τέσσαρα, καὶ φοβηθεὶς τὴν κατ' αὐτοῦ τῶν Σαρακηῶν ἔφοδον καὶ ὀρμὴν, καὶ παραιτησάμενος, ἀνεχώρησε (κατὰ τὸν Εὐτύχιον Ἀλεξανδρείας). Ἐν δὲ τῷ ωξζ' ἔτει Χγ μετὰ τὸν Μιχαὴλ Βασίλειος ἐβασίλευσεν ὁ Μακεδὼν ἔτη ιδ'. ἐν δὲ τῷ γ' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ μετὰ τὸν Ἰωάννην ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου Ἱεροσολύμων ὁ προδοὺς τοῖς Σαρακηνοῖς τὴν Δαμασκόν, καθὼς τινες λέγουσι, χρόνους δεκαεξ

οβ'. *Σέργιος* καὶ ἀπέθανε, καὶ μετ' αὐτὸν ἀρχιεράτευσε ἐπὶ τῆς Ἱερουσαλήμ

ογ'. *Σολομῶν* ἔτη πέντε καὶ ἐτελεύτησε· μεθ' ὃν ἐγένετο πατριάρχης

οδ'. *Θεόδωρος* ὁ καὶ *Θεοδόσιος*, ὅστις ἔπεμψε δῶρα τῷ Κωνσταντινουπόλεως ἀγιωτάτῳ πατριάρχῃ Ἰγνατίῳ τὸν ποδῆρη (χιτῶνα), τὴν ἐπωμίδα καὶ τὴν μίτραν τοῦ Ἀδελφοθέου· ἦν δὲ ἡ μίτρα οὐχὶ χρυσοῦ, οὐδὲ λιθοκόλλητος, ἀλλὰ λινὴ καὶ λευκὴ ἀπέστειλε δὲ καὶ ἐπιστολήν, ἣτις περὶ τὸ τέλος ἔχει οὕτως· "Οὐκ ἄγνοεῖς, ὀσιώτατε δέσποτα, τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὔτε γράφειν οὔτε ἀποστέλλειν δυνάμεθα πρὸς ὑμᾶς, μὴ ποτε γενώμεθα πρὸς τὴν κρατοῦσαν ἡμᾶς ἐξουσίαν ἐν ὑποψίᾳ καὶ ὑπονοίᾳ· καὶ γὰρ εὖνοιαν πολλὴν ἐνδείκνυνται εἰς ἡμᾶς, ἄδειαν παρέχοντες οἰκοδομεῖν τὰς ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ κρατεῖν ἀκωλύτως τὰ ἔθνη ἡμῶν· καὶ νῦν δὲ καὶ διὰ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀμηνᾶ ἐκελεύσθημεν γράψαι. Ἐκλιπαροῦμεν τοίνυν λαλῆσαι εἰς τὰ ὅσα τοῦ θεοστέπτου ἡμῶν δεσπότη τοῦ χαρίσασθαι ἡμῖν ὅσους ἂν βούλοιο Σαρακηνοῦς, ὡς ἂν διὰ τῆς τούτων προσαγωγῆς ἐξημερώσωμεν τὸ ἀγριαῖον τῶν ἐξουσιαζόντων ἡμῶν. Ἐστελάμεν τὸν ποδῆρη καὶ τὴν μίτραν σὺν τῇ ἐπωμίδι, τὴν ἱεραρχικὴν στολήν τοῦ ἀγίου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου, τῇ σῆ περιποθήτῳ καὶ τιμίᾳ κεφαλῇ· ἅμα δὲ καὶ ἱερὸν

20
25
30

σκευος τῶν κειμηλίων τῆς Ἀγίας Ἀναστάσεως, κρατῆρα ἀργύρεον ἐν εἰκόνι διάγλυφον, πρὸς ἁγιασμόν τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας (Μιχαὴλ σύγκελλος ἐν τῷ ἐγκωμίῳ τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου, καὶ ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς ἐπὶ Φωτίου συνόδου). Οὗτος δὲ ὁ Ἱεροσολύμων
5 ζήσας ἐν τῇ πατριαρχείᾳ ἔτη θ' ἔτελεύτησεν· ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀγίας Πόλεως

οε'. Ἡλίας ὁ τοῦ Μανσοῦρ, ὁ ὁδηγήσας καὶ αὐτὸς τοὺς Σαρρακηνοὺς εἰς προδοσίαν τῆς Δαμασκοῦ· ἐφ' ᾧ καὶ πᾶσα ἡ οἰκουμένη αὐτὸν κατηράσατο· ἀρχιεράτευσεν ὁμῶς ἔτη κθ' καὶ ἀπέθανε·
10 μεθ' ὃν κατέστη Ἱεροσολύμων

ος'. Γεώργιος ἢ Σέργιος· ὁ δὲ Μακεδῶν Βασίλειος μετήλλαξε τὸν βίον καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη κε' ὁ υἱὸς αὐτοῦ Δέων ὁ σοφὸς ἐν ἔτει Χγ ωπς', καὶ μετ' αὐτὸν ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀλεξάνδρος ἔτος ἐν καὶ μῆνα ἕνα· μεθ' ὃν ὁ τοῦ Λέοντος,
15 ὁ πορφυρογέννητος Κωνσταντῖνος καὶ ὁ πενθερὸς αὐτοῦ Ῥωμανὸς ὁ Δεκαπηνὸς ἔτη κς' καὶ μόνος ὁ Κωνσταντῖνος ἔτη ιε'. Ἐπὶ τούτου τοῦ ἀοιδίου ἀνακτος φέρεται καὶ ἡ παροῦσα ἱστορία περὶ τοῦ ἁγίου φωτός: «Νικήτα βασιλικῷ (κληρικῷ) ἱστορία πρὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον τὸν πορφυρογέννητον περὶ τοῦ μεγίστου
20 θαύματος τοῦ ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ γενομένου ἐν τῷ ἁγίῳ καὶ θεοδόχῳ τάφῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῷ ἁγίῳ καὶ μεγάλῳ Σαββάτῳ, ἐν ἔτει ἀπὸ Ἀδὰμ ρυνε'. Ἐμελλεν ἄρα» κτλ.¹—Τοῦ γοῦν Ἱεροσολύμων Γεωργίου ἢ Σεργίου τὸν βίον μεταλλάξαντος, ἀρχιερατεύσαντος ἔτη δ' καὶ μῆνας η', διάδοχος μετ'
25 αὐτὸν καθίσταται

οζ'. Δέων, ἐφ' οὗ οἱ Σαρρακηνοὶ ὤρμησαν εἰς Ἀριμαθαίαν ἢ Ῥέμλι καὶ ἐκρήμνισαν τὰς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Κοσμά καὶ τοῦ ἁγίου Κηρύκου, καὶ τὰς ἐκκλησίας Ἀσκάλωνος καὶ Καισαρείας· οἱ δὲ χριστιανοὶ ἀναφέροντες ταῦτα τῷ χαλίφῃ Μουκτάδδας ἐν

30 ¹ [Ἐξετοπώθη εἰς τεῦχος ἰδιαιτέρον, κατὰ τὸ παλαιὸν κείμενον, μετὰ προλόγου ἡμετέρου· ἀποτελεῖ δὲ τὸ τεῦχος μέρος τοῦ Православный Палестинский Сборникъ. Ἐν Πετροπόλει 1894. Μάξιμος ὁ Συμαῖος παρατίθεται ταύτην τὴν περὶ τοῦ Ἀγίου Φωτός ἱστορίαν ἐν παραφράσει. Ἐν αὐτῇ πατριάρχης Ἱερουσαλὴμ ἀναγράφεται Χριστόδουλος ὁ Ἀσκαλωνίτης].

ἔτει τῆς φυγῆς τια' καὶ ὄρισμὸν λαβόντες ἀνωκοδόμησαν πάλιν αὐτάς, ὡς ἦσαν πρότερον. Μετὰ δὲ τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα Κωνσταντῖνον τὸν πορφυρογέννητον ἐν ἔτει Χγ ἑνεακοσιοστῶ πεντηκοστῶ ἐνάτῳ, ἀπὸ δὲ Ἀδάμ ςυνζ' Ῥωμανὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσεν ἔτη τρία καὶ μῆνας δ', ἦ, ὡς ἐν ἄλλοις εὐρομεν, ἔτη δεκατρία· μεθ' ὃν Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς ἀνέβη εἰς τὴν περιωπὴν τῆς ἀνακτορίας ἔτη ἕξ καὶ μῆνας ἕξ. Τοῦ γούν πατριάρχου Λέοντος τοὺς οἵακας τῆς Ἱερουσαλήμ κυβερνήσαντος καλῶς ἔτη ιζ' καὶ τελευτήσαντος ἐν τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Νικηφόρου, ἐπήρθη εἰς τὸν θρόνον Ἱερουσαλήμ 5 10

ση'. Χριστοφόρος ὁ Ἀσκαλωνίτης (ἄλλοι δὲ λέγουσιν Ἀθανάσιον μετὰ Λέοντα γεγονέναι πατριάρχην) ἔτη ιδ'. Καὶ ἐπὶ τούτου οἱ Σαρρακηνοὶ ὥρμησαν τῇ Κυριακῇ τῶν Βαίων εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως καὶ ἔκαυσαν τὰς νοτίους πύλας τῆς τοῦ ἀγίου Κωνσταντίνου ἐκκλησίας· τὸ δὲ πῦρ ἔφθασεν ἕως τοῦ ἡμίσεος τῆς στέγης· εἶτα δὲ κατέκαυσε καὶ τὸν ἅγιον Γολγοθᾶν καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως. Ἐγένοντο δὲ ταῦτα ἐν τῷ πρώτῳ πάσχα τῆς πατριαρχείας τούτου τοῦ Χριστοφόρου. Ἀλλ' οἱ χριστιανοὶ ταῦτα τῷ χαλίφῃ Ῥάδδῃ ἀνέφερον, ὅστις ὀργισθεὶς κατὰ τῶν κακουρηγμένων ἔδωκεν ὄρισμὸν καὶ ἀνέκτισαν ταύτας καλλίονας τῶν προτέρων. Πάλιν οἱ Σαρρακηνοὶ ἔδραμον εἰς τὴν Ἀσκάλωνα καὶ ἐκρήμνισαν τὴν ἐν αὐτῇ μεγάλην ἐκκλησίαν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, καὶ ἀρπάσαντες τὰ ἐν αὐτῇ ἐπουπόλησαν αὐτήν· ἀφ' ἧς οἱ θεοκτόνοι Ἰουδαῖοι προθύμως τὰ ξύλα ἐκόμιζον καὶ παντὶ τρόπῳ τοὺς Σαρρακηνοὺς παρεκίνουν εἰς τὴν ἐκείνης κατάλυσιν. Διελύθη οὖν ἡ σκέπη μολυβδίνῃ οὔσα ὑπὸ τῆς φλογὸς καὶ αἱ κολῶναι ἔπεσον· χάριν τῆς ὁποίας ἐκκλησίας ὁ ἐπίσκοπος Ἀσκάλωνος πολλὰ πρὸς τοὺς κρατοῦντας κοπιάσας δι' ἀνακαινουργῶσιν αὐτῆς, καὶ μηδὲν κατορθώσας, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκεῖσε ἀπογνοῦς, τῶν Ἀσκαλωνιτῶν Σαρρακηνῶν φοβεριζόντων αὐτόν, ἔμεινεν εἰς Ῥέμιλι, ἔνθα καὶ θανὼν ἐτάφη μετὰ τοῦ Ἱεροσολύμων Χριστοφόρου· ἀπέθανε δὲ καὶ Νικηφόρος καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐβασίλευσεν Ἰωάννης ὁ Τζιμισκῆς ἔτη ἕξ καὶ μῆνας ἕξ· μεθ' ὃν 20 25 30

Βασίλειος καὶ Κωνσταντῖνος ὁ πορφυρογέννητος, οἱ υἱοὶ τοῦ νεω-
τέρου Ῥωμανοῦ, ἔτη νγ' ἐν ἔτει ἀπὸ Χγ ἑνεακοσιοστῶ ἐξηκο-
στῶ ὀγδόῳ· καὶ ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτῶν ἀντί
τοῦ Ἱεροσολύμων Χριστοφόρου

5 οὐδ'. *Ἀγάθων* ἔστη ἐπὶ τοῦ θρόνου ἔτη ιδ', ἦ, ὡς ἄλλοι,
Νικόλαος· καὶ ἐν τῷ ιη' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτῶν, μετὰ τὴν
τελευτην *Ἀγάθωνος Ἱεροσολύμων*,

π'. *Ἰωάννης* ἔστη ἀντ' αὐτοῦ (ἦ, ὡς ἄλλοι, *Χριστόδουλος*
ὁ ἀπὸ Ἀσκάλωνος, μεθ' ὃν *Ἰωάννης*) ἐν ἔτει ἀπὸ Ἀδὰμ (κατὰ
10 Δοσίθεον ἐν τῷ περὶ Ἀγάπης) ρυσε', τῆς δὲ φυγῆς τζε' ἐφ' οὗ
πατριάρχου συνέβη, κατὰ πολλὴν τοῦ Θεοῦ παραχώρησιν, καὶ ὁ
ναὸς—φεῦ—τῆς τοῦ Θεοῦ Ἀναστάσεως καίεται ¹. Ἐν Ἱερουσαλήμ
ἦν τις μουτεβελῆς, Μεμέτης ὁ τοῦ Σεμπάχ, ζητῶν χρήματα ὑπὲρ
τὴν δύναμιν ὄντα τοῦ πατριάρχου· οὐ γὰρ εἶχε· καὶ μὴ λαμβάνων
15 ὅσα ἤθελεν, ἐχθρὸς τῷ πατριάρχῃ ἀσπονδος ἐγένετο. Λοιπὸν μὴ
δυνάμενος ὁ μακάριος ὑπομῆναι τοὺς καθημερινοὺς ἐκείνου φοβε-
ρισμοὺς ἀπήλθεν εἰς Αἴγυπτον, πρὸς τὸν σουλτάνον Κζαφούρην,
καὶ ζητήσας τινὰ βοήθειαν ἔλαβεν ὀρισμὸν προστάττοντα τὸν μου-
τεβελῆν νὰ μὴ λαμβάνῃ ἀπὸ τοῦ πατριάρχου, πλὴν τῶν συνειδι-
20 σμένων· ἔλαβε δὲ καὶ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἐν Ῥέμλι ἡγεμόνα
Μουχάμετ τοῦ Ἀπτάλλα, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὸν μουτεβελῆν νὰ μὴ
πειράζῃ τὸν πατριάρχην. Λοιπὸν ἐν τούτοις ὁ εὐλογημένος Ἰωάν-
νης ἐπέστρεψεν ἐξ Αἰγύπτου· ἀλλ' ὁ αἰμοβόρος ἐκεῖνος μᾶλλον
εἰς θυμὸν παρωξύνθη ταῦτα δεξάμενος· οὐδὲ ὁ ἡγεμὼν ἴσχυσεν
25 ἐξημερῶσαι τὸ ἀνήμερον τῆς γνώμης του, καίτοι καὶ μπεηλῖκ ἐκ
μέρους του ἀποστείλας πρὸς βοήθειαν τοῦ πατριάρχου, καὶ μὲ
προσταγὴν διὰ γράμματος καὶ μὲ λόγον διὰ τοῦ μπεηλῖκ πρὸς
τὸν μουτεβελῆν ἅπαξ καὶ δὶς· ἀλλ' ἦν ἄκαμπτος παντάπασιν ὁ
δεινός. Ὅθεν ἀνάψας διὰ ταῦτα τοῖς θυμοῖς καὶ ὄλος ἐξαγριω-

30 ¹ Ὅτε Νικηφόρος τὰς ἐν Συρίᾳ καὶ Κιλικίᾳ πόλεις κατέστρεψεν, οἱ Σαρρακηνοὶ
τὸν Ἱεροσολύμων Ἰωάννην ζῶντα κατέκαυσαν, ὡς ταῖς ὑποθήκαις ἑαυτοῦ μέλλοντος
τοῦ Νικηφόρου πρὸς αὐτοὺς ἀφίξεσθαι· ἐνέπρησαν δὲ καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως·
καὶ οἱ Ἀντιοχεῖς δὲ ταῦτα πεποιήκασιν. Γεώργιος Κεδρηνός.

θείς ἀποστείλας ἐζήτει τὸν πατριάρχην εἰς ἑαυτόν· ὁ δὲ φοβη-
 θείς περὶ τῶν ὄλων ἀπεκρίνατο, ὅτι “κατὰ τὸ παρὸν ἀδυνάτως
 ἔχω ἀπελθεῖν”. Ὁ δὲ ὑπηρέτης τοῦ πονηροῦ ἐκείνου καὶ φονέως
 ἐσυμπόνεσε τὸν πατριάρχην, καὶ ἀποστείλας ἔδωκε τὴν ἀπόκρισιν·
 καὶ τότε ὁ Ἰωάννης κλείσας τὰς πύλας τῆς ἐκκλησίας συνεκλείσθη 5
 καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως ἀπελπισθεὶς. Τὸ δὲ ἀτί-
 θασσον θηρίον μαθὼν ταῦτα, καθ’ ὃ ἄθεος χεῖρων τῶν ἀνθρω-
 ποκτόνων δαιμόνων, τὴν τοῦ Θεοῦ ὀργὴν εἰς νοῦν οὐκ ἔβαλεν·
 ἀλλὰ οὐδὲ κἂν τοῦ σουλτάνου τοὺς ὀρισμοὺς οὐκ ἐδεύλασε, τοὺς
 ἐμποδίζοντας τὰ πολλὰ καὶ ἀσυνήθη καὶ βαρέα ζητήματα τῶν χρη- 10
 μάτων, ὃ ἀρπακτικώτατος θῆρ· ἀλλ’ οὐδὲ τὰς καθημερινὰς παραγ-
 γελίας τοῦ ἐν Ῥέμλι ἡγεμόνος ἠδέεσθη ὁ ἀναισχυντότατος, ἀλλ’ ὄλος
 πῦρ πνέων ἀπὸ τὸν θυμὸν ἐκαβαλλίκευσε ὁ ἀπάνθρωπος μὲ τοὺς
 ὁμοίους τῆς ἀλόγου γνώμης του κακεργάτας, καὶ τρέχει κατὰ τοῦ
 πατριάρχου μὲ πολλὴν ὀρμὴν, προσκαλῶν αὐτὸν ἀνοῖξει, διδοὺς 15
 καὶ τὸ δόλιον ἀμὰν-οὐ-ράγι, τὸ σὺνηθες αὐτοῖς· ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ φό-
 βου ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν. Ἀλλ’ ὦ τῆς ἀνοχῆς σου, Χριστέ! Ἐγένε-
 νετο λοιπὸν ἐκεῖνος ὄλος ἐμμανῆς. Προσέταξεν ὁ ἀσεβέστατος καὶ
 ἔκαυσαν οἱ ὑπηρέται τοῦ Σατανᾶ τὰς θύρας τῆς ἐκκλησίας τοῦ
 ἁγίου Κωνσταντίνου, εἶτα καὶ τὰς πύλας τοῦ θείου ναοῦ τῆς 20
 Ἀναστάσεως συγκατέκαυσαν καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ ζωοδόχου μνήματος
 (φεῦ) κουμπέ· μεθ’ ὃ τρέξαντες ὡς μονιοὶ ἄγριοι ἤρπασαν τὰ
 εὐρεθέντα ἱερά τοῦ ναοῦ κειμήλια, καὶ ἐκεῖθεν (οὐ γὰρ εἶχε κόρον
 ἢ κακία) ἔτρεξαν καὶ εἰς τὴν ἁγίαν Σιών· κατέφλεξαν καὶ ἐκείνην
 τὴν σεβασμίαν ἐκκλησίαν, ἀρπάσαντες ὅσα ἴσχυσαν· οἱ δὲ θεο- 25
 κτόνοι Ἰουδαῖοι τοσοῦτο ἐχάρησαν, ὥστε ἔκαμαν εἰς τὰς τοῦ Χρι-
 στοῦ ἐκκλησίας χεῖρονα τῶν Ἀγαρηνῶν. Μετὰ δὲ ταῦτα εὐρόντες
 τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τῆς τοῦ ναοῦ πυρπολήσεως τὸν εὐλογημένον
 πατριάρχην Ἰωάννην ἔνδον τοῦ ναοῦ, κεχυμένον εἰς τὸ δοχεῖον
 τοῦ ἐλαίου, ἔσφαξαν οἱ αἰμοβόροι, πατριαρχεύσαντα ἔτη δύο καὶ 30
 μῆνας ΞΞ. Ἰλεως γενοῦ, δέσποτα, ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν! ἐγε-
 νήθημεν ὄνειδος τοῖς θλίβουσιν ἡμᾶς, μукτηρισμὸς καὶ χλευασμὸς
 τοῖς κύκλῳ ἡμῶν! Ἐλέησον, πολυεύσπλαγγε, τὸν λαόν σου καὶ

τὴν κληρονομίαν σου! ἀνόρθωσον τὰ σκηνώματά σου, παμβασιλεῦ!
μη ἐπιχαρείησαν εἰς τέλος οἱ μισοῦντες ἡμᾶς διὰ τὸ ὄνομά σου
τὸ ἅγιον! Ἐγένετο δὲ ταῦτα τὰ ἀξιοδάκρυτα τοῖς χριστιανοῖς καὶ
ἀνυπόφορα δεινὰ ἐν ἔτει τῆς φυγῆς τνε', τῇ κγ' μαΐου, ἡμέρα
5 Δευτέρα πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς. Ἐν δὲ τῷ κα' ἔτει τῆς βασιλείας
τῶν πορφυρογεννήτων Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου, μετὰ τὴν μα-
καρίαν σφαγὴν τοῦ Ἱεροσολύμων Ἰωάννου, ἔστη ἐπὶ τοῦ θρόνου

πἀ. Χριστόδουλος ὁ καὶ Ἀγάπιος ὁ Καισαρείας (τινὲς
ἱστοροῦσι μετὰ τὸν Ἰωάννην Ἀγάθωνα, μεθ' ὃν οὗτος) ἔτη δύο
10 καὶ μῆνας ἕξ. Οὗτος ἔστησε τὰς πύλας τοῦ σεβασμίου ναοῦ καὶ
τὸ θυσιαστήριον ἀνωκοδόμησε, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ τελευτήσας ἐτάφη.
Μετὰ δὲ τὴν πρὸς Κύριον αὐτοῦ ἐκδημίαν ἐπατριάρχευσε

πβ'. Θωμᾶς ἔτη δέκα. Καὶ οὗτος ἀνεκαίνισε τὰ κεκρημνι-
σμένα τοῦ ναοῦ καὶ ἐκαινούργωσε τὰ πλείονα τῶν κατακεκαυμέ-
15 νων, καὶ τελευτήσας ἐτάφη ἐν Ἱερουσαλήμ. Ἐν δὲ τῷ λδ' ἔτει
τῶν πορφυρογεννήτων ἐγένετο Ἱεροσολύμων

πγ'. Ἰωσήφ ὁ ἰατροφιλόσοφος ἔτη τρία καὶ μῆνας η'. Ἐτε-
λεύτησεν ἐν Αἰγύπτῳ, συνταφείς τῷ ἁγιωτάτῳ Χριστοδούλῳ. Ἐν
δὲ τῷ λη' ἔτει τῶν αὐτῶν βασιλέων καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ ἐν
20 Αἰγύπτῳ σουλτάνου Χάκιμ-μπι-Ἄμερ-Ἀλλάχ ἐγένετο μετὰ τὸν
Ἰωσήφ τῆς Ἱερουσαλήμ ἀρχιποίμην Ἀρίστων ἦ

πδ'. Ὁρέστις ἔτη εἰκοσι ¹. Δεῖ δὲ εἰδέναι, ὅτι ἐν Ἱερουσαλήμ
οἱ χριστιανοὶ εἶχον συνήθειαν παλαιάν, πατροπαράδοτον, ὅπως
τὴν ἁγίαν τῶν Βαίων ἑορτὴν βαστάζωσι δένδρα ἐλαίας καὶ εἰκόνας
25 σεβασμίας καὶ τιμίους σταυροὺς ὃ τε πατριάρχης καὶ ἅπας ὁ κλη-
ρος, ἐνδεδυμένος τὰς ἱεράς στολὰς ἕκαστος κατὰ τὸν ἑαυτοῦ βαθ-
μόν, καὶ νὰ ἐξέρχωνται ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δαζάρου
τῆς ἐν Βηθανίᾳ μετὰ ψαλμωδιῶν καὶ θείων ὕμνων, συνοδευόμενοι
μετὰ τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῶν στρατιωτῶν του εἰς φύλαξιν, ἕως εἰς
30 τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Τάφου. Αὕτη δὲ ἡ θεοπρεπεστάτη κατ' ἔτος
συνήθεια οὐ μόνον ἐν Ἱερουσαλήμ ἐπεκράτει, ἀλλὰ καὶ ἐν Αἰγύ-

¹ Εὐρόμεν δὲ, ὅτι μετὰ τὸν Ἰωσήφ ἐπατριάρχευσε Θεόφιλος, μεθ' ὃν Νικηφόρος,
μεθ' ὃν Ὁρέστις.

πτω καὶ ἐν ἄλλαις τῶν χριστιανῶν πόλεσι, καὶ ἐστολίζοντο αἱ ἐκκλησίαι μετὰ κλάδων ἐλαιῶν καὶ φοινίκων, ὡς καὶ εἰς πᾶσαν τὴν ὑφήλιον τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίαν μέχρι τῆς σήμερον ἐπικρατεῖ, οὐχὶ ὅμως τοσοῦτον λαμπρῶς καὶ ἐνδόξως, ὡς ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει Ἱερουσαλήμ. Ἐξ ἐκείνων δὲ τῶν βαίων οἱ ἱερεῖς διαμερίζουσι τοῖς εὐσεβέσι χάριν εὐλογίας τῆς ἁγίας ἡμέρας. Ἄλλὰ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ὁ σουλτάνος οὗτος Χάκην ἐξέδωκε φοβερὸν ὄρισμόν, ἵνα μὴ τολμήσῃ τις τῶν χριστιανῶν ἐν Ἱερουσαλήμ ἐν πάσῃ τῇ αὐτοῦ ἐξουσίᾳ καὶ πιάσῃ εἰς χεῖρας οὐδὲ φύλλον ὀτιοῦν, οὐδὲ εἰς τὰς ἐκκλησίας νὰ φανῆ τοιοῦτόν τι κατ' ἐκείνην τὴν τῶν Βαίων ἡμέραν, καὶ νὰ παύσῃ παντάπασιν ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ ἢ τοιαύτη κοσμοχαρμόσυνος συνήθεια. Πρὸς τούτοις ὠκειοποιήθη οὗτος καὶ τὰ μούλκια τοῦ τε Ἁγίου Τάφου καὶ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων ἐν ἔτει τῆς φυγῆς υγ' ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ ἄλλον ὄρισμόν ἀπέστειλεν εἰς τοὺς κατὰ τὴν ἐπικράτειάν του ἡγεμόνας, ἵνα χαλάσωσι πάσας τὰς ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια. Κατεκρημνίσθησαν λοιπὸν εἰς δύο χρόνους — ὦ, καὶ τίς νὰ μὴ κλαύσῃ χριστιανὸς ὢν;—ἐν τε Αἰγύπτῳ καὶ Ἱερουσαλήμ καὶ Συρίᾳ ἐκκλησίαι καὶ μοναστήρια χιλιάδες τριάκοντα, καὶ διηρησθήσαν τὰ ἐν αὐτοῖς πανίερα σκεύη καὶ πολύτιμα, τὰ οἰκοδομηθέντα καὶ καλλωπισθέντα καὶ πλουτισθέντα ὑπὸ τῶν εὐλαβεστάτων ὀρθοδόξων εἰς δόξαν καὶ ὕμνον Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Ὅθεν ἐκείνη ἡ ἄνομος προσταγὴ ἀπεστάλη καὶ πρὸς Βαρούχ ἡγεμόνα τῆς Ῥέμι: ὅς διὰ τοῦ υἱοῦ του Ἰωσήφ καὶ Χάσάν υἱοῦ τοῦ Ντάχαρ ἐκρήμνισε καὶ οὗτος τὸν τε ἅγιον Γολγοθᾶν, τὸν ἅγιον Κωνσταντῖνον καὶ τὸ μοναστήριον τῶν Σέρβων, ἧτοι τὸ ἐν Ἱερουσαλήμ τοῦ Ἀρχαγγέλου μοναστήριον· οἱ γὰρ Σέρβοι ζαπάνοι εἶχον αὐτὸ εἰς κατοίκησιν προσκυνητῶν Σέρβων· καὶ ὅσα εἶχον κινητὰ ἤρπασαν, ἔτι δὲ καὶ τὰ τῆς τοῦ θείου ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως· ἀλλὰ τὸν ναὸν οὐκ ἠδυνήθη κρημνίσαι. Λέγουσι δὲ ὅτι οἱ θεοκτόνοι Ἑβραῖοι καὶ εἰς ταῦτα τὰ κατὰ τῶν χριστιανῶν δεινὰ ἐστάθησαν αἵτιοι, γράψαντες τῷ Χάκην πῶς ἔρχεται πλῆθος χριστιανῶν εἰς προσκύνησιν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, μὲ σκο-

πόν όμως να κυριεύσῃ τὴν Ἱερουσαλήμ. Ὁ δὲ Κεδρηγὸς οὕτως
ἱστορεῖ. Ἐν ἔτει ἀπὸ Ἀδάμ ςφιδ' ὁ τῆς Αἰγύπτου κατάρχων
Ἀζίζιος, ἤγουν ὁ ῥηθεὶς Χάχημ, διὰ μικρὰς αἰτίας καὶ μηδενὸς
λόγου προσκρούματα ἄξια τὰς πρὸς Ῥωμαίους λύσας σπονδὰς τὸν
5 τε ἐν Ἱερουσαλήμ, ἐν τῷ τάφῳ τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ, ἐγηγε-
μένον πολυτελῶς θεῖον ναὸν κατεστρέψατο καὶ τὰ εὐαγγῆ ἐλυμή-
νατο μοναστήρια καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ ἀσκουμένους ἀπανταχοῦ τῆς
γῆς ἐφυγάδευσεν. Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ταῖς θλιβεραῖς πάνυ,
ἦν τις ἀνὴρ ἐκ τῶν τῆς Παλαιστίνης Ἀράβων τοῦνομα σέχ-Μου-
10 φέρεζ, ὃς ἔξαφνα δραμῶν μετὰ πολυαριθμοῦ στρατοῦ Ἀράβων
κατὰ τοῦ Βαροῦχ ἐκράτησε καὶ ἔσφαξεν αὐτὸν καὶ ἡγεμόνευε
πάσης Παλαιστίνης ἐν Ῥέμλι ἀντ' αὐτοῦ. Οὗτος ἀναγκάζων μὲ
μεγάλῃ βίαν τοὺς χριστιανούς, τοὺς ἐν Ἱερουσαλήμ, παρεκίνει
νὰ ἀνακτίσῃ πάλιν τὰς ἐπὶ Βαροῦχ κρημισθείσας ἐκκλησίας,
15 τὸν τε ἅγιον Γολγοθᾶν καὶ τὰς λοιπὰς, συμβοηθῶν καὶ αὐτὸς
αὐτοῖς εἰς τοῦτο τὸ θεῖον ἔργον· ὃ καὶ ἐγένετο. Ἄλλ' ὁ Χάχημ
μαθὼν ἀπέστειλε δούκαν ἐξ Αἰγύπτου, τοῦνομα Κότπ-ιλ-Ντόλε,
μὲ πολὺ στράτευμα νὰ θανατώσῃ τὸν Μουφέρεζ· ὃς ἐλθὼν καὶ
εὐρῶν ἀσθενήσαντα αὐτὸν καὶ ἀποθανόντα ἐδίωξε τὰ τέχνα καὶ
20 τοὺς ἀνθρώπους του εἰς τὴν ἔρημον. Ἦν δὲ εἰς τὰς ἡμέρας
ταύτας χριστιανὸς τις, τοῦνομα Ἄλης, τοῦπίκλῃν Χαμάρα, ἀπὸ
τῆς γῆς Ἀράκ, γραμματικὸς τοῦ Χάχημ, ὃς ἀνεκαινούργωσε τὸν
κουμπὲ τοῦ Ἀγίου Τάφου· ἔτι καὶ ἕτερος χριστιανὸς τοῦνομα
Σούγκουλ, υἱὸς Μπάσερ· καὶ οὗτος ὁ ἀείμνηστος προεστάτευσεν εἰς
25 τὴν τελείωσιν τῆς ἀνοικοδομῆς τοῦ θείου ναοῦ, καὶ κατεσκεύασε
τοὺς ὕδραγωγούς καὶ ἐτελείωσε τὴν κατακαυθεῖσαν στέγην τῆς
ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου. Ἡ δὲ στέγη τῆς αὐλῆς τοῦ
ἁγίου Κωνσταντίνου εὐρύχωρος οὔσα πάνυ ἔμεινε ἀσκεπής· ὁ γὰρ
Χάχημ μετέβαλε γνώμην, τοῦ Κυρίου ἐλεήσαντος τοὺς ἑαυτοῦ,
30 καὶ ἔδωκεν ἄδειαν τοῖς χριστιανοῖς εἰς ἀνέγερσιν καὶ ἀνακαινούρ-
γωσιν τῶν διαφθαρέντων θείων ναῶν· ἐποίησε δὲ καὶ εἰρήνην μὲ
τὸν βασιλέα τῶν Ῥωμαίων Βασίλειον, ἀποστειλάς πρεσβευτὴν
διὰ βεβαίωσιν τῆς πρὸς ἀλλήλους εἰρήνης τὸν Ἱεροσολύμων Ἀρί-

σωνα ἢ Ὀρέστην μὲ δῶρα πολυτελῆ· ὁ δὲ ἀδελφὸς τούτου τοῦ Ὀρέστου, τὴν κληῖσιν Ἀρσένιος, τῆς Ἀλεξανδρείας πατριάρχης, ἐκυβέρνησα καὶ τὸν θρόνον τῆς Ἱερουσαλήμ ἄριστα· καὶ τὸ δῶμα τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου ἀνωκοδόμησεν οὗτος, καθὰ ἦν καὶ πρότερον· ἀνεπλήρωσε καὶ τὰ ἐλλείποντα εἰς ἀνοικοδόμησιν 5 τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Τάφου. Τῶν δὲ πορφυρογεννήτων τελευτησάντων ἐν ἔτει ἀπὸ κρίσεως κόσμου ,σφλζ', ἀπὸ δὲ Χριστοῦ ,ακη', Ῥωμανὸς ὁ Ἀργυρόπουλος ἐβασίλευσεν ἔτη πέντε, μῆνας ἕξ. Οὗτος ὁ αὐτοκράτωρ πρεσβεύσας εἰς τὸν σουλτάνον ἀπέστειλεν ἀνακαινίσαι τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως μεγαλοπρεπῶς, ἀλλ' ἐνε- 10 ποδίσθη θανάτῳ. Ἐτελεύτησε δὲ καὶ ὁ θεῖος πατριάρχης Ὀρέστης ἐν Κωνσταντίνου καὶ ἐτάφη ἐκεῖ. Μετὰ δὲ τὸν Ῥωμανὸν ἐπήρθη εἰς τὸν ἀνακτορικὸν θρόνον ἐν ἔτει Χγ ,αλδ' Μιχαὴλ ὁ Παφλαγῶν ἔτη ἑπτὰ καὶ μῆνας ὀκτώ· ἐν δὲ τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ Σκυθοπόλεως 15

πέ'. **Θεόφιλος** ἐν Ἱερουσαλήμ ἐπατριάρχευσεν ἔτη ὀκτώ καὶ ἐτελεύτησεν¹. Μετὰ δὲ τὸν Παφλαγῶνα Μιχαὴλ ἐξουσίασεν ὁ Καλαφάτης Μιχαὴλ μῆνας δ', ἡμέρας ε', μεθ' ὃν Ζωὴ καὶ Θεοδώρα ἔτη τρία. Ἐν δὲ τῷ ,αμε' ἔτει Χγ Κωνσταντίνος ἐβασίλευσεν ὁ Μονομάχος ἔτη δώδεκα. Ἰστέον, ὅτι οὗτοι οἱ δύο, Μιχαὴλ ὁ 20 Παφλαγῶν καὶ Κωνσταντίνος οὗτος, ἐγένοντο πληρωταὶ τοῦ θείου ἔργου, ἀνακαινουργώσαντες τὸν περιβόητον ναὸν τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως. Ἐν δὲ τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ Μονομάχου τούτου ἐγένετο Ἱεροσολύμων

πς'. **Νικηφόρος**, ὃς πρότερον ἦν ἱερεὺς, τῷ γένει Ῥωμαῖος. 25 τὴν τέχνην τέκτων, ἔχων υἰὸν καὶ θυγατέρα, τὴν οἴκησιν ἔχων ἐν Αἰγύπτῳ ὄθεν καὶ ἀπεστάλη παρὰ τοῦ Χάκημ καὶ δι' ἀδείας αὐτοῦ ἐχειροτονήθη ἐν Ἱερουσαλήμ πατριάρχης τῇ ια' ἰουνίου· καὶ ἐπιστρέψας εἰς Αἴγυπτον ἠξίωται μεγάλης τιμῆς παρὰ τοῦ σουλτάνου, μεγάλας βοηθείας λαβὼν παρ' αὐτοῦ. Οὗτος γὰρ ὁ 30

¹ Εὐρόμεν ἐν ἄλλοις μετὰ τὸν Ὀρέστην, τελευτήσαντα ἐπὶ Μονομάχου Κωνσταντίνου, Μηνᾶν, μεθ' ὃν Σωφρόνιον, μεθ' ὃν Μάρκον, μεθ' ὃν Συμεῶν τὸν γράψαντα κατὰ ἀζύμων· ἐφ' οὗ οἱ Λατῖνοι ἐξουσίασαν τὴν Ἱερουσαλήμ ἐν ἔτει ,αθ'.

Χάχημ μεγάλης θεόδεν ἐν τῷ τέλει τῆς ζωῆς του ἔτυχε τῆς
εἰς τὸ καλὸν τῶν χριστιανῶν μεταβολῆς· δι' ὃ καὶ προσέταξε τοῖς
χριστιανοῖς, ὅπως βοηθήσωσι τῷ πατριάρχῃ τούτῳ μὲ πλουσίας
χορηγίας χρημάτων, διὰ νὰ κατασκευάσῃ κειμήλια καὶ σκεύη
5 ἱερὰ διὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Τάφου, διδούς αὐτῷ καὶ ὄρισμόν,
ὅτι νὰ ἐπαναλάβῃ καὶ νὰ διαυθεντεύῃ τὰς τε ἐν Ἱερουσαλήμ
ἐκκλησίας καὶ τὰ περίεξ μοναστήρια καὶ τὴν ἐν Λύδδᾳ ἐκκλησίαν,
ἔτι δὲ νὰ ἔχῃ πάλιν τὰ τε βακούφια καὶ μούλκια τοῦ Παναγίου
Τάφου εἰς τὴν ἐξουσίαν του. Διὰ ταῦτα ἐν τῷ τέλει σφοδρῶς
10 ἐπέτελλε· μεθ' ὃ ἀπέθανεν ἐτοιμῶς· ὃν διεδέξατο ὁ υἱὸς αὐτοῦ
Ντάχαρ ὁ παλαιός· ὃς ἐγεννήθη ἀπὸ τινος αἰχμαλώτου Ῥω-
μαίας χριστιανῆς, ὅφ' ἧς παρεκινήθη καὶ ἔδωκε καὶ αὐτὸς θέλημα
νὰ οἰκοδομηθῇ ὁ ναὸς τῆς Ἀναστάσεως· καὶ Νικηφόρον τὸν πα-
τριάρχῃν Ἱεροσολύμων πρὸς τὸν τῆς Κωνσταντινίου αὐτοκράτορα
15 πρεσβευτὴν ἀπέστειλεν, ὑποσχέσεις διδούς τῷ ἀνακτι διὰ τοῦ πα-
τριάρχου, τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ ναοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ τῶν
λοιπῶν ἐκκλησιῶν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Παλαιστίνῃ τε καὶ Συρίᾳ (πλὴν
τῶν ἐκκλησιῶν, ἃς οἱ Ἀγαρηνοὶ ζαμιὰ ἔκαμαν) καὶ τὴν ἐπιστρο-
φὴν τῶν ὑποστατικῶν αὐτῶν καὶ τὴν διαυθέντευσιν τῶν ὑποκει-
20 μένων αὐτῷ χριστιανῶν καὶ τὸ πραγματεῦσθαι Ῥωμαίους καὶ
Ἀγαρηνοὺς εἰς τὰς δύο βασιλείας ἀνεμποδίστως, χωρὶς τινος φό-
βου ἢ ζημίας· ἐφ' οἷς ὁ ἀναξ ἔστερξε καὶ τὸν Ἱεροσολύμων πε-
ριεποιήσατο· ὃς ἐπιτροπὴν λαβὼν τῆς ἐπανόδου ἀπὸ τοῦ βασιλέως
ἔφθασεν εἰς Ἀντιόχειαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Τρίπολιν, ὅπου καὶ ἔτε-
25 λεύτησε, πατριαρχεύσας ἔτη πέντε· ὃ δὲ θρόνος τῆς Ἱερουσαλήμ
ἔμεινεν ἄνευ πατριάρχου χρόνους ἑννέα. Ὁ γοῦν Ντάχερ ὁ ῥη-
θεὶς τὸ τέταρτον μέρος τῆς Ἱερουσαλήμ, τὸ ὄρος δηλαδὴ τοῦ
Γολγοθᾶ καὶ τῆς ἁγίας Σιών, ἔδωκεν εἰς τοὺς χριστιανοὺς διὰ νὰ
τὰ κατοικῶσι μόνοι. Ἐν δὲ τῷ υἰγ' τῆς φυγῆς ὁ μουτεβελῆς τῆς
30 Ἱερουσαλήμ θελήσας ἀνοικοδομῆσαι τὰ διεφθορότα αὐτῆς τείχη,
ἤρξατο κρημνίζειν τὰς ἐν αὐτῇ ἐκκλησίας, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἁγίαν
Σιών, διὰ νὰ λάβῃ τὰς πέτρας εἰς τὴν οἰκοδομήν. Ἄλλ' ὁ μέγας
τῆς Ἱερουσαλήμ βασιλεὺς Θεὸς ἐνεπόδισε τὸ κρήμισμα τοῦτο θαυ-

μασίως· σεισμός γάρ τότε μέγας και φοβερός ἐγένετο τοιοῦτος, οἷος οὐδέποτε οὐδενὶ μεμαρτύρηται, ἐν ἔτει τῆς φυγῆς υκε', τῇ α' τῆς ἐβδομάδος τοῦ Ἀσώτου, και ἔπασσε μέρος τῆς Σάχρας ἐν Ἱερουσαλήμ και τὸ ἡμισυ τοῦ ἐν Ῥέμλι τείχους, και πλῆθος οὐκ εὐάριθμον ἀπέθανεν· ἡ δὲ πόλις Ἱεριχώ κατακρημνισθεῖσα ἀπὸ 5 τοὺς ἐνοικοῦντας, ἔτι δὲ και ἡ Νεάπολις μὲ τὰς κώμας αὐτῆς και ἡ Πτολεμαῖς, εἰς πολλοὺς τῶν κατοίκων αὐτῶν τάφοι ἐγένοντο. Ἐφυγεν ἔτι και ἡ θάλασσα τῆς αὐτῆς Πτολεμαίδος ἕως μιᾶς ὥρας διάστημα, και αὐθις εἰς τὸν ἑαυτῆς τόπον ὑπέστρεψεν. Οὗτος ὁ φοβερός σεισμός ἐκράτησε και τὴν δευτέραν ἡμέραν και ἔπειτα. 10 Ὅθεν φοβηθέντες οἱ ἐν Ἱερουσαλήμ Ἀγαρηνοὶ ἔπαυσαν κρημνίζοντες τὴν ἁγίαν Σιών. — Ἀλλὰ μετὰ τὸν Μονομάχον Κωνσταντῖνον Θεοδώρα ἐβασίλευσεν ἔτη β' και μῆνας ἐπτὰ· μεθ' ἣν Μιχαήλ ὁ ἀπὸ στρατιωτικοῦ ἐνιαυτὸν ἕνα· μεθ' ὃν Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνὸς χρόνους δύο και μῆνας τρεῖς· μεθ' ὃν Κωνσταντῖνος ὁ Δοῦξ 15 χρόνους ἐπτὰ και μῆνας ἕξ. Μετὰ δὲ τὸν Ἱεροσολύμων Νικηφόρον πζ'. Νικόλαος ὁ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης ἔστη ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐν ἔτει Χγ ,ανς', ἀνὴρ παντοῖα ἀρετῇ κεκοσμημένος και περιφημος μὲ ὄνομα διὰ τοῦτο εὐκλεέστατον. Οὗτος κυβερνήσας τὸν θρόνον, καλῶς και θεαρέστως ἔτη λγ' ἀφῆκε τὸ πρόσκαιρα. 20 Ἐν δὲ τῷ ρεξ' Χριστοῦ γεννήσεως Ῥωμανὸς ὁ Διογένης ἐβασίλευσεν ἔτη γ' και μῆνας η', μεθ' ὃν Μιχαήλ ὁ υἱὸς τοῦ Δούκα, ὁ Παραπινάκης, ἔτη ἕξ· μεθ' ὃν Νικηφόρος ὁ Βοτανειάτης ἔτη γ', και ἐν τῷ ραπ' ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως Ἀλέξιος ἐβασίλευσεν ὁ Κομνηνὸς ἔτη λζ' και μῆνας δ'· ἐν δὲ τῷ η' ἔτει τῆς βασι- 25 λείας αὐτοῦ

πη' Συμεὼν ἢ Εὐχέριος ἐγένετο Ἱεροσολύμων, ἐφ' οὗ οἱ Λατῖνοι ἐκυρίευσαν τὴν Ἱερουσαλήμ. Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας οἱ Σαρρακηνοὶ τῆς Ἱερουσαλήμ ἡγεμόνες τοσοῦτον ἠγρίευσαν κατὰ τῶν χριστιανῶν και ἐταλαιπώρησαν και τῇ ὑπερβολῇ τῆς τυραν- 30 νίας πτωχοὺς κατέστησαν, ὥστε οὐδεμίαν ἄλλην ἔχοντες παρηγορίαν οἱ εὐλογημένοι οὗτοι εἰς τὰ πικρά των ἔτρεχον δάκρυα και εἰς τοὺς θλιβεροὺς ἀναστεναγμούς. Αὕτη δὲ ἡ ἀπληστος τῶν

τυράνων ἐκείνων καταδυναστεία καὶ ἀρπαγὴ καὶ ὕβρις οὐκ ἔβλαπτε καὶ κατέφθειρε μόνον τὰ ἔξω καὶ σωματικὰ ὑπάρχοντα· ἀλλὰ τὸ χερίστον τῆς ἀσυγκρίτου κακίας των ἦν καὶ ἀνυπομόνητον ἡ καταφρόνησις καὶ ὕβρις καὶ αὐτῶν τῶν θείων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων· ὅτε γὰρ οἱ ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ ἐπετέλουν τὴν ἀναίμακτον 5 ἱεροτελεσίαν, οἱ ὧμοὶ ἐκεῖνοι καὶ ἀσεβέστατοι πηδῶντες ἕως καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἅγιον βῆμα, τί μὲν οὐκ ἐβλασφήμουν ἐμπαίζοντες τοὺς ἱερεῖς; τί δὲ τῶν ἀτόπων οὐκ ἔπραττον εἰς τὰ ἅγια; Ἐμοὶ μὲν καλὸν τὸ σιωπᾶν, ἐκείνοις δὲ ἀθέοις οὔσι τὸ δρᾶν. Εἰς τούτους τοὺς καιροὺς συνέβη καὶ ἦλθε διὰ προσκύνησιν τῶν ἁγίων 10 τόπων πρεσβύτερός τις ἐρημίτης, Πέτρος τοῦνομα, καὶ ἰδὼν τὰς θλίψεις καὶ τὰ ἀνύποιστα τῶν χριστιανῶν βάσανα συνέπαθε τὴν καρδίαν, ἔκλαυσε καὶ αὐτὸς πικρότατα καὶ τῷ πατριάρχῃ καὶ κλήρῳ εἶπεν· “ Ὑπομείνατε ἔτι ὀλίγον καιρὸν καὶ Θεοῦ βοηθεία 15 ἐλευθεροῦσθε τῶν δεινῶν τούτων”. Οὕτως εἰπὼν καὶ προσκυνήσας ἔδραμε μὲ θεῖον ζῆλον εἰς τὸν Ἰώμη, καὶ πεσὼν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐδιηγῆσατο μὲ ποταμηδὸν δάκρυα πάσας τὰς ἀνυπομόνητους κακώσεις τῶν χριστιανῶν καὶ τῶν ἁγίων ἐν Ἱερουσαλήμ ἐκκλησιῶν, ἃς ἔπασχον παρὰ τῶν Σαρρακηνῶν. Ὁ δὲ πάπας 20 ταῦτα ἀκούσας ἐλυπήθη μεγάλως, ὡς εἰκός, καὶ πάραυτα καρδινάλεις καὶ ἐπισκόπους εἰς ὄλους τοὺς αὐθέντας τῶν Φράγκων ἀπέστειλε, παρακαλῶν αὐτοὺς νὰ σηκώσωσι τὸν σταυρὸν χωρὶς τινος προφάσεως καὶ νὰ ὑπάγωσι νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν Ἱερουσαλήμ ἀπὸ τῆς τυραννίδος τῶν ἀσεβῶν· ἐφ’ οἷς οἱ αὐθένται ἐκεῖνοι 25 ὑπακούσαντες ἔτρεξαν μὲ μεγάλην δύναμιν· ἦν γὰρ ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατευμάτων αὐτῶν τριακόσαιο μὲν χιλιάδες τὸ πεζικόν, ἑκατὸν δὲ χιλιάδες τὸ ἵππικόν. Καὶ πρῶτον μὲν ἐπὶ τὴν Ταρσὸν τῆς Κιλικίας ἐπιδραμόντες ἐπολέμησαν ἀνδρικῶς κυριεύσαντες αὐτήν, εἶτα δὲ καὶ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ τὴν Λαοδίκειαν καὶ τὴν Τρίπολιν καὶ τὴν Τύρον καὶ τὴν Πτολεμαῖδα καὶ τὴν Παλαιστίνην πᾶσαν 30 καὶ αὐτὴν τὴν ἁγίαν πόλιν Ἱερουσαλήμ, ἧτις ἐλήφθη ὑπ’ αὐτῶν ἐν ἔτει Χριστοῦ γεννήσεως .α.γ.θ’, ἰουλίου ιε’, ἡμέρα Παρασκευῆ· ἔνθα καὶ ἐπτὰ βασιλεῖς ἐβασίλευσαν ἔτη πη’, ἦ, ὡς

ἄλλοι, ἔτη ρδ', ὧν ὁ πρῶτος οὐδέποτε ἠθέλησε διὰ εὐλάβειαν νὰ φορέσῃ κορώναν, λέγων· "Πῶς εἶναι δίκαιον νὰ φορέσω ἐγὼ στέφανον χρυσοῦν, ἐνθα ὁ παμβασιλεὺς Θεὸς ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς μὲ ἀκάνθινον ἐστεφανώθη στέφανον"; Διὰ ταῦτα ἐχάρησαν οἱ χριστιανοὶ καὶ τὸν βασιλέα εὐφήμεσαν. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ 5 ἀπὸ διαφόρων τόπων ἀπὸ τῶν χριστιανῶν πολλοὶ ἀκούσαντες τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἐκ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐλευθερίαν προσῆλθον πανοικί καὶ κατώκησαν ἐν Ἱερουσαλήμ. Οἱ δὲ βασιλεῖς οὗτοι καὶ πέραν ἐξουσίαζον τοῦ Ἰορδάνου, καὶ τὸ Χοράχ ἢ Κοράχ καὶ Σόπακ· ἐπολέμουν δὲ πάντοτε μετὰ τῶν Ἀράβων καὶ τῶν τῆς Αἰ- 10 γύπτου σουλτάνων καὶ τῶν τῆς Δαμασκοῦ ἀμηνάδων καὶ Βαβυλῶνος. Τὰ δὲ παλάτια των ἔκτισαν εἰς τὰ ἀνατολικά καὶ νότια προαύλια καὶ στοὰς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τοῦ Παναγίου Τάφου, τὰ ὁποῖα ἔφθανον ἕως εἰς τὸν Φόρον, ἐν ᾧ ἦσαν αἱ ἐξωτερικαὶ τῶν προαυλιῶν πύλαι· τὰ δὲ μνήματά των εἶχον ἔνδον τοῦ ναοῦ, 15 ἐγγὺς τῆς προσκυνητῆς τοῦ σωτῆρος Ἀποκαθηλώσεως καὶ ὑποκάτω τοῦ ἁγίου Γολγοθᾶ, ἐν οἷς ἐθάπτοντο· διὰ δὲ τὴν διοίκησιν αὐτῶν Φραγκοπατριάρχης ἐψηφίσθη παρὰ τοῦ πάπα Πασχάλῃ οἱ δὲ τῶν Ῥωμαίων πατριάρχαι εἶχον τὴν οἴκησιν ἐν τῇ ἁγίᾳ Βηθλεέμ. Ὅθεν ὁ Συμεὼν ἢ Εὐχέριος, ὡς εἵπομεν, ἀποστερηθεὶς 20 τῆς ἐξουσίας ὑπὸ τῶν Λατίνων, καὶ ἰδὼν οὐ μόνον τὴν ἀπανθρωπίαν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ σχίσματα καὶ τὰς αἱρέσεις, ἃς εἶχον, ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ κατὰ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ τὸν κατὰ ἀζύμων θαυμάσιον συνεγράψατο λόγον ἐν τῇ ἁγίᾳ Βηθλεέμ· καὶ ἔτη ἔνδεκα πατριαρχεύσας ἀπῆλθε πρὸς Κύριον. Μετὰ δὲ 25 τοῦτον

πθ'. *Εὐθύμιος* ἐπατριάρχευσεν ἔτη κγ', ἐν τῷ ιζ' χρόνῳ τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ἐτελεύτησε· τὸ ζῆν δ' ἐκμετρήσαντος καὶ τοῦ Ἀλεξίου, ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσεν Ἰωάννης ὁ Κομνηνὸς ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἑκατοστῷ δεκάτῳ ὀγδόῳ χρό- 30 νους εἰκοσιτέσσαρας ἢ κέ' καὶ μῆνας ζ' ἢ η'· καὶ ἐν τῷ β' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐγένετο Ἱεροσολύμων

εἰ'. *Ἡράκλειος* ἦ, ὡς ἄλλοι, *Ἀγάπιος* ἔτη κδ' καὶ ἐκοι-

μήτη· ἀπεβίω δὲ καὶ ὁ Ἰωάννης καὶ ἐβασίλευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ
Μανουὴλ ὁ Κομνηνὸς ἐν ἔτει ἀρμγ' χρόνους λη', καὶ ἐν τῷ β'
ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ Ἱεροσολύμων

ηα'. Ἰωάννης πατριάρχης μετὰ τὸν Ἡράκλειον ἐγένετο χρό-
5 νους κβ', δε καὶ αὐτὸς συνέγραψε λόγους τρεῖς κατὰ ἀζύμων· καὶ
ἐπὶ τοῦ Μανουὴλ δὲ ἦν ἐν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδῳ
παρῶν. Οὗτος ἀλλ' οὖν Μανουὴλ ὁ φιλόχριστος αὐτοκράτωρ (κα-
τά τὸν Φωκᾶν ἐν τῇ ἐκφράσει τῶν ἁγίων τόπων), δι' ὃν εἶχε
πόθον, τὸν Πανάγιον Τάφον ἐνεδύσατο μὲ καθαρὸν χρυσόν, δει-
10 κνῶν τὴν πρὸς τὸν λυτρωτὴν ἑαυτοῦ πίστιν· τὴν δὲ περὶ τὸν
Ἰορδάνην τοῦ Προδρόμου μονὴν ἐκ βάρων ὑπὸ σεισμοῦ ἀνε-
στραμμένην ἐκ καινῆς ἀνφοδόμησε, τοῦ ταύτης ἡγουμένου παρ-
ρησιάσαντος εἰς τοῦτον τὸν ἄνακτα καὶ παρακαλέσαντος αὐτὸν διὰ
τὴν αὐτῆς ἀνέγερσιν ὁμοίως καὶ τὴν μονὴν τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ,
15 τὴν μεταξὺ Ἱερουσαλήμ καὶ Βηθλεὲμ ὑπάρχουσαν, ἣτις ὑπὸ τῶν
παλαιτάτων μὲν ἀνηγέρθη ἀνδρῶν θεοφιλῶν, ἐκ δὲ τοῦ σεισμοῦ
ρίζοθεν κατέπεσε. Καὶ ταύτην ὁ αὐτὸς Κομνηνὸς ἐκ βάρων
ἀνήγειρε, μεσιτεύσαντος τοῦ ἡγουμένου αὐτῆς τῆς μονῆς, Σύρου
ἀνδρός· ἔτι δὲ καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Σπηλαίου τῆς σεβασμίας
20 Βηθλεὲμ περικαλλέστατον ναὸν ἢ φιλότιμος αὐτοῦ τοῦ πορφυρο-
γεννήτου χεῖρ ἀνήγειρε καὶ μὲ ψηφίδας κεχρυσωμένας ὄλον τὸν
ναὸν κατεκόσμησεν, ἐφ' ὃν ὁ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ Λατίνων παρένθε-
τος ποιμὴν τὸν αὐτοκράτορα τάχα τῆς μεγαλοφυχίας ἀμειβόμενος
ἐν διαφόροις τόποις, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ ἁγίου ὑπερ-
25 θεν σπηλαίου, τὴν ὥραιαν ἐκείνου μορφὴν ἀνεστήλωσε. Ταῦτα ὁ
Φωκᾶς. Ὁ δὲ Ἰωάννης ἐν τῷ κδ' ἔτει τῆς αὐτοκρατορίας τούτου
τοῦ βασιλέως ἐτελεύτησε καὶ ἐγένετο [πατριάρχης Ἱεροσολύμων]
οἱ μὲν λέγουσιν Ἰωσήφ, οἱ δὲ Νικηφόρος, οἱ δὲ μετὰ τὸν δια-
ληφθέντα Εὐθύμιον Ἀγάπιος, εἶτα Σάββας, εἶτα Εὐχέριος, εἶτα
30 Ἰάκωβος, εἶτα Ἀρσένιος, εἶτα Ἰωάννης, Ἄλλ' ἡμεῖς τούτους
ἀφέντες πειθόμεθα μᾶλλον εἰς τὸν βίον τοῦ ἐν ἁγίοις Λεοντίου.
Ὅθεν μετὰ τὸν Ἰωάννην

ηβ'. Λεόντιος τῆς Ἱερουσαλήμ τὸν θρόνον ἐδέξατο ἔτη ιζ',

ὅς ἦν ἀπὸ Στρουμίτζης (ἦτις τὸ πάλαι Τιβεριούπολις ἐλέγετο), εἰς τὰ πέρατα τῆς Μακεδονίας, εἶτα ἱερεὺς ἐν Πάτρῳ καὶ ἡγούμενος τῆς ἐκεῖσε μονῆς τοῦ θεολόγου Ἰωάννου· μεθ' ὃ εἰς Κωνσταντίνου ἀπάρας, τοῦ Ἱεροσολύμων πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος, τῆς Ἱερουσαλήμ πατριάρχης προεχειρίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος 5 Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ ὑφ' οὗ παρακινήθεις, θέλων καὶ αὐτὸς νὰ προσκυνήσῃ τοὺς τόπους, ἐφ' οἷς δι' ἡμᾶς καθ' ἡμᾶς γεγυώς ἐβεβαδίξει, ἐξέπλευσε καὶ εἰς τὴν Πτολεμαῖδα τὴν καὶ Ἄκκα λεγομένην ἐπεδήμησε, καὶ ἐξῆλθεν ἡ περὶ αὐτοῦ φήμη. Ὅθεν ἔτρεχον πρὸς αὐτὸν τὰ πλήθη, οἱ μὲν τῆς εὐλογίας, οἱ δὲ τῆς 10 ὑγείας ἀπολαύσοντες· καὶ ἐκεῖθεν τὴν πορείαν διὰ τῆς Ναζαρέτ ποιησάμενος ἀνέβη εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ νυκτὸς εἰσῆλθεν ὁ ἱεράρχης εἰς αὐτήν, καὶ τοὺς πολλοὺς λαθῶν εἰσέβη εἰς τὸν ναὸν καὶ εἰς τὸν ζωοδόχον τοῦ Κυρίου Τάφον, καὶ προσκυνήσας γονυκλιτῶς τὰς εὐχὰς τῷ Κυρίῳ ἀπέδωκεν. Ἦν δὲ τότε ἡ Ἱερουσα- 15 λὴμ θλιβομένη ὑπὸ πολυημέρου ἀνομβρίας· ὁ δὲ Θεὸς ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ καὶ εὐχῇ τοῦ γησιῦ ποιμένος βροχὴν μεγίστην ἔβρεξεν, ἦτις τὰς στέρναις ἐγέμωσε καὶ τὰ χωράφια ἐπλήρωσεν. Ὁ οὖν τοῦ Θεοῦ λαὸς ἔγνω τὸν αἴτιον, δι' ὃν ὁ Θεὸς ταῦτα πεποίηκε καὶ ἐτίμα καὶ εὐφήμει, λέγοντες "ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ Θεοῦ ὁ 20 μέγας ὁ ἅγιος μὲ τὸν ἐρχομόν του ἀπὸ τοῦ κινδύνου τῆς δίψης ἡμᾶς διεσώσατο". Ὁ δὲ ἐπίσκοπος τῶν Λατίνων ἀρχιερεὺς θυμῷ ἀδίκῳ νικηθεὶς ἔπεμψε τὴν νύκτα ἐνόπλους μὲ σπαθία νὰ θανατώσῃ τὸν μηδὲν ἀδικήσαντα· ἀλλ' ὁ ἀορασία πατάξας τοὺς Σύρους ποτέ, ζητοῦντας τὸν Ἐλισσαῖον, αὐτὸς καὶ τούτους ἐτύφλωσε· καὶ 25 ὄλην τὴν νύκτα κοπιάσαντες οὐδὲν ἐτέλεσαν, καὶ πρὸς τὸν ἀποστείλαντα ἐπιστρέψαντες ἅπαντα διηγήσαντο, λέγοντες ὅτι ἀκράτητός ἐστιν ὁ δίκαιος παντὶ τῷ ἐπιβουλεύοντι, ὑπὸ Θεοῦ φυλαττόμενος. Τοῦτο ἠκούσθη εἰς πᾶσαν τὴν Συρίαν, Κιλικίαν τε καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Μανουὴλ τὸν Κομνηνόν, ὅστις φοβούμενος ἵνα μή 30 τι καὶ πάθῃ ὁ ἅγιος, ἀπέστειλε ζητῶν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Κωνσταντίνου. Τοῦτο καὶ ὁ τῆς Δαμασκοῦ κατάρχων, καίτοι Ἀγαρηνὸς ὢν, μαθὼν γράμμα πρὸς αὐτὸν ἀπέστειλε, μὲ πᾶσαν εὐνοίαν

πρὸς ἑαυτὸν μετακαλούμενος καὶ ὑποσχόμενος νὰ χαρίσῃ αὐτῷ
τὴν ἐκεῖσε τῶν χριστιανῶν ἐκκλησίαν, τὴν ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεο-
μήτορος, διὰ κατοικίαν του, καὶ νὰ παρέχῃ αὐτῷ σιτηρέσιον ἡμε-
ρούσιον ἀνὰ ἓν χρυσόν, ἤτοι φλωρίον· ὁ δὲ ἀντέγραψεν ἐπαινῶν
5 καὶ εὐχαριστῶν τῷ ἀμηρᾷ διὰ τὴν καλὴν του προαίρεσιν, καὶ
φανερῶν ὅτι οὐ δύναται νὰ ἀπέλθῃ πρὸς αὐτόν, ἐπεὶ ὁ βασιλεὺς
μαθῶν τὰ ὑπὸ τῶν Λατίνων πρὸς αὐτὸν κακουρηθέντα προσεκά-
λει πρὸς ἑαυτὸν διὰ γράμματος· ἐζήτηι δὲ ἀπ' αὐτοῦ ἀντὶ πάσης
δωρεᾶς τε καὶ χάριτος γράμμα διαυθεντεῦτικόν ἀπὸ τῶν αὐτοῦ
10 θαλαττίων κουρσάρων· ὁ δὲ ἀμηρᾶς εὐθύς τὸ γράμμα ἀπέστειλε,
ἐν ᾧ ἔγραφε νὰ μένῃ ἀπαθῆς κακῶν αὐτός τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ
Ῥωμαῖοι, προσεπιχαριζόμενος καὶ Λατίνους ἐξήκοντα, ἂν θελή-
σωσι μετ' αὐτοῦ νὰ συμπλεύσωσι (τὸ ὅποιον γράμμα ἐδειξεν ὕστε-
ρον καὶ τῷ βασιλεῖ, εἰς ἔλεγχον τοῦ βασιλικῆ φρονήματός τε καὶ
15 πολιτεύματος), τοὺς ὁποίους πολλὰ παρακαλέσας καὶ πολλάκις νὰ
λάβῃ τὴν ἄδειαν νὰ λειτουργήσῃ ἀρχιερατικῶς εἰς τὸν ζωοδόχον
τοῦ Κυρίου Τάφον οὐκ ἔτυχε τῆς αἰτήσεως, ἀλλ' ἦ μόνον μόνης
ὡς εἰς τῶν πολλῶν νὰ ἀξιωθῆ τῆς τοῦ ἁγίου τόπου προσκυνή-
σεως. Ὅθεν ἔγνω συμφέρον νὰ ἀπέλθῃ ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ·
20 ὕπερ καὶ ἐγένετο. Φθάσας οὖν εἰς τὴν Βασιλεύουσαν τὸν βασι-
λέα εὐλογίας ἠξίωσε· καὶ ποτε ὁ τῆς Ἀντιοχείας πατριάρχης Κύ-
ρίλλος νόσφ ἐσχάτῃ κρατηθεὶς τὰ λοιπὰ μόλις ἔπνει. Συνῆλθον
οὖν ἄλλοι τῶν συγκλητικῶν καὶ τῆς συνόδου τὰ ἐξιτήρια αὐτοῦ
ἐπισκεψόμενοι· συνῆλθε δὲ καὶ Θεοδόσιος ὁ τῆς Κωνσταντίνου
25 πατριάρχης, συνῆλθε δὲ καὶ ὁ μέγας αὐτός, ὁ Ἱεροσολύμων Δε-
όντιος· καὶ κύκλῳ στάντες τοῦ κατακειμένου, ὅστις εἶχεν ἡμέρας
ἕξ ἐκτάδην κείμενος καὶ ψυχορραγῶν, ἀναισθητῶν τε καὶ τὰ ἐπα-
γόμενα οὐδόλως εἰδώς. Οὗτοι λοιπὸν οἱ δύο τοῦ Χριστοῦ ἀρχιε-
ράρχαι, ἐπεὶ μηδεμίαν ἄλλην βοηθῆσαι αὐτῷ βοήθειαν ἐν τοι-
30 ούτῳ καιρῷ οὐκ εἶχον, ἔγνωσαν δι' ἐπιτιμίας ὡς ἀρχιερεῖς νὰ
ἔλθῃ ὁ ἄγγελος ὁ τῆ ἐξόδῳ τοῦ θνήσκοντος ὑπηρετῶν νὰ ἐλευθε-
ρώσῃ τὸν κείμενον ταχύτερον. Ὅθεν ἀλλήλοις τὰ πρωτεῖα πα-
ρεῖχον διὰ τὸ περιὸν τῆς ταπεινώσεως, ὁ μὲν λέγων· “ἐπεὶ σὺ

πρόεδρος εἶ τοῦ τῆς Κωνσταντίνου θρόνου, σοὶ ἀνήκει τὰ τῆς ἐπιτιμίας ἐργάσασθαι· ἐγὼ γὰρ παρὰ τῶν κανόνων ὑπέειπεν σοὶ ἐνταῦθα καὶ ἄνευ τῆς σῆς ἀδείας μηδὲν ποιεῖν ἀρχιερατικὸν προστάγμαι”· ὁ δὲ Κωνσταντινουπόλεως αὐτίς ἐνέκειτο λέγων· “Ἡ ἐξουσία οἶδεν ἐν καιρῷ τῇ ἀρετῇ νὰ παραχωρῇ ὅσα καὶ βούλεται”. “Ὅθεν ὁ θεῖος Λεόντιος ὑπενδούς εἰς τὴν τοῦ Θεοδοσίου ἐπιταγὴν, καὶ ἀπλώσας εἰς τὸν ἀέρα τὴν τιμίαν αὐτοῦ χεῖρα καὶ κατασφραγισάμενος, ἔλεξε· “Τῷ φοβερῷ ὀνόματι τῆς ὁμοουσίου καὶ ζωαρχικῆς τριάδος τὴν ἐπιτιμίαν ἐπιτίθημι σοι, τοῦ Κυρίου ἄγγελε, καὶ ἡμῖν τοῖς ταπεινοῖς ὁμόδουλε· μὴ ἀναβάλης μηκέτι τὸν καιρὸν τοῦ λαβεῖν τὴν ψυχὴν τοῦ ἀδελφοῦ ἀπὸ τοῦ σώματος· μὴ ἄλλο τι, πλὴν τούτου· κυριακὸν ἐκτελέσεις ἐπίταγμα· μὴ εἰς δεσποτικὴν ἀνέληθης παράστασιν, μηδὲ τοῖς συνταξιώταις σου συμπαρασταίης, ἕως ἂν τὸ παρὸν ἐκτελέσης λειτουργήμα”. Εἶπε ταῦτα ὁ δίκαιος, ὁ δὲ ἄγγελος ὑπακούσας τὴν ψυχὴν τοῦ τῆς Θεουπόλεως σκήνους αὐτίκα ἐχώρισεν ¹. Ὁ δὲ πατριάρχης Λεόντιος συνεγράψατο καὶ περὶ τῆς ἁγίας τριάδος ἐν ἰδ’ κεφαλαίοις· κατὰ δὲ τὸ ἀρπα’ ἔτος Χγ ὁ ἀείμνηστος Μανουὴλ κατέλιπε τὰ πρόσκαιρα καὶ ἐβασίλευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς χρόνον ἕνα καὶ ἐσφάγη· ὁ δὲ σφαγεὺς αὐτοῦ καὶ θεῖος — φεῦ — Ἀνδρόνικος ἐτυράννησε χρόνους δύο καὶ μῆνας ἕξ· ἐφ’ οὗ ὁ θαυμάσιος οὗτος καὶ παναγιώτατος Ἱεροσολύμων Λεόντιος τῇ ἰδ’ μαῖου ἀπῆλθεν εἰς τὰς αἰωνίους μονάς· τὸ δὲ τίμιον αὐτοῦ σῶμα τέθιαται ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν Στείρου, θαύμασι καὶ μύροις εὐωδεστάτοις βρύον. Ἐν δὲ ςφϷζ’ ἔτει Ἀδὰμ, ἀπὸ δὲ Χγ ἀρπς’, Ἰσαάκιος ὁ ἄγγελος ἐβασίλευσεν ἔτη ἡ’ μῆνας ς’, τοῦ τυράννου Ἀνδρονίκου καὶ αὐτοῦ σφαγέντος. Μετὰ δὲ τὸν μακάριον Λεόντιον ὑπὸ τούτου τοῦ Ἰσαακίου πατριάρχης ἀνεδείχθη ὁ Ἱεροσολύμων ἡγ’. *Λοσίθεος*, τὸ γένος ἐκ Βενετίκων, ἀσκητεύων ἐν τῇ τοῦ Στουδίου μονῇ, φίλος Ἰσαακίου καὶ πρὸ τῆς βασιλείας προειρηγῶς αὐτῷ πῶς μέλλει νὰ βασιλεύσῃ· τοῦ δὲ κατὰ τὴν πρόρρησιν βασιλεύσαντος, μεγίστης ἡξίωτο τιμῆς ὁ πατριάρχης καὶ τὰ

¹ Ὅρα τὸν Μακάριον Χρυσοκέφαλον τὰ περὶ τούτου εἰς πλάτος διηγούμενον.

μεγάλα δεδόνητο παρὰ τῷ βασιλεῖ καὶ πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων προεβέβλητο. Ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις καὶ μοναχός τις Γεράσιμος ἀνεκαίνισε τὸ ἐν Ἱερουσαλήμ μοναστήριον τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου καὶ διαθήκην ἐποίησεν εἰς τινὰς ἐτέρους μοναχοὺς· ἐν 5 ἧ καὶ ὁ βασιλικὸς πρεσβευτὴς Ἰωάννης ἦν παρῶν ὁ Τριχᾶς, ὁ λογοθέτης τῶν οἰκιακῶν· ἦν ὑπέγραψεν ὁ πατριάρχῃ Ἀρσένιος, ὃν καὶ παναγιώτατον καλεῖ. ὁ μοναχὸς οὗτος Γεράσιμος, ὁ Βασάν μητροπολίτης Γερμανός, ὁ Γάζης ὑπέρτιμος Μάτος, ὁ ἐπίσκοπος Βηθλεέμ Ἡλίας. — Οἱ Λατῖνοι, ὡς εἴπομεν, εὕρισκόμενοι εἰς τὸ 10 Κοράκ καὶ πέριξ ὤρμουν κατὰ τῶν Σαρρακηνῶν, ἐπιστρεφόντων ἀπὸ τοῦ Κιζιμπέ, καὶ ἄλλους μὲν ἐγύμνωνον, ἄλλους δὲ ἐφόνουον· οἱ δὲ Ἀγαρηνοὶ μὴ δυνάμενοι τότε πρὸς αὐτοὺς ὑπερίσχυσαν ὁμῶς καὶ τὸ μέγα μοναστήριον τὸ ἐπὶ τοῦ Θαβωρίου ὄρους ἐκρήμνισαν, καὶ ὄσους εὖρον ἐκεῖσε ἐθανάτωσαν· ὄθεν ὁ περιβόητος τῆς θείας 15 Μεταμορφώσεως ναὸς ἄχρι τῆς σήμερον οὕτω μένει κατηδαφισμένος. Ἀλλὰ τοῦτο τὸ ἔργον τῶν Λατίνων πολλάκις τελούντων, καὶ τῶν ἀπὸ Κιζιμπέ οὕτως ὑπ' αὐτῶν διαφθειρομένων, παρεκινήθησαν οἱ Ἀγαρηνοὶ εἰς θυμὸν καὶ συνήχθησαν πανταχόθεν μὲ ὀργὴν ἀκράτητον πλῆθος πολὺ σφόδρα, ἔχοντες στρατηγὸν τὸν Ἀγρούπην, 20 τὸν μετονομασθέντα Σαλαδῖνον ἢ Σαλαχιδῖν, τὸν ἀμηρᾶν τῆς Δαμασκοῦ· ὅστις συμπαραλαβὼν συμμάχους καὶ τοὺς Ἰβηρας ἐπέδραμε κατὰ Λατίνων· οὗτοι δὲ ἔτυχον τότε καὶ ἦσαν πρὸς ἀλλήλους μὲ ἔχθρας καὶ φιλονεικίας καὶ διαιρέσεις, ὅ τε ῥήξ τῆς Ἱερουσαλήμ Λουσιανός καὶ ὁ κόντε τῆς Τριπόλεως Ραϊμοῦνδος. 25 Ὅθεν ἐν τοιοῦτοις ὄντας τοὺς Λατίνους ἐκροτήθη ὁ πόλεμος· ἐνίκηθησαν οἱ Φράγχοι· ἐλήφθη ἡ Συρία ὑπὸ τῶν Σαρρακηνῶν, ἡ Παλαιστίνη καὶ αὐτὴ ἡ Ἱερουσαλήμ· ἐκρατήθη καὶ ὁ Λουσιανός αἰχμάλωτος κατὰ τὴν Τιβεριάδα· ἐθανατώθησαν καὶ ἐκ τοῦ λαοῦ χιλιάδες διακόσαιο ἐν ἔτει Χγ αρπθ'· αἱ πόλεις κατεσκάφησαν· τὰ ἔσω καὶ ἔξω τῆς Ἱερουσαλήμ μοναστήρια ἠφανίσθησαν, 30 τὸ μοναστήριον τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν κατ' ἐξάιρετον, τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ ἐν Βηθλεέμ μεγίστου ναοῦ· ὁ τίμιος σταυρὸς ὁ ἐπὶ τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Κυρίου Ἀναστάσεως κατεβιβάσθη καὶ εἰς τὰς

στράτας τῆς Ἱερουσαλήμ παρεδειγματίσθη· τὰ καμπαναρεῖα, πλὴν τοῦ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῆς ἁγίας Βηθλεέμ, κατεκρημνίσθησαν· τὰ παράθυρα τοῦ ναοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου μὲ ξηρόλιθον ἐκλείσθησαν· ἡ ὀρθομαρμάρωσις αὐτοῦ ἐξεβλήθη καὶ τὰ κύκλω αὐτοῦ κατεκρημνίσθησαν· ὁ οἶκος τοῦ Ἰωακείμ καὶ Ἄννης, ὁ περικαλλέστατος δηλαδὴ ναὸς ἔνθα ἐγεννήθη ἡ κυρία Θεοτόκος, ὁ ἐπὶ τῆς Προβατικῆς, Σαλαχίε ὑπὸ τοῦ Σαλαχιδίν οἰκειωθείς ἐκαλέσθη καὶ ὠνομάσθη· τὸ Πατριαρχεῖον ζαμί καὶ διδασκαλεῖον τῶν Ἀγαρηγῶν ἐγένετο· καὶ ἂν ἔλειπεν ἡ μεγάλη ἐπιμέλεια τοῦ αὐτοκράτορος Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, μὲ δῶρα φιλοφρονήσαντος τὸν Σαλαδῖνον, τὸν αὐθέντην τῆς Ἱερουσαλήμ κατασταθέντα, καὶ πρεσβευσαμένου ἵνα μὴ κακοποιήσῃ τοὺς ὀρθοδόξους καὶ διαφθεῖρῃ τὰ σεβάσματα προσκυνήματα καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, οὐκ ἂν ἔμενε μήτε σημεῖον εἰς τὰ προσκυνήματα. Οὗτος ὁ Σαλαδῖνος ἤνωσε τὴν ἐξουσίαν τῆς Βαβυλῶνος μὲ τὴν τῆς Αἰγύπτου, καὶ μὲ πόλεμον κατέλυσε τὴν ἀρχὴν τῶν Ἀράβων. Οὗτος ἔδωκε τόπους ἐν Ἱερουσαλήμ τοῖς συμμάχοις Ἰβηρσι, τὸν ἅγιον Γολγοθᾶν, τὸ μοναστήριον τῆς ἁγίας Θέκλης, τὸ τοῦ Προδρόμου, τὸ τοῦ θεολόγου Ἰωάννου (ἐν ᾧ τὴν σήμερον οἱ Φράγχοι), τὸ τοῦ ἀποστόλου Ἰακώβου ἀδελφοῦ τοῦ Θεολόγου (ἐν ᾧ καὶ οἱ Ἀρμένιοι), τὸ τοῦ ἁγίου Νικολάου· οἱ δὲ Κόπται καὶ Χαμπαῖσιοι καὶ Ἰακωβῖται καὶ Νεστοριανοὶ ἔλαβον ἐπὶ τούτου καὶ οὗτοι τόπους ἐν Ἱερουσαλήμ. Ὑστερον δὲ πάλιν φέρεται εἰς τινὰς τῶν ἱστορικῶν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ Χγ ἔτει οἱ Φράγχοι μὲ πλῆθος πολὺ ἀπῆλθον εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ ὅτι ἔλαβεν αὐτὴν ὁ Φριδερίκος μόνον μὲ τέχνας, χωρὶς τοῦ ἐχέαι αἷμα, καὶ ἐκράτησαν με' χρόνους· ἄλλοι δὲ ἱστοροῦσιν, ὅτι εὐθύς πάλιν ἐδιώχθησαν καὶ οἱ χριστιανοὶ καὶ τὰ προσκυνήματα ἐκακουχῆθησαν, καὶ τῆς πόλεως τὰ τείχη ἐγαλάσθησαν παρὰ τῶν Σαρρακηγῶν, πλὴν τοῦ θείου ναοῦ· μεσιτεία γὰρ τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν ὀρθοδόξων διεφυλάχθη ὁ ναός. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως· ὁ δὲ Ἱεροσολύμων Δοσίθεος καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ θρόνου εἰς τὸν τῆς Κωνσταντίνου ἐπήρθη θῶκον, ἀποδιωχθέντος ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ

τῆς Κωνσταντίνου ποιμένος Λεοντίου. Ἄλλ' οὐ διήλθε καιρὸς πολὺς καὶ πάντες ἐμίσουν τὸν Δοσίθεον ὡς φιλόθρονον, καὶ ἐπιβάτην αὐτὸν ἀλλοτρίας ἐκκλησίας ὀνόμαζον καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐδίωκον. Μετὰ δὲ Ἰσαάκιον ἐν ἔτει Χγ ρηε' ὁ αὐτάδελφος καὶ
5 τυφλωτῆς—ὦ τῆς ἀπανθρωπίας—Ἰσαακίου ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς βασιλείας ἐκάθισεν Ἀλέξιος χρόνους ἑννέα, μῆνας ἕξ· ἐν δὲ τῷ γ' τούτου χρόνῳ ἐν Ἱερουσαλήμ

4γ'. Νικόλαος Ἱεροσολύμων ἐγένετο ἔτη ιε' καὶ ἐτελεύτησεν· ἀλλ' ὁ Ἱεροσολύμων Ἐφραίμ οὕτω καταλέγει: μετὰ τὸν Δοσίθεον,
10 ὃν προείπομεν, Ἀθανάσιον μεθ' ὃν Λεόντιον, μεθ' ὃν Γρηγόριον, μεθ' ὃν Λάζαρον· ἐν δὲ τοῖς τῶν κανόνων ὕμνοις εὐρομεν μετὰ τὸν Ἰωάννην Νικόλαον, μεθ' ὃν πάλιν Ἰωάννην. — Μετὰ δὲ τὸν Ἀλέξιον Ἀλέξιος ὁ υἱὸς τοῦ ἐκτυφλωθέντος Ἰσαακίου ἐβασίλευσε μῆνας θ' καὶ ἡμέρας κ' μεθ' ὃν Ἀλέξιος Δού-
15 κας ὁ Μουρζοῦφλος ἔτη δύο καὶ ἡμέρας κ', ὅτε οἱ Φράγκοι ἔλαβον τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐν ἔτει ἀπὸ Ἀδάμ ρχιβ', ἀπὸ δὲ Χγ ρσδ', ἀπριλίου δωδεκάτῃ, ἡμέρα β' καὶ ἐβασίλευσαν ἐν αὐτῇ βασιλεῖς τέσσαρες, χρόνους, ὡς μὲν τινες λέγουσι, ς', ὡς δὲ ἄλλοι, ξ', μῆνας η', ἡμέρας ιγ'. Οἵτινες ἐκούρσευσαν τὰ ἐν αὐτῇ
20 ἱερά, ἄτινα, ὡς ὄντα καὶ αὐτὰ κειμήλια, κατὰ καιροῦς ἀποστελλόμενα δῶρα τὰ πλείω ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀπαριθμοῦμεν· (ἀπαριθμοῦμεν δὲ) ὀλίγα τινὰ ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦ μακαριωτάτου πατρὸς καὶ πατριάρχου τῆς Ἱερουσαλήμ Δοσιθέου: Τίμιον ξύλον τὸ ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ κομισθὲν παρὰ τῆς ἀγίας Ἐλένης· ὄζος ἡ
25 ῥόζος τοῦ τιμίου ξύλου, ὅπερ ὁ Ἡράκλειος ὁ βασιλεὺς εἰς Κωνσταντίνου ἔφερεν, ἐξ οὗ ἔρρει χυμὸς τις εὐωδέστατος θεραπεύων πᾶν εἶδος ἀρρωστίας, οἱ ἦλοι, ὁ ἀκάνθινος στέφανος, τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον, τὰ σανδάλια τοῦ Σωτῆρος, ἡ λόγχη, ὁ σπόγγος, ὁ κάλαμος, τὰ σπάργανα τοῦ Χριστοῦ, ἡ σινδών, τὸ λέντιον·
30 ἄρτος, ἐξ οὗ ὁ Χριστὸς τοῖς ἀποστόλοις ἐν τῷ δεῖπνῳ τῷ μυστικῷ διένειμεν (ὃς ἄρτος ἦν περιεχόμενος ἐν σκεύει χρυσοῦ μαργαρολιθοκολλήτῳ, ἔχοντι ἐπιγραφὴν ἐλληνιστί " ἐνθάδε κεῖται ὁ θεὸς ἄρτος, ὃν ὁ Χριστὸς τοῖς μαθηταῖς ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ δεῖ-

πνου διένειμεν εἰπών: λάβετε, φάγετε, τοῦτο ἐστί τὸ σῶμά μου”· ὁς ἄρτος ἐνζυμος ἦν)· κιβώριον μικρὸν μὲ ἐπιγραφὴν: ἔχει με Χριστὸν αἷμα σαρκὸς μου φέρον· ὅπερ κεῖται ἐν τῷ σκευοφυλακείῳ τοῦ ἁγίου Μάρκου· τοῦτο τινὲς θέλουσιν εἶναι ἀπὸ τοῦ ρεύσαντος ἐν τῷ σταυρῷ ἐκ τῆς ἀχράντου πλευρᾶς, ἄλλοι δὲ 5 ἀπὸ τῆς ἐν Κωνσταντίνου εἰκόνας τοῦ Σωτῆρος, τῆς ὑπὸ τοῦ Ἑβραίου τρωθείσης, καὶ ἄλλοι ἀπὸ τῆς ἐν Βηρουτῷ ὑπὸ τῶν Ἑβραίων· ἐκτίσθη δὲ ἡ τοῦ ἁγίου Μάρκου ἐκκλησία ἐν Βενετία (ἣτις ἐγένετο πόλις ἐν ἔτει Χγ υχα΄ ὑπὸ τοῦ Ῥεάλτου) ἐν τῷ ὀκτακοισιοστῷ, τὸ δὲ ἅγιον αὐτοῦ λείψανον ἐκλάπη παρ’ αὐτῶν 10 τῶν Βενετικῶν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ ἐκομίσθη εἰς Βενετίαν τῇ λ΄ ἰανουαρίου· τοῦτο δὲ κατὰ παρέχβασιν. Ὁ λίθος τῆς Ἀποκαθηλώσεως, ὃν εἰς Ἐφεσον Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ μετήνεγκεν· ἡ πρὸς Αὐγαρον ἐπιστολὴ τοῦ Σωτῆρος· ἀγγεῖον μύρου, δι’ οὗ ἠλείφατο ὁ Χριστός· τὸ στόμιον τοῦ φρέατος, ἐν ᾧ ἐκάθισεν ὁ 15 δεσπότης διαλεγόμενος τῇ Σαμαρείτιδι· οἱ δώδεκα κόφιοι καὶ αἱ ἑπτὰ σπυρίδες, ἐνθα ἐτέθησαν τὰ περισσεύματα εἰς τὴν ἀρτοκλασίαν τοῦ Κυρίου (οἵτινες ἐθησαυρίσθησαν ὑποκάτω τοῦ πορφυροῦ κίονος τοῦ ἐν τῷ πλακωτῷ τοῦ Φόρου) ὁ κέραμος ὁ ἔχων τὸ ἀχειροποίητον ἐκτύπωμα τοῦ Κυρίου, ὁ χιτῶν τοῦ Χριστοῦ 20 ὁ ἄνωθεν ὕφαντός καὶ τὰ προσκυνητὰ αὐτοῦ ἱμάτια· κιβώτιον ἐν τῇ πόλει Τιφλίτζ τῶν Ἰβήρων κεκαλλωπισμένον, περιέχον ἕνα ἕλον τοῦ σταυροῦ, καὶ ἕτερον χρυσοῦν, περιέχον μέρος τοῦ ζωοποιοῦ αἵματος τοῦ Σωτῆρος, καὶ μέρος σχοινίου, μεθ’ οὗ ἔδεσαν τὸν λυτρωτὴν· ἔτι δὲ καὶ ἄλλο κιβώτιον, ἔχον μέρος τοῦ σαββά- 25 νου καὶ τῶν τριχῶν τοῦ δεσπότη. Πρὸς δὲ πάλιν ἐν Κωνσταντίνου ἀπεκομίσθησαν ἐξ Ἱερουσαλήμ τὸ μαφόριον, ἡ ἐσθὴς καὶ ἡ ζώνη τῆς Θεοτόκου· ἡ εἰκὼν τῆς αὐτῆς, ἣν ἱστόρησεν ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς καὶ ἀπέστειλεν ἐξ Ἱερουσαλήμ τῇ Πουλχερίᾳ ἡ βασιλὶς Εὐδοκίᾳ· τὰ ἅγια λείψανα τῶν θεοκηρύκων ἀποστόλων 30 καὶ τῶν ἁγίων νηπιῶν καὶ τοῦ Συμεῶν τοῦ θεοδόχου καὶ τοῦ προφήτου Ζαχαρίου καὶ τοῦ ἀδελφοθέου Ἰακώβου καὶ τῶν σεπτῶν μυροφόρων καὶ τοῦ ἁγίου Λαζάρου καὶ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Μα-

ρίας και τοῦ ἡγιασμένου πατρὸς ἡμῶν Σάββα, ὅπερ κατὰ τὴν Βενετιαν εὐρίσκεται· τοῦ τιμίου Προδρόμου τρίχες και μέρος ἱματίου και βόστροϋ πεπιλημένος αἵματι, και ὄγκος τοῦ τιμίου αὐτοῦ σώματος και αἵματος, ἢ τοῦ Μωυσέως ράβδος· τὸ κέρας τοῦ
5 ἔλαιου, δι' οὗ ὁ Σαμουὴλ τοὺς βασιλεῖς ἔχριεν· αἱ σάλπιγγες τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, δι' ὧν κατέπεσον τὰ τεῖχη Ἰεριχώ· ἡ ἀξίνη, δι' ἧς ὁ Νῶε τὴν κιβωτὸν κατεσκεύασε, και οἱ δύο σταυροὶ τῶν ληστῶν ὑποκάτω τοῦ πορφυροῦ κίονος τοῦ ἐν τῷ Φόρφ. Περὶ τούτων και ἄλλων πλείονων εὐρήσεις και ἐν τῷ παρόντι και ἐν
10 ἄλλοις σποράδην. Ἐν δὲ τῷ ρσγ' Χγ ἔτει μετὰ τὸν Μουρζοῦφλον αὐτοκράτωρ ἀναγορεύεται ἐν Νικαία τῆς Βιθυνίας Θεόδωρος ὁ Δάσκαρις ἔτη ιη'· ἐν δὲ τῷ ζ' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐγένετο μετὰ τὸν Νικόλαον Ἱεροσολύμων

ιε'. *Ἰωάννης* ἔτη ἐννέα και ἀπέδωκε τὸ χρεῶν μεθ' ὃν
15 ἐπατριάρχευσεν

ις'. *Ἐφραίμ* ἔτη ις' και ἐπορεύθη εἰς τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλήμ. Μετὰ δὲ τὸν Θεόδωρον ἐβασίλευσεν ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Ἰωάννης ὁ Δούξ, ὁ και Βατάτζης, ἔτη λγ'· ἐν δὲ τῷ ις' ἔτει τοῦ κράτους αὐτοῦ πατριάρχης ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἱερουσαλήμ
20 ἔσθη

ιζ'. *Λεόντιος*, ἀνὴρ σοφώτατος Λακεδαιμόνιος, ἔτη τέσσαρα και ἐκοιμήθη· εἶτα

ιη'. *Συμεὼν* ἔτη κγ' και ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ. Μετὰ δὲ τὸν Βατάτζην ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσε Θεόδωρος ὁ νέος Δάσκαρις
25 ἔτη τέσσαρα, μεθ' ὃν Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος ἔτη κδ'· ἐν δὲ τῷ ς' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐπανελάβον οἱ Ῥωμαῖοι τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τῶν Φράγκων. Ἐν δὲ τῷ ρσπγ' ἔτη Χγ μετὰ τὸν Μιχαὴλ ἐβασίλευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀνδρόνικος χρόνους πενήκοντα· ἐν δὲ τῷ β' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ μετὰ τὸν Συμεὼν
30 ἐπήρθη εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἱερουσαλήμ ὁ θεῖος

ιθ'. *Νικηφόρος* ἔτη κ', ἐν δὲ τῷ κδ' ἔτει τῆς αὐταρχίας Ἀνδρονίκου

ρ'. *Σάβας* μετὰ τὴν τελευταίην Νικηφόρου πατριάρχης τῆς

Ἱερουσαλήμ προέστη, ὁ ἀπὸ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, ὅστις καλῶς τὸ τοῦ Χριστοῦ ποιμάνας λογικὸν ποιμνιον ἔτη ιδ' μακαρίως ἀνεπαύσατο. Ἐν δὲ τῷ λη' ἔτει τῆς τοῦ Ἀνδρονίκου (βασιλείας) ὁ μακαριώτατος τῆς Ἱερουσαλήμ πατριάρχης

ρ'. *Λεόντιος* ἐκοσμήθη καὶ τὸν θρόνον ταῖς ἀρεταῖς ἐκόσμησε 5 καὶ εἰς τὰ οὐράνια μετέστη, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ ὁγδόῳ ἔτει τῆς βασιλείας Ἀνδρονίκου οἱ μὲν λέγουσι πατριάρχην τῆς Ἱερουσαλήμ γεγονέναι *Ἱερεμίαν*, οἱ δὲ τὸν προειρημένον Λεόντιον μετὰ Νικηφόρον· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς Καντακουζηνὸς Ἰωάννης διηγείται, ὅτι ἐν τῷ ατλβ' ἔτει Χγ μετὰ τὸν Ἀνδρόνικον ὁ 10 ἐγγονὸς μὲν Ἀνδρονίκου, υἱὸς δὲ Μιχαήλ, Ἀνδρόνικος δὲ καὶ αὐτὸς καλούμενος ἐβασίλευσεν ὁ Παλαιολόγος ἔτη θ'· καὶ ἐν τῷ ατμβ' ἔτει Χγ αὐτὸς οὗτος ὁ Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς ἐβασίλευσε, χρισθεὶς τῷ ἀγίῳ μύρῳ καὶ στεφθεὶς παρὰ Λαζάρου πατριάρχου τῆς Ἱερουσαλήμ. Ὅθεν μοι δοκεῖ ἀξιοπιστότερον εἶναι τὸν βασι- 15 λέα λέγοντα, ὅτι

ρζ'. *Λάζαρος* ἔτι ζῶντος Ἀνδρονίκου ὑπὸ τῶν συνεπισκόπων ἐν τῇ Ἁγίᾳ Πόλει κεχειροτονημένος, ὡσπερ ἔθος, εἰς Βυζάντιον ἔπειτα παρεγένετο προβληθησόμενος καὶ παρὰ (τοῦ) βασιλέως· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ χρόνῳ τοῦ βασιλέως ἀποθανόντος ὁ Λάζαρος ἐν 20 Ἀδριανοῦ τὸν Καντακουζηνὸν Ἰωάννην εἰς βασιλέα ἔστεψεν. Ὅθεν οἱ τοῦ Καντακουζηνοῦ ἐχθροὶ ἐμίσουν καὶ τὸν φίλον αὐτῷ Λάζαρον. Συνέβη δὲ τότε καὶ *Γεράσιμος* τις μετὰ καὶ ἄλλων τινῶν καὶ ἀπῆλθεν ἐξ Ἱερουσαλήμ εἰς Κωνσταντίνου κατηγορῆσαι τὸν πατριάρχην πρὸς συκοφαντίαν τινά· δι' ἃ εὐρόντες ἀφορμὴν 25 οἱ τὸν Λάζαρον μισοῦντες, οἵτινες ἦσαν οἱ πολέμιοι τοῦ Καντακουζηνοῦ, οἱ περὶ τὸν Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχην Ἰωάννην, κατέκριναν μὲν τὸν Λάζαρον, ἐχειροτόνησαν δὲ τὸν κατήγορον Γεράσιμον παρανόμως ἐπίσκοπον τῆς Ἁγίας Πόλεως· ὁ δὲ Λάζαρος διαβάς εἰς Γαλατᾶν, τὸ Λατίνων φρούριον, ἐζήτηι τρόπον 30 καθ' ὃν νὰ ἀπέλθῃ εἰς Καντακουζηνόν· οἱ δὲ ἐν Βυζαντίῳ ἄρχοντες καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἔπεμψαν ἐκεῖσε ζητοῦντες τὸν πατριάρχην. Ὅθεν οἱ Λατῖνοι εἶπον αὐτῷ νὰ διαλέξῃ ἐν ἐκ τῶν

δύο, ἢ νὰ κοινωνήσῃ αὐτοῖς εἰς τὰ δόγματα καὶ νὰ ἀπολαύῃ πολλῶν εὐποιῶν παρ' αὐτοῖς καὶ μεγάλων εὐεργεσιῶν καὶ παρὰ τοῦ πάπα, ἢ νὰ τὸν παραδώσωσιν εἰς τοὺς ζητοῦντας, νὰ πάθῃ τὰ πάνδεινά θλιβερά. Ἄλλ' ὁ Δάζαρος κατεγέλα τῆς ἐκεῖνων ἀνοίας·

5 ἐφ' ᾧ καὶ δεδεμένον ἐξέδωκαν εἰς τοὺς ζητοῦντας. Ὁ γοῦν Κωνσταντινουπόλεως εὐλαβήθη τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός, ἀκούσας τὰ κατ' αὐτόν, καὶ ἐκάλει ὁμολογητὴν καθίσας αὐτόν πλησίον του, καὶ ἡμέρου ὁμιλίας ἤξίωσεν. Ἄλλ' ὁ Καντακουζηνὸς ἐγκρατὴς τῆς Κωνσταντινίου γενόμενος πολλὴν ἐδείκνυε πρόνοιαν εἰς τὸν

10 Δάζαρον, καὶ μετὰ Σεργοπούλου Μανουὴλ τοῦ Βυζαντιοῦ πρεσβευτὴν πρὸς τὸν Αἰγύπτου καὶ Ἰουδαίας καὶ Συρίας (σουλτάνον) ἀπέστειλεν ὑπὲρ τῶν ἐκεῖσε χριστιανῶν καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τούτου παρακαλῶν ἦν, ἵνα τὸν μὲν Δάζαρον ἀποκαταστήσῃ εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἱερουσαλήμ, τὸν δὲ Γεράσιμον διώξῃ. Τούτων οὖν πάντων

15 τελεσθέντων πρὸς τοῦ σουλτάνου κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἀξίωσιν, ὁ Γεράσιμος ἀπήρχετο εἰς τὸν σουλτάνον ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ καταφεύσασθαι τοῦ πατριάρχου· ἀλλὰ μετὰ τρίτην ἡμέραν τῆς ἐλεύσεώς του, τοῦ Θεοῦ δικάσαντος ἀπέθανεν ὁ Γεράσιμος. Ἀποθανόντος δ' ἔπειτα καὶ τοῦ σουλτάνου κατέστη ἕτερος, ὑπ' οὐδε-

20 μιᾶς αἰτίας διωγμὸν κατὰ χριστιανῶν κινήσας, παρακινούμενος εἰς τοῦτο ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἐχθροῦ τῶν χριστιανῶν Σειχοῦν, ἀρχιστρατάρου αὐτοῦ, πλὴν τῶν Κοπτῶν· τούτους γὰρ ἐφοβεῖτο, ἵνα μὴ μετοχτετεύσῃ τὸν Νεῖλον ἄλλοσε. Ἐν γοῦν τούτῳ τῷ διωγμῷ πολλοὶ μὲν τῶν χριστιανῶν ὑπὲρ Χριστοῦ ἐμαρτύρησαν, πολλοὶ

25 δὲ καὶ ἀπὸ τῆς πίστεως ἀπέστησαν, ὅσοι συνηκολούθουν τῷ πονηρῷ διὰ τῆς τῶν ἔργων φαυλότητος· οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν, ἵνα τις τὴν ἀμώμητον τοῦ Κυρίου ἡμῶν πίστιν ἀρνήσῃται, δις μετὰ τῆς πίστεως καὶ τὰ ἔργα ἐργάζεται τῆς πίστεως. Συνέλαβον λοιπὸν οἱ διώχται καὶ τὸν πατριάρχην Δάζαρον, καὶ πρῶτον μὲν

30 μὲ κολακείας, εἶτα δὲ καὶ μὲ τὴν σύντροφον αὐτοῦ ὠμότητα ἐδοκίμαζεν ὁ Σειχοῦν νὰ διαστρέψῃ τὸν ἀκράδαντον τῆς πίστεως στύλον Δάζαρον· ὡς δὲ εὔρεν αὐτόν ὅλως μὴ πειθόμενον, κατέκρινεν εἰς θάνατον· ἀλλ' ὁ σουλτάνος οὐκ ἀφῆκεν, ἀλλὰ (κατὰ)

τρόπον ἕτερον ἔλεγε “παῖδευσον τὴν αὐτοῦ ἀπειθείαν”. Ὄθεν ὁ Σει-
 χοῦν μὲ βούνευρα γυμνῶν τῶν σαρκῶν (οὐσῶν) ἐμαστίγωσε πλη-
 γὰς πεντακοσίας, ὁ δὲ τοῦ Χριστοῦ ἀθλητῆς τὸν νοῦν ἔχων εἰς
 τὸν ποθοῦμενον Χριστὸν ὑπέμενε καρτερικῶς· ὁ δὲ Σειχοῦν καὶ
 ἔτι μᾶλλον ἐξαπτόμενος τοῖς θυμοῖς καὶ ἄλλας τσαούτας τῷ πα- 5
 τριάρχῃ πληγὰς ἐνάτεινε. Ἐκοκκίνιζε λοιπὸν τὸ ἔδαφος μὲ τὰ
 αἵματα τὰ πατριαρχικά· αἱ σάρκες αὐτοῦ διελύοντο· τὰ νεῦρα καὶ
 τὰ ὀστέα γυμνά σαρκῶν κατελιμπάνοντο, καὶ αὐτὸς εἰς φυλακὴν
 κατερρίπτετο διὰ τὰ σφαγή. Ἄλλ’ ὁ Σειχοῦν ἐντὸς ὀλίγου τὴν
 ψυχὴν αὐτοῦ τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἀπέρριψε βιάως, καὶ ὁ πατριάρχης 10
 τῆς φυλακῆς ἠλευθεροῦτο καὶ εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ (ἦν) ἐπιστρέ-
 φας (ὁ γὰρ διωγμὸς τῆ τοῦ Σειχοῦν ἐκλείψει συγκατέληξε), καὶ
 τοῦτον οὐκ ὀλίγον χρόνον διεδύνας, καὶ πρεσβευτῆς ὑπὸ τοῦ σουλ-
 τάνου εἰς Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον πεμφθεὶς καὶ εἰς Ἱερουσαλὴμ
 ἐπανελθὼν ἀνεπαύσατο ἐν εἰρήνῃ. Ἐπὶ τούτου τοῦ Καντακουζηνοῦ 15
 τινὲς φράροι Φραντζεσκάνοι εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἦλθον, καὶ τῇ
 αὐτῶν συνήθει δολιότητι ἔλαβον εἰς κατοίκησιν τῆς ἁγίας Σιών
 τὸ μοναστήριον παρὰ τοῦ πατριάρχου, καὶ ὕστερον παρὰ τῶν Ἰβή-
 ρων τὸ τοῦ θεολόγου Ἰωάννου ἔνδον τῆς Ἱερουσαλήμ, διδόντες
 αὐτοῖς καθ’ ἕκαστον χρόνον φλωρία ἑκατὸν ἐνοίκιον. Ἐβασίλευσε 20
 δὲ ὁ Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς ἔτη ἕξ καὶ μῆνας ἑπτὰ, μεθ’ ὧν
 ὁ Παλαιολόγος Ἰωάννης ὁ καὶ Καλοῖωάννης, ὁ τοῦ τρίτου Ἀνδρο-
 νίκου υἱός, ἐν ἔτει Χγ αὐτῆ. Μετὰ δὲ τὸν Λάζαρον πατριαρ-
 χεύσαντα ἔτη λβ’ Ἱεροσολύμων

ργ’. *Μᾶρκος* ἐγένετο ἔτη ιδ’¹, μεθ’ ὧν ἀνέβη τὴν ἀποστολι- 25
 κὴν καθέδραν

ρδ’. *Εὐθύμιος*. Περὶ τούτου εὔρομεν ἐν τοῖς δύο ὑμνολογι-
 τικοῖς τῶν τῆς Ἱερουσαλήμ πατριαρχῶν κανόσι τροπάριον πρὸς
 τὸ “Ἐπταπλασίως κάμ:” (ἔχον οὕτω)· “Μετὰ τῶν ἄνω τάξεων
 λειτουργεῖν ἠξιώθητε, ἔνδοξοι ποιμένες, ἱερεῖ Δεόντιε καὶ Μᾶρκε 30

¹ Ἄλλοθι δὲ εὔρομεν οὕτω· μετὰ τὸν Λάζαρον Σωφρόνιος, μεθ’ ὧν Δωρόθεος, μεθ’ ὧν Θεόφιλος ἐπὶ Μανουὴλ καὶ Ἰωάννου τῶν Παλαιολόγων· μεθ’ ὧν Θεοφάνης, μεθ’ ὧν Ἰωακείμ ἐπὶ τῆς ἐν Φλωρεντία συνόδου ἐν ἔτει Χγ αὐτῆ.

μακάριε σὺν Εὐθυμίῳ τῷ εὐκλεεῖ, τῷ χρηματισθέντι δι' ἀγγέλου
 ἀγίου πρὸς τὸ Σινᾶ γενέσθαι καὶ κάκει τελειῶσαι τὸν τῆς ἱεραρ-
 χίας ἡγλαϊσμένον δρόμον". Πόθεν ὁμοῦς ὁ ποιητὴς τούτου ἔλαβε
 ταύτην τὴν διήγησιν, οὐκ ἠδυνήθη ἐρεῖν ἐν οὐδενὶ τῶν τυχόν-
 5 των μοι ἱστορικῶν· ὅθεν φαίνεται νὰ εὐρίσκηται ἴσως ἐν τοῖς ἀρα-
 βικοῖς. Οὗτος οὖν ὁ θεῖος Εὐθύμιος πατριαρχεύσας ἔτη ιθ' ἀπῆλθε
 πρὸς Κύριον. Μετὰ δὲ τὸν Καλοῖωάννην ὁ υἱὸς αὐτοῦ ¹ ἐβασί-
 λευσε Μανουὴλ ὁ Παλαιολόγος ἔτη λβ' ἐν ἔτει Χγ ατπδ'· μετὰ
 δὲ Εὐθύμιον τὸν τρισόλβιον ἱεράρχης τῆς Ἱερουσαλήμ ἐχρημάτισεν
 10 ρε'. Ἀθανάσιος ἔτη κβ', ἀνὴρ ἀρετῆ καὶ σοφίας κεκοσμημέ-
 νος, συντάξας ἀραβιστὶ ὁμιλίαν ψυχωφελεῖς κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν
 καὶ ἑορτήν, τοῖς εὐσεβέσιν ἀναγινωσκομένας. Καὶ περὶ τούτου
 αὐτόθι πρὸς τὸ "Ἐξέστη ἐπὶ τούτῳ ὁ οὐρανός" (κεῖται τροπάριον
 ἔχον ὧδε) ²· "Ἐξέλαμψας ὡς ἥλιος ἐν Σιών ἐκ δυσμῶν προελ-
 15 θῶν, Ἀθανάσιε, μοναδικῶς πρότερον τὰ πάθη τὰ τῆς σαρκὸς
 καθυποτάξας πνεύματι καὶ τὰς τῶν ὀρέξεων προσβολὰς νεκρώσας
 ἐγκρατεία· μαρτυρικὸν δὲ τέλος ὑπὸ βαρβάρων τυχῶν ἔδυνας".
 Οὗτος οὖν ἱεραρχήσας χριστομιμήτως ἔτη κβ', ὡς εἴρηται, ἀπῆλθε
 πρὸς ὃν ἐπόθει Χριστόν. Μετὰ δὲ τοῦτον ἐν τῇ αὐτῇ ἐνάτῃ ᾠδῇ
 20 φέρει ὁ Νεῖλος οὐχὶ Ἰωακείμ, ὡς ἄλλοι, ἀλλ' ἐκθειάζει Σω-
 φρόνιον, πρὸς ὃν ᾄδει· "Νομὴν ἀθεωτάτων Ἀγαρηνῶν ἀνα-
 στέλλων ἐβλήθης, Σωφρόνιε, ἐν τῇ εἰρκτηῇ· ἐν ἣ τετελειώσαι
 εὐσεβῶς· ὅθεν καὶ μετὰ πότμον σὲ ἄνωθεν δοξάζει ὁ ποιητὴς·
 τὸ φῶς γὰρ καταπέμψας ἐπάνω σου τῆς θήκης μεγαλοδώρως σε
 25 ἐδόξασεν". Ἄν λοιπόν τις ποῦ εὐρη τὸν βίον του, παρακαλῶ ἵνα
 συνείρη καὶ τοῦτον ἐνταῦθα. Μετὰ δὲ τὸν Μανουὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ
 Ἰωάννης ἐβασίλευσεν ἔτη κγ', μῆνας τρεῖς, ἐν ἔτει Χγ αυκε'.
 καὶ μετὰ τὸν παναγιώτατον Ἀθανάσιον ὑψώθη ἐπὶ τὸν τοῦ θεα-
 δέλφου θρόνον
 30 ρς'. Ἰωακείμ ἔτη μ'· ἐφ' οὗ ἐγένετο ἡ ἐν Φλωρεντία σύνο-

¹ Τινὲς φασὶν αὐτὸν εἶναι ὁμαίμονα τῷ Καλοῖωάννῃ.

² Ὁ ποιητὴς τούτων τῶν δύο ὑμνολογητικῶν κανόνων ὀνομάζεται Νεῖλος, ὡς φέ-
 ρεται ἐν τῇ ἀκροστιχίδι.

δος ἐν ἔτει *αυλη*· ἐν δὲ τῷ *αυν* ἐτελεύτησεν ὁ Ἰωάννης καὶ ἐβασίλευσεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος ἔτη δ'. Ἡ βασιλεύουσα τῆς πόλεως Κωνσταντίνου τοῖς Τούρκοις ὑποχείριος γίνεται· ἐν γὰρ τῷ *αυγ* ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος ἔπεσεν ἐπὶ τῆς μάχης μαῖου κθ', τῆ α' ἐβδομάδι τῆς τῶν Ἀποστόλων νηστείας, ἐν ὧρα τῆς ἡμέρας τρίτη σὺν ἡμίσει· ἐκπορθήσας αὐτὴν—θρήνων ἄξιον τοῖς χριστιανοῖς—ὁ Τούρκων αὐτάρχης, ὁ δεύτερος Μωάμεθ, ἐχειρώσατο. Τοῦ δὲ πατριάρχου Ἰωακεῖμ τελευτήσαντος ἀνέστη ἐπὶ τοῦ θρόνου

ρζ'. *Γρηγόριος*, δς ἀπελθὼν ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ πρὸς τοῦτον τὸν φετίχην Μωάμεθ ἔλαβεν ἐξ αὐτοῦ χρυσόβουλλον ἐν ἔτει τῆς φυγῆς 861, βεβαιωτικὸν τοῦ τε ἀχτιναμὲ τοῦ Ὁμερ Χατάπ καὶ τῶν λοιπῶν ὀρισμῶν, οὓς κατὰ καιροὺς οἱ τῶν Ἀράβων σουλτάνοι ἔδωκαν τοῖς ἐν Ἱερουσαλήμ πατριάρχαις περὶ τῶν χριστιανῶν, ἐκκλησιῶν καὶ προσκυνημάτων· καὶ ἀρχιερατεύσας θεα- ρέστως ἔτη λδ' ἀπῆλθεν εἰς τὰς αἰωνίους μονάς. Ὁ δὲ σουλτάνος Μωάμεθ βασιλεύσας ἔτη λβ' ἢ κη' ἐξέλιπε· μεθ' ὃν ὁ υἱὸς αὐτοῦ σουλτάν Μπαγκαζίτης ἔτη λα' ἐν ἔτει Χγ *αυπν*'. Μετὰ δὲ τὸν Γρηγόριον ἐγένετο ἐν τῇ ἀγία πόλει Ἱερουσαλήμ πατριάρχης

ρη'. *Ατάλλας ἢ Δωρόθεος* ἔτη μγ' ἐν δὲ τῷ *αφιδ* Χγ ἔτει μετὰ τὸν Μπαγκαζίτην ὁ Σελήμης ὁ υἱὸς αὐτοῦ σουλτάνος ἐγένετο ἔτη θ'. Οὗτος ὑπέταξε τὸ Χαλέπι Δαμασκὸν καὶ αὐτὴν τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐν ἣ γενόμενος ἐξῆλθε πρὸς αὐτὸν ὁ μακαριώτατος Δωρόθεος καὶ ὑπεδέξατο μετὰ προσηκόντων δώρων· ὅστις καὶ ὁμιλίᾳ αὐτὸν ἠξίωσε καὶ χατ-σερίφιον ἐχάρισε, βεβαιῶν αὐτῷ καὶ αὐτὸς κατὰ τὸν πάππον του σουλτάνον φετίχην Μωάμεθ ἔχειν εἰς τὴν ἐξουσίαν του καὶ διαυθεντεύειν καὶ χριστιανούς καὶ πάντα τὰ προσκυνήματα, μοναστήριά τε καὶ ἐκκλησίας. Ἀπὸ δὲ τῆς Ἱερουσαλήμ ἀπάρας ἐπορεύθη εἰς Αἴγυπτον, καὶ πολεμήσας καρτερῶς τὸν κρατοῦντα αὐτῆς σουλτάνον, αὐτὸν μὲν κατὰ κράτος ἐνίκησε, τῆς δὲ Αἰγύπτου καὶ αὐτῆς ἐγκρατῆς ἐχρημάτισε· καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει γενόμενος ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο· μεθ' ὃν ὁ υἱὸς αὐτοῦ τὸ κράτος τῆς ἐξουσίας ὑπεζώσθη, ὁ κανὼν-σουλτάν Σου-

λειμάν, ἔτη μὴ ἦ μς', ἐν τῷ ἀφ' ἧς καὶ αὐτὸς χρυ-
σόβουλλον ἔδωκε τῷ μακαρίῳ πατριάρχῃ Δωροθέῳ ἢ Ἀτάλλα,
ὡς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐπικυρῶν ὅπως ἔχη ὁ πατριάρχης τὰ
ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ προσκυνήματα καὶ αὐτὴν τὴν
5 ἁγίαν Σιών. Ἰστέον, κατὰ τὸν ἀείμνηστον Δοσίθεον, ὅτι οἱ τῆς
Τραπεζοῦντος βασιλεῖς τὸν δυνατὸν τρόπον ἐπεσκέπτοντο καὶ αὐτοὶ
τὴν Ἀγίαν Πόλιν οἱ φιλόχριστοι· καὶ αἱ δέσποιναι αὐτῶν αἱ εὐ-
σεβέστατοι εἰς προσκύνῃσιν αὐτῆς μετὰ πολλῆς ἀπήρχοντο εὐλα-
βείας, τὸ ἔνδον τῆς Ἱερουσαλήμ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου
10 ἔχουσαι καταγώγιον· ὅπερ πάλαι ἀνεκαίνισεν ἡ δέσποινα κυρία
Ἄννα Τραπεζουντία ἡ πορφυρογέννητος. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ βα-
σιλεῖς τῶν Ἰβήρων βοηθοὶ καὶ διαυθενταὶ τῶν τε μοναστηρίων καὶ
προσκυνημάτων ἐφάνησαν ἀξιόχρεοι οἱ τρισμάκαρες ἐπὶ τῶν σουλ-
τάνων τῆς Αἰγύπτου, οἵτινες ἐκυρίευσαν (αὐτὴν) ἀπὸ τοῦ Σαλα-
15 δίνου, ἕως οὗ ἔλαβεν αὐτὴν ὁ σουλτὰν Σελῆμ χρόνους τλ', ὄντες
οὗτοι Τζερχέζοι, Ἀβαζγοὶ καὶ Ἰβηρες. Καὶ εἰς τὰς ἡμέρας δὲ
αὐτῶν δῆλον, ὅτι τὰ προσκυνήματα εἰς χεῖρας ἦσαν τῶν ὀρθοδό-
ξων· οἱ γὰρ Φράγχοι Φραγκεσκάνοι εἴρηται πότε καὶ ὅπως ἐλ-
θόντες εἶχον· ἔλαβον δὲ ἀπὸ τῶν πατριαρχῶν καὶ ἐν Βηθλεέμ
20 ἓνα οἰκίσκον, καθὰ καὶ οἱ Ἀρμένιοι, (οἵτινες) ὕστερον τῶν Φράγ-
χων εἰς Ἱερουσαλήμ ἐπῆλθον, καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ παρὰ τῶν
πατριαρχῶν ἔξω τῆς Ἱερουσαλήμ, κατὰ τὴν ἁγίαν Σιών, τὸ πα-
λάτιον τοῦ Καϊάφα, ἔνθα ὁ Πέτρος τὸν δεσπότην ἠρνήσατο, καὶ
ἓνα οἰκίσκον ἐν Βηθλεέμ. Ἄλλ' ἐπὶ τούτου τοῦ σουλτάν Σουλεῖ-
25 μάν-Κανῶν τὴν ἁγίαν Σιών, ἦτοι τὸ μοναστήριον, ἐστερήθησαν
οἱ Φράγχοι οὕτως. Ἰουδαῖός τις τῷ τῆς Ἱερουσαλήμ ἡγεμόνι συ-
νήθης ἐπορεύθη εἰς Σιών προσκυνῆσαι ἐν τοῖς λεγομένοις μνήμασι
Δαβὶδ καὶ Σολομῶντος, καὶ ἀποδιωχθεὶς ὑπὸ τῶν Φρατόρων καὶ
δεινοπαθήσας πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἔδραμεν, λέγων "ἵνα τί ὑμεῖς
30 ἀφίετε τοῖς Φράγχοις ἔχειν Δαβὶδ καὶ Σολομῶντος τὰ μνήματα,
καὶ οὐ κυριεύετε καὶ αὐτά, καθὰ καὶ τοῦ Ἀβραάμ ἐν Χεβρών";
Εἰς ταῦτα ὁ ἡγεμὼν ἐπέισθη· ὑπῆγε μετὰ τῶν γραμματέων
καὶ γερόντων τῆς πόλεως ἐκέϊσε· ἐδίωξε τοὺς Φράτορας καὶ ἱμα-

ρέτι τὴν Σιών κατέστησεν. Οἱ δὲ Φράγχοι τότε ζητήσαντες ἀπὸ
τῶν Ἰβήρων τὴν μονὴν τοῦ Θεολόγου μὲ ἐνοίκιον ῥ' φλουρία,
χωρὶς τοὺς ἄλλους δασμούς, οἵτινες εἰς δύο χοτζέτια παρίστανται,
ἔλαβον διὰ κατοίκησιν· ὁμοίως δὲ τότε καὶ οἱ Ἀρμένιοι κατὰ μί-
μησιν τῶν Φράγκων ἐκατοίκησαν, καὶ αὐτοὶ μὲ ἐνοίκιον λαβόντες 5
τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου, υἱοῦ Ζεβεδαίου,
παρ' αὐτῶν τῶν Ἰβήρων, ἐτήσιον φλωρία πενήτην. Ἀλλ' εἰς
τάς ἡμέρας ταύτας ὁ ναὸς τῆς Ἀναστάσεως ἦν μὲν εἰς χεῖρας
τῶν ὀρθοδόξων, εἶχε δὲ πολλὰ μέρη αὐτοῦ σεσαθρωμένα καὶ δεό-
μενα ἀνακτίσεως καὶ ἐπιδιορθώσεως διὰ τε τὴν παλαιότητα καὶ 10
τὸ περισσότερο διὰ τὴν πτωχείαν τὴν καθ' ὑπερβολὴν· οἱ γὰρ
πατριάρχαι ὄντες ἐνδεεῖς εἰργάζοντο ταῖς ἰδίαις αὐτῶν χερσὶ διὰ
τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, μὴ ἔχοντες μηδὲ σκεύη ἱερά, μηδὲ ἱερατικὰ
εὐπρεπῆ. Ὅθεν καὶ ὅτε τὰς ἱεράς ἐλειτούργουν ἀναιμάκτους ἀγι-
στείας, μὲ πάνινα ἱερά καὶ μὲ σιδηροῦν τρικῆριον ταύτας ἐπετέ- 15
λουν· ἐφ' οἷς ὁ τε ναὸς τῆς Ἀναστάσεως, ἢ τε ἅγια Βηθλεὲμ καὶ
τὰ μοναστήρια, μὴ ἔχοντες ἀνακαίνισιν ἐκινδύνευον νὰ πέσωσιν.
Ἐπὶ τούτου ἔτι τοῦ σουλτάν Σουλεϊμάν ἡ Ἱερουσαλήμ περιετει-
χίσθη κατηδαφισμένη οὖσα, ὡς εἴρηται, (καὶ) ναὸς μεῖζων ἢ Σά-
χρα ἀνωκοδομήθη· ἀλλ' εἰς ταῦτα ὁ τοῖχος τοῦ μοναστηρίου τοῦ 20
ἐν Ἱερουσαλήμ εἰς ὄνομα τοῦ τιμίου Προδρόμου ἐγαλάσθη καὶ
αἱ πέτραι τούτου εἰς τὸ νεουρηθῆν τῆς Ἱερουσαλήμ τεῖχος ἐτέ-
θησαν· τὰς ἁγίας πόρτας τοῦ θείου ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως διετά-
γησαν φύλακες νὰ κλείωσι καὶ νὰ βουλλώνωσι, καὶ ἐν καιρῷ
χρείας πάλιν νὰ ἀνοίγωσι καὶ νὰ λαμβάνωσιν ἀφ' ἐκάστου ξένου 25
χριστιανοῦ προσκυνητοῦ ἀπὸ μὲν Φράγκου γρόσια ἰδ', ἀπὸ δὲ Ῥω-
μαίου, ἦτοι Ἑλληνοσ, γρόσια ἑπτὰ, ἀπὸ δὲ Καραμανλῆ γρόσια
πέντε, ἀπὸ Ἀραβος δὲ καὶ Κόπτου γρόσια τρία, ἀπὸ δὲ Χαμ-
παισίου ἢ Ἰβήρος οὐδὲ ὀβολόν. Ἡ δὲ τοιαύτη τῶν χρημάτων
συνάθροισις αὐτός ὁ σουλτάνος διέταξε νὰ ἐξοδεύηται εἰς τὸν Τε- 30
κέν, ἦτοι εἰς τὸ Πτωχοτροφεῖον, ὅπερ ἐστὶν ὅπου τὰ Καζάνια
τῆς ἁγίας Ἐλένης, κτισθὲν ὑπὸ τῆς παλλακίδος τοῦ αὐτοῦ σουλ-
τάνου. Ἐτι ἰστέον, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀδελφοθέου Ἰακώβου μέχρι

τούτου τοῦ Ἀτάλλα οἱ πλείονες τῶν πατριαρχῶν ἦσαν Ἱεροσολυμι-
ται, ἢ τῆς ἐκ τῶν πέριξ τῆς Ἱερουσαλήμ (χώρας), οἵτινες ἐγίνωσκον
καὶ ἑλληνιστὶ καὶ ἀραβιστὶ (λέγειν), ὀλίγιστοι δὲ Ῥωμαῖοι καὶ ξέ-
νοι· ἢ δ' αἰτία· οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι καὶ Ἄραβες ἐχθραν πρὸς ἀλ-
5 λήλους ἔχοντες, οἱ μὲν ὅτι ἀπώλεσαν τοὺς τόπους, οἱ δὲ Ἄρα-
βες ὅτι ἤρπασαν αὐτούς, φοβούμενοι ἵνα μὴ τοὺς ἀποστερηθῶσι,
οὐ συνεχώρουν νὰ ἔρχωνται εἰς προσκύνησιν τῆς Ἱερουσαλήμ τὸν
πλείονα καιρὸν Ῥωμαῖοι. Ὅθεν διὰ τὴν ἀνεπιμιξίαν οὐδὲ συνέ-
βαινε πατριάρχας ἢ ἐπισκόπους γίνεσθαι Ῥωμαίους· ἀλλὰ τὸ βα-
10 σίλειον κράτος εἰς ἓνα σουλτάνον περιορισθέν, τὸν τῆς Κωνσταν-
τίνου, αἰτία καθέστηκε τοῦ πάλιν, ὡς καὶ πρότερον, τοὺς Ῥω-
μαίους, καίτοι τοὺς πλείονας πτωχοὺς, ἔρχεσθαι μὲ πολλὴν ζέσιν
καὶ εὐλάβειαν εἰς προσκύνησιν τῶν θεοβαδίστων τόπων ἀκινδύνως
καὶ γίνεσθαι καὶ πατριάρχας ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐπισκόπους καὶ
15 μοναχοὺς Ῥωμαίους. Τούτου χάριν καὶ ὁ ἀπὸ τῆς πόλεως Σο-
φίας μητροπολίτης ἀναβιβασθεὶς ἐπὶ τὸν τῆς Κωνσταντίνου ὑπέρ-
τατον θρόνον, ὁ Ἰωαννίτης πατριάρχης Ἱερεμίας, θείῳ κινούμενος
ἔρωτι παρεγένετο καὶ διὰ προσκύνησιν τῶν σεβασμίων ἐν Ἱερου-
σαλήμ προσκυνημάτων καὶ διὰ νὰ ἰδῆ καὶ αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς τὸ
20 Ἅγιον Φῶς· συνέβη δὲ τότε κατὰ τὸν αὐτὸν ζῆλον καὶ πόθον
νὰ ἔλθωσιν εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Ἰωακείμ καὶ ὁ
Ἀντιοχείας Θεόφιλος· ἦν δὲ παρῶν καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Ἀτάλλας,
ἡγουν Δωρόθεος. Ὅτε λοιπὸν ἀπήλασαν πάντων τῶν ἐφετῶν τῇ
ἀγίᾳ αὐτῶν ψυχῇ καὶ πνευματοκινήτῳ καρδίᾳ καὶ ὁ καιρὸς ἤγγιζε
25 τῆς ἐπανόδου εἰς τὰ ἴδια ἐκάστῳ, ἦλθεν εἰδησις τῷ Κωνσταν-
τινουπόλεως, ὅτι τινὲς τῶν μὴ τὸν Κύριον φοβουμένων κατέστησαν
εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον τὸν ἀπὸ Σωζουπόλεως Ἰωαννίκιον·
οἱ δὲ ἐν Ἱερουσαλήμ λαχόντες τέσσαρες πατριάρχαι σύνοδον ποιή-
σαντες μετὰ τῶν τυχόντων αὐτόθι ἁγίων ἀρχιερέων ἀφώρισαν καὶ
30 ἐκάθησαν τὸν Ἰωαννίκιον, ὡς μοιχὸν καὶ παράνομον. Ἐἶτα ὁ γνή-
σιος τῆς Κωνσταντίνου ποιμὴν ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ ἐπανακάμψας
εἰς τὴν Βασιλεύουσαν ἐδεξιόωθη ἐντίμως, ὡς ἔδει, παρά τε τοῦ
κλήρου καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ τοῦ λαοῦ, ἀνανεωσάμενος αὐθις

τὴν πατριαρχίαν καὶ διὰ τοῦ σουλτάν Σουλεϊμάν. Ἀφίκετο δὲ εἰς ταύτας τὰς ἡμέρας εἰς Ἱερουσαλήμ ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου καὶ ὁ μακάριος Γερμανός, ὃς ἦν ἀπὸ χωρίου τῆς Τριπολιτζᾶς Ἀράχοβα, καὶ ἐχρημάτισεν ἡγούμενος τῆς ἁγίας λαύρας τοῦ ἡγιασμένου πατρὸς Σάββα, συνασκητεύων Ἰωακείμ τῷ ἐν θαύμασι καὶ 5 σοφίᾳ κατηγλαϊσμένῳ· ὅτινες εἶχον συνήθειαν νὰ περιέρχωνται χάριν ἐλεημοσύνης, ὁ μὲν εἰς τὰ κατὰ Παλαιστίνην καὶ Συρίαν μέρη, ὁ δὲ θαυμάσιος Ἰωακείμ εἰς τὰ τῆς Αἰγύπτου· καὶ οὕτω διήγον θεοπρεπῶς ἐν τῇ αὐτῇ σεβασμίᾳ λαύρᾳ ζῶντες τὴν ἐν Χριστῷ κεκρυμμένην ζωὴν· οὗς ὁ Κύριος ἀμφοτέρους καὶ ἐπὶ 10 γῆς ἐδόξασε καὶ φωταγωγούς τῆς ἐκκλησίας ἀνέδειξε, τὸν μὲν ἐν τῇ τῶν Ἀλεξανδρέων πρῶτον πατριάρχῃν ἐκ τῶν Ῥωμαίων, τὸν δὲ θεῖον Γερμανὸν ἐν τῇ Ἀγίᾳ Πόλει, πρῶτον καὶ αὐτὸν Ῥωμαίων· ὁ γὰρ μακαριώτατος Ἱεροσολύμων Δωρόθεος τὸν ὕπνον τῶν ὁσίων κοιμηθεὶς ἐν Κυρίῳ ἀνεπαύσατο· μεθ' ὃν ἀνέβη ἐπὶ 15 τὸν θρόνον κανονικῶς ὁ

ρθ'. Γερμανός ἐν ἔτει ἀπὸ Ἀδάμ ςπς', διατρίβων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πέραν τοῦ Ἰορδάνου· ἦσαν γὰρ ἐκεῖ πολλὰ πλήθη χριστιανῶν ὀρθοδόξων καὶ εὐημερημένων· μετὰ γὰρ τὸν σουλτάν Σουλεϊμάν ἐπὶ τοῦ σουλτάν Ἀχμέτη ἔλειψαν οὗτοι ἐκεῖθεν σχεδὸν 20 παντελῶς. Ἐκεῖ γοῦν διάγοντος τοῦ πατριάρχου, οἱ φίλοι Φράγκοι, περὶ ὧν προείπομεν, εὐκαιρίας δῆθεν τυχόντες, κιβώτιον ἢ ἀλτάριον σιδηροῦν ἐπάνω τῆς ἁγίας ἔβαλον Ἀποκαθηλώσεως καὶ ἐλειτούργουν. Ἀλλ' ὁ θεῖος οὗτος Γερμανός τὸ τοιοῦτον ὅτε ἔμαθεν, 25 ἔτρεξεν ἐκεῖθεν πάραυτα, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν αὐταῖς χερσὶν ἔρριψεν ἐκεῖνο ἐκ τῆς Ἀποκαθηλώσεως, ὀνειδίσας αὐτούς, ὡς ἔπρεπεν, ἐπὶ τῷ δράματι. Ἐν δὲ τῷ ἐννεακοσιοστῷ τριακοστῷ τρίτῳ ἔτει τῆς φυγῆς δραμῶν εἰς Κωνσταντίνου ἐδέξατο καὶ οὗτος χρυσόβουλλον παρὰ τοῦ σουλτάνου Κανών-Σουλεϊμάν, ὃπερ καὶ αὐτὸ βεβαιοῖ πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι καὶ τὸ μοναστήριον ἡ ἁγία 30 Σιών διατελεῖ εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων. Οὗτος ὁ ἀοίδιμος καὶ τὸ κουβούκλιον τοῦ Παναγίου Τάφου ὃν συντετριμμένον πρότερον ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἀνεκαίνισε καὶ μὲ στύλους μαρμαρίνους

ἑστερέωσε καὶ ἐκαλλώπισε καὶ μὲ μόλυβδον ἐσκέπασεν, ὡς φαίνεται τὴν σήμερον. Ἐν δὲ τῷ ἁφμέ' ἔτει Χγ ἰανουαρίου ἰδ' σεισμός ἐν τῇ Ἁγίᾳ Πόλει καὶ πάσῃ τῇ Παλαιστίνῃ ἐγένετο φοβερώτατος, ὅφ' οὐ κατεκρημνίσθη τὸ τούρλαιον τοῦ ὠραιοτάτου
5 καμπαναρείου, (ὄπερ) ἐπίπεσόν ἐπὶ τὸ τούρλαιον τῆς ἐκκλησίας, τῆς μέσον τῶν δύο ἐκκλησιῶν, τῆς τοῦ Ἀδελφοθέου καὶ Ἀγίων Τεσσαράκοντα, σὺν αὐτῷ κατηδαφίσθη· πρὸς δὲ καὶ τὸ ἐν τῇ ἀγίᾳ Βηθλεὲμ καμπαναρεῖον ἐναπομεῖναν καὶ αὐτὸ ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν, ὡς εἴρηται, τότε ἀνεπηρέαστον ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ ὅμως ἐκρημνίσθη. Ὁ δὲ πατριάρχης Γερμανὸς εὐρισκόμενος χάριν ἐλεημοσύνης
10 ἐν Κωσταντίνου, καὶ μέλλων ἐπιστρέφειν εἰς Ἱερουσαλήμ, ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ, ἱερέα ὄντα, καὶ τὸ μοναχικὸν αὐτὸν ἐνδύσας σχῆμα Σωφρόνιον μετωνόμασε καὶ διάδοχον τοῦ θρόνου ἀνέδειξεν, αὐτὸς καταλιπὼν τὰ ἐπίγεια (ζήσας πατριάρχης
15 ἔτη μς') ἐν ἔτει ἀπὸ Ἀδάμ ζρισ'.

ρι'. Σωφρόνιος γοῦν Ἱεροσολύμων ἐγένετο, ἀνὴρ ἰλαρὸς καὶ εἰς τὰ θεῖα εὐλαβέστατος· ἀπεβίω δὲ καὶ ὁ σουλτάν Σουλεϊμάν καὶ ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς ὁ υἱὸς αὐτοῦ σουλτάν Σελήμ χρόνους η' ἢ θ', ἐν ἔτει Χγ ἁφο ἢ ἁφςς'· μεθ' ὃν ὁ υἱὸς αὐτοῦ σουλτάν
20 Μουράτης, βασιλεύσας χρόνους κ' ἢ κβ'· μεθ' ὃν ὁ υἱὸς αὐτοῦ σουλτάν Μεχμέτης ἐν ἔτει ἁχδ' ἢ ἁφτε', ἐπικρατήσας ἔτη η' ἢ θ'. Οὗτος ὁ Σωφρόνιος ἠθέλησε νὰ ἐμποδίσῃ τὸν λαὸν νὰ μὴ κοιμᾶται ἔνδον τοῦ ναοῦ εἰς τὰς ἡμέρας τῶν παρρησιῶν, ἔτι δὲ καὶ τὰ φαγοπότιά των καὶ τὰς ὀχλαγωγίας των· ἀλλ' ὁ πάντα
25 ὑπομένων δι' ἄμετρον φιλανθρωπίαν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἐφάνη αὐτῷ κατ' ὄναρ λέγων· «Ἐπίσκοπε, ἐγὼ ὑπομένω, σὺ δὲ διατί θέλεις νὰ ἐμποδίσῃς τὸν λαόν μου νὰ μὴ ἐναπομένῃ ἔνδον τοῦ ναοῦ μου; ἀρκεῖ εἰς αὐτοὺς ἢ πρὸς ἐμὲ εὐσέβειά των, κατὰ δὲ τὰ ἄλλα γενέσθω οἰκονομία». Ἐπὶ τούτου τοῦ πατριάρχου οἱ ἐν Βηθλεὲμ
30 πατέρες πορευθέντες, ὡς ἔθος, τὴν ἡμέραν τοῦ μεγάλου Σαββάτου διὰ τὸ Ἅγιον Φῶς εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ μὴ ἔχοντες τινα ὑποψίαν, ἀφῆκαν τὴν ἐκκλησίαν εἰς τοὺς Φράρους, ἕως νὰ ἐπιστρέψωσιν· ἀφῆκε δὲ καὶ ὁ κανὼν ἀπλοῦς

καὶ ἀπονήρευτος, καὶ τὰς κλεῖς τοῦ Ἁγίου Σπηλαίου. Τὸ δὲ πρῶτῳ ἐπιστρέψαντες ἀπὸ τῆς πανηγύρεως ἐξ Ἱερουσαλήμ καὶ Βηθλεέμ καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ κανδηλάπτης, καὶ τὰς κλεῖς ζητοῦντες ἤκουσαν ἀνελπίστως ὕπερ οὐδέποτε εἰς νοῦν ἔβαλον οἱ γὰρ Φράροι οὐ μόνον τὰς κλεῖς οὐκ ἀπέδωκαν, ἀλλὰ καὶ περιύβρισαν, καὶ εἰς τοὺς κρατοῦντας ἐν Ἱερουσαλήμ χρήματα δόντες τὸ Ἅγιον Σπήλαιον ἐξουσίασαν. Εἰς ταύτας δὲ τὰς ἡμέρας ἐλ- 5 τζῆς τῶν Φραντζέζων ἀπὸ τῆς Κωνσταντινίου εἰς Ἱερουσαλήμ συνέβη νὰ ἔλθῃ καὶ οὗτος εἰς τοὺς κριτὰς ἐξ χιλιάδας φλωρία δούς ἐπῆρεν ἀπὸ τῶν ὀρθοδόξων τὸν ἅγιον Γολγοθᾶν. Εἰς ταῦτα ὁ 10 μακαριώτατος Σωφρόνιος πάντα λίθον κινῶν—τὸ τοῦ λόγου—καὶ δώδεκα χιλιάδας φλωρία εἰς τοὺς αὐτοὺς κριτὰς ἐξοδεύσας ἐπῆρεν ὀπίσω τὸν ἅγιον Γολγοθᾶν· ἀλλὰ καὶ τοῦτον οὐχὶ ὄλον, ἀλλὰ τὸ Κρανίον, ὅπου ἡ τοῦ Σωτῆρος σταύρωσις· τὸ δὲ κατὰ τὸ νότιον τοῦτου ἐτερόμηκες τετράγωνον εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων ἔμεινε. 15 Μετὰ δὲ τὸν Μεχμέτην ἐν ἔτει Χγ ,αχγ' ἢ ,αχιζ' ἐβασίλευσεν ὁ σουλτάν Ἀχμέτης ἔτη ιδ'. Εἰς τούτου τὰς ἡμέρας ὁ τρισόλβιος Ἱεροσολύμων ἀνεκαίνισε τὸν ναὸν τῶν ἁγίων θεοστέπτων βασιλέων Κωνσταντινίου καὶ Ἑλένης, τὸν ἐν τῷ Πατριαρχείῳ, δι' οἰκείων ἀναλωμάτων· ἔτι δὲ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγίας Βηθλεέμ τὰς 20 τέσσαρας καμάρας, τὰς εἰς τὰ δύο μέρη τοῦ Ἁγίου Σπηλαίου, ἀνήγειρεν· ἐκινδύνευε γὰρ ἡ ἐκκλησία νὰ πέσῃ. Οὕτως οὖν, ὅσον ἡδύνατο, ὁ θεῖος οὗτος πατήρ καλῶς τελειουργήσας καὶ θεοφιλῶς πολιτευσάμενος ἐποίησε παραίτησιν τῆς πατριαρχίας εἰς τὸν συγγενῆ αὐτοῦ παπᾶν Θεοφάνην. 25

ρια'. Θεοφάνης ἔστη ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἱερουσαλήμ, χειροτονηθεὶς παρά τε τοῦ Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου καὶ Δωροθέου Ἀντιοχείας, λαχόντων ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ χάριν προσκυνήσεως. Τοῦ δὲ Σωφρονίου διὰ τὸ εἶναι ποδάλγῳ καὶ γέροντα παραιτησαμένου, πατριαρχεύσαντος ἔτη λη' ἢ κθ', καὶ εἶτα ἔτη ια' ἐπι- 30 ζήσαντος, ὁ ἀρχιεπίσκοπος τὴν μακαρίαν αὐτοῦ ψυχὴν ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ τῇ ἐπουρανίῳ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν κατετάξατο. Μετὰ δὲ τὸν Ἀχμέτην ἐβασίλευσεν ὁ σουλτάν Μουσταφᾶς ἔτη ιη', οἱ

δὲ δανεισταὶ ἐπίεζον τὸν πατριάρχην ζητοῦντες τὰς δώδεκα χιλιάδας τὰ φλωρία, περὶ ὧν εἴρηται. Ὅθεν προσέδραμεν οὗτος εἰς τὰ φιλόχριστα σπλάγχνα τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων, καὶ συνάξας ταῦτα ἀπέδωκε τοῖς δανεισταῖς, ἐλευθερωθεὶς (οὕτω) τοῦ χρέους
5 ἐκεῖνοῦ. Ἔτι δὲ ἐτελείωσε καὶ τὸ τέμπλον τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, ὅπερ ἤρξατο μὲν κατασκευάζεσθαι ἐπὶ Σωφρονίου, ἔλαβε δὲ πέρασ ἐπὶ τούτου τοῦ Θεοφάνους ἐν ἔτει ,αχβ'. ὁ δὲ σταυρὸς ὁ ἐπὶ τοῦ τέμπλου ἐτελειουργήθη ἐν ἔτει ,αχη' καὶ τὸ τρούλλαιον τὸ ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης· τούτων μέντοι γε ἡ δαπάνη
10 ἐδόθη παρὰ τῶν εὐλαβεστάτων χριστιανῶν τῶν ἐν τῇ περιφίμῳ Κρήτῃ, ὧν ἡ μνήμη εἶη ἀξιόμνητος διαιωνίζουσα. — Ἔθος ἀρχαῖον ἐπεκράτησεν, ὅπως τὸ ἐσπέρας τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων γίγνηται ἐν τῇ μεγάλῃ ἐν Βηθλεὲμ ἐκκλησίᾳ λιτανεῖα παρὰ τε τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν καὶ
15 τοῦ λαοῦ οὕτως. Ἀρχεται ἡ περικύκλωσις τῆς λιτῆς ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ καὶ βορείου (τῆς ἐκκλησίας μέσης) μέρους καὶ εἰσέρχεται τὸ ἱερατεῖον διὰ τῆς βορείου πύλης εἰσω τοῦ Ἁγίου Σπηλαίου, φαλλομένου τοῦ " Ἡ γέννησις σου, Χριστὲ ὁ Θεός". εἶτα ἐξέρχεται τοῦ σπηλαίου διὰ τῆς νοτίου πύλης αὐτοῦ. Κατὰ τοῦτο τὸ
20 ἔθος ἐν ἔτει Χγ ,αχκθ' ἦλθεν ὁ πατριάρχης εἰς Βηθλεὲμ τὴν παραμονὴν, καὶ γινομένης τῆς λιτανείας καὶ χρείας οὔσης νὰ διαβῆ τὸ ἱερατεῖον ἀπὸ τῆς βορείου πύλης τοῦ Ἁγίου Σπηλαίου ἐπὶ τὴν νότιον, οἱ Φράροι ἔκλεισαν τὸ Ἁγιον Σπήλαιον, λέγοντες " Κατὰ τὸ παρὸν ὁ κανδηλάπτης ἡμῶν ψωμὶ τρώγει". Ὅθεν
25 ἐτέθη θρόνος καὶ ὁ πατριάρχης ἐκάθισεν· οἱ δὲ Φράροι μετ' οὐ πολὺ ἦλθον λέγοντες· " Ὁ κανδηλάπτης ἡμῶν ὑπῆγεν εἰς Ἱερουσαλήμ". ἐφ' οἷς ὁ σεβάσμιος πατριάρχης ταραχθεὶς οὐκ ἐλάλησεν, ἀλλ' ἀφείς τὸν ἐσπερινὸν ἐπορεύθη εἰς Ἱερουσαλήμ ἐφησυχάζων. Οἱ δὲ Φράροι οὐκ ἔμειναν μέχρι τούτου· ἀλλὰ καὶ πάλιν
30 ἐταράχθησαν· τὸν γὰρ μαρμάρινον πατριαρχικὸν θρόνον, τὸν ἐπὶ τοῦ ἁγίου Γολγοθᾶ, τὸν ὑπὸ τὴν καμάραν τὴν δυτικὴν, τὴν μετὰ τῶν δύο τετραγώνων, ὡς εἴρηται, τοῦτον οἰκαιοποιοῦμενοι ἐτρόπησαν, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἀντικρὺ τοῦ θρόνου καμάραν· καὶ σίδη-

ρον χοντρὸν καὶ δίκτυον σιδηροῦν ἔθηκαν καὶ ἐχώρισαν τὸν τόπον περικλείσαντες, διὰ νὰ μὲνη βατὸς ὑπ' αὐτῶν μόνον· τὸ γὰρ ἱερὸν ἔδαφος τοῦ ἁγίου Γολγοθᾶ ἦν μὲν εἰς πᾶσαν φυλὴν χριστιανῶν διὰ προσκύνησιν ἀκώλυτον, οὐκ ἦν δὲ ἄδεια καὶ νὰ λειτουργῶσιν, ἀλλ' ἦ μόνον οἱ ἡμέτεροι ἐλειτούργουν. Ἔλαβον δὲ τὸ ἐνδόσιμόν 5 πως παρὰ τῶν ἡμετέρων καὶ οἱ Φράροι καὶ ἔκαμον τὰ ἔθιμά των εἰς τὸ μέρος ὅπου προείπομεν· ἀλλὰ τότε οὗτοι παντάπασιν ἤθελον νὰ ἀρπάσωσι καὶ τὰς δύο καμάρας καὶ (τὸν τόπον) ἔνθα κεῖται ἡ ἡμετέρα ἁγία τράπεζα ἀνατολικά, ἐπέχουσα ὄλον τὸ πλάτος τοῦ τόξου τῆς καμάρας, καὶ ἔνθα ὁ θρόνος ὁ μαρμάρινος, ὡς εἴρηται. Ἄλλ' ὁ πατριάρχης τότε ταραχθεὶς καὶ θεῖψ ζήλω πλησθεὶς οὐκ ἐσιώπησεν, οὐδὲ ἠσύχασεν· ἀλλ' ἀπῆλθεν εἰς τὸν κριτὴν τοῦ τόπου καὶ τὰ χρυσοβούλλα τῶν βασιλέων ἔδειξε, πῶς ἡμῖν τὰ προσκυνήματα οἱ σουλτάνοι διδόντες ἐπικυροῦσι διαλαμβάνοντα. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἀπεφάσισεν ὁ κριτής, καὶ κατὰ τὴν ἀπόφασιν 15 τοῦ κριτοῦ ἐπανάλαβεν ὁ πατριάρχης καὶ τὸ Ἅγιον Σπήλαιον καὶ τὸν ἅγιον Γολγοθᾶν, καὶ ἐξώσθησαν ἐκεῖθεν οἱ Φράροι· αἱ δὲ τρυπηθεῖσαι ὀπαὶ ἐν τοῖς μαρμάροις σφίζονται μέχρι τῆς σήμερον, ἐν οἷς εἴπομεν τόποις, μαρτυροῦσαι τὸ αὐθαδὲς τῆς αὐτῶν πράξεως. Οἱ Φράροι ὅμως πάλιν ταραττονται καὶ φλωρία πολλὰ 20 τῷ ἐπάρχῳ τῆς Ἱερουσαλήμ Ἀπουφούλη δόντες παρεκάλεσαν νὰ θανατώσῃ τὸν πατριάρχην· ὅστις, κατὰ τὴν αἵτησίν των καὶ τὸ πλεόν καὶ τὸ πρώτιστον διὰ τὰ φλωρία, ἐφυλάκωσε τὸν θεῖον Θεοφάνην εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, καὶ τὸ ἑσπέρας ἐλθὼν εἰς τὸν κριτὴν παρεκίνει αὐτὸν νὰ συμφωνήσῃ μετ' αὐτοῦ καὶ νὰ θανατώσῃ τὸν 25 πατριάρχην· ἀλλ' ὁ κριτής οὐδαμῶς ἠθέλησεν εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἀποστείλας ἐξήγαγεν αὐτὸν τῆς φυλακῆς καὶ εἰς τὸ κελλίον τοῦ ἐπεμψεν. Ἐμεινε λοιπὸν ἐκεῖ κρυπτόμενος διὰ τὸν φόβον τῶν Φράρων· τῇ δὲ τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ ἑορτῇ, ἥτις γίνεται εἰς τὴν μονὴν αὐτοῦ, τὴν μεταξὺ Ἱερουσαλήμ καὶ Βηθλεέμ, ὡς ἄλλοθι εἴρηται, 30 ὁ πατριάρχης φορέσας γυναικείαν στολὴν ὑπῆγεν εἰς τὴν μονὴν οὕτως, καὶ ἐκεῖθεν διὰ νυκτὸς ἔφυγε διὰ τὴν Πτολεμαῖδα· ὅπερ μαθὼν ὁ Ἀπουφούλης, γράψας εὐθέως ἀπέστειλεν εἰς τὸν ἡγεμόνα

τοῦ Ζηνίου νὰ συλλάβῃ τὸν Θεοφάνην ἐκεῖθεν διαβαίνοντα, καὶ νὰ λάβῃ διὰ τοῦτο διὰ χειρός του ἀπὸ τῶν Φράρων πολλὰς χιλιάδας φλωρίων· ὁ δὲ τοῦτο γνοὺς ἔπεμψεν εὐνοῦχόν τινα νὰ τὸν εἴρῃ καὶ νὰ τὸν φέρῃ· ὃν ἔτυχεν ἀναπαυόμενον πλησίον τινὸς βρύσεως, ἐγγὺς τοῦ Καρμηλίου. Ἦν δὲ οὗτος ὁ εὐνοῦχος Αἰθίοψ, 5 χριστιανὸς πρότερον, καὶ εὐλαβηθεὶς τὸν πατριάρχην ἰδὼν, καὶ λαβὼν φιλοδώρημα παρ' αὐτοῦ φλωρία ἑκατόν, ἀφῆκεν ἐλεύθερον· καὶ ἐπιστρέψας εἶπεν εἰς τὸν αὐθέντην του τὸν ἀποστείλαντα πῶς δὲν εὔρε τὸν πατριάρχην. Ἀπαλλαγεὶς λοιπὸν καὶ ἐκ τούτου ὁ 10 Θεοφάνης ἔδραμε διὰ θαλάσσης εἰς Κωνσταντίνου. Κρίνεται εἰς τὸ βασιλικὸν ντιβάνιον, λαμβάνει τὰ νικητήρια, δεικνύνται οἱ Φράροι ἄδικοι, ὁ σουλτάν Μουράτης δωρεῖται χρυσόβουλλον τῷ πατριάρχῃ· βεβαιοῖ αὐτῷ τὰ προσκυνήματα· ἀποσπᾷ αὐτά, ἤγουν τὴν Ἀποκαθήλωσιν, τὸν Γολγοθᾶν καὶ τὸ Ἅγιον Σπήλαιον, ἀπὸ 15 τῶν Φράρων· ἔτι δὲ καὶ τὸν κῆπον, τὸν ὀπίσω τοῦ βήματος τῆς ἐν Βηθλεὲμ ἐκκλησίας, καὶ τὴν νότιον αὐτῆς αὐλήν, ἔνθα ἦσαν καὶ μνήματα χριστιανῶν. Ταῦτα δὲ ἐγένοντο δι' ἄρχοντος τοῦ σουλτάνου, ὃς ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ· τὰς μέντοι ποδέας καὶ κανδήλια τῶν Φράρων οὐκ ἐξέβαλεν ἐκ 20 τῶν προσκυνημάτων ὁ ἄρχων. — Ἐν ἔτει ἀπὸ Ἀδὰμ ζρμβ', κύκλος ἡλίου β', σελήνης ιζ', ἡ Χριστοῦ γέννησις ἡμέρα Τετάρτη, τὰ Θεοφάνια ἡμέρα Δευτέρα, νομικὸν πάσχα ἀπριλίου ε', τὸ ἅγιον πάσχα ἀπριλίου ς', τὸ δὲ ἀρμενικὸν ἀπριλίου ιγ'· οἱ γὰρ Ἀρμένιοι πασκάζουσιν εἰς κάθε ἐνενήκοντα χρόνους ὕστερον τοῦ σωτηρίου ἡμῶν πάσχα μίαν ἐβδομάδα· ὕπερ πάσχα συνέβη τότε, καθ' ὃν χρόνον ἦν τις ἐν Ἱερουσαλήμ τοῦνομα Κιρκόρ, τῷ γένει καὶ τῇ γνώμῃ καὶ Ἀρμένης καὶ τῶν Ἀρμενίων ἐπίτροπος· ὃς μὲ βίαν κατέπεισε καὶ τοὺς Κόπτας ὀλίγους ὄντας νὰ συνεορτάσωσιν αὐτῷ μὴ θέλοντας καὶ νὰ συνηστεύσωσιν· εἰς δὲ τὸ ἡμῶν μοναστήριον 30 ἐλθὼν εἶπε· “Ποιήσατε ὑμεῖς τὰ ἑαυτῶν ἔθιμα, εὐγάλετε καὶ τὸ Ἅγιον Φῶς, καὶ ὁ παρασχὼν ὑμῖν τὴν χάριν ἐκείνην Ἰσως καὶ ἡμῖν χαρίσεται”. Οὕτως εἰπὼν ὑπέστρεψε χαίρων, ὡς ἀπατήσας τοὺς Ῥωμαίους τῇ δολιότητι τῶν ῥημάτων. Ἐφθασε λοιπὸν ἡ

μεγάλη Δευτέρα και ἐπῆρεν ὁ ἡγεμὼν τοὺς ἡμῶν προσκυνητάς, ὡς ἔθος, εἰς τὸν Ἰορδάνην· οἱ Ἀρμένιοι δὲ ἔμειναν νὰ ὑπάγωσι τὴν μετ' ἐκείνην ἐβδομάδα· ἔφθασε δὲ καὶ ἡ μεγάλη Παρασκευή, καθ' ἣν, τοῦ πατριάρχου Θεοφάνους ἀποδημοῦντος εἰς Κωνσταντίνου, ἐνδημοῦντων δ' ἐν Ἱερουσαλήμ τοῦ Βηθλεὲμ Παρθενίου και 5 τοῦ Γάζης Ἀθανασίου, εἰσῆλθον οἱ ἡμέτεροι εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως ὑμολογήσαι τὸν σταυρωθέντα και ὑπὲρ ἡμῶν ταφέντα σωτήρα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, κατὰ τὴν θεοπαράδοτον τάξιν τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Ἀλλ' ὁ Κιρκὸρ ἐξοδεύσας χρυσοῖον και ἀργύριον εἰς τοὺς ἐντοπίους και εἰς τὸν κριτὴν 10 και εἰς τὸν ἡγεμόνα και εἰς τὸν μουτεβελῆν τοῦ Παναγίου Τάφου πλήθος πολὺ σφόδρα, ἀποστειλας και ὑπὲρ τὰς δέκα χιλιάδας ἀργυρίου και εἰς τὸν ἐν Δαμασκῷ σατράπην Κουτζούκ - Ἀχμέτ - πασᾶ και δῶρα ἰσότιμα, και τούτους οὕτω πάντας κατέπεισε νὰ μαρτυρήσωσιν, ὅτι ὁ λογαριασμὸς τῶν Ῥωμαίων περὶ τοῦ 15 πάσχα εἶναι σφαιερὸς, τῶν δὲ Ἀρμενίων ὀρθός· οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν, κυρώσαντες, ὡς ἤθελεν ὁ Κιρκὸρ. Ὅθεν τὸ μέγα Σάββατον ἔφερε τοὺς κρατοῦντας εἰς τὸν θεῖον ναόν, ἐξ ὧν ὁ μὲν μουλλάς μετὰ τὴν σφραγιῖδά του ἐβούλλωσε τὸ Ἅγιον Κουβούκλιον, οἱ δὲ στρατιῶται τοῦ ἡγεμό- 20 νος και οἱ τῆς ἀκροπόλεως γεννιτζάροι μετὰ ὅπλα και ῥάβδους περιετριγύριζον τὸ Ἅγιον Κουβούκλιον, μὴ συγχωροῦντες μηδένα τῶν ὀρθοδόξων πλησιάσαι ἐκεῖ· ἄλλοι δὲ τῶν στρατιωτῶν και ἐπάνω ἀνέβησαν τοῦ Ἁγίου Κουβουκλίου, και ἔφαγον και ἔπιον, τῶν Ἀρμενίων αὐτοῖς κομισάντων και οἶνον και φαγητά· οἱ δὲ ἡμέ- 25 τεροι πᾶσαν ἀπέρριψαν τὴν ἐλπίδα αὐτῶν εἰς τὸν σφύζοντα κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν τοὺς ἀληθῶς αὐτὸν λατρεύοντας και πιστεύοντας (αὐτῷ), δι' ὃν και ταῦτα ἔπασχον, και μεγαλοφώνως ἐβόησαν· "Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, μὴ μᾶς ὑστερήσης τῆς θείας σου χάρι- 30 τος". Ἦκουσεν ἐξ ἀγίου κατοικητηρίου αὐτοῦ ὁ ἔτοιμος εἰς βοήθειαν τοῖς εἰς αὐτὸν ἐλπίζουσιν· ἐδόξασε τὸ πάντιμον αὐτοῦ ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐπὶ τὸν περιούσιον αὐτοῦ λαόν· τῇ γὰρ ἐνάτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Σαββάτου ὁ Πανάγιος Τάφος ἐν-

δον τρίς μεγαλοφώνως ἐβρόντησε καὶ τὸ Ἅγιον Φῶς ὡς ἀστραπὴ
ἐνδον ἔλαμψε καὶ παρρησίᾳ εἰς ὄλους ἐφάνη. Ὡ, δόξα σοι Κύριε!
Εἰς ταῦτα ὁ λαὸς τῶν ὀρθοδόξων ὑψωσεν εὐθὺς τὴν φωνὴν, μὲ
φόβον καὶ χαρὰν μεγάλην καὶ δάκρυα κρᾶζοντες πολλὰ τὸ Κύριε
5 ἐλέησον· τῆς δὲ γῆς σειομένης, τινὲς τῶν στρατιωτῶν ἀπὸ τοῦ
πολλοῦ φόβου χαμαὶ ἔπεσον κατὰ πρόσωπον· τινὲς δὲ αὐτῶν ἐξί-
σταντο, θαυμάζοντες καὶ ὡς ἐξεστηκότες ἐνθεν καὶ ἐνθεν ἐβλεπον,
καὶ ἅπαντες μὲ μίαν φωνὴν οὗτοι “ἀληθὴς ἐστὶν ἡ πίστις τῶν
χριστιανῶν” ἔκραξαν. Ἄλλ’ ὁ Κιρκὸρ τὸ Ἅγιον Φῶς βλέπων
10 ὀλοφάνερα εἰς φθόνον ἐτράπη, καὶ δωρήματα ὑπισχνεῖτο εἰς τοὺς
στρατιώτας καὶ τοὺς φύλακας μεγάλα νὰ μὴ ἀφήσωσί τινα τῶν
προσκυνητῶν νὰ ἀνάψῃ τὰ κηρία του, ἀλλ’ οὐδὲ τῶν ἐντοπίων
τινὰ ὀρθόδοξον ἀπὸ ἐκείνου τοῦ θείου καὶ ὑπερφουοῦς φωτός· οἴ-
τινες ὡς Ἀγαρηνοὶ τῇ φιλαργυρίᾳ νικώμενοι ἔσβων αὐτά, ἄλλα
15 μὲ τὰ ἐπανωφόριά των, ἄλλα μὲ τὰ χερίᾳ των καὶ ἄλλα μὲ νε-
ρόν· τὸ ὅποῖον ἐξεπίτηδες αὐτοῖς ὁ Κιρκὸρ ἔφερε καὶ εἰς τὸ δῶμα
τοῦ Ἁγίου Κουβουκλίου. Τότε οἱ Φράγκοι ἰδόντες μὲ τὰ ὄμματα
ἐπίστευσαν εἰς τοῦτο τὸ τερατούργημα, τὸ θεόπνευστον, τοῦ Ἁγίου
Φωτός, ὁμολογήσαντες ὅτι πάντως τῷ ἁγίῳ καὶ μεγάλῳ Σαββάτῳ,
20 τῇ ἡΰρᾳ τῆς ἡμέρας, ἐκλάμπει ἐκεῖνο τὸ φῶς παραδόξως ἀπὸ
τοῦ θεοδέγμονος μνήματος. Καὶ ταῦτα μὲν οἱ Ἀρμένιοι ἐν Ἱε-
ρουσαλήμ ἐπονηρεύσαντο κατὰ τῶν ὀρθοδόξων, οἱ δὲ μᾶλλον ἐδο-
ξάσθησαν καὶ εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ ἐστηρίχθησαν καὶ ἐχά-
ρησαν, τοῦ Θεοῦ ὑπερφουῶς ταῦτα οἰκονομήσαντος. Ταύτην τὴν
25 ἱστορίαν περιέχει ὁ ἱερὸς κῶδιξ τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ Πατριαρχείου,
τὰ δὲ ἐχόμενα (παραλαμβάνομεν) ἐκ τῶν τοῦ Ἱεροσολύμων Δο-
σιθέου. — Μετὰ δὲ τὸν θαυμάσιον ἐκείνον ἐν Ἱερουσαλήμ ἄθλον
τῶν Ἀρμενίων ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει ἐκίνησαν ἔτι καὶ ἕτερον πολὺ
κοπιαστικώτερον ἐν Κωνσταντίνου· ἠθέλησαν γὰρ μὲ προσταγὴν
30 βασιλικὴν νὰ ἔχωσιν ἐν Ἱερουσαλήμ τὰ πρωτεῖα· ἦν δὲ τότε ὁ
σουλτάν Μουράτ ἔξω τῆς Ἀδριανουπόλεως οἰκῶν ἐν σκηναῖς. Ὅθεν
οἱ ἡμέτεροι, τῶν θεοφιλῶν χριστιανῶν πολλοὶ χιλιάδες, ἐκ πολ-
λῆς εὐλαβείας ἔτρεξαν ἀπὸ τῆς Κωνσταντίνου πρὸς τὸν σουλτάνον,

οὗ ὁ μὲν βεζύρης ἦν ἐξ Ἀρμενίων καὶ ὄλος αὐτοῖς ἠνωμένος, τοῦνομα Ἡμπράημ, ὁ δὲ μουσαίπης καὶ αὐτὸς τοῖς αὐτοῖς βοηθός, Ἀπαζᾶ-πασᾶς καλούμενος· οἱ δὲ Ἀρμένιοι εἶχον καὶ ἀπὸ τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ γραμματέων καὶ ἀπὸ τοῦ κριτοῦ δύο ἀναφορας βεβαιούσας αὐτοῖς τὸ δίκαιον. Ὁ γοῦν βεζύρης προσέταξε 5 Ῥωμαίους καὶ Ἀρμενίους νὰ κριθῶσιν ὑπὸ τοῦ καζασκέρη τῆς Ῥούμελης. Συναχθέντων αὐτῶν λοιπὸν εἰς τὸ κριτήριον τοῦ αὐτοῦ καζασκέρη, ἠρώτησεν οὗτος ἕνα καὶ μόνον τῶν ἐκεῖ παρεστώτων Ἀρμενίων· “Εἰπέ μοι, ὁ Ὁμερ τὴν Ἱερουσαλήμ ἀπὸ τίνων ἔλαβε”; “Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· “ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων”. Ἐφη ὁ καζασκέρης· 10 “τί κοινὸν λοιπὸν Ἀρμενίοις καὶ τῇ Ἱερουσαλήμ”; “Ὅθεν ὕβρισε καὶ τὸν καδδῆν καὶ τοὺς γραμματεῖς τοὺς δόντας τὰς ῥηθείσας ἀναφορὰς καὶ διώρισεν, ὅτι τὰ πρωτεῖα εἶναι τῶν Ῥωμαίων. Ἔδωκε λοιπὸν πάλιν τὸ νίκος ὁ Θεὸς τοῖς ὀρθοδόξοις, οἵτινες ἔλαβον χοτζέτι καὶ κατ’ αὐτὸ χατ-σερίφ. Ἄλλ’ οἱ Ἀρμένιοι κατὰ 15 τῶν Ῥωμαίων οὐκ ἠρκέσθησαν μέχρι τούτου· ἀλλ’ ἐπιστρέψαντος τοῦ σουλτάν Μουράτ εἰς Κωνσταντίνου περιεπάτησαν εἰς τὰς τῶν μεγιστάνων πόρτας οὗτοι, ὑποσχόμενοι γρόσια τετρακοσίας χιλιάδας νὰ δώσωσι τῷ βασιλεῖ καὶ μόνον νὰ λάβωσι τὰ νικητήρια κατὰ τῶν Ῥωμαίων. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἄκακοι μὲν, πτωχοὶ δέ, 20 ἀλλ’ εἰς τὴν πρὸς Θεὸν ἐλπίδα πλούσιοι, ἠγωνίζοντο ὅμως καὶ τὸ κατὰ δύναμιν νὰ ἀπαντήσωσι τὴν τοιαύτην καταδρομὴν. Ὅθεν ἔδραμον εἰς τὸν μποστανζίμπασιν, ὄντα ἐκ χριστιανῶν· καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἔζη καὶ διὰ τῆς παρακινήσεως τοῦ πατριάρχου ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος εἰς Κωνσταντίνου ἤχθη, γεγονυῖα διὰ τῆς μεσιτείας 25 τῆς πρὸς τὸν υἱὸν οὐ σμικρὰ τῷ πατριάρχῃ βοήθεια. Οὗτος λοιπὸν ὁ μποστανζίμπασις ἐδίδαξε τὰ ἀκόλουθα τοὺς πρὸς αὐτὸν δραμόντας Ῥωμαίους. Ἡμέρα ἦν ντιβανίου, εἰς ὃ πολὺ πλῆθος ἔδραμεν Ἀρμενίων καὶ ἀπὸ τοῦ περισσοῦ πλῆθους τούτου ἡ αὐλὴ καὶ τὰ προαύλια καὶ τὰ τῆς Ἀγίας Σοφίας πέριξ ἐγέμισαν, καθ’ 30 ἦν ἡμέραν ὃ τε βασιλεὺς τεπιλῆς καὶ ὁ μποστανζίμπασις συνώδεον. Ἦν δὲ τότε ἱερομόναχός τις Ἀγιοταφίτης καὶ μετὰ ταῦτα Χίου μητροπολίτης, Χῖος καὶ αὐτός, Ἀμύδαλος τὸ ἐπώνυμον.

Οὗτος ἦν διδαγμένος παρὰ τοῦ μπουστανζίμπασι τὸ ποιητέον. Οὗτος λοιπὸν κατὰ τὰς ὑποθήκας προσεγγίσας περιεπάτει μὲ αὐτοὺς κατὰ τὸ μέρος τοῦ ντιβανίου· πρὸς δὲν ὁ μπουστανζίμπασις ἔκαμε νεῦμα νὰ καμωθῆ πῶς δὲν τοὺς ἠξεύρει καὶ νὰ ὁμιλήσῃ μὲ ἐλευθερίαν.

5 Καὶ λέγει αὐτῷ· “μπρὲ κάλόγηρε, τί εἶναι ἡ σύναξις αὕτη τῶν Ῥωμαίων”; Ὁ δὲ εἶπεν· “οὐκ ἔστι τῶν Ῥωμαίων, ἀυθέντα μου, ἀλλὰ τῶν Ἀρμενίων”. Λέγει ὁ βασιλεὺς· “καὶ τί θέλουσιν οἱ Ἀρμένιοι”; Ὁ δὲ ἔφη· “οἱ Ἀρμένιοι οὗτοι ξένοι καὶ Πέρσαι εἰσίν, ὁ δὲ τόπος καὶ ἡ βασιλεία τῶν Ῥωμαίων ἦσαν, καὶ οἱ

10 Ῥωμαῖοι εἰσὶν ἐντόπιοι. Ὅθεν οἱ μουσουλμᾶνοι, τόσοι ὁ Ὀμερ καὶ οἱ μετ’ ἐκεῖνον χαλίφιδες καὶ ἀμηράδες καὶ σουλτάνοι, ὅσον καὶ οἱ αὐτοκράτορες Ὀθωμανοί, ἔδωκαν ὀρισμοὺς νὰ ἔχωσι τὴν Ἱερουσαλήμ οἱ Ῥωμαῖοι ὡς ἴδιον αὐτῶν κτῆμα, καὶ μάλιστα ὁ Ὀμερ γράφει ἐν τῇ συνθήκῃ τῇ μετὰ τοῦ πατριάρχου Σωφρο-

15 νίου, τοῦ δόντος αὐτῷ τὴν Ἱερουσαλήμ, ἵνα πάντες οἱ ἀπὸ παντὸς κόσμου ἐρχόμενοι χριστιανοὶ εἰς Ἱερουσαλήμ χάριν προσκυνήσεως ὣσιν αὐτῷ τῷ πατριάρχῃ ὑποκείμενοι καὶ μὲ τὸ θέλημά του νὰ προσκυνῶσιν εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ ὁ καθεὶς αὐτῶν νὰ παρέχῃ τῷ πατριάρχῃ δῶρον ἐν-ἡμισυ δράμιον ἀσιμίου. Ἀλλὰ νῦν

20 οἱ Ἀρμένιοι εἰς τὸν πλοῦτον αὐτῶν καυχώμενοι θέλουσι νὰ λάβωσιν ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ τὰ προσκυνήματα καὶ τὰ πρωτεῖα· καὶ ἀδιάντροποι ὄντες νομίζουσι μὲ τὸ πλῆθος των νὰ δώσωσι φόβον εἰς τὸν βασιλέα”. Ὁ βασιλεὺς εἶπε· “καὶ ἄρα ὁ βασιλεὺς ἔχει τινὰ τούτων εἶδησιν; μήπως ἄρα καὶ εἶναι βοηθός των”; Ὁ

25 δὲ ἔφη· “μὴ γένοιτο, ἀγᾶ μου, ὁ βασιλεὺς νὰ ἔχῃ εἶδησιν τούτων καὶ μάλιστα ὁ δικαιοτάτος σουλτάν Μουράτ νὰ ὑποφέρῃ ποτὲ νὰ ἀδικηθῆ ὁ καθολικὸς αὐτοῦ ῥαγιάς καὶ νὰ περιποιηθῆ τοὺς Ἀρμενίους! μόνον φοβούμεθα τὸν Ἀμπαζᾶ-πασᾶν, τὸν μουσαίπην τοῦ βασιλέως, ὡς ὄντα φίλον τοῖς Ἀρμενίοις, καὶ ἔλαβε καὶ γρόσια

30 παρ’ αὐτῶν τριάκοντα χιλιάδας, καὶ μήπως διὰ ταῦτα ἀναφέρει τῷ βασιλεῖ τὴν ὑπόθεσιν δολίως καὶ γενήσεται ἡμῖν ἀδικία”. Λέγει ὁ βασιλεὺς· “καὶ βέβαια ἠξεύρεις πῶς αὐτὸς τοσαῦτα παρὰ τῶν Ἀρμενίων ἔλαβεν”; Ὁ Ἀμύδαλος εἶπε· “ναὶ ἠξεύρω, καὶ

προσέτι νομίζω, ὅτι εἶναι τὰ πουγγεῖα βουλλωμένα ἔτι με ταῖς βούλλαις τῶν Ἀρμενίων εἰς τὸ ταμεῖόν του". Ὁ γοῦν βασιλεὺς ἐκεῖθεν ἀποστείλας ἐπάτησεν ἐκεῖνο τὸ ταμεῖον καὶ εὔρεν, ὡς εἶπεν ὁ Ἀμύδαλος, τὰ πουγγεῖα βουλλωμένα. Ὅθεν εὐθὺς ἔκοψε 5 τοῦ Ἀμπαζᾶ - πασα τὴν κεφαλὴν, καὶ κατὰ τὸ βῆμα στάς τῆς ἁγίας Σοφίας τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ χειρὶ ὁ βασιλεὺς με σαγίττας ἐδανάτωσεν ἐκεῖθεν πολλοὺς τῶν Ἀρμενίων· οἵτινες, ἂν ὁ ἐξ Ἀρμενίων καπεζηλᾶρ - κιχαγῆς οὐκ ἐνεπόδιζε με ῥήματα τὴν τοῦ βασιλέως βουλήν, ἐδανατώνοντο ἂν ἅπαντες ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· ἐδανάτωσε δὲ καὶ διὰ τοῦ δημίου τρεῖς τῶν πρώτων Ἀρμενίων, καὶ 10 προστάξας συνέλαβε διὰ τοῦ βεζύρη ὀγδοήκοντα ἄλλους τῶν Ἀρμενίων καὶ ἐφυλάκωσε, καὶ οὐκ ἐξέβαλε τῆς φυλακῆς, ἕως οὗ ἐξ αὐτῶν ἔλαβε τὰ ὑποσχεθέντα τετρακοσίας χιλιάδας γρόσια. Οὗτος δὲ ὁ ἀοίδιμος σουλτάν Μουράτ δὸς τοῖς Ῥωμαίοις χρυσόβουλλον διώριζεν, ἵνα ᾧσιν οἱ Ῥωμαῖοι πανταχοῦ πρώτοι τῶν Ἀρμενίων· 15 τὸ δὲ ἴσον τούτου ἐξ Ἀρμενίων τις Ἀθανάσιος ἱερομόναχος περιελθὼν εἰς τὰ τῆς Ἀνατολῆς κριτήρια κατέγραψεν εἰς τὰ σινζίλια. Ἐπαυσε λοιπὸν τότε ὁ ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων καθ' ἡμῶν καὶ μέγας οὗτος ἄθλος, τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ ὑπερασπιζομένου ἀείποτε τὸν ἑαυτοῦ περιούσιον λαόν.— Ἄλλ' ὁ τῶν Φράγκων πάλιν ἠγέρθη καθ' ἡμῶν, τοῦ προτέρου δολιώτερος· καὶ οὗτοι γὰρ 20 με δῶρα ἠπάτησαν τὸν ῥηθέντα βεζύρην Ἠμπραήμ, ὃς ἀπὸ τοῦ κώδικος τοῦ σουλτάν Σουλεϊμάν ἀποξέσας τὸ τῶν Ῥωμαίων ὄνομα τὸ τῶν Φράγκων ἔγραψε καὶ τῷ βασιλεῖ εἶπεν, ὅτι ἀπὸ τὸ χατ-σερίφ τοῦ σουλτάν Σουλεϊμάν, ὅπου ἔχουσιν οἱ Φράγκοι, φαίνεται πῶς 25 τὰ προσκυνήματα τῆς Ἱερουσαλήμ εἶναι δεδομένα εἰς αὐτούς· καὶ οὕτως ἠπάτησε καὶ αὐτὸς τὸν βασιλέα, ὃς ἔδωκεν ὄρισμὸν τοῖς Φράγκοις νὰ ἔχωσιν αὐτοὶ τὰ προσκυνήματα, λαβὼν αὐτὸς μὲν διὰ τοῦτο ἀπὸ τῶν Φράγκων φλωρία δεκαεξ ἑξαεὶς χιλιάδας, ὁ δὲ βεζύρης γρόσια εἰκοσιπέντε χιλιάδας· οἵτινες Φράγκοι ἀπελθόντες 30 εἰς Ἱερουσαλήμ ἔλαβον παρὰ τῶν Ῥωμαίων τὰ προσκυνήματα. Ἄλλ' ἐπεὶ ἠνοίγει ὁ κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμος καὶ ὁ βασιλεὺς ἐξεστράτευσε κατ' αὐτῶν καὶ τοῦ Μπαγδάτ, κατέστη δ' (ὡς εἰθι-

σται) καϊμακάμης ἀντ' αὐτοῦ ὁ Καρᾶ - Μουσταφᾶ - πασας, τῷ γένει Ἀλβανίτης, ἀγαπῶν τοὺς Ῥωμαίους· οὗς καὶ τὸ ποιητέον καὶ αὐτὸς ἐδίδαξε περὶ τῆς στερήσεως τῶν προσκυνημάτων καὶ αὐθις ἐπαναλήψεως. Λοιπὸν ὁ μέγας τῆς Ἱερουσαλήμ οἰκονόμος παπᾶ-
5 Ἰωάννης καὶ ὁ Ἀμόγδαλος διὰ λιβέλλου τῷ βασιλεῖ ἀνέφερον τὴν πονηρίαν τοῦ Βεζύρη· ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ ἀμέσως ἀραβιστὶ μετὰ τοῦ οἰκονόμου ἐλάλησε καὶ τὸν καϊμακάμην ἠρώτησε· καὶ ἐξ αὐτοῦ βεβαιωθείς, ὅτι ὅσα ἐν τῷ λιβέλλῳ εἰσὶ τὰ βέβαια καὶ ἀληθῆ, κατεπεύσθη καὶ ἀγᾶν εἰς Παλαιστίνην ἀποστείλας ἐβούλωσε τὸ
10 ἅγιον ἐν Βηθλεέμ σπήλαιον καὶ τὰς κλεῖς αὐτοῦ καὶ Φράρους τινὰς διὰ τοῦ ἀγᾶ εἰς Κωνσταντίνου ἐκόμισε, καὶ ἐν αὐτῇ Ῥωμαίων καὶ Φράγκων πρῶτον εἰς τὸ ντιβάνι τοῦ μουφτῆ, εἶτα εἰς τὸ βασιλικόν, δικασθέντων ἔδωκε πάλιν ὁ Θεὸς τῷ αὐτοῦ λαῷ τὸ κράτος, καταβαλὼν τοὺς ὑπεναντίους· ὁ γὰρ πατριάρχης παρὰ
15 τοῦ βασιλέως ἐπανελάβε τὰς κλεῖδας τοῦ Ἁγίου Σπηλαίου διὰ τοῦ καϊμακάμη, καββάδδιον μετὰ τῶν ἐπιτρόπων του ἐφόρεσε, χουζέτι καὶ χρυσόβουλλον διὰ ὅλα τὰ προσκυνήματα, πρὸς ἐπικύρωσιν ὅτι οἱ Ῥωμαῖοὶ εἰσιν οἰκοκύριοι αὐτῶν, ἐνεχειρίσθη. Ἄλλ' ἐν τούτῳ τῷ χρυσοβούλλῳ μόνος του τῆ ἑαυτοῦ χειρὶ ὁ σουλ-
20 τάνος κατὰ τὸ πλάγιον τοῦ μονογράμματος μέρος ἔγραψε προστάζων καὶ λέγων τῷ μουλλᾶ τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τῷ πασᾶ· “κατὰ τὸν θεῖόν μου ὄρισμὸν ποιήσατε νὰ γένη ἡ ἐνέργεια· εἰ δὲ ποιήσετε δολιότητα, κόπτω ὑμῶν τὰς κεφαλὰς· οὕτω γινώσχετε”. Τοῦτο γοῦν τὸ χρυσόβουλλον ἀγᾶς εἰς Ἱερουσαλήμ ἔφερε
25 καὶ μὲ τοὺς κριτὰς εἰς Βηθλεέμ ἔδωκε τοῖς Ῥωμαίοις τὰ προσκυνήματα· οἵτινες μετὰ πνευματικῆς χαρᾶς δοξάζοντες τὸν Θεὸν ἠνοιξάν τὸ Ἅγιον Σπήλαιον, ὃν κεκλεισμένον, ὡς εἴρηται, μῆνας ἐννέα καὶ βουλωμένον. Ἄλλὰ τὸ μοναστήριον κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ χρυσοβούλλου ἀφῆκεν εἰς τοὺς Λατίνους ὁ ἐπίτροπος τοῦ
30 πατριάρχου, ὁ Βηθλεέμ Ἀθανάσιος, καὶ οὐκ ἠθέλησεν αὐτὸ νὰ λάβῃ ἀπὸ τοὺς Λατίνους, καίτοι τοῦ σουλτάνου καὶ τοῦτο τοῖς Ῥωμαίοις, ὡς πρότερον ἦν αὐτοῖς κτῆμα, προστάζοντος νὰ δοθῆ. ὁ δὲ Ἀθανάσιος οὐ κατεδέξατο. Ὁ δὲ πατριάρχης ὑπέσχετο νὰ

οἶδῃ ὁ θρόνος τῶν Ἱεροσολύμων κατ' ἔτος εἰς τὸ τζαμί τοῦ σουλ-
τᾶν Ἀχμέτ φλωρία βενέτικα τετρακόσια εἴκοσι, διὰ νὰ μὴ εὐ-
ρωσιν οἱ Φράγχοι εἰς τὸ ἐξῆς χώραν καὶ παρρησίαν εἰς τοὺς
κρατοῦντας καὶ ἐνοχλῶσι διὰ τὰ προσκυνήματα. Ἰστέον δέ, ὅτι
ὅτε ὁ Θεοφάνης οὗτος τὰ προσκυνήματα ἐπανάλαβε τὸ πρῶτον, 5
ὡς εἴρηται, ἀφήκέ τινας κανδήλας Λατίνων καὶ Ἀρμενίων ἐν τε
τῷ ἁγίῳ Γολγοθᾶ καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ σπηλαίῳ τῆς τοῦ Χριστοῦ
γεννήσεως· ἀλλ' ὅτε οἱ Φράγχοι ἀφ' ἡμῶν ἤρπασαν τὰς κανδήλας
τῶν Ῥωμαίων, ἔξω ἔρριψαν. Λοιπὸν πάλιν μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ
Θεοῦ καὶ ἡμεῖς ἐπανασώσαντες καὶ λοτρωσάμενοι ταῦτα ἐρρίψαμεν 10
τὰς τῶν Λατίνων ἐκεῖθεν· οἱ γὰρ Ἀρμένιοι τὰς ἐαυτῶν μόνου
ἐπῆραν οἱ ἴδιοι ἐκβαλόντες, πρὸς οὓς εἶπον οἱ ἡμέτεροι· “Φίλοι,
ἄφετε τὰς κανδήλας σας ἐνδον”· οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν· “αὔριον πάλ-
ιν οἱ Φράγχοι πέρνουσι τὰ προσκυνήματα καὶ τὰς κρεμῶμεν τότε”.
Καὶ οὕτω χάριτι θείᾳ ἀπεβλήθησαν τὰ κανδήλια τῶν Ἀρμενίων 15
ἀπὸ τε τοῦ ἁγίου Γολγοθᾶ καὶ Ἀγίου Σπηλαίου μέχρι σήμερον
ἔτους Χγ' α' α'. Σημειώσεως ἔτι καὶ τοῦτο ἐστὶν ἄξιον· ὅτι ἐπὶ
τούτου τοῦ σουλτάνου Μουράτ ἦν τις χριστιανὸς ἄρχων, συνήθης
τῷ αὐτῷ σουλτάνῳ, τὴν κλήσιν Σκαρλάτος, (ὁς) εὐλαβεῖα φερό-
μενος ἠγάπησε νὰ ἔλθῃ εἰς προσκύνῃσιν τῶν θεοβαδίστων τόπων· 20
ἀλλὰ χάριν ἱστορίας ἐζήτησε καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ σουλτάνου χατ-
σερίφιον διὰ νὰ ἐμβῆ εἰς τὴν Σάχραν. Κατευοδώθη λοιπὸν εἰς
Ἱερουσαλήμ, καὶ προσκυνήσας τοὺς Ἁγίους Τόπους ἐδοκίμασε νὰ
εἰσέλθῃ καὶ εἰς τὴν ῥηθειῖσαν Σάχραν, ἦγουν εἰς τὸ ζαμί τοῦ
Ἰωμερ· καὶ εἰσερχομένου, εἷς τῶν ἐντοπίων Ἀγαρηνῶν ἰδὼν αὐτὸν 25
ἔτι ἐμβαίοντα εἰς τὴν πόρταν τῆς αὐλῆς εἶπε· “Χριστιανέ,
ἔχεις ὄρισμὸν νὰ εἰσέλθῃς· ἀλλ' ἔχεις ὄρισμὸν καὶ νὰ ἐξέλθῃς”;
Ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας οὐκ εἰσῆλθε. Μεσιτεύσαντος ὁμοῦ εἰς τοὺς
κρατοῦντας, οἱ ἐν Ἱερουσαλήμ πατέρες ἔλαβον ἄδειαν καὶ τὸν ἐν
τῷ Πατριαρχείῳ τοῖχον, τὸν ἐμπροσθεν τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου 30
Κωνσταντίνου, χαμηλὸν ὄντα ὕψωσαν. Δέον ἔτι εἰδέναι, ὅτι οἱ ἐν
τῷ ἁγίῳ Σάββα οἰκοῦντες ἦσαν Σέρβοι καὶ καθ' ἑκάστην μεγά-
λως ταλαιπωρούμενοι καὶ ἐνοχλούμενοι ὑπὸ τῶν Ἀράβων πύρ-

γον διὰ μικράν των ἀφοβίαν ἔκτισαν καὶ διευθέντευσιν δουτικά
τῆς ἁγίας λαύρας, πρὸς τὸν νότον, ἐξοδεύσαντες εἰς τὴν τούτου
οἰκοδομὴν γρόσια χιλιάδας δώδεκα. Ὅθεν καὶ δι' ἄλλα ἔξοδα
καθημερινὰ εἰς χρέος πολὺ ὑπέπεσον· καὶ πωλήσαντες εἴ τι καὶ
5 ἂν εἶχον, οὐδ' οὕτως ἐδυνήθησαν νὰ ἐλευθερωθῶσι τοῦ χρέους.
Ἐφυγον λοιπὸν οὗτοι ἅπαντες φοβούμενοι τοὺς δανειστάς ἀπὸ τῆς
Ἱερουσαλήμ· μὲ πολλὴν προθυμίαν ὁμοῦς ἔπειτα οἱ Φράγχοι καὶ
Ἀρμένιοι ἤθελον νὰ πληρώσωσι τὸ χρέος, καὶ οἱ μὲν νὰ λάβωσι
τὸ μοναστήριον τοῦ Ἀρχαγγέλου, οἱ δὲ Ἀρμένιοι τὴν ἁγίαν λαύραν.
10 Πλὴν ὁ θεὸς Θεοφάνης οὐκ ἠδυνήθη ἰδεῖν εἰς τὰς ἡμέρας του τὸ
τοιούτο μέγα δεινόν· δι' ὃ ἐπλήρωσεν εἰς τοὺς δανειστάς τὸ τῶν
Σέρβων χρέος γρόσια χιλιάδας πενήκοντα τέσσαρας, καὶ οὕτως οὐκ
ἀφῆκεν αὐτὰ τὰ δύο μοναστήρια νὰ ἀρπάσωσιν οἱ αἰρετικοί, ἀλλ'
ἔλαβε καὶ ταῦτα εἰς τὴν ἐξουσίαν του ὁ τρισμακάριστος καὶ μέγας
15 ἔνθερμος τῶν τοῦ Θεοῦ σκηνωμάτων ζηλωτής. — Εὐρέθη ἐπιστολὴ
τοῦ πάπα Ἀλεξανδρείας Γερασίμου πρὸς τὸν θεοφόρον τοῦτον
Ἱεροσολύμων Θεοφάνην, ἐν ἧ διηγεῖται, ὅτι μὲ τὸ νὰ ἔχη ὁ Ἅγιος
Τάφος χρέος πολὺ, ἀναγκαζόμενος ὁ Θεοφάνης ἔδωκε τὰ ἱερά
σκεύη τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ τὴν κορώναν αὐτοῦ τῷ παπᾶ
20 Φιλοθέῳ καὶ τῷ γέροντι Βαρθολομαίῳ νὰ πωλήσωσιν εἰς Αἴγυ-
πτον. Τούτων δὲ ἀπελθόντων ἐκεῖσε καὶ τὰ ἱερά σκεύη παραδόν-
των εἰς πώλησιν, ἄρχων τις τῶν ὀρθοδόξων, τοῦνομα Σεηδαλ-
λάχ, ἰδὼν ταῦτα ἐν τῇ ἀγορᾷ εἰς χεῖρας Ἑβραίων ἐπόνεσε κατὰ
τὴν καρδίαν· παρακινήθεις δ' ἔτι καὶ παρὰ τοῦ πάπα Γερασίμου
25 ἀπέστειλεν ὀπίσω τὰ ἱερά σκεύη ἐκεῖνα καὶ τὴν κορώναν μὲ φλω-
ρία ἐξ ἑαυτοῦ διὰ βοήθειαν τοῦ χρέους χιλιάδας δέκα· οἱ δὲ δύο
πατέρες οὗτοι λαβόντες ταῦτα ἐπέστρεψαν πρὸς τὸν Θεοφάνην, ὃς
ὡς εἰκὸς ἐχάρη δοξάσας τὸν Θεὸν καὶ ἀμφοτέραις (ταῖς χερσίν)
εὐλογήσας ἐκεῖνον τὸν φιλόχριστον Σεηδαλλάχ, οὗ ἡ μνήμη ἐν
30 ἐγκωμίοις. Ἐτι δὲ καὶ ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Κύριλλος μὲ
ζέσιν πίστεως καὶ πολλὴν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ τὸν ἐν Ἱερου-
σαλήμ ἀγάπην διὰ τῆς παρακινήσεώς του εἰς τοὺς χριστιανοὺς
μεγάλως ἐβοήθησεν εἰς ἐλάφρωσιν καὶ ἀνακούφισιν τοῦ βαρυτά-

του χρέους, ὅπερ ἐνέπεσεν εἰς τὸν ἐν Ἱερουσαλήμ θρόνον ἐξ αἰτίας τῶν φιλοπολέμων αἰρετικῶν, ὡς εἴρηται. Οὐκ ἦν ὁμοῦς ἐπαρκοῦσα ἡ βοήθεια αὕτη εἰς ἀπολύτρωσιν τοῦ θρόνου ἀπὸ τοῦ χρέους. Διὰ τοῦτο ὁ θειότατος Θεοφάνης ἔγνω προστρέξει εἰς τὰ εὐσυμπάθητα σπλάγχνα τοῦ θεοστέπτου ἡγεμόνος Βασιλείου, ὅπερ 5 καὶ ἐποίησεν· καὶ χωρὶς νὰ δώσῃ πρότερον εἶδησιν, ἔξαφνα εὐρέθη αἰφνιδίως πρῶτῃ, εἰς τὸ ἐν Γηασίῳ τοῦ βοεβόνδα εὐρέθη λέγω παλάτιον. Τοῦτο ὁ εὐσεβέστατος ἐκεῖνος αὐθέντης μαθῶν ἐθαύμασε καὶ ἀνυπόδητος εἰς ἀπάντησιν τοῦ πατριάρχου ἔδραμεν, ἀσπαζόμενος ἅμα καὶ τὴν αἰτίαν ἐρωτῶν τῆς οὕτως ἀπροσδοκίτου πα- 10 ρουσίας του· ὁ δὲ ἀγιώτατος πατὴρ θρηγῶν ἀπαρηγορήτως καὶ χέων δάκρυα ποταμηδόν, σχοινίον ἐκ τοῦ κόλπου ἐξήγαγε καὶ τῷ Βασιλείῳ ἔδωκε λέγων "πνίξον με, τέκνον μου σύ, παρὰ νὰ μὲ πνίξωσιν οἱ Ὀθωμανοὶ δανεισταί". Ὁ δὲ κατανογείς ὡς εὐσπλαγχνικώτατος τῇ καρδίᾳ ἐπαρηγόρησεν, ὡς ἔδει, τὸν πατριάρχην μὲ 15 λόγια παρακλητικά· εἶτα δὲ καὶ χεῖρα βοηθείας καὶ ἀπολυτρώσεως ἐξέτεινεν ἡ χριστομίμητος αὐτοῦ ψυχῇ, καὶ ὡς ὁ Σωτὴρ τὸν Πέτρον, τὸν τῆς Ἱερουσαλήμ θρόνον ἐκ τοῦ βυθοῦ ἀνεσώσατο· πρῶτον μὲν γὰρ ὁ κράτιστος καὶ θεοσεβέστατος ἐκεῖνος ἀνὴρ ἐχα- 20 ρίσαστο τῷ Θεοφάνει φλωρία βενέτικα χιλιάδας δώδεκα, εἶτα καὶ εἰς Ἱερουσαλήμ δύο τινὰς τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ ἀπέστειλε μὲ χιλιάδας τεσσαράκοντα φλωρία οὐγκρικά καὶ ἐπληρώθη καὶ τὸ ἐν Κωνσταντίνου καὶ τὸ ἐν Ἱερουσαλήμ χρέος πολυάριθμον τοῦ Ἁγίου Τάφου· ἔμειναν ὁμοῦς ἔτι γρόσια χιλιάδες τέσσαρες ἀπλή- 25 ρωτα· οὐ γὰρ ἠρκέσθησαν ἐκεῖνα. "Ὅθεν οἱ δανεισταὶ Ὀθωμανοὶ ἐξῆλθον τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ εἰς Μπογδανίαν ἀπελθόντες ἔλαβον καὶ ταῦτα παρὰ τοῦ χριστιανικωτάτου καὶ ἀξιομακαρίστου ὑψηλοτάτου ἡγεμόνος τοῦ φερωνόμως Βασιλείου. Οὕτως οὖν λυτρωθεὶς θεόθεν παρὰ τοῦ θαυμασίου Βασιλείου ὁ πατριάρχης καὶ καιροῦ ἐλευθέρου λαχὼν, πρῶτον μὲν ἐπορεύθη ἐκ τῆς Μπογδανίας εἰς 30 τὰ τῆς Ἰβηρίας γένη τῶν χριστιανῶν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ ἐξ Ἱερουσαλήμ εἰς Κωνσταντίνου καὶ ἐξ αὐτῆς εἰς Μοσχοβίαν, ἐνθα τὸν μὲν βασιλέα ἐχειροτόνησεν ἀρχιερέα, ἀναδείξας

αὐτὸν πατριάρχην καὶ ὀνομάσας Φιλάρητον, τὴν δὲ βασιλίσσαν
ἔχειρε καλογραΐαν, τὸν δὲ υἱὸν αὐτῶν τῷ ἁγίῳ μύρῳ χρίσας τῷ
ἀνακτορικῷ ἔστεψε στεφάνῳ· μετὰ δὲ ταῦτα ἀπὸ τῶν ὀρθοδόξων
ἀπάρας Μοσκόβων, εἰς τὰ μέρη τῆς Βλαχίας παρεγένετο, ἦτις
5 δεινῶς ἐβασανίζετο παρὰ τῶν δυσσεβῶν Γεζουβιτῶν· οἱ ὁποῖοι
ἠνάγκαζον τυραννικῶς τοὺς ἐκεῖ ὀρθοδόξους νὰ προσκυνῶσι τῷ
πάπα, τοὺς δὲ μὴ πειθόμενους διὰ τοῦ ἐκεῖσε κράλη μὲ διάφα-
ρα ἐκόλαζον κολαστήρια. Τὰς τῶν χριστιανῶν ἔκλεισαν ἐκκλησίας·
τὸ θεῖον φῶς τῆς ὀρθοδοξίας σβέσαι ἀπὸ ἐκείνων τῶν τόπων
10 ἠγωνίζοντα· τοὺς τῶν ὀρθοδόξων ἀρχιερεῖς ἕνδεκα τὸν ἀριθμὸν οἱ
θηριώδεις ἐκεῖνοι, μὴ βουλομένους ἀκολουθῆσαι τῇ μιαιφῶ τῆς πα-
πολατρείας αἰρέσει, ἔδωσαν μὲ ἀλύσεις σιδηρᾶς καὶ βαρυτάτας καὶ
εἰς τὸ πῦρ ἀπανθρώπως οἱ ἀνήμεροι ὡς σφάγια ἱερὰ μὲ σοῦβλακ
ῶπτησαν καὶ ἀθλητὰς καὶ στεφανίτας ἐν τοῖς οὐρανοῖς πανεκλάμ-
15 πρὸς τοῦ ὑπερῶν ἡμῶν σφαγέντος Χριστοῦ ἀνέδειξαν. Ταῦτα αὐτοῖς
ὀφθαλμοῖς ὁ συμπαθέστατος βλέπων Θεοφάνης μεγάλως ἔλυπειτο
καὶ τὰ σπλάγχνα πυρὶ τῆς πίστεως κατεκαίετο ὁ χριστομίμητος
καὶ ἔργον εἰργάσατο ἀποστολικόν· ἔφερε γὰρ κρυφίως ἱερεῖς δώ-
δεκα καὶ ἀρχιερεῖς ἀντ' ἐκείνων τῶν ἱερομαρτύρων ἐχειροτόνησε
20 καὶ σύνοδον συνήθροισε καὶ διὰ λόγου καὶ διὰ τῆς συγγραφείσης
αὐτῷ ὀρθοδόξου ὁμολογίας τὰς αἰρέσεις ἐξήλεγε, καὶ οὕτω τῇ
τοῦ Χριστοῦ δυνάμει καὶ χάριτι τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ ἐστε-
ρέωσε, ἀποσοβήσας τοὺς βαρεῖς λύκους ἀπὸ τῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν
ποίμνης ὁ τφόντι χρισταπόστολος ἐν ἐκείνοισι τοῖς χρόνοις, καὶ τοῦ
25 μὲν Δάβαν τὰ ἄσημα ἐσμικρύνοντο, τὰ δὲ ἐπίσημα τοῦ πατριάρ-
χου Ἰακώβ εἰς πλήθος σχεδὸν ἀναρίθμητον ἔκτοτε μέχρι τῆς σή-
μερον θείᾳ εὐλογίᾳ ἐπλήθυναν καὶ ἠϋξήσαν διὰ θεοπειθῶν εὐχῶν
ἐκείνου τοῦ ἁγίου πατριάρχου εἰς τὰ μέρη τῆς Βλαχομπογδανίας.
Καὶ ταῦτα λοιπὸν κατορθώσας ὁ Θεοφάνης, φῶς θεῖον φανείς
30 τοῖς εὐσεβέσι φερωνύμως, καὶ ἐπιστρέψας ἐκεῖθεν εἰς Κωνσταντί-
νου ἐδεξιῶθη καὶ δικαίως ἐπηνέθη παρὰ τῶν λοιπῶν πατριαρχῶν
διὰ ταῦτα τὰ θεάρεστα αὐτοῦ κατορθώματα. Οὕτως οὖν ἀγωνισά-
μενος ἐν αὐλαῖς οἴκου Θεοῦ ἡμῶν ἐν ὅλοις ἔτεσι λζ', ἀπῆλθε

πρὸς τὸν ἀγωνοθέτην Χριστὸν ληψόμενος τὰς ἀκηράτους ἀμειβάς
τῶν νομίμων ὑπὲρ αὐτοῦ ἄθλων του ἐν ἔτει Χγ χιλιοστῶ ἑξακο-
σιοστῶ τεσσαρακοστῶ πέμπτῳ, δεκεμβρίου ιε', τῇ Κυριακῇ τῶν
Προπατόρων, κοιμηθεὶς ἐν Κωνσταντίνου· τὸ δὲ πολυάθλον αὐτοῦ
σῶμα ἐτάφη μὲ ἀξιόχρεων τιμὴν ἐν τῇ μονῇ τῆς Θεοτόκου τῇ 5
κατὰ Χάλκην, ἣ ἐν τῇ νήσῳ Πρώτῃ τῇ κατὰ ἀνατολὰς τῆς Κων-
σταντίνου, κατὰ τὴν μονὴν τῆς Ἀγίας Τριάδος, ὡς ἄλλοθι εὔρο-
μεν. Οἱ δὲ ἐν Ἱερουσαλήμ ἀπορφανισθέντες τοῦ καλοῦ αὐτῶν ποι-
μένος, γινώσκοντες ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ἱερουσαλήμ δέεται
πατριάρχου εἰρηνικοῦ ζηλωτοῦ καὶ ταπεινοῦ ἀνδρός, ἡγουμένου 10
καὶ οὐ τυράννου, καὶ ἐπιστάμενοι τοιοῦτον τὸν ἐν Μπογδανία ἐν
τῷ μοναστηρίῳ Γαλατᾶ λεγομένῳ ἡγουμενεύοντα Παῖσιον, παρε-
κάλεσαν τὸν πρῶταν τῶν προσκυνημάτων καὶ εὐσεβῆ προστάτην,
τὸν βοεβόνδα Βασίλειον, νὰ γένη σύμφηφος εἰς τὴν ἐκλογὴν ταύ-
την καὶ συμπράκτωρ· ὕπερ καὶ ἐγένετο· κατὰ γὰρ τὴν ἐκλογὴν 15
τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ πατέρων ἐχειροτονήθη πατριάρχης

ριβ'. Ὁ Παῖσιος ἐν Μπογδανία τῇ κγ' μαρτίου, τῇ ε' Κυ-
ριακῇ τῆς Μεγάλῃς Τεσσαρακοστῆς, ἐν ἔτει ἀπὸ Ἀδάμ Ἰρβ' ἢ
Ἰργγ', παρὰ τοῦ Δαρίσσης Γρηγορίου, τοῦ καὶ ἐπιτρόπου τοῦ
Κωνσταντινουπόλεως Παρθενίου, καὶ τοῦ Μπογδανίας Βαρλαάμ καὶ 20
τρίτου ἄλλου ἀρχιερέως κανονικῶς, ἀνὴρ ὢν ἀκτῆμων, ζηλωτῆς
εἰς τὰ θεῖα, ἀνδρεῖος καὶ κατὰ τὸ σῶμα, μικρὸς τῇ ἀναδρομῇ
τοῦ σώματος, βαθὺς τὸν πώγωνα, μελάγχρους, ἐκ Δημιτζάνης,
συγγενῆς τοῦ Θεοφάνους, ἐκκλησιαστικός, φιλαλήθης καὶ μεγαλο-
πρεπέστατος. Μετὰ γοῦν τὸν σουλτάν Μουράτην ἐβάσιλευσεν ἔτος 25
ἐν καὶ ἡμισυ ὁ σουλτάν Μουσταφᾶς, μεθ' ὃν ἔτη ἐννέα ὁ σουλ-
τάν Ἡμπραῆμ, μεθ' ὃν ἔτη μ' ὁ σουλτάν Μεχμέτης. Ἀλλ' οἱ ἐν
Ἱερουσαλήμ χριστιανοὶ σωρὸν λίθων, ὡς ἔθος τοῖς Ἄραφιν, ἐπὶ
ὄρκῳ ἐσώρευσαν ἔξω Ἱερουσαλήμ καὶ συνεφώνησαν ἀλλήλοις νὰ
μὴ δεχθῶσι τὸν Παῖσιον. Οὗτος ὁμως ὁ νέος πατριάρχης καὶ εἰς 30
Ἱερουσαλήμ εἰσέβη καὶ τὰ σκάνδαλα τῶν χριστιανῶν ἔπαυσε καὶ
τοσοῦτον αὐτοὺς ἐσωφρόνισεν, ὥστε μὲ μεγάλην εὐπειθειαν καὶ
εὐτχιζίαν καὶ εἰρήνην διηνεκῆ, ὡς καὶ τὴν σήμερον φαίνονται, νὰ

μένωσιν εἰς τοὺς πατριάρχας κατέστησεν. Ἐπιμείνας οὖν χρόνον
βραχὺν ἐν Ἱερουσαλήμ ἐξῆλθεν ἐξ αὐτῆς καὶ εἰς Κωνσταντίνου
ἐγένετο, ἐξ ἧς τόπους πολλοὺς χάριν ἐλέους διελθὼν καὶ εἰς Βε-
λιγράδιον κατήντησε, καὶ τότε δὴ τεράσιόν τι ἐγένετο ἐν ταύτῃ
5 τῇ πόλει σημειώσεως ἄξιον. Ἐορτὴ ἦν τοῦ ζηλωτοῦ καὶ προ-
φήτου Ἑλίου, τῇ κ' δηλαδὴ Ιουλίου, καθ' ἣν γυνὴ τις λατινὴς
ἐζύμωνεν ἦν χριστιανὴ ὀρθόδοξος ἰδοῦσα εἶπεν αὐτῇ "σήμερον
εἶναι ἑορτὴ τοῦ προφήτου Ἑλίου· διατί σὺ δουλεύεις"; ἡ δὲ λα-
τινὴς ἔφη· "δέκα ἡμέραι εἰσὶν ἐξ ὅτου ἐπέρασεν ἡ ἑορτὴ τοῦ
10 προφήτου". Καὶ οὕτως ἦσαν αἱ δύο φιλονεικοῦσαι. Ἦρξάτο λοιπὸν
νὰ ζυμῶνῃ ἡ λατινὴ· ἀλλ'—ὦ τοῦ θαύματος—εὐρέθη ἡ εἰς τὰς
χεῖράς της ζύμη μεταβληθεῖσα εἰς πέτραν κίσηριν. Τοῦτο τὸ τε-
ράσιον ἠκούσθη εἰς ὅλην τὴν Σερβίαν καὶ ἐγνώσθη ἡ διόρθωσις
τοῦ πασχαλίου ἀπὸ τῶν Λατίνων οὐχὶ διόρθωσις, ἀλλὰ ἀνατροπὴ
15 αὐτοῖς τῶν θείων κανόνων, πᾶσι τρόποις τοῦ Θεοῦ βεβαιουῦντος
τὰς ἑορτὰς τῶν ὀρθόδοξων νομίμους καὶ εὐαρέστους αὐτῶ. Διε-
μερίσαντο οὖν ἐκείνην τὴν λιθώδη ζύμην οἱ ὀρθόδοξοι πρὸς ἀλ-
λήλους, φυλάττοντες αὐτὴν εἰς μαρτύριον· ἐξ ἧς μέρος καὶ ὁ μα-
κάριος Παῖσιος ἔφερεν εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς
20 μονῆς τοῦ προφήτου Ἑλίου, τῆς μέσον Ἱερουσαλήμ καὶ Βηθλεέμ,
ἐπὶ τῆς σεβασμίας αὐτοῦ εἰκόνης ἔθετο ὅπερ μέχρι τοῦ αἴθ' Χγ
ἔτους ἐκεῖ ἐφυλάττετο. Ἔτι ἰστέον, ὡς οἱ Ἀρμένιοι μετὰ τὴν
ἄλωσιν τῆς Κωνσταντίνου ἦλθον εἰς Ἱερουσαλήμ, εἰς τὸν καιρὸν
τῶν Ὀσμανλίδων, ὡς εἴρηται, καὶ τὸ μὲν πινοφορεῖν καὶ φελονο-
25 φορεῖν χάριν φιλοτιμίας ἀπὸ τῶν Φράρων ἔλαβον, τὸν δὲ εἰς τὰ
Κατηγούμενα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τόπον παρὰ τῶν ἡμετέρων
(ἀπάτη ὄμως), τὸν δὲ ναὸν τὸν ἐπὶ τῆς Εὐρέσεως, τοῦ Ἁγίου
Κωνσταντίνου, ἄδηλον πότε ἔλαβον· τοὺς δὲ Χαμπαισίους φαρ-
μάκῳ ἐξήλειψαν τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀρπάσαντες τὰ τε κειμήλια καὶ
30 τόπους αὐτῶν. Ἐπῆραν ἐν Βηθλεέμ τὰς οἰκίας τῶν Συρηγάνων
καὶ αὐτὰς ἐμεγάλωσαν· οἱ γὰρ Χαμπαισῖοι ὄντες γείτονες τοῖς ἐν
Αἰγύπτῳ σουλτάνοις ἐδέξαντο παρ' αὐτῶν τὸν τοῦ μοναστηρίου τοῦ
Ἀβραάμ ὑποκάτω (τόπον), οἶκον τοῦ Ἀβραάμ καὶ αὐτὸν καλούμενον,

καὶ τὸν τοῦ Θεολόγου καὶ καμάρες κατὰ τὸ νότιον μέρος τοῦ Ἁγίου
Κουβουκλίου. Ὁ δὲ πατριάρχης ἐπανελθὼν εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ εὐρῶν
τοὺς Ἀρμενίους τῶν Χαμπαισιακῶν κυρίους, εἶπεν αὐτοῖς· “ Ἄφετε
καὶ ἡμῖν κἄν τὸν ἀλογόμυλον, τὸν ἀντικρὺ τῆς κατὰ τὸν Φόρον
πόρτας τοῦ Πατριαρχείου”. Οὗτοι δὲ ὕβρισαν καὶ τὸν πατριάρχην 5
καὶ τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ πατριάρχου. Ὅθεν ὁ πατριάρχης ἐπανέρ-
χεται εἰς Κωνσταντίνου, ἐκβάλλει ὀρισμὸν, καθ’ ὃν καὶ χατ-σερί-
φιον, διαλαμβάνοντα, ὅτι οἱ Χαμπαισιοὶ εἰσὶν ὑποκείμενοι τοῖς
Ῥωμαίοις, καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν· καὶ ἐπιστρέφας
εἰς Ἱερουσαλήμ ἐξουσίασε πάντα τὰ Χαμπαισιακά, καὶ τὸ μονα- 10
στήριόν των καὶ τὰ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Τάφου
καὶ τὰς ἐν αὐτῷ κανδήλας καὶ πέριξ καὶ τὰ ἐν τῇ Βηθλεέμ, κατὰ
τὸν ὀρισμὸν τῆς βασιλείας. Ἄλλ’ οἱ Ἀρμένιοι δόντες τῷ Χουσεῖν-
πασα, ἡγεμόνι τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ Γάζης, χρυσοῦ πληθὺς ἐπή- 15
ραν μὲ δυναστείαν πάλιν τὰ τε Χαμπαισιακά καὶ ἔτι καὶ μίαν
πόρταν τοῦ ἐν Βηθλεέμ Ἁγίου Σπηλαίου, βαλόντες ἐν αὐτῷ καὶ
κανδήλας. Ἐβουλήθησαν δὲ τὴν ἀρπαγὴν ταύτην κυρῶσαι καὶ διὰ
βασιλικῷ ὀρισμοῦ. Ὅτε δὲ νὰ γένη εἰς Κωνσταντίνου ἡ βουλή
αὕτη ἔμελλεν, ἐπανεστῆ τὸ στράτευμα κατὰ τῶν ἐν Βυζαντίῳ
μεγιστάνων καὶ πάντας ἀπέκτεινε, καὶ οὕτω διεσκεδάσθη ἡ πονηρὰ 20
αὐτῶν βουλή. Ἄλλὰ πάλιν κατέπεισαν τὸν βεζύρην τοῦ σουλτάν
Μεχμέτη, ὃς ἔγραψεν φερμάνι, καὶ ἔχων ἐν τῷ κόλπῳ του ἀπήρ-
χετο εἰς τὸν σουλτάνον ποιῆσαι αὐτὸ χατ-σερίφ, ὡς ἤθελον οἱ
Ἀρμένιοι· ἐν δὲ τῇ ὥρᾳ ταύτῃ ἐξεβλήθη τοῦ ὄφφικίου ὁ βεζύρης
οὗτος. Πάλιν λοιπὸν ἐματαιώθη αὐτῶν ἡ βουλή· ἐγένετο γὰρ βε- 25
ζύρης ὁ Κιουπροουλῆς, ὁ Ἀρβανίτης, υἱὸς ἱερέως· καὶ ἡ μήτηρ
αὐτοῦ καλογραῖα ἀπέθανε. Ὁ πατριάρχης εἰς Ἱερουσαλήμ ἐπιβου-
λευόμενος ὑπὸ τοῦ Χουσεῖν-πασα ἔγραψε τοῖς εἰς Κωνσταντίνου
ἐπιτρόποις αὐτοῦ νὰ ἀπέλθῃ εἰς Κωνσταντίνου· οἱ δὲ ἐν τῷ
πρώτῳ τοῦ Κιουπροουλῆ ντιβάνι ἀναφέροντες αὐτῷ τὰ κατὰ τοῦ 30
πατριάρχου ἔλαβον ὀρισμὸν, ὅπως ἐπιστρέψῃ ὁ πατριάρχης εἰς
Κωνσταντίνου· ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ἀποστείλας γὰρ ὁ Κιουπροουλῆς
μὲ τὸν ὀρισμὸν ἀγᾶν εἰς Ἱερουσαλήμ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Κωνσταν-

τίνου· ὅς στάς ἐπὶ τοῦ ντιβανίου ἐν ἔτει Χγ ,αχνς' καὶ κριθεὶς
μετὰ τῶν Ἀρμενίων ἔλαβε πάλιν θεόθεν τὰ νικητήρια, κατα-
σχυνθέντων τῶν ἀναισχύντων Θεοπασχιτῶν· ὁ γὰρ βεζύρης ἀνα-
φορὰν εἰς τὸν βασιλέα γράφας καὶ κατ' αὐτὴν χατ-σερίφιον πρὸς
5 τοῦ σουλτάνου λαβὼν τῷ πατριάρχῃ ἔδωκεν αὐτὸ εἰπὼν· “Δὸς
τῷ βασιλεῖ δικαιώσαντί σε πενήντα χιλιάδες γρόσια”· ὁ δὲ ἀπε-
κρίνατο· “Ἡμεῖς ἔσμεν πτωχοὶ ἄνθρωποι καὶ δίδομεν καὶ εἰς τὸ
ζαμί τοῦ σουλτάν Ἀχμέτη κατ' ἔτος φλωρία βενέτικα τετρακόσια
εἴκοσι”. Πάλιν λέγει αὐτῷ· “Δὸς λοιπὸν δεκαπέντε χιλιάδας γρό-
10 σια καὶ ὕπαγε”· ἄπερ πέρας οὕτως ἔλαβον, ὡς ἐζήτησε· μεθ' ὃ
ὁ πατριάρχης μὲ τζαούσην τινὰ Χουσεῖν, δούς αὐτῷ διὰ τὸν κό-
πον τῆς ὁδοιπορίας του γρόσια ἑξακόσια, ἔπεμψε τὸ χατ-σερίφιον
εἰς Ἱερουσαλήμ· ἐν ἧ γενόμενος ὁ τζαούσης ἐπορεύθη εἰς τὸν
μουλλᾶν, ἔνθα καὶ ὁ Χουσεῖν-πασας προσεκαλέσθη, καὶ κατὰ τὴν
15 κέλευσιν τῆς βασιλείας οἱ Ῥωμαῖοι παρέλαβον τὰ Χαμπαισιακά,
καὶ τῇ ἐπαύριον ὑπήγεν ὁ τζαούσης μετὰ τοῦ μουλλᾶ εἰς Βη-
θλεὲμ καὶ ἐδίωξαν τοὺς Ἀρμενίους ἀπὸ τὸ Ἅγιον Σπήλαιον καὶ
παρέδωκαν αὐτὸ τοῖς Ῥωμαίοις ἀπὸ Χγ ,αχνς'. Ἀλλὰ βλέπε ἐμ-
πόδια ὅσα καὶ ἐξ οἶων εἰς ταῦτα. Ἐπίτροπός τις τοῦ πατριάρχου,
20 τοῦνομα Ἄνθιμος, ἀντὶ νὰ χαίρῃ ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις τοῦ Παΐσιου
κατορθώμασι καὶ τοῦ γένους εὐτυχήμασιν, ἐφθόνησεν ὡς ἄλλο-
τριος καὶ τί ἐργάζεται, κατὰ Δοσίθεον; Ἀπέρχεται καὶ λύει τὰς
βούλλας τοῦ ναοῦ, ὅστις, ὡς εἴπομεν, ἦν τοῦ Θεολόγου, ὑπο-
κάτω τοῦ μοναστηρίου τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ εἰς τὴν μεγάλην αὐλὴν
25 τῆς ἁγίας πόρτας τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, καὶ δίδωσιν αὐτὸν
τὸν Θεολόγον τοῖς Ἀρμενίοις. Οὗτος ὁ Ἄνθιμος ἔδωκε τοῖς αὐτοῖς
εἰς κατοίκησιν τὰς ἐπάνω τῆς Ἁγίας Πόρτας τέσσαρας καμάρας.
Ταῦτα μὲν εἰργάσατο οὗτος· ὁ δὲ Χουσεῖν-πασας συμφωνήσας
μὲ τὸν ἐν Δαμασκῷ δοῦκα καὶ μὲ ἄλλους ὁμοίους νὰ συναπο-
30 στατήσῃσι τοῦ Κζουπρουλή, καὶ διὰ νὰ βεβαιώσῃσι τὴν ἀποσπα-
σίαν καὶ ὅτι δὲν φοβεῖται τὸν βεζύρη, οὔτε τὸν Ἅγιον Ἰάκωβον
τοῖς Ῥωμαίοις ἀπέδωκεν, ἀλλ' οὐδὲ τὸν τζαούσην νὰ ἐπιστρέψῃ
ὀπίσω εἰς Κωνσταντίνου εἶασε. Τοῦ δὲ Χουσεῖν-πασα ἐν τῷ καιρῷ

τούτω μανζούλη γεγονότος και τῆς ἐξουσίας ἐκπεσόντος, ὁ τζαου-
σης εὔρε καιρὸν και ἦλθεν εἰς Κωνσταντίνου· ἐξ οὗ ὁ πατριάρχης
τὰ πάντα μαθὼν ἔρχεται εἰς τὸν βεζύρην, διηγείται τὰ πρα-
χθέντα ἐν Ἱερουσαλήμ, παρακινεῖ εἰς θυμὸν, χαρίζει εἰς τὸ δημό-
σιον τῆς βασιλείας τὰς ἑκατὸν χιλιάδας γρόσια, ἅπερ ἐν Ἱερου- 5
σαλήμ βία παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἐπῆρεν ὁ Χουσεῖν-πασας. Ἐφ' οἷς
ὁ βεζύρης πακκουλάρ τεσσαράκοντα πρὸς τὸν αὐτὸν Χουσεῖν πέμ-
ψας ἀνέλαβε παρ' αὐτοῦ τὰς 100000 γρόσια· ἀποστείλας δὲ και
μετά τινος ἀγᾶ, τοῦνομα Ἰσμαήλ, και σὺν αὐτῷ ἄνδρας τεσσαρά-
κοντα και ὀρισμὸν πρὸς τὸν Ταγάρογλου προσέταττε νὰ ἐπιστρέψῃ 10
τὸν Ἅγιον Ἰάκωβον τοῖς Ῥωμαίοις· ὅπερ εὐαγγελισθεῖς ὁ ὑπέρ-
μαχος τῆς Ἱερουσαλήμ Παῖσιος ἔδωκε δόξαν τῷ Θεῷ, ἡσθεῖς οὐ
μετρίως. Ὅμοίως και Φράγκοι και Ἀρμένιοι κατά ζῆλον τούτου
και αὐτοὶ ταῦτα ἔκαμον ἐκεῖ. Οὗτος και τὴν ἡμίσειαν τοῦ μεγα-
λομάρτυρος ἐν Λύδδῃ ἐκκλησίαν πολλὰ δαπανήσας ἐξουσίασεν 15
ἀπὸ τοῦ μέσου αὐτῆς (ἔπου ὁ τάφος τοῦ ἀθλοφόρου και τὸ λει-
ψανον) ἕως τοῦ δυτικοῦ πέρατος. Οὗτος και τὸ μοναστήριον, περὶ
οὗ πολλάκις εἶπομεν, τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ φθαρὲν ἀπὸ τῆς πολυ-
καιρίας ἀνεκαίνισεν· ἀνέφξε δὲ και ὁ ἐπίτροπός του Ἄνθιμος τὰ
ὑπὸ τοῦ Σαλαδίνου, ὡς εἴρηται, κλεισθέντα τοῦ ναοῦ τῆς Ἄνα- 20
στάσεως παράθυρα, πλὴν τῶν τοῦ κουμπέ, και ὁ ναὸς ἐγένετο
φωτεινός· διώρισε και τὴν ἐν τῷ ναῷ τῆς ἡμερονυκτίου ἀκολου-
θίας τάξιν πότε νὰ τελεῖται, ὅτε δηλαδὴ ἡμεῖς θέλομεν και οὐχὶ
ὡς πρότερον ἀορίστως και ὡς ἔτυχεν. Ὁ γοῦν Ἱεροσολύμων χά-
ριν ἐλεημοσύνης ἀπὸ Κωνσταντίνου εἰς Ἰβηρίαν ἀπέπλεε, και 25
φθάσας εἰς Σινώπην τοιοῦτό τι εἰργάσατο ἐν αὐτῇ. Συνέβη
τότε πυρκαϊὰν γενέσθαι μεγάλην, ἀπὸ τοῦ βορείου ἀρξαμένην
μέρους ἕως εἰς τὸ κάστρον. Ἄλλ' ὁ θαυμαστός οὗτος ὕδωρ βα-
λὼν εἰς τρυβλίον και εὐλογήσας ἀπέστειλε μετά τινος τῶν διακό-
νων του ῥαντίσαι κατά πρόσωπον τοῦ πυρός· και τούτου γεγονότος, 30
ὡ τοῦ θαύματος, ἔστη ἐκεῖσε τὸ πῦρ, μὴ προβάν περαιτέρω, ἕως
οὗ αὐτόθι ἐσβέσθη. Ἀπάρας δὲ ἐκεῖθεν παρεγένετο εἰς Ἰβηρίαν,
ἐνθα διάγων τὰ θλιβερώτατα ἔμαθεν· οἱ γὰρ ἀδελφοὶ τοῦ ντε-

πτερνδάρη τῆς βασιλείας, βαλλῆς τὸ ἀξίωμα, φλαμπουριάρης ἐν
Ἱερουσαλήμ, τὴν γνώμην βαρβαρόμωρος, τοσοῦτον ἔβλαψε καὶ
ἐθλίψε τοὺς ἐν Ἱερουσαλήμ Ῥωμαίους καὶ Ἀγαρηνοὺς, ὥστε
οὐχ εὐρέθη πώποτε αὐτῷ ἄλλος τὴν κακίαν ὁμοιος, ἐξ ὅτου οἱ
5 Ὀθωμανοὶ τὴν Ἱερουσαλήμ ὑπέταξαν, χρήματα ζητῶν καὶ οὐδέ-
ποτε χορταίνων λαμβάνων, οἷνῳ μεθυσκόμενος· εἰς δὲ τὴν τοῦ
ἀγίου Κωνσταντίνου ἐκκλησίαν ἐμβαίνων καὶ πιάνων θυμιατὸν ἐθυ-
μίαζε, καὶ ἀπὸ τῆς ἀκορέστου χρηματολογίας του δύο τινὰς τῶν
ἡμετέρων μοναχῶν ἐν τῷ συνοδικῷ τοῦ Πατριαρχείου ἐκρέμασεν.
10 Ὁ Ἄνθιμος ὁμῶς ἐκρύβη, καὶ οἱ ἄλλοι τῶν πατέρων κρυφίως
φυγόντες εἰς τὴν Προῦσαν ἔδραμον· ἦν γὰρ ἐκεῖ τότε ὁ σουλτάνος
καὶ ὁ βεζύρης· πρὸς οὓς μετὰ πικρῶν δακρῶν τὴν τυραννίδα
τοῦ βαλλῆ ἀνέφερον, ὁ δὲ βεζύρης οὐδὲν ἄλλο τι αὐτῷ ἐποίησε,
πάρειξ τῆς ἀρχῆς ἐγύμνωσε, ἀντικαταστήσας ἄλλον ἐν Ἱερουσαλήμ
15 ἀρχηγόν. Ἄλλ' ἡ πικροτέρα ταύτης ἀγγελία ἦν ἡ ἀρπαγὴ πάλιν
τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου· ὁ γὰρ μέγας δραγουμάνος τῆς βασιλείας
Παναγιωτάκης χρήματα λαβὼν δολίως τῷ βεζύρῃ ἐλάλησε τῷ
Κιουπρουλῆ περὶ τούτου τοῦ μοναστηρίου· ὅστις πιστεύσας εἰς τὰ
λόγια τοῦ Παναγιωτάκη, ὡς τάχα Ῥωμαίου, ὀρισμὸν ἔδωκε διο-
20 ρίζοντα τὸ ῥηθὲν μοναστήριον εἶναι τοῖς Ἀρμενίοις· καθ' ὃν πάλιν
αὐτὸ οὗτοι ἤρπασαν· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ κῆπον καὶ πόρταν
ἐν Βηθλεὲμ ἔλαβον, προσθέντες καὶ δύο οἴκους τῶν Χαμπαισίων.
Ταῦτα μαθὼν ὁ θεῖος πατριάρχης ἐν Ἰβηρίᾳ ἐταράχθη, ὡς εἰκός·
ἐλυπήθη κατάκαρδα μὲ ὑπερβολήν, καὶ οὕτως ἔχων ἐπέστρεψεν
25 εἰς Κωνσταντίου δρομαίως τὸ ποιητέον συλλογιζόμενος· ἐφ' οἷς
ἐκυριεύθη ὑπὸ βαρυτάτης νόσου ὁ τρισμακάριστος. Ἄλλ' οὖν ἔγνω
εἰς Ἱερουσαλήμ γενέσθαι. Ἐκπλεύσας λοιπὸν ἕως εἰς Ῥόδον, καὶ
ἐπιβὰς εἰς πλοῖον Συμαϊκὸν ἡμεδαπὸν, ἐκεῖθεν μῆτε ἐσθίων, μῆτε
πίνων, εἰς τὸ Καστελλόρριζον κατήντησε, μακρὰν αὐτοῦ ὡσεὶ μί-
30 λια δέκα κατὰ τὸ μέρος τῆς Ἀνατολῆς, ὅπου καὶ τὸ κοινὸν χρέος
ὁ πολύτλας ἐπλήρωσεν· ἐκεῖθεν δὲ ὁ διάπυρος ζηλωτῆς τῶν πα-
νευαγῶν τοῦ Χριστοῦ σκηνωμάτων ἀνέβη εἰς τὴν ἐπουράνιον Ἱε-
ρουσαλήμ τοὺς ἀμαραντίνους ληψόμενος στεφάνους τῶν ὑπὲρ Χριστοῦ

μυρίων ἀγώνων του, πατριαρχεύσας ἕτη δεκαοκτώ· τὸ δὲ καρτε-
ρικώτατον αὐτοῦ σῶμα ἐν τῇ πλησίον ἐκεῖσε τοῦ ὄρους ἐντίμως
ἐτάφη κορυφῇ, ὡς ὁ τόπος καὶ ὁ καιρὸς ἀπήτει. Τί ἔδει λοιπὸν
νὰ πάθωσιν οἱ δύο ἐκεῖνοι τοῦ Χριστοῦ πολέμιοι καὶ τοῦ πα-
τριάρχου ἐναντιοί, τῶν δὲ ἀναθεματισμένων αἰρετικῶν καὶ τῶν 5
ὀρθοδόξων πάντοτε καὶ πανταχοῦ θανασίμως ἐπιβούλων φίλοι καὶ
τῶν προσκυνημάτων, ὡς ὁ Ἰσκαριώτης, προδοταί; Ἐπαθον ἄξια
τῶν ἀνοσιῶν ἔργων των. Ἄνθιμος λέγω καὶ Παναγιωτάκης ἐδέ-
θησαν μὲ δεσμὸν εἰς τὸν αἰῶνα ἄλυτον, ἐμαύρισαν μὲ σκοτινάδα
μηδέποτε καθαρικομένην, πρὸς παράδειγμα κείμενοι τῶν μεταγε- 10
νεστέρων νὰ μὴ πάθωσι τὰ αὐτά. Ἄλλ' οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει
εὐρισκόμενοι Ἄγιοταφῖται καὶ οἱ τῶν χριστιανῶν ἔγχετοι τὴν
πρὸς Κύριον ἐκδημίαν τοῦ Ἱεροσολύμων μαθόντες, πολλῆς τε
σχέψεως περὶ διαδόχου γενομένης, ἔκριναν θεῖα ἐπιπνοῖα ἄξιον
τὸν Σιναῖτην Νεκτάριον, ὡς σοφὸν καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ ἐνορίτην, 15
ὃν οἱ Σιναῖται κατ' αὐτάς τὰς ἡμέρας, τοῦ Σιναίου κοιμηθέντος
Ἰωάσαφ, Σιναίου ἐψήφισαν (ἀρχιεπίσκοπον) καὶ εἰς Ἱερουσαλήμ,
ὡς νόμος, τοῦ χειροτονηθῆναι ἀπέστειλαν. Ὅθεν οἱ ἐν Κωνσταν-
τίνου τὸν Φιλιππουπόλεως Γαβριήλ μετὰ πατριαρχικῶν καὶ ἐπι-
τροπικῶν γραμμάτων ἀπέστειλαν, προσκαλοῦντες τὸν Νεκτάριον εἰς 20
(πατριάρχην) Ἱεροσολύμων. Ὁ Γαβριήλ οὖν ἔφθασεν εἰς Ἰόππην
καὶ ὁ Νεκτάριος ἐξ Αἰγύπτου εἰς Γάζαν. Συναντηθέντες εἰς Ῥέμλι
ἀνέβησαν εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ ἐν ἔτει Χγ' αχξα' τῇ Κυριακῇ τῶν
Βαΐων, ἀπὸ Ἀδάμ δὲ ζρξθ'

ριγ'. Ὁ Νεκτάριος Ἱεροσολύμων ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως 25
ἐχειροτονήθη, καὶ αὐτὸς ἀνθ' αὐτοῦ Σιναίου ὕστερον ἐχειροτό-
νησεν Ἀνανίαν τὴν κλήσιν. Δεῖ καὶ τοῦτο εἰδέναι, ὅτι τὸ Κουβού-
κλιον τοῦ Παναγίου Τάφου ἦν πάντοτε εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ πα-
τριάρχου. Ἄλλ' ὅτε ἐτελεύτησεν ὁ τρισόλβιος Παῖσιος, ὁ ἐπίτρο-
πὸς του Δαυρέντιος τὸ σχῆμα μοναχός, τὴν γνώμην καὶ τὸν νοῦν 30
ἀπλοῦς, πλανηθεὶς ὑπὸ τῶν Φράρων δέδωκεν αὐτοῖς νὰ βάλωσι
καστρομύλιον ἐπὶ τοῦ δώματος τοῦ Ἁγίου Λίδου σαθρωθέντος,
καὶ μὲ τοιαύτην πονηρίαν ὠκείοποίησαντο αὐτὸ βαλόντες ἐπάνω

εἰς τὰς ἑορτὰς καὶ μανουάλια μὲ κηρία· ἔτι οἱ ὀρθόδοξοι τῇ ἑορτῇ τῶν Βαῖων ἐλειτούργουν πρῶτον καὶ εἶτα ἐλιτάνευον, ὡς εἰθισται· μετὰ δὲ τοὺς ὀρθοδόξους καὶ αἱ φυλαὶ κατὰ τάξιν: Φράγχοι, μεθ' οὗς Ἀρμένιοι, εἶτα Κόπται, εἶτα Σύροι καὶ ἐξῆς. Οἱ γοῦν
5 Φράροι ὑπεκρίθησαν δεινοπαθεῖν, πῶς λιτανεύουσι τάχα μὲ αἰρετικούς, καὶ ἐζήτησαν νὰ λιτανεύωσι μετὰ τὴν τοῦ ὄρθρου ἀπόλυσιν ἡμῶν. Καὶ τοῦτο αὐτοῖς ὁ Λαυρέντιος ἔδωκεν· οἱ δὲ Φράροι ἔστησαν μάρτυρας εἰς τὸν κριτὴν, ὅτι πρὸ τῶν Ῥωμαίων λιτανεύουσιν, ὑφ' οὗ διὰ τοῦτο χουζέτιον ἔλαβον. Ὅθεν τὸν δεύτερον
10 χρόνον ἐλιτάνευον βραδύτερον, τὸν τρίτον τὸ πρῶν καὶ μετὰ ἑπτὰ χρόνους ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, καὶ μετὰ τὴν λιτανείαν τὰ σαμνία τῶν ἔβαλλον ἔμπροσθεν τοῦ Κουβουκλίου καὶ ἐλειτούργουν. Ἐφ' ᾧ ὁ Δοσίθεος εἰς τὴν κρίσιν καταβάς, κραχθέντων ἐκέισε καὶ τῶν Φράρων, ἀπέδειξεν αὐτοὺς ματαίους, καὶ χουζέτιον λα-
15 βῶν, δηλοῦν ὅτι ἐσμὲν κύριοι τοῦ τόπου καὶ πρῶτοι, ἀπῆλθεν εἰς τὸν σουλτάνον· ἀλλ' οὐδὲν ἐποίησεν· οὐ γὰρ εἶχε χρήματα. Ἄλλ' οἱ Φράροι ἀργύρια τῷ κριτῇ δόντες χουζέτιον ἕτερον ἐπῆραν, ὅτι αὐτοὶ ἔχουσι τὸ δίκαιον· ὕπερ ὁ ῥεσιδέντες τῆς Ἀλαμανίας εἰς τὸ ντιβάνι τοῦ σουλτάνου ἔφερε καὶ κατ' ἐκεῖνο ὄρισμὸν
20 ἔλαβε. Πρὸς τούτοις ὁ τοῦ μεγάλου κουμπέ τοῖχος διερράγη καὶ ἤνοιξε, δι' ἣν Ῥωμαῖοι Φράγχοι καὶ Ἀρμένιοι κοινὴν δαπάνην ἔθεντο, κτίσαντες τὰ ποδαρικά τοῦ αὐτοῦ τοίχου, μεσιτεύσαντος τοῦ τῆς Νεμτζίας ῥεσιδέντε καὶ γράψαντος εἰς τὸν ὄρισμὸν πρῶτον Φράγκους, δεύτερον Ῥωμαίους. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν πρω-
25 τελίων τοῦ ἁγίου δώματος· περὶ δὲ τῆς τάξεως, ἣν εἶχομεν εἰς τὸ Ἅγιον Κουβούκλιον, λέγωμεν. Οἱ ἀρχαῖοι τῶν ὀρθοδόξων εἰς τὸ Κυριακὸν Μνήμα οὐκ ἐλειτούργουν, ἀλλ' ἐν τῷ Ἁγίῳ Λίθῳ, ὀπισθεν τῆς θύρας κατὰ ἀνατολὰς οὐσης τῆς ἁγίας τραπέζης· ὕπερ ἦν μάρμαρον κείμενον, ἐπαρθὲν ἐκεῖθεν ὕστερον ὑπὸ τῶν
30 Φράγκων, καὶ τὸν τόπον ἐρμάριον ἤγουν ντουλάπιον οὗτοι ἔκαμαν, τῆς δὲ ἁγίας προσκομιδῆς κατὰ τὸ βόρειον· ὅπερ μάρμαρον μέχρι τῆς σήμερον κεῖται ἀσάλευτον· ἀλλ' οἱ Φράροι τὴν σήμερον λειτουργοῦσιν εἰς τὸ Κυριακὸν Μνήμα μόνοι. Οἱ γοῦν Ῥωμαῖοι ἐλει-

τούργουν καθ' ἕκαστον Σάββατον ἀντικρὺ τοῦ Κουβουκλίου, ἐν τῇ
τραπέζῃ τῇ οὖσῃ ὑπὸ τὴν μεγάλην καμάραν, ἧτις καὶ Ἀνάληψις
λέγεται· ἔχει γὰρ τὴν Ἀνάληψιν ὑπὸ τὸ γύρισμα ἱστορισμένην
μετὰ μοσίου. Ἀλλὰ τὴν σήμερον ἐκεῖθεν ἐπάρθη ἐκείνη ἡ ἀγία
τράπεζα ὑπὸ τῶν Φράρων καὶ τίθεται εἰς τὸ ἀναλόγιόν των. Οἱ 5
Φράροι, κατὰ τὸν Νεκτάριον Ἱεροσολύμων, τὴν ἐν τῷ σεβασμίῳ
ναῶ κατοικίαν των ὀπλοθήκην εἰργάσαντο· ἐν γὰρ τῇ δευτέρα
ᾠρᾷ ἡμέρας Σαββάτου ὁ ἡμέτερος ἱερεὺς ἱερουργῶν Ἰστατο ἐν τῇ
προειρημένῃ ὑπὸ τὴν Ἀνάληψιν ἀγία τραπέζῃ, οἱ δὲ ὑπηρέται
παρίσταντο. Οὗτοι οἱ Φράροι ἀπώσαντες αὐτοὺς ἐκεῖθεν ἐδίωκον, 10
διὰ νὰ κάμωσι τὴν λειτουργίαν των, μὴ ὑπομείναντες νὰ τελειώσῃ
ἡ ἱερὰ ἡμῶν μυσταγωγία· καὶ ἔξαφνα μὲ ἀκράτητον θυμὸν ἐφορ-
μήσαντες ὡς λησταὶ ἔσυρον τὸν ἱερέα καὶ τὸν διάκονον ἀπὸ τῶν
ἀμφίων ἄλλος δὲ τις αὐτῶν δραξάμενος τὰ ἱερὰ ἄμφια τῆς ἀγίας
τραπέζης, ἔχοντα ἐπάνω τὸ τε ἱερόν, ὡς ἔθος, ἀντιμίνσιον καὶ 15
τὸ θεῖον εὐαγγέλιον, νὰ ἀπορρίπτῃ ἤθελε· καὶ ἄλλος ἔπτυνεν εἰς
τὸ πρόσωπον τῶν παρισταμένων, ἐμπαίζων ἀπρεπῶς, ὡς οἱ ἀναί-
σχυντοι στρατιῶται εἰς τὸν Χριστόν. Τοῦτον τὸν ἐμπαίκτην Φρά-
ρον ὁ σκευοφύλαξ ἄπωσε καὶ ὀλίγον μακρύναι ἐποίησεν, ἵνα μὴ
λακτιῶσῃ κατὰ τῆς ἀγίας τραπέζης· ὁ δὲ ἀναίσχυντος ἐκαμώθη 20
πῶς ἔπεσε, καὶ τότε οἱ καλοὶ στρατιῶται, οἱ Φράροι, ὄντες εἰκο-
σιπέντε εὐθύς εἰς τὴν ἀρματοθήκην των ἔτρεξαν καὶ ἐκεῖθεν
ἅπαντες ἔνοπλοι ἐξέβησαν καὶ τοῖς θυμοῖς μαινόμενοι κατὰ τῶν
ἡμετέρων ἐπέπεσον, ἀόπλων καὶ ἀπολέμων πατέρων, τὸν ἀριθμὸν
πέντε, καὶ τὸ ἱερόν ἐκεῖνο ἔδαφος μὲ καλογερικὰ αἵματα ἐκοκί- 25
νισαν—ἦσαν γὰρ φέροντες σπαθία, μαχαίρια, ῥόπαλα—, καὶ ἔχου-
σαν αἵματα καὶ ἐπλήγωσαν θανασίμως πατέρας. Ταῦτα ἐποίησεν
ἡ τοῦ Πιλάτου κουστωδία κατὰ τῶν ἡμετέρων. Πάλιν καὶ τότε
ὁ Δοσίθεος εἰς τὸν κριτὴν ἔδραμε καὶ τοὺς Φράγκους διὰ ταῦτα
πταίστας ἀπέδειξεν. Ὅθεν ὁ κριτὴς ἀπεφάσισεν, ὅτι ὁ Ἅγιος 30
Τάφος εἶναι τῶν Ῥωμαίων καὶ ἐκύρωσεν ἵνα βάλωσιν οἱ Ῥω-
μαῖοι ἐκατέρωθεν τῆς τοῦ Κουβουκλίου πύλης δύο λαμπάδας καὶ
δισκέλιον, ὅτε λειτουργοῦμεν ὑπὸ τὴν μεγάλην καμάραν, καὶ ἵνα

οἱ Φράροι ἀπέχωσιν ἀπὸ τοῦ δώματος τοῦ Ἁγίου Λίθου. Καὶ ταῦτα μὲν τότε, καθ' ὃν καιρόν, ἀποδημοῦντος εἰς Κωνσταντίνου τοῦ Νεκταρίου, οἱ Φράροι μὲ ἐργαλεῖα ὑπήγγαν νὰ κόψωσι τὸν Ἁγιον Λίθον ἐνδοθεν τοῦ Κουβουκλίου, καὶ ἴσως νὰ τὸν κομί-
5 σωσιν εἰς τοὺς τόπους των· ἀλλ' οἱ Ῥωμαῖοι νοήσαντες ἐνεκά-
λεσαν εἰς τὸν κριτὴν αὐτοῦς καὶ ἐνεπόδισαν. Ὅθεν ἔκτοτε οἱ πα-
τέρες μὲ μεγάλην προσοχὴν προσέχουσιν εἰς τὰ προσκυνήματα καθ' ἑκάστην. Ὁ δὲ Νεκτάριος ἀπὸ τῆς Κωνσταντίνου εἰς Ἱερου-
σαλήμ ἐπανακάμφας — εἰς γὰρ πολλοὺς τόπους τῶν Ῥωμαίων
10 περιέδραμε καὶ πολὺ ἔλεος ἐκεῖθεν ἐκόμισεν—, εἰς προσκύνη-
σιν παρεγένετο τοῦ Παναγίου Τάφου· ἀλλ' οἱ Φράροι τὰ καν-
δήλια αὐτῶν οὐκ ἀνῆψαν. Ὅθεν καὶ οἱ Ῥωμαῖοι στρωννύοντες κύκλω τῆς Ἀποκαθηλώσεως πεύκια, ἐπὶ τῇ λιτανείᾳ τῇ λεγο-
μένην Δωρεᾶς των, ἐξέκοψαν καὶ αὐτοὶ ταῦτα. Ἄλλ' οὗτοι τὴν σή-
15 μερον καὶ τέσσαρα μανουάλια ἔχουσιν εἰς τὴν Ἀποκαθήλωσιν καὶ
τὸν αὐτῆς λίθον σκεπάζουσιν ἐβδομάδα παρ' ἐβδομάδα, καὶ σκο-
πίζουσιν ὁμοίως, ὡς καὶ ἡμεῖς· καὶ εἰς τὰς ἑορτάς των αὐτοὶ
στρωννύουσιν καὶ τὸ Θεῖον Φῶς ἀρνοῦνται. Ἄλλ' ὦ καλοὶ Λατῖνοι
(τὰ λόγια εἰσι τοῦ ἁγίου πατρὸς Νεκταρίου), καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ ὁμο-
20 λογεῖτε λέγοντες, ὅτι ἦν ποτε καιρός, ὅτε τὸ τοιοῦτον ἐγένετο τε-
ράστιον· ἀλλὰ νῦν ἀρνεῖσθε τοῦτο, ὅτι δι' ἡμῶν ἀναφέρεται, καίτοι
γε οὐ δι' ἡμῶν μόνων, ἀλλὰ καὶ ἔξωθεν τοῦ Ἁγίου Τάφου κατ'
αὐτὴν τὴν ἡμέραν καὶ ὦραν ἀδύνατον μὴ ἀναφθῆναι κανδήλιαν ἢ
καὶ δύο (κανδήλας) ἔσθ' ὅτε καὶ τρεῖς ἀοράτως ἐν τινι τοῦ ναοῦ
25 μέρει. Πάντες οὖν ὁμολογοῦσι, καὶ οἱ βεβαπτισμένοι καὶ οἱ ἀβά-
πτιστοι, ὡς ὄντες τοῦ θεοῦ θεάματος θεαταί, τὸ ἀπολάμπον δει-
λῆς ὀψίας τοῦ Ἁγίου Σαββάτου ἐν τῷ Ζωοδόχῳ Τάφῳ τοῦ σω-
τῆρος ἡμῶν θειότατον καὶ ὑπεφυέστατον φῶς, καθ' ἣν ἡμέραν
παρελάβομεν κατὰ τοὺς θείους κανόνας ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι
30 νὰ ἑορτάζωμεν τὸ ἅγιον πάσχα καὶ νὰ τελῶμεν, ὡς ἀπὸ
τῶν ἐξ ἀρχῆς πατέρων παρελάβομεν, τὴν τοιαύτην μυστηριώδη
τελετὴν (ἣν ἐν παλαιῶ μεμβραίνῳ κἀγὼ εὐρῶν ἐν τῇ τοῦ ἁγίου
Σάββα λαύρα, ἐνέταξα ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος εἰς μαρτύ-

ριον)¹. ὁ γὰρ πατριάρχης, ἡ ὁ ἀντ' αὐτοῦ ἐπιτροπεύων ἀρχιερεὺς ἐν τῷ Παναγίῳ Τάφῳ, εἰς προσκύνησιν καὶ προσευχὴν εἰσερχόμενος, ἐσθραμένων πανταχοῦ καὶ τῶν λαμπάδων καὶ τῶν κανδηλίων, καὶ βασιτάζων μετὰ χειρας δεσμὸν κηρίων (φόβου καὶ τρόμου γέμει τὸ ὀρώμενον) ὄρᾳ ἐκ τοῦ ἀγιωτάτου λίθου τοῦ ἐπὶ τοῦ Θεοδέγμονος Τάφου ὡσάν ἰδρῶτα πῦρ λεπτότατον ἐπιπολάζον ἐκέϊσε, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀνάπτει, ἡ καὶ αὐτομάτως ἀνάπτονται τὰ κηρία· καὶ οὕτω καὶ οἱ πιστοὶ μεταλαμβάνουσι τὸ αὐτομάτως ἐκβλύζον ἐκεῖνο Θεῖον Φῶς ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ ἀποκομίζοντος ἱεράρχου. Ὅτι δὲ πάσης διαβολῆς τὸ θαῦμα τοῦτο ἀνώτερον, μαρτυροῦσιν ἐκεῖνοι, οἵτινες αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς βλέπουσιν ἐνίας κανδήλας ἀναπτομένας ἔξωθεν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον· καὶ οἱ πιστοὶ ἀλαλάζουσι, καὶ θαυμάζοντες αὐτὸ κατασπάζονται. Τοσοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ τοιοῦτο θαῦμα μὲ τὴν ἀσφαλῆ παράδοσιν βεβαιωμένον, ὥστε καὶ εἰς παλαιότατον βιβλίον ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ, φησὶν ὁ Νεκτάριος, οὕτως ἀνέγων· «Τῷ ἀγίῳ καὶ μεγάλῳ Σαββάτῳ, καθ' ἣν ἡμέραν αἱ θεῖαι κανδήλαι ἀοράτως ἀνάπτονται· ἀλλὰ καὶ ὁ τοῦ Κυρίου Τάφος ἐξ ἀρχῆς πηγὴ φωτὸς ἐδείκνυτο· πῶς γὰρ Ἰωάννης καὶ Πέτρος εἰς τὸ σπήλαιον ἐν σκοτίᾳ προκύψαντες εἶδον τὰ ὀθόνια κείμενα μόνα; ὅπερ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης σαφέστατα ἐρμηνεύων μελωδεῖ· «καὶ δραμαῖος ὁ Πέτρος ἐπέστη τῷ μνήματι καὶ τὸ φῶς ἐν τῷ τάφῳ ὄρων κατεπλήττετο· ὄθεν καὶ κατεῖδε τὰ ὀθόνια μόνα· οὐδεὶς γὰρ βλέπειν δύναται ἐν νυκτὶ τὰ προκείμενα· καὶ πιστεύσας ἐβόησε· δόξα σοι, Χριστέ ὁ Θεός, ὅτι σφῆζεις ἅπαντας, σωτὴρ ἡμῶν· τοῦ πατρὸς γὰρ ὑπάρχεις ἀπαύγασμα». Οὗτος ὁ σοφώτατος πατριάρχης (Νεκτάριος) τὸ ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ χρέους βάρους ἀνεκούφισε διὰ τε αὐτοῦ καὶ διὰ τῶν πολλῶν μετὰ δαφίλους ἐλέους εἰς Ἱερουσαλήμ ἐλθόντων τότε προσκυνητῶν, ἔτι δὲ καὶ διὰ τοῦ παπᾶ Μακαρίου Κρητός, τουπίκην Ἀσπραῆς, ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος πολλὴν κομίσαντος ἐλεημοσύ-

¹ [Λέγει δὲ περὶ τοῦ παλαιοῦ τυπικοῦ τῆς Ἀγίας Ἀναστάσεως, ὅπερ αὐτὸς εὐρὼν περιέτεμε· καὶ τὴν μὲν αὐτοῦ περίληψιν ἐξέδωκε τύποις Ἀλέξιος ὁ Δημητριάδης (Богослужение стратной и пасхальной седмиць въ Иерусалимѣ по уставу IX—X вѣка. Казань 1888-1893 г.), τὸ δὲ παλαιὸν κείμενον ἐν συνόλῳ κατεχωρήσθη ἐν τοῖς Ἀναλέκτοις Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας, τ. II, σ. 1-264].

νην. Ὅθεν καὶ κελλία ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ κεχαλασμένα ἀνώρ-
θωσε· τὸν μέγαν οἶκον τὸν ἐγηγηρμένον ἐπὶ τῆς μεγάλης καμάρας
καὶ ἠνωμένον μὲ τὸ μοναστήριον τοῦ Προδρόμου ἠγόρασε· οἰκίας
ἐν Ῥέμλι μὴ πρότερον οὔσας ἔκτισε· τὰς κρυσταλλίνας καὶ ὑαλί-
5 νας θήκας τῆς Δεχίας ἔφερε καὶ τὰ ἅγια λείψανα ἐν αὐταῖς ἐθη-
σαύρισε καὶ εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ κατασκευασθέντα ντουλάπια ἢ ἐρμά-
ρια ἢ ἀντίπηγας ἐνέκλεισεν· ἐν δὲ ἐνὶ τούτων τῶν ντουλαπίων
τὸν σταυρὸν ἐνέθηκεν, ὃν ἐν Γηασίῳ ἐνεοῦργησεν εἰς μῆκος ἀν-
δρὸς καὶ χρυσοῦν μὲν ἐξ ἐνὸς μέρους, ἀργυροῦν δὲ ἐκ τοῦ ἐτέρου,
10 περικλείοντα καὶ μέρος τιμίου ξύλου, κεκαλλωπισμένον μετὰ λίθων
εἰς τὰς γωνίας πολυτίμων, εἰς δὲ τὸ πλάτος μὲ χρύσταλλα· ἐν
ᾧ καὶ θυρίδιον μὲ κλειδίον. Ἐν τούτῳ τῷ σταυρῷ καὶ ἄλλα ἔθη-
κεν ἱερά, διορίσας ἵνα εἰς τὰς παρρησίας ἐν τῇ μεγάλῃ εἰσόδῳ
αἴρεται οὗτος ὁ σταυρὸς καὶ προπορεύηται τῶν ἁγίων, εἶτα τὰ
15 ἅγια λείψανα· ἦτις καλὴ τάξις μέχρι τῆς σήμερον γίνεται. Οὗτος
τὸ ἱερὸν σύνθρονον, ὃν μάρμαρον ἐν συντετριμμένον, κατεσκευάσεν
ὠραιότατον καὶ τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτοῦ εἰς θήκην ἐνέθηκεν ἀρτοφό-
ριον, καὶ ἐπτακάνδηλον ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐκρέμασε· τὸ δυτικὸν τεῖ-
χος τῆς λαύρας τοῦ ἁγίου πατρὸς Σάββα ἀπὸ τοῦ πύργου μέχρι
20 τῆς κάτω πόρτας ὤκοδόμησε καὶ τοίχους ἐν αὐτῇ ἀνεκαίνισε καὶ
τὸ μέγα κελλίον εἰς ὑποδοχὴν τῶν προσκυνητῶν ἐν αὐτῇ ἔκτι-
σεν. Ἐν τῷ ἔνδον τῆς Ἱερουσαλήμ μοναστηρίῳ τοῦ Ἀρχαγγέλου
πολλὰ ἐνεοῦργησε, καὶ ἀλλαγῶ πάλιν οὐχὶ ὀλίγα ἐκαλλώπισε συ-
νάρσει τοῦ ἐν τούτοις λατρευομένου Θεοῦ. Οὗτος διὰ τὴν οἰκο-
25 δομὴν τῆς ἐν Βηθλεὲμ μεγάλης ἐκκλησίας παρεκίνησε τὸν εὐσε-
βέστατον καὶ φιλόχριστον ἄρχοντα Μανολάκην Καστοριανόν, καὶ
πέισας ἔλαβεν ἐξ αὐτοῦ διὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν σταυρὸν πολύ-
τιμον, φλωρία χιλιάδας εἴκοσι, ξύλα ἀνὰ ἰε' πήγεις τὸ μῆκος μ'
καὶ ἀνὰ ὀκτώ πήγεις π' καὶ ἀνὰ ἐπτὰ σν', σανίδας, σίδηρον καὶ
30 ἥλους, ἅτινα πάντα τῇ συνεργίᾳ τοῦ Κῶου μοναχοῦ Φιλοθέου εἰς
Ἰόσπην ἐξεκομίσθησαν καὶ ἐκεῖθεν διὰ τοῦ Βάντι-Σαλαμάν, τοῦ
βορείως τῆς Ἐμμαοῦς, εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ ἐξ αὐτῆς εἰς Βηθλεὲμ
μὲ ἀμάξια δίτροχα. Οὗτος παρέλαβε μὲ ἀρκετὰς δαπάνας καὶ τὰς

ἐπάνω τῆς Ἁγίας Θέκλης οἰκίας, ὅπου ὁ κῆπος, ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Δωροθέου ἀγοράσας, κτῆμα αὐτοῦ οὖσας· αἰτινες ἠνώθησαν μετὰ τὸ μοναστήριον, ἦτοι τὸ Πατριαρχεῖον· ἐν δὲ τῷ αὐτῷ Χγ ὁ τρισόλβιος Νεκτάριος παρητήσατο τοῦ θρόνου καὶ

5

ριδ'. ὁ Δοσιθέος ἐπήρθη ἀντ' αὐτοῦ, ὁ ἀπὸ χωρίου Ἀράχοβα τῆς Κορίνθου, εὐρῶν χρέος τοῦ θρόνου ἐν τε Ἱερουσαλήμ καὶ Κωνσταντινου γρόσια ὀγδαήκοντα χιλιάδας καὶ μίαν· καὶ περιπατήσας καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ Βλαχαμπογδανία συνῆξεν εἴκοσι χιλιάδας γρόσια ἀπὸ τῶν εὐλογημένων χριστιανῶν, κομίσας εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ κανδήλας ἀργυρᾶς τεσσαράκοντα καὶ χρυσῆν μίαν καὶ χρυσοῦν θυμιατήριον· τὰ δὲ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως κατὰ τὸ νότιον τοῦ Ἁγίου Κουβουκλίου τῶν αἱρετικῶν τινα κατασκευάσματα ἐκρήμνισεν ἀπάρας ἐκεῖθεν. Ὁ ναὸς τῆς ἁγίας Βηθλεὲμ πρῶτον ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἐκτίσθη Κωνσταντινοῦ, ὡς εἴρηται, μικρὸς· εἶτα ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἡλία εἰς μέγα μὲν μέγεθος ἐκτίζετο, οὐκ ἐτελειοῦτο δέ, ἀλλὰ παρὰ τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ, ὡς εἴρηται, ἀπηρτίσθη καὶ εἰς θαυμαστὸν ὄσον καὶ οἶον κάλλος εὐπρεπίσθη· ἔπειτα ὕστερον ὑπὸ τοῦ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ ἀνεκαινίσθη καὶ ιστορίσθη, ὅπου καὶ ἡ μορφή τοῦ βασιλέως μέχρι τῆς σήμερον φαίνεται καὶ γράμματα ἀναγινώσκονται, λέγοντα· "Ἐτελειώθη τὸ παρὸν ἔργον διὰ χειρὸς Ἐφραιμ μοναχοῦ μουσιάτορος καὶ τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου τῆς ἁγίας Βηθλεὲμ Ῥαγουήλ, ἔτους, ςχοζ'". Ἐπὶ δὲ Νεκταρίου καὶ Δοσιθέου πάλιν διαφθαρεῖς ἀνεκαινίσθη κατὰ τὴν στέγην· οἱ γὰρ τοῖχοί εἰσι τεχνικώτατα κατεσκευασμένοι καὶ ἀσφαλέστατα καὶ μετὰ εὐκολίαν ἀδυνάτως ἔχουσιν εἰς τὸ νὰ διαφθαρῶσιν· ἀλλ' ἡ στέγη ξυλίνη οὔσα ἐφθάρη ὑπὸ ἀμελείας· καὶ γὰρ κατὰ καιρὸν τοῦ ἐπ' αὐτοῦ μολύβδου ἀνακαινιζομένου βρέχεται αὕτη καὶ σήπεται· ὅθεν καὶ ὁ πλείων μολύβδος καὶ τὰ ξύλα αὐτῆς ἦσαν πεσμένα. Μετὰ γοῦν τὴν ἀνακαινίσιν ταύτης καὶ στήριξιν, αἱ μετὰ ξηρολίθων κτισμένοι θυρίδες ἠνεώχθησαν καὶ σίδηρα καὶ ὑαλία ἐν αὐταῖς ἐνετέθησαν εἰς φύλαξιν· τὰ ἐκατέρωθεν τοῦ Ἁγίου Σπηλαίου δύο βήματα κατεστρώθησαν μετὰ μάρμαρα

10

15

20

25

30

ἐντόπια, οἱ τοῖχοι ἐχρίσθησαν καὶ οἱ χωρίζοντες τοῖχοι τὸ Ἅγιον
Σπηλαιον ἀπὸ τῶν δύο ἡμικυκλίων ἐκρημνίσθησαν· πόρται τρεῖς
ἐτέθησαν εἰς τὰς ὑπὸ Σωφρονίου νεουργηθείσας καμάρας, διὰ φύ-
λαξιν καὶ τοῦ Ἁγίου Σπηλαίου καὶ τοῦ Ἁγίου Βήματος· ἢ ἐν τῇ
5 Κολουμβήθρᾳ πόρτα ἠνεώχθη· πρότερον γὰρ ἀπὸ τοῦ βήματος
ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον εἰς τὸ μοναστήριον οἱ πατέρες· ἄλλη
πόρτα ἠνεώχθη ἐν τῷ ἔξω τοίχῳ, κατὰ τὸ χωρίον· τὸ τέμπλον
ὠραιότατον πελακισθὲν ἔτη τέσσαρα διὰ Χίων τεχνιτῶν ταλαδοῦ-
ρων ἰδρύνθη καὶ ἀνηγέρθη ἀσφαλῶς καὶ ἐδραίως μὲ τέχνην θαυ-
10 μάσιον· ἡ γῆ καὶ τὰ τεταμμένα τῶν Φράρων σώματα χρόνους
δεκαπέντε ἐν τῇ αὐλῇ ἐξεχώθησαν καὶ ἀνωρύθησαν ἐκεῖθεν,
μὲ πολλὰ ὄμως ἔξοδα. Ἐν δὲ τῷ ἀγοδ' ἔτει Χγ ἐλθὼν ἦν εἰς
Ἰόππην ἐλτζής Φραντζέζος, ἀπὸ τοῦ βεζύρη ἔχων ὀρισμὸν διὰ νὰ
προσκυήσῃ ἐν Ἱερουσαλήμ. Οἱ γοῦν Φράροι στολίζοντες τὸ Κου-
15 βούκλιον τοῦ Παναγίου Τάφου εἰς ὑποδοχὴν τοῦ ἐλτζῆ, ἐφιλοκα-
λοῦν μὲ σχοινία τὰς τρύπας, δι' ὧν ὁ καπνὸς τῶν κανδηλίων
ἐξέρχεται. Ἐσωθεν μὲν τοῦ Κουβουλίου εἰς τῶν Φρατόρων ἰστά-
μενος ἐβάστα τὴν κάτωθεν ἄκραν τοῦ σχοινίου, ἄλλοι δὲ ἔμελ-
λον νάναβῶσι, νὰ πιάσωσι τὴν ἄνω ἀπὸ τοῦ δώματος τοῦ Κου-
20 βουκλίου (ἐν τούτῳ τῷ δώματι ἦσαν τότε καὶ ἡμέτεραι κανδηλῆαι
κρεμάμεναι), εἰς τοὺς ὁποίους εἶπον οἱ πατέρες μας· “Ἡμεῖς ἀνα-
βαίνομεν καὶ πιάνομεν τὴν ἄνωθεν τοῦ σχοινίου ἄκραν διότι, ἂν
ὁμεῖς ἀναβῆτε, οἰκειοποιεῖσθε τὸ Κουβούκλιον”. Οἱ δὲ Φράροι μα-
χόμενοι τοῦ ἀναβῆναι ἐκτύπησαν δύο πατέρας (ἓνα γέροντα πνευ-
25 ματικὸν Μακεδόνα τὴν κλῆσιν Μακάριον, τὸν δὲ ἕτερον τὸν σκευο-
φύλακα, τοῦνομα Ζαχαῖον), ἀφήσαντες αὐτοὺς ἡμιθανεῖς. Ἄλλ'
εἰς Σπανιόλος ἐκτύπησε μὲ πέτραν δυνατὰ Κλήμεντα μοναχὸν ἀπὸ
Ῥουσίκου τῆς Μυσίας καὶ ἐθανάτωσε μαρτίου γ'. Ὁ Κελτὸς ἐν
Ῥέμλι ὧν καὶ ἀναβάς εἰς Ἱερουσαλήμ πάντα ἔμαθε ταῦτα· εἰς
30 τοῦ ὁποίου τὴν προῦπάντησιν οἱ πατέρες μας οὐκ ἐξῆλθον, ὄντες
εἰς θλίψιν· δι' ὃ καὶ ἐμάνη ὁ ἀλαζὼν οὗτος· καὶ ποτε ἀπὸ τῆς
πόρτας τοῦ Πατριαρχείου διαβαίνων καὶ πατέρας ἰδὼν ἐκεῖ πα-
ρευρεθέντας ἐπρόσταξε καὶ ἐξέσχισαν αὐτῶν τὰ καμηλαῦχια, καὶ

ἄλλα ὡμὰ εἰργάσατο καὶ παράνομα, καὶ τῷ πατριάρχῃ Νεκταρίῳ ἐπιστολὴν ἐπεμψεν, ὄλην γεμάτην ἀναισχυοντιῶν καὶ μεγάλων φοβερισμῶν· ὁ δὲ ἀείμνηστος φοβηθεὶς εἰς τὸ Σίναιον ἔφυγε, καὶ ἐκεῖ διότι ἀνεχώρησε τῆς Ἱερουσαλήμ πολλὰ φοβερὰ εἶδε καὶ δις ἐκστατικὸς ἐγένετο· ὅθεν καὶ εἰς Ἱερουσαλήμ ἐπανέστρεψε. Πά- 5
λιν ὁ Κελτὸς πορευθεὶς εἰς Βηθλεὲμ ἐζήτησεν ἄδειαν ἀπὸ τὸν ἡγούμενον μας νὰ ἀπομείνη τὴν νύκτα, ἐλθὼν διὰ προσκύνησιν, μὲ πονηρίαν ὅμως· οὐ γὰρ ἦν ὁ σκοπὸς του νὰ ἔλθῃ τὴν νύκτα διὰ τάχα ἡσυχίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἦναι ἕτοιμος τότε Φράτωρ καὶ νὰ λειτουργήσῃ ἕξαφνα ἐν τῷ Ἀγίῳ Σπηλαίῳ τὸν ὁποῖον δόλιον 10
σκοπὸν του ὁ ἡγούμενος ἔμαθεν ἀπὸ ἐνὸς ὑπηρέτου τοῦ Κελτοῦ, ὅς ἦν καὶ τῷ γένει καὶ τῇ πίστει Ῥωμαῖος. Ὅθεν ὁ ἡγούμενος (ὅς ἦν ἀνὴρ ἀξιοτίμος, ἱερομόναχος τὴν κλῆσιν Κύριλλος ἀπὸ τῆς Κύπρου) εἶδῃσιν ἔδωκεν εἰς τοὺς ἐν Βηθλεὲμ χριστιανούς, καὶ προτοῦ νὰ ἔμβῃ τὴν νύκτα εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὁ ἐλτζῆς, προέλαβον 15
οὗτοι εἰσελθόντες εὐθὺς μὲ τὸ ἀνοιγμα τῆς πόρτας, καὶ οὕτως ἐματαιώθη ἡ πανουργία τοῦ Φραντζέζου. Τῇ δὲ Μεγάλῃ Δευτέρᾳ, καθ' ἣν οἱ προσκυνηταὶ ἀπέρχονται εἰς τὸν Ἰορδάνην, ὁ μεγαλοπρεπέστατος οὗτος ἐμβὰς εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως ἐκρόβῃ ὀπισθεν τοῦ ἀγίου βήματος, εἰς τὸ παρακλήσιον τὸ Ἀκάν- 20
θινος Στέφανος καλούμενον, ἐνθα ὑπὸ τὴν ἀγίαν κεῖται τράπεζαν μέρος τῆς κολώνης, ἐν ἣ ἔδεσαν τὸν Κύριον καὶ ἐμαστίγωσαν. Εἰς τοῦτον τὸν τόπον ὦν ὁ πρέσβυς οὗτος μὲ ἀξίνας ἐσπούδαζε νὰ κλέψῃ τὴν κολώναν· ἀλλ' οἱ πατέρες αἰσθανθέντες τὸ ἔργον ἐμήνυσαν τῷ ἐπιτρόπῳ, ὁ δὲ ἔτρεξεν εἰς τὸν κριτὴν, συνέχεε τὴν 25
πόλιν. Ἦλθον τῶν ἐξουσιαστῶν ἄνθρωποι, ἤνοξαν αἰφνίδια τὸν ναόν. Ὁ Κελτὸς ἰδὼν καὶ νοήσας, ἀφείς ἐκεῖ τὰς ἀξίνας ἀπὸ τοῦ φόβου, εὐθὺς ἔφυγεν· ὁ δὲ ἐπίτροπος πολλὰ τοῦτον ἐλέγξας, τὸν ἐδίωξεν ἔξω τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας τῇ 12' ἀπριλίου. Ἐν δὲ τῷ μαχὸς' ἔτει Χγ, τὸν Ἰανουάριον, ὁ πατριάρχης Δοσίθεος ἀπὸ 30
τῆς Κωνσταντίνου εἰς Ἱερουσαλήμ ἐκδημήσας μὲ ὀρισμὸν βασιλικόν, συμπαραλαβὼν καὶ τὸν κριτὴν αὐτῆς καὶ ἐγκρίτους, εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναόν τῆς Ἀναστάσεως. Τοῦ γοῦν ὀρισμοῦ ἐν αὐτῷ ἀνα-

γνωσθέντος ὁ κριτής ἐξέβαλε καὶ τὰς ποδάσ τῶν Φράρων καὶ τὰ
8 σα καινὰ εἶχον, καὶ παρέδωκε τὸν Ἅγιον Τάφον τοῖς Ῥωμαίοις,
ἐν ᾧ καὶ τῷ πρῶτῳ ἐλειτούργησαν οἱ Ῥωμαῖοι, σηκώσαντες καὶ
τὰς τρεῖς τῶν Φράρων κανδήλας, τὰς ὑπὸ τὴν μεγάλην τῆς Ἀνα-
5 λήψεως καμάραν, ἀφέντες τὰς ἐν τῷ Ἁγίῳ Τάφῳ, κρεμάσαντες
τὰς ἑαυτῶν ἐν αὐτῷ καὶ ἄλλας δέκα. Ταῦτα ἔπραξε καλῶς ἐν τῷ
θειῷ ναῷ ὁ πατριάρχης· καὶ ἐν τῇ Βηθλεέμ δέ, ὅτε ἀπῆλθεν, οἱ
Φράροι παρεκίνησαν Βηθλεεμίτην νὰ θανατώσῃ τὸν πατριάρχην·
ὁ δὲ μαθὼν καὶ φυγὼν Θεοῦ ἐσώθη βογηθεῖα. Οὗτος μὲ ὀρισμὸν
10 ἔτι ὑποδόμησε τὴν καμάραν τὴν ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου μέχρι τῆς
Ἁγίας Θέκλας ἐκτεινομένην. Τοῦτο τὸ μοναστήριον οἱ Ἰβήρες τῷ
πατριάρχῃ Θεοφάνει ἐχαρίσαντο· ἀλλ' ὁ Παῖσιος ἠγόρασεν ἀπὸ
τῶν κριτῶν τὸ νότιον μέρος τούτου τοῦ μοναστηρίου, ὃν σεσα-
θρωμένον καὶ γεμᾶτον ἀπὸ ὄφρων καὶ σκορπίων. Μὲ ταύτην τὴν
15 καμάραν λοιπὸν καὶ ἔνωσις ἐγένετο τοῦ Πατριαρχείου μὲ τὴν
Ἁγίαν Θέκλαν, καὶ στήριξις τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, ἥτις διερράγη
καὶ νὰ πέσῃ ἔμελλεν. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει Ἰουνίου ἰδ' ὁ πατριάρ-
χης Νεκτᾶριος μετέλλαξε τὸν βίον, βιώσας ἔτη οὐδ', ἐξ ὧν ἐπα-
τριάρχευσεν ἔτη ὀκτώ, Κρής τὴν πατρίδα ἀπὸ τῆς πόλεως Χάν-
20 δακος, γράψας καὶ τὴν πολλῆς σοφίας γέμουσαν κατὰ Λατίνων
βίβλον. Θανὼν οὖν ἐτάφη ὑποκάτω τοῦ Καμπαναρείου, ἔνθα τῶν
πατριαρχῶν τὸ κοιμητήριον. Μετὰ δὲ τὸν σουλτάνον Μεχμέτην
(ἐβασίλευσεν) ὁ σουλτάν Σουλεϊμάνης ἔτη πέντε. Ἀπὸ τούτου τὸν
βασιλέα ὁ Δοσίθεος ὀρισμὸν ἐπῆρε διορίζοντα Φράγκους ἐν Ἰε-
25 ρουσαλήμ εὐρίσκεσθαι μόνον, ἤτοι Φράρους, λς'. ἐγράφη δὲ τοῦτο
τὸ χατ-σερίφιον ἐν ἔτει τῆς φυγῆς χιλιοστῷ ἐνενηχοστῷ ἐνάτῳ.
Ἐν δὲ τῷ ,αχοζ' ἔτει Χγ καὶ ἄλλον ὁ μακαριώτατος ὀρισμὸν
ἔλαβε, κωλύοντα τοὺς Φράγκους νὰ μὴ λιτανεύωσι προτῆτερα ἡμῶν,
ἀλλὰ πρῶτον ἡμεῖς καὶ ὕστερον οἱ Φράγκοι, καθ' ἐκάστην ἐσπέ-
30 ραν. Ἐν δὲ τῷ ,αχογ' τὸ μοναστήριον ὁ τρισμάκαρ ἀνεκαίνισε τοῦ
προφήτου Ἡλιοῦ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, καὶ τὰ ποδαρικά ἐκεῖ ἔκτισε
καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἔχρισε, καὶ τὴν μεγάλην πόρταν καὶ θυρίδας
ἠνοίξε καὶ τὸ ἵπποστάσιον νάρθηκα κατέστησε, καὶ ἄλλα πολλὰ

ἐκαλλώπισεν. Ἐν δὲ τῷ ,αχπα' ἔτει Χγ ὁ τοῦ πατριάρχου ἐπί-
τροπος ἀπλοῦς ὦν, τὴν ἐκκλησίαν ὅπου εἶναι εἰς τὸ χαλασμένον
κατὰ τὸ χωρίον Ποιμένες μοναστήριον, τὸ κατὰ ἀνατολὰς ὑπὸ τὴν
Βηθλεέμ, ἀνεκαίνισεν ἀνευ θελήματος τοῦ κριτοῦ· τῶν δὲ Φρά-
ρων προδοτῶν εἰς τὸν κριτὴν γεγονότων, ἐζημίωσεν οὗτος τὸ μο- 5
ναστήριόν μας γρόσια χιλιάδας πέντε, πρᾶγμα πακρὸν καὶ ἀνυπό-
φορον· ἀλλ' ὁ μουφτῆς ἐξέβαλε τοῦ ἀξιώματος τὸν κριτὴν, ὡς
ζημιώσαντα ἡμᾶς παρὰ τὸ δίκαιον καὶ παρὰ τὸν βασιλικὸν ὀρισμὸν,
καὶ κατέστησεν ἄλλον κριτὴν. Ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις ὁ πατριάρ-
χης ἐλευθερώσας τὰ Ἰβηρικὰ μοναστήρια ἀπὸ τοῦ χρέους, ἐπλή- 10
ρωσεν ἐν μιᾷ ἐβδομάδι χρέος τῶν Ἰβήρων γρόσια χιλιάδας ἐνε-
νήκοντα τέσσαρας· ὁ δὲ πασᾶς ἐζημίωσεν αὐτὸν φλωρία τρεῖς
χιλιάδας· ἀλλ' ἔδωκε γράμμα βεβαιωτικὸν διὰ τὴν ἐξόφλησιν τοῦ
Ἰβηρικοῦ χρέους καὶ ἄδειαν τοῦ ἀνακαινίσαι τὴν λαύραν τοῦ ἡγια-
σμένου Σάββα· ἦν γὰρ αὕτη κατεκρημνισμένη κατὰ τὸ νότιον 15
μέρος καὶ ἡ ἐκκλησία ἐξώτειχος ἔμενε, τῶν ἀραβικῶν κτηνῶν
ἐκεῖ ἐπαυλιζόντων· καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ δὲ αὐτῇ οἱ Ἄραβες μετὰ
τῶν γυναικῶν τῶν ἦσαν κατοικοῦντες καὶ βόας καὶ καρπούς αὐ-
τῶν ἐκεῖ εἶχον. Ὅθεν ὁ ἀείμνηστος κατῆλθεν εἰς τὴν λαύραν με-
ἀνθρώπους τοῦ κριτοῦ τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῆς γερουσίας, καὶ ποιή- 20
σας καταγραφὴν τῶν δεομένων τόπων οἰκοδομῆς, σὺν αὐτοῖς εἰς
Ἱερουσαλὴμ ἐπανάστρεψε· καθ' ἣν καταγραφὴν ὁ κριτὴς ἰλάμι
ἐπιδούς ὡς ἔθος ἐκύρωσεν. Ἐν γοῦν ἔτει Χγ ,αχπη' ἀπὸ μηνὸς
Ιουλίου ἤρξατο ἡ οἰκοδομὴ καὶ ἐτελειώθη ἕως μηνὸς νοεμβρίου.
α') Ὁ μέγας ἡγέρθη τοῖχος ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς ἐκκλησίας ἕως 25
τοῦ ἀσκητηρίου τοῦ ἀγίου Σάββα. β') Τὸ αὐτὸ ἀσκητήριον. γ') Τὸ
Κουβούκλιον. δ') Ἡ πλακόστρωσις τῆς περὶ τὸν ναὸν τῆς λαύρας.
ε') Τεῖχος ἕτερος καινὸς ἀπὸ τῆς ἔξω θύρας ἕως τῆς ῥαχίας καὶ
τοῦ ἔξω πύργου ἐκτίσθη. ς') Ἐκκλησίαι δύο ὑποκάτω τῆς ἐκκλησίας
ἀνεκαίνισθησαν καὶ οἰκίαι ἐπτὰ κατὰ τὸ νότιον μέρος. ζ') Σκάλα 30
πετρίνη καὶ νέα οἰκία διὰ τοὺς ξένους ἐκτίσθη ἔσωθεν τῆς θύ-
ρας. η') Ὁ τοῦ Δαμασκηνοῦ ἀνεκαίνισθη πύργος. θ') Ὁ μέγας
τοῖχος ὁ ἀπὸ τοῦ ἐπάνω πύργου ἕως τοῦ Χρυσοστόμου τρεῖς πη-

χεις ὑψώθη. ε') Ἡ μεγάλη ἐκκλησία, ἔχουσα τὴν ὀροφὴν κεχλασμένην, ἐσεκπάσθη, ἀνεκαινίσθη καὶ ἐχρίσθη. ια') Τοῖχοι οἱ λοιποί, πλὴν τῶν κελίων καὶ δεξαμεναὶ ἀνεκαινίσθησαν. Εἰς δὲ ταύτην τὴν οἰκοδομὴν ἐξωδεύθησαν γρόσια περισσότερα τῶν δώδεκα χιλιάδων. Ἐν δὲ Ἱερουσαλήμ ἀνεκαινίσθησαν διὰ χουζετίου τὰ Ἰβηρικά ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, δηλονότι τὸ μοναστήριον τοῦ Σταυροῦ, τὸ τοῦ ἀγίου Νικολάου, τὸ τοῦ ἀγίου Βασιλείου, τὸ τῶν ἀγίων Θεοδώρων, τὸ τῆς ἀγίας Ἄννης, ἡτοι τῆς Σεηνδαναγίας, τὸ τοῦ ἀγίου Γεωργίου κατὰ τὴν Ἑβραϊκὴν. Ἐν δὲ τῷ ραχπῆ' 10 ἔτει Χγ βαρέα δοσίματα ἐπεφορτίσθησαν εἰς τοὺς χριστιανούς καὶ καλογήρους, ταραχαὶ τῶν Φραντζέζων καὶ καταδρομαὶ τῶν προσκυνημάτων συνέβησαν· οἱ γὰρ Γάλλοι μεσολαβήσαντες εἰς φύλιαν τῶν Τούρκων μὲ τὸς Νέμτζους, διὰ μισθὸν τὰ προσκυνήματα ἔλαβον ἐν ἔτει τῆς φυγῆς 1100 μὲ χατ-σερίφιον. Ἐλθόντες οὖν 15 οἱ Φράροι ἀπὸ τῆς Κωνσταντίνου εἰς Ἱερουσαλήμ μὲ τὸν ὀρισμὸν καὶ μὲ ἄνθρωπον τοῦ σουλτάνου, ἤρπασαν μετὰ δυναστείας καὶ τὰ πρωτεῖα, συνέτριψαν τὸ ἐν Βηθλεέμ τοῦ ναοῦ τέμπλον, τὸν σταυρὸν καὶ τὰς εἰκόνας περιεγέλων καταπατοῦντες οἱ δυσσεβεῖς Φράροι· τὴν ὑποκάτω τῆς τῆς Ἀναλήψεως καμάρας ἀγίαν 20 τράπεζαν (περὶ ἧς πρότερον εἶπομεν) κατέσκαψαν καὶ τὴν ὑποκάτω τῆς ἀγίας τραπέζης, τὴν ἔμπροσθεν τοῦ τῆς Ἀναστάσεως κουβουκλίου τεθησαυρισμένην θήκην μετὰ ἀγίων λειψάνων ἐσύλησαν. Αὕτη δὲ ἡ ἀξιοδάκρυτος θρηνηψοδία καὶ μεγάλη συμφορὰ ἐγένετο ἡμῖν κρίμασιν ἀνεξερευνητοῖς τοῦ Θεοῦ ἐν ἔτει ραχπῆ', 25 μηνὶ ἀπριλίῳ. — Μετὰ δὲ τὸν Μεχμέτην ὁ Σουλεϊμάν, δν προείπομεν, ὅστις, ὡς ἐν ἄλλοις εὑρομεν, ἐβασίλευσε χρόνους τρεῖς· μεθ' ὃν ἐν ἔτει ραχπῆ' ὁ σουλτάν Ἀχμετ χρόνους δ'· μεθ' ὃν ἐν ἔτει ραχπῆ' ὁ σουλτάν Μουσταφᾶς χρόνους ζ'· ἐν δὲ τῷ ραφγ' μετὰ τὸν Μουσταφᾶν ἐβασίλευσεν ὁ σουλτάν Ἀχμετ ἔτη κη'. 30 Ἐν δὲ τῷ ραφζ' Χγ ἐνιαυτῷ, τῇ ζ' φεβρουαρίου, ὁ τρισόλβιος Δοσίθεος ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ, πατριαρχεύσας ἔτη λζ'· ἐν δὲ τῇ η' τοῦ αὐτοῦ φεβρουαρίου μετετέθη ἀπὸ Καισαρείας Παλαιστίνης ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ

ριέ'. *Χρυσάνθος* εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων, ὁ σοφώτατος· ἐν δὲ τῷ ρψδ' ἐνιαυτῷ ἀπὸ τῆς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα κοσμοσωτηρίου γεννήσεως, κατὰ τὸν ἀπριλίον μῆνα, πράξις ἐγένετο συνοδική καὶ διατύπωσις ἐν τῇ 5
ἀγίᾳ πόλει Ἱεροσαλήμ παρὰ τοῦ αὐτοῦ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου, ἐκθέτουσα ταύτας τὰς ἐπαρχίας τοῦ ἀποστολικοῦ τούτου καὶ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς ἀγίας πόλεως τοῦ μεγάλου βασιλέως Ἱερουσαλήμ¹. «Ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι μητροπολίται τοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων εἰσὶν οὔτοι· α') ὁ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, δε 10
λέγεται ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πρώτης Παλαιστίνης· β') ὁ Σκυθοπόλεως, δε λέγεται ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος δευτέρας Παλαιστίνης· γ') ὁ Πέτρας, δε λέγεται ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος τρίτης Παλαιστίνης καὶ Πετραίας Ἀραβίας· δ') ὁ Πτολεμαῖδος, δε λέγεται ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Φοινίκης· ε') ὁ Βηθλεέμ, δε λέγεται ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Ἰουδαίας· ς') ὁ Ναζαρέτ, δε λέ 15
γεται ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Γαλιλαίας. Ἀρχιεπίσκοποι δὲ οὔτοι· α') ὁ Δύδδης, δε λέγεται καὶ ὑπέρτιμος· β') ὁ Γάζης· καὶ οὔτος ὑπέρτιμος· γ') ὁ Σιναίου· καὶ οὔτος ὑπέρτιμος· δ') ὁ Ἰόπτης· καὶ οὔτος ὑπέρτιμος· ε') ὁ Νεαπόλεως καὶ Σαμαρείας· ς') ὁ Σεβαστείας· ζ') ὁ Θαβωρίου ὄρους. Ἐπίσκοπος δὲ εἷς, ὁ Φιλαδελ 20
φείας, δε ἀναφέρεται πρὸς τὴν μητρόπολιν Πέτρας». Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως· ἐν δὲ τῷ ρψιδ' Χγ ἔτει ὁ θεοσεβέστατος αὐθέντης Μολδοβλαχίας Νικόλαος ἀφιέρωσε τὴν ἐν Χίψ ἐκκλησίαν τῆς μεγαλομάρτυρος Κυριακῆς μετὰ πάντων τῶν ἐν αὐτῇ καὶ περὶ αὐτὴν πραγμάτων εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον, εἰς μνημόσυνον αἰώνιον 25
αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων, τοῦ σοφωτάτου καὶ εὐσεβεστάτου αὐθέντου². Ἐν δὲ

¹ [Πρβλ. Χρυσάνθου πατρ. τῶν Ἱεροσολύμων, Συναγμάτιον τῶν ὀφφικίων, κληρικῶν καὶ ἀρχοντικίων τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀγίας ἐκκλησίας. Ἐνετίησι 1778, σ. 78].

² [Ἡ ἀφιέρωσις ἐγένετο διὰ χρυσοβούλλου λόγου, καταχεχωρισμένου ἐν τῇ Ἐκκλησιᾳ. Ἀληθεία, τ. II, σ. 800. Εὐρίσκεται δὲ καὶ τούτῳ τῷ βιβλίῳ: Ἑλληνικὸν ἐπιστολάριον. Epistolaire grec ou recueil de lettres adressées pour la plupart à Chrysanthe Notaras, patriarche de Jérusalem, par les princes de Valachie et de Moldavie; publié par Émile Legrand, Paris 1888, σ. 117-120].

τῷ ἀφίῃ Χγ ἔτει, μηνὶ Ἰανουαρίῳ, συμφωνίᾳ ἐγένετο μεταξὺ τοῦ πατριάρχου Χρυσάνθου καὶ τοῦ πρέσβεως τοῦ βασιλέως τῶν Γάλλων, ἵνα ὁ μὲν μέγας μολυβοσκέπαστος κουμπὲς τοῦ Παναγίου Τάφου σαθρωθεὶς ἀνακαινισθῆ, ὁ δὲ οἶκος τοῦ Ἁγίου Τάφου μετὰ
5 τοῦ ἐπ' αὐτοῦ μικροῦ κουβουκλίου μένη, ὡς ἔστι, καὶ εὐρίσκηται ἀμετακίνητος, χωρὶς νὰ γένη εἰς αὐτὸν καθόλου ἀνακαινισμός· ὅθεν καὶ ἐδόθησαν ἔγγραφα βέβαια εἰς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν καὶ ἐκ τῶν δύο μερῶν. Εἰς τὴν Ὑψηλὴν λοιπὸν Πόρταν ἀναφοραὶ ἐδόθησαν παρ' ἡμῶν καὶ παρὰ τῶν Γάλλων, ὅτι νὰ ἀνακαι-
10 νισθῶσιν ἔνδον τοῦ ναοῦ ὅλοι οἱ ἀνακαινισμοὺ δεόμενοι τόποι καὶ ἄδεια νὰ δοθῆ, ὅπως ἐκάστη φυλὴ διορθώσῃ τοὺς ἰδίους αὐτῶν τόπους· ἰδίως ὅμως κατὰ τὴν ξεχωριστὴν ἡμῶν (λέγει ὁ πατριάρχης Χρυσάνθος) ¹ αἴτησιν ἐδόθη ἡμῖν ἄδεια νὰ ἀνακαινίσωμεν οὐ μόνον τὰ ἐντὸς τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκτός. Καὶ οὕτως
15 ἐγένετο. Ἦρξισε λοιπὸν καλῶς ἐν τῷ ἀφιδ' σωτηρίῳ ἐνιαυτῷ, μηνὶ μαίῳ, καὶ ἐτελείωσε σὺν Θεῷ μὲ εὐτυχίαν ὁ μέγας μολυβοσκέπαστος κουμπὲς ἐν τῷ ἀψκ', μηνὶ μαρτίῳ. Ἐν δὲ τῷ ἀψκα' ἔτει ὁ αὐτὸς αὐθέντης ἀφιέρωσεν εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον, εἰς ἀείμνηστον αὐτοῦ κλέος, καὶ τὸ ἐν Βουκουρεστίῳ κατὰ τὸ Βακα-
20 ρέστιον μοναστήριον τῆς ζωοποιῦ καὶ ὁμοουσίου Τριάδος μετὰ ἀφιερωμάτων πολλῶν. Οὗτος ὁ θεσπέσιος πατριάρχης ἀνεκαίνισε καὶ τὸ ἐν Κωνσταντινίου μετόχιον τοῦ Παναγίου Τάφου πυρποληθέν, καὶ ἐγγράφως καὶ διὰ ζώσης φωνῆς τὸ Χριστοῦ λογικὸν ποιόνιον ταῖς χρυσαυγέσιν αὐτοῦ ὁμιλίαις καὶ θεοπνεύστοις διδα-
25 σκαλίαις φωτίσας τῷ θείῳ φωτὶ τῆς γνώσεως, καὶ ποδηγητήσας τῇ κατὰ Χριστὸν τῶν θεσπεσιῶν κεκρυμμένη ζωῇ, καὶ καταλείψας τὰ πρόσκαιρα ἐν ἔτει ἀψλα' φεβρ. ζ' ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἐπουράνιον καὶ ἀκήρατον, πατριαρχεύσας ἔτη εἰκοσιπέντε.

ρις'. *Μελέτιος* διάδοχος τοῦ θρόνου ἐγένετο ἐν τῷ αὐτῷ
30 ἔτει, ὁ ἐξ Αἰνίου, μετὰ δὲ τὸν σουλτὰν Ἀχμέτην ἐβασίλευσεν ὁ σουλτὰν Μαχμούτης ἔτη κε'. Ἐπὶ τούτου τοῦ πατριάρχου οἱ Ἄρ-

¹ [Χρυσάνθου Ἱεροσολύμων ἱστορία καὶ περιγραφή τῆς Ἁγίας Γῆς καὶ τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ. Ἐν Ἱεροσολύμοις 1862, σ. 122-132].

μένιοι καθ' ἡμῶν κινηθέντες, λόγῳ ἀρπαγῆς τῶν προσκυνημάτων, οὐδὲν ἴσχυσαν· ἀλλὰ καὶ τὸν βασιλικὸν ὀρισμὸν, ὃν δόλῳ ἔλαβον, ἐστερήθησαν, ξεσχισθέντα ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ κριτηρίου, ὡς τὸ χάτσεριφ δηλοῖ τοῦ σουλτάν τούτου Μαχμούτ. Διὰ οὖν τὰς τοιαύτας 5 εἰς χρέος βαρύτατον· ὁ δὲ Μελέτιος γέρων ὦν καὶ μὴ δυνάμενος ποιῆσαι τινα ἀνακούφισιν τοῦ χρέους, κατέστησε διάδοχον ἀνθ' ἑαυτοῦ ἐν τῷ ,αφλζ', δε ἦν

ριζ'. ὁ Παρθένιος ὁ ἐξ Ἀθηνῶν· οὗτος γὰρ ὁ θεῖος πατήρ ὦν κεκοσμημένος καὶ λόγῳ καὶ πράξει ταῖς θεοειδέσιν ἀρεταῖς, καὶ θεῖον ἔχων ζῆλον εἰς τὸν πατριαρχικὸν αὐτοῦ θρόνον, οὐκ ἔφερε βλέπειν αὐτὸν καταβαρούμενον τῷ πολυαριθμῆτι χρέει· ἀλλὰ καὶ διὰ καταπειστικῶν αὐτοῦ ἐπιστολῶν πρὸς τοὺς ἀπανταρχοῦ τῶν ὀρθοδόξων καὶ τῇ αὐτοσώμῳ αὐτοῦ παρουσίᾳ εἰς πολλοὺς τόπους ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ καὶ ὁδοιπορίᾳ πολυετεῖ καὶ ταιπυωρία τοῦ σώματος παντοῖα καὶ πολυπόνη τὸ χρέος ἅπαν ἐκεῖνο οὐ μόνον θεῖα βοήθεια ἀπὸ τοῦ θρόνου ἐσήκωσε καὶ ὀλοτελῶς ἐξήλειψεν, ἀλλὰ καὶ ἀρκετὴν τῆς ἐλεημοσύνης ποσότητα ἐθησαύρισεν· οἱ γὰρ εὐλαβέστατοι τῶν χριστιανῶν διὰ τε τὴν ἀξιότιμητον ὑπόληψιν τῆς τῶν Ἱεροσολύμων πατριαρχίας, διὰ τε τὸν 20 λόγον τῆς παντέρπνου διδασκαλίας, διὰ τε τὸν βίον καὶ τὴν κατὰ Χριστὸν διαγωγὴν αὐτοῦ καὶ πολιτείαν, πρὸς δὲ καὶ διότι ὁ Θεὸς εἰς πολλὰ μέρη τῆς γῆς ἐθαυματούργει δι' αὐτοῦ ὑπερφυῆ θαύματα, οἱ χριστιανοὶ λέγω ἀνοξάντες τὰ σπλάγχνα τῆς συμπαθεστάτης αὐτῶν καρδίας, δαψιλῶς τῷ Παρθενίῳ τούτῳ τῷ σεβαστῷ ἐβοήθησαν πατριάρχῃ. Μετὰ δὲ τὸν σουλτάν Μαχμούτην ἐβασίλευσεν ὁ σουλτάν Ὀσμάνης ἔτη τρία· ἐν δὲ τῷ ,αψνς' ἔτει Χγ οἱ Φράροι τῇ ἑορτῇ τῶν Βαῖων Ἀραβας - Γατολόκουσ εἰσάξαντες κρυφίως ἀρματωμένους εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Παναγίου Τάφου ἐκκλησίαν, καθ' ἡμῶν ἤγειραν μέγαν πόλεμον, ἀποστάται τῆς βασιλείας προφανῶς δεικνύμενοι· ἅτινα πάντα φανερωθέντα τῷ σουλτάνῳ καὶ κριθέντων τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν Φράρων εἰς τὸ βασιλικὸν ντιβάνι ἐγένοντο ταῦτα ἀφορμὴ τῆς ἑαυτῶν ὑφ' ἑαυτῶν καταπτώσεως, 30.

εἰ καὶ μὴ κατακέφαλα διόλου, εἰς τοὺς Φράρους· οἵτινες ἐν ταύτῃ τῇ παγίδι, ἣ ἐκρύφθησαν, συνελήφθησαν κἂν γοῦν τὸν πόδα. Ὅθεν ἔδωκεν ὁ σουλτάνος τῷ πατριάρχῃ τὸ κράτος κατὰ τῶν πολεμίων Φράρων, θεόθεν τοῦτο ζητήσαντι πρότερον· ὁ γὰρ πατριάρχης, ὅτε ἦν ἐν Ἱερουσαλήμ, μὲ προσκυνητὰς πολλοὺς τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων ἀπῆλθεν εἰς Βηθλεέμ, καὶ σταθεῖς πολλὴν ὥραν ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, οἱ Φάροι οὐκ ἤνοιξαν αὐτῷ τὴν πόρταν τῆς ἐκκλησίας· καὶ μεγάλως λυπηθεὶς (ὥστε καὶ ἐλιγοθύμησεν), ἐπεκαλέσθη μετὰ δακρύων τὸν παιδεύοντα καὶ 10 πάλιν ἰώμενον, τὸν γεννηθέντα ἐν τῷ σπηλαίῳ σωτῆρα Χριστόν, ὅτι νὰ μὴ πάρῃ τὴν ψυχὴν τοῦ ὁ Χριστός, ἂν δὲν ἐλευθερώσῃ τὰ προσκυνήματα ἀπὸ τῶν πνευματομάχων Φράρων. Ἦκουσεν ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτὸν καὶ ἠδόκησεν, ἵνα μὲ τοῦτον τὸν τρόπον πληρώσῃ αὐτὸς ὁ Χριστὸς τὴν δικαίαν τοῦ πατριάρχου αἴτησιν. Μετὰ δὲ τὴν κρίσιν καὶ ἀπόφασιν τῆς βασιλείας 15 ἐν ἔτει ρφνζ', νοεμβρίου ια', ἡμέρᾳ γ', ἔφθασε καπιζῆς ἀπὸ τῆς Κωνσταντίνου εἰς Ἱερουσαλήμ, Ἐμὶν-ἐφέντης τὸ ἐπώνυμον, ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ παναγιωτάτου πατρὸς τῶν Ἱεροσολύμων μὲ χατ-σερίφ τῆς βασιλείας, καὶ τῇ χγ' τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἡμέρᾳ 20 Σαββάτῳ, εἰσέβη εἰς τὸν πανάγιον ναὸν τῆς Ἀναστάσεως καὶ κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ χατ-σερίφ ἐβάλαμεν δύο μανουάλια εἰς τὴν Ἀγίαν Ἀποκαθήλωσιν· ἐξουσιάσαμεν ἑπτὰ καμάρας ἀπὸ τοῦ βορείου μέρους τοῦ Καθολικοῦ, ἤγουν ἀπὸ τὰς Κλάπας ἕως εἰς τὸ Μῆ μου ἄπτου· ἐβάλαμεν καλόγηρον φύλακα ἔνδον τοῦ Ἀγίου 25 Κουβουκλίου τοῦ Θεοδέγμονος Τάφου. Τῇ δὲ εἰκοστῇ ἐνάτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός παρελάβομεν τὰς κλεῖς τῆς ἐν Γεθσημανῇ θεομητορικῆς ἐκκλησίας, ἔχοντες ὅλην αὐτὴν εἰς τὴν ἐξουσίαν μας, ἐκφορήσαντες καὶ τὰς κανδήλας τῶν Λατίνων ἐξ αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας· καὶ δεκεμβρίου ια', ἡμέρᾳ ε', ἐξουσιάσαμεν τὸ Καθολικόν, 30 ἤγουν τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας Βηθλεέμ ἅπασαν καὶ μίαν πόρταν τοῦ Ἀγίου Σπηλαίου καὶ τὴν προσκυνητὴν Γέννησιν, ἀφήσαντες τὸν ἀργυροῦν κύκλον ἐπὶ τοῦ προσκυνήματος καὶ κανδήλας --, ἔτι δὲ καὶ τὴν Ἀγίαν Φάτνην ὅλην καὶ πόρταν δυτι-

κὴν, τὴν ἔνδον τοῦ σπηλαίου, καὶ ἑτέρας κανδήλας - - . Καὶ τὴν νότιον μὲν, ὡς εἶπομεν, πύλην ἔχομεν ἡμεῖς, τὴν δὲ βόρειον τοῦ σπηλαίου καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, τὴν εἰς τὸ μοναστήριον τῶν Φράρων εἰσάγουσαν πύλην, ἔμειναν ἔχοντες οἱ Φράροι (λειτουροῦμεν δὲ ἡμεῖς μόνοι καθ' ἡμέραν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ὅπου εἶναι ἡ 5 Γέννησις), τὰς δὲ ποδέας αὐτῶν οὐκ ἐξεβάλομεν ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Σπηλαίου, πλὴν τῶν ἐν τῇ Γεννήσει καὶ τῶν περὶ τὴν νότιον πύλην· αὐτόθι γὰρ ἡμεῖς στολιζόμεν. Ἐπήραμεν καὶ τὸ ἡμισυ περιβόλιον, τὸ κατὰ ἀνατολὰς τοῦ ἁγίου βήματος τῆς μεγάλης ταύτης ἐκκλησίας, ἀνοίξαντες καὶ τὴν παλαιὰν πόρταν τὴν ἀπὸ τοῦ 10 ἡμετέρου μοναστηρίου. Ταῦτα καὶ μόνα ὁ Θεὸς τότε ἔδωκεν ἡμῖν ἀπὸ τῶν ἁγίων προσκυνημάτων διὰ τοῦ χατ-σερίφ· ἀφῆκεν ὁμοῦ πρὸς τοῖς ἐναπολοίποις καὶ τὰ πρωτεῖα τοῖς Λατίνοις. Μετὰ δὲ τὸν σουλτάν Ὀσμάνην ἐβασίλευσεν ὁ σουλτάν Μουσταφᾶς (ἔτη ις') ἐν ἔτει τῆς φυγῆς 1171, ἀφ' οὗ οἱ Ἀρμένιοι χάτι ἔλαβον ποι- 15 εῖν τὰ ἔθιμά των ἐν Γεθσημανῇ, οὐχὶ δὲ καὶ λειτουργεῖν. Ἐπὶ τούτου τοῦ θειοτάτου Παρθενίου ἀνεκαινίσθη ἐκ βάθρων καὶ ἡ κατὰ τὴν Ναζαρέτ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Πηγῇ ὠραιότατη ἐκκλησία τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, δι' ἐπιμελείας τοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ καὶ ἀρχιμανδρίτου Νεοφύτου Ῥοδίου, ἐξόδων δὲ τοῦ Παναγίου Τάφου· ἀνε- 20 καινίσθησαν καὶ τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ μοναστήρια· ἐπλακοστρώθησαν καὶ τὰ δώματα τῆς μεγάλης τοῦ Ἁγίου Τάφου ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου πάντα· ἀνηγέρθη καὶ τὸ μέγα ἀρχονταρίκιον, τὸ κατὰ νότον τῆς Ἁγίας Θέκλας. Ἐν δὲ τῷ Χγ ἔτει ἀφῆς' ὁ ἀείμνηστος ἐφρόντισε διὰ διάδοχον ἄξιον τῆς τε σο- 25 φίας καὶ ἀγιότητος καὶ ἀρετῆς καὶ ἐνθέρμου ζήλου ὅμοιον αὐτῷ εἰς τὰ πανάγια προσκυνήματα· καὶ δὴ θεόδθεν ἐμπνευσθεὶς ἐξελέξατο τὸν ἐν Κύπρῳ

ριή. ἱεροδιδάσκαλον, ὃς ἦν ὁ Ἐφραιμ ὁ ἐξ Ἀθηνῶν· αὐτὸς δὲ ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλήμ, πρὸς δὲν ἐπόθει Χρι- 30 στόν, ταφεὶς ἐν τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων, ἐν τῇ Κωνσταντινου φημί, ἐξ ἧς ἔπειτα μετεκομίσθησαν τὰ ἱερώτατα αὐτοῦ λείφανα εἰς Ἱερουσαλήμ, θησαυρισθέντα μετὰ τῶν συναγωνιστῶν

αὐτοῦ αἰοδιμῶν πατριαρχῶν ὑποκάτω τοῦ Καμπαναρείου. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ τούτου τοῦ σοφωτάτου πατριάρχου Ἐφραίμ οἱ Φράροι ἐδοκίμασαν μὲ τὰς συνήθεις αὐτοῖς πρὸς τοὺς κρατοῦντας δολιότητος νὰ ἀρπάσωσι Γεθσημανὴν καὶ Βηθλεέμ· ὅμως ὅμως
5 οὐκ ἴσχυσαν ἐκ τῆς τοιαύτης ὀρμῆς ἐνοχλήσαι τοὺς ἁγίους ἐκείνους τόπους· ὁ γὰρ ἐν τῷ σπηλαίῳ γεννηθεὶς δυσωπούμενος παρὰ τῆς ἐν Γεθσημανῇ κηδευθείσης θεοτόκου Μαρίας τῆς μητρὸς τῶν ὀρθοδόξων φιλοστόργου, ἔνευσεν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ βασιλέως καὶ οὕτως ὁ τρισμακάρ Ἐφραίμ ἐδέξατο τὰ κατὰ τῶν Φράρων νικη-
10 τήρια. Καὶ οὗτος ἔπειτα διὰ ἐλάφρωσιν τοῦ χρέους ἀπάρας ἐκ τῆς τοῦ Βύζαντος εἰς Βλαχομπογδανίαν παρεγένετο· ἀλλ' ἐπεὶ ἠγέρθη ὁ μεταξὺ Ῥωσίας καὶ Τουρκίας ἐν τῷ ἀψῆ' ἔτει Χγ πολυθρύλητος πόλεμος, ἐφοβήθη ἵνα μὴ τι τῶν δεινῶν οἱ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν δυναστευόντων χριστιανοὶ πάθωσιν, συκοφαντού-
15 μενοι ὡς πρόσφυγες τῆς πολεμίας αὐτῶν Ῥωσία· ὅθεν ἐπανεκάμφε τάχιστα εἰς Κωνσταντῖνον, ἔνθα καὶ ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ, ἐν ἔτει ἀψοα'· οἱ δὲ ἐν Κωνσταντίνου τοῦ Παναγίου Τάφου ἐπίτροποι ἐφήφισαν τὸν ἀπὸ Πτολεμαῖδος

ριθ'. Σωφρόμιον' ἐν δὲ τῷ ἀψοε' ἔτει οὗτος μὲν ἀνέβη
20 εἰς τὸν ὑπέρτατον θρόνον τῆς Κωνσταντίνου ἀπὸ Ἱεροσολύμων (μετατεθείς), ἀντ' αὐτοῦ δὲ καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἔτει τῷ αὐτῷ διωρίσθη πατριάρχης τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ

ρξ'. Ἀβράμιος, ὃς ἐν Βλαχομπογδανία γενόμενος ἐκ τῆς Κων-
σταντίνου πολλὰ ἐκοπίασε διὰ συνάθροισιν χρηματικῆς βοήθειας
25 τοῦ ἀποστολικοῦ τῶν Ἱεροσολύμων θρόνου ὁ τρισόλβιος· ἐφ' οὗ καὶ τὸ ἐν τῇ Βασιλευούσῃ μετόχιον πυρποληθέν, ὡς καὶ ἐπὶ Χρυσάνθου, ἀνεκαινίσθη· τὸ γὰρ δυτικὸν τεῖχος αὐτοῦ σαθρωθὲν καὶ πεσὸν ἠγέρθη, στερεωθὲν μὲ ποδαρικὰ δυνατὰ. Τὸ τεῖχος τὸ δυτικὸν τῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Βηθλεέμ διαρραγὲν ἠπείλει καὶ
30 αὐτὸ πέσιμον· ὅθεν καὶ αὐτὸ ἐστηρίχθη μὲ μέγα καὶ στερεὸν ποδαρικόν. Νέον μετόχιον ἐπάνω τοῦ παλαιοῦ ἐν Ἰόπητι κτισθὲν ἠνώθη τῷ παλαιῷ διὰ ἀνάπαισιν τῶν προσκυνητῶν· καὶ ἄλλα πολλὰ ἀνακαινίσεις (ἐγένοντο) εἰς τὰς εὐτυχισμένας αὐτοῦ ἡμέρας,

καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐπιστατοῦντος εἰς ταῦτα καὶ ἐπιμελουμένου μὲν ζέσειν ψυχῆς θεοφιλοῦς τοῦ ἐπιτρόπου τῆς αὐτοῦ μακαριότητος Ναζαρὲτ (ἀρχιεπισκόπου) Νεοφύτου Πελοποννησίου. Μετὰ δὲ τὸν σουλτὰν Μουσταφᾶν ἐβασίλευσεν ὁ σουλτὰν Ἀπτιλ-Χαμῆτ ἰς ἔτη, ὕφ' οὗ καὶ ὁ Ἀβράμιος, ὡς ἔθος, πατριάρχης 5 ἐκυρώθη· πατριαρχεύσας χρόνους δώδεκα καὶ ἀποδημήσας πρὸς Κύριον ἐτάφη ἐν Κωνσταντίνου ἐν ἔτει ραφζ'. οἱ δὲ ἐν Βασιλευούσῃ τοῦ Παναγίου Τάφου ἐπίτροποι ἀντικατέστησαν εἰς τὸν ἐν Ἱερουσαλήμ πατριαρχικὸν θρόνον

ρκα'. Προκόπιον τὸν ἀπὸ Καισαρείας Παλαιστίνης, διατρί- 10 βοντα ἐκεῖ ἐν Κωνσταντίνου· ὃς ἕνα χρόνον πατριαρχεύσας ἀνέδειξεν ἀνθ' ἑαυτοῦ διάδοχον τὸν πρῶτον μὲν Σκυθοπόλεως ὑπὸ Σωφρονίου, εἶτα δὲ ὑπ' αὐτοῦ Προκοπίου Καισαρείας Παλαιστίνης προβιβασθέντα, καὶ ἀνεπαύσατο ἐν εἰρήνῃ, ταφείς καὶ αὐτὸς ἐν Κωνσταντίνου. 15

ρκβ'. Ἀνθίμος οὗτος ἦν ὁ ἀναδειχθεὶς τοῦ Προκοπίου διάδοχος (τὸν μὲν ἐγὼ καὶ ὀνομάζω αἰδέομαι· πέρι γάρ με φιλεῖ καὶ κήδετα θυμῷ) ἐν ἔτει ραφτη' Χγ, τῇ ἑορτῇ τοῦ θεαδέλφου καὶ πρωτοθρόνου τῶν Ἱεροσολύμων Ἰακώβου. Οὗτος οὖν ὀρμάται μὲν ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν, προσκαλεῖται δὲ ὑπὸ τῆς θείας προνοίας, 20 ὡς ὁ Ἀβραάμ, ἐκ γῆς Χαλδαίων εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν Ἱερουσαλήμ, ἔνθα καὶ ἀναγεννᾶται τῷ θεῷ τοῦ παναγίου πνεύματος λουτρῷ, ὦν χρόνων τῇ ἡλικίᾳ ἕως τεσσάρων, καὶ διδάσκειται τὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ τὰ θύραθεν μαθήματα παρὰ τοῦ ἐν ἱεροδιδασκάλοις Ἰακώβου, ἀνδρὸς καὶ σοφοῦ καὶ ἐναρέτου, διδασκάλου τῆς 25 ἐν Ἱερουσαλήμ σχολῆς καὶ ἱεροκήρυκος, ἐκ τῆς νήσου Πάτμου καὶ ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ μεγάλης ἱερᾶς σχολῆς. Ὁ δὲ λαχὼν ἔτι παρὰ Θεοῦ καὶ τὸν τότε κατ' εὐκληρίαν, τὸν τοῦ πατριάρχου ἐπίτροπον λέγω, τὸν σεβάσμιον ἐν πρεσβυτέροις Ἰωακεῖμ (ἄνδρα καὶ αὐτὸν ὄντα πρακτικῇ ἀρετῇ καὶ διαγωγῇ τῆς μοναχικῆς ἀκριβείας 30 πεπαιδευμένον) γέροντα καὶ πνευματικὸν αὐτοῦ πατέρα καὶ κηδεμόνα κατ' ἀμφοτέρων, γυμνάζεται τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν, διδασχθεὶς καὶ τὰ ἀραβικὰ καὶ περσικά, ἄμφω τὰς διαλέκτους καὶ τὰ γράμ-

ματα, πρὸς δὲ καὶ τὴν τῶν Ὀθωμανῶν σύνευνον οἶον ἐξ ἐκείνων
γλώσσαν ἐς ἄκρον καὶ ἐντελέστατα· τῷ γὰρ ἀπτέρῳ τάχει τῆς
φύσεως καὶ τῇ τῆς διανοίας δξύτητι καὶ τῇ σπουδῇ τῆς φιλο-
πονίας καὶ ἀσχήσεως μετὰ τοῦ εἰς —

5

[Ἔπονται σελίδες ἄγραφοι ἐπτὰ καὶ δέκα].

(Συνέχεια τῆς πατριαρχικῆς ἱστορίας Μαξίμου τοῦ Συμαίου κατὰ τὸν 186-ον κώδικα
τῆς πατριαρχικῆς συλλογῆς, φ. 206-209).

- - - Μεθ' ὃν (Προκόπιον) ὁ ἀπὸ Καισαρείας τῆς Παλαι-
λαιστίνης σοφώτατος Ἄνθιμος ἐν ἔτει ἀψπη' ἀνεδέξατο τὸν θρό-
10 νον Ἱεροσολύμων, ἀπελθὼν εἰς Κωνσταντίνου· ἐφ' οὗ κατὰ τὸ
ἀψπθ' ἔτος, μαρτίου δ', τῇ νυκτὶ τῆς ἐπιφωσκούσης Κυριακῆς,
ἐν ὥρᾳ τετάρτῃ ἀνέμου ζεφύρου πνέοντος ἐγένοντο βρονταὶ τρεῖς
φοβεραὶ καὶ ἀστραπὴ καταπληκτικὴ, καὶ κεραυνὸς κατασκήψας ἐπὶ
τῆς ἀκροπόλεως Ἱερουσαλήμ ἐπάνω τοῦ μιναρῆ κατεκρήμνισε
15 τοῦτον καὶ διόλου κατέρρηξεν, ὡς φαίνεται μέχρι τῆς σήμερον.
Ἐπὶ τῆς αὐτοῦ τρισολβίου πατριαρχίας ἀνεκαινίσθησαν καὶ τὰ
τρία μοναστήρια τῶν μοναζουσῶν ἐν Ἱερουσαλήμ, Σαηντανάγης,
ἁγίου Εὐθυμίου καὶ ἁγίας Αἰκατερίνης· καὶ ὁ δυτικώτατος τοῖχος
τοῦ Πατριαρχείου χαμηλὸς ὦν ὑψώθη, καὶ ὁ νάρθηξ τοῦ Ἁγίου
20 Κωνσταντίνου καὶ τὸ ἀνώγειον τοῦ δραγομάνου Ἀβερκίου. Ἐπὶ
δὲ τοῦ ἀψτιη', ἰουνίου κθ', πληροφορηθέντες οἱ ἐν Ἱερουσαλήμ
Σαρακηνοὶ τὴν ἔφοδον τῶν Γάλλων κατὰ τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ
Αἰγύπτου, καὶ τοὺς πολέμους αὐτῶν μαθόντες, οὓς ἐποίησαν μετὰ
τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις μπέιδων, καὶ φοβηθέντες μήπως καὶ
25 ἡμεῖς καὶ οἱ Φράτορες καὶ οἱ Ἀρμένιοι ἐνωθῶμεν μετ' ἐκείνων
τῶν Γάλλων (καὶ) καταπροδώσωμεν τὴν Ἱερουσαλήμ αὐτοῖς,
πρῶτα μὲν ἔβαλον εἰς φυλακὴν κατὰ τὴν ἀκρόπολιν τὸν ἐπίτρο-
πον τοῦ πατριάρχου Σκυθοπόλεως μητροπολίτην κύριον Ἀρσένιον
καὶ τὸν ἐπίτροπον τῶν Φράγκων καὶ τὸν ἐρμηνέα τῶν Ἀρμενίων
30 εἶτα ἐλθόντες καὶ εἰς τὸ Πατριαρχεῖον μετὰ ὄπλων ἔλαβον τὰς

κλειῖς τῶν θυρῶν φυλάττοντες τοὺς πατέρας, ἵνα μὴ τις ἐξ ἡμῶν ἀποδράσῃ. Ἐφυλακίσθησαν λοιπὸν οἱ ἐπίτροποι νύκτα μίαν· ἔμειναν καὶ οἱ φύλακες ἐν τοῖς τρισὶ μοναστηρίοις τοσοῦτον καιρὸν· μετὰ δὲ παρέλευσιν οὐ πολλῶν ἡμερῶν ὑποπτευόμενοι οὗτοι οἱ Σαρακηνοὶ ὅτι ἔχομεν ὄπλα, ἔρευναν ἀκριβῆ ἐποίησαν πρῶτον εἰς 5 τὸ τῶν Φράγκων, εἶτα εἰς τὸ ἡμέτερον ἕως καὶ τῶν σεντουκίων καὶ ἔρμαρίων· εὗρον ὅμως οὐδέν, καίτοι οὐδὲν τῶν κελλίων ἀφέντες ἀνεξέταστον. Δις δὲ ἐπὶ τὸ τῶν Φράγκων τὴν ὁρμὴν ποιήσαντες καὶ τὰς θύρας κατεαγότες καὶ πολλὰ τῶν εὐρεθέντων ἀφάρπασαντες καὶ αὐτοὺς φονεῦσαι θελήσαντες, οἷτινες ἔφυγον εἰς τε τὸ 10 Νοσοκομεῖον καὶ Ἀρχάγγελον καὶ διεσώθησαν, οὐδ' οὕτως ἠσύχασαν· ἀλλὰ κατὰ τὴν κα' τοῦ Ἰουλίου συνδραμόντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου τὰ ἄλογα θηρία, πρῶτα μὲν τοὺς Φράγους, ἔπειτα δὲ καὶ ἡμᾶς ὡς λύκοι τοὺς ἄρνας συναγαγόντες ἀριθμῶ πάντας ὡς εἰς φυλακὴν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως ἐφρούρησαν, ἐπὶ 15 αὐθημερὸν ἀπωλεία ἡμῶν τε καὶ τοῦ ναοῦ. Ἐφρουρούμεθα οὖν ἐν αὐτῷ ἀρχιερεῖς, ἀρχιμανδρίται, πρωτοσύγκελλοι, ἱερομόναχοι καὶ μοναχοὶ μετὰ παιδίων ψυχαὶ τριακονταεξ' ἄλλοι ἡμεῖς οἱ Ῥωμαῖοι, ἐκτὸς τῶν Φράγκων καὶ Ἀρμενίων, ἡμέρας ρη', μέχρι τῆς ε' νοεμβρίου, ὅτε διὰ κελεύσματος ἐγγράφου τοῦ σουλτάν Σελήμ καὶ 20 ὑπερασπίσεως τοῦ Ζεζάρ-πασα, ἡγεμόνος τῆς Πτολεμαίδος, ἠλευθερώθημεν τῆς φυλακῆς καὶ τοῦ θανάτου. Ἐν δὲ τῷ αψιθ' ἔτει, φεβρουαρίου ιγ', οἱ ῥηθέντες Γάλλοι ἐξ Αἰγύπτου διέπτησαν καὶ νόμῳ πολέμου τὸ εἰς τὸ Ἀρῆσι τοῦ Ζεζάρ-πασα στρατευμα διέφθειραν· καὶ Γάζαν καὶ Ρέμπλι καὶ Ἰόππην εἰς ὀλι- 25 γίστας ἡμέρας ἐαλωκότες, κατὰ τὴν κα' τοῦ αὐτοῦ φεβρουαρίου ἔτρεξαν καὶ εἰς Πτολεμαίδα, καθ' ἣν μέχρι τὰς ἀρχὰς τοῦ μαῖου πολεμήσαντες καὶ πολλοὺς διαφθείραντες τῶν Τούρκων καὶ Ἀγκλων, τῶν συμμάχων τῷ Ζεζάρ, καὶ λοιμικῇ νόσῳ καταπονούμενοι ἀφῆκαν ἅπαντα καὶ εἰς Αἰγυπτὸν ἔστρεψαν. Κατὰ δὲ τὴν κς' 30 τοῦ φεβρουαρίου οἱ ἐν Ἱερουσαλὴμ Σαρακηνοὶ καὶ οἱ πέραξ ἔτρεξαν εἰς Ρέμπλι καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ ὄσους εὗρον διήρπασαν· ἐξ ὧν οἱ ἐν ἄνδρες προέλαβον καὶ ἔφυγον, ἄλλοι εἰς Ἰόππην καὶ ἄλλοι

εἰς τὰ περίχωρα Νεαπόλεως· τῶν δὲ γυναικῶν ἐπιμεινασῶν μετὰ τῶν ἀνηλίκων παιδῶν, ὡς μηδεμίαν ὑποψίαν ἔχουσῶν, αἴφνης αὐτὰς αἰχμαλωτίσαντες, διήρπασαν τοὺς οἴκους αὐτῶν κατασκάψαντες μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν θεμελίων· τὴν δὲ ἐκκλησίαν τοῦ
5 μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, ὅπου καὶ ἡ κολώνη τῆς χήρας, πυρὶ κατεκρήμνισαν καὶ τὸν ἐν αὐτῇ πρεσβύτερον παπᾶ Ἰωσήφ τοῦ-πίκλην Ζαχσάν κατέσφαξαν μετὰ τοῦ κανδηλάπτου· τοὺς δὲ αἰχμαλώτους ἐπώλησαν εἰς τὸ μοναστήριον ἡμῶν, ὡς ὄντας τοὺς πλείονας ὁμοδόξους, οὓς καὶ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῶν ἁγίων Θεο-
10 δῶρων κατόπισαν οἱ ἡμέτεροι, ὄντας ψυχὰς ἐγγύς που τῶν διακοσίων, ζωοτροφοῦντες καὶ ἐνδύνοντες τούτους πολὺν χρόνον. Κατὰ δὲ τὴν ιε' τοῦ αὐτοῦ φεβρουαρίου μετὰ πολλῶν ἀπειλῶν οἱ ἐν-τόπιοι Σαρακηνοὶ ἐφυλάκωσαν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως ἄνδρας ὑπερχιλίους ὀρθοδόξους, Φράγκους, Ἀρμενίους καὶ Κόπτας· ὅπου
15 τῇ ιθ' τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἡμέρα Σαββάτῳ πρὸς τὸ ἑσπέρας, ἐφάνη τὸ Θεῖον Φῶς ἐπὶ τοῦ Παναγίου Τάφου, οὐχ ἄπαξ, οὐδὲ δὶς, οὐδὲ ὑπὸ τινων μὲν ὠράθη, ὑπὸ τινων δ' οὐχ ὠράθη, ἀλλὰ σχεδὸν ὑπὸ πάντων καὶ μάλιστα τῶν προσκυνητῶν· οἷτινες ὄντες ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν καὶ οὔτοι ὑπέκυψαν τῇ ἀλόγῳ ὀρμῇ τῶν ἀνημέρων
20 θηρίων, φυλακισθέντες σκοπῶ ἀπανθρώπῳ καὶ ἀγρίῳ τοῦ θανατώσαι αὐτοὺς ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἀπονητὶ καὶ ἔπειτα τοὺς καλογήρους· ὁ δὲ Ζωοδόχος Τάφος τρὶς μυροβλύτης ἀνεδείχθη, παρηγοροῦντος αὐτοὺς τοῦ ἐν αὐτῷ τάφεντος παντοδυνάμου Θεοῦ. Ἐφρουροῦντο τοιγαροῦν οἱ χριστιανοὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ φυλακῇ, τρεφόμενοι ὑπὸ
25 τοῦ μοναστηρίου ἡμῶν ὑπὲρ τὰς οε' ἡμέρας, ὅτε μετὰ πολλῶν χρημάτων πρὸς τοὺς Σαρακηνοὺς τὰ μοναστήριά οἴονει καὶ αὐτοὺς ὡς αἰχμαλώτους ἐξαγοράσαντες ἐξήγαγον τῆς ἁγίας φυλακῆς. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ρψϛθ', τῇ κγ' μαίου, ἡμέρα δ', ὥρα ς' τῆς ἡμέρας, ἀφίκοντο καὶ στρατὸς εἰς Ἱερουσαλήμ ἄνδρες χίλιοι διακό-
30 σοι, πρὸς φύλαξιν τῆς πόλεως, τὸ πλεῖον ἀπὸ τῶν ἐντοπίων Σαρακηνῶν· ἠκούσθησαν γὰρ τὰ καθ' ἡμῶν μεγάλα καὶ ἀνούποιστα δεινὰ ἕως εἰς τὰ ὦτα τοῦ ῥηθέντος σουλτάνου. Κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν καὶ πατριαρχικὸν ἀπεστάλη (γράμμα), διορίζον ἐπίτροπον τῆς

Ἱερουσαλήμ τὸν πανιερώτατον ἅγιον Ναζαρέτ κύριον Κύριλλον, καὶ κατὰ τὴν Τρίτην τῆς ἐβδομάδος, τῇ κδ' τοῦ αὐτοῦ μαίου, παρέλαβε τὰ τῆς ἐπιτροπῆς, παραιτησαμένου αὐτὴν τοῦ πανιερωτάτου ἁγίου Σκυθοπόλεως κύρ Ἀρσενίου. Αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἦλθε καὶ γράμμα ἐκ Πτολεμαῖδος, δηλοποιοῦν τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημίαν τοῦ Σεβαστείας Ἀγαπίου, ἣτις ἐγένετο ἐν αὐτῇ τῇ Πτολεμαίδι τῇ κα' ἀπριλίου. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει, μηνὶ ὀκτωβρίῳ, ἔφθασαν ἀπὸ τῆς Κωνσταντίνου ὁ βεζύρης Ἰωσήφ μετὰ στρατεύματος ὑπὲρ τὰς ρ' χιλιάδας, καὶ ἐσκήνωσαν ἔξωθεν τῆς Ἰόππης, εἰς τὸν Ῥὰς-Ἰλαὴν καλούμενον τόπον. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ αὐτοῦ ὀκτωβρίου ἀνέβη εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ ὁ σαράφης τοῦ βεζύρη, Μονοφυσίτης, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ πλείονας τῶν τετρακοσίων Ἀρμενίων χάριν προσκυνήσεως· δι' ὃν ὁ μαντριάρχης τῶν Ἀρμενίων ζητήσας ἄδειαν παρὰ τοῦ ἁγίου ἐπιτρόπου λειτουργῆσαι ἐν Βηθλεέμ καὶ μὴ λαβῶν, ὡς ἀσύνηθες (δὶς γὰρ τοῦ ἔτους καὶ μόνον ἐδόθη αὐτοῖς λειτουργεῖν κατὰ τὴν βόρειον πόλιν τοῦ Ἁγίου Σπηλαίου, ἔξωθεν, μίαν τὰ Φῶτα καὶ ἑτέραν μετὰ τὴν Ἀνάστασιν), ἐσιώπησε κακὰ βυσσοδομεύων· οὐ γὰρ κατὰ καιροὺς παύουσιν οὗτοι οἱ Ἀρμένιοι τῇ μὲν γλώσση ἄσματα φθειγόμενοι, τῇ δὲ ψυχῇ καὶ ἔργοις καιροῦ τυγχάνοντες δόλους καὶ ζημίας καὶ τόπους ἀρπάζοντες, ὅτε μὲν φιλοκαλήματα [ποιεῖν], ὅπου οὐκ εἰδίσται, ἐν τῇ Ἁγίᾳ Πόρτᾳ τοῦ θείου ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, ὅτε δὲ εἰς τὴν ἁγίαν Γεθσημανὴν λειτουργεῖν ἅπαξ τοῦ ἔτους ἐπὶ τῶν θεοπατόρων μνημάτων τῇ μνήμῃ Ἰωακείμ καὶ Ἄννης· ὅπερ διὰ φιλοτιμίαν ἐγένετο αὐτοῖς ἐν ἔτει ραψπγ', ζητήσαντος τοῦτο διὰ τότε καὶ μόνον Ἰωακείμ τοῦ μαντριάρχου αὐτῶν. Τὸν δὲ δεῦτερον χρόνον καὶ τὸν ἐξῆς, τῶν ἡμετέρων σιωπησάντων, ἔθος ἐτελέσθη κατ' ἑνιαυτόν. Ἄλλοτε σεντούκαν μεγάλην ἔβαλον, ἀπὸ τὸ μέρος τάχα τῶν Κοπτῶν (ἐπὶ τὴν Γεθσημανὴν καὶ τοῦτο), σαμτάνιον ἐπηξάν ἐν τῷ ἀνατολικῷ τοίχῳ, ὅπου ἔξω τοῦ Θεομητορικοῦ Μνήματος προσκυνοῦσιν οἱ Ὀθωμανοί· κανδήλια, λειτουργίας ἀσύνηθεις· κλειδα ἔχουσι τῆς πόρτας τῆς ἐκκλησίας, τῆς αὐτῆς ἁγίας θεομητορικῆς ἐκκλησίας, καὶ καταβαίνουσι τὰς νύκτας καὶ λειτουργοῦσιν, ὅτε θέλουσιν, ἐν αὐτῇ· καὶ ποῖος δύναται, εἰ

μή ἢ Δέσποινα, ἢ ὑπ' αὐτῶν αὐτὴ τε καὶ ὁ μονογενὴς αὐτῆς υἱὸς
δυσφημούμενοι, ἀντιπολεμῆσαι τούτοις; Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τού-
των· κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν ὀκτώβριον ἦλθε καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἄπου-
μάρακ ἡγεμῶν τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ Γάζης, χατζῆ-Μεσεμέτης. Περὶ
5 δὲ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ ὀκτωβρίου ἀνέβη εἰς Ἱερουσαλήμ ἡμέρα
β' τῆς ἐβδομάδος ὁ κουμαντάντης Ἰσμῆτ Ἐγκλέγος καὶ τοῦ με-
γάλου σταυροῦ καβαλλιέρης, ὃν ὑπεδέξατο ὁ ῥηθεις ἡγεμῶν φιλο-
φρόνως. Οὗτος τοίνυν ὁ Ἰσμῆτ διερχόμενος τῶν προσκυνημάτων
χάριν περιδιαβάσεως μὲ σημαῖαν ἔχουσαν σταυρόν, ἀπῆλθε καὶ
10 εἰς Βηθλεέμ· πρὸς ὃν ἀνέφερον ὑπούλως οἱ Φράτορες, ἵνα σὺν
ἡμῖν φιλοκαλῶσι τὸ ἔξωθεν τοῦ κατωφλίου τῆς βορείας πύλης τοῦ
Ἁγίου Σπηλαίου· ὅστις μὴ εἰδῶς τὸ τῶν Φρατόρων πανοῦργον
εἶπεν ἵνα συμφιλοκαλῶμεν, καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἐρίζειν πρὸς ἀλλήλους
καὶ γεμίζειν τὰ πουγγεῖα τῶν Σαρακηνῶν χρήμασι, πάνυ φρονί-
15 μως· ὅστις τῇ δ' τῆς ἐβδομάδος, β' δὲ νοεμβρίου, ἐπανέστρεψεν
καταβάς εἰς Ἰόππην. Ἐμειναν λοιπὸν οἱ Φράροι συμφιλοκαλοῦντες
τὸν εἰρημένον τόπον σὺν ἡμῖν· ἐν δὲ ἔτει α'ω', μαρτίου ἰ', ἡμέρα
Σαββάτου, ὥρα θ', ὥρμησαν Ἄραβες σκηνῆται μαῦροι, τὸν ἀριθ-
μὸν ιη', εἰς τὴν λαύραν τοῦ ἁγίου Σάββα, καὶ ὑποτιθέντες πῦρ
20 εἰς τὴν θύραν τοῦ μοναστηρίου τὴν κατὰ δυσμὰς, κατέκαυσαν αὐ-
τὴν· καὶ εἰσπηδῆσαντες εὔρον τὴν τοῦ νάρθηκος θύραν κεκλεισμέ-
νην, καὶ μὴ δυνηθέντες Θεοῦ δυνάμει ποιῆσαι οὐδέν, ἔτρεξαν εἰς
τὸ ἱερὸν κουβούκλιον τοῦ ὁσίου Σάββα, καὶ πυρπολήσαντες τὴν πύλην
ἤρπασαν ὅσα εὔρον. Ὁμοίως εἰργάσαντο οἱ λησταὶ καὶ ἐν τῷ ναῷ
25 τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ ἐν τῷ κελλίῳ τοῦ ἡγουμένου, τῷ ἐν τῇ
αὐτῇ περιοχῇ, καὶ εὐθέως ἔφυγον, οὐκ ὀλίγην δράσαντες ζημίαν
καὶ φόβον τοῖς ἐκεῖσε ἀσκουμένοις ἐμβαλόντες. Τῇ δὲ ἐπαύριον,
ἥτις ἐστὶν ἡ Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, φροντίδα ἀξιό-
χρεων μαθόντες οἱ περὶ τὸν πανιερώτατον ἐπίτροπον κατέβαλον,
30 πέμφαντες τέκτονας, ξύλα, σανίδας καὶ σίδηρα, καὶ οὕτως πάλιν
ἀνεκαίνισαν τὰ διεφθορότα. Ἄλλ' ἡ θεία δίκη αὐτοὺς τοὺς κα-
κούργους κατ' αὐτὸν τὸν μῆνα ταχέως ὑπεξῆλθε· ὀρμήσαντες γὰρ
οὔτοι καὶ εἰς τὰ περίχωρα τῆς Βηθανίας καὶ εἰς ἄλλους σκηνίτας

ἐχθρούς αὐτῶν ἀρπάσαι τὸ τυχόν, καὶ γνωσθέντες κατεσφάγησαν αὐτοὶ τε καὶ ἄλλοι ὁμογενεῖς αὐτῶν, ὡς λέγουσιν, ὑπὲρ τοὺς ἐξήκοντα. Τῇ δὲ ιζ' μαρτίου ἐμάθομεν, ὅτι ὁ ῥηθεὶς βεζύρης, ὁ κατὰ τὸν παρελθόντα νοέμβριον ἐκστρατεύσας, ἀπὸ τὸ Ῥὰς-Ἰλαὴν κατέλαβε τὸ Ἀρῆσι, πύργον ὀχυρὸν ὑπὸ τῶν Γάλλων φρουρούμενον, 5 καὶ νόμῳ πολέμου λαβὼν τὸν δεκέμβριον εἰς Αἴγυπτον ἀνέζευξεν, ὡς διὰ συνθηκῶν μετὰ τῶν Γάλλων κυριεῦσαι τῆς Αἰγύπτου. Διατρίψας οὖν Ἰανουάριον καὶ φεβρουάριον ἔξωθεν τῆς Αἰγύπτου, καὶ μετὰ ταῦτα διὰ προφάσεων πολλῶν οἰκτρῶς ὑπὸ τῶν Γάλλων διωχθεὶς ἐπανέστρεψε, μόλις τὸ ζῆν φυλάξας, εἰς τὸ Ἀρῆσι καὶ 10 ἐκεῖθεν ἐπανήλθε πάλιν εἰς τὸ Ῥὰς-Ἰλαὴν κατὰ τὴν Ἰόππην, τῇ κς' μαρτίου, μετὰ ὀλίγου στρατεύματος. Τῇ μέντοι κη' τοῦ αὐτοῦ, τῇ ιβ' ὥρα τὸ ἑσπέρας, ἔκλειψις σελήνης ἐγένετο, τὸ ἡμισυ μέρος αὐτῆς ἀπὸ τοῦ νοτίου μέρους· καθ' ἣν ἡμέραν ἐμάθομεν, ὅτι ὁ ἡγεμὼν τῆς Ἱερουσαλήμ, ὁ χατζῆ-Μσεμέτης Ἀπουμάρακ, ἐπόρθησε τὸ Μπέστ-Ζημπρίν, ὀχύρωμα δυσάλωτον ὑπὸ Χεβρωνιτῶν φρουρούμενον, καὶ ἐθανάτωσε πολλοὺς καὶ ἠχμαλώτευσεν οὐκ ὀλίγους. Μαΐου δὲ φθίνοντος κατέβη ὁ μαντριάρχης ὁ προειρημένους τῶν Ἀρμενίων εἰς Ἰόππην, πρὸς τὸν βεζύρην ἐγκαλέσων ἡμᾶς 15 περὶ τῶν προσκυνημάτων Βηθλεέμ καὶ Γολγοθᾶ, σύμμαχον ἔχων τὸν καιρὸν καὶ τοὺς περὶ σαράφην καὶ ὀπωσοῦν καὶ αὐτὸν τὸν βεζύρην διαυθεντευτήν, ἔτι δὲ καὶ τὸν χρυσόν· συνέβη γὰρ τότε καὶ ἀπεβίωσε καὶ ὁ ἐνθερμος ὑπέρμαχος τῶν προσκυνημάτων, ὁ ῥηθεὶς Γεωργάκης μπεηζαντὲς Καραζᾶς ὁ μέγας δραγομάνος. Ἄλλ' ὁ Θεὸς ἐξῆγειρε τὸν σιῶρ Φραγγίνην, περὶ οὗ προείπομεν, 25 ἐπίτροπον τῶν Ῥώσων, ἔχοντα παραγγελίαν παρὰ τοῦ ἐν Βασιλευούσῃ πρέσβεως διαυθεντεῦειν τὸ μοναστήριον τῶν Ῥωμαίων· κατέστρεψε δὲ ἡ θεία δίκη τὸν πολέμιον αὐτῆς ἐν τάχει Ἀρμενάρχην, ὃν εἶπομεν, ἐν Ἰόππῃ, διαρραγέντος καὶ τοῦ φερμανίου ὑπὸ τοῦ Φραγγίνῃ, τοῦ ὅπερ ἔλαβον οἱ Ἀρμένιοι διὰ τὰ ῥηθέντα 30 προσκυνήματα. Τῇ δὲ γ' ὀκτωβρίου προσταγῆς ἀπαραιτήτου φθασάσης εἰς τὸ μοναστήριον ἡμῶν, διοριζούσης περὶ ἐπιτρόπου καὶ δραγομάνου Ῥωμαίων καὶ Ἀρμενίων καταβῆναι εἰς Ἰόππην, ὡς θέ-

λοντος αὐτοὺς τοῦ βεζύρη, κατέβησαν. Ἦν δὲ ἡ βουλή αὐτοῦ,
ἵνα ἡμεῖς καὶ οἱ Ἀρμένιοι δανείσωμεν τὸ βασίλειον τῶν Ὀσμανλίδων
πεντακοσίας χιλιάδας γρόσια· ὅπερ, ὡς ἡμῖν ἀδόνατον, Θεοῦ συνερ-
γούντος καὶ τοῦ ἀγίου ἐπιτρόπου κλαίοντος καὶ παρακαλοῦντος, μό-
5 λης ἀπεφασίσθη εἰς ἑκατὸν εἰκοσιπέντε χιλιάδας γρόσια μόνον παρ'
ἡμῶν ὃ καὶ ἐγένετο, καὶ ἐδανείσθη τὸ βασίλειον δι' ὁμολογίας τὰ
ῤηθέντα· μετὰ δὲ ταῦτα καὶ ὁ βεζύρης καὶ ὁ πασᾶς τῆς Ἱερου-
σαλήμ χατζῆ-Μεεμέτης· ὥστε συμποσοῦνται ὑπὲρ τὰ πεντακόσια
10 πούγγεϊα. Μὴ ἔχον δὲ τὸ μοναστήριον ἡμῶν τὴν τσαούτην πο-
σότητα, ἐδανείσθη ἀπὸ τῶν ἐθνῶν μετὰ τόκου βαρέος· καὶ πωλή-
σαντες τὰ κανδήλια καὶ ἄλλα σκεύη ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ τοῦ Πα-
ναγίου Τάφου, μετὰ βίας ἐξήρκεσαν. Τὸν δὲ δεκέμβριον καὶ ἰανουά-
ριον, ἐν ἔτει αῶα', δις κλέπται διὰ νυκτὸς χαλάσαντες τὸ πρὸς
15 τὴν δύσιν ἐκτισμένον παραθύριον τῆς θεομητορικῆς ἐν τῇ Γεθση-
μανῆ ἐκκλησίας, τὸ πλησιάζον πρὸς τὴν θύραν αὐτῆς, ἔκλεψαν
μόνα τὰ εὐρεθέντα ἱερὰ σκεύη καὶ ἄμφια μόνον ἡμῶν τῶν Ῥω-
μαίων. Ὅθεν ἐν ὑποψίᾳ οἱ Ἀρμένιοι περὶ τούτων ἐγένοντο· κατὰ
γὰρ ταύτας τὰς ἡμέρας ἐζήτησαν ἐκβαλεῖν τὴν ἡμετέραν ποδίαν,
ἣν (ὡς εἰς ὄλον τὸ ἱερὸν κουβούκλιον περισκεπόμεν, οὕτω καὶ
20 κατ' ἐμπροσθεν τῆς δυτικῆς πύλης τούτου, ὡς ὄν ὄλον ἡμέτερον)
καὶ διὰ χειρὸς ἡμῶν ἐξέβαλον, ἐπιθέντες τὴν ἑαυτῶν καὶ φοβε-
ρίζοντες ἐπὶ τῷ αὐτῶν πλούτῳ, ἐὰν μὴ ταύτην ἐπάρωμεν ἐκεῖ-
θεν, ἐγκαλέσαι ἡμᾶς εἰς τὸν βεζύρην ὑποσχέσει πολλῶν πούγγεϊων,
καὶ ἀφελεῖν τὸν ναὸν ὄλον ἀφ' ἡμῶν· τὸ δὲ ῤηθὲν παραθύριον δι'
25 ἀδείας τῶν κρατούντων ἐκλείσθη ὑφ' ἡμῶν.

II.

(ΜΑΞΙΜΟΥ τοῦ ΣΥΜΑΙΟΥ)

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΜΗ ΚΑΤΑΣΤΡΩΘΕΝΤΑ ΕΝ ΤΩΙ ΙΣΤΟΡΙΚΩΙ ΤΗΣ
ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ.

(Cod. Patriarch. 186, f. 89β—105β, 209α—216β).

Παρθένιός τις μετὰ δύο ἀνεψιῶν του διὰ μικρὰν ἀφορμὴν κατέφυγεν εἰς Ἄραβας, πολεμῶν τὸ μοναστήριον τῶν Ῥωμαίων οὗ ζηλωτῆς καὶ τις Γρακοῦπ Ἀκριώτης ἐγένετο, πρόσφυξ φυγῶν εἰς τὴν Ὀρεινὴν. Ἄλλ' ὁ μὲν Παρθένιος, ὡς δῆθεν μετανοήσας, πρὸ πέντε ἤδη χρόνων τῆς μάχης ἐπέστρεψεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, ὅπου διατρίβων ἐν ἔτει ἁωά' μὲ τουφέκι ἐκτόπησεν Ἄραβὰ τινὰ Τοῦρκον ἀλόγως· ὃς μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἡμερῶν ἐκ τῆς πληγῆς ἀπέθανε τὸν τρέξαντα νοέμβριον· ὁ δὲ κτυπήσας μὲ τὸν ἕνα τῶν ἀνεψιῶν του φυγὰς ὄχητο εἰς Ἰόππην· ὁ δὲ Γρακούπης πολλὰ φοβερίσας τοὺς Ῥωμαίους ἄφαντος ἐγένετο (ἁωά'), ζημιώσας [ἡμάς] γρόσια 600.

Τῷ αὐτῷ ἔτει, τῇ ἑορτῇ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, προσκυνητῆς τις ἔμπροσθεν τῆς μεγάλης κολυμβήθρας ἀποπληξία πεσὼν τῷ πρωί ἐτελεύτησεν ἐν Βηθλεέμ· τῇ δὲ κγ' τοῦ δεκεμβρίου οἱ Ὀρεινῖται εὐρόντες τὸν τῆς Βηθλεέμ ἡγούμενον Ἰερεμίαν, ἀπερχόμενον μετὰ ἐνὸς παιδὸς χριστιανοῦ Βηθλεεμίτου εἰς Βηθλεέμ, ἐπίασαν καὶ ἐφυλάκωσαν εἰς τὴν Ὀρεινὴν, κρατήσαντες αὐτὸν ὅπου τὰ Πέτρινα Ῥεβίδια, δι' ἃ ζητοῦσι παραλόγως ἐκ τῶν μοναστηρίων [ἄσπρα]. Οἱ αὐτοὶ πρὸ ἐπτὰ ἤδη χρόνων εἰσδραμόν-

τες τὴν νύκτα εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Σταυροῦ, τῷ μεγάλῳ Σαββάτῳ, ἐθανάτωσαν τὸν μοναχὸν Ἱερεμίαν, ἡγούμενον αὐτόθι, καὶ πλείω τῶν ὀκτῶ χιλιάδων ἤρπασαν γροσίων.

Τῇ κς' τοῦ δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, τῇ πρώτῃ ὥρᾳ τῆς
5 ἡμέρας, ἐγένετο σεισμὸς μικρὸς ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ.

Τῷ δὲ ἰανουαρίου ιδ' ἀφῆκαν ἀφ' ἑαυτῶν, ἴσως φοβηθέντες τὸν ἐρχομὸν τοῦ ἡγεμόνος ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, τὸν ῥηθέντα Ἱερεμίαν ἱερομόναχον καὶ ἡγούμενον τῆς Βηθλεέμ, ἔξαποστείλαντες ἄνευ λύτρων καὶ ἄνευ δώρων (ποίησαντα ἐν τῇ σκλαβίᾳ
10 ἡμέρας κη'), οἱ Ὁρεινῖται φημί. Οὗτος δὲ ὁ ἡγεμὼν ἐπανελθὼν ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ μαθὼν τὴν ὑποστροφὴν τοῦ βεζύρη ἐξ Αἰγύπτου καὶ αὐτόθεν εἰς Κωνσταντίνου, κατέβη εἰς Γάζαν καὶ Ῥέμι διὰ προῦπάντησιν. Καὶ μετὰ τὸ ὑποχωρῆσαι τὸν βεζύρη εἰς τὴν πρὸς Συρίαν φέρουσαν, κατῆλθε καὶ εἰς Ἴοπ-
15 πην, καὶ τῇ β' τοῦ μαρτίου, Κυριακῇ τῆς Ὁρθοδοξίας, ἔφερεν εἰς τὸ αὐτοῦ κριτήριον τὸν ἐν Ἴοππῃ ἡγούμενον ἀρχιμανδρίτην Ἀγάπιον καὶ ἔστρωσεν εἰς τὸ ξύλον καὶ ἔδειρε πληγὰς ρν', καὶ εἶτα ἀπέστειλεν αὐτὸν φοράδην ῥιφῆσαι εἰς τὴν θάλασσαν, ἵνα πνιγῇ· τοῦτο δὲ ἐποίησεν ἀκούσας τὸν μουτσελήμην αὐτοῦ ἐν Ἴοππῃ,
20 συκόφαντήσαντα τὸν ῥηθέντα Ἀγάπιον, ὡς εἰπόντα περὶ τῶν προσφύγων χριστιανῶν εἰς αὐτὸν τῷ αὐτῷ μουτσελήμῃ Ἀπουζάφαρ, ὅτι "οἱ χριστιανοί, οὐδὲ ζητεῖς ἀναίτιως ζημιῶσαι, εἰσὶ ῥαγῆδες μου". Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ἐκινδύνευσε τὴν ζωὴν ὁ εὐλογημένος οὗτος ἡγούμενος, εἰ μὴ ὁ Θεὸς ἔνευεν εἰς τὴν καρδίαν
25 τοῦ ἡγεμόνος καὶ ἐπέστρεφε τοῦ θανάτου. Φυλακισθέντα δ' εἶτα αὐτὸν ἐρρύσατο τῆς φυλακῆς ὁ ἡγούμενος τῶν Φράγκων πάτερ Δογίζος, φίλιος φερόμενος μετὰ τοῦ αὐτοῦ Ἀγαπίου, μεσιτεύσας εἰς τὸν αὐτὸν ἡγεμόνα· ὅστις ἔπειτα ἀποστείλας εἰς Ἱερουσαλήμ κατεβίβασε τὸν ἐπίτροπον τοῦ πατριάρχου ἅγιον Ναζαρέτ κύριον
30 Κύριλλον, περὶ οὗ προεῖπομεν, καὶ τὸν δραγουμάνον τῶν Μονοφυσιτῶν· καὶ ζητήσας ἔλαβε πόλισσας ἀφ' ἐκάστου μοναστηρίου ἀνά ἑκατὸν χιλιάδας γρόσια, τοῦ ἀποδοθῆναι ταῦτα παρά τε τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν Ἀρμενίων τοῖς ἐν Βασιλευούσι κρατοῦσιν. Ἐν-

ταῦθα μέντοι ὑπέσχετο ἀποδοῦναι τοῖς μοναστηρίοις μετὰ παρέ-
λευσιν ἡμερῶν ἐνενήκοντα τριῶν, ἀρχομένων ἀπὸ τῆς μαρτίου αὐτῶν
ἔτους. Ἐδόθη δὲ καὶ παρ' ἡμῶν ἄδεια τοῖς Ἀρμενίοις καὶ ἐλει-
τούργησαν εἰς τὴν ἁγίαν Βηθλεέμ τῇ ἰβ' μαρτίου, ἡμέρα Τε-
τράδι, εἰς τὴν τράπεζαν οὐκ οἱ Κόπται δὴ λειτουργοῦσι κατ' 5
ἔτος· τοῦτο δὲ τοῖς Ἀρμενίοις ἐδόθη, ὡς τάχα μὴ λειτουργήσασαι
τὴν συνειδισμένην τῶν λειτουργίαν τὰ Θεοφάνια. Οἱ αὐτοὶ Ἀρμε-
νιοὶ ἐκρέμασαν πρὸ τριῶν ἤδη χρόνων εἰκόνα καὶ κανδήλαν ἀρ-
γυρᾶν εἰς τὴν ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐκκλησίαν,
κατὰ τὸν Πεζαλαῶν, ἄνευ αἰτήσεως ἐκ τῶν ἡμετέρων, πλὴν τοῦ 10
τότε εὐηθεστάτου ἡγουμενεύοντος.

Ἐν ἔτει αὐτῶν, τὸν νοέμβριον, οἱ Φράγχοι τὸ ἀγορασθὲν πρὸς
αὐτῶν παρὰ τοῦ Ζεράλλα Ἱεροσολυμίτου σπήλαιον τῶν ἁγίων
Ἀποστόλων, τὸ ἐν τῇ ἁγίᾳ Γεθσημανῇ πρόσεγγυς, κατὰ τὸ νό-
τιον μέρος τῆς ἐκκλησίας, ὠκοδόμησαν [στήσαντες] ἐπάνω αὐτοῦ 15
κύκλον ὑψηλὸν κτιστόν, ἀνοικτὸν καὶ ὑπαιθρον ὄντα, καὶ ἐν τῷ
μέσῳ τούτου ἔθεντο σιδηρὰ χοντρά ὡς δίκτυον δεκαεξί, καὶ τῷ
αὐτῶν τῇ κη' μαρτίου ἔστησαν καὶ θύραν σιδηρᾶν [ζυγίζουσαν]
ὀκτάδες διακοσίας ἐβδομήκοντα. Ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει καὶ οἱ Ἀρμε-
νιοὶ ἔστησαν πόρταν σιδηρᾶν, τὸν ἰανουάριον, εἰς τὸ λεγόμενον 20
χάνι ἐν Βηθλεέμ, ὑποκάτω εἰς τὸ μοναστήριόν τῶν· τὸ δὲ κατώ-
φλιον, τὴν πέτραν, ἔλαβον παρ' ἡμῶν αἰτήσαντες, οὕσαν ἐγγὺς
τῆς ἔξω τῆς μεγάλης ἐκκλησίας παλαιοτάτης πόρτας.

Ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει ἀπριλίου β' τὴν νύκτα τῆς Τετράδος Ἀρα-
βες κλέπτει κατέαξαν τὴν πόρταν τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωρ- 25
γίου, τῆς ἔξω τῆς Ἱερουσαλήμ, κατὰ μεσημβρίαν πρὸς τὴν πόρ-
ταν τοῦ κάστρου τὴν λεγομένην Μπάμπ-ἰλ-Χαλήλ, ἦτοι τοῦ Ἀβραάμ,
καὶ εἰσελθόντες ἔκλεψαν καὶ φελόνια δύο καὶ τὸ δισκοπότηρον τὸ
ἱερὸν καὶ ὄσα εὗρον βιβλία τῆς ἀκολουθίας.

Ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει ἀπριλίου κα' ἐγένετο ὄμβρος μέγας εἰς τὰ 30
μέρη τῆς λαύρας τοῦ ἁγίου Σάββα, ὥστε ἐπλημμύρησεν ὁ κάτω
κῆπος καὶ ἐλίμνασε, σταθέντος ἐν αὐτῷ τοῦ ὕδατος ἐπιπόλαιον
ἡμέρας δύο.

Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ συνεφώνησαν οἱ ἐν Ἱερουσαλήμ Σαρακη-
νοὶ καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ ἡγεμόνος Μεεμέτ-πασα
τοῦ προρρηθέντος, καὶ ἀπέστειλαν λιβέλλους δύο, τὸν μὲν εἰς τὸν
ἐν Πτολεμαίδι Ζεζάρ-πασαν, ἵνα διαυθεντεύσῃ τὴν Ἱερουσαλήμ,
5 τὸν δὲ σταλησόμενον δι' αὐτοῦ εἰς τὸν ἐν Κωνσταντίνου σουλτά-
νον Σελήμ, δηλοποιούντες τὰς ἀνυποίστους ἀδικίας καὶ ἀρπαγὰς
τοῦ ῥηθέντος Μεεμέτ· ὅστις πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀδικήμασι καὶ βιαίαις
χρηματικαῖς πολυαρθμοῖς λήψει κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἀπέστειλε
ζητῶν ἀπὸ μὲν τῶν σπαχίδων γρόσια τριάκοντα χιλιάδας, ἀπὸ δὲ
10 ἐκάστου ἀνωφλίου καθόλου, Μωαμετάνου δηλαδὴ Ἰουδαίου καὶ τῶν
Νασάρα, ἀνὰ πεντήκοντα γρόσια. Ὅθεν διὰ ταῦτα ἐνωθέντες οὗτοι
σὺν τοῖς πέραξ τῆς Ἱερουσαλήμ Ἄραφι καὶ περιοίοις, ἤγειραν
κατ' αὐτοῦ τοῦ Μεεμέτ-πασα τὴν ἀποστασίαν.

Ἀωβ' μαΐου δ', ὥρα δ', ἀπ' Ἀνατολῆς εἰς Δύσιν ἐπέτων
15 ὑψηλὰ ἀραχνοειδῆ φάσματα ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ, καὶ τῇ ι' τοῦ
αὐτοῦ, ἡμέρα Σαββάτου, ὥρα ε', εἰσῆλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ ὁ Σο-
λομών-πασας, μουχαφίσης τῆς αὐτῆς, ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ Ζε-
ζάρ-πασα ἀπὸ τῆς Πτολεμαίδος σὺν στρατεύματι [ἔξ] 150 [ἀν-
δρῶν], ὃν ὑπεδέξαντο οἱ ἐντόπιοι χαίροντες. Ὅμοίως δὲ ἀπεστά-
20 λησαν παρὰ τοῦ αὐτοῦ Ζεζάρ-πασα καὶ εἰς Γάζαν Πέμιλι καὶ
Δύδδαν μουτσελήμιδες· τὴν δὲ Τόππην διὰ στρατοῦ καὶ στρατηγοῦ
μέχρι τεσσάρων χιλιάδων ὁ αὐτὸς Ζεζάρ ἔχει ἤδη τρίτην ἡμέ-
ραν πολιορκημένην, ζητῶν ζῶντα συλλαβέσθαι τὸν Μεεμέτ-πασα
τὸν Ἀσσάλ. Οὗτος ὁ Ἀσσάλ μετὰ πολυήμερου πολυειδοῦς βασάνου
25 τὸν ῥηθέντα Ἀπουζάφαρ ἐθανάτωσεν. Οὕτως ἠκούσθη σήμερον τῇ
ισ' μαΐου.

Τῇ κη' τοῦ Ιουλίου οἱ Ὀρεινῖται ζητήσαντες παρ' ἡμῶν ἀναι-
τίως γρόσια 500 καὶ μὴ λαβόντες διὰ νυκτὸς κατέκαυσαν καὶ
κατέκοψαν ἐλαίας τοῦ Τιμίου Σταυροῦ 43, καὶ ἔτι μένοντες μετὰ
30 πλείονος ἀπειλῆς ζητοῦσι ταῦτα· ἀλλ' ἔλαβον εἶτα αὐτά, ἵνα μὴ
ποιήσωσι χεῖρονα.

Τῇ λα' αὐγούστου, ἡμέρα Κυριακῆ, τῇ ἕκτη ὥρα τῆς νυκτὸς
ἐγένετο ἐκλειψις σελήνης, τὸ ἥμισυ αὐτῆς μέρος.

Τῇ ἰ' σεπτεμβρίου ἦλθεν εἰδησις, ὅτι ὁ Ἀπουλλά-πασας κατέστη καὶ πάλιν ἡγεμὼν τῆς Δαμασκοῦ Νεαπόλεως Ἱερουσαλήμ καὶ Χεβρών διὰ τοῦ Ζεζάρ-πασα· ὁ δὲ Ἀσσάλ ἔτι μένει ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Ἰόππης περικεκλεισμένος μέχρι τοῦ ,αὐγ' φεβρουαρίου γ' καθ' ἦν ἡμέραν διὰ τὴν ἀνύποιστον πεῖναν εἰσελθὼν εἰς 5 καίκιον Ἰόππιτῶν σὺν τοῖς ἀναγκαίοις αὐτοῦ ἀνθρώποις ἐξώκειλεν εἰς Λαοδίκειαν· εἰς γὰρ διάστημα τῶν τελευταίων δέκα ἡμερῶν, ἐγγὺς τῆς φυγῆς αὐτοῦ Ἰόππηθεν, ἐπωλήθη πᾶν εἶδος ὀσπρίου ἢ ὀκὰ ἀνά δέκα γρόσια, ὥστε ἔφαγον καὶ μουλλάρια καὶ γάτας καὶ τὰ ὅμοια οἱ στρατιῶται αὐτοῦ, καὶ μὲ τὸ αἷμα τῶν τοιούτων 10 ἐζύμωνον τὸν μπαμπακόσπορον μὲ ἄλλας ἀκαθαρσίας καὶ ἔτρωγον· ἔλαβε δὲ δάνεια παρὰ τοῦ Ἀγαπίου καὶ Προκοπίου τῶν ἐν Ἰόππη ἡγουμένων ἐπέκεινα τῶν ἑκατὸν χιλιάδων γροσίων, ἅτινα ἐδανείσθησαν αὐτοὶ ἀπὸ τε τῶν στρατιωτῶν, ἀπὸ τε τῶν ἐντοπίων δι' ὁμολογιῶν, καὶ ἔδωκαν αὐτῷ τῷ Ἀσσάλ, ῥαβδισθέντες πρότερον 15 πληγαῖς διακοσίαις πεντήκοντα καὶ φοβερισθέντες καὶ θάνατον· ὥστε ὁ Ἀγάπιος ἀπὸ τοῦ φόβου καὶ τὴν ὄρασιν σὺν τῇ ζωῇ κινδυνεύει, βλαβεῖς καὶ τὸ λογικόν. Τῶν δανειστῶν οὖν ζητούντων τὰ δάνεια παρὰ τῶν ἡγουμένων, ἀνέβη ὁ Προκόπιος εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ παραλαβὼν ἀρκοῦσαν ποσότητα συνεκατέβη μετὰ τοῦ 20 καμαράση Μητροφάνους εἰς Ῥέμλι, ὅπου μαθὼν ὅτι προσταγῆ· ἐξῆλθε παρὰ τοῦ ἐν Ἀκρι ἡγεμόνος Ζεζάρ, ἵνα μὴ πληρωθῶσι τὰ δάνεια, εἰ μὴ διὰ χειρὸς αὐτοῦ, ἀνέβη σήμερον τῇ ις' φεβρουαρίου ὁ Μητροφάνης. Ἐλύθη λοιπὸν ἡ πολιορκία ἢ ἐναήμερος τῆς Ἰόππης. Ἐγχαρτῆς μὲν ταύτης ἐγένετο ὁ Ζεζάρ τῇ γ' 25 φεβρουαρίου, οὐκ ἐχειρώσατο δὲ καὶ δι' ὃν ἡ πολιορκία Ἀσσάλ, καὶ ὁ Θεὸς γένοιτο ἴλεως· ζῆ γὰρ τὸ ἀδικώτατον καὶ πονηρότατον θηρίον, ζῆ. Ἐπληρώθησαν τὰ δάνεια.

Κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος οἱ Τοῦρκοι ἀπελθόντες, ὡς ἔθος, εἰς τὸν Κλαμπὲ πολλὰ τῶν δεινῶν ἔπαθον· ἐγερθεὶς γὰρ τις τοῦνομα 30 Ἀπτηλαζήζ, τοῦπάκλιν Μουάχεπ, υἱὸς τινος πραγματευτοῦ Μωαμετάγου πλουσίου ἀπὸ τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας, ἤτοι Γεμέν, τὴν ἡλικίαν ἤδη διάγων ἐτῶν εἰκοσιεπτὰ, πρὸ χρόνων ἄρτι δώδεκα

ἔξεκήρυξε τὸ ὄνομα τοῦ Μουχάμετ καὶ μόνον ἐν ὄνομα κηρύττων, τὸ θεὸς εἷς, ἔπεισε πολλοὺς καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ· καὶ πολλοὺς τῶν ἐκεῖσε, ἧ καὶ πάντας τοὺς Ἄραβας, ὑποτάξας, ἀπελθὼν καὶ εἰς τὴν Μέκκαν, κατεδάφισεν αὐτὴν καὶ κατέσφαξε τοὺς ἐν αὐτῇ, 5 καὶ ὡς ἄδεται τὴν πορείαν ποιεῖται καὶ εἰς τὰ τῆς Παλαιστίνης· τὸ δὲ Μεντινὲ τὴν πόλιν ἔχει πολιορκημένην, ἣν καὶ ἐχειρώσατο, ὡς ἄδεται.

Κατὰ δὲ τὴν κα' τοῦ ἤδη τρέχοντος ἰουνίου οἱ Ἀρμένιοι ἐπανεστήσαν καθ' ἡμῶν ζητοῦντες τὰ μὴ συνήθη, καὶ ἔδειραν τὸν 10 κανδηλάπτην ἡμῶν ἐν τῇ Γεθσημανῇ ἕνεκεν τούτου, καὶ ἐκρέμασαν καὶ ἐν τῇ ἀλύσει τὰ κατέναντι τοῦ Θεομητορικοῦ Κουβουκλίου καὶ ἕτερα τρία κανδήλια, καταβιβάσαντες τῇ κδ' τοῦ αὐτοῦ καὶ ἀνθρωπον τοῦ γένους Τζάραγα καὶ τοῦ μουφτῆ, ὡς δῆθεν φοβούμενοι ἡμᾶς ὡς στασιαστάς, διὰ φύλαξιν αὐτῶν. Οὕτω τρέχει 15 ἄχρι τοῦδε.

Τῇ β' ἰουνίου κατεβιβάσθη ὑπὸ τοῦ μουφτῆ ἀπὸ τὸ ἀξίωμα τοῦ μουτσελημλίου ὁ Κασήμ-μπεης, καὶ τῇ ς' τοῦ αὐτοῦ ἀπεκομίσθη ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ εἰς τὸ Ἄκρι, ὅπου καὶ εἰς παιδείας ὑποβληθεὶς ἄχρι τοῦδε βασανίζεται, τῇ ζ' ἰουλίου· καὶ 20 ἔπειτα ἠλευθερώθη καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ζεζάρ ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ.

Ἀωγ', αὐγούστου ε', ἡμέρα δ', ὦρα β', ἔκλειψις ἡλίου ἐγένετο, σκεπασθέντων κατὰ τὸ νότιον μέρος τῶν δύο αὐτοῦ τρίτων ὥρας δύο, βορειόθεν ὑποδραμούσης τῆς σελήνης εἰς τὰ νότια.

25 Ἐν ἔτει αωδ' ἀπριλίου κα' ἠκούσθη, ὅτι ἀπέθανεν εἰς τὴν Ἄκην ὁ Ζεζάρ-πασας. Μαΐου α' ἐνεποδίσθη ὁ δεύτερος καφελὲς τῶν προσκυνητῶν τοῦ καταβῆναι εἰς Ἰόππην, ὄντων ὑπὲρ τοὺς χιλίους· διότι οἱ Ἀπουγόσιδες ἐζήτουν μὲ τὸ μέσον τῶν μοναστηρίων ἐλευθερωθῆναι τὸν συγγενῆ αὐτῶν Ὁτμάν. Ὅθεν ἀπέ- 30 στείλαν τὰ μοναστήρια τῇ ς' μαΐου, ἐπίσης καὶ οἱ Ἑβραῖοι ἐκ μέρους των, ἀνθρώπους εἰς τὴν Ἄκην, πρὸς τὸν ἐπιτροπικὸν τοῦ Ζεζάρ Ἰσμαήλ-πασαν, διὰ ἐλευθερίαν τοῦ Ὁτμάν, καὶ μέχρι τοῦδε ὀκτῶ ἡμερῶν διάστημα οὐκ ἠκούσθησαν. Ἐχθρὸς ἐστάλη γράμμα

οριστικὸν παρὰ τοῦ Ἡμπραήμ-πασα, ἡγεμόνος τοῦ Χαλέπ, διορίζον ὅτι προεβιβάσθη εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Δαμασκοῦ καὶ Ἱερουσαλήμ.

Σήμερον ἡμέρα β', τῆ ις' μαΐου, ὁ δεύτερος καφελὲς τῶν χατζήδων) ἀφῆθη, ἐπὶ συμφωνίᾳ ἵνα ληφθῶσιν ἄμνηροι οἱ δρα- 5
γουμανέοι τῶν μοναστηρίων. Ὅθεν ὁ δραγουμάνος Ἀβέρκιος ὁ ἰδικὸς μας καὶ ὁ τῶν Ἀρμενίων ἐστάλησαν εἰς Ἐμμαοῦς, ἕως οὗ ἐλευθερωθῆ ὁ Ὄτμάν τῆ δὲ ιη', ἡμέρα δ', ἐπέστρεψαν ἀπὸ τῆς Ἐμμαοῦς οἱ τε δύο δραγουμανέοι καὶ ὁ μουτσελήμης· καὶ 10
γὰρ καὶ αὐτὸς συνέμεινεν αὐτοῖς· ὑπέσχοντο δὲ ἐπιστρέφαι καὶ ἐλευθερῶσαι τὸν Ὄτμάν ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Ἰσμαήλ-πασα, καὶ οὕτως ἀφῆκαν αὐτούς. Τῆ δὲ κ' τοῦ αὐτοῦ οἱ αὐτοὶ δραγομάνοι ἐξῆλθον τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ πορεύονται εἰς τὴν Ἄκην διὰ ἐλευθερίαν τοῦ Ὄτμάν, ἐπεὶ ἦλθον γράμματα παρὰ τοῦ καμαράση 15
Μητροφάνους τῆ ιη', ὅτι οὐκ ἀφήσιν αὐτούς ὁ Ἰσμαήλ-πασας, καὶ ἄν χίλια πουγγεῖα διδῶσι. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ζεζάρ ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὸ Ζήσηρ-Γιάκουπ τὸ κατὰ τὴν Τιβεριάδα στρατεύμα τοῦ Ζεζάρ εἰς τὴν Ἄκην, ἵνα λάβῃσι τὸ σιτηρέσιον αὐτῶν, καὶ ὑπήντησαν τοὺς εἰς Ἀνατολήν ἀπὸ Ἱερουσαλήμ ἀπερχομένους 20
Ἀρμενίους, μεθ' ὧν ἦσαν καὶ ἰε' χριστιανοὶ προσκυνηταί. Ἐγύμνωσαν λοιπὸν τὸ στρατεύμα ντελίδες τοὺς χατζήδες τούτους καὶ ἐφόνευσαν καὶ ἕνα Τραπεζούντιον χατζή-Ἀντώνην, καὶ ἔλαβον αἰχμάλωτον καὶ ἕνα νέον Ἀρμένιον καὶ ἦλθον εἰς τὴν Ἄκην. Τῆ δὲ κθ' μαΐου ὑπακούσας τῆς πρεσβείας τῶν δραγομάνων ὁ Ἰσμαήλ-πασας ἠλευθέρωσε τὸν Ὄσμάνην καὶ ἦλθεν [οὔτος] εἰς 25
τὸ Κάρμε, τὴν πατρίδα του· καὶ τῆ γ' Ἰουλίου ἐπέστρεψαν ἀπὸ τῆς Πτολεμαίδος διὰ τῆς Νεαπόλεως εἰς Ἱερουσαλήμ ὁ δραγομάνος Ἀβέρκιος καὶ ὁ καμαράσης Μητροφάνης, πληρώσαντες ἐλευθερωτήρια γρόσια ἑκατὸν χιλιάδας καὶ ἕξοδα τοῦ δρόμου των εἰκοσιπέντε χιλιάδας· τοσαῦτα δὲ καὶ οἱ Ζερβοί. Τῆ δὲ ι' Ἰουλίου, 30
ὥρα ἑνδεκάτη, ἤρξατο ἔκλειψις σελήνης ἕως δευτέρας ὥρας τῆς νυκτός, σκιασάσης ὅλον ἑαυτῆς τὸν δίσκον, πλὴν ἡμίσεος τεταρτημορίου.

Ἐν ἔτει ραφμε', τῇ ιδ' Ἰανουαρίου (καθὼς εὐρηται ἐν τινι παλαιῷ κώδικι τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅτι ἔγραφεν [οὕτως] ὁ πατριάρχης Ἱερουσαλήμ Γερμανὸς εἰς Κρήτην), ἐγένετο σεισμὸς φοβερώτατος ἐν τῇ Ἀγία Πόλει· ὅτε ἔπεσε τὸ τούρλαιον τοῦ ὠραιοτάτου
5 καμπαναρείου καὶ ἐχάλασε τὸ τούρλαιον τῆς Ἀναστάσεως. Ἐπεσε καὶ ὁ πύργος τῆς Βηθλεέμ, ὃς ἦν καὶ αὐτὸς καμπαναρεῖον, καθ' ὃν καιρὸν εὖρον ἄδειαν καὶ ἐπῆραν οἱ Φράγχοι τὸ Ἅγιον Σπήλαιον.

Ἐν ἔτει ραωδ', μηνὶ σεπτεμβρίῳ, ὁ Ἀσσάλ-πασας ἀπέστει-
10 λεν ἀπὸ Συρίας κουμερκχάρην εἰς Ἰόππην καὶ μουτσελήμην εἰς Ῥέμλην καὶ ἄλλον εἰς Γάζαν, κηρόξας ὅτι ἔλαβε τοὺς τόπους τούτους ἀπὸ τὴν βασιλείαν· ἀλλ' ὁ ἐν Ἰόππῃ ἀγᾶς τὴν ἐξουσίαν τούτων ἔλαβεν ἀπὸ τὸν καπετάν-πασαν, ἐλθόντα διὰ νὰ παραλάβῃ τὴν περιουσίαν τοῦ ἀποθανόντος Ζεζάρ ἐν Ἄκρῃ ἀπὸ τὸν Ἰσμαήλ-
15 πασαν, ἐκεῖ ἐν φυλακῇ τυχόντα καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ζεζάρ αὐτὸν ὄλου τοῦ Ἀκρίου κύριον κατασταθέντα. Ἠκούσθη ὁμως, ὅτι ἔδωκεν ὁ αὐτὸς Ἰσμαήλ-πασας τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας τοῦ Ζεζάρ τῷ καπιτάν-πασα καὶ ἔλαβε διὰ βασιλικοῦ ὀρισμοῦ τὴν ἡγεμονεῖαν Σάϊνδα καὶ Ἄκρι, καὶ οὕτως ἐλύθη ἡ ἀπὸ ξηρᾶς
20 πολιορκία τοῦ Ἀκρίου διὰ τοῦ Ἠμπραήμ-πασα, ἡγεμόνος Σάμι καὶ Ἱερουσαλήμ κτλ.

Εἰς τὴν ἀκοὴν τοῦ Ἀσσάλ ὁμως οἱ ἐντόπιοι Ἱεροσολυμίται, ὅσοι ἐχθροὶ αὐτοῦ, φοβοῦνται μεγάλως μήπως ἔλθῃ καὶ ἐκδίκησιν κάμη, καθὼς ἐφοβέριζε καὶ αὐτοὺς καὶ τὰ δύο μοναστήρια Ῥω-
25 μαίων καὶ Ἀρμενίων, ὡς μὴ δόντα τάχα ἐν εἵδει πολιτείας τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει [δάνειον, τὸ] ἀπὸ 100000 γροσίων ἕκαστον. Εἰς αὐτάς τὰς ἡμέρας καὶ οἱ περὶ τῆς Ἱερουσαλήμ Κιζὲς καὶ Γέμεν Ἀραβες μάχονται πρὸς ἀλλήλους διὰ τὸ κατὰ τὸν Ἅγιον Γεώργιον Πεζαλαῖ συστάν νεοχώριον.

30 Τῇ ιδ' νοεμβρίου ὁ ῥηθεις Ἀσσάλ ἐλθὼν εἰς Ἰόππην ἀπέστειλε καὶ ἔλαβε τὰς γυναῖκας του ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ μετὰ πάσης τῆς αὐτοῦ περιουσίας καὶ ἐκήρυξεν ἑαυτὸν καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ ἡγεμόνα, καὶ ἐζήτησε πόλιτζαν ἀπὸ τὸ μοναστήρι τῶν

Ῥωμαίων καὶ Ἀρμενίων ἀνὰ ἑκατὸν χιλιάδας γρόσια, νὰ πληρωθῶσιν εἰς τὴν Κωνσταντίνου καὶ αὐτὸς νὰ τὰ ἀποκριθῆ ἑδῶ εἰς Ἱερουσαλήμ μετὰ κα' ἡμέραν. Σήμερον κα' τοῦ αὐτοῦ νοεμβρίου ἔβαλον φύλακας οἱ ἐντόπιοι ἀνὰ ἑκατὸν ἄνδρας εἰς τὰς δύο πόρτας, τοῦ Δαβίδ καὶ Ἀμούτ, καὶ ἐφόρεσαν ὅπλα νὰ πολεμήσωσιν, ἂν ἔλθωσιν οἱ δύο πασάδες, Ἡμπραήμ καὶ Ἀσσάλ, κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ· τῇ δὲ κβ', ἡμέρα γ', εἰς τὰς δύο ὥρας τῆς νυκτός, ἀπεστάλη ὁ κεχαγῆς τοῦ Ἡμπραήμ-πασα μὲ δέκα μόνους ἄνδρας, φέρων ὀρισμὸς τοῦ αὐτοῦ πασᾶ, ὅτι καὶ ἡ Ἱερουσαλήμ ἔστιν εἰς τὴν ἐξουσίαν του, καὶ ζητεῖ τὰ συνήθη του τέλη ἀπὸ τῶν μοναστηρίων καὶ ἀπὸ τῶν πέριξ, καὶ οὐχί, καθὼς ὁ Ἀσσάλ ἔγραψεν εἰς τοὺς Ἱεροσολυμίτας φημιζων ἑαυτὸν ἐξουσιαστὴν τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ διορίζων ἴνα, ἐὰν ἔλθῃ εἰς Ἱερουσαλήμ ὁ Ἡμπραήμ-πασας, μὴ δῶσιν αὐτῷ, ὅτι μὴ ἀνὰ ἑπτὰ χιλιάδας καὶ τετρακόσια γρόσια· ὅπερ γράμμα εἶχον ἀποστελεῖ τῷ Ἡμπραήμ-πασα οἱ Ἱεροσολυμίται ζητοῦντες μαθεῖν ποῖος αὐτῶν ἔχει ἀπὸ τοῦ σουλτάνου τὴν Ἱερουσαλήμ. Διὰ τοῦτο ἀπέστειλε τὸν κεχαγῆν, ὡς εἶπομεν, καὶ ἐκήρυξεν εἰς τὰς πλατείας τῆς πόλεως αὐτῆς ἡγεμόνα τὸν Ἡμπραήμ· ὅστις κεχαγῆς σήμερον νοεμβρίου κς' λαβὼν τὰ συνήθη καὶ τὴν λεγομένην αὐτῷ βοήθειαν γρόσια 50 πουργεῖα, πρὸς δὲ τὸ σύνηδες ἀμπουτιέ γρόσια 7400 καὶ σεζακιέ, ἀνεχώρησεν.

Ἐν ἔτει ,αωέ' ὁ Ἡσμαήλ ἐν Ἄκρι πασᾶς πολεμῶν τὸν Σουλεϊμάν-πασαν, καὶ ἀποκλεισθεὶς ἀπὸ τῶν κατοίκων ἐν Ἄκρι, καὶ βουλόμενος καταφυγεῖν εἰς τὸ Σαννοῦρ ἐκρατήθη καὶ παρεδόθη τῷ Σουλεϊμάν-πασα, καὶ ἀπεστάλη διὰ πλοίου εἰς Κωνσταντίνου· ὁ δὲ Ἀσσάλ κατὰ τὸν φεβρουάριον προσθεὶς εἰς τὴν διακόσια πουργεῖα πόλιτζαν καὶ ἕτερα ἑκατόν, καὶ ἀποστείλας εἰς Κωνσταντίνου, ἀπεβλήθη· οἱ γὰρ Ἀρμένιοι καὶ Φράγχοι οὐ κατεδέξαντο ἀποκριθῆναι τὴν τσαύτην ποσότητα· οἱ δὲ ἡμέτεροι ἄδηλον εἰ ἀπεκρίθησαν, ἢ οὐ. Ἐπιστρεψάντων λοιπὸν τῶν πολιτισῶν ὀπίσω, ὠργίσθη ὁ Ἀσσάλ, καὶ κατὰ τὰ τέλη τοῦ μαρτίου ἐζήτησε ἀνὰ ἕκαστον τῶν τριῶν μοναστηρίων γρόσια 225000, ἧγουν ἀνὰ πεν-

τακόσια πουγγεῖα· ὅπερ μαθόντες οἱ ἐν Ἱερουσαλήμ αὐθένται καὶ εἰς τὸν μουλλᾶν συναθροισθέντες καὶ τοὺς τρεῖς τῶν μοναστηρίων ἐπιτρόπους προσκαλέσαντες σήμερον ἀπριλίου ιβ', ἀπεφάσισαν οὐδὲ γράμμα οὔτε ἀποσταλῆναι εἰς Ἰόππην, οὔτε ἐκεῖθεν
5 πεμφθῆναι· καὶ τοῦτο διὰ κήρυκος τὸ φήφισμα ἐκηρύχθη εἰς ὄλας τὰς φυλάς. Ἀπέστειλαν δὲ αὐτοὶ καὶ ἀπὸ μέρους τῶν μοναστηρίων καὶ ἐκ μέρους των ἀναφοράς κατ' αὐτοῦ τοῦ Ἀσσάλ εἰς τὸν σουλτάνον διὰ πεζοδρόμου, παραγγείλαντες ἵνα διὰ χειρὸς τοῦ ἐλτζῆ τῶν Ἰώσων ἐγχειρισθῶσιν εἰς χεῖρας τοῦ σουλτάν,
10 φοβούμενοι μήπως ὁ βεζύρης ὡς οἰκείουμενος τὸν Ἀσσάλ κρύψῃ τὰς ἀναφοράς· ὁ δὲ Ἀσσάλ μαθὼν ὅτι οἱ ἐν Ἱερουσαλήμ οὐ βουλονται ἀποστεῖλαι τοὺς προσκυνητὰς εἰς Ἰόππην, ἀλλὰ διὰ τῆς Νεαπόλεως εἰς τὸ Ἄκρι, ἔπεμψε στράτευμα ἕως πεντακοσίους εἰς τὸ Μπῆρι, ἵνα μὴ ἐάσωσιν ἐκεῖθεν διαβῆναι τοὺς προσκυνη-
15 τὰς. Ὅθεν φοβηθέντες οἱ ἐντόπιοι, μὴ κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ ὀρμήσωσιν [οἱ στρατιῶται], προσεκαλέσαντο εἰς βοήθειαν τὸν Ἰπν-Ζερὰρ-σεχ-Νταούτ ἀπὸ τὸ Σαννούρ, ὃς τῆ κα' τοῦ αὐτοῦ ἀπρι-
20 λίου ἔφθασεν εἰς Ἱερουσαλήμ, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τριακοσίους ἵπποτας καὶ τριακοσίους πεζοὺς· καὶ τὴν νύκτα τῆς αὐτῆς ἡμέ-
20 ρας οὗτοι τρέξαντες εἰς τὸ Μπῆρι ἔκλεψαν ἵππους ὀκτώ· ἐφ' ᾧ θυμωθέντες οἱ ἐν Μπῆρι τοῦ Ἀσσάλ στρατιῶται, τῆ κς' τοῦ αὐ-
τοῦ καὶ πεζοὶ καὶ ἵπποταὶ ὤρμησαν κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ σταδέντες ἀντικρὸ τὸ μεσημέρι, μακρὰν ἡμισεῖας ὥρας διάστημα, οὐδὲν ἄλλο ἔπραξαν, ὅτι μὴ λαβόντες ἀπὸ τὸ χωρίον Σωφὰς δύο
25 καμήλους καὶ ἀπὸ τὸ ἀμπέλι τοῦ μουφτῆ δύο βόας ἐκεῖσε ἐργα-
ζομένους καὶ ἀγέλην αἰγῶν ἐπανέκαμψαν κατὰ τὴν ὥραν. Οἱ δὲ χριστιανοὶ τῆ κζ' δυσφορήσαντες, ὅτι οὐκ ἀφίενται καταβῆναι εἰς Ἰόππην, συνήχθησαν ὄχλω καὶ θυρόβω καὶ κραυγῇ, οἱ μὲν μετὰ ξύλων, οἱ δὲ καὶ λίθοις, τὸν ἐπίτροπον καὶ δραγομάνον λιθολευ-
30 στῆσαι καὶ τύψαι ἤτοιμάσθησαν· ἐπαύσαντο δὲ πρὸς καιρὸν ἀνα-
κουφισθέντες τοῦ χόλου, μαθόντες ὅτι ὁ ἐπίτροπος ὑπάγει εἰς τὸν μουφτῆν τοῦ παρακαλέσαι, ὅπως ἀφήσῃ αὐτοῖς ἐλευθέραν τὴν εἰς Ἰόππην [ἔξοδον]· ὁ δὲ οὔτε λόγοις, οὔτε δακρύοις, οὔτε χρή-

μασιν, οἷς ἐχρήσατο ὁ ἐπίτροπος, ἐπέισθη· τῇ δὲ κη' ὁ ἐπίτροπος συμπαραλαβὼν τρεῖς τῶν ἀρχιερέων ἀπήλθεν εἰς τὰ μοναστήρια καὶ ὠμίλησε τὰ δέοντα τοῖς χριστιανοῖς, ἵνα παύσῃσι τῆς ἀλόγου ὀρμῆς τοῦ μή τι τῶν ὀλεθριωτάτων τοῖς Τούρκοις παθεῖν ἡμᾶς· οὐ μόνον γὰρ κατὰ καλογήρων τὰ χεῖριστα ἔλεγον οἱ χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτῶν τῶν Τούρκων, ὅφ' ὧν καὶ ἠπειλεῖτο ὁ καθ' ἡμῶν κίνδυνος. Κατὰ γὰρ αὐτὴν τὴν ἡμέραν καὶ ἕνα τῶν χριστιανῶν ἐντόπιον μπιστόλην βαλὼν τις ἀλόγως καὶ ἀναιτίως ἔκτεινεν, οἱ δὲ οἰκείοι τοῦ ἀποθανόντος ὤρμησαν μετὰ μεγάλων κραυγῶν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, καὶ εὐρόντες τὴν πύλην κεκλεισμένην, λίθους καὶ εἰς ταύτην καὶ τὰ παραθύρια ὕβριζοντες ἔρριπτον, προσκαλούμενοι τοὺς πατέρας εἰς ἐκδίκησιν τοῦ κτανθέντος. Τῇ χθ' ἦλθεν εἶδησις παρὰ τοῦ Ἡμπραήμ-πασα, ὅτι ἐπέστρεφεν ἀπὸ τοῦ Κιαμπέ καὶ ὅτι ἅπαντες, οἱ τε ἐν Νεαπόλει καὶ Ἱερουσαλήμ καὶ Χεβρών, πολεμήσουσι τὸν ἐν Ἰόππῃ Ἀσσάλ (ὄθεν καὶ διὰ τῶν πυροβόλων ἐποίησαν οἱ ἐν Ἱερουσαλήμ τὴν χαρὰν τῇ μεσημβρίᾳ καὶ ἐσπέρᾳ), καὶ διότι ἡ ἡγεμονία αὐτῷ ἀνεκυρώθη. Μαΐω γ' ἐπανεστρεφεν ἀπὸ τοῦ Μπήρ τὸ στράτευμα τοῦ Ἀσσάλ εἰς Ῥέμλι, ἐπὶ λόγῳ τοῦ μή τινα τῶν προσκυνητῶν διὰ τῆς Νεαπόλεως διελθεῖν, ἀλλὰ διὰ τῆς Ἐμμαοῦς, ἐπιστατοῦντος τοῦ Ὀτμάν Ἀμπουγῆς εἰς Ἰόππην. Μαΐου δ' διὰ τῆς Ἱεριχοῦς ἀπὸ τοῦ Ἰωσήφ Ζερὰρ ἔφθασε καὶ ἄλλη συμμαχία (χαβάριδες 82) εἰς Ἱερουσαλήμ, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τέσσαρας κεφαλὰς τῶν Ἀχτέμιδων, ἀντισταθέντων αὐτοῖς. Μαΐου ς' ὁ Κασίμ-πεης, πρῶην μουσελήμης, διήγειρε τὸν Πέντερ διὰ τοῦ σεχ-Νταούτ Σανουρλί καὶ τῶν δύο σέχιδων τῶν Ζεμαήνιδων, καὶ κατέπεισαν τὸν μουφτὴν διὰ νὰ δοθῇ ἄδεια νὰ κατέβωσιν οἱ χατζήδες εἰς Ἰόππην. Ὅθεν καὶ κατέβησαν χθὲς τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ σήμερον πολλοί, πλὴν ὁ κираς ἕως εἴκοσι γρόσια τὸ καμήλι καὶ ιε' τὰ ἵππικὰ.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἐγένετο ἔλλειψις ὕδατος τῇ Ἱερουσαλήμ, ὥστε ἐπωλήθη τὸ ὄνικόν φορτίον ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ πηγῇ τοῦ Ἰωάβ ὕδατος μαῖδία εἴκοσι τὸν ὀκτώβριον· οὗ τῇ εἰκοστῇ ἄνεμος μέγας ἠγέρθη, ὥστε συνετρίβησαν τὰ ἐν Ἰόππῃ πλοῖα· καὶ τῇ πέμπτῃ

ὁμοίως νοεμβρίου τὸ ἀπὸ τῆς Πόλεως τῶν χατζήδων καράβι ἐν Πτολεμαίδι· ὁ δὲ Ἀπουλλά-πασας, ἡγεμὼν τῆς Δαμασκοῦ, ἐζημίωσε τὰ μοναστήρια ἕκαστον ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας γρόσια, ἐλθὼν κατὰ τὸν ὀκτώβριον [καί] ἐπιμείνας δεκαεξὶ ἡμέρας ἐν Ἱερουσαλήμ. Ἐγένετο δὲ βροχὴ μὲ ἐκείνους τοὺς ἀνέμους πολλή, καὶ οὕτω διελύθη ἡ ἔνδεια τοῦ ὕδατος· ἀλλ' ὁ σίτος τὸ καφίσι πωλεῖται μαῖδιὰ γρόσια 22^{1/2}, τὸ σισαμέλιον αἰ ἔνδεκα ὀκάδες γρόσια 24 καὶ τὸ χλωρὸν μάλαθρον ἑπτὰ δράμια εἰς τὸν ἕνα παρᾶν.

10 Νοεμβρίου ἰδ' διεάλγησε κῆρυξ, ἵνα οἱ Παλαιστινοὶ φυγάδες, [οἱ] ὄντες ἀπὸ Ῥέμλι, Γάζης καὶ Λύδδης, ἀπέλθωσιν εἰς τὰ ἴδια, κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ ἐξουσιάσαντος τούτους τοὺς τόπους Σουλεϊμάν-πασα, ἡγεμόνος Σιδῶνος καὶ Ἄχης, Ἰβήρος, τοῦ ποτὲ μουχαφίσι τῆς Ἱερουσαλήμ, ὡς εἴρηται· ὁ γὰρ Ἀπουμάραx καθηρέθη
15 παντάπασι καὶ τῆς ἡγεμονείας, καὶ κινδυνεύει καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν, διὰ τὴν πρὸς τὴν βασιλείαν ἀπειθείαν του, ὡς μὴ ἀπελθὼν εἰς τὸ ἐν Ζήτx διορισθὲν εἰς αὐτὸν πασαλίχι καὶ διὰ τὰς παρὰ ἄνθρωπον ἀρπαγὰς καὶ ἀδικίας αὐτοῦ. Ὅθεν καὶ τὴν σήμερον μένει ἐγκλειστος ἐν Ἰόππῃ. Σήμερον τῇ κα' τῶν Εἰσοδίων
20 ἦλθεν εἰδησις ἀπὸ τῆς Ἰόππης, ὅτι χθὲς πρὸς τὰς δύο ὥρας τῆς νυκτὸς ὁ Ἀπουμαράx μετὰ ἄλλων ἀνθρώπων του ἔφυγε διὰ τὸ Μπαγδάτ καὶ ἐπιέσθη ὑπὸ τοῦ στρατεύματος τοῦ Ἀπουλλά-πασα καὶ ἐφυλακίσθη εἰς τὴν Χαμάν· πολεμήσας γὰρ τὸ στρατευμα τοῦ Σουλεϊμάν-πασα ἡμέρας πέντε, καὶ γνοὺς ὅτι οὐ δύναται πρὸς αὐτὸ καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν τε πολεμικῶν καὶ τῶν
25 πρὸς τὸ ζῆν καὶ χρημάτων - - -

Ἦλθεν εἰδησις πικρά, ὅτι νοεμβρίου πέμπτη, τῷ ραε' ἔτει, τὸ καράβι μὲ τοὺς ἀπὸ Πόλεως προσκυνητὰς συνετρίβη ὑπὸ μεγίστης φουρτούνας εἰς τὸ Ἄχρι καὶ ἐπνίγησαν ψυχαὶ ὀγδοῆντα
30 ἑπτὰ, καὶ οἱ λοιποὶ ἕως ἐξήκοντα ἐσώθησαν καὶ ἦλθον εἰς Ἱερουσαλήμ, βρέφη, γέροντες, γερόντισσαι καὶ ὀλίγοι νέοι· οἱ δὲ ἀποθανόντες, οἱ πλείους ἀκμάζοντες καὶ ἀκμάζουσαι. Κρίσις θεία ἀνεξιχνίαστος! Τὸ δὲ πρᾶγμα, ὅπου ἐξέβρασεν ἡ θάλασσα,

ὄλον παρέλαβον οἱ ζῶντες, μαρτυρήσαντες ὅτι ἦν ἰδικόν των εἰς τὸν Σουλεϊμάν-πασαν· τὸ δὲ ἄγνωστον ἐκράτησεν αὐτός. Εἰς τὴν τοιαύτην φορτούναν, κατὰ τὴν Τρίπολιν τῆς Συρίας, πρὸς τὸ ἀκρωτήριον Κάβο-Μπόζο λεγόμενον, ἐσυντρίφθη καὶ ἕτερον καράβιον 5
μὲ ἐξήκοντα προσκυνητάς, οἵτινες ἅπαντες—ὦ τῶν θεῶν κριμάτων — ἀπεπνίγησαν, καὶ μόνος εἷς ἐσώθη καὶ ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ ἀπήγγειλε τὸ γεγονός. Ἐν δὲ τῷ ἰαυῶς ἔτει, ἀπριλίου ἐνάτη, ἡμέρα β', ὥρα ἐνάτη πρὶν τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, ἀπέδωκε τὸ χρεῶν ὁ ἐπίτροπος Ναζαρέτ Κύριλλος, νόσφ καχεξίας νοσήσας μῆνας σχεδὸν τρεῖς. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει, 10
ἰουλίου 1η', ἦλθον παρὰ τοῦ μακαριωτάτου [πατριάρχου τῆς Ἱερουσαλήμ] γράμματα διορίζοντα ἐπίτροπον πάλιν τὸν ἅγιον Σκυθοπόλεως κύριον Ἀρσένιον. Ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις ἀνηγγέρθη καὶ ἡ καμάρα ἡ ἐν τῇ μεγάλῃ πόρτᾳ τοῦ Πατριαρχείου, ἡ πετρόκτιστος. Αὐγούστου 15
15 ἰε' ἐκωλύθημεν ἀπὸ τῶν Μονοφουσιτῶν λειτουργῆσαι ἐπὶ τοῦ Θεομητορικοῦ Τάφου, ὅτι ἦν Σάββατον, παραμονὴ αὐτῶν.

Σεπτεμβρίου ζ' ἐγένετο συνέλευσις ἔνδον τοῦ θεῖου ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως (ἀπὸ μὲν τοῦ μέρους τῶν Ῥωμαίων ὁ πανιερώτατος ἅγιος Πέτρας κῦρ Μισαήλ, ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν Φράγκων ὁ 20
πρώην ἐν τῷ Ἀγίῳ Τάφῳ χρηματίσας ἐξ χρόνου κανδηλάπτης Φρά-Μικέλος, νῦν δὲ καμαράσης, ἀπὸ δὲ τῶν Μονοφουσιτῶν ἐπτὰ), καὶ ἐθεωρήθη ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ τὸ περὶ τοῦ σκουπίσματος, τοῦ ὑπὸ τὰς καμάρας τοῦ ἔμπροσθεν [τόπου] τῆς Ἀγίας Πόρτας, 25
ἐνθα εἰσὶν αἱ δύο μεγάλαι κολῶναι, τὰς ὁποίας οἱ Ἀρμένιοι αὐθαδῶς [ἐσκούπιζον], ἡμῶν μὴ θελόντων τῶν καθημερινῶν σκανδάλων καὶ σιωπώντων, πρῶτα μὲν μὲ κάλαμον μόνον τὴν στέγην τὴν ὑπὸ τὰς καμάρας, ὡς εἶπομεν· εἶτα [δ'] ἔβαλον, δέσαντες καὶ βαίον ἐν τῷ καλάμῳ, καὶ ἐκάστην Παρασκευὴν ἐσκούπιζον καὶ τὰς δύο κολῶνας μὲ δολιότητα ἕως ἐδάφους. Ὅθεν σήμερον ἐκρίθη ὑπὸ τῆς τῶν ῥηθέντων 30
συνελεύσεως, μὲ κοινήν γνώμην, νὰ ἐξαρχαχνιάζουσι οἱ Ἀρμένιοι τὴν στέγην καὶ μέχρι τοῦ ἡμίσεος τῶν δύο κολωνῶν, ἡμεῖς δὲ καὶ οἱ Φράγκοι ἀπὸ τῆς τρύπας τῆς πρὸς τὸν ἅγιον Γολγοθᾶν βλεπούσης κολώνης ἕως εἰς τὸ ἔδαφος μὲ βαίον καὶ τὰς δύο κολῶνας.

Ἐν ἔτει ,αωζ', ἰουλίου ιε', ἐκηρύχθη νέος σουλτάνος, ὁ ἀπὸ Μσεμέτης Μουσταφᾶς ὁ τοῦ Ἀπτήλ-Χαμίτ, ἐν Ἱερουσαλήμ. Τῆ κζ' τοῦ αὐτοῦ ἐμφύλιος ἠγέρθη μάχη καὶ πόλεμος ἐκροτήθη: οἱ μετὰ τοῦ πρώην μουφτῆ καὶ οἱ μετὰ τοῦ νέου μουτσελήμ Κα-
5 σήμ, οἱ μὲν ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ πρὸς τὸν πύργον, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ πύργου πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ, μὲ τουφέκια καὶ μπορμπάρδες· ἐξ ὧν ἐν κομματίον βολίου σιδηροῦ κατὰ τὴν δεκάτην ὥραν τὸ ἐσπέρας τῆς Δευτέρας, τῆ κθ' τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἐρρίφθη εἰς τὸν κουμπέν τοῦ Καθολικοῦ, πρὸς τὸ ζωνάριον τοῦ αὐτοῦ, ἄνωθεν
10 τοῦ τελίου τοῦ μολιβένου τούργου καὶ ἐκεῖθεν ἐπὶ τοῦ ἐπάνω τοῦ Ζωοποιοῦ Τάφου, χωρὶς ὅμως τινὸς βλάβης.

Ἐν ἔτει τῷ σωτηρίῳ ,αωζ', τὸν ἰούλιον, ἀπέστειλαν οἱ Φρά-
ροι νὰ ἐγείρωσι τοῖχον ἐπάνω τῆς ἐκκλησίας τῶν Ποιμένων, καὶ κωλυθέντες ἔδειξαν χοζέτιον εἰς τοὺς ἡμετέρους, ὅτι ἔχουσι τὰς
15 ἐπάνω τῆς ἐκεῖσε ἐκκλησίας ἐλαίας ἠγορασμένας πρὸ τριάκοντα ἡδὴ ἐτῶν. Οὐκ ἐκωλύθησαν ὅμως κατὰ τὸ παρὸν ὑπὸ τῶν ἡμε-
τέρων τοῦ ἐγχειρήματος.

Αὐγούστου τρίτη ἐτελεύτησε μία μοναχὴ τοῦνομα Σωφρονία, καὶ διὰ μουρασαλὲ τοῦ μουλλᾶ ἐτάφη ὑπὸ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ μο-
20 ναστηρίου τοῦ ἀγίου Βασιλείου· οὐ γὰρ ἦν δυνατὸν ὑπὸ τοῦ πλή-
θους τῶν πολεμίων ἐκκομισθῆναι εἰς τὴν ἁγίαν Σιών.

Αὐγούστου δ' ἐφονεύθη καὶ ὁ θυρωρὸς τῆς πύλης τῆς πό-
λεως, τῆς πρὸς Βηθλεέμ, Χαλήλ ὀνομαζόμενος, ὑπὸ τῶν αὐτῶν
πολεμίων, ὡς ὦν μέρος τῶν ἐν τῇ Ἄκρα.

Ἐν ἔτει τῷ σωτηρίῳ ,αωη', σεπτεμβρίου λ', πρὸς τὸ ἡμέ-
ρωμα, τῆ δεκάτῃ ὥρᾳ τῆς νυκτός, ἡμέρᾳ Τετράδι, καθ' ἣν ἐορ-
τάζεται ὁ ἱερομάρτυς Γρηγόριος τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας· κατ'
αὐτὴν λοιπὸν τὴν ἡμέραν ἐγένετο καὶ ὁ μέγας θρῆνος εἰς ἡμᾶς
καὶ ἀπαρηγόρητος, οἷς δικαίοις κρίμασιν οἶδεν ὁ Κύριος· οἱ γὰρ
30 Ἀρμένιοι ἔβαλον κοντάχιον εἰς τὸ μέρος τῆς συναγωγῆς των, ἔνθα λειτουργοῦσι, κατὰ τὰ παράθυρα τοῦ ἀγίου βήματος τῆς ἐκ-
κλησίας τοῦ ἀγίου Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, πρὸς ἀνατολάς. Οἱ
γὰρ Ἀρμένιοι οὗτοι ἐξώρισαν δύο κακούργους αὐτῶν ἐκ τοῦ μονα-

στηρίου των εἰς τὸν θεῖον ναὸν τῆς Ἀναστάσεως πρὸ δύο ἑβδομάδων, καὶ κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα μεθυσθέντες καὶ τὸ βιολὶ παίζοντες καὶ ἐκδίχῃσιν τάχα τῶν προεστώτων αὐτῶν ποιῆσαι θελήσαντες, καὶ ὑπὸ πασῶν τῶν πονηρῶν δυνάμεων κινηθέντες, παραχωρήσει πάντως Θεοῦ ἔβαλον τὸ κοντάκιον, ἐργαλεῖον κατασκευαστὸν μὲ διάφορα εἶδη ἐμπρησμοῦ, ὡς ζημιῶσαι μόνον τὴν ἐκείνων συναγωγὴν· ἀλλὰ τὸ πῦρ ἀνήφθη ἐπὶ πλέον, καὶ βουλευθέντες σβέσαι οὐκ ἠδυνήθησαν. Ὅθεν ἔκρουσαν τὸ σιδηροῦν σημεῖον ἀνάγκης (ἦν γὰρ τμηκαῦτα ἀσύνηθες τοῦτο κρούειν, ἀλλ' εἰς ἄλλους συνειδισμένους καιρούς)· ὅπερ ἡμεῖς ἀκούσαντες καὶ ἀπορήσαντες (ἠρξάμεθα γὰρ τότε ψάλλειν τοὺς κανόνας ἐν τῷ Ἀγίῳ Κωνσταντίνῳ) καὶ δραμόντες εἶδομεν ἐκ τῶν παραθύρων τὴν φλόγα ἔρπουσαν καὶ τὴν ὑποκειμένην ὕλην ξυλικὴν πᾶσαν οὔσαν κατεσθίουσαν· καὶ μεγάλως φοβηθέντες, μὴ τι πάθοι ὁ μολιβοσκέπαστος κουμπὲς ὁ μέγας τοῦ Παναγίου Τάφου, συνεδράμομεν πάντες οἱ εὔρεθέντες πατέρες, μικροὶ καὶ μεγάλοι, μὲ διάφορα ἀγγεῖα ὕδωρ πολὺ κομίζοντες καὶ ἐκ τῶν ὑψηλῶν παραθύρων τοῦ ναοῦ τῶν ἀντικρῦ τοῦ Καμπαναρείου χέοντες. Ἄλλ' εἰς μάτην ἐκοπιάσαμεν· οὐ γὰρ ἦν δυνατὸν ἡμῖν τὸ ὕδωρ κατὰ τῆς φλογὸς βαλεῖν, οὔτε ἐκ τῶν εἰρημένων παραθύρων τῶν ὑψηλῶν, οὔτε ἐκ τῶν τοῦ ἀγίου βήματος, ὡς εἴρηται, πολλοῦ ὄντος τοῦ διαστήματος. Ἐκράχθησαν οἱ πορταεοὶ. Ἄλλὰ πότε ἦλθον καὶ ἤνοιξαν τὴν Ἀγίαν Πόρταν; Μετὰ μίαν ὥραν, ὅτε ἡ φλόξ κατεκυρίευσεν πάντα τὰ τῶν Ἀρμενίων. Ἐπειτα (φεῦ! ὦ Κύριε, φεῖσαι φεῖσαι, πανοικτίρμον δέσποτα!), ἔπειτα ὑφώθη καὶ εἰς τὸν κουμπέν, ὃν καὶ πάντα τὸ παμφάγον πῦρ κατέφαγε, καὶ ἀνέβαινε ἡ φλόξ ἐκ τοῦ ἀνοιχτοῦ μέρους τοσοῦτον πολλὴ καὶ μεγάλη, ὥστε ἔφεγγεν ὄλην τὴν Ἱερουσαλήμ. Κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν κατεκαύθησαν καὶ τὰ λεγόμενα Ῥωμαϊκὰ καὶ Κοπτικὰ, ὑπὸ τὰ τῶν Ἀρμενίων ὄντα. Διέλυσε πᾶσα ἡ μόλουβδος, καὶ τοῦ μεγάλου κουμπὲ καὶ τοῦ μικροῦ, τοῦ ἐπὶ τοῦ Ζωοδόχου Μνήματος· καὶ ὁ μικρὸς γὰρ κατεκαύθη καὶ ἔφθασε τὸ πῦρ ἕως εἰς τὴν πόρταν τῆς στέρνας καὶ ἕως εἰς τὰς ἀναβάσεις τῆς τῶν Φράγκων συναγωγῆς, καὶ πᾶν τὸ εὔρεθὲν κατηγάλωσεν, εὔπρη-

στον ὄν, τὰς δὲ κολώνας διέρρηξε τὰς κύκλω τοῦ Παναγίου Τάφου, τὰς μεγάλας καὶ τὰς μικράς. Αὐτὸ δὲ τὸ πῦρ κόρον μὴ λαβὸν ἄνωθεν τῆς Ἀγίας Πόρτας, κατέκαυσε καὶ αὐτὴν καὶ τὸ κελλίον τοῦ σκευοφύλακος καὶ πάντα τὰ ἐπάνω αὐτοῦ τοῦ κελλίου ξυλικά
5 κελλία καὶ τὰ ἐν τῷ ἁγίῳ Γολγοθᾶ καὶ τὰ ἐν τῷ Ἀγίῳ Βήματι, τὸ σκευοφυλάκιον, τὸ μέγα τέμπλον, τὰ ἔξω τέμπλα, τὰ ὑποκάτω τοῦ ὠκοδομητοῦ κουμπὲ τοῦ μεγάλου, τὴν ἁγίαν τράπεζαν, τὴν ἁγίαν πρόθεσιν, τὸ ἱερόν σὺνθρονον καὶ τοὺς δύο θρόνους, τὸν πατριαρχικὸν καὶ τὸν ἀρχιερατικόν. Διέρρηξε τὰς πέραξ τοῦ Ἀγίου Βή-
10 ματος κολώνας, κατακρημνισθείσης τῆς ἀχιβάδος τῆς ἐπ' αὐτῶν. Κατεκρημνίσθη καὶ τὸ δῶμα τοῦ ναοῦ, τὸ ἐπάνω τῶν Ἀρμενίων κατέκαυσεν εἰκόνας, ἱεράς στολάς, κανδήλια ἔτρηξε καὶ μανουάλια. Τοσαύτη καὶ τοιαύτη ὑπερβολικὴ ἦν ἐκείνη ἢ φλόξ, ὑπερβαίνουσα ἀσυγκρίτως πολὺ τῆς ἑξακούστου Χαλδαϊκῆς· ἐκείνη γὰρ ἡ Χαλ-
15 δαϊκὴ ἦν φοβηθεῖσα τὸν συγκαταβάνα τοῖς τρισὶ νεανίσκοις· αὕτη δὲ ἀναιδεστέρα φανεῖσα πολλῷ τῷ μέτρῳ, κατέκαυσε πάντα τὸν θεῖον ναόν, πλὴν τοῦ τῆς Εὐρέσεως καὶ τῶν Κλαπῶν· ταῦτα γὰρ μόνον ἐσώθησαν. Ὁ ἀσεβέστατος καὶ ἀναισχυντότατος καὶ ἀλογώ-
20 πίζομεν νὰ ἔλθῃ ὡς τόσον”· καὶ τοῦτο εἶπεν ἔμπροσθεν τοῦ μουφτῆ καὶ τινῶν ἰδικῶν μας εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ναοῦ. Ἐμέρι-
σεν ὅμως εἰς τοὺς ἐντοπίους φλωρία πολλά· οἱ γὰρ κρατοῦντες ἔβαλον σκηνὰς εἰς αὐτὴν τὴν αὐλὴν τέσσαρας ἡμέρας καὶ ἐφύ-
λαττον, ἵνα μὴ τις τι τῶν ἀτόπων ποιῆ ἐν τῷ ναῷ, ἢ ἀρπάσῃ, ἢ
25 κτυπήσῃ, ἢ ἄλλο τι ἐργάσῃται· οἱ δὲ χριστιανοὶ καὶ Φράγχοι καὶ Ἀρμένιοι μετετόπισαν τὰς πέτρας καὶ τὰ χῶματα ἀπὸ τῶν ἀναγκαιοτέρων τόπων, ἕκαστος ἐν τοῖς ἰδίοις, μέχρι τοῦ Σαββάτου, τῆ γ' ὀκτωβρίου, καθ' ἣν τὸ πρωὶ ἐπεφάνη τὸ Θεῖον Φῶς ὡς μαργαρίτης ἐπὶ τοῦ Παναγίου Τάφου, μέχρι τὸ ἑσπέρας τοῦ αὐτοῦ
30 Σαββάτου ὁραθὲν παρὰ πάντων τῶν εἰσερχομένων εἰς τὸ Θεῖον Ἄντρον· ἐκτίσθη δὲ καὶ ἡ Ἀγία Πόρτα τοῦ ναοῦ μὲ πέτρας παρὰ τῶν Ῥωμαίων διὰ προσταγῆς τῶν ἐγκρίτων, τοῦ μουλλᾶ, τοῦ μουφτῆ, τοῦ μουτσελήμη, ὡς ἴδιον αὐτῶν κτῆμα. Καὶ πόρτα νέα

κατέστη ξυλίνη, καὶ αὐτὴ παρὰ τῶν κρατούντων ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ, μικρὰ ὅμως· ἡ δὲ οἰκοδομὴ ἐγένετο πρὸς στήριγμα τῶν κατακεκαυμένων ἀνωφλίων καὶ παραστάθμων, καὶ συνηθροίσθη καὶ τὸ ἀναλυθὲν μολίβιον ἐπάνωθεν τοῦ Ἁγίου Τάφου ἐκ τοῦ μικροῦ κουβουκλίου, ὡς ὄντος καὶ αὐτοῦ τῶν Ῥωμαίων. Ἄφ' οὗ λοιπὸν 5 ἐκλείσθη ἡ νέα Ἁγία Πόρτα, ἐξέλιπον καὶ οἱ φυλάσσοντες, ἤρθησαν καὶ αἱ σκηναί· τὸ δὲ τοῦ μεγάλου κουμπὲ μολίβιον ἤρπασαν ἀκρίτως οἱ Φράγχοι, ὁμοίως καὶ τοὺς ἥλους.

Τῇ κε' φεβρουαρίου ἦλθε διὰ γραφῆς τοῦ νέου πατριάρχου Ἱεροσολύμων, πατριάρχου Πολυκάρπου [εἰδησις], ὅτι ὁ πάλαι Ἱε- 10 ροσολύμων Ἄνθιμος ἐξέλιπε τὸ ζῆν νοεμβρίου δεκάτῃ καὶ [ὅτι] τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ διεδέξατο τὴν πατριαρχίαν ὁ αὐτὸς κύριος Πολυκαρπος. Ἐν ἔτει αωθ', τῇ κε' φεβρουαρίου, ἦλθεν ἡ εἰδησις· ἦν δὲ τὸ γράμμα τῇ ιβ' νοεμβρίου γεγραμμένον.

Ἐν ἔτει αωθ', Ιουλίου ιθ', ἔστη ἐπὶ τοῦ πυλῶνος ἡ νέα δι- 15 πτυχος πύλη τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἀναστάσεως, τὸ πρῶτὸ τῆς Δευτέρας τῆς ἐβδομάδος, ὥρα σχεδὸν δευτέρα, ἐκ ξύλων ἀσήπτων, μεσὲς τουρκιστὶ λεγομένων, ἐλληνιστὶ φηγός, μήκος καὶ πλάτος ἴση τῇ κατακαυθείσῃ, ἐργασαμένων αὐτὴν τεκτόνων Ῥωμαίων ἔνδον τοῦ Πατριαρχείου, ἐπιστατούντων τοῦ τε 20 κάλφα Κομνηνοῦ [τοῦ] ἐκ Μυτιλήνης καὶ Δράκοντος πρωτοτέκτονος Ῥοδίου. Περὶ δὲ τῆς πύλης ταύτης ἐγένετο τὴν χθὲς Κυριακὴν, καθ' ἣν ἐορτάζομεν ἐφέτος τὴν τῶν χλ' θεοφόρων πατέρων σύνοδον, λογοτριβὴ μεγάλη· οἱ γὰρ νέοι θεοκτόνοι, οἱ Μονοφυσῖται, μετὰ τῶν Φράρων (οἵτινες καὶ πόρταν προητοίμασαν διὰ 25 τὸν θεῖον ναόν) κατέβησαν εἰς τὸν Μεχκεμὲν ζητοῦντες εἰς κρίσιν καὶ τοὺς ἡμετέρους, ἔχοντες ἐν χερσὶ τὰ ἑαυτῶν παμπάλαια σενέτια, διαλαμβάνοντα ὅτι οἱ μὲν Ἀρμένιοι νὰ προσκυνῶσιν ἀκωλύτως εἰς τὰ προσκυνήματα, οἱ δὲ Φράροι νὰ ἀνακαινίσωσι μετὰ τοῦ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου τὸν μολιβσοσκέπαστον παλαιὸν κουμ- 30 πέν, τὸν μέγαν τοῦ τῆς Ἀναστάσεως ναοῦ. Οὗτοι ἐζήτησαν κρίσιν μετὰ τῶν ἡμετέρων, φάσκοντες αὐτῶν εἶναι τὰ προσκυνήματα Πρὸς γοῦν τὸν μουχζούρηγν ἀπεκρίθησαν οἱ ἡμέτεροι, ἀπαξ καὶ

διδε ἐλθόντα εἰς προσκάλεισιν αὐτῶν, ὅτι “ ἡμεῖς κρίσιν ἐν Ἱερουσαλήμ οὐκ ἔχομεν· ἰδοὺ ἐν Κωνσταντίνου τὸ βασιλικὸν ντιβάνιον, καὶ ἐκεῖ θεωρεῖται ἡ κρίσις ἡμῶν. “Ὅστις οὖν θέλει μεθ’ ἡμῶν κρίνεσθαι, ἐκεῖ παρασταθήτω καὶ ἐκεῖ γίνεται ἡ κρίσις”. Ταῦτα
5 ἀπεκρίθησαν. Θέλοντες οἱ ταγισμένοι καδδῆδες νὰ διαβάσωσι τὰ σενέτια ἐκεῖνα, ἀντεστάθη ὁ μουσελήμης λέγων ἐνώπιον πάντων· “ Ἄ γκισαούριδες, ἂν ἔχητε ἀπὸ τοῦ νέου σουλτάνου χατ-χουμαὶ περὶ τῶν προσκυνημάτων σας, ἀποδείξατε αὐτὸ καὶ ἔσται, ὡς διαλαμβάνει· ἀλλ’ ἐπειδὴ οὐκ ἔχετε, λοιπὸν μαζώξατε αὐτὰ τὰ νεκρὰ σενέτια”. Καὶ οὕτω μετὰ ὕβρεως ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν· οἱ γὰρ ἡμέτεροι, ὅτε κατεκαύθη ὑπὸ τῶν Θεοπασχιτῶν ὁ θεῖος ναός, μετὰ ὀκτῶ ἡμέρας ἀπέστειλαν εἰς Κωνσταντίνου καὶ γράμματα καὶ ἰλάμι τοῦ μουλλά πρὸς τὸν πατριάρχην κύριον Ἄνθιμον, δηλωτικὰ περὶ τῆς τοῦ ναοῦ πυρπολήσεως, μετὰ τοῦ πρωτοσυγκέλου Ἰωακείμ καὶ τοῦ γέροντος Γαβριήλ. Οἵτινες ἀπὸ τῆς ὀγδόης τοῦ ὀκτωβρίου ἐξεληθόντες τῆς Ἱερουσαλήμ ἔφθασαν εἰς Κωνσταντίνου τῆ ἰς’ νοεμβρίου, καὶ τὸν μὲν πατριάρχην Ἄνθιμον οὐχ εὔρον (ἐτελεύτησε τῆ δεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀπὸ τῆς λύπης), τὸν δὲ νέον πατριάρχην Πολύκαρπον, ὡς εἴρηται, εὐρόντες ἐπέδωκαν
20 τὰ συνοδικὰ γράμματα καὶ ἐκ στόματος ἐξήγγειλαν τὰ περὶ τοῦ ναοῦ ἀκριβέστερον, ὡς ἠδύναντο. Εἶπομεν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ πατριάρχης κύριος Ἄνθιμος ἐξεψύχησε λύπη, ἧς ἡ αἰτία ἦν τοιαύτη. Ὁ Μουσταφᾶ-μπαϊρακτάρης καταστάς βεζύρης (μετὰ τὸ θανατωθῆναι πνιγμῷ τοὺς δύο σουλτάνους Σελήμην καὶ Μουσταφᾶν)
25 τοῦ νῦν αὐταρχοῦντος σουλτάν Μαχμούτ· — ἐβασίλευσε δὲ ὁ μὲν Σελήμ χρόνους δεκαεννέα, ὁ δὲ Μουσταφᾶς χρόνον ἕνα καὶ μῆνας δύο· — οὗτος λέγω ὁ βεζύρης εἶχέ τινα Ἀρμένην οἰκεῖον τοσοῦτον, ὥστε καὶ μπέην ὠνόμασε καὶ εἰς τὰ τῆς Βλαχομπογδανίας μπεηλίγια ἔμελλε νὰ ψηφίσῃ μπέην. Τούτου τοῖς λόγοις καταπεισθεὶς ἔγραψε βασιλικὸς ὀρισμὸς διορίζοντας τοῖς Ἀρμενίοις τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ προσκυνήματα καὶ ἐκβάλλοντα ἡμᾶς τε καὶ Φράρους ἐξ αὐτῶν τῶν προσκυνημάτων. Ταῦτα ἀκούσας ὁ πατριάρχης ἔπεσεν ἐκ τῆς λύπης εἰς βαρυτάτην ἀσθένειαν, δι’ ἧς καὶ

εὔρε τὸ τέλος τοῦ βίου ἐν τῷ Νεοχωρίῳ τῆς Πόλεως, ἔνθα καὶ ἐτάφη, πατριαρχεύσας χρόνους εἴκοσι καὶ ἡμέρας δεκαεξί, ἐτῶν ὦν πλείω τῶν ὀγδοήκοντα. Καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐτελείωσεν, ὁ δὲ βεζύρης ἐπιβουλὰς καθ' ἡμῶν ἐβουλεύετο· καὶ ὅτε ἠτοίμασε τοὺς κατὰ τῶν προσκυνημάτων ὀρισμούς, ἵνα προσφέρῃ τῷ σουλτάνῳ 5 τοῦ κυρῶσαι αὐτοὺς ἰδίᾳ χειρὶ, ὡς εἶθισται, τότε ἐξῆλθε λαλιὰ εἰς τὰ ὦτα τοῦ σουλτάνου, ὅτι ὁ βεζύρης ῥάπτει δόλους κατὰ τῆς οἰκειᾶς ζωῆς, διὰ τὴν στήσιν ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς βασιλείας τὸν Ῥουτζουκλῆν Μουσταφᾶν. Ἄπερ μαθὼν ὁ σουλτάνος κατέφυγεν εἰς τοὺς Γεννιτζάρους, οἵτινες ἔδωκαν τὸν Μουσταφᾶν τῷ πυρὶ 10 νοεμβρίου γ' κατεκαύθησαν δὲ καὶ οἱ ὀρισμοί, ὥσπερ κατεκαύθη καὶ ἐν τῷ θείῳ ναῷ μόνος ὁ ἡγούμενος τῶν Ἀρμενίων μὲ τὸν γάτον του. Ὁ δὲ Μανούκης φυγὰς ἔτρεξεν εἰς Βλαχίαν, ἐκεῖθεν εἰς Ῥωσίαν, ἐκεῖθεν εἰς τὸ Σιμπίρι, καὶ οὕτως ἔλαβον πέρασ αἱ κατὰ τῶν προσκυνημάτων ἐπιβουλαὶ τότε. Ὁ δὲ Ἰωακείμ σὺν τῷ 15 Γαβριήλ ἔφθασαν εἰς Κωνσταντίνου τῆς 15^{ης} νοεμβρίου καὶ ἐκήρυξαν τρανῶς εἰς πάντας τοὺς χριστιανούς τὴν πυρπόλησιν τοῦ ναοῦ· οἵτινες ὁμοθυμαδὸν μετὰ πικρῶν δακρῶν ἐφώνησαν, ὅτι "ἅπαντες καὶ τὸ ὑποκάμισον πωλοῦμεν, ἀλλὰ τὸν θεῖον ναὸν καταστῆσαι οὕτως ἔρημον οὐχ ὑποφέρομεν". Καὶ οὕτως ἐγένετο γνώμη κοινή, ἵνα 20 ἕκαστος τὸν δυνατὸν τρόπον βοηθήσῃ εἰς τὴν τούτου ἀνακαίνισιν. Ὅρα τὸ συνοδικὸν διὰ τύπου ἐκδοθὲν ἐπὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ κυροῦ Καλλινίκου καὶ τὸ αὐτοῦ ἑξαρχικόν, διορίζοντα εἰς τε τοὺς κατὰ τὸν ἄρχιερεῖς καὶ πάντας τοὺς χριστιανούς τοὺς ὑπὸ τὸν οἰκουμενικὸν διὰ καλογήρων Ἀγιοταφιτῶν τοῦ δοῦναι δαψιλῆ ἐλεημο- 25 σῆσιν εἰς ἀνακαίνισιν τοῦ ναοῦ¹. Καὶ ταῦτα μὲν ἐγένετο οὕτως, ἀπο-

¹ Τὸ συνοδικὸν τοῦτο γράμμα τύποις ἐξεδόθη εἰς μέγα φύλλον, οὗ τὸ κείμενον δίστηλον· τὸ αὐτὸ καὶ τουρκιστί· ἀλλὰ καὶ ἕτερον γράμμα πρὸς τοὺς κατοίκους Κωνσταντινουπόλεως ἐξεδόθη τύποις ὡσαύτως ἐν ἐνὶ μεγάλῳ φύλλῳ ἔτει 1808-φ. Τοῦ δὲ κοινοῦ συνοδικοῦ γράμματος ἐγένετο καὶ μετατύπως διπλῆ εἰς βιβλίον 4-ου σχήματος, ἑλληνικὴ καὶ τουρκικὴ. Τῆς ἑλληνικῆς ἐκδόσεως ἡ ἐπιγραφή: Παράφρασις εἰς τὸ ἀπλούστερον τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ γράμματος πρὸς ἀνάγνωσιν καὶ προτροπὴν τῶν ἀπανταχοῦ ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ὅπερ ἐξέδωκεν ὁ παναγιώτατος, θεοτάτος καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης κύριος κύριος Καλλίνικος πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει

σταλέντων τῶν καλογήρων· προσδραμόντες δὲ καὶ πρὸς τὸν ὕψη-
λότατον σουλτάνον ἐζήτησαν χατ-χουμαὶ διὰ τοῦ φιλοχρίστου αὐ-
θέντου κυρίου Ἀλεξάνδρου Μουρούζη καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου μεγάλου
δραγομάνου τῆς Πόρτας κυρίου Δημητρίου, ἀυταδέλφου αὐτῶ· καὶ
5 δόντες ἀρζιχάλιν ἐπέτυχον εὐμενείας θείῳ ἐλέει καὶ ἔλαβον τὸ
χατ-σερίφ, διαλαμβάνον πάντα τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐκτός, ἐκ-
κλησίας μοναστήρια καὶ προσκυνήματα, ὅτι εἰσὶ τῶν Ῥωμαίων,
διορίζον [ἔτι] τοὺς Ῥωμαίους ὡς οἰκοκυρίους, ἵνα ἀνοικοδομήσῃσι
τὸν πυρποληθέντα ναὸν ἅπαντα. Ὅν ὀρισμὸν παραλαβὼν χοζα-
10 κιάνης τις μετὰ τοῦ ῥηθέντος κῦρ Ἰωακείμ διὰ ξηρᾶς ἦλθον εἰς
Ἱερουσαλήμ τῇ πέμπτῃ τοῦ ἡδὴ τρέχοντος μαίου, καὶ μετὰ πολ-
λοῦ κόπου καὶ ἐξόδων πρὸς τε τὸν μουλλᾶν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν
καὶ μουφτῆν, ὁμοίως καὶ τὸν μουτσελήμην, ἐπέκεινα τῶν τριακο-
σίων πεντήκοντα πουργείων γροσίων ἄχρι τῆς σήμερον, ἦλθε τὸ
15 ἔργον τοῦτο εἰς τοιαύτην μὀρφωσιν, ἤγουν ἐτεκτονήθη ἡ δίπτυχος
πύλη καὶ κατέστη ὅπου ἦν καταφλεχθεῖσα, δύο ὀργυῖας τὸ πλάτος
καὶ τρεῖς τὸ ὕψος. Ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ὥραν, καθ' ἣν αὐτὴν τὴν
πύλην ἐτέκταινον οἱ τέκτονες, ὡς εἴρηται, καὶ ἐγγὺς [ἦσαν] τοῦ
τελειῶσαι, ἰδοὺ τῇ πέμπτῃ καὶ ἡμισείᾳ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας διηγει-
20 ραν Φράροι καὶ Ἀρμένιοι τοὺς κρατοῦντας, μουφτῆν καὶ μουλλᾶν,
καὶ ἐκίνησαν διωγμὸν καθ' ἡμῶν διὰ τῶν λεγομένων Ζαχλιδων
Τούρκων, εἰσελθόντων ἔνδον τοῦ ναοῦ καὶ τουφέκι καὶ μάχαιραν
ἐκτεινάντων κατὰ τε τοῦ χοζακιάν καὶ τοῦ πρωτοσπαθαρίου τοῦ
ἡγεμόνος τῆς Δαμασκοῦ, ὅστις σιλιχτάρης ἀπεστάλη ἐκεῖθεν ἐπ'
25 αὐτῶ τούτῳ, πρὸς φύλαξιν ἀπὸ τῆς τῶν ἐντοπίων ἀταξίας. Οἷτι-

καὶ ἀπανταχοῦ εὐσεβεῖς καὶ ὀρθοδόξους χριστιανοὺς, διαγράφων τὴν ἐπισυμβᾶσαν ἐν
τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Τάφου πυρκαϊάν, καὶ πανσόφως προτρέπων ἅπαντας εἰς ζῆλον
καὶ προθυμίαν τῆς τούτου ἀνοικοδομῆς καὶ ἀνακτίσεως· νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα
δι' ἐπιμελείας καὶ προτροπῆς τοῦ πανοσιολογιωτάτου ἁγίου Ἀρχιμανδρίτου τοῦ πανα-
γίου καὶ ζωδόχου Τάφου κυρίου Καισαρίου Βυζαντίου, Ἐν τῷ τοῦ Πατριαρχείου Κων-
σταντινουπόλεως τυπογραφείῳ· ἔτει αωθ'. 1809. Σελίδες 40 σχήματος 4-ου. Τῶν
ἐκδόσεων τούτων ἀντίτυπα ἔχει τὸ πατριαρχεῖον τῆς Ἱερουσαλήμ ἐν τε τοῖς ἀρχείοις
καὶ ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις αὐτοῦ. Πρβλ. Βρετοῦ, Νεοελλ. Φιλολογ. I, σ. 154. Π. Δάμ-
πρου, Κατάλογος β' σπανίων βιβλίων. Ἀθήναι 1864, σ. 50-51. Β. Μυστακίδου, Ἱστο-
ρικαὶ εἰδήσεις περὶ Κουρουτσεσμέ. Ἐν Ἀθήναις 1888, σ. 37 καὶ 100.

νες χοζακχάν και σιλιχτάρης ὄρμησαν εἰς τὸ νὰ καβαλλικεύσωσι
καὶ νὰ τρέξωσι πρὸς τὸν ἡγεμόνα κατὰ τὴν Δαμασκόν· ἀλλ' ἐκω-
λύθησαν διὰ τοῦ μουφτῆ, παρακαλοῦντος αὐτοὺς τοῦ ἀποχωρῆσαι
ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ καταπαῦσαι τὸ ἔργον· ὁμοίως καὶ πάν-
τες οἱ Γεννίτζαροι παρεκάλεσαν. Ἀπέστειλαν ἔτι οἱ εὐλογημένοι 5
ἐν τῇ Πόλει χριστιανοὶ καὶ οἱ πατριάρχαι, ὃ τε οἰκουμενικὸς
κύριος Καλλίνικος καὶ ὁ Ἱεροσολύμων κύριος Πολύκαρπος, καὶ τε-
χνίτας τοῦ μεγίστου ἔργου, τὸν τε βασιλικὸν κάλφον τζελεπῆ-
Κομνηνὸν καὶ τὸν χατζῆ-Δράκοντα Ῥόδιον καὶ ἄλλους οἰκοδόμους
τέκτονας καὶ λιθοξέστας, καὶ μετ' αὐτῶν ξύλα διὰ σκαλωσίας καὶ 10
σίδηρον καὶ ἄλλα ἐργαλεῖα ἀρμόδια διὰ τὴν τοιαύτην οἰκοδομήν,
καὶ ἱερὰ ἄμφια. Ταῦτα ὅμως μετὰ τῶν περιεχόντων αὐτὰ σεν-
τουκίων ἐκράτησε φυλακίσας ὁ ἐν Ἰόππῃ κουμερκιάρης, ζητῶν
ἀσυνήθως ἀνοῖξαι. Ὅθεν καὶ μέχρι τῆς σήμερον τρεῖς μῆνας καὶ
ἐπέκεινα ἔχει κεκρατημένα· τὰ δὲ λοιπὰ ἅπαντα ἐχομίσθησαν εἰς 15
Ἱερουσαλήμ ἀσφαλῶς.

Τῇ δὲ εἰκοστῇ ἕκτῃ τοῦ ἰουλίου, ἡμέρα Δευτέρα, ἤρξαντο
οἱ μαῖστορες ἐργάζεσθαι ἐν τῷ θείῳ ἔργῳ, ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ
Ἁγίου Βήματος, ἐπειδὴ ἐκωλύθησαν ἀπὸ τῆς Ἁγίας Πόρτας διὰ
Ζαχίλιδων Τούρκων, κινουμένων ὑπὸ τοῦ μουφτῆ εἰς τοῦτο, διὰ 20
πολλῶν χρημάτων διεγεργθέντος τοῖς κακίστοις Τζιφούτισι, ἦτοι
Ἀρμενίοις. Ὅλην λοιπὸν τὴν ἡμέραν τῆς Δευτέρας ἠὺτρέπισαν
καὶ ἀνέστησαν τὰς σκαλωσίας μέχρις ἐπάνω τῆς μεγάλης καμάρας,
ἐνθα τὰ τρία κυκλοειδῆ παραθύρια· ὁμοίως καὶ τὴν ἡμέραν τῆς
Τρίτης, καὶ οὕτως ἤρξαντο οἱ μαστόροι νὰ χαλῶσιν ἄνωθεν τὴν 25
τε Τετράδα Πέμπτην τε καὶ Παρασκευὴν κατεκρήμνισαν ὄλον τὸν
μύακα, κατέσπασαν καὶ τὰς κολώνας καὶ τὰ τοξοειδῆ σκαλοῦνια
τὰ πέριξ τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου, καὶ ἀφῆκαν μόνον δύο, τὰ κατω-
τάτω τοξοειδῆ. Ἔστησαν δὲ σκαλωσίας ἄλλας κύκλῳ τοῦ ναοῦ
ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Βήματος τὸ Σάββατον τῇ 1ᾳ ἰουλίου· ἠτοίμασαν 30
ξυστοὺς λίθους· ἀλλ' ὁ ἐπιτροπικὸς μουτεβελῆς, μὴ λαβὼν παρ'
ἡμῶν χρήματα ὅσα ἤθελεν, ἐβράδυνε τὸν καιρὸν τῷ πρωὶ τῆς
13' ὥρας, καὶ τῇ 13' ἔστειλεν ἄνθρωπὸν του καὶ οὕτως ἤνοιξαν

τὴν Ἁγίαν Πόρταν, καὶ εὐθὺς ἐν τῷ εἰσέρχεσθαι τοὺς μαστόρους
συνεμίγη αὐτοῖς ὁ παραδραγομάνος Ἀρμένης, ἀμπώθων καὶ ἀμπω-
θούμενος. Ὁθεν ἐφώναξε δυνατὰ τοῖς Τούρκοις, ὅτι τὸν ἀμπωσαν
οἱ μαστόροι καὶ ἐζήτει κρίσιν. Γενομένης οὖν ἀκριβοῦς ἐρεύνης
5 ἐδείχθη μάταιος ὁ μάταιος· ἀλλὰ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ ἕκτη
ἐβδόμῃ καὶ ὀγδόῃ ἠνώθησαν οἱ Ἀρμένιοι τοῖς Φράγκοις διὰ τὴν
μετακίνησιν τῶν λίθων. Οἱ μὲν Ἀρμένιοι ἐφώναζον· “διὰ τί εἰς
τὸ Διμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἐβάλετε οἱ Ῥωμαῖοι [τινάς] τῶν
κρημνισθέντων λίθων”; οἱ δὲ Φράγκοι “διὰ τί νὰ μεταφέρητε τοὺς
10 λίθους ὀπισθεν τοῦ Ἁγίου Βήματος, ἀπ’ ἔμπροσθεν τοῦ Ἁγίου
Κουβουκλίου, καὶ τίθεσθε τούτους καταγῆς, ἔνθα τὰ κάγκελλα”;
Καὶ οὕτω διηρέθησαν οἱ διασσείδες, οἱ μὲν διαυθεντεύοντες τοὺς
Ῥωμαίους, οἱ δὲ τοὺς Φραγκαρμενίους, καὶ ἐξεσπάθωσαν εἰς τὸ
ἀναμεταξύ των· οἱ δὲ χριστιανοὶ οἱ εὐρεθέντες ἠτοιμάσθησαν εἰς
15 πόλεμον μὲ πέτρας, μὲ ἐργαλεῖα τεκτονικὰ καὶ ξύλα. Χάρτι ὅμως
θεῖα οὐδεὶς ἔτυψε, οὐδὲ ἐπλήγη, ἀλλὰ σχολάσαντες τῇ ὀγδόῃ καὶ
ἡμισείᾳ ὥρᾳ ἐξῆλθον τοῦ ναοῦ ἀβλαβεῖς.

Τῇ α’ τοῦ αὐγούστου μηνὸς εἰς χριστιανὸς ἀπήρχετο εἰς τὴν
αὐτοῦ ὑπηρεσίαν διὰ τοῦ Μαχαλᾶ τοῦ Ἀρμενικοῦ καὶ ἔτυχον ἐκεῖσε,
20 Ἀρμένιοι, καὶ κακῶς μετὰ πληγῶν ἐξ αὐτῶν ἀνεχώρησε· καὶ
ἀπελθὼν εἰς τὸν μουσελήμην προσκλαιόμενος, ἐζητήθη μάρτυρας·
καὶ ὡς μὴ ἔχων, ἀπάντων ὄντων Ἀρμενίων, ἀπεβλήθη. Ἄλλος
δὲ χριστιανὸς μετὰ φορτίου ἐπὶ τῆς ὄνου διερχόμενος καὶ αὐτὸς
ἐκεῖθεν καὶ ἰδὼν ὡς μέλλει πληγῆναι ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων, ἀφείς
25 τὸ ὑποζύγιον μετὰ τοῦ φορτίου ἔφυγε, καὶ οὕτως εὐλύτῳσε τὰς
πληγὰς· εἰς δὲ τῶν Τούρκων ἀπελθὼν ἠλευθέρωσε τὸ ὑποζύγιον
μετὰ τοῦ φορτίου. Τῇ δὲ δευτέρᾳ τοῦ αὐγούστου καὶ δευτέρᾳ τῆς
ἐβδομάδος μελλόντων τῶν μαστόρων εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναόν, ἵνα
ποιήσωσιν ἀρχὴν τῆς οἰκοδομῆς, ὁ μουτεβελῆς οὐκ ἦλθεν, ὡς
30 σὺνηδες, εἰς τὸ ἀνοιγμα τῆς Ἁγίας Πόρτας· ὕστερον ὅμως μετὰ
τὴν πρώτην ὥραν ἔδωκεν ἄδειαν νὰ ἀνοιχθῆ· ἀλλ’ ἐπειδὴ οἱ Ἀρ-
μένιοι ἔβαλον Τούρκους καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ὡς παράτολμοι νὰ κτυ-
πήσωσι τὸν κάλφαν ἢ καὶ ἄλλον τινά, ὃν ᾔθελον τύχωσι· καὶ

τοῦτο τοῦ χάριν; ἵνα εὐρωσιν ἀφορμὴν· ὅταν γὰρ ἐκεῖνοι ἦθελον κτυπήσῃ τινὰ τῶν ἡμετέρων, ἀνάγκη καὶ οἱ ἡμέτεροι νὰ ἀντικτυπήσωσι καὶ οὕτω νὰ ἀκολουθήσῃ φόνος, καὶ τότε νὰ ἐπιλάβηται ἀφορμῆς δῆθεν εὐλόγου ὁ μουφτῆς καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὸ ἔργον, λέγων “ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλεν ὄρισμόν νὰ κτισθῇ ὁ ναός, οὐχὶ νὰ φονεῦητε”. Καὶ καθημερούσιον πάντα κάλων, τὸ τοῦ λόγου, κινούσιν Ἀρμένιοι καὶ Φράγχοι, ὥστε νὰ κτυπήσωμέν τινα ἐξ αὐτῶν. Ὁ Θεὸς ὅμως, πρὸς ὃν καὶ μόνον ἔχομεν τὴν ἐλπίδα, ἐλυτρώσατο ἡμᾶς καὶ [ἐβοήθησεν, ὥστε] ἄξαι τὸ θεῖον ἔργον εἰς τέλος καλόν. Λοιπὸν δὲν ἐτολήσαμεν ἀπὸ τοῦ φόβου νὰ ἀνοίξωμεν καὶ νὰ δουλεύσωμεν τὸ δεύτερον, ἵνα μὴ τι, δὲ μὴ γένοιτο, γένηται.

Σήμερον τῇ Τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ πέμπτῃ ὥρᾳ ἤνοιξεν ἡ Ἁγία Πόρτα καὶ εἰσῆλθον μόνοι οἱ τέκτονες καὶ ἐργάται εἰς τὸ ἐργάζεσθαι, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ μουσελήμη καὶ μουφτῆ, παρόντων εἰς τὸ Πραιτώριον καὶ τῶν τριῶν ἐρμηνευτῶν, ἵνα μὴ τις τῶν ἄλλων φυλῶν εἰσέλθῃ, πλὴν τῶν ἐργαζομένων τὸ ἔργον, καὶ ὅστις τῶν ἀπάντων ἐνοχλήσει, [θέλει] παιδεύεσθαι πρὸς τοῦ μουσελήμη.

Τῇ δὲ τετάρτῃ τοῦ μηνὸς καὶ τῆς ἐβδομάδος, ὥρᾳ δεκάτῃ, τῷ πρωτῷ πρὸ τοῦ ἡλίου, κατέβησαν οἱ τέσσαρες ἀρχιερεῖς, ὁ τε ἐπίτροπος, ὁ Δύδδης, ὁ Νεαπόλεως καὶ ὁ Θαβῶρ, καὶ ἔπηξαν τέσσαρας σταυροὺς μολυβδίνους εἰς τὰς τέσσαρας τετραγώνους κτιστὰς κολώνας ἐν τοῖς αὐτῶν θεμελίοις, καὶ ἐδιάβασαν τὴν ἐπὶ θεμελίου τῆς ἐκκλησίας εὐχὴν, κατὰ τὸν τύπον, καὶ οὕτως ἐγένετο ἀρχὴ τοῦ κτίζειν ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Βήματος, δηλαδὴ τὸν μύακα αὐτοῦ. Διῆλθον δὲ ἀπὸ τῆς λ' σεπτεμβρίου, καὶ ἦν ἐπουρολήθη ὁ ναός, μέχρι τῆς αὐτῆς τετράδος τοῦ αὐγούστου ἡμέραι τϛ'.

Τῇ γ' τοῦ αὐτοῦ αὐγούστου ἀνεβιβάσθησαν, ἐλευθερωθέντα τῆς ἐν Ἰόππῃ φυλακῆς, τὰ ὅσα - - ἦσαν κεκρατημένα εἰς Ἱερουσαλήμ, μετὰ τὸ ἐμπλησθῆναι τὸ ἀκόρεστον χρημάτων τοῦ τε ἐν Ἰόππῃ κουμερκιάρη καὶ Σελήμ-πασα ἐν Ἄκῃ, χωρὶς ὅμως ἀνοιχθῆναι αὐτά. Τῇ δ' τοῦ σεπτεμβρίου, ἡμέρᾳ Σαββάτου, ἀνωκοδο-

μήθησαν εἰς ἡμέρας εἰκοσιῆς οἱ δύο τοῖχοι τοῦ Καθολικοῦ, ἀπὸ τῆς προθέσεως μέχρι τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀντικρὺ ταύτης ποτὲ σκευοφυλακίου μέχρι τοῦ πατριαρχικοῦ [θρόνου], περιέχοντες καὶ τὰς δύο πύλας καὶ τὴν μικρὰν πύλην τὴν φέρουσαν εἰς τὸν ἅγιον Γολγοθᾶν, καὶ ὁ τοῖχος τοῦ ἁγίου Γολγοθᾶ ἀπὸ κάτωθεν ἕως ἄνω εἰς τὴν στέγην· καὶ ἡ ἐν αὐτῷ ἠνοίχθη πύλη ἀντὶ τῆς παλαιᾶς καὶ τρία θυρίδια, τὰ δύο παρ' ἑκάτερα καὶ τὸ ἐν ἄνω τῆς πύλης ψοειδές. Ἐξετάθησαν καὶ σιδήρα ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ αὐτοῦ τοίχου μέχρι τοῦ τοίχου τοῦ Καθολικοῦ, 10 καὶ ὑπεράνω αὐτῶν ἔτερα. Ὅμοίως ἐνεουργήθη καὶ καμάρα ἀπὸ μέρους τῆς ἀριστερᾶς στήλης τῶν τεσσάρων στηλῶν μέχρι τοῦ μεγάλου τοίχου τοῦ ναοῦ, καὶ αἱ τέσσαρες στήλαι αἱ τετραγωνοειδεῖς, ἅπαντα στερεά, συνδεδεμένα διὰ σιδήρων καὶ μολύβδων, διὰ λίθου πελεκητοῦ λευκοῦ, μέλεξι καλουμένου, ἐκβαλλομένου 15 ἀπὸ τε τοῦ μέρους ἔνθα ἐπριονίσθη ὁ προφήτης Ἡσαίας κατὰ τὴν Σιλωάμ, ἀπὸ τε τῆς ἁγίας Βηθλεέμ, Ἀρτάσι τε καὶ Θεκουέ, καὶ ἐκκοπτομένου ἀπὸ τε τοῦ μέρους, ἔνθα τὸ τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ μοναστήριον, καὶ ἀπὸ τοῦ κάμπου τοῦ κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν πρὸς τὸ μοναστήριον τοῦ Σταυροῦ. Οὗτος δὲ ὁ λίθος κοκκινοειδής 20 καὶ σκληρὸς πάνυ καὶ λευκοειδής ἐστι, μίζ ἀραβιστὶ καλούμενος, ὁ ἀπὸ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ καὶ τοῦ Σταυροῦ· οἱ δὲ ἄλλοι [λίθοι] καὶ ὁ λατομηθεῖς ἀπὸ τῶν Νταραζάτ μέλεξι [καλεῖται], ἀγορασθέντος ἔλλου τοῦ πετροκοπέου ἀπὸ τίνος Καλελί διὰ γρόσια 250 μὲ χουζέτιον.

25 Τῇ ς' Σεπτεμβρίου σὺν Θεῷ ἀρχὴ τῶν καμαρῶν. Τῇ ζ' Σεπτεμβρίου συνεχύθησαν οἱ Ἀρμένιοι λέγοντες "μὴ κτίσητε ἐπάνω τοῦ Διμερίσαντο τὰ ἱμάτια παρακλησίου ἄνευ ἀδείας τοῦ μοναστηρίου μας". Κατέβη λοιπὸν ὁ χοζακιάνης εἰς τὸν μουλλᾶν ἐκεῖ προσκλαιόμενος· κατῆλθε δὲ καὶ ὁ δραγομάνος τῶν Ἀρμενίων 30 προσκαλεσθεῖς, ὃν ὁ χοζακιάνης πολλὰ ἐκπλύνας ταῖς ὕβρεσιν [εἶχε καί] μετὰ κρίσεως ἀνεχώρησεν ὁ Ἀβεντίκης ἄπρακτος. Τῇ δ' αὐτῇ ἡμέρᾳ, ὥρα ζ', ἦλθον δύο Τάταροι καὶ εἰς Ἀρμένης ἐκ τῆς Ἰόππης πρὸς τὸ ἀρμένικον [μοναστήριον]· τὴν δ' αἰτίαν οὕτω

οίδαμεν· ἐγνωμεν δέ, ὅτι χατζήδες ἦσαν τεπτῆλι. Τῆ ἡ' σεπτεμβρίου, προσκλαυθέντων τῶν Ἀρμενίων εἰς τὴν κρίσιν, ἐζητήθη ὁ κάλφα Κομνηνός καὶ ἀποκριθεὶς τὰ δέοντα ἐπέστρεψεν εἰρηνικῶς. Ἰωβάνος δέ τις σαράφης ὀρθόδοξος κραχθεὶς εἰς τὸ Ἀρμένικον μετὰ τοῦ σιλικτάρη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ σιλικτάρη, ἐξ Ἀρμενίων ὄντος, 5 καὶ φιλευθεὶς τῆ ζ' τοῦ σεπτεμβρίου, τῆ ἡ' ἐπὶ τῆς λογομαχίας περὶ τῆς καμάρας, ὡς εἴρηται, πρῶτος καὶ μόνος ὑπέσχετο, ὅτι τὸ κανδήλιον τῶν Ἀρμενίων αὐταῖς ἰδίαις χερσὶ νὰ κρεμάσῃ ὑπὸ τὴν νέαν γενομένην καμάραν καὶ ἐγγράφως νὰ πιστοποιήσῃ αὐτούς, οὐ μόνον δὲ [τοῦτο], ἀλλὰ καὶ διὰ χουζετίου τῆς κρίσεως. Οὕτω 10 γελάσας αὐτούς ἠσύχασαν.

Τῆ ιη', ἡμέρα Σαββάτου, ἐσκεπάσθησαν αἱ καμάραι, καὶ τῆ κ' τοῦ αὐτοῦ, ἡμέρα β', ἤρξατο ἡ οἰκοδομὴ τοῦ μύακος, ἦτοι τῆς ἀχιβάδας ἐπὶ τῶν καμαρῶν, ἐφ' ὧν τέσσαρες φοειδεῖς πέτραι κατὰ πρόσωπον ἐστηλώθησαν εἰς τύπον τῶν τεσσάρων Εὐαγγε- 15 λιστῶν.

Προχθὲς τῆ ιη' τοῦ σεπτεμβρίου, ἡμέρα, ὡς εἴρηται, Σαββάτου, συνήχθησαν ἐν τῆ ἀγίᾳ Σιῶν οἱ ἀγνάνιδες τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ ὁ τοῦ Ἀπουγός Ὁτμάνης, καὶ ἐδιάβασαν τὴν φέτχαν καὶ συνέθεντο, εἰ καὶ μὴ πάντες, ἵνα ἀποστατήσωσι τοῦ ταυῦν 20 ἐνσκηνοῦντος κατὰ τὸ Ζηνὶν ἡγεμόνος Ἰωσήφ-πασσα, μετὰ τὴν θανάην δηλαδὴ τοῦ μουφτῆ. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ ἐγνώσθη τὸ πρᾶγμα τῷ μουτσελήμῃ καὶ σιλικτάρη καὶ πολλοὶ τῶν προυχόντων, ὡς ὁ μουλᾶς καὶ νακήπ καὶ ἄλλοι, οὐκ ἔστερξαν τὴν τοιαύτην ἀποστασίαν, ἠβουλήθη ὁ Ἀπουγός νὰ ἀπέλθῃ μὲ φελλάχιδες εἰς τὴν 25 πύλην καὶ νὰ κρατήσῃ αὐτῆς. Ὅθεν ἐκλείσθησαν αἱ πύλαι τοῦ κάστρου καὶ ἐνεποδίσθη τὸ ἔργον τῆς ἀποστασίας. Ὅθεν μὲ ἀμὰν καὶ βέγι ὁ μουτσελήμης καὶ ὁ σιλικτάρης καὶ οἱ μὴ θέλοντες ἐντόπιοι τὴν ἀποστασίαν ἔκραξαν ἐν τῆ Σιῶν τῆ Κυριακῇ, τῆ ἰδ' τοῦ σεπτεμβρίου, τὸν Ἀπουγός καὶ εἰρήνευσαν καὶ κατέπαυσαν 30 τὸ προμελετούμενον μετὰ τὸν ἀποθανόντα μουφτῆν, τὰ τῆς ἀποστασίας· ὁ γὰρ μουφτῆς καὶ ὁ Ἀπουγός ὑπέσχοντο τοῖς Φραγκοαρμενίοις ἀποτελέσαι τοῦτο, ἵνα μὴ ἐλθῶν ὁ ἡγεμὼν φοβίσῃ τοὺς

ἐντοπίους Τούρκους τοῦ κωλύσαι ἡμᾶς τοῦ θείου ἔργου τῆς οἰκοδομῆς ἐν Ἱερουσαλήμ· οἵτινες Ἀρμενοφράγκοι ἔδωκαν ὑπόσχεσιν νὰ δώσωσι τῷ μουφτῇ, Ἀπουγὸς καὶ ἐντοπίοις, ἕως γρόσια διακοσίας πενήτηντα χιλιάδας· ὅσα εἶχον, νὰ δώσωσι τῷ ἡγεμόνι·
5 ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ βουλή θεία ἐνεργεῖα μεματαίωται.

Τῇ κ' σεπτεμβρίου ἐτέθησαν ἐκ λίθου ἐρυθροῦ τρεῖς σταυροὶ ἐπὶ τῶν πέντε καμαρῶν εἰς τύπον τῶν τριῶν σταυρῶν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου· Ἰησοῦς Χριστὸς νικητής. Τῇ κα' σεπτεμβρίου ἐπληρώθησαν ἡμέραι τεσσαράκοντα· ἐν ᾗ ἐτέθησαν καὶ δύο
10 πέτραι ἐν τοῖς δυοῖς μέρεσι τῆς ἄκρας τῆς ἀχιβάδος, εἰς ἱστορίαν δύο Ἀρχαγγέλων.

Τῇ Πεντηκοστῇ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ θεμελίου καὶ πρώτη ὀκτωβρίου, ἡμέρα ς', ἤρξαντο οἰκοδομεῖσθαι τὰ πέντε παραθύρια κατὰ τὴν ἀχιβάδα. Τῇ ζ' τοῦ ὀκτωβρίου ἦλθον οἱ μαστόροι εἰς τὴν
15 Ἰόππην. Τῇ η' ἦλθεν ἀπὸ τῆς Πόλεως καὶ ὁ καμαράσης Μητροφάνης. Τῇ θ' τοῦ αὐτοῦ, ἡμέρα Πέμπτη τῆς ἐβδομάδος, ὥρα δ', ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ ὁ ἡγεμὼν Ἰωσήφ-πασας μετὰ παρατάξεως πολλῆς.

Τῇ ιδ' ὀκτωβρίου [ἤρξατο] ἀνακομίζεσθαι διὰ καμήλων ἀπὸ
20 τῆς Ἰόππης εἰς Ἱερουσαλήμ μολίβος, μάρμαρα, σανίδες, τὰ ἀπὸ τῆς Βασιλευούσης σταλέντα, τὸ πλείονα ὅμως συντετριμμένα, τὰ μάρμαρα, ἀπὸ δυστροπίας τῶν καμηλιτῶν. Τῇ ιε' ἔστη ξύλινος περίβολος κύκλω τοῦ Ἱεροῦ Κουβουκλίου, προσμενόντων ἡμῶν εἰς ἀνοικοδόμησιν αὐτοῦ τὸν νέον ὄρισμὸν τοῦ ἡγεμόνος, ὑποσχεθέν-
25 τος αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ δοῦναι, ἕως οὗ δηλαδὴ λήφεται ὁ ἡγεμὼν καὶ ἐκ τῶν Φράρων ἅπερ ἀπαιτεῖ ἀργύρια. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐδόθη ὁ τοῦ ἡγεμόνος ὄρισμὸς ἡμῖν. Ὅθεν τῇ ις' τοῦ ἀγίου Λογγίνου, ἡμέρα Σαββάτω, ἀνωρθώθησαν αἱ σκαλωσῖαι διὰ προσταγῆς τοῦ ἡγεμόνος, ἀποστείλαντος τὸν τε χοζακιάνην καὶ τὸν σιλιχτάρην
30 ἔνδον τοῦ ναοῦ· οἵτινες ἐφώνησαν τούς τε Ἀρμενίους καὶ Φράγκους, παραγγείλαντες αὐτοῖς ἵνα ἀποβάλωσιν ἐκ τοῦ Παναγίου Κουβουκλίου οἱ μὲν Φράγκοι τὰς τε ποδέας εἰκόνας καὶ κανδήλια καὶ τενεκέδες καὶ ντουλάπιον, οἱ δὲ τὴν εἰκόνα καὶ κανδήλια· ἀλλ'

οί μὲν Φράροι εἶπον, ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ ταῦτα ἐκεῖ ἔθεντο εἰσὶν οἱ ἐλτζήδες, οἱ δὲ Ἀρμένιοι ὅτι "προσταγὴν ἐκ τοῦ μοναστηρίου μας οὐκ ἔχομεν, ἵνα ταύτας ἐκβάλωμεν". Ὅθεν καὶ ἐγένετο ἀρκετὴ λογοτριβὴ ἀπὸ ὥρας β' μέχρις ὥρας τετάρτης. Καὶ τότε βλέποντες οἱ Φράροι τὸ ἀμετάθετον ἰδίαις χερσὶν ἅπαντα τὰ αὐτῶν 5 ἐξέβαλον ἐκ τοῦ Κουβουκλίου, ἕως καὶ τοὺς ἐν τοῖς τοίχοις ἤλους· οἱ δὲ Ἀρμένιοι ἰσχυρογωμονήσαντες οὐκ ἐξέβαλον· δι' ὃ οἱ περὶ χοζακιάνην καὶ σιλιχτάρην ἅπαντα τὰ τῶν Ἀρμενίων ἐξώσαντο. Ἄλλ' οὐκ ἠρέμησαν Φράροι καὶ Ἀρμένιοι, ἀλλ' αὐθωρὸν ἔτρεξαν πρὸς τὸν ἡγεμόνα καταβοῶντες καθ' ἡμῶν, φέροντες καὶ τὰ πα- 10 λαιὰ σενέτια αὐτῶν, ὡς διαλαμβάνοντα περὶ τῶν ἄνωθεν σκευῶν· ὁ δὲ ἡγεμὼν συναθροίσας τοὺς προκρίτους τῶν ἐνοπιῶν καὶ τὸν δραγομάνον μας καὶ τὸν χοζακιάνην καὶ τὸν προρρηθέντα χατζή-Ἰωβάν ἀπὸ χωρίου Θεοδοσιουπόλεως τοῦνομα Βάνκ, καὶ ἐρευνή-σας ἀκριβῶς ἀπεφάσισε λέγων· "ἀπὸ τοῦ νῦν ὅστις φέρει σενέτιον 15 περὶ τόπων καὶ σκευῶν τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐκεῖνος ἔχει καὶ τόπους καὶ σκεύη". Αὐτοὶ δὲ μὴ ἔχοντες διελύθησαν ὡσεὶ καπνός.

Τῇ ιζ' τοῦ αὐτοῦ ὀκτωβρίου, τῇ Κυριακῇ, ὥρα β' τῆς ἡμέρας, ἐκρημνίσθη ὁ νότιος τοῖχος, ὃ τε ἀνατολικὸς καὶ ὁ δυτικὸς τοῦ πανιέρου Κουβουκλίου, ὡς ἔκ τε τῆς ἀρχαιότητος, ἔκ τε τοῦ 20 πυρὸς σεσαθρωμένος, καὶ ἐφάνη τὸ πανάγιον ἄντρον μονόλιθος, σπήλαιον· τὸ δὲ τοῦ Ἁγίου Λίθου ὄλον οἰκοδομητὸν ἐκ λίθων, καὶ ἤρξατο καὶ ἡ οἰκοδομὴ ἔξωθεν ἐκ θεμελίου, τοῖχος νέος. Τῇ δὲ θ' ὥρα τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐμαζώχθησαν οἱ Ἀρμενόφραγχοι εἰς τὸ Ἅγιον Κουβούκλιον ζητοῦντες κρεμάσαι τὰς κανδήλας των, ἧ κὰν 25 δοῦναι ἐγγραφον ὑπόσχεσιν, ὅτι μετὰ τὴν τελείωσιν τῆς οἰκοδομῆς ἐῶμεν αὐτοὺς κρεμάσαι ταύτας. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ζητοῦντες τὸν κάλφαν ἀνοῖξαι τὸν φραγμὸν, ὃν ἐνέβαλε τῇ πύλῃ τοῦ Ἁγίου Λίθου, ἠκούσθη ὅτι ὁ κάλφας καὶ ὁ ἐπίτροπος, ὁ δραγομάνος καὶ ὁ χατζή-Ἰωβάνος ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἡγεμόνα, καὶ προσμένοντες 30 οἱ Ἀρμενόφραγχοι ἔμαθον, ἐλθόντος ἐκεῖθεν τζαούση, ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἀπεφάσισεν οὔτε κανδήλας νὰ κρεμάσωσιν, οὔτε νὰ μετρήσωσιν, οὔτε ὁμολογίαν, οὔτε ἐγγράφως, οὔτε ἐκ στόματος νὰ λά-

βωσιν ἐκ τῶν Ῥωμαίων, καίτοι τὸ πρῶι ταῦτα πάντα ἀποφασισαντος αὐτοῖς γενέσθαι οὕτως. Ὁ Θεὸς ἡμῶν διεσκέδασε τὰς βουλάς (αὐτῶν) καὶ ἔστι βοηθὸς ἡμῶν τῷ ἀπέιρῳ αὐτοῦ ἐλέει!

Τῇ ιη', ὥρα θ' τῆς ἡμέρας, οἱ Ἀρμενόγραχοι διήγειραν τὸν
5 χοζακιάνην καὶ σιλιχτάρην καὶ ἔφερον προσταγὴν τοῦ ἡγεμόνος, ἵνα κρεμάσῃ τὰς κανδήλας των ἔνδον τοῦ Κουβουκλίου, λέγοντες ὅτι "τὸ ἔνδον τοῦ Κουβουκλίου οὐ χρήζει μερεμέτι" καὶ ὅτι "ἡμεῖς ἐκαρφώσαμεν κανδήλας καὶ ἀνάπτομεν καὶ κερὶ". ἐν οἷς ψευδεῖς ἀποδειχθέντες ἐγύρισαν πάλιν ἐν αἰσχύνῃ οἱ ἀνάσχυντοι· οὐ γὰρ
10 εὔρον κανδήλας, οὐδὲ κερὶ οἱ περὶ τὸ κέσφιον, καὶ τὸ Κουβουκλιον, ὡς χρῆζον ἐπανορθώσεως ὅλον ἀπ' αὐτῆς τῆς στέγης, κατεβιβάσθη. Ἄλλ' οὐ πάλιν, οὐχ ἡσύχασάν· ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία τῶν ἡμετέρων πρὸς ἀλλήλους, οἱ μὲν θέλοντες μετὰ ἐρυθροῦ λίθου τὴν οἰκοδομήν, τοῦ κομισθέντος, ὡς εἴρηται, ἀπὸ
15 κάμπου τοῦ μοναστηρίου τοῦ Σταυροῦ, ὡς λαμπροτέρου τοῦ μαρμάρου, οἱ δὲ μετὰ τῶν μαρμάρων τῶν ἀπὸ Κωνσταντίνου ἐκκομισθέντων εἰς Ἱερουσαλήμ, ὡς ἀφιέρωμα τοῦ Φώτη κάλφα. Ἡ ἀρχὴ ὁμως ἐγένετο διὰ τοῦ κοκκίνου.

Ταῦτα τὰ μάρμαρα ἔφερον ἐν καράβιον Μαυροθαλασσίτικον,
20 ἔχον καπητάνον τινὰ Νταοῦτ Ἰμπραήμ, ὀρίζοντα μόνον τὸ ἡμισυ τοῦ καραβίου, τὸ δὲ ἄλλο ἡμισυ [ᾠρίζεν] εἰς Ἀρμένης οἰκῶν ἐν Κωνσταντίνου, Γαγονναπίογλου [καλούμενος]· ὃς τοιαύτην παραγγελίαν ἔδωκε τῷ καπητάνῳ: ἵνα εὐκαιρίας τυχῶν τρυπήσῃ τὸ πλοῖον καὶ βυθίσῃ καὶ τὰ μάρμαρα καὶ τοὺς χατζῆδες καὶ τοὺς
25 μαστόρους καὶ τὸν πρῶην Πρεσρένης [ἀρχιερέα] καὶ [τὸν] καμαράσσην, ὄντας τοὺς πάντας πλείονας τῶν ρλ' ψυχῶν, καὶ ὅλην τὴν ἀποσκευὴν των, καὶ αὐτὸς νὰ τῷ πληρώσῃ τὴν τιμὴν τοῦ μερδικοῦ του καὶ ἄλλα χαρίσματα, ἑκατὸν πενήκοντα πουργεῖα, νὰ ἐγχειρίσῃ. Ἐχων λοιπὸν ὁ καπητάνος τοιαύτην παραγγελίαν, ποίαν
30 στενοχωρίαν οὐκ ἔδειξεν εἰς τοὺς εἰρημένους χατζῆδες; νερὸν θάλασσαν τοὺς ἐπότιζεν, εἰς τὸ ἀμπάρι τοὺς ἐκλειεν, ὥστε οὐδεμίαν ἄνεσιν νὰ ἔχωσιν. Ἦν δὲ ἡ συμφωνία, ἵνα εἰς τὸ Γράφφα πληρώσῃ τὸν πλοῦν· ἀλλ' αὐτὸς εἰς τὸ Χάιφα ὑπῆγε καὶ ἐκεῖ ἐβού-

λετο τελειῶσαι τὴν παραγγελίαν· ὄθεν κρυφίως ἐτρόπησε τὸ κα-
ράβι καὶ ἤρξατο γεμίζειν ἐκ τῆς ὀπῆς νερόν· ἀλλ' ὁ ὀδηγὸς τοῦ
πλοίου, Ῥόδιος χριστιανὸς ὢν, ἔμαθε μὲ τρόπον τὸν ὀλέθριον
σκοπὸν, ἐκοινολόγησε τὴν πονηρὰν βουλήν. Εὗρε τὴν τρύπαν,
ἔκλεισεν αὐτήν, ἐξέβαλον τὸ νερόν, ἔκραξαν τέσσαρα πλεούμενα 5
τυχόντα ἐκεῖ διὰ ὠνήν σίτου ἀπὸ τῆς Ἰδρας [μέ] χριστιανούς
πρὸς βοήθειαν, ἵνα καὶ οἱ χατζῆδες εἰς ἐκεῖνα εἰσελθῶσι καὶ τὸ
πρᾶγμα εἰσάγωσιν· ὁ δὲ καπητάνος ἐναντιούμενος οὐκ ἤθελεν ἐᾶσαι
τοὺς χατζῆδες. "Ὅθεν οἱ Ἰδριῶται, εἰσελθόντες εἰς τὸ Μαυρο-
θαλασσίτικον, τὸν μὲν καπητάνον ἔδεσαν, τοὺς δὲ χατζῆδες καὶ τὸ 10
πρᾶγμά των καὶ τὰ μάρμαρα, πλὴν ὀλίγων μονοσανίδων καὶ λίθους
καὶ χαβιᾶρι, τὰ πάντα εἰς τὸ οἰκεῖον καράβιον μετεκόμισαν, καὶ
ἀπὸ τοῦ Χαῖφα εἰς τὸ Γιάφφα χωρὶς ναῦλον εὐώδωσαν, καὶ οὐ-
τως ἡ θεία χάρις ἐνίκησε τὴν πονηρίαν καὶ ἀπανθρωπίαν τοῦ Ἄρ-
μένη καὶ ἔσωσε τοὺς πιστοὺς δούλους του ἐκ τοῦ θανάτου. 15

Τῇ ιθ', ἤδη τετάρτην φορὰν, ἀπῆλθον εἰς τὸν ἡγεμόνα καὶ
εἶπον, ὅτι ὁ κάλφας εἰς τὸ πείσμα τοῦ ἡγεμόνος ἐχάλασε τὸ Κου-
βούκλιον, ὅπου ἦν γερὸν καὶ μὴ δεόμενον χαλάσματος. "Ὅθεν ὁ
ἡγεμὼν ἔστειλε τὸν μουφτῆν καὶ τὸν υἱὸν τοῦ μπας-κιατήπ, εὐρε-
θέντος καὶ τοῦ χοζακχάν, εἰς τὸν ναόν· οἵτινες ἐξετάσαντες ὄλον 20
τὸ Κουβούκλιον καὶ εὐρόντες σεσαθρωμένον ὕβρισαν τοὺς Ἄρμε-
νίους καὶ ἀπῆλθον, μεινάντων καὶ κατὰ τοῦτο τῶν Ἄρμενίων τῶν
ἀναισχόντων ἐντροπιασμένων. Ἐγένετο δὲ ταῦτα πρὸς τῇ θ' ὥρᾳ
τῆς ἡμέρας τῆς Τρίτης· οἱ δὲ ὀρδόδοξοὶ ἐδοξάσαμεν τὸν Θεὸν καὶ
σωτῆρα ἡμῶν. 25

Σήμερον, ἤγουν κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς Τετράδος, ἔβαλον
καὶ τὰ καλούπια τῶν παραθύρων καὶ καμαρῶν τῆς ἀχιβάδος. Τῇ
δεκάτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας τῆς Τρίτης δι' ἀδείας τοῦ ἡγεμόνος ἐν
τῇ Ἁγίᾳ Πόρτᾳ συνήχθησαν αἱ τρεῖς φυλαὶ καὶ ἔγραψαν τὰ ὅσα 30
ἐκάστη φυλὴ εἶχεν ἐν τῷ Ἁγίῳ Κουβουκλίῳ, κανδήλια, ποδέας
καὶ εἰκόνας· τὸν δὲ κατάλογον τοῦτον ἔλαβεν ὁ ἡγεμὼν καὶ ὡς
φασιν ἐξέσχισεν.

Τῇ κα' οἱ Ἄρμένιοι ἐσάρωσαν τὸ ὀπισθεν τοῦ Ἁγίου Κου-

βουκλίου, κατὰ τὰ λεγόμενα Συροκόπτικα, καὶ τὰς πέτρας καὶ τὸν
χοῦν ἀπέρριψαν κατὰ τὸ δοχεῖόν μας· ἔκτισαν μὲ πέτρας καὶ τὰ
μνήματα τοῦ Ἰωσήφ καὶ Νικοδήμου. Ὅπερ οἱ ἡμέτεροι μαθόν-
τες, τὸ μὲν κτίσμα ἐχάλασαν καὶ τὰ μνήματα ἤνοιξαν, αὐτοὺς δὲ
5 τοῖς ῥήμασιν ἔβαλον. Τῇ κβ' εἰς τῶν χατζήδων Ἀρμενίων ἐλθῶν
τῇ γ' ὥρα εἰς τὸν περίβολον τὸν ἐκ σανίδων, ἔνδον τοῦ ὁποίου
οἱ μαστόροι ἔκτιζον, ἐκ τῶν ὀπῶν ἔπτυνεν αὐτούς. Τοῦτον δὲ τις
ντελίμπασις παρατηρήσας πτύοντα, δραξάμενος ἐκ τοῦ ὤμου, ἐξειλ-
κουσεν ἐκεῖθεν, καὶ ἐν ῥάπισμα ἐξαρχοῦν αὐτῷ δούς μετὰ ὕβρεων
10 ἐξεδίωξε τῆς Ἀγίας Πόρτας.

Τῇ κγ' ἀπεστάλη ὁ σιλιχτάρης ἀπὸ τοῦ ἡγεμόνος εἰς τὸν ἱερὸν
περίβολον, καὶ εὐρῶν τὸν τιμιώτατον καὶ φρονιμώτατον κάλφαν,
τὸν Κομνηνόν, εἶπεν, ὅτι οἱ Ἀρμένιοι ζητοῦσιν αὖριον τὴν Κυ-
ριακὴν νὰ εἰσάξωσι τοὺς χατζήδες των εἰς τὸν ναὸν καὶ νὰ προσ-
15 κυνήσωσι τὸ "Ἅγιον Μνήμα· ὁ δὲ κάλφας ἀπεκρίθη· "Βλέπεις
πῶς ὄλος ὁ τόπος ἐστὶ σεσαθρωμένος καὶ κατακρημνισμένος, πλή-
ρης χωμάτων· λοιπὸν ἔσται δυνατόν τοῦτο γενέσθαι; Ἄλλ' ἔστω
ὑπομονή, ὥστε καθαρισθῆναι τῶν πετρῶν καὶ χωμάτων καὶ ἀνοι-
κοδομηθῆναι, ἕως τὴν ἄλλην ἐβδομάδα, καὶ τότε ἐλθέτωσαν καὶ
20 αὐτοὶ καὶ ποιησάτωσαν τὸ ζιαρέτι των". Καὶ οὕτως ἀνέστρεψεν
ὁ σιλιχτάρης. Ἀλλὰ κατὰ τὴν δευτέραν ὥραν τῆς νυκτὸς προα-
ποστεύλας ὁ ἡγεμὼν προσεκαλέσατο εἰς ἑαυτὸν τὸν τε δραγουμά-
νον κῦρ Ἀβέρκιον καὶ τὸν Κομνηνόν κάλφαν· προσέταξεν αὐτούς,
ὅπως ἀπροφασίστως ἀνοίξωσι τὴν ὁδὸν καὶ καθάρισωσι τὴν φέ-
25 ρουσαν εἰς τὸ Ζωηφόρον Μνήμα, ἵνα προσκυνήσωσιν οἱ Ἀρμένιοι·
τῇ γὰρ τεσσαρακοστῇ ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς ὑψώσεως τοῦ τιμίου σταυ-
ροῦ ποιῶσιν ἑορτὴν αὐτοῦ, ὡς αὐτοὶ λέγουσιν, ἑορτάζοντες κάτω
εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἰσαποστόλου Κωνσταντίνου, ἄνωθεν τῆς
Ἐυρέσεως τοῦ Σταυροῦ· τὴν ὁποῖαν ἐκκλησίαν ἤρπασαν ἀπὸ τοῦς
30 Χαμπεσίους, καθὼς καὶ τὸ παρακλήσιον, τὸ Διεμερίσαντο τὰ ἱμά-
τια, καὶ τὸ ὑπὸ τὸ μοναστήριον τοῦ Ἀβραάμ, τὸ ἐπ' ὄνόματι
Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Λοιπὸν οἱ ἡμέτεροι, εὐπέθειαν ὑποδεί-
ξαντες τῷ ἡγεμονικῷ προστάγματι, συνήγαγον τοὺς μαστόρους, προῖ-

στάμενος τούτων ὁ κάλφας Κομνηνός, καὶ εἰς τρεῖς ὥρας, μέχρι τῆς ἕκτης δηλαδή, συνήγαγον τὰς κρημισμένας πέτρας, μετακομίζοντες ἅμα αὐτοῖς καὶ τὸν χοῦν εἰς τὸ παρακλήσιον τοῦ ἁγίου Λογγίνου· τὴν δὲ ὀρθομαρμάρωσιν, τὴν τε ἐκτός, τὴν ἐν τῷ Ἁγίῳ Δίθῳ ὁμοῦ καὶ τὸ μάρμαρον τῆς παλαιᾶς προθέσεως, καὶ ἅπαντα τὰ μάρμαρα τὰ ὑπὸ τὸ Ἅγιον Ἄντρον, συνέλεξαν καὶ ἐφύλαξαν, ὁμοῦ καὶ τὰ σίδηρα τὰ ἐπάνω τοῦ Ἁγίου Ἄντρου, τὰ ἐπὶ τὸ Ζωηφόρον Μνήμα, εἰς διατήρησιν παρὰ τῷ ἁγίῳ σκευοφύλακι. Ἐφάνη λοιπὸν ὅλον τὸ Ἅγιον Ἄντρον σπήλαιον, λίθος μέλεκι, ἦτοι βασιλικός, οὗ τὸ μῆκος πήχεις τρεῖς, τὸ πλάτος πήχους εἷς καὶ ἥμισυς, τὸ ὕψος πήχεις τέσσαρες· κατὰ τὰ ἐκότερα μέρη, ἦτοι νότια καὶ βόρεια, ἐστὶ μόνον λαξευτός· κατὰ γὰρ τὰ ἀνατολικά καὶ δυτικά καὶ τὴν ἐπάνω στέγην εἰσὶ κτιστά· τὸ δὲ ἔδαφος ὅλον τό τε τοῦ Ἁγίου Δίθου, τό τε τοῦ Θεοδέγμονος Ἄντρου, ἐστὶ λίθος ῥιζιμαῖος, οὐκ οἰκοδομητός, οὐδὲ εἰς τὸ κάτω μέρος σακπτός, ἀλλ' ὅλον τὸ ἐπίπεδον τοῦτο μία αὐτοφυῆς πέτρα. Ἐπάνω δὲ τούτου ἐστρώθησαν μάρμαρα τὸ πάλοι διὰ καλλωπισμὸν καὶ διαφύλαξιν· ὁμοίως καὶ ὁ μαρμάρινος τάφος, ὁ ἐπάνω τοῦ κατὰ τὸ βόρειον τοῦ Θείου Σπηλαίου ἐπικείμενος, διὰ εὐπρέπειαν ἠνώρθωται. Τῇ λ' ὁμοῦ ὀκτωβρίου ἐξεβλήθησαν τὰ μάρμαρα τὰ ἐστρωμένα, τὰ ἐν τῷ Ἁγίῳ Δίθῳ· τῇ λα' οὐκ εἰργάσαντο οἱ μαστόροι, οὐχὶ διότι [ἦν] Κυριακή, ἀλλὰ διὰ ἀνάπαυσιν [ἐκ] τοῦ κόπου.

Τῇ α' νοεμβρίου εἰσήγαγεν ὁ ἡγεμὼν φυλακας εἰς τὸν πύργον τοῦ Δαυὶδ, ζητησάντων τούτους τῶν ἡμετέρων· οἱ γὰρ αἰρετικοὶ οὐκ ἔπαυσαν φοβερίζοντες ἡμᾶς μετὰ τὴν τοῦ ἡγεμόνος ἀναχώρησιν διεγείραι τοὺς ἐντοπίους Τούρκους καθ' ἡμῶν. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ ἡγεμὼν ἠγέρθη μετὰ ὀλίγων τοῦ στρατεύματος καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Χεβρών. Αἱ καμάραι ἐσκεπάσθησαν τῆς ἀχιβάδας καὶ ἤρξατο ἡ ἐπάνω τούτων ἀχιβάς, ἐν ἣ γενήσονται στῆλαι ἕτεραι δέκα καὶ μικραὶ ἀχιβάδες ἑννέα.

Τῇ β' νοεμβρίου ὁ σαρὰφ χατζῆ-Ἰωβάνος διὰ τινος ὑπηρεσίας τοῦ ἡγεμόνος, καὶ τις χατζῆ-Φίλιππος, ἀπῆραν τῆς Ἱερου-

σαλήμ εἰς Ἰόππην, ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς Βασιλεύουσαν· ὅστις χατζῆ-
Ἰωβάνος ἐξεζήτησεν καὶ λογίδριον ἀφ' ἡμῶν ἐπιτάφιον καὶ ἐδώ-
καμεν, μὴ ἔχοντες τὸ πῶς εὐλυτῶσαι ἐξ αὐτοῦ· ὁ δὲ χατζῆ-Φί-
λιππος ὑπάγει διὰ κερεστὲν τοῦ κουμπέ.

5 Τῇ ς' νοεμβρίου οἱ Φράγχοι ἐκίνησαν ἀγωγὴν καθ' ἡμῶν
πρὸς τὸν ἡγεμόνα, προβάλλοντες ὅτι ἐπήραμεν μῆκος πολὺ καὶ
πλάτος καὶ ὕψος τοῦ Ἀγίου Κουβουκλίου. Ὅθεν ἐκράχθησαν εἰς
τὸ ὄρδι οἱ πορταρέοι καὶ ἐφανέρωσαν, ὅτι οὔτε μῆκος, οὔτε πλά-
τος ἐξετάθη πλέον τοῦ ἀρχαίου· τὸ δὲ ὕψος οὐπω ἐφάνη. Ἐκράχθη
10 καὶ ὁ κάλφας καὶ παρέστησε πρὸς τούτοις καὶ ὅτι ἡ πύλη τοῦ
Ἀγίου Κουβουκλίου κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἔχει· καὶ λαβὼν πρὸς τοῦ
ἡγεμόνος τοῦ ἐργάσασθαι τὸ ἔργον [ἄδειαν] ὡς γινώσκει, πλὴν
ταχύτερον, ὑπέστρεψεν ὁ μὲν εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ, οἱ δὲ Φράγχοι
ἐγύρισαν καὶ ἐν τούτῳ κατησχυμένοι καὶ ἄπρακτοι.

15 Τῇ ι' νοεμβρίου ἐπανέστρεψεν ὁ ἡγεμὼν διὰ τὴν Δαμασκόν,
ὁ δὲ σιλικτάρης τῇ ιη', καὶ αὐτὸς ὁμοίως·

Τῇ ιθ' τοῦ νοεμβρίου τολμήσας ὁ κάλφας, παρακαλεσθεὶς πρότε-
ρον ὑπ' ἐμοῦ, ἤνοιξε μέρος τοῦ Παναγίου Τάφου κατὰ δυσμὰς καὶ
εὐρέθη ὅλος εὐωδία ἄρρητος, ὅλος ἀνιστάμενος μέχρις αὐτοῦ τοῦ
20 μαρμάρου, ἔχων φραγμὸν κατὰ μὲν τὸ νότιον δύο μάρμαρα καὶ
ἐπάνω αὐτοῦ δύο μάρμαρα, τὸ ἐν ἐπάνω τοῦ ἄλλου, ὁμοίως ἐκά-
τερα, τὸ δὲ ἀνατολικὸν ἔχων ἐπάνω αὐτοῦ τοῖχον· ὁμοίως καὶ τὸ
δυτικόν· τὸ δὲ βόρειον ὅλον αὐτοφυῆς λίθος ἦτο τὸ παναγιώτατον
σπήλαιον· τὸ δὲ μέσον τοῦ σπηλαίου ἀνοιχτόν, καταναλωθὲν ὑπὸ
25 τῶν πολλῶν κανδηλίων καὶ κηρίων, ἀναπτομένων τοσοῦτους χρό-
νους· ὅθεν ἤδη καὶ κτίζεται ἐπάνω τοῦ Θεοδέγμονος Τάφου κα-
μάρα. Εἰσερχομένων λοιπὸν ἡμῶν εἰς προσκύνησιν, τὸ ἔδαφος
μένει κάτω, ὁ δὲ Πανάγιος Τάφος ἄνω, καθὰ ὁράται· καὶ τοῖς
ἀναξίοις μου ὀφθαλμοῖς εἶδον καὶ τρόμος κατέλαβε τὰ ὀσᾶ μου
30 καὶ δάκρυα ἔρρεον οἱ ὀφθαλμοί μου. Οὕτως ἠξίωμαι ἰδεῖν σήμε-
ρον, χάριτι τοῦ ζωοποιοῦ Χριστοῦ μου, καὶ εἶδον καὶ ἐπίστευσα,
ὅτι οὕτως, ὡς γράφω, ἔχει· ἔστι δὲ τῷ χρώματι ὁ Ζωηφόρος
Τάφος ἀργυρόχρυσος, ἀπαλός.

Τῇ κα' νοεμβρίου, τῇ ιβ' ὥρα τῆς Κυριακῆς, τοῦ ἡλίου δύνωντος, ἐτέθη ἡ κλεις ἐπὶ τῆς ἀχιβάδος δι' εὐχῆς τῶν ἐγκαινίων καὶ ἁγιασμοῦ.

Τῇ εἰκοστῇ ὀγδόῃ τοῦ ἤδη λήγοντος νοεμβρίου θεία συνάρσει ἔλαβε πέρας πᾶσα ἡ οἰκοδομὴ τοῦ μεγάλου μύακος εἰς ἡμέρας 5 103, καὶ τούτῳ τῷ διαστήματι συνεπληρώθη καὶ τὸ κατὰ τὴν ἱερὰν πρόθεσιν ἐπάνω τῆς βορείου καμάρας διώροφον σκευοφυλάκιον, ἔχον τὴν ἐπ' αὐτοῦ ὀροφὴν συνηρμοσμένην διὰ σιδηρῶν καὶ τούβλων ἐν τῷ μεταξύ αὐτῶν τῶν σιδηρῶν.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἀνέστρεψαν ἀπὸ τῆς Πτολεμαίδος παρὰ τοῦ 10 Σελήμ-πασα εἰς Ἰόππην ὃ τε καμαράσης καὶ ὁ σαράφης χατζή-Γιουβάνος, λαβόντες ἄδειαν παρ' αὐτοῦ τοῦ πασᾶ παραλαβεῖν τὰ ἐναποκεκλεισμένα τοσοῦτον καιρόν, τὰ τε ἀπὸ τῆς Πόλεως καὶ τὰ τοῦ πρωτοσυγκέλλου, καὶ ἀνέβησαν εἰς Ἱεροσόλυμα· ἐποίησαντο δὲ τὴν πορείαν διὰ ξηρᾶς ἀπὸ τὸ Ἄκρι· ἦν γὰρ ἐναντίας ὁ 15 ἄνεμος.

Τῇ κθ' τοῦ αὐτοῦ ἤρξαστο θεμελιοῦσθαι τοῦ Καθολικοῦ τὸ μέγα τέμπλον ἐκ λίθων καὶ τὰ στασίδια τὰ βόρεια.

Τῇ ιζ' τοῦ δεκεμβρίου, ἐν ἡμέρᾳ Παρασκευῆ, ὥρα δ' τῆς ἡμέρας, ἠγέρθη ἐπανάστασις καθ' ἡμῶν ὑπὸ τῶν ἐντοπίων Ὀθω- 20 μανῶν, καὶ ἔδραμον εἰς τὸν μέγαν ναὸν μετὰ τουφεκίων, μπιστολίων καὶ μαχαιρῶν, καὶ ἐκτύπησαν ἕνα χριστιανὸν πετρᾶν τοῦνομα Γαβριήλ εἰς τὸ μῆλιγγαν μὲ τουφέκι, καὶ διέβη τὸ μολίβι ἀντικρύ· ὁ δὲ ἔπεσε νεκρός· καὶ ἄλλον Κρήτα καὶ ἕτερον ἐργάτην καὶ ἕνα Ἱεροσολυμίτην. Εἰσῆλθον δὲ εἰς τὸ Κουβούκλιον τοῦ Παναγίου 25 Τάφου· ἡ δὲ αἰτία, πρῶτον ὅτι ὑπεκινήθησαν οὗτοι οἱ ζαχίλιδες ὑπ' Ἀρμενοφράγκων καὶ εἶτα ὅτι ἔβλεπον νεοφανῆ κτίσματα· ἔπειτα, ὅτι καὶ ζητοῦντες ἀπὸ τῶν ἡμετέρων χρήματα οὐκ ἐλάμβανον, ὡς ἤθελον. Ὅποιος δὲ φόβος καὶ τρόμος κατέλαβεν ἡμᾶς καὶ τοὺς τεχνίτας τῆς οἰκοδομῆς, οὐκ ἔστιν ἐκφράσαι· εἰς γὰρ 30 ἀπελπισμὸν ἤλθομεν καὶ τοῦ ζῆν. Εἰσῆλθον οἱ αὐτοὶ συντρίψαντες τὴν θύραν τοῦ οἴκου τοῦ Ἀβερκίου δραγομάνου· ἤρπασαν τὸ ἀργυροῦν κανδήλιον· καὶ ἐν τῷ τοῦ παραδραγομάνου, καὶ ἔκλεψαν

τὰ ζάρφια αὐτοῦ· αὐτοὺς γὰρ ζητοῦντες οὐχ εὔρον. Καὶ τῇ νυκτὶ τῇ αὐτῇ ὑπεμείναμεν ἐκ τοῦ φόβου ἄυπνοι ἐν ἐνὶ τῶν οἴκων τοῦ Ἄπουχανακὰ λεγομένου. Ἀπὸ τοῦ φόβου τούτου διεπεράσαμεν ἔντρομοι καὶ κατὰ τὴν ἰη', ὄντων ὀπλοφόρων τῶν ζαχλιδίων καὶ
5 φοβερίζόντων θάνατον δοῦναι πᾶσι τοῖς καλογήροις, ἐὰν μὴ ἐξαχθῶσι ἐκ τοῦ πύργου τοῦ Δαβιδ οἱ χαβάριδες· οὕτω κινήσαντες εἰσὶ καθ' ἡμῶν τοὺς τοιοῦτους ζαχλιίδες οἱ Φραγκοαρμένιοι. Ὁ δὲ ἐπίτροπος καὶ ὁ πρῶν ἐπίτροπος κατέβησαν εἰς τὸν μουλλᾶν, καὶ συναχθέντων [τῶν] τῆς γερουσίας καὶ ζητηθέντος παρ' αὐτῶν
10 τὸ ποιητέον, κοινῇ γνώμῃ ἀπεφασίσθη, ἵνα ἐξέλθωσι τοῦ πύργου οἱ χαβάριδες· ὁ δὲ μουτσελήμης μόνος ἀντίστη λέγων, ὅτι "ἐὰν μὴ ἀπόφασις ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἡγεμόνος, ἐγὼ οὐ δύναμαι ἄλλως ποιῆσαι". Ἐγένοντο δὲ συνελεύσεις ἀπὸ τῆς ἐνάτης ὥρας τῆς Παρασκευῆς μέχρι τῆς ἕκτης ὥρας τῆς Κυριακῆς δεκατέσσαρες ἐν
15 τε τῇ οἰκίᾳ τοῦ μουφτῆ καὶ νακίπη, ἐν τε τῇ τοῦ μουτσελήμη καὶ μουλλᾶ, ἐν τε τῇ τοῦ σεχ-Ἄμποῦ Σωοῦτ καὶ ἐν τῇ τοῦ σεχ-Πέτερ παρὰ τῷ σεχ-Μουχάμετ Ἰαχοῦπ Μουγραπλῆ· εἰς τὰς ὁποίας συνελεύσεις παρὰ πάντων τῶν γεροντοτέρων τῆς Ἰερουσαλήμ οὐδὲν ἐλέγετον, ὅτι μὴ νὰ ἐξέλθωσιν ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως οἱ ἀφειθέντες
20 χαβάριδες. Καὶ ἡμεῖς σὺν αὐτοῖς ἐνωθέντες καὶ μιᾷ γνώμῃ ὁμοφωνήσαντες ἀπεφασίσθη, ἵνα ὤμεν συνηνωμένοι μετ' αὐτῶν καὶ διαυθεντευόμεθα πρὸς ἀλλήλους εἰς πᾶσαν κρίσιν· καὶ οὕτως ἔστειραν καὶ κατεπέσθησαν οὗτοι οἱ γέροντες καὶ ἀπέστειλαν ἐξαγαγόντες ἀπὸ τοῦ θείου ναοῦ τοὺς ζαχίριδες καὶ ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ καὶ ἀπὸ τοῦ μετοχίου τῆς Γεθσημανῆς, ἐνθα ἦσαν ἐπηρεάζοντες οἱ καλοὶ οὗτοι φύλακες, ἧ, τὸ ἀληθέστερον εἶπεῖν, φοβερίζοντες λησται καὶ βίαιοι ἄρπαγες· ἐξεκομίσθη δὲ καὶ ὁ διὰ τοῦ πυροβόλου ἀποθανὼν πετρᾶς Γαβριήλ καὶ ἐτάφη· κινδυνεύει δὲ εἰς θάνατον ὁ πληγείς Κρητικός· οἱ δὲ
30 ἄλλοι δύο οὐκ ἔχουσι φόβον· συνετρίβησαν δὲ καὶ τὰ μάρμαρα τὰ ὀρθωθέντα ἐν τῷ Ἁγίῳ Κουβουκλίῳ, καὶ τινα ἄλλα τῶν νεοοικοδομηθέντων χτιρίων κατεκρημνίσθησαν· κατέαξαν καὶ τὸν ἐν τῷ ἀγίῳ Γολγοθᾶ ὑάλινον πολυέλεον· ἐφοβέριζον δὲ καὶ τοὺς μαστό-

ρους τούς ἐν τῷ αὐτῷ θείῳ ναῷ τοῦ θανατῶσαι· οἱ δὲ ἐν τῷ
Ἄβραάμ λησται ἤρπασαν πολλά, καὶ χρήματα καὶ πράγματα τῶν
τε παρευρεθέντων προσκυνητῶν καὶ τοῦ ἡγουμένου· οἱ δὲ ἐν τῷ
Πατριαρχεῖῳ ἐδυνάστευον τοὺς πατέρας, ὅσους εὗρισκον, λαμβά-
νοντες παρ' αὐτῶν χρήματα. Καὶ κατὰ τὴν τρίτην ὥραν τῆς νυ- 5
κτὸς τῆς ἐπιφωσκούσης Κυριακῆς κατέδραμον καὶ κατὰ τοῦ ὀσπη-
τίου τοῦ Ἀπουχανανία καλουμένου, ζητοῦντες νὰ φονεύσωσιν· ἔνθα
ἦσαν ὁ τε κάλφας καὶ ὁ δραγουμάνος Ἀβέρκιος καὶ ὁ χοντζα-
κιάνης. Οὐδὲν ὁμως ἔπραξαν, προφθασάντων ἐκείνων καὶ ἀποφυ-
γόντων ἄλλος ἄλλαχόσε, ὅπου ἠδυνήθησαν. Αὐτοὶ δὲ οἱ λησται 10
κωλυθέντες ὑπὸ τῶν ἔνδον τοῦ οἴκου τούτου μαϊστόρων ἅπαξ καὶ
δις ἀπεκωλύθησαν τῆς φονώδους ὁρμῆς, καὶ οὕτως ἅπαντες ἐφυ-
γον ἀπὸ τοῦ ὀσπητίου καὶ ἀφέθη κενὸς ὁ οἶκος ἀπὸ τε τῶν προσ-
φυγόντων ἐκεῖσε πατέρων, ἀπὸ τε τῶν μαστόρων. Ὅθεν εἰσελ-
θόντες οἱ λησται οὐδὲν ἔπραξαν, ἀλλ' οὐδὲ τοὺς οἴκους ἤνοιξαν 15
ἐν ἀνέσει ὄντες, οὐδὲ ἄλλον τινὰ τῶν ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ οἴκων
ἔβλαψαν, πλὴν τῆς οἰκίας τοῦ δραγουμάνου, ὡς εἴρηται. Καὶ ταῦτα
μὲν ἐγένοντο μέχρι τῆς ὀγδόης ὥρας τῆς Κυριακῆς, καθ' ἣν,
ὡς εἴπομεν, ἐξήχθησαν ἐκ τοῦ Πατριαρχείου· ὅτε καὶ ὁ ἐπίτρο-
πος μετὰ τοῦ πρώην ἐπιτρόπου κῆρ Γερασίου ἐπανέκαμψαν ἀπὸ 20
τῶν κριτῶν, ποιήσαντες ἐν αὐτοῖς νύκτας δύο, καὶ τὴν μὲν πρώ-
την ἐνυκτέρευσαν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ νακίπη, τῇ δὲ δευτέρᾳ ἐν τῷ
οἴκῳ τοῦ μπᾶς-κιατίπη. Διαμένουσιν ὁμως τὰ πράγματα οὐχὶ το-
σοῦτον ἀσάλευτα.

Σήμερον ἡμέρα Δευτέρα, τῇ εἰκοστῇ τοῦ δεκεμβρίου, ὁ πα- 25
νοικτίρμων Θεὸς ἐλεήσατο ἡμᾶς, καὶ διατηρήσαι καὶ διαφυλάξαι
ἀσινεῖς καὶ ἀνεπηρεάστους, καὶ ἡμᾶς καὶ τὸν πανάγιον αὐτοῦ οἶκον,
οἷς τρόποις οἶδε, διὰ τὸ ἄπειρον αὐτοῦ ἔλεος!

Τῇ κδ' τοῦ αὐτοῦ μηνός, τῇ παραμονῇ δηλαδὴ τῆς Χριστοῦ
γεννήσεως, ἐνεποδίσθημεν ἅπαξ ἅπαντες οἱ ἐν Ἱερουσαλήμ ὀρθό- 30
δοξοὶ εἰς τὸ νὰ ἀπέλθωμεν εἰς τὴν ἁγίαν Βηθλεέμ καὶ νὰ πανη-
γυρίσωμεν, ὡς εἶθισται ἐτησίως, τὴν παγκόσμιον πανήγυριν· διότι
οἱ Φράροι, ὄντες ἐκεῖ ἐν τῇ Βηθλεέμ, πρῶτον διήγειραν ἐμφύλιον

πόλεμον, κινήσαντες τὸν λεγόμενον Γηακούπ Ζαάρ, ἐκ τῆς φα-
τρίας αὐτῶν Βηθλεεμίτην, ὁμοῦ καὶ ἄλλην τὴν γενεάν τῶν Φαρα-
χήδων κατὰ πᾶνω τῶν ἄλλων γενεῶν, Τούρκων καὶ Ῥωμαίων·
ἔπειτα ἐμισθώσαντο καὶ τοὺς συνομώτας, τοὺς τὴν φάραγγα οἰ-
5 κοῦντας Σιλωάμ, ἵνα πιάσωσι τοὺς δρόμους καὶ φονεύσωσιν ὄντινα
εὔρουσι τῶν ὀρθοδόξων, καθὼς αὐτοὶ ἀπήγγειλαν ἡμῖν· καὶ διὰ
τοῦτο, ἵνα μὴ τι γένηται τῶν ἀπευκταίων, ἐκωλύθημεν τῆς πρὸς
τὴν ἁγίαν Βηθλεεμ θείας πανηγύρεως. Οἱ αὐτοὶ Φράροι, ὁμοῦ
καὶ οἱ Ἀρμένιοι, αὐταῖς μιαραῖς αὐτῶν χερσὶν ἐτόλμησαν οἱ δυσ-
10 σεβέστατοι καὶ συνέτριψαν πᾶσαν τὴν ὀρθομαρμάρωσιν, τὴν ἐν τῷ
Ἁγίῳ Κουβουκλίῳ, καὶ ἄλλα πολλὰ νεουργηθέντα κτίσματα ἐνδον
τοῦ ἁγίου Γολγοθᾶ καὶ ἐν τῷ Καθολικῷ ἠχρείωσαν συντρίψαντες·
ὄθεν καὶ μένει ἀργοῦν τὸ θεῖον ἔργον ἀπὸ τῆς ιζ' τοῦ ἤδη λή-
γοντος μέχρι τῆς σήμερον· κατέκαυσαν δὲ καὶ μέρος τῆς Ἁγίας
15 Πόρτας οἱ καλοὶ μισθωτοὶ τῶν Μωαβιτῶν καὶ Ἀμμανιτῶν.

Κατὰ δὲ τὴν ἡ' τοῦ τρέχοντος Ἰανουαρίου, ὥρα ὀγδόη τῆς
ἡμέρας, ἐκράχθησαν εἰς τὸ κριτήριον τοῦ μουλλᾶ ὃ τε ἐπίτροπος
καὶ ὁ πρῶην ἐπίτροπος, καὶ ἐγένετο συμφωνία ἐνώπιον πάντων τῶν
ἀγγάνιδων καὶ τῶν μικρῶν, ὅτι οὔτε ἡμεῖς νὰ κατατρέξωμεν τοὺς
20 ἐντοπίους, οὔτε αὐτοὶ ἡμᾶς πλέον νὰ ἐνοχλήσωσιν, οὐδὲ εἰς τὸ
παραμικρόν· καὶ οὕτω τῇ ἐνάτῃ ὥρᾳ διελύθη ἡ σύναξις των καὶ
ἀνῆλθον εἰς τὸ Πατριαρχεῖον οἱ ἐπίτροποι ἡσυχάζοντες ὀπωσοῦν.
Οἱ ἐντόπιοι ὅμως, καίτοι, ὡς εἴπομεν, συμφωνήσαντες τοῖς χεί-
λεσιν, ἀλλὰ οὐκ ἐπαύοντο ἐν τῷ ἀναμεταξύ αὐτῶν φοβερίζοντες,
25 ὅπως ἐκείνην τὴν νύκτα λαχόντες ἡμᾶς ἀμερίμνους ἐπιδράμωσιν - - -

[Λεῖπει τὸ ἐξῆς].

III.

ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ μοναχοῦ ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΥ

ΤΟΥ ΔΡΑΜΠΟΓΛΟΥ

δραγομάνου τοῦ Πατριαρχείου τῶν Ἱεροσολύμων

ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ ΚΑΤΑΠΑΤΟΥΜΕΝΗ.

(Cod. Patr. 176, pag. 1 - 357).

Πρόλογος Ἀνθίμου μοναχοῦ τοῦ ἐξ Ἀγχιάλου.

Τοῖς ἐντευξομένοις. — Εἰμί· κάγω· χριστιανός· δι' ὃ ὀφει-
λομένως σπεύδω γενέσθαι καὶ τοῖς πλησίον ὠφέλιμος τῇ ἐχδόσει
τῆς ἀνά χειρας βίβλου, ἣ ὄνομα Ἱερουσαλήμ καισαπατουμένη·
δι' ἧς καὶ ὡς ναζιραῖος φιλαλήθως ἀνακαλύπτω τὰ ὄντα (ἀλλὰ
πάνυ συντόμως, καθ' ἃ δεῖ), ὧν πάντες ἐπιθυμοῦσι καὶ οἶων εὔ- 5
χονται ἔχειν τὴν γνῶσιν κατὰ συνέχειαν καὶ ἀλληλουχίαν τῶν
ἐποχῶν καὶ τῆς χρονολογίας, ἣ δὴ τοὺς πάντας τέως διαλανθάνει,
καὶ οὕτως ὁ ὀρθόδοξος ἐν ταύτῃ ὡς ἐν ἐσόπτρῳ καθορῶν τὸν μὴ
κατ' ἐπίγνωσιν τῶν αἰρετικῶν ζῆλον, αὐτὸς ἐν ἐπιγνώσει καὶ οὐκ
ἐν δεισιδαιμονίᾳ θερμότερος ἔσται. Διήρηται δὲ ἡ βίβλος ἐν πέντε 10
τμήμασι· τὸ α' μὲν περιέχει τὸν κατάλογον ἀκριβῶς τῶν πατρι-
αρχευσάντων ἐν Ἱερουσαλήμ, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ Ἰακώβου τοῦ
ἀδελφοθέου καὶ πρώτου ἱεράρχου· τὸ δὲ β' περιέχει ἐκ τίνος ἐπο-
χῆς ἤρξαντο οἱ Φράτορες καταπατεῖν τὴν Ἀγίαν Πόλιν, καὶ ὅσα
καθ' ἡμῶν ἐδολιεύσαντο, καὶ ὅπως ἀφήρπασαν τὰ ἅγια προσκυ- 15
νήματα καὶ μοναστήρια ἀφ' ἡμῶν· τὸ δὲ γ' ὡσαύτως ἐμπεριέχει
πότε οἱ Ἀρμένιοι ἤρξαντο καταπατεῖν τὴν Ἀγίαν Πόλιν, καὶ ὅσα

καθ' ἡμῶν ἀναιδῶς κατειργάσαντο, καὶ πῶς ἀφήρπασαν τὰ ἡμῶν ἀφ' ἡμῶν τὸ δὲ δ' ἐμπεριέχει ἐν μεταφράσει τοὺς ὑψηλοὺς βασιλικοὺς αὐτογράφους ὀρισμοὺς (ὅ ἐστι τὰ χατ-σερίφια), οὓς κατ' ἔλεος οἱ τροπαιοῦχοι ἀξιομνημόνευτοι καὶ δικαιοτάτοι ἡμῶν βασι-
5 λεις μεγαλοπρεπῶς ἀλληλοδιαδόχως ἐχαρίσαντο· τὸ ε' δὲ καὶ τελευταῖον τμήμα ἐμπεριέχει τὸ παράρτημα τῶν ἐπισυμβάντων ἐν τῇ παρελθούσῃ πολυκρότῳ τῆς δεκαετηρίδος ἐποχῆ¹, ἐξ ὧν ἀπάντων εὐδῆλον γίνεταί ποῦ καὶ πῶς κατεξοδεύθησαν τὰ τοῦ Παναγίου Τάφου κειμήλιά τε καὶ χρήματά· καὶ ἔστιν ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ
10 βίβλος σύντομος ἅμα καὶ περίεργος ἱστορία καὶ ἅμα τῶν Ἀγιοταφитῶν μικρὰ ἀπολογία· ἦν ἤρξατο μὲν ὁ κυρὸς Προκόπιος Ναζιανζηνός, διὰ δὲ τὸν ἐπισυμβάντα αὐτῷ πρόωρον θάνατον ἐπέθηκα ἐγὼ καὶ τὴν ἐσχάτην χεῖρα προσεπιδιορθώσας, ἅτε αὐτοπαθῆς καὶ αὐτόπτῃς γενόμενος. Μέννησθε οὖν κάμου οἱ ἐντευξόμενοι, μένησθε δὲ καὶ τῶν φιλοτίμων καὶ φιλοχρίστων ἐκδοτῶν,
15 ὧν ἡ μνήμη εἶη ἀθάνατος.

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΥ ΤΑΦΟΥ ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ,

περιέχον τὸν κατάλογον τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων ἀπὸ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου μέχρι τοῦ ἤδη εὐκλεῶς πατριαρχεύοντος κυρίου Πολυκάρπου.

20 Μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πρῶτος ἱεράρχης καθίσταται ὁ παρ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ τῷ λγ' ἔτει χειροτονηθεὶς Ἰακώβος ὁ ἀδελφοθέος, δς ἐπισκοπέυσας χρόνους κθ' ἐχομίσαστο καὶ τὸν μαρτυρικὸν στέφανον, μνημονευόμενος ἐν τῷ Μηνολογίῳ κατὰ τὴν κγ' ὀκτωβρίου. Οὗτος πρῶτος συνέγραψε καὶ
25 τὴν θείαν λειτουργίαν. — Μετὰ τοῦτον δεύτερος ἐπισκοπεύει Συμεὼν α', ὁ κατὰ σάρκα ἀνεψιὸς τοῦ Κυρίου· ἐπισκοπέυσας δὲ χρόνους κς', ἡ κατ' ἄλλους λθ', ἐχομίσαστο καὶ οὗτος ἐπὶ Τραϊανοῦ αὐτοκράτορος τὸν ἱερομαρτυρικὸν στέφανον, μνημονευόμενος ἐν τῷ Μηνολογίῳ κατὰ τὴν κζ' ἀπριλίου. — Εἶτα ἐπισκοπεύει Ἰούστος α',

¹ [Ἐν τῷ κρασπέδῳ διὰ χειρὸς ἐτέρας· ἐννοεῖ δὲ τὴν ἐλληνικὴν ἐπανάστασιν, τὴν ἀπὸ τοῦ 1821 - 1831 διαρκέσασαν].

ὁ καὶ Ἰωσήφ καὶ Βαρσαβᾶς καὶ Ἰούδας λεγόμενος, χρόνους ζ'.
 τούτου διάδοχος καθίσταται—Ζαχαῖος, οὐχ ὁ ἀρχιτελώνης· τούτον
 ἐπισκοπεύσαντα χρόνους θ' διαδέχεται—Τωβίας ἢ Τωβίτ, ἐπισκο-
 πεύσας χρόνους β'· μετὰ τούτον—Βενιαμὴν α'· καὶ οὗτος ἐπισκο-
 πεύει χρόνους β'. — Ἰωάννης α', ὁ τὴν κλῆσιν Χαριτώνυμος· καὶ 5
 οὗτος χρόνους β'. — Ματθίας ὁ καὶ Ματθαῖος χρόνον ἕνα. — Βε-
 νιαμὴν β', ὁ καὶ Φίλιππος λεγόμενος· καὶ οὗτος χρόνον ἕνα. —
 Σενέκας ὁ καὶ Πινθίας· χρόνον καὶ οὗτος ἕνα. — Ἰούστος β' ἢ
 Ἰούστης χρόνους ε'. — Λευὶς ἢ Λευῆ χρόνους β'. — Ἐφρῆς ὁ καὶ
 Ἐφραιμ χρόνους γ'. — Ἰωσήφ α', ὁ καὶ Ἰεσσαὶ λεγόμενος, χρό- 10
 νον ἕνα ἢ ε' κατ' ἄλλους. — Ἰούδας ἐπὶ Ἀδριανοῦ Αἰλίου αὐτο-
 κράτορος Ῥωμαίων χρόνους β'. Οἱ μέχρι τούτου ἐπισκοπεύσαντες
 ἦσαν ἐκ περιτομῆς. — Μετὰ δὲ τούτον ἱεραρχεῖ ἰς' πρῶτος τῶν
 ἀπεριτμήτων Μάρκος· καὶ οὗτος ἐπὶ Ἀδριανοῦ, ὅστις κυβερνήσας
 τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐξ ἐθνῶν συγκροτηθεῖσαν ἐκκλησίαν χρόνους 15
 ἡ' ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ. — Τούτου διάδοχος γίνεται Κασσιανὸς καὶ
 ἱεραρχεῖ χρόνους ε'. — Εἶτα Πούπλιος· καὶ οὗτος χρόνους ὁμοίως
 ε'. — Μάξιμος α' χρόνους ἡ'. — Ἰούλιος ὁ καὶ Ἰουλιανὸς χρόνους
 δ'. — Γάιος ὁ καὶ Γαϊανὸς ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλιανοῦ τοῦ φιλοσόφου
 χρόνους γ'. — Σύμμαχος ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Μάρκου χρόνους β'. — 20
 Γάιος β', ὁ καὶ Κάιος, χρόνον ἕνα. — Ἰουλιανὸς ὁ καὶ Οὐάλης
 χρόνους δ'. — Καπίτων ὁ καὶ Καπιτῶν ἐπὶ Κομμόδου χρόνους γ'
 καὶ μῆνας ἕξ. — Ἡλίας α'· καὶ οὗτος χρόνους γ' καὶ μῆνας ἕξ. —
 Μάξιμος β' χρόνους δ'. — Ἀντώνιος χρόνους ε'. — Οὐάλης ὁ καὶ
 Βάλης χρόνους γ'. — Δολιτιανὸς ὁ καὶ Δολιτιανὸς χρόνους δ'. — 25
 Νάρκισσος χρόνους κ'· ὅς διὰ τὸ συκοφαντηθῆναι ὑπὸ τινῶν ἱερο-
 κατηγόρωγ παραιτησάμενος ἀνεχώρησεν εἰς τόπον ἄγνωστον. —
 Διεδέξατο οὖν τὸν θρόνον Αἴλιος ἢ Δίων, ἐπισκοπεύσας χρόνους
 β'. — Εἶτα Γερμανίων χρόνους δ'. — Μετὰ τούτον Γόρδιος, ἐπὶ καίσα-
 ρος Ῥώμης Βασσιανοῦ Ἀντωνίου τοῦ Καρακάλλα, χρόνους ε'. 30
 Ἐπὶ τῆς ἱεραρχίας τούτου ἀναφαίνεται πάλιν ὁ θεῖος Νάρκισσος,
 καὶ ἀναλαμβάνει τὸν ἴδιον θρόνον· ἀλλὰ διὰ τὸ γῆρας μὴ δυνά-
 μενος νὰ ὑπηρετῇ τὸ τῆς ἐπισκοπῆς λειτούργημα, καθίστησι διά-

δοχον κατά θείαν ἀποκάλυψιν τὸν ἐπίσκοπον τῆς Καππαδόκων
Καισαρείας, ὃς ἦν Ἀλέξανδρος· ἀλλ' ὁ μὲν θεῖος Νάρκισσος
μετ' ὀλίγον καιρὸν τῆς διαδοχῆς τοῦ θείου τούτου Ἀλεξάνδρου
ἐχομίσαστο καὶ τὸν μαρτυρικὸν στέφανον, μνημονευόμενος ἐν τῷ
5 Μηνολογίῳ τῷ νέῳ κατὰ τὴν ζ' αὐγούστου· ὁ δὲ θεῖος Ἀλέξανδρος
ἱεραρχεύσας χρόνους λε', ἢ κατ' ἄλλους λη', ἐχομίσαστο καὶ οὗτος
τὸν μαρτυρικὸν στέφανον, μνημονευόμενος κατὰ τὴν ιβ' δεκεμ-
βρίου. — Μετὰ τοῦτον δὲ ἱεραρχεῖει Μαρζαβάνης ἢ Μαζαβάνης,
ἢ Ἀμαρζιπᾶν λεγόμενος, χρόνους ιε'.—Εἶτα Ὑμέναιος, ἐπὶ Γαλη-
10 νοῦ υἱοῦ Οὐάλλεριανοῦ, χρόνους κδ', ἢ κατ' ἄλλους λα'.—Ζάμβας
ἢ Ζάμβδας, ἢ κάλλιον Λάμβας, ἐπὶ καίσαρος Ῥωμαίων Πρόβου,
χρόνους γ'.—Ἐρμων ἐπὶ Διοκλητιανοῦ χρόνους ιδ'. Μέχρι τούτου
τοῦ ἱεράρχου οἱ τῶν Ῥωμαίων βασιλεῖς ἦσαν Ἕλληνες καὶ διώ-
κται τῆς ὀρθοδοξίας. — Μετὰ δὲ τὸ χριστιανίσαι τοὺς βασιλεῖς,
15 ὧν πρῶτος βασιλεὺς Ῥωμαίων ὀρθοδοξότατος ὁ μέγας Κωνσταν-
τῖνος, διαδέχεται τὸν θρόνον Μακάριος α', ὅστις παρῆν καὶ ἐν τῇ
α' ἀγία οἰκουμενικῇ συνόδῳ τῇ ἐν Νικαίᾳ, καὶ ἐπίσκοπεύει χρό-
νους κ'.—Εἶτα Μάξιμος γ', ὁ καὶ Μαξιμωνᾶς, χρόνους δ', ἢ κατ'
ἄλλους κγ'. — Κύριλλος ὁ παμμέγιστος, ἐπὶ Κωνσταντίου υἱοῦ
20 τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου· ὃς παρῆν καὶ ἐν τῇ β' ἀγία οἰκου-
μενικῇ συνόδῳ τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ τῆς βασιλείας Θεο-
δοσίου τοῦ μεγάλου, καὶ τότε ὠνομάσθη αὐτός τε καὶ ὁ Κων-
σταντινουπόλεως πατριάρχης. Πατριαρχεῖει δὲ ὁ θεῖος Κύριλλος
χρόνους ιε', ἢ κατ' ἄλλους κγ'¹. Εἶτα ἐξορίζεται εἰς Ταρσὸν καὶ
25 ἐπιβαίνει τοῦ θρόνου Ἐρέννιος ὁ καὶ Εἰρηναῖος χρόνους γ'.—
Εἶτα Ἡράκλειος ὁ καὶ Εὐτόχιος· καὶ οὗτος χρόνους γ'. — Μετὰ
τοῦτον Ἰλᾶριος ἢ Ἰλαρίων χρόνους ε'· τοὺς ὁποίους ἡ ἐκκλησία
οὐ τάττει εἰς τὸν τῶν πατριαρχῶν κατάλογον, ὡς παραβάτας καὶ
ἐπιβάτας τοῦ θρόνου. — Μετὰ δὲ τὸν Ἰλᾶριον ἀναδέχεται πάλιν
30 τὸν θρόνον ὁ θεῖος Κύριλλος ἐπὶ τοῦ παραβάτου Ἰουλιανοῦ, καὶ
ζήσας μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τοῦ θρόνου ἱκανοὺς ἔτι χρόνους ἀνήλ-
θεν εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ· ἐν δὲ τῷ Μηνολογίῳ μνημονεύεται

¹ [Ἐν τῷ κρασπέδῳ λγ'].

κατὰ τὴν ιη' μαρτίου.—Τοῦτον διαδέχεται Ἰωάννης β', καὶ πα-
τριαρχεῦει χρόνους κγ', ἢ κατ' ἄλλους κθ'. — Καὶ μετὰ τοῦτον
Πραῦλιος χρόνους κ'.—Εἶτα Ἰουβενάλιος, ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μι-
κροῦ καὶ ἐπὶ Μαρκιανοῦ, δς παρῆν καὶ ἐν ταῖς ἀγίαις οἴκου-
μενικαῖς συνόδοις, τῇ ἐν Ἐφέσῳ γ' καὶ τῇ ἐν Χαλκηδόνι δ' πα- 5
τριαρχεῦει δὲ χρόνους κη'.—Εἶτα ἀποβάλλεται καὶ ἐπιβαίνει τοῦ
θρόνου Θεοδοσίος ὁ Μονοφυσίτης, καὶ κατακρατήσας τοῦ θρόνου
μῆνας εἴκοσι καθαιρεῖται καὶ ἀποδίδεται τῷ θρόνῳ ὁ θεῖος πάλιν
Ἰουβενάλιος, καὶ πατριαρχεῦει ἔτι χρόνους δέκα· μνημονεύεται
δ' ἐν τῷ νέῳ Μηνολογίῳ κατὰ τὴν β' ἰουλίου. — Μετὰ δὲ τὸν 10
θεῖον Ἰουβενάλιον πατριαρχεῦει Ἀναστάσιος α' χρόνους ιη'. —
Τοῦτον ἀποβάλλει δυναστικῶς καὶ ἐπιβαίνει τοῦ θρόνου Γερόντιος
ὁ Μονοφυσίτης, κατακρατήσας τοῦ θρόνου χρόνον ἕνα· οὗ καθαι-
ρεθέντος πατριαρχεῦει κανονικῶς Μαρτύριος ὁ Καππαδόκης χρό-
νους η', ἢ κατ' ἄλλους θ'.—Εἶτα Σαλλούστιος χρόνους καὶ οὗτος 15
η' ἢ θ'. Ἐπὶ τούτου ἀπέσχισεν ὁ πάπας Ῥώμης διὰ τὸ ἐνωτικὸν
τοῦ Ζήνωνος.—Μετὰ τοῦτον ἀνάγεται εἰς τὸν θρόνον Ἡλίας β',
Ἐδραφ τὸ γένος, καὶ πατριαρχεῦσας χρόνους κγ' ἐξορίζεται ὑπὸ
τοῦ βασιλέως Ἀναστασίου τοῦ Δικόρου· μεθ' ὃν πατριαρχεῦει—
Ἰωάννης γ' ὁ σταυροφύλαξ χρόνους ια' ἢ ιγ', μνημονευόμενος ἐν 20
τῇ Μηνολογίῳ Νικοδήμου τῇ λ' μαρτίου.—Εἶτα Πέτρος ἐπὶ Ἰου-
στινιανοῦ τοῦ μεγάλου χρόνους ιη' ἢ κ'. Μνημονεύεται καὶ οὗτος
ἐν τῷ αὐτῷ Μηνολογίῳ κατὰ τὴν ια' μαρτίου εἰς τὸν βίον τοῦ
οσίου Γεωργίου τοῦ Σιναΐτου.—Μακάριος β' χρόνους γ', οὗ πα-
ραιτησαμένου γίνεται—Εὐστόχιος, δς παρῆν καὶ ἐν τῇ ἀγίᾳ οἴκου- 25
μενικῇ ἐ' συνόδῳ τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ
μεγάλου.—Μετὰ δὲ τοῦτον, πατριαρχεῦσαντα χρόνους λθ', ἢ κατὰ
ἄλλους με', ἀναδέχεται πάλιν τὸν θρόνον ὁ—Μακάριος β', καὶ πα-
τριαρχεῦει ἔτι χρόνους δ'.—Μεθ' ὃν Ἰωάννης δ' χρόνους ε'. —
Εἶτα Ἀμμῶς χρόνους η', ἐπὶ Μαυρικίου μετὰ τοῦτον—Ἰσαάκιος 30
ὁ καὶ Ἡσύχιος, καὶ πατριαρχεῦει χρόνους η'. Ἐπὶ τούτου ἐγεν-
νήθη ὁ Μωάμεθ τῷ χ' σωτηρίῳ ἔτει.—Μετὰ τοῦτον διαδέχεται
τὸν θρόνον Ζαχαρίας, ἐπὶ βασιλέως Ἡρακλείου οὗ τῷ ε' ἔτει

τῆς βασιλείας ἐάλω ἡ Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τοῦ Περσάρχου Χοσρόου·
ὕφ' οὗ ἀπήχθη μετὰ τῶν λοιπῶν ὀρθοδόξων εἰς Βαβυλῶνα¹ αἰχμά-
λωτος καὶ ὁ θεῖος οὗτος Ζαχαρίας· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς Ἡράκλειος
κατατροπώσας τὸν Χοσρόην ἐλυτρώσατο τοὺς ὀρθοδόξους καὶ τὸν
5 πατριάρχην Ζαχαριαν, καὶ ἀνέλαβε τὴν Ἱερουσαλήμ. Ὁ οὖν θεῖος
Ζαχαρίας ἐπιστρέψας εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν
τιμίων ξύλων, ὕψωσεν αὐτὰ ἐν τῷ ἁγίῳ Γολγοθᾶ, ὡς ἦσαν ἐν τῇ
θήκῃ αὐτῶν ἀνέπαφα, καὶ ἐχάρησαν ὁ λαὸς καὶ ὁ βασιλεὺς, δο-
ξάζοντες τὸν ἐν τούτοις προσηλωθέντα κύριον καὶ λυτρωτὴν τοῦ
10 παντὸς Ἰησοῦν Χριστόν. Ὁ δὲ θεῖος Ζαχαρίας πατριαρχεύσας
πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας καὶ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ καὶ μετὰ τὴν αἰχ-
μαλωσίαν χρόνους κβ', ἢ κατ' ἄλλους κε', ἀπῆλθεν εἰς τὰς αἰω-
νίους μονάς, μνημονευόμενος ἐν τῷ Μηνολογίῳ κατὰ τὴν κ' φε-
βρουαρίου.—Μεθ' ὧν ἀνάγεται εἰς τὸν θρόνον Μόδεστος καὶ πα-
15 τριαρχεὺς χρόνον ἕνα· ὅστις μνημονεύεται ἐν τῷ Μηνολογίῳ κατὰ
τὴν ις' δεκεμβρίου. — Μετὰ τοῦτον Σωφρόνιος α'. Ἐπὶ τούτου
παρεδόθη ἡ Ἱερουσαλήμ τῷ Ὁμερ-Χαττάπ ἐν ἔτει σωτηρίῳ χλς·
πάρ' οὗ ἐδόθη τῷ πατριάρχῃ τούτῳ ἀχδυναμές (συνθήκη) εἰς
ἀραβικὴν διάλεκτον περὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ προσκυνημάτων. Πα-
20 τριαρχεύσας δὲ χρόνους ιβ' ἀπῆλθεν εἰς τὰς ἐπουρανίους σκηνάς,
μνημονευόμενος κατὰ τὴν ια' μαρτίου. Διὰ τοῦν τὴν τῶν Σαρα-
κηνῶν τυραννίαν μένει ὁ θρόνος τῶν Ἱεροσολύμων ἄνευ πατριάρ-
χου χρόνους κθ'. — Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας Κώνσταντος, ἐγγόνου
τοῦ βασιλέως Ἡρακλείου, πατριαρχεὺς, κατὰ τὸν Εὐτόχιον, Γεώρ-
25 γιος α' χρόνους ιδ'.—Εἶτα Θεόδωρος α' χρόνους ι' ἢ ιδ'. Τούτου
ὁ τοποτηρητὴς Γεώργιος ὁ πρεσβύτερος μοναχὸς παρῆν ἐν τῇ
ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ ἕκτῃ συνόδῳ τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ
Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου.—Μετὰ τοῦτον γίνεται Ἀναστάσιος
β', καὶ πατριαρχεὺς χρόνους κε' παρῆν δὲ οὗτος καὶ ἐν τῇ
30 ἁγίᾳ οἰκουμενικῇ πενθέκτῃ συνόδῳ τῇ ἐν Τρούλλῳ λεγομένῃ. —
Μετὰ τοῦτον Ἰωάννης ε' χρόνους μ'.—Εἶτα Γεώργιος β' χρόνους
δ'.—Μεθ' ὧν Θεόδωρος β' χρόνους ιθ'. — Ἐπειτα Ἡλίας γ', οὗ

¹ [Ἐν τῷ κρῆσπέδῳ Περσίαν].

ὁ τοποτηρητὴς Θωμᾶς παρῆν ἐν τῇ ἀγίᾳ οἰκουμένικῃ ἑβδόμῃ
συνόδῳ τῇ ἐν Νικαίᾳ, ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς μητρὸς
αὐτοῦ. Πατριαρχεῦει δὲ οὗτος χρόνους λς' καὶ διαδέχεται τὸν
θρόνον ὁ εἰρημένος—Θωμᾶς α' χρόνους δέκα.—Εἶτα Βασίλειος
ὁ μαθητὴς αὐτοῦ, ὁμοίως δέκα, ἢ κατ' ἄλλους ιε'.—Ἰωάννης ζ' 5
χρόνους δ' ὅς διὰ τὴν τῶν Σαρακηῶν τυραννίαν παραιτησάμενος
ἀνεχώρησε.—Σέργιος α', υἱὸς τοῦ Δαμασκηνοῦ Μανσοῦρ, χρόνους
ις'.—Σολομῶν ὁ καὶ Σαλμωνᾶς χρόνους δ'. — Θεόδωρος ὁ καὶ
Θεοδόσιος χρόνους ι'.—Ἡλίας δ', ἀδελφὸς τοῦ ἄνωθεν Σεργίου α',
χρόνους κθ' καὶ κοιμηθεὶς θάπτεται ἔνδον τῆς ἐκκλησίας τοῦ 10
προφήτου Ἡλιοῦ, τῆς μεταξὺ Ἱερουσαλήμ καὶ Βηθλεὲμ κειμένης.—
Σέργιος β' χρόνους δ' καὶ μῆνας η'.—Λέων χρόνους ις'.—Ἀθα-
νάσιος α' χρόνους β', ὅς ἀσθενήσας παρητήσατο.—Νικόλαος χρό-
νους ιε'.—Χριστόδουλος α' ὁ Ἀσκαλωνίτης χρόνους ιδ' ἢ ι'. Ἐπὶ
τούτου ἤρξαντο αἱ ταραχαὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ βασιλέων κατὰ τῶν 15
Σαρακηῶν· διὸ φοβηθεὶς ἀνεχώρησεν εἰς Ῥέμιλι, κάκει ἀποδη-
μήσας πρὸς Κύριον ἐτάφη ἐν τῇ ἐκεῖσε ἐκκλησίᾳ.—Ἰωάννης ὁ ζ'
χρόνον ἕνα· ἐφ' οὗ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ βασιλεῖς, οἱ λεγομένοι Μამε-
λοῦκοι, ἀρπάζουσι τὴν Ἱερουσαλήμ ἀπὸ τοῦ Σαρακηνοῦ, τοῦς
εἰς Παγδάτι τότε βασιλεύοντας Χουλεφάι· Ἀμπασιγιῆ λεγομένους, 20
καὶ κατακαύσαντες τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, συγκατακαίουσι καὶ
τὸν θεῖον τοῦτον Ἰωάννην. — Μεθ' οὗ γίνεται Ἀγάθων χρόνους
ιδ'.—Χριστόδουλος β', ὁ καὶ Ἀγάπιος, χρόνους β' καὶ μῆνας ς'.—
Θωμᾶς β' χρόνους ι' καὶ θνήσκει ἐν Αἰγύπτῳ.—Ἰωσήφ ὁ ἰα-
τροφιλόσοφος χρόνους γ' καὶ μῆνας η'.—Θεόφιλος α' χρόνους η' 25
οὗ θανόντος μένει ὁ θρόνος χηρεῦων χρόνους ια'. — Εἶτα λαμ-
βάνει τὸν θρόνον Νικηφόρος α' καὶ πατριαρχεῦει χρόνους ε'.—
Μεθ' οὗ Ὁρέστης χρόνους κβ' ἦν δὲ οὗτος ἐξ αἵματος βασιλικοῦ.
Ἐπὶ τούτου ἤρξατο ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς ὁ Ἀργυρόπουλος ἀνα-
κτίσαι τὸν ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ ζ' πυρποληθέντα ναὸν τῆς Ἀναστά- 30
σεως, ἀλλ' οὐκ ἔφθασε τελειῶσαι ἀποδοῦς τὸ χρεῶν· ἀπετελείω-
σαν δὲ τοῦτον οἱ αὐτοκράτορες Μιχαὴλ ὁ Παμφλαγῶν καὶ Κων-
σταντῖνος ὁ Μονομάχος, ἐπιστατοῦντος τοῦ εἰρημένου Ὁρέστου· ὅς

ἀπελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ. — Μετὰ δὲ
 τοῦτον πατριαρχεῖ Μηνᾶς μῆνας ὀκτώ. — Εἶτα Σωφρόνιος β' χρό-
 νους ιβ'. Ἐπὶ τούτου ἐν ἔτει σωτηρίῳ ἀνέ' ἤρξαντο ἀπέρχεσθαι
 εἰς Ἱεροσόλυμα οἱ Δυτικοὶ χάριν προσκυνήσεως τῶν Ἀγίων Τό-
 5 πων. — Μετὰ δὲ τοῦτον πατριαρχεῖ Μάρκος β' χρόνους ιδ'. —
 Συμεὼν β', ὁ γράφας κατὰ ἀζύμων, χρόνους ιβ'. — Εὐθύμιος χρό-
 νους ιδ', ἐφ' οὗ ἐάλω ἡ Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τῶν Δυτικῶν ἐν ἔτει
 σωτηρίῳ ραϛθ', Ιουλίου ιε'. ἐκυρίευσαν δ' αὐτὴν χρόνους πη'. —
 Μετὰ δὲ ταῦτα καθίσταται πατριάρχης Ἀγάπιος ὁ ἀπὸ Σελευ-
 10 κείας τῆς Πιερίας¹ χρόνους ε'. — Σάββας ὁ ἀπὸ Καισαρείας τῆς
 Παλαιστίνης χρόνους ιγ'. — Εὐχέριος χρόνους ς'. — Ἰάκωβος β' χρό-
 νους ιε'. — Ἀρσένιος χρόνους κ'. — Ἰωάννης η' χρόνους ς'. — Νι-
 κηφόρος β' χρόνους θ'. — Δοσίθεος α' ἐπὶ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου
 χρόνον ἕνα, καὶ μετατίθεται εἰς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως
 15 θρόνον· ἐπὶ τούτου ἐάλω ἡ Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τοῦ Μέλεκ-Σαλάχ-
 ἐδδίν, σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου, διωχθέντων τῶν Δυτικῶν ἐν ἔτει
 σωτηρίῳ ραπζ'. — Ἀθανάσιος β' χρόνους λε'. ἐπὶ τούτου ἐάλω
 ὑπὸ τῶν Δυτικῶν ἡ Κωνσταντινούπολις ἐν ἔτει ρασδ', ἀπρι-
 λίου ιβ'. — Λεόντιος χρόνους λη', μνημονεούμενος κατὰ τὴν ιδ'
 20 μαΐου εἰς τὸ Νέον Ἐκλόγιον. — Γρηγόριος α' χρόνους κζ'. Ἐπὶ
 τούτου ἀνέλαβον οἱ Ῥωμαῖοι τὴν Κωνσταντινούπολιν. — Λά-
 ζαρος χρόνους ιγ', — καὶ ἐπιβαίνει τοῦ θρόνου δυναστικῶς Γε-
 ράσιμος ὁ παράνομος· — ἐπὶ δὲ Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ
 ἀναλαμβάνει πάλιν τὸν θρόνον ὁ Λάζαρος. — Σωφρόνιος γ'
 25 χρόνους μς'. — Δωρόθεος α' χρόνους λη', ἢ κατ' ἄλλους μη'. —
 Θεόφιλος β', ἐπὶ Μανουὴλ Παλαιολόγου τοῦ γέροντος καὶ τοῦ υἱοῦ
 αὐτοῦ Ἰωάννου, χρόνους λβ'. — Θεοφάνης α' χρόνους ιε'. Ἐπὶ τού-
 του συνήχθη καὶ ἡ ἐν Φλωρεντία ψευδοσύνοδος. — Ἰωακείμ χρό-
 νους θ' ἢ ιβ', ἐφ' οὗ ἐάλω ἡ Κωνσταντινούπολις ὑπὸ τοῦ σουλ-
 30 τάν Μεχμέτη β' ἐν ἔτει ρονγ', μαΐου κθ', ἡμέρα Τρίτη. — Ἀθα-
 νάσιος γ' χρόνους δ'. Οὗτος ἀπελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔλαβε
 παρὰ τοῦ ῥηθέντος σουλτάν Μεχμέτη β' βασιλικὸν αὐτόγραφον

¹ [Ἐν τῷ κρασπέδῳ «Συρίας»].

(χατί-σερίφι) περί τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ προσκυνημάτων ἐν ἔτει ὀθωμανικῷ 862.—Γρηγόριος β' χρόνους κς', ἢ κατ' ἄλλους λς'.— Δωρόθεος β', ὁ καὶ Ἀτάλλας ἀραβιστὶ λεγόμενος, χρόνους μα'. Ἐπὶ τούτου ἐάλω ἡ Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τοῦ σουλτάν Σελίμη α', ἀποδιώξαντος ἐκεῖθεν τοὺς Τζερκέζους καὶ Αἰγυπτίους. Ἔλαβε 5 καὶ οὗτος παρὰ τοῦ ῥηθέντος σουλτάν Σελίμη α' βασιλικὸν αὐτόγραφον περὶ τῶν αὐτῶν προσκυνημάτων.—Μετὰ δὲ τοῦτον διεδέξατο τὸν θρόνον ἐν ἔτει σωτηρίῳ αψδ' Γερμανὸς ὁ Πελοποννήσιος, ἀπὸ χωρίου τῆς Τριπολιτζᾶς Ἀράχοβα. Οὗτος κατεσκευάσεν τὸ Ἅγιον Κουβούκλιον τοῦ Παναγίου Τάφου, πατριαρχεύσας χρόνους με'.—Σωφρόνιος δ' καὶ οὗτος Πελοποννήσιος ἀπὸ Δημιτζάνης, χρόνους κς', ἢ κατ' ἄλλους λς'. — Μεθ' ὃν πατριαρχεῦει Παΐσιος (καὶ οὗτος ἀπὸ Δημιτζάνης) χρόνους ιε' ἢ ιη'.—Νεκτᾶριος ὁ Κρής, ὃς ἦν Σιναίτης πρότερον, καὶ πατριαρχεύσας χρόνους ζ' καὶ μῆνας θ' παρητήσατο οἰκειοθελῶς καὶ διαδέχεται 15 τοῦτον—Δοσίθεος β' καὶ οὗτος Πελοποννήσιος ἀπὸ χωρίου τῆς Κορίνθου Ἀράχοβα· πατριαρχεῦει χρόνους λη' καὶ διαδέχεται αὐτὸν ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ, ὁ ἀπὸ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης προβιβασθεὶς, - Χρύσανθος ὁ σοφώτατος, καὶ πατριαρχεῦει χρόνους κβ' ὃν διαδέχεται ὁ ἀπὸ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης προβιβα- 20 σθεὶς—Μελέτιος ὁ ἐξ Αἴνου, χρόνους θ'—μεθ' ὃν ὁ ἀπὸ Καισαρείας Παρθένιος ὁ ἐξ Ἀθηνῶν· πατριαρχεύσας δὲ χρόνους λβ', ἢ κατ' ἄλλους λε', παρητήσατο οἰκειοθελῶς—οὗ διάδοχος ὁ ἀπὸ Βηθλεέμ Σωφρόνιος ε'. Οὗτος ἦν ἀπὸ Βερροίας τῆς Συρίας· τὴν σήμερον λέγεται Χαλέπι. Κυβερνήσας δὲ τὸν Ἱεροσολυμιτικὸν 25 θρόνον χρόνους δ', τῷ αψοδ' σωτηρίῳ ἔτει μετατίθεται εἰς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, κατὰ τὴν κε' μηνὸς δεκεμβρίου ἀνάγεται δὲ εἰς τὸν τῶν Ἱεροσολύμων θρόνον ὁ ἀπὸ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης προβιβασθεὶς—Ἀβραάμιος ὁ ἐξ Ἰβηρίας ὀρμώμενος, πατριαρχεύσας χρόνους ιβ'. — Μεθ' ὃν ἀνάγεται εἰς τὸν 30 θρόνον ὁ ἀπὸ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης Προκόπιος ὁ ἀπὸ Ζαγοραῶς καταγόμενος, πατριαρχεύσας χρόνον ἕνα. — Μετὰ τοῦτον ἀναβιβάζεται εἰς τὸν θρόνον ὁ ἀπὸ Σκυθοπόλεως προβιβασθεὶς

Ἄνθιμος ὁ ἀπὸ τῆς Μεσοποταμίας ὀρμώμενος ἐν ἔτει σωτηρίῳ
ἄψπῃ κατὰ τὴν χγ' ὀκτωβρίου, καὶ πατριαρχεύσας χρόνους κ' ἀνε-
παύθη ἐν Κυρίῳ. — Τοῦτον διαδέχεται κανονικῶς καὶ ἀνάγεται
εἰς τὸν θρόνον ὁ ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Βηθλεεμ προβιβασθεὶς
5 ἐν ἔτει σωτηρίῳ ρωη', κατὰ τὴν δεκάτην νοεμβρίου, ὁ ἤδη εὐ-
κλεῶς πατριαρχεῶν Πολύκαρπος ὁ ἐξ Ἀγχιάλου τῆς Θράκης
ὀρμώμενος ¹.

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΥ ΤΑΦΟΥ ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ,

περιέχον τὰ καθ' ἡμῶν ἐπισυμβάντα παρὰ τῶν Φράγκων περὶ τῶν παναγίων
προσκυνημάτων καὶ τόπων.

- 10 Οἱ Φράγκοι ἤρξαντο ἀπέρχεσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα χάριν προ-
σκυνησεως ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Σωφρονίου τοῦ Βου τῷ ἀνε' σω-
τηρίῳ ἔτει· ἀλλὰ κατὰ τὸ ριθ' κροτήσαντες τὸν σταυροφορικὸν
λεγόμενον πόλεμον ἐκυρίευσαν τὴν Ἱερουσαλήμ· τῷ δὲ ρπζ' ἔτει,
ἢ κατ' ἄλλους ρρθ', ὀρμήσας ἀπ' Αἰγύπτου ὁ Μέλεχ-Σαλάχ-
15 ἐδδίν, καὶ κυριεύσας τὴν Ἱερουσαλήμ, τοὺς μὲν τῶν Φράγκων
κατέσφαξε, τοὺς δὲ διόλου ἀπέβαλε καὶ ἀπεδίωξε. Μετὰ παρέ-
λευσιν οὖν πολλοτάτων χρόνων ἤρξαντο πάλιν ² ἀπέρχεσθαι εἰς
Ἱερουσαλήμ, ἀλλὰ μὴ ἔχοντες ἐν αὐτῇ ἐκκλησίαν καὶ κατοι-
κίας προσέπεσον τοῖς τότε πατριάρχαις, Ἄραψιν οὔσι, καὶ ἔλα-
20 βον παρ' αὐτῶν κατ' ἔλεος τὴν ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ ἐκκλη-
σίαν τῆς ἁγίας Σιών (ἡμετέρα γὰρ ἦν τότε) μετὰ τῶν περὶ
αὐτὴν οἰκημάτων· ἀλλ' ὕστερον καὶ ταύτης ἀποστερηθέντες ³

¹ [Παρέπονται προσθήκαι μεταγενέστεραι περὶ τῶν μέχρι Νικοδήμου α' πατριαρχῶν]. — ² [Ἐν τῷ κρασπέδῳ «περὶ τὰ τέλη τοῦ 1517»].

³ Ἡ Σιών, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω, ἦν ὑπὸ τὴν κυριότητα ἡμῶν ἄχρι Σωφρονίου τοῦ δ', καθὰ ῥητῶς καὶ ἐν τοῖς ὁρίμοις τοῦ τε Σουλτάν Σελίμη α', τοῦ κυριεύσαντος τὴν Ἱερουσαλήμ, διαλαμβάνεται, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν· ἀλλ' ὅτε εἶχον αὐτὴν οἱ Φράγκοι ἀπελθὼν εἰς Ἑβραῖος, γνωστὸς τῷ τότε τοπάρχῃ καὶ μέγα παρ' αὐτῷ ἰσχύων, καὶ κωλυθεὶς παρ' αὐτῶν τοῦ προσκυνῆσαι τὰ ἐκεῖ προφητικὰ μνήματα, μάλ-
λον δὲ καὶ ἀτίμως ἀποβληθεὶς, προσελθὼν τῷ τοπάρχῃ καὶ διαφοροτρόπως παραινύσας καὶ διεγείρας, κατέπεισεν ἵνα ἀποβάλῃ ἐκεῖθεν τοὺς Φράγκους ἕς ἀποβαλὼν τούτους ἐκεῖθεν κατέστησε — φεῦ — τὴν ἐκκλησίαν τζαμί, καθὼς μέχρι τῆς σήμερον φαίνεται, ἐξ αἰτίας τῶν Φράγκων.

ἔλαβον παρὰ τῶν Ἰβήρων δι' ἐνοικίου τὸ ἐντὸς τῆς Ἱερουσα-
λήμ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἢ τοῦ Σω-
τῆρος Χριστοῦ ἐπονομαζόμενον (τῶν Ἰβήρων γὰρ ἦν καὶ τοῦτο,
καθὼς καὶ ἄλλα), καὶ μέχρι καιροῦ ἐπλήρωναν αὐτοῖς τὸ ἐνοίκιον·
ὑστερον δὲ ἰδιοποιησάμενοι κατεκράτησαν δυναστικῶς ἐκεῖνο καὶ 5
κατακρατοῦσιν ἄχρι τῆς σήμερον. Ἐπὶ δὲ τοῦ πατριάρχου Γερμα-
νοῦ τοῦ Πελοποννησίου, τοῦ κατὰ τὸ ἀφλδ^{ον} ἔτος πατριαρχεύ-
σαντος, εὐκαιρίας οἱ καλοὶ Φράγχοι δραξάμενοι, διὰ τὸ τὸν Γερ-
μανὸν διατρίβειν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ πέραν τοῦ Ἰορδάνου
χωρία χάριν ἐλέους καὶ βοηθείας (ἦσαν γὰρ τότε ἐκεῖ Ἄραβες 10
πλούσιοι καὶ ἐλεήμονες), εἰσῆλθον εἰς τὸν τῆς Ἀναστάσεως ναὸν
καὶ ἤρξαντο λειτουργεῖν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Ἀποκαθηλώσει, ἐπὶ τῆς
σιδηρᾶς διακένου τραπέζης των, ἣν ὡσπερ κιβώτιον ἐπίτηδες ἀντε-
στραμμένον τότε κατεσκεύασαν. Ἀλλὰ μαθὼν τοῦτο ἐκεῖ ὁ θεῖος
Γερμανὸς καὶ ἐλθὼν εἰς Ἱερουσαλήμ ἀπέβαλεν ἐκεῖθεν τὴν τρά- 15
πεζάν των. Ἐπὶ δὲ τοῦ Σωφρονίου τοῦ δ', τοῦ κατὰ τὸ ἀφπα'
ἔτος μετὰ τὸν Γερμανὸν πατριαρχεύσαντος, οἱ βέλτιστοι οὗτοι
Φράγχοι πλῆθος χρημάτων πρὸς τοὺς ἐντοπίους τῶν Τουρκῶν δια-
νεύσαντες ἔλαβον ὑπὸ τὴν δεσποτείαν των τὸν ἅγιον Γολγοθᾶν ἐν
τῷ ναῷ καὶ τὸ Ἅγιον Σπήλαιον τοῦ Ἰησοῦ ἐν Βηθλεέμ. Ὁ οὖν 20
ῥηθεὶς Σωφρόνιος ἀναγκασθεὶς ἐξώδευσε τὰ διπλᾶ· ἀλλὰ μόλις τὸ
ἦμισυ τοῦ ἁγίου Γολγοθᾶ ἠδυνήθη νὰ λάβῃ ὀπίσω· τὸ δὲ Ἅγιον
Σπήλαιον τῆς Βηθλεέμ ἔμεινεν εἰς χεῖράς των ἄχρι τῆς πατρι-
αρχείας τοῦ κῦρ Θεοφάνους. Ἐπὶ δὲ τοῦ Θεοφάνους ἀπατήσαντες
οἱ φίλοι τὸν σουλτάν Μουράτη δ' διὰ τοῦ ὑπάτου αὐτοῦ Ἰπραχίμ- 25
πασσα, ἐξέλαβον καὶ ὄρισμὸν ἀπατηλῶς περὶ τῆς ἁγίας Βηθλεέμ·
ἀλλὰ τοῦ ῥηθέντος ὑπάτου κατὰ τοῦ Παγδατίου ἐκστρατεῦσαι προ-
σταχθέντος, εὐρῶν εὐκαιρίαν ὁ κῦρ Θεοφάνης δέδωκε τῷ βασιλεῖ
ἀναφορὰν διὰ τοῦ ἀνθυπάτου Καρᾶ-Μουσταφᾶ-πασσα, ὑποδηλώσας
ἐν αὐτῇ τῷ βασιλεῖ καὶ τὴν δολιοτροπίαν τοῦ ὑπάτου. Ὁ γοῦν 30
βασιλεὺς ἐπιγνοὺς τὰ γενόμενα, ἴδιον ἐπίτηδες εἰς Ἱερουσαλήμ
ἀπέστειλεν ἄνθρωπον, ὃς σφραγίσας τὸ ἅγιον ἐν Βηθλεέμ Σπή-
λαιον, καὶ τινὰς τῶν Φραγκοπατέρων μεθ' ἑαυτοῦ συμπαραλαβών,

ἐπανῆλθεν αὐθις εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα χρисολογηθεὶς ὁ Θεοφάνης μετ' αὐτῶν ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ σείχουλισλάμη καὶ τῶν καζασκέριδων καὶ ἄλλων ἀρχικῶν καὶ μεγιστάνων τοῦ Δεβλετίου ἔλαβε κατὰ τῶν Φράγκων χάριτι Θεοῦ τὰ νικητήρια· καὶ λαβῶν
5 ὄρισμὸν διὰ βασιλικῶ ἀυτογράφου ἐπικυρωμένον ἀπέστειλεν εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ ἀπέσπασεν ἀπὸ τὰς ἀρπακτικὰς χεῖρας τῶν Φράγκων τό τε Ἅγιον Σπήλαιον καὶ τὰς κλεῖς αὐτοῦ ἐν ἔτει ὀθωμανικῶ 1047. Ὁ αὐτὸς Θεοφάνης ἀνεκαίνισε καὶ ἐπὶ τῆς στεφηφορίας τοῦ σουλτάν Ἰπραχίμ τὸν ῥηθέντα ὄρισμὸν τοῦ σουλτάν
10 Μουράτη δ', λαβῶν καὶ παρ' αὐτοῦ ἄλλον ἀπαράλλακτον μὲ χάτι ἐν ἔτει ὀθωμανικῶ 1054¹· ἀλλ' ἐπὶ λόγῳ τοῦ νὰ μὴν ἐνοχλῶνται εἰς τὸ ἐξῆς περὶ τῆς Βηθλεέμ παρὰ τῶν Φράγκων οἱ κατὰ καιρὸν πατριάρχαι τῶν Ἱεροσολύμων, ὑπέσχετο ὁ κύρ Θεοφάνης νὰ δίδωνται κατ' ἔτος εἰς τὸ ἱμαρέτι (πτωχοτροφεῖον) τοῦ τζαμιοῦ
15 τοῦ σουλτάν Ἀχμέτη, τοῦ πατρὸς τοῦ σουλτάν Μουράτη τούτου, ἀνά χίλια γρόσια κατ' ἔτος· τὰ ὅποια ὁ κύρ Δοσιθεὸς ἐπὶ τῆς πατριαρχείας του διὰ τὰ ἐπακολουθήσαντα παρὰ τῶν Φράγκων ὕστερον ἀνέτρεψε διὰ βασιλικῶ ὄρισμοῦ, ἀπαλλάξας τοὺς μετ' αὐτὸν καὶ ἑαυτὸν ἀπὸ τῆν δόσιν ἐκείνην, ὡς εἰρήσεται κατόπιν ἐν
20 τοῖς κατ' ἐκεῖνον.

Ἐπὶ δὲ τῆς πατριαρχείας τοῦ κύρ Δοσιθέου, ἐπιτροπεύοντος ἐν Ἱερουσαλήμ τοῦ πρώην Ἱεροσολύμων κύρ Νεκταρίου κατὰ τὸ σωτήριον ἀχοδ' ἔτος, ἐλτζῆς τις Φραντζέζος λαβῶν ὄρισμὸν, ὡς ἔθος, ἵνα ἀπέλθῃ εἰς Ἱερουσαλήμ χάριν προσκυνήσεως, ἔφθασεν
25 εἰς Ἰόππην. Οἱ οὖν Φάροι ἐν Ἱερουσαλήμ ὡς ἔμαθον τοῦτο, φρουσκηθέντες ἐστόλισαν τὸ Ἅγιον Κουβούκλιον ἐνδοθεν· πλὴν μὴ ἀρκεσθέντες εἰς τὸν ἔνδον τοῦ Κουβουκλίου γενόμενον καλλωπισμὸν, ἠθέλησαν νὰ στολίσωσι καὶ τὸ ἐκτὸς τοῦ Κουβουκλίου καὶ ἄνωθεν· ἀλλ' ἐμποδιζόμενοι παρὰ τῶν ἡμετέρων τῆς ἐπὶ τοῦ
30 Κουβουκλίου ἀναβάσεως², ἐκτύπησαν τρεῖς τῶν πατέρων μας, τὸν

¹ Ὁ παρὰ τοῦ σουλτάν Ἰπραχίμ ἐκδοθεὶς ὄρισμὸς ὦν σύμφωνός τε καὶ ἀπαράλλακτος μὲ τὸν τοῦ σουλτάν Μουράτη δ' δὲν μετεφράσθη, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ταυτολογίας.

² Ἐκωλύοντο τῆς ἀναβάσεως οἱ Φάροι παρὰ τῶν Ῥωμαίων δικαίως· ἐπικρατεῖ γὰρ ἐν Ἱερουσαλήμ εἰς ὅλα κοινῶς τὰ ἐκεῖ ἔθνη κακίστη συνήθεια τιαύτη ἧτοι τὸ

σκευοφύλακα Ζαχαῖον, τὸν πνευματικὸν Μακάριον καὶ τὸν μονα-
χὸν Κλήμεντα (ἀλλ' οἱ μὲν δύο ἔζησαν ὕστερον, ὁ δὲ Κλήμης
ἔμεινε πάραυτα θανατωμένος), καὶ οὕτως ἀναβάντες τότε ἐπάνω
εἰς τὸ Κουβούκλιον ἐκυρίευσαν ὅλον ὕστερον δυναστικῶς. Καὶ οὐ
μόνον ταῦτα εἰργάσαντο καθ' ἡμῶν τὰ δεινὰ καὶ τὸ ἅγιον ἐκυ- 5
ρίευσαν Κουβούκλιον, ἀλλὰ καὶ καθ' ἡμῶν ἔγραψαν τὰ μύρια καὶ
εἶπον πρὸς τὸν Κελτὸν· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ λειτουργῶμεν ἐν
αὐτῷ μᾶς ἐμπόδισαν ἀπανθρώπως οἱ ἀγνώμονες. Ὁ δὲ Κελτὸς
ἀνελθὼν ἀπὸ Ἰόππης εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ διαβάς ἔμπροσθεν τῆς
θύρας τοῦ ἡμετέρου Πατριαρχείου, ἐπρόσταξε τοὺς περὶ αὐτὸν καὶ 10
ἐξέσχισαν τὰ καλομμαύχια τῶν ἐκεῖσε παρευρεθέντων πατέρων
μας· καὶ ἄλλας ἀτιμίας καὶ ἀχρειότητας ἐνέδειξαν πρὸς αὐ-
τούς, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ἔστειλεν ἐπιστολὴν ἀναίσχυντον καὶ ἀπει-
λητικὴν πρὸς τὸν πρῶτον Ἱεροσολύμων Νεκτάριον, ἐπίτροπον τότε
ὄντα ἐν Ἱερουσαλήμ τοῦ κῆρ Δοσιθέου (ὁ γὰρ Δοσιθέος μετὰ τὸ 15
τελειῶσαι τὸν ναὸν τῆς Βηθλεὲμ ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν
χάριν ἐλέους)· ὅς ἀναγνοὺς ἐκείνην, δειλία συσχεθεῖς, ἀνεχώρησεν
εἰς τὸ Σίναιον ὄρος (Σιναίτης γὰρ ἦν πρότερον)· ἀλλ' ἐπανῆλθε
πάλιν ὕστερον. Οὗτος ὁ Κελτὸς εἰσελθὼν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀνα-
στάσεως κατὰ τὴν Κυριακὴν τῶν Βαῖων ἔμεινεν ἐν τῷ ναῷ, προσ- 20
ποιούμενος τὸν εὐλαβῆ καὶ θεοσεβῆ· ἀλλ' ὁ καθ' αὐτὸ σκοπὸς τοῦ
ἦτον, εὐρῶν εὐκαιρίαν νὰ ἀφαρπάσῃ τὸ μέρος τῆς ἁγίας πέτρας
ἢ κολώνας, ἐφ' ἧς ἐκάθισαν οἱ στρατιῶται τὸν Κύριον καὶ φο-
ρέσαντες τὸν ἀκάνθινον στέφανον ἐνέπαιζον αὐτῷ· τὸ ὅποῖον αὐτὸ
κεῖται ὑπὸ τὴν ἁγίαν τράπεζαν τὴν ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τῷ τιμω- 25
μένῳ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀκανθίνου Στεφάνου. Ὡς δὲ ὁ ῥήθεις
Κελτὸς ἐπεχείρησε τοῦ ἔργου, ἔμαθον ἐν τῷ ἅμα οἱ θυρωροὶ

ἅπαξ ποτὲ ἢ πρὸς χάριν, ἢ πρὸς ἀποφυγὴν ἔριδος, ἢ δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν φθίασαν γε-
νέσθαι, οὐκ ἀνατρέπεται ὕστερον εὐκόλως καὶ μὲ φιλίαν· ἀλλὰ προβαλλομένου τοῦ ὅτι
"πέρσου οὕτως ἐγένετο, τὸν παρελθόντα μῆνα ἔτζι ἠκολούθησε", κατανατᾶ ἐκεῖνο τὸ
ἅπαξ γενόμενον, ἢ δωρεὰ εἶναι καὶ χάρις, ἢ τελετὴ καὶ τζιμιμόνια, ἢ ἄλλο τι παρό-
μοιον, νὰ γίνεται συνήθεια καὶ νὰ ἐπικρατῇ ὡς νόμος ἰσχυρός· πρᾶγμα τῷ ὄντι παρα-
λογώτατον, ἀδικιώτατον καὶ τοῖς λοιποῖς τῶν ἀνθρώπων ἀπίστευτον· ἀλλὰ τοῖς τὰ ἐν
Ἱερουσαλήμ τρέχοντα εἰδοῖσι δεκτὸν καὶ ὁμολογούμενον.

τὸ δρᾶμα, καὶ αἰφνης ἐπιδραμόντες εὗρον αὐτὸν μὲ τοὺς σκαπτῆρας εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ἀποβαλόντες τοῦ ναοῦ μετ' αἰσχύνης καὶ ἀτιμίας ἀπεδίωξαν κακῶς ἔχοντα. Μαθὼν οὖν ὁ κύρ Δοσίθεος ἐν Κωνσταντινου τὰ ὄσα εἰς Ἱερουσαλήμ παρὰ τῶν Φράρων καὶ παρὰ τοῦ Κελτοῦ καθ' ἡμῶν συνέβησαν, δέδωκεν ἀναφορὰν περὶ τούτων τῷ σουλτάν 5 Μεχμέτῃ δ' εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ ὑψηλὸν ὄρισμὸν κατὰ τὸ 1086 ἔτος, ἀπαράλλακτον κατ' ἔννοιαν καὶ σύμφωνον καθ' ὅλα μὲ τὸν ὄρισμὸν καὶ τὸ χᾶτι τοῦ σουλτάν Μουράτῃ δ', τὸν ἐπὶ κύρ Θεοφάνους ἐκδοθέντα, ὡς εἴρηται ἐν τοῖς κατ' ἐκείνον. Ὁ δὲ 10 Κελτὸς ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντίνου ἀπὸ Ἱερουσαλήμ, πολλὰ τε ὑπεκίνησε καὶ διενήργησεν, ἀλλὰ μάτην ὁ μάταιος καθ' ἡμῶν καὶ κενὰ ἐμελέτησεν· ὁ γὰρ Δοσίθεος καὶ δευτέραν ἐν Κωνσταντίνου δὸς ἀναφορὰν τῷ βασιλεῖ, καὶ ἄλλον ἐξέλαβεν ὄρισμὸν κατὰ τὸ 1088 ἔτος, καὶ ἀπελθὼν εἰς Ἱερουσαλήμ ἐξέβαλεν ἀπὸ τοῦ Ἁγίου 15 Κουβουκλίου τὰς καινοτομηθείσας ποδέας τῶν Φράγκων, ἔλαβεν ὑπὸ τὴν δεσποτείαν του τὸ Ἁγιον Κουβούκλιον καὶ ἔνδον αὐτοῦ, ὡς καὶ πρότερον, λειτουργεῖν ἤρξατο. Ταῦτα καὶ ὁ θεῖος Νεκτάριος, ὁ τῆς μακαριότητός του ἐπίτροπος, αὐταῖς ἰδὼν ὄψεσιν καὶ πλήρης χαρᾶς γενόμενος ἐδοξολόγησε τὸν Θεὸν καὶ εὐχαρίστησε τὸν τὴν προλαβοῦσαν θλιψίν του εἰς χαρὰν μεταβαλόντα 20 καὶ ἐν ἐσχάταις ταῖς ἡμέραις του παραμυθίσαντα.

Ὁ αὐτὸς κύρ Δοσίθεος ἔλαβεν ὄρισμὸν καὶ παρὰ τοῦ σουλτάν Σουλεϊμάν β', ἐπὶ τῆς στεφηφορίας του, κατὰ τὸ 1099 ἔτος μὲ χᾶτι-σερίφι ἐπικυρωμένον, ὅμοιον κατὰ πάντα καὶ σύμφωνον 25 μὲ τοὺς προεκδοθέντας καὶ ἀνακαινισθέντας, ἐν ᾧ προσέθετο τὸ νὰ μὴ λιτανεύωσιν οἱ Φράγκοι πρὸ ἡμῶν, τὸ νὰ μὴ περιφέρωσι σημαίας καὶ φλάμπουρα, σταυρούς τε καὶ εἶδωλα, κερὰ καὶ μανουάλια· τὸ νὰ μὴ λειτουργῶσιν ἐν τῷ Κουβουκλίῳ, τὸ νὰ ἀρθῶσιν ὄσα ἐνεωτέρισαν, τὸ νὰ εἶναι ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ ἐντὸς καὶ 30 ἐκτὸς λς' μόνον Φράτορες, τὸ νὰ ἐναπομένωσιν ἔνδον τοῦ ναοῦ γ' μόνον, τὸ νὰ ἀπέρχωνται οὗτοι οἱ λς' μετὰ τριετίαν εἰς τὰς πατρίδας των, καὶ ἄλλοι νὰ ἔρχωνται ἀντ' ἐκείνων. Ἄλλ' οἱ Φραντζέσοι μεσολαβήσαντες διὰ φιλίαν εἰς τοὺς πολέμους κατὰ τὸ

αχπθ' σωτήριον [ἔτος], ὀθωμανιστὶ δὲ ἀρ', ἔλαβον ὀρισμούς με χά-
τια, καὶ ἀπελθόντες εἰς Ἱερουσαλήμ με μουπάσιρι, ἀφήρπασαν δυνα-
στικῶς τὰ πρωτεῖα ἀφ' ἡμῶν· ἀπέβαλον τὴν ἐν τῷ Κουβουκλίῳ
ἀγίαν τράπεζαν ἡμῶν, ἀποστερήσαντες καὶ τοῦ καλλωπισμοῦ τοῦ
'Αγίου Κουβουκλίου παρ' ἡμῶν· κατέσκαψαν τὴν ἀντικρὺ τοῦ Κου- 5
βουκλίου κατ' ἀνατολὰς κειμένην ὑπὸ τὴν βασιλικὴν μεγάλην κα-
μάραν ἀγίαν τράπεζαν ἡμῶν· ἐκυρίευσαν τὴν ἀγίαν Γεθσημανῆ,
κατεξουσίασαν τὴν ἀγίαν Βηθλεέμ, συντρίψαντες ἀσυνειδήτως τὸ
ἐν τῷ καθολικῷ αὐτῆς τεχνικώτατον καὶ ἀξιολογώτατον τέμπλον,
τὸ ὁποῖον πολυεξόδως εἰς τέσσαρας μόλις ἐτεχνουργήθη χρόνους, 10
καὶ ἄλλα μύρια εἰργάσαντο καθ' ἡμῶν κακὰ καὶ ζημίας. Ὁ οὖν
κῦρ Δοσίθεος, ἐπειδὴ δι' ὀρισμῶν ὑψηλῶν ἀφήρπασαν οἱ Φράγκοι
ἀφ' ἡμῶν τὰ τε ἄλλα καὶ τὴν Βηθλεέμ, ἔδωκεν ἀναφορὰν πρὸς
τὸν σουλτάν 'Αχμέτη β' περὶ τῶν ἐν Βηθλεέμ ὑποσχεθέντων
καὶ διδομένων χιλίων γροσίων, καὶ ἔλαβεν ὀρισμὸν κατὰ τὸ 1102 15
ὀθωμανικὸν ἔτος, ἵνα μὴ ἀπαιτοῦνται εἰς τὸ ἐξῆς τὰ εἰρημμένα
χίλια γρόσια.

Ἐπὶ δὲ τῆς πατριαρχείας Χρυσάνθου τοῦ σοφωτάτου μετὰ
τὸ ἀψ' σωτήριον ἔτος, διέβη πρῶτον εἰς Ἀντιόχειαν ὁ Ἀντιοχείας
λεγόμενος πατριάρχης Λατίνων· εἶχε γὰρ ἡ Ῥώμη πρὸ πολλῶν ἐτῶν 20
πατριάρχας μετ' Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας γυμνά ὀνόματα·
ἀλλ' ἐκεῖνοι ἦσαν εἰκόνες τῶν ἀληθινῶν πατριαρχῶν, ἐπειδὴ εἰς
Ῥώμην ἐγεννῶντο καὶ ἐκεῖ ἔζων καὶ ἐκεῖ ἀπέθνησκον, καὶ ὁ
πάπας ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς τροφὰς καὶ ἐλάμβανε σκιάς, καὶ εἰς τό-
σους αἰῶνας δὲν ἐτόλμησεν ἐξ αὐτῶν νὰ φανῆ οὐδεὶς ἢ εἰς Ἀλε- 25
ξάνδρειαν ἢ εἰς Ἀντιόχειαν. Τότε οὖν διεπέρασαν εἰς Συρίαν
καὶ Αἴγυπτον πλῆθος μισιοναρίων, καὶ πολλοὺς ἀπέκτησαν
προσηλύτους εἰς τε τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰ χωρία καὶ εἰς τὰ
βουνα προσέτι. Ὅθεν θαρρήσας ὁ τότε ἐν Ῥώμῃ ὀνομαζόμενος
'Αντιοχείας, πρῶτος διέβη εἰς Ἀντιόχειαν κατὰ τὸ ἀψιδ' σωτή- 30
ριον ἔτος, ἔχων συνοδείαν μεγάλην ἀπὸ ἱερεῖς καὶ μοναχοὺς καὶ
διδασκάλους λατίνους· καὶ διασκορπίσας τούτους ἐκεῖ, ἐσπούδαζε
νὰ συστήσῃ τὸν θρόνον του. Διεσπάρησαν λοιπὸν οἱ ῥηθέντες

κατ' ἀρχὰς ὑποκρυπτόμενοι, καὶ ἔσυραν πολλοὺς εἰς τὰ δόγματα τῶν, χαρίζοντες τοῖς πᾶσι τὰ πάντα καὶ διὰ λόγων καὶ διὰ χρημάτων· ἐκεῖθεν δ' ἐξεχύθησαν εἰς Αἴγυπτον, Παλαιστίνην καὶ Ἀραβίαν, διασπαράττοντες τὰ λογικὰ τοῦ Χριστοῦ πρόβατα.

- 5 Ἐν ταύτῃ οὖν τῇ μανίᾳ τῶν Δυτικῶν κατὰ τῶν ὀρθοδόξων πολλὰ ἔπαθον καὶ ἔδοκίμασαν οἱ γνήσιοι ποιμένες τῶν ἐκεῖ ὀρθοδόξων, τῶν ὁποίων πολλοί, κοῦφοι ὄντες καὶ εὐπάτητοι, καὶ μά-
10 λιστα διὰ τὴν ἀπόλυτον ἄδειαν τῶν σαρκικῶν ὀρέξεων καὶ ἐπιθυμιῶν, καὶ διὰ τὰ ἄπερ παρ' αὐτῶν τῶν Δατίνων ἐλάμβανον
15 χρήματα, ἀπεπλανήθησαν καὶ ἐκείνοις προσεκολλήθησαν. Ἄφ' οὗ δὲ τούτους κατεδούλωσαν, ὥρμησαν οἱ μισιονάριοι καὶ εἰς τὰ περίε τῆς Ἱερουσαλήμ, σπουδάζοντες νὰ κάμωσι καὶ ἐκεῖ τὰ αὐτὰ· καὶ
20 διὰ νὰ τελειώσωσι τὸν σκοπὸν τους, ἐμεταχειρίσθησαν κάθε τρόπον διὰ νὰ κυριεύσωσι τὰ Πανάγια Προσκυνήματα, ἐλπίζοντες,
25 ὅτι, ἂν τοῦτο κατορθώσωσι, θέλουσιν ὑποκύψει ὅλα τὰ περίε ἔθνη τῶν χριστιανῶν εἰς αὐτούς. Διὰ τοῦτο ἔβαλαν ὅλα τὰ δυνατὰ των, ἵνα καταπονέσωσι τοὺς ἐκεῖ ἁγίους ἀρχιερεῖς τῆς Παλαιστίνης καὶ στενοχωρήσωσι τοὺς Ἀγιοταφίτας Πατέρας, καὶ καταπατήσωσι
30 τοὺς ἐκεῖ ὀρθοδόξους καὶ καταπολεμήσωσι τὸν πατριάρχην τῆς Ἱερουσαλήμ, ὥστε ὑποχωρόντας καὶ δίδοντας τὸν τόπον του εἰς αὐτούς, νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν. Συνεκίνησαν οὖν τοὺς ἐντὸς καὶ κύκλῳ ἔθνικοὺς μὲ δῶρα, διὰ νὰ ἐπηρεάζωσι μὲ κάθε λογῆς τρόπον τοὺς ἐκεῖ ὀρθοδόξους, διέβαλλον συνεχῶς τοὺς Ἀγιοταφίτας εἰς τοὺς κρατοῦντας, ἔβλαπτον καὶ παρεμποδίζον τοὺς
25 προσκυνητάς, διενογλοῦντες παντοιοτρόπως· ἐπέφερον πολλοὺς κινδύνους καὶ χρηματικὰς ζημίας, καὶ ὁ ἀγὼν ἦν μέγας τότε ἐκεῖ περὶ τε τῶν προσκυνημάτων καὶ περὶ ὀρθοδοξίας. Ἄλλ' ἐν τῇ τοιαύτῃ λύσσει καὶ μανίᾳ τῶν Δυτικῶν ἀντέστησαν γενναίως καὶ τὰς βουλὰς αὐτῶν διεσκέδασαν, καὶ διὰ λόγων καὶ δι' ἔρ-
30 γων καὶ διὰ γραμμάτων τὰς πανουργίας των διήλεξαν ὃ τε ἐξ Αἴνου κῦρ Μελέτιος, ὁ μετὰ τὸν κῦρ Χρῦσανθον πατριαρχεύσας, καὶ ὁ τότε μὲν ἱερομόναχος, ὕστερον δὲ τοῦ Μελετιίου διάδοχος κῦρ Παρθένιος, ἀγωνιζόμενοι καρτερικώτατα καὶ διὰ

τὴν σωτηρίαν τῶν ἐκεῖ ὀρθοδόξων, καὶ διὰ τὴν συντήρησιν τῶν πανσέπτων προσκυνημάτων· ἐφ' οἷς καὶ πολλὰ ἄσπρα ἐξώδευσαν, διὰ νὰ ἀπαντήσωσι τὰς ἐπιβουλὰς τῶν Δυτικῶν καὶ κακίας, τὰς διὰ τῶν ἐκεῖ κρατούντων καὶ ἐξουσιαστῶν ἐνεργουμένας.

Ἐπὶ δὲ τῆς πατριαρχείας τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν κυροῦ Παρθενίου 5
περὶ τὸ ἄψυς' σωτήριον ἔτος, κινήθentes πάλιν κατὰ τῶν Ἀγίων Προσκυνημάτων, ἤρξαντο νὰ μᾶς ἐπιβουλεύωνται καὶ φανερώς καὶ κρυφίως· καὶ λοιπὸν εἰσήγαγον μέσα εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως κρυφίως μὲ ὄπλα καὶ πυροβόλα Ἄραβας κατολίκους, καὶ κατὰ τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων ἤγειραν φανερὸν πόλεμον καθ' ἡμῶν, 10
καὶ ἐφάνησαν ἀποστάται προφανέστατοι· καὶ τότε ἐγένοντο ἡμῖν αἱ μεγάλαι ζημίαι καὶ διαρπαγαί, καθότι ὅλοι μας οἱ πολῦτιμοι καλλωπισμοί, ὅπου εἶχομεν τότε διὰ τὴν τοιαύτην μεγάλην καὶ δεσποικὴν τῶν Βαΐων ἑορτήν, διηρπάγησαν παρὰ τῶν ὁμοθρήσκων τοὺς Ἀράβων. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν Ἱερουσαλήμ. 15

Ἐν δὲ τῇ Κωσταντινουπόλει ἐζήτησαν παρὰ τῶν πρέσβων ἀπὸ τοῦ Ὀθωμανικοῦ Δεβλετίου τὰ προσκυνήματα φανερώς, ἀλλὰ φιλικῶς. Ὁ οὖν κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ὑπατος, ὁ περίφημος, πολυμαθής, φρονιμώτατος καὶ πολύπειρος ἐκεῖνος λέγω ἀνὴρ, Ραγιπ-πασσᾶς, ὦν ἀκριβῆς εἰδήμων τῶν ἐν Συρίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ 20
παρὰ τῶν Δυτικῶν κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἐπιγενομένων (προὔπῆρξε γὰρ ἐν ταύταις σατράπης), ἐβοήθησε μὲν τοὺς Χριστιανούς, μὲ τὸ νὰ ἴξευρεν, ὅτι ἀδικοῦνται μεγάλως ἀπὸ τοὺς Δυτικούς, διέλυσε δὲ τὰ ζητήματα τῶν Δυτικῶν τρόπῳ νουνεχεῖ καὶ πολιτικῶ τοιῶδε. Ἀνέθηκε τὸ ζήτημα τῶν Δυτικῶν εἰς τὸ μέγα κριτήριον, 25
προστάξας ἵνα παρασταθῶσιν ἐκάτερα τὰ γένη εἰς τὸ ὑπατικὸν βῆμα, ὡς διαφερόμενα· ἔκαμε δὲ τοῦτο διὰ νὰ δεῖξωσιν οἱ Ῥωμαῖοι τὰ εἰς χεῖράς των βασιλικά τῶν βασιλέων ἔγγραφα, καὶ ἰδόντες ἐκεῖνα οἱ νομικοὶ καὶ ἀρχικοὶ καὶ πληροφορηθέντες τὰ δίκαια νὰ δικαιώσωσι τοὺς Ῥωμαίους, καὶ μὲ μίαν γνώμην ὅλοι 30
κοινῶς νὰ ἐπικυρώσωσι τὰ δίκαιά των. Ὁ γοῦν πατριάρχης Παρθένιος προειδὼς τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ γενόμενα παρὰ τῶν Φράγκων καὶ τὴν τοιαύτην λαβῶν προσταγὴν παρὰ τοῦ ὑπάτου, οὐ μόνον δὲν

ἐταράχθη οὐδ' ἐδειλίασεν, ἀλλ' ἐχάρη μᾶλλον καὶ ἐδόξασε τὸν Θεὸν εἰπὼν· “τώρα εἶναι ἐλπίς νὰ παύσῃ ὁ τῶν Δουτικῶν πόλεμος τῇ Θεοῦ βοηθείᾳ καὶ χάριτι”. Τὴν δ' ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἀπῆλθε πρὸς τὸν πατριάρχην Παρθένιον ὁ εὐλαβέστατος καὶ ἄκρος Σηλωτῆς
5 τοῦ Παναγίου Τάφου κύριος Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, ὁ καὶ τοῦ ῥηθέντος ὑπάτου ἀρχιατρός, καὶ ἐπληροφόρησε τὴν μακαριότητά του τὴν μετὰ δικαιοσύνης κρίσιν καὶ ἀπόφασιν τῆς ὑψηλότητός του, καὶ ὅτι νὰ ἐτοιμάσῃ ἀνθρώπους ἀξιούς καὶ εἰδήμονας, ἵνα παρασταθέντες εἰς τὸ κριτήριον μετὰ τῶν βασιλικῶν μαρτυρικῶν ἐγ-
10 γράφων καὶ θεσπισμάτων ἀποκρίνονται εὐστόχως καὶ προσφυῶς εἰς τὰς πρὸς αὐτοὺς γενομένας ἐρωτήσεις. Ἐγραψεν οὖν ὁ κῦρ Παρθένιος ἀναφορὰν τὴν προσήκουσαν, καὶ λαβόντες αὐτὴν οἱ διορισθέντες Ἀγιοταφίται ἀπῆλθον εἰς τὸ ὑπατικὸν βῆμα, καὶ παρασταθέντες ἔδωκαν αὐτὴν τῷ ὑπάτῳ ἥς ἀναγνωσθεῖσης, ἠρώτησαν
15 οἱ συνελθόντες τοὺς παρασταθέντας Ἀγιοταφίτας· “Πόθεν δῆλον, ὅτι τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ προσκυνήματα εἶναι ἐδικὰ σας, τῶν Ῥωμαίων; ἔχετε μαρτυρίας περὶ τούτων”; Ἀπεκρίθησαν ἐκεῖνοι· “Ναί, κύριοι, ἔχομεν μαρτυρίας καὶ μάρτυρας περὶ τούτου τοσοῦτον ἀληθινούς καὶ ἀξιοπίστους, ὅπου δοκίμιον καὶ ἐρευναν δὲν ἐπι-
20 δέχονται παντελῶς”, ἐννοοῦντες μὲ τοῦτο τὰ βασιλικά αὐτόγραφα καὶ ὑψηλὰ προστάγματα καὶ θεσπίσματα. Ἐπρόσταξεν οὖν ὁ ὑπάτος τοὺς παρασταθέντας, ἵνα μετὰ τρίτην ἡμέραν, λαβόντες μεθ' ἑαυτῶν τὰς μαρτυρικὰς ἀποδείξεις καὶ τοὺς μάρτυρας, παρασταθῶσιν ἐπὶ τοῦ βήματος πάλιν, ὅπως θεωρήσωσιν ἀκριβέστερον
25 τὰ περὶ τούτων. Ἐνστάσης οὖν τῆς ῥητῆς ἡμέρας, καὶ τῆς συνελεύσεως τῶν ἀρχικῶν καὶ νομικῶν συγκροτηθείσης, παρεστάθησαν οἱ ἡμέτεροι ἐκ μέρους καὶ οἱ Φράγχοι ἐκ μέρους, καὶ προσενέγκαντες οἱ ἡμέτεροι τὰ ἀνά χειρας αὐτῶν βασιλικά ἔγγραφα καὶ θεσπίσματα εἶπον· “Ἴδοὺ οἱ ἀπὸ μέρους ἡμῶν μάρτυρες, ὅτι τὰ
30 ἐν Ἱερουσαλήμ προσκυνήματα εἶναι ἄνωθεν καὶ ἀπ' ἀρχῆς τῶν Ῥωμαίων καὶ ὄχι τῶν Δουτικῶν”. Οἱ δὲ συνελθόντες τότε νομικοὶ καὶ ἀρχικοὶ λαβόντες τὰ βασιλικά ἐκεῖνα προστάγματα, τοὺς μὲν παρασταθέντας ἀπέλυσαν, τὰ δὲ ἔγγραφα μετ' ἐπιστάσις ἀνα-

γνόντες ἐπληροφορήθησαν, ὅτι τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ προσκυνήματα ἀνέκαθεν ἐδόθησαν παρὰ τῶν σουλτάνων εἰς τοὺς Ῥωμαίους καὶ ὄχι εἰς τοὺς Δουτικούς, καὶ ὅτι ἀδίκως ἐνοχλοῦσιν οἱ Δουτικοὶ τοὺς Ῥωμαίους. Ὅθεν καὶ κοινῇ γνώμῃ ἀποφασίσαντες ἀνέφερον πρὸς τὸν βασιλέα δι' ἐνσφραγίστου ἀναφορᾶς τῶν τὰς νομικὰς, καθὰ 5 ἀπαιτεῖ τὸ δίκαιον, ἀποφάσεις τῶν· ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπικυρώσας τὴν νομικὴν αὐτῶν ἀπόφασιν, προσέταξεν ἐγγράφως ἐπὶ τῇ ἀναφορᾷ τῶν, ὅτι "ἐγένετο βασιλικὴ μου ἄδεια". Ὅθεν ἐξεδόθη ἀπὸ τοῦ διβάν-καλεμί ὁ περιληπτικὸς τῶν τρεξάντων ὑψηλὸς ὀρισμός, ἐπικυρωθεὶς καὶ οὗτος μὲ βασιλικὸν αὐτόγραφον, καὶ ἐπε- 10 δόθη τῷ πατριάρχῃ κϋρ Παρθενίῳ ἐν ἔτει ὀθωμανικῷ 1170· ὃν παραλαβὼν ὁ κϋρ Παρθένιος ἀπέστειλεν εἰς Ἱερουσαλήμ μὲ βασιλικὸν ἐπίτηδες ἄνθρωπον καὶ ἀπέσπασεν ἀπὸ τὰς ἀρπακτικὰς χεῖρας τῶν Φράγκων, παραλαβὼν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ τὰς Κλά- 15 πας, ἦτοι τὸ παρεκκλήσιον τῶν Κλαπῶν καὶ τῆς Θεοτόκου μὲ ὄλον τὸ ἔδαφος, τὸ ὑποκάτωθεν τῶν Ἑπτὰ Καμαρῶν, ὧν τὸ ἄνωθεν ἔμεινεν εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων καὶ μένει εἰσέτι· ἔθετο δύο μανουάλια ἐν τῇ Ἁγίᾳ Ἀποκαθηλώσει, διώρισεν ἐν τῷ Ἀγίῳ Κουβουκλίῳ φύλακα παντοτεινόν, παρέλαβε τὴν ἁγίαν Γεθσημανῆ, παρέλαβε τὸ Καθολικὸν τῆς ἁγίας Βηθλεέμ καὶ τὴν προσκυνητὴν 20 Γέννησιν μὲ ἐν κλειδί τοῦ Ἀγίου Σπηλαίου. Ἄλλ' ἔτι τοῦ ῥηθέντος μουπάσιρη εἰς Ἱερουσαλήμ διατρίβοντος· καὶ περὶ τὴν ἐνέργειαν τοῦ εἰρημένου ὀρισμοῦ ἐνασχολουμένου, ἐγένετο ἀποθανεῖν τὸν σουλτάν Ὀσμάν γ' καὶ ἀναβῆναι εἰς τὸν θρόνον τὸν σουλτάν Μουσταφᾶ γ'. Ὁ γοῦν Παρθένιος ἄνευ ἀναβολῆς καιροῦ 25 ἀνακαινίσας τὸ προεχδοθὲν χάτι, ἔλαβε καὶ παρὰ τοῦ σουλτάν Μουσταφᾶ γ' ὑψηλὸν ὀρισμὸν μὲ χάτι¹ καὶ ἀπέστειλεν εἰς Ἱερουσαλήμ πρὸς τὸν αὐτὸν μουπάσιρη, καὶ οὕτως ἔλαβον τὸ αἴσιον τέλος τῶν τὰ ἐπὶ τοῦ ἀειμνήστου Παρθενίου.

Ἐπὶ δὲ τῆς πατριαρχείας Ἐφραιμ τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν, κινή- 30

¹ Ὁ παρὰ τοῦ σουλτάν Μουσταφᾶ γ' ἐκδοθεὶς ὑψηλὸς μὲ χάτι-σερῖφι ὀρισμός, ὧν κατὰ πάντα σύμφωνος καὶ ἀπαράλλακτος μὲ τὸν ὀρισμὸν τοῦ σουλτάν Ὀσμάν γ', δὲν μετεφράσθη, ὡς περιττός.

θέντος πολέμου μεταξύ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ Ῥώσων, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ σουλτάν Μουσταφᾶ γ', ἀνεθάρρησαν πάλιν οἱ Δυτικοὶ διὰ τὴν συμμαχίαν, καὶ πάλιν ἐκινήθησαν κατὰ τῶν προσκυνημάτων διὰ τῶν πρέσβεων φιλίως, διὰ νὰ μᾶς ἀποστε-
5 ρήσωσιν ἐκεῖνα δολίως. Ἐφανερώθη λοιπὸν τὸ ζήτημὰ των πρὸς τὸν βασιλέα· ὁ δὲ βασιλεὺς, ἧ ὡς λησμονήσας τὸ ὑπερ προλαβόντως ἐξέδωκε χάτι, ἧ θέλων ἐπίτηδες νὰ δοκιμάσῃ, ἠρώτησε τὸν τότε σσεῖχουλισλάμη, τὸν ἐπιλεγόμενον Τοπ-Καπουλοῦ, τίνι τρόπῳ ἐξουσιάζουσιν οἱ Ῥωμαῖοι τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ προσκυνή-
10 ματα, καὶ ἂν τὸ συγχωρῆ ὁ νόμος καὶ ὁ φετῶς νὰ χάρισῃ αὐτὰ εἰς τοὺς φίλους Δυτικούς· ὁ δὲ σσεῖχουλισλάμης ὡς φρόνιμος ἀνεβάλετο τότε τὴν ὑπόθεσιν, εἰπὼν πρὸς τὸν βασιλέα, ὅτι αὕτη ἡ ὑπόθεσις μὲ τὸ νὰ χρειάζεται ἀκριβεστέραν σκέψιν, κατὰ τὰ πολιτικὰ τῶν ἐθνῶν δίκαια, πρέπει νὰ σκεφθῆ περὶ ταύτης καλῶς
15 καὶ νὰ ἐρευνησῇ ἀκριβῶς, καὶ τότε θέλει δώσῃ πρὸς τὸ κράτος του τὴν νομικὴν ἀπόφασιν. Ὁ οὖν εἰρημένος σσεῖχουλισλάμης ἔχων ἱατρὸν πολλὰ ἀγαπητὸν καὶ μυστικώτατον, Νικόλαον Σκουλιδᾶν ἐπιλεγόμενον, ἠρώτησεν αὐτόν, ἂν ζῆ ὁ εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως εὐρίσκόμενος κληρικὸς Κριτίας· ὁ δὲ ἱατρὸς
20 ἀπεκρίθη "Οὗτος, αὐθέντα, πρὸ πολλοῦ ἀπέθανε". Λέγει αὐτῷ· "Καὶ λοιπὸν ποῖος ἄλλος εὐρίσκεται ἀντ' ἐκείνου εἰς τὸ Πατριαρχεῖον; ἐπειδὴ ἕνας τοιοῦτος μοὶ εἶναι πολλὰ ἀναγκαιοτάτος διὰ μίαν ἀναγκαιοτάτην τοῦ γένους σας ὑπόθεσιν, τὴν ὅποιαν σοὶ μόνῳ ὡς μυστικῷ μου φανερώνω. Οἱ Δυτικοὶ ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν βασι-
25 λέα φιλίως τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ προσκυνήματα, καὶ ὁ βασιλεὺς μὲ ἠρώτησε περὶ τούτων· ὅθεν θέλω νὰ μάθω ἀκριβῶς καὶ νὰ λάβω περὶ τούτων λεπτομερῆ ἰδέαν καὶ πληροφορίαν". Λέγει αὐτῷ ὁ Νικόλαος ἱατρὸς· "Περὶ τούτων, αὐθέντα, εὐρίσκεται ἄλλος, πλέον εἰδήμων καὶ πολύπειρος ἀπὸ τὸν ἀποθανόντα Κριτίαν, ὁ
30 ὁποῖος καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἱερουσαλήμ ἀρκετοὺς χρόνους διέτριψε καὶ τῆς ἀραβικῆς εἶναι ἐγκρατής, καὶ περὶ τούτων ἰδέαν ἔχει ἱκανήν· καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος ἄξιος καὶ ἱκανὸς εἰς τὸ νὰ σᾶς δώσῃ, αὐθέντα, περὶ τούτων ἰδέαν ὀρθὴν καὶ ἀκριβῆ

καὶ πληροφορίαν ἐντελῆ”. Πρὸς ταῦτα εἶπεν ὁ σσεῖχουλισλάμης πρὸς τὸν ἱατρόν· “Ἐπειδὴ λοιπὸν οὕτως ἔχει τὰ περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὡς λέγεις, φέρε τον πρὸς ἡμᾶς ταχέως, μὲ τρόπον ὅμως πολλὰ μυστικόν”. Ὁ δὲ ἱατρός ἀπελθὼν ἀμέσως πρὸς τὸν κῦρ Σωφρόνιον Πτολεμαῖδος καὶ διάδοχον τοῦ κῦρ Ἐφραΐμ, διηγῆθη 5 αὐτῷ τὰ πάντα· ὁ δὲ κῦρ Σωφρόνιος τῷ μακαριωτάτῳ, καὶ οὕτως ὁμοῦ συσκευασμένων ἔλαβεν ὁ κῦρ Σωφρόνιος τὰ βασιλικά ἀναγκαῖα ἔγγραφα καὶ μετὰ τοῦ ῥηθέντος Σκουλιδᾶ ἀπῆλθε κρυφίως πρὸς τὸν μουφτῆ. Ὁ δὲ μουφτῆς παρά τε τοῦ κῦρ Σωφρονίου καὶ ἀπὸ τῶν βασιλικῶν θεσπισμάτων πληροφορηθεὶς ἀκριβῶς τὰ περὶ τῶν 10 προσκυνημάτων καὶ εὐχαριστήσας, ὡς ἤθελε, τὴν περιέργειάν του, τοὺς μὲν εὐχαρίστως ἀπέστειλεν, εἰς δὲ τὸν βασιλέα τὸν σουλτὰν Μουσταφᾶν γ’ ἀπόκρισιν ἐλευθέρως ἔδωκεν, ὅτι “Οὐτε νόμιμον εἶναι, οὔτε δίκαιον, ἀλλ’ οὔτε βασιλικόν, τὸ νὰ ἀιτηθῆσιν τοσοῦτων βασιλέων τοσοῦτους καὶ τοιοῦτους ὀρισμοὺς καὶ θεσπίσματα, καὶ νὰ 15 χαρίσῃς εἰς τοὺς Δυτικούς τὰ τῶν Ῥωμαίων προσκυνήματα”. Ἐκτοτε λοιπὸν ἠτόνησεν ὁπωσοῦν ἡ ὁρμὴ τῶν Δυτικῶν καὶ ἔπαυσαν ὀλίγον τὰ πολλὰ των καὶ μεγάλα σκάνδαλα, ὅχι ὅμως νὰ καταπαύσῃ ὀλοτελῶς καὶ ἡ κακία καὶ ὁ φθόνος των.

Ἐπὶ γὰρ τῆς πατριαρχείας τοῦ ἐκ Μεσοποταμίας σοφωτάτου 20 πατριάρχου Ἀνθίμου, δόντες ἀναφορὰν εἰς τὴν Πόρταν διὰ τοῦ ἐν Βασιλευούσῃ πρέσβεως τῶν Γάλλων, ἐζητήσαντο, ἵνα τὸν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως ἐπὶ τοῦ μνήματος τοῦ Ἰησοῦ ξύλινον μολυβδοσκεπάστον ὁδᾶν ὡς διαφθαρέντα καὶ ἐγγὺς τοῦ πεσεῖν ὄντα ἀνακαινίσωσιν, ἔτι δὲ καὶ τὸ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ κατὰ τὸν 25 χεῖμαρρον Βαδ-ἰλ-Χάσσου (= τῶν Κέδρων) ἐπιλεγόμενον Σπήλαιον τῆς Μαρίας ἐπισκευάσωσι καὶ πόρταν εἰς αὐτὸ καὶ κλειδιὸν βάλωσι· καὶ ἐπειδὴ οἱ δόλιοι ὑπέκρυψαν δολίως τὴν δολιότητά των, ἀναφέροντες ἐν τῇ ἀναφορᾷ των διαφορετικὰ τὰ ὀνόματα καὶ παρηλλαγμένα, ἠπάτησαν τὸ Δεβλέτι. Ὅθεν καὶ ὀρισμὸν ὑψηλὸν μὲ 30 βασιλικὸν χάτι-σερίφι, κατὰ τὴν διάληψιν τῆς ἀναφορᾶς των, ἐξέλαβον ἀπατηλῶς παρὰ τοῦ σουλτὰν Σελίμη γ’ ἐν ἔτει σωτηρίῳ μὲν αὐδ’ ὀθωμανικῷ δὲ 1218, καὶ εἰς Ἱερουσαλήμ ἀποστεί-

λαντες ἤθελον νὰ ἐπισκευάσωσι τὸν ἐπάνωθεν τοῦ Ἁγίου Κουβουκλίου μικρὸν μολυβδοσκέπαστον ξύλινον κουμπὲν, καὶ νὰ μᾶς ἀρπάσωσι τὸ ἐκτὸς τῆς ἁγίας Γεθσημανῆς ἱερὸν σπήλαιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐν τῷ καιρῷ τῆς προδοσίας (τοῦ Ἰησοῦ) ἐκρύβησαν
5 οἱ ἀπόστολοι, καταλιπόντες τὸν Κύριον. Ὁ οὖν μακαριώτατος Ἄνθιμος, ἀνακαλύψας εἰς τὸ Δεβλέτι τὴν ἀπάτην των, ἐξέλαβεν ὀρισμὸν ἄλλον, ἀναιρετικὸν τοῦ πρὸς αὐτοὺς προεκδοθέντος, καὶ ἀπέστειλεν εἰς Ἱερουσαλήμ ἄνευ καιροῦ ἀναβολῆς· καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπισκευάσωσι μὲν τὸν ῥηθέντα μολυβδοσκέπαστον μικρὸν κουμπὲν τοῦ Κουβουκλίου ἐμπόδισεν, ἀλλὰ τὸ σπήλαιον μὲ τὸ νὰ ἐπρόλαβαν καὶ ἀφήρπασαν ἐπὶ τῆς ἡγεμονείας τοῦ Μεχμέτ-πασσα, ἐπιλεγομένου Ἄπου-μάραχ διὰ χρηματικῆς ἀδράς δόσεως ἐκυρίευσαν οἱ ἄρπαγες.

Ἐπὶ δὲ τῆς πατριαρχείας τοῦ ἤδη εὐκλεῶς πατριαρχεύοντος κυρίου Πολυκάρπου τοῦ ἐξ Ἁγχιάλου τῆς Θράκης, λαβόντων ἡμῶν
15 παρὰ τοῦ ἤδη κραταιῶς ἀνάσσοντος πολυχρονίου ἀνακτος τῶν Ὀθωμανῶν σουλτὰν Μαχμούτη β' ὑψηλὸν διὰ χατ-σεριφιῦ ὀρισμὸν, ἵνα τὸν πυρποληθέντα τῆς Ἀναστάσεως θεῖον ναὸν ἡμεῖς μόνον οἱ Ῥωμαῖοι (χωρὶς νὰ ἐπιμιχθῇ κανὲν ἄλλο ἔθνος) ἀνοικοδομήσωμεν καὶ ἐπισκευάσωμεν, καὶ ἀρξαμένων ἡμῶν τῆς ἀνοικοδομήσεως καὶ ἐπισκευῆς, πόσα κακὰ καὶ ποταπὰς ζημίας ἐπροξένησαν ἡμῖν οἱ φίλοι Φράγχοι ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ τῆς οἰκοδομῆς διαστήματι, ἐνωθέντες καὶ ὁμοφωνήσαντες τοῖς Ἀρμενίοις, γραφῆ παραδοῦναι ἀδύνατον. Τῆς δὲ ἀνοικοδομήσεως θεῖφ ἐλέει
25 μετὰ πολλοὺς κινδύνους καὶ κόπους, διαρπαγὰς καὶ ζημίας, τελειωθείσης τῷ αὐτῷ σωτηρίῳ ἔτει, κατὰ τὴν ιβ' σεπτεμβρίου, καὶ ἀρξαμένων ἡμῶν ὡς καὶ πάλαι λειτουργεῖν ἐν τῷ Ἁγίῳ Κουβουκλίῳ, ἦτοι ἐν τῷ Ἁγίῳ Λίθῳ καὶ ἐπὶ τοῦ Ζωοδόχου Τάφου, ἐξεμάνησαν καθ' ἡμῶν οἱ φίλοι Φράγχοι, μὴν ὑποφέροντες νὰ
30 μᾶς βλέπωσι νὰ ἱεουργῶμεν ἔνδον τοῦ Ἁγίου Κουβουκλίου καὶ νὰ φαινόμεθα κύριοι, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν καὶ ἀληθέστερον, κτίτορες· ἐφαντάζοντο γὰρ καὶ φαντάζονται, ὅτι αὐτοὶ μόνοι ὡς Φράγχοι πρέπει νὰ εἶναι κύριοι καὶ τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ ὄλων σχεδὸν

τῶν πανσέπτων προσκυνημάτων. Ὅθεν καὶ ἔγραψαν πρὸς τοὺς ἐν Βασιλευούσῃ καθ' ἡμῶν, ὅτι ἀφηρπάσαμεν τοὺς ἐξειδιασμένους ἀνέκαθεν αὐτοῖς τόπους, ἐνεωτερίσαμεν παρὰ τὸν βασιλικὸν ὄρισμὸν εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν, καὶ ἄλλα μυρία ἐπεσώρευσαν καθ' ἡμῶν, καὶ πρὸ πάντων, ὅτι ἐν ᾧ οὐδεμίαν κυριότητα ἔχομεν εἰς 5 τὸ Ἅγιον Κουβούκλιον, ἐτολήσαμεν καὶ λειτουργοῦμεν ἐν αὐτῷ καὶ ἱεροπρακτοῦμεν ἀναιδῶς· καὶ ἐζήτησαν τῶν ἀνοικοδομηθέντων κατεδάφισιν καὶ κρημνισμόν, τοῦ Ἁγίου Κουβουκλίου ἐξειδιασμόν καὶ πληρεξουσιότητα καὶ τὴν ἡμῶν ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Κουβουκλίου διόλου ἀποβολὴν καὶ ἀποξένωσιν. Οἱ οὖν ἐν Βασιλευούσῃ πρώτοι 10 αὐτῶν καὶ ὑπέρμαχοι τὰ γραφόμενα ἀληθῆ νομίσαντες ἔδωκαν ἀναφορὰν ἀκρίτως εἰς τὸ Ὑψηλὸν Δεβλέτι καὶ ἐξέλαβον ὄρισμὸν μὲν, οὐχὶ δὲ ἀπότομον καὶ ἀποφασιστικόν, ἀλλὰ "ἐὰν ἡ ὑπόθεσις οὕτως ἔχη, ὡς οἱ Φράγχοι ἀνήγγειλαν, μετὰ τὴν ἀκριβῆ περὶ πάντων ἔρευναν νὰ διαιτηθῶσι τὰ πάντα κατὰ τὸ ἀρχαῖον". 15 Ἐστάλη οὖν ὁ ὄρισμὸς εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ ἀνεγνώσθη ἐπὶ τοῦ κριτηρίου· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ ἀποδείξωσι πραγματικῶς τὰς καθ' ἡμῶν κατηγορίας καὶ συκοφαντίας των, δυνάμει χρημάτων εἴλκυσαν τοὺς ἐντοπίους κριτὰς καὶ ἐξουσιαστάς, καὶ εἰσελθόντες ἐν τῷ ναῷ ἀπέβαλον ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Κουβουκλίου τὰ ἱερά 20 ἡμῶν σκεύη, εἰκόνας φημί, σταυρούς, κανδηλέρια, κανδήλας καὶ τάλλα, ῥίπτοντες αὐτὰ τῆδε κάκεισε· ἐκάλυψαν μὲ ποδέας τὰς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Ἁγίου Κουβουκλίου ἐν τοῖς μαρμάροις λελαξευμένας εἰκόνας ἡμῶν καὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα· ἐκυρίευσαν τὰς δύο πλαγίας ἐντὸς τοῦ Κουβουκλίου σιάλας, δι' ὧν γίνεται 25 ἡ ἀνάβασις εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ αὐτοῦ Κουβουκλίου· ἀπέβαλον τὸν ἡμέτερον φύλακα ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Κουβουκλίου καὶ κατέστησαν ἐδικὸν τοὺς· ἀπέρριψαν τὰ ἐκτὸς τοῦ Κουβουκλίου πρὸς τῆς θύρας ἐκ πλαγίων μανουάλια ἡμῶν· ἐκώλυσαν ἡμᾶς τῆς ἐν τῷ ἁγίῳ Κουβουκλίῳ λειτουργίας· ἐκυρίευσαν ἕνα ὁδᾶν (οἰκίσχον) ἐπὶ 30 τῶν Κατηγουμένων καὶ ἦνωσαν εἰς τὸ ἀνώγειον, ἐν ᾧ ἔχουσι τὰ ὄργανά των συνέτριψαν τὰ εἰς τὸν τόπον τῆς Εὐρέσεως τοῦ Τιμίμου Σταυροῦ δύο πέτρινα μανουάλια ἡμῶν, καὶ τὴν τὸ σημεῖον

τοῦ σταυροῦ ἔχουσαν πλάκα ἡμῶν ἐν τῷ ἐξιδιασμένῳ ἡμῖν τόπῳ ἀπέβαλον, κατασυντρίψαντες τὰ ἐκεῖσε κρεμάμενα τρία κανδήλια ἡμῶν· καὶ ἄλλα πολλὰ κατειργάσαντο ἡμῶν κακὰ καὶ ἐξημίωσαν, ἀλλὰ διὰ τὸ σύντομον παρατρέχομεν. Καὶ ταῦτα μὲν τῇ κζ' μαΐου
5 τοῦ ἁγίου σωτηρίου ἔτους· τῇ δ' ἐπαύριον κατεκρήμνισαν τὸ ὄπερ κατεσκευάσαμεν αὐτοῖς ἀνώγειον, ἐν ᾧ εἶχον τεθειμένα τὰ ὄργανά των, καὶ ἄλλο αὐτοὶ ἐξ ἰδίων κατεσκεύασαν, ἀνοίξαντες καὶ θύραν νέαν, ἵνα δι' αὐτῆς εἰσέρχονται ἐκεῖθεν εἰς τὸν οἰκίσκον, ὅπερ, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω, ἀφήρπασαν παρ' ἡμῶν ἐπὶ τῶν κάτω Κα-
10 τηγουμένων τοῦ ναοῦ. Ταῦτα οἱ καλοὶ μας Φράγχοι ἀνταπέδωκαν ἡμῖν, ἀνθ' ὧν ἐκοπιάσαμεν, ἐξωδιάσαμεν, ἐκινδυνεύσαμεν καὶ τὰ πάνδεινα ἐδοκιμάσαμεν εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν καὶ τῶν αὐτοῖς τε καὶ ἄλλοις ἐξιδιασμένων καὶ προσδιωρισμένων μερῶν καὶ τόπων.

Ἄλλ' ἔστησαν ἄρα μέχρι τούτων; εὐχαριστήθησαν τάχα εἰς
15 τὰ τόσα καθ' ἡμῶν κακὰ; ἔπαυσαν εἰς τὸ ἐξῆς καὶ ἡσυχασαν; ὄχι· ἀλλ' ἐγειρόμενοι περὶ τὸ μεσονύκτιον καὶ εἰσερχόμενοι ἐν τῷ Ἁγίῳ Κουβουκλίῳ μὲ τζεκίτζια μικρὰ καὶ σκεπαρνάκια κατε-
τζάκιζον καὶ συνέθλαττον τὰ καλλωπισμένα καὶ μὲ ἄκραν φιλο-
τεχνίαν σκαλισμένα μάρμαρα, τὰ ὅποια μέχρι τοῦ νῦν ὄρῳνται
20 ἀπὸ τοῦς περιέργους. Τὰ ὄργανά των ἠῤῥησαν καὶ κατέστησαν μὲ προσθήκην συρίγκων τοσοῦτον βροντόφωνα, ὥστε ἀπὸ τὴν ὑπερ-
βολικὴν ἠχολογίαν καὶ ἀπὸ τὸν βόμβον οὔτε ἡμεῖς οὔτε αἱ λοιπαὶ φυλαὶ ἐν τῷ ναῷ ἠμπορούσαμεν νὰ διαβάσωμεν, ἢ νὰ ἀκούσωμεν ἀκολουθίαν. Τὴν μετρίαν εἰκόνα, ἣν εἶχον ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ
25 Ἁγίου Κουβουκλίου ἐξ ἀρχῆς, καταβιβάσαντες ἔβαλον ἀντ' ἐκείνης ἄλλην τοσοῦτον ὑπερμεγέθη, ὥστε ὄλην σχεδὸν ἐκείνην τὴν πλευ-
ρὰν τοῦ Κουβουκλίου ἐσκέπασε. Τὸ αὐτὸ ἔκαμαν καὶ ἔνδον τοῦ Κουβουκλίου· τὴν μετρίαν εἰκόνα, ἣν εἶχον πρὸς τὴν βόρειον πλευρὰν τοῦ Παναγίου Ἱεροῦ, καταβιβάσαντες ἄλλην ἀντ' ἐκείνης
30 ἔβαλον, ἥτις ὄλην ἐκείνην τὴν βόρειον πλευρὰν ἐκάλυψεν. Ὑπὸ τὸ Τρικάμαρον, τὸ ὑπὸ τὴν Βασιλικὴν λεγομένην Καμάραν ἐπὶ τὴν δυτικὴν τοῦ ἡμετέρου Καθολικοῦ θύραν κατεσκευασμένον, ἐκρέμασαν ἐδικὰς των κανδήλας, τὰς ἡμετέρας καταβιβάσαντες.

καὶ ἐπὶ λόγῳ τοῦ νὰ ἄπτωσιν ἐκείνας εἰσερχόμενοι εἰς τὸ ἡμέτερον
Καθολικὸν ὄθιον τὰς ἐκεῖ ἱσταμένας ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τῶν ὀρθοδό-
ξων γυναῖκας, οὐκ ὀλίγα καταλέγοντες καὶ φλυαροῦντες. Ὅταν ἤρχοντο
περιηγηταὶ καὶ μιλλιόρδοι καὶ ἐποίουν τὸ κατάλυμά τους παρ' αὐτοῖς
ξενιζόμενοι, μετὰ τὴν πρώτην ἔντευξιν ἢ δευτέρα ἐξάπαντος ἦτο 5
καθ' ἡμῶν, ὅτι δηλαδὴ ἠρπάσαμεν τοὺς τόπους των, ὅτι τοὺς
ἀπεξενώσαμεν, ὅτι τοὺς κάμνομεν πολλὰ καὶ μεγάλα κακὰ, ὅτι
τοὺς ἐπιφέρομεν πάντοτε χρηματικὰς ζημίας, ὅτι τοὺς τάφους τῶν
βασιλέων τους (ὡς αὐτοὶ λέγουσι) κατεκαύσαμεν, κατεσυντρίψαμεν
καὶ ἀφανεῖς διόλου ἐποίησαμεν, προσάπτοντες εἰς ἡμᾶς καὶ τὰ 10
ἔργα τῆς πυρκαϊᾶς· ἀλλ' οἱ φρόνιμοι, καίτοι ἤκουον τὰ τοιαῦτά
των ἀηδῆ παράλογα καὶ ψευδῆ παράπονα, ἀλλ' οὐ προσεῖχον τοῖς
λεγομένοις, γνωρίζοντες ὅτι εἶναι ψεύματα προφανῆ καὶ συκοφαν-
ταίαι, πηγάζοντα ἀπὸ πάθη καὶ ἰντερέσα. Ταῦτα λοιπὸν τὰ καθ'
ἡμῶν κακὰ τῶν εὐγνωμόνων φίλων Φράγκων ἐγένοντο γνωστὰ καὶ 15
τῷ μακαριωτάτῳ Πολυχάρπῳ καὶ τοῖς τοῦ γένους ἡμῶν προκρίτοις,
καὶ μεγάλην λύπην τοῖς ἐπροξένησαν· ἀλλ' εὐχαριστήσαντες τῷ
ἀγίῳ Θεῷ ἐσιώπων καὶ ὑπέμενον ἐν γενναϊότητι καὶ μεγαλοψυχίᾳ.

Οἱ δὲ Φράγκοι ἐν Ἱερουσαλήμ, ὅσον ἔβλεπον τοὺς ἐκεῖ Ἀγιο-
ταφῖτας πατέρας ἡσύχους καὶ εἰρηνικῶς πρὸς αὐτοὺς φερομένους 20
ἐν ταπεινότητι, τοσοῦτον ἐφουσιῶντο αὐτοὶ ἀλαζονευόμενοι καὶ ὑπερ-
οπτικῶς ἐφέροντο ἐν ἀχρειότητι, ὥστε καὶ οἱ κοσμικοὶ των καθ'
ὁδόν, ὅταν ἔβλεπόν τινα Ῥωμαῖον κοσμικὸν ἢ καλόγηρον, αὐ-
θαδῶς ἔλεγον αὐτῷ· “Ποῦ ἀπέρχεσαι; εἰς τὸν ναόν, ἢ ἀλλαχοῦ;
εἰς τὸν ναὸν μετοχὴν δὲν ἔχετε πλέον· μετ' ὀλίγας ἡμέρας κυ- 25
ριεύομεν καὶ τὴν ἁγίαν Βηθλεέμ ὄλην, σᾶς ἀποβάλλομεν καὶ ἀπὸ
τὴν Γεθσημανῆ, καὶ τότε ποῦ μέλλετε νὰ ἀπέλθητε, ἄθλιοι Γραι-
κοί”; Ἐπειδὴ οὖν κατήντησε τὸ πρᾶγμα ἀνυπόφερτον πλέον, ἔγρα-
ψαν οἱ ἐν Ἱερουσαλήμ ἡμέτεροι Ἀγιοταφῖται ἀναφορὰν τῷ Σου-
λειμάν-πασσᾷ τῆς Δαμασκοῦ, δηλώσαντες αὐτῷ πάντα τὰ γενό- 30
μενα καθ' ἡμῶν παρὰ τῶν Φράγκων. Ἐγραψεν οὖν ὁ ῥηθεὶς
Σουλειμάν-πασσας πρὸς τὸν ἐν Ἱερουσαλήμ μουσελλήμην, ὅτι
τὰς μετὰξὺ τῶν Ῥωμαίων καὶ Φράγκων περὶ τῶν ἐν τῷ ναῷ

προσκυνημάτων και τόπων επιθεωρήσει διαφοράς και διαιτήσῃ αὐτάς ἐν δικαιοσύνη και ἀληθείᾳ, χωρὶς νὰ ὑπερασπίζεται κανένα μέρος ἀπὸ τὰ δύο. Ἄλλ' ὁ μουσελλήμης ὢν ὑποχρεωμένος και δεδουλωμένος σχεδὸν ἀπὸ τοὺς Φράγκους, ἀδιαφόρησεν εἰς τὰ
5 γραφόμενα και ἔπαιζε τὰ πράγματα μὲ τὸ σήμερον και αὐριον, και μετὰ πολλὰ μόλις συγκατένευσε νὰ ἐξωσθῆ τοῦ Κουβουκλίου ὁ παρὰ τῶν Φράγκων προσδιορισθεὶς κανδηλάπτης, και νὰ ἀποκατασταθῆ ὁ ἡμέτερος φύλαξ· ὅπερ ἐγένετο τῆς ζ' αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ σωτηρίου ἔτους ρωια'. Μετὰ παρέλευσιν δὲ λς' ἡμερῶν,
10 ἦτοι τῆς ιγ' Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, μετὰ πολλὰς πάλιν δυσκολίας μόλις ἐλάβομεν τὴν ἀδειαν, ἵνα ἐπιθέσωμεν τῆς Εὐρέσεως τοῦ Σταυροῦ τὴν πλάκα ἡμῶν, ὡς και πρότερον. Τῆς δὲ θ' μαρτίου ρωιβ' μόλις κατεπείσθησαν και ἄκοντες νὰ καταβιβάσωσι τὰς ὑπὸ τὸ Τρικαμάρον κανδήλας των και νὰ τὰς κρεμάσωσιν εἰς
15 τὴν ἔξω τοῦ Τρικαμάρου ἄλυσον, τὰς ὁποίας ἔκτοτε ἄχρι τῆς σήμερον οὔτε ἀναψαν, οὔτε ἐπεμελήθησαν, οὔτε ὅλως αὐταῖς προσήγγισαν.

Τῷ δὲ ρωιε' σωτηρίῳ ἔτει τοῦ Σαλίχ-πασσα Σαμ-βαλισῆ, διορισθέντος ἀπὸ τῶν Μαδενίων, και τοῦ εἰς Πτολεμαῖδα χατζῆ-
20 Σουλεϊμάν-πασσα, ἄχρις οὗ ἔλθῃ εἰς Δαμασκὸν ὁ Σαλίχ-πασσας, ἐπιτροπικῶς διορισθέντος και τὰ κατ' ἐκεῖνον ὡς τοποτηρητοῦ διοικοῦντος, φυσιωθέντες πάλιν οἱ Φράγκοι ἔγραψαν καθ' ἡμῶν πρὸς αὐτόν, ἐνάγοντες και προσκλαιόμενοι και ἀπατήσαι πειρώμενοι· ἀλλ' ὁ ῥηθεὶς ἐξετάσας περὶ τῶν καθ' ἡμῶν γραφέντων και πλη-
25 ροφορηθεὶς, ὅτι ἀνάπαλιν ἔχει τὸ πρᾶγμα και ὅτι αὐτοὶ μᾶλλον ἐνεωτέρισαν και ἡμᾶς ἠνώχλησαν και ἐνοχλοῦντες οὐ παύουσιν, ἐναντίως τοῖς βασιλικοῖς ὀρισμοῖς και τῆς ἀνεκαθεν ἐπικρατούσης συνθηδείᾳ φερόμενοι, ἔγραψε και ἀπέστειλε μπουγζουρουλδὶ εἰς Ἱερουσαλήμ, πρὸς τοὺς κριτὰς ταύτης και ἀρχηγούς, ἐπιτάττων,
30 ὅπως παύσωσιν εἰς τὸ ἐξῆς οἱ Φράγκοι ἐναντίως τῆς παλαιᾶς συνθηδείᾳ φερόμενοι και τοῖς Ῥωμαίοις ἐπεμβαίνοντες και διενόχλοῦντες, και ἄρῳσιν ἐκ μέσου τὰ ὅσα ἐνεωτέρισαν ἄνευ ἀδείας και ἄνευ ὀρισμῶν βασιλικῶν. Ἄλλ' οἱ Φράγκοι εἰς οὐδὲν λογισά-

μενοι τὰς προσταγὰς ἀδιαφόρουν. Ἐδηλώθη οὖν δι' ἱλαμίου καὶ ἀρζιμαχζαρίου πρὸς τὸν ῥηθέντα ἡγεμόνα καὶ τοποτηρητὴν ἢ παρακοὴ ἀνυποταξία καὶ ἀδιαφορία τῶν Φράγκων· ὁ δὲ καὶ δεύ-
τερον μπογγουρουλδὶ ἐντονώτερον τοῦ πρώτου ἀπέστειλε, διορίσας
ἐπὶ τούτῳ καὶ μουπάσιρην· οὗτινος μετὰ τοῦ μπογγουρουλδίου 5
φθάσαντος εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ τοὺς Φράγκους εἰς τὸ κριτήριον
μετακαλέσαντος δις καὶ τρίς, καὶ τούτων μὴ ὑπακουσάντων, οὐδὲ
ὄλως ἀπελθόντων καὶ ἀποστάτας ἑαυτοὺς προφανῶς ἀποδείξαντων,
ἐδηλώθησαν τῷ ἡγεμόνι τὰ τρέξαντα· ὁ δὲ διὰ τὴν ἦν ἐνεδεί-
ξαντο ἀπειθειαν ὀργῆς καὶ θυμοῦ πλησθεὶς ἔγραψεν, ἵνα καὶ 10
ἀπόντων αὐτῶν ἐνεργηθῶσι τὰ προσταττόμενα διὰ μέσου τῆς κρί-
σεως καὶ τοῦ μουπάσιρη. Ὅθεν ἀπελθόντες εἰς τὸν ναὸν ὃ τε
παρὰ τῆς κρίσεως διορισθεὶς νομικὸς καὶ ὁ παρὰ τοῦ ἡγεμόνος
διορισθεὶς μουπάσιρης μετὰ καὶ ἄλλων ἐνήργησαν πραγματικῶς
τὰ προστατόμενα· κατεβίβασαν δηλαδὴ τὴν ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ 15
Κουβουκλίου ἔξωθεν ὑπερμεγέθη, ὡς εἴρηται, εἰκόνα των· ἐμε-
τρίασαν τὰ ὄργανά των, ὡς ἦν καὶ πρότερον, ἀφαιρέσαντες τὰς
προσθετιμένας σύριγγας ἐξ αὐτῶν, οὐσας τὸν ἀριθμὸν ἑπτὰ πρὸς
τοῖς τεσσαράκοντα· τὴν ἐντὸς ὁμοῦ τοῦ Ἁγίου Κουβουκλίου ἐπὶ
τοῦ Παναγίου Μνήματος πρὸς βορρᾶν ὑπερμεγέθη εἰκόνα των οἱ 20
Φράγκοι οὐ κατεβίβασαν, οὐδὲ ἀπὸ τὰς πλαγίας ἐκτὸς τοῦ Κου-
βουκλίου ἀναβαθμίδας πάρητήσαντο, οὔτε τὰς ἐντὸς τοῦ Ἁγίου
Κουβουκλίου καὶ ἐκτὸς ποδέας των ἐσήκωσαν, οὔτε νὰ λειτουρ-
γήσωμεν ἐν τῷ Ζωοδόχῳ Μνήματι μᾶς ἄφησαν. Ὅθεν καὶ ἱλά-
μιον περὶ τούτων ζητήσαντες ἐλάβομεν παρὰ τοῦ καδῆ (οὗτος 25
ἐλέγετο Ἰσμὲτ-πέιζαδὲς-Ἀρίφ-πέις) καὶ ἀρζιμαχζάριον παρὰ τῶν
ἐντοπίων, καὶ ἀποστειλάντες εἰς Βασιλεύουσαν ἐδηλώσαμεν καὶ
πάλιν τῷ μακαριωτάτῳ Πολυκάρπῳ τὰ τρέξαντα· ὁ δὲ δι' ἀνα-
φορᾶς του ὑπεδήλωσε τῷ βασιλεῖ ἅπαντα καὶ ὑψηλὸν ὄρισμὸν διὰ
χατ-σεριφιού ἐπικυρωμένον ἐξέλαβε καὶ εἰς Ἱερουσαλήμ διὰ τοῦ 30
μετὰ ἐπίτηδες ταχυδρόμου τῷ ,αωιζ' ἔτει κατὰ νοέμβριον ἀπέ-
στειλε καὶ τὰς καινοτομίας τῶν Φράγκων κατήργησε, καὶ πάλιν
τῆς ἐν τῷ Ἁγίῳ Κουβουκλίῳ λειτουργίας ἡμῶν [ἡμᾶς] ἠξίωσεν, ἥς

ἡ ἀρχὴ ἐγένετο κατὰ τὴν κη' δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἄλλ' οἱ
Φράγχοι βαρέως τὸ πρᾶγμα ἔφερον, καὶ δυσφόρητον λογιζόμενοι
δὲν ἔπαυον ἐνοχλοῦντες ἡμῖν καὶ ἐπεμβαίνοντες λόγοις τρόποις
καὶ κινήμασι διαφοροῖς. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ μὲ ὄλα των αὐτὰ τὰ
5 κινήματα δὲν ἠμπόρεσαν νὰ μᾶς διεγείρῳσι, καθὼς ἐφαντάζοντο,
εἰς κανένα ἄτοπον κίνημα, ἐστοχάσθησαν νὰ κάμῳσι τὸ ἐξῆς. Τῷ
αὐτῷ ἡμεῖς σωτηρίῳ ἔτει, ὅτε παρ' ἡμῖν μὲν ἦν ἐσπέρα Σαβ-
βάτου τῆς Διακαιησίμου, πρὸς τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ, παρ'
αὐτοῖς δὲ τρίτη μαΐου, καθ' ἣν ἑορτάζουσι τὴν τοῦ ἐν οὐρανῷ
10 φανέντος σταυροῦ ἑορτὴν, αὐτῶν μὲν εἰς τὸ σπήλαιον τῆς Εὐρέ-
σεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἡμῶν δὲ εἰς τὸ τοῦ ναοῦ Καθολικὸν
τὸν ἐσπερινὸν ἀναγινωσκόντων ὕμνον, κατέβησαν ὡς ἔθος οἱ ἡμέ-
τεροι διάκονοι εἰς τὴν Ἁγίαν Εὐρεσιν, ἵνα θυμιάσωσιν εἰς τὸν
ἐξειδισμένον ἡμῖν ἐκεῖ τόπον (ἐπειδὴ ἐπεκράτησεν ἀρχαιοτάτη
15 συνήθεια ἀνὰ πᾶσαν ἐσπέραν νὰ θυμιάζωσιν ὄλα τὰ ἐν τῷ ναῷ
προσκυνήματα αἱ ἔνδον τοῦ ναοῦ εὐρισκόμενα φυλαὶ χριστιανικαί)
ἀλλ' οὗτοι ἔχοντες ἄλλους σκοπούς, καθὼς οἱ ἴδιοι ὁμόθηρσκοί
των ὕστερον ὡμολόγησαν, ὄχι μόνον τοὺς ἱεροδιακόνους μας δὲν
ἀφῆκαν νὰ θυμιάζωσι κατὰ τὴν συνήθειαν, ἀλλὰ συλλαβόντες αὐ-
20 τοὺς ἕξαφνα ἀθρόον ἐπέπεσον ἐπ' αὐτοῖς, καὶ τὰ θυμιατήριά των
λαβόντες ἤρξαντο τύπτειν αὐτοὺς καὶ δαίρειν ἀνηλεῶς· τὰς προ-
πορευομένας αὐτῶν λαμπάδας συνέτριψαν, τὰ καλυμμαύχιά των
κατεπάτησαν ὑπὸ τοὺς πόδας των, τὰ εἰς χεῖρας αὐτῶν κιβώτια
κατὰ γῆς ἔρριψαν, τὰς κόμας τῆς κεφαλῆς των ἐξερρίζωσαν, τὰ
25 στιχάρια των ἐξέσχισαν· εἰς δ' ἐξ αὐτῶν Φράρος, ἔχων περασμέ-
νην μὲ λουρίδα εἰς τὸ χέρι του μίαν στουρναρόπετραν, ἔπληττεν
ἀπανθρώπως τὸν ἕνα ἱεροδιάκονον, τὸν Παντολέοντα λεγόμενον
Μυτιληναῖον, ὁ ὁποῖος αἰσθανόμενος ὅτι αἱ πλήξεις καὶ τὰ κτυ-
πήματα δὲν εἶναι χειρός, ἀπὸ τὸν ὑπερβολικὸν πόνον τῆς καρ-
30 δίας του θερμανθεὶς ἐκαρδιώθη, καὶ κρατήσας τὸν Φράρον ἀπέ-
σπασε τὴν πέτραν ἐκ τῆς χειρός του μὲ τὴν λουρίδα, καὶ ἀπέ-
φυγε τὰς χεῖρας τοῦ Φράρου ἡμιθανής, πλὴν καὶ "μὲ τὴν ψυχὴν εἰς
τὸ στόμα", κατὰ τὴν παροιμίαν. Μαθόντες οὖν ἡμεῖς τὰ τρέξαντα

καὶ τοὺς διακόνους μας οὕτως ἰδόντες διακειμένους, ἄλλοι ἐξ ἄλλων κατέστημεν, καὶ ὑποπεύσαντες μή τι τῶν ἀπευκταίων ἀκολουθήσῃ (ἦν γὰρ διὰ τὴν ἑορτὴν συνηγμένον ὄλον τὸ πλῆθος τῶν προσκυνητῶν καὶ λοιπῶν ὀρθοδόξων ἐν τῷ ναῷ), καταλιπόντες τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἑσπερινοῦ ἀμέσως ἐτρέξαμεν, καὶ πρὶν 5 λάβῃ τὸ πλῆθος εἶδησιν τῶν τρεξάντων παρὰ τῶν Φράγκων κατὰ τῶν διακόνων, τοὺς μὲν διακόνους εἰσεκλείσαμεν ἐν τινι οἰκίσκῳ, τὸ δὲ πλῆθος ἀμέσως ἐξηγάγομεν τοῦ ναοῦ, ἀφέντες ἐκεῖ τοὺς Φράγκους μόνους· οἵτινες ἰδόντες, ὅτι ἀπέτυχον τοῦ σκοποῦ των, καὶ ὅτι μὲ ὅλα τὰ εἰρημένα ὀποῦ ἔκαμαν κακὰ δὲν συνέβη κανὲν 10 ἀπευκταῖον, ὡς ἐφαντάζοντο, ὑποπεύσαντες μήπως ἐγκαλέσωμεν αὐτοὺς εἰς τὸ κριτήριον, ἐπρόλαβον αὐτοὶ καὶ ἐνεκάλεσαν ἡμᾶς· ἀλλὰ μὲ ὄλον ὀποῦ καὶ ἐπρόλαβον αὐτοὶ καὶ ἐνεκάλεσαν αὐτοί, ἀλλ' ἀπεδείχθησαν ψεῦσαι αὐτοί, καὶ πάλιν ταραξίαι αὐτοὶ καὶ πάλιν κατησχυμμένοι αὐτοί. Ὅθεν ἐδόθη ἀναφορὰ ἀπὸ τοῦ κριτη- 15 ρίου, ἀποδεικτικὴ τῆς κακίας των καὶ τῶν ὧν καθ' ἡμῶν κακῶν κατειργάσαντο· ὕπερ μαθόντες, ἵνα δῆθεν ἀθωώσωσιν ἑαυτοὺς παρὰ τῷ ἡγεμόνι τῆς Δαμασκοῦ καὶ ἀκυρώσωσι τὰ παρὰ τῶν κριτῶν δοθέντα ἔγγραφα μαρτυρικά, ἔγραψαν καθ' ἡμῶν ἀναφορὰν πρὸς τὸν ῥηθέντα ἡγεμόνα τῆς Δαμασκοῦ· ὁ δὲ ἀπέστειλεν εἰς Ἱερουσαλήμ 20 ἐπίτηδες μουπάσιρη, πρὸς ἀκριβεστέραν τοῦ πράγματος ἔρευναν καὶ ἐξέτασιν. Ὅθεν πάλιν συνελύσεις καὶ πάλιν κρισολογίαι, καὶ πάλιν ἀπεδείχθησαν ὑπεύθυνοι καὶ ἀρχηγοὶ τῶν κακῶν. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ μὲ αὐτὸ τὸ κίνημα δὲν κατώρθωσαν τίποτες, ἀπῆλθον καὶ οἱ ἴδιοι εἰς Δαμασκόν, πάλιν διὰ νὰ μᾶς ἐγκαλέσωσιν ἀπὸ 25 στόματος· ὕθεν μετακληθέντες ἀπῆλθομεν εἰς Δαμασκόν, ἔνθα καὶ ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος κρισολογηθέντες ἀπεδείξαμεν ἀκαχεῖ τὴν δολιοτροπίαν καὶ τὴν καθ' ἡμῶν κακίαν των· καὶ οὕτως εἰς Ἱερουσαλήμ ἡμεῖς μὲν τῷ Θεῷ εὐχαριστοῦντες καὶ χαίροντες [ἐπεστρέψαμεν], ἐκεῖνοι δὲ 30

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα μαθῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ μακαριώτατος δεσπότης κύριος Πολύκαρπος, καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι τὰ τοιαῦτα τῶν Φράγκων κινήματα εἰς ἄλλο τι δὲν ἀφορῶσιν, εἰ μὴ

εἰς τὸ νὰ μᾶς ἐμποδίσωσι τῆς ἐν τῷ Ἀγίῳ Κουβουκλίῳ λειτουργίας μας, καὶ εἰς τὸ νὰ μᾶς ἀφαρπάσωσι τὴν κυριότητα τοῦ Ἀγίου Κουβουκλίου, ἔδωκε πάλιν ἀναφορὰν τῷ σουλτάν Μαχμούτῃ β' καὶ πάλιν ὀρισμὸν ὑψηλὸν μὲ βασιλικὸν χᾶτι ἐπικυρωμένον ἐξέ-
5 λαβεν, ἐν ᾧ προσέθετο ὁ ῥηθεὶς Πολύκαρπος ἐξίσωσιν ἡμῶν μετὰ τῶν Φράγκων ἐν τῷ Ἀγίῳ Κουβουκλίῳ· τὸν ὁποῖον καὶ εἰς Ἱε- ρουσαλὴμ διὰ ταχυδρόμου ἐπίτηδες τῷ ἁγίῳ σωτηρίῳ ἔτει κατὰ μῆνα ὀκτώβριον ἀπέστειλε. Συναπέστειλεν τῷ αὐτῷ ἔτει ἡ μα-
καριότης του καὶ ἄλλον ὑψηλὸν ὀρισμὸν, τὸν περὶ τῆς ἐκκλησίας
10 τῶν Ποιμένων, ἵνα παραλάβωμεν αὐτὴν τε καὶ τὰ περὶ αὐτὴν ἀπὸ τῶν Φράγκων. Οὗτοι γὰρ οἱ φίλοι πρὸ χρόνων τινῶν, πρὸ τῶν ἁγίων, δολίως μᾶς ἀφήρπασαν ὑστερήσαντες τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ποιμένων¹, εἰς τὴν ὁποίαν, καθὼς ἐμαρτυρήθη καὶ ἀπε-
δείχθη ὕστερον, ἕως εἰς ἓνα καιροῦ διάστημα ἐπήγαιναν οἱ ἐν
15 Βηθλεὲμ εὐρισκόμενοι Φράγγοι κρυφίως τὴν νύκτα καὶ ἐλειτούργουν ἐπὶ τῆς ἁγίας ἡμῶν τραπέζης· ἔπειτα διὰ δόσεως ἄσπρων πρὸς τινὰς τῶν ἐγγχωρίων Τούρκων ἠγόρασαν κρυφίως τὸ ἐπάνω ταύ-
της τῆς ὑπογείου ἐκκλησίας χωράφιον καὶ ἐλαιῶνα καὶ λοιπὰ
δένδρα, λαβόντες παρ' ἐκείνων ἐν χωρικὸν πωλητήριον γράμμα,
20 καὶ μετὰ παρέλευσιν χρόνου ἱκανοῦ ἐξέδωκαν φήμην, ὅτι ἠγόρα-
σαν τὸ ῥηθὲν ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ποιμένων χωράφιον μὲ τὰ ἐν αὐτῷ δένδρα. Ἄλλ' ἡμεῖς, καίτοι ἠκούομεν τὰ φημιζόμενα, ἀλλ' εἰδότες καλῶς, ὅτι οἱ Φράγγοι δὲν ἠμποροῦν νὰ ἀποκτήσουν εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν ἐπικράτειαν κτήματα, καὶ ὅτι τὸ χωράφιον
25 αὐτὸ καὶ τὰ ἐν αὐτῷ εἶναι βασιλικά, δεδομένα διὰ βασιλικοῦ μπε-
ρατίου εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Σιπαχίδων, δὲν ἐπιστεύομεν εἰς τὰ φημιζόμενα καὶ λεγόμενα· διὸ καὶ ἐμένομεν ἀμέριμοι. Ἄλλ' οἱ φίλοι, τοῦ καιροῦ προβαίνοντες, ἔρχισαν νὰ πηγαίνωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἡμέραν φανερώς καὶ ὄχι, ὡς πρότερον, ὑπο-
30 κεκρυμμένως καὶ ἐν νυκτί. Τοῦτο ἡμεῖς μαθόντες ἐμηνύσα-

¹ Χωρίον τοῦτο ὑπὸ τὴν ὑπὲρ τῆς ἁγίας Βηθλεὲμ, κείμενον πρὸς ἀνατολάν, οὕτω καλούμενον· ἀπέχει δὲ τοῦ χωρίου ἢ ἐκκλησίας αὐτῆς ὡς τοῦ βολῆν· ἀλλ' ἔρημος καὶ καταπεπτωκυῖα, ἵτσι ὑπόγειος· ἔχει δὲ ἐπ' αὐτὴν ἐλαιῶνα καὶ περὶ αὐτὴν χωράφια.

μεν αὐτοῖς φιλίῳ, ἵνα παύσῃ τῶν τοιούτων σκανδαλοποιῶν
κινήματων καὶ δραμάτων· ἀλλ' αὐτοὶ ὄχι μόνον δὲν ἔπαυ-
σαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἡμέτερον ἱερέα ἀπερχόμενον μετὰ τῶν ἐγκω-
ρίων χριστιανῶν διὰ τὴν λειτουργίαν ἀτιμάσαντες ἀπεδίωξαν καὶ
κακῶς ἔχοντα ἀπέβαλον, ἐπαπειλήσαντες, ὅτι ἂν τολμήσῃ ἄλλοτε 5
κἂν τὴν πλησιάζῃ εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος, θέλουσι τὸν παιδεύσει
αὐστηρῶς, καθότι ἡ ἐκκλησία αὕτη καὶ τὰ χωράφια εἶναι ἴδια
κτῆματα πρὸ τοσούτων χρόνων τῶν Φράγκων, καὶ αὐτοί, εἴτουν
οἱ Ῥωμαῖοι, οὐδεμίαν ἐκεῖ ἔχουσι μετοχὴν. Ταῦτα τοίνυν πληρο-
φορηθέντες ἡμεῖς ἐδώκαμεν κατὰ χρέος εἰς τὴν ἐξουσίαν εἰδήσιν, 10
ἣτις ἀκριβῶς τὰ περὶ τούτων ἐρευνήσασα καὶ διὰ μαρτυριῶν καὶ
ἄλλων ἀποδείξεων πληροφορηθεῖσα, ὅτι ἡ ἐκκλησία αὕτη εἶναι
τῶν Ῥωμαίων ἔκπαιλα, δέδωκε τὰ περὶ ταύτης ἀναγκαῖα ἀπο-
δεικτικὰ καὶ μαρτυρικὰ νομικὰ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα ἀποσταλέντα
τῷ μακαριωτάτῳ κατὰ τὸ ρωμῆ' ἔτος σωτήριον ἐνεφανίσθησαν εἰς 15
τὸ Ὑψηλὸν Δεβλέτι συντροφευμένα μὲ ἀναφορὰν τοῦ ἰδίου, καὶ
οὕτως ἐξεδόθη ὑψηλὸς καὶ περὶ τῆς ἐκκλησίας τῶν Ποιμένων καὶ
περὶ τῶν ἐπ' αὐτῇ καὶ περὶ αὐτὴν ὀρισμὸς καὶ συναπεστάλη εἰς Ἱερου-
σαλήμ, ὡς προείρηται, τῷ εἰρημένῳ ἔτει. Τοὺς ὁποίους [ὀρισμούς],
ἦτοι τὸν περὶ τῆς λειτουργίας καὶ ἐξισώσεως ἐν τῷ Κουβουκλίῳ 20
καὶ τὸν περὶ τῆς ἐκκλησίας τῶν Ποιμένων, τῷ ρωμ' σωτηρίῳ
ἔτει περὶ τὰς ἀρχὰς μαΐου ἐμφανίσαντες τῷ Ἰσμιρλῆ-χατζῆ-Σου-
λεϊμάν-πασσα τῆς Δαμασκοῦ, στρατοπεδεύσαντι τότε ὡς ἔθος ἐκτὸς
τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐλάβομεν τὴν τε ἐκκλησίαν τῶν Ποιμένων μὲ
τὰ παρεπόμενα αὐτῇ καὶ τὴν ἐν τῷ Ἁγίῳ Κουβουκλίῳ κατὰ πάντα 25
ἐξίσωσιν μετὰ τῶν Φράγκων, ἔτι τὴν μίαν ἐν τῷ Ἁγίῳ Κουβου-
κλίῳ σκάλαν, τὴν εἰς τὸ δωμάτιον ἀνάγουσαν· κατεβιβάσαμεν τὴν
ἐπὶ τοῦ Παναγίου Μνήματος πρὸς βορρᾶν ὑπερμεγέθη εἰκόνα τῶν
Φράγκων, καὶ ἐφάνη ἡ ἡμετέρα, ἡ οὕσα τεχνουργημένη εἰς τὸ
μάρμαρον, καὶ ἐβάλομεν αἱ δύο φυλαὶ ἀνά μίαν μετρίαν· διεμοι- 30
ράσαμεν τὰς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Κουβουκλίου ποδέας· τὰς ἐπὶ
τῆς θύρας τοῦ Κουβουκλίου ἔσωθεν καὶ ἔσωθεν εἰκόνας τῶν Φράγ-
κων ἀνεβιβάσαμεν ὑψηλότερα καὶ ἐφάνησαν καὶ αἱ ἡμέτεραι, αἱ

εις τὰ μάρμαρα σκαλισταί, καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ ἐγένοντο τὰ πάντα ἐξίσου· περὶ οὗ ἐλάβομεν καὶ παρὰ τοῦ εἰρημένου ἡγεμόνος τῆς Δαμασκοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ κριτηρίου νομικὸν ἐγγράφον (ἰλάμι) καὶ παρὰ τῶν ἐντοπίων ἀρχικῶν ἀρζιμαχζάρι (ἀναφοράν), ἐνσφράγιστα πάντα καὶ ἐπικυρωμένα, δηλωτικὰ τῶν πραξάντων καὶ ἐνεργηθέντων εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην τῆς ἐξιώσεως τῶν δύο φυλῶν, Ῥωμαίων δηλαδὴ καὶ Φράγκων. Τὸ ὅποῖον ἰλάμι μετὰ τῶν λοιπῶν ἄλλων ἐγγράφων, ὡς ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, ἀπεστάλησαν εἰς Βασιλεύουσαν τῷ μακαριωτάτῳ ἡμῶν δεσπότη κυρίῳ Πολυκάρπῳ· ἡ δὲ μακαριότης τοῦ καὶ ταῦτα πάντα δι' ἰδίας του ἀναφορᾶς προσήνεγκεν εἰς τὴν Ἵψηλὴν Πόρταν καὶ τρίτον ὑψηλὸν διὰ χὰτ-σεεριφιού ἐπικυρωθέντα αὐτίς ἐξέλαβεν ὀρισμὸν, διαλαμβάνοντα ὅτι τὰ πάντα καλῶς διαιτηθέντα θέλουσι διαμένει ἀμετάθετα καὶ ἀπαράτρεπτα διὰ παντός· καὶ οὕτως ἔκτοτε ἡσύχασαν ὀπωσοῦν καὶ εἰρήνευσαν καὶ ἔπαυσαν ἀπὸ τοῦ νὰ μᾶς ἐνοχλῶσιν.

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΥ ΤΑΦΟΥ ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ.

Τὰ περὶ τῶν Ἀρμενίων.

---

20 Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τοῦ σουλτάν Σελίμη α' ἤρξαντο νὰ πηγαίνωσιν εἰς Ἱερουσαλήμ πολλὰ ὀλίγοι Ἀρμένιοι χάριν προσκυνήσεως τῶν Παναγίων Τόπων καὶ νὰ μένωσιν ἐκεῖ· οἱ ὅποιοι τότε μεγάλην τὴν ὑποταγὴν καὶ ἄκραν τὴν εὐλάβειαν ἐδείκνυον πρὸς τοὺς ἡμετέρους· διὸ καὶ τὸ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ, 25 πλησίον τῆς ἁγίας Σιών, κείμενον ὀσπήτιον τοῦ Ἄννα ἐδόθη αὐτοῖς πρὸς κατοικίαν παρὰ τῶν ἡμετέρων τότε· ἀλλ' οὗτοι προϊόντος τοῦ καιροῦ κατεξουσίασαν αὐτὸ ἰδιοποιησάμενοι καὶ ἄχρι τῆς σήμερον κατεξουσιάζουσιν. Ὑστερον δὲ ἀπὸ ἀρκετοῦς χρόνους, λαβόντες ἀπὸ τῶν Φράγκων τὸ παράδειγμα, ἐζήτησαν ἀπὸ τῶν 30 Ἰβήρων μὲ ἐνοικίον τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Ζεβεδαίου (τῶν Ἰβήρων γὰρ ἦν καὶ τοῦτο), καὶ ἔλαβον παρ' ἐκείνων ἐπὶ συμφωνίᾳ ἐνοικίου ἐτησίως φλωρία Πολίτικα πεντήχοντα, καὶ

δόντες αὐτοῖς πεντακόσια φλωρία, ἐνοίκιον δηλαδή δέκα ὀλοκλήρων χρόνων, ἔλαβον παρ' αὐτῶν ἀποδεικτικὸν καὶ ἐνεχειρίσθησαν τὸ ῥηθὲν μοναστήριον οἱ Ἀρμένιοι· εἰς τὴν συμφωνίαν ταύτην ἦν παρῶν καὶ ὁ Γερμανὸς πατριάρχης. Περὶ ταύτης τῆς συμφωνίας ἐγένετο καὶ ἀραβιστὶ ἀπὸ μέρους τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ κριτηρίου ἀποδεικτικὸν χοτζέτιον (ἔγγραφον), καὶ ἐδόθη τῷ πατριάρχῃ Γερμανῷ (οἱ γὰρ Ἰβηρες ἦσαν τότε γλαμάκια ὑποκείμενοι ἡμῖν, αὐτοὶ τε καὶ τὰ ἑαυτῶν)· τὸ ὁποῖον σφάζεται παρ' ἡμῖν μέχρι τῆς σήμερον. Μετὰ τὸν Γερμανὸν πατριαρχεύσας ὁ Σωφρόνιος α', ἐπειδὴ ἐτελείωσεν ἡ προγεγονυῖα συμφωνία τῆς δεκαετίας, ἄλλην ἐκ νέου ἔχαμεν ὁ Σωφρόνιος μετὰ τῶν Ἀρμενίων, αὐξήσας τὸ ἐνοίκιον εἰς φλωρία Πολίτικα ἑτησίως διακόσια, τὰ ὁποῖα μετὰ τὴν τελείωσιν τοῦ χρόνου, κατὰ τὴν συμφωνίαν, τοῦ Σωφρονίου ζητήσαντος ἠρνήσαντο οἱ φίλοι, καὶ ἐζήτησαν νὰ πληρώσωσι μόνον πεντήκοντα, κατὰ τὴν παρελθούσαν συμφωνίαν, τὴν ἐπὶ Γερμανοῦ γενομένην. Ἄλλ' ὁ Σωφρόνιος ἐγκαλέσας αὐτοὺς εἰς τὸ κριτήριον καὶ ἀποδείξας ψευδεῖς καὶ δολίους ἔλαβεν ἀνελλιπῶς τὰ διακόσια φλωρία, λαβὼν καὶ ἕτερον ἀραβιστὶ χοτζέτιον περὶ τούτου, ὃ μετὰ τῶν λοιπῶν σφάζεται παρ' ἡμῖν. Μετὰ παρέλευσιν δὲ τινῶν χρόνων ἤρξαντο οἱ Ἀρμένιοι νὰ οἰκοδομῶσιν ἐν τῷ μοναστηρίῳ οἰκοδομὰς τινὰς νέας καὶ νὰ ἐπισκευάζωσι καὶ νὰ μερεμετίζωσιν ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ πατριάρχου κρυφίως· ὅπερ μαθὼν ὁ Σωφρόνιος ἐνεκάλεσεν αὐτοὺς εἰς τὸ κριτήριον περὶ τούτων τῷ 1021 ἔτει ὀθωμανικῷ, βασιλεύοντος τοῦ σουλτὰν Ἀχμέτη α'. Ἐνθα ἐπὶ κριτηρίου ὡμολόγησαν, ὅτι τὰ ὅσα τοιαῦτα οἰκοδομήματα καὶ μερεμέτια κάμνουσιν εἰς τὸ ῥηθὲν μοναστήριον, κάμνουσιν πρὸς χάριν τοῦ βακουφίου, καὶ οὐδὲν τῶν γενομένων ἐξόδων θέλει λογισθῆ εἰς ἐνοίκιον, καὶ ὅτι τὸ μοναστήριον αὐτὸ εἶναι τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὅτι οὐδεμίαν αὐτοὶ ἐν αὐτῷ ἔχουσι μετοχὴν, ἀλλὰ δι' ἐνοικίου κατοικοῦσιν ἐν αὐτῷ· ἐφ' ᾧ καὶ ἕτερον ἀραβικὸν ἐγένετο χοτζέτιον καὶ ἐδόθη τῷ Σωφρονίῳ ἀπὸ τοῦ κριτηρίου, τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ σφάζεται πρὸς τοὺς ἄλλοις.

Ἐπὶ δὲ κυροῦ Θεοφάνους, ἀποδημοῦντος τότε εἰς Κωνσταν-

τινούπολιν, ὁ εἰς Ἱερουσαλήμ ἐπίτροπος τῶν Ἀρμενίων, Κιρκόρης λεγόμενος Πέρσης, διαμοιράσας εἰς τοὺς Ἱεροσολυμίτας Σαρακηνοὺς, νομικοὺς τε καὶ ἀξιωματικούς, καὶ εἰς τὸν μουτεβελλή τοῦ Ἀγίου Τάφου καὶ εἰς τὸν ἑπαρχον τῆς Ἱερουσαλήμ, πλῆθος 5 χρημάτων, ἔλαβε παρ' αὐτῶν ἰλάμια καὶ νομικὰ ἔγγραφα, διὰ νὰ προηγήται ἡμῶν καὶ νὰ προλιτανεύῃ εἰς τὰς ἐν τῷ ναῷ συνήθως γινομένας τάξεις καὶ λιτανείας, καὶ μάλιστα εἰς τὴν κατὰ τὸ μέγα Σάββατον τάξιν καὶ λιτανείαν· τὰ ὅποια ἀποστείλας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐζήτηε νὰ ἐκλάβῃ καὶ ὀρισμὸν βασιλικὸν κατ' ἐκεῖνα 10 ἀπατηλῶς, καὶ οὕτω νὰ μᾶς ἀφαρπάσῃ δολίως τὰ πρωτεῖα. Ἀλλ' ὁ Θεοφάνης ἐν Κωνσταντίνου διατρίβων, ὡς προεῖρηται, μαθὼν τὰ παρὰ τῶν Ἀρμενίων καθ' ἡμῶν ὑπενεργούμενα, ἔδωκεν ἀναφορὰν τῷ σουλτάν Μουράτῃ δ', καὶ κριθεὶς μετ' αὐτῶν ἐπὶ διβανίου, ἔλαβε χάριτι Θεοῦ τὰ νικητήρια καὶ ὀρισμὸν ὑψηλὸν μὲ 15 χᾶτι-σερίφι ἐπικυρωμένον παρὰ τοῦ αὐτοῦ σουλτάν Μουράτῃ δ', ἐν ἔτει ὀθωμανικῷ 1044¹.

Ἐπὶ δὲ τῆς πατριαρχείας Παΐσιου, εἰς Κωνσταντινούπολιν τότε διατρίβοντος, εὐρόντες καιρὸν ἐν Ἱερουσαλήμ (ἐπειδὴ εἶχον προεκλάβει ἀπατηλῶς διὰ χρημάτων ὀρισμὸν ἐπικυροῦντα αὐτοῖς 20 τοὺς Χαμπεσίους) ἐκυρίευσαν ἐν τῇ Βηθλεέμ τὰ Χαμπεσιακὰ λεγόμενα οἰκήματα καὶ τὸν ἔμπροσθεν τούτων κῆπον, καὶ ἔκτισαν ἐν τῷ κήπῳ τοῖχον, διαχωρίσαντες τὸ ἡμέτερον μοναστήριον ἀπὸ τὰ εἰρημένα Χαμπεσιακὰ οἰκήματα· ἐκυρίευσαν προσέτι καὶ μίαν πόρταν τοῦ ἁγίου Σπηλαίου, ἐν ᾗ ἐκρέμασαν καὶ κανδήλας. 25 Ταῦτα μαθὼν ὁ Παῖσιος ἐν Κωνσταντινουπόλει δίδει ἀναφορὰν τῷ βασιλεῖ, καὶ κριθεὶς μετ' αὐτῶν ἐπὶ διβανίου λαμβάνει χάριτι Θεοῦ τὰ νικητήρια, καὶ ἐκλαμβάνει παρὰ τοῦ σουλτάν Μεχμέτῃ δ' ὑψηλὸν ὀρισμὸν μὲ βασιλικὸν αὐτόγραφον (χᾶτ-σερίφι), ἐπικυρωμένον τῷ 1067 ὀθωμανικῷ ἔτει· τὸν ὅποιον μὲ μουπάσίρι 30 ἐπίτηδες, Χουσεῖν-τζαούση λεγόμενον, ἀπέστειλεν εἰς Ἱερουσαλήμ,

¹ Τὴν τούτου μετάφρασιν συνοπτικῶς εὐρήσεις εἰς τὸ δ' τμήμα· τὰ εἰς ταύτην τὴν χρυσολογίαν τρέξαντα πλατότερον διηγεῖται ὁ κύρ Δοσίθεος εἰς τὴν Δωδεκάβιβλον, καὶ ὄρα βιβλίον IB', σελ. 1186.

ἵνα ἐνεργήσῃ ἐκεῖ τὰ ἐν αὐτῇ προσταττόμενα. Ἄλλ' οἱ Ἀρμένιοι τῷ ἐπάρχῳ τῆς Γάζης καὶ Ἱερουσαλήμ Χουσεῖν-πασσα λεγομένῳ πλῆθος χρημάτων δόντες, ὁμοίως καὶ τοῖς λοιποῖς τῶν ἐντοπιῶν, καὶ αὐτοῖς ἐπιστηριχθέντες, οὔτε βασιλικὸν ὄρισμὸν ἐλογίσαντο, οὔτε ἀφ' ὧν ἤρπασαν παρεχώρησαν. Ὁ γοῦν Παΐσιος μαθὼν τὰ τρέξαντα ἐν Ἱερουσαλήμ ἔγραψεν αὐθις ἀναφορὰν πρὸς τὸν ὕπατον (βεζύρη) Κχοπροουλοῦ Μεχμέτ-πασσα εἰς Ἀδριανούπολιν (ἦν γὰρ ἐκεῖ στρατοπεδεύων τότε, ἐν πεδίῳ Τζαπῆ-πασσα λεγομένῳ), ἣν καὶ ἀπέστειλε μετὰ τινος Διονυσίου τοῦνομα. Ὁ δὲ ὕπατος γνοὺς τὰ ἐν τῇ ἀναφορᾷ ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἄλλον ἐξέδωκεν ὑψηλὸν ἐκεῖθεν ὄρισμὸν κατὰ τὸ 1068 ὀθωμανικὸν ἔτος, ἀλλὰ καὶ ἴδια μεκτούπια σφοδρὰ καὶ ἐπαπειλητικὰ πρὸς τὸν ἔπαρχον τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ λοιποὺς κρατοῦντας ἐξέδωκεν, ἵνα ἐνεργήσωσιν ἀμεταθέτως τὰ ἐν τῷ ὑψηλῷ βασιλικῷ ὄρισμῷ προσταττόμενα· τὰ ὁποῖα ὅλα ἀπέστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὸν κύρ Παΐσιον διὰ τινος Μουσταφᾶ-τζαούση, διωρισμένου ἐπίτηδες μουπασίρη εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προσταττομένων. Λαβὼν οὖν ὁ Παΐσιος τὸν ὑψηλὸν ὄρισμὸν καὶ τὰ μεκτούπια καὶ χαρᾶς πλησθεὶς ἀπέστειλεν ἀμέσως εἰς Ἱερουσαλήμ διὰ τοῦ αὐτοῦ μουπασίρη Μουσταφᾶ-τζαούση· ὁ δὲ φθάσας ἐκεῖ αἰσίως ἀπέβαλε τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου τοὺς Ἀρμένιους ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ τῶν Χαμπεσιακῶν οἰκημάτων ἐν Βηθλεέμ, καὶ τὰς κανδήλας τῶν ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Σπηλαίου ἀποβαλῶν παρέδωκεν ἡμῖν, ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ τῶν ὑπερασπιστῶν αὐτῶν τῶν προειρημένων· ἐφ' ᾧ καὶ χοτζέτια βεβαιωτικὰ ἀπὸ τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ κριτηρίου ἐγένοντο καὶ ἐδόθησαν ἡμῖν, ἅτινα σφύζονται μετὰ τῶν λοιπῶν μέχρι τῆς σήμερον.

Ἄλλ' οἱ δόλιοι καὶ κάκιστοι, μετὰ παρέλευσιν καιροῦ, εὐρόντες ἀρμόδιον καιρὸν καὶ μέσα καὶ πλοῦτον καταδαπανήσαντες ἀπειρον καὶ ἀναρίθμητον, ἀφήρπασαν πάλιν δολίως τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἰακώβου καὶ τὰ Χαμπεσιακὰ ἐν Βηθλεέμ· καὶ οὐ μόνον ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τέσσαρας καμάρας ἐπὶ τῶν Κατηγουμενῶν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, καὶ τὰ δύο μεγάλα παράθυρα, ὅπου εἶναι ἐπάνωθεν τῆς Ἁγίας Πόρτας τοῦ ναοῦ, τὰ πρὸς τὴν αὐλὴν

ἔξω τοῦ ναοῦ ἀφορῶντα· ἔτι δὲ καὶ τὴν ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, τὴν ὑπὸ τὸ μοναστήριον τοῦ Ἀβραάμ κειμένην· τὰ ὅποια ἄχρι τῆς σήμερον κατακρατοῦσιν οἱ παμβέβηλοι. Καὶ ἔκτοτε μὲν ἐφάνησαν πῶς ἠσύχασαν εἰς τὸ
5 φανερόν, ἀλλ' ἐν τῷ κρυπτῷ ὄδινον καὶ ἐκοιλοπονοῦσαν τὰς καθ' ἡμῶν ἐπιβουλὰς καὶ παρετήρουν τὸν δεξιὸν αὐτοῖς καιρὸν, ἐπειδὴ ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἐπὶ Χρυσάνθου ἀνοικοδομήσεως τοῦ μεγάλου μολυβδοσκεπαστοῦ κουμπὲ καὶ τῆς ἐπισκευῆς τῶν λοιπῶν ἐκάστη φυλῆ ἐξειδιασμένων μερῶν καὶ τόπων ἤρξαντο νὰ συνάγωσι διὰ
10 χρημάτων ἀπὸ τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ κριτῶν καὶ κρατούντων γράμματα καὶ μαρτυρίας, καὶ γεμίσαντες ἐκ τούτων σακέλλας καὶ κιβώτια ἠτοιμάζοντο πρὸς ἡμετέραν καταδρομὴν. Ἐπὶ γὰρ τῆς πατριαρχείας τοῦ ἀοιδίμου Μελετίου, τῷ Ἀφλ' σωτηρίῳ ἔτει, βασιλεύοντος τοῦ σουλτάν Μαχμούτη α' τῷ 1143 ὀθωμανικῷ ἔτει,
15 συνέβη ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐπανάστασις τῶν Γενιτζάρων, καὶ ἤκμαζεν εἰσέτι ἡ συστροφή καὶ ἡ ἀρπαγὴ· ἀλλ' ἐπειδὴ τότε ὑπερεπλούτησαν, ἐλπίζοντες εἰς τὰ πλοῦτη των, δὲν εὐχαριστήθησαν νὰ εἶναι καὶ αὐτοὶ καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη, ἀλλ' ἐφαντάσθησαν ἀνοήτως νὰ κυριεύσωσιν ὅλα τὰ προσκυνήματα, ἐν ᾧ
20 δὲν εἶχον κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ μῆτε βῆμα ποδός· ἐφ' ᾧ καὶ τὴν μελετωμένην κακίαν των παμπονήρως ἐκίνησαν. Ἐχοντες λοιπὸν αὐτὰς τὰς ματαίας ἐλπίδας ἔλαβον καὶ αἰτίας δεξιᾶς. Ὁ βασιλεὺς τότε σχεδὸν ἦτον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἀποστατῶν· οἱ μεγιστάνες περίφοβοι· οἱ πάντες ἀμπτωχοὶ διὰ τὴν κοινήν
25 γύμνωσιν· ἡ ἀφροσύνη ἐτιμάτο καὶ ἡ ἀναισχυντία ἐκυρίευε. Συνέβη οὖν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ νὰ κατασταθῇ ὕπατος (βεζύρης) ἀντὶ τοῦ ἐξωσθέντος Τοπάλ Ὀσμάν-πασσα ὁ ἀπὸ Ῥεβανίου Ἀλῆ-πασσας· αὐτὸς δὲ εἶχεν ἄκραν φιλίαν καὶ εὐνοίαν πρὸς τοὺς Ἀρμενίους, καὶ μάλιστα πρὸς κάποιον Σσεχπόζη, καὶ Σσιρίνη σαρράφιδες,
30 οἱ ὅποιοι ἦσαν πρότερον ψωμάδες καὶ ἀρτοποιῶλοι. Ἡ ἀνάβασις λοιπὸν τοῦ ρηθέντος Ἀλῆ-πασσα ἐπὶ τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν ἔδωκεν εἰς τοὺς Ἀρμενίους μέγαν θάρρος καὶ εὐκολίαν εἰς τὰς δολιοτροπίας καὶ κακίας των. Σκέψεως οὖν μετὰ τῶν γενομένης,

εὐλογον ἐκρίθη παρ' αὐτοῖς νὰ δώσωσιν ἀναφορὰν τῷ ὑπάτῳ, τὴν ὅποιαν καὶ ἔδωκαν. Ἐγραψεν οὖν ἐν αὐτῇ ὁ ὑπατος ὀρισμὸν, ὡς ἔθος (πουγγουρουλὸν τοῦτο λέγεται τὸ ἐν τῇ ἀναφορᾷ παρὰ τοῦ ὑπάτου γραφόμενον πρόσταγμα), ἵνα ἐξαχθῶσιν ἀπὸ τῶν κωδίκων τῶν καλεμίων τὰ ἴσα τῶν ὀρισμῶν τῶν τοῖς Ἀρμενίοις 5 δοθέντων· οἱ δὲ λαβόντες τὴν παρὰ τοῦ ὑπάτου ὀρισθεῖσαν ἀναφορὰν τῶν ἔδωκαν τῷ πεῖλικτζῆ - ἐφένδη (ἐπιστάτης οὗτος ὑπὸ τὸν ρεῖζ-ἐφένδη τῶν κωδίκων τοῦ διβάν - καλεμίου), διὰ νὰ γράψῃ εἰς τὸ περιθώριον τῆς ἀναφορᾶς τῶν τὰ ἴσα τῶν δεδομένων αὐτοῖς ὀρισμῶν· ὁ ὁποῖος ἐρευνήσας ἀκριβῶς τοὺς παρ' αὐτῷ κώδικας, καὶ οὐδένα ὑπὲρ αὐτῶν εὐρών ἐν αὐτοῖς ὀρισμῶν, εἰ μὴ ὑπὲρ ἡμῶν, ἐκ τούτων τρεῖς μόνον ἀντιγράψας καὶ ἐν τῇ ἀναφορᾷ τῶν ἐγκαταγράψας ἀπέδωκεν αὐτοῖς.

Ἰδόντες οὖν ὅτι τὸ κίνημα αὐτὸ καὶ ἐπιχείρημά τῶν εὐγῆκε κατ' αὐτῶν μᾶλλον, παρὰ ὑπὲρ αὐτῶν, ἄλλην μετεχειρίσθησαν 15 πονηρίαν καὶ δολιότητα. Ἐνέπλησαν χρημάτων τὸν ἐπίσκοπος-καλφασῆ (οὗτος καὶ μαλιέ-καλφασῆ λέγεται), καὶ διαφθείραντες ἐπίβουλον τῶν βασιλικῶν κωδίκων ἀπεκατέστησαν, καὶ κατέπεισαν, ἵνα ἀντιγράψῃ ἀπὸ τῶν παρ' αὐτῷ βασιλικῶν κωδίκων (ἐν οἷς εἰσὶν ἐγγεγραμμένοι οἱ τοῖς Ῥωμαίοις δοθέντες κατὰ καιροὺς ὀρι- 20 σμοί) τὸν ὀρισμὸν τοῦ σουλτάν Σελίμη α', τοῦ καὶ ἀλωτοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ, τὸν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀλώσεως αὐτῆς δοθέντα τοῖς Ῥωμαίοις παρ' αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐγκαταγράψῃ τὸ ἴσον αὐτοῦ εἰς ἕνα τῶν παλαιῶν κωδίκων, μεταποιήσας τὸ ὄνομα τοῦ πατριάρχου τῶν Ῥωμαίων εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ἐδικοῦ τῶν ἐθνάρχου 25 καὶ τὴν λέξιν Ῥοῦμ εἰς τὸ Ἑρμέν, καὶ ἐνσημειώσῃ εἰς τὸν κώδικα τὴν αὐτὴν χρονολογίαν καὶ μηνολογίαν, καθὼς εἶναι καὶ εἰς τὸν τῶν Ῥωμαίων ὀρισμὸν, διὰ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ἀρχαιότητα. Ὁ οὖν ῥηθεὶς κάλφας τῇ γνώμῃ καὶ ἀδείᾳ τοῦ ῥηθέντος ὑπάτου, καθὼς ὠμολόγησεν ὕστερον ὁ αὐτὸς κάλφας φωραθεὶς, ἀντέγραψεν 30 ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου ὀρισμοῦ ἄλλον ὀρισμὸν, κατὰ τὴν ἀρέσκειαν αὐτῶν, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, ἐνσημειώσας καὶ ἐγκαταγράψας τὸ ἴσον ἐκείνου καὶ εἰς τοὺς παρ' αὐτῷ παλαιοὺς κώδικας (αὕτη ἡ ἐνση-

σημείωσις καὶ καταγραφὴ λέγεται παρ' Ὀθωμανοῖς καίδι), διὰ
νὰ φαίνεται εἰς τοὺς μετέπειτα, ὅτι ἀπ' ἐκείνου τοῦ καιροῦ, δη-
λαδὴ ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ σουλτάν Σελίμη τούτου, ἐδόθη αὐτοῖς,
καὶ ἔκτοτε ἐγένετο καίδι εἰς τοὺς παλαιοὺς κώδικας. Τούτων
5 οὕτως δολιοτροπία καὶ πονηρία διενεργηθέντων, συνήλθον καὶ δεύ-
τερον οἱ Ἀρμένιοι, καὶ πάλιν συσχεψάμενοι ἔχριναν εὐλογον καὶ
ἀπεφάσισαν, ἵνα δώσωσιν ἀναφορὰν καθ' ἡμῶν αὐτῶ τῷ βασιλεῖ·
τὴν ὁποίαν καὶ ἐν μιᾷ Παρασκευῇ, ἐξεληθόντι τῷ βασιλεῖ εἰς προ-
σχύνησιν κανενὸς τζαμίου, συναθροισθέντες πλῆθος πολὺ ἀνέ-
10 φερων καὶ ἔδωκαν· ἡ δὲ ἀναφορὰ των αὐτῆ διελάμβανε ταῦτα·
«Ἀδικούμεθα, βασιλεῦ κράτιστε, τὰ μέγιστα παρὰ τῶν Ῥω-
μαίων, ζητούντων ἀφαρπάσαι παρ' ἡμῶν τοὺς ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀλώ-
σεως διὰ τοσοῦτων βασιλικῶν ὀρισμῶν εἰς χεῖρας ἡμῶν ὄντας τό-
πους καὶ μοναστήρια καὶ προσκυνήματα, καὶ θέλουσι νὰ ἀποξε-
15 νώσωσιν ἡμᾶς ἐκείνων καὶ διόλου νὰ ἀποστερήσωσιν. Ὅθεν δεό-
μεθα οἱ ἡδικημένοι σκλάβοι σου, ἵνα ἐπιβλέψῃς ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἵνα
θεωρηθέντων τῶν ἀνά χεῖρας ἡμῶν ἐγγράφων ὑπὸ τοῦ καζασκέρη
τῆς Ῥούμελης καὶ τῶν καϊδίων τῶν ἀνέκαθεν δοθέντων ἡμῖν βα-
σιλικῶν ὀρισμῶν καὶ θεσπισμάτων ἐξαχθέντων ἀπὸ τῶν παλαιῶν
20 βασιλικῶν κωδίκων ὑπὸ τοῦ κάλφα τοῦ πίσκοπος-καλεμίου, καὶ τῷ
σῶ κράτει τῆς ἀληθείας δηλωθείσης δι' ἱλαμίου (ἀναφορᾶς), δωρήσῃ
ἡμῖν ὀρισμὸν τοῦ βασιλικόν, κατὰ τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους, προσε-
πικυροῦντα ἡμῖν τοῖς Ἀρμενίοις τὰ ἀνέκαθεν εἰς χεῖρας ἡμῶν
μοναστήρια καὶ προσκυνήματα, καὶ ἀποτόμως ἐμποδίζοντα τοὺς
25 Ῥωμαίους ἀπὸ τοῦ νὰ μᾶς παρενοχλῶσι».

Δοθείσης τοίνυν τῆς τοιαύτης των ἀναφορᾶς τῷ βασιλεῖ, ἐπε-
γράφη ἐν αὐτῇ, ὡς ἔθος, πουγιουρουλδί, ἤτοι προσταγή, ἵνα ὁ μὲν
καζασκέρης τῆς Ῥούμελης θεωρήσας τὰ ἀνά χεῖρας τῶν Ἀρμε-
νίων ἔγγραφα δηλώσῃ δι' ἱλαμίου του, εἰ εἰσὶν ἀληθῆ, ὁ δὲ ἔφο-
30 ρος (κάλφας) τῶν κωδίκων τοῦ πίσκοπος-καλεμίου, ἐρευνήσας τοὺς
παλαιοὺς κώδικας τῶν ἀπὸ ἀλώσεως δοθέντων τοῖς Ἀρμενίοις βα-
σιλικῶν ὀρισμῶν καὶ θεσπισμάτων, ἐξαγάγῃ ἀπ' αὐτῶν τῶν κωδι-
κῶν τὰ ἴσα τῶν ἐγκαταγεγραμμένων ὀρισμῶν καὶ ἐγγράφῃ εἰς τὸ

περιθώριον τῆς ἀναφορᾶς ταύτης (τοῦτο λέγεται παρ' Ὀθωμανοῖς καϊδλερῆ - δερκιενάρ). Λαβόντες οὖν οἱ Ἀρμένιοι τὴν ὀρισθεῖσαν ταύτην ἀναφορὰν τῶν ἀπῆλθον' πρὸς τὸν καζασκέρην Πουραδέρ-ζαδὲ - Μεχμέτ - ἐφένδῃ λεγόμενον (πρὸς ὃν ἐμήνυσεν ὁ ῥηθεις ὑπα- 5 τος τὰ πρὸς τὸ συμφέρον τῶν Ἀρμενίων ἐνεργῆσαι), καὶ δεῖξαν- 5 τες ἐκείνῳ τὰ ὕσα διὰ χρημάτων ἐσύναξαν ἔγγραφα, ὡς προεῖρη- 5 ται, ἔλαβον παρ' ἐκείνου δηλωτικὸν (ιλάμι), ὅτι τὰ εἰς χεῖρας τῶν Ἀρμενίων ἔγγραφα εἰσὶν ἀληθῆ καὶ νόμιμα· κάκειθεν ἀπῆλθον εἰς τὸν κάλφα τοῦ πίσκοπος - κάλεμιού, ὃς ἦν ἀδελφὸς τοῦ ὑπάτου, καὶ ἔδειξαν αὐτῷ τὸ ὅπερ παρὰ τοῦ καζασκέρη ἔλαβον ἱλάμιον 10 καὶ τὴν ὀρισθεῖσαν ἀναφορὰν τῶν· ὃ δὲ ἐπέγραψεν ἐν τῇ ἀνα- 10 φορᾷ τὸ ἴσον τοῦ ψευδεπιπλάστου ἐκείνου ὀρισμοῦ τοῦ σουλτάν Σελίμη α', ὡς προεῖρηται, καὶ τῇ ἰδίᾳ ὡς ἔθος ἐπικυρώσας ὑπο- 10 γραφῆ ἔδωκε τοῖς Ἀρμενίοις· οἱ δὲ ἀπεκομίσαντο τῷ ὑπάτῳ, ὁ ὁποῖος ὤρισεν ἐπ' αὐτῇ ἐγγράφας οὕτω· “Κατὰ τὴν διάληψιν τοῦ 15 νομικοῦ ἱλαμίου καὶ κατὰ τὴν περίληψιν τῶν ἱερῶν βασιλικῶν ὀρισμῶν τῶν ἐν τοῖς κώδιξι σφωζομένων δοθῆτω τοῖς Ἀρμενίοις ὀρισμός”. Ἐγγράφη οὖν ὁ ὑψηλὸς ὀρισμὸς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ καλε- 15 μίου καὶ κάλφα, καὶ ἐδόθη τοῖς Ἀρμενίοις· οἱ δὲ διὰ τοῦ ὑπάτου αὐτοῦ ἀνήνεγκαν τῷ βασιλεῖ σουλτάν Μαχμούτῃ α', ὅστις μὴ εἰ- 20 δὼς τὴν δολιοτροπίαν καὶ ἀπάτην ἐπεκύρωσε καὶ κατησαφίσαστο διὰ βασιλικῶ αὐτοῦ αὐτογράφου (χάτι - σσεριφίου) καὶ ἐπέδωκε τῷ ὑπάτῳ ἐν ἔτει ὀθωμανικῷ χιλιοστῷ ἑκατοστῷ τεσσαρακοστῷ ἐβδό- 20 μῳ, ἐν σωτηρίῳ δὲ 1734.

Ἐν τούτοις δὲ τοῖς πράγμασιν ὁ μὲν πατριάρχης κῦρ Μελέ- 25 τιος ἦν ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ οὐδεμίαν περὶ τῶν τρεξάντων εἶχεν εἶδησιν· οἱ δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει χριστιανοὶ ἐλυποῦντο κατὰ 25 πολλὰ καὶ συνελεύσεις ἐποίουν πολλάς, καὶ ἤθελον νὰ δώσωσιν ἀναφορὰν εἰς τὸν βασιλέα· ἀλλ' οἱ πρόκριτοι τοῦ γένους ἤξεύ- 30 ροντες τὴν τρέχουσαν τότε τοῦ πράγματος κατάστασιν καὶ τὸ ἀσύμ- 30 φορον τοῦ τοιοῦτου κινήματος, ἐμπόδισαν τὴν ὁρμὴν τοῦ πλήθους μὲ αὐτὸ τὸ δικαιολόγημα, προτείναντες ὅτι, ἀπόντος τοῦ πατριάρ- 30 χου τῶν Ἱεροσολύμων, δὲν εἶναι εὐλογον νὰ ἐπιχειρισθῶσι τέ-

τοιον πράγμα. Ἐπεμφαν λοιπόν οἱ ἐν Βασιλευούσῃ Ἀγιοταφίται ἐπίτηδες ταχυδρόμον (Τάταρον) εἰς Ἱερουσαλήμ πρὸς τὸν μακαριώτατον κῦρ Μελέτιον, καὶ ἐδήλωσαν τὰ γενόμενα πάντα, περι- κλείσαντες εἰς τὰ πρὸς αὐτὸν γράμματα καὶ ἐν ἴσον τοῦ τοῖς Ἀρ-
5 μενίοις δοθέντος ὀρισμοῦ. Ὁ δὲ θεῖος Μελέτιος γνοὺς τὴν ὑπόθε- σιν εἰς δύο-τρεις προκρίτους γέροντας καὶ μυστικούς ἐφάνέρωσε μόνον αὐτήν· ἐφοβέϊτο γάρ τὴν ὁρμὴν τοῦ πλήθους τῶν χριστιανῶν καὶ τὴν ἀταξίαν τῶν ἐντοπίων ὀρθοδόξων· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀρμενιοὶ ἐδειλίων καὶ ἐφοβοῦντο καὶ δὲν ἤθελον νὰ διαδοῦν ἡ
10 φήμη αὕτη διὰ τὴν ἀνωτέρω αἰτίαν. Μετὰ δὲ τὸ ἅγιον Πάσχα ἀπελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ κῦρ Μελέτιος ἠσύχαζεν ἐκεῖ, τὸν καιρὸν πραγματευόμενος· ἰδὼν γάρ τὴν τρέχουσαν τότε τῶν πραγμάτων κατάστασιν καὶ τὴν τῶν Ἀρμενίων ἰσχὺν καὶ δύναμιν, δὲν ἔκρινεν εὐλογον νὰ κινηθῆ, ἵνα μὴ παρὰ τὸν ἀρμόδιον και-
15 ρὸν κινούμενος, ὄχι μόνον δὲν κατορθώσῃ τι, ἀλλ' ἀποστερηθῆ καὶ τῶν ἀνά χεῖρας ὀρισμῶν καὶ χατ-σερίφίων· τότε γάρ τὸ πᾶν ἦν τῶν Ἀρμενίων. Ὅθεν καὶ ἀπεφάσισε νὰ περιέλθῃ μερικὸν καιρὸν εἰς τόπους τινὰς καὶ ἐπαρχίας, ἐν μὲν διὰ νὰ περάσῃ τὸν καιρὸν του, ἄλλο δὲ διὰ νὰ βοηθηθῆ καὶ εἰς τὰ ἀναγκαῖα κα-
20 θημερινά του ἔξοδα.

Διέβη λοιπόν ἀπὸ τῆς Κωνσταντίου εἰς Μουδανιά, κάκεῖθεν εἰς Προῦσαν, ἐνθα ἔγκουσε τὴν καθαίρεσιν (ἄζλι) τοῦ ὑπάτου Ἀλη- πασσα καὶ τὴν εἰς τὴν τοῦ μπουσταντζῆ-πάση φυλακὴν σιδηρόδε- σμον κάθειρξιν τοῦ σαρράφη Σσεχπόζη τοῦ προρρηθέντος, καὶ ὅτι
25 διωρίσθη ὑπάτος ὁ Μπαγδάτ-βαλισῆ Γκιουρτζῆς Ἰσμαήλ-πασσας. Ἀπὸ τῆς Προύσης οὖν ἐλθὼν εἰς Κίον, κάκεῖθεν εἰς Ἐλεγμούς, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς Μουδανιά, ἐνθα πληροφορηθεὶς τὸν αἴσιον ἐρ- χομὸν τοῦ ῥηθέντος ὑπάτου ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, μὲ σκοπὸν καὶ ἀπόφασιν διὰ νὰ ἀντιπαραταχθῆ πλέον μὲ τοὺς
30 Ἀρμενίους. Ὅθεν συναγαγὼν τοὺς ἐκεῖ Ἀγιοταφίτας καὶ τινὰς τῶν προυχόντων τοῦ γένους, ἐφάνέρωσεν αὐτοῖς τὸν σκοπὸν του. Ἐκρίθη οὖν παρὰ πάντων κοινῶς εὐλογον, ἵνα γένηται ἡ κατὰ τῶν Ἀρμενίων ἀγωγή, ἀλλ' ὄχι ἀπλῶς καὶ ἀπροδιαθέτως, ἀλλ' ἀναγ-

καιότατα πρέπει νὰ εὐρεθῆ πρῶτον ὑποκείμενον ὄχι μόνον εἰς τὴν
 ἐπιχείρησιν τῆς ὑποθέσεως ἄξιον, ἀλλὰ καὶ φρόνιμον, στοχαστικόν,
 ἀπροσωπόληπτον καὶ δίκχιον, διὰ νὰ εἶναι ὁ τοιοῦτος ὄχι μόνον
 βοηθός, ἀλλ' ὁδηγός ἐν ταύτῳ καὶ σύμβουλος. Ἦν δὲ τότε
 ἀνὴρ τοιοῦτος ὁ τῆς ὑπατικῆς ἀρχῆς οἰκονόμος (κεχαγιά-μπεῖς), 5
 ὀνόματι Χαλισᾶς. Ὁ οὖν κῦρ Μελέτιος διὰ τοῦ κυρίου Θωμᾶ
 ἱατροφιλοσόφου τοῦ ῥηθέντος Χαλισᾶ ἀνήγγειλε τὴν γνώμην του
 πρὸς αὐτόν, δεόμενος αὐτοῦ, ἵνα γένηται ὑπέρμαχος αὐτοῦ καὶ τοῦ
 δικαίου ὑπερασπιστής· ὁ δὲ Χαλισᾶς κατανεύσας εἰς τὴν δέησιν
 τοῦ πατριάρχου Μελετίου ἐμήνυσεν αὐτῷ νὰ στείλῃ τὰ εἰς χεῖράς 10
 του σφζόμενα βασιλικά θεσπίσματα· ὁ δὲ πατριάρχης χαροποιη-
 θείς ἐπὶ τούτῳ, διεχώρισεν ἀπὸ τῶν βασιλικῶν ὀρισμῶν ἑπτὰ·
 α') τὸν ἀκτιναμὲ τοῦ Ὁμερ Χαττάπ, β') τὸν τοῦ σουλτάνου Μελεχ
 Σαλάχ-ἑδδίν, γ') τὸν τοῦ σουλτάνου Μεχμέτη β', ἀλωτοῦ τῆς Κων-
 σταντινουπόλεως, δ') τὸν τοῦ σουλτάν Σελίμη α', ἀλωτοῦ τῆς Ἰε- 15
 ρουσαλήμ, ε') τὸν τοῦ Κανονῆ-σουλτάν-Σουλεϊμάν, ζ') τὸν τοῦ σουλ-
 τάνου Μουράτη δ', ζ') τὸν τοῦ σουλτάν Μεχμέτη γ', καὶ ἄλλας τι-
 νὰς νομικὰς ἀποφάσεις καζασκέρηδων, κρινάντων κατὰ καιροὺς τοὺς
 Ῥωμαίους καὶ Ἀρμενίους, καὶ τὰ Ἀραβικὰ χοτζέτια τῶν εἰς Ἰε-
 ρουσαλήμ χρηματισάντων μουλλάδων, τὰ περὶ τοῦ μοναστηρίου τοῦ 20
 ἁγίου Ἰακώβου τῶν Ἰβήρων τρέξαντα διαλαμβάνοντα. Ταῦτα πάντα
 ἀπέστειλε μὲ τὸν εἰρημένον ἱατροφιλόσοφον Θωμᾶν πρὸς τὸν Χα-
 λισᾶν· ὁ δὲ πάντα μετὰ προσοχῆς καὶ ἀκριβείας ἀναγνοὺς, καὶ
 ἐπιγνοὺς τὴν ἀρχαιότητα, δὲν ἠθέλησεν ἀμέσως κατὰ τὸν τοῦ δι-
 καίου λόγον νὰ δικαιώσῃ τοὺς Ῥωμαίους, χωρὶς νὰ περιεργασθῆ 25
 καὶ τὰ τῶν Ἀρμενίων ἔγγραφα. Ὅθεν ἐμήνυσε καὶ τοῖς Ἀρμε-
 νίοις νὰ στείλωσι πρὸς αὐτὸν τὰ εἰς χεῖράς των ἔγγραφα· ἀνα-
 γνοὺς δὲ ἐσκεμμένως καὶ τὰ ἐκείνων ψευδεπίγραφα καὶ κατ' ἀπά-
 την καὶ δόλον ἐκδεδομένα, ἐξηκρίβωσε καλλίτερα τὴν ἀλήθειαν καὶ
 ἐδικαίωσεν ἀποφασιστικῶς τοὺς Ῥωμαίους. Τῆς ἀληθείας οὖν καὶ 30
 τοῦ δικαίου ἐξιγχιασθέντος καὶ φανερωθέντος, ἀπεφάσισεν ὁ Χα-
 λισᾶς νὰ δώσῃ ἀρχὴν εἰς τὴν ὑπόθεσιν, καὶ εἰς ὀλίγων ἡμερῶν
 διάστημα ἔκαμε νὰ καταλάβουν ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ τὴν ἀρχαιό-

τητα καὶ τὴν ἀλήθειαν τῶν Ῥωμαίων, κάμνοντας τὴν πρέπουσαν παραστατικὴν διήγησιν εἰς κάθε ὀρισμὸν καὶ βασιλικὸν θέσπισμα.

Ἐν τοσοῦτῳ βλέποντες οἱ Ἀρμένιοι, ὅτι παντοῦ διαφημίζεται τὸ πρᾶγμα καὶ διακηρύττεται ἡ ἀλήθεια, ἀπεφάσισαν νὰ προσδρά-
5 μωσιν εἰς τὸν Χαλισᾶν, ἐλπίζοντες ὅτι, ἀφ' οὗ τὸν διαφθεύρουν μὲ τὰ πουγγεῖά των, θέλουν τὸν ἀποκτήσει βοθητὸν καὶ δεφένσορα, καθὼς ποτε καὶ τοὺς ἄλλους. Ἀπῆλθον οὖν πρὸς αὐτὸν ἀρκετὴν ποσότητα ὑποσχεθέντες, ἀλλ' ὁ Χαλισᾶς, ἐπειδὴ ἀπεστρέφετο τὴν δωροληψίαν (διὰ τὸ ὁποῖον καὶ ἐπαινεῖτο, καὶ ἐπαινούμενος ἦγα-
10 πᾶτο, καὶ ἀγαπώμενος ἐτιμᾶτο παρὰ πάντων), ἀπέβαλεν αὐτοὺς καὶ ἀπεδίωξεν ἀτίμως. Ἀπελπισθέντες δὲ ἀπὸ τὸν Χαλισᾶν, προσέδραμον εἰς τοὺς ἄλλους μεγιστάνας καὶ ἀξιωματικούς, ὑποσχόμενοι πολλά, καὶ δῶρα καὶ χρήματα, ἀλλ' οὐδ' ἐκείνους ἠμπόρεσαν νὰ διαφθεύρουν καὶ νὰ καταπέισουν. Τέλος πάντων ἀπῆλθον
15 πρὸς τὸν κῦρ Μελέτιον, καὶ ὅτε μὲν παρακαλεστικούς λόγους ἐπρόβαλλον, ὅτε δὲ φοβεριστικούς· παρὰ τοῦ πατριάρχου ὁμως οὐδὲν ἄλλο ἔκρουον, ὅτι μὴ "Ὁ βασιλεὺς εἶναι κύριος καὶ δίκαιος κριτής, ὁ Θεὸς ἔφορος καὶ ἐπίτηρητής καὶ ἡ κατὰ νόμους ἀπόφασις δικαία καὶ ἀληθής. Κρινόμεθα λοιπὸν εἰς τὸ κριτήριον, καὶ ὃ τι
20 ἀποφασίσει τὸ δίκαιον κριτήριον, γίνεται χωρὶς νὰ παραπονεθῆ κανένας μας". Τοῦτων οὕτως εἰρημένων πολλάκις ἀνεχώρησαν οἱ Ἀρμένιοι ἀπὸ τὸν πατριάρχην Μελέτιον, εἰπόντες πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο τουρκιστί· "παρᾶ ἰλὲ πιτὲρ χερ ἔρσο", ἔτσι διὰ τῶν χρημάτων τελειώνει κάθε ὑπόθεσις.

25 Διεδόθη λοιπὸν καὶ διεφημίσθη ἡ ὑπόθεσις οὐ μόνον εἰς τοὺς μεγιστάνας καὶ ἀρχικούς, ἀλλὰ σχεδὸν καὶ εἰς τοὺς παραμικροὺς· ὅθεν ἦν ἐπόμενον νὰ δοθῆ καὶ ἀναφορὰ ἀπὸ τοῦ γένους μας. Ἐδόθη λοιπὸν εἰς τὸν ὑπατον πρώτη ἀναφορὰ σύντομος, ἐν ἣ ἑπέγραψεν ὁ ὑπατος ὡς ἔθος ὀρισμὸν (πουγγουρουλδὶ) οὕτω·
30 «Τὰ ἐν τῇ παρούσῃ ἀναφορᾷ διγαλαμβανόμενα ἀκριβῶς θεωρηθήτωσαν, καὶ τὰ ἀντίγραφα τῶν τοῖς Ῥωμαίοις δοθέντων βασιλικῶν ὀρισμῶν ἀπὸ τῶν παλαιῶν κωδίκων καὶ καταστίχων ἐξαχθέντα, ἐπιμελῶς ἐνταῦθα καταγραφείτωσαν». Τῆς ὀρισθείσης οὖν

ταύτης ἀναφορᾶς πρὸς τὸν κάλφαν τοῦ ἐπίσκοπος-καλεμίου στα-
λείσης, ὁ ῥηθεὶς κάλφας ὁ καὶ ἀδελφὸς τοῦ προεξωσθέντος ὑπά-
του Ἀλῆ-πασσα, ὡς προεῖρηται, οὐ μόνον τὰ ἴσα τῶν ὀρισμῶν
ἀπὸ τῶν παρ' αὐτῷ κωδίκων δὲν ἐξήγαγεν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀνα-
φορᾷ οὕτως ὑπέγραψε· “Τοιοῦτοι ὀρισμοὶ ὑπὲρ Ῥωμαίων ἐν τοῖς 5
κώδιξι τοῦ καλεμίου οὐχ εὐρέθησαν κατεστρωμένοι”. Ἰδὼν οὖν
ὁ θεὸς Μελετίος τὰ ἐν τῇ ἀναφορᾷ παρὰ τοῦ ῥηθέντος κάλφα
ὑποσημειωθέντα, ἀνήγγειλε πρὸς τὸν Χαλισᾶν. Ἐκρίθη οὖν εὐ-
λογον καὶ ἀπεφασίσθη νὰ φανερωθῇ εἰς μέσον ἡ ἐπιβουλή τοῦ
κάλφα καὶ ἡ δολιοτροπία τῶν Ἀρμενίων διὰ κοινῆς δευτέρας τοῦ 10
γένους ἀναφορᾶς εἰς πλάτος πρὸς τὸ ὑπατικὸν βῆμα.

Συνετέθη οὖν αὕτη ἡ κοινὴ τοῦ γένους ἀναφορὰ εἰς πλάτος
παρὰ τοῦ γενικοῦ μεγάλου διερμηνέως κυρίου Ἀλεξάνδρου Γκίκα
τακτικώτατα, σκεπτικώτατα καὶ ἀληθέστατα· δοκιμασθεῖσα δὲ παρὰ
πολλῶν δεινῶν περὶ τὰ τοιαῦτα καὶ μάλα ἐπαινεθεῖσα, ἐσφραγι- 15
σθη πρῶτον παρὰ τοῦ τότε Κωνσταντινουπόλεως [πατριάρχου]
κυρίου Νεοφύτου ε' τοῦ Πατμίου, ὃς μεγάλην ἐνεδείξατο προθυ-
μίαν καὶ ἄκρον τὸν ζῆλον εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην· δεύτερον παρὰ
τοῦ κῦρ Μελετίου, καὶ τρίτον παρὰ τῶν λοιπῶν ἐνδημούντων τότε
εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀγίων ἀρχιερέων. Διωρίσθησαν δὲ νὰ ἀπέλ- 20
θωσιν εἰς τὸ ὑπατικὸν βῆμα μετὰ τῆς ἀναφορᾶς ταύτης ἀπὸ μὲν
τῆς ἀγίας Συνόδου [τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως] ὁ Πι-
σιδεῖας κῦρ Κοσμᾶς καὶ τινες τῶν ἐφημερίων τῆς Μεγάλης Ἐκ-
κλησίας, ἀπὸ δὲ τῶν Ἀγιοταφίτων ὁ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης
καὶ τοῦ κῦρ Μελετίου διάδοχος Παρθένιος, ὁ Σεβαστείας Ἀβράμιος 25
ὁ ἐξ Ἰβηρίας καὶ τινες τῶν Ἀγιοταφίτων ἱερομονάχων.

Ἀπῆλθον οὖν οἱ ῥηθέντες καὶ ἔδωκαν τῷ ὑπάτῳ καθημένῳ
ἐπὶ τοῦ βήματος τὴν ἀναφορὰν ἧς ἀναγνωσθεῖσης, ἐπεγράφη ἐν
αὐτῇ ὡς ἔθος ὀρισμὸς (πουγγουρουλδί) τοιοῦτος· “Τὰ ἴσα τῶν
τοῖς Ῥωμαίοις ὀρισμῶν καὶ βασιλικῶν θεσπισμάτων ἐξαχθῆτωσαν 30
ἀφεύκτως ἀπὸ τῶν παλαιῶν κωδίκων τοῦ πίσκοπος-καλεμίου”.

Ὁ οὖν κάλφας ἰδὼν ἐν τῇ ἀναφορᾷ τὸ ὄνομά του καὶ ὅτι
ἐφανερώθη ἡ ἐπιβουλή τῆς δολιότητός του, ἦν προλαβόντως εἰρ-

γάσατο, στένων καὶ τρέμων ἀπὸ τοῦ φόβου του ἔδραμεν ἀμέσως
πρὸς τὸν τότε Ἡρακλείας κῆρ Γεράσιμον ἀπὸ Λέρνης, καὶ γονυ-
πετήσας ἔμπροσθέν του μὲ ποταμηδὸν δάκρυα παρεκάλει αὐτὸν
λέγων, ὅτι τὸ σφάλμα του δὲν ἦτον ἐξ οἰκείας του προαιρέσεως,
5 ἀλλ' ἦτο προσταγμένος ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του ὑπατον τὸν προε-
ξωσθέντα, καὶ διὰ τοῦτο νὰ τὸν ὑπερασπισθῆ καὶ νὰ τὸν ἐλευ-
θερώσῃ ἀπὸ τὸν κίνδυνον. Ὁ δὲ Ἡρακλείας οὐδόλως προσέξας
εἰς τὰ λεγόμενα παρ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ὀνειδίσας ἀπέβαλεν. Ἀπελ-
πισθεὶς οὖν ἐκεῖθεν ἔδραμε πρὸς τὸν Χαλισαῖν καὶ εἰς τοὺς λοι-
10 πούς ἀρχικούς τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας, ἀλλ' ὁ ἄθλιος παρ' οὐδενὸς κἄν
παρηγορήθη, ὅχι καὶ νὰ ὑπερασπισθῆ. Οἱ δὲ Ἀρμένιοι ἀπελπισθέν-
τες, ὡς προείπομεν, ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀξιωματικούς καὶ μεγιστάνας,
ἀπεφάσισαν νὰ δοκιμάσουν τὴν γνώμην τοῦ ὑπάτου τοιοιτοτρόπως.
Ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἔδωκαν τῷ ὑπάτῳ ἀναφορὰν, τὴν ὁποῖαν λαβῶν ὁ
15 ὑπατος καὶ ἀναγνοὺς ἀπέστειλε τῷ Χαλισαῖ ἀναγνοὺς δὲ καὶ οὗτος καὶ
τὴν ὀλιγοτροπίαν των ἐπιγνοὺς, μετεκαλέσατο τινὰς τῶν προκρίτων
τους, καὶ ἱκανῶς ἐλέγξας καὶ ἐπιτιμήσας ἀπεδίωξε. Ταῦτα ἰδόν-
τες οἱ Ἀρμένιοι ἐστοχάσθησαν οἱ ἀνόητοι νὰ μεταφέρωσι τὴν
κρίσιν εἰς τὸν μουφτῆν (σσεῖχουλισλάμη) διὰ βασιλικοῦ ὀρισμοῦ,
20 ἢ τέλος εἰς τὸν Ροῦμελη-καζασκερῆ, νομίζοντες ὅτι τὰ προγε-
γονότα οὗτοι ἀναλογιζόμενοι ἴσως ἐντραπῶσι καὶ δικαιώσωσιν
αὐτούς. Ἐδωκαν λοιπὸν ἀναφορὰν πρὸς τὸν βασιλέα, ὁ δὲ βασι-
λεὺς ἀπέστειλεν αὐτήν, ὡς ἔθος, πρὸς τὸν ὑπατον, ὁ δὲ ὑπατος
πρὸς τὸν Χαλισαῖν. Ὁ δὲ Χαλισαῖ ἀναγνοὺς καὶ ταύτην μετεκα-
25 λέσατο καὶ πάλιν τοὺς Ἀρμενίους, καὶ πάλιν ἐπιτιμήσας ἱκανῶς
εἶπεν "Ἰεξούρετε καλωτάτα, ὅτι ἂν εἰς τὸ ἐξῆς ἐνοχλήσητε τινα
μὲ ἀναφορὰν σας, θέλει παιδευθῆ ὁ τολμήσας τοῦτο ἀυστηρότατα".
Ταῦτα ὡς ἤκουσαν καὶ εἶδον οἱ Ἀρμένιοι, σφόδρα περίλυποι ἐγέ-
νοντο καὶ σχεδὸν ἀπηλίπισθησαν.

30 Ἦλθεν οὖν ἡ ῥητὴ ἡμέρα, καὶ διαμνησθέντες ἑκάτερα τὰ
γένη, ἀπῆλθον εἰς τὸ ὑπατικὸν βῆμα, ἀπὸ μὲν τῶν Ῥωμαίων,
ὁ Κωνσταντινουπόλεως κύριος Νεόφυτος ὁ προρρηθείς, ὁ Ἱεροσο-
λύμων κύριος Μελέτιος, ὁ Κυζίκου κῆρ - - -, ὁ κῆρ Παριθέ-

νιος, τοῦ Μελετίου διάδοχος, ὁ μέγας διερμηνεὺς κύριος Ἀλέξανδρος Γκίκας, ὁ διδάσκαλος καὶ μέγας ἐκκλησιάρχης Κριτίας· ἀπὸ δὲ τῶν Ἀρμενίων σχεδὸν ὑπὲρ τοὺς διακοαίους, μ' ὄλον ἔπου ἦτο προσταγή νὰ παρασταθῶσι καὶ ἐκ τούτων ἑπτὰ μόνον. Ἐν τούτῳ ἦλθε καὶ ὁ μουφτῆς (σσεῖχουλισλάμης) μετὰ τῶν καζασκέ- 5 ριδῶν, καὶ ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κριτῆς (Σταμπὸλ-ἑφέν-δης) καὶ ἄλλοι. Ἐλέγετο λοιπὸν μεταξὺ ὑπάτου καὶ τῶν ῥηθέντων, ὅτι "Προσταγή εἶναι τοῦ βασιλέως νὰ θεωρηθῆ ἐπὶ παρουσίᾳ πάντων ἡμῶν ἢ μεταξὺ τῶν δύο φυλῶν, Ῥωμαίων καὶ Ἀρμενίων, διαφορά". Ὁ οὖν μουφτῆς τότε μαθὼν τὴν αἰτίαν τῆς προσ- 10 κλήσεώς του (οὐ γὰρ ἦν προῖδεασμένος), τοῦ ἔχακοφάνη καὶ ἐμπόδισε τὴν κρίσιν λέγοντας: "Διατί τόση συνέλευσις εἰς μίαν ὑπόθεσιν γχιουράδων; δὲν ἔφθανεν ἓνας κριτῆς νὰ τοὺς κρίνῃ"; Καὶ οὕτω διελύθη ἡ συνέλευσις. Ἀνεχώρησαν οὖν οἱ μὲν Ῥωμαῖοι περίλυποι, οἱ δὲ Ἀρμένιοι περιχαρεῖς. Ἀλλὰ τὸ πλῆθος 15 τῶν ὀρθοδόξων βλέποντες, ὅτι παρέρχονται αἱ ἡμέραι καὶ ἡ ὑπόθεσις μένει ἀμετάκλητος, ἔδωκαν ἀναφορὰν ἐν μιᾷ Παρασκευῇ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ ἄλλην πρὸς τὸν ὑπάτον τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. Ὁ γοῦν βασιλεὺς ἀναγνοὺς τὴν ἀναφορὰν τοῦ πλῆθους, καὶ ὀργισθεὶς διὰ τὸ προσυμβᾶν δόλιον, ἐμήνυσε τῷ ὑπάτῳ νὰ τοῦ ὑπάγῃ 20 καὶ τῶν δύο φυλῶν τὰ βασιλικά θεσπίσματα, τὰ τε παλαιὰ καὶ νέα· ὁ δὲ σφραγίσας ἐν σακέλλῃ, ἀπεχομίσατο πρὸς τὸν βασιλέα, καθ' ἣν ἡμέραν ἔτυχε νὰ ἀπέλιθῃ πρὸς τὸ κράτος του καὶ ὁ μουφτῆς.

Μετεκλήθημεν οὖν τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν ἡμεῖς τε καὶ οἱ Ἀρ- 25 μένιοι εἰς τὸ ὑπατικὸν βῆμα, παρόντος καὶ τοῦ μουφτῆ. Ἐρωτήσαντος δὲ ἡμᾶς [αὐτοῦ] περὶ τίνος εἶναι ἡ ἀγωγή ἡμῶν, ἀπεκρίθημεν αὐτῷ: "Διὰ τὸν κατὰ δόλον καὶ ἀπάτην προεκδοθέντα τοῖς Ἀρμενίοις ὑψηλὸν ὄρισμὸν καὶ διὰ βασιλικοῦ χατ-σεριφίου ἐπικυρωθέντα, τὸν ἀπάδοντα εἰς τὰ τόσα καὶ τόσα εἰς χεῖρας 30 ἡμῶν σωζόμενα παλαιὰ τε καὶ νέα βασιλικά θεσπίσματα καὶ χατ-σερίφια". Ἠρώτησε δὲ τὸν μουφτῆν ὁ ὑπάτος, λέγων: "Ταῦτα τὰ προλαβόντως γενόμενα μὲ τὴν εἶδησίν σας ἐγένοντο

ἦ οὐ”; ὁ δὲ ἀπεκρίθη “Οὐχί”—“Ἄλλ’ ἐγώ”, εἶπεν ὁ ὑπατος,
“ἐκεῖνα ὁποῦ χωρὶς τὴν ἄδειαν καὶ εἰδησίην σας ἔγιναν, δὲν θέλω
ἀφήσει ἀνερεύνητα οὕτω καὶ ἀνεξέταστα, ἐπειδὴ μέμφομαι εἰς
ἄκρον τὰ πράγματα ὁποῦ γίνονται κρυφά, καὶ διὰ τοῦτο φανερά
5 θέλω κάμει τὴν περὶ τούτων ἀκριβῆ ἔρευναν”. Εἶπε δὲ καὶ πρὸς
ἡμᾶς ἐπιστραφεὶς οὕτω· “Νὰ ἡξεύρητε καλῶς, ὅτι αὐτὴ ἡ ὑπό-
θεσις δὲν τελειώνει μὲ δόσιν ἄσπρων, ἀλλὰ μὲ κρίσιν δικαίαν·
καὶ λοιπὸν ἀπέλθετε εἰς τὰ ἴδια καὶ ἡσυχάσατε”. Ταῦτα ἀκού-
σαντες ἀπελύθημεν, καὶ ἡμεῖς μὲν ἡσυχάσαμεν, ἔχοντες τὰς ἐλ-
10 πίδας μας εἰς τὸν Θεόν, οἱ δὲ Ἀρμένιοι τοῦνάντιον.

Ἄλλ’ ὁ πανάγαθος Θεὸς δὲν μᾶς ἀφῆκεν ἐπὶ πολὺ θλιβομένους
καὶ παραπονεμένους· καὶ γὰρ μεθ’ ἡμέρας τινὰς μετεκαλέσατο ὁ
ὑπατος ἡμᾶς τε καὶ τοὺς Ἀρμένιους, καὶ παρασταθέντων ἐκατέ-
ρων τῶν γενῶν ἐπὶ τοῦ ὑπάτου, παρόντος τοῦ τε Χαλισᾶ καὶ
15 τοῦ ρεῖζ-εφένδη, καὶ τοῦ τζαούσ-πάση καὶ ἄλλων τινῶν, ἐπιστρα-
φεὶς ὁ ὑπατος πρὸς τοὺς Ἀρμένιους καὶ βλοσυρῶς περιβλεψάμενος
εἶπεν· “Ὅπερ ἐλάβετε προλαβόντως ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ Ἀλη-
πασσα βασιλικὸν θέσπισμα καὶ χάτι-σερίφι, μετὰ νομικῆς διαδι-
κασίας καὶ ἀποφάσεως τὸ ἐλάβετε ἦ οὐ”; Τῶν δὲ ἀποκριθέντων
20 οὐχί, εἶπεν ὁ ὑπατος· “Ἐπειδὴ λοιπὸν κατὰ δόλον καὶ ἀπάτην
ἐξεδόθη ὁ βασιλικὸς ἐκεῖνος ὀρισμὸς καὶ οὐχὶ μετὰ κρίσεως καὶ
νομικῆς ἀποφάσεως, ἀπαιτεῖ πάλιν ὀπίσω ὁ βασιλεὺς νὰ ἐπιστραφῆ
ὁ ὀρισμὸς ἐκεῖνος μὲ τὴν παρούσαν βασιλικὴν του ἀπόφασιν”.
Καὶ ἐξαγαγὼν ἀπὸ τοῦ κόλπου του τὴν ἔγγραφον βασιλικὴν ἀπό-
25 φασιν ἀνέγνω· “Τὸ προλαβόντως δοθὲν τοῖς Ἀρμένιοις βασιλικὸν μου
θέσπισμα καὶ ἱερὸν αὐτόγραφον, ὡς δι’ ἀπάτης καὶ δόλου ἐκδο-
θέν, ἀκυρωθῆτω καὶ πρὸς τὸ κράτος μου ἀφεύκτως ἐπιστραφείτω”.
Ζητοῦντος δὲ τοῦ ὑπάτου ἀπὸ τῶν Ἀρμενίων τὸ βασιλικόν, ὡς
εἴρηται, πρόσταγμα, ἀπεκρίθη εἰς βαρδαμπέτης· “Ἄλλ’ ἐκεῖνο,
30 ὡς ἀναγκαῖον ὄν εἰς Ἱερουσαλήμ, προαπεστάλη ἐκεῖ”. Εἶπεν ὁ
ὑπατος· “Λοιπὸν θέλομεν ἀποστελεῖ ἐπίτηδες ἐδικὸν μας ἄνθρω-
πον, διὰ νὰ ὑπάγη εἰς Ἱερουσαλήμ νὰ τὸ φέρῃ. Ἀπέλθετε τοί-
νων”. Καὶ οὕτως ἀπελύθημεν, ἐπευφημησάντες, ὡς ἔθος· καὶ

ἡμεῖς μὲν ἐξήλθομεν, αἰνοῦντες τὸν Θεὸν καὶ εὐλογοῦντες, οἱ δὲ Ἀρμένιοι ἀσχάλλοντες καὶ ἀδημονοῦντες.

Ἄπεστάλη οὖν ὁ ἄνθρωπος τοῦ ὑπάτου εἰς Ἱερουσαλήμ μετὰ ὀρισμοῦ, ἵνα παραλάβῃ ἀπὸ τῶν Ἀρμενίων τὸν ἀκυρωθέντα ὀρισμὸν καὶ ἀποξέσῃ ἀπὸ τῶν κωδίκων καὶ σιτζιλλίων τῶν κριτη- 5
ρίων τῆς τε Δαμασκοῦ καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ τὴν ἐνσημείωσιν καὶ καταγραφὴν του. Καὶ ὁ μὲν ἄνθρωπος τοῦ ὑπάτου, ὃς ἦν πάσσο-
τζαοῦσης του, λαβὼν τὴν προσταγὴν ἀνεχώρησεν· ὁ δὲ ὑπάτος μετ' οὐ πολὺ καθαιρεθεὶς τῆς ὑπατείας ἐξωρίσθη εἰς Χίον. Τότε 10
δὴ τότε ἔβλεπέ τις τοὺς Ἀρμενίους χαίροντας καὶ σκιρτῶντας, χορεύοντας καὶ πηδῶντας· ἐνόμιζον γὰρ οἱ ἀνόητοι, ὅτι ὑπερα-
σπιστῆς ἡμῶν ἦν ὄχι τὸ δίκαιον καὶ ἡ ἀλήθεια, ἀλλ' ὁ ἐξω-
σθεὶς ὑπάτος. Ἄλλ' ὁ ὑπερασπιστῆς τοῦ δικαίου Χαλισᾶς ἰδὼν τὰ 15
ἐν Κωνσταντινουπόλει συμβάντα, καὶ τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ συμβη-
σόμενα διανοηθεὶς, τὸν διὰ τοῦ πάσσοτζαοῦσης Χαλλιλ-αγα στα-
λέντα εἰς Ἱερουσαλήμ ὀρισμὸν ἀνεκαίνισε, καὶ μὲ ἴδιόν του ἄν-
θρωπον καὶ ἐδικὴν του ξεχωριστὴν ἐπιστολὴν δρομαϊότατα εἰς Ἱε-
ρουσαλήμ ἀπέστειλε, ἵνα ὑποῦ καὶ ἂν φθάσῃ τὸν εἰρημένον Χα-
λλιλ-αγα ἐμποδίσῃ, καὶ λαβὼν παρ' ἐκείνου τὸν ὀρισμὸν ἀπέλθῃ
αὐτὸς εἰς Ἱερουσαλήμ μὲ τὸν ἄλλον, τὸν ἀνακαινισθέντα ὀρισμὸν, 20
καὶ ἐνεργήσῃ τὰ προσταττόμενα.

Οἱ δὲ Ἀρμένιοι εἰς Ἱερουσαλήμ, μὲ τὸ νὰ προέγραψαν αὐ-
τοῖς οἱ ἐδικοί των ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, νὰ τοῖς προφθάσω-
σιν ἀπὸ Ἱερουσαλήμ καμμίαν βοήθειαν, ἐπειδὴ οἱ Ῥωμαῖοι ἔδω-
καν ἀναφορὰν καὶ ἐγκαλοῦσιν αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ ὑπατικοῦ βήματος, 25
ἔδραμον εἰς τὸν μουλλᾶν τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ εἰς τοὺς λοιπούς,
καὶ διαμοιράσαντες πλήθος χρημάτων, παρὰ μὲν τοῦ μουλλᾶ
ἔλαβον ἰλάμιον, παρὰ δὲ τῶν λοιπῶν ἀναφορὰν ἀρζιμαχζάριον μὲ
σφραγίδας ὑπὲρ τὰς ρν', ἀγοράσαντες τὴν κάθε σφραγίδα, καὶ τὴν
πλέον οὐτιδανὴν, διὰ γρόσια σν'. Ἐν τοσοῦτῳ σφραγιζομένης τῆς 30
κοινῆς ταύτης ἀναφορᾶς, ἰδοὺ ἐφθάσεν εἰς Ἱερουσαλήμ ἀπὸ Δα-
μασκοῦ καὶ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Χαλισᾶ μὲ τὸν ὀρισμὸν. Ἐμειναν
λοιπὸν τὰ ἰλάμια καὶ ἀρζιμαχζάρια ἄκυρα νεκρὰ καὶ ἀνεέργητα·

μόνον τὰ διανεμηθέντα ἄσπρα ἐνεργὰ καὶ εἰς τὴν πενίαν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν Τούρκων μεγάλη παρηγορία. Παραλαβὼν οὖν ὁ ἀνθρωπος τοῦ Χαλισᾶ τὸν ἀκυρωθέντα ὄρισμόν, καὶ ἀποξέσας ἀπὸ τῶν κριτηρίων τὰ κἀϊῶα, ἐπέστρεφεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μεθ' 5 ἡμέρας νγ' παραλαβὼν δὲ τοῦτον ὁ Χαλισᾶς παρέδωκε τῷ ὑπάτῳ Μεχμέτ-πασσα, ὃ δὲ ἀπέστειλε τῷ βασιλεῖ· ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκκόψας τὸ ἴδιον αὐτόγραφον καὶ ἐπιγράψας ἐπὶ τὸν ὄρισμόν ἰδία χειρὶ "Τὸ παρὸν σχισθῆτω", ἀπέστειλεν αὐτῷ πρὸς τὸν ὑπατοῦ· ὁ δὲ λαβὼν ἔσχισεν αὐτὸν καὶ προσταγὴν ἔγγραφον πρὸς τὸ πύ- 10 σκοπος-καλεμὶ ἀπέστειλεν, ἵνα ἐξαλειφθῆ τὸ ἴσον τοῦ προεκδοθέντος τοῖς Ἀρμενίοις ὄρισμοῦ, ὡς ἀκυρωθέντος, ἀπὸ τῶν κωδικῶν αὐτοῦ τοῦ καλεμίου· ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ διβάν-καλεμὶ ἀπεστάλη εἶδησις, ἵνα κἀκεῖθεν ἐξαλειφθὲν ἐγκαταγραφῆ καὶ ὑποσημειωθῆ ἢ ὑπόθεσις. Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, ἐξεδόθη πρὸς 15 ἡμᾶς ὑψηλὸς ὄρισμὸς ἀναιρετικὸς τοῦ τοῖς Ἀρμενίοις προεκδοθέντος καὶ ὡς εἴρηται ὕστερον καταργηθέντος καὶ ἀκυρωθέντος, καὶ ἐπικυρωτικὸς τῶν ἀνὰ χεῖρας ἡμῶν βασιλικῶν ὄρισμῶν καὶ θεσπισμάτων· ὁ ὁποῖος κατεγράφη καὶ εἰς τὰ σιτζίλλια τῶν ἐν Δαμασκῷ καὶ Ἱερουσαλήμ κριτηρίων καὶ μεχκεμέδων, ἐκδοθεὶς 20 κατὰ τὸ 1148 ὀθωμανικὸν ἔτος.

Καὶ ἔκτοτε μὲν ἔπαυσαν καὶ ἠσύχασαν. Ἄλλ' ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ σοφωτάτου Ἀνθίμου τῷ αψιθ' σωτηρίῳ ἔτει, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάν Σελίμη γ', πάλιν ἐπανέστησαν καθ' ἡμῶν. Ὅντος γὰρ εἰς Ἰόππην τοῦ ὑπάτου Γρυσούφ-πασσα, καὶ 25 μέλλοντος ἐστρατεῦσαι κατὰ τῶν τὴν Αἴγυπτον κυριευσάντων Γάλλων, ὁ τούτου σαρράφης ὢν Ἀρμένιος, Ἀντώνης λεγόμενος, ἀνέβη εἰς Ἱερουσαλήμ κατὰ τὴν ιε' ὀκτωβρίου, καὶ μέλλων ἀπελθεῖν καὶ εἰς τὴν ἁγίαν Βηθλεέμ χάριν προσκυνήσεως, ὠδηγήθη ὑπὸ τοῦ ἐθνάρχου των, ἵνα ζητήσῃ ἀφ' ἡμῶν ἄδειαν καὶ ἔκδοσιν 30 ἀδείας ἐπὶ τῷ λειτουργῆσαι τὸν τούτου ἐθνάρχη πρὸς χάριν του ἐν τῇ ἁγίᾳ Βηθλεέμ. Ὁ οὖν τότε ἐπίτροπος τοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου, εἰδὼς πάνυ καλῶς τὴν δολιότητα τῶν Ἀρμενίων, οὐκ ἐνέδωκεν, ὡς παρὰ συνήθειαν ὄντος τοῦ αἰτήματος (δὶς γὰρ τοῦ ἐν-

αυτοῦ λειτουργοῦσιν οἱ Ἀρμένιοι ἐν τῇ ἁγίᾳ Βηθλεέμ, ἐπὶ τῆς
τραπέζης τῶν Χαμπεσιῶν, δι' ἀδείας ἡμῶν ἐγγράφου, ἅπαξ μετὰ
τὸ Πάσχα ἡμῶν, καὶ ἅπαξ μετὰ τὰ Φῶτα), μάλιστα δέ, διότι
ἴξευρε ὅτι αὐτὸ τὸ γένος φύσει εἶναι ὑψαλον, ὑποκριτικόν, καὶ
ἐπὶ τῷ νεωτερίζειν προθυμότατον· πολλάκις γὰρ διὰ τὴν ἀπλό- 5
τητα καὶ κουφύτητα τῶν ἡμετέρων, ἣ δὸς εἰπεῖν διὰ χάριν καὶ
φιλίαν ἐνδωσάντων καὶ ὑποχωρησάντων εἰς τὰ ζητήματα καὶ θε-
λήματα αὐτῶν, πολλῶν ἡμᾶς ἀπεστέρησαν, καὶ τὰ προνόμια ἡμῶν
ἀφήρπασαν, καὶ πολλὰ ἐνεωτέρισαν, ὡς ἡ ἱστορία συνοπτικῶς
μέχρι τοῦδε ἐδήλωσε· καὶ οὐ παύουσι καινοτομοῦντες, καὶ καιροῦ 10
δεξιῶ ἐπιτυγχάνοντες τῶν προσκυνημάτων ἡμᾶς ἀποστεροῦντες.

Καὶ γὰρ κατὰ τὸ ἀφπτ' σωτήριον ἔτος ὁ τότε ἐθνάρχης των,
ὁ ἐν Ἱερουσαλήμ Ἀβαγκέμ λεγόμενος, λαβὼν διὰ φιλίαν ἄδειαν
νὰ λειτουργήσῃ ἐν τῇ ἁγίᾳ Γεθσημανῆ, κατὰ τὴν η' ἡμέραν τῆς
ἑορτῆς τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἐπὶ τῶν μνημάτων Ἰωακείμ 15
καὶ Ἄννης, ὡς Ἰωακείμ καὶ οὗτος λεγόμενος, καὶ μεγάλην ἔχων
πρὸς τοὺς ἁγίους τὴν εὐλάβειαν, ἐλειτούργησεν ἐκεῖνον τὸν χρό-
νον μὲ ἄδειαν· ἀλλὰ τὸν δεύτερον χρόνον ὄχι ἄδειαν νὰ ζητήσῃ,
ἀλλ' οὐδὲ ψιλὴν εἶδησιν ἔδωκεν εἰς τοὺς ἡμετέρους, καὶ οὕτως
ἀπεκατέστησαν συνήθειαν τοῦτο ἄχρι τῆς σήμερον. Κατηγοροῦνται 20
ὅμως οἱ ἄθλιοι Ἀγιοταφῖται καὶ παρ' αὐτῶν σχεδὸν τῶν ὁμο-
γενῶν τους ἀδίκως, ὅτι εἶναι ἀπολίτευτοι καὶ δὲν ἔχουν ἐμπει-
ρίαν εἰς τὰ πολιτικά, καὶ δὲν πολιτεύονται μὲ τὰ ἔθνη ἐν Ἱε-
ρουσαλήμ, καὶ διὰ παραμικρά τινα προξενοῦν μεγάλα σκάνδαλα καὶ
διαφορὰς ἐπιβλαβεῖς καὶ ἐπιζημίους, καὶ σύγχυσιν ἐπιφέρουσιν εἰς 25
τὸ γένος οὐκ ὀλίγην· ἀλλ' οἱ κριτικοὶ νομίζω, ὅτι ἀποδίδουσιν ὅλα
τὰ δίκαια, καὶ μεγάλα δίκαια, πληροφορούμενοι ἐκ τῆς ἀληθοῦς ταύ-
της ἱστορίας τὴν ἀλήθειαν. Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν.

Λοιπὸν κατὰ τὸν νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἀφπθ' ἔτους ἀπῆλθεν
ὁ ῥηθεις ὑπατος εἰς τὴν ἐπιστρατείαν του, καὶ τῇ κς' μαρτίου 30
ἐπανῆλθεν αὐθις εἰς Ἰόππην τῷ αὐτῷ ἔτει· περὶ τὰ τέλη δὲ μαΐου
λαβὼν ὁ εἰς Ἱερουσαλήμ διατρίβων ἐθνάρχης τῶν Ἀρμενίων
χρυσὸν πολυάριθμον καὶ δῶρα ἱκανὰ καὶ πολύτιμα, ἔχων καὶ τὸν

ὁμόθρησκον σαρράφην τοῦ ὑπάτου συνεργόν καὶ σύμμαχον, διέ-
νευμε τὸν χρυσὸν καὶ τὰ δῶρα, καὶ δοὺς ἀναφορὰν ἀπὸ μέρους
τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ Ἀρμενίων ἔλαβε κρυφίως ὀρισμὸν, ἵνα τὸ
γένος τῶν Ἀρμενίων ἀκωλύτως καὶ ἐλευθέρως ἐκτελῆ τὰ ἔθιμα
5 τῆς θρησκείας του εἰς ὅλα τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ κοινὰ προσκυνή-
ματα, τόσον ἐντὸς τῆς Ἱερουσαλήμ, ἔνδον τοῦ ναοῦ, ὅσον καὶ
ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐν τῇ Βηθλεέμ καὶ Γεθσημανῇ, χωρὶς
νὰ παρεμποδίζωνται καὶ νὰ ἐνοχλοῦνται τὸ παράπαν ἀπὸ τῶν
Ῥωμαίων κατὰ τοῦτο, μὲ τὸ νὰ εἶναι τὰ ῥηθέντα προσκυνήματα
10 κοινὰ καὶ εἰς τὰ δύο ἔθνη, κατὰ τὰ παλαιὰ τῶν Ἀρμενίων βα-
σιλικὰ ἔγγραφα καὶ ἱερὰ αὐτόγραφα καὶ χάτι-σσερίφια. Τοῦτον
δὲ τὸν ὀρισμὸν μὲ ὄλον ὁποῦ οἱ Ἀρμένιοι κρυφίως ἔλαβον κατὰ
ἀπάτην καὶ δόλον διὰ τοῦ χρυσοῦ, ἀλλ' οὐκ ἔλαθε τοὺς ἡμετέρους
ἐν Ἱερουσαλήμ. Ὅμως τί εἶχον ποιῆσαι, εἰ μὴ πρὸς Θεὸν μόνον
15 ἐλπῖσαι; Ἀνέστησε λοιπὸν ὁ τῶν ἀβοηθήτων ταχύτατος βοηθὸς
κύριος προμάχους ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ τοὺς δύο ἐκείνους ἄνδρας,
τὸν διερμηνέα τοῦ βασιλικοῦ στρατοῦ λέγω μπεϊζαδὲ Γεωργάκην
Καρατζᾶ, καὶ τὸν ἐπιτροπικὸν τῆς Ῥωσίας μοναίου Φραγκίνην,
ἐμπνεύσαντες εἰς τὰς θεοσεβεῖς καρδίας ἐκατέρων ἔνθερμον καὶ
20 διακαῆ, φιλότιμον καὶ χριστιανικὸν ζῆλον, οἵτινες τῇ τοῦ Θεοῦ
βοηθείᾳ ἀπέδειξαν ἀκύρους καὶ ματαίας τὰς καθ' ἡμῶν περὶ τῶν
προσκυνημάτων ἐπιβουλάς καὶ σκευωρίας τῶν Ἀρμενίων. Ὁ οὖν
Ἀρμενάρχης μὴ ὑπενέγκας τὸ ὄνειδος καὶ τὴν αἰσχύνην, διαρρα-
γεις ὑπὸ τῆς λύπης του, ἀπεχρέμψατο τὴν μιανρὰν αὐτοῦ ψυχὴν,
25 ταφείς εἰς Ἰόππην. Ἀλλὰ τῷ ,αωγ' ἔτει σωτηρίῳ, τῇ κα' ἰου-
λίου, καταβάντες οἱ Ἀρμένιοι εἰς τὴν ἁγίαν Γεθσημανῇ, ἐπρέμα-
σαν παρὰ συνήθειαν εἰς τὴν ἔξωθεν κατέναντι τοῦ ἁγίου κουβου-
κλίου τοῦ Θεομητορικοῦ Τάφου κρεμαμένην ἄλυσον καὶ ἄλλας καν-
δύλας, ἄνευ εἰδήσεως καὶ ἀδείας· τὸν δὲ κανδηλάπτην ἡμῶν, θέ-
30 λοντα ἐμποδίσαι αὐτούς, ἡμιθανῆ κατέλιπον ἀπὸ τὰς πολλὰς πλη-
γὰς ὁποῦ τῷ ἔδωκαν. Ταῦτα μαθὼν ὁ θεῖος Ἄνθιμος, καὶ δοὺς
ἀναφορὰν κατ' αὐτῶν, ἐξέλαβεν ὑψηλὸν ὀρισμὸν διὰ βασιλικοῦ
αὐτογράφου ἐπικυρωμένον καὶ ἀποστείλας εἰς Ἱερουσαλήμ τῷ 1218

ὀθωμανικῶ ἔτει, κατεβίβασε τὰς ἐν τῇ Γεθσημανῇ, ὡς εἴρηται, καινοτομηθείσας τῶν Ἀρμενίων κανδήλας.

Λόγος περιαδόμενος ἐν Ἱερουσαλήμ ἐλέγετο, ὅτι ὁ Ῥουτζου-κλήης Μουσταφᾶ-πασσας κατεκράτησε τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἄγων τὰ πάντα καὶ φέρων, ὡς βούλεται, καὶ ὅτι παρ' ἐκείνῳ 5 ἰσχύει καὶ τὸ πᾶν δύναται ὁ Μανούκ σαρράφ-πασσας καὶ οἱ περὶ αὐτὸν λοιποὶ κερματισταί, οἱ πάντες Ἀρμένιοι. Αὕτη ἡ φήμη ἐν Ἱερουσαλήμ συνεχίνει τοὺς Ἀρμενίους εἰς ἄτοπα παρόλογα μανιακὰ καὶ θεοστυγῆ κινήματα· ὁ δὲ πονηρὸς Δαίμων διεθέρμανε τὰς φαντασίας τῶν φαυλοτέρων, οἱ ὅποιοι μὲ ἀσεβεστάτην καὶ 10 δαιμονικὴν γνώμην ἀπεφάσισαν νὰ καύσωσι τὸν πανσέβαστον ναὸν τοῦ πανιέρου καὶ ζωοδόχου Τάφου, ἦτοι τὸν τῆς Ἁγίας Ἀναστάσεως, εἰπόντες ἐν ἑαυτοῖς· “ Ἴδοὺ ἀρμόδιος καιρὸς νὰ πάρωμεν ἀπὸ τοὺς Ἑωμαίους τὰ προσκυνήματα καὶ νὰ τὰ κυριεύσωμεν· εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν, ἂν καὶ καύσωμεν ἡμεῖς τὸν ναόν, 15 αὐτοὶ οὔτε ἄδειαν ἠμποροῦν νὰ λάβουν διὰ τὴν ἀνοικοδόμησίν του, οὔτε τόσα ἄσπρα ἔχουν νὰ ἐξοδεύσουν· ἡμεῖς λοιπὸν τώρα καὶ δύναμιν ἔχομεν, καὶ ἄδειαν πέρνομεν, καὶ ἄσπρα διὰ νὰ τὸν ἀνοικοδομήσωμεν ἔχομεν, καὶ οὕτω κυριεύομεν καὶ αὐτὸν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα προσκυνήματα”. Λοιπὸν κατὰ τὴν λ' τοῦ σεπτεμβρίου μηνὸς 20 τοῦ αἰω' σωτηρίου ἔτους, ἡμέρᾳ Τετράδι, περὶ τὰς ἑξ ὥρας τῆς νυκτός, ἔβαλον τὸ πῦρ εἰς τὰς ἐπὶ τῶν Κατηχομένων ἐξιδιασμένας αὐτοῖς κατοικίας· καὶ ἀφ' οὗ ἐξῆψε τὸ πῦρ μετὰ ἰκανὴν ὥραν, ἤρξαντο νὰ βοῶσι καὶ νὰ κραυγάζωσι, νὰ κροτοῦσι καὶ νὰ κτυποῦσι, σπουδάζοντες τάχα νὰ τὸ σβύσωσιν. Ἐδραμον οὖν πρὸς 25 βοήθειαν οἱ ἡμέτεροι καὶ οἱ Φράγκοι· ἀλλ' οἱ ἐπάρατοι δὲν ἀφῆκαν αὐτούς, διὰ νὰ ἀνέλθωσιν εἰς τὰ οἰκήματα, λέγοντες ὅτι δὲν εἶναι χρεῖα καὶ ὅτι αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς σβεννύουσι τὸ πῦρ. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν λόγοις ἔλεγον, ἐν ἔργοις δὲ τάναντία ἔπραττον, χέοντες ἐπὶ τοῦ ἐξαφθέντος πυρὸς στάμνας ὀλοκλήρους γεμάτας 30 ἀπὸ ῥακὶ καὶ νεῦτι καὶ ἄλλας ὕλας φλογιστικάς· οἱ δ' ἐν τῷ ναῷ εὐρισκόμενοι ἔβλεπον μὲν μακρόθεν τὰς στάμνας χεομένας, ἀλλ' ἐνόμιζον ὅτι εἶναι νερόν. Ἰδόντες δὲ, ὅτι τὸ πῦρ καὶ ἡ φλόξ ἐξα-

πλοῦται περισσότερο καὶ ὡς ἀγριωτάτη λέαινα ἐξαγριούται ἔτι
μᾶλλον, καὶ ὡς χαμελαίων ἀλάσσει διάφορα χρώματα, ἤρξαντο
να ὀλοόζωσι καὶ να φωνάζωσιν, ἐπικαλούμενοι εἰς βοήθειαν καὶ
σωτηρίαν των τοῖς ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ λοιποὺς πατέρας· οἷτινες
5 παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα τὸ φρικωδέστατον τοῦτο ἰδόντες τέρας, ἔδρα-
μον κοινῶς ἀπαξάπαντες, καὶ ἔξωθεν ὅσα τὸ πρᾶγμα καὶ ὁ καιρὸς
ἀπαιτοῦσε μετὰ σπουδῆς ἔκαμαν· ἀλλὰ οἱ ἔνδον τοῦ ναοῦ οὐδόλως
ἀπώναντο, οὐδ' ὠφελήθησαν. Ἔως γὰρ να ἐξυπνήσωσιν οἱ Τοῦρ-
κοὶ θυρωροί, καὶ ἔως να ἔλθωσι καὶ να ἀνοιξωσι τὴν θύραν τοῦ
10 ναοῦ, διὰ να εἰσέλθωσιν οἱ ἐκτὸς πρὸς βοήθειαν τῶν ἐντὸς, ὑπερ-
ρίσχυσε τὸ πῦρ καὶ ἐξηπλώθη ἡ φλόξ εἰς ὄλον τὸν ναόν, ὑπερ-
βᾶσα καὶ τὴν Βαβυλωνίαν ἐκείνην κάμινον· ὅθεν καὶ τὸ να σβύσῃ
εἰς τὸ ἐξῆς ἦν τῶν ἀμηχάνων καὶ ἀδυνάτων.

Κατεκάησαν μὲν οὖν πρῶτον τὰ τῶν Ἀρμενίων οἰκήματα,
15 ἔπειτα ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Γολγοθᾶ μὲ τὰ περὶ αὐτὸν ἡμέτερα
οἰκήματα· ὑψώθη ἡ φλόξ καὶ περιέλαβε τὸν μέγαν ξύλινον μο-
λυβδοσκεπάστον κουμπέν, καὶ τὴν μὲν ἐν τῷ ναῷ καὶ ἐν τῷ
κουμπῆ πᾶσαν ξυλίνην ὕλην κατέκαυσε, τὸν δὲ μόλυβδον τοῦ με-
γάλου κουμπῆ ἀνέλυσε. Τὸ Καθολικὸν ὄλον, τὸ εὐρυχωρώτατον
20 ἱερὸν βῆμα, τὸ περικαλλέστατον τέμπλον, τὰ ἐν τῷ ἱερῷ βήματι
δύο ξύλινα σκευοφυλάκια, τὸ ἱερὸν σεδεφένιον καὶ τεχνικώτατον
πατριαρχικὸν σύνθρονον, τὰ δύο μεγάλα ἐρμάρια μετὰ τῶν ἐν
αὐτοῖς διαφόρων ἁγίων λειψάνων ἐνέπρησε πάντα καὶ κατέκαυσε.
Τὰς ὑποκειμένας ὑπὸ τὴν ἀχυβάδα τοῦ ἱεροῦ μεγάλας καὶ ἀξιο-
25 λόγους μαρμαρένιας κολώνας κατατεφρώσασα, τὴν ἀχυβάδα ἔλην
κατεκρήμνισε· τὰς δὲ εἰκόνας καὶ τὰ ἱερὰ ἄμφια, τοὺς πολυελέους
καὶ τὰ κανδήλια καὶ τὰ λοιπὰ διάφορα ἱερὰ καὶ ἀργυρόχρυσα
σκεύη, ὡς κηρὸν κατηνάλωσε καὶ διέλυσε· καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ οὐδὲν
τῶν ἐν τῷ ναῷ ἀφῆκεν ἀνέπαφον, μόνον τὴν τοῦ Ἁγίου Κου-
30 βουκλίου ἱερὰν πύλην, καίτοι περικυκλωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ πυρὸς δύο
σχεδὸν ἡμερονύκτια, οὐδόλως κατέφλεξεν, ἥτις εἰς τὸ Πατριαρ-
χεῖον ἤδη εὐρίσκεται, ἐν τῷ κάτω λεγομένῳ Συνοδικῷ, πρὸς θεω-
ρίαν τῶν ὀρώντων καὶ δοξολογίαν τοῦ ἁγίου Θεοῦ. Πύση λοιπὸν

φθορά καὶ ζημία, πόσος φόβος καὶ τρόμος, πόση ὀδύνη καὶ λύπη τῶν ἡμετέρων, καὶ πόση ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐν τοῖς πέριξ ταρᾶχῃ καὶ συστροφῇ διὰ τὸ φρικτὸν καὶ ἀνέλπιστον συμβεβηκὸς τοῦτο, ὄηλον καὶ φανερόν ἐκάστω νοῦν ἔχοντι καὶ κρίσιν.

Ἄλλ' ἐν μὲν τῇ Ἱερουσαλήμ τοιοῦτον φρικωδέστατον καὶ ἀσεβέστατον ἔργον, εἴτε μὲ κοινήν γνώμην, εἴτε μὲ μερικὴν κακοτροπίαν, εἰργάσαντο· ἐν δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει, τοῦ εἰρημένου Μουσταφᾶ-πασσα τυραννοῦντος, ἤρξαντο συγχινεῖν ὑποτρεφομένους αὐτῶν κακούς σκοπούς, ἔχοντες τὸν τύραννον εἰς ὅσα ἤθελον προθυμότερον. Ἄλλ' ὁ ἐθνῶν βουλὰς διασκεδάζων καὶ λογισμούς ἀρχόντων ἀθιτῶν Κύριος, καὶ τούτων τὰς βουλὰς διεσκέδασε· κατὰ γὰρ τὴν γ' νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἰσλαμῆ ἡμερηίου ἔτους, ἐπαναστάντων ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν Γενιτζάρων, τὸν μὲν τύραννον Μουσταφᾶ-πασσαν, τὸν ὑπερασπιστὴν αὐτῶν καὶ βοηθὸν κατέκασσαν, τοὺς δὲ ὀπαδοὺς αὐτοῦ διὰ ξίφους καὶ πυρὸς ἀπώλεσαν. Μεταξὺ δὲ τούτων τῶν τῆς ἐπαναστάσεως ἡμερῶν, τοῦ σοφωτάτου Ἀνθίμου πατριάρχου πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος καὶ τοῦ εὐκλεῶς ἤδη πατριαρχεῦντος κυρίου Πολυκάρπου τὸν ἀποστολικὸν τῶν Ἱεροσολύμων θρόνον διαδεξαμένου, οὕτω παρήλθον πέντε ἡμέραι καὶ ἠκούσθη μία φωνή, ὅτι εἰς τὸν ναὸν τοῦ Παναγίου Τάφου ἠκολούθησε πυρκαϊὰ μὲ μεγαλωτάτην ζημίαν τῶν ὀρθοδόξων Ῥωμαίων. Διεταράχθη γοῦν ὁ μακαριώτατος Πολύκαρπος, καὶ διηρέυνα ἵνα μάθῃ τί γέγονε καὶ πόθεν τὸ κακὸν τοῦτο ἐπέπεσε. Ἐν τοσοῦτῳ ἔφθασαν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ οἱ ἐξ Ἱερουσαλήμ ἀποσταλέντες ἐπίτηδες δύο πατέρες, ὁ πρωτοσύγκελλος λέγω Ἰωακείμ ὁ Κύπριος καὶ ὁ μοναχὸς Γαβριήλ ὁ ἐκ Καππαδοκίας, καὶ παραστάντες τῷ μακαριωτάτῳ Πολυκάρπῳ ἀπέδωκαν τὰ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γράμματα, ὄντα ἐπιγεγραμμένα πρὸς τὸν ἀείμνηστον καὶ σοφώτατον προκατόχον αὐτοῦ καὶ γέροντα Ἀνθιμον, καὶ ἐλεεινῇ τῇ φωνῇ δακρυρροοῦντες εἶπον πρὸς αὐτόν· “Δέσποτα ἡμῶν μακαριώτατε, οἱ Ἀρμένιοι μᾶς ἔκασαν τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως· οἱ θεοήλατοι κατέστησαν ἐρείπιον καὶ ἐλεεινὸν θέαμα ἐκεῖνον τὸν περικαλλέστατον ναὸν· ποῦ προσδραμούμεθα; πρὸς τίνα καταφύγωμεν”;

Ἐγένετο οὖν τὸ πένθος κοινὸν καὶ μέγα εἰς τοὺς Ἀγιοτα-
φίτας· οἱ τε παρόντες, οἱ τε ἀπόντες τὴν μεγίστην ταύτην συμ-
φορὰν μαθόντες, δακρυρροοῦντες, σφόδρα ἐλυπήθησαν. Ἀναγνω-
σθέντων οὖν τῶν ἐξ Ἱερουσαλήμ γραμμάτων, ἀναστενάξας ἀπὸ
5 βαθέων καρδίας ὁ μακαριώτατος Πολύκαρπος, καὶ θερμώτατα ἐπα-
φείς κρουνηδὸν δάκρυα, μεγαλοφώνως ἐβόησε λέγων· “ Δέσποτα
παντοκράτορ, παντοδύναμε, πολυέλαιε, πολυεὐσπλαγχνε, φιλόανθρωπε
καὶ μακροθύμω Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, μὴ δὴ παρίδῃς
ἡμᾶς, ἀλλ’ ἰλέω τῷ ὄμματι ἐπίβλεψον ἐπὶ τὴν ἀσθενείαν ἡμῶν
10 καὶ ἐπὶ τὰ σκηνώματα τοῦ οἴκου σου· ἐξαπόστειλον τὴν βοήθειάν
σου ἐπὶ τὸν λαόν σου, καὶ δὸς ἰσχὺν τοῖς ἀγαπῶσί σε. Δεῖξον,
Κύριε, εἰς ἡμᾶς τὰ ἀρχαῖα ἐλέη σου· αἰσχυνθεῖσαν οἱ πονη-
ρευόμενοι ἐπὶ τὸν λαόν σου καὶ ἐπὶ τὰ σκηνώματα τῆς δόξης σου,
ἔγειρον τὴν δυναστείαν σου καὶ ἀνύψωσον τὸν ναὸν τῆς δόξης σου
15 ἐν ἀγαλλιάματι καρδίας ἡμῶν· ταπεινοὶ γὰρ ἡμεῖς καὶ ἀσθενεῖς
παρὰ πάντας τοὺς κύκλῳ ἡμῶν· σὺ μόνος ὑπάρχεις ἡμῶν κατα-
φυγή· σὺ ἡ μόνη ἐλπίς ἡμῶν. Γένοιτο οὖν, Κύριε, τὸ ἔλεός σου
ἐφ’ ἡμᾶς, καθάπερ ἠλπίσαμεν ἐπὶ σέ, καὶ ἴδοιμεν τὸν περικαλλῆ
ἐκεῖνον ναὸν σου ἀνεγηγερμένον διὰ τῆς σῆς ἀντιλήψεως καὶ χά-
20 ριτος, πρὸς σὴν δόξαν καὶ αἴνεσιν”.

Ταῦτα δὲ προσευξάμενος, ἐπιστραφεὶς παρηγόρει τοὺς περὶ
αὐτὸν Ἀγιοταφίτας λέγων· “ Εἰ καὶ ὁ καιρὸς πάνδεινος καὶ ἡ
ἀνάγκη τῶν ὀρθοδόξων μεγάλη, καὶ ἡ ἔνδεια ἡμῶν πολλή, ἀλλ’
ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις τὰ πάντα νικήσει, καὶ ἐκ τῶν ἀπόρων καὶ
25 ἀδυνάτων τὰ πάντα προφθάσει, καὶ τὸν θεῖον ἐκεῖνον ναὸν του
πάλιν ἀνακτίσει· μόνον ἐστὲ σταθεροὶ καὶ εὐέλπιδες, καὶ ἔχετε
ἐν πληροφωρίᾳ πίστεως τὴν ἐλπίδα σας εἰς Χριστὸν τὸν Θεόν”.

Τοιαῦτα δὲ καὶ τοὺς οἰκείους νουθετήσας, εὐθύς ἐφρόντισε νὰ δη-
λοποιήσῃ τὰ συμβάντα πρὸς τοὺς πανεκλάμπρους αὐθέντας καὶ
30 ἡγεμόνας, καὶ πρὸς τὸν τότε παναγιώτατον καὶ οἰκουμενικὸν πα-
τριάρχην κύριον Καλλίνικον, τὸν ἀπὸ Μουδανίων ὀρμώμενον, καὶ
πρὸς τοὺς λοιποὺς ἐνδημοῦντας ἁγίους ἀρχιερεῖς, καὶ πρὸς τοὺς
προκρίτους τοῦ γένους. Καὶ μετὰ τοῦ ἐκλαμπροτάτου πείζαδὲ Δη-

μητρίου Μουρούζη, τοῦ ἀκροτάτου ζηλωτοῦ καὶ προστάτου τοῦ Παναγίου Τάφου, τοῦ τότε τὰ τῆς δραγουμανείας τῆς ὀθωμανικῆς Ὑψηλῆς Πόρτας διακυβερνῶντος καὶ διέποντος, ἰδίως συνομιλήσας εἰς πλάτος μεγάλην καὶ πολλὴν ἔλαβε τὴν παρηγορίαν· διότι, καθὼς ἡ μακαριότης του ἐπόθει τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ναοῦ, οὕτω καὶ ἡ ἐκλαμπρότης του ὑπέσχετο νὰ ἐξομαλίσῃ πᾶσαν τοῦ ἔργου δυσ- 5 χέρειαν καὶ νὰ διενεργήσῃ τὴν εἰς τοῦτο ἄδειαν.

Τῇ γοῦν ἐφεξῆς Κυριακῇ, γενομένης πληρεστάτης συνόδου ἐν τῷ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου Πατριαρχείῳ, παρόντος καὶ τοῦ μακαριωτάτου μετὰ τῶν περὶ αὐτόν, ἀνεγνώσθησαν εἰς ἐπήκοον πάν- 10 των παρρησία τὰ ἀπὸ Ἱερουσαλήμ ἐλθόντα γράμματα, καὶ πάντες ἀκούσαντες καὶ ἀκριβῶς μαθόντες πάντα τὰ ἐν τῷ ναῷ συμβάντα, περιήλγησαν καὶ ἐδεινοπάθησαν, καὶ πάντες ὁμοῦ ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ καὶ γνώμῃ εἶπον πρὸς τὸν μακαριώτατον· “ Ἀνάλαβε, μακαριώτατε δεσποτα, τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνοικοδομήσεως, καὶ ὅλοι μας συντρέχομεν, ὅλοι μας βοηθοῦμεν· δὲν ἀνεχόμεθα παν- 15 τελῶς τὴν στέρρησιν ἐκείνου τοῦ θείου ναοῦ, δὲν παραχωροῦμεν διόλου τὴν δόξαν τοῦ γένους ἡμῶν εἰς ἄλλα ἔθνη· μὴ δειλιάσης, μὴ δυνατὸς ὁ κύριος καὶ σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, εἰς δὲν ἐλπίζομεν· βάλε ἀρχὴν καλὴν ἀμέσως χωρὶς ἀναβολῆς καιροῦ, καὶ συγκίνησον τὰ πρὸς τὴν ἀνοικοδόμησιν”. Καὶ ἤρξαντο νὰ καταγράψωσι κατ’ ὄνομα ἐν καταστίχῳ διώρισαν δὲ νὰ ἐκδοθῶ- 20 σιν εἰς ὅλους τοὺς ἀπανταχοῦ ὀρθοδόξους καὶ ἐγκύκλιοι συνοδικαὶ ἐπιστολαὶ ἐν τύποις, πρὸς κοινὴν συνδρομὴν καὶ βοήθειαν τῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ περιωνύμου ἐκείνου ναοῦ. Ἐκ τῆς κοινῆς γοῦν ταύτης προθυμίας καὶ τοῦ ἐνθέρμου ζήλου τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χρηστοτέρας ἀνέλαβεν ὁ μακαριώτατος τὰς ἐλπίδας, καὶ τῷ δεσπότη Χριστῷ εὐχαριστήσας, καὶ βοηθὸν μετὰ δακρῶν ἐπικαλεσάμενος καὶ τὸ πᾶν ἔργον εἰς αὐτὸν ἀναθέμενος, καὶ εἰς αὐτὸν ἐλπίζων ἀδιστακτως, ἤρξατο ἀμέσως νὰ συγκινή καὶ νὰ 30 φροντίσῃ πρῶτον περὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς βασιλικῆς ἀδείας.

Ἄλλ’ ἐν ᾧ ὁ ἐνθερμος ζηλωτὴς ἐκλαμπρότατος πειζαδὲς καὶ τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας γενικὸς διερμηνεὺς κύριος Δημήτριος Μου-

ρούζης ἐσχέδιασε τὴν πρὸς τὸν ἄνακτα σουλτὰν Μαχμούτη δ' κοι-
νήν τοῦ γένους ἀναφορὰν περὶ τῆς ἀδείας, ἐγένετο αὐτῶ βασι-
λικὴ προσταγή, ἵνα συναπέλθῃ εἰς τὸ στρατόπεδον μετὰ τοῦ τότε
ῤεῖζ - ἐφένδῃ Γαλίπη. Παρέδωκεν οὖν τὰ σχέδια ταῦτα τῷ τοπο-
5 τηρητῇ αὐτοῦ εὐγενεστάτῳ ἄρχοντι σπαθάρῃ κυρίῳ Ῥωσσέτῳ,
παραγγείλας αὐτῶ, ἵν' ἐνεργῇ πάντα κατὰ τὴν γνώμην τοῦ μακα-
ριωτάτου, συνειδυίας καὶ διευθυνούσης πᾶσαν πρᾶξιν τῆς ἐκλαμ-
προτάτης κούρτης τῶν Μουρούζηδων. Παραλαβὼν οὖν ὁ εἰρημένος
ἄρχων σπαθάρης τὴν περὶ τούτων φροντίδα, τὸν ἴσον ζῆλον ἐπε-
10 δείξατο, καὶ εἰς ἀρμόδιον καιρὸν διήγειρε τὸν μακαριώτατον νὰ
ζητήσῃ παρὰ τοῦ βασιλέως μὲ τὴν κοινήν τοῦ γένους ἀναφορὰν
τὴν ἀδειαν τῆς ἀνοικοδομήσεως καὶ ἐπισκευῆς τοῦ πυρποληθέντος
ναοῦ. Ἄνευχεθείσης γοῦν τῆς ἀναφορᾶς τῷ βασιλεῖ, ἐπέτρεψε
διὰ βασιλικοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἀναφορὰν αὐτογράφου νὰ ἀνοικοδο-
15 μηθῇ ὁ πυρποληθεὶς ναὸς τῆς Ἁγαστάσεως, ὡς τὸ πρότερον.
Ἐγράφη οὖν καὶ ἐξεδόθη ὁ ὑψηλὸς βασιλικὸς ὀρισμός, τὸν ὅποιον
παραλαβὼν ὁ μακαριώτατος ἐχάρη μεγάλως, ὁμοίως καὶ ὁλος ὁ
εὐσεβὴς καὶ ὀρθόδοξος λαός.

Ἐφρόντισεν οὖν ἡ μακαριότης του εὐθὺς καὶ πρῶτον περὶ
20 εὐρέσεως καλοῦ μουπάσσιρη, τοῦ ἀπὸ μέρους τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας
μέλλοντος ἐπιστατήσῃ ἐν Ἱερουσαλήμ εἰς τὴν ἀνοικοδομήσιν·
προαισθανόμενος γὰρ τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τῶν ἄλλοεθνῶν συμ-
βησόμενα κακὰ καὶ δεινὰ ἐφρόντισεν, ἵνα ἦ ὁ διορισθησόμενος
μουπάσσιρης τίμιος, πρᾶος, ἡσυχος, ἔντιμος, καὶ πρὸ πάντων
25 ἀδωρόληπτος. Τοιοῦτον δ' εὐρών τὸν Ἐλμάς-πασσα-ζαδὲ Ἀπδιρ-
ραχίμ-πιεὶ λεγόμενον, καὶ πρὸ πάντων τὰ δέοντα συμβουλεύσας,
καὶ ὡς ἀνίδεον τῶν τῆς Ἱερουσαλήμ ἱκανῶς ὀδηγήσας καὶ νουθε-
τήσας, ἀπέστειλεν εἰς Ἱερουσαλήμ μετὰ τοῦ βασιλικοῦ ὑψηλοῦ
προστάγματος καὶ ὀρισμοῦ τῷ σωτηρίῳ ἔτει, τῇ λα' μαρ-
30 τίου, συναποστείλας μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἐξ Ἱερουσαλήμ προστα-
λέντα, ὡς εἴρηται, πρωτοσύγκελλον Ἰωακείμ Κύπριον, χειροθεσίᾳ
ἀρχιμανδρίτην γενόμενον. Τούτων δὲ τὴν διὰ ξηρᾶς εἰς Ἱερου-
σαλήμ φέρουσαν ἀψαμένων, ἐφρόντισε· δεῦτερον ὁ μακαριώτατος

καὶ περὶ τῆς κατ' ἀρχὰς ἀναγκαίας πρὸς τὴν οἰκοδομὴν ὕλης, τὴν
ὁποίαν προετοιμάσας ἐναύλωσε καράβιον καὶ εἶχεν ἑτοιμον, καὶ
ὁὐκ ἔπαυεν ἡμέραν καὶ νύκτα κοπιῶν καὶ φροντίζων διὰ ὅλα τὰ
ἀνήκοντα εἰς αὐτὸ τὸ μέγα καὶ θεῖον ἔργον, συγκαλῶν καὶ παρα-
κινῶν κάθε ἓνα εἰς συνδρομὴν καὶ βοήθειαν, προετοιμάζων τὰ 5
ἀναγκαῖα καὶ χρειώδη, διευθετῶν τὰ καθέκαστα κατ' ὄνομα, συν-
ελεύσεις ἰδιαιτέρας ἀνὰ πᾶσαν Κυριακὴν ποιῶν τῶν γενικῶς τότε
διορισθέντων ἐπιτρόπων καὶ λοιπῶν εὐσεβῶν ζηλωτῶν, προθυμο-
ποιῶν καὶ ἐξάπτων τὸν ζῆλον τῶν εὐλαβῶν καὶ ἐμφυτεῶν κοινῶς
εἰς ὅλους πόθον διακαῆ καὶ σπουδὴν ἄκραν, καὶ ἐν λόγοις καὶ 10
ἐν ἔργοις πραγματικῶς. Διαλογιζομένου δὲ περὶ τοῦ εἰς τοῦτο
τὸ μέγα ἔργον ἐπιστατήσαντος ἀρχιτέκτονος (ἔδει γὰρ εἶναι τοῦτον
γενναῖον καὶ προθυμότατον), ἰδοὺ καὶ ὁ βασιλικὸς ἀρχιτέκτων
Κομνηνὸς ὁ Μυτιληναῖος, ἐκ Θεοῦ ἐμπνευσθεὶς, αὐτόκλητος ἐλθὼν
πρὸς τὴν μακαριότητά του, λέγει· “Δεσπότη μου μακαριώτατε, 15
εἶμαι ἐτοιμότατος καὶ θέλω νὰ ἀπέλθω εἰς Ἱερουσαλὴμ νὰ δου-
λεύσω τὸν Κύριόν μου Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ μὲ ἄκραν μου προ-
θυμίαν καὶ χαρὰν νὰ κοπιᾶσω καὶ νὰ βιάσω τὰς χεῖράς μου μὲ
τὰ ἅγια ἐκεῖνα χρώματα. Δός μοι λοιπὸν τὴν μακαρίαν σου εὐχὴν
καὶ εὐλόγησόν με πατρικῶς”. Ἰδὼν δὲ ὁ μακαριώτατος τὸν πολὺν 20
πόθον καὶ τὴν μεγάλην προθυμίαν τοῦ ἐπισήμου ἀρχιτέκτονος,
ἐδάκρυσεν ἐν ἀγαλλιάσει καρδίας, καὶ ἐδόξασε τὸν σωτῆρα Κύριον,
τὸν ἐμπνέοντα εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν τοιοῦτον πόθον ἀρετῆς,
καὶ μακαρίσας τὸν ἀρχιτέκτονα εὐλόγησε καὶ ἐπευχθήτη αὐτῷ πᾶν
αἴσιον. Καὶ ὁ μὲν Κομνηνὸς κάλψας παραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ 25
μαῖστορας καὶ τέκτονας καὶ τὴν ὡς εἴρηται προετοιμασθεῖσαν
ἀναγκαίαν ὕλην, τῇ γ' μαΐου ἀνεχώρησεν ἀπὸ Κωνσταντινουπό-
λεως· μεθ' οὗ συναπῆλθε καὶ τις τῶν σαρράφιδων χατζῆ-Γιωβιά-
νης λεγόμενος, καὶ ὁ προρρηθεὶς μοναχὸς Γαβριὴλ Καππαδόκης,
ὁ προαπὸσταλεὶς ἐξ Ἱερουσαλὴμ μὲ τὰ γράμματα. Τότε διορι- 30
σθέντες ἀπεστάλησαν ἀπ' Ἱερουσαλὴμ καὶ ἑξάρχου εἰς ὅλας τὰς
ἐπαρχίας μετὰ τῶν ἐγκυκλίων συνοδικῶν ἐπιστολῶν, χάριν ἐλέους
καὶ βοήθειας τοῦ Παναγίου Τάφου.

Ἄλλ' ἐν μὲν τῇ Κωνσταντινουπόλει τοιαῦτα ἐγένοντο, οἷα ὁ λόγος καθιστόρησεν· ἐν δὲ τῇ Ἱερουσαλήμ μεγάλη ταραχή καὶ σύγχυσις, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς πυρκαϊᾶς καὶ μετὰ τὴν πυρκαϊάν. Καὶ ὁ μὲν ὀρθόδοξος λαὸς συνεστρέφετο καὶ ἄκρως ἐλυπεῖτο διὰ
5 τὴν ζημίαν τοῦ περικαλλεστάτου ἐκείνου ναοῦ, οἱ δὲ Ἀρμένιοι, μὴ δυνηθέντες νὰ ὑποκρύψωσι τὴν κακουργίαν των, ἐκρύπτοντο ὡς κακοῦργοι, διὰ νὰ φύγωσι τὴν κατηγορίαν, καὶ ἐξεκένωσαν τοὺς θησαυροὺς των εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐκεῖ δυνατῶν πρὸς ὑπεράσπισιν ἑαυτῶν, καὶ ἐπιστηριζόμενοι εἰς τὰ πλούτη των καὶ εἰς
10 τὴν εὐνοίαν τοῦ τυράννου Μουσταφᾶ-πασσα (οὐπω γὰρ εἶχε φθάσει εἰς τὰς ἀκοάς των ἐν Ἱερουσαλήμ ἢ καταστροφή καὶ ἀπώλειά του), ἐφέροντο πάλιν αὐθαδῶς οἱ ἀναίσχυντοι καὶ ἐτοιμάζοντο νὰ ἀνέβουν ἐκεῖθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ τελειώσουν τοὺς κακοὺς σκοποὺς των. Διορισθεὶς οὖν ἐξ αὐτῶν ἕνας βαρδαμπέτης
15 μέγας, ἠτοιμάζετο διὰ νὰ ἀνέβῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν· πλὴν δὲν ἐπέρασε πολὺ καὶ ἔφθασεν ἡ φήμη καὶ εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅτι ὁ Μουσταφᾶ-πασσας κακηγᾶκως ἀπώλετο. Ἐταράχθησαν οὖν οἱ Ἀρμένιοι καὶ σφόδρα ἐλυπήθησαν, ὡς ἐκπεσόντες τῶν μεγάλων ἐλπίδων τους· ἀλλὰ δὲν ἤθελον νὰ φαίνωνται μήτε ὡς λυπούμενοι,
20 μήτε πῶς ἄφησαν τὴν ἐτοιμασίαν τοῦ πηγαίμου των, μήτε πῶς οἱ σκοποὶ των ἐματαιώθησαν καὶ ἔλαβον μεταβολήν· ὅθεν καὶ ἀργοετοιμάζοντο καὶ εἰς τὰ τῆς ἀποδημίας των κατεγίνοντο, καὶ ἐπρόσμενον νὰ τοῖς ἔλθῃ ἀπόκρισις καὶ γνώμη ἀπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πλουσίων ἀμηνάδων τους περὶ τοῦ κινήμου
25 των. Ἦλθε ἵ λοιπὸν μετὰ καιρὸν ἡ ἀπόκρισις, ὅτι ἐπειδὴ ἐκινήθησαν διὰ τὸ κοινὸν καλόν, νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸν σκοπὸν τους καὶ νὰ ἀναβῶσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν μὲ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα καὶ χρειώδη. Ἐπειδὴ οὖν ἔλαβον τοιαύτην ἀπόκρισιν, ἐκίνησαν καὶ ἔφθασαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, τοὺς ὁποίους ὑπεδέχθησαν οἱ ἐν
30 Κωνσταντινουπόλει ἀμηνάδες, τυφωθέντες ἔτι μᾶλλον μὲ τὸν ἐρχομὸν τους; καὶ ἐπαιρόμενοι εἰς τὰς φαντασιώδεις ἐλπίδας των καὶ συγκινούμενοι καθ' ἡμέραν ὑπεθερμαίνοντο καὶ συνεσκέπτοντο νὰ εὕρωσιν ὁδοὺς καὶ τρόπους· καὶ φρονοῦντες ἀνοήτως, ὅτι διὰ των

χρημάτων τὰ πάντα γίνονται, ἐξεκένωσαν τοὺς θησαυροὺς των, ἐλπίζοντες νὰ κερδήσωσι τοὺς ματαίους σκοποὺς των.

Καὶ τοιαῦτα μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑποκρυπτόμενοι ἐνήργουν οἱ Ἀρμένιοι· ὅσα δ' ἐν Ἱερουσαλήμ ἔδρασαν, τίς ἂν δύναιτο διηγήσασθαι λόγος; Φθιάσαντος γὰρ ἐκεῖ τοῦ προειρημένου βασι- 5
λικοῦ μουπάσσιρη, καὶ τὸ τῆς ἀδείας βασιλικὸν πρόσταγμα ἐπὶ κριτηρίου ὡς ἔθος ἀναγνῶναι καὶ εἰς πρᾶξιν βαλεῖν τὰ προστα-
τόμενα θέλοντος, κατεταράχθησαν, καὶ τῷ τότε μουφτῆ, Χασάν-
ἐφένδη λεγομένῳ, προσπεσόντες καὶ ἰκανὴν ποσότητα δόντες ἐμ-
πόδισαν δι' αὐτοῦ τὴν τοῦ ὀρισμοῦ ἀνάγνωσιν καὶ ἐνέργειαν, ἐπὶ 10
προφάσει τοῦ ὅτι λείπει ὁ μουλλάς τῆς Ἱερουσαλήμ (οὐ γὰρ ἦν εἰσέτι ἐνδεδημηκῶς, περιεμένετο δέ), καὶ ὅτι ἀπόντος τοῦ μολλά τὸ νὰ ἀναγνωσθῆ ὁ ὑψηλὸς ὀρισμὸς εἶναι ἄτοπον καὶ ἀνάρμοστον·
ἔθεν ἔμεινε καὶ τὸ ἔργον τῆς θείας οἰκοδομῆς ἀνεέργητον. Ἄλλ'
οὐκ ἐπὶ πολὺ· ὁ γὰρ τοπάρχης καὶ σατράπης τῆς Δαμασκοῦ 15
Γκιέντζ χατζῆ-Γιουσούφ-πασσας γράψας πρὸς αὐτὸν τὸν εἰρημέ-
νον μουφτῆν καὶ πρὸς τὸν μουσελλήμην καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς
τὰ δέοντα, ἀπέστειλε εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ τὸν σιλιχδάρη του (σπα-
θάριον) Γιουσούφ-αγα, διορίσας αὐτὸν μουπάσσιρην ἀπὸ μέρους
του, διὰ νὰ συμβοηθῆ τῷ βασιλικῷ μουπάσσιρῃ εἰς τὰ τῆς ἀνοι- 20
κοδομήσεως. Ἐν τοσοῦτῳ ἔφθασε καὶ ὁ νέος μουλλάς τῆς Ἱερο-
σαλήμ. Ἀνεγνώσθη οὖν ὁ ὑψηλὸς ὀρισμὸς ἐπὶ συνελύσεως τῶν
πάντων εἰς τὸ κριτήριον, ὡς ἔθος, καὶ ἤρξατο τὸ ἔργον τῆς οἰ-
κοδομῆς. Καὶ δὴ πρῶτον ἀνεστηλώθη δίπτυχος ἡ Ἁγία Πόρτα
τοῦ ναοῦ κατὰ τὴν ἐν Ἰουλίῳ τοῦ ρωθ' σωτηρίου ἔτους. Ὡς 25
οὖν εἶδον οἱ Ἀρμένιοι, ὅτι καὶ τὰ σκοπούμενά των ἐματαιώθησαν,
καὶ τὰ διανεμηθέντα ἄσπρα των εἰς μάτην ἐξωδεύθησαν, ἄλλους
τρόπους μετεχειρίσθησαν τῆς καθ' ἡμῶν κακίας των, καὶ ὑποκι-
νήσαντες τοὺς χαζιελέδες τῶν ἐντοπίων διήγειραν καθ' ἡμῶν οἴ-
τινες ἐπιδραμόντες ἐνοπλοι εἰς τὸν ναόν, τῇ ἀδείᾳ μέντοι καὶ εἰ- 30
δήσει τοῦ εἰρημένου μουφτῆ, ὥρμησαν κατὰ τῶν μαϊστόρων καὶ
ἤρξαντο νὰ τοὺς κτυπῶσι μὲ τὰ τουφέκια· διασκορπισθέντων δὲ
πάντων, ἄλλοι ἐκρήμνιζον τὰς ἀναβαθμίδας καὶ σκαλωσίας τὰς

ἔμπροσθεν τῆς θύρας τοῦ ναοῦ στημένας ἔσωθεν ἄλλοι ἐκυν-
γοῦσαν τοὺς μαστόρους καὶ λοιποὺς πατέρας, ἄλλοι ἐζήτουν τὸν
κάλφα καὶ τοὺς μουπάσσιρηδαίς, ἄλλοι ἔτρεχον καὶ περιεφέροντο
μέσα εἰς τὸν ναὸν ὡς μαινόμενοι μὲ ἀτάκτους φωνὰς καὶ ἄλλο-
5 κότες κραυγὰς καὶ ἀγρίους ἀλλαλαγμοὺς. Ὅποῖος λοιπὸν φόβος
καὶ τρόμος περιέλαβε τοὺς δυστυχεῖς τεχνίτας καὶ λοιποὺς πατέ-
ρας τότε, κάθε φρόνιμος ἄς τὸ συμπεράνη.

Κατέπαυσεν οὖν τὸ ἔργον τῆς θείας οἰκοδομῆς, καὶ μετακλη-
θέντες ἐπὶ κριτηρίου ὑπὸ τῶν κρατούντων ἐπροστάχθημεν ἐντόνως,
10 ἵνα παυσώμεθα τῆς ἀνοικοδομήσεως. ἕως οὗτο γράψαντες οἱ Ἀρμέ-
νιοι πρὸς τοὺς ἐδικοὺς των εἰς Κωνσταντινούπολιν λάβωσι τὰς
ἀποκρίσεις· λογοτριβῆς δὲ γενομένης περὶ τῆς διορίας, ἐκρίθη εὖ-
λογον νὰ δοθῆῃ προθεσμία τοῖς Ἀρμενίοις διάστημα ἡμερῶν μιᾶς
καὶ ἐξήκοντα. Ἐγράψαν οὖν οἱ Ἀρμένιοι καὶ ἀπέστειλαν διὰ τα-
15 χυδρόμων εἰς Κωνσταντινούπολιν (οὐ γὰρ ἤδεισαν οἱ κακοῦργοι
τὰς ἐκεῖ γενομένας μεταξὺ ἡμῶν καὶ αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ὑπερτάτου
κριτηρίου κρισολογίας), δεινολογοῦντες καὶ δυσφοροῦντες ὑπὲρ τῆς
δοθείσης ἡμῖν ἀδείας· καὶ ἐζήτουν παρ' αὐτῶν τῶν ἀμηράδων τους,
ἵνα ἀνοικοδομήσωσι καὶ ἐκεῖνοι κἂν τὰ ἐξειδιασμένα αὐτοῖς μέρη,
20 καὶ νὰ τοῖς προφθάσωσι τὴν ἄδειαν ἢ ἄλλην τινὰ βοήθειαν τὸ
ὀγληγορώτερον, καθότι ἐζήκοντα καὶ μίαν μόνον ἡμέραν ἔλαβον
προθεσμίαν· συναπέστειλαν δὲ μετὰ τῶν γραμμάτων τούτων καὶ
ὅσα εἶχον ἔγγραφα καὶ νομικὰς ἀποδείξεις καὶ ἴσα ὀρισμῶν ψευ-
δεπιπλάστων καὶ κατ' ἀπάτην καὶ δόλον ἐκδεδομένων, καὶ περιέ-
25 μενον ἀτενῶς τὰς παρ' ἐκείνων χαροποιὰς καὶ ἐπιθυμητὰς ἀπο-
κρίσεις.

Καὶ ταῦτα μὲν διενήργουν δολιοτρόπως εἰς Ἱερουσαλήμ οἱ
Ἀρμένιοι· ἐν δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει τολμήσαντες ἔδωκαν ἐν
μιᾷ Παρασκευῇ κατὰ τὸ Σκούταρι ἀναφορὰν πρὸς τὸν βασιλεῖα,
30 προσκλαιόμενοι καθ' ἡμῶν, ὅτι ἀδικοῦμεν αὐτοὺς καὶ ἀποστεροῦμεν
ἀπὸ τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ προσκυνήματα, καὶ ἰδιοποιούμενοι ταῦτα
ἀδίκως καὶ παραλόγως ἔχομεν σκοπὸν νὰ τοὺς ἀποδιώξωμεν ὅλως
δι' ὄλου, ὅχι μόνον ἀπὸ τὸν ναὸν καὶ ἀπὸ τὰ προσκυνήματα, ἀλλὰ

καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν πόλιν τὴν Ἱερουσαλήμ. Ὁ γοῦν βασιλεὺς ἀνα-
 γνοὺς τὴν ἀναφορὰν των, ἐκατάλαβε μὲν τὴν δολιοτροπίαν των,
 ἀλλὰ διὰ τὰ δημοσιευθῆ ἢ κακία των καὶ τὰ φανερωθῆ ἢ δι-
 καιοσύνη του, ἐπρόσταξε τὰ συστηθῆ κριτήριον ἐκ τῶν μεγίστων
 κριτῶν καὶ μεγιστάνων, τῆ γνώμη καὶ ἀδεία τοῦ ὑπερτάτου τῶν 5
 σοφῶν σσεῖχουλισλάμη, καὶ τὰ ἐξετασθῆ νομίμως καὶ κανονικῶς
 ἢ διαφορὰ τῶν δύο ἔθνῶν· καὶ γενομένης ἀκριβοῦς ἐξετάσεως καὶ
 νομικῆς ἀποφάσεως, τὰ ἀνενεχθῆ δι' ἰλαμίου καὶ ἀναφορᾶς πρὸς
 τὸ κράτος του. Συνῆλθον οὖν κατ' ἐκλογὴν τοῦ τότε μουφτῆ
 (σσεῖχουλισλάμη) Δουρῆ-ζαδὲ-Σεγιδὸ Ἀπδουλλάχ-ἐφένδῆ κριταὶ καὶ 10
 διαίτηταὶ τῆς διαφορᾶς ταύτης ἀπὸ μὲν τῶν σοφολογιωτάτων κρι-
 τῶν καὶ οὐλαμάδων ὁ Ἐμμίν-πασσα-ζαδὲ-Μεχμέτ-Ἐμίν-ἐφένδῆς,
 πρώην μὲν Ἀνατὸλ-καζασκερῆ, τότε δὲ Ρούμελη-καζασκερῆ πα-
 γιέν, ἕτοι βαθμόν, ἔχων· ὁ Μεχμέτ-Ταχίρ-ἐφένδῆς, πρώην μὲν
 Σταμπὸλ-ἐφένδισῆ, τότε δὲ Ἀνατὸλ-καζασκερῆ παγιέν ἔχων· ἀπὸ 15
 δὲ τῶν μουδερρίσιδων ὑπὸ τῆ ἐφορίᾳ τῶν ἀνωτέρω κριτῶν ὁ φετβά-
 ἔμινῆ Μεχμέτ Ῥασσίδ-ἐφένδῆς ὁ κασάμη-ἀσκερῆ Σεγιδὸ Σουλεϊ-
 μάν-ἐφένδῆς· ἀπὸ δὲ τῶν ριτζάλιδων τοῦ Ὑψηλοῦ Δεβλετίου ὁ
 ρεῖζ-ἐφένδῆς Μεχμέτ-Ἐμίν-Βαχιδὸ-ἐφένδῆς, ὁ πρώην δεφτερόδρης
 Γρυσουφ-Ἀγγιάχ-ἐφένδῆς, ὁ τεραχανὲ-ἐμινῆ Ἀχμέτ-Ἀζίζ-ἐφένδῆς. 20
 Ἐκ τούτων οὖν τῶν ἀνωτέρω συνεκροτήθη τὸ γένικόν κριτήριον,
 οἵτινες ἐζήτησαν καὶ ἀπὸ τὰ δύο ἔθνη, ἵνα διορίσῃ καθε γένος
 ἐπιτρόπους πληρεξουσίου, ἀντιπροσωποῦντας ἑκατέρους.

Ὁ οὖν μακαριώτατος Πολύκαρπος μετὰ τοῦ τότε ἀπὸ Μυτι-
 λήνης παναγιωτάτου κυρίου Ἱερεμίου τοῦ Κρητὸς καὶ τῆς ἀγίας 25
 καὶ ἱεράς Συνόδου καὶ τῶν ὑψηλοτάτων αὐθεντῶν καὶ ἡγεμόνων,
 καὶ τοῦ ἐκλαμπροτάτου πεῖζαδὲ Παναγιωτάκη Μουρούζη, τοῦ το-
 ποτηρητοῦ ὄντος τότε τῆς μεγάλης δραγουμανείας, καλῶς συσκε-
 ψάμενοι διώρισαν κατὰ τὴν ὑψηλὴν προσταγὴν ἐπιτρόπους πλη-
 ρεξουσίου τοῦ ἡμετέρου γένους, ἀπὸ μὲν τῆς ἀγίας καὶ ἱεράς 30
 Συνόδου τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης κύριον Γεράσιμον, τὸν
 μητροπολίτην Ἰκονίου κύριον Κύριλλον· ἀπὸ δὲ τῶν Ἀγιοταφιτῶν
 τὸν μοναχὸν Προκόπιον Ναζιανζηνόν, τὸν μοναχὸν Μητροφάνη

Προυσηγόν, ἀπὸ δὲ τῶν ἐγκρίτων τὸν τιμιώτατον ἐν πραγματευ-
ταῖς κῦρ Χάμμα Φάγρι Λαοδικέα, καὶ τὸν τιμιώτατον κῦρ Νικο-
λάκη Καστρινόν. Διώρισαν δὲ καὶ οἱ Ἀρμένιοι ἀπὸ μέρους των
μίαν ἀγέλην· ἀλλ' οἱ ἑπτὰ μόνον παρεστάθησαν, τῶν ἄλλων
5 πάντων ἀποβληθέντων καὶ ἀποδιωχθέντων.

Συνήλθον οὖν οἱ κριταὶ εἰς ῥητὴν ἡμέραν, καὶ συσταθέντος
τοῦ μεγάλου κριτηρίου παρέστησαν ἀντιπροσωποῦντες οἱ Ἀρμέ-
νιοι ἐνάγοντες καὶ οἱ ἡμέτεροι ἐναγόμενοι. Ἠρώτησαν οὖν τοὺς
Ἀρμενίους οἱ κριταί, τί ζητοῦσι καὶ περὶ τίνων ἐνάγουσι τοὺς
10 Ῥωμαίους· οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν· “Τὰ ὅσα ἡμεῖς ζητοῦμεν καὶ
περὶ ὧν ἐνάγομεν τοὺς Ῥωμαίους, εἶναι πάντα εἰς πλάτος ἐγγε-
γραμμένα εἰς τὴν ἀναφορὰν”. Εἶπον αὐτοῖς οἱ κριταί· “Ναὶ μὲν
εἰσὶν ἐγγεγραμμένα, ἀλλ' ὀφείλει καὶ ἀπὸ στόματος λέγειν ὁ ἐνά-
γων τὰ περὶ ὧν ἐνάγει, ἵνα κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ ἐνάγοντος
15 καὶ κατὰ τὴν ἀπολογία τοῦ ἐναγομένου ἐπικριθῆ ἢ διαφορὰ καὶ
γένηται· ἢ ἀπόφασις, κατὰ τὸν τοῦ δικαίου ὀρθὸν λόγον”. Ἠρ-
ῶσαντο βατταρίζειν καὶ λέγειν ἀπὸ στόματος ὅσα ἢ δολιοτροπία καὶ
κακία των τοῖς ὑπαγόρευε, χωρὶς νὰ ἠμποροῦν νὰ ἀποδείξουν καὶ
νὰ παραστήσουν τὸ δίκαιον· οἱ δὲ κριταὶ μὴν ὑποφέροντες πλέον
20 νὰ ἀκούωσι τὰ παράλογα καὶ παράφορα αὐτῶν ζητήματα καὶ
προβλήματα, ὠνείδισαν αὐτοὺς καὶ σιωπῆσαι ἐπρόσταξαν. Εἶτα
ἠρώτησαν ἡμᾶς λέγοντες· “Διὰ τί ἀδικεῖτε τοὺς Ἀρμενίους, ἰδιο-
ποιούμενοι τὰ προσκυνήματα; καὶ ὑποίας ὑπεραπολογίας ἔχετε εἰς
τὰς προτάσεις καὶ ζητήσεις τῶν Ἀρμενίων”; Ἀπεκρίθημεν καὶ
25 ἡμεῖς, ὅτι “Τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ προσκυνήματα εἶναι ἄνωθεν καὶ
ἐξ αὐτῆς τῆς ἀλώσεως ἀπ' ἀρχῆς τῶν Ῥωμαίων· αὐτοὶ οἱ ἴδιοι
πορθηταὶ καὶ ἀλωταὶ τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ οἱ λοιποὶ καθεξῆς κρα-
ταιότατοι βασιλεῖς ὁμολογοῦσι διὰ τῶν ἀναντιρρήτων καὶ ἰσχυρο-
τάτων αὐτῶν βασιλικῶν θεσπισμάτων καὶ αὐτογράφων (χατ-σσερι-
30 φίων), καὶ αὐτοὶ ἀπολογοῦνται ἀνθ' ἡμῶν καὶ ἀποκρίνονται εἰς
τὰς τῶν φίλων μας Ἀρμενίων ἀδίκους καὶ παραλόγους προτά-
σεις”. Καὶ ἔχοντες ἀνα χεῖρας τὸν ἀγῶνα τοῦ Ὁμερ-Χαττάπ
καὶ τὸ χατ-σσερίφι τοῦ σουλτάν Σελίμη α', καὶ τὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ

Κανονῆ-σουλτάν Σουλεϊμάν, δεδώκαμεν ἀμέσως τοῖς εἰρημένοις κριταῖς· οἱ δὲ ἀναγνόντες ἐκεῖνα εἶπον παρρησίᾳ· “ Οὐδεμίαν κεραϊάν ἠμποροῦμεν ἢ νὰ προσθέσωμεν εἰς αὐτά, ἢ νὰ ἀφαιρέσωμεν”. Συνήνεσαν δὲ εἰς τοῦτο καὶ οἱ λοιποὶ ὑπέρτιμοι ἐφέντιδες καὶ ριτζάλιδες· εἶπον δὲ οἱ κριταὶ πρὸς τοὺς παρισταμένους· 5
“ Ἀπέλθετε δὴ, καὶ μετὰ τρίτην ἡμέραν ἐλεύσεσθε πάλιν”. Καὶ οὕτως ἀπελύθημεν.

Συνῆλθον οὖν καὶ δεύτερον οἱ ὑπέρτατοι κριταί, καὶ παρεστάθημεν πάλιν· οἱ δὲ Ἀρμένιοι ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν ἴσα τινα ἀντιγεγραμμένα ἀπ' ἄλλα ἴσα παλαιῶν τινων ἀκυρωθέντων ὀρισμῶν, 10 καὶ ἐμφανίσαντες τοῖς κριταῖς ᾔθελον μὲ αὐτὰ τάχα νὰ ἀποδείξωσι καὶ νὰ παραστήσωσι τὴν εἰς τὰ προσκυνήματα κυριότητα καὶ ἰδιοκτησίαν των· οἱ δὲ κριταὶ ἀναγνόντες ἐκεῖνα, κοινῇ τῇ γνώμῃ εἶπον πρὸς αὐτοὺς ἐκφώνως· “ Εἰ ἔχετε, φίλοι, ἐγγραφα ἰσοδύναμα μὲ τὰ εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων, ἐμφανίσατε· εἰ δὲ 15 μὴ, μὲ αὐτὰ τὰ ἴσα τῶν ἴσων δὲν ἠμπορεῖτε νὰ κατορθώσητέ τι, οὐδὲ νὰ δεκαιοθῆτε”. Εἶπον οἱ Ἀρμένιοι· “ Τὰ ἐγγραφα ἡμῶν πάντα εἰσὶν ἐν Ἱερουσαλήμ, ἀλλ' αἱ καταγραφαὶ (κάϊδῖα) καὶ τὰ ἴσα τῶν πρωτοτύπων εἰσὶν ἀφεύκτως ἐγκαταγεγραμμένα εἰς τοὺς βασιλικούς τῶν καλεμίων κώδικας· ἐξαχθήτωσαν οὖν ἀπὸ τῶν 20 κωδίκων αἱ καταγραφαὶ καὶ τὰ ἴσα τῶν πρωτοτύπων, καὶ διερευνησώμεν ἀκριβῶς τὴν ὑπόθεσιν μετὰ τρίτην ἡμέραν”. Καὶ οὕτω διελύθη καὶ ἡ δευτέρα συνέλευσις.

Συνῆλθον οὖν καὶ τρίτον οἱ ὑπέρτιμοι κριταί, καὶ παρεστάθημεν πάλιν. Ἠρώτησαν οὖν τοὺς Ἀρμενίους, εἰ ἐξήγαγον ἀπὸ 25 τῶν κωδίκων τῶν καλεμίων τὰ ἴσα τῶν ὧν λέγουσιν εἰς Ἱερουσαλήμ ἔχειν ἐγγράφων· τῶν δὲ ἐν πάσῃ ἀναιδείᾳ ἀνοήτως ἀποκριθέντων, ὅτι οὐχ εὐρήνται καταστρωμένα εἰς τοὺς κώδικας καὶ ὅτι ἀμνημόνησαν, ὡς φαίνεται, οἱ τότε νὰ τὰ καταγράψωσιν εἰς τοὺς κώδικας, εἶπον οἱ κριταὶ ἐπιστραφέντες πρὸς ἡμᾶς καὶ τοὺς 30 Ἀρμενίους ἐμπαῖζα· ἰθέλοντες· “ Ἄλλ' ὧ Ῥωμαῖοι, ἂν καὶ συνέντια ἰσχυρὰ δὲν ἔχουσιν οἱ Ἀρμένιοι καὶ δίκαια νὰ παραστήσουν δὲν ἠμποροῦν οἱ ζαβάλιδες (οἱ ἄθλιοι), ἀλλὰ τί πρὸς τοῦτο; ποιή-

σατε αὐτοὺς μετόχους καὶ συντρόφους εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν καὶ ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ, ἵνα καὶ οὗτοι τῶν προσκυνημάτων γένωνται κύριοι καὶ κτίτορες τοῦ ναοῦ λογισθήσωνται". Πρὸς ταῦτα εἶπομεν ἡμεῖς· " Ἡ δικαία κρίσις παρ' ὑμῖν τοῖς δικαίοις καὶ ἀπροσωπολήπτοις κριταῖς κεῖται· τοὺς ἀνά χειρας ἡμῶν ὑψηλοὺς βασιλικοὺς ὀρισμοὺς εἶδετε μετ' ἐπιστασίας καὶ προσσχῆς ἀνέγνωτε, τὰ ἐν αὐτοῖς καλῶς ἐπέγνωτε. Ἐγνωτε οὖν ἀκριβῶς, ὅτι οὐδεμία τῶν λοιπῶν χριστιανικῶν φυλῶν ἔχει κυριότητα καὶ ἰδιοκτησίαν εἰς τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ προσκυνήματα, οὔτε συγχώρησιν καὶ ἄδειαν

10 εἰς τὴν ἐπισκευὴν καὶ ἀνοικοδόμησιν τούτων, ἀλλὰ πᾶσαι αἱ χριστιανικαὶ φυλαὶ εἰσὶν ὑποκείμεναι εἰς τοὺς Ῥωμαίους καὶ γραμάκια. Ἡμεῖς ἀλλ' ὅμως μὲ ὅλα αὐτά, ὅλα τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ ἐνδημοῦντα καὶ εὐρισκόμενα ἔθνη, καὶ μάλιστα τοὺς φίλους Ἀρμενίους, ἀπ' ἀρχῆς ἐδεξάμεθα φιλικῶς, καὶ διωρίσαμεν αὐτοῖς τόπους

15 περιποιητικῶς, καὶ οὐδέποτε παρεμποδίσαμεν ἀπὸ τοῦ νὰ κάμνωσι ζιαρῆτι εἰς τὰ προσκυνήματα, καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκτελῶσι τὰ ἔθιμα τῆς Ἱηρησκείας τῶν εἰς τοὺς παρ' ἡμῶν προσδιορισθέντας αὐτοῖς τόπους, καὶ οὐδὲ εἰς τὸ ἐξῆς θέλομεν ἐμποδίσει οὔτε αὐτούς, οὔτε ἄλλους, ὡς ὑποκειμένους ἡμῖν καὶ γραμάκια ἡμῶν· μάλιστα, ὡς

20 ἀπ' ἀρχῆς ἦμεν κύριοι τοῦ ναοῦ καὶ τῶν προσκυνημάτων, καὶ ὡς ἀπεκατέστημεν πάλιν ὕστερον παρὰ τῶν τῶν κραταιοτάτων βασιλέων κύριοι, καὶ ἔχομεν παρ' αὐτῶν διὰ βασιλικῶν τῶν χατ-σεριφίων ἡμεῖς μόνον τὴν ἄδειαν καὶ ἐλευθερίαν εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν καὶ ἐπισκευὴν, ἀφ' οὗ ἀνοικοδομήσωμεν τὸν

25 ναὸν καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ ἐπισκευῆς χρῆζοντας τόπους, καὶ τὰ αὐτοῖς καὶ ἄλλοις ἐξιδιασμένα μέρη πάλιν θέλομεν ἀφήσει εἰς χειράς τῶν καὶ ὑπὸ τὴν χρῆσίν τῶν, χωρὶς νὰ τοὺς ἐνοχλήσωμεν τὸ παράπαν μήτε διὰ τὸ ζιαρῆτι τῶν προσκυνημάτων, μήτε διὰ τὰ Ἱηρησκευτικὰ τῶν ἔθιμα". Ταῦτα ἡμῶν παρρησιᾶ εἰπόντων, ἔξω

30 φρενῶν ἐγένοντο οἱ Ἀρμένιοι· ἀλλοιωθέντες τε καὶ θυμοῦ πλησθέντες εἶπον πρὸς ἡμᾶς μεγαλοφωνοῦντες· " Τὸ γένος τῶν Ἀρμενίων δὲν εἶναι ὑποκείμενον εἰς τοὺς Ῥωμαίους, οὔτε γραμάκι τῶν Ῥωμαίων γίνεται· ἀλλ' εἶναι γένος ἐντιμότερον καὶ πιστότε-

ρον καὶ τῇ βασιλείᾳ γνωστότερον καὶ ὑποληπτικώτερον, καὶ δὲν τὸ ἀνέχεται τὸ νὰ ἀνοικοδομήσῃ τὰ ἐξειδιασμένα αὐτῷ μέρη τὸ γένος τῶν Ῥωμαίων. Τὸ γένος τῶν Ἀρμενίων δύναται νὰ ἀνακτίσῃ ἐκ θεμελίων τὸν ναὸν αὐτὸν ὀλόκληρον, καὶ δὲν ἔχει χρεῖαν νὰ ἀνοικοδομήσῃ τὰ μέρη καὶ τοὺς τόπους του τὸ γένος τῶν Ῥωμαίων”.

Πρὸς ταῦτα τὰ μεγαλοφώνως παρ’ αὐτῶν ἀναιδῶς ῥηθέντα ἀπεκρίθη ὁ Μεχμέτ-Ἐμίν-ἐφένδης καὶ εἶπεν· “Γιὰ χοῦ, ἤτοι ὦ φίλοι Ἀρμένιοι, μὴν ἀγανακτῆτε καὶ θυμώνετε· ἐγὼ ἰξεύρω πολλὰ καλά, ὅτι ὄχι τὸ ἔθνος τῶν Ἀρμενίων ὀλόκληρον, ἀλλὰ ἓνας μόνον σαρράφης Ἀρμένης ἠμπορεῖ καὶ ἔχει τὸν τρόπον διὰ νὰ οἰκοδομήσῃ τὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ ναὸν ὀλόκληρον· ἀλλὰ δὲν ἔχετε κανένα δικαιολόγημα, ἢ καμμίαν λαβὴν· ἐπειδὴ ὁ ἀείμνηστος καὶ τρισμακάριστος σουλτὰν Σουλεϊμάνης μετὰ σφοδρᾶς ἀπειλῆς προστάζει ἀποφασιστικῶς, ἵνα ἡ τοῦ ναοῦ ἀνοικοδόμησις καὶ ἐπισκευὴ γίνῃται ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων μόνων, καὶ ὄχι ἀπὸ ἄλλο κανένα ἔθνος”. Καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτοῖς πραεῖα καὶ χθαμαλῇ τῇ φωνῇ ἐπιεικῶς. Οἱ δὲ Ἀρμένιοι ἐπέφερον ἀσυνέτως αὐθαδῶς καὶ ἀναιδῶς, πρὸς ὄνειδος τάχα ἡμέτερον καὶ κατηγορίαν, ταῦτα· “Ὁ Ὕμερ-Χαττάπ τῷ γένει τῶν Ἀρμενίων ἐδωρήσατο τὸν ἀχδῖναμέ· ἀλλ’ οἱ Ῥωμαῖοι κλέψαντες αὐτὸν οἰκειοποιήθησαν καὶ ἀναιδῶς καταχρώμενοι λέγουσιν, ὅτι ἐδόθη αὐτοῖς, καὶ ψευδόμενοι οὐκ αἰσχύνονται”. Πρὸς ταῦτα γελάσαντες ἡμεῖς, ὁμοίως καὶ οἱ ἐν τῇ συνελεύσει ὑπέρτιμοι, εἶπομεν πρὸς αὐτούς· “Ὁ φίλοι, μὴ δυσφορεῖτε ἐπὶ τοῖς ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ λεγομένοις, καὶ ἀγανακτοῦντες ἀλόγως κατηγορεῖτε ἡμᾶς ἀδίκως, συκοφαντοῦντες ὡς κλέπτας ἀναιδεῖς καὶ ψευδολόγους. Τὰ τοιαῦτα προτερήματα δὲν εἶναι ἴδια τοῦ πτωχοῦ γένους τῶν Ῥωμαίων. Ἄν ὁ ἀχδῖναμὲς τοῖς Ἀρμενίοις ἐδόθη παρὰ τοῦ χαζρέτι Ὕμερ, ἢ τοῖς Ῥωμαίοις, ἐστὶν εὐαπόδεικτον· αὐτὸς διαλαμβάνει, ὅτι κατὰ τὴν προφητικὴν διαθήκην ὅπου ἐδόθη εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἴδιον Μωάμεθ, ἐδόθη καὶ αὐτὸς ὁ ἀχδῖναμὲς ἀπὸ τὸν Ὕμερ τὸν ἴδιον εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Πότε λοιπὸν ἐλάβετε ὑμεῖς οἱ Ἀρμέ-

νοι διαθήκην παρά τοῦ Μωάμεθ, ὅπου κατ' ἐκείνην νὰ λάβητε
καὶ παρά τοῦ Ὁμερ συνθήκην; Ἐπειτα ὁ Ὁμερ γράφει, ὅτι
ἔδωκεν αὐτὸν εἰς τὸν πατριάρχην τῶν Ῥωμαίων Σωφρόνιον· λοι-
πὸν τὸ Σωφρόνιος ὄνομα τοῖς Ἀρμενίοις εἶναι ἴδιον, ἢ τοῖς Ῥω-
5 μαίοις; πρὸς τούτοις, ὅταν ὁ Ὁμερ ἔλαβεν ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων
τὴν Ἱερουσαλήμ, ποῦ εὕρισκετο τότε ἵχνος Ἀρμενίων ἐν Ἱερου-
σαλήμ; εἰς ἐκείνην τὴν ἐποχὴν δύο ἔθνη εὕρισκοντο εἰς Ἱερου-
σαλήμ, οἱ Γκιουρτζηδες καὶ Χαπέσιοι μόνον, οἱ ὅποιοι καὶ αὐτοί,
καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἄλλα ἔθνη, ἦσαν καὶ εἶναι γλαμάκια τῶν
10 Ῥωμαίων. Τὸ νὰ φαντάζεσθε λοιπὸν τὰ τοιαῦτα ἄτοπα φρονή-
ματα, εἶναι ἐντροπὴ σας, ὅχι τὸ νὰ τὰ λέγετε παρρησία καὶ ἐκφώ-
νωσ, καὶ μάλιστα ἐνώπιον τῶν συνελθόντων τούτων ἱερῶν καὶ
σεβασμιωτάτων ὑποκειμένων”.

Ταῦτα δὲ ἡμῶν λεγόντων ὑπεμειδίων οἱ ἐν τῇ συνελεύσει,
15 πρὸς ἀλλήλους ἐνατενίζοντες· οἱ δὲ Ἀρμένιοι καταισχυρθέντες
ἔμειναν ἐνεοὶ καὶ κωφεύοντες ἄλαλοι. Ζητησάντων δὲ ἡμῶν παρ'
αὐτῶν καὶ τὸ χρεωστούμενον ἐνοίκιον τοῦ μοναστηρίου τοῦ ἀγίου
Ἰακώβου τῶν Ἰβήρων, ἠρώτησαν οἱ κριταὶ “ Καὶ πόθεν δῆλον,
ὅτι οἱ Ἀρμένιοι ἐπλήρωσαν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἐνοίκιον δι' αὐτὸ
20 τὸ μοναστήριον”; Ἐχοντες δὲ παρ' ἡμῶν τὰ περὶ τούτου ἀπο-
δεικτικὰ ἀραβικά ἐγγραφα καὶ χοτζέτια, ἐδώκαμεν τοῖς κριταῖς·
οἱ δὲ ἀναγνόντες ἐκεῖνα ἐγνώρισαν καὶ τὴν περὶ τοῦ ἐνοικίου γε-
νομένην πρὸς ἡμᾶς ἀδικίαν καὶ ζημίαν καὶ τὴν ἣν μετεχειρί-
σθησαν τότε δολιοτροπίαν καὶ πονηρίαν. Ἄλλ' ἵνα εἰρηνεύσωμεν
25 καὶ παύσωμεν ἀπὸ τὰς διαφορὰς καὶ χρισολογίας καὶ νὰ ἡσυχά-
σωσι καὶ οἱ κριταὶ, ἐπειδὴ ἀπέκαμον πλέον, εἶπον πρὸς ἡμᾶς
ταῦτα· “ Τὰ δίκαιά σας εἶναι φανερά, τὰ δικαιώματά σας εἶναι
ἀναντίρρητα· τὰ ὅσα διαλαμβάνουσι τὰ εἰς χεῖράς σας σφζόμενα
ἱερὰ βασιλικά χάτι-σσερίφια εἰσὶν ἀντιλογίας ἀνεπίδεκτα· ἀλλ'
30 ἐπειδὴ ἀπ' ἀρχῆς ἐδέχθητε φιλικῶς τοὺς Ἀρμενίους, καὶ εἰς τὸ
ἔξῃς θέλει περναῖτε μὲ αὐτοὺς φιλικῶς καὶ εἰρηνικῶς, ἀφίνοντες
πάλιν εἰς χεῖράς των τὰ ὅσα καὶ ἀπ' ἀρχῆς εἶχον· περὶ δὲ τοῦ
ἀπαιτουμένου παρ' αὐτῶν ἐνοικίου, ἐπειδὴ πρὸ τσοσούτων χρόνων

παραιτησάμενοι οὐκ ἐλάβετε, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς παραιτηθῆτε καὶ μὴν τοὺς ζητήτε, καθότι τὸ γένος σας δὲν ἐλπίζει νὰ εὐτυχίσῃ μὲ αὐτὸ τὸ ἐνοίκιον". Ταῦτα ἡμεῖς ἀκούσαντες παρὰ τῶν κριτῶν ὑπεκύψαμεν εὐχαριστοῦντες, καὶ οὕτω διελύθη καὶ ἡ τρίτη συνέλευσις.

5

Συνῆλθον οὖν καὶ τέταρτον οἱ ὑπέρτιμοι κριταὶ εἰς ῥήτην ἡμέραν, καὶ παρεστάθημεν πάλιν. Ἐξετάσαντες δὲ ἀκριβῶς πόσα μέρη ἦσαν ἀπ' ἀρχῆς ἐξιδιασμένα τοῖς Ἀρμενίοις ἐν τῷ ναῶ καὶ πόσα κανδήλια καὶ μανουάλια εἶχον, καὶ ποῦ καὶ πότε ἐντὸς τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ ἐκτὸς ἐτέλουν τὰ ἔθιμά των, καὶ ἂν συγκατανεύωμεν ἡμεῖς νὰ τὰ ἔχωσι πάλιν ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἂν εὐχαριστοῦνται καὶ αὐτοὶ εἰς ὅσα ἡμεῖς συγκατανεύομεν καὶ τῶν μὲν Ἀρμενίων ἀποδεξαμένων καὶ εὐχαριστηθέντων εἰς ταῦτα, ἡμῶν δὲ ἐκουσίως συγκατανευσάντων, ἔγραψαν καταστρώσαντες τὰ πάντα καθαρῶς καὶ ἀκριβέστατα, καὶ τὴν καταγραφὴν ταύτην καὶ τὸν τρόπον τῆς διατάξεως παρρησίᾳ εἰς ἐπήκοον πάντων ἀναγνόντων, ἠρώτησαν πρῶτον τοὺς Ἀρμενίους, ἂν εἰς τὰ καταγραφέντα καὶ διαταχθέντα εἶναι εὐαρεστημένοι καὶ εὐχαριστημένοι ὁμολογησάντων δ' ἐκείνων ὅτι καὶ μάλα, ἠρώτησαν καὶ ἡμᾶς, ἂν καὶ ἡμεῖς συγκατανεύωμεν εἰς ταῦτα καὶ μένωμεν εὐάρεστοι καὶ εὐχάριστοι ὁμολογησάντων δὲ καὶ ἡμῶν καὶ τῶν Ἀρμενίων, εἶπον οἱ κριταὶ πρὸς ἕκαστον ἡμῶν καὶ τῶν Ἀρμενίων " Ἀπέλθετε δὴ, καὶ κάθε γένος ἄς στοχασθῆ καλῶς καὶ ἄς διανοηθῆ ἐσκεμμένως τὰ γραφέντα καὶ ἀναγνωσθέντα, καὶ μετὰ τρίτην ἡμέραν ἔλθετε, ἵνα καὶ πάλιν ἀκριβέστερον τὴν διακατοχὴν τῶν ὑποθέσεων (μαζπάτάν) ἐπιθεωρήσωμεν, καὶ εἰ προσθεῖναι δεήσει, προσθήσωμεν, εἰ δ' ἀφαιρέσαι, ἀφαιρήσωμεν, τέλος ἐπιτιθέντες τοῖς πᾶσι". Καὶ οὕτω διελύθη καὶ ἡ τετάρτη συνέλευσις.

10

15

20

25

Συνῆλθον οὖν καὶ πέμπτον οἱ ὑπέρτιμοι κριταὶ εἰς τὴν ῥήτην ἡμέραν, καὶ πάλιν παρεστάθημεν ἄλλ' ἐν ταύτῃ τῇ ὕστερινῇ πέμπτῃ, συνελύσει συμπαρεστάθῃ ἡμῖν καὶ ὁ ἐκλαμπρότατος πειζαδὲς Παναγιοτάκης Μουρούτζης, ὁ τῆς μεγάλης δραγουμανείας, ὡς προείπομεν, τοποτηρητής. Ἀνέγνω οὖν ὁ ὑπέρτιμος κριτής Μεχμέτ-

30

- Ἐμὶν-ἐφένδης-πασσᾶ-ζαδὲς τὴν προγεγονοῦσαν καταγραφὴν καὶ διὰ
ταξιν πάλιν εἰς ἐπήκοον πάντων παρρησία, καὶ μετὰ τὴν ἀνά-
γνωσιν ἠρώτησε τοὺς παρισταμένους Ῥωμαίους καὶ Ἀρμενίους,
ἂν ἔχωμεν νὰ προσθέσωμεν, ἢ ν' ἀφαιρέσωμεν καμμίαν ὑπόθεσιν,
5 κανένα νόημα, καμμίαν λέξιν· τῶν δὲ Ἀρμενίων καὶ ἡμῶν κοινῶς
ὁμολογησάντων ἐκφώνως ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος, ὅτι οὐδὲ κεραίαν
ἐκ τῶν γραφέντων ἐστὶν ἀφαιρέσαι ἢ προσθεῖναι, ὡς πάντων
κατ' ἀρέσκειαν ἐκάστου γένους καὶ εὐάρεστον γνώμην καταγρα-
φέντων, ἐπευφήμησεν ὡς ἔθος αὐτὸς πρῶτος τὸν βασιλέα· μετ'
10 αὐτὸν δὲ ὁ πεῖζαδὲς Παναγιωτάκης, ὡς ἀπὸ μέρους τοῦ ἡμετέρου
γένους. Ἵπερὲςχθειάσας ὡς ἔδει, ἐπευφήμησε πρῶτον τὸν βασιλέα
καὶ δευτέρον τοὺς ὑπερτίμους κριτὰς καὶ τοὺς λοιπούς, τοὺς συν-
ελθόντας, καὶ προσπεσὼν ἀμέσως τοῖς γόνασιν αὐτῶν, ἤσπασατο
τὰς χεῖρας αὐτῶν. Κατόπιν δὲ τούτου καὶ ἡμεῖς, μεθ' ἡμᾶς δὲ
15 οἱ Ἀρμένιοι· πρὸς οὓς εἶπεν ὁ Γηουσοῦφ-Ἀγγιᾶχ-ἐφένδης, τὰς
χεῖρας τούτου ἀσπαζομένους, ἀστεῖσμοῦ χάριν ἀστεῖον· "Ὁ φίλοι
Ἀρμένιοι, ἐλάτε νὰ γίνετε Ῥωμαῖοι· διὰ νὰ ἡσυχάσωμεν καὶ
ἡμεῖς ἀπὸ τοὺς πελάδες καὶ νιζάδες σας, νὰ ἔχετε καὶ ἐσεῖς
μετοχὴν καὶ κυριότητα εἰς ὅλα τὰ προσκυνήματα". Διελύθη οὖν
20 καὶ αὕτη ἡ πέμπτη καὶ τελευταία συνέλευσις, καὶ ἡμεῖς μὲν
ἀπήλθομεν ἕκαστον γένος εἰς τὰ ἴδια, οἱ δὲ ὑπέρτιμοι κριταὶ
σφραγίσαντες τὴν νομικὴν τῶν ταύτην διατάξιν ἀνέφερον πρὸς τὸν
βασιλέα· ὁ δὲ ἀναγνούς ἐκείνην ἐπεκύρωσεν ἀποφασιστικῶς διὰ
βασιλικῶς αὐτοῦ αὐτογράφου οὕτω· "Τῆς διαφορᾶς ταύτης οὕτω
25 διαιτηθείσης, γραφεῖτωσαν δύο ὅρισμοί ἀπαράλλακτοι, περιεκτικοὶ
τῆς διαδικασίας καὶ τῆς δοθείσης νομικῆς ἀποφάσεως, καὶ εἰς
ἕκαστον γένος ἀνά εἰς ὅρισμός δοθῆτω". Καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν
τότε ἀνθύπατον (καϊμακάμη), ὅστις λαβὼν αὐτήν, ἐπρόσταξεν ἀμέ-
σης νὰ γραφῶσιν οἱ δύο βασιλικοὶ ὅρισμοί ἀπαρράλλάκτως.
30 Ὁ δὲ μακαριώτατος Πολύκαρπος οὐ μόνον εἰς τὴν κρισολο-
γίαν ταύτην ἦν ἐπαγρυπνῶν καὶ τοῖς ἀπὸ τοῦ γένους διορισθεῖσιν
ἐπιτρόποις τὰς ἀναγκαιοτάτας ἰδέας περὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ
ἀπ' ἀρχῆς μεταξὺ τῶν ἐθνῶν τρεξάντων ὑποβάλλων καὶ φανερῶν,

ιστορῶν τε καὶ καθοδηγῶν, ἀλλ' ἐνησχολεῖτο ἐπὶ πᾶσι τούτοις καὶ εἰς τὰ ἄλλα χρειώδη τῆς θείας οἰκοδομῆς, φροντίζων περὶ τῆς ἀναγκαίας ὕλης καὶ περὶ ἄλλων τεχνιτῶν καὶ μαϊστόρων· ὅσας δὲ πρὸς ταῦτα ἐδοκίμαζε δυσκολίας διὰ τε τὰς δυστυχίας τοῦ ἐξηπορημένου γένους καὶ διὰ τὰς καιρικὰς περιστάσεις καὶ ἀνωμα- 5 λίας, ἐξ αἰτίας τοῦ τότε μεταξὺ Πόρτας καὶ Ῥωσίας πολέμου, παντὶ νοῦν ἔχοντι κρίσιν τε καὶ ἰδέαν εἰκάσαι εὐκολον καὶ δυνατόν. Περὶ τὰ μέσα γοῦν σεπτεμβρίου τοῦ ρωθ' σωτηρίου ἔτους ἀπέστειλεν ἡ μακαριότης του εἰς Ἱερουσαλὴμ τὰς προετοιμασθείσας ὕλας καὶ τὰ λοιπὰ χρειώδη καὶ τοὺς τεχνίτας, διορίσας 10 ἐπιστάτην εἰς τὸ καράβι τὸν ὀσιώτατον ἐν μοναχοῖς κῆρ Μητροφάνη Προυσαέα, καμαράσην ὄντα τότε τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ Πατριαρχείου καὶ ὡς εἴρηται εἰς τὰς χρισολογίας παρόντα. Ἀπάραντος δὲ τοῦ πλοίου τούτου, ἐφρόντισεν ἡ μακαριότης του καὶ ἄλλο τρίτον καράβι, καὶ ἄλλας ἀναγκαίας ὕλας καὶ τεχνίτας καὶ 15 χρειώδη τῆς θείας οἰκοδομῆς, καὶ διορίσας εἰς τοῦτο ἐπιστάτην τὸν ὀσιώτατον ἐν μοναχοῖς κῆρ Προκόπιον Ναζιανζηνόν, τὸν ὡς εἴρηται παρόντα καὶ τοῦτον εἰς τὰς εἰρημένας χρισολογίας, καὶ μάλιστα πρωταγωνιστήν, ἀπέστειλεν εἰς Ἱερουσαλὴμ. Ἀπάραντος δὲ καὶ τούτου κατὰ τὴν κ' ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ρωθ' ἔτους, 2) ἔλαβεν εἰς χεῖρας ἡ μακαριότης του τὸν ὡς εἴρηται ἐκδοθέντα ὑψηλὸν βασιλικὸν ὄρισμὸν διὰ τοῦ ἐκλαμπροτάτου πειζαδῆ Παναγιωτάκη Μουρούζη, τοποτηρητοῦ τῆς μεγάλης δραγουμανείας, ὡς εἴρηται, καὶ περιχαρῆς γενόμενος εὐχαριστήρια εἶδυσεν τῷ οὕτως ἐξοικονομήσαντι τὰ καθ' ἡμᾶς παναγάθῳ Θεῷ. 25

Τοῦτον τὸν ὑψηλὸν ὄρισμὸν ἐνέκρινεν ἡ μακαριότης του, ἵνα κατασφαλίσῃ διὰ βασιλικοῦ ἱεροῦ αὐτογράφου, καὶ εἰς τοῦτο εὐρῶν σύμφωνον καὶ τὸν εἰρημένον πειζαδῆ, ἀπέστειλε διὰ τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀνθύπατον καὶ ρεῖζ-ἐφένδῃ· οἱ δὲ ὡς ἔθος ἀπέστειλαν δι' ἀναφορᾶς πρὸς τὸ βασιλεῖον κράτος. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπεκύ- 30 ρωσεν αὐτὸν διὰ βασιλικοῦ αὐτοῦ αὐτογράφου (χατ-σεριφίου) οὕτω· “ Κατὰ τὸν ἱερόν μου τοῦτον ὄρισμὸν γενέσθω ἡ ἐνέργεια, ὥσπερ ῥητῶς διαλαμβάνει τὸ ἰλάμιον, τὸ περιέχον τὸν μετὰ τὴν

κρίσιν γενόμενον συμβιβασμὸν ἐν ἀμοιβαίᾳ ἑκατέρων τῶν μερῶν εὐχαριστήσῃ καὶ τοῦ λοιποῦ μηδεὶς τούτῳ ἀντιβαινέτω, ἀπαρεγχειρήτος τε καὶ ἀπαράβατος διατηρεῖσθω”.

Ἄλλὰ διὰ τὰ καταγραφῆ οὗτος ὁ διὰ βασιλικῆ αὐτογράφου
5 κατασφαλισθεὶς καὶ ἐπικυρωθεὶς ὑψηλὸς ὀρισμὸς, καὶ εἰς τὰ λοιπὰ καλέμια καὶ εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεχκεμέδες, ὁμοίως καὶ εἰς τοὺς τῆς Δαμασκοῦ καὶ Ἱερουσαλήμ καὶ Πτολεμαίδος μεχκεμέδες, ἐνήργησεν ἡ μακαριότης του τὰ ἐκδοθῆ καὶ ἐπὶ τούτῳ ἄλλος ὑψηλὸς ὀρισμὸς, ὅστις καὶ ἐξεδόθη διὰ βασιλικῆ αὐτο-
10 γράφου. Λαβὼν οὖν καὶ τοῦτον ἡ μακαριότης του καὶ εὐχαριστήσας τῷ ἁγίῳ Θεῷ, ἀπέστειλεν ἀμέσως εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ τοὺς δύο, μὲ ἐπίτηδες μουπάσσιρη, λεγόμενον Ἀχμέτ-ἁγᾶ, χαζναδάρη τοῦ τότε πειλικτζῆ Ἀχμέτ-Ἀρίφ-ἐφένδη· μεθ’ οὗ συναπέστειλε καὶ τὸν κῦρ Ματθαῖον πρωτοσύγκελλον τὸν Ῥαϊδεστηνόν. Ἀνεχώρησαν
15 δὲ οἱ ῥηθέντες ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως διὰ ξηρᾶς περὶ τὰ τέλη νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἰσλαμικοῦ ἔτους, ὀθωμανικοῦ δὲ 1224, τέλη ῤαμαζανίου. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ μακαριώτατος κῦρ Πολύκαρπος μετὰ θερμοτάτου ζήλου διενεργῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡγωνίζετο περὶ πάντων, καὶ πρὸς πάσας τὰς χρείας καὶ ἀπαιτήσεις
20 καὶ πρὸς τὰ παντοῖα ἀλλεπάλληλα ἔξοδα γενναίως ἀπαντῶν καὶ προφθαίνων, τοῦ Θεοῦ τὰ πάντα εὐοδοῦντος καὶ κατορθοῦντος.

Τὰ δ’ ἐν Ἱερουσαλήμ παρὰ τῶν Ἀρμενίων καθ’ ἡμῶν ὑποκινούμενά τε καὶ ὑπενεργούμενα τίς ἂν εἶη ἱκανὸς διηγήσασθαι; οὗτοι γὰρ παρὰ τῶν ἐν Βασιλευούσῃ ὁμοφύλων αὐτῶν λαβόντες
25 πληροφορητικὰ τῶν ἐκεῖ διατρεξάντων ἐν τῇ μεταξύ μας κρισολογίᾳ ἐπὶ τοῦ ὑπερτάτου κριτηρίου, καὶ ἰδόντες ὅτι ἀπέτυχον παρ’ ἐλπίδα πᾶσαν ἀπὸ τοῦ μελετωμένου πρὸ καιροῦ σκοποῦ των, ἤρξαντο μηχανὰς παντοίας μηχανᾶσθαι, καὶ ὑλεθρίους καθ’ ἡμῶν σκευωρίας σκευωρεῖν· καὶ δὴ ἐφελκύσαντες διὰ τῆς τῶν χρημάτων
30 διανομῆς τοὺς ἀρχηγούς καὶ πρωτίστους τῆς Ἱερουσαλήμ, ὑπεκίνησαν καὶ διήγειραν καθ’ ἡμῶν τοὺς ζορπάδες καὶ κακοήθεις ἐντοπίους, ὑποσχόμενοι αὐτοῖς, ὅτι ἂν τὴν οἰκοδομὴν ἐμποδίσωσι, καὶ τὸν ὀραγομάνον Ἀβέρχιον μετὰ τοῦ μουπάσσιρη Ἀπόδουρρα-

χίμ-πεϊ θανατώσῃσι, μεγάλων καὶ πολλῶν ἀξιοθήσονται δωρεῶν τε καὶ χαρίτων.

Ἄλλὰ τοῦ τῆς Δαμασκοῦ ἡγεμόνος Γκιεντζ-χατζῆ-Γιουσούφ-
πασσα κατὰ τὴν θ-ην ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ αὐθ' ἔτους ἐκτός τῆς
Ἱερουσαλήμ ὑπὸ σκηνᾶς ὡς ἔθος στρατοπεδεύσαντος, ἐπὶ τῷ συνα- 5
γαγεῖν τὰ κανονικὰ αὐτοῦ δικαιώματα, οἱ καλοὶ Ἀρμένιοι φοβη-
θέντες παρήγγειλαν τοὺς ἀχρεῖους τούτους καὶ ζορπάδες, ἵνα ἡσυ-
χάσωσι πρὸς καιρόν, ἄχρις οὗ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ Ἱερουσαλήμ ὁ πασ-
σᾶς. Καὶ αὐτοὺς μὲν οὕτω καθησύχασαν· ἐνωθέντες δὲ μετὰ
τῶν Φράγκων ἐνεκάλεσαν ἡμᾶς πρὸς τὸν εἰρημένον πασσᾶ λέγον- 10
τες, ὅτι ἐπισκευάζομεν τὸ Ἅγιον Κουβούκλιον καὶ ἄλλα τινὰ μέρη
ἐν τῷ ναῷ, ἐπισκευῆς καὶ ἀνοικοδομήσεως μὴ δεόμενα· καὶ ὑπο-
σχεθέντες αὐτῷ ἀρκετὴν χρημάτων ποσότητα, ἤξιουν αὐτὸν ἐμπο-
δίσαι τὴν ἀνοικοδόμησιν. Ἄλλ' ὁ ἡγεμὼν πληροφορηθεὶς τὴν κακίαν
καὶ δολιοτροπίαν των, ἱκανῶς ἐπιτιμήσας καὶ ὡς δολίους ὀνειδίσας, 15
ἀπέπεμψε· τοὺς τε ἀρχηγοὺς τῶν ἐντοπίων ἐπὶ τοῖς προγεγονόσι
παρὰ τῶν κακοήθων ἀτοπήμασι καὶ κακουργίαις ἀρκούντως ἐπιτι-
μήσας, τὰ δεόντα συνεβούλευσε καὶ συστέλλειν τοὺς τοιοῦτους πα-
ρήγγειλεν. Ἄλλ' οὗτοι συστιάσαι καὶ ὑποκρῦψαι τὰ κατ' αὐτῶν ὑπο-
πτεούμενα θέλοντες (ἐν ὑποψίᾳ γὰρ ἦσαν παρὰ τῷ ἡγεμόνι δικαίως, 20
ὅτι συνεργοὶ τῆς προλαβούσης τῶν κακοήθων ἦσαν ἀνταρσίας), ἐζή-
τησαν ἐπιμόνως παρ' αὐτοῦ, πρὸς συστολὴν δῆθεν καὶ φόβον τῶν
ἀχρείων, ἵνα ἀφήσῃ αὐτοῖς μερικοὺς ἀπὸ τοῦ στρατιώτας του εἰς
τὴν Ἀκρόπολιν· ὁ δὲ ἡγεμὼν ἰδὼν αὐτῶν τὴν ἐπίμονον ζήτησιν,
διώρισεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν εὐαρίθμους τινὰς Ἀφρικανούς, καὶ ἀπά- 25
ρας ἐκεῖθεν ἐπανέστρεψεν εἰς Δαμασκόν.

Ἐνεργεῖτο λοιπὸν τὸ ἔργον τῆς θείας οἰκοδομῆς ἡσύχως καὶ
ἀταράχως εἰς διάστημα σχεδὸν δύο μηνῶν. Κατὰ δὲ τὴν ιζ' δεκεμ-
βρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους αἴφνης ἐπανέστησαν καθ' ἡμῶν οἱ ἐντό-
πιοι, καὶ ὀρμήσαντες πρῶτον εἰς τὸν ναὸν κατὰ τῶν τεχνιτῶν καὶ 30
μαϊστόρων, ἕνα μὲν λιθοξόον χατζῆ-Γαβριήλ λεγόμενον Καισα-
ρέα βαλόντες πυροβόλοις ἐφόνευσαν· δύο δὲ ἄλλους ἐπλήγωσαν,
ὧν ὁ μὲν ἦν Μαΐτιανός, ὁ δὲ ἐντόπιος Ἱεροσολυμίτης· οἱ δὲ λοι-

ποὶ τῆδε κάκεισε διασκορπισθέντες καὶ διαφυγόντες ἐξέφυγον τὰς
μιαφόνους αὐτῶν χεῖρας καὶ διεσώθησαν. Περιάγοντες δ' ἐν τῷ
ναῷ ἔνοπλοι καὶ ὡς λύκοι ἄγριοι καὶ μαινόμενοι, ἄλλοι μὲν τὰ
μάρμαρα καὶ τοὺς κίονας κατέθλων, ἄλλοι δὲ τὴν τοῦ Ἁγίου
5 Κουβουκλίου ὀρθομαρμάρωσιν κατέσπων, καὶ ἄλλοι τὰ ἐν τῷ
ναῷ κελλία τῶν πατέρων ἀνοίγοντες διήρπαζον ὡς κλέπται.
Ἄπο τοῦ ναοῦ δ' ἐξελθόντες ἐπέδραμον ἔνοπλοι εἰς τὸ Πατριαρ-
χεῖον, καὶ οἱ μὲν ὤρμησαν εἰς τὰ τοῦ κάλφα οἰκήματα διὰ
να τὸν φονεύσωσιν ἀφεύκτως, οἱ δὲ εἰς τὰ τῶν πατέρων κελλία
10 διαρπάσαντες τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα· οἱ δὲ ὤρμησαν εἰς τὰ τοῦ δρα-
γουμάνου Ἀβερκίου κελλία, καὶ τὴν μὲν τοῦ ἐνός κελλίου θύ-
ραν καταθλάσαντες καὶ εἰσελθόντες διήρπασαν τὰ ἐν αὐτῷ, ἐπὶ
δὲ τὴν ἐτέραν ἐλθόντες καὶ καταθλάσαι μὴ δυνηθέντες ἤρξαντο
βάλλειν διὰ τῶν πυροβόλων. Ὁ οὖν ῥηθεις δραγουμάνος Ἀβέρκιος
15 καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ ναοῦ διαφυγὼν μουῦσασίρης Ἀπιδραχίμ-πέις,
ὄντες εἰς τὸ κελλίον τοῦτο ἐγκλιστρι, καὶ ἰδόντες τὰ διὰ τῶν του-
φεκίων ῥιπτόμενα βόλια νὰ τρυποῦν τὴν πόρταν καὶ νὰ κτυποῦν τὰ
προσκεφάλαια ὅπου ἦσαν πλησίον των, δὲν ἰξεύρω πῶς διετέθη-
σαν· αὐτοὶ μόνοι τοὺς τὸ ἰξεύρουν καὶ ὅσοι τοιαῦτα ἐδοκίμασαν.
20 Τέλος πάντων ἀπελπισθέντες οἱ κακοῦργοι ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὸ
Πατριαρχεῖον καὶ ὤρμησαν ἔνοπλοι εἰς τὰ λοιπὰ μοναστήρια τῶν
Ῥωμαίων.

Ὁ δὲ δραγουμάνος εὐκαιρίας τότε δραξάμενος διεπέρασεν αἰ-
ρόμενος ἀπὸ τοῦ κελλίου του εἰς ἄλλο κελλίον, κάκειθεν ἀναλα-
25 βῶν αὐτὸν ἐπ' ὤμων ὁ χατζῆ-Δάζος δουβαρτζήπασης ἔφερεν εἰς τὸ
τοῦ κάλφα οἶκημα, κάκειθεν εἰς ἐν ὑπόγειον, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ διὰ
τινος θυρίδος στενῆς ὑπὸ τῶν μαζῶν, χειρῶν, ὑπῆνης καὶ ποδῶν
ἐλκόμενος καὶ συρόμενος διεπεράσθη εἰς ἐν ἀνύποπτον ὀσπήτιον
(ὧν γὰρ πρὸ χρόνων ποδαλγὸς οὐκ ἠδύνατο ὄχι μόνον περιπατεῖν
30 καὶ βηματίζειν, ἀλλ' οὐδ' ἐστάναι ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ), κάκει-
θεν μετὰ τρεῖς ἡμέρας εὐκαιρίας τυχῶν ἐξῆλθε νυκτὸς τῆς Ἱε-
ρουσαλήμ καὶ κατέφυγε εἰς τινα κώμην ἀπέχουσαν τρεῖς ὥρας
ἀπὸ Ἱερουσαλήμ, λεγομένην Ῥαμάλλαν.

“Ὅσας δὲ διαρπαγὰς ἔκαμαν οἱ γεννάδες οὗτοι καὶ εἰς τὰ λοιπὰ
ὡς εἴρηται μοναστήρια, τίς εἶναι ἱκανὸς νὰ τὰς περιγράψῃ; Ἄλλ’
εἰς ὅλα αὐτὰ μὴ ἀρκεσθέντες περιώδευον ὡς λύκοι λυσσῶντες
εἰς τὰς ἀγορὰς καὶ πλατείας, καὶ οὐς μὲν τῶν ὀρθοδόξων ἔτυπτον
ἀνηλεῶς, οὐς δὲ ἐλιθοβόλουν, τοὺς δὲ καὶ περὶ μέσῃν ἡμέραν ἀπε- 5
γύμνουσαν ὡς λησταί, πάντας τε κατασφάζει καὶ ἠβηδὸν θυσιάζει
ἠπειλοῦν, ἐὰν μὴ ἐξαγάγωμεν τὸ στράτευμα ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως,
καὶ ἐὰν μὴ παραδώσωμεν αὐτοῖς ταύτην, ὡς τὸ πρότερον· εἰσερ-
χόμενοι τε καθ’ ἐκάστην εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, ἀφ’ οὗ ἔτρωγον
καὶ ἔπινον, ἐτέλουν ἐν αὐτῷ καὶ τὰ τῆς θρησκείας των, καὶ μεθ’ 10
ἄρκων ἔλεγον πρὸς τοὺς ὑπηρετοῦντας αὐτοῦ πατέρας, ὅτι “ ἂν οἱ
μεγάλοι καὶ ἀρχηγοὶ σας δὲν γράψωσιν εἰς τὸν πασσαῖν νὰ σηκώσῃ
ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ τὸ στράτευμα, ὄχι μόνον τὸ μοναστήρι σας
τοῦτο θέλομεν κάμει τζαμί, ἀλλὰ καὶ ἐσᾶς ὅλους θέλομεν θα-
νατώσει”.

Ὁ οὖν ἐπίτροπος τοῦ μακαριωτάτου κῦρ Μισαήλ μητροπολίτης
Πέτρας ἐν ἀμχανία τοῦ πρακτέου καταστάς, προσκαλεσάμενος
τοὺς λοιποὺς ἀγίους ἀρχιερεῖς καὶ ἄλλους προκρίτους πατέρας καὶ
γέροντας, συνεσκέφατο μετ’ αὐτῶν πολλὰκις, καὶ συμπαραλαβὼν
κατὰ κοινὴν γνώμην μεθ’ ἑαυτοῦ τὸν πρῶτον ἐπίτροπον ἀρχιμαν- 20
δρίτην κῦρ Γεράσιμον, καὶ τὸν ἱερομόναχον Σωφρόνιον τὸν Γανο-
χωρίτην, ἀπῆλθεν εἰς τὸν μουλλᾶν καὶ τὸν προειρημένον μουφτῆ
Χασάν-ἐφένδη, καὶ νακίπη καὶ ἄλλους ἀρχηγούς, καὶ προσπεσὼν
αὐτοῖς μετὰ θακρῶν παρεκάλει, ἵνα συστείλωσι τοὺς ἀποστάτας
καὶ κακοήθεις, καὶ ἀπαλλάξωσι τὰ μοναστήρια καὶ τοὺς καλογή- 25
ρους καὶ λοιποὺς ὀρθοδόξους ἀπὸ τῶν κακιῶν καὶ ἐπηρειῶν
αὐτῶν. Οἱ δὲ κατ’ ἀρχὰς μὲν ἀπεποιήθησαν διόλου τὰς παρακλή-
σεις τῶν εἰρημένων πατέρων, ὕστερον δὲ μετὰ πολλὰ παρηγο-
ρήσαντες αὐτοὺς εἶπον, ὅτι σκέψονται εἰς τὸ ἐξῆς περὶ τῆς ἀπαλ-
λαγῆς των· καὶ μεθ’ ἡμέρας τινὰς μετακαλεσάμενοι τοὺς πατέρας 30
εἶπον πρὸς αὐτούς· “Εἰς τὸ μεταξὺ τῶν ἡμερῶν τούτων πολλὰκις
μετεπέμφαμεν αὐτοὺς τοὺς ἀλιτηρίους, καὶ κοινῶς καὶ ἰδίως τὰ
δέοντα ἐσυμβουλεύσαμεν, καὶ παύσασθαι τοῦ λοιποῦ παρεκινήσαμεν,

καὶ χρήματα ὅσα θέλουσιν ἐξ οἰκείων δοῦναι ὑπεσχεθήμεν· ἀλλ' οἱ ἀχρεῖοι οὐκ ἠβουλήθησαν ὑπακοῦσαι ἡμῖν καὶ συνιέναι τὴν ἰδίαν ἐαυτῶν ὠφέλειαν καὶ κέρδος, καὶ ἐπιμένοντες θέλουσιν καὶ ἀφεύκτως ζητοῦσιν, ἵνα γράψητε πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Δα-
5 μασκοῦ, ἵνα ἐξαγάγῃ ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως τὸ στράτευμα καὶ λάβωσιν αὐτοὶ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των, ὡς τὸ πρότερον· καὶ δίδουσιν ὑμῖν διορίαν ἡμερῶν μίας καὶ τριάκοντα, καὶ ζητοῦσι παρ' ὑμῶν ἐγγράφον νομικὸν ὅχι τῆς ἐξαγωγῆς μόνον τοῦ στρατεύματος ἀπὸ τὸ κάστρον, ἀλλὰ καὶ ὅτι εἴσθε παρὰ πάντων αὐτῶ
10 εὐχαριστημένοι· καὶ εἰ μὲν ταῦτα γίνωνται καὶ ἀρθῆ τὸ στράτευμα ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν ἐν τῇ ῥητῇ ταύτῃ διορίᾳ, ἔσεσθε ἀπληλαγμένοι καὶ ἐκ πάντων ἐλεύθεροι, εἰ δὲ μὴ γε, ἐνόρκως λέγουσιν, ὅτι πάντας ὑμᾶς ἀπολέσουσιν ἀθρόον. Καὶ αὐτοὶ μὲν ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα λέγουσιν καὶ ἀφεύκτως ζητοῦσιν, ὑμεῖς δὲ στοχασθῆτε τὰ συμφέροντά σας καὶ πράξατε ὡς βούλεσθε”.

Οἱ γοῦν ἄθλιοι Ἀγιοταφῖται λαβόντες τὴν τοιαύτην ἀπόκρισιν καὶ τελευταίαν ἀπόφασιν, καὶ πληροφορηθέντες ὅτι τριάκοντα καὶ μίαν ἡμέραν μέλλουσι νὰ ζήσωσιν ἀκόμη, ἤρξαντο θρηνεῖν καὶ κλαίειν, καὶ οὐκ ἤθελον παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἶχον ἄλλως ποιῆ-
20 σαι καὶ τὸν κίνδυνον τοῦ θανάτου ἀποφυγεῖν· ὅθεν καὶ τὰς ἐλπίδας αὐτῶν εἰς τὸν σῶζειν δυνάμενον μόνον Θεὸν ἀπορρίψαντες εἶπον πρὸς ἀλλήλους τοῖς δάκρυσι περιρραϊνόμενοι· “Ὁ ἀδελφοί, ὁ θάνατος, ὡς ὀρώμεν, ἐπίκειται ἡμῖν ἀφευκτος καὶ ἀναπόδραστος παρ' αὐτῶν τῶν κακούργων· γεννηθῆτω οὖν τὸ θέλημα τοῦ Κυ-
25 ρίου, τοῦ ζωῆς καὶ θανάτου ἔχοντος τὴν ἐξουσίαν”· καὶ οὕτω δακρυροοῦντες ἀπῆλθον εἰς τὸν Μεχκεμὲν διὰ νὰ δώσουν τὰ ζητούμενα παρὰ τῶν ἀποστατῶν νομικὰ ὑποσχετικὰ ἐγγράφα καὶ χολζέτια.

Ἄλλ' ὁ ἐν ἐλέει ἀνείκαστος καὶ παντοδύναμος Κύριος, ὁ πα-
30 τάσσων καὶ πάλιν ἰώμενος, ὁ τῶν ἐν κινδύνοις σωτὴρ καὶ τῶν ἐν ἀνάγκαις ἀπροσμάχητος βοηθός, ὀργάνῳ τῷ εἰρημένῳ ἡγεμόνι Γχιζέντζ-Γιουσούφ-πασσα χρησάμενος ἐρρύσατο ἡμᾶς ἀνελπίστως· οὗτος γὰρ μαθὼν μετὰ πληροφορίας τὰ ὅσα καθ' ἡμῶν οὗτοι οἱ

πάνδεινοι εἰργάσαντο κακὰ καὶ δεινά, ὀργῆς καὶ θυμοῦ πλησθεῖς, ἕνα τῶν ἀρχιστρατῆγων του μετακαλεσάμενος, Μεχμέτην τοῦνομα, Ἄπουζαρίαν τοῦπίκλην, Ἀφρικανὸν τὸ γένος, γενναῖον τοῖς τρόποις, δόκιμον ἐν πολέμοις, ἐπρόσταξε ν' ἀπέλθῃ εἰς Ἱερουσαλήμ ἀνυπερθέτως, καὶ συλλαβῶν τοὺς κακούργους τούτους ἀπολέσῃ καὶ 5 θανατώσῃ· ὁ δὲ παραλαβὼν τοὺς ὑπ' αὐτὸν ὄντας ὑπὲρ τοὺς ἑξακοσίους ὡς ἀετὸς ὑπόπτερος ἔφθασεν εἰς Ἱερουσαλήμ, ἐλθὼν διὰ τῆς Ἱερικῶ, καὶ αἰφνιδίως εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν διὰ τῆς πύλης τῆς λεγομένης τῆς Γεθσημανῆς, καθ' ἣν ἡμέραν καὶ ὥραν ἡμεθα εἰς τὸ κριτήριον συνηγμένοι διὰ νὰ δώσωμεν τὰ ἔγγραφα εἰς τοὺς 10 κακούργους καὶ τὰς ἀποφάσεις τοῦ ἰδίου ἡμῶν θανάτου.

Ἐδραμον οὖν τινὲς μὲ ἀγρίας φωνὰς λέγοντες· " Πολέμιοι, πολέμιοι κατεπάτησαν ἡμῶν τὴν πόλιν, εἰσελθόντες ἀπὸ τὴν Πόρταν τῆς Γεθσημανῆς "· οἱ δὲ γενναϊότατοι δοκοῦντες γεννάδες ἀλλοιωθέντες τὰς ὄψεις, καὶ ἐξελθόντες ἀπὸ τὸν Μεχκεμέ, δὲν ἔβουραν 15 ποῦ νὰ καταφύγῃσι καὶ ποῦ νὰ κρυβῶσιν· ὕθεν καὶ πλανώμενοι τῆδε κάκεισε συνελήφθησαν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, καὶ δεσμευθέντες ἀπήχθησαν εἰς τὴν φυλακὴν τῆς Ἀκροπόλεως· ἄλλοι δ' ἐξ αὐτῶν κατέφυγον εἰς τὴν ἁγίαν Σιών ὡς ἄσυλον, καὶ ἄλλοι εἰς τὸ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ ἐν τῇ Σιών κείμενον μικρὸν μοναστήριον τῶν Ἀρμενίων· ἀλλὰ κάκειθεν αὐτοὺς οἱ στρατιῶται ἐξήγαγον καὶ δεσμίους πρὸς τὴν συντροφεῖαν των εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἀπέστειλαν. Μεθ' ἡμέρας δὲ ἀκριβῶς ἐξετάσαντες περὶ ὧν κακουρ- 20 γιῶν ἔπραξαν, καὶ πληροφορηθέντες ἀπὸ στόματος διὰ ζώσης αὐτῶν φωνῆς τοὺς αἰτίους καὶ τὰ αἷτια τῆς τοιαύτης αὐτῶν ἀνταρσίας καὶ κακουργίας, δι' ἀγχόνης πάντας ἀπώλεσαν, τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐκτεμόντες· ἦσαν δὲ οἱ θανατωθέντες τὸν ἀριθμὸν τριάκοντα τέσσαρες· οἱ γὰρ λοιποὶ κρυβέντες ἔφυγον διὰ νυκτὸς καὶ διεσώθησαν.

Ταῦτα τὰ καλὰ ἐπροξένησαν, καὶ μὲ αὐτὰς τὰς δωρεὰς ἀντη- 30 μείψαντο οἱ καλοὶ Ἀρμένιοι τοὺς ἐντοπίους Ἱεροσολυμίτας Τούρκους. Ἀλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν ἐσπέραν τῆς τῶν κακούργων ἀπωλείας, ἤτοι τῇ θ' ἰανουαρίου τοῦ αἰω' ἔτους, ἔφθασεν εἰς Ἱερου-

σαλήμ αίσίως και ὁ προρρηθεὶς χαζναδάρης τοῦ πείλικτζή-ἐφένδη Ἀχμέτ-ἀγάς μετὰ τοῦ προειρημένου κῦρ Ματθαίου πρωτοσυγκέλλου, φέρων ὡς εἴρηται μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς δύο ὑψηλοὺς ὀρισμούς, τὸν μὲν μετὰ τὰς χρυσολογίας ἐκδοθέντα και διὰ βασιλικοῦ αὐτο-
5 γράφου ἐπικυρωθέντα, τὸν δὲ μετὰ τοῦτον ἐκδοθέντα και τὸν πρὸ αὐτοῦ, ἐνημειωθῆναι εἰς τὰ καλέμια και κριτήρια, ὡς προεἴρηται, διαλαμβάνοντα.

Κατὰ δὲ τὴν κ' Ἰανουαρίου τοῦ αὐτοῦ αἰ' ἔτους, μόλις μετὰ τριμηνιαίαν ὀλόκληρον θαλασσοπορίαν και μετὰ πολλοὺς και δια-
10 φόρους ἔν τε θαλάσῃ και ξηρᾷ κινδύνους εὐωδώθη θείῳ ἐλέει εἰς Ἰόππην και ὁ προρρηθεὶς Προκόπιος μοναχὸς Ναζιανζηνὸς μετὰ τοῦ τρίτου караβίου και τῶν ἐν αὐτῷ. Ἐχάρησαν οὖν και ἐπὶ τούτῳ οἱ Ἀγιοταφιῖται συναδελφοὶ του και ἐδοξολόγησαν τὸν διασώσαντα αὐτὸν και τοὺς μετ' αὐτοῦ πολύελεον Θεόν· ἤκούοντο γὰρ δι' αὐτὸν
15 ἀπευκαῖα. Καθησύχασαν λοιπὸν οἱ πάντες και ἀταράχως ἐνηργεῖτο τὸ ἔργον τῆς θείας οἰκοδομῆς, ἄχρις οὔ ὄλος ὁ πανσέβαστος ἐτελειώθη ναός. Ὁ δὲ εἰρημένος Ἀχμέτ-ἀγάς μουπασσίρης ἀναγνοὺς ἐπὶ κριτηρίου, παρόντων και τῶν Ἀρμενίων, τοὺς εἰρημένους βασιλικοὺς ὀρισμοὺς εἰς τε τὴν Ἱερουσαλήμ πρῶτον, ἔπειτα
20 και εἰς Δαμασκὸν και εἰς Πτολεμαῖδα, και ἐνεργήσας τὰ προστατόμενα, και παρὰ πάντων τῶν κριτηρίων λαβὼν τὰ δηλωτικὰ τῆς ἐνεργείας νομικὰ ἔγγραφα, ἐπανεστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Και οἱ μὲν ἐν Ἱερουσαλήμ Ἀρμένιοι ταῦτα και τοιαῦτα εἰργάσαντο καθ' ἡμῶν πάνδεινα, ὡς ὁ λόγος συνοπτικώτατα καθι-
25 στόρησεν· οἱ δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁμόφυλοι αὐτῶν, πληροφρηθέντες ἀπὸ τῶν ἐξ Ἱερουσαλήμ ἐπίτηδες σταλέντων βαρταπέτιδων αὐτῶν, ὅτι ἂν και ὄλας τὰς δυνάμεις των ἔβαλον και ὄλας τὰς σκευωρίας των και ἐπιβουλὰς μετεχειρίσθησαν, ἀλλὰ μήτε τὴν ἀνοικοδόμησιν ἠμπόρεσαν νὰ ἐμποδίσωσι, μήτε ἄλλο τι ἀπὸ τὰ
30 μελετώμενα αὐτοῖς ἠμπόρεσαν νὰ κατορθώσωσιν, ἀλλ' ἐραταιώθησαν προσέτι και τὰ τόσα πλοῦτη των, ἐκινήθησαν πάλιν καθ' ἡμῶν. Και ἐν ᾧ εἰς ἑξαμηνιαῖον διάστημα οὐδεὶς λόγος ἐν Κωνσταντινουπόλει και οὐδεμία φωνὴ περὶ τοῦ ναοῦ ἤκούετο, ἐτόλμη-

σαν πάλιν (ὡ τῆς ἀναισχυντίας των) καὶ ἔδωκαν ἀναφορὰν πρὸς τὸ βασιλεῖον κράτος, καὶ ἐζήτησαν ἐκδοσὶν ὀρισμοῦ καὶ ἀδειαν, ἵνα τὰ μὲν ἐν τῷ ναῶ ἐξειδιασμένα αὐτοῖς μέρη αὐτοὶ μόνοι ἰδίως ἐπισκευάσωσι, τὰ δὲ λοιπὰ μέρη κοινῶς· πρὸς τούτοις καὶ τὰς ἄλλας νὰ ἔχωσιν ὑπ' αὐτοὺς χριστιανικὰς καὶ ὁμοθρήσκους φυλάς, ὡς ἀνέκαθεν αὐτοῖς ὑποκειμένας οὔσας καὶ γραμάκια, καὶ ὄχι τοῖς Ῥωμαίοις, κατὰ τὰ ἀνά χεῖρας αὐτῶν βασιλικά ἐγγραφα καὶ ἱερὰ ἐπιτάγματα, τὰ ὅποια κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας μετεκομίσαντο ἐξ Ἱερουσαλήμ.

Δοθείσης τοίνυν τῆς τοιαύτης ἀναφορᾶς, ὤρισεν ἐπ' αὐτῆς ὁ ἀνθύπατος ἐγγράφας, ἵνα ἐξαχθῶσιν ἀπὸ τῶν κωδίκων τῶν καλεμίων τὰ ἴσα τῶν εἰς χεῖρας τῶν Ἀρμενίων ὑψηλῶν καὶ βασιλικῶν ὀρισμῶν· τῶν δὲ Ἀρμενίων λαβόντων τὴν ὀρισθείσαν ταύτην ἀναφορὰν των καὶ πρὸς τοὺς καλφάδες τῶν καλεμίων ἀπαγαγόντων, ἀπεκρίθησαν ἐγγράφως οἱ καλφάδες, ὡς ἔθος, ὅτι ἴσα τοιαῦτα καὶ καϊδία εἰς τοὺς παρ' αὐτοῖς κώδικας τοιούτων ὀρισμῶν τοῖς Ἀρμενίοις δεδομένων οὐχ εὔρηται. Ἄλλ' οἱ Ἀρμένιοι μ' ὄλον ὁποῦ καὶ εἶδον καὶ ἀνέγνωσαν τὴν ἀπὸ τῶν καλεμίων ἐνυπογραφεῖσαν εἰς τὴν ἀναφορὰν των ἀπόκρισιν, πλὴν δὲν ἠσύχασαν· ἀλλὰ καὶ ἄλλην ἀναφορὰν διὰ μέσου τῶν περὶ τὸν ἀνακτα ἰτζερλήδων καὶ ὑπερασπιστῶν τοὺς ἔδωκαν πάλιν πρὸς τὸ κράτος του. Ἐξῆλθεν οὖν προσταγὴ ἀπὸ τοῦ κράτους του, ἵνα συστηθῇ καὶ πάλιν κριτήριον ἐκ τῶν οὐλαμάδων καὶ ῥιτζάλιδων τοῦ Δεβλετίου, καὶ ἐν ἀκριβείᾳ καὶ ὀρθότητι θεωρηθείσης τῆς τῶν δύο ἐθνῶν διαφορᾶς ἐν εὐθυδικίᾳ τὸ προσῆκον τέλος ἐπιδοθῇ.

Καὶ δὴ κατὰ τὴν ἐκδοθεῖσαν βασιλεῖον προσταγὴν, τῇ γνώμῃ καὶ ἀδείᾳ τοῦ προειρημένου σσεῖχουλισλάμη Δουρῆ-ζαδὲ - Σεγίτ-Ἀπδουλᾶ - ἐφένδη, συνῆλθον κατ' ἐκλογὴν τῇ ζ' ἀπριλίου τοῦ 1871 ἔτους ἀπὸ μὲν τῶν οὐλαμάδων κριταὶ καὶ διαίτηταί, ὁ καζασκέρης τῆς Ῥούμελης Ἰζέτ-πέις, ὁ Ῥούμελη καζασκερλικίου ἔχων πατιὲν χατζῆ-Χαλλί-ἐφένδης, ὁ πρῶην Ἀνατολ-καζασκερῆ προρρηθεὶς Μεχμέτ-Ταχίρ-ἐφένδης, καὶ ὑπὸ τῇ ἐφορίᾳ αὐτῶν ὁ νακίπης Ζεϊνουλαπιδῆν-Σεγίτ-Ἀχμέτ-ἐφένδης, ὁ φετβᾶ-ἐμινῆ Οὐριανι-ζα-

δὲς-Μεχμέτ-Ρασσιτ-ἐφένδης, ὁ σσεραατζῆς Καβάλαλης Σέγιδ-Σου-
 λειμάν-ἐφένδης· ἀπὸ δὲ τῶν ριτζάλιδων τοῦ Ὑψηλοῦ Δεβλετίου ὁ
 ἀνθύπατος (καϊμακάμης) Ἴσμιτλῆς Χαλίλ-πασσας, ὁ ρετζῆς Πόζου-
 κλοῦ Μουσταφᾶ-ἐφένδης, ὁ ζαρπχανέ-ἐμινῆ Ἀχμέτ Σσακίρ-
 5 ἐφένδης, ὁ πρῶν τζαούσπασης καὶ σσεχέρ-ἐμινῆς Ἰπραχίμ-ἐφέν-
 δης, ὁ πεϊλικτζῆς Ἀχμέτ-Ἀφιφ-ἐφένδης, ὁ ἀμεττζῆς Μεχμέτ
 Σεϊδᾶ-ἐφένδης, καὶ τινες τῶν καλεμίων κιεσεδάριδες. Παρεστά-
 θησαν δὲ οἱ ἀπὸ μέρους τοῦ γένους μας κατ' ἐκλογὴν διορισθέν-
 τες πληρεξούσιοι ἐπίτροποι, ἀπὸ μὲν τῆς ἱεράς Συνόδου ἀρχιε-
 10 ρεῖς ὁ Νικομηδείας κῦρ Ἀθανάσιος Κύπριος, ὁ Θεσσαλονίκης κῦρ
 Γεράσιμος Κρής· ἀπὸ δὲ τῶν Ἀγιοταφιτῶν πατέρων ὁ ἀρχιμαν-
 δρίτης κῦρ Ἀθανάσιος Ῥαιδεστινός, ὁ ἀρχιμανδρίτης κῦρ Καισά-
 ριος Βυζάντιος· ὁ γὰρ Προκόπιος Ναζιανζηνός ἦν προαποδημῶν
 εἰς Ἱερουσαλήμ, ὡς προειρήκαμεν ἀπὸ δὲ τῶν πανευγενεστάτων
 15 ἀρχόντων ὁ ἄρχων καμαράσης Δημήτριος Μανουήλ Ζαμπακός,
 ἀπὸ δὲ τῶν τιμιωτάτων σαρράφιδων ὁ Λαμπικός Γεωργίου Κα-
 ρατζᾶς, ὁ Γεώργιος Σιλβέστρου Ὁχάνης, ὁ χατζῆ-Σάββας Νικολάου
 Ἐγιγλης (συμπαρίστατο καὶ οὗτος, ἀλλ' οὐ διεληφται εἰς τὸν ὀρι-
 σμόν), ἀπὸ δὲ τῶν χρησιμωτάτων πραγματευτῶν ὁ Θεοδόσιος
 20 Σταματίου Τζικαλιώτης Χίος, ὁ Ἀνέστης Παρασκευᾶ Κερεστέτζο-
 γλους, ὁ χατζῆ-Παναγὸς Θεοδώρου τζεβαχερτζῆς· ἀπὸ δὲ τῶν τιμίων
 ἐснаφίων ὁ Χριστόδουλος Μαυρουδῆ τερζίπασης, ὁ χατζῆ-Ἀνανίας
 Κυριάκου ἀπατζῆς. Διώρισαν δὲ καὶ οἱ Ἀρμένιοι ἀπὸ μέρους των
 κατ' ἐκλογὴν ἐπιτρόπους πληρεξουσίου· δέκα, ὧν τὰ ὀνόματα εἰ-
 25 σὶν ἐγγεγραμμένα ἐν τῷ ἐκδοθέντι τότε ὀρισμῷ.

Συνῆλθον οὖν οἱ ὑπέριμοι κριταὶ καὶ συμπαραεστάθημεν καὶ
 ἡμεῖς μετὰ τῶν Ἀρμενίων, οἵτινες πρῶτοι ἤρξαντο λέγειν καὶ
 λαλεῖν ὡς ἐνάγοντες, προβάλλοντες καὶ ζητοῦντες νὰ γένη ἡ
 ἀνοικοδόμησις τοῦ ναοῦ καὶ ἡ ἐπισκευὴ τῶν μὲν ἐξειδιασμένων
 30 αὐτοῖς μερῶν ἰδίως ἀπὸ αὐτοῦς μόνους, τῶν δὲ λοιπῶν προσκυ-
 νημάτων κοινῶς καὶ ἀπὸ τὰ δύο γένη, τὰ δὲ γαμάκια νὰ εἶναι
 εἰς αὐτοὺς ὑποκείμενα ὡς ὁμόθρησκα αὐτοῖς. Οἱ δὲ κριταὶ εἶπον
 αὐτοῖς· “ Ὁ φίλοι, τὰ περὶ τούτων ἐθεωρήθησαν προλαβόντως

ἐν τῇ πρώτῃ ἀγωγῇ ὑμῶν καὶ κρισολογία καὶ ἔλαβον τέλος τότε, κατὰ συγκατάθεσιν τῶν Ῥωμαίων καὶ κατ' εὐαρέστησιν ὑμῶν τῶν Ἀρμενίων· περὶ ὧν καὶ ἰλάμιον ἐγένετο, κατὰ τὴν νομικὴν ἀπόφασιν, καὶ ὀρισμοὶ ὑψηλοὶ κατ' ἐκεῖνο ἐξεδόθησαν, καὶ δὲν ἔπεται πλέον νὰ κινήτε περὶ τῶν αὐτῶν ἀγωγὰς καὶ νὰ 5 κρισολογήσθε· οἱ δὲ ταυτὰ πάλιν ἔλεγον καὶ ταυτὰ ἐζήτησαν ἐπιμένοντες, καὶ δεῖξαντες τοῖς κριταῖς τὸ ψευδεπίπλαστον χάτι τοῦ σουλτὰν Σελίμη α', τοῦ ἀλωτοῦ τῆς Αἰγύπτου καὶ Ἱερουσαλήμ¹, ἠγωνίζοντο νὰ ἀποδείξωσιν αὐτὸ ἀληθινόν, καὶ ὅτι ἔχουσι καὶ αὐτοὶ κυριότητα εἰς τὸν ναὸν καὶ εἰς ὅλα τὰ προσκυνήματα. 10 Ἰδόντες οὖν οἱ κριταὶ τὴν ἀμετάθετον αὐτῶν ἐπιμονὴν καὶ πεισιμονήν, ἐζήτησαν παρ' ἡμῶν τὰ εἰς χεῖρας ἡμῶν σφζόμενα βασιλικά προστάγματα, τὰ ὅποια ἀναγνόντες ἐζήτησαν ἐπομένως καὶ παρὰ τῶν Ἀρμενίων τὰ εἰς χεῖρας αὐτῶν ἔγγραφα· οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτοῖς τὸ περὶ οὗ προεῖρήται ψευδεπίπλαστον χάτι τοῦ 15 Σελίμη α', τὸ ὅποῖον ἀναγνόντες ἐπρόσταξαν τοὺς τε ἡμετέρους καλογήρους καὶ τοὺς τῶν Ἀρμενίων ντερδέριδες νὰ ἐξέλθωσι τοῦ συνεδρίου καὶ νὰ παραμείνωσι τινὲς τῶν λαϊκῶν, καὶ μάλιστα ὅσοι ἀπῆλθον ποτὲ εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ ἐγένοντο τοῦ ναοῦ θεαταί. Ἐμείναν οὖν παρὶστάμενοι ἐκ τῶν ἡμετέρων ὁ χατζῆ-Ἀνα- 20 νίας Κυριάκου ἀπατζῆς, ὁ χατζῆ-Σάββας τοῦ Νικολάου σαρράφης καὶ ὁ Λαμπίκης Γεωργίου Καρατζῆς σαρράφης, τῶν ἄλλων πάντων ἐξεληθόντων. Τούτους ἠρώτησαν οἱ κριταὶ περὶ τοῦ ναοῦ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ μερῶν καὶ προσκυνημάτων· οἱ δὲ, περιγράψαντες αὐτοῖς τὰ τοῦ ναοῦ καὶ τὰ δέοντα ἀποκριθέντες εἰς ὅσα ἠρωτή- 25 θησαν, ἀπέδειξαν καὶ διὰ τοῦ χάτι σεριφίου τοῦ σουλτὰν Μαχμούτη α' τὴν δολιοτροπίαν καὶ παράφορον τόλμην τῶν Ἀρμενίων· ἀλλ' οἱ κριταὶ εἶπον πρὸς αὐτούς· "Ἐπειδὴ τὰ ἐξ ἀρχῆς παραχωρηθέντα καὶ τοῖς Ἀρμενίοις ἐξειδιασθέντα μέρη καὶ εἰς τὴν προλαβοῦσαν ἀγωγὴν καὶ κρισολογίαν παρεχωρήθησαν αὐτοῖς κατὰ 30

¹ Περὶ τούτου τοῦ ψευδεπιπλάστου ὀρισμοῦ, πότε καὶ τίνι τρόπῳ ἔβαλον εἰς χεῖρας οἱ Ἀρμένιοι, ἀρκούντως εἶπομεν δηλώσαντες εἰς τὰ ἐπὶ Μελετίου τρέξαντα ὄρα εἰς τὸ Γ' τμήμα.

συγκατάθεσιν ὑμετέραν καὶ κατ' εὐαρέστησιν ἐκείνων, ἐπόμενον εἶναι καὶ ἀκόλουθον νὰ δοθῆ καὶ τούτοις ὀρισμὸς ἐξειδιάζων ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ κυριότητα αὐτῶν τὰ μέρη ταῦτα καὶ προσκωνήματα· ἀλλ' ἀπέλθετε ἤδη καὶ μετὰ τρίτην ἡμέραν ἔλθετε". Καὶ
5 οὕτως ἀπελύθημεν.

Συνῆλθον οὖν καὶ δεύτερον οἱ ὑπέρτιμοι κριταί, καὶ πάλιν παρεστάθημεν· καὶ πρῶτον μὲν ἐπέδωκαν οἱ ἡμέτεροι τὴν προετοιμασθεῖσαν ἀπὸ μέρους τοῦ γένους ἡμῶν κοινήν ἀναφορὰν καὶ τινα τῶν παρ' ἡμῖν σφζομένων βασιλικῶν θεσπισμάτων, τὰ
10 ὅποια ἀναγνόντες πάντα, πρὸς μὲν τοὺς ἡμετέρους οὐδὲν εἶπον, τοῖς δὲ Ἀρμενίοις εἶπον οὕτως· "Ἐχετε καὶ ὑμεῖς, ὦ φίλοι, τοιαῦτα βασιλικά προστάγματα, ὅπου ζητεῖτε νὰ ἀνοικοδομήσητε καὶ νὰ ἐπισκευάσετε τὰ ἐν τῷ ναῷ ἐξειδιασμένα ὑμῖν μέρη"; Οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν "ἔχομεν"· καὶ κρατοῦντες ἀνά χεῖρας ἐν ἴσον ὀρι-
15 σμοῦ, δοθέντος τοῖς Φράγκοις μᾶλλον ἢ αὐτοῖς ποτε, ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ ἀοιδίμου Χρυσάνθου, κατὰ τὸ ἀφιδ' ἔτος σωτήριον, ὀθωμανικὸν δὲ 1131-ον, ὅτε ὁ μέγας τοῦ ναοῦ μολυβδοσκέπαστος κουμπὲς καὶ τὰ λοιπὰ ἐν τῷ ναῷ ἐπεσκευά-
σθησαν παρά τε ἡμῶν καὶ τῶν λοιπῶν φυλῶν μέρη, ἐπέδωκαν
20 αὐτὸ τοῖς κριταῖς· ὁμοίως ἔδωκαν καὶ τὸ τοῦ σουλτάνου Σελίμη α' ψευδεπίπλαστον ἐκεῖνο πέρατι· καὶ μὴ θελούντων τῶν κριτῶν ἀναγῶναι ἐκεῖνα, αὐτοὶ ἐπέμενον παρακαλοῦντες αὐτοὺς πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν. Ἄλλ' οἱ ἡμέτεροι πρὸς μὲν τὸ ἴσον τοῦ τῆς ἐπισκευῆς ὀρισμοῦ ἀπήντησαν αὐτοῖς διὰ τοῦ χατ-σεριφίου τοῦ τε σουλτάν
25 Σουλεϊμάν α' καὶ διὰ τοῦ αὐτογράφου τοῦ μετὰ τὴν πρώτην κρι-
σολογίαν ἐκδοθέντος παρὰ τοῦ βασιλείου κράτους, ὡς προεῖρηται· πρὸς δὲ τὸ ψευδεπίπλαστον πέρατι τοῦ σουλτάν Σελίμη α' διὰ τοῦ βασιλικοῦ χατ-σεριφίου τοῦ σουλτάν Μαχμούτη α' καὶ τῶν λοιπῶν καθ' ἐξῆς σουλτάνων, ἀποδείξαντες δι' αὐτῶν, ὅτι πάντα
30 τὰ εἰς χεῖρας τῶν Ἀρμενίων ἔγγραφα καὶ προστάγματα, ὄντα κατὰ δόλον καὶ ἀπάτην ἐκδεδομένα, ὅλα διὰ τῶν εἰς χεῖρας ἡμῶν σφζομένων βασιλικῶν ὀρισμῶν καὶ χατ-σεριφίων εἶναι κατηρηγμένα καὶ ἄκυρα. Πρὸς ταῦτα εἶπεν ὁ ρεῖζ-ἐφένδης· "Οἱ καὶ πρὸς τὰ δύο

ἔθνη δοθέντες βασιλικοὶ ὅρισμοι ἀνάγκη πᾶσα νὰ εἶναι κατεστρωμένοι ἀφεύκτως εἰς τοὺς κώδικας τῶν καλεμιῶν, καὶ ἐν ὧσφ ὑμεῖς οἱ Ῥωμαῖοι δὲν ἔχετε τὴν ὑπόληψιν εἰς τὰ ἀνά χεῖρας τῶν Ἀρμενίων βασιλικά ἐγγραφα καὶ προστάγματα, οὔτε οἱ Ἀρμένιοι δὲν θέλουν ἔχει ὑπόληψιν εἰς τὰ ἀνά χεῖρας ὑμῶν τῶν Ῥωμαίων, 5 καὶ οὕτως οὐδέποτε θέλει παύσει ἡ μεταξὺ σας διαφορὰ καὶ κρισολογία· ἀλλ' ἀπέλθετε ἤδη καὶ εἰς ἄλλην ῥήτην ἡμέραν πάλιν παρασταθῆσεσθε". Καὶ οὕτως ἀπελύθημεν ἀναχωρήσαντες.

Ἐνστάσης δὲ τῆς ῥητῆς ἡμέρας, ἥτις ἦν ἡ ἰδ' ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ αὐαί σωτηρίου ἔτους, ἡμέρα Μεγάλῃ Πέμπτῃ, παρεστάθη- 10 μεν καὶ τρίτον· καὶ οἱ μὲν Ἀρμένιοι τὰ αὐτὰ πάλιν ἔλεγον καὶ τὰ αὐτὰ ἐβαττάριζον, ὅσα καὶ εἰς τὰς προλαβούσας συνελεύσεις· ἔχοντες δὲ προητοιμασμένον καὶ ἐν βέσμι τοῦ ναοῦ ἀπὸ χάρτην (μουκαββάν) κατεσκευασμένον, ψηλαφητόν, παρέστησαν εἰς τὸ μέσον τῆς συνελεύσεως καὶ ἐδακτυλοδείκνουν ἐν ἐκείνω τὰ ἐκάστῃ 15 γένει ἐξειδιασμένα μέρη, εἰς σαφεστέραν τάχα καὶ πραγματικὴν ἀπόδειξιν τῶν ὧν ἐξουσιάζουσι μερῶν καὶ τόπων. Οἱ δὲ κριταὶ καὶ οἱ ἐν τῇ συνελεύσει πάντες ὑπέρτιμοι ἐζήτησαν ἓνα τῶν ἡμετέρων ἰδεᾶτον τοῦ ναοῦ· παρασταθεὶς δὲ ὁ Ἀγιοταφίτης ἀρχιμανδρίτης Ἀθανάσιος καὶ ἀποδείξας ὅτι τὸ σχέδιον αὐτὸ οὐδεμίαν ἔχει μὲ 20 τὸν ναὸν ὁμοιότητα, ὡς σχεδιασθὲν κατὰ τὴν ὑπαγόρευσιν τῶν Ἀρμενίων, προσέθετο εἰς τὴν ἀπολογίαν του καὶ τοῦτο, ὅτι. "Ναὶ μὲν τοῖς Ἀρμενίοις καὶ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν εἶναι μέρη ἐν τῷ ναῷ ἐξειδιασμένα καὶ προσδιωρισμένα ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ πρὸς χρῆσιν αὐτῶν καὶ κατοικίαν εἶναι παρακεχωρημένα, οὐχὶ δὲ καὶ πρὸς κτῆσιν καὶ 25 παντελεῖ ἐξουσίαν· ὅθεν οὐδὲ παρ' αὐτῶν ἐκάστου ἀπαιτεῖται ἡ τούτων τῶν μερῶν ἐπισκευή τε καὶ ἀνοικοδόμησις· ἀλλὰ τὸ ἡμέτερον γένος εἰς ἐνδειξιν τῆς πρὸς τὸ Ἵψηλὸν Δεβλέτι ἐμπιστοσύνης του, ἀφ' οὗ ἀνοικοδομήσῃ τὰ πάντα, θέλει παραδώσει καὶ ἀφήσει εἰς χεῖρας ἐκάστου γένους τὰ προσδιωρισμένα αὐτῷ μέρη, κατὰ τὴν 30 ἣν ἔδωκεν εἰς τὸν πρῶτον μουραφᾶν ὑπόσχεσιν· ἐφ' ᾧ καὶ ὑψηλὸς βασιλικὸς ἐξεδόθη ὁρισμὸς μετὰ τὴν κρισολογίαν, κατὰ τὴν γενομένην νομικὴν ἀπόφασιν". Τούτων οὕτως εἰρημένων ἤρθη ἐκ

μέσου τὸ σχέδιον καὶ ῥέσμι τῶν Ἀρμενίων, ἀπεμακρύνθη δὲ καὶ ὁ ῥηθεὶς Ἀθανάσιος ἀρχιμανδρίτης. Προσῆλθον οὖν κατὰ πρόσκλησιν τῶν κριτῶν ὁ τε ἅγιος Θεσσαλονίκης κῦρ Γεράσιμος καὶ ὁ Λαμπῆς Γεωργίου Καρατζᾶς, οἱ προειρημένοι, τοὺς ὁποίους παρεκίνουν οἱ
5 κριταὶ διαφοροτρόπως, ἵνα ἐνδώσαντες εἰς τὰ παρὰ τῶν Ἀρμενίων προβαλλόμενα συγκατανεύσωσιν εἰς τὰ ζητήματά των, ἄλλως γὰρ γενέσθαι ἀδύνατον εἶναι λέγοντες καὶ ἀδιόρθωτον τὴν διαφορὰν ἐνδεικνύοντες· οἱ δὲ ῥηθέντες, ἀφ' οὗ εἰς κάθε των πρότασιν τὴν
10 προσήκουσαν ἔδιδον ἀπόκρισιν καὶ ἀπολογία, τέλος εἶπον καὶ τοῦτο· “Τὸ ἡμέτερον δυστυχὲς γένος εἰς τὰ προλαβόντως ἐν τῷ πρώτῳ μουραφᾷ νομικῶς ἀποφασισθέντα καὶ διὰ βασιλικοῦ ὀρισμοῦ ἐπικυρωθέντα στέργει, εὐχαριστεῖται, συγκατανεύει καὶ ἀποδέχεται· ἂν ὅμως ὁ πολυχρόνιος καὶ δικαιοτάτος ἡμῶν βασιλεὺς ὡς δεσπότης καὶ κύριος πάντων ἡμῶν καὶ τῶν κτημάτων καὶ ὑπαρ-
15 χόντων ἡμῶν ἤθελεν ἀποφασίσῃ καὶ ἀνατρέψῃ τὸν τε ἀχθίναμὲν τοῦ Ὁμερ-Χαττάπ καὶ τοὺς καθεξῆς ὀρισμοὺς τῶν τεσσάρων μεγάλων βασιλέων καὶ προκατόχων του καὶ τὸ ἴδιον βασιλικόν του αὐτόγραφον τὸ προλαβόντως ἐκδοθέν, οὐδεὶς ἔσται βέβαια ὁ ἀντε-
20 ρῶν καὶ ἀντιστησόμενος”. Καὶ τούτων οὕτως ἐν συστολῇ ταῦτα εἰπόντων ἐξῆλθον οἱ ἡμέτεροι πάντες ἀπὸ τῆς συνελεύσεως καὶ εἰσῆλθον κατὰ ζήτησιν δύο τῶν προκρίτων Ἀρμενίων, πρὸς οὓς τί εἶπον καὶ τί ἐλάλησαν οἱ ἐν τῇ συνελεύσει οὐκ οἶδαμεν. Ἀλλὰ προσταχθέντες νὰ ἀναχωρήσωμεν καὶ εἰς ἄλλην ῥητὴν πάλιν ἡμέραν νὰ ἀπέλθωμεν, ἀπελύθημεν οἱ πάντες καὶ ἀνεχωρήσαμεν ἕκαστον
25 γένος εἰς τὰ ἴδια.

Ἐνστάσης οὖν τῆς ῥητῆς ἡμέρας, ἧτις ἦν ἡ κε' ἀπριλίου, ἡμέρα Πέμπτη τῆς Διακαινησίμου, συνῆλθον οἱ ὑπέρτιμοι κριταί, καὶ πάλιν παρεστάθημεν καὶ οἱ μὲν Ἀρμένιοι πάλιν ἔλεγον τὰ αὐτά, καὶ πάλιν τὰ ἴδια προβλήματα καὶ ζητήματα ἐζήτησαν, καὶ
30 ἔχοντες ἀνὰ χεῖρας ἐκεῖνο τὸ σαχτέδικον καὶ ψευδεπίπλαστον περὶ τοῦ σουλτάν Σελίμη α' (περὶ οὗ πολλάκις εἴρηται) ἠγωνίζοντο νὰ παραστήσωσιν ἐκεῖνο ἀληθινόν, ὡς ἀπὸ χειρὸς τοῦ ἰδίου δεδομένον αὐτοῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ τῷ καιρῷ τῆς ἀλώσεως αὐ-

τῆς, καὶ ὅτι δυνάμει ἐκείνου ζητοῦσι τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ προσκυνήματα καὶ τὰ λοιπὰ ἴδια αὐτοῖς μέρη, διὰ τὰ ἀνοικοδομήσασιν καὶ ἐπισκευάσωσιν αὐτὰ καὶ τὰ φανῶσι κύριοι καὶ αὐτοί, ὡς καὶ ἡμεῖς οἱ Ῥωμαῖοι. Εἰς ταῦτα μὲ ὄλον ὁποῦ οἱ κριταὶ καὶ οἱ λοιποὶ πάντες συνεδριάζοντες παρεκίνουν ποικιλοτρόπως τοὺς ἡμέτε- 5
 τέρους διὰ τὰ συγκατανεύσωσι καὶ τὰ ἀποδεχθῶσιν ὡς ἀληθινὸν τὸ ῥηθὲν περὰ τοῦ σουλτάν Σελίμη α', ἀλλ' οἱ ἡμέτεροι παντελῶς δὲν ἐνέδωκαν ἀλλ' ἀποδεικνύοντες διὰ πολλῶν ἰσχυρῶν βασιλικῶν ὀρισμῶν, ὅτι ὅσα ἔγγραφα καὶ βασιλικά προστάγματα ἔφθασαν τὰ βάλουν εἰς χεῖρας οἱ Ἀρμένιοι, εἶναι ὅλα ἐκδεδομένα 10
 κατ' ἀπάτην καὶ δόλον, καὶ ὅλα εἶναι κατὰ διαφόρους καιροὺς ἀκυρωμένα καὶ κατηρηγμένα, ἐπέμενον εἰς τοῦτο. Οἱ δὲ κριταὶ τὸ ἀνένδοτον τῶν ἡμετέρων ἰδόντες καὶ φόβον ἐν ταῖς καρδίαις των ἐνστάξαι θέλοντες εἶπον αὐτοῖς μετὰ θυμοῦ· "Ἔμεῖς ἐστε ἀπειθεῖς τῇ βασιλικῇ θελήσει καὶ σκληροτράχηλοι"· ἀλλ' οἱ ἡμέ- 15
 τεροι ἀπεκρίθησαν· "Οὐκ ἐσμέν ἀπειθεῖς, ἀλλὰ μάλιστα δοῦλοι τοῦ βασιλέως μας εὐπειθέστατοι. Ἄν λοιπὸν τὸ κράτος του θέλῃ καὶ ἀποφασίζῃ ἄνευ ἀκριβοῦς ἐξετάσεως καὶ ἄνευ νομικῆς κρίσεως καὶ ἄνευ νομίμου καὶ δικαίας ἀποφάσεως τὰ ὑστερηθῆ τὸ γένος μας ἀπὸ τὰ προπατορικὰ αὐτοῦ κτήματα καὶ δικαιώματα, 20
 τίς ἔσται ὁ ἀντερῶν"; Τούτων δὲ οὕτως εἰρημένων διελύθη καὶ ἡ τετάρτη συνέλευσις, καὶ ἀπελύθημεν.

Ἀπὸ γοῦν τῆς κε' ἀπριλίου ταύτης τοῦ αἰ' ἔτους¹ ἄχρι τῆς κδ' φεβρουαρίου τοῦ αἰα', οὐδεὶς ἐγένετο λόγος, οὔτε φωνὴ ἤκούετο ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τῆς διαφορᾶς ταύτης καὶ κρι- 25
 σολογίας, ἀλλ' ἄκρα ἦν σιωπὴ τὴν ὁποίαν ταύτην δεκαμηνιαίαν σιωπὴν τέλος τῶν κρισολογιῶν καὶ διαφορῶν ἐνομιζομεν. Ἄλλ' οὐκ εἶχεν οὕτως· οἱ γὰρ προειρημένοι κριταὶ μετὰ τὴν τετάρτην συνέλευσιν, μηδενὸς ἐξ ἡμῶν εἰδότες, ἔγραψαν πρὸς τὸ κράτος του Ἰλάμιον, ὡς αὐτοὶ ἤθελον, ἴσως ὡς ἤθελον καὶ οἱ Ἀρμένιοι, καὶ 30
 ἀπέστειλαν διὰ τοῦ τότε ἀνθυπάτου· ὁ δὲ βασιλεὺς λαβὼν τὸ ἰλά-

¹ Τῷ αὐτῷ αἰ' σωτηρίῳ ἔτει, τῇ ιβ' Σεπτεμβρίου, ἔλαβε σὺν Θεῷ τέλος καὶ ἡ τοῦ γαοῦ ὄλου ἀνοικοδόμησις καὶ ἐπισκευή, καὶ τῇ ις' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐγένετο τὸ κέσφι.

μιον και πιστεύσας τοῖς γραφομένοις (ἐνόμισε γὰρ ὅτι κατ' εὐχα-
ρίστησιν και συγκατάθεσιν ἡμῶν ἐγένετο) ἐπέγραψεν ἐν τούτῳ ἰδίᾳ
χειρὶ ταῦτα· «Κατὰ τὴν διάληψιν τοῦ παρόντος ἰλαμίου γραφεί-
τωσαν δὴ ὑψηλοὶ ὀρισμοί, και ἀνά εἷς δοθῆτω ἐκάστῳ γένει,
5 οἵτινες και εἰς τοὺς κώδικας τῶν τε καλεμίων και τῶν κριτηρίων
ἐγκαταγραφείτωσαν· ὁμοίως γραφείτω και νομικὸν χοτζέτιον, οὗ τὸ
ἴσον μετὰ τῶν ἴσων τῶν δοθησομένων ὀρισμῶν σταλείτωσαν πρὸς
τὸ βασιλικὸν μου κράτος, ἵνα φυλάττωνται· τὸ δὲ γένος τῶν Ἀρ-
μενίων ἀποδότω τοῖς Ῥωμαίοις ἀνελλιπῶς τὰ εἰς ἀνοικοδόμησιν
10 και ἐπισκευὴν τῶν ἐξειδιασμένων τοῖς Ἀρμενίοις μερῶν ἐξοδευ-
θέντα παρὰ τῶν Ῥωμαίων, και ἔστωσαν τοῦ λοιποῦ οἱ Ἀρμένιοι
συγκοινωνοὶ εἰς τὰ προσκυνήματα, εἰς μὲν τὰ κοινὰ ἐκατέροις κοι-
νῶς, εἰς δὲ τὰ ἐξειδιασμένα ἐκάστῳ γένει ἰδίως· οἱ δὲ εἰς τὴν
προλαβοῦσαν χρυσολογίαν ἐκδοθέντες ὑψηλοὶ ὀρισμοὶ και τοῖς Ῥω-
15 μαίοις δοθέντες ἀκυρωθήτωσαν, και ἐκ τῶν κωδίκων ἀποξεσθέν-
τες καταργηθήτωσαν, και τοιοιτοτρόπως δοθῆτω τῆς ὑποδέσεως
και διαφορᾶς ταύτης τὸ τέλος και ὁ ῥαπουτάς, και οὕτως ἐνεργη-
θήτω». Καὶ μετὰ δεκαμηνιαῖον, ὡς εἴρηται, διάστημα ἀπέστειλεν
εἰς τὸν τότε ἀνθύπατον Ἀχμέτ-Σακίρ-πασσαν, πρῶτην ζαρπχα-
20 νὲ-ἐμινῆ.

Τῆ γοῦν κε' φεβρουαρίου τοῦ αἰωι' σωτηρίου ἔτους, ἡμέρᾳ
Σαββάτῳ, διεμνήθη ὁ μακαριώτατος Πολύκαρπος παρὰ τοῦ προει-
ρημένου ἀνθυπάτου Ἀχμέτ-Σακίρ-πασσα, ἵνα ἀποστείλῃ εἰς τὴν
αὐλὴν τοῦ σσεῖχουλισλάμη Σαμανι-ζαδὲ-Ὁμέρ-Δουλουσῆ-ἐφένδη (ὁ
25 γὰρ πρὸ αὐτοῦ Δουρῆ-ζαδὲς-Σέγιδ-Ἀπδουλλάχ-ἐφένδης καδαι-
ρεθεὶς προεξωρίσθη) τοὺς ἀπὸ μέρους τοῦ γένους τῶν Ῥωμαίων
πληρεξουσίου ἐπιτρόπους, ὅπως ἀκούσωσι τὰ παρὰ τοῦ βασιλείου
κράτους ἀποφανθέντα· ὅπου θέλουσι συνέλθῃ και οἱ ὑπέρτατοι κρι-
ταὶ και οὐλαμάδες, και ἄλλοι ἀρχικοὶ και μεγιστᾶνες τοῦ Ὑψηλοῦ
80 Δεβλετίου. Διωρίσθησαν οὖν κατὰ κοινήν γνώμην και ἀπόφασιν
νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ῥηθέντος νομοκράτορος οἱ ἐξῆς·
ὁ ἀπὸ Θεσσαλονίκης Χαλκηδόνης κῦρ Γεράσιμος ὁ Κρής, ὁ Νι-
καίας κῦρ Ἰωαννίκιος ὁ Χῖος, ὁ Προκόπιος Ναζιανζηνὸς ὁ Ἀγιο-

ταπίτης (ἦν γὰρ ἐπανεληλυθὼς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ Ἱε-
ρουσαλήμ), ὁ χοτζᾶ-Δαμπίκης Γεωργίου σαρράφης, ὁ Χριστό-
δουλος τοῦ Μαυρουδῆ τερζίπασης· οἵτινες καὶ ἀπῆλθον τὴν ἐπιού-
σαν ἡμέραν εἰς τὴν ῥηθεισαν αὐλήν, ἔνθα συνελεύσεως γενομέ-
νης τῶν ὑπερτάτων οὐλαμάδων καὶ ἄλλων ἀρχικῶν τοῦ Ὑψηλοῦ 5
Δεβλετίου, παρεστάθησαν, ἀντιπαρασταθέντων καὶ τῶν Ἀρμενίων.

Ὁ οὖν εἰρημένος ἀνθύπατος ἀτενίσας πρὸς ἡμᾶς εἶπεν· “Ὁ πο-
λυχρόνιος καὶ κραταιότατος ἡμῶν βασιλεὺς ἐπικυρώσας τὸ εἰς τὴν
πρὸ δέκα μηνῶν γενομένην κρισολογίαν νομικὸν ἰλάμιον δι’ ἰδίου
βασιλικοῦ αὐτογράφου, ἀπέστειλε πρὸς ἡμᾶς, ἵνα ἐκδοθῶσι κατὰ 10
τὴν ἐκεῖνου διάληψιν οἱ ἀπαιτούμενοι ὀρισμοί”· καὶ δοὺς τὸ ἰλά-
μιον τῷ ρεῖζ-ἐφένδη εἶπεν· “Ἀνάγνωθι, ἐφένδη, τοῦτο εἰς ἐπήκοον
πάντων”. Ὁ δὲ λαβὼν, πρῶτον ἀνέγνω τὸ ἰλάμιον (τοῦ ὁποίου, ὡς
προεῖπομεν, οὐδεμίαν οὐδόλωσ ἰδέαν εἶχομεν, ὡς κρύφα ἡμῶν γε-
νομένου), ἔπειτα ἀνέγνω καὶ τὸ ἐπ’ αὐτοῦ βασιλικὸν αὐτόγραφον, 15
ὡς ὅπισθεν ἐγράψαμεν. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν ὑπολαβὼν πάλιν
ὁ ἀνθύπατος εἶπε πρὸς ἡμᾶς· “Ὁ πολυχρόνιος ἡμῶν ἀναξ ἐγκολ-
πούμενος καὶ τὰ δύο ἔθνη, καὶ θέλων νὰ συνδιάγεται εἰς τὸ ἐξῆς
ὡς σύνδουλοι καὶ συνυποτελεῖς εἰρηνικῶς καὶ φιλικῶς, ἐξέδωκε τοι-
οῦτον, ὡς ἠκούσατε, χάτι-σσερίφι, ἵνα παύσωσιν εἰς τὸ μετὰ ταῦτα 20
αἱ μεταξύ σας διαφοραὶ καὶ ἀλληλομαχίαι”.

Ταῦτα ἀκούσαντες, οἱ μὲν Ἀρμένιοι ὑπερεχάρησαν καὶ ἀμέ-
σως ἐπευφήμησαν τὸν βασιλέα, ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον ὑπερελυτήθημεν,
ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς ἑαυτῶν γενόμενοι, μόλις ταῦτα ἀποκριθῆναι ἠδύ-
νήθημεν. “Αὐθένται, αὕτη ἡ ὑπόθεσις με μίαν μόνην συνέλευσιν 25
δὲν λαμβάνει τέλος, καθότι ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ δοῦλοι σας ἀπεστά-
λημεν ἀπὸ τοῦ γένους μας διὰ νὰ ἀκούσωμεν τὴν πανένδοξον
προσταγὴν σας καὶ νὰ τὴν ἀναγγείλωμεν εἰς τὸ γένος μας. Ὅθεν
καθὰ ἠκούσαμεν, θέλομεν ἀναφέρει εἰς τοὺς πατριάρχας καὶ εἰς
ὄλον τὸ γένος, καὶ ὁποῖαν ἀπόκρισιν ἤθελε μᾶς δώσει τὸ γένος 30
θέλομεν ἀναφέρει πάλιν εἰς τὸ ὄψος σας”. Πρὸς ταῦτα εἶπεν ὁ
ἀνθύπατος· “Τῷ ὄντι αὕτη ἡ ὑπόθεσις με μίαν μόνην συνέλευσιν
τέλος δὲν λαμβάνει· ἀπέλθετε οὖν καὶ δηλώσατε πρὸς οὓς δεῖ τὴν

ἦν ἠκούσατε ἀπόφασιν τοῦ κράτους του, καὶ οἶαν λάβητε ἀπόκρι-
σιν, ἀναγγείλατε τῷ ρεῖζ-ἐφένδη". Ἀναχωρήσαντες οὖν ἡμεῖς ἀπὸ
τῆς αὐλῆς τοῦ νομοκράτορος ἀνηγγείλαμεν τοῖς πατριάρχαις καὶ τῇ
ιεραῖ Συνόδῳ καὶ τισὶ προκρίτοις τοῦ γένους τὴν τε διάληψιν τοῦ
5 ὀλεθρίου ἐκείνου ἰλαμίου καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐπ' αὐτοῦ ἐγγραφέντος
βασιλικοῦ αὐτογράφου. Σκέψις οὖν ἐγένετο κοινῶς περὶ τοῦ ποίαν
ικανὴν ἀπόκρισιν καὶ ὑπεραπολογίαν νὰ δώσωμεν εἰς τὴν τοιαύτην
ἔντονον καὶ ἀπότομον βασιλικὴν ἀπόφασιν, τὸ μὲν διὰ νὰ μὴν φα-
νῶμεν ἐναντίοι καὶ ἀπειθεῖς τῇ βασιλικῇ ἀποφάσει, τὸ δὲ διὰ νὰ
10 ἀνακαλύψωμεν ἐπιτηδείως τὴν κατὰ ἄγνοιαν καὶ ἀπάτην γενομένην
τοῖς μὲν Ἀρμενίοις ἄδικον ὑπεράσπισιν, ἡμῖν δὲ ἀκούσιον ἀδικίαν.
Ἐκρίθη λοιπὸν παρὰ πάντων εὐλογον νὰ γένη δι' ἀναφορᾶς ἢ πρὸς
τὸ ὑπέρτατον κριτήριον τοῦ γένους ἀπόκρισις, τὴν ὁποίαν καὶ σφρα-
γίσαντες οἱ δύο πατριάρχαι, ὁ Κωνσταντινουπόλεως δηλαδὴ καὶ
15 ὁ μακαριώτατος Ἱεροσολύμων, καὶ οἱ ἐνδημοῦντες ἐν Βασιλευούσῃ
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ τοῦ Κοινοῦ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐπίτροποι,
ἀπέστειλαν εἰς τὸν ρεῖζ-ἐφένδη, κατὰ τὴν προσταγὴν. Ἀλλὰ πα-
ρελθουσῶν τινῶν ἡμερῶν ἐπεστράφη πρὸς ἡμᾶς ἡ ἀναφορὰ πάλιν
παρὰ τοῦ ρηθέντος ρεῖζ-ἐφένδη, παραγγειλαντος ἡμῖν, ἵνα ἐν ῥητῇ
20 ἡμέρᾳ λαβόντες αὐτὴν καὶ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ νομοκράτορος ἀπελ-
θόντες, ὅπου θέλουσι συνέλθῃ ὅλοι σχεδὸν οἱ ὑπέρτιμοι κριταὶ
καὶ οὐλαμάδες καὶ ἀρχικοὶ καὶ μεγιστᾶνες, δώσωμεν ἐκεῖ παρ-
ρησία τὴν ἀναφορὰν ταύτην. Τοιαύτης οὖν προσταγῆς πρὸς ἡμᾶς
γενομένης, ἐκρίθη εὐλογον γενικῶς, ἵνα ἐν ταύτῃ τῇ τελευταίᾳ καὶ
25 χρισίμῳ καὶ πληρεστάτῃ συνελεύσει ἀπέλθῃ αὐτοσώμως καὶ ὁ μα-
καριώτατος Πολύκαρπος, συμπαραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ὄσους ἂν
ἐγκρίνη ἄλλους ἀπὸ τοῦ γένους.

Ἐνστάσης οὖν τῆς ῥητῆς ἡμέρας ἀπῆλθον εἰς τὴν αὐλὴν
τοῦ νομοκράτορος Σαμανι-ζαδὲ-Ὀμέρ-Δουλουσῆ-ἐφένδη ὁ μακαριώ-
30 τατος κύριος Πολύκαρπος· μεθ' οὗ ὁ Χαλκηδόνος κύρ Γεράσιμος,
ὁ Νικαίας κύρ Ἰωαννίκιος, ὁ ἡγούμενος τοῦ Σιναϊτικοῦ μετοχίου
κύρ Ἰλαρίων, ὁ Ἀγιοταφίτης Ναζιανζηνὸς κύρ Προκόπιος, ὁ ἄρ-
χων πάνος Κωνσταντῖνος Καρατζᾶς, ὁ ἄρχων χάτμανος Δημή-

τριος Σχοινᾶς, ὁ ἄρχων καμαράσης Δημήτριος Ζαμπακός, ὁ ἄρχων ποστέλνικος Ἰωάγκος Νέγρης, ὁ ἄρχων ποστέλνικος Ἰακωβάκης Ροῖζος, ὁ μισέρ Θεοδόσης Τζικαλιώτης, ὁ χατζῆ-Παναῶς τζοβαχερτζῆς, ὁ χοτζᾶ-Γεώργιος Σιλβέστρου Ὁχάνη σαρράφης, ὁ χοτζᾶ-Γεώργιος Μουσίκη σαρράφης, ὁ χοτζᾶ-Λαμπῆς Γεωργίου 5
 Καρατζᾶ σαρράφης, ὁ Χριστόδουλος τοῦ Μαυρουδῆ τερζιπάσης ὁ χατζῆ-Κωνσταντῆς πακιρτζῆς, ὁ Σταυράκης χατζῆ-Ἰωβίκη, ὁ χατζῆ-Σάββας τοῦ ποτὲ Νικολάου καὶ ἄλλοι τινές, ὅπου ἦσαν συνελθόντες κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἦτοι κατὰ τὴν κε' ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἡωια' ἔτους, ἡμέρα Τρίτη. Καὶ οἱ κάτωθεν· ὁ εἰρη- 10
 μένος νομοκράτωρ Σαμανι-Ζαδὲς Ὁμέρ-Λουλουσῆ-ἐφένδης, ὁ πρῶν Ῥούμελη-καζασκερῆ Ἰζέτ-πέεις, ὁ Ῥούμελη-καζασκερῆ Ἀτὰ-ἐφένδης, ὁ πρῶν Ἀνατὸλ-καζασκερῆ Μεχμέτ-Ταχίρ-ἐφένδης, ὁ χατζῆ-Χαλίλ-ἐφένδης ἔχων βαθμὸν καζασκερλικίου Ῥούμελης, ὁ νακίπης Σέγιτ-Μουχάμμεδ-Ζεϊνοῦλ-Ἀπιδίν, ὁ φετβᾶ-ἐμινῆ Οὐριανι- 15
 Ζαδὲ-Μεχμέτ-Ρασσιδ-ἐφένδης, ὁ σεραατζῆς Καβάλαλης Σέγιτ-Σουλεϊμάν-ἐφένδης. Καὶ οὗτοι μὲν ἐκ τῶν οὐλαμάδων· ἐκ δὲ τῶν ἀρχικῶν τῆς Πόρτας οὗτοι· ὁ ἀνθύπατος Ἀχμέτ-Σισακίρ-πασσας, ὁ κεχαγμάμπεις Μώραλη-Ὀσμᾶν-ἐφένδης, ὁ δευτερδάρης Ἰπραχίμ Σαρίμ-ἐφένδης, ὁ ρεῖζης Πόζουκλὸς Μουσταφᾶ-Μαζχάρ-ἐφένδης, 20
 ὁ ζαρπχανέ-ἐμινῆ Μουσταφᾶς-Ρασσιδ-ἐφένδης, ὁ Μώρα-ναζιρῆ Ἀζιμῆ-ἐφένδης, ὁ πρῶν τζαούσπασης καὶ σσεχέρ-ἐμινῆ Ἰπραχίμ-ἐφένδης, ὁ πείλικτζῆς Ἀχμέτ-Αφιφ-ἐφένδης, ὁ ἀμετζῆς Μεχμέτ-Σειδᾶ-ἐφένδης καὶ πέντε κησεδάριδες τῶν καλεμίων.

Παρεστάθησαν οὖν ἐνώπιον τούτων πάντων οἱ μὲν ἡμέτεροι 25
 δεξιόθεν, οἱ δὲ Ἀρμένιοι ἀριστερόθεν, καὶ ἀνεγνώσθη πάλιν εἰς ἐπήκοον πάντων τό τε προειρημένον ἰλάμιον καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῦ βασιλικὸν αὐτόγραφον· καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ὑπολαβὼν ὁ μακαριώτατος εἶπεν οὕτως· “Τὸ ἡμέτερον γένος καὶ ἡμεῖς οἱ παριστάμενοι δοῦλοί σας, μὲ τὸ νὰ μὴν δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν τὰ 30
 δικαιολογήματά μας ἀπὸ στόματος διὰ τὴν ἀμάθειάν μας, καὶ διὰ τὸ πρὸς τὴν ἱερὰν συνέλευσιν σέβας, ἀναφέρομεν αὐτὰ διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν δουλικῆς ἀναφορᾶς”. Καὶ ἔχων ἀνά χεῖρας τὴν

προρρηθεῖσαν ἀναφορὰν ἔθηκεν ἔμπροσθεν τοῦ νομοκράτορος. Ἄλλ' ὁ πρῶν Ἀνατὸλ-καζασκερῆ, ὁ εἰρημένος, ὑπολαβὼν καὶ προλαβὼν εἶπε μετ' ὀργῆς καὶ θυμοῦ. "Τί ἀναφορὰ καὶ μεταφορὰ εἶναι αὐτή; δὲν ἔχετε πλέον, οὔτε σὰς ἔμεινεν ἄλλη ἀπολογία
5 καὶ δικαιολογία· τὸ γένος σας συγκατένευσε τότε εἰς τὴν δευτέραν χρисολογίαν, εἰς ὅσα διαλαμβάνει τὸ νομικὸν τοῦτο ἰλάμιον, τὸ ὁποῖον καὶ διὰ βασιλικῶ ἀυτογράφου ἐπεκυρώθη". Μετὰ τοῦτον καὶ ὁ εἰρημένος χατῆ-Χαλίλ-ἑφένδης βλέμμα βλοσυρὸν ἐπαφείσκει κατ' ἡμῶν καὶ ἐξηγριωμένον καὶ τὴν κεφαλὴν κινῶν καὶ ἐκφοβίσει
10 ἡμᾶς θέλων, εἶπε καὶ οὗτος οὕτω. "Ἐσεῖς τὴν τοῦ βασιλέως ἀπότομον προσταγὴν καὶ ἀπόφασιν ἔχετε σκοπὸν νὰ ἀναιρέσετε"; Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθημεν. "Ἡμεῖς οἱ δοῦλοι καὶ σκλάβοι τοῦ πολυχρονίου ἡμῶν βασιλέως μὴ γένοιτο νὰ φαντασθῶμεν κἄν τὸ τοιοῦτον· εἰς μὲν γὰρ τὰς δικαιοτάτας τῆς βασιλείας του ἀποφάσεις ἐσμὲν
15 εὐπειθέστατοι, εἰς δὲ τὰς ἀδίκους καὶ παραλόγους ζητήσεις καὶ θελήσεις τῶν φίλων μας Ἀρμενίων οὔτε ἐστέρξαμεν προλαβόντως, οὔτε στέργομεν, ἐπειδὴ ἡ μεταξὺ μας διαφορὰ εἰς τὸν ἐπὶ Ἐμίν-πέϊ πρῶτον μουραφᾶ ἐθεωρήθη κατὰ νόμους, καὶ τέλος ἔλαβε, καὶ νομικὸν ἐγένετο ἰλάμιον, καὶ ὀρισμοὶ βασιλικοὶ ἐξεδόθησαν,
20 καὶ διὰ βασιλικῶ ἀυτογράφου ἐπεκυρώθησαν, καὶ εἰς ὅλα τὰ καλέμια καὶ κριτήρια κατεστρώθησαν· καὶ καθὼς εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστὸν, μία ὑπόθεσις καὶ διαφορὰ ὅταν ἐννόμως θεωρηθῆ καὶ νομικῶς ἀποφασισθεῖσα λάβῃ τέλος, δὲν ἔπεται πλέον νὰ ἀναθεωρηθῆ καὶ τὰ περὶ ταύτης γεγονότα νομικὰ ἔγγραφα καὶ βασι-
25 λικὰ ἀποφαντικὰ προστάγματα καὶ θεσπίσματα νὰ μετατραπῶσιν ἀναιρεθέντα."

Πρὸς ταῦτα εἶπον ἡμῖν οἱ ῥηθέντες ὑπέρτιμοι καὶ μάλιστα ὁ Μεχμέτ-Ταχίρ-ἑφένδης (ὡσάν ὅπου εἰς τὸν ἀ' μουραφᾶν, ὡς προειρήκαμεν, αὐτός τε καὶ ὁ Ἐμίν-πέϊς ἦσαν οἱ κριταί). "Τὸ εἰς
30 τὸν β' μουραφᾶν γεγονὸς ἰλάμιον παρὰ τοῦ Ἰζέτ-πέϊ εἶναι ὅμοιον καὶ ἀπαράλλακτον μὲ τὸ ἰλάμιον τὸ εἰς τὸν ἀ' μουραφᾶν γενόμενον παρὰ τοῦ Ἐμίν-πέϊ καὶ ἐμοῦ. Τοσοῦτον δὲ μόνον διαφέρουσιν, ὅτι τὸ μὲν τοῦ ἀ' μουραφᾶ εἶναι διεξοδικόν, τὸ δὲ τοῦ β' εἶναι

συνοπτικόν”. Εἶπομεν ἡμεῖς “Εἰ οὖν εἰσὶν ὅμοια, τί τὸ αἷτιον τὸ
να ἀκυρωθῶσιν οἱ προεκδοθέντες βασιλικοὶ ὀρισμοί”; Ἀπεκρίθη τις
τῶν ὑπερτίμων “Τὰ προεκδοθέντα τοῖς Ῥωμαίοις χάτι-σσερίφια
οὐ δυνατὸν ἀκυρωθῆναι”. Εἶπεν ἄλλος τῶν συνεδριαζόντων “Κατὰ
τοὺς ἀνά χεῖρας ἐκάστου γένους σφζομένους ἱεροὺς ὀρισμοὺς τοῦ
5 σουλτάν Σελίμη α΄, τοῦ κυριεύσαντος τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐχέτω ἕκα-
στον γένος τὴν κυριότητα εἰς τὰ ἐπιμαχόμενα μέρη”. Πρὸς ταῦτα
εἶπομεν ἡμεῖς “Τὸ ἀνά χεῖρας ἡμῶν τῶν Ῥωμαίων σφζόμενον
χάτι-σσερίφι τοῦ σουλτάν Σελίμη α΄, καὶ ἐκεῖνο ὅπου ἔβαλον εἰς
χεῖρας οἱ φίλοι μας Ἀρμένιοι, ἔχουσιν βάσιν καὶ θεμέλιον τὸν
10 ἀχδινάμεν τοῦ χαζρέτι Ὁμερ-Χαττάπ. Ἡμεῖς λοιπὸν οἱ Ῥωμαῖοι
ὅτι ἔχομεν εἰς χεῖράς μας τὸν καθ’ αὐτὸ ἰδιόχειρον ἀχδινάμεν
τοῦ χαζρέτι Ὁμερ, εἶναι ἀποδεδειγμένον καὶ ἀναντίρρητον, καὶ ὅτι
κατ’ ἐκεῖνον μᾶς ἐδόθη παρὰ τοῦ σουλτάν Σελίμη α΄ καὶ ἰδιόχει-
15 ρὸν τοῦ αὐτόγραφου βασιλικόν, εἶναι ὁμολογούμενον. Ἀλλ’ οἱ Ἀρ-
μένιοι, ἐνῶ δὲν εἶδον τὸν χαζρέτι Ὁμερ, πῶς ἠμπόρεσαν καὶ
ἔλαβον ἀχδινάμεν παρ’ αὐτοῦ, ὅπου καὶ εἰς τὸν ἀείμνηστον ἐκεῖ-
νον Σελίμη τὸν ἔδειξαν καὶ κατ’ ἐκεῖνον συμφώνως καὶ χάτι-
σσερίφι ἔλαβον, ἐνῶ τότε εἰς τὸν καιρὸν τῆς βασιλείας του μήτε
20 ἕνας Ἀρμένιος ἀπλῶς εὐρίσκετο εἰς Ἱερουσαλήμ, ὄχι πατρίκης
καὶ βουχαϊνίδες καὶ γένος Ἀρμενίων, ἀγκαλὰ καὶ τώρα εἰς τοὺς
παρόντας καιροὺς μόλις εὐρίσκονται εἰς Ἱερουσαλήμ ἕκατὸν Ἀρμέ-
νιοι; Αὐτὰ τίνοι τρόπῳ τὰ κατώρθωσαν, αὐτοὶ μόνοι τὸ ἰξεύρουσιν”.

Πρὸς ταῦτα εἶπον ἡμῖν οἱ ἀρχικοί· “Ἀλλ’ ἔχετε σκοπὸν νὰ
ἀποβάλετε τοὺς Ἀρμενίους ἀπὸ τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ προσκυνή- 25
ματα”; Ἀπεκρίθημεν “Οὐχί”. “Τοιγαροῦν ἄς ἔχωσι καὶ αὐτοὶ τὴν
κυριότητα, καθὼς καὶ ἔκπαλαι”. Εἶπομεν ἡμεῖς “Τὰ περὶ τούτων
προεθεωρήθησαν εἰς τὸν α΄ μουραφᾶν τὸν ἐπὶ Ἐμίν-πεϊ καὶ Ταχίρ-
ἔφένδη ὑπερτάτων κριτῶν, κατ’ εὐχαρίστησιν καὶ συγκατάθεσιν
ἐκατέρων τῶν μερῶν, καὶ ἐγένετο περὶ τούτων νομικὸν ἰλάμιον καὶ
30 κατ’ ἐκεῖνο ἐξεδόθησαν καὶ βασιλικοὶ ὀρισμοὶ διὰ χάτι-σσεριφίων
ἐπικυρωμένοι, καὶ πάντα ἔλαβον τότε τὸ νόμιμον καὶ προσῆκον
τέλος των”. Πρὸς ταῦτα εἶπεν ὁ σσεῖχουλισλάμης ὁ ῥηθείς· “Ἐὰν

εις τὸ παρά τοῦ Ἐμίν-πέϊ καὶ Ταχίρ-εφένδη προγεγονὸς νομικὸν
ιλάμιον περιλαμβάνεται ἀπαραλλάκτως τὸ θέσπισμα τοῦ σουλτάν
Σελίμη α', καὶ κατ' ἔννοιαν καὶ κατὰ φράσιν καὶ κατὰ λέξιν
καὶ κατὰ σύνθεσιν, δὲν εἶναι τρόπος νὰ ἀκυρωθῇ ὁ κατὰ τὸ ἱλά-
5 μιον ἐκεῖνο προεκδοθεὶς βασιλικὸς ὀρισμὸς, καὶ οἱ Ἀρμένιοι ὡς
πάγουσι νὰ τζαμπουνίζουσι". Εἴπομεν ἡμεῖς· "Εὐμενέστατε ἡμῖν αὐ-
θέντα, εἰς τὸ ῥηθὲν ἱλάμιον ἀπαραλλάκτως κατ' ὅλα περιλαμβά-
νεται τὸ θέσπισμα τοῦ σουλτάν Σελίμη α'"· καὶ τὰῦτα εἰπόντες,
ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν τὸν κατὰ τὸ ἱλάμιον ὡς προείπομεν τοῦ
10 Ἐμίν-πέϊ ἐκδοθέντα ὀρισμὸν παρεθέμεθα τῷ ῥηθέντι μουφτῇ, ὃς
καὶ ἀναγνωσθῆναι τοῦτον ἐπέταξεν εἰς ἐπήκοον πάντων παρρησία.

Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ῥηθέντος ὀρισμοῦ ἐσιώπησαν
οἱ πάντες ἀρκετὴν ὥραν· ἔπειτα εἶπεν ὁ ἀνθύπατος ἐνατενίσας
πρὸς τὸν μουφτῆν· "Ἐκάτερα τὰ γένη πρέπει νὰ φέρωσι τὰ εἰς
15 χεῖράς των παλαιὰ ἔγγραφα καὶ θεσπίσματα εἰς τὴν ὑπατικὴν
αὐλὴν· καὶ ἀφ' οὗ ἐπιθεωρηθῶσι μεταφρασθῶσι καὶ παραβληθῶσι
πρὸς ἄλληλα, τότε θέλει φανῆ τὸ δίκαιον τίνος εἶναι, καὶ τότε
θέλει δοθῆ πρὸς αὐτοὺς ἡ τελευταία ἀποφασιστικὴ ἀπόκρισις". Καὶ
οὕτως ἀπελύθημεν, ἀναχωρήσαντες ἀπὸ τῆς αὐλῆς, ὡς εἴρηται,
20 τοῦ μουφτῆ. Τῇ γοῦν κθ' ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπέστειλεν
ἡ μακαριότης του εἰς τὴν Ἰψηλὴν Πόρταν πρὸς τὸν ἀνθύπατον
τὰ κάτωθεν ἔγγραφα· τὸν ἀχδινάμεν τοῦ Ὁμερ-Χαττάπ, ὃς εἶναι
ἀραβικὸς· τὸν ὀρισμὸν τοῦ σουλτάν Μεχμέτ β', ἀλωτοῦ τῆς πό-
λεως· τὸν ὀρισμὸν τοῦ σουλτάν Σελίμη α', πορθητοῦ τῆς Αἰγύ-
25 πτου, καὶ τὸν τοῦ υἱοῦ του Κανών-Σουλεϊμάν· τὰ ὅποια μετὰ πα-
ρέλευσιν ἱκανῶν ἡμερῶν πάλιν ἐπεστράφησαν διὰ τοῦ μπεϊζαδὲ
Παναγιωτάκη Μουρούζη πρὸς τὴν μακαριότητά του, καὶ ἔκτοτε
ἄχρι τῆς 1η' Ἰανουαρίου ρωιβ', ἤτοι εἰς διάστημα σχεδὸν ἐνεά-
μηνον, ἄκρα ἦν σιωπὴ, καὶ οὐδεὶς ἐγένετο ἢ ἠκούετο λόγος περὶ
30 τῆς διαφορᾶς ταύτης.

Περὶ τὰ τέλη δ' ὀκτωβρίου τοῦ ρωια' ἔτους τοῦ μὲν πεϊζαδὲ
Δημητράκη Μουρούζη, διερμηνέως τῆς Ἰψηλῆς Πόρτας εἰς τὸ εἰς
Σοῦμλαν εὐρισκόμενον βασιλικὸν ὄρδι, παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα κατα-

τομηθέντος, τοῦ δὲ αὐταδέλφου του πείζαδὲ Παναγιωτάκη Μου-
ρούζη, τοῦ καὶ τὰ τῆς δραγουμανείας διέποντος ἐν Βασιλευούσῃ,
περὶ τὰς ἀρχὰς νοεμβρίου ἐπὶ τῆς Σιδηρᾶς λεγομένης Πύλης καὶ
τούτου ἀνελπίστως ἀποτηθέντος (ὧν ἡ μνήμη ἐν ἐγκωμίοις αἰώ-
νιος), ἀντικατέστη εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πόρταν μέγας διερμηγεὺς ὁ 5
ἐνδοξότατος κύριος Ἰακωβάκης Ἀργυρόπουλος. Κατὰ γοῦν τὴν ἰθ'
Ἰανουαρίου τοῦ αὐτοῦ ,αωιβ' ἔτους διεμνηύθη ἀνελπίστως ὁ μα-
καριώτατος κῦρ Πολύκαρπος παρὰ τοῦ τότε ἀνθυπάτου Ῥουστῆ-
πασσα (ὁ γὰρ πρὸ αὐτοῦ Ἀχμέτ-Σσιακίρ-πασσας καθαιρεθεὶς τῆς
ἀνθυπατείας ἐξωρίσθη εἰς τὴν νῆσον Κῶ), ἵνα ἀπέλθῃ πρὸς 10
αὐτὸν ἐν τῇ ὑπατικῇ αὐλῇ καὶ λάβῃ ἀμέσως παρ' αὐτοῦ τὸν περὶ
τῆς διαφορᾶς τῆς προλαβούσης ἐκδοθέντα ἤδη ὑψηλὸν ὄρισμόν,
τὸν καὶ διὰ βασιλικῶ αὐτογράφου ἐπικυρωθέντα· ἀλλ' ὁ μακαριώ-
τατος μὴ δυνάμενος τότε ἀπελθεῖν ἀνταπέστειλεν ἀνθ' ἑαυτοῦ
τὸν πανιερώτατον ἅγιον πρῶην Πρεσρένης κῦρ Γεράσιμον, ὡς προ- 15
λαβόντως Ἀγιοταφίτην γενόμενόν, καὶ ἔλαβε τὸν ὑψηλὸν ὄρισμόν
παρὰ τοῦ εἰρημένου ἀνθυπάτου Ῥουστῆ-πασσα διὰ τοῦ ῤηθέντος
ἐνδοξότατου δραγουμάνου Ἀργυροπούλου. Ἀλλ' οἱ Ἀρμένιοι μ' ὄλον
ὅπου καὶ ἐκεῖνοι τὸν αὐτὸν κατ' ἔννοιαν ὄρισμόν ἔλαβον, πλὴν δὲν
εὐχαριστήθησαν οἱ ἐπάρατοι εἰς αὐτόν, ἀλλ' ὑπενήργησαν καὶ ἐξέ- 20
λαβον καὶ ἄλλους δύο ὄρισμούς, ὧν ὁ μὲν εἰς διελάμβανεν, ἵνα
ὁ εἰς τὸν α' μουραφᾶν ἐκδοθεὶς καὶ διὰ χατ-σερεφίου ἐπικυρω-
θεὶς ὑψηλὸς ὄρισμός, ἀκυρωθεὶς καὶ καταργηθεὶς ἀπὸ τῶν καλε-
μίων καὶ σιτζιλίων, ἐγκαταγραφῇ ὁ ἤδη ἐσχάτως ἐκδοθεὶς· ὁ δὲ
ἕτερος περιεῖχεν, ἵνα γενομένης τῆς ἐκτιμήσεως τῶν ἐξόδων τῶν τοῖς 25
Ἀρμενίοις ἐξιδιασμένων ἐν τῷ ναῶ μερῶν, ἀποδοθῇ ἡ ἐκτιμηθεῖσα
ποσότης ἀνελλιπῶς εἰς τὸ γένος τῶν Ῥωμαίων παρὰ τῶν Ἀρμενίων.

Λαβόντες δὲ τοὺς ὄρισμοὺς τούτους ἐζήτησαν καὶ τρεῖς μου-
πασίριδες παρὰ τῆς Πόρτας, ἕνα μουβελλᾶν, ἕνα χοτζακιάνην καὶ
ἕνα μειμάρ-καλφασῆ, τοὺς ὁποίους καὶ ἔλαβον, καὶ ὀδηγήσαντες 30
τὰ ὅσα ἤθελον εἰς Ἱερουσαλήμ ἀπέστειλαν πρὸς ἐνέργειαν τῶν
εἰρημένων ὄρισμῶν. Οἱ ὅποιοι φθάσαντες εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ
ἐπὶ κριτηρίου ἀναγνόντες τοὺς ὄρισμούς, πρῶτον μὲν κατέγραψαν

ἐκείνους εἰς τοὺς κώδικας τοῦ κριτηρίου, ἐξαλείψαντες τὴν κατα-
γραφὴν τοῦ ἡμῖν προλαβόντως ἐκδοθέντος ὀρισμοῦ διὰ βασιλικῶν
αὐτογράφων, εἰς τὸν πρῶτον ὡς εἴρηται μουραφᾶν ἐπὶ τοῦ Ἐμίν-
πεϊ· ἔπειτα ἀπελθόντες εἰς τὸν ναὸν ἐξετιμήσαντο τὰ εἰς τῶν
5 Ἀρμενίων μέρη κατὰ ἀναλογίαν τῶν ἐδικῶν μας μερῶν ἐξο-
δευθέντα, καὶ ἐλογίσαντο ἐκεῖνα γρόσια τριάκοντα τέσσαρας χι-
λιάδας καὶ πεντακόσια εἰκοσιεννέα καὶ κθ' ἄσπρα φιλά, ἄνευ
τῶν ἐργατικῶν ἡμερομισθίων· τὰ ὅποια γρόσια ἠθέλησαν τότε
ἀμέσως νὰ τὰ ἐκπληρώσουν πρὸς ἡμᾶς οἱ Ἀρμένιοι διὰ τῶν
10 εἰρημένων μουπασίριδων εἰς Ἱερουσαλήμ, ἀλλ' οἱ ἡμέτεροι οὐδὲ
ὄβολὸν ἠθέλησαν λαβεῖν παρ' αὐτῶν, εἰπόντες αὐτοῖς, ὅτι "Ὁ
πατριάρχης ἡμῶν καὶ τὸ γένος εἶναι εἰς Κωνσταντινούπολιν,
καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀπελθόντες ἐκπληρώσατε τὴν ποσότητα αὐ-
τῆν"· καὶ οὕτως ἀπεποιήθησαν τὴν περιλαβὴν καὶ ἐκπλήρωσιν
15 τῶν Ἀρμενίων. Εἶτα ἐζήτησαν οἱ Ἀρμένιοι νὰ τοῖς δοθῇ ἀπὸ
τοῦ κριτηρίου διὰ τῶν αὐτῶν εἰρημένων μουπασίριδων καὶ κλειδί
τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Βηθλεέμ, διὰ νὰ εἰσέρχωνται ἀκωλύτως καὶ
καταβαίνοντες εἰς τὸ Ἅγιον Σπήλαιον νὰ λειτουργῶσιν, καὶ ἐν τῇ
Γεθσημανῇ ἐπὶ τοῦ Θεομητορικοῦ Μνήματος καθ' ἐκάστην· ἀλλ'
20 ὁ τότε μουλλάς, Μουσαννιφ-ἐφένδης ἐπιλεγόμενος, φιλοδίκαιος ὢν
καὶ μετὰ τὴν ἀκριβεστάτην ἐξέτασιν καὶ ἔρευναν τῆς ἀρχαίας
συνήθειας πληροφορηθεὶς παρὰ πολλῶν ἀξιόπιστων καὶ παρ' αὐ-
τῶν τῶν ἰδίων Ἀρμενίων, ὅτι οἱ Ἀρμένιοι εἶχον ἀπ' ἀρχῆς συ-
νήθειαν δύο φορὰς τὸν καθέκαστον χρόνον νὰ λειτουργῶσιν εἰς
25 Βηθλεέμ ἐπὶ τῆς τραπέζης τῶν Κοπτοχαμπεσιῶν (καὶ τοῦτο μὲ
γράμμα ἀδείας παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου τῶν Ἱεροσολύμων), καὶ δύο
φοραῖς τὴν ἑβδομάδα νὰ λειτουργῶσιν εἰς τὴν ἁγίαν Γεθσημανῇ,
μίαν φοράν ἐπὶ τοῦ Θεομητορικοῦ Μνήματος καὶ μίαν φοράν ἔξω
ἐπὶ τοῦ ἀλταρίου των, οὐκ ἐνέδωκεν εἰς τὰ ζητήματά των, ὡς
30 παράλογα ὄντα καὶ παρὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν καὶ ἐναντία εἰς
τὸν ἀνὰ χεῖρας αὐτῶν ὀρισμόν, τὸν διαλαμβάνοντα ὅτι ἕκαστον
γένος νὰ ἐξακολουθῇ καὶ νὰ ἐκτελῇ τὰ τῆς θρησκείας του κατὰ
τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν. Οἱ δὲ Ἀρμένιοι ἰδόντες τὸ ἀνένδοτον τοῦ

ρηθέντος μουλλά ὑπεσχέθησαν αὐτῷ ἑκατὸν χιλιάδας γρόσια, νομί-
σαντες ὅτι διὰ τῆς δόσεως θέλουσι κατορθῶσαι τοὺς σκοποὺς των·
ἀλλ' ἀπέτυχον· ὁ γὰρ εἰρημένος μουλλάς οὔτε νὰ τὸ ἀκούσῃ δὲν
ἠθέλησεν. Ὅθεν οἱ Ἀρμένιοι ἀπελπισθέντες ἀπὸ αὐτὸν ἄλλα ἐτε-
χνεύθησαν καὶ εἰς ἄλλην ὁδὸν ἐτράπησαν· ὄντες γὰρ βέβαιοι, ὅτι 5
ἂν τὸ κλειδί ὁποῦ ζητοῦν εἰς Βηθλεέμ κατορθῶσιν νὰ λάβωσι
τώρα, οὐδέποτε εἰς τὸν αἰῶνα θέλουσι λάβει, προσέπεσον εἰς τινὰς
τῶν ἐντοπίων προκρίτων καὶ πρὸς τὸν ἀπὸ Βασιλευούσης ἐλθόντα
μουβελλᾶν, καὶ πλήσαντες αὐτοὺς χρημάτων καὶ δώρων ἔλαβον
παρ' αὐτῶν ἀναφορὰς πρὸς τὸ Ἰψηλὸν Δεβλέτι κατὰ τοῦ μουλλά, 10
ὅτι δηλαδὴ δωρολήπτης ὢν καὶ παρὰ τῶν Ῥωμαίων πλῆθος χρη-
μάτων λαβὼν οὐκ ἐνέδωκεν ὅλως εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν βασιλικῶν
χάτι-σεριφίων, καὶ ὑπερασπιζόμενος τοὺς Ῥωμαίους ἀδικεῖ τοὺς
Ἀρμένιους, μὴ συγχωρῶν νὰ δοθῇ καὶ τοῖς Ἀρμενίοις κλειδί ἐν
Βηθλεέμ, διὰ νὰ ἐκτελῶσι τὰ ἔθιμά των καὶ οἱ Ἀρμένιοι ἐκεῖ, 15
ὁμοίως καὶ ἐν τῇ Γεθσημανῇ ἐπὶ τοῦ μνήματος τῆς Σίττι-Μεριέμ.

Ταύτας τὰς ἀναφορὰς λαβόντες οἱ Ἀρμένιοι καὶ κρυφίως ἀπο-
στείλαντες εἰς Βασιλεύουσαν πρὸς τοὺς οἰκείους των ἐξέλαβον
ὄρισμὸν διὰ βασιλικοῦ αὐτογράφου ἐκδοθέντα, ὅτι ἡ Βηθλεέμ καὶ
ἡ Γεθσημανὴ νὰ εἶναι συντροφικὴ μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Ἀρμε- 20
νίων· ὁ δὲ ὄρισμὸς ἦν ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν τῆς Δαμασκοῦ
ἡγεμόνα καὶ πρὸς τὸν μουσελλήμην τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ πρὸς
τὸν ἐλευσόμενον μουλλάν τῆς Ἱερουσαλήμ· τὸν γὰρ εἰρημένον ὑπε-
ρασπιστὴν τοῦ δικαίου μᾶλλον ἢ ἡμῶν ἐνήργησαν οἱ Ἀρμένιοι
ἵνα ἐξορισθῇ· οὗτινος ἐξορισθέντος καὶ τοῦ νέου μουλλά Χαλιδὶ- 25
ζαδὲ-Μουσαῖ-ἐφένδη Ἱεροσολυμίτου ἀπὸ Βασιλευούσης φθάσαντος,
καὶ τοῦ εἰρημένου ὀρισμοῦ ἐπὶ συνελεύσεως εἰς τὸν Μεχκεμὲν
ἀναγνωσθέντος, ἔλαβον οἱ Ἀρμένιοι τὸ ἥμισυ τῆς ἀγίας Γεθση-
μανῆς καὶ κλειδί μιᾶς θύρας ἐν Βηθλεέμ· καὶ οὕτως εἰσερχόμενοι
ἀκωλύτως εἰς τὰ εἰρημένα δύο προσκυνήματα ὡς κύριοι ἐκτελοῦσι 30
τὰ τῆς θρησκείας των, ὡς θέλουσιν, ἄχρι τῆς σήμερον. Ταῦτα
καὶ τὰ τοιαῦτα εἰργάσαντο καθ' ἡμῶν καὶ οἱ Ἀρμένιοι, καθὰ ἡ
ἱστορία μέχρι τοῦδε πάνυ συντόμως ἐδήλωσεν.

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΥ ΤΑΦΟΥ ΤΜΗΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ,

περιέχον τὰς μεταφράσεις τῶν ἀναγκαιοτέρων ὀρισμῶν τῶν κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐκδοθέντων ἡμῖν περὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ προσκυνημάτων παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν σουλτάνων, καὶ πρῶτον τοῦ ἀχθίναμὲ τοῦ Ὁμερ-Χαττάπ, τοῦ ἐοθέντος τῷ πατριάρχῃ Σωφρονίῳ α' ἐν τῷ καιρῷ τῆς παραδόσεως τῆς Ἱερουσαλήμ παρ' αὐτοῦ ἐν ἔτει σωτηρίῳ χλγ', ὀθωμανικῷ δὲ ιε' ἀπὸ τῆς τοῦ Μωάμεθ φυγῆς.

1.

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐλεοῦντος καὶ ἐλεήμονος Ὁμερ υἱὸς Χαττάπ.

Χάρις τῷ Θεῷ τῷ ποιήσαντι ἡμᾶς ἐνδόξους διὰ τοῦ Ἰσλαμίου (εὐσεβείας) καὶ τιμήσαντι διὰ τῆς πίστεως καὶ ἐλεήσαντι διὰ τοῦ προφήτου αὐτοῦ Μωάμεθ (ἐφ' ᾧ εὕξαιτο ὁ Θεὸς καὶ
5 εἰρήνη εἶη ἐπ' αὐτῷ), καὶ ὀδηγήσαντι ἡμᾶς ἀπὸ τῆς πλάνης καὶ συναγαγόντι ἡμᾶς δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς διασπορᾶς, καὶ ἐνώσαντι τὰς καρδίας ἡμῶν καὶ δόντι νίκας ἡμῖν κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ στερεώσαντι ἡμᾶς εἰς τὰς χώρας, καὶ καταστήσαντι ἡμᾶς ἀδελφούς συνηγαπημένους. Εὐχαριστήσατε οὖν τῷ Θεῷ οἱ λάτραι τοῦ
10 Θεοῦ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ χάριτι. Τὸ παρὸν εἶναι γράμμα ἐμοῦ τοῦ Ὁμερ υἱοῦ Χαττάπ καὶ ἐδόθη τῷ ἐντίμῳ καὶ σεβασίῳ πατριάρχῃ τοῦ βασιλικῷ ἔθνος Σωφρονίῳ ἐν τῷ ὄρει τῶν Ἐλεῶν, τῷ τόπῳ τῆς ἱεράς Ἱερουσαλήμ, συνθήκη καὶ ὑπόσχεσις εἰς περιθάλψιν τῶν ὑποτελῶν καὶ ἱερέων καὶ καλογήρων καὶ καλογραίων,
15 ἔνθα ἤθελον εἶναι καὶ ὅπου ἤθελεν εὐρίσκονται, καὶ εἰς τὸ νὰ ἔχωσιν παρ' ἡμῶν ἐμπιστοσύνην (ὅταν γὰρ ὁ ὑποτελής φυλάττη τὰ τῆς ὑποτελείας καθήκοντα, πρέπει νὰ ἔχη ἐμπιστοσύνην παρὰ τε ἡμῶν τῶν πιστῶν καὶ παρὰ τῶν μεθ' ἡμᾶς ἡγεμονευουσάντων) καὶ εἰς τὸ νὰ ἐκκόψη ἀπὸ αὐτοῦς τὰ αἷτια τῶν ἐνοχλήσεων αὐ-

¹ [Ὅρα τὸ ἀραβικὸν κείμενον μεθ' ἑλληνικῆς ἐρμηνείας ἀκριβεστέρας ἐν τῷ βιβλίῳ Βενιαμὶν Ἰωαννίδου, Τοῦ προσκυνηταρίου τῆς Ἁγίας Γῆς τεῦχος α'. Ἐν Ἱεροσολύμοις 1877, σ. 144-145. Πρβλ. (Κωνσταντίου τοῦ ἀπὸ Σινᾶ), Ἀπάντησις κατὰ τοῦ ζητήματος τοῦ κ. Εὐγενίου Βορέ περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Ἁγίων Τόπων. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1851, σ. 47-51. Κωνσταντίου α' τοῦ ἀπὸ Σιναίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Βυζαντίου βιογραφία καὶ συγγραφαὶ αἱ ἐλάσσονες. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1866, σ. 260-261. Γρηγορίου Παλαμᾶ Ἱεροσολυμιάς, ἤτοι σύντομος ἱστορία τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ. Ἐν Ἱεροσολύμοις 1864, σ. τμβ'-τμδ'].]

τῶν κατὰ τὴν ἡν ἔδειξαν ὑποταγὴν καὶ εὐπειθειαν· καὶ εἰς τὸ
να εἶναι ἐμπιστοσύνη ἐπ' αὐτῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν
καὶ ἐπὶ τῶν μοναστηρίων αὐτῶν καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ὑπὸ τὴν
κυριότητα αὐτῶν λοιπῶν προσκυνημάτων, τῶν ἐντὸς τῆς Ἱερουσα-
λήμ καὶ ἐκτὸς ὄντων· τὰ ὅποια εἶναι ὁ Καμαμὲς (ἦτοι ὁ ναὸς 5
τῆς Ἀναστάσεως)¹ καὶ ἡ ἐν Βηθλεὲμ μεγάλη ἐκκλησία τῆς Γεν-
νήσεως τοῦ Ἰησοῦ (ἐφ' ᾧ εἶη εἰρήνη) καὶ τὸ σπήλαιον τὸ ἔχον
τρεῖς θύρας, μεσημβρινήν, ἀρκτικήν καὶ δυτικήν· καὶ εἰς τὸ να
εἶναι τὰ λοιπὰ εὐρισκόμενα ἐκεῖ χριστιανικά ἔθνη (ἦτοι οἱ Ἰβήρες
καὶ οἱ Χαμπέσιοι) καὶ ἐκεῖνοι ὅπου ἔρχονται χάριν προσκυνήσεως 10
Φράγχοι, Κόπται, Συριάνοι, Ἀρμένιοι, Νεστοριανοί, Ἰακωβίται καὶ
Μαρωνῖται, ὑποκείμενοι καὶ ἀκόλουθοι εἰς τὸν ῥηθέντα πατριάρ-
χην· καὶ αὐτὸς να εἶναι πρωτεύων ἐπ' αὐτῶν, ἐπειδὴ ἐδόθησαν
παρὰ τοῦ τιμίου καὶ ἀγαπητοῦ προφήτου, τοῦ παρὰ τοῦ ὕψιστου
Θεοῦ ἀπεσταλμένου, καὶ ἐδοξάσθησαν τῇ σφραγίδι τῆς τιμίας 15
αὐτοῦ χειρός, καὶ ἐπρόσταξεν εἰς τὸ να ἔχωμεν εὐνοίαν πρὸς αὐ-
τοὺς καὶ να ἔχωσιν ἐμπιστοσύνην παρ' ἡμῶν. Ὅμοίως οὖν καὶ
ἡμεῖς οἱ πιστοὶ εὐεργετοῦμεν αὐτοὺς πρὸς χάριν καὶ τιμὴν τοῦ
εὐεργετήσαντος αὐτούς· διὸ καὶ θέλουσιν εἶναι ἐλεύθεροι ἀπὸ τὸ
χαράτζι καὶ ἀπὸ τὸ καφάρι καὶ ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ ὅλας τὰς ἐπιηρείας 20
καὶ φόρους ἔν τε τῇ ἔρηρᾳ καὶ ἐν ταῖς θαλάσσαις, καὶ ἐν τῷ εἰσέρ-
χεσθαι αὐτοὺς εἰς τὸν Καμαμὲ καὶ εἰς τὰ λοιπὰ τῶν προσκυνη-
τήρια να μὴ πληρώνουν οὐδέν· οἱ δὲ λοιποὶ τῶν χριστιανῶν τῶν
προσεργομένων εἰς τὸν Καμαμὲ χάριν προσκυνήσεως να δίδῃ
ἕκαστος αὐτῶν πρὸς τὸν πατριάρχην ἐν δράμι ἀσημίου καὶ ἐν 25
τρίτον τοῦ δραμίου. Πᾶς οὖν πιστὸς καὶ πᾶσα πιστὴ θέλει φυ-
λάττη τὰ ὅσα ἐπροστάξαμεν ἐν τῷ παρόντι, ἢ βασιλεὺς ἤθελεν
εἶναι, ἢ κριτὴς, ἢ ἡγεμὼν ἐξουσίαν ἔχων ἐπὶ τῆς γῆς, πλούσιος
ἢ πένης ἀπὸ τοὺς πιστοὺς καὶ ἀπὸ τὰς πιστάς. Καὶ ἐδόθη αὐτοῖς
ἢ παροῦσα ἡμετέρα ἐπιταγή, ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς ὁμηγύρεως τῶν 30
ἐντίμων φίλων, τοῦ Ἀπδουλλᾶ, τοῦ Ὀσμάν υἱοῦ Ἀφφάν, τοῦ

¹ Οὕτω γὰρ οἱ Μωαμεθανοὶ ἐπονομάζουσιν αὐτόν, παραφθείραντες τὴν ἀραβικὴν λέξιν *κιάμε*, δηλοῦσαν τὴν ἀνάστασιν.

Σάεδ υίου Ζείδ, τοῦ Ἀπδῖρραχμάν υίου Ἄουφ καὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν καὶ ἐντίμων φίλων. Βεβαιωθήτω οὖν ἕκαστος εἰς τὰ γραφόμενα ἐν τῷ ἡμετέρῳ γράμματι, καὶ ἐνεργείτω κατὰ τοῦτο, ἀφίνοντας το πάλιν εἰς τὰς χεῖράς των· εὐξαιτο δὲ ὁ Θεὸς καὶ 5 ὄψη εἰρήνην ἐπὶ τῷ δεσπότῃ ἡμῶν Μωάμεθ καὶ ἐπὶ τῇ ὀμηγύρει αὐτοῦ, καὶ εὐχαριστία τῷ Θεῷ, τῷ κυρίῳ τῶν κόσμων. Ἰκανὸς ἡμῖν ὁ Θεὸς καὶ κάλλιστός ἐστιν ἐπίτροπος. Ἐγράφη τῇ κ' τοῦ μηνός Ῥεπιουλλεββέλ, τῷ ιε' (ἔτει) τῆς προφητικῆς φυγῆς. Ὅστις δὲ ἀναγνώσῃ τὴν παρούσαν ἡμετέραν ἐπιταγὴν καὶ πα- 10 ραβῆ αὐτήν, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τῆς ἡμέρας τῆς κρίσεως θέλει εἶναι παραβάτης τῆς διαθήκης τοῦ Θεοῦ καὶ μισητῆς τοῦ ἡγαπημένου αὐτοῦ ἀποστόλου.

2.

15 Μετάφρασις συνοπτικῆ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ σουλτάν Μεχμέτ β', ἀλωτοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ δοθέντος τῷ πατριάρχῃ Ἀθανασίῳ¹.

Τὸ βασιλικὸν ἐπ' αὐτῷ αὐτόγραφον, ἦτο: χάτι-σερίφι· «Κατὰ τὴν περίληψιν τοῦ ἱεροῦ μου ὀρισμοῦ ἐνεργείσθω· ὅστις δὲ θελήσει νὰ ἀναίρῃσῃ τὸ εὐλογημένον εὐτυχὲς καὶ ἰσχυρόν μου τοῦτο χάτι, ἔστω ὑπεύθυνος τῷ τοῦ Θεοῦ ἀναθέματι».

20 Ὁ βασιλικὸς ὀλος ὀρισμός.

Μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ὑψίστου Θεοῦ καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ τιμίου προφήτου ἀλωθείσης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦλθον εἰς τὴν εὐτυχεστάτην μου αὐλήν ἀπὸ διάφορα μέρη καὶ τόπους ἐλ- 25 τζῆδες συγχαίροντές μοι ἀπὸ μέρους τῶν σσάχιδων καὶ κράλιδων δι' ἀναφορῶν αὐτῶν ἐπὶ τῇ ἀλώσει. Ἐλθὼν δὲ μετὰ τῶν καλογήρων του καὶ ὁ εἰς Ἱερουσαλήμ πατριάρχης ἤδη τῶν Ῥωμαίων Ἀθανάσιος, ἐνεφάνισεν εἰς τὴν ὑψηλὴν μου αὐλήν τὰ εἰς χεῖρας αὐτοῦ ἱερά θεσπίσματα καὶ αὐτόγραφα τοῦ τε ὑπερεντίμου ἀπο- 30 στόλου καὶ τοῦ Ὁμερ-Χαττάπ καὶ τῶν προπαρελθόντων βασιλέων, καὶ ἐξητήσατο, ἵνα κατὰ τὸ ἀνέκαθεν γεγονός αὐτοῖς ἔλεος ἔχωσι πάλιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ χρῆσιν των τὸν ἐντὸς τῆς

¹ [Ἀπάντησις κατὰ τοῦ ζητήματος τοῦ κ. Εὐγενίου Βορέ περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Ἀγίων Τόπων, σ. 152-154. Κωνσταντίου βιογραφία καὶ συγγραφαὶ αἱ ἐλάσσονες, σελ. 314-315].

Ἱερουσαλήμ ὄντα Καμαμέ καὶ ὅλα τὰ ἐν αὐτῷ ἐμπεριεχόμενα προσκυνήματα, καὶ τὸν Ἅγιον Ἰάκωβον (= τὸν τοῦ Ζεβεδαίου), μοναστήριον τῶν Γκιουρτζήδων, καὶ τὰ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ εὑρισκόμενα προσκυνήματα καὶ μοναστήρια καὶ ἐκκλησίας καὶ τὴν ἐν τῇ Βηθλεέμ τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ μεγάλην ἐκκλησίαν καὶ τὸ 5 Σπήλαιον καὶ τὰ κλειδιά τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τριῶν θυρῶν, τῆς μεσημβρινῆς δυτικῆς καὶ ἀρκτικῆς, καὶ τὰ ἐν τῇ Βηθλεέμ εὑρισκόμενα χριστιανικὰ γένη, τὰ τῷ πατριάρχῃ ὑποκείμενα· καὶ ἵνα αὐτοὶ τε καὶ τὰ ἀφιερώματα αὐτῶν ὧσιν ἐλεύθεροι ἀπὸ τὰ χαράτζια, πάτζια, καφάρια, καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ βίαια δασύματα. Κατ' 10 ἐκείνους λοιπὸν τοὺς ὁρισμοὺς καὶ κατὰ τὸ ἀνάκαθεν γεγονός πρὸς αὐτοὺς ἔλεος ἤλθησε καὶ ἡ ἡμετέρα βασιλεία τούτους, καὶ διὰ τοῦ παρόντος μου ὑψηλωνόμου ὁρισμοῦ ἐπρόσταξα, ἵνα οἱ ἐξουσιάζοντες τὰς ἐν τῇ ξηρᾷ καὶ θαλάσῃ ὑποκειμένας τῇ βασιλείᾳ μου ἐπαρχίας ὑπερασπίζονται τὸν πατριάρχην καὶ τοὺς καλογῆ- 15 ρους τῆς Ἱερουσαλήμ, χωρὶς νὰ ἐνοχλοῦνται παρ' οὐδενός· ὅστις δὲ ἀπὸ τῶν ἐξῆς διαδόχων μου καὶ ἀπὸ τῶν ὑπερτάτων βεζυράδων, οὐλαμάδων καὶ ἐξουσιαστῶν καὶ δούλων τῆς βασιλικῆς μου αὐλῆς, καὶ ἀπλῶς ἀπὸ τῶν τῆς Μωαμετανικῆς φυλῆς, ἢ πρὸς χάριν, ἢ πρὸς ἀπόλαυσιν ἄσπρων, θελήσει νὰ ἀνατρέψῃ τοὺς πάλαι 20 παρὰ τοῦ προφήτου καὶ τοῦ Ὁμερ-Χαττάπ καὶ παρὰ τῶν προπαρελθόντων βασιλέων καὶ ἤδη παρὰ τῆς ἡμετέρας βασιλείας ὠρηθέντας ἱεροὺς καὶ ὑψηλοὺς ὁρισμοὺς, νὰ ὑποπέσῃ εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου. Οὕτω γινωσκέτωσαν. Ἐγρᾶφῃ περὶ τὰ μέσα μηνὸς Σεσεββάλ, ἐν ἔτει τῆς προφητικῆς φυγῆς 862, 25 ἐν Κωνσταντινουπόλει.

3.

Μετάφρασις τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ σουλτάν Σελίμη α', ἀλωτοῦ τῆς Αἰγύπτου καὶ Ἱερουσαλήμ, δοθέντος ἐν Ἱερουσαλήμ τῷ πατριάρχῃ Δωροθέῳ ἢ Ἀττάλλα ἀραβιστί λεγομένῳ¹.

Τὸ ἐπ' αὐτῷ βασιλικὸν αὐτόγραφον (χάτι-σεερίφι): «Κατὰ τὸν

¹ [Ἀπάντησις κατὰ τοῦ ζητήματος τοῦ κ. Εὐγενίου Βορέ, σ. 154-157. Κωνσταντίου βιογραφία καὶ συγγραφαὶ αἱ ἐλάσσονες, σ. 315-317. Γρηγορίου Παλαμᾶ Ἱεροσολυμιάς, σ. υ'- υβ. Βενιαμὶν Ἰωαννίδου τοῦ προσκυνηταρίου τῆς Ἁγίας Γῆς τεύχος α', σ. 177-178].

ιερόν μου ὄρισμόν ἐνεργείσθω· ὅστις δὲ ἤθελε κάμη ἄλλεοτρόπως
καὶ ἤθελεν ἀνατρέψῃ αὐτόν, νὰ ὑποπέσῃ εἰς τὸ σπαθὶ τοῦ Θεοῦ».

Ἅ ὄρισμός.

Τῇ βοηθείᾳ τοῦ ὑψίστου Θεοῦ καὶ τοῦ ἡγαπημένου αὐτοῦ
ἀποστόλου ἐλθὼν εἰς Ἱερουσαλήμ, τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ μου, κατὰ
5 τὴν κε' τοῦ μηνός Σεφέρ, ἐκυρίευσα αὐτήν. Ὁ οὖν πατριάρχης
τῶν Ῥωμαίων Ἀττάλλας λεγόμενος ἐλθὼν μετὰ τῶν λοιπῶν κα-
λογήρων καὶ ὑποτελῶν ἐξητήσατο, ἵνα τὰς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς
Ἱερουσαλήμ κειμένας ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια καὶ προσκυνή-
ματα ἔχωσι καὶ πάλιν, καθὼς καὶ ἀπ' ἀρχῆς, ὑπὸ τὴν κυριότητα
10 καὶ χρῆσίν των, κατὰ τὸν ἱερόν ἀκτιναμέν τοῦ Ὁμερ καὶ κατὰ
τοὺς ὄρισμοὺς τῶν προπαρελθόντων βασιλέων. Ἐπρόσταξα γοῦν
καὶ ἐγὼ μὲ τὸν παρόντα μου ἱερόν ὄρισμόν, ἵνα ἐξουσιάζῃ τὸ ἀν-
τικρὸ τῆς πύλης τοῦ Καμαμὲ κατὰ μεσημβρίαν κείμενον Μουγτε-
σελ¹ μὲ τὰ ἀρχαῖα δύο μανουάλια καὶ τὰς κανδήλας, τὸ ἄνω
15 καὶ κάτω τῶν τεσσάρων καμαρῶν τῶν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ λεγομέ-
νου τόπου κειμένων, τοῦ τῇ πατριαρχείᾳ ὑποκειμένου· τὸ ἄνω καὶ
κάτω τῶν ἑπτὰ καμαρῶν τῶν κειμένων ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς δε-
σποίνης Μαρίας λεγομένου²· τὸ μέσον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας³,
τὸν Τάφον καὶ τὸν Κουμπέν⁴ μὲ ὄλα τὰ προσκυνήματα⁵· τὰς
20 ἐκτὸς τοῦ Καμαμὲ ἐν τῇ αὐτῇ κειμένας τρεῖς ἐκκλησίας⁶, τὴν ἀν-
τικρὸ τούτων ἐκκλησίαν τοῦ ἀγίου Ἰωάννου⁷, τὴν ἐν τοῖς Πατριαρ-
χειοῖς ἐκκλησίαν τῆς Ἑλένης λεγομένην, καὶ τὴν ἁγίαν Θέκλαν
τὴν Σεῖδανάγιαν⁸, τὸ μοναστήριον τοῦ ἀγίου Εὐθυμίου, τῆς Ἁγίας
Αἰκατερίνης, τοῦ ἀγίου Μιχαὴλ τοῦ Ἀρχαγγέλου, τοῦ ἀγίου Γεωρ-

¹ Τὴν Ἀποκαθῆλωσιν ἐνοητέον. — ² Τὰς Κλάπας ἐνοεῖ, ἐνθα τὸ παρεκκλήσιον
τῆς Θεοτόκου καὶ τὸ ἔδαφος τῶν ἑπτὰ καμαρῶν, καὶ τὰ ἐπάνω τούτου κατηχομένα,
τὰ ὅποια τὴν σήμερον εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ χρῆσιν τῶν ἀρπακτικῶν χειρῶν
τῶν Φράρων. — ³ Ἦτοι τὸ Καθολικὸν τοῦ ναοῦ. — ⁴ Τὸν μολυβδοσκεπάστον μέγαν
κουμπέν, τὸν ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Κουβουκλίου, ἐνοεῖ. — ⁵ Τὰ ἐντὸς τοῦ ναοῦ προσκυνητὰ
παρεκκλήσια. — ⁶ Ἦτοι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἀγίου Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου, τῶν μ' μαρ-
τύρων, καὶ τὴν ἐν μέσῳ τούτων ἐκκλησίαν τῆς Ἀναστάσεως. — ⁷ Τὴν ὑπὸ τὸ μονα-
στήριον τοῦ Ἀβραάμ κειμένην ἐκκλησίαν τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου, τὴν ὅποι ν
κατακρατοῦσι τὴν σήμερον οἱ Ἀρμένιοι. — ⁸ Ἦτοι τὴν μονὴν τῆς θεοπρομήτορος Ἀννης.

γίου ¹, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου (τοῦ Θεολόγου) μετὰ τοῦ κήπου ², τοῦ ἁγίου Βασιλείου, τοῦ ἁγίου Νικολάου, τοῦ ἁγίου Δημητρίου, τῆς δεσποίνης Μαρίας ³, ἕτερον μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ⁴ καὶ ἑτέραν ἐκκλησίαν τοῦ αὐτοῦ ⁵, τὸν Ἅγιον Ἰάκωβον (τὸν τοῦ Ζεβεδαίου) τῶν Γκιουρτζήδων ⁶, τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου 5 Γεωργίου ⁷, τὸ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ μνημεῖον τῆς δεσποίνης Μαρίας, τὴν ἁγίαν Σιών ⁸, τὴν Φυλακὴν τοῦ Ἰησοῦ ⁹, τὸ Ὀσπήτιον τοῦ Ἄννα ¹⁰, τὰ εἰς τὸν κάμπον μνημεῖα, τὸ μοναστήριον τοῦ Σταυροῦ τῶν Γκιουρτζήδων, τὸ τοῦ ἁγίου Συμεῶν ¹¹, τὸ τοῦ ἁγίου Ἡλιοῦ μὲ τὸς ἐλαιῶνας καὶ ἀμπελῶνας, τὸ τοῦ ἁγίου Σάββα, 10 τὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου τὸ ἐν τῇ κώμῃ Πέϊ-τουζιάλα κείμενον, τὸ ἐν Βηθλεέμ Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὰ κλειδιά τῶν δύο θυρῶν, τῶν πρὸς ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν, καὶ τὰ περίεξ δύο κομμάτια τῶν κήπων ¹² καὶ τὸν ἐλαιῶνα καὶ τὰ μνημεῖά των, καὶ τὰ εἰς τὰ λοιπὰ χωρία ὄντα μοναστήρια καὶ ἐκκλησίας των, 15 καὶ τοὺς τῷ πατριάρχῃ ὑποκειμένους Γκιουρτζήδας, Χαμπεσιούς καὶ Σέρβους, καὶ ὅλα τὰ ἀφιερώματά των, καὶ τοὺς μητροπολίτας καὶ καλογήρους· καὶ ἵνα παραλαμβάνῃ τὰ κατάλοιπα τῶν ἀποθανόντων μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων καὶ καλογήρων, καὶ ἵνα εἰς τὴν πόρταν τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τὸ Ζεμζέμ-σουγιού λεγόμε- 20 νον νερόν ¹³, καὶ εἰς τὸ Ἄραπ-καφαρῆ καὶ εἰς ταῖς σκάλαις μὴ πληρώνη κουμέρκια καὶ μπάτζι, μήτε ὅταν κάμνωσι κίεσφια· καὶ ἵνα ὦσιν ἐλεύθεροι διόλου ἀπὸ ὕλα τὰ βίαια δοσίματα, καὶ ἵνα μὴ ἐνοχλῶνται ἀπὸ κανένα ἄλλο ἔθνος κατὰ τὸν παρόντα μου

¹ Τὸ νῦν λεγόμενον Νοσοκομεῖον.—² Τὸ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Φράρων ἤδη μοναστήριον.—³ Τῆς Μεγάλης Παναγίας τανῦν λεγόμενον.—⁴ Τὸ τοῦ τιμίου Προδρόμου.—⁵ Τὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ αὐτοῦ Προδρόμου ὑπόγειον ἐκκλησίαν.—⁶ Τὴν σήμερον κατοικοῦσιν ἐν αὐτῇ οἱ ἐπάρατοι Ἀρμένιοι.—⁷ Τὸ κατὰ τὴν Ἑβραϊκὴν κείμενον.—⁸ Τὴν σήμερον εἶναι τζαμί τῶν Ὀθωμανῶν· τὴν αἰτίαν ὄρα εἰς τὸ β' τμήμα.—⁹ Τὴν σήμερον εἶναι ἔρημον, κείμενον ἐνδον τοῦ ἤδη σαραγίου τοῦ ἐπάρχου τῆς Ἱερουσαλήμ.—¹⁰ Τοῦτο κεῖται ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ παρὰ τῆς ἁγίας Σιών, ὅπερ ἦδη κατακρατοῦσιν οἱ Ἀρμένιοι.—¹¹ Τὴν σήμερον εἶναι ἔρημον Καταμόνας λεγόμενον.—¹² Τὸ ἐν κομματί τούτων τῶν κήπων ἔχομεν τὴν σήμερον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μας· τὸ δ' ἄλλο κομμάτι κατακρατοῦσιν οἱ Φράγκοι ἄχρι τῆς σήμερον· τὸ ὅποιον ἤρπασαν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ πατριάρχου Σωφρονίου· ὄρα τὸ β' τμήμα.—¹³ Τὸν Ἰορδάνην ἔνοσι.

ιερόν ὄρισμόν, ἀλλὰ ἀπὸ πασῶν τῶν φυλῶν ὁ πατριάρχης τῶν Ῥωμαίων νὰ πρωτεύῃ. Κατὰ τὸν ἀχθίναμὲ λοιπὸν τοῦ Ὁμερ-
Χαττάπ καὶ κατὰ τοὺς ὄρισμοὺς τῶν προπαρελθόντων βασιλέων
οὕτω δέδωκα κάγῳ, καὶ μὲ τὸν παρόντα μου ἱερόν ὄρισμόν ἐπρό-
5 σταξα, ἵνα γίνεταί ἡ ἐνέργεια ὃν τρόπον εἴρηται. Ἐάν δὲ μετὰ
τὴν σήμερον ἢ οἱ βασιλεύσοντες, ἢ οἱ ὑπέρτατοι βεζυράδες, ἢ
οὐλαμάδες, ἢ σουλεχάδες, ἢ κατῆδες, ἢ βοεβοδάδες, ἢ πεϊτουλ-
μάλιδες καὶ κασέμιδες, ἢ σουπασάδες, ἢ ζαϊμιδες καὶ τιμάρ-σα-
χαπίδες, ἢ μουτεφερρικήδες καὶ τζαουσάδες, ἢ σιπαχῆδες καὶ γε-
10 νιτζάροι, ἢ οἱ λοιποὶ ἀπλῶς ὑπηρέται καὶ δοῦλοι τῆς αὐλῆς μου
θελήσωσι νὰ ἀνατρέψωσι τὸν παρόντα μου ὄρισμόν, οἱ τοιοῦτοι,
ὅποιοι καὶ ἂν ᾦσιν, ἔστωσαν ὑπεύθυνοι εἰς τὴν ὀργὴν καὶ εἰς τὰ
κολαστήρια τοῦ ὑψίστου Θεοῦ· ἐῶντες δὲ εἰς χεῖράς των τὸν
ιερόν μου ὄρισμόν, νὰ δεῖξωσιν εὐπειθειαν. Ἐγράφῃ ἐν ἔτει 923
15 τῆς φυγῆς. Ἐν Ἱερουσαλήμ.

4.

Μετάφρασις τοῦ ὄρισμοῦ τοῦ Κανονῆ-Σουλεϊμάν, ὅπερ ἐπὶ τῆς στεφηγορίας του
δέδωκε τῷ πατριάρχῃ Γερμανῷ.

Τὸ ἐπ' αὐτῷ βασιλικὸν αὐτόγραφον (χάτι-χουμαγιούν). «Κατὰ
20 τὸν ἱερόν μου ὄρισμόν ἐνεργείσθω· ὁ δὲ ἀνατρέψας αὐτὸν νὰ ὑπο-
πέσῃ εἰς τὰ βασανιστήρια τοῦ ὑψίστου Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ὀργὴν
τοῦ ὑπερεντίμου προφήτου»¹.

¹ Ὁ ὄρισμός.

Ἐν Ἱερουσαλήμ κατοικῶν πατριάρχης τῶν Ῥωμαίων
25 Γερμανὸς λεγόμενος ἀνέφερεν εἰς τὴν αὐλήν μου δι' ἀναφορᾶς του,
ὅτι ὁ ἀοίδιμος πατὴρ μου σουλτάν Σελίμ - χάν, καθ' ὃν καιρὸν
ἐκυρίευσεν τὴν Ἱερουσαλήμ, μὲ τὸ νὰ παρεστάθῃ εἰς τὴν βασι-
λείαν του μετὰ τῶν λοιπῶν καλογήρων καὶ ῥαγάδων ὁ τότε πα-
τριάρχης Ἀττάλλας καὶ ἐξητήσατο παρὰ τοῦ κράτους του, ἵνα τὰ
30 ἀνέκαθεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του ὄντα μοναστήρια καὶ ἐκκλησίαι
καὶ προσκυνήματα, τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ εὐρισκό-

¹ [Ἀπάντησις κατὰ τοῦ ζητήματος τοῦ κ. Εὐγενίου Βορέ, σ. 158-162. Κωνσταν-
τίου βιογραφία καὶ συγγραφὴ αἱ ἐλάσσονες, σ. 317-319].

μενα, μένωσι πάλιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του, ὡς καὶ πρότερον, ὁ
μακαρίτης πατήρ μου κατὰ τὸν ἀρχιδυναμὲ τοῦ Ὁμερ καὶ τῶν πά-
λαι βασιλέων τοὺς ὀρισμοὺς ἠλέησεν αὐτοὺς καὶ ἐπροσταξεν, ἵνα
ἔχωσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ χρῆσιν των τὰς τε ἐκτὸς καὶ ἐντὸς
τῆς Ἱερουσαλήμ ἐκκλησίας, μοναστήρια καὶ προσκυνήματα, τὸ 5
ἀντικρὺ τῆς πόρτας τοῦ Καμαμὲ κατὰ μεσημβρίαν κείμενον Μου-
τεσάλ με τὰ μανουάλια καὶ κανδήλια, τὰς τέσσαρας καμάρας ἄνω-
θεν καὶ κάτωθεν τοῦ Γολγοθᾶ, τὰς ἑπτὰ καμάρας ἄνωθεν καὶ
κάτωθεν, τὰς ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς δεσποίνης Μαρίας λεγομένου, τὸν
μεγάλον ναόν, τὸ μέσον τοῦ ναοῦ καὶ τὸν κουμπέν αὐτοῦ με ὄλα 10
τὰ ἐν τῷ ναῷ προσκυνήματα, τὰς ἐκτὸς τοῦ ναοῦ ἐν τῇ αὐτῇ
κειμένας τρεῖς ἐκκλησίας, τὴν ἀντικρὺ τούτων ἐκκλησίαν τοῦ Ἰωάν-
νου, τὴν ἐπὶ τῆς σκάλας ἐκκλησίαν τῆς Ἑλένης λεγομένην ¹, τὴν
ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἐκκλησίαν, τὰς ἐπὶ τῶν δύο ὁδῶν καμάρας,
τὸ ἀντικρὺ τούτων μοναστήριον τῆς ἁγίας Θέκλης, τὴν Σεϊδανά- 15
γίαν, τὸν Ἅγιον Εὐθύμιον, τὴν Ἁγίαν Αἰκατερίνην, τὸν Ἅγιον Μι-
χαήλ, τὸν Ἅγιον Γεώργιον, τὸ μοναστήριον τοῦ Στύλου (ἢ τῆς
Κολώνας) ², τὸν Ἅγιον Ἰωάννην (τὸν Θεολόγον) μετὰ τοῦ περι-
βολίου ³, τὸν Ἅγιον Βασίλειον, τὸν Ἅγιον Θεόδωρον, τὸν Ἅγιον Νι-
κόλαον, τὸν Ἅγιον Δημήτριον, τὴν δεσποιναν Μαρίαν, ἕτερον Ἅγιον 20
Ἰωάννην (τὸν Πρόδρομον), ἑτέραν ἐκκλησίαν τοῦ αὐτοῦ, τὸν Ἅγιον
Ἰάκωβον (τὸν τοῦ Ζεβεδαίου) μοναστήριον τῶν Γκιουρτζήδων με-
τὰ τοῦ κήπου καὶ ἐλαιῶνος, τὴν Φυλακὴν τοῦ Ἰησοῦ, τὸν Ἅγιον
Γεώργιον, τὸ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ μνημεῖον τῆς δεσποίνης Μα-
ριάμ, τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, τὴν ἐν τῇ Σιών ἐκκλησίαν τοῦ προ- 25
φήτου Δαβίδ, τὸ μοναστήριον τῆς Ἐλαιίας ⁴, τὸ Ὀσπήτιον τοῦ
Ἄννα, τὰ ἐν τῷ κάμπῳ νεκροταφεῖα, τὸ μοναστήριον τῶν Μεγγρέ-
λιδων Γκιουρτζήδων τοῦ Σταυροῦ, τὸ μοναστήριον τοῦ Συμεῶν Κα-
ταμόνας καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Ἡλιοῦ, τὸν ἐν τῇ κώμῃ Πέι-τουζιάλα

¹ Τὴν σήμερον ἔχουσιν εἰς χεῖράς των καὶ εἰς χρῆσιν των οἱ Φράγγοι, ἢ ὅποια
εἶναι ἐπάνω τοῦ παρεκκλησίου τῆς ὁσίας Μαρίας. — ² Τὴν σήμερον ἔχουσιν αὐτὸ οἱ
Ἄρμενιοι. — ³ Τὸν ὑπὸ τῶν Φράγγων ἤδη κρατούμενον. — ⁴ Τανῦν εἶναι εἰς χεῖρας
τῶν Ἄρμενίων, ἐν ᾧ κατοικοῦσιν αἱ παρ' αὐτοῖς λεγόμεναι καλογραῖαι.

Ἅγιον Γεώργιον, τὸ ἐν τῇ Βηθλεὲμ Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ, τὰ κλειδιά τῶν ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ δύο θυρῶν, τῶν πρὸς ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν, τὰ περὶ αὐτὴν δύο κομμάτια τοῦ κήπου καὶ τὸν ἐλαιῶνα, καὶ τὸ νεκροταφεῖον, τὰ εἰς τὰ ἄλλα

5 ἐπιλοῖπα χωρία μοναστήρια καὶ ἐκκλησίας των, τοὺς τῷ πατρι-
άρχῃ ὑποκειμένους Γκιουρτζήδας Χαμπεσίους καὶ Κόπτας καὶ
ὄλα τὰ ἀφιερώματά των· καὶ ὅταν κατὰ τὴν θρησκείαν των ση-
μαίνωσι σήμαντρα καὶ θυμιάζωσι κατὰ πᾶσαν ἐσπέραν καὶ ἄπτωσι
τὰ κηρία των ἀπὸ τὸ ἐπιφαινόμενον Φῶς καὶ λιτανεύωσιν, ὁ πα-

10 τριάρχης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν νὰ πρωτεύωσι καὶ νὰ προηγοῦνται
τῶν ἄλλων φυλῶν, καὶ ἔπειτα μετ' αὐτοὺς αἱ λοιπαὶ φυλαί· καὶ
τὰ κατάλοιπα τῶν ἀποθανόντων καλογῆρων καὶ μητροπολιτῶν καὶ
ἐπισκόπων καὶ καλογραίων νὰ παραλαμβάνῃ ὁ ῥηθεὶς πατριάρχης·
καὶ εἰς τὴν πόρταν τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ εἰς τὸ Ζεμζέμ-σουηροῦ

15 λεγόμενον νερόν, καὶ εἰς τὸ Ἀράπ-καφαρῆ καὶ εἰς ταῖς σάλαις
καὶ εἰς τὰ κέσφια νὰ μὴν πληρώνουσιν οὐδέν, καὶ νὰ εἶναι ἐλεύ-
θεροι ἀπὸ τὸ χαράτζιον καὶ ἀπὸ τὸ κουμέрки καὶ τὸ πάτζι· καὶ
νὰ ἐπισκευάζωσι τὰς ἐκκλησίας των κατὰ τὴν παλαιὰν θέσιν
καὶ σχῆμά των· καὶ νὰ ἀνοικοδομῶσι κελλία καὶ νὰ ἀνοίγωσιν

20 ἢ νὰ κλείωσι πόρτας καὶ παράθυρα, καὶ νὰ κατασκευάζωσι καμά-
ρας ἀπὸ σπῆτι εἰς σπῆτι, καὶ νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένοι καὶ ἐλεύθεροι
ἀπὸ ὄλα τὰ βίαια δασίματα, καὶ χαμμία φυλὴ νὰ μὴν τοὺς ἐνο-
χλῆ· ἀλλὰ οἱ πατριάρχαι τῶν Ῥωμαίων νὰ προεστεύωσι καὶ νὰ
πρωτεύωσι τούτων, καὶ νὰ εἶναι αὐταὶ ὑποκείμεναι εἰς αὐτούς.

25 Ὅθεν κατὰ τὸν ὀρισμὸν τοῦ πατρός μου ἔδωκα καγὼ κατὰ τὸν
εἰρημένον τρόπον τὸν παρόντα μου ἱερὸν ὀρισμὸν, καὶ ἐπρόσταξα
ἵνα τοιουτοτρόπως ἐνεργῆται· ἐὰν δὲ τινάς, ἢ βασιλεὺς ἤθελεν
εἶναι, ἢ ἀπὸ τῶν βεζυράδων, οὐλαμάδων, σουλαχάδων, μίρι-μι-
ράνιδων, μίρι λεβάδων, βοεβοδάδων, πειτουλμάιδων, κασέμιδων.

30 μουτεβελλήδων τῶν βακουφίων, σουπασάδων, ζουαμάδων, τιμάρ-
σαχαπήδων, μουτεφερρικάδων, τζαουσάδων, σιπαχῆδων, γενιτζά-
ρων καὶ τῶν λοιπῶν ἔχλι - ὄρφιδων καὶ ὑπηρετῶν τῆς αὐλῆς μου,
καὶ τῶν τῆς θρησκείας ἀπλῶς τοῦ ἐντίμου προφήτου, θελήσῃ νὰ

ἀνατρέψη τὸν ἀχθιδναμέν τοῦ Ὁμερ-Χαττάπ, καὶ τὸ θέσπισμα τοῦ πατρός μου καὶ τὸν ἤδη δοθέντα βασιλικὸν μου ὄρισμόν, ἔστω ὑποκείμενος εἰς τὴν ὄργην τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ἔχη νὰ δώσῃ ἀπολογίαν εἰς τὸν ὑψιστον Θεόν· τὸ δὲ παρὸν ἱερόν μου χᾶτι θέλετε ἀφήσει εἰς χεῖράς των. Οὕτω γινώσχετε καὶ τῷ ἱερῷ μου σημείω πιστώθητε. Ἐγράφη κατὰ τὸ 933 ἔτος τῆς φυγῆς, περὶ τὰ μέσα Ῥεπίουλλεββέλ, ἐν Ἀδριανουπόλει.

5.

Μετάφρασις τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ σουλτάν Μουράτη δ', δοθέντος τῷ πατριάρχῃ Θεοφάνει μετὰ τὸν μωραφᾶν τῶν Φράγκων περὶ τοῦ ἐν Βηθλεέμ Ἁγίου Σπηλαίου καὶ Γολγοθᾶ.

Τὸ ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ βασιλικὸν ἰδιόχειρον· «Κατὰ τὸν ἱερόν μου ὄρισμόν ἐνέργησον· ἐὰν κάμῃς ἀλλέως, κόπτω τὴν κεφαλὴν σου· ἔτσι νὰ ἤξεύρης».

Ὁ ὀρισμός.

Ὁ ἐν Ἱερουσαλήμ εὐρισκόμενος πατριάρχης τῶν Ῥωμαίων καὶ οἱ λοιποὶ ὑποτελεῖς Ῥωμαῖοι καλόγηροι ἔδωκαν ἀναφορὰν εἰς τὸ ρεχιᾶπι μου, διαλαμβάνουσαν ὅτι ὁ ἐν Ἱερουσαλήμ εὐρισκόμενος ναός, Καμαμέ λεγόμενος, καὶ τὸ ἐν αὐτῷ Μουγτεσέλ καὶ ἡ ἐν Βηθλεέμ Γέννησις τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τὰ περιβόλια καὶ αἱ καμάραις καὶ ὁ τῆ Πατριαρχείᾳ ὑποκείμενος Γολγοθᾶς καὶ τὰ μανουάλια καὶ κανδήλια καὶ τῶν πρὸς ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν δύο θυρῶν τὰ κλειδιά, ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Ὁμερ ἕως τῆς παρούσης ὄντα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατριάρχου τῶν Ῥωμαίων, ἐφ' ᾧ καὶ διάφορα τῶν παρελθόντων βασιλέων ἰσχυρὰ ἔγγραφα καὶ βεβαιωτικὰ ἔχουσιν, πρὸ καιροῦ τὰ ἐπῆραν ἀπὸ τὰς χεῖράς τους οἱ Φράγκοι τρόπῳ βιαίῳ καὶ δυναστικῷ. Ὅθεν ἐξετασθείσης ταύτης τῆς ὑποθέσεως ἐν τῇ Βασιλευούσῃ παρά τε τοῦ σεῖχουλισλάμη Γλαχρῖᾶ καὶ τῶν ὑπερτάτων, τοῦ τε βεζύρη καὶ τῶν καζασκέριδων, ἔγινε διάδηλον, ὅτι οἱ ἄνω εἰρημένοι τόποι καὶ τὰ κλειδιά ἦσαν ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων· ὅθεν, ἀφ' οὗ ἐγνώσθη, ὅτι εἶναι τῶν Ῥωμαίων, ἐγένετο παρ' αὐτῶν καὶ ἡ νομικὴ ἀπόφασις· καὶ ἐκτὸς τούτου, ἐν ᾧ πληρώνουσι κατ' ἔτος εἰς

το τζαμί τοῦ μακαρίτου πατρός μου σουλτάν Ἀχμέτ-χάν ἀνά χί-
λια γρόσια, οἱ Φράγχοι ἐναντίως τῇ ἀρχαίᾳ τάξει καὶ συνηθείᾳ
φερόμενοι, καὶ προβάλλοντες, ὅτι τὸ ἐν τῶν κλειδίων ἐδόθη εἰς
αὐτούς, ἐπήραν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων καὶ τὰ τρία κλει-
5 δία καὶ ἀπέβαλον αὐτούς διόλου ἐκεῖθεν· καὶ ἐκτὸς τούτου, κυ-
ριεύσαντες καὶ τὸ μοναστήριον, τὸ ὁποῖον εἶναι ὡσάν κάστρον, καθ'
ἐκάστην πληθύνονται συναγόμενοι ἐν αὐτῷ, καὶ τοὺς ἐκεῖ πέραξ
εὐρισκομένους ῥαγιάδες φέροντες εἰς τὴν ἡπατημένην αὐτῶν θρη-
σκειᾶν ἀποστέλλουσι καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν εἰς τὴν Φραγγίαν·
10 διὸ καὶ ἡ ἐπήρεια αὐτῶν προβαίνει εἰς τὸ πλεῖον· τοῦτο δὲ εἰς
ἡμᾶς ἐφανερῶθη δι' Ἰλαμίου. Ἐξητήσαντο οὖν οἱ Ῥωμαῖοι, ἵνα
κατὰ τὸ ἔκπαλαι παραδοθῶσιν εἰς χεῖρας τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν
Ῥωμαίων τὰ ῥηθέντα κλειδιά, ληφθέντα ὀπίσω ἀπὸ τὰς χεῖρας
τῶν Φράγκων· ὅθεν ἐξεδόθη ὁ παρῶν ὕψηλός μου ὄρισμός, ἵνα
15 τὰ εἰρημένα μέρη, δηλαδὴ ἡ Βηθλεέμ καὶ τὰ περιβόλια μὲ τὰ ἀκό-
λουθὰ τῶν, ὁ Καμαμές λεγόμενος ναὸς καὶ τὰ κανδήλια καὶ αἱ
καμάραι καὶ τὰ κλειδιά παραδοθῶσι καὶ ἐγχειρισθῶσιν εἰς χεῖρας
τῶν καλογήρων Ῥωμαίων, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ γίνεται ἡ ἐνέργεια
κατὰ τὴν διάληψιν τοῦ ἱεροῦ μου ὄρισμοῦ, καὶ νὰ μὴν ὑπενδίδετε
20 εἰς τὸ νὰ γίνεται παραμικρὰ ἐνόχλησις εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἀπὸ
μέρους τῶν Φράγκων· ἐναντίον τῆς ἀρχαίας τάξεως καὶ συνηθείας,
καὶ ἐναντίον τοῦ ὕψηλοῦ μου ὄρισμοῦ· ἀλλὰ πέρνοντες ὀπίσω τὰ
κλειδιά ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Φράγκων νὰ τὰ ἐγχειρίσετε εἰς χεῖ-
ρας τοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ εὐρισκομένου πατριάρχου τῶν Ῥωμαίων
25 καὶ τῶν καλογήρων· καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς Βηθλεέμ καὶ τὰκόλουθά
της, καὶ αἱ καμάραι καὶ τὰ περιβόλια καὶ ὁ Καμαμές καὶ τὰ
παρεπόμενά του νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων
καὶ τοῦ πατριάρχου τῶν Ῥωμαίων· καὶ ἐὰν θελήσωσιν οἱ Φράγχοι
νὰ προσκυνήσωσιν εἰς τὰ εἰρημένα μέρη, νὰ πηγαίνωσι μὲ τὴν
30 ἄδειαν καὶ γνώμην τοῦ πατριάρχου τῶν Ῥωμαίων, χωρὶς νὰ προ-
ξενῶσι τὴν παραμικρὰν εἰς ταῦτα παράβασιν. Οὕτω νὰ γινώσκετε·
εἰς τὸ ἱερὸν σημεῖον νὰ δίδετε πίστιν. Ἐγράφη ἐν ἔτει τῆς φυ-
γῆς 1047, περὶ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς Τζεμαζιλλεββέλ, ἐν Κων/πόλει.

6 - 8.

Οἱ παρὰ τοῦ σουλτάν Μεχμέτη δ' ἐπὶ Δοσιθέου ἐκδοθέντες κατὰ Φράγκων δύο ὑψηλοὶ ὀρισμοί, μὲ βασιλικά ἐπικυρωθέντες αὐτόγραφα, ὁ μὲν τῷ ,απς' ὀθωμανικῷ ἔτει, ὁ δὲ τῷ ,απτή', ἀπαράλλακτοι ὄντες κατ' ἔννοιαν καὶ σύμφωνοι μὲ τὸν τοῦ σουλ- 5 τάν Μουράτη δ' ὀρισμόν, καὶ πολλὰ ὀλίγην ἔχοντες τὴν διαφοράν, δὲν μετεφράσθησαν· προσέτι καὶ ὁ ἐπὶ τῆς στεφηφορίας τοῦ σουλτάν Σουλεϊμάν β' ἀνακαινισθεὶς παρὰ τοῦ αὐτοῦ κύρ Δοσιθέου ὑψηλὸς ὀρισμὸς τῷ ,αϋθ' ὀθωμανικῷ ἔτει, σύμφωνος ὦν τοῖς προεκδοθεῖσι καὶ εἰρημένοις, καὶ αὐτὸς δὲν μετεφράσθη· εἰς 10 τοῦτον ὅμως ἐγένετο προσθήκη ταῦτα· «Τὸ μὴ λιτανεῦειν τοὺς Φράγκους πρὸ ἡμῶν» καὶ τὰ λοιπά· ὅρα δὲ ταῦτα ἐν τῷ β' τμήματι.

9.

Μετάφρασις τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ δοθέντος τῷ πατριάρχῃ Δοσιθέῳ κατὰ τὸ ,αρβ' ὀθω- 15' μανικὸν ἔτος παρὰ τοῦ σουλτάν 'Αχμέτη β', ἵνα μὴ ἀπαιτοῦνται εἰς τὸ ἐξῆς τὰ ἐπὶ Θεοφάνους ὑποσχεθέντα διὰ τὴν Βηθλεὲμ χίλια γρόσια εἰς τὸ 'Ιμαρέτι τοῦ σουλτάν 'Αχμέτη.

Οἱ ἐν 'Ιερουσαλήμ εὐρισκόμενοι πτωχοὶ 'Ρωμαῖοι καλόγηροι ἔδωκαν ἀναφορὰν εἰς τὸ κράτος μου, ταῦτα διαλαμβάνουσαν· ὅτι 20 «τῷ 1043 ἔτει, καθ' ὃ ἐκόπη ἡ περὶ τῶν ἐν 'Ιερουσαλήμ προσκυνημάτων γενομένη διαφορά, ἵνα μένη ἡ τῶν προσκυνημάτων κυριότης καὶ ἐξουσία εἰς ἡμᾶς τοὺς 'Ρωμαίους, διωρίσθη ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ τῆς κρισολογίας νὰ δίδωνται παρ' ἡμῶν κατ' ἔτος εἰς τὸ τζαμί τοῦ σουλτάν 'Αχμέτη ἀνά χίλια γρόσια. Ἐκτοτε λοιπὸν 25 μέχρι τῆς σήμερον ἐλάμβανον παρ' ἡμῶν οἱ μουτεβελλῆδες τοῦ εἰρημένου τζαμίου αὐτὰ τὰ χίλια γρόσια· ἀλλ' ἐπειδὴ ἤδη τὰ προσκυνήματα ἐκεῖνα ἐδόθησαν εἰς ἄλλους, οἱ ῥηθέντες μουτεβελλῆδες ὄχι μόνον μᾶς ἐπῆραν περίσου τὰ χίλια γρόσια, ἀλλὰ τὰ ζητοῦσι καὶ ἐφέτος· αὐτὰ δὲ τὰ χίλια γρόσια, ἐπειδὴ τότε διω- 30 ρίσθησαν διὰ τὰ προσκυνήματα, τὰ ἐπέρναμεν ἀπὸ τοὺς 'Ρωμαίους ραγιάδες καὶ τὰ ἐδίδομεν εἰς τοὺς μουτεβελλῆδες»· τώρα ὅμως ἐπειδὴ τὰ προσκυνήματα ἐδόθησαν εἰς ἄλλους, οἱ 'Ρωμαῖοι ριαγιάδες δὲν δίδουν αὐτὰ τὰ ἄσπρα, «καὶ τὸ νὰ τὰ δίδωμεν ἡμεῖς οἱ πτω-

χοὶ καλόγηροι εἶναι ἄδικον. Παρακαλοῦμεν λοιπὸν νὰ ἐξετασθῶσιν οἱ κώδικες καὶ νὰ ἀκυρωθῇ αὐτὴ ἡ δόσις ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς πτωχοὺς, διὰ νὰ μὴν μᾶς γίνεταί ἀδικία». Κατὰ τὴν παράκλησιν των λοιπὸν ἀνερευνηθέντων τῶν κωδίκων ἐγνώσθη, ὅτι τὸ τοιοῦτον
5 εἶναι πράγμα ἀποτρόπαιον καὶ ἐφάμαρτον· καὶ ἐπειδὴ ἡ ῥηθεῖσα ἐκκλησία δὲν εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των τὴν σήμερον, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴν ἀπαιτοῦνται παρ' αὐτῶν τὰ διαληφθέντα ἄσπρα· ἐφ' ᾧ καὶ ὁ παρὼν ἐξεδόθη ὑψηλὸς ὄρισμός, καταγραφεῖς καὶ ἐνσημειωθεῖς ἀπαρλλάκτως καὶ εἰς τοὺς κώδικας
10 τοῦ βακουφίου. Ἐδόθη δὲ αὐτοῖς τὸ παρὸν ἴσον τοῦ δευτέρου-χαζινέ, ἀντιγραφὲν ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου ἀπαρλλάκτως, ἵνα μὴ ἀπαιτοῦνται εἰς τὸ ἐξῆς παρ' οὐδενός, κατὰ τὴν διάληψιν τοῦ ὑψηλοῦ ὁρισμοῦ, τοῦ ἐκδοθέντος ἐν ἔτει 1102 τῆς φυγῆς, τῇ β' Ῥαμαζανίου.

10.

15 Μετάφρασις τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ σουλτάν Ὀσμάνη, τοῦ δοθέντος τῷ πατριάρχῃ Παρθενίῳ μετὰ τὴν τῶν Φράγκων κρισολογίαν περὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ προσκυνημάτων καὶ περὶ τῆς ἁγίας Βηθλεέμ¹.

Τὸ ἐπ' αὐτῷ βασιλικὸν αὐτόγραφον· «Κατὰ τὴν, διάληψιν του ἐνεργείσθω».

20

Ἄ ὁρισμός.

Ἄ τῆς Ἱερουσαλήμ Ῥωμαῖος πατριάρχης Παρθένιος ἔδωκεν ἀναφορὰν εἰς τὸ κράτος μου διαλαμβάνουσαν, ὅτι κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τοὺς διὰ βασιλικῶν αὐτογράφων ἐπικυρωμένους ἔχοντες ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ χρῆσιν τους τὰ τε ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσα-
25 λῆμ προσδιωρισμένα καὶ αὐτοῖς ἐξειδιασμένα προσκυνήματα, καὶ θέλοντες ἤδη νὰ ἀπέλθωσιν εἰς προσκύνῃσιν τῆς Ἀποκαθηλώσεως, ἐμποδίζονται καὶ ἐνοχλοῦνται παρὰ τῶν Φράγκων· οἱ ὅποιοι ἐκυρίευσαν τὰ ἐν τῇ Ἀποκαθηλώσει δύο μανουάλια αὐτῶν καὶ τὰς κανδήλας καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ Κουβουκλίου τοῦ μηνήματος τοῦ Ἰησοῦ
30 μικρὸν κουμπέν, καὶ πρὸς τοὺς χάριν προσκυνήσεως ἀπερχομένους

¹ [Ἀπάντησις κατὰ τοῦ ζητήματος τοῦ κ. Εὐγενίου Βορέ, σ. 163-178. Κωνσταντίνου βιογραφία καὶ συγγραφαὶ αἱ ἐλάσσονες, σ. 320-327].

κάνουσι ἐξίγέτι· καὶ ὅτι τὸ ἔδαφος κάτω τῶν ἑπτὰ καμαρῶν, τῶν ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς δεσποίνης Μαρίας λεγομένου κειμένων, μὲ τὸ νὰ εἶναι τῶν Ῥωμαίων προσκύνημα, καὶ τὸ ἄνω τούτων τῶν καμαρῶν μέρος, μὲ τὸ νὰ εἶναι τῶν Φράγκων κατάλυμα καὶ οἶκημα, ἐν ᾧ διέρχονται οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὸ ῥηθὲν αὐτὸ προσκύν- 5
νημά των, οἱ Φράγκοι καλόγηροι βάλλοντες αὐτοὺς μὲ ξύλα καὶ πέτρας καὶ πυροβόλα, ἐπιβουλεύονται αὐτοῖς· καὶ ὅτι τὴν ἐν τῇ Βηθλεὲμ μεγάλην ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἐν αὐτῇ Σπήλαιον τῆς Γεν- νήσεως τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τῶν κλειδῶν κυριεύσαντες δὲν ἀνοίγουσι τὴν πόρταν, ἀλλὰ μετὰ δύο καὶ τρεῖς ὥρας, ὅταν θέλωσι, προ- 10
ξενοῦντες ἀτιμίαν εἰς αὐτοὺς καὶ περιφρόνησιν· καὶ ὅτι κυριεύσαν- τες τὰ δύο κλειδὰ τῶν πρὸς ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν θυρῶν τοῦ ῥηθέντος σπηλαίου, καὶ τὰ περὶ τὴν ἐκκλησίαν δύο κομμάτια πε- ριβόλια καὶ ἐλαιῶνας, καὶ τὸ ἐν τῇ Γεθσημανῇ μνημεῖον τῆς 15
Μαρίας, ἀδικοῦσι παρενοχλοῦντες τοὺς Ῥωμαίους, ἐναντίως φερί- μενοι τῶν εἰς χεῖράς των σωζομένων παλαιῶν ἐγγράφων καὶ ἀπο- δεικτικῶν· καὶ ὅτι ἐπειδὴ ἔλαβον καὶ οἱ Φράγκοι ὄρισμὸν κατὰ τὸ 1169 ἔτος διὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ῥηθέντος κουβουκλίου κατὰ τὸν ὄρισμὸν τὸν ἐκδοθέντα τῷ 1060, μὲ αὐτὴν τὴν αἰτίαν καὶ πρόφασιν 20
εἶναι προφανέστατον, ὅτι αὐτοὶ θέλουσι μετακομίσει τὰς πέτρας τῶν προσκυνημάτων εἰς τὴν Φραγκίαν, καὶ ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρό- πον θέλουσι παρακινήθῃ οἱ Ῥωμαῖοι νὰ πηγαίνωσιν ἐκεῖ ἐξ ἀνάγκης χάριν προσκυνήσεως καὶ νὰ γίνωνται κατόλικοι. Ἀλλὰ πρὸς τῇ ἀναφορᾷ των ταύτη ἐνεφάνισαν καὶ ἄλλην κοινὴν τῶν Ἱερο- 25
σολυμιτῶν ἀναφορὰν ἀραβιστὶ γεγραμμένην ἐξαιτητικὴν ἐκδόσεως ἱεροῦ μου ὀρισμοῦ καταπαυστικοῦ καὶ ἐμποδιστικοῦ τῶν κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἐναντίον τῆς ἀρχαιότητος γενομένων ἐπηρεϊῶν καὶ ἐνο- 30
χλήσεων τῶν Φράγκων, καὶ παρεκτικοῦ τῆς κυριότητος τοῦ ῥη- θέντος κουβουκλίου καὶ τῶν λοιπῶν τόπων εἰς τοὺς Ῥωμαίους κατὰ τὸ ἔκπαλαι· προσεπιτούτοις θεωρηθέντων πολλάκις καὶ τῶν
ἐνηשמειώσεων καὶ καταγραφῶν τῶν εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων δο- θέντων ἔκπαλαι παρὰ τῶν προπαρελθόντων βασιλέων ὑψηλῶν ὀρι- σμῶν (αἱ ὁποῖαι καταγραφαὶ σφύζονται εἰς τὸ διβάνι-καλεμί) εὐρέθη

ὅτι εἶναι δεδομένος εἰς τοὺς Ῥωμαίους κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ
χαζρέτι Ὁμερ-Χαττάπ τοῦ 2-ου χαλιφέ· καὶ κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τῶν
προπαρελθόντων βασιλέων ἐδόθη ὑψηλὸς ὁρισμὸς παρὰ τοῦ ἀλωτοῦ
τῆς Ἱερουσαλήμ σουλτάν Σελίμ-χάν δι' αὐτογράφου τοῦ βασιλικοῦ
5 ἐπικυρωμένος, κατὰ τὸ 923-ον ἔτος, διαλαμβάνων, ὅτι τὸ ἀντικρὺ
τῆς θύρας τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ Καμαμέ λεγομένου ναοῦ πρὸς με-
σημβρίαν κείμενον Μουγτεσέλ, καὶ τὰ δύο μανουάλια καὶ κανδή-
λια, καὶ τὸ ἄνω καὶ κάτω τῶν τεσσάρων καμαρῶν τῶν ἐπὶ τοῦ
Γολγοθᾶ τοῦ τῆ Πατριαρχείᾳ ὑποκειμένου, καὶ τὸ ἄνω καὶ κάτω
10 τῶν ἑπτὰ καμαρῶν τῶν ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς δεσποίνης Μαρίας λε-
γομένου, τὸ μέσον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, τὸν Τάφον καὶ τὸν κουμ-
πέν μὲ ὄλα τὰ προσκυνήματα, τὰς ἐκτὸς τοῦ Καμαμέ ἐν τῇ
αὐτῇ κειμένας τρεῖς ἐκκλησίας, τὴν ἀντικρὺ τούτων ἐκκλησίαν τοῦ
ἁγίου Ἰωάννου, τὴν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἐκκλησίαν τῆς Ἑλένης,
15 τὴν ἁγίαν Θεόκλαν, τὴν Σεϊδανάγιαν, τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου
Εὐθυμίου, τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης, τοῦ ἁγίου Μιχαήλ, τοῦ ἁγίου
Γεωργίου, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου (τοῦ Θεολόγου) μετὰ τοῦ κήπου, τοῦ
ἁγίου Βασιλείου, τοῦ ἁγίου Νικολάου, τοῦ ἁγίου Δημητρίου,
τῆς δεσποίνης Μαρίας, ἕτερον μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου
20 (τοῦ Προδρόμου) καὶ ἑτέραν ἐκκλησίαν τοῦ αὐτοῦ, τὸν ἅγιον Ἰά-
κωβον (τὸν τοῦ Ζεβεδαίου) τῶν Γκιουρτζήδων, τὸ τοῦ ἁγίου Γεωρ-
γίου, τὸ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ μνημεῖον τῆς δεσποίνης Μαρίας,
τὴν ἁγίαν Σιών, τὴν Φυλακὴν τοῦ Ἰησοῦ, τὸ Ὁσπήτιον τοῦ Ἄννα,
τὰ εἰς τὸ κάμπον μνημεῖα, τὸ μοναστήριον τοῦ Σταυροῦ τῶν Ἰβή-
25 ρων, τὸ τοῦ ἁγίου Συμεών, τὸ τοῦ ἁγίου Ἡλιοῦ μετὰ τῶν ἐλαιώ-
νων καὶ ἀμπελώνων, τὸ τοῦ ἁγίου Σάββα, τὸ ἐν τῇ κόμῃ Πεί-
τουζάλα τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τὸ ἐν Βηθλεὲμ Σπήλαιον τῆς Γεν-
νήσεως τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὰ κλειδιά τῶν πρὸς ἄρχτον καὶ μεσημ-
βρίαν δύο θυρῶν, καὶ τὰ περίξ δύο κομμάτια τῶν κήπων καὶ
30 τὸν ἐλαιῶνα καὶ τὰ μνημεῖα των, καὶ τὰ εἰς τὰ ἄλλα χωρία
μοναστήρια καὶ ἐκκλησίας των, νὰ ἔχουν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τους
καὶ περὶ τούτων κανένα ἄλλο ἔθνος νὰ μὴν τοὺς ἐνοχλῇ· καὶ
ὅτι μετὰ τούτων καὶ ὁ ἀσιδῖμος σουλτάν Σουλεϊμάν-χάν ἔδωκεν

αὐτοῖς ὄρισμὸν μὲ βασιλικὸν τοῦ αὐτόγραφου ἐπικυρωμένον, ἐκδο-
θέντα τῷ 933-φ ἔτει, ἵνα ἐνεργῶνται τὰ ἐν αὐτῷ ἀπαραβάτως,
καὶ ὅτι ἔπειτα μὲ τὸ νὰ ἐκυρίευσαν οἱ Φράγχοι τὴν ἐν τῷ ναῶ
τοῦ Καμαμέ Ἀποκαθήλωσιν καὶ τὴν ἐν τῇ Βηθλεέμ Γέννησιν τοῦ
Ἰησοῦ μὲ τὰ περιβόλια, καὶ τὰς καμάρας μὲ τὸν Γολγοθᾶν καὶ 5
μὲ τὰ κανδήλια καὶ μανουάλια, καὶ τὰ κλειδιά τῶν πρὸς ἄρκτον
καὶ μεσημβριαν δύο θυρῶν (τὰ ὅποια ὅλα ἦσαν ὑπὸ τὴν κυριότητα
καὶ ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων), ἐθεωρήθη αὕτη ἡ διαφορὰ τῶν ἐν
Βασιλευούσῃ μὲ ἄκραν ἐπιμέλειαν καὶ προσοχῆν, ἐπὶ παρουσίᾳ
τοῦ σείχουλισλάμη καὶ τῶν καζασκέριδων· καὶ μὲ τὸ νὰ ἀπεδείχθη 10
κατὰ τὰ εἰς χεῖράς των σφωζόμενα ἀποδεικτικά, ὅτι εἰσὶ τῶν Ῥω-
μαίων, ἀπεφασίσθη νομικῶς νὰ εἶναι πάλιν τῶν Ῥωμαίων· ἀλλ'
αὐτοὶ ἐναντίως τῇ ἀρχαιότητι φερόμενοι πεισματικῶς πάλιν ἐνο-
χλοῦσαν τοὺς Ῥωμαίους. Ὅθεν ὁ τῶν Ῥωμαίων πατριάρχης καὶ οἱ
περὶ αὐτὸν καλόγηροι δόντες ἀναφορὰν ἐξητήσαντο ἵνα οἱ εἰ- 15
ρημένοι τόποι, δηλαδὴ ἡ Βηθλεέμ καὶ τὰ περιβόλια καὶ ὁ Κα-
μαμές καὶ τὰ κανδήλια καὶ αἱ καμάρας καὶ τὰ κλειδιά παρα-
δοθῶσιν εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς· ἐφ' ᾧ καὶ κατὰ
τὸ 1047 ἔτος ἐξεδόθη ὑψηλὸς ὄρισμὸς μὲ βασιλικὸν αὐτόγραφον
ἐπικυρωμένον παρὰ τοῦ ἀειμνήστου σουλτάν Μουράτ-χάν· καὶ 20
ὅτι μετ' αὐτὸν ἀνεκαίνισε τοῦτον τὸν εἰρημένον ὄρισμὸν μὲ βασι-
λικὸν τοῦ αὐτόγραφου κατὰ τὸ 1054 ἔτος ὁ διαδόχος τοῦ σουλ-
τάν Ἰπραχίμ-χάν· καὶ ὅτι μὲ ὅλα αὐτὰ πάλιν οἱ Φράγχοι ὄχι
δὲν κατεπεΐσθησαν οὐδὲ ὑπήκουσαν, ἀλλ' ἐκυρίευσαν καὶ τὸ ἐν
μέσῳ τοῦ Καμαμέ Κουβούκλιον δυναστικῶς καὶ ἐνεωτέρισαν δια- 25
φόρους νεωτερισμούς (τὸ ὅποῖον καὶ ἀνηνέχθη δι' ἀναφορᾶς)· καὶ
ὅτι διὰ τοῦτο καὶ τὰ δύο ἀντιφερόμενα μέρη ἐκρυσολογήθησαν εἰς
τὸ ὑψηλὸν μας βῆμα ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἀρχικῶν καὶ μεγιστάνων·
καὶ ὅτι οἱ Φράγχοι προτείναντες ἐν τῇ κρισολογίᾳ ὅτι ἔχουσιν
ἀποδεικτικά περὶ τῶν διαφερομένων μερῶν, ἐζήτησαν διορίαν· 30
ἀλλὰ μὲ ὅλον ὁποῦ παρῆλθον ἕξ μῆνες, δὲν ἠμπόρεσαν νὰ ἐμφα-
νίσωσι κανένα ἔγγραφον καὶ ἀποδεικτικόν· διὸ κατὰ τοὺς εἰς χεῖ-
ρας τῶν Ῥωμαίων ἱεροὺς ὄρισμοὺς παρεδόθησαν εἰς χεῖράς των

οί ρηθέντες τόποι, ὁμοίως καὶ τὰ ρηθέντα κλειδιά, ληφθέντα ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν Φράγκων ἐσηκώθησαν προσέτι καὶ τὰ ὅσα ἐνεωτέρισαν· καὶ ὅτι εἰς τὸ νὰ μὴ φέρονται εἰς τὸ ἐξῆς ἐναντίως τῇ παλαιᾷ συνηθείᾳ καὶ τοῖς ὑψηλοῖς ὀρισμοῖς, καὶ εἰς τὸ νὰ μὴ
5 παρενοχλῶσι καὶ παρεντίθενται τοῖς Ῥωμαίοις, ἐξεδόθη ὑψηλὸς ὀρισμὸς κατὰ τὸ 1086 ἔτος, καὶ ἕτερος πάλιν προσεπικυρωτικὸς τούτου κατὰ τὸ 1088 ἔτος παρὰ τοῦ σουλτὰν Μεχμέτ-χάν· καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1099 ἔτος ἀνεκαινίσθη ὁ περὶ τῶν εἰρημένων τούτων τόπων ὀρισμὸς παρὰ τοῦ σουλτὰν Σουλεϊμάν-χάν· τῶν
10 ὁποίων τούτων ὀρισμῶν αἱ καταγραφαὶ εὐρέθησαν ἐγγεγραμμέναι εἰς τοὺς κώδικας, ὡς εἴρηται. Θεωρηθέντων δὲ καὶ τῶν εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων δοθέντων τοῖς μὲν Φραντζέζοις ἀκτιναμέ, τοῖς δὲ καλογήροις τῶν νισσανίου βασιλικοῦ, εὐρέθη διαλαμβανόμενον εἰς αὐτά, ὅτι τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ προσκυνήματα
15 καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ Καμαμέ, τὰ ἀπ' ἀρχῆς πρὸς κατοικίαν αὐτοῖς δοθέντα καὶ ἤδη εἰς χεῖράς τῶν εὐρισκόμενα, νὰ μένωσιν εἰς χεῖράς τῶν, χωρὶς νὰ τοῖς γίνεται ἀπὸ κανένα ἔθνος περὶ τούτων ἐνόησις· ἔτι δὲ καὶ ὅτι τὸ ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ κείμενον Μνήμα τοῦ Ἰησοῦ (κατὰ τὴν δόξαν τῶν) νὰ καλλωπίζωσι μὲ καλύμματα,
20 καὶ τὰ ἐπὶ τούτου τοῦ μνήματος δύο μολυβδοσκεπάστα τρούλλαια, τὸ μικρὸν τε καὶ μεγάλον· καὶ ὅτι ἐντὸς τούτου τοῦ μνήματος καὶ ἐκτὸς καὶ εἰς τὸ προαύλιόν του νὰ στρώνουσι καὶ νὰ σκουπίζωσι καὶ νὰ κάμνωσι λειτουργίας καὶ νὰ βάλλωσι σαμαδάνια καὶ περτέδες· ἔτι δὲ καὶ ὅτι τὸ ἀπὸ τῆς θύρας τούτου τοῦ μνημείου, ἕως οὗ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ῥωμαίων (ἐν ἧ ὡς σύνορα εἶναι βαλμένα σιδηρὰ κάγκελλα), τὸ μεταξὺ τούτου τοῦ τόπου κείμενον σέτιον μικρὸν, ἧτοι ὕψωμα μικρὸν, καὶ τὰ εἰς τὴν μεγάλην καμάραν ἀπὸ μέρους τοῦ βασιλέως τῆς Φράντζας κρεμάμενα κανδήλιά των· καὶ ὅτι εἰς τὸ ἡμισυ τοῦ Γολγοθᾶ,
3) τόπον τῆς Σταυρώσεως λεγόμενον, νὰ λειτουργῶσι καὶ νὰ βάλλωσι κανδήλια καὶ μανουάλια, καὶ ὅτι νὰ προηγῶνται ἀπὸ τὰ λοιπὰ ἔθνη, καὶ τὸ ἄνω καὶ κάτω μέρος τῶν ἐπτὰ καμαρῶν τῶν Σίττι-Μεριέμ λεγομένων· καὶ ὅτι, ἐν ᾧ ἀπῆρχοντο εἰς τὴν πέτραν τῆς

Ἀποκαθλώσεως, πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐθίμων τῆς θρησκείας των, οἱ Ῥωμαῖοι δυναστικῶς τοὺς ἐπῆραν τὰ πρωτεῖα καὶ τοὺς ἐμπόδισαν· καὶ ὅτι τὰ κλειδιά τῶν θυρῶν τοῦ Σπηλαιου τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ, τὸ ἐν μέσῳ τῆς κατὰ τὴν Βηθλεὲμ ἐκκλησίας τῆς μεγάλης κείμενον, ὄντα ἀνεκάθεν εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων οἱ Ῥηθέντες Ῥωμαῖοι, κατὰ ἀπάτην λαβόντες ὀρισμόν, τοὺς ἐμπόδισαν· καὶ ὅτι εἰς τὸν τόπον τὸν ὄντα ἐντὸς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ὅπου εἰσὶ τὰ νεκροταφεῖα τούτων, οἱ Ῥωμαῖοι ἐνεωτέρισαν μίαν πόρταν· καὶ ὅτι τῶν εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ ὑποκειμένων δύο κομματιῶν περιβολίων τὰς θύρας κλείσαντες ἄλλας ἐκ νέου δύο θύρας ἠνέφξαν, καὶ ὅτι ταῦτα πάντα ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἐθεωρήθησαν παρὰ πολλῶν ἀξιοπίστων καὶ δικαίων Μουσουλμάνων, τότε εἰς τὴν συνέλευσιν τῆς ἱερᾶς κρίσεως παρόντων, καὶ ὅτι οἱ εἰρημένοι διαφερόμενοι τόποι ἀπ' ἔκπαλαι ἀφέθησαν εἰς χεῖρας τῶν Φραγκοκαλογήρων, καὶ ἐγένοντο περὶ τούτων χροτζέτια καὶ ἄρζι-μαχζάρια· καὶ ὅτι κατὰ τοὺς ἱεροὺς φετφάδες καὶ κατὰ τὰς ὁμολογίας τῶν παρελθόντων βασιλέων ἐδόθη καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάν Μουράτη κατὰ τὸ 1045 ἔτος νισσάνι βασιλικόν, καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1101 ἔτος ὅτι ἀνεκαινίσθη τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάν Μουσταφᾶ-χάν, καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1115 ἔτος ἀνακαινισθὲν ἐπεκυρώθη καὶ διὰ βασιλικοῦ αὐτογράφου· ἔπειτα πάλιν ὅτι ἀνεκαινίσθη διὰ βασιλικοῦ ἐπικυρωθὲν αὐτογράφου κατὰ τὸ 1144 ἔτος, καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1169 ὅτι ἀνεκαινίσθη αὖθις. Ταῦτα πάντα εὐρέθησαν μὲν διαλαμβανόμενα εἰς τὸ βασιλικὸν νισσάνι, πλὴν ἡ Ἱερουσαλήμ καὶ τὰ περίξ αὐτῆς μὲ τὸ νὰ ἐκυριεύθησαν καὶ ἠλώθησαν μὲ τὰ σπαθία τῶν προκατόχων μου μεγάλων βασιλέων καὶ ἔγιναν κτήματα βασιλικά μου λόγῳ κληρονομικῶ, τὰ διαφερόμενα καὶ ἐπιμαχόμενα αὐτὰ προσκυνήματα δὲν ἐδόθησαν εἰς τὰ δύο διαφερόμενα ἔθνη πρὸς κυριότητα καὶ κτήσιν, ἀλλ' εἰς προσκύνησιν καὶ χρῆσιν καὶ εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἐθίμων τῆς θρησκείας των· καὶ τοῖς μὲν ὑποτελέσει καὶ δεχομένοις τὸ χαράτζι ἐδόθησαν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν, τοῖς δὲ καλογήροις τῶν Φράγκων μετὰ παρέλευσιν καιροῦ,

κατ' εὐσπλαγχνίαν καὶ ἔλεος καὶ εὐεργεσίαν, τὸ μὲν ἵνα ἐκτε-
λῶσι τὰ ἔθιμά των εἰς μερικοὺς τόπους, βάλλοντες κανδήλια καὶ
στολίζοντες καὶ ἄλλα τοιαῦτα ποιῶντες· ἐφ' ᾧ καὶ ἐδόθησαν αὐ-
τοῖς παρὰ τῶν προκατόχων μου ἔγγραφα καὶ βεβαιωτικά· καὶ
5 πρῶτον μὲν, κατὰ τὸ βασιλικὸν νισσάνι τὸ δοθὲν αὐτοῖς ἐν
ἔτει 1101, ἐδόθη εἰς αὐτοὺς ὁρισμὸς κατὰ τὸ 1145, ὅτι εἰς
τὰ εἰρημένα προσκυνήματα νὰ προσκυνῶσι καὶ νὰ κάμνωσι τὰ
ἔθιμά των καὶ νὰ καλλωπίζωσι καὶ τὰ τούτοις ὅμοια νὰ ποιῶσι
κατὰ τὴν θρησκείαν των. Ἄλλ' αὐτὸς ὁ ὁρισμὸς τῆς ἀδείας τῆς
10 προσκυνήσεως καὶ ἐκτελέσεως τῶν ἐθίμων των, μὲ τὸ νὰ δια-
λαμβάνη ὅτι νὰ ἔχωσιν οἱ Φράγχοι ὑπὸ τὴν χρῆσιν των τὰ ῥη-
θέντ' ἀ προσκυνήματα καὶ νὰ ἐπεντίθενται καὶ παρεντίθενται εἰς
ἄλλα μέρη, εἶναι ὁμολογούμενον· καὶ οἱ εἰς ἑκάτερα τὰ μέρη δο-
θέντες ὁρισμοί, ὅτι εἶναι παρεκτικοὶ ἀδείας τῆς προσκυνήσεως των
15 καὶ ἐμποδιστικοὶ τῶν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέρους γενομένων πρὸς τὸ
ἄλλο ἐπηρεϊῶν καὶ ἐνοχλήσεων, εἶναι πασίδηλον· μὲ ὅλον τοῦτο
πρὸς περισσοτέραν σαφήνειαν καὶ βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας ἡρω-
τήθησαν πολλάκις οἱ δραγουμάνοι καὶ καλόγηροι καὶ τῶν δύο δια-
φερομένων ἐθνῶν περὶ τῶν ἐπιμαχομένων τούτων μερῶν, καὶ
20 τέλος, διὰ νὰ κοπῆ ἡ διαφορά των καὶ νὰ παύσωσιν αἱ λογοτρι-
βαί των καὶ νὰ δοθῆ τὸ προσῆκον νιζάμι ἐν ζυγῷ δικαίου καὶ
ὀρθότητος, ἐθεωρήθησαν πολλάκις μὲ ἀκρίβειαν τὰ εἰς χεῖρας τῶν
Ῥωμαίων σφζόμενα ἀρχαῖα ἔγγραφα καὶ ἀποδεικτικά· ἐθεωρήθη
κατὰ συγκατάβασιν καὶ ἡ περίληψις τοῦ εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων
25 βασιλικοῦ νισσανίου, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔγιναν αἱ κόπται
τῶν γραφησομένων ὁρισμῶν, σταλεῖσαι εἰς τὸ κράτος μου· ἐφ'
αἷς καὶ ἐπεγράφη αὐτόγραφόν μου βασιλικόν, ὅτι δέδωκα τὴν
ἀδειαν. Καὶ δὴ τὸ νὰ ἐκτελῶσιν οἱ Φράγχοι τὰ ἔθιμά των εἰς τὴν
πέτραν τῆς Ἀποκαθηλώσεως, εἶναι σύμφωνον μὲ τὴν διάληψιν τοῦ
30 βασιλικοῦ νισσανίου· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὰς ὁμολογίας τῶν δύο
μερῶν εἶναι τὴν σήμερον προσκύνημα καὶ τῶν δύο μερῶν ὁ τό-
πος οὗτος, ὅταν πηγαίνωσι καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐκεῖ χάριν προσκυ-
νήσεως, νὰ μὴ τοὺς ἐμποδίζωσιν οἱ Φράγχοι, οὔτε νὰ τοὺς ἐνο-

χλῶσι διόλου· καὶ τὰ ὄντα εἰς τὴν Ἀποκαθήλωσιν δύο μανουάλια, μετὸ τὸ νὰ εἶναι τὴν σήμερον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Φράγκων, νὰ βάλωσιν ἐκεῖ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἄλλα δύο μανουάλια, πρὸς κατά-
παυσιν τῆς διαφορᾶς καὶ ἐξίσωσιν, ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὰ εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων ἀποδεικτικὰ ἦσαν τὸ πάσαι τῶν Ῥωμαίων, καὶ 5
κάθε γένος νὰ περιποιῆται τὰ ἐδικὰ του μανουάλια. Καὶ ἐπειδὴ εἰς τὴν ῥηθεῖσαν Ἀποκαθήλωσιν ἔχουσι καὶ τὰ δύο μέρη καν-
δηλία, νὰ ἄπτη κάθε μέρος τὰ ἐδικὰ του κανδήλια, χωρὶς νὰ πα-
ρευνοχλῆ τὸ ἄλλο. Καὶ τὸ ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ εὐρισκόμενον κατὰ τὴν δόξαν των Μνημείων τοῦ Ἰησοῦ νὰ εἶναι καὶ τῶν δύο 10
μερῶν προσκύνημα, ἀλλὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ ῥηθέντος μνημείου κειμέ-
νου μικροῦ τρουλλαίου ἐπισκευαζομένου παρὰ τῶν Φράγκων ἦν ὑποπτευόμενον παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις, ὅτι οἱ Φράγκοι ἠμποροῦσαν νὰ πάρουν τὰ χρώματα καὶ τὰς πέτρας του καὶ νὰ τὰς μετακομί-
σωσιν εἰς τὰς πατρίδας των· ἢ ὅποια αὐτὴ ὑποψία ἔδιδεν εἰς τοὺς 15
Ῥωμαίους σύγχυσιν καὶ ταραχὴν. Διὰ τοῦτο, ἦτοι διὰ τὸν στο-
χασμόν τους αὐτὸν καὶ διὰ τὴν ὑποψίαν των αὐτὴν, τῷ 1130 ἔτει, ὅτε διὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ μεγάλου θόλου τοῦ Καμαμὲ ἐδόθη τῷ Φραντζέζῳ ὄρισμός ἀδείας, μετὸ τὸ νὰ ἐδόθη καὶ αὐτοῖς τότε ἀπὸ τὸ βασιλικὸν Δίβανι ὄρισμός μετὰ βασιλικὸν αὐτόγραφον διαλαμ- 20
βάνον, ὅτι ἐν τῷ διαστήματι τῆς ἐπισκευῆς τοῦ ῥηθέντος μεγάλου θόλου ἂν ἀκολουθήσῃ καμμία ζημία εἰς τὸν μικρὸν θόλον, τὸν ἐπὶ τοῦ Μνημείου τοῦ Ἰησοῦ, κατὰ περίστασιν καὶ χρειασθῆ ἐπισκευὴν καὶ μερεμέτι, νὰ γίνεταί ἡ ἐπισκευὴ του ἀπὸ μέρους τῶν Ῥωμαίων, αὐτὴ ἢ δόσις τοῦ ὀρισμοῦ ὅχι μόνον ἐβεβαίωσε τὴν 25
ὑποψίαν των, ἀλλ' ἐπεκύρωσεν εἰς αὐτούς, ὅτι ἔκπαλαι ὁ ῥηθεὶς κουμπὲς τοῦ Κουβουκλίου ἦν ὑπὸ τὴν ἐφορίαν καὶ ἐπιτήρησιν τῶν Ῥωμαίων ἰδίως, διὰ τοῦτο, ἦτοι διὰ τὸ μὴ εἶναι τοὺς Ῥωμαίους ἐν ὑποψία, καὶ διὰ νὰ ἡσυχάσῃ ὁ λογισμὸς τους, ὁ εἰρημένος μικρὸς κουμπὲς νὰ εἶναι καὶ πάλιν καθὼς καὶ ἔκπαλαι ὑπὸ τὴν 30
ἐπίσκεψιν καὶ ἐπιτήρησιν τῶν Ῥωμαίων· τὸ ὅποσον αὐτὸ οὐδὲ εἰς τὸ βασιλικὸν νισσάνι εἶναι ἀντιφερόμενον καὶ ἀπάδον. Καὶ εἰάν ποτε λάβῃ ὁ ῥηθεὶς μικρὸς θόλος χρεῖαν ἐπισκευῆς, νὰ γίνεταί ἡ ἐπι-

σκευή του ἀπὸ μέρους τῶν Ῥωμαίων, χωρὶς τινος συγχύσεως καὶ
λογοτριβῆς τῶν Φράγκων· καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ τεσσάρων κα-
μαρῶν αἱ μὲν δύο μὲ τὸ νὰ εἶναι τῶν Ῥωμαίων, κατὰ τὰ εἰς
χεῖράς των παλαιὰ ἔγγραφα καὶ ἀποδεικτικά, αἱ δὲ ἄλλαι δύο μὲ
5 τὸ νὰ εἶναι τῶν Φράγκων, κατὰ τὸ βασιλικὸν νισσάνι, νὰ μὴν ἀκο-
λουθῆ περὶ τούτων ἀναμεταξύ των σύγχυσις· καὶ τῶν ἑπτὰ κα-
μαρῶν τὰ μὲν ἄνω μὲ τὸ νὰ εἶναι κατοικίαι τῶν Φράγκων, τὸ δὲ
κάτω ἔδαφος μὲ τὸ νὰ εἶναι προσκύνημα τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὰς
ὁμολογίας ἑκατέρων τῶν μερῶν ἀντιπροσωποῦντων, κάθε μέρος νὰ
10 ἐκτελῆ τὰ τῆς θρησκείας του εἰς τὸ ἐξιδιασμένον αὐτῷ μέρος,
χωρὶς νὰ παρεντίθεται εἰς τὸ τοῦ ἄλλου, καὶ νὰ παύσῃ εἰς τὸ
ἐξῆς ἢ ἀπὸ μέρους τῶν Φράγκων τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιγενομένη
ἐπιβουλὴ καὶ ἐπήρεια μὲ τὸ ρίψιμον τῶν ξύλων, πετρῶν καὶ πυ-
ροβόλων κατ' ἐπάνω αὐτῶν. Καὶ ἡ ἐν Βηθλεὲμ μεγάλη ἐκκλησία
15 μὲ τὸ νὰ εἶναι τῶν Ῥωμαίων, κατὰ τὰ εἰς χεῖράς των παλαιὰ
ἔγγραφα καὶ ἀποδεικτικά, καὶ κατὰ τὴν περίληψιν τοῦ βασιλικοῦ
νισσανίου μὲ τὸ νὰ ἀπαιτεῖται νὰ εἶναι κατὰ τὸ ἔκπαιλα ἐξιδια-
σμένη εἰς τοὺς Ῥωμαίους, νὰ ἐξιδιασθῆ καὶ ἤδη εἰς τοὺς Ῥω-
μαίους μὲ τὸ μέσον τοῦ διορισθέντος μουπάσιρη· καὶ τὸ ἐντὸς τῆς
20 μεγάλης αὐτῆς ἐκκλησίας Σπήλαιον, μὲ τὸ νὰ εἶναι προσκύνημα
καὶ τῶν δύο μερῶν, καὶ τὰ κλειδιά τῶν θυρῶν του ὄντα ἀπ' ἀρ-
χῆς εἰς χεῖρας τῶν καλογήρων τῶν Ῥωμαίων καὶ ὕστερον διελ-
θόντα δόλω καὶ δυναστεία εἰς χεῖρας τῶν Φραγκοκαλογήρων, μέχρι
τῆς σήμερον εὐρίσκονται εἰς τὰς χεῖράς των· διὸ καὶ ὅταν ἀπέρ-
25 χονται ἐκεῖ οἱ προσκυνηταὶ Ῥωμαῖοι, δὲν ἀνοίγουσι τὴν πόρταν
ἕως δύο ἢ τριῶν ὥρῶν διάστημα καὶ τοὺς ταλαιπωροῦσιν. Ὅθεν
νὰ φθιασθῆ ἐν ἄλλο ξεχωριστὸν κλειδί μὲ τὸ μέσον τοῦ μουπά-
σίρη πάλιν καὶ νὰ παραδοθῆ ἐγχειρισθὲν εἰς τὸν πατριάρχην καὶ
εἰς τοὺς καλογήρους τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὅταν ἐκτελῶσιν ἐν αὐτῷ
30 (τῷ σπηλαίῳ) τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας των, νὰ μὴ τοὺς γίνεται
καμμία ἐνόχλησις καὶ ἐμπόδιον. Καὶ τὰ εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ
Ἰησοῦ ὑποκείμενα δύο κομμάτια περιβόλια, μὲ τὸ νὰ τὰ ἐκυρίευ-
σαν οἱ Φραγκοκαλόγηροι, λέγοντες ὅτι εἶναι αὐτοῖς ἐξιδιασμένα,

ἀλλ' εἰς μὲν τὰ τῶν Ῥωμαίων ἔγγραφα ῥητῶς καὶ ἀκριβῶς ταῦτα
 διαλαμβάνονται, εἰς δὲ τὸ τῶν Φράγκων βασιλικὸν νισσάνι διηγη-
 ματικῶς· μ' ἕλον τοῦτο ἐξίσου καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη νὰ ἐπισκέ-
 πτωνται καὶ νὰ περιποιῶνται. Καὶ τὸ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ κεί-
 μενον μνημεῖον τῆς δεσποίνης Μαριάμ ὅτι εἶναι τῶν Ῥωμαίων, 5
 διαλαμβάνεται ῥητῶς εἰς τὰ ἐκδοθέντα ὑψηλὰ προστάγματα, τὰ
 καὶ διὰ βασιλικῶν αὐτογράφων ἐπικυρωθέντα, τὸ μὲν ἐκδοθὲν κατὰ
 τὸ 923 ἔτος, τὸ δὲ κατὰ τὸ 953 ἔτος, τὸ δὲ κατὰ τὸ 1167
 ἔτος· εἰς δὲ τὸ βασιλικὸν νισσάνι παντελῶς δὲν διαλαμβάνεται διό,
 τῶν περὶ τούτου ὡς διαλαμβανομένων καθαρῶτατα εἰς τὰ τῶν 10
 Ῥωμαίων ἔγγραφα, καὶ τὸ νὰ εἰσακούωνται αἱ ἐξαιτήσεις τῶν τῆ
 κραταιᾶ μου βασιλείᾳ ὑποκειμένων ὑποτελῶν καὶ ῥαγιάδων μου
 Ῥωμαίων ὡς μὴ ὄντος ἀπάδοντος καὶ ἐναντίου εἰς τὸ βασιλικὸν
 νισσάνι καὶ εἰς τὸν ἀχδινὰμ τῶν Φράγκων, τὸ ῥηθὲν μνημεῖον
 τῆς δεσποίνης Μαριάμ, ἐξιδιασθὲν κατὰ τὸ ἔκπαλαι εἰς τοὺς Ῥω- 15
 μαίους, νὰ παραδοθῆ ἄλλιν εἰς τὸν πατρίάρχην καὶ εἰς τοὺς κα-
 λογήρους τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴν
 ἐνοχλῶσιν οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς Φράγκους διὰ τὰ προσκυνήματά των
 καὶ διὰ τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας των, μήτε οἱ Φράγκοι τοὺς Ῥω-
 μαίους ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ καὶ αἰτία παντελῶς, ἀλλὰ νὰ καταπαύ- 20
 σωσιν αἱ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἐπιγενόμεναι παρ' αὐτῶν ζημίαι
 καὶ ἐπιβουλαί· καὶ ὅποιον μέρος χρειάζεται ἐπιταγὴν καὶ τεμπῆχι,
 νὰ τὸ παραγγείλετε ἐντόνως, διὰ νὰ ἐξακολουθῆ κατὰ τὸ ἀρχαῖον
 καὶ κατὰ τὸν ἀνωτέρω διαληφθέντα τρόπον τὸ προσκυνήμα του
 εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐθίμων του, χωρὶς νὰ παρενοχλῆ τὸ ἄλλο· 25
 καὶ ὑμεῖς νὰ προσέχετε καὶ νὰ φυλάττεσθε ἄκρως ἀπὸ τοῦ νὰ
 ὑπενδίδετε εἰς τὸ νὰ γίνεται κανένα κίνημα ἀπάδον καὶ ἐναντίον
 τῷ παρόντι ἡμετέρῳ ὑψηλῷ ἱερῷ ὀρισμῷ· ἐπὶ τούτῳ καὶ γὰρ
 ἐξεδόθη σταλεῖς διὰ τοῦ μουπασίρη ἐπίτηδες. Φθάσαντος οὖν θέ-
 λετε ἐνεργῆσαι τὰ ἐν αὐτῷ προσταπτόμενα, προσέχοντες καὶ μέ- 30
 χρι τριχὸς ἀπὸ τὴν παράβασίν του. Οὕτω γινώσκετε· τῷ ἱερῷ
 μου σημειῶ πιστῶθητε. Ἐγράφη περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς Ζιλκαδὲ
 ἐν ἔτει τῆς φυγῆς 1170, ἐν Κωνσταντινουπόλει.

11.

Ὁ παρὰ τοῦ σουλτάν Μουσταφᾶ γ' ἀνακαινισθεὶς καὶ διὰ βασιλικῷ του αὐτογράφου ἐπικυρωθεὶς ὑψηλὸς ὄρισμὸς ὧν κατὰ πάντα σύμφωνος καὶ ἀπαράλλακτος τῷ ἀνωτέρῳ ὄρισμῷ τοῦ σουλτάν 5 Ὀσμάνη γ' δὲν μετεφράσθη, ὡς περιττόν.

12.

Μετὰφρασις συνοπτικὴ τοῦ διὰ βασιλικῷ αὐτογράφου ἐκδοθέντος ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ τοῦ σουλτάν Μαχμούτη β', ἐπιδοθέντος τῷ πατριάρχῃ κυρίῳ Πολυκάρπῳ κατὰ τὸ 1224 ὀθωμανικὸν ἔτος, περὶ τῆς ἐπισκευῆς καὶ 10 ἀνοικοδομήσεως τοῦ πυρποληθέντος ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως.

Ὅταν ὁ Ὁμερ-Χαττάπ ἐκυρίευσεν τὴν Ἱερουσαλήμ, ἔδωκεν εἰς τὸ γένος τῶν Ῥωμαίων ἱερόν του ἀχδινάμεν, ἵνα τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ εὐρισκόμενα εἰς χεῖράς των προσκυνήματα, ἦτοι ὁ Καμαμές καὶ τὰ ἐν αὐτῷ καὶ ἡ Βηθλεέμ καὶ ὅλα τὰ 15 λοιπὰ μοναστήρια καὶ αἱ ἐκκλησίαι, ἔχωσι πάλιν εἰς χεῖράς των, καὶ ἵνα αἱ λοιπαὶ ἐκεῖ οὔσαι πᾶσαι χριστιανικαὶ φυλαὶ ὧσιν ὑποκείμεναι τῷ πατριάρχῃ τῶν Ῥωμαίων· κατ' αὐτὸν δὲ τὸν ἱερόν ἀχδινάμεν ἐδόθησαν εἰς αὐτοὺς καὶ παρὰ τῶν ἐξῆς σουλτάνων καὶ βασιλέων ἀλληλοδιαδόχως ὑψηλοὶ προσάλληλοι μὲ βασιλικά των 20 αὐτόγραφα ἐπικυρωτικοὶ ὄρισμοί. Ὅθεν, ἐπειδὴ καὶ πρὸ μηνῶν τινων ἠκολούθησεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Καμαμέ πυρκαϊά, ἐξεληθοῦσα ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἀρμενίων, καὶ κατέκαυσεν ὅλα τὰ ἐν αὐτῷ ἀργυρᾶ σκευὴ τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἐνέπρησε διόλου τὰς τε ἀπὸ ξυλικῆς οἰκοδομὰς καὶ κατοικίας των, καὶ τὴν τοῦ εἰρημένου 25 ναοῦ ἐξώπορταν, καὶ διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς φωτιᾶς κατέπεσον καὶ ἐκρήμνισαν πολλὰ αὐτῶν οἰκοδομήματα πέτρινα καὶ τοῖχοι, κατὰ τὰ ἐκεῖθεν ἐλθόντα περιληπτικὰ τούτων δύο νομικὰ ἰλάμια, ἀνήνεγκον οἱ Ῥωμαῖοι ταῦτα εἰς τὴν Ὑψηλὴν μου Πόρταν καὶ ἐξητήσαντο διὰ γενικῆς ἀναφορᾶς τοῦ πατριάρχου των καὶ τῶν μητροπο- 30 λιτῶν καὶ λοιπῶν προκρίτων τοῦ γένους των τὴν κατὰ τὸ ἀρχαῖον, ἄνευ τινὸς προσθήκης ἢ ἐκτάσεως ἢ ὑψώσεως, ἀνοικοδόμησιν καὶ ἐπισκευῆν τῶν πυρποληθέντων καὶ καταπεσόντων αὐτῶν μερῶν καὶ τόπων. Τῆς οὖν ἐπισκευῆς καὶ ἀνοικοδομήσεως τοῦ εἰρημένου ναοῦ ἀναγκαίας οὔσης καὶ χρειώδους, ἠρωτήθη ὁ μουφτῆς, " ἂν

μία ἐκκλησία μιᾶς ἀναμιωτῆ καὶ εἰρηνικῶς ἀλωθείσης πόλεως ἤθελε
 πυρποληθῆ, ἄρα εἶναι ἐπιτετραμμένον ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ δίκαιον
 ἵνα ἀνοικοδομηθῆ παρὰ τῶν ἐν αὐτῇ ὑποτελῶν, ἄνευ τινὸς προ-
 σθήκης, κατὰ τὸ παλαιόν, ἢ οὐχί”; Τοῦ δὲ ῥώσαντος φετβᾶν,
 ὅτι εἶναι ἐπιτετραμμένον, ἐξεδόθη ἱερὸν βασιλικὸν μου αὐτόγρα- 5
 φον, ἵνα κατὰ τὸν νομικὸν φετβᾶν καὶ κατὰ τὴν διὰ κοινῆς καὶ
 γενικῆς τοῦ γένους τῶν Ῥωμαίων ἀναφορᾶς γενομένην παράκλη-
 σιν καὶ ἐξαιτήσιν ἐκδοθῆ ὑψηλὸς ὀρισμὸς, τῆς ἀδείας τοῦ ἀνα-
 καινισμοῦ καὶ τῆς ἐπισκευῆς τοῦ Καμαμέ διαληπτικός· ἐφ’ ᾧ καὶ
 ἐξεδόθη ὁ παρῶν ὑψηλὸς ὀρισμὸς, ἵνα τὰ πυρποληθέντα τε καὶ 10
 καταπεσόντα μέρη καὶ οἰκήματα τῶν Ῥωμαίων ἐν τῷ ῥηθέντι ναῶ
 ἀνοικοδομηθῶσι καὶ ἐπισκευασθῶσι ὡς τὸ πάλαι ὑπὸ τῶν Ῥω-
 μαίων, ἄνευ τινὸς προσθήκης ἢ ἐκτάσεως ἢ ὑψώσεως, καὶ διὰ τοῦ
 Ἑλμάς-πασσα-ζαῖ-μῖρ-Ἀπῶουραχίμη τοῦ ἀπὸ τῶν καλφάδων τοῦ
 καλεμίου τοῦ μεχτουπτζῆ τῆς ὑπατείας, τοῦ ἐπὶ τούτῳ ἰδίως διο- 15
 ρισθέντος, ἀπεστάλη πρὸς ὑμᾶς. Φθάσαντος τοίνυν θέλετε ἀπέλθῃ
 αὐτοσωμάτως ὑμεῖς οἱ διαληφθέντες εἰς τὸν ῥηθέντα πυρποληθέντα
 ναόν, καὶ θέλετε ἀνακαλύψει ὅλα τὰ ἐπισκευῆς καὶ ἀνοικοδομή-
 σεως χρῆζοντα μέρη, καὶ θέλετε κάμῃ τὴν ἀκριβῆ τούτων ἀπάν-
 των καταγραφὴν, προσέχοντες ἄκρως ἀπὸ τοῦ νὰ μὴν γένη ἢ 20
 ἀνοικοδόμησις καὶ ἐπισκευὴ τούτων παρὰ τὸ ἀρχαῖον οὐδεμίαν
 σπιθαμὴν, ἢ καθ’ ὕψος, ἢ κατ’ ἔκτασιν, ἀλλὰ, καθὰ ἀπαιτεῖ ἢ
 ἱερὰ κρίσις, κατὰ τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν θέσιν καὶ σχῆμα ἀπαραλ-
 λάκτως, καὶ ἀπομακρυνόμενοι εἰς ἄκρον ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνοχλήτε τοὺς
 Ῥωμαίους διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ πάρετε ἀπὸ 25
 αὐτοὺς ἄσπρα· ἐπειδὴ, ἂν τὸ τοιοῦτον γνωσθῆ πρὸς ἡμᾶς, θέλετε
 παιδευθῆ ἀνιλεῶς. Οὕτω γνώσκετε. Ἐγράφη κατὰ τὸ 1224 ἔτος,
 περὶ τὰ μέσα Σεφερίου, ἐν Κωνσταντινουπόλει.

13.

Μετὰφρασις τοῦ διὰ βασιλικοῦ αὐτογράφου ἐπικυρωθέντος ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ τοῦ σουλτάν 30
 Μιχμούτη β’, τοῦ ἐπιδοθέντος τῷ πατριάρχῃ κῦρ Πολυκάρφῳ, περὶ τῆς εἰς
 τὸ Ἅγιον Κουβούκλιον ἐκτελέσεως τῆς λειτουργίας μας, καὶ περὶ τῆς
 ἀποβολῆς τῶν παρὰ τῶν Φράγκων νεωτερισθέντων ἐν τῷ ναῶ.

Τὸ βασιλικὸν αὐτόγραφον· «Ἡ ἔννοια τοῦ παρόντος ἡμετέρου

βασιλικῷ ὀρισμοῦ ἐπεξεργασθῆτω ἐπιμελῶς, καὶ ἡ ἡμετέρα προ-
σταγὴ καὶ θέλησις παρατηρηθῆτω ἀκριβῶς, καὶ ὅσα ἐνεωτερίσθη-
σαν παρὰ τῶν Φράγκων ἐναντίον τῶν προλαβόντως καὶ ἐσχάτως
ἐκδοθέντων ὀρισμῶν, ἀποβληθέντα καθαιρεθῆτωσαν· καὶ μηδεὶς
5 ἀντιφερόμενος τοῖς ὑψηλοῖς μου ὀρισμοῖς, τοῖς δοθεῖσι τῷ γένει
τῶν Ῥωμαίων, τῶν ὑποτελῶν ὄντων καὶ ὑπηκόων τοῦ Ὑψηλοῦ
μου Δεβλετίου, ἤθελεν ἐμποδίσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκτελῶσι τὰ
τῆς θρησκείας των καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ κάμνωσι λειτουργίαν εἰς τὸν
παρ' αὐτοῖς Τάφον τοῦ Ἰησοῦ νομιζόμενον, καὶ ὁ ὑψηλὸς ὀρι-
10 σμὸς ἐχέτω ἐς αἰὶ τὸ κῦρος».

Ὁ ὀρισμός.

Ἐπειδὴ ἔφθασεν ἤδη εἰς τὸ βασιλικὸν μας κατώφλιον ἰλάμι
καὶ μαχζάρι, περιέχοντα ὅτι οἱ ἐν Ἱερουσαλήμ ὡς μουσαφίριδες
κατοικοῦντες καλόγηροι Φράγκοι πρὸ ἑκατὸν ἤδη χρόνων εἶχον
15 φέρη ἀπὸ τὴν Εὐρώπην μεγάλα ὄργανα, καὶ θέλοντες νὰ τὰ βάλ-
λουν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Καμαμέ ἐμποδίσθησαν παρὰ τε τῶν Ἰσλά-
μιδων καὶ τῶν ῥαχζάδων, τόσον διὰ τὸ βροντόφωνον αὐτῶν, ὅσον
καὶ διότι δὲν εἶναι συγχωρημένον νὰ γίνωνται νεωτερίσματα ἐν τῷ
ναῷ· ὅθεν καὶ εἶχον μείνη ἀνενέργητα. Προλαβόντως δὲ εἰς τὴν
20 συμβᾶσαν πυρκαϊάν τοῦ Καμαμέ, μὲ τὸ νὰ ἐπυρπολήθησαν τὰ
ἔκπαλαι ἐν αὐτῷ μικρά των ὄργανα, ἐζήτησαν οἱ ῥηθέντες Φράγ-
κοι μετὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ νὰ βάλωσι τὰ εἰρημένα με-
γάλα ὄργανα· ἀλλ' ἐμποδίσθησαν παρὰ τοῦ Σάϊδα-βαλισῆ Σουλεϊ-
μάν-πασα, ὄντος τότε καὶ Σάμ-βαλισῆ. Ἐσχάτως δέ, ἐπὶ τῶν
25 ἡμερῶν τοῦ θανόντος Σάμ-βαλισῆ Σουλεϊμάν-πασα, ἀνενέωσαν
αὐτὸς τὴν προτέραν αἴτησίν των. Τέλος πάντων συγκατένευσαν οἱ
Ῥωμαῖοι εἰς τὸ νὰ βαλθῶσι τὰ ὄργανά των, πλὴν ἐπὶ συμφωνία
τοῦ νὰ ἀφαιρεθῶσιν ἐξ αὐτῶν περίπου ἑκατὸν πενήτηντα σύριγ-
30 γες καὶ νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ φωνὴ των μὲ τὴν φωνὴν τῶν πυρπο-
ληθέντων μικρῶν ὀργάνων· καὶ οὕτω δοθείσης ἀδείας καὶ παρὰ
τοῦ Σουλεϊμάν-πασα εὐχαριστήθησαν ἀμφοτέρω τὰ μέρη καὶ ἠχο-
λούθει τὸ πρᾶγμα τοιοιουτρόπως μέχρι τοῦδε. Ἦδη δὲ οἱ καλό-
γηροι Φράγκοι ὄχι μόνον προσθέτοντες εἰς τὰ ὄργανα αὐτὰ τεσσα-

ράκοντα ἑπτὰ σύριγγας ὕψωσαν τὴν φωνὴν τῶν ὀργάνων τους, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπὶ θύρας τοῦ Τάφου τοῦ Ἰησοῦ κειμένην εἰκόνα των ἐσήκωσαν καὶ ἀντ' αὐτῆς ἄλλην ἔβαλον εἰκόνα ὑπερμεγέθη. Εἰδοποιηθείσης οὖν τῆς ἱεραῆς κρίσεως, ὅτι ταῦτα πάντα γίνονται 5 αἰτία τῆς διασπορᾶς τοῦ γένους τῶν Ῥωμαίων, μετεκαλέσθησαν ἀμέσως παρὰ τῆς ἱεραῆς κρίσεως οἱ δραγουμᾶνοι τῶν Φράγκων, καὶ ἐδηλώθη αὐτοῖς, ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον δὲν εἶναι δεκτοὶ οἱ τοιοῦτοι νεωτερισμοί, καὶ τοῖς ἐδόθη παραγγελία τὸ νὰ μεταφέρωσι τὸ περὶ ὀργάνων καὶ περὶ εἰκόνης κεφάλαιον εἰς τὸ κατὰ τὸ παλαιόν· ἀλλ' οἱ ῥηθέντες μὲ τὸ νὰ ἔδειξαν τρόπους παρακοῆς, 10 ἀνηγγέλθη ἡ ὑπόθεσις ἀπὸ τοῦ γένους τῶν Ῥωμαίων καὶ προλαβόντως καὶ ἐσχάτως τῷ Σάϊδα-βαλισῆ, ὡς μὴ φθάσαντος σοῦ τοῦ Σσαμ-βαλισῆ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἰς τὸ Σάμι· ἐφ' ᾧ καὶ ἀπεστάλη ἀπὸ μέρους αὐτοῦ μουπασσίρης καὶ δύο πουγρουρουλδιᾶ, διὰ νὰ ἐμποδισθῶσι καὶ νὰ ἐξαλειφθῶσι διόλου οἱ ῥηθέν- 15 τες νεωτερισμοί, ὡς ἀντικείμενοι τοῖς εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων σφζομένοις ὑψηλοῖς ὀρισμοῖς· συγχρόνως δὲ ἐφανερῶθη πολλὰ καὶ καθὼς ἔπρεπεν ἡ ὑπόθεσις καὶ εἰς τοὺς Φραγκοκαλογήρους· ἀλλ' αὐτοὶ ἐπέμενον πάλιν εἰς τὴν προτέραν τους παρακοήν, δεικνύοντες διαφορὸς βαρβαρότητας καὶ σκληροτραχηλίας. Ὅθεν 20 ἐστάλησαν εἰς τὸν ναὸν ὃ τε παρὰ τοῦ διαληφθέντος πασσαῦ μουπασσίρης καὶ οἱ παρὰ τοῦ μουλλᾶ καὶ μουσελλήμη διωρισμένοι μετὰ καὶ τῶν λοιπῶν ὧν ἔδει, οἵτινες ἐσήκωσαν τὴν ῥηθεῖσαν μεγάλην εἰκόνα καὶ ἀντ' αὐτῆς ἔθεντο τὴν παλαιάν· ἀπέσπασαν δὲ καὶ τὰς προστεθείσας εἰς τὰ ὄργανα τεσσαράκοντα ἑπτὰ σύ- 25 ριγγας. Ταῦτα πάντα ἀνηγγέλθησαν ἡμῖν διὰ τῶν ἤδη ἐλθόντων μαχζαρίων καὶ ἰλαμίων καὶ διὰ ταχριρίου καὶ ἀναφορᾶς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων, ἐν οἷς ἐξαιτοῦνται τὸ νὰ ἐκδοθῆ ὑψηλὸς ὀρισμὸς διορίζων τοῦ νὰ παύσωσιν οἱ ῥηθέντες καλόγηροι ἀπὸ τὰς τοιαύτας ἐπηρείας καὶ ἐνοχλήσεις 30 καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐμποδίσωσι τὸ γένος τῶν Ῥωμαίων ἀπὸ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς λειτουργίας των εἰς τὸ μέρος τὸ λεγόμενον Τάφος τοῦ Ἰησοῦ. Ἐξετασθεισῶν λοιπὸν τῶν καταγραφῶν εὐρέθη, ὅτι προ-

λαβόντως με τὸ νὰ ἐφάνερωσε τὸ γένος τῶν Ῥωμαίων, ὅτι οἱ
Φραγκοκαλόγηροι ἐναντίως φερόμενοι καὶ ἀντιβαίνοντες τῷ παρὰ
τοῦ Ἰμμερ-Χαττάπ δοθέντι ἀχδινὰμὲ καὶ τοῖς παρὰ τῶν ἐνδόξων
προγόνων μου ὑψηλοῖς ὀρισμοῖς καὶ βασιλικοῖς αὐτογράφοις, ὅχι
5 μόνον ἐξουσίασαν δυναστικῶς τὸ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ Κουβού-
κλιον, τὸ ὁποῖον ἐσκέπασαν ἄνωθεν ἐναντίως τῇ θρησκείᾳ των
καὶ ἔβαλαν ἀντικρυς αὐτοῦ παρὰ συνήθειαν ἄλυσσον με κανδήλας,
καὶ ἔβαλαν ὄργανα μεγάλα πρὸς βορρᾶν, ἀλλ' ἐνεωτέρισαν πρὸς
τούτοις καὶ εἰς ἄλλα διάφορα μέρη, καὶ ὅτι ἐκρίθησαν καὶ τὰ δύο
10 διαφερόμενα μέρη εἰς τὸ βασιλικὸν μου Διβάνι ἔμπροσθεν τῶν
βεζυράδων μου καὶ καζασκέριδων, καὶ ὅτι ἐπειδὴ ἡ ἀπαιτήσις τῶν
Φράγκων ἦτον ἀνυπόστατος καὶ αὐτόχρημα πονηρία, ἐξεδόθησαν
μετὰ τὴν διαδικασίαν καὶ κρίσιν δύο ὑψηλοὶ ὀρισμοὶ ἐπικυρωτικοὶ
τῶν προλαβόντως ἐκδοθέντων· καὶ ὅτι μετὰ ταῦτα, ἐν ᾧ δὲν συγ-
15 χωρεῖται ἡ ἀναθεώρησις μιᾶς κρισολογίας προαποφασισθείσης εἰς
τὸ βασιλικὸν μου Διβάνι, οἱ Φραγκοκαλόγηροι οὐδόλως πειθόμενοι·
ἐκίνησαν αὐτῆς διαφορὰς καὶ διενέξεις, ζητοῦντες νὰ κάμωσι λει-
τουργίαν ἐναντίως τῶν βασιλικῶν ὀρισμῶν καὶ τῆς θρησκείας καὶ
παλαιᾶς συνηθείας των· καὶ πρὸς τούτοις ἔβαλαν καὶ σααμδάνια
20 μὲ κηρία καὶ εἰκόνας καὶ σταυρόν, καὶ ἔκαμαν καὶ ἄλλας καινο-
τομίας, καὶ ὅτι τούτων δηλωθέντων αὐτῆς παρὰ τοῦ γένους τῶν
Ῥωμαίων ἐξεδόθη βασιλικὸς ὀρισμὸς τῷ 1099-ῳ ἔτει περὶ τὰ
τέλη τοῦ Δζεμαζιλαχίρ ἐπικυρωμένος με αὐτοκρατορικὸν χάτι,
εἰς τὸ νὰ ἀρθῶσιν αἱ γενόμεναι καινοτομίαι καὶ εἰς τὸ νὰ παύ-
25 σωσιν οἱ Φραγκοκαλόγηροι ἀπὸ τοῦ νὰ μάχωνται καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ
ζητῶσι νὰ κάμωσι λειτουργίαν, ὡσὰν ὁποῦ ἡ πόλις Ἰερουσαλήμ
μετὰ τῶν πέραξ αὐτῆς εἶναι κληρονομικὸν κτῆμα τῆς ἡμετέρας
βασιλείας, κυριευθὲν διὰ τοῦ ξίφους τῶν ἐνδόξων προγόνων μου·
καὶ ὅτι τὰ ἐκτὸς προσκυνήματα δὲν ἀφιερῶθησαν, οὔτε κατὰ κυ-
30 ριότητα ἐδόθησαν, ἢ εἰς τὸ ἐν μέρος, ἢ εἰς τὸ ἄλλο, ἀλλὰ τοῖς
μὲν ὑποτελέσει καὶ ὑπηκόοις ἐδόθη ἄδεια τὸ νὰ προσκυνῶσι τὰ
εἰρημμένα μέρη καὶ νὰ ἐκτελῶσι τὰ τῆς θρησκείας των, τοῖς δὲ
Φράγκοις μετὰ παρέλευσιν καιροῦ κατὰ χάριν καὶ ἔλεος ἐδόθησαν

σενέτια περιεκτικὰ ἀδείας, ἐπὶ ἡμερῶν τῶν ἐνδόξων προγόνων μου, τοῦ νὰ προσκυνῶσιν εἰς μερικὰ προσκυνήματα καὶ εἰς μερικὰ μέρη νὰ ἐκτελῶσι τὰ τῆς θρησκείας των καὶ νὰ πράττωσιν ἄλλα τινά, οἷον τὸ νὰ βάλλωσι κανδήλια καὶ τὸ νὰ εὐτρεπίζωσιν. Ἄλλ' αὐτοί, ἐξειδασθέντες ἔπειτα τὰ μέρη αὐτά, ὄχι μόνον ἐμπόδισαν 5 τοὺς Ῥωμαίους ἀπὸ τοῦ νὰ προσκυνῶσι καὶ νὰ ἐκτελῶσι τὰ τῆς θρησκείας των, ἀλλ' ἠθέλησαν νὰ ἐπεμβαινούν καὶ εἰς τὰ μέρη τὰ ἀνάκαθεν εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων εὐρεθέντα, ὄντα ἴδιά των προσκυνήματα· καὶ ὅτι, δηλωθέντων τούτων ἀπάντων ἀπὸ μέρους τῶν Ῥωμαίων, ἐξεδόθη καὶ ἕτερος ὑψηλός μου ὀρισμός, ἐπιβε- 10 βαιωμένος μὲ βασιλικὸν αὐτόγραφον, κατὰ τὸ 1223-ον ἔτος, περὶ τὰ τέλη τοῦ Ῥετζεπιού, πρὸς ἀνακαινισμόν τῶν προεχδοθέντων καὶ διὰ βασιλικῶν αὐτογράφων ἐπικυρωθέντων διεξοδικῶν ὀρισμῶν· ἐν ᾧ ὑψηλῷ ὀρισμῷ ὀρίζεται, ὅτι διὰ νὰ παύσουν αἱ διαφοραὶ καὶ διενέξεις, τὸ Τάφος τοῦ Ἰησοῦ νομιζόμενον μέρος νὰ εἶναι προσ- 15 κυνητήριον ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, εἰς δὲ τὰ λοιπὰ μέρη νὰ προσκυνῆ ἕκαστον γένος, ἄνευ τινὸς ἔριδος, καὶ νὰ ἐκτελῆ τὰ τῆς θρησκείας του, χωρὶς νὰ ἐπηρεάζῃ τὸ ἓν γένος τὸ ἄλλο, ἐναντίον τῆς παλαιᾶς τάξεως καὶ συνηθείας. Ἐπειδὴ λοιπὸν πάντα τὰ ἀνω- 20 τέρω ἐφάνησαν κατεστρωμένα εἰς τοὺς κώδικας τοῦ καλεμίου τοῦ βασιλικοῦ μου Διβανίου, καὶ ἐπειδὴ κατὰ πάντα λόγον εἶναι ἐναντίον τῆς αὐτοκρατορικῆς μας θελήσεως τὸ νὰ ἐνοχλῶνται οἱ ὑποτελεῖς τῆς κραταιᾶς ἡμῶν βασιλείας ἀπὸ μέρους τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ ὡς μουσαφίριδων κατοικούντων Φράγκων μὲ τοιαύτας καινοτομίας ἐναντίως τῆς θρησκείας των καὶ τῶν ἔκπαλαι σφζομένων 25 βασιλικῶν ὀρισμῶν, καὶ μάλιστα μὲ κινήματα, δι' ὧν πάσχουσιν οἱ ῥηθέντες Φράγκοι νὰ τοὺς ἐμποδίζωσιν, ἐναντίον τῆς παλαιᾶς τάξεως, ἀπὸ τοῦ νὰ κάμνωσι λειτουργίαν ἐν τῷ νομιζομένῳ Τάφῳ τοῦ Ἰησοῦ, ἀποφαινόμεθα βασιλικῶς, ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴν ἤθελον ἐπιτραπῆ παντελῶς αἱ τῶν Φραγκοκαλογήρων τοιαῦται 30 καινοτομίαι, ἀλλ' ἀμέσως νὰ σηκωθῶσι καὶ νὰ ἀνατραπῶσι· προσέτι νὰ ἐμποδισθῇ διόλου ἢ ἐνόχλησις αὐτῶν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῆς λειτουργίας των ἐν τῷ εἰρημένῳ τόπῳ.

* Διὸ καὶ ἐξεδόθη βασιλικὸν ἡμέτερον αὐτόγραφον, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐγένετο ἐπίτηδες ὁ παρῶν ἔντονος ὑψηλὸς ὀρισμὸς, ἐπιγεγραμμένος μὲ βασιλικὸν μας αὐτόγραφον, πρὸς ἐμπέδωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τοῦ πράγματος. Ὅθεν ὑμεῖς, ὅ τε πασσαῖς μουλλᾶς μουφτῆδες καὶ οἱ λοιποὶ, γινώσκοντες ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον δὲν στέργομεν νὰ πειράζωνται οἱ ὑποτελεῖς τῆς βασιλείας μας, εἴτε παρὰ τῶν ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ μας ὡς μουσαφίριδων κατοικούντων Φράγκων, εἴτε παρ' ἄλλου τινός, καὶ ὅτι ἀπαιτοῦμεν μάλιστα μετ' ἐπιμονῆς τὸ νὰ ὑπερασπίζωνται ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ δένδρου τοῦ ἡμέτερου βασιλικοῦ ἐλέους, ἂν εἰς τὸ ἐξῆς οἱ Φραγκοκαλόγηροι, μὴ εὐχαριστούμενοι εἰς τὰ πρὸς αὐτοὺς δαφιλῶς συγχωρηθέντα, ἤθελον τολμήσει αὔθις νὰ καινοτομήσουν ἐναντίον τοῦ ἔκπαλαι ἔθους καὶ τῶν μέχρι τοῦδε δοθέντων σενετιῶν καὶ ὑψηλῶν ὀρισμῶν, τῶν διὰ βασιλικῶν αὐτογράφων ἐπιβεβαιωμένων, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ βλάψουν τοὺς ὑποτελεῖς τῆς βασιλείας μας, προσέχετε μεγάλως, ὅπου νὰ σηκώσετε ἀμέσως τὰς καινοτομίας των καὶ νὰ κωλύετε τὰς παραλόγους καὶ ἐναντίας τῇ παλαιᾷ τάξει ἐνοχλήσεις των, τὰς ἐπιγενομένας εἰς ἐμπόδιον τῶν Ῥωμαίων περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῆς λειτουργίας των ἐν τῷ τόπῳ τῷ λεγομένῳ Τάφῳ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ νὰ ἐμποδίζετε τὰς ἐναντίον τῶν προσταγμάτων μας κάθε λογῆς ἐνοχλήσεις των. Θέλετε λοιπὸν ἐνεργῆσαι τὰ ἐν τῷ παρόντι ὑψηλῷ ὀρισμῷ περιεχόμενα, κατὰ χρέος τῆς εὐπειθείας καὶ ὑποταγῆς, ἀπέχοντες εἰς ἄκρον ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπιτρέπετε νὰ γίνεταὶ τὸ παραμικρότερον κίνημα ἐναντίον τῶν βασιλικῶν μου προσταγῶν. Οὕτω γινώσχετε καὶ τῷ ἱερῷ σημείῳ πείθεσθε. Ἐγράφη ἐν ἔτει 1232, περὶ τὰ μέσα Ζιλκαδέ, ἐν Κωνσταντινουπόλει.

14.

Ἐπισημασθέντες ὅτι ὁ μετὰ τὸν ἀνωτέρω ἐκδοθεὶς ὑψηλὸς ὀρισμὸς καὶ διὰ βασιλικοῦ αὐτογράφου ἐπικυρωθεὶς εἶναι ἀπαράλλακτος μὲ τὸν ἀνωτέρω διὸ καὶ δὲν εἶναι χρεῖα νὰ μεταφρασθῇ ὅλος. Ἄλλ' ἐπειδὴ εἰς αὐτὸν εἶναι προσθεθεὶς ἡ ἐν τῷ Κουβουκλίφ ἐξίσις τῶν Φράγκων καὶ Ῥωμαίων, τὰ περὶ ταύτης μόνον διαλαμβάνοντα μετεφράσθησαν, καταγραφέντα καὶ ὧδε· καὶ πρῶτον τὸ ἐπ' αὐτῷ βασιλικὸν αὐτόγραφον· « Ἡ ἔννοια τοῦ παρόντος ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ μετ' ἐπιστάσις μελετηθῆτω· εἰς ἀπό-

κρουσιν τῶν παρὰ τῶν Φράγκων ἐναντίον τῶν ἱερῶν μου ὀρισμῶν ἐπινοηθέντων ἐπιμονὴ γενέσθω· εἰς τοὺς δοθέντας τοῖς ὑποτελέσει τοῦ ὑψηλοῦ μου κράτους ὑψηλοὺς ὀρισμοὺς μηδεμίαν ἐναντιότης γινέσθω, μήτε μὴν ἐμπόδιον ποσῶς παρ' αὐτῶν, τόσον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐθίμων τῆς θρησκείας των, ὅσον καὶ εἰς τὴν λει- 5
τουργίαν των τὴν ἐπὶ τοῦ παρ' αὐτοῖς ὑποτιθεμένου Μνήματος τοῦ Ἰησοῦ· ὁ δὲ παρῶν ὑψηλός μου ὀρισμὸς εἶη κραταιός τε καὶ ἰσχυ- ρός ἕως οὗ θέλη ἂν ὁ Θεός».

Μετάφρασις τῆς προσθήκης τοῦ ὀρισμοῦ ἀπὸ τοῦ εἰς τὸν ἀνωτέρω ὀρισμὸν ἐν τῷ περιθεωρίῳ σημειωθέντος ἀστερίσκου καὶ ἐξῆς: 10

Διὸ καὶ εἶχεν ἐκδοθῆ ἑσχάτως κατὰ τὸ 1232-ον ἔτος ὑψη- λός μου ὀρισμὸς μὲ βασιλικὸν μὴν αὐτόγραφον ἐπιγεγραμμένος. Ἐπειδὴ ὅμως ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐγένετο γνωστὸν εἰς τὸ βασιλι- κόν μου κράτος ἀπὸ ἱλάμια καὶ μαχζάρια, ὅτι μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Φράγκων διὰ λόγους τινὰς εἰς τὸ περὶ ἐκτελέσεως θρησκευ- 15
τικῶν ἐθίμων ἔτυχε νὰ συνέβουν λογομαχίαι, καὶ ὅτι τὸ περὶ τού- του ἤμπορεῖ νὰ διευθετηθῆ κατὰ τὴν χρείαν, ὅπως δόξῃ τῷ κρά- τει μου· καὶ ἐπειδὴ ἑσχάτως καὶ ὁ ἐν Βασιλευούσῃ πατριάρχης τῆς Ἱερουσαλῆμ εἶχεν ἐξαιτήσῃ δι' ἀναφορᾶς του, ἵνα ἐκδοθῆ ἔν- 20
τονος ἱερός μου ὀρισμὸς, διαληπτικὸς τῆς ἰσότητος ἐκατέρων τῶν μερῶν, καὶ ἀγκαλὰ νὰ μὴν ἔμεινε πλέον εἰς τὸ ἐξῆς λόγος ἔρι- δος καὶ λογομαχίας περὶ τούτου, μὲ τὸ νὰ ἐματαιώθησαν δι' ἰσχυ- ρῶν ὑψηλῶν ὀρισμῶν αἱ μέχρι τοῦδε γινόμεναι στάσεις καὶ ἐκά- 25
τερα τὰ μέρη ἐδυσωπήθησαν· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ τὴν συνέπειαν τῶν πραγμάτων γίνεται καταφανές, ὅτι οἱ Φραγκοκαλόγηροι μὴ ἀρκεσθέντες εἰς τὴν ἰσότητα μὲ τοὺς Ῥωμαίους, εἰς τὸ νὰ ἐκτε- λῶσι τὰ τῆς θρησκείας των κατὰ τὸ ἀρχαῖον καὶ εἰς τὸ νὰ κο- 30
σμῶσι τὸ προσκύνημα, θέλουσι προξενήσῃ ἐκ νέου ἀρχιτεκτόνου διχόνοιαν, καὶ ἐπειδὴ εἶναι φανερόν, ὅτι αὐτὸς ὁ τρόπος ἀντίκει- ται τόσον εἰς τὴν παλαιὰν τάξιν, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐν δικαιοσύνῃ
σύγκρατον βασιλικὴν μου διάθεσιν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀρμονίαν τῆς διοικήσεως, ἐξεδόθη ἔντονώτερος τοῦ προεκδοθέντος ὀρισμοῦ ὁ παρῶν ὑψηλός μου ὀρισμὸς, ἵνα διαιτηθῆ τὸ πρᾶγμα μὲ ἀπο-

χὴν τελείαν ἀντιστάσεως. Ὅθεν προστάζω νὰ διενεργήσητε κατὰ τὴν ἔννοιάν του ἀπαρλλάκτως, προσέχοντες καλῶς ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ ἐπιτρέπητε νὰ γίνηται ἡ παραμικροτέρα ἐναντιότης, τόσον ἀπὸ τῶν ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ μου παροικούντων Φράγκων, ὅσον καὶ ἀπὸ
5 ἄλλων, ἀλλ' ἀρχοῦμενοι οἱ Φράγκοι εἰς τὴν πρὸς αὐτοὺς θαφί-
λευθεῖσαν βασιλικὴν μας συγκατάβασιν, νὰ μὴ ἐνοχλῶσι τοὺς ὑπο-
τελεῖς τῆς βασιλείας μας Ῥωμαίους, καὶ τὰ ἀπεναντίας τῶν ὑψη-
λῶν ὀρισμῶν καὶ τοῦ παλαιοῦ ἔθους κινήματά των νὰ ματαιώ-
νωνται. Οὕτω γινώσχετε καὶ τῷ ἱερῷ σημείῳ πείθεσθε. Ἐγράφη
10 περὶ τὰ τέλη Ζιλκαδὲ τοῦ 1234-ου ἔτους ἐν Κωνσταντινουπόλει.

15.

Μετὰφρασις τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ ἐκδοθέντος διὰ βασιλικῆς αὐτογράφου
περὶ τῆς ἐκκλησίας τῶν Ποιμένων καὶ τῶν περὶ αὐτήν.

Τὴν ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ κειμένην πλησίον τοῦ χωρίου Πεί-
15 τισαχοῦρ¹ Ἰλκασάρα λεγομένου ἐκκλησίαν μετὰ τῶν περὶ αὐτήν,
καίτοι οὖσαν ἀνέκαθεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ χρῆσιν τῶν Ῥω-
μαίων, ἀλλ' οἱ Φραγκοκαλόγηροι πρὸ χρόνων τινῶν κατακρατή-
σαντες μὲ τρόπον ἐκυρίευσαν αὐτήν. Ἐν ᾧ δὲ περὶ τούτου ἐκρι-
σολογοῦντο ἑκάτερα τὰ διαφερόμενα μέρη εἰς τὸ ἱερὸν κριτήριον,
20 ἐπρόβαλαν οἱ Φράγκοι, ὅτι ἡ ῥηθεῖσα ἐκκλησία μετὰ τῶν περὶ
αὐτήν εἶναι ἴδιον αὐτῶν κτῆμα, ὡς ἀγορασθεῖσα παρ' ἐκείνων διὰ
χοτζετίου καὶ ἀποδεικτικῆς ἐγγράφου, διαλαμβάνοντος τάχα τὴν
ἀγορὰν καὶ πώλησιν. Ἀλλὰ τὸ χοτζέτι τοῦτο καὶ ἀποδεικτικὸν ἦν
χωρικὸν ἔγγραφον ἀγροίκων, διαλαμβάνον ἐν εἴδει διηγήσεως τὴν
25 ἀγορὰν ταύτην, ὅτι τῶν περὶ τὴν ῥηθεῖσαν ἐκκλησίαν δένδρων
καὶ τοῦ σπηλαίου τὰ μὲν ἡμίση προλαβόντως ἡγοράσθησαν παρὰ
τῶν Φραγκοκαλογήρων, τὰ δὲ ἄλλα ἡμίση ἔμειναν εἰς χεῖρας
τῶν Ῥωμαίων Ἀράβων. Ἐπειδὴ οὖν ἡ πώλησις καὶ ἀγορὰ αὕτη
οὐκ ἐπὶ κριτηρίου ἐγένετο, παρόντων καὶ τῶν προσώπων, εἶναι
30 προφανέστατον, ὅτι μῆτε ἀληθινὴ εἶναι, μῆτε βέβαιος καὶ νόμιμος·
καὶ πρὸς τούτῳ ἐμαρτυρήθη παρὰ πολλῶν ἔχλι-ἰσλάμιδων καὶ

¹ Χωρίον τῶν Ποιμένων τανῶν λέγεται.

ἄλλων εἰδημόνων ἀξιοπίστων, ἐκεῖ πλησίον καὶ περίε κατοικούντων, ὅτι ἡ ῥηθεῖσα ἐκκλησία ἦν ἀπὸ ἀλώσεως τοῦ εἰρημένου χωρίου ἐκκλησία, καὶ ὅτι οἱ τοῦ χωρίου τούτου ὑποτελεῖς καὶ ὑπήκοοι πάντοτε ἐν ἐκείνῃ ἐκκλησιαζόμενοι ἐτέλουν τὰ θρησκευτικά των ἔθιμα καὶ τὴν λειτουργίαν των, χωρὶς νὰ τοῖς γίνεται 5 παρά τινος ἐμπόδιον· καὶ ἐπὶ τούτοις ἐστάλησαν ἐπίτηδες ἄνθρωποι ἀξιοπίστοι ἀπὸ μέρους τῆς τε ἱεῤῥᾶς κρίσεως καὶ τοῦ μουτσεσλήμη πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ πράγματος ἐπὶ τοῦ τόπου, οἵτινες αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς εἶδον καὶ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ εὐρεθέντα, εἰκόνας δηλαδὴ κανδήλια κανδηλέρια καὶ τράπεζαν· τὰ ὁποῖα 10 ἐφάνησαν καὶ ἀπεδείχθησαν, ὅτι εἶναι Ῥωμαϊκὰ τῷ ὄντι καὶ ὄχι Φράγκικα. Ἐξ ἀπάντων οὖν τούτων, καίτοι ἐπιστοποιήθη καὶ ἀπεδείχθη προφανῶς, ὅτι ἡ μὲν ῥηθεῖσα ἐκκλησία ἔκπαλαι εἶναι τῶν Ῥωμαίων καὶ ὑπὸ τὴν χρῆσιν καὶ ἐξουσίαν των, ἡ δὲ ἀγωγὴ καὶ στάσις τῶν Φράγκων εἶναι ἄτοπος καὶ ἀνυπόστατος, ἀλλὰ καὶ 15 τὰ εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων ἱερά θεσπίσματα καὶ βασιλικά προστάγματα οὕτω διαλαμβάνουσιν, ὅτι αἱ εἰς τὰ χωρία ὅλα εὐρισκόμεναι ἐκκλησῖαι τῶν Ῥωμαίων νὰ μένωσιν εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων, χωρὶς νὰ ἀφαιρῶνται ἀπ' αὐτῶν παρά τινος, καὶ ὅτι τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ προσκυνήματα δὲν ἀφιερώθησαν, 20 οὔτε κατὰ κυριότητα ἐδόθησαν, μήτε εἰς τὸ ἐν μέρος, μήτε εἰς τὸ ἄλλο, ἀλλ' ἐδόθη ἄδεια νὰ ἐκτελῶσιν ἐν τοῖς ῥηθεῖσι τόποις τὰ ἔθιμα μόνον τῆς θρησκείας των. Τούτων οὖν πάντων φανερωθέντων εἰς τὴν Ὑψηλὴν μου Αὐλὴν ἀπὸ τε τοῦ Ἰλαμίου τοῦ μουλλᾶ τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ ἀπὸ τῆς σὺν αὐτῷ ἀναφορᾶς τοῦ ἐν Βασι- 25 λεουούσῃ πατριάρχου τῶν Ῥωμαίων τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀννηέχθη ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἰς τὸ βασιλικὸν μου κράτος, ἵνα διαιτηθῇ τὰ περὶ τούτου κατὰ τὴν βασιλικὴν μου θέλησιν καὶ ἀπόφασιν. Ἐξεδόθη λοιπὸν αὐτοκρατορικὸν μου αὐτόγραφον, ἵνα ἡ μὲν ῥηθεῖσα ἐκκλησία μένη κατὰ τὸ ἔκπαλαι εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων, ἡ δὲ 30 περὶ ταύτης τῶν Φράγκων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἐνόχλησις ἀνατραπῆ καὶ ἀποκρουσθῆ. Κατὰ τὴν ἱεράν μου τοίνυν βασιλικὴν θέλησιν καὶ ἀπόφασιν ἐξεδόθη ὁ παρῶν μου ὑψηλὸς ὀρισμὸς, δι'

οὗ προστάττω, ἵνα, ἅμα ὁποῦ φθάσῃ, σύ τε ὁ βεζύρης μου, ὁ
ῥηθεις Σσάμ-βαλισῆ, καὶ σὺ ὁ μουλλάς τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ οἱ
λοιποὶ ἐνεργήσητε κατὰ τε τὴν ἔννοιαν καὶ διάληψίν του τὰ προ-
σταττόμενα ἀπαραλλάκτως, συμφώνως τῇ βασιλικῇ μου θελήσει
5 καὶ ἀποφάσει φερόμενοι, προσέχοντες εἰς ἄκρον ἀπὸ τοῦ νὰ μὴν
ἀκολουθήσῃ τὸ παραμικρότερον ἐναντίον κίνημα. Οὕτω γινώσκατε
καὶ τὰ λοιπὰ. Ἐγράφη περὶ τὰ τέλη Ῥεπιουλλεββέλ τοῦ 1235-ου
ἔτους ἐν Κωνσταντινουπόλει.

16.

- 10 Μετάφρασις συνοπτικῆ τοῦ παρὰ τοῦ μουλλά τῆς Ἱερουσαλήμ δοθέντος ἱλαμίου
(ἀναφορᾶς) περὶ τῆς εἰς τὸ Ἅγιον Κουβούκλιον ἐξισώσεως ἡμῶν μετὰ τῶν
Φράγκων, κατὰ τὴν διάληψιν τοῦ ὑψηλοῦ βασιλικοῦ ὀρισμοῦ καὶ δηλωτικοῦ
τῆς διαιτήσεως τῶν ἐν τῷ Κουβουκλίῳ πραγμάτων.

Ἐναφέρομεν εἰς τὴν Ὑψηλὴν Αὐλὴν γνωστοποιούντες, ὅτι τοῦ
15 ἤδη ἐσχάτως ἐκδοθέντος καὶ διὰ βασιλικοῦ αὐτογράφου ἐπικυρω-
θέντος περὶ τῆς εἰς τὸ Κουβούκλιον ἐξισώσεως ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ
ἐπ' αἰσίοις φθάσαντος καὶ ἐπὶ τῆς ἐν τῷ ἱερῷ κριτηρίῳ συνελεύ-
σεως τοῦ ἐνδοξοτάτου Σσάμ-βαλισῆ Σουλεϊμάν-πασσα καὶ τῶν
μουφτήδων καὶ οὐλαμάδων καὶ μουδερρίσιδων καὶ ἀγλιάνιδων καὶ
20 τῶν λοιπῶν ἀρχηγῶν καὶ προκρίτων, παρόντων καὶ τῶν ἀπὸ μέ-
ρους τοῦ γένους τῶν Ῥωμαίων καὶ τοῦ γένους τῶν Φράγκων
διορισθέντων πληρεξουσίων ἐπιτρόπων τε καὶ δραγουμάνων, μετ'
ἐπιστασίας ἀναγνωσθέντος καὶ τῶν πάντων κατὰ χρέος τῆς ὀφει-
λομένης ὑποταγῆς ἐπευφημησάντων καὶ ὑποταγέντων, ἐγνωστο-
25 ποιήθη τοῖς Φράγκοις ἡ ἔννοια τοῦ ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ καὶ παρηγ-
γέλθη, ὅτι ἐπειδὴ ὁ ἐπιμαχόμενος καὶ παρ' αὐτοῖς Ἰάφος τοῦ
Ἰησοῦ δοξαζόμενος τόπος εἶναι κοινὸν ἑκατέροις προσκύνημα, κατὰ
τὴν τοῦ εἰρημένου ὀρισμοῦ διάληψιν, ἀνάγκη πᾶσα, ἵνα καὶ προ-
σκυνῆται κοινῶς ἐξ ἴσου παρ' ἑκατέρων καὶ καλλωπιζόμενος κο-
30 σμῆται καὶ τὰ τῆς θρησκείας ἐκάστου ἐν ἰσότητι ἐκτελῶνται κατὰ
τὸ ἀρχαῖον· οἷτινες τῷ ὑψηλῷ ὀρισμῷ πειθόμενοι καὶ τὰς παραγ-
γελίας ἀποδεξάμενοι μετ' εὐχαρίστου γνώμης παρηρησία ὑπέσχοντο,
ὅτι θέλουσιν ἐξακολουθήσει τὰ προσταττόμενα ἀπαραβῆτως εἰς τὸ

ἐξῆς, ἄνευ τινὸς ἀντιλογίας καὶ ἐριδος. Καὶ δὴ, μὲ τὸ νὰ ἦσαν
τεθειμένα ἔμπροσθεν τῆς θύρας τοῦ ῥηθέντος Μνημείου ἀπὸ μὲν
τῶν Φράγκων τέσσαρα μανουάλια, ἀπὸ δὲ τῶν Ῥωμαίων δύο μό-
νον, προσετέθησαν ἔτι δύο μανουάλια ἀπὸ μέρους τῶν Ῥωμαίων
διὰ τὴν ἰσότητα, καὶ ἐγένοντο καὶ αὐτῶν τέσσαρα· ἔτι, ἐπάνωθεν 5
τῆς θύρας τοῦ Μνημείου ἔξωθεν, μὲ τὸ νὰ εἶχον οἱ Φράγκοι τὴν
εἰκόνα των τεθειμένην ἐπὶ τῆς εἰκόνας τῶν Ῥωμαίων, τῆς ἐν
τῷ τοίχῳ ἐπὶ μαρμάρῳ λελαξευμένης ἔκπαλαι, καὶ δὲν ἐφαίνετο
ἢ εἰκὼν τῶν Ῥωμαίων, ἐπήρθη ἀνώτερον ἢ ῥηθεῖσα εἰκὼν τῶν
Φράγκων καὶ ἐφάνη ἤδη ἢ τῶν Ῥωμαίων, καὶ οὕτω φαίνονται 10
καὶ αἱ τῶν δύο φυλῶν εἰκόνας ἐξ ἴσου. Ὡσαύτως καὶ ἡ ἐπὶ τῆς
θύρας τοῦ Μνημείου ἔσωθεν εἰκὼν τῶν Φράγκων, οὕσα τεθειμένη
ἐπὶ τῆς λελαξευμένης ἀνεκαθεν εἰκόνας τῶν Ῥωμαίων, ἐπήρθη
καὶ αὕτη ἀνώτερον, καὶ οὕτως ἐφάνη καὶ ἡ τῶν Ῥωμαίων· ἔτι,
τῶν δύο πετρίνων ἀναβαθμίδων τῶν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ εἰρη- 15
μένου Μνημείου ἀναγούσων ἢ μὲν πρὸς βορρᾶν ἀφέθη εἰς χεῖρας
τῶν Φράγκων, ἢ δὲ πρὸς μεσημβρίαν ἐδόθη τοῖς Ῥωμαίοις πρὸς
ἐξίσωσιν προσέτι, τῆς ἐπάνω τοῦ τάφου πρὸς βορρᾶν τεθείσης
ἀπὸ μέρους τῶν Φράγκων εἰκόνας ἀρθείσης, ἐτέθησαν δύο εἰκόνας
ἰσομεγεθεῖς, ἢ μὲν ἀπὸ μέρους τῶν Φράγκων, ἢ δὲ ἀπὸ μέρους 20
τῶν Ῥωμαίων διὰ τὴν ἰσότητα· ὁμοίως, καὶ τοῦ ἐπάνω τοῦ Μνή-
ματος ἀπὸ μέρους τῶν Φράγκων τεθειμένου ἀργυροῦ περιβαζίου
(περιθεωρίου) ἀρθέντος, ἐτέθη ἀντ' ἐκεῖνου ἄλλο, τὸ μὲν ἡμισυ
τούτου ἀπὸ μέρους τῶν Φράγκων, τὸ δ' ἄλλο ἡμισυ ἀπὸ μέρους
τῶν Ῥωμαίων πρὸς ἐξίσωσιν, καὶ ἕκαστον γένος ἔθετο ἐξ ἴσου 25
ἐπὶ τοῦ ἀναλογούντος αὐτῷ ἡμίσεως, ἢ τμήματος, ἀνά ἐξ μικρὰ
κανδηλέρια· ὡσαύτως, καὶ τὰ ἐπάνωθεν τοῦ Τάφου κρεμάμενα
κανδηλέρια, τὰ μὲν τῶν Ῥωμαίων ὄντα εἰκοσιέν, τὰ δὲ τῶν Φράγ-
κων δεκατρία, κατεβιβάσθησαν ἀπὸ τὰ τῶν Ῥωμαίων ὀκτώ, γε-
νόμενα καὶ τὰ τούτων δεκατρία, διὰ τὴν ἰσότητα. Ὅμοίως, καὶ 30
εἰς τὸν γῦρον μὲν τοῦ μικροῦ κουμπέ, ὅπου εἶναι ἐπάνω τοῦ ῥη-
θέντος Μνημείου, μὲ τὸ νὰ εἶναι κρεμάμενα ἀπὸ μέρους τῶν
Φράγκων δώδεκα κανδηλέρια, εἰς τὸ μέσον δὲ ἐν κανδηλί, ἐκρεμά-

σθησαν καὶ ἀπὸ μέρους τῶν Ῥωμαίων ἄλλα τόσα ἰσάριθμα πρὸς ἐξίσωσιν· ἔτι, τῶν πρὸς καλλωπισμὸν καὶ σκέπην τοῦ ῥηθέντος Μνημείου ἀπὸ μέρους τῶν Φράγκων ἀπηρωρημένων περιτέδων καὶ παραπετασμάτων ἀρθέντων, ἐτέθησαν καὶ ἀπηρωρήθησαν ἄλλοι
5 τμηματικῶς καὶ διηρημένως, οἱ μὲν ἀπὸ μέρους τῶν Φράγκων, οἱ δὲ ἀπὸ μέρους τῶν Ῥωμαίων, διὰ τὴν ἰσότητά· τὸ αὐτὸ ἐγένετο καὶ εἰς τὸν μουσσαμᾶν τὸν ἐπὶ τῆς θύρας καὶ τοῦ προαυλίου τοῦ ῥηθέντος Μνημείου κρεμάμενον. Προσεπιτούτοις παρηγγέλθη τοῖς εἰρημένοις Φράγκοις, ἵνα καὶ τὸ σάρωμα καὶ πάστρευμα
10 τοῦ Μνημείου γένηται εἰς τὸ ἐξῆς παρ' ἑκατέρων τῶν μερῶν, τόσον εἰς τὰ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, ὅσον καὶ εἰς τὰ ἐπάνωθεν καὶ γύροθεν αὐτοῦ, ἐξ ἴσου καὶ ἀπὸ τὰ δύο ἔθνη· ὁμοίως, καὶ τὰ εἰς τὰς ἐορτάς καὶ πανηγύρεις ἐκάστου γένους πρὸς εὐπρέπειαν καὶ καλλωπισμὸν τιθέμενα κανδήλια καὶ κανδηλέρια, ἵνα τίθωνται
15 παρ' ἑκατέρων ἐξ ἴσου, χωρὶς νὰ ἐνοχλῆ καὶ ἐπεντίθεται θάτερον γένος θατέρῳ. Τούτων οὖν οὕτω διαιτηθέντων καὶ τελειωθέντων, καὶ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα εἰρηνικῶς καὶ φιλίως συνδιάγειν πρὸς ἀλλήλους παραγγεληθέντων, διόλου ἤρθη ἐκ μέσου αὐτῶν ἡ μέχρι τοῦδε μεταξὺ τῶν δύο φυλῶν τρέχουσα ἔρις καὶ διχόνοια, καὶ ἔλα-
20 βεν ὁ κατὰ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀπότομον θέλησιν καὶ ἀπόφασιν ἐκδοθεὶς ὑψηλὸς ὀρισμὸς τὴν προσήκουσαν ἐνέργειαν. Ἐξαιτούσι δὲ οἱ Ῥωμαῖοι, ἵνα ἐκδοθῆ ὑψηλὸς βασιλικὸς ὀρισμὸς, διαλαμβάνων καὶ ἐπιτάττων, ὅπως ἡ ἀνωτέρω διαληφθεῖσα διαίτησις ἔχη τὸ κῦρος καὶ μένη ἀμετάτρεπτος. Ταῦτα μὲν πρὸς εἰδοποίησιν
25 ἐν εἶδει ἀναφορᾶς· ὁ δὲ ὀρισμὸς καὶ ἡ ἀπόφασις κεῖται παρ' ὑμῖν. Ἐγράφη περὶ τὰ μέσα Ῥετζεπίου τοῦ 1235-ου ἔτους. — Ὁ δοῦλος καὶ εὐχέτης τοῦ Ὑψηλοῦ Δεβλετίου, ὁ ἱμάμης τοῦ πρώην ὑπάτου Χασάν-πασσα, Χουσεΐνης καδῆς τῆς Ἱερουσαλήμ.

17.

30 Μετάφρασις τοῦ κατὰ τὸ διαληφθὲν ἀνωτέρω ἱλάμιον ἐκδοθέντος καὶ διὰ βασιλικοῦ αὐτογράφου ἐπικυρωθέντος ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ.

Τὸ βασιλικὸν αὐτόγραφον· «Ὁ παρῶν ἡμέτερος ὑψηλὸς ὀρι-

σμός ἔστ' ἂν θέλῃ Θεός, ἐχέτω τὸ κῦρος, καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ συμβαίῃ
ἀπ' ἐναντίας αὐτοῦ κίνημα, μεγάλη γενέσθω ἀποχῆς προσοχῆ».

Ὁ ὀρισμός.

Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ οὗτος ὁ ὀρισμός εἶναι τοῖς προεκδοθεῖσι καὶ μεταφρασθεῖσιν
ὀρισμοῖς σύμφωνος καὶ ἀπαράλλακτος, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ταυτολογίας δὲν μετεφράσθῃ 5
ὄλος, ἀλλὰ τὰ παρακατιόντα:

Κατὰ τὸν προλαβόντως τῷ 1233-φ ἔτει ἐκδοθέντα καὶ διὰ
βασιλικοῦ αὐτογράφου ἐπικυρωθέντα ὑψηλὸν ὀρισμὸν εἶχεν ἐκδοθῆ
καὶ ἐσχάτως τῷ 1234-φ ἔτει ἄλλος ὑψηλός μου ὀρισμός, καὶ
οὗτος διὰ βασιλικοῦ μου αὐτογράφου ἐπικυρωμένος, περὶ τῆς ἐξι- 10
σώσεως καὶ ἀνενοχλήτου ἀπὸ τῶν Φράγκων ἐκτελέσεως τῶν θρη-
σκευτικῶν ἐθίμων καὶ τῆς λειτουργίας τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ τοῦ τό-
που τοῦ Τάφου τοῦ Ἰησοῦ δοξαζομένου παρ' αὐτοῖς, τοῦ ὄντος
κοινοῦ ἐκατέρων τῶν μερῶν προσκυνήματος· τοῦ ὁποίου ἐσχάτως,
ὡς εἴρηται, ἐκδοθέντος ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ, εἰς ἐπήκοον πάντων 15
ἐπὶ συνελύσεως ἀναγνωσθέντος, καὶ τῆς ἐννοίας αὐτοῦ ἐκάστῳ
εἰδοποιηθείσης καὶ τῆς ἐξιώσεως ἐκατέρων τῶν μερῶν ἐπὶ τοῦ
εἰρημένου τόπου ἐνεργηθείσης, καὶ οὕτω τῆς ἕριδος καὶ διχονοίας
ἐκ μέσου ἀρθείσης καὶ παυσασμένης, καθὰ διελάμβανον τά τε ἀπὸ 20
μέρους σοῦ τοῦ Σαῦμ-βαλιση σταλέντα γράμματα, καὶ τὸ ἀπὸ
μέρους σοῦ τοῦ μουλλᾶ τῆς Ἱερουσαλήμ σταλὲν ἰλάμιον, καὶ ἡ τῶν
λοιπῶν οὐλαμάδων καὶ ἐντοπίων Ἱεροσολυμιτῶν κοινὴ ἀναφορὰ
καὶ ἀρζιμαχζάριον· ἐν οἷς πρὸς τούτοις διελαμβάνετο, ὅτι οἱ Ῥω-
μαῖοι ἐξαιτουῖσιν, ὅπως ἐκδοθῆ ἐντονώτερον ἐπικυρωτικὸς τοῦ προ-
εκδοθέντος ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ καὶ ἕτερος βασιλικὸς μου ὀρισμός, ἵνα 25
ἔχῃ ἐς αἰὲν τὸ κῦρος. Ἐκδοθεὶς τοίνυν ὁ παρῶν μου ἔντονος ὑψη-
λὸς ὀρισμός, ὁ καὶ διὰ βασιλικοῦ μου αὐτογράφου ἐπικυρωμένος,
ἀποστέλλεται πρὸς ὑμᾶς. Γινώσκοντες οὖν ὑμεῖς οἱ διαληφθέντες,
ὅ τε πασσαῖς τοῦ Σαμίου καὶ ὁ μουλλᾶς τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ οἱ
μουφτῆδες καὶ οἱ λοιποὶ ἀγνάνιδες καὶ πρόκριτοι, ὅτι ὁ εἰρημένος 30
ἐπιμαχόμενος τόπος δὲν εἶναι ἀφιερωμένος, οὔτε κατὰ κυριότητα
δεδομένος εἰς κανένα ἔθνος, ἀλλὰ πρὸς ἐκτέλεσιν μόνον τῶν θρη-
σκευτικῶν ἐκάστου γένους ἐθίμων καὶ πρὸς καλλωπισμὸν παρ' ἐκα-
τέρων τῶν μερῶν ἐξ ἴσου καὶ πρὸς προσκύνησιν, καὶ ὅτι κατ'

οὐδένα τρόπον δὲν εἶναι βασιλική μας θέλησις εἰς τὸ νὰ γίνεταί
εἰς τὸ ἐξῆς καὶ μέχρι τριχὸς ἐναντίον τοῦ ὑψηλοῦ τούτου ὀρισμοῦ
κίνημα παρ' οὐδενός, θέλετε προσέχει ἀκριβῶς τοῦ νὰ μὴν ἐπι-
τρέπητε νὰ γίνεταί τὸ παραμικρότερον ἐναντίον κίνημα. Οὕτω γι-
5 νώσχετε καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ ὀρισμοῦ. Ἐγγραφή περὶ τὰ μέσα Μουχαρρεμίου
τοῦ 1236-ου ἔτους ἐν Κωνσταντινουπόλει.

18.

Μετάφρασις τοῦ ὑψηλοῦ διὰ βασιλικῶν αὐτογράφων ἐκδοθέντος ὀρισμοῦ τοῦ σουλ-
τάν Μουράτη δ' δοθέντος τῷ πατριάρχῃ Θεοφάνει μετὰ τὴν χρισολογίαν
10 τὴν μετὰ τῶν Ἀρμενίων.

Τὸ ἐπὶ τῇ ἀναφορᾷ (τελχίσι) τοῦ ὑπάτου ἐπιγραφέν βασιλικὸν αὐτόγραφον:

« Διὰ νὰ εἰσέρχωνται πρῶτον οἱ Ῥωμαῖοι, νὰ δώσης ὀρισμόν ».

Ὁ ὀρισμός.

Ἀπὸ μέρους τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ πατριάρχου τῶν Ῥωμαίων
15 ἐστάλησαν ἄνθρωποι εἰς τὴν Ἰψηλὴν μου Αὐλὴν καὶ δι' ἀναφορᾶς
των ἀνήγγειλον, ὅτι ἐν ᾧ εἶχον συνήθειαν ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀλώ-
σεως νὰ ἐμβαίνωσιν οἱ Ῥωμαῖοι πρῶτον εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κα-
μαμέ καὶ νὰ προηγῶνται εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ ἐπιφαινομένου
Φωτὸς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς συνήθεις λιτανείας, τῶν λοιπῶν φυ-
20 λῶν, δηλαδὴ Ἀρμενίων, Γκλουρτζήδων, Φράγκων καὶ Χαίτεσιων,
καὶ ἐν ᾧ εἶναι συνήθεια νὰ ἐκτελῶσιν αἱ εἰρημέναι φυλαὶ τὰ
ἔθιμα τῆς θρησκείας των κατὰ τάξιν μετὰ τοὺς Ῥωμαίους, ἐλθῶν
τις ἡδὴ ἀπὸ τὴν Κιζιλπασίαν (Περσίαν) Γοργόρης τοῦνομα, καὶ
συναθροίσας καὶ ἄλλους τινὰς Ἀρμενίους, ἠνωσαν ἑαυτοῖς καὶ
25 τοὺς κριτάς, καὶ δυνάμει χρημάτων λαβόντες εἰς χεῖρας ἔγγραφά
τινα, ἀπ' ἐναντίας τε τοῖς ἱεροῖς τῶν πάλαι βασιλέων καὶ τῇ ἀρ-
χαίᾳ συνηθείᾳ κινούμενοι, προηγῶνται τῶν Ῥωμαίων καὶ ἐκτε-
λοῦσι τὰ ἔθιμά των πρὸ αὐτῶν, ἀδικοῦντες αὐτοὺς καὶ τὸν πα-
τριάρχην. Ὅθεν παραστάντες ἐπὶ διβανίου ἔδειξαν οἱ Ῥωμαῖοι
30 τὰ ἀνὰ χεῖράς των βασιλικὰ ἱερά ἔγγραφα ὁμοίως ἔδειξαν καὶ οἱ
Ἀρμένιοι ἔγγραφά τινα καὶ ἐκρίθησαν ἐνώπιον τῶν καζασκερίδων
Ἀνατολῆς καὶ Ρούμελης, καὶ ἀπεδείχθησαν τὰ μὲν τῶν Ἀρμε-
νίων ἔγγραφα ψευδῆ καὶ δυνάμει χρημάτων παρμένα, τὰ δὲ τῶν
Ῥωμαίων βασιλικὰ προστάγματα ἀληθῆ καὶ βέβαια· ἐφ' ᾧ καὶ οἱ

ρηθέντες κριταὶ ὤρισαν ἀποφασιστικῶς, ὅτι τὸ δίκαιον καὶ τὰ πρω-
τεῖα εἶναι τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἀνέφερον τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸ κρά-
τος μου. Ἐξεδόθη λοιπὸν διὰ βασιλικοῦ μου αὐτογράφου ἐπικυ-
ρωμένος ὑψηλὸς ὀρισμός, ἵνα τὸ γένος τῶν Ῥωμαίων καὶ ὁ πα-
τριάρχης των προηγῆται πασῶν τῶν ἄλλων φυλῶν, καὶ πρῶτοι 5
εἰσέρχωνται εἰς τὸν ναὸν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ προσκυνήματα, καὶ
πρῶτοι ἐκτελῶσι τὰ θρησκευτικὰ των ἔθιμα καὶ προσκυνῶσι καὶ
λιτανεύωσι καθ' ἐκάστην ἐσπέραν, καὶ θυμιῶσι καὶ ἀναγινώσκωσι
τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἀπτουσι κηρία ἀπὸ τὸ εἰρημένον Φῶς, καὶ
προπορεύωνται αὐτοί τε καὶ ὁ πατριάρχης των ἀπὸ τοὺς Ἀρμε- 10
νίους, Φράγκους, Ἰβηρας καὶ Ἀβησινούς καὶ ἀπὸ τὰς λοιπὰς
φυλάς. Ἄν δὲ οἱ Ἀρμένιοι, ἧ καὶ ἄλλαι φυλαί, μὴ πειθόμενοι
εἰς τὸν παρόντα ἡμέτερον ὑψηλὸν ὀρισμὸν ἤθελον ἐμφανίσει ἐγ-
γραφά τινα, ἧ χοτζέτια νομικά, καὶ ἤθελον ζητήσῃ τὰ πρωτεῖα 15
τῶν Ῥωμαίων, τὰ τοιαῦτα ἔγγραφα ληφθέντα ἀπὸ τὰς χεῖρας
των καὶ ἐν σακέλλῃ σφραγισθέντα νὰ σταλῶσιν εἰς τὴν Ὑψηλὴν
μου Αὐλὴν, διὰ νὰ παιδευθῶσιν οἱ ταῦτα τολμήσαντες αὐθάδεις
καὶ συνελόντι φάναι τὸ γένος τῶν Ῥωμαίων καὶ ὁ πατριάρχης των
νὰ προηγῶνται πασῶν τῶν ἄλλων φυλῶν, καὶ ἐν τῷ ναῷ καὶ
ἐν τοῖς λοιποῖς προσκυνήμασι· τοὺς δὲ ἀπειθῶς καὶ ἐναντίως τῷ 20
ἡμετέρῳ τούτῳ ὀρισμῷ φερομένους καὶ ἐν πεισμονῇ παρενοχλοῦν-
τας καὶ βλάβην ἐπιφέροντας τοῖς Ῥωμαίοις νὰ παιδεύετε, καθὼς
πρέπει, φερόμενοι κατὰ νόμους καὶ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς πα-
λαιᾶς συνηθείας. Οὕτω γινώσκετε, τὸν δὲ παρόντα μου ἱερὸν ὀρι-
σμὸν μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν θέλετε ἀφήσει εἰς χεῖρας τῶν Ῥω- 25
μαίων. Ἐγγράφῃ περὶ τὰ μέσα μηνὸς Σεφὲρ τοῦ 1044-ου ἔτους
ἐν Κωνσταντινουπόλει.

19.

Μετάφρασις τοῦ ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ τοῦ διὰ βασιλικοῦ αὐτογράφου ἐπικυρω-
θέντος καὶ τῷ πατριάρχῃ Παΐσιῳ παρὰ τοῦ σουλτάν Μεχμέτη δ'
μετὰ τὴν κρισολογίαν τῶν Ἀρμενίων ἐπιδοθέντος.

30

Τὸ ἐπὶ τῷ ὀρισμῷ βασιλικὸν αὐτόγραφον· «Κατὰ τοὺς ἀχθίνα-
μέδες ὅπου ἐδόθησαν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ χαζρέτι Ὁμερ καὶ τοῦ

προγόνου μου Σελίμ ἔδωκα τὴν ἐνέργειαν, καὶ οἱ Ἀρμένιοι νὰ μὴν ἐνοχλῶσι».

Ὁ ὄρισμός.

Ὁ ἐν Ἱερουσαλήμ πατριάρχης τῶν Ῥωμαίων μετὰ τῶν ἐν
5 τῇ ἐπικρατείᾳ μου ὑποτελῶν Ῥωμαίων καὶ καλογήρων ἔδωκαν εἰς
τὴν Ὑψηλὴν μου Αὐλὴν ἀναφοράν, ἀναγγέλλοντες, ὅτι “τὰ ἐν
Ἱερουσαλήμ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς προσκυνήματα, ἦτοι ὁ ναὸς μὲ ὄλα
τὰ ἐν αὐτῇ προσκυνήματα καὶ τὰ λοιπὰ ἐντὸς τῆς Ἱερουσαλήμ
καὶ ἐκτὸς εὐρισκόμενα προσκυνήματα καὶ ἐκκλησίας, καὶ αἱ λοιπαὶ
10 χριστιανικαὶ φυλαὶ μὲ τὰ ἀφιερῶματα καὶ προσκυνήματά των, ἀπὸ
τὸν καιρὸν τοῦ κυριεύσαντος τὴν Ἱερουσαλήμ Ὁμερ-Χαττάπ, κατὰ
τὴν διάληψιν τοῦ δοθέντος ἡμῖν παρ’ αὐτοῦ ἀχδινάμῃ, ἦσαν ὑπὸ
τὴν κυριότητα τῶν Ῥωμαίων· κατὰ τὸν ῥηθέντα δὲ ἀχδινάμῃ
ἐδόθησαν καθεξῆς καὶ παρὰ τῶν προπαρελθόντων βασιλέων τοῦ
15 ἑτεροῦ σουλτάν Σελίμη καὶ τοῦ σουλτάν Σουλεϊμάν ἐπικυρωτικοὶ προ-
σάλληλοι ὄρισμοί, ὁμοίως καὶ παρὰ τοῦ σουλτάν Ἀχμέτη. Ἄλλ’
οἱ Ἀρμένιοι προλαβόντως, μὲ τὸ νὰ ἐξέβαλον ἀπατηλῶς ὄρισμὸν
κατὰ διάληψιν ἐνὸς χουτζετίου ὁποῦ ἔδειξαν, ἐκυρίευσαν τοὺς τοῖς
Ῥωμαίοις ἐξειδιασμένους τόπους καὶ τὰ κλειδιά των”· τὸ ὁποῖον
20 ἀνηγγέλθη τῷ μακαρίτῃ θεῷ μου σουλτάν Μουράτη, καὶ ἐκρισο-
λογήθησαν μετὰ τῶν Ἀρμενίων ἐπὶ τῆς ἱεράς κρίσεως περὶ τῶν
διαφερομένων αὐτοῦ τόπων, καὶ ἀπεδείχθη ὅτι οἱ ἐπιμαχόμενοι
εἰρημένοι τόποι ἦσαν ὑπὸ τὴν κυριότητα τῶν Ῥωμαίων καὶ οὐδε-
μίαν μετοχὴν εἶχον οἱ Ἀρμένιοι τούτων. Ὅθεν ἐδόθη μετὰ τὴν
25 κρισολογίαν εἰς τοὺς Ῥωμαίους νομικὸν περὶ τούτου ἀποδεικτικὸν
καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ὄρισμοὶ ὑψηλοὶ διὰ βασιλικῶν ἐπικυρωμένους
αὐτογράφων, καὶ μάλιστα μὲ τὸ νὰ δίδωσι κατ’ ἔτος ἀνά χίλια
γρόσια εἰς τὸ τζαμί τοῦ ἀοιδίμου σουλτάν Ἀχμέτη διὰ λάδι,
κατὰ τὰ τότε γινόμενα ἰσχυρὰ βασιλικὰ ἔγραφα καὶ ἀποδεικτικά,
30 ἐμποδίσθησαν ἀπὸ τοῦ νὰ προξενῶσιν εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἐνό-
χλησιν. Ἄλλ’ αὐτοὶ δολίως πάλιν κινήντες καὶ προτείνοντες,
ὅτι οἱ ῥηθέντες Χαμπέσιοι εἶναι εἰς αὐτοὺς ὑποκείμενοι καὶ γρα-
μάκιά των ἐνεφάνισαν πάλιν τὸν ὑπερ προλαβόντως κατ’ ἀπάτην

καὶ δόλον ἐνέλαβον ὄρισμόν· ὅθεν καὶ ἐκρισολογήθησαν πάλιν ἐπὶ
Διβανίου ἐνώπιον τῶν ὑπερτάτων κριτῶν καὶ βεζυράδων μου. Καὶ
τῶν ἐγγράφων καὶ ἀποδεικτικῶν ἐκατέρων τῶν διαφερομένων με-
ρῶν θεωρηθέντων ἀπεδείχθη, ὅτι οἱ εἰρημένοι Κόπται καὶ Χα-
πέσιοι καὶ τὰ προσκυνήματά των εἶναι ὑποκείμενα εἰς τοὺς Ῥω- 5
μαίους, καὶ ὅτι ἡ ἀγωγή τῶν Ἀρμενίων εἶναι αὐτόχρημα πονη-
ρία καὶ δόλος· διὸ καὶ κατὰ τὰ εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων σφζό-
μενα ἱερὰ θεσπίσματα καὶ νομικὰ ἔγγραφα ἐδόθη τοῖς Ἀρμενίοις
ἡ νομικὴ ἀπόκρισις καὶ τοῖς Ῥωμαίοις ἀπεφασίσθη νομικῶς τὸ
δίκαιον. Ἀνενεχθείσης λοιπὸν τῆς ὑποθέσεως εἰς τὸ βασιλικόν μου 10
κράτος δι' ἀναφορᾶς καὶ τελεχίου, ἐξεδόθη βασιλικόν μου ἱερὸν
αὐτογράφων, ὅτι οἱ Χαπέσιοι καὶ τὰ προσκυνήματα καὶ οἱ τόποι
των μὲ τὰ παρεπόμενα καὶ ἀκόλουδά των, καὶ τὰ κλειδιά τῶν
δύο θυρῶν μὲ τὸ νὰ ἦτον ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς τῶν Ῥωμαίων,
κατὰ τὸν εἰς χεῖράς των σφζόμενον ἀχδυναμέν, νὰ μένωσι πάλιν 15
ὑπὸ τὴν κυριότητά των, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς μῆτε οἱ Ἀρμένιοι, μῆτε
ἄλλη καμμία φυλὴ, κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἐνοχλῆ καὶ ἐπεμβαίνῃ
τοῖς Ῥωμαίοις· ἐφ' ᾧ ἐξεδόθη καὶ ὁ παρὼν ἡμέτερος ὑψηλὸς ὀρι-
σμός, καὶ ἀπεστάλη πρὸς ὑμᾶς τοῦ ὁποίου φθάσαντος, θέλετε
ἐνεργῆσαι τὰ ἐν αὐτῷ διὰ βασιλικῆς μου αὐτογράφου ἐπιταττό- 20
μενα. Καὶ οἱ μὲν Ῥωμαῖοι, κατὰ τὰ εἰς χεῖράς των σφζόμενα
ἱερὰ θεσπίσματα καὶ ἀχδυναμέν τοῦ τε χαζρέτη Ὁμερ καὶ τῶν
λοιπῶν βασιλέων καὶ τοῦ πατρὸς μου σουλτάν Ἰπραχίμ-χάν, νὰ
ἔχωσιν ὑποκείμενους τοὺς Γκιουρτζήδες, Χαπεσίους καὶ Συριάνους,
καὶ ὑπὸ τὴν κυριότητά των τὰ προσκυνήματα καὶ ἀφιερώματά των 25
καὶ τοὺς τόπους των μὲ τὰ ἀκόλουδά των· ὁμοίως καὶ τὰ ἐν τῷ
ναῦ τοῦ Καμαμὲ ἐξειδιασμένα αὐτοῖς μέρη καὶ προσκυνήματα· οἱ
δὲ Ἀρμένιοι νὰ μὴν ἐνοχλῶσι τοὺς Ῥωμαίους διόλου. Καὶ ἂν
ἤθελον κινήσει εἰς τὸ ἐξῆς ἀγωγὴν τινα κατὰ τῶν Ῥωμαίων, νὰ
μὴν εἰσακούωνται τὸ παράπαν, ἀλλὰ νὰ ἐνεργεῖται ἀπαραβάτως 30
παρὰ πάντων τῶν ἐξουσιαστῶν καὶ ἡγεμόνων καὶ τῶν λοιπῶν
ὁ παρὼν μου ὑψηλὸς ὄρισμός, ὁ διὰ βασιλικῆς μου ἐκδοθεὶς αὐτο-
γράφου, ἀπεχομένων ἐκ παντὸς τρόπου κίνημα. Οὕτω γινώσχετε·

τῷ ἱερῷ μου σημείω πείθεσθε. Ἐγράφη περὶ τὰ τέλη Ῥεπιουλ-
λαχίρ τοῦ 1067-ου ἔτους ἐν Κωνσταντινουπόλει.

20.

5 Μετάφρασις τοῦ ἀπὸ τοῦ βασιλικῷ στρατοπέδου ἐκδοθέντος τὸ δεύτερον ὑψηλοῦ
ὀρισμοῦ παρὰ τοῦ αὐτοῦ σουλτάν Μεχμέτη δ', ἐπικυρωτικοῦ τοῦ προεκδο-
θέντος, περὶ τῶν ἐν Βηθλεέμ Χαπίσιανῶν καὶ τοῦ κήπου αὐτῶν
καὶ τοῦ Ἁγίου Σηλαίου.

Ὁ τῶν Ἱεροσολύμων πατριάρχης τῶν Ῥωμαίων Παΐσιος ἀπέ-
στειλεν εἰς τὸ πανευτυχὲς βασιλικόν μου στρατόπεδον ἀναφορὰν
10 του, ὅτι ἔχοντες μεταξύ των οἱ Ῥωμαῖοι καὶ Ἀρμένιοι διαφορὰς
καὶ στάσεις ἐκρισολογήθησαν προλαβόντως περὶ τούτων ἐπὶ πα-
ρουσίᾳ τῶν ὑπερτάτων καζασκέριδων καὶ βεζυράδων· οἱ ὁποῖοι
θεωρήσαντες τὰ εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων σφζόμενα ἱερὰ προ-
στάγματα καὶ βασιλικά θεσπίσματα καὶ αὐτόγραφα, τὰ ἀπὸ μέρους
15 τοῦ τιμίου προφήτου καὶ ἀπὸ μέρους τοῦ ἐνδόξου Ὁμερ-Χαττάπ
καὶ ἀπὸ μέρους τῶν μεγίστων καὶ ἀειμνήστων προκατόχων μου,
τοῦ τε σουλτάν Σελίμ καὶ τοῦ σουλτάν Σουλεϊμάν καὶ τοῦ σουλτάν
Μουράτ καὶ τῶν λοιπῶν δεδομένα, καὶ ἀνακρίναντες τὴν διαφορὰν
αὐτῶν ἀνήγγειλαν δι' ἰδίας των νομικῆς ἀναφορᾶς τὴν ὑπόθεσιν
20 πρὸς τὸ βασιλεῖόν μου κράτος. Κατὰ τὴν νομικὴν οὖν ἀπόφασιν
ἐξεδόθη αὐτοκρατορικόν μου αὐτόγραφον, ἵνα τὰ ἀνέκαθεν εἰς χεῖ-
ρας τῶν Ῥωμαίων εὕρισκόμενα μοναστήρια καὶ προσκυνήματα
μένωσι πάλιν ἐπικυρωμένα τοῖς Ῥωμαίοις κατὰ τὸ ἔκπαλαι, καὶ
ἵνα μὴ παρενοχλῶσιν αὐτοὺς ἐπεμβαίνοντες οἱ Ἀρμένιοι· ἐφ' ᾧ
25 καὶ μουπασσίρης ἐστάλη ἐπίτηδες, ἵνα κατὰ τὸν ἐκδοθέντα ὑψη-
λόν μου ὀρισμὸν ἐπιστρέψῃ ἐκεῖνα πρὸς τοὺς Ῥωμαίους κατὰ τὸ
ἔκπαλαι, καὶ ἵνα παύσωσιν εἰς τὸ ἐξῆς οἱ Ἀρμένιοι παρενοχλοῦν-
τες καὶ ἀδικοῦντες τοὺς Ῥωμαίους. Ἄλλ' οἱ Ἀρμένιοι τῷ τῆς
Γάζης ἐπάρχῳ Χουσεϊνῇ ἐπιστηριζόμενοι καὶ τῷ διὰ βασιλικῷ μου
30 αὐτογράφου ἐκδοθέντι ὑψηλῷ ὀρισμῷ ἀπειθῶς φερόμενοι, καὶ τῇ
ἀρχαίᾳ τάξει καὶ συνηθείᾳ ἀπ' ἐναντίας κινούμενοι, βιαίως καὶ
δυναστικῶς κατεξουσιάζουσι τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τῶν
Γκιουρτζήδων μετὰ τοῦ περὶ αὐτὸ κήπου αὐτοῦ καὶ τῶν παρε-

πομένων αὐτῶ. Κατακρατοῦσι προσέτι καὶ τὴν ἐν τῇ Βηθλεὲμ σιδη-
ρᾶν πόρταν καὶ τὸ κλειδί αὐτῆς καὶ τὰ ἐπάνωθεν ὄντα βακουφικὰ
οικήματα τῶν Χαϊπεσίων, καὶ τὸν ἀντικρὺ τούτων κῆπον, ἀδικού-
ντες μεγάλως τοὺς Ῥωμαίους. Ταῦτα πάντα, ὡς εἴρηται, ἀναγ-
γείλας ἐξηγήσατο, ἵνα ἐκδοθῆ καὶ ἤδη ἐντονώτερος ὑψηλὸς βασι- 5
λικὸς ἀπότομος ἱερός μου ὀρισμός, ἐπικυρωτικὸς τοῦ προεκδοθέν-
τος, ὅπως τὰ ῥηθέντα μοναστήρια καὶ οἱ τόποι καὶ οἱ κῆποι ἐπι-
στραφῶσιν εἰς χεῖράς των, καὶ ὅπως προσταχθῶσιν οἱ Ἀρμένιοι
νὰ παύσωσι τοῦ λοιποῦ αὐτοὶ τε καὶ αἱ λοιπαὶ φυλαὶ παρενο-
χλοῦντες καὶ ἐπεντιθέμενοι τοῖς Ῥωμαίοις. Ἐξεδόθη τοίνυν ὁ πα- 10
ρῶν ὑψηλὸς βασιλικὸς μου ἔντονος ὀρισμός, καὶ προστάττω ἵνα
ἐνεργηθῆ κατὰ τὸν ἀνωτέρω εἰρημένον τρόπον, καὶ ἵνα τὰ ῥη-
θέντα μοναστήρια καὶ οἱ κῆποι καὶ οἱ λοιποὶ τόποι παραδοθῶσιν
εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων, κατὰ τὸ ἔκπαλαι, καὶ ἵνα ἐξουσιάσωσιν
αὐτὰ παραλαβόντες οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἵνα ὁ ἐν μέσῳ τοῦ κῆπου 15
νεωτερισθεὶς τοῖχος κατεδαφισθῆ, καὶ ἵνα εἰς τὸ ἐξῆς μῆτε οἱ
Ἀρμένιοι μῆτε ἄλλο ἔθνος παρεμποδίξῃ καὶ παρενοχλῆ τοὺς Ῥω-
μαίους ἀπ' ἐναντίας τοῦ διὰ βασιλικῆ μου αὐτογράφου προλαβόντος
ἐκδοθέντος ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ καὶ τοῦ ἤδη ἐσχάτως ἐκδοθέντος τὸν
ὁποῖον θέλετε ἐνεργῆσαι ἀπαραβάτως, χωρὶς νὰ παραδράμητε οὐδὲ 20
κεραίαν· τοὺς δὲ ἀπειθοῦντας καὶ ἐναντιουμένους θέλετε φανερώσει
δι' ἀναφορᾶς καὶ ἰλαμίου εἰς τὸ βασιλικὸν μου στρατόπεδον, ἵνα
γένηται αὐτοῖς ἡ προσήκουσα καὶ ἀνάλογος παιδεία κατὰ τὸν ἐξῆς
ἐκδοθησόμενον ὑψηλὸν μου ὀρισμόν. Οὕτω γινώσκετε· τῷ ἱερῷ
σημείῳ πείθεσθε. Ἐγγραφή περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μουχαρρεμίου 25
τοῦ 1068-ου ἔτους ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Τζαπῆ-πασσᾶ.

21.

Μετάφρασις τοῦ ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ, τοῦ ὕστερον καὶ διὰ βασιλικῆ ἐπικυρωθέν-
τος αὐτογράφου, τοῦ ἐπιδοθέντος τῷ πατριάρχῃ κῦρ Πολυκάρπῳ μετὰ τὴν
κρισολογίαν τὴν μετὰ τῶν Ἀρμενίων γενομένην περὶ τῆς ἀνοι- 30
κοδομήσεως τοῦ πυρποληθέντος ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῶν
λοιπῶν προσκυνημάτων.

Τὸ ἐπὶ τοῦ ὀρισμοῦ βασιλικὸν αὐτόγραφον· «Ὁ παρῶν ἡμέ-
τερος ἱερός ὀρισμός, ὁ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἰλαμίου διαλαμβάνων, τοῦ

περιέχοντος τὸν μετὰ τὴν κρίσιν καὶ διαδικασίαν ἐν ἀμοιβαίᾳ ἐκατέρων τῶν μερῶν εὐχαριστήσῃ γεγόμενον συμβιβασμὸν, ἐνεργείσθω καὶ μηδεὶς ἀντιβαινέτω, ἀπαρεγγεیرهτός τε τοῦ λοιποῦ καὶ ἀπαράβατος διατηρείσθω».

5

Ὁ ὄρισμός ¹.

Ὁ δικαστικώτατος κριτής τῶν Μουσλιμάνων, ὁ ἄριστος δικαστής τῶν Μονοθεϊτῶν, ἡ πηγὴ τῆς μαθήσεως καὶ ἀληθοῦς γνώσεως, ὁ φέρων τὰς σημαίας τοῦ νόμου καὶ τῆς πίστεως, ὁ κληρονόμος τῆς σοφίας τῶν προφητῶν καὶ ἀποστόλων, ὁ οἰκειωμένος τῷ ἀπείρῳ τοῦ βοηθοῦ Θεοῦ ἐλέει, ἡμέτερε δέσποτα, κριτὰ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀξηθηείησαν αἱ ἀρεταὶ σου καὶ καυχήματα τῶν ἀκριβεστάτων σοφῶν, ὁ μουφτῆς καὶ οἱ οὐλαμάδες, ἀξηθηείη ἡ σοφία σας καὶ καυχήματα τῶν προκρίτων καὶ ἐνδόξων, ὁ τε μουτεσελλήμης τῆς σημαίας τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ οἱ ἀγλάνιδες καὶ οἱ ἐξουσιασταί, ἀξηθηείη ἡ δόξα ὑμῶν καὶ καυχήματα τῶν ὁμοίων καὶ ὁμοταγῶν, οἱ ἐν τῷ τόπῳ πρῶτοι καὶ τελεσιουργοὶ καὶ ὧν ὁ λόγος ἰσχύει, ἀξηθηείη ἡ ὑπόληψις ὑμῶν. Φθάσαντος τοῦ παρόντος ὑψηλοῦ βασιλικοῦ μου σημείου, γνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν, ὅτι εἰς τὴν ὑψηλὴν ὑπατικὴν μου πόρταν συγκροτηθείσης ἱερᾶς συνελεύσεως παρὰ τῶν δι' ἀδείας τοῦ σσεῖχουλισλάμη διορισθέντων σοφωτέρων πάντων τῶν ἀκριβῶν σοφῶν, τοῦ πρώην μὲν Ἀνατόλ-καζασκερῆ, ἤδη δὲ βαθμὸν Ῥούμελης ἔχοντος, Μουχάμεδ Ἐμίνη, υἱοῦ τοῦ προπρώην ὑπάτου Ἐμίν-πασσα, καὶ τοῦ πρώην μὲν Σταμπὸλ-καδισῆ, νῦν δὲ βαθμὸν Ἀνατόλ-καζασκερλικίου ἔχοντος, Μουχάμεδ Ταχίρη (ὧν ὁ ὑψιστος Θεὸς διατηρεῖ τὴν σοφίαν), παρόντων σὺν αὐτοῖς καὶ συνδιορισθέντων τῶν ἐνδοξοτάτων μουδερρίσιδων, τῶν ὑπογραμμῶν τῶν ἀληθῶν σοφῶν, τοῦ ἤδη φετβά-ἐμινῆ Μουχάμεδ Ῥασσὶδῆ καὶ τοῦ ἤδη κασάμη-ἀσκερῆ Σεγίδ Σουλεϊμάνη (ὧν ἀξηθηείη ἡ μάθησις) καὶ τῶν μεγιστάνων τοῦ Ὑψηλοῦ μου

¹ Ἐν τῷ κρασπέδῳ διὰ χειρὸς οὐ τοῦ συγγραφέως, ἀλλ' ἑτέρου τινός· «Οὗτός ἐστιν ὁ δικαιοτάτος καὶ χρησιμώτατος ἡμῖν πρῶτος ὄρισμός τοῦ σουλτάν Μαχμούτ β', ἐκδοθείς κατὰ τὸ 1224 καὶ ἀνατραπείς παρὰ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὰ καιριώτατα μὲ δεύτερον αὐτοῦ ὄρισμόν, κατὰ τὸ 1228, δόλφ καὶ ἀπάτη τῶν Ἀρμενίων, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν χρυσοῖς ὄπλοις».

Δεβλετίου, τῶν καυχημάτων τῶν ἐνδοξοτάτων καὶ ἐντιμοτάτων, τοῦ ἤδη ρεῖσ-ουλ-κιοτάπ τοῦ ρεχιάπι-χουμαγιουνίου μου Σεγιδ-Μου-χάμεδ-Ἐμίν-Βαχίδη καὶ τοῦ πρώην δεφτερδάρη τοῦ ρεχιάπ-χουμα-γιουνίου μου Γιουσοῦφ - Ἀγγιάχη, καὶ τοῦ ἤδη ἐπιστάτου τοῦ πλουσίου μου τερσχανέ Ἀχμέτ Ἀζίζη (ὧν διατηρηθεῖη ἡ δόξα), 5 οἱ ἐπὶ τῇ ἀγωγῇ τῆς κατωτέρω ρηθησομένης ὑποθέσεως ἐκ μέ- ρους τοῦ Ἀρμενικοῦ ἔθνους κατ' ἐκλογὴν διορισθέντες ἐπίτροποι, ὃ τε Πόγῶσης υἱὸς τοῦ Κιρκόρ, ὃ καὶ ἐπίτροπος τοῦ ἐν Ἱερου- σαλήμ πατριάρχου τῶν Ἀρμενίων, ὃ κεχαγῆς τῶν σαρράφιδων Καραπέτης υἱὸς τοῦ Κασπάρ, ὃ σαρράφ Ὁβανέζης υἱὸς τοῦ Οὐ- 10 ζοῦν-Ἀρετοῦν, ὃ σαρράφ Κιλουζόγλους Ἀντώνης υἱὸς τοῦ Μικαέλ, ὃ σαρράφ Κιρκόρης υἱὸς τοῦ Κεβόρκ, ὃ γραμματικὸς τοῦ Τιγκίρ- ογλου Μηνάσης υἱὸς τοῦ Πόγῶς, ὃ παρουτζῆ Ἀρακέλης υἱὸς τοῦ Νικογῶς, συμπαρόντων ἐν ταῖς ἀλλεπαλλήλαις ταύταις συνελεύσεσι, 15 ταῖς περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως γενομέναις, καὶ τῶν ἐκ μέρους τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἔθνους κατ' ἐκλογὴν διορισθέντων ἐπιτρόπων, τοῦ τε Θεσσαλονίκης μητροπολίτου Γερασίμου υἱοῦ τοῦ Ἰωάννου, τοῦ μητροπολίτου Ἰκονίου Κυρίλλου υἱοῦ τοῦ Βασιλείου, τοῦ κεχαγῆ τοῦ Ἱεροσολύμων πατριάρχου Μητροφάνους υἱοῦ τοῦ Νικόλα, τοῦ 20 χαζινεδάρη τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου Προκοπίου υἱοῦ τοῦ Χάννα υἱοῦ τοῦ Φάχρι, καὶ τοῦ Νικολάκη Καστρινοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοδώρου, διε- ξοδικῶς ἐκθέσαντες τὴν ὑπόθεσιν, τοὺς Ῥωμαίους διενάγοντες, ἔδω- καν ἀναφορὰν εἰς τὸ καὶ τῇ σελήνῃ ἴσα λαμπρὸν βασιλικὸν μου ρεχιάπιον, ὅτι, ἐν ᾧ τὸ πάλαι οἱ Ἀρμένιοι εἶχον κοινῶς μὲν καὶ 25 ἔξ Ἰσου μετὰ τῶν Ῥωμαίων τὸν ἐν μέσῳ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Καμαμέ λεγομένης Τάφον τοῦ Ἰησοῦ (κατὰ τὴν δόξαν των) καὶ τὴν Ἀποκαθήλωσιν καὶ τὸν Γολγοθᾶν καὶ τὸ ἐν Βηθλεέμ Σπή- λαιον, ἐν ᾧ ἐγεννήθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ τὸν τάφον τῆς δεσποίνης Μα- ριάμ, καθὼς διαλαμβάνουσι καὶ τὰ ἀνά χειρας αὐτῶν σενέτια, 30 ἰδίως δὲ ἐκυρίευσον μόνοι οἱ Ἀρμένιοι τὸ ἄνω καὶ κάτω τοῦ Κα- ποῦ - Ἰτζερισῆ μὲν λεγομένου τόπου, ἐντὸς δὲ τῆς ρηθείσης ἐκκλη- σίας πρὸς ἀριστερὰν κειμένου, καὶ τὰς ἐπτὰ καμάρας τὰς οὐσας ἐπὶ τοῦ τόπου τοῦ Σίττι-Μεριέμ ὀνομαζομένου καὶ τῇ αὐτῇ ἐκ-

κλησία προσκεκολλημένου, καὶ τὰ δύο παράθυρα τὰ εἰς τὸν δρόμον ἀφορῶντα, καὶ τὸν ἀντικρὺ τοῦ Τάφου κείμενον τόπον τῆς λειτουργίας, ἔτι καὶ τὸ ἀντικρὺ τοῦ Τάφου μουσολοῦκι τοῦ νεροῦ, καὶ τὸν ὀπισθεν τοῦ Τάφου τόπον, καὶ αὐτὸν Σίττι-Μεριέμ λεγόμενον, καὶ τὸν ἐπὶ καμάρας πρὸς ἀριστερὰν τῆς πύλης κείμενον ἓνα ὀδᾶν, καὶ τὴν μικρὰν ἐκκλησίαν τὴν ἔνδον τῆς ῥηθείσης ἐκκλησίας Τζόρτζης ὀνομαζομένην, καὶ ἄλλον ἔτι τόπον τοῦ Διαμερισμοῦ τῶν ἱματίων τοῦ Ἰησοῦ (κατὰ τὴν δόξαν των) λεγόμενον, καὶ τὸν μικρὸν ὀδᾶν τὸν ὀπισθεν τοῦ Τάφου, καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τὴν ἐν τῇ αὐλῇ τῆς ῥηθείσης ἐκκλησίας ἀπέναντι τῆς θύρας τοῦ ναοῦ κειμένην ἔξωθεν, καὶ τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τὸ κατὰ τὴν Σιών κείμενον, ἐν ᾧ κατοικεῖ ὁ πατριάρχης τῶν Ἀρμενίων, ἔτι καὶ τὸ πλησίον αὐτοῦ μοναστήριον, τῆς Ἐλαιας ἐπιλεγόμενον, καὶ τὸ Φυλακὴ τοῦ Χριστοῦ καλούμενον μοναστήριον, καὶ τὴν ἐν Βηθλεέμ ἐκκλησίαν, ξενοδοχεῖα τινα τῶν Ἀρμενίων περιέχουσαν, καὶ τὸ ὑποκάτωθεν αὐτῆς σιδηρόπορτον γάνι, καὶ τὸν εἰς τὸ Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ πρὸς ἀριστερὰν τόπον τῆς λειτουργίας, καὶ τὸ κλειδί τῆς πρὸς ἄρκτον κειμένης πύλης, τῆς ἐκ τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ῥηθέντος σπηλαίου θυρῶν, — οἱ Ῥωμαῖοι τὰ ἀφήρπασαν βιαίως ἀπὸ τὰς χεῖράς των· καὶ ὅτι, ἐν ᾧ καὶ τὸ κλειδί αὐτὸ καὶ ὁ προσκεκολλημένος τῷ τάφῳ τῆς Σίττι-Μεριέμ τόπος τῆς λειτουργίας ἦσαν ἴδια καθ' αὐτὰ τῶν Ἀρμενίων, ὁμοίως καὶ οἱ Χαπέσιοι Κόπται καὶ Σύροι ἦσαν ὑποκείμενοι καὶ γιαμάκια καθ' αὐτὸ τῶν Ἀρμενίων, οἱ Ῥωμαῖοι ἀπόντων αὐτῶν κατώρθωσαν ὄχι μόνον νὰ ἐξαλείψωσιν ἀποξέσαντες τὰ καίδια τῶν ὧν ἔχουσιν ἀποδεικτικῶν περὶ τούτων ὑψηλῶν ὀρισμῶν, ἀλλὰ νὰ ἐκλάβωσι καὶ ἄλλους ὀρισμοὺς ἐναντίους μὲ τοὺς ἀνὰ χεῖράς των, καὶ ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον κατεξουσίασαν τοὺς τόπους, τοὺς ὁποίους εἶχον οἱ Ἀρμένιοι, τοὺς μὲν κοινῶς μετὰ τῶν Ῥωμαίων, τοὺς δὲ ἰδίως μόνον αὐτοί, θέλοντες νὰ ἀποστερήσωσι διόλου τοὺς Ἀρμένιους ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ· καὶ ὅτι πυρποληθέντος ἤδη τοῦ ναοῦ, ἐν ᾧ εἶχον μέσα εἰς αὐτὸν τόπους, τοὺς μὲν κοινῶς μετὰ τῶν Ῥω-

μαίων, τοὺς δὲ ἰδίως αὐτοῖς ἐξειδιασμένους, καὶ ἐν ᾧ ἔδει ἐπομένως ἀνοικοδομουμένου ἤδη τοῦ ναοῦ νὰ κάμωσι τὴν ἀνοικοδομήσιν τῶν μὲν κοινῶν τοῖς Ἀρμενίοις καὶ Ῥωμαίοις τόπων κοινῶς τὰ δύο ἔθνη, τῶν δὲ ἰδίων τοῖς Ἀρμενίοις οἱ Ἀρμένιοι, οἱ Ῥωμαῖοι, μὴ ἀληθῶς παραστήσαντες τὴν ὑπόθεσιν, κατώρθωσαν πάλιν νὰ λάβωσιν ὀρισμοὺς διὰ νὰ τοὺς ἀνοικοδομήσωσι μόνοι αὐτοὶ καὶ ἐπομένως παρεκάλουν οἱ ῥηθέντες ἐπίτροποι τῶν Ἀρμενίων, ἵνα τῶν μὲν εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων ὀρισμῶν αἱ καταγραφαὶ καὶ τὰ κἀτῶνα ἀπαλειφθῶσιν, ἄλλοι δὲ ἐκ νέου ὀρισμοὶ ὑψηλοὶ ἐκδοθῶσιν ἐπιτακτικοί, ἵνα τοὺς κοινούς Ῥωμαίους καὶ Ἀρμενίους τόπους ἀνοικοδομήσωσι κοινῶς καὶ τὰ δύο ἔθνη, τοὺς δὲ ἐξειδιασμένους τοῖς Ἀρμενίοις μόνοι οἱ Ἀρμένιοι. Ταῦτα πάντα ἀνέφερον ἐνάγοντες οἱ Ἀρμένιοι. Ἐρωτηθέντες δὲ καὶ οἱ ἐπίτροποι τῶν ἐναγομένων Ῥωμαίων τί πρὸς ταῦτα ἀπολογοῦνται, ἀπεκρίθησαν οὕτως· ὅτι τῷ 923-φ ὀθωμανικῷ ἔτει, ὅτε δηλαδὴ ὁ αἰοιδίμος σουλτάν Σελίμης πρῶτος, ὁ τῆς Ἱερουσαλήμ ἀλωτῆς (ὃν κατοικίσαι ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ τοῦ Παραδείσου), ἐκυρίευσεν ἐκεῖνους τοὺς Ἀγίους Τόπους, προσελθόντος τοῦ πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων Ἀττάλα εἰς προσκύνησίν του καὶ παρακάλεσαντος αὐτὸν νὰ ἐλεήσῃ τὸ γένος τῶν Ῥωμαίων καὶ νὰ χάρισῃ εἰς αὐτοὺς νὰ ἔχωσι πάλιν τοὺς οὖς ἔκπαλαι εἶχον τόπους καὶ μέρη, ἡ βασιλεία του κινηθεῖσα εἰς ἔλεον καὶ οἰκτείρασα τοὺς Ῥωμαίους· ἐχάρισεν εἰς αὐτοὺς ὅλους τοὺς ἄνω ῥηθέντας τόπους καὶ τὰ γραμμάτιά των, τοὺς ὁποίους οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ αἰοιδίμου δευτέρου χαλιφῆ Ὁμερ υἱοῦ Χαττάπ μέχρι τῶν εὐτυχῶν τῆς βασιλείας του ἡμερῶν, τοὺς ὁποίους ἤδη ζητοῦσιν οἱ Ἀρμένιοι, καὶ εὐηργέτησε τοὺς Ῥωμαίους καὶ μὲ ἐκδοσιν ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ περὶ τούτου, κεκοσμημένου μὲ βασιλικόν του ἱερὸν αὐτόγραφον· ἔκτοτε δὲ οἱ διάδοχοι τοῦ αἰοιδίμου ἐκείνου βασιλέως αἰμνηστοὶ βασιλεῖς ἀλληλοδιαδόχως μέχρι τῆς σήμερον δὲν ἔπαυσαν ἐπικυροῦντες τὸν ὑψηλὸν ὀρισμὸν τοῦ αἰοιδίμου ἐκείνου βασιλέως καὶ νὰ ἐκδίδωσι νέους ὀρισμοὺς κεκοσμημένους μὲ ἱερά των αὐτόγραφα· καὶ ὅτι οἱ μὲν Ἀρμένιοι ἀπ' ἀρχῆς δὲν εἶχον καμ-

μίαν μετοχὴν εἰς αὐτοὺς τοὺς τόπους, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι μόνοι ἔχουσιν αὐτοὺς κατ' ἔλεος τῆς ὑψηλῆς ὀθωμανικῆς βασιλείας, καθὼς καὶ ἔκπαλαι, δεδωρημένους αὐτοῖς διὰ τοσοῦτων ὑψηλῶν ὀρισμῶν. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ οἱ Ἀρμένιοι εἶναι καὶ αὐτοὶ χριστιανοί, καθὼς
5 ἀπ' ἀρχῆς δὲν ἐμποδίζοντο, οὕτω καὶ τοῦ λοιποῦ συγχωροῦνται εἰς προσκύνησιν τῶν ἱερῶν τόπων καὶ θέλουσιν ἀπόλαμβάνει παρὰ τῶν Ῥωμαίων παντοίαν περιποίησιν. Ἐπὶ τούτοις φέροντες ἔδειξαν καὶ τὸν ὑψηλὸν ὀρισμὸν τοῦ ἀειμνήστου ἐκείνου βασιλέως, κεκοσμημένον μὲ βασιλικόν του αὐτόγραφον, σύμφωνον εὐρεθέντα μὲ
10 τὸ κáιδι του τὸ εἰς τὸ διβάν-καλεμι σφζόμενον· ὁ ὁποῖος καὶ ἀνεγνώσθη ἐπὶ παρουσίᾳ πάντων ἐκεῖ καὶ εὐρέθη ὅτι ἐξηγεῖ τῷ ὄντι καὶ περιέχει λεπτομερῶς, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι νὰ ἔχωσιν ἀντικρὺ τῆς θύρας τοῦ ναοῦ πρὸς μεσημβρίαν εἰς τὴν Ἀποκαθήλωσιν δύο μανουάλια καὶ κανδήλας, τὸ ἄνω καὶ κάτω τῶν τεσσάρων
15 καμαρῶν τῶν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ τοῦ ἐν τῷ εἰρημένῳ τόπῳ κειμένου καὶ τῆ Πατριαρχείᾳ ὑποκειμένου, τὸ ἄνω καὶ κάτω τῶν ἑπτὰ καμαρῶν τῶν ἄνωθεν τῆς δεσποίνης Μαριάμ κειμένων, τὸ μέσον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ τὸν Τάφον ὁμοῦ μὲ ὅλα τὰ προσκυνήματα, τὰς ἐκτὸς τοῦ ναοῦ ἐν τῇ αὐλῇ τρεῖς ἐκκλησίας,
20 τὴν ἀντικρὺ αὐτοῦ ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, τὴν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἐκκλησίαν τῆς Ἑλένης, τὴν Ἁγίαν Θέκλαν, τὸ μοναστήριον τῆς δεσποίνης Μαριάμ, τὸ τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου, τὸ τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης, τὸ τοῦ ἁγίου Μιχαήλ, τὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τὸ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου μετὰ τοῦ κήπου, τὸ τοῦ ἁγίου Βασιλείου,
25 τὸ τοῦ ἁγίου Νικολάου, τὸ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, τὸ τῆς δεσποίνης Μαρίας, ἔτι τὸ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, καὶ ἔτι ἐτέραν ἐκκλησίαν τοῦ αὐτοῦ, τὸ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τῶν Ἰβήρων, τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τὸν ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ κείμενον τάφον τῆς δεσποίνης Μαριάμ, τὴν ἁγίαν Σιών, τὴν Φυλακὴν τοῦ Ἰησοῦ,
30 σοῦ, τὸν Οἶκον τοῦ Ἄννα, τὰ εἰς τὸν κάμπον μνημεῖά των, τὸ μοναστήριον τοῦ Σταυροῦ τῶν Ἰβήρων, τὸ τοῦ ἁγίου Συμεῶν, τὸ τοῦ ἁγίου Ἡλιοῦ μετὰ τῶν ἐλαιῶνων καὶ ἀμπελώνων, τὸ τοῦ ἁγίου Σάββα, τὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐν τῷ χωρίῳ Πέι-τουζάλα,

τὸ ἐν τῇ Βηθλεὲμ Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ, τὰ δύο κλειδιά τῶν ἐκ τῆ ἐκκλησίας πρὸς ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν δύο θυρῶν, τοὺς πέριξ δύο κήπους, τοὺς ἐλαιῶνας καὶ τὰ μνημεῖά των, τὰς εἰς τὰ λοιπὰ χωρία κειμένας ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια, τοὺς τῷ πατριάρχῃ ὑποκειμένους Γκχουρτζήδαι Χαπέσιους Σέρβους καὶ 5 τὰ ὑποστατικά των καὶ ἀφιερῶματα, τοὺς μητροπολίτας καὶ καλογήρους των· προσέτι νὰ παραλαμβάνωσι τὰ κατάλοιπα τῶν ἀποθνησκόντων μητροπολιτῶν ἐπισκόπων καὶ καλογήρων, μήτε νὰ πληρώνωσι κουμέρκι καὶ πάτζι, καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ πληρώνωσιν εἰς τὴν πόρταν τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ εἰς τὸ Ζεμζέμ-σουρῶ καὶ εἰς τὸ 10 Ἄράπ-καφαρῆ καὶ εἰς τὰς σκάλας καὶ ὅταν κάμνωσι κέσφια νὰ εἶναι ἐλεύθεροι, ὁμοίως καὶ ἀπὸ κάθε εἶδους δόσιμον, καὶ ὁ πατριάρχης τῶν Ῥωμαίων νὰ προτιμᾶται ἀπὸ τὰ λοιπὰ γένη, χωρὶς νὰ τὸν ἐπηρεάζῃ κανένα ἄλλο ἔθνος. Ταῦτα πάντα περιείχοντο 15 τοῦτον ἔδειξαν καὶ τὸν ἱερὸν ὀρισμὸν τοῦ λαμπροῦ καὶ ἐνδόξου υἱοῦ ἐκείνου ἀειμνήστου σουλτάν Σουλεϊμάνη, ὅστις ἀναβὰς εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον τῷ 927-ῳ ἔτει ἐπεκύρωσε τὸν τοῦ φιλοσοργωτάτου πατρὸς αὐτοῦ ὀρισμὸν, ἀνακαινίσας αὐτὸν μὲ ὑψηλὸν τοῦ ἄλλου ὀρισμὸν διὰ βασιλικῶ του αὐτογράφου ἐπικεκοσμη- 20 μένον· ὅστις εὐρέθη σύμφωνος μὲ τὸ εἰς τὸ διβάνι-χουμαγιούν-καλεμί σφζόμενον κείδι του, προσδιορίζων καὶ σαφηνίζων ῥητῶς, ὅτι ὅταν ἐπιφαίνεται τὸ παρ' αὐτοῖς Φῶς, καὶ ὅταν κάμνωσι τὰς λιτανείας των, νὰ προηγῆται ὁ πατριάρχης τῶν Ῥωμαίων καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἀπὸ τοὺς Γκχουρτζήδαι Χαπέσιους καὶ Κόπτας καὶ ἀπὸ 25 τὰ λοιπὰ ἔθνη, καὶ πρῶτον αὐτὸς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν νὰ ἐμβαίνωσι καὶ νὰ προσκυνῶσι καὶ ὕστερον νὰ εἰσέρχωνται τὰ ἄλλα γένη· καὶ ὅτι αἱ ἐπισκευαὶ τῆς ἐκκλησίας νὰ γίνωνται παρ' αὐτῶν κατὰ τὴν παλαιὰν αὐτῶν θέσιν, καὶ ὅτι νὰ εἶναι ἐλεύθεροι καὶ ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ ὅλα τὰ δόσιματα, καὶ ὅτι τοῦ λοιποῦ κανένα ἔθνος νὰ μὴ τοὺς ἐνο- 30 χλῆ, μήτε νὰ τοῖς ἐπιμίγνυται. Πρὸς τούτοις ἔδειξαν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἄλλους ὀρισμοὺς τῶν ὑψηλῶν διαδόχων τῶν ἀειμνήστων βασιλέων, τοὺς μὲν ἀνακαινιστικούς τῶν ῥηθέντων, τοὺς δὲ περιεκτικούς μὲν

τῶν ἐννοιῶν τούτων, ἐκδοθέντας δὲ κατὰ καιροῦς, ὅταν συνέβαινον καὶ ἀνεφύοντο μεταξύ τῶν γενῶν τούτων διαφοραί. Ἐδειξαν πρὸς τούτοις καὶ τὸν ἱερόν μου ὑψηλὸν ὄρισμόν, τὸν ἐν ἀρχῇ τῆς εὐτυχοῦς βασιλείας μου ἐκδοθέντα, περιέχοντα πάντα τὰ νοήματα τῶν ὀρισμῶν τῶν προκατόχων μου βασιλέων, καὶ ἐπικυρωτικὸν ὄντα τῶν λαμπρῶν ἐννοιῶν τούτων οὐ μόνον δὲ τοῦτον, ἀλλὰ καὶ τὸν μετὰ τὴν πυρπόλησιν τοῦ ναοῦ κατὰ ζήτησιν τῶν Ῥωμαίων περὶ τῆς ἐπισκευῆς καὶ ἀνοικοδομήσεως τούτου ἐκδοθέντα ἀπὸ τοῦ δὶβάνι-χουμαγιούνι μου ἱερόν ὑψηλὸν μου ὄρισμόν τῷ

10 1224-φ ἔτει, κατ' ἀρχὰς τοῦ μηνὸς Σεφέρ, σύμφωνον ὄντα μὲ τὰ σσουρούτια καὶ τὰς ἐννοίας τῶν προλαβόντων ὑψηλῶν ὀρισμῶν καὶ μὲ τὸν ἱερόν φετβᾶν, καὶ προστάττοντα ἵνα γένη· ἡ ἐπισκευὴ τῶν ἐπισκευῆς δεομένων τόπων ἀπὸ μέρους τῶν Ῥωμαίων, κατὰ τὸ παλαιὸν σχῆμα καὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν θέσιν, καθόσον ἐπιτρέπει

15 ὁ ἱερός νόμος. Τούτους πάντας τοὺς ὀρισμοὺς δεικνύοντες καὶ ταῦτα λέγοντες διελεύκαναν καὶ διεσάφησαν τὰ ζητήματά των. Ἐν ᾧ δὲ οἱ Ἀρμένιοι προτείνοντες κἀἰδη τινὰ ὀρισμῶν καὶ ἴσα ἴσων χοτζετῶν τινῶν ἤθελον νὰ ἀντιλέγωσι καὶ νὰ ἐναντιοῦνται πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, ἐπειδὴ οἱ Ῥωμαῖοι, καθὼς ἀνωτέρω εἴρηται, εἶπον,

20 ὅτι δὲν ἔπαυσαν ποτὲ περιποιούμενοι αὐτοὺς καὶ τὰ λοιπὰ χάριν προσκυνήσεως προσερχόμενα ἔθνη, συνεβιβάσθησαν τέλος πάντων πρὸς ἀλλήλους οἱ Ῥωμαῖοι καὶ Ἀρμένιοι μὲ τὰς ἐξῆς συνθήκας. Καὶ πρῶτον μὲν οἱ Ἀρμένιοι ἔλαβον τοιαύτην ἀπόκρισιν· ὅτι, ἐπειδὴ εἰς τὸν ἱερόν ὄρισμόν τοῦ ἀειμνήστου σουλτάν Σουλεϊμᾶν

25 ῥήτῳ περιέχεται, ὅτι ἡ ἐπισκευὴ τῶν ἐπιμαχομένων τούτων τόπων ἐν καιρῷ χρείας ἐπισκευῆς νὰ γίνεται ἀπὸ μέρους τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἐπειδὴ ὁ ἤδη μετὰ τὴν πυρκαϊάν ἐκδοθεὶς ὑψηλός μου ὄρισμός ἐστὶν σύμφωνος μὲ τὸν εἰρημένον ὄρισμόν καὶ μὲ τὸν ἱερόν φετβᾶν, διὰ τοῦτο ἔπεται ἀναγκαίως οἱ Ῥωμαῖοι νὰ κάμωσι

30 τὴν ἐπισκευήν. Δεύτερον δέ, ἐπειδὴ οἱ Ῥωμαῖοι ὠμολόγησαν, ὅτι δὲν θέλει γίνῃ ἀπὸ μέρους των πρὸς τοὺς Ἀρμενίους καμμία ἐνόχλησις καὶ ἐπήρεια διὰ τὸ ἀνωτέρω εἰρημένον καὶ ἐν τῷ ὑψηλῷ ὀρισμῷ σημειωμένον μέγαλον μοναστήριον τοῦ ἀγίου Ἰακώβου, τὸ

κατὰ τὴν Σιών κείμενον καὶ παρὰ τοῦ πατριάρχου τῶν Ἀρμενίων κατοικούμενον, ἔτι καὶ διὰ τὸν τόπον Φυλακὴ τοῦ Ἰησοῦ λεγόμενον, ἔτι καὶ διὰ τὴν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Καμαμὲ ναοῦ κειμένην ἐκκλησίαν τοῦ ἀγίου Ἰωάννου, τὴν ὑποκάτωθεν τοῦ μοναστηρίου τῶν Ῥωμαίων Ἀβραάμ λεγομένου οὔσαν, ἔτι καὶ διὰ τὸ ἐν Βη- 5
θλεὲμ μοναστήριον, Ξενοδοχεῖον τῶν Ἀρμενίων λεγόμενον, ἔτι καὶ διὰ τοὺς ὀντάδες τοὺς ἐνδον τοῦ ναοῦ πρὸς ἀριστερὰν κειμένους μεταξὺ τῶν Ῥωμαϊκῶν καὶ τῶν Κοπτικῶν ὀντάδων ἄνωθεν καὶ κάτωθεν, ὧν τὰ δώματα εἰσὶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων, ἔτι καὶ διὰ τὸν τόπον τῆς λειτουργίας, ὁ ὁποῖος εἶναι εἰς τὸ ῤη- 10
θὲν μέρος τῶν ὀντάδων, ἔτι καὶ διὰ τὸν ἐν ᾧ ἐλειποθύμησεν ἡ Μαριάμ τόπον, τὸν ἔμπροσθεν τῆς σκάλας τῶν εἰρημένων ὀντάδων κείμενον, ἔτι καὶ διὰ τὸν τόπον τῆς λειτουργίας, ὃς παρὰ μὲν τοῖς Ἀρμενίοις Κιρκὸρ-κιλίσασῃ, παρὰ δὲ τοῖς Ῥωμαίοις τοῦ Γρηγορίου ἐκκλησία ἐπονομάζεται καὶ ἐν τῷ ναῷ δεξιόθεν πρὸς τὸ 15
μέρος τῆς Εὐρέσεως τοῦ Σταυροῦ κεῖται· προσέτι ὠμολόγησαν, ὅτι τὰ δύο μανουάλια ὅπου εἶχον οἱ Ἀρμένιοι εἰς τὴν ἐν τῷ ναῷ Ἀποκαθήλωσιν, νὰ μένωσι πάλιν, ὡς καὶ πρότερον· καὶ ὅτι τὸ ἐν κανδήλιον τῶν Ἀρμενίων, τὸ ἐπὶ τῆς αὐτῆς Ἀποκαθηλώσεως, νὰ ἄπτωσι πάλιν ὡς καὶ πρότερον αὐτὸ μόνον· τῶν γὰρ Ἀρμε- 20
νίων δύο κανδήλια ἔχειν ἐκεῖ ἔκπαλαι δισχυροζομένων, οἱ Ῥωμαῖοι ἐν μόνον ἔχειν ὠμολόγησαν καὶ τὸ ἄλλο διόλου ἠρνήσαντο· καὶ ὅτι τὴν εἰκόνα, ἣν εἶχον πρὸ καιροῦ εἰς τὸ ποδαρικὸν τῆς καμάρας τῆς προσκεκολλημένης τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῶν Ῥωμαίων, τῇ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ κειμένη, νὰ προσκυνῶσιν ὃν τρόπον καὶ ἀρχῆθεν προσεκύνουν, εἴτε δηλαδὴ ἕνας μόνος, εἴτε καὶ πολλοὶ ὁμοῦ· καὶ ὅτι νὰ ἴστανται μὲν ἐκεῖ, ὅσῃν ὥραν ἐθέλου- 25
σιν, ἐπὶ συμφωνίᾳ δὲ τοιαύτῃ, τοῦ νὰ μὴν ἐμποδίζωσι τοὺς Ῥωμαίους, ὅταν ἐκεῖθεν διαβαίνωσι· καὶ ὅτι νὰ ἄπτωσιν οἱ Ἀρμένιοι μίαν κανδήλαν ἐπὶ τῆς πύλης τοῦ Κουβουκλίου, καὶ ἐντὸς τούτου 30
τὰς ὕσας ἔκπαλαι εἶχον κανδήλας· καὶ ὅτι νὰ προσκυνῶσι κατὰ τὸ ἔκπαλαι τὸν κατὰ τὴν δόξαν των Τάφον τοῦ Ἰησοῦ· νὰ προτιμᾶται ὅμως καὶ νὰ πρωτεύῃ ὁ πατριάρχης τῶν Ῥωμαίων· καὶ

ὅτι, ἐπειδὴ ἔκπαλαι εἶθισται νὰ προσκυνῶσιν οἱ Ἀρμένιοι εἰς τὸν
τάφον τῆς δεσποίνης Μαρίας δις τῆς ἑβδομάδος καὶ νὰ λειτουρ-
γῶσιν εἰς τὸν πλησίον αὐτοῦ τόπον, καὶ τοῦ λοιποῦ πάλιν, καθὼς
καὶ πάλαι, νὰ προσκυνῶσι καὶ νὰ κάμνωσι λειτουργίαν· καὶ ὅτι
5 νὰ ἄπτωσιν ἐντὸς ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς Κυρίας ἕξ κανδήλια καὶ τρία
ἐκτός, κατὰ τὸ ἔκπαλαι· καὶ ὅτι εἰς τὸν Γολγοθᾶν καὶ εἰς τοὺς
ἄλλους συνήθεις τόπους νὰ κάμνωσι τὰς λιτανείας των καὶ εἰς τὸ
ἕξῃς, καθὼς καὶ πάλαι· καὶ ὅτι νὰ προσκυνῶσι καὶ νὰ λειτουρ-
γῶσιν ἐπὶ τοῦ τόπου τοῦ ἐν ᾧ Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια τοῦ Ἰησοῦ
10 λεγομένου· καὶ ὅτι τῶν θυρῶν τοῦ Σπηλαιῦ τῆς Γεννήσεως τοῦ
Ἰησοῦ ἀνεωγμένων οὐσῶν, νὰ προσκυνῶσιν ἀπολύτως ἐν τῷ σπη-
λαιῷ· καὶ ὅτι, ἐπειδὴ ἦτον συνήθεια νὰ λειτουργῶσιν οἱ Ἀρμέ-
νιοι δις τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς τὸ πρὸς ἄρκτον κείμενον μέρος τῆς ἐν
Βηθλεὲμ ἐκκλησίας τῶν γενεθλίων τοῦ Ἰησοῦ μὲ γράμμα ἀδείας
15 τοῦ πατριάρχου τῶν Ῥωμαίων, νὰ δίδῃ πάλιν ὁ πατριάρχης ἐν
καιρῷ, καθὼς καὶ πάλαι, τὸ γράμμα τῆς ἀδείας· καὶ ὅτι νὰ ἔχωσι
πάλιν, καθὼς καὶ πρότερον, ἐν κλειδί τοῦ τάφου τῆς Κυρίας· καὶ
ὅτι νὰ μὴν ἐμποδίζωνται μὲ κανένα τρόπον ἀπὸ τοῦ νὰ προσκυ-
νῶσιν εἰς τὰ προσκυνήματα κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, καθὰ
20 ἀνωτέρω ἐκτεταμένως εἴρηται, ἐπὶ συμφωνίᾳ μέντοι τοῦ νὰ πρω-
τεύῃ ὁ πατριάρχης τῶν Ῥωμαίων. Ταῦτα πάντα ὑπεσχέθησαν οἱ
Ῥωμαῖοι, καὶ οὕτως οἱ ἐπίτροποι ἐκατέρων τῶν μερῶν εὐχαρι-
στηθέντες καὶ ἀποδεξάμενοι καὶ διαπιστωθέντες πρὸς ἀλλήλους διέ-
λυσαν πᾶσαν τὴν μεταξύ των ἔριδά τε καὶ διένεξιν, καὶ ἐζήτησαν
25 ἀμφοτέρω τὰ μέρη νὰ τοῖς δωρηθῇ ἀνά εἷς ὑψηλὸς ὄρισμός, διὰ
νὰ ἔχῃ αὐτὴ ἡ διαίτησις τὸ κῦρος πάντοτε ἀπαρεγχείρητον καὶ
ἀμετάβλητον· τὰ ὁποῖα αὐτὰ ἄλλα οἱ ῥηθέντες δύο μου βελλάδες, ὅ
τε Ἐμίν-πασας-ζαδὲς-Μεχμέτ· Ἐμίνης καὶ ὁ Μεχμέτ Ταχίρης,
ἀνέφερον διὰ κοινοῦ ἱλαμίου των καὶ ἀναφορᾶς τοῦ ὁποίου ἱλα-
30 μίου ἐμφανισθέντος τῷ βασιλείῳ μου κράτει καὶ παρὰ τῆς στε-
φηφόρου μου κεφαλῆς θεωρηθέντος, ἐγράφη ἐπ' αὐτῷ ἱερὸν βα-
σιλικόν μου αὐτόγραφον ἐπιτάττον, ἵνα κατὰ τὴν διάληψιν τοῦ
ἱλαμίου γραφῶσιν οἱ ζητούμενοι ὄρισμοὶ καὶ δοθῶσιν ἀνά εἷς ἐκά-

στω γένει· ἐφ' ᾧ ἐκδοθεὶς ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ μου ρεχιαπίου ὁ πα-
ρὼν ὑψηλὸς ἱερός μου ὄρισμός ἐδόθη τῷ γένει τῶν Ῥωμαίων.
Ὅθεν ὑμεῖς, ὃ τε μουλλάς, ὁ μουφτῆς, οἱ οὐλαμάδες, ὁ μουτε-
σελλήμης καὶ οἱ λοιποὶ οἱ διαληφθέντες, θέλετε ἐπιμελεῖσθε εἰς
τὸ νὰ φυλάττεται τοῦ λοιποῦ ἀμετάβλητος αὕτη ἡ διαίτησις καὶ 5
τὸ νιζάμι, τὸ ὁποῖον ἐγένετο μετὰ τὴν ἐνταῦθα χρισολογίαν καὶ
διαδικασίαν ἐκατέρων τῶν μερῶν, ὑποσχεθέντων ὅτι κατ' οὐδένα
τρόπον οὐδέποτε θέλουν κινηθῆ ἀπ' ἐναντίας τῶν διαταγέντων καὶ
ἀποφανθέντων, καὶ θέλετε προσέχει ἵνα μὴ παρενοχλῆται τὸ ἐν
μέρος ὑπὸ τοῦ θατέρου, ἐναντίως τῇ τάξει καὶ ταῖς συμφωνίαις, 10
ὑπερεπιμελούμενοι εἰς τὸ νὰ ἐνεργῆται ἡ ὑψηλὴ ἱερά μου προ-
σταγὴ καὶ βασιλικὴ λαμπρὰ ἀπόφασις, καὶ ἀποφεύγοντες εἰς ἄκρον
τὴν ἐκείνης παράβασιν, καὶ προσέχοντες, ὡς ἔνεστιν, ἀπὸ τοῦ νὰ
παραχωρῆτε καὶ νὰ ἐνδίδητε νὰ ἀκολουθῆ τι ἐναντίον ἐπὶ τούτῳ
γὰρ ἐξεδόθη ὁ παρὼν μου ὑψηλὸς ὄρισμός, δι' οὗ προστάττω, 15
ἵνα φθάσαντος αὐτόσε ποιήσητε ἐνεργηθῆναι κατὰ τὴν ἔννοιαν
αὐτοῦ, τὴν ὑποταγὴν ἀπαιτοῦντος ἄφευκτον καὶ τὴν εὐπειθειαν κατὰ
χρέος. Οὕτω γινώσκετε· τῷ ἱερῷ σημείῳ πεῖθεσθε. Ἐγράφη περὶ
τὰς ἀρχὰς τοῦ Σασαπάν μηνὸς τοῦ 1224-ου ἔτους ἐν Κωνσταν-
τινουπόλει.

20

22.

Μετάφρασις τοῦ ὑψηλοῦ ὁρισμοῦ τοῦ διὰ βασιλικῆ αὐτογράφου ἐκδοθέντος, ἵνα
ὁ προεκδοθεὶς μετὰ τὴν χρισολογίαν καὶ διὰ βασιλικῆ αὐτογράφου ἐπικοσμη-
θεὶς ἱερός ὄρισμός ἐνημειωθῆ καὶ καταγραφῆ εἰς τὸ διβάν-γουμεαγιούν-κλεμι
καὶ εἰς τὰ λοιπὰ κλέμια καὶ εἰς τοὺς κώδικας τῶν ἐν Βασιλευούσῃ κριτηρίων 25
καὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ Δαμασκῷ καὶ Πτολεμαῖδι μεγκεμέδων ἀπο-
τείνεται δὲ πρὸς τοὺς σατράπας τῆς τε Δαμασκοῦ καὶ τῆς Πτολεμαίδος,
καὶ πρὸς τοὺς μουλλάδες καὶ ναϊπίδες Δαμασκοῦ Ἱερουσαλὴμ καὶ
Πτολεμαίδος, καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἐκεῖσε πρωτίστους καὶ
ἰσχύοντας, καὶ πρὸς τὸν μουῦασσίρη καὶ ἐπιστάτην τῆς 30
οικοδομῆς Ἐλμάς-πασσα-ζαδέ· Ἀβδουρραχίμην.

Φθάνοντος τοῦ ἱεροῦ μου ὑψηλοῦ βασιλικῆ ὁρισμοῦ, γνωστὸν
ἔστω ὑμῖν, ὅτι, ἐπειδὴ ἐδήλωθη προλαβόντως δι' Ἰλαμίου, ὅτι ὁ
ἐν Ἱερουσαλὴμ ναὸς Καμαμέ λεγόμενος μὲ τὰ ἐν αὐτῷ ἀσημέ-
νια κανδήλια καὶ λοιπὰ σκεύη, καὶ ὁ ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ μολυβδέ- 35

νιος κουμπές και τὸ ὑπ' αὐτὸν Μνημεῖον τοῦ Ἰησοῦ δοξαζόμενον, και αἱ ξύλινοι πρὸς τούτοις οἰκοδομαὶ και ἡ ἐξώπορτα τοῦ ναοῦ διόλου κατεκάρησαν και ἀνηλώθησαν ἀπὸ τὴν ἀπὸ τὸ μέρος τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀρμενίων ἐξελθοῦσαν φωτίαν, και ὅτι ἀπὸ τὴν
5 σφοδρότητα τοῦ πυρὸς τὰ περισσότερα μέρη τῶν τοίχων και τῶν πετρίνων οἰκοδομῶν τοῦ ῥηθέντος ναοῦ κατηδαφίσθησαν, και ἐπειδὴ ὁ πατριάρχης τῶν Ῥωμαίων μετὰ τῶν μητροπολιτῶν και λοιπῶν πρωτίστων τοῦ γένους των ἐξητήσαντο βασιλικὴν μου ὑψηλὴν ἄδεια, ἵνα τὸν εἰρημένον ναὸν ἀνοικοδομήσῃσι κατὰ τὴν παλαιάν
10 του θέσιν, ἠρωτήθη ὁ ἱερὸς φετβᾶς, ὅτι " ἂν εἰς μίαν πόλιν ἀμαχητὶ παραδοθεῖσαν αὐτοπροαιρέτως ἤθελε κατὰ καμμιά τῶν ἐν αὐτῇ ἐκκλησιῶν, δύνανται οἱ ἐν αὐτῇ ὑποτελεῖς νὰ ἀνεγείρῃσιν αὐτὴν κατὰ τὴν παλαιάν αὐτῆς θέσιν, ἄνευ τινὸς προσθήκης, καθ' ὅσον ἐγχωρεῖ ὁ νόμος"; —, και δοθείσης ἀποκρίσεως, ὅτι δύναν-
15 ται, ἐξεδόθη ἱερὸν μου βασιλικὸν αὐτόγραφον τῷ ἱερῷ φετβᾶ σύμφωνον, ἐπιτάττον, ἵνα τὰ ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν Ῥωμαίων ὄντα μέρη και χρῆζοντα ἐπισκευῆς παρ' αὐτῶν ἰδίως ἐπισκευασθῶσιν, ἄνευ ἐκτάσεως τινος ἢ ὑψώσεως, κατὰ τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν θέσιν, ἀπὸ μέρους τῶν Ῥωμαίων πάλιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀνεφύησαν με-
20 ταξὺ Ῥωμαίων και Ἀρμενίων διάφοροι ἔριδες και διαφοραὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ ναοῦ τοῦ Καμαμέ, ἐδέησεν ἵνα δυσωπηθῶσιν ἐκάτερα τὰ μέρη κατὰ κρίσιν και εὐθυδικίαν. Διωρίσθησαν τοίνυν δι' ἀδείας τοῦ νομοκράτορος εἰς τὴν ἀναθεώρησιν και διαίτησιν ταύτης τῆς ὑποθέσεως κριταὶ και διαιτηταί, ὅ τε βαθμὸν καζασκερλικίου Ῥού-
25 μελῆς ἔχων ἤδη υἱὸς τοῦ προπρώην ὑπάτου Ἐμίν-πασσα, Μεχμέτ Ἐμίνης, και ὁ βαθμὸν καζασκερλικίου Ἀνατολῆς ἔχων ἤδη Μεχμέτ Ταχίρης, συνδιορισθέντων ὑπ' αὐτοὺς τοῦ τε φετβᾶ-ἐμινῆ Μεχμέτ Ῥασίδη και τοῦ κασάμη-ἀσκερῆ Σεγιδ Σουλεϊμάνη, και τοῦ πρώην ρείση τοῦ βασιλικοῦ μου ρεκιαπίου Μεχμέτ Ἐμίν Βα-
30 χίδη, και τοῦ πρώην δεφτερδάρη Γιουσούφ Ἀγγιάχη, και τοῦ ἤδη τερσχανέ-ἐμινῆ Ἀχμέτ Ἀζίζη· οἵτινες πάντες ὁμοῦ εἰς ἓν συναχθέντες πολλάκις εἰς τὴν τῆς Ὑψηλῆς μου ἐπιτροπῆς Πόρταν, και συναγαγόντες τὰ δύο μέρη και τὴν ὑπόθεσιν ἀνακρίναντες, διὰ κοι-

νοῦ Ἰλαμίου των ἀνέφερον, ὅτι, ἀφ' οὗ τοῖς Ἀρμενίοις ἐδόθη ἡ ἀπόκρισις, τοῦ ὅτι ἀνάγκη πᾶσα νὰ γένη ἡ ἐπισκευὴ τῶν ἐπιμαχομένων μερῶν ἀπὸ μέρους τῶν Ῥωμαίων, τὸ μὲν διότι ἐμπεριέχεται ῥητῶς ἐν τῷ ἀνὰ χεῖρας τῶν Ῥωμαίων ὑψηλῷ τοῦ σουλτάν Σουλεϊμάνη ὀρισμῷ, ὅτι ὁσάκις τὰ ἐπιμαχόμενα αὐτὰ μέρη 5
 χρήζουσιν ἐπισκευῆς, νὰ ἐπισκευάζωνται, ὅσον ἐπιτρέπει ὁ νόμος, ἀπὸ μέρους τῶν Ῥωμαίων, χωρὶς νὰ ἐπιμίγνεται εἰς τὴν τοιαύτην ἐπισκευὴν κανένα ἄλλο ἔθνος· τὸ δέ, διότι ἐξεδόθη μετὰ τὴν πυρκαϊάν καὶ βασιλικὸς μου ὀρισμός τῷ ἱερῷ φετβᾶ σύμφωνος καὶ τῷ ῥηθέντι ὀρισμῷ, ἵνα γένηται ἡ ἐπισκευὴ ἀπὸ μέρους 10
 τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὅτι, ἀφ' οὗ ὑπεσχέθη τὸ γένος τῶν Ῥωμαίων (ἐπὶ συμφωνίᾳ τοῦ νὰ πρωτεύῃ ὁ πατριάρχης τῶν Ῥωμαίων), ὅτι θέλει ἐπιστρέφει εἰς τοὺς Ἀρμενίους τοὺς τόπους ὅπου ἔκπαιλαι εἶχον, καὶ ὅτι δὲν θέλει ἐπηρεάζει τοὺς Ἀρμενίους κατ' οὐδένα λόγον καὶ τρόπον, καθῶς καὶ ἀπ' ἀρχῆς, διὰ τὰ προσκυνή- 15
 ματά των, καὶ ὅτι ἀφ' οὗ οἱ ἐπίτροποι ἐκατέρων τῶν μερῶν ὁμολογήσαντες ἀποδεξάμενοι ὑποσχεθέντες καὶ πρὸς ἀλλήλους διαπιστωθέντες διέλυσαν κάθε εἶδος διαφορᾶς καὶ λογομαχίας, ἐξητήσαντο ἵνα ἐπιδοθῇ ἐκάστῳ γένει ἀνὰ εἷς ὑψηλὸς ὀρισμὸς ἀπαριθμῶν καὶ περιέχων τὰ τε προσκυνήματα αὐτῶν καὶ τὰ εἶδη τῶν 20
 προσκυνημάτων, καὶ προστάτων ἀποτόμως τὴν ἀμετάβλητον ἐνεργειαν τῆς γενομένης διατάξεως. Τὸ ῥηθὲν οὖν Ἰλάμιον ἀφ' οὗ ἀποσταλὲν ἀνηνέχθη εἰς τὸ βασιλικὸν μου κράτος, ἐπεγράφη ἐπ' αὐτοῦ ἱερόν μου βασιλικὸν αὐτόγραφον οὕτω· “Κατὰ τὴν τοῦ Ἰλαμίου διάληψιν οἱ ὀρισμοὶ γραφείτωσαν καὶ εἰς ἑκάτερα τὰ γένη 25
 ἀνὰ εἷς ἐπιδοθήτωσαν”. Ἐκδοθέντες οὖν οἱ ὀρισμοὶ ἐπεδόθησαν ἐκάστῳ γένει (ὁ τοῖς Ῥωμαίοις μέντοι ἐπιδοθεὶς ὀρισμὸς ἐπεκοσμήθη καὶ διὰ βασιλικοῦ μου ἱεροῦ αὐτογράφου διαλαμβάνοντος οὕτω· “Ὁ παρῶν μου ἱερός ὀρισμὸς, ὁ διαλαμβάνων τὴν ἔνοιαν τοῦ Ἰλαμίου, τοῦ περιέχοντος τὸν γενόμενον μετὰ τὴν κρίσιν συμ- 30
 βίβασμόν ἐν ἀμοιβαίᾳ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν εὐχαριστήσῃ, ἐνεργείσθω· μηδεὶς δὲ τούτῳ ἀντιβαινέτω, ἀπαρεγγεῖρητός τε τοῦ λοιποῦ καὶ ἀπαράβατος διατηρείσθω”). εἶτα ἐξεδόθη καὶ ἕτερον βα-

σιλικόν μου αὐτόγραφον, οὕτως ἐπιτάττον· “Ἡ ἔννοια τοῦ ὕψη-
λου μου ὀρισμοῦ καὶ τοῦ βασιλικοῦ μου ἱεροῦ αὐτογράφου ἐνση-
μειωθεῖσα καταγραφεῖτω εἰς τὸ καλέμι τοῦ διβάνι-χουμαγιουνίου
μου καὶ εἰς τὰ λοιπὰ κκλέμια καὶ εἰς τοὺς κώδικας τῶν ἐνταῦθα
5 καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐν Δαμασκῶ καὶ Σάϊδα μεχκεμέδων”.
Ὅθεν, κατὰ τὸ ἐκδοθὲν τοῦτο ἱερὸν βασιλικόν μου αὐτόγραφον,
κατεγράφη ἐνσημειωθείς εἰς τὸ διβάν-καλεμι καὶ εἰς τὰ ἄλλα κα-
λέμια καὶ εἰς τοὺς κώδικας τῶν ἐνταῦθα κριτηρίων ὁ τοῖς Ῥω-
μαίοις ἐπιδοθεὶς καὶ διὰ βασιλικοῦ μου αὐτογράφου ἐπικοσμηθεὶς
10 ὕψηλός μου ὀρισμός. Καὶ ὑμεῖς λοιπὸν οἱ ῥηθέντες, ἀφ’ οὗ κα-
ταγράφητε τὸν ῥηθέντα ἱερὸν ὕψηλόν μου ὀρισμὸν εἰς τοὺς κώδι-
κας τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ Δαμασκῶ καὶ Σάϊδα κριτηρίων, θέ-
λετε τὸν ἐπιστρέφει εἰς χεῖρας πάλιν τῶν Ῥωμαίων, φερόμενοι
εὐπειθῶς καὶ ἀπαραβιάτως ἐνεργοῦντες τὰ ἐν αὐτῷ προσταττόμενα·
15 ἐπὶ τούτῳ γὰρ ἐξεδόθη ὁ παρὼν ὕψηλός μου ὀρισμός, ἐπιδοθεὶς
τοῖς Ῥωμαίοις· δι’ οὗ προστάσσω, ἵνα, φθάσαντος πρὸς ὑμᾶς,
ποιήσητε ἐνεργηθῆναι κατὰ τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ, προσέχοντες εἰς
ἄκρον ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπιτρέπητε νὰ ἀκολουθῆ ἀπ’ ἐναντίας τῆ εἰρη-
μένῃ διατάξει κίνημα· ἀλλὰ κατὰ τὰς γενομένας ἐξ ἑκατέρων τῶν
20 μερῶν ὑποσχέσεις νὰ μὴν παρενοχλῆ θάτερον θατέρῳ γένει οὐδέ-
ποτε. Καὶ σὺ δὲ ὁ εἰρημένος μουπασσίρης πρόσχες καλῶς, ἵνα
φέρῃσαι κατὰ τὴν διάληψιν τοῦ ἱεροῦ μου ὕψηλοῦ ὀρισμοῦ, καὶ
ἵνα γένηται ἡ ἐπισκευὴ τῶν ἐπισκευῆς χρηζόντων μερῶν καὶ τό-
πων ἀπὸ μέρους τῶν Ῥωμαίων, ἄνευ τινὸς ἐκτάσεως καὶ ὑψώ-
25 σεως, κατὰ τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν θέσιν καὶ οὐχὶ παρηλλαγμένην καὶ
διαφέρουσαν, ἐπιμελούμενος παντὶ σθένει εἰς τὸ νὰ ἀποφεύγῃς καὶ
ἀποποιῆσαι τὴν τοῦ ἐνὸς μέρους ὑπεράσπισιν καὶ τὴν τοῦ ἑτέρου
ἀδιαφορίαν καὶ ἀποστροφὴν, ὡς ἀπάδοντα καὶ ἀντιβαίνοντα τὰ
τοιαῦτα τῇ ἱερᾷ ἡμῶν βασιλικῇ ἐπιταγῇ καὶ θελήσει. Οὕτω γι-
30 νώσκετε· τῷ ἱερῷ σημείῳ πείθεσθε. Ἐγράφη κατὰ τὰ τέλη Ῥαμα-
ζανίου τοῦ 1224-ου ἔτους ἐν Κωνσταντινουπόλει.

23.

Μετάφρασις τῆς πρώτης κοινῆς τοῦ ἡμετέρου γένους ἀναφορᾶς, τῆς δοθείσης πρὸς τοὺς κριτὰς καὶ συνεδριάζοντας ἐν τῇ δευτέρᾳ συνελεύσει εἰς τὴν δευτέραν ἡμῶν μετὰ τῶν Ἀρμενίων κρισολογίαν, ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ νομοκράτορος γενοῦσαν· ἡ γὰρ πρώτη κρισολογία ἐγένετο ἐν τῇ ὑπατικῇ (Πασᾶ-καπουσοῦ) ἧτις ἦν τὸ κονάκι τοῦ ποτὲ βαλιδὲ-κεχαγιασῆ Γηουσοῦφ-αγα Κρητικοῦ.

5

Τὸ γένος μας εἶχεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του τίσσον τὸν Καμαμέ, ὅσον καὶ τὰ ὑπ' αὐτὸν διὰ βασιλικῶν αὐτογράφων, ἀπὸ τε τοῦ ἐνδόξου Ὁμερ-Χαττάπ καὶ τῶν ἐφεξῆς βασιλέων ἄχρι τοῦδε· τὰ 10 ὅποια, ὅτι εἰσὶ προσάλληλα ἐπικυρωτικά, δεῖκνυται ἐκ τῶν κωδίκων τῶν βασιλικῶν καλεμίων, ὡς ἐν ἐκείνοις ὄντα καταγεγραμμένα. Μ' ὄλον τοῦτο οἱ Ἀρμένιοι, εἴτε ἀγνοοῦντες ἴσως τὸν βαθμὸν τῆς δυνάμεως καὶ εἰλικρινείας τῶν εἰς χεῖράς μας σενετίων, εἴτε μὴ εἰδότες τὴν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦδε σειρὰν τῆς χρονο- 15 λογίας, δὲν λείπουσιν ἐκ διαλειμμάτων ἀπὸ τοῦ νὰ προξενῶσι διαφορὰς καὶ λογομαχίας, παρενοχλοῦντες τὸ Ὑψηλὸν Δεβλετί καὶ τὸ ἡμέτερον ἐκταράττοντες πτωχὸν γένος. Αὐτοὶ μὴν ἔχοντες καμμίαν μετοχὴν ἀπ' ἀρχῆς οὔτε ἀπὸ τὸ μοναστήριον τοῦ ἀγίου Ἰακώβου, οὔτε ἀπὸ ἄλλα τινὰ μέρη, ὅτε μὲν τὴν ἀπὸ μέρους τοῦ 20 γένους μας παραχώρησιν εἰς ἀποφυγὴν τῶν λογομαχιῶν, ὅτε δὲ τοὺς τῷ Ὑψηλῷ Δεβλετίῳ ἀπαρέσκοντας τρόπους καὶ βίαια κινήματα μερικῶν βαλίδων καὶ καθήδων εἰς ἐκτέλεσιν τῶν σκοπῶν τους μέσον λαμβάνοντες, ἐξέτειναν χεῖρας εἰς μερικὰ μέρη· ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ ὀρισμοὺς ἐξέλαβον μὲ διαφοροὺς τρόπους καὶ ψευδῆ 25 προβλήματα καὶ πλεῖστα ἐνεφάνισαν σενέτια. Μετὰ δὲ παρέλευσιν καιροῦ φωραθέντων τῶν ὑποκεκρυμμένων δολίων τρόπων τους, ἄλλα μὲν ληφθέντα ἐσχίσθησαν, ἄλλων δὲ αἱ καταγραφαὶ καὶ τὰ κἀιδῆ ἐξηλείφθησαν ἀπὸ τῶν κωδίκων, καθὼς εἶναι γεγραμμένα κατ' ἕκτασιν καὶ εἰς πλάτος σεσημειωμένα εἰς τοὺς κώδικας τῶν 30 βασιλικῶν καλεμίων· μ' ὄλον τοῦτο ἔπρεπε τοῦλάχιστον ἀρκούμενοι εἰς αὐτὸ μόνον νὰποφεύγωσι τὰς ἔριδας καὶ φιλονεικίας· ἀλλ' αὐτοὶ ἀδιαλείπτως ἀνυποστάτους τινὰς ἐπινοοῦντες αἰτίας ἀπησχολήθησαν εἰς τὸ νὰ ἐκτείνωσι πόδα ἐπηρείας, ὡς ἐκ τῶν προλα-

βόντως διατρεξάντων εἶναι κατάδηλον. Τὸ γένος μας, ἐνῶ πάν-
τοτε ἀποφεύγει τοῦ νὰ ἐμβάλη μεταξὺ τῶν δύο γενῶν ἰὸν φθόνου
καὶ ἀλληλομαχίας, περὶ πολλοῦ ποιούμενον τὴν μεταξὺ ὁμόνοιαν
καὶ εἰρήνην τοσοῦτον, ὥστε καὶ ἀποδεδειγμένου ὄντος ἀπὸ τε τοῦ
5 Ἰλαμίου καὶ τοῦ μαχζαρίου τῶν κατοίκων τῆς Ἱερουσαλήμ τοῦ
ὅτι αὐτοὶ ἐγένοντο διαφόρως παραίτιοι ἀπείρων δαπανημάτων εἰς
τὸ ἡμέτερον πτωχὸν γένος διὰ τὴν τοῦ Καμαμὲ πυρκαϊάν, ὅχι
μόνον δὲν ἐκινήθημεν εἰς ἀγωγὴν τοιαύτην, ἀλλὰ καὶ ὑπεσχέθη-
μεν ἐν τῇ ὑψηλῇ συνελεύσει, ὅτι θέλουν ἐπιστραφῆ αὐθις μετὰ
10 τὴν ἐπισκευὴν καὶ θέλουν ἐγχειρισθῆ τούτοις τὰ μέρη ἐκεῖνα,
ἅπερ εἶχον εἰς χεῖράς των καὶ πρὸ τῆς πυρκαϊᾶς. Εἰς οὐδὲν ὅμως
λογιζόμενοι τὴν εἰς τοῦτο ὑπόσχεσιν τοῦ γένους μας ἀντιπαρετάτ-
τοντο ἀνοήτως εἰς τε τὸν ἀχδῖναμὲν τοῦ χαζρέτη Ὁμερ καὶ εἰς
ἄλλους ὁμοίους τούτῳ ὀρισμούς, τοὺς ὁποίους τόσοι αἰῶνες ἐσε-
15 βάσθησαν καὶ τοσοῦτων μεγάλων βασιλέων προσάλληλα ἐπικυρω-
τικὰ ἱερὰ θεσπίσματα, ἐπιμιγνόντες καὶ ὀνόματα ξένα ἀντεπεισά-
γοντες (τὸ ὁποῖον εἶναι ἔνδειξις τοῦ ὅτι δὲν ἔχουσιν ἰδέαν τῶν
εἰς τὰ εἰρημένα ἱερὰ μέρη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ δευτέρου χα-
λιφῆ ἄχρι τοῦδε διατρεξάντων καὶ ἄλλων λεπτομερῶν τῆς ὑπο-
20 θέσεως ταύτης, ἐνῶ τὸ περὶ τούτου δίκαιον τοῦ γένους μας εἶναι
ἡλίου λαμπρότερον, καὶ ἐπὶ τῶν αἰσίων ἡμερῶν τοῦ κράτους του
ὁ ζυγὸς τῆς εὐθυδικίας κατακοσμεῖ τὰ κριτήρια), ἐκινουῦντο αὐθις
εἰς κακοβούλους διενέξεις. Ἡμεῖς δὲ πᾶσαν ἔριδα ἀποφεύγοντες
καὶ τὸ μέγα καὶ ὑψηλὸν τῆς συνελεύσεως αἰδούμενοι παρεβλέψαμεν
25 τόσον τὸ διὰ ἰσχυρῶν σενετίων κτῆμα ἡμῶν, τὸ μοναστήριον δη-
λαδὴ τοῦ ἀγίου Ἰακώβου, ὅσον καὶ τὰς ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν
ἐπενεχθείσας ἡμῖν βίας καὶ ἀδικίας των. Καὶ καθὼς μαρτυρεῖται
παρὰ μιᾶς τοιαύτης ὑψηλῆς συνελεύσεως, ἐκόπη κάθε διαφορὰ
τῇ συγκαταθέσει, ὑποσχέσει, ἀποδοχῇ, ὁμολογίᾳ τε καὶ ἐπικυ-
30 ρώσει ἐκατέρων τῶν μερῶν· οὐ ἔνδεικτικὰ γράμματα ἀνεγνώσθησαν
ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἡμῶν καὶ ἐκείνων, καὶ οὕτως ἐπισφραγιζόμε-
νων τῶν λογομαχιῶν μὲ εὐχὰς πρὸς τὸ Ὑψηλὸν Δεβλέτι ἐξεδόθη
ἱερὸς ὀρισμὸς μὲ βασιλικὸν αὐτόγραφον· ὅστις καταστρωθεὶς εἰς

τε τὰ βασιλικά καλέμια καὶ εἰς τοὺς μεχκεμέδες ἀπεστάλη εἰς
Ἱερουσαλήμ· καὶ ἀφ' οὗ κατεγράφη καὶ εἰς τοὺς κώδικας τῶν
τῆς Ἱερουσαλήμ Σααμίου καὶ Ἀκρίου μεχκεμέδων, ἐπεταχύνθη
ἡ ἐπισκευὴ τῆς οἰκοδομῆς, καὶ ἤδη θείῳ ἐλέει καὶ δυνάμει τοῦ
βασιλικοῦ ὀρισμοῦ τὰ περισσότερα τοῦ ναοῦ μέρη ἔλαβον τέλος 5
καὶ τὰ ἐξειδιασμένα τοῖς Ἀρμενίοις προσκυνητήρια ὁμοίως εἶναι
περὶ τὸ τελειοῦσθαι· ἐφ' ᾧ καὶ διάφορα γένη ἰδίᾳ φωνῇ αὐτῶν
καὶ διαλέκτῳ εὐχονται πρὸς Θεὸν ὑπὲρ συντηρήσεως τοῦ θεο-
φρουρήτου κράτους του καὶ ὑπὲρ δυσπραγίας τῶν πολεμίων. Ὁ
ἐχθρὸς ὅμως τῆς ἡσυχίας τῶν ἀνθρώπων Διάβολος ἐμφυσήσας 10
ἐξ ὑπαρχῆς εἰς τὸν νοῦν τῶν φίλων μας Ἀρμενίων πνεῦμα ἔρι-
δος, τοὺς παρεκίνησε νὰ μεταχειρισθῶν διάφορους δολιότητας εἰς
τὸ νὰ διακωλύσουν καὶ νὰ ἀργήσουν τὴν ἐπισκευὴν μὲ τοιοῦτον
τρόπον, οἷον δὲν ἐκτεινόμεθα νὰ τὸν ἐκφράσωμεν, εὐλαβούμενοι
τὸ ὕψος τῆς συνελούσεως καὶ ἀποφεύγοντες τὴν ὑπόνοιαν τοῦ ὅτι 15
φερόμεθα ἐμπαθῶς πρὸς αὐτούς. Καὶ μετὰ τοῦτο ἀπετόλμησαν
ἤδη νὰ παρενοχλήσωσι καὶ τὸ κράτος του, προβάλλοντες ὅτι με-
τεπέμψαντο ἐξ Ἱερουσαλήμ μερικά τῶν ἔγγραφα· διό, ἀνατεθείσης
τῆς ὑποθέσεως εἰς τὸ παρά πάντων διαφημιζόμενον κριτήριον τῆς
δικαιοσύνης τοῦ νομοκράτορος, ἐγένετο ἐπιταγὴ νὰ διορισθῶσι καὶ 20
νὰ πεμφθῶσι καὶ ἐκ μέρους ἡμῶν ἐπίτροποι· ἐφ' ᾧ καὶ διωρί-
σθησαν οἱ ἐμφανίζοντες τὴν παροῦσαν ἡμῶν ταπεινὴν ἀναφορὰν.
Ὅθεν, αἱ ἀνήκουσαι ἀπαντήσεις εἰς ἃ φρονοῦσι καὶ προβάλλουσιν
οἱ εἰρημένοι φίλοι μας, ἐπειδὴ πολλάκις ἐρρέθησαν, διὰ νὰ μὴ
βαρύνωμεν τὰς ἱεράς σας ἀκοάς, τὰς περιωρίσαμεν εἰς τὰς ἐν- 25
νοίας τὰς περιεχομένας ἐν τῷ ἐσχάτῳ κατὰ τὸ εὐθύδικον ἰλάμι
ἐκδοθέντι καὶ διὰ βασιλικοῦ αὐτογράφου ἐπικοσμηθέντι ἱερῷ ἀπο-
τόμῳ καὶ ἀποφασιστικῷ ὀρισμῷ, τὴν δὲ ἀντιπαράστασιν εἰς τὰ
ἄπερ ἐμφανίζουσιν ἤδη σενέτια ἐλπίζοντες εἰς Θεὸν ἀνατιθέ-
μεθα εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐμφανισθέντων τῷ ὕψει ὑμῶν σενετίων. 30
Τοιαύτην λοιπὸν παραγγελίαν ἔλαβον οἱ δοῦλοι σας ἐπίτροποι μας·
ὅθεν, ἅς εἶναι, παρακαλοῦμεν, διὰ τὸν Θεὸν καὶ διὰ τὴν λαμ-
πρὰν κορυφὴν τοῦ κράτους του· ἅς γένη ἐν μέρει θεωρία καὶ πα-

ρατήρησις εἰς τοὺς τρόπους, δι' ὧν βαθμηδὸν εἰσεχώρησαν εἰς τὸν
 Καμαμέ οἱ ῥηθέντες Ἀρμένιοι, οὐτινος οὐδεμίαν εἶχον μετοχήν,
 κατὰ τὰ εἰς χεῖράς μας ὑποληπτικά σενέτια, καὶ ἐπομένως, εἰς
 τιμὴν τῶν σενετίων αὐτῶν καὶ εἰς συμπάθειαν τῆς ἡς ὑπομένο-
 5 μεν ἀδικίας καὶ δυστυχίας τοῦ γένους μας, ἄς προσταχθῶσιν, πα-
 ρακαλοῦμεν, οἱ Ἀρμένιοι νὰ λείψουν ἀπὸ τὰς μετὰ τὴν διαδικα-
 σίαν καὶ εὐχαρίστησίν τους φρονουμένας καινοτομίας. Καὶ ἐπειδὴ
 ἡ ἰδιοποίησις καὶ ἡ προσπάθειά μας εἶναι ἡ ἀνέγερσις τοῦ Κα-
 μαμέ, ὡς δεῖγμα τῆς πρὸς τὸ Ὑψηλὸν Δεβλέτι ἀνάκαθεν μετὰ
 10 πίστεως δουλείας καὶ ὑποτελείας μας συνίσταται καὶ λογίζεται
 χρέος τοῦ σαδακατίου μας τὸ νὰ μὴν ἐνδώσωμεν νὰ εἰσχωρή-
 σουν ἀλλότριοι εἰς πρᾶγμα ἀναφερόμενον τῷ γένει μας καὶ τῇ
 βασιλικῇ ἐπικρατείᾳ· ἄς προσταχθῶσι, παρακαλοῦμεν ἐνθέρμως, νὰ
 παύσωσιν ἐκτείνοντες χεῖρα καὶ παρενοχλοῦντες τὰ ἀρχαῖα ἡμῶν
 15 δικαιώματα εἰς τε τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ εἰς τὸν Καμαμέ, κατὰ τὸν
 ὑψηλὸν ἀχδιναμέ καὶ κατὰ τὰ τόσα βασιλικά σενέτια· ἄς προστα-
 χθῶσι, παρακαλοῦμεν, νὰ ἐπιτελῶσι τὰ τῆς θρησκείας των καὶ
 νὰ λειτουργῶσι καὶ νὰ προσκυνῶσιν, ὡς καὶ πρότερον, εἰς τὰ
 ἐξειδιασμένα αὐτοῖς μέρη, φυλάττοντες τὰ καθήκοντα τῆς εἰρήνης
 20 καὶ ὁμονοίας.

24.

Μετάφρασις τῆς δευτέρας γενικῆς ἡμῶν ἀναφορᾶς, τῆς ἐν τῇ ἐσχάτῃ εἰς τὴν
 αὐλὴν τοῦ τότε νομοκράτορος Σαμανι-ζαδέ-Ὁμέρ-Λουλουση-ἐφένδη συγ-
 κροτηθείσης πληρεστάτῃ τῶν ὑπερτίμων συνελεύσει, δοθείσης παρὰ
 25 τοῦ μακαριωτάτου κυρίου Πολυκάρπου, αὐτοσώμως τότε παρι-
 σταμένου.

Ἄφ' οὗ ὁ Ὁμέρ-Χαττάπ ἐνεφάνη εἰς τὰ περίξ τῆς Ἱερουσα-
 λήμ μὲ πολυάριθμον πλῆθος, ἀνεκαλύφθη τῷ τότε πατριάρχῃ τῶν
 Ῥωμαίων ἐν Ἱερουσαλήμ Σωφρόνιῳ, ὅτι, "ἐπειδὴ ἡ παρ' ἐκείνου
 30 τοῦ δευτέρου χαλιφῆ ἄλωσις τῆς Ἱερουσαλήμ εἶναι συγκεχωρη-
 μένη ἄνωθεν καὶ παρὰ Θεοῦ ἐπιτετραμμένη, σπευσάτω εἰς ὑπο-
 ταγὴν αὐτός τε καὶ τὸ ἔθνος αὐτοῦ, διότι θέλει ἐνδείξει εἰς ὄλους
 των καὶ εἰς τοὺς προσκυνητηρίους τόπους των πᾶσαν ὑπεράσπι-
 σιν". Ὁ οὖν ῥηθεις πατριάρχης Σωφρόνιος, προσελθὼν ἐκουσίως

μετὰ τῶν ὁμοφύλων του, ὑπετάγη τῷ Ὁμερ-Χαττάπ αὐτοπροαι-
ρέτως· παρ' οὗ καὶ ἤκουσε ταῦτα· “Ἐγὼ ἤμην προσταγμένος ἀπὸ
τοῦ Καυχήματος τῶν Ὀντων (= Μωάμεθ) καὶ διωρισμένος ὑπ' αὐ-
τοῦ, ἵνα κυριεύσω τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὰ περίξ αὐτῆς· καὶ ἐπειδὴ
ἐν τῷ ὄρει Σινὰ ἔδειξαν ἐκούσιον καὶ αὐθόρμητον ὑποταγὴν καὶ 5
ἔλαβον διὰ τοῦτο παρὰ τῆς ἐνδοξότητός του ἱερὸν ἀχδινάμεν, τῇ
παλάμῃ τῆς τιμίας αὐτοῦ χειρὸς ἐσφραγισμένον (ἐν ᾧ κἀγὼ ὡς
παρῶν τότε εἰμι μάρτυς καὶ τὸ ἐμὸν προσόνομα τοῖς λοιποῖς τῶν
μαθητῶν ὀνόμασι περιέχεται ῥητῶς ἐν ἐκείνῳ), οὕτω καὶ ὑμεῖς,
ἐπειδὴ ἐνεδειξατε πρὸς με αὐθόρμητον ὑποταγὴν καὶ ἐκούσιον εὐ- 10
πίθειαν, θέλετε ἔχει πᾶσαν ὑπεράσπισιν παρ' ἐμοῦ καὶ ἐλευθε-
ρίαν, αὐτοὶ τε ὑμεῖς καὶ τὰ προσκυνήματά σας”. Ὅθεν, μετὰ
τὴν εἴσοδον αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ δέδωκε τῷ γένει τῶν Ῥω-
μαίων ἱερὸν τοῦ ἀχδινάμεν, συμφώνως τῷ Καυχήματι τῶν Ὀντων
φερόμενος καὶ τοῖς ἴχνεσιν ἐκείνου ἐπόμενος· ὃ καὶ ῥητῶς ἐν τῷ 15
αὐτῷ διαλαμβάνεται ἀχδινάμε, ὅτι δηλαδὴ συνωδὰ τῷ Καυχήματι
τῶν Ὀντων φερόμενος ἐδωρήσατο καὶ οὗτος τοῖς Ῥωμαίοις ἐν Ἱε-
ρουσαλήμ ἀχδινάμεν, ἵνα μέχρι οὗ διδῶ Θεὸς φυλάττωνται ζωηρὰ
καὶ εἰσαεὶ διαμένοντα ἀμετάτρεπτα τὰ λαμπρὰ ἴχνη τῆς πανελ-
λάμπρου αὐτοῦ εὐμενείας καὶ ὑπερασπίσεως. Ὅτι ὁ ἐν Ἱερουσα- 20
λήμ ναὸς τοῦ Καμαμέ εἶναι ἀρχαιότατον οἰκοδόμημα καὶ κτίριον
τῆς Ἑλένης, τῆς μητρὸς τοῦ κτίτορος τῆς πόλεως Κωνσταντινίου
τοῦ καίσαρος, καὶ ὅτι κατὰ τὸν ἀνωτέρω εἰρημένον τρόπον ἔμει-
νεν αὐτὸς ὁ ναὸς εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὅτι ἀπὸ τὸν και-
ρὸν τῆς βασιλείας τῶν χαλεφῶν καὶ διαδόχων Βεσσίτιδων, Ἀπα- 25
σιῶν καὶ Ἀμβιῶν, εἶναι ὁ Καμαμέσ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν
Ῥωμαίων, οὐ μόνον εἰς τὰ ἀληθῆ καὶ ὑποληπτικά ἱστορικά εἶναι
ἐγγεγραμμένον καὶ κατεστρωμένον, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς σοφοὺς καὶ
γραμματεῖς τῆς τε ἱερᾶς Δαμασκοῦ καὶ τῆς ἀγίας Ἱερουσαλήμ εἶ-
ναι γνωστὸν καὶ ὁμολογούμενον. Ὁ νουνεχέστατος καὶ ἐπιστημονικῶ- 30
τατος ἀλωτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, αἰμίμηστος σουλτὰν Μεχ-
μέτης δεύτερος, τοὺς ἀνὰ χεῖρας τῶν Ῥωμαίων ἱεροὺς ἀχδινάμεδες
ὑπερασπιζόμενος, δέδωκεν ἐκείνοις ὑψηλὸν βασιλικὸν του ὀρισμόν,

διαφόρους περιέχοντα ἀπειλὰς καὶ κατάρας. Ὁ ἀοιδίμος σουλτάν
Σελίμ α', οὗ αἱ βασιλικαὶ ἀλώσεις εἶναι κατεστρωμέναι εἰς τοὺς
ἀπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἱστοριογράφους, ὅταν ἠλευθέρωσε τὴν
Ἱερουσαλήμ κυριεύσας τὴν Αἴγυπτον, τὸν μὲν ἐν Σινὰ δωρηθέντα
5 παρὰ τοῦ Καυχήματος τῶν ὄντων ἱερὸν ἀχδιναμὲ καὶ τὸν ἐν Ἱερου-
σαλήμ χαρισθέντα παρὰ τοῦ ἐνδόξου Ὁμερ-Χαττάπ ἰδίους αὐτοῦ
βασιτικοῖς ἰδῶν ὄμμασι, τὰ τε ἐν ἐκείνοις ἐξερευνήσας ἀκριβῶς
καὶ πληροφορηθεὶς λίαν καλῶς, δέδωκε τοῖς Ῥωμαίοις ἐν Ἱερου-
σαλήμ καὶ τὸ κράτος τοῦ βασιλικόν του ὀρισμὸν, κατὰ τὸν ἱερὸν
10 τοῦ Ὁμερ-Χαττάπ ἀχδιναμέ, ἀρῶν τοῖς παραβάταις ἐκείνου πε-
ριεκτικὸν καὶ τῷ τερατοουργῷ αὐτοῦ καλὰ μῦ ἐπικυρωτικόν. Ὁ ἀεί-
μνηστος υἱὸς αὐτοῦ σουλτάν Σουλεϊμάνης οὐ μόνον τὸν πατρικὸν
ὠσαύτως ὀρισμὸν βασιλικῶς ἐπεκύρωσε πιστοποιησάμενος, ἀλλὰ
καὶ δι' ἰδίου αὐτοῦ προστάγματος τὴν ἐπισκευὴν τοῖς Ῥωμαίοις
15 ἐξαιρέτως ἐξειδιάσας ἀνέθετο. Ὁσαύτως καθεξῆς καὶ ἡ ἀλληλοδιά-
δοχος σειρὰ τῶν προπαρελθόντων δικαιοτάτων βασιλέων τοῖς ἔχνε-
σιν ἐκάστου ἐπομένῃ, καὶ τοὺς ὀρισμοὺς ἐκάστου ἐπικυροῦσα, τὰς
ἀπὸ τῶν Φράγκων καὶ Ἀρμενίων ἐπιγενομένας ἀγωγὰς ἀποποιου-
μένη διεκώλυε καὶ ἀπεκρούετο, καθὰ καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ
20 ἀοιδίμου σουλτάν Μαχμούτη α' φωραθείσης τῆς δολιότητος καὶ
ἐξελεγχθέντος τοῦ ἀπατηλοῦ τρόπου, δι' οὗ ἠμπόρεσαν νὰ λάβουν
εἰς χεῖρας οἱ Ἀρμένιοι βασιλικὸν ἔγραφον, ἠκυρώθη τότε ὁ παρὰ
τῆς βασιλείας του δοθεὶς αὐτοῖς ὀρισμὸς, καὶ ληφθεὶς ἀπὸ τῶν
χειρῶν αὐτῶν διεσχίσθη· τὸ ὅποῖον καὶ εἰς τὰ καλέμια καταγρα-
25 φὲν ἐσημειώθη καὶ εἰς τὸν ἀνὰ χεῖρας τῶν Ῥωμαίων σφωζόμενον
ὕψηλὸν τῆς βασιλείας του ὀρισμὸν ῥητῶς ἐπεδηλώθη. Ὁμοίως καὶ
ἐπὶ τῶν ἀειμακαρίστων βασιλέων τοῦ τε σουλτάν Ὀσμάν καὶ σουλ-
τάν Μουσταφᾶ, διαφορᾶς μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Φράγκων ἀναφυεί-
σης, ὁ τῷ Χεκίμ-ογλου Ἀλῆ-πασσα δουλεύσας καὶ τῷ τῆς σα-
30 τραπείας ἀξιωματὶ τὴν τε Αἴγυπτον καὶ τὸ Χαλέπι περιελθὼν, ὁ
καὶ εἰς ἄκρον εἰδήμων τῶν ἱστοριῶν, καὶ ὁ διαφόρων ἐγκρατῆς
ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν, ὁ τὴν βασιλικὴν τότε σφραγίδα φέρων
ὑπατος Ῥαγίπ-πασσας, τὴν διαφορὰν ἐκείνην τότε μάλα καλῶς ἐξα-

κριβώσας και τὰς τῶν Φράγκων ἀδίκους ἀγωγὰς ἀποποιησάμενος
ματαίως ἀπέδειξε· διὸ και τοὺς εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων ἱεροὺς
ὀρισμοὺς ἀνεκαίνισεν· ὡσαύτως και εἰς τὰς τῶν Ἀρμενίων ἀνυ-
πάρκτους ἀδολεσχίας μὴ ὑπενδῶσας ἔλωσ, και τὰς ἐκείνων ἀγω- 5
γὰς ἀποκρουσάμενος, ἀπεβάλετο. Οἱ Ἀρμένιοι, κοντὰ ὁποῦ ἔτε-
χνεύοντο και κατεγίνοντο διὰ μέσου τῶν εἰς Ἱερουσαλήμ κριτῶν
και ἡγεμόνων μὲ ποῖον τρόπον, τάχα μὴ δοκοῦντα ἐναντίον τοῖς
ὕψηλοῖς ὀρισμοῖς, νὰ ἀνατρέψωσι τοὺς ἀνά χεῖρας τῶν Ῥωμαίων
κατὰ τὴν διάληψιν τῶν ἀκτιναμέδων ἐκδεδομένους ἱεροὺς ὀρισμοὺς,
ἐπέτυχον προσέτι και καιρὸν ἐπιτήδειον και εἰς τοὺς μελετωμέ- 10
νους σκοποὺς των λίαν ἀρμόδιον, τὴν ὑπατείαν τοῦ Ῥουστζουκλοῦ
Μασταφᾶ-πασσα και γνωρίζοντες τὴν ἔνδειαν και πτωχείαν τῶν
Ῥωμαίων διὰ τὰ καιρικὰ τοῦ πολέμου περιστατικὰ και τὴν διὰ
τοῦτο ἀδυναμίαν των εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν και ἐπισκευὴν τοῦ Κα-
μαμέ νασῦ, χωρὶς νὰ φοβηθῶσι τὸν Θεὸν ἐτόλμησαν νὰ καύσω- 15
σιν αὐτόν, καθὼς και τὸ ἀπὸ Ἱερουσαλήμ ἱλάμιον τοῦ κριτοῦ δη-
λοποιεῖ· και τὸν Μανούκη σαρράφην Ἀρμένιον ἔχοντες ὄργανον
διελογίζοντο βουλευόμενοι τίνι τρόπῳ νὰ ἀπατήσωσι και πρὸς ἑαυ-
τοὺς νὰ ἐλκύσωσι τοὺς περὶ τὸν εἰρημένον Μουσταφᾶ-πασσαν, φαν-
ταζόμενοι ἵνα αὐτοὶ μὲν κύριοι και κτίτορες τοῦ Καμαμέ γίνων- 20
ται, ἡμᾶς δὲ τοὺς Ῥωμαίους εἰς βαθμὸν ἐνοικατόρων και προσκυ-
νητῶν καταστήσωσιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἄχρις οὔ φθάση εἰς Βασι-
λεύουσαν ἢ εἶδησις τῆς τοῦ Καμαμέ πυρπολήσεως, δὲν εἶχε μείνη
κανένας ἀπὸ τοὺς δυναμένους νὰ ἐμποδίσωσι τὸ δίκαιον και τὴν
ἀλήθειαν, ἢ εὐμενεστάτη ἐπεικεία τοῦ βασιλικοῦ διαδήματος, κατὰ 25
τὸ ἀνεξάντλητον τοῦ ἐλέους αὐτοῦ πέλαγος, εἰς τὰς δουλικὰς τῶν
Ῥωμαίων ἐξαιτήσεις συγκατανεύσασα συγκατέθετο εἰς ἔκδοσιν ὑψη-
λοῦ βασιλικοῦ ὀρισμοῦ, ἵνα ἐπισκευασθῇ και ἀνοικοδομηθῇ ὁ Κα-
μαμές ἀπὸ μέρους τοῦ γένους τῶν Ῥωμαίων. Τῆς τοιαύτης οὖν
δωρεᾶς και βασιλικῆς εὐεργεσίας και χάριτος παντὶ τῷ γένει ἡμῶν 30
δηλωθείσης, ἄκρως οἱ πάντες ἐχάρησαν, ὑπὲρ τοῦ βασιλείου κρά-
τους κατ' ὀφειλὴν εὐγνωμόνως ἀπαραίτητον ἐπευχόμενοι, και τὴν
ἐκ τῶν καιρικῶν περιστάσεων ἄκραν αὐτῶν πτωχείαν παριδόντες

καὶ ἔνδειαν εἰς τὸ μέγα τοῦτο ἔργον διὰ δανείων ἐπεχείρησαν.
Ἄλλ' οἱ Ἀρμένιοι ἐν τῷ ἐγγίξειν τὸ τέλος τούτου καθ' ἡμῶν
ἀγωγὰς ἔδωκαν· μεθ' ὧν πολλάκις, ὡς ἔστι δῆλον, ἐκρυσολογήθη-
μεν, ἀλλ' οὐδέποτε ἴσχυσαν ἐμφανίσει ἀληθῆ καὶ ἰσχυρὰ ἔγγραφα·
5 ἔλεγον δὲ ἀπὸ στόματος, ὅτι ἔχουσιν ἐκεῖνα πεφυλαγμένα ἐν Ἱε-
ρουσαλήμ. Ἀπὸ τὰ ἔγγραφα δὲ αὐτὰ ὅπου ἔλεγον ὅτι ἔχουσιν,
ἀλλὰ μὲν ἦσαν ἄκυρα καὶ ἐξηλεμμένα, ἀλλὰ δὲ διόλου ἐν τοῖς
βασιλικοῖς κώδιξιν ἀνέγγραπτα. Ὅθεν καὶ κατὰ νόμον καὶ κατὰ
νοῦν καὶ κατὰ κανόνας ἐπόμενον ἦν καὶ πάνυ εὐλογον νὰ ἐκβλη-
10 θῶσιν ὅλως τοῦ Καμαμέ καὶ ἐπὶ τῷ προσκυνεῖν μόνον νὰ ἔχωσι
τὴν ἄδειαν· μὲ ὅλον τοῦτο ἡμεῖς τῇ προτροπῇ τοῦ μακαρίτου
Ἐμὶν-πεῖ καὶ τοῦ Χάλα Ἀνατόλ-καζασκερῆ Ταχίρ-ἐφένδη καὶ τῶν
λοιπῶν ριτζάλιδων τοῦ Δεβλετίου συγκατεθέμεθα εὐχαρίστως οἰ-
κεία γνώμη καὶ θελήσει καὶ ἀφήκαμεν πάλιν εἰς χεῖρας τῶν Ἀρ-
15 μενίων οὐ μόνον τὸ μοναστήριον τοῦ ἀγίου Ἰακώβου τῶν Γκιουρ-
τζήδων (τὸ ὅποσον εἶχον ποτὲ δι' ἐνοικίου), παραβλέψαντες ἐκεῖ-
νου τοσοῦτων χρόνων ἐνοίκιον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν τῷ Καμαμέ ἐξι-
διασμένα αὐτοῖς μέρη καὶ κατοικίας, ἐπὶ τοιαύτῃ μέντοι συμφωνίᾳ
καὶ ὑποσχέσει, ὅτι νὰ ἐπισκευάσωμεν ἡμεῖς ἐκεῖνα, κατὰ τὸν ἱερόν
20 ὄρισμὸν τοῦ σουλτάν Σουλεϊμάνη, καὶ οὕτω κατὰ τὸν εἰρημένον
τρόπον ἔλαβε τέλος ἡ διαφορά μας καὶ ἔγινεν ἰλάμι ἀπὸ μέρους
τῆς ἱεραῆς κρίσεως, κατὰ τὸ ὅποσον καὶ ὑψηλὸς ἐξεδόθη ὄρισμὸς
διὰ βασιλικοῦ αὐτογράφου ταῦτα διακελεύοντος ἐπικεκοσμημένος·
“Ὁ παρῶν μου ἱερός ὄρισμὸς ἐχέτω τὸ κῦρος καὶ κατὰ τὴν διά-
25 ληψίν του ἐνεργείσθω”. Τὸ ὅποσον ὡς δικαιοσύνης παράδειγμα
εἰς ὅλα καταγραφέν τὰ καλέμια καὶ εἰς τῆς Βασιλευούσης καὶ
Ἱερουσαλήμ Δαμάσκοῦ τε καὶ Σαίδας κριτηρίων τοὺς κώδικας ἀπα-
ξάπασιν ἀπλῶς φανερόν ἐγένετο. Ὅντες οὖν πληροφορημένοι ἡμεῖς,
ὅτι ἡ μετὰ διαδικασίαν ἐν συγκαταθέσει θεωρηθεῖσα ὑπόθεσις καὶ
30 τέλος λαβούσα κατὰ νόμον καὶ κρίσιν, κατὰ κανόνας καὶ ὕψος τοῦ
Ἵψηλοῦ Δεβλετίου, δὲν θέλει μεταβληθῆ ποτε, ἢ ἄλλην τινα θέ-
λει λάβει ἀλλοίωσιν, ἀλλὰ θέλει ἔχει τὸ κῦρος αἰείποτε, καὶ μὴν
ὕποπτεύοντες τῆς Ἀρμενίων ἀγωγῆς ἀνανέωσιν ἐσπουδάζομεν εἰς

τὰ τῆς οἰκοδομῆς χρειώδη· ἀλλ' οἱ Ἀρμένιοι προτεινάντες τὴν ἐξ Ἱερουσαλήμ πρὸ δέκα τάχα μηνῶν ἀποστολὴν τῶν ἐγγράφων τους, ἐκίνησαν αὐθις ἀγωγὴν καθ' ἡμῶν καὶ εἰς τὴν ἐν τῇ νομοκρατορικῇ συνέλευσιν αὐτῇ ὀρισμὸν τινα τοῦ σουλτάν Σελίμη α' ἔδειξαν, ὡς παρὰ τῆς βασιλείας του δεδωρημένον τάχα αὐτοῖς (οὗ τὸ 5 πρωτότυπον εἰς χεῖρας ἡμῶν σφίζεται)· εἰς τὸν ὁποῖον ὀρισμὸν οὐδόλως διείληπται, ὅτι ὁ Καμαμές καὶ τὰ ἐν αὐτῷ προσκυνήματα νὰ εἶναι κοινὰ ἀπροσδιορίστως καὶ εἰς τὰ δύο γένη, κατὰ τοὺς ἐκάστω γένει δοθέντας ὀρισμούς. Ἐν αὐτῇ τῇ νομοκρατορικῇ αὐτῇ ὠμολόγησεν ὁ Νακίπ-ἑφένδης, ὅτι τὰ εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων 10 σφζόμενα ἔγγραφα ἔχουσι τὴν ἀρχὴν των ἀπὸ τὸν ἱερὸν ἀχδινάμεν τοῦ Καυχήματος τῶν Ὀντων, οὗ τὸ πρωτότυπον ἐν τῷ τῆς Αἰγύπτου σφίζεται θησαυροφυλακίῳ. Οἱ ἀνα χεῖρας τῶν Ῥωμαίων ὑψηλοὶ ὀρισμοὶ ἀπὸ τῆς ἱεράς ἐποχῆς τοῦ Ὁμερ-Χαττάπ ἀνακαινίζονται μέχρι τοῦδε, κατὰ διαδοχὴν παρὰ τῶν κραταιοτάτων βασιλέων 15 ἐπικυρούμενοι. Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, ἔπεται ὁ εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων ὑψηλὸς τοῦ σουλτάν Σελίμη πρώτου ὀρισμὸς νὰ εἶναι ὁ ἀληθινὸς καὶ ὀρθός, ὁ δὲ ἄλλος νὰ εἶναι ψευδεπίγραφος καὶ σφαλερός, καὶ πρὸς τούτοις ὁ τοῖς Ῥωμαίοις παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου σουλτάν Σελίμη δοθεὶς ὀρισμὸς καὶ ὁ εἰς χεῖρας τῶν Ἀρμενίων 20 εὐρισκόμενος τοῦ αὐτοῦ, ὡς λέγουσιν, ὀρισμὸς ἔχουσι βάσιν καὶ θεμέλιον τὸν τοῦ Ὁμερ-Χαττάπ ἱερὸν ἀχδινάμεν. Εἰς ὅποιον λοιπὸν γένος ἐδόθη ὁ εἰρημένος οὗτος ἱερὸς ἀχδινάμεν καὶ ὅποιον γένος ἔχει καὶ σφίζει αὐτὸν μέχρι τοῦδε, ἐκεῖνο τὸ γένος ἔπεται νὰ ἔχη ἀναντιρρήτως καὶ τὸν ἀληθινὸν τοῦ σουλτάν Σελίμη ὀρι- 25 σμὸν. Οἱ Ἀρμένιοι, ὅτι πρὸ ὀγδοήκοντα χρόνων καὶ ἐπέκεινα εὐρόντες τὸ μέσον τοῦ κάλφα τοῦ ἐπίσκοπος-καλεμίου καὶ συμφωνήσαντες μετεποίησαν τὴν λέξιν Ῥοῦμῖαν εἰς τὴν λέξιν Ἀρμενιάν, καὶ ὅτι τοιαύτη δολιοτροπία ἔβαλον εἰς χεῖρας τοιοῦτον ὀρισμὸν, καὶ ὅτι ἀπὸ τοὺς ὀρισμοὺς ὁποῦ λέγουσιν πῶς ἔχουσι οἱ μὲν 30 εἰσιν ἄκυροι, οἱ δὲ διόλου ἀσημεῖωτοι καὶ ἀνέγγραπτοι εἰς τοὺς τῶν καλεμίων κώδικας, διαλαμβάνουσιν οἱ κώδικες καὶ τὰ ἱστορικὰ τὰ περὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ προσκυνημάτων τρέξαντα καθι-

στοροῦντα καὶ διαλαμβάνοντα. Οἱ Ἀρμένιοι ἀπὸ τὸν καιρὸν τῶν
ἀειμνήστων βασιλέων τοῦ τε σουλτάν Ὅσμάν καὶ τοῦ σουλτάν
Μουσταφᾶ καὶ τοῦ σουλτάν Ἀπδούλ-Χαμίτ οὐδέποτε ἐκίνησαν
ἀγωγὴν μέχρι τοῦδε ὑπὲρ τῶν ἀκυρωθέντων τούτων ὀρισμῶν,
5 ἀλλ' εἰς τοσοῦτου καιροῦ διάστημα τὴν σιωπὴν ἐξελέξαντο.
Μία ὑπόθεσις, ὅταν οἰκειοθελεῖ τοῦ ἐνάγοντος γνώμη ἀφεθεῖσα
δὲν θεωρηθῆ εἰς ἐξήκοντα ἢ ἑβδομήκοντα χρόνων διάστημα, ἢ
τοῦ ἡμίσεος τούτων, ἢ περὶ ταύτης πλέον ἀγωγὴ κατὰ τοὺς τύ-
πους καὶ κανόνες τοῦ τε Ὑψηλοῦ Δεβλετίου καὶ τῆς ἱερᾶς κρί-
10 σεως μήτε εἰσακούεται, μήτε θεωρεῖται, ἀλλὰ μένει ὡς ἦν ἀπ'
ἀρχῆς. Ὁ ῥηθεις κανὼν καὶ τύπος ἐλπίζοντες ἡμεῖς ὅτι θέλει
φυλαχθῆ καὶ εἰς τὸ ἡμέτερον γένος ἀμετάτρεπτος καὶ ἀναλλοίω-
τος (μὲ ὄλον ὅπου διὰ πολλῶν ἰσχυρῶν ἐγγράφων εἰς τὴν πρὸ
δέκα μηνῶν γενομένην ἱεράν συνέλευσιν ἀπεδείξαμεν τὰ δίκαιά
15 μας), παρεβλέψαμεν καὶ πολλὰς ἡμῖν κατὰ καιροὺς ἐπιγενομένας
παρὰ τῶν Ἀρμενίων διαρπαγὰς καὶ καταδυναστείας, μόνον καὶ μό-
νον διὰ τὰ ἀποφύγωμεν τὰς μετ' αὐτῶν διαφορὰς καὶ λογομαχίας.
Καὶ τότε εἶχον ὁμολογήσει οἱ ἐπίτροποι μας καὶ κατὰ τὴν πρὸς
αὐτοὺς γενομένην παραγγελίαν μας εἶχον ἐκφωνήσει μετὰ μεγά-
20 λης αἰδοῦς, ὅτι εἰς ἄλλην μορφήν ἐκτὸς ἐκείνης ὅπου ἐδόθη προ-
λαβόντως μὲ τὸ νομικὸν ἰλάμιον δὲν στέργουσι, καὶ ἐπ' αὐτῶ
τούτῳ εἶχομεν δώσει εἰς τοὺς ἐπιτρόπους μας αὐτοὺς καὶ ἰδίαν
μας δουλικὴν ἀναφορὰν, ἀνενεχθεῖσαν τότε τῇ πανεκλάμπρῳ ἱερᾷ
συνελεύσει, ἵνα μήτε οἱ Ἀρμένιοι τὴν ὁμολογίαν ἐκείνην τῶν ἐπι-
25 τρώπων μας ἀρνησάμενοι μεταποιήσωσι, μήτε οἱ ἐπίτροποι μας
ἀρνησάμενοι μεταποιήσωσι, μήτε οἱ ἐπίτροποι μας ἀποδέξωνται
ἄλλον τινὰ λόγον, ἐκτὸς τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀναφορᾷ ἡμῶν περιε-
χομένων· μάλιστα δὲ τότε εἰς τὸ τέλος τῆς χρυσολογίας εἶχεν
εἰπεῖ καὶ ἐν τῶν ἐν τῇ συνελεύσει ἐνδόξων ὑποκειμένων, ὅτι οἱ
30 Ῥωμαῖοι δὲν παραιτοῦνται ἀπὸ τὸ προγεγονὸς κατὰ συγκατάθεσιν
ἐκατέρων τῶν μερῶν νομικὸν ἰλάμιον.

Τοῦ γένους οὖν ἡμῶν δι' ἄς παρὰ τοῦ Ὑψηλοῦ Δεβλετίου
ἔλαβε ὄρωρὰς κατ' ὀφειλὴν ὑπὲρ τοῦ βασιλείου ἐπευχομένου κρά-

τους και παραμυθουμένου, και περι των ειρημένων διαφορών μη-
δενός λόγου καλοῦ ἢ κακοῦ παντελῶς ἐκφωνουμένου, τῆς ἐπι-
σκευῆς τε τοῦ Καμαμὲ κατὰ τὸν ὑψηλὸν ὀρισμὸν περαιωθείσης
(καθὰ και τὰ ἐκεῖθεν ἐλθόντα ἰλάμια και μαχζάρια δηλοποιούσι),
και τῶν τοῖς Ἀρμενίοις ἐξειδιασμένων μερῶν και προσκυνητηρίων 5
τόπων ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς ἐπισκευασθέντων και εἰς χεῖρας αὐτῶν
παραδοθέντων και ἐχειρισθέντων, μετεκλήθησαν ἐν τῇ νομοκρα-
τορικῇ πάλιν αὐτῇ οἱ τοῦ γένους ἡμῶν ἐπίτροποι, πρὸς οὓς ἐν
ἰλάμιον ἐνεφανίσθη ἀνέλπιστα τοῦ πρώην καζασκέρη Ἰζετ-πεῖ, ἐν
ᾧ ἦτον ἐπιγεγραμμένη ἡ βασιλικὴ θέλησις κατὰ τὴν ἔννοιαν ἐκεῖ- 10
νην και διάληψιν· τὸ ὁποῖον, μὲ τὸ νὰ περιεῖχε και διελάμβανεν,
ὅτι εἰς μὲν τὰ προσκυνήματα νὰ εἶναι κοινῶς και οἱ Ἀρμένιοι
σύντροφοι και κύριοι, εἰς δὲ τὰ ἐξειδιασμένα αὐτοῖς μέρη ἰδίως
και μόνοι αὐτοὶ κύριοι, ὡς οἱ Ῥωμαῖοι εὐχαρίστως εἰς τοῦτο
συγκατέθεντο και ὠμολόγησαν, ἦν ἐναντίον και ὄλως διόλου ἀσύμ- 15
φωνον μὲ τὴν προλαβόντως γεγонуῖαν νομικὴν διαίτησιν και διά-
ταξιν. Πρὸς τούτοις διελάμβανεν ἔτι αὐτὸ τὸ ἰλάμιον, και κατ' αὐτὸ
και ἡ ἐπ' αὐτοῦ βασιλικὴ θέλησις, ὅτι τὰ εἰς τὴν ἐπισκευὴν τῶν
τοῖς Ἀρμενίοις ἐξειδιασμένων μερῶν και τόπων τρέξαντα ἔξοδα
λογαριασθέντα νὰ εἰσπραχθῶσιν ἀπὸ τῶν Ἀρμενίων και ἀνελλι- 20
πῶς νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὸ γένος τῶν Ῥωμαίων. Ταῦτα ὡς ἤκου-
σαν οἱ ἡμέτεροι ἐπίτροποι, ὡς ὑπὸ κεραυνοῦ βληθέντες ἔξω ἐαυ-
τῶν ἐγένοντο και ὁ νοῦς αὐτῶν ὄλως ἐξησθένησε, και μόλις ταύτην
τὴν ἀπόκρισιν, τὸ ὅτι ἀναγγελοῦσι ταῦτα τοῖς πατριάρχεις και τῷ
γένει, δοῦναι δυνηθέντες, κλαίοντες και στένοντες, θρηνοῦντες και 25
ὄδυρόμενοι ἐδήλωσαν ἡμῖν τὰ ἐκ νέου διατρέξαντα· ἐφ' ᾧ και τὸ
δυστυχεστάτον ἡμῶν γένος εἰς βαθυτάτην λύπην καταβεβύδισται
δυντως διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς θλίψεως. Τὸ ἡμέτερον γένος, ἐν ᾧ
γνωρίζει τὸν ἑαυτὸν του, ὅτι διὰ νὰ ἀποδείξη τὸ πρὸς τὸ βασι-
λειον κράτος ὀφειλόμενον σαθακάτι του προσπαθεῖ διαφόρως και 30
ἀγωνίζεται πολυτρόπως, και ὅτι διὰ τὸ ὀγοῦρι τοῦ βασιλέως του
και αὐτὴν του τὴν κεφαλὴν και ψυχὴν θύει, και ὅτι κατὰ τὰ εἰς
χεῖράς του σφζόμενα ἀληθῆ και ὑποληπτικά ἔγγραφα ἔχει ὄλα

τὰ δίκαια· καὶ ἐν ᾧ ἰξεύρει, ὅτι ὁ ζυγὸς τῆς εὐθυδικίας καὶ δικαιοσύνης τοῦ βασιλείου αὐτοῦ κράτους κατακοσμεῖ καὶ λαμπρύνει τὰ ἱερὰ κριτήρια, τὸ νὰ ἐμφραγῶσι κατὰ τοῦ δυστυχοῦς ἡμῶν γένους αἱ τοῦ ἐλέους καὶ τῶν οἰκοδομῶν πηγαί, ἐὰν προέρχεται
5 ἀπὸ ἄγνωστα εἰς αὐτὸ σφάλματα, παρακαλεῖ θερμῶς, δέεται μετὰ δακρῶν, ἵνα ὁ τοῦ αἰῶνος τούτου Σολομὼν ἐπιβλέψας εὐμενῶς ἐλεήσῃ τὸ γένος αὐτὸ βασιλικῶς, καὶ ἐπικυρώσας τὰ ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ χαζρέτι Ὁμερ καὶ τῶν μεγίστων προκατόχων του βασιλέων προνόμια τοῦ γένους τούτου ἐλευθερώσῃ τῆς τοιαύτης
10 δουλείας τοὺς ἐλευθερίαν μὴ εἰδότας δούλους καὶ σκλάβους τοῦ ἐπειδὴ τὸ νὰ πωλήσωσιν εἰς ἄλλους μὲ ἄσπρα ἐκείνην τὴν οἰκοδομήν, ὅπου εἰς τὸ εἶναι ἔφερον μὲ τοιούτου βασιλέως σπανιωτάτου καὶ δυσμιμήτου ἐν τῷ αἰῶνι βασιλικὴν ἄδειαν, εἶναι ὅλως διόλου ἐναντίον τῶν δογμάτων καὶ τῆς θρησκείας των. Ὁ εἰς τὸ
15 δεῦτερον νομικὸν ἰλάμιον τοῦ Ἰζέτ-πεϊ ἐγγεγραμμένος (πῶς οἱ Ῥωμαῖοι συγκατέθεντο) λόγος, ὅτι οὐδέποτε ἐκ τοῦ στόματος τῶν ἐπιτρόπων μας ἐξῆλθε, μαρτυροῦσι τὰ εἰς προλαβούσας συνελεύσεις πανένδοξα ὑποκείμενα, ὧν τὴν κατὰ Θεὸν μαρτυρίαν ἀποδεξάμενοι μὴ παραβλέψητε, δι' ἀγάπην Θεοῦ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως
20 κορυφήν, τὴν ἄκραν τοῦ γένους ἡμῶν καὶ ἀπαράκλητον θλίψιν. Ἀπανταχοῦ τῆς γῆς εἶναι περιαδόμενον, ὅτι ὁ τὰς ἡνίας πάντων κρατῶν καὶ τὰ ἔργα κατακοσμῶν καὶ λαμπρύνων ζυγὸς τῆς δικαιοσύνης κατέχεται καὶ κρατεῖται βασιλικῶς ἀπὸ τὰς κραταιὰς χεῖρας τῆς ἀκαταμαχήτου αὐτοῦ βασιλείας, τῆς ἐπιρροῆς τῶν δωρεῶν τῶν χα-
25 ρίτων, τῆς πηγῆς τῆς ὀρθότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης. Παρακαλοῦμεν λοιπὸν θερμῶς, δεόμεθα δουλικῶς, καθικετεύομεν δακρυρρόως, ἵνα ὁ ἐν τῇ προλαβούσῃ χρυσολογίᾳ κατὰ τὰ εἰς χεῖρας ἡμῶν πρὸ χιλίων χρόνων σωζόμενα ἀληθῆ καὶ ὑποληπτικὰ ἔγγραφα καὶ κατὰ τὸ τότε γενόμενον νομικὸν ἰλάμιον τὸ τῆς συγκαταθέσεως ἐκατέρων τῶν με-
30 ρῶν περιεκτικὸν ἐκδοθεὶς ὑψηλὸς καὶ διὰ βασιλικοῦ αὐτογράφου ἐπικυρωθεὶς καὶ εἰς πάντα τὰ καλέμια καὶ ἱερὰ κριτήρια ἐνησημειωθεὶς καὶ καταγραφεὶς βασιλικὸς ὀρισμὸς μένη καὶ πάλιν κεκυρωμένος, ἡ δὲ ἀπόφασις κεῖται παρ' ὑμῖν τοῖς ἐκλάμπροις καὶ πανενδόξοις αὐθένταις ἡμῶν.

25.

Μετάφρασις τοῦ ἐσχάτως μετὰ τὴν δευτέραν χρισολογίαν μας μετὰ τῶν Ἀρμενίων κατὰ τὸ ἱλάμιον τοῦ Ἰζέτ-πεϊ ἐκδοθέντος καὶ διὰ βασιλικῆς αὐτογράφου ἐπικυρωθέντος καὶ ἡμῖν, ὡς καὶ τοῖς Ἀρμενίοις, ἐπιδοθέντος ὑψηλοῦ βασιλικῆς ὀρισμοῦ. Τὸ ἐπ' αὐτῷ βασιλικὸν αὐτόγραφον *. Ἀποτείνεται δὲ ὁ ὀρισμὸς πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Δαμασκού καὶ πρὸς τὸν μουλλᾶν τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ πρὸς τοὺς μουφτήδαις καὶ νομοδιδασκάλους τῶν τεσσάρων μουσλιμανικῶν δογμάτων, καὶ πρὸς πάντας ἐν γένει τοὺς ἐξουσιαστάς, προκρίτους τε καὶ τελειουργοὺς ἄνδρας τῆς Ἱερουσαλήμ, ὧν ὁ λόγος ἰσχύει.

Ὁ αἰδίδιμος πρόγονός μου σουλτάν Σελίμ, ὅταν κατὰ τὸ 923-ον ἔτος ἐκυρίευσεν τὴν Ἱερουσαλήμ, ἔδωκεν εἰς τὸ γένος τῶν Ῥωμαίων ὑψηλὸν του ὀρισμὸν διὰ βασιλικῆς αὐτογράφου ἐπικυρωσμημένον, διαλαμβάνοντα περὶ τῆς προσκυνήσεως τοῦ Καμαμέ λεγομένου ναοῦ αὐτολεξεῖ οὕτως ¹. "Κατὰ τὴν κε' τοῦ μηνὸς Σεφὲρ τοῦ 923-ου ἔτους, ὅτε ἐκυρίευσεν τὴν Ἱερουσαλήμ, ὁ τότε πατριάρχης τῶν Ῥωμαίων Ἀττάλας (Δωρόθεος) λεγόμενος καὶ οἱ καλόγηροί του μετὰ τῶν λοιπῶν ὑποτελῶν ἐλθόντες καὶ προσκυνήσαντές με ἐξήτησαντο παρὰ τῆς βασιλείας μου, ἵνα τὰς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς ἀρχαίας αὐτῶν ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια καὶ λοιπὰ τῶν προσκυνήματα ἔχωσιν, ὡς τὸ ἔκπαλαι, ὑπὸ τὴν κυριότητα καὶ χρῆσιν τῶν. Κατὰ τὸν ἀγδυναμέν λοιπὸν τοῦ χαζρέτι Ὁμερ καὶ κατὰ τοὺς ὑψηλοὺς ὀρισμοὺς τῶν προπαρελθόντων βασιλέων κατὰ τὸν ἔδωκα αὐτοῖς τὸν παρόντα μου ὑψηλὸν βασιλικὸν ὀρισμὸν, καὶ προστάσσω ἵνα ὁ ῥηθεὶς πατριάρχης κατὰ τὴν διάληψιν τοῦ ἱεροῦ μου τούτου ὀρισμοῦ ἐξουσιάζῃ τὰ ἀντικρὺ τῆς θύρας τοῦ Καμαμέ πρὸς μεσημβρίαν εἰς τὴν Ἀποκαθήλωσιν ὄντα δύο μανουάλια καὶ κανδήλας, τὸ ἄνω καὶ κάτω τῶν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ τεσσάρων καμαρῶν τῶν τῆ Πατριαρχείᾳ ὑποκειμένων ἐν τῷ εἰρημένῳ τόπῳ, τὸ ἄνω καὶ κάτω τῶν ἑπτὰ καμαρῶν τῶν ἐπὶ τῆς δεσποίνης Μαρίας κειμένων, τὴν μέσσην τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ τὸ Κουβούκλιον σὺν πᾶσιν ὁμοῦ τοῖς προσκυνήμασι, τὰς ἐκτὸς τοῦ ναοῦ ἐν τῇ αὐλῇ κειμένας τρεῖς ἐκκλησίας, τὴν ἀντικρὺ τούτου ἐκκλησίαν τοῦ ἀγίου Ἰωάννου, τὴν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἐκκλησίαν

[¹ Ἀντιπάρβαλε τὴν ἐτέραν ἐρμηνείαν σελ. 290-222].

τῆς Ἑλένης, τὴν ἁγίαν Θεέκλαν, τὴν Σεϊδανάγια, τὸν Ἅγιον
Εὐθύμιον, τὴν Ἁγίαν Αἰκατερίνην, τὸν Ἅγιον Μιχαήλ, τὸν
Ἅγιον Γεώργιον, τὸν Ἅγιον Ἰωάννην μετὰ τοῦ κήπου, τὸν Ἅγιον
Βασίλειον, τὸν Ἅγιον Νικόλαον, τὸν Ἅγιον Δημήτριον, τὴν δέ-
5 σποιναν Μαριάμ, τὸν ἕτερον Ἅγιον Ἰωάννην, τὴν ἑτέραν αὐτοῦ
ἐκκλησίαν, τὸν Ἅγιον Ἰάκωβον, μοναστήριον τῶν Γκιουρτζήδων,
τὸν Ἅγιον Γεώργιον, τὸ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ κείμενον μνη-
μεῖον τῆς δεσποίνης Μαριάμ, τὴν Ἁγίαν Σιών, τὴν Φυλακὴν τοῦ
Ἰησοῦ, τὸν Οἶκον τοῦ Ἄννα, τὰ εἰς τὸν κάμπον μνημεῖά των,
10 τὸ μοναστήριον τοῦ Σταυροῦ τῶν Γκιουρτζήδων, τὸν Ἅγιον Συ-
μεών, τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Σάββα, τὸν Ἅγιον Γεώργιον ἐν
τῷ χωρίῳ Πίει-τουζάλα, τὸ Σπήλαιον ἐν Βηθλεέμ τῆς Γεννή-
σεως τοῦ Ἰησοῦ, τὰ κλειδιά τῶν κατ' ἄρκτον καὶ μεσημβριαν ἐν
τῇ ἐκκλησίᾳ δύο θυρῶν, τοὺς πέριξ δύο κήπους, τοὺς ἐλαιῶνας
15 καὶ τὰ μνημεῖά των καὶ ὅλα τὰ εἰς τὰ λοιπὰ χωρία μοναστήρια
καὶ ἐκκλησίας των, τοὺς τῷ πατριάρχῃ ὑποκειμένους Ἰβηρας,
Χαίπεσίους καὶ Σέρβους μετὰ τῶν ὑποστατικῶν καὶ ἀφιερωμά-
των τους, τοὺς μητροπολίτας καὶ καλογήρους των· νὰ παραλαμ-
βάνωσιν ἔτι τὰ κατάλοιπα τῶν ἀποθνησκόντων μητροπολιτῶν ἐπι-
20 σκόπων καὶ καλογήρων· ἔτι εἰς τὴν πόρταν τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ
εἰς τὸ Ζεμζέμ-σουγιῶ καὶ εἰς τὸ Ἀράπ-καφαρὶ καὶ εἰς τὰς σκά-
λας νὰ μὴ πληρώνωσι κουμέρκι καὶ πάτζι· καὶ ὅταν κάμνωσι
χιέσφι, νὰ μὴ δίδουν τι, ἀλλὰ νὰ εἶναι πάντῃ ἐλεύθεροι καὶ
ἀπὸ κάθε εἶδους δόσιμον ἀπηλλαγμένοι καὶ ὁ ῥηθεις πατριάρχης
25 τῶν Ῥωμαίων νὰ μὴν ἐνοχλῆται καὶ ἐπηρεάζεται ἀπὸ κανένα
ἔθνος, ἀλλὰ νὰ πρωτεύῃ ἀπὸ τὰ λοιπὰ ἄλλα ἔθνη. Οὕτως οὖν
κατὰ τὸν ἀχδινάμῃ τοῦ Ὁμερ καὶ κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τῶν παρ-
ελθόντων βασιλέων ἔδωσα ἀγῶ τὸν παρόντα μου ἱερὸν βασιλικὸν
ὁρισμόν, καὶ προστάσσω ἵνα διασφύζεται ἀπαρεργεῖρητος. Ὅστις
30 δὲ τῶν διαδόχων μου, ἢ τῶν ὑπάτων καὶ οὐλεμάδων, ἢ τῶν σου-
λεχάδων καὶ κριτῶν, ἢ μίρι-μιράνιδων καὶ μίρι-λιβάδων, ἢ τῶν
βοεβοδάδων καὶ πέι-τουλμάκιδων, ἢ τῶν σουπασίδων καὶ ζουαμά-
δων, ἢ τῶν τιμάρ-σαχαπίδων καὶ μουτεφερρικῶδων, ἢ τῶν τζαού-

σιδων και σιπαχιδων, η των γεννιτζάρων και άλλων θεραπόντων
της αὐλης μου, θελήσει να ἀνατρέψη τὸν παρόντα μου βασιλικὸν
ὄρισμόν, να εἶναι ὑπόδικος και ὑποκείμενος εἰς τὴν ὀργὴν και εἰς
τὰ βασανιστήρια τοῦ ὑψίστου Θεοῦ, ἀλλὰ διενεργοῦντες αὐτὸν να
τὸν ἀφίνωσιν εἰς χεῖράς των”. Ὡσαύτως ἐδόθη και τοῖς Ἀρμε- 5
νίοις παρὰ τοῦ αὐτοῦ προκατόχου μου ὑψηλὸς ὄρισμὸς με βασι-
λικὸν του αὐτόγραφον ἐπικεκοσμημένον, διαλαμβάνων οὕτως: “Κατὰ
τὸ 923-ον ἔτος ἐλθὼν εἰς Ἱερουσαλήμ ἐκυρίευσα αὐτὴν κατὰ τὴν
κε’ τοῦ μηνὸς Σεφέρ. Ὁ τότε γοῦν πατριάρχης τῶν Ἀρμενίων
Σερκίτζης λεγόμενος ἐλθὼν μετὰ τῶν καλογήρων και λοιπῶν ὑπο- 10
τελῶν ἐξητήσατο παρὰ τῆς βασιλείας μου, ἵνα τὰ ἔκπαλαι ὑπὸ
τὴν ἐξουσίαν του ὄντα μοναστήρια ἐκκλησίας και λοιπὰ προσκυ-
νήματα και τὰς ἐντὸς και ἐκτὸς κειμένας ἐκκλησίας και εὐκτη-
ρίους οἴκους των ἔχωσι πάλιν ὑπὸ τὴν κυριότητά των, ὡς ἀνέ-
καθεν, και ἵνα τὰ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των κατὰ τὸν ἀχθῖναμὲν τοῦ 15
χαζρέτι Ὁμερ και κατὰ τοὺς παρὰ τοῦ μέλεχ Σαλάχ-ἔδδιν ὀρι-
σμοὺς ὄντα μέρη, ἦτοι ὁ Καμαμές λεγόμενος ναός, και τὸ ἐν
Βηθλεὲμ σπήλαιον και ἡ πρὸς ἄρκτον αὐτοῦ πόλη και ἡ μεγάλη
ἐκκλησία τοῦ ἀγίου Ἰακώβου τοῦ Ζεβεδαίου, και τὸ μοναστήριον
τῆς Ἐλαίας και ἡ Φυλακὴ τοῦ Χριστοῦ και τὸ Ναπουλοῦς και 20
οἱ εἰς τὴν ἐκκλησίαν των ὑποκείμενοι ὁμόθρησκοι αὐτοῖς Χαπέ-
σιοι Κόπται και Συριάνοι ὧσιν ὑποκείμενοι τοῖς πατριάρχεις των,
και ἵνα μὴ ἐνοχλῶνται παρ’ οὐδεμιᾶς ἄλλης φυλῆς και ἔθνους.
Κατὰ τὴν παράκλησίν των λοιπὸν ἔδωκα τὸν παρόντα μου ἱερὸν
ὄρισμόν, και προστάσσω ἵνα οἱ ἐν τῇ ῥηθείᾳ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἀγίου 25
Ἰακώβου κατοικοῦντες Ἀρμενοπατριάρχαι ἔχωσιν ὑπὸ τὴν ἐξου-
σίαν των τὰς ἐντὸς και ἐκτὸς κειμένας ἐκκλησίας και μοναστήρια
και λοιπὰ των προσκυνήματα, και ἵνα ἔχωσιν ὑφ’ αὐτοὺς τοὺς
ὁμοθρήσκους των Χαπεσίους Κόπτας και Συριάνους, ἐπιθεωροῦντες
τὰς ἐμπιπτούσας αὐτῶν ἐξώσεις τε και ἀποκαταστάσεις και τὰς 30
εἰς τὰ ἀφιερώματά των ἀναγομένας ὑποθέσεις των, και ἵνα παρα-
λαμβάνωσι τὰ κατάλοιπα τῶν ἀποθανόντων μητροπολιτῶν ἐπι-
σκόπων καλογήρων ἱερέων γραμαχιῶν και λοιπῶν Ἀρμενίων, και

ἵνα μὴ παρενοχλῆ τοῦ λοιποῦ κανένα ἄλλο ἔθνος μήτε αὐτούς,
μήτε τὰς ἐκκλησίας καὶ μοναστήριά των, μήτε τοὺς ἀνέκαθεν ὑπὸ
τὴν κυριότητα τῶν Ἀρμενοπατριαρχῶν ὄντας εὐκτηρίους οἴκους
των καὶ λοιπὰ προσκυνήματά των, μήτε τὰ ὁμοθρησκα γραμάκιά
5 των· καὶ ἵνα οἱ Ἀρμένιοι καὶ οἱ πατριάρχαι των ἐξουσιάζωσι τὸ
ἐν μέσῳ τοῦ Καμαμέ Κουβούκλιον καὶ τὸ Σπήλαιον ἐν Βηθλεέμ
τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὸ κλειδί τῆς πρὸς ἄρκτον θύρας
αὐτοῦ καὶ ἔνδον τὰ τῆς θύρας τοῦ Καμαμέ δύο μανουάλια καὶ καν-
δήλας καὶ τὰς πρὸς τὴν θύραν τοῦ Κουβουκλίου καὶ ἐντὸς τούτου
10 κανδήλας των, καὶ τὰ ἅπερ καίουσι κηρία καὶ θυμιάματα· καὶ ἵνα
εἰσέρχωνται μετὰ τῶν ὁμοθρήσκων τους ἔνδον τοῦ Κουβουκλίου,
ἐπιφαινομένων ἐν τῷ Καμαμέ κατὰ τὴν θρησκείαν των τοῦ Πυρὸς
καὶ τῶν κηρῶν· καὶ ἵνα λιτανεύωσι περὶ τὸ Κουβούκλιον, καὶ ἵνα
ἐξουσιάζωσι τὸ ἄνω καὶ κάτω τοῦ ἐντὸς τῆς πύλης τοῦ Καμαμέ
15 καὶ τὰ δύο παράθυρα καὶ τὰ ἐντὸς προσκυνητήριά των καὶ τὴν
στέρναν καὶ τὴν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Καμαμέ ἐκκλησίαν τοῦ ἀγίου
Ἰωάννου καὶ τὴν ἐκτὸς τοῦ μοναστηρίου τοῦ ἀγίου Ἰακώβου πλη-
σίον αὐτοῦ κειμένην Φυλακὴν τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὰ λοιπὰ των μο-
ναστήρια καὶ νεκροταφεῖα καὶ τὰ ἐν Βηθλεέμ πλησίον τοῦ Σπη-
20 λίου ὄντα οἰκήματα καὶ ξενοδοχεῖά των, καὶ τοὺς κήπους καὶ
ἀμπελῶνας καὶ ἐλαιῶνάς των καὶ ὅλας τὰς ῥηθείσας ἐκκλησίας
καὶ μοναστήρια καὶ εὐκτηρίους οἴκους καὶ προσκυνήματά των, καὶ
τοὺς ὁμοθρήσκους αὐτοῖς καὶ γραμάκια καὶ τὰ τούτων ὑποστατικά
τε καὶ κτήματα· καὶ ἵνα μὴ παρενοχλῶνται τοῦ λοιποῦ οἱ Ἀρμέ-
25 νιοι ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ἐξουσιαστάς καὶ ἡγεμόνας καὶ τοὺς λοιποὺς
ἄλλους καὶ ἀπὸ κανένα ἄλλο ἔθνος, μήτε ὅταν εἰς τὰς ἐκκλη-
σίας των χάριν προσκυνήσεως ἀπέρχωνται, μήτε εἰς τὸ Ζεμζέμ-
σουγροῦ, μήτε εἰς τὰς πανηγύρεις των, μήτε εἰς τοὺς ἄλλους
εὐκτηρίους οἴκους των. Οὕτω καὶ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον διε-
30 νεργείσθω ὁ παρών μου ὑψηλὸς ὀρισμός. "Ὅστις δὲ τῶν διαδό-
χων μου βασιλέων, ἢ τῶν ὑπάτων καὶ ὑπερτάτων βεζυράδων, ἢ
τῶν οὐλεμάδων καὶ σουλεχάδων, ἢ τῶν κριτῶν καὶ ἡγεμόνων, ἢ
τῶν σαντζάκ-πέιδων καὶ μίρι-μιράνιδων, ἢ τῶν βοεβοδάδων καὶ

πέιτουμάλιδων, ἢ τῶν κασέμιδων καὶ τῶν ἀνθρώπων τους, ἢ τῶν σουπασίδων καὶ ζαΐμιδων, ἢ τῶν τιμάρ-σαχαπίδων καὶ μουπασίριδων, ἢ τῶν τελεσιουργῶν καὶ μουτεσαρρίφι-ἐμβάλιδων, ἢ καὶ ἄλλων τῶν ἐκ τῆς βασιλικῆς μου θεραπείας καὶ λοιπῶν ὁποιωνδηποτοῦν ὄντων, ἤθελε διασεῖσει ἢ παραχαράξει τι τῶν εἰρημένων, 5 ὁ τοιοῦτος λογιζέσθω παρὰ τῷ Θεῷ ἁμαρτωλὸς καὶ ἀνόσιος”.

Ταῦτα περιέχουσιν οἱ εἰς ἑκάτερα τὰ γένη παρὰ τοῦ ἀοιδίου σουλτάν Σελίμ δοθέντες ὑψηλοὶ ὀρισμοί, καθ’ οὓς ὄφειλον καὶ νὰ φέρονται. Ἄλλ’ ἐπειδὴ κατὰ διαφόρους καιροὺς διάφοροι συνέβησαν μεταξύ των διενέξεις καὶ διαφοραὶ περὶ τῆς προσκυνήσεως 10 τοῦ Καμαμέ καὶ διάφοροι ἐδόθησαν αὐτοῖς ἀντιφατικοὶ πρὸς ἀλλήλους ὀρισμοί, ὡσαύτως συνέβησαν μεταξύ τῶν εἰρημένων διαφοραὶ καὶ περὶ τῆς προσουβάσεως ἐν τῷ ναῷ τοῦ Καμαμέ πυρκαϊᾶς· ὅθεν ἐξεδόθη προλαβόντως (κατὰ τὸ 1224) βασιλικὸν μου αὐτόγραφον πρὸς διάλυσιν τῆς ῥηθείσης ἔριδος καὶ διαφορᾶς των. 15 Διωρίσθησαν οὖν ἐπὶ τούτῳ ἔφορος μὲν ὁ πρῶην σσεῖχουλισλάμης Δουρῆ-ζαδὲ-Σεγιδ· Ἀπδουλλᾶς εἰς τὸ προλαβὸν μουφτηλῆκί του, δαιτηται δὲ καὶ κριται ὁ Ῥούμελη-καζασκερῆ Ἰζετ-πέις, ὁ Ῥούμελη-καζασκερλικίου ἔχων βαθμὸν Χαλίλης, ὁ προπρῶην Ἀνατόλ-καζασκερῆ Μεχμέτ-Ταχίρης, συμπαραουσιαζόντων τοῦ τε προπρῶην 20 καϊμακάμη καὶ τοῦ πρῶην μὲν καϊμακάμη τότε δὲ ζαρπχανέ-έμινῆ Ἀχμέτ Σσακίρη, τοῦ νακίπη Σέγιτ· Ἀχμετ-Ζέιν-οὐλ· Ἀπιδήν, τοῦ ἐκ τῶν μουδερρисиδων φετβᾶ-έμινῆ Οὐριανῆ-ζαδὲ-Μεχμέτ· Ρασσίδη, τοῦ σσερααττζῆ Καβάλαλη Σέγιδ Σουλεϊμάνη, τοῦ νῦν ῤεῖση Μουσταφᾶ Μαχζάρη, τοῦ προπρῶην τζαούσπαση σσέ-χιρ-έμινῆ Ἰπραχίμη, τοῦ ἀποθανόντος πρῶην πείλικτζῆ Ἀχμέτ Ἀφίφη, τοῦ νῦν μὲν πείλικτζῆ τότε δὲ ἀμεττζῆ Μεχμέτ Σεϊδᾶ καὶ τῶν κχσεδᾶριδων τῶν καλεμίων. Συνελεύσεων οὖν πολλῶν 25 γενομένων καὶ τῆς μεταξύ τῶν εἰρημένων δύο ἐθνῶν διαφορᾶς μὴ διαλυθείσης, ἐσχάτως πάλιν ἐπὶ τοῦ μουφτηλικίου τοῦ ἀποθανόντος σσεῖχουλισλάμη Ὁμέρ-Λουλουση-ἐφένδη ἐπαρρησιάζθησαν εἰς τὴν συνέλευσιν οἱ ἀπὸ μέρους τῶν Ἀρμενίων κατ’ ἐκλογὴν διορισθέντες ἐπίτροποι, ἤτοι ὁ τοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ Ἀρμενοπα-

τριάρχου ἐπίτροπος Πογώσης τοῦ Κιρκόρη, ὁ Τόσιος τοῦ Καραπέτη, ὁ σαρραφλάρ-κεχαγιασῆ Καραπέτης τοῦ Κασπάρη, ὁ σαρράφ Ὁβαννέλης τοῦ Οὐζοῦν-Ἀρετούνη, ὁ σαρράφης Κιρκόρης τοῦ Κεβόρκη, ὁ σαρράφης Κασπάρης τοῦ Κεβόρκη, ὁ σαρράφης Κιλ-
5 τζόγλους Ἀντώνης τοῦ Μιχαήλ, ὁ σαρράφης Τζανίκης τοῦ Συμεών, ὁ σαρράφης Χατζαδούρης τοῦ Μαρτύρος, ὁ σαρράφης Μα-
νουέλ τοῦ Μιγκιρδίτζη, ἀντιπαρισταμένων καὶ τῶν ἀπὸ μέρους
τῶν Ῥωμαίων κατ' ἐκλογὴν διορισθέντων ἐπιτρόπων, ἦτοι τοῦ
Θεσσαλονίκης μητροπολίτου Γερασίμου υἱοῦ τοῦ Γζάννη, τοῦ Νι-
10 κομηδείας μητροπολίτου Ἀθανασίου τοῦ Ἀντωνίου, τοῦ κεχαγῆ
τοῦ πατριάρχου τῆς Ἱερουσαλήμ Ἀθανασίου τοῦ Γεωργίου, τοῦ
χαζναδάρη τοῦ πατριάρχου τοῦ εἰρημένου Καισαρίου τοῦ Ἀντωνίου,
τοῦ Δημητρίου τοῦ Μανόλη, τοῦ σαρράφη Λαμπίκη Καρα-
τζᾶ, τοῦ Γεώργη τοῦ Σελβίκη, τοῦ Χρήστου Μαυρουδῆ, τοῦ Ἀνα-
15 νίου τοῦ Κυριάκου, τοῦ Ἀνέστη Παρασκευᾶ, τοῦ Θεοδόση τοῦ
Σταμάτη, τοῦ Παναγιώτου τοῦ Θεοδωρῆ. Κατὰ τὴν ἀγωγὴν λοι-
πὸν τῶν Ἀρμενίων, τὴν πρὸς τὸ ὑπέρλαμπρον κράτος τῆς βασι-
λείας μου ἀνενεχθεῖσαν, ἔκαμαν οἱ ῥηθέντες διαιτηταὶ καὶ κριταὶ
ἰλάμι, ὅτι περὶ τῆς ἐπίσης παρ' ἑκατέρων τῶν ἔθνων προσκυνή-
2) σεως τοῦ Καμαμέ κατὰ τὴν ἐκάστου θρησκείαν, ἐπὶ συμφωνίᾳ
τοῦ προτιμᾶσθαι τὸν πατριάρχην τῶν Ῥωμαίων, ὁμοίως καὶ περὶ
τῆς ἰδίως προσκυνήσεως τῶν ἐκτὸς τοῦ Καμαμέ ἐκάστῳ γένει
ἐξειδιασμένων καὶ ὀνομαστὶ καταγεγραμμένων μερῶν καὶ τόπων κατὰ
τὴν ἀνάκαθεν ἐκάστου ἰδιοκτησίαν, δὲν εἶναι μεταξύ των καμμία
25 ἔρις καὶ λογομαχία, μὲ τὸ νὰ διαλαμβάνωνται ῥητῶς εἰς τοὺς
ὡς βάσεις θεωρουμένους καὶ κατὰ τὸν εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων
φανέντα ἱερὸν ἀχδινάμεν τοῦ δευτέρου χαλιφῆ Ὁμερ Ἰλφαροῦκ
δοθέντας τοῖς τε Ῥωμαίοις καὶ Ἀρμενίοις ὑψηλοὺς ὀρισμούς τοῦ
ἀοιδίμου σουλτάν Σελίμ, τοῦ κατὰ τὸ εἰρημένον ἔτος τοὺς ἱεροὺς
30 ἐκείνους τόπους κυριεύσαντος· ἦν δ' ἐπίμαχον καὶ διαφιλονεικού-
μενον τὸ περὶ τῆς ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἐξειδιασμένης κατοικίας των.
Ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τούτου ῥητῶς περιέχεται εἰς τοὺς ἀνά χεῖρας
ἐκάστου γένους ἱεροὺς ὀρισμούς, στέργουν ἑκάτερα τὰ γένη νὰ

ἐξουσιάζωσιν ἰδιοκτῆτως τὰ ἀπὸ ἀλώσεως προσδιωρισθέντα αὐτοῖς ἐντὸς τοῦ Καμαμέ μέρη καὶ κατοικίας. Μένουσιν οὖν δύο ἄλλα διαφιλονεικούμεναι ὑποθέσεις, ὧν ἡ μὲν ἐστὶ τὸ περὶ Χαπίεσιών Κοπτῶν καὶ Σύρων (περὶ ὧν ἐναγόντων τῶν Ἀρμενίων, ὅτι ἀνέκαθεν αὐτοῖς ἦσαν, ὡς ὁμοθρήσκους, ἐξειδιασμένοι καὶ ὑποκείμενοι, 5 καὶ ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ τὸ ἀρχαῖον καὶ παρὰ τὸν ὄρισμὸν ζητοῦσι νὰ ἐξειδιάσωσιν αὐτοὺς ἑαυτοῖς, ἐδόθη αὐτοῖς ἀπόκρισις, ὅτι τὸ περὶ γραμακιῶν ἐπάναγκες εἶναι νὰ ἀνατεθῆ δι' ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ εἰς τὸν μουλλᾶν τῆς Ἱερουσαλήμ, ἵνα ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτο ἐξακριβώσας διαιτήσῃ καὶ διατάξῃ κατὰ τὸ ἀρχαῖον, ὡς τῶν ῥηθέντων γραμακιῶν χάριν προσκυνήσεως εἰς Ἱερουσαλήμ ἀπερχομένων καὶ ὡς ἀπόντων ὅλως ἀπὸ τῆς συνελεύσεως), ἡ δὲ τὸ περὶ ἐπισκευῆς τοῦ Καμαμέ, περὶ ἧς ἐναγόντων τῶν Ἀρμενίων, ὅτι διὰ τὸ ἔχειν αὐτοὺς ἔνδον τοῦ ῥηθέντος Καμαμέ ἴδια μέρη καὶ κοινά, ἅτινα ἐν τῇ προσυμβάσει πυρκαϊᾷ ἐπυρπολήθησαν, ἔπεται 15 νὰ ἐπισκευάσωσιν ἐκεῖνα, τὰ μὲν κοινὰ ἐπίσης καὶ κοινῶς, τὰ δὲ ἴδια καὶ μόνοις αὐτοῖς ἐξειδιασμένα ἰδίως, ἐδηλώθη αὐτοῖς, ὅτι ἐπειδὴ τὸ περὶ ἐπισκευῆς κεφάλαιον ἐξήρτηται μόνον καὶ μόνον ἀπὸ τὴν αὐτοκρατορικὴν μου βουλὴν καὶ θέλησιν, οὐδεὶς τε ἄλλος εἰς τοῦτο ἐπιμίγνυται οὐδὲ μετέχει, ἀνατίθεται ἡ βασιλεία μου 20 τὸ περὶ ἐπισκευῆς χρείας τυχούσης εἰς ὅτινα τῶν ὑποτελῶν μου θέλει καὶ βούλεται. Ὅθεν, ἐπεὶ ἀνετέθη ἤδη εἰς τὸ γένος τῶν Ῥωμαίων ἡ τοῦ Καμαμέ ἐπισκευή, καὶ ἐπεὶ ἐγένετο ἅπασα ἡ τούτου ἀνοικοδόμησις δι' αὐτῶν, δὲν ἔπεται κανένα ἄλλο ἔθνος νὰ παρενοχλῆ, νὰ περιορίζῃ καὶ ἐξουσιάζῃ τὰ εἰς ἑκάτερα τὰ γένη 25 ἀνέκαθεν ἐξειδιασθέντα μέρη. Τούτων τοίνυν ἀπάντων ἀκριβῶς καὶ εἰς τὰ δύο γένη δηλοποιηθέντων καὶ φανερωθέντων ὠμολόγησαν, εὐχαριστήθησαν καὶ ἐδέχθησαν οἱ ῥηθέντες ἐπίτροποι ἑκάστου γένους, ἵνα ἐξουσιάζωσιν ἑκάτερα τὰ γένη τὰ μὲν κοινὰ μέρη κοινῶς, τὰ δὲ ἴδια ἰδίως, καὶ ἐν γένει νὰ φέρωνται κατὰ τοὺς ἀνά 30 χεῖρας αὐτῶν ἱεροὺς ὀρισμοὺς τοῦ ῥηθέντος σουλτάν Σελίμ, τοῦ ἀλωτοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ οὕτω διελύθη ἡ μεταξὺ των ἕρις καὶ φιλονεικία. Αὐτὸ λοιπὸν τὸ ἰλάμι ἐνεφανίσθη εἰς τὸ κράτος μου,

ἐφ' οὗ ἐπεγράφη καὶ βασιλικὸν μου αὐτόγραφον ἔχον οὕτω· "Ἄβτη ἢ ὑπόθεσις διευθετηθήτω κατὰ τὸ παρὸν ἰλάμι, καὶ δοθήτωσαν εἰς ἑκάτερα τὰ γένη ὀρισμοὶ ἐπικυρωτικοὶ τῶν ἀνά χεῖρας ἐκάστου γένους σωζομένων ἱερῶν ὀρισμῶν τοῦ ἀοιδίμου προκατόχου μου σουλτάν Σελίμ, περιέχοντες ἐν ἑαυτοῖς αὐτολεξεὶ καὶ τοὺς ἰδίους ὀρισμοὺς καὶ τῆς διαδικασίας τὸν τρόπον καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἰλαμίου, καὶ ἐκδοθέντες καταγραφῆτωσαν εἰς ὅλα τὰ καλέμια τοῦ ἰλαμίου καὶ κριτήρια". Ἐφ' οὗ καὶ ἐξεδόθη ἀπὸ τοῦ Διβάνι-χουμαγζοῦνί μου ὑψηλός μου ὀρισμὸς κατὰ τὸ ῥηθὲν ἰλάμι, καὶ 10 ἐδόθη ὁ παρὼν εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων. Ὅθεν εἶναι ἀπότομος βασιλική μου βούλησις, ἵνα, ὡς βάσεων ἐκλαμβανομένων τῶν εἰς χεῖρας ἑκατέρων τῶν μερῶν ἱερῶν ὀρισμῶν τοῦ ἀοιδίμου σουλτάν Σελήμη, ἐκτελῶνται τὰ ἐν τῷ εἰρημένῳ ἰλαμίῳ, καὶ ἵνα ἑκάτερα τὰ γένη ἐξουσιάζωσι τὰς κατοικίας καὶ προσκυνητήριά των, τὰ μὲν 15 κοινὰ κοινῶς, τὰ δὲ ἴδια ἰδίως, ὡς καὶ ἀνέκαθεν, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς μηδεμίᾳ ἔρις καὶ φιλονεικία κατ' οὐδένα τρόπον μεταξὺ τῶν δύο γενῶν περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως ἀναφυσίτω· εἰ δὲ καὶ τολμηθῆτι τοιοῦτον, μὴ εἰσακουέσθω, ἀλλ' ὁ κατὰ τὸ ἰλάμιον ἐκδοθεὶς οὗτός μου ὑψηλός ὀρισμὸς διενεργείσθω. Ἐδόθη δὲ ὡσαύτως καὶ 20 τοῖς Ἀρμενίοις ἄλλος ὑψηλός μου ὀρισμὸς, σύμφωνος τούτῳ, περιεκτικὸς τοῦ τε ὀρισμοῦ τοῦ προκατόχου μου ἀοιδίμου σουλτάν Σελήμη καὶ τοῦ εἰρημένου ἰλαμίου, καὶ κατεγράφησαν εἰς τοὺς κώδικας τῶν καλεμίων καὶ κριτηρίων. Αὐτὸ τοῦτο λοιπὸν πληροφορούμενοι καὶ ὑμεῖς οἱ ἀνωτέρω ῥηθέντες, ὁ βεζύρης, ὁ καδῆς, 25 μουσελήμης καὶ οἱ λοιποί, ἀφ' οὗ καταγράψητε τὸν παρόντα μου ὑψηλὸν ὀρισμὸν εἰς τὸν κώδικα τοῦ κριτηρίου τῆς Ἱερουσαλήμ, θέλει τὸν ἐγχειρίσετε εἰς τοὺς Ῥωμαίους, προσέχοντες καλῶς εἰς τὸ νὰ ἐνεργῆται ἀπαραβάτως. Τῷ ἄσκη' ἔτει, κατ' ἀρχὰς μηνὸς Μουχαρρεμίου.

26.

30 Μετάφρασις τοῦ ἱεροῦ αὐτογράφου τοῦ θεοστηρίκτου κράτους, δι' οὗ χαρίζεται καὶ ἡμῖν τὴν ἐν τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Τάφῳ λειτουργίαν, ὡς καὶ πρότερον.

Ἐπεξεργαζομένης ἐπιμελῶς τῆς ἐννοίας τοῦ παρόντος ἡμετέ-
του βασιλικοῦ ὀρισμοῦ καὶ τῆς ἡμετέρας προσταγῆς καὶ ἀκριβοῦς

θελήσεως παρατηρουμένης, θέλει γένη φροντίς εἰς τὸ νὰ ἀποβλη-
θῶσι καὶ νὰ καθαιρεθῶσιν ὅσα νεοφανῆ ἐτέθησαν παρὰ τῶν Φράγ-
κων ἐναντίον τῶν ἐσχάτως τε καὶ προλαβόντως ἐκδοθέντων ὀρι-
σμῶν· οὐδεὶς δὲ ἀντιφερόμενος τοῖς ὑψηλοῖς μου ὀρισμοῖς, τοῖς δο-
θεῖσι τῷ γένει τῶν Ῥωμαίων (οἷτινες εἰσὶν ὑποτελεῖς καὶ ὑπή- 5
κοοι τοῦ Ὑψηλοῦ μου Δεβλετίου) νὰ μὴν ἤθελεν ἐμποδίσει αὐτοὺς
ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκτελῶσι τὸ ἀγινί των καὶ νὰ κάμωσι κουδᾶσι (ὃ ἔστι
λειτουργίαν) εἰς τὸ μέρος τὸ νομιζόμενον παρ' αὐτοῖς Τάφος τοῦ
Ἰησοῦ. Ἐχέτω οὖν ἐς αἰεὶ κῦρος ὁ ὑψηλός μου ὀρισμός.

Μετάφρασις τοῦ ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ.

10

Ἡμέτεροι Σαμ-βαλησί, μουλλᾶς τῶν Ἱεροσολύμων, μουφτῆ-
δες τῶν τεσσάρων δογμάτων, μουσελήμ καὶ ἀπαξάπαντες ζαπίται
καὶ πρῶτιστοι τῶν κατοίκων, φθάσαντος τοῦ παρόντος βασιλακοῦ
ὑψηλοῦ ἡμῶν ὀρισμοῦ γνωστὸν ἔστω ὑμῖν, ὅτι, ἐπειδὴ ἔφθασεν
ἤδη εἰς τὸ βασιλικὸν ἡμῶν κατώφλιον ἰλάμι καὶ μαχζᾶρι, περιέ- 15
χοντα ὅτι οἱ κατὰ τὰ Ἱεροσόλυμα ὡς μουσαφίριδες κατοικοῦντες
καλόγηροι Φράγκοι πρὸ ἑκατὸν ἤδη χρόνων μετακομίσαντες ἀπὸ
τὴν Εὐρώπην μεγάλα ὄργανα, μ' ὄλον ὀποῦ ἠθέλησαν νὰ βάλω-
σιν αὐτὰ ἐν τῷ ναῷ, ἀλλὰ τότε ἀντιστάσεως γενομένης παρὰ τε
τῶν ἔχλι-ἰσλάμιδων καὶ ραχγάδων, τόσον διὰ τὸ βροντόφωνον αὐ- 20
τῶν, ὅσον καὶ διὰ τὸ ὅτι δὲν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ εἰσάγων-
ται ἐν τῷ ναῷ νεοφανῆ πράγματα, εἶχον μένει ἀνεέργητα ἐν τῇ
ἐκκλησίᾳ τῶν Φράγκων· προλαβόντως δὲ εἰς τὴν συμβᾶσαν πυρ-
καϊάν τοῦ ναοῦ, μὲ τὸ νὰ ἐπυρπολήθησαν τὰ ἔκπαλαι ἐν αὐτῷ μι-
κρὰ ὄργανα, ἐζήτησαν οἱ διαληφθέντες Φράγκοι μετὰ τὸν ἀνα- 25
καινισμόν τοῦ ναοῦ νὰ στήσωσι τὰ ἀνωτέρω μεγάλα ὄργανα· ἐμπο-
δίσθησαν δὲ τοῦ τοιοῦτου σκοποῦ αὐτῶν διὰ πουργουρουλδίου τοῦ
βαλῆ τῆς Σαΐδας Σουλεϊμάν-πασσα τότε Σαμ-βαλησί. Ἄλλ' ἐσχά-
τως, ἐπὶ ἡμερῶν τοῦ θανόντος Σαμ-βαλησί Σουλεϊμάν-πασσα,
ἀνεπέωσαν αὐθις τὴν προτέραν αἵτησίν των· δι' ὃ, τέλος πάντων, 30
τὸ γένος τῶν Ῥωμαίων συγκατένευσεν εἰς τὸ νὰ στηθῶσι τὰ ὄρ-
γανα ἐπὶ συμφωνίᾳ τοῦ νὰ ἀφαιρεθῶσι περὶ τοῦ ἑκατὸν πενή-
χοντα σύριγγες καὶ νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ φωνή των μὲ ἐκείνην τῶν

πυρποληθέντων μικρῶν ὀργάνων, καὶ οὕτω δοθείσης ἀδείας καὶ
παρὰ τοῦ ἀποθανόντος Σουλεϊμάν-πασσα εὐχαριστήθησαν ἀμφοτέρα
τὰ μέρη καὶ ἠκολούθει τὸ πρᾶγμα τοιουτοτρόπως μέχρι τοῦδε.
Ἦδη δὲ οἱ καλόγηροι Φράγχοι ὄχι μόνον ὑψωσαν τὴν φωνὴν τῶν
5 ὀργάνων, προσθέσαντες τεσσαρακονταεπτὰ σύριγγας εἰς τὰς πρότε-
ρον ἀφαιρεθείσας, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ναῷ αὐτῷ ἐσήκωσαν τὴν ἔμ-
προσθεν τῆς θύρας τοῦ Τάφου τοῦ Ἰησοῦ κειμένην εἰκόνα των καὶ
ἀντ' αὐτῆς ἔθεντο ἑτέραν εἰκόνα ὑπερμεγέθη. Εἰδοποιηθείσης οὖν
τῆς ἱερᾶς κρίσεως, ὅτι ταῦτα πάντα γίνονται αἷτια εἰς τὸ νὰ δια-
10 σπαρῆ τὸ γένος τῶν Ῥωμαίων, μετεκαλέσθησαν ἀμέσως δραγου-
μάνοι τῶν Φράγκων παρὰ τῆς ἱερᾶς κρίσεως καὶ ἐδηλώθη αὐτοῖς,
ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον δὲν εἶναι δεκτοὶ οἱ τοιοῦτοι νεωτερισμοί,
καὶ τοῖς ἐδόθη παραγγελία τὸ νὰ ἐπανέλθῃ κατὰ τὸ παλαιὸν τό-
τε περὶ ὀργάνων καὶ τὸ περὶ εἰκόνας κεφάλαιον. Μὲ τὸ νὰ ἔδει-
15 ξαν ὅμως τρόπους παρακοῆς οἱ ῥηθέντες καλόγηροι, ἀνηγγέλθη ἡ
ὑπόθεσις παρὰ τοῦ γένους τῶν Ῥωμαίων, καὶ προλαβόντως καὶ
ἐσχάτως, τῷ Σάϊδα-βαλησί, ὡς μὴ φθάσαντος σοῦ τοῦ Σαῦμ-βα-
λησί μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἰς τὸ Σαῦμι· ἐφ' ᾧ καὶ ἐστάλη
ἀπὸ μέρους αὐτοῦ μουπασσίρης καὶ δύο πουργουρουλδία, διὰ νὰ
20 ἐμποδισθῶσι καὶ νὰ ἐξαλειφθῶσι διόλου οἱ ῥηθέντες νεωτερισμοί,
ὡς ἀντικείμενοι τῶν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων σφζομένων ὑψη-
λῶν ὀρισμῶν. Συγχρόνως δὲ ἐφανερῶθη ἡ ὑπόθεσις πολλάκις καὶ
ὡς ἔδει τοῖς καλογέροις τῶν Φράγκων· ἀλλ' αὐτοὶ ἐπέμενον πάλιν
εἰς τὴν προτέραν παρακοήν, δεικνύοντες διαφόρους βαρβαρότητας
25 καὶ σκληροτραχηλίας. Ὅθεν ἐστάλησαν εἰς τὸν ναὸν ὃ τε παρὰ
τοῦ διαληφθέντος πασσαῦ μουπασσίρης καὶ οἱ παρὰ τοῦ μουλλᾶ καὶ
μουσελήμη τῶν Ἱεροσολύμων διωρισμένοι, μετὰ καὶ τῶν λοιπῶν
ῶν ἔδει· οἵτινες ἐσήκωσαν τὴν ῥηθείσαν μεγάλην εἰκόνα καὶ ἀντ'
αὐτῆς ἔθεντο τὴν παλαιάν, ἀπέσπασαν δὲ καὶ τὰς προστεθείσας
30 εἰς τὰ ὄργανα τεσσαρακονταεπτὰ σύριγγας. Ταῦτα πάντα ἀνηγγέλ-
θησαν ἡμῖν διὰ τῶν ἤδη ἐλθόντων μαχζαρίων καὶ Ἰλαμίων καὶ
διὰ ταχριρίου τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριάρχου τῶν Ἱεροσο-
λύμων, ἐν οἷς παρακαλεῖται προσέτι τοῦ νὰ ἐκδοθῆ ὑψηλὸς ὀρι-

σμός διορίζων τοῦ νὰ παύσωσιν οἱ ῥηθέντες Φραγκοκαλόγηροι ἀπὸ τὰς τοιαύτας ἐπηρεάσεις καὶ ἐνοχλήσεις, ὡσάν ὁποῦ ζητοῦσι νὰ ἐμποδίσωσι τὸ γένος τῶν Ῥωμαίων ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκτελῆ κουδάσι (λειτουργίαν) εἰς τὸ μέρος τὸ λεγόμενον Τάφος τοῦ Ἰησοῦ. Ἐξεταχθέντων λοιπὸν τῶν καϊδιῶν εὐρέθη, ὅτι προλαβόντως μὲ τὸ νὰ 5 ἐφανέρωσε τὸ γένος τῶν Ῥωμαίων, πῶς οἱ Φραγκοκαλόγηροι ἀπέναντι τοῦ παρὰ τοῦ Ὁμερ-Ἰπνι-Χατάπ δοθέντος ἀχδιναμὲ καὶ ἀντιβαίνοντες τοῖς διὰ βασιλικῶν αὐτογράφων τῶν ἐνδόξων προγόνων μου ἐκδοθεῖσιν ὑψηλοῖς ὀρισμοῖς ὄχι μόνον ἐξουσίασαν δυναστικῶς τὸν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ τουρπέν, τὸν ὁποῖον καὶ ἐσέκαπασαν ἀνωθεν, ἐναντίον τοῦ ἀγινίου των, καὶ παρὰ συνήθειαν ἔθεντο ἀντικρυς αὐτοῦ ἄλυσσον μὲ κανδήλας καὶ ὄργανα μεγάλα πρὸς βορρᾶν, ἀλλ' ἔκαμαν πρὸς τούτοις καὶ πολλὰς καινοτομίας εἰς διάφορα ἄλλα μέρη, ἐκρίθησαν καὶ τὰ δύο διαφερόμενα μέρη εἰς τὸ βασιλικὸν μου Διβάνι, ἔμπροσθεν τῶν ἡμετέρων βεζυράδων καὶ 15 καζασκερίδων· καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀπαίτησις τῶν Φράγκων ἦτον ἀνυπόστατος καὶ αὐτόχρημα πονηρία, ἐξεδόθησαν μετὰ τὴν κρίσιν δύο ὑψηλοὶ ὀρισμοὶ ἐπικυρωτικοὶ τῶν προλαβόντως ἐκδοθέντων. Μετὰ ταῦτα, ἐν ᾧ δὲν συγχωρεῖται ἡ ἀναθεώρησις μιᾶς κρισολογίας προαποφασισθείσης εἰς τὸ βασιλικὸν μου Διβάνι, οἱ Φραγκοκαλό- 20 γηροι οὐδόλως πειθόμενοι ἐκίνησαν αὐθις διενέξεις, ζητοῦντες νὰ κάμωσι κουδάσι ἐναντίον τῶν βασιλικῶν ὀρισμῶν καὶ τοῦ ἀγινίου των· ἔθεντο δὲ πρὸς τούτοις καὶ κανδήλῆρια μὲ κηρία καὶ εἰκόνας καὶ σταυρὸν καὶ ἄλλας καινοτομίας διεπράξαντο. Αὐτῶν δὴ τούτων δηλωθέντων αὐθις παρὰ τοῦ γένους τῶν Ῥωμαίων ἐξεδόθη βασιλικὸς ὀρισμός, γεγραμμένος τῷ χιλιοστῷ ἐνενηκοστῷ ἐνάτῳ περὶ τὰ τέλη τοῦ Τζεμάζελ-αχίρ καὶ ἐπιγεγραμμένος μὲ αὐτοκρατορικὸν αὐτόγραφον, ἐντελλόμενος τοῦ νὰ ἀφαιρεθῶσιν αἱ γυνόμεναι καινοτομίαι καὶ νὰ παύσωσιν οἱ Φραγκοκαλόγηροι ἀπὸ τοῦ νὰ μάχωνται ζητοῦντες τοῦ νὰ κάμωσι κουδάσι, ὡσάν ὁποῦ ἡ πόλις Ἱερουσαλήμ μετὰ τῶν πέριξ αὐτῆς εἶναι κληρονομικὸν κτῆμα τῆς ἡμετέρας βασιλείας, κυριευθὲν διὰ τοῦ ξίφους τῶν ἐνδόξων προγόνων μου, καὶ τὰ ἐντὸς καὶ τὰ ἔξω τοῦ ναοῦ προσκυνητήρια 30

δὲν ἀφιερῶθησαν, οὔτε κατὰ κυριότητα ἐδόθησαν ἢ εἰς τὸ ἐν ἧ
εἰς τὸ ἄλλο μέρος, ἀλλὰ τοῖς μὲν ὑποτελεσίην ὑπηκόοις ἐδόθη ἄδεια
τοῦ νὰ προσκυνῶσι τὰ εἰρημμένα μέρη καὶ νὰ ἐκτελῶσι τὸ ἀγίνι
των, εἰς δὲ τοὺς Φράγκους κατ' ἔλεος καὶ χάριν ἐδόθησαν μετὰ
5 παρέλευσιν καιροῦ σενετία νὰ ἐκτελῶσι μόνον τὸ ἀγίνι των εἰς
τινα μέρη καὶ νὰ πράττωσιν ἄλλα τινά, οἷον τὸ νὰ βάλλωσι καν-
δηλάς καὶ τὸ νὰ εὐτρεπίζωσιν. Ἄλλ' αὐτοὶ ἐξειδιασθέντες ἔπειτα
τὰ μέρη, εἰς ἃ τοῖς ἐδόθη ἄδεια προσκυνήσεως καὶ ἐκτελέσεως
ἀγινίου, οὐχὶ μόνον ἐμπόδισαν τοὺς Ῥωμαίους ἀπὸ τοῦ νὰ προ-
10 σκυνῶσι καὶ νὰ ἐκτελῶσι τὸ ἀγίνι των, ἀλλ' ἠθέλησαν καὶ ἐπεμ-
βαίνουσι καὶ εἰς τὰ μέρη, τὰ ὁποῖα εὐρέθησαν ἀνεκαθεν εἰς χεῖ-
ρας τῶν Ῥωμαίων, ὄντα ἰδιὰ των προσκυνήματα. Δηλωθέντων λοι-
πῶν τούτων πάντων ἀπὸ μέρους τῶν Ῥωμαίων, ἐξεδόθη καὶ ἕτε-
ρος ὑψηλὸς μου ὀρισμὸς, ἐπιβεβαιωμένος μὲ βασιλικὸν μου αὐτό-
15 γραφον καὶ γεγραμμένον περὶ τὰ τέλη τοῦ Ῥετζεπίου τοῦ χιλιο-
στοῦ διακοστοῦ εἰκοστοῦ τρίτου ἔτους, πρὸς ἀνακαινισμόν τῶν προεκ-
δοθέντων καὶ διὰ βασιλικῶν αὐτογράφων ἐπιβεβαιωθέντων διεξοδι-
κῶν ὀρισμῶν ἐν ᾧ ὑψηλῶ ὀρισμῶ διορίζεται, ὅτι διὰ νὰ παύσουσι αἱ
διενέξεις, τὸ μέρος ὑπερ νομίζεται Τάφος τοῦ Ἰησοῦ νὰ εἶναι προ-
20 σκυνητήριον ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, εἰς δὲ τὰ λοιπὰ μέρη νὰ προ-
σκυνῆ ἕκαστος ἄνευ ἐριδος καὶ νὰ ἐκτελῶσι τὸ ἀγίνι των, χωρὶς
νὰ ἐπηρεάζῃ ὁ εἰς τὸν ἄλλον ἐναντίον τῆς παλαιᾶς τάξεως καὶ
συνηθείας. Ἐπειδὴ λοιπὸν πάντα τὰ ἀνωτέρω ἐφάνησαν καταγε-
γραμμένα εἰς τοὺς κώδικας τοῦ καλεμίου τοῦ βασιλικῆ μου Δι-
25 βανίου, καὶ ἐπειδὴ κατὰ πάντα λόγον εἶναι ἐναντίον τῆς ἡμετέ-
ρας αὐτοκρατορικῆς θελήσεως τὸ νὰ ἐνοχλῶνται οἱ ὑποτελεῖς ὑπή-
κοοι τῆς κραταιᾶς βασιλείας μου ἀπὸ μέρους τῶν ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ
ὡς μουσαφίριδων κατοικούντων Φράγκων μὲ τοιαύτας καινοτομίας,
ἐναντίον τοῦ ἀγινίου των καὶ τῶν ἔκπαλαι σφζομένων βασιλικῶν
30 ὀρισμῶν, καὶ μάλιστα μὲ κινήματα δι' ὧν πάσχουσιν οἱ ῥηθέντες
Φράγκοι νὰ τοὺς ἐμποδίζωσιν ἐναντίον τῆς παλαιᾶς τάξεως ἀπὸ
τοῦ νὰ κάμωσι κουδάσι (λειτουργίαν) ἐν τῷ τόπῳ τῷ νομιζομένῳ
Τάφῳ τοῦ Ἰησοῦ, ἀποφαινόμεθα βασιλικῶς, ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς νὰ

μὴν ἤθελον ἐπιτραπῆ οὐδόλως αἱ τῶν καλογήρων Φράγκων τοι-
αῦται καινοτομῖαι, ἀλλ' ἀμέσως νὰ σηκωθῶσι καὶ νὰ ἀνατραπῶσι
πρὸς δὲ νὰ ἐμποδισθῆ διόλου ἢ ἐνόχλησις αὐτῶν πρὸς τοὺς Ῥω-
μαίους περὶ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ λεγομένου κουδασσ-ἀγινίου των ἐν
τῷ εἰρημένῳ τόπῳ. Δι' ὃ καὶ ἐξεδόθη ἡμέτερον βασιλικὸν αὐτό-
γραφον, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐγένετὸ ἐπίτηδες ὁ παρῶν ἔντονος ὑψη-
λὸς ὀρισμός, ἐπιγεγραμμένος μὲ αὐτοκρατορικὸν μου αὐτόγραφον,
πρὸς ἐμπέδωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τοῦ πράγματος. Ὅθεν ὑμεῖς ὅ τε
πασσᾶς, μουλλᾶς, μουφτίδες καὶ λοιποὶ, γινώσκοντες ὅτι κατ' οὐδένα
τρόπον δὲν στέργομεν τὸ νὰ ἐπηρεάζωνται οἱ τῆς κραταιᾶς καὶ αἰδίου
βασιλείας μου ὑποτελεῖς ὑπήκοοι, εἴτε παρὰ τῶν ἐν τῇ ἐπικρατεία
μου ὡς μουσαφίριδων κατοικούντων Φράγκων, εἴτε παρὰ τινος ἄλ-
λῃ, καὶ ὅτι ἀπαιτοῦμεν μάλιστα μετ' ἐπιμονῆς τὸ νὰ ὑπερασπί-
ζωνται ὑπὸ τῆς σκιάς τοῦ δένδρου τοῦ βασιλικῷ μου ἐλέους, ἂν
εἰς τὸ ἐξῆς οἱ Φραγκοκαλόγηροι μὴ εὐχαριστούμενοι εἰς τὰ πρὸς
αὐτοὺς δαφιλῶς συγχωρηθέντα ἤθελαν τολμήσει αὐθις νὰ καινο-
τομήσουν ἐναντίον τοῦ ἔκπαλαι ἐκτελουμένου ἀγινίου των καὶ τῶν
μέχρι τοῦδε δοθέντων σενετίων καὶ ὑψηλῶν ὀρισμῶν, ἐπιβεβαιω-
μένων μὲ βασιλικά αὐτόγραφα, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ βλάψουν τοὺς
ὑποτελεῖς ὑπήκοους τῆς βασιλείας μου, προσέχετε μεγάλως νὰ
σηκώσετε ἀμέσως τὰς καινοτομίας αὐτῶν, νὰ ἀποβάλητε τὰς πα-
ραλόγους καὶ ἐναντίον τῇ παλαιᾷ τάξει ἐπηρεάσεις των, εἰς τὸ νὰ
ἐκτελῶσιν οἱ Ῥωμαῖοι τὸ κουδάσι εἰς τὸ μέρος τὸ λεγόμενον Τά-
φος τοῦ Ἰησοῦ, καὶ νὰ ἐμποδίζητε κάθε ἄλλας ἐνοχλήσεις των
ἐναντίον τῶν προσταγῶν μου· ἀπέχετε δὲ εἰς ἄκρον τοῦ νὰ ἐπι-
τρέπετε νὰ γίνηται τὸ παραμικρότερον κίνημα ἀπέναντι τῶν βα-
σιλικῶν μου παραγγελιῶν καὶ προσταγῶν. Φθάνοντος οὖν τοῦ ἐπί-
τηδες ἐκδοθέντος παρόντος ὑψηλοῦ ἡμῶν ὀρισμοῦ θέλετε ἐνεργή-
σει τὰ ἐν αὐτῷ περιεχόμενα κατὰ χρέος τῆς εὐπειθείας καὶ ὑπο-
ταγῆς. Οὕτω γινώσχετε καὶ πείθεσθε τοῖς ἡμετέροις παραγγέλμα-
σιν. Ἐπει ἀσλβ', περὶ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς Ζιλκαδέ. 5 10 15 20 25 30

27.

Μετάφρασις τοῦ ὑψηλοῦ ἱεροῦ βασιλικοῦ αὐτογράφου καὶ ὀρισμοῦ περὶ τῆς ἐκκλησίας τῶν Ποιμένων, ὅτι ἡμετέρα ἦν καὶ τοῦ λοιποῦ ἔστω καὶ ὄχι τῶν Φράγκων, ἀδίκως κατεχόντων.

- 5 Τὴν ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ πλησίον τοῦ χωρίου Σέιτ-σαχοῦρ Ἰλκασάρα λεγομένου κειμένην ἐκκλησίαν μὲ τὰ περὶ αὐτήν, καίτοι ἀπ' ἀρχῆς οὖσαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων, οἱ Φραγκοκαλόγηροι ὁμῶς πρὸ χρόνων τινῶν δολίῳ τρόπῳ κατακρατήσαντες ἐκυρίευσαν αὐτῆς· ἐν ᾧ δὲ περὶ τούτου ἐκρισολογοῦντο ἐκάτερα τὰ μέρη
- 10 εἰς τὸ ἱερὸν κριτήριον, ἐπρότειναν οἱ Φράγκοι, ὅτι ἡ ῥηθεῖσα ἐκκλησία καὶ τὰ περὶ αὐτὴν εἶναι κτῆμα ἐδικὸν τους, ὡς ἀγορασθέντα παρ' αὐτῶν διὰ χοτζετίου κτλ. [Οὐκ ἀντεγραψάμεν ὄλον τὸν ὀρισμὸν τοῦτον, ὡς ὄντα σύμφωνον τῷ ἀπὸ τῆς 246-ης σελίδος ἀναγινωσκομένῳ παρομοίῳ πως ὀρισμῷ].

28.

- 15 Ὅρισμός δεῦτερος περὶ τῆς θείας λειτουργίας ἐπὶ τοῦ Πανηγίου Τάφου, καὶ ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν ἐν μέρει καλλωπίζειν καὶ κοσμεῖν, καὶ ὅπως περὶ ἐξισώσεως.

Μετάφρασις τοῦ ἱεροῦ βασιλικοῦ αὐτογράφου τοῦ ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ· «Τοῦ παρόντος ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ μου ἡ ἔννοια μετ' ἐπιστασίας νὰ μελετηθῇ· νὰ γένη ἐπιμονὴ εἰς ἀπόκρουσιν τῶν ὅσα

20 οἱ Φράγκοι ἐπενόησαν ἀπ' ἐναντίας τῶν ἱερῶν ὀρισμῶν μου, ἔτι δὲ νὰ μὴν γίνεται καμμία ἐναντιότης εἰς τοὺς δοθέντας ὑψηλοὺς ὀρισμούς μου πρὸς τοὺς χαρατῆ-χιουζάριδες ῥαγιαδες μου τοῦ ὑψηλοῦ κράτους, οὔτε νὰ ἐμποδιζῶνται ποσῶς παρ' αὐτῶν, τόσον εἰς τὸν ἰτζρά τοῦ ἀγινίου των, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς λειτουργίας των ἐπὶ τοῦ παρ' αὐτοῖς ὑποτιθεμένου Μνήματος τοῦ Ἰησοῦ·

25 ὁ δὲ παρῶν ὑψηλὸς ὀρισμός μου, ἔστ' ἂν θέλῃ Θεός, εἴη ἰσχυρὸς τε καὶ κραταιός».

Ὁ ὀρισμός.

Πληρεξούσιε, ὑπέρτατε, μεγαλοπρεπέστατε βουλευτὰ τῆς διοικῆσεως τοῦ κόσμου, διευθυντὰ τῶν ὑποθέσεων τοῦ πλήθους μετ' ἐμβριδοῦς περινοίας, ἐκτελεστὰ τῶν πραγμάτων τῶν ἀνθρώπων μετὰ φρονήσεως ἀδιαπταίστου, θεμελιωτὰ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ κρά-

τους καὶ τῆς εὐδαιμονίας, στηρικτὰ τῶν θεμελίων τῆς δόξης καὶ τῆς εὐκλείας, πεπρωκισμένε μὲ περιουσίας δώρων τοῦ ὑψίστου βασιλέως, Σάμ βαλῆσι βεζύρη μου χατζῆ-Σαλίχ-πασσα (δικαιωνίζοι ὁ Θεὸς τὴν εὐπρέπειάν του), καὶ κριτικώτατε κριτὰ τῶν Μουσιμάνιδων, πρώτιστε τῶν πρωτίστων τῶν πιστῶν, μεταλλεῖον 5 τῆς σοφίας καὶ εὐφραδείας, ὁ ὑψῶν τὸ ἱλάμ τοῦ σσεριατίου καὶ τῆς πίστεως, κληρονόμῃ τῆς σοφίας τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἀποστόλων, ἐξειδικασμένε μὲ τὴν περιουσίαν τοῦ ἐλέους τοῦ βοηθοῦ βασιλέως, ἡμέτερε κύριε Κούδου-σερίφ-καδισί (αὐξηνηθεῖη ἡ εὐφραδεία του), καὶ καυχήματα τῶν ἀληθινῶν σοφῶν τῶν τεσσάρων 10 μετιχεπίων, μουφτίδες (αὐξηνηθεῖη ἡ παιδεία των), καὶ καυχήματα τῶν ἐν τοῖς ἰσοτίμοις ἐξόχων Κούδσι-σερίφ-μουτεσελλημί, ὅλοι οἱ ζαπίται κάτοικοι καὶ πρόκριτοι (αὐξηνηθεῖη ἡ ἀξία των). Φθάνοντος τοῦ παρόντος βασιλικοῦ μου ὀρισμοῦ ὑμῖν γνωστὸν ἔστω, ὅτι, ἀγκαλὰ καὶ οἱ ἐν Ἱερουσαλήμ παροικοῦντες Φραγκοπαπάδες 15 πρὸ ἑκατὸν ἤδη χρόνων μετακομίσαντες ἀπ' Εὐρώπης ἐν μέγα ὄργανον ἐσκοπεύσαντο νὰ τὸ προσαρμόσωσιν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως (τῷ λεγομένῳ Καμαμέ), ἐπειδὴ ὅμως εἶναι ἀπηγορευμένον τόσον τοῦ νὰ προσαρμοσθῆ τι ἐκ νέου ἐφευρημένον ἐπὶ τοῦ εἰρημένου τόπου, ὅσον καὶ ὁ ἦχος τοῦ μεγάλου τούτου ὄργανου, 20 ἔτι δὲ ἐπειδὴ εἶναι καὶ ἐμποδισμένον τὸ τοιοῦτον παρά τε τῶν ἔχλι-ισλάμιδων καὶ βεζυράδων, εἶχε καταστήσει τὸ εἰρημένον ὄργανον νὰ μένη μεματαιωμένον ἐν ταῖς ἰδίαις αὐτῶν ἐκκλησίαις· ἐπὶ δὲ τῆς προλαβόντως ἐπισυμβάσης πυρκαϊᾶς τοῦ ναοῦ ἀποτεφρωθέντος καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ ἔκπαλαι τεθειμένου μικροῦ ὄργανου, ἐν 25 τῇ ἀνακαινίσει τοῦ ναοῦ ἐξητήσαντο οἱ εἰρημένοι Φραγκοπαπάδες νὰ προσαρμόσωσιν ἐν αὐτῷ τὸ ἀπηγορευμένον μέγα ὄργανον. Καὶ ἀγκαλὰ νὰ εἶχεν ἐμποδισθῆ τὸ τοιοῦτον ζήτημὰ των διὰ πουργουρούλιου τοῦ Σάϊδα-βαλῆσι βεζύρη μου Σουλεϊμάν-πασσα, διοικοῦντος τότε καὶ τὴν σατραπειάν τῆς Δαμασκοῦ, μ' ὄλον τοῦτο 30 ἐσχάτως οἱ ῥηθέντες Φραγκοπαπάδες, ἐπὶ σατραπείας τοῦ μακαρίτου Σουλεϊμάν-πασσα, ἐπεχείρησαν νὰ προτείνωσι πάλιν τὸ αὐτὸ ζήτημὰ των, καὶ τελευταῖον ἐπὶ συνθήκῃ τοῦ νὰ ἀφαιρέσωσιν

ὡσεὶ ἑκατὸν πεντήκοντα πουροῦδες ἀπὸ τοῦ μεγάλου ὄργανου καὶ
νὰ ἀποκαταστήσωσι τὸν ἤχόν του ἴσον τῷ τοῦ ἀποτεφρωθέντος
μικροῦ ὄργανου. Ἄγχαλὰ καὶ νὰ εἶχε συγκατατεθῆ τὸ τῶν Ῥω-
μαίων ἔθνος εἰς τὸ νὰ προσαρμοσθῆ ἐν τῷ ἐρημένῳ ναῶ τὸ
5 διαληφθὲν ὄργανον, καὶ κατὰ τοῦτο, δοθείσης ἀδείας παρὰ τοῦ
ῤηθέντος μακαρίτου σατράπου, εἶχον δυσωπηθῆ ἑκάτερα τὰ μέρη
καὶ οὕτως ἀπετελεῖτο ἑκατέρωθεν τὸ ἀγίνι των, οἱ Φραγκοπαπάδες
ὅμως προλαβόντως προσθέντες εἰς τὰς ἀφαιρεθείσας πουρούδας 47
πουρούδας ὄχι μόνον ἀποκατέστησαν γεγωνώτερον τοῦ ὄργανου τού-
10 του τὸν ἤχον, ἀλλ' ἀφελόντες καὶ τὴν εἰκόνα τὴν ἐπὶ τῆς πύλης ἐκτὸς
τοῦ παρ' αὐτοῖς ὑποτιθεμένου τόπου τοῦ Μνήματος τοῦ Ἰησοῦ
καὶ ἀντικαταστήσαντες ἐτέραν εἰκόνα σφόδρα ὑπερμεγέθη ἐγένοντο
πρόξενoi ταραχῆς εἰς τὸ ἔθνος τῶν Ῥωμαίων· οὐπερ ἐπιχειρή-
ματος ἀνενεχθέντος εἰς τὴν ἱερὰν κρίσιν ἐγένοντο μετὰπεμπτοι
15 παρευθὺς εἰς τὴν ἱερὰν κρίσιν οἱ Φραγκοδραγουμᾶνοι καὶ ἐκοινο-
ποιήθη αὐτοῖς, ὅτι τοῖς ὄλοις οὐκ εἰσὶν ἐπιτετραμμένοι παραπλή-
σαι μεθοδεῖαι καὶ ἐπίνοιαι· ἐπετάχθη δὲ αὐτοῖς, ὅτι ἡ περὶ ὄρ-
γάνου καὶ εἰκόνας ὑπόθεσις νὰ μεταρρυθμισθῆ καὶ νὰ διατηθῆ
κατὰ τὸ πρῶτον. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Φραγκοπαπάδες δὲν ἐφάνησαν
20 ὅτι ἐπίσθησαν εἰς αὐτὴν τὴν παραγγελίαν, καὶ ἐπειδὴ σὺ ὁ βε-
ζύρης μου κατ' ἐκεῖνο καιροῦ δὲν εἶχες ὑπάγει εἰσέτι εἰς Δα-
μασκόν, ἀνηγγέλθη ἡ ὑπόθεσις παρὰ τοῦ ἔθνους τῶν Ῥωμαίων,
τόσον προλαβόντως, ὅσον καὶ ἐσχάτως, πρὸς τὸν Σαΐδα-βαλησί
βεζύρη μου· ἀνθ' ὅτου καὶ ἐστάλησαν παρ' αὐτοῦ ἔντονα πουργου-
25 ρουλιὰ μὲ μουπασίριδες, ἐπὶ λόγῳ τοῦ νὰ ματαιώσωσι καὶ εἰς
τὸ μηδὲν νὰ ἀποκαταστήσωσι τὰ ἀπ' ἐναντίας τῶν εἰς χεῖρας
τῶν Ῥωμαίων εὐρισκομένων ὑψηλῶν ὀρισμῶν ἐφευρέματα τῶν
Φράγκων· ὥστε, ἀγχαλὰ καὶ ἀπὸ μέρους τῆς κρίσεως πολλάκις
κατὰ τὴν χρεῖαν ἐγένετο τὸ πρᾶγμα εἰς τοὺς Φραγκοπαπάδες γνω-
30 στόν, ἐπειδὴ ὅμως αὐτοὶ δὲν ἐπίσθησαν, ἀλλ' ἐπιμόνως καὶ πει-
σματωδῶς ἐπέμειναν εἰς τὸ πρᾶγμα, ἀπεστάλησαν παρὰ τοῦ εἰ-
ρημένου βεζύρη εἰς τὸν εἰρημένον ναὸν μουπασίριδες καὶ ὅσοι
ἄλλοι ἀναγκαῖοι μεεμέριδες ἀπὸ μέρους τοῦ τε Κούδου-σερίφ-

καδδῆσι καὶ τοῦ μουτεσελλήμ, οἱ ὅποιοι ἐσήκωσαν τὴν εἰρημένην
εὐμεγέθη εἰκόνα καὶ ἀντ' αὐτῆς ἔβαλον τὴν παλαιάν, τὰς δὲ 47
πυρουύδας ὅπου εἶχον προσθέσει εἰς τὸ ὄργανον ἀφεῖλον. Ἐπει
δὲ καὶ ἀνηγγέλθη, ὅτι οἱ Φραγκοπαπάδες σπεύδουσι νὰ ἐμποδίσωσι
τοὺς Ῥωμαίους εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς λειτουργίας των ἐπὶ τοῦ 5
παρ' αὐτοῖς ὑποτιθεμένου Μνήματος τοῦ Ἰησοῦ, καὶ γενομένης προ-
λαβόντως παρακλήσεως διὰ τε Ἰλαμίου καὶ μαχζαρίου, ὅπως ἐκ-
δοθῆ ἱερὸς ὀρισμὸς μου εἰς ἀπόκρουσιν τοῦ τοιούτου δεσποτισμοῦ
καὶ ἐνοχλήσεως τῶν Φραγκοπαπάδων, ἔτι δὲ καὶ προσενεχθέντος
ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ταχυρίου παρὰ τοῦ ἐν Βασιλευούσῃ παροικοῦντος 10
Κούδσ-σερίφ-πατριγί, ἐθεωρήθησαν τὰ καϊδία· ἐξ ὧν γίνεται κατα-
φανές, ὅτι ἀπ' ἐναντίας τόσοσ τοῦ ἀχτιναμέ τοῦ χαζρέτ Ὅμαρ
υἱοῦ Χαττάπ, ὅσον καὶ τῶν ἐπὶ βασιλείας τῶν λαμπρῶν προγόνων
μου ἐκδοθέντων χατλήδικων ἱερῶν ὀρισμῶν, οἱ Φραγκοπαπάδες
δυναστικῶς κατεξουσιάσαντες τὸ κατὰ μέσον τοῦ ναοῦ Μνήμα, 15
ἀπεναντίας τοῦ ἀγινίου των ἐσκέπασαν τὴν ἐπιφάνειάν του· ἔτι
δὲ ἀντικρὺ τοῦ Μνήματος παρὰ συνθήκην ἐκρέμασαν κανδήλας μὲ
ἀλύσεις καὶ πρὸς τὸ ἀρκτικὸν μέρος ἔβαλον τὸ μέγα ὄργανον
καὶ κατ' ἄλλα μέρη ἐπενόησαν τὰ τούτοις ἀνάλογα: πρᾶγμα, τὸ
ὅποῖον ἀγγελθὲν παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἐδέησε νὰ κριθῶσιν ἀμφό- 20
τερα τὰ γένη ἐν τῷ βασιλικῷ μου Διβανίῳ, ἐπὶ παρουσίᾳ βεζυ-
ράδων καὶ καζασκέριδων. Τῆς δὲ τοιαύτης τῶν Φράγκων ἀντι-
ποιήσεως οὔσης καθ' αὐτὸ ψευδοῦς καὶ δολίας, κατὰ τοὺς προ-
λαβόντως ἐκδοθέντας ὑψηλοὺς ὀρισμούς, διὰ νὰ εὐθετηθῆ ἢ
ὑπόθεσις ἐδόθησαν ἀπὸ τὸν μουραφᾶν δύο ὑψηλοὶ ὀρισμοί· ἔτι 25
δὲ, μὲ ὄλον ὅπου εἶναι ἀπηγορευμένον τὸ νὰ δοθῆ τὸ δεύ-
τερον πλέον ἀκρόσας εἰς μίαν παρομοίαν ὑπόθεσιν διαιτηθεῖ-
σαν ἐν τῷ βασιλικῷ Διβανίῳ μου, οἱ Φραγκοπαπάδες μὴ πει-
σθέντες, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας τῶν ἱερῶν ὀρισμῶν καὶ τοῦ παλαιοῦ
ἀγινίου των λογομαχοῦντες καὶ στασιάζοντες, ἔβαλον κηρία εἰς 30
κανδηλέρια καὶ εἰς ἀγάλματα σταυρούς, καὶ ἐπενόησαν ὅσα τοι-
αῦτα ὕπερ ἀναγγελθὲν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων εἰς ἀπόκρουσιν καὶ
ἐξάλειψιν τῆς ἔριδος καὶ στάσεως διὰ νὰ γένη προσκύνημα κοινόν

εἰς ἑκάτερα τὰ μέρη ὁ παρ' αὐτοῖς ὑποτιθέμενος τόπος τοῦ Μνή-
ματος τοῦ Ἰησοῦ, ἔτι δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τόποι νὰ προσκυνῶνται
ἄνευ ἔριδος ὑφ' ἑκατέρων τῶν μερῶν, ὁπῶσποτε παρ' αὐτοῖς εἶδι-
σται ἔκπαλαι, καὶ νὰ ἐκτελῆται τὸ ἀγίνι των, χωρὶς νὰ ἐνοχλῆ
5 θάτερον θατέρῳ τῷ ἔθνει ἀπ' ἐναντίας τοῦ παλαιοῦ, κατὰ τοὺς
περὶ τούτου ἐκτεταμένους ὑψηλοὺς ὀρισμοὺς βασιλικοῖς αὐτογράφοις
κεκοσμημένους, ἐξεδόθη ἐκ νέου ὑψηλὸς ὀρισμὸς μου κεκοσμημέ-
νος μὲ βασιλικὸν αὐτόγραφόν μου, περὶ τὰ τέλη Ἰουλίῳ τοῦ
1223-ου ἔτους. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ δὲν εἶναι δεκτὸν ποσῶς εἰς
10 τὸ κράτος μου, ὥστε οἱ ἐν Ἱερουσαλήμ παροικοῦντες Φραγκοπα-
πάδες, ἀντιβαίνοντες τόσον εἰς τοὺς ἀνέκαθεν αὐτοῖς χορηγηθέντας
ὑψηλοὺς ὀρισμοὺς, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἀγίνι των, νὰ ἐπινοῶσι παρό-
μοια ἐφευρήματα καὶ νὰ ἐνοχλῶσι τοὺς χαρατζικιοζάριδες ῥαγιά-
δες τῆς κραταιᾶς βασιλείας μου, καὶ κατ' ἐξοχὴν ἀπεναντίας τοῦ
15 παλαιοῦ ἔθνους νὰ σπεύδωσι νὰ τοὺς ἐμποδίσωσιν εἰς τὴν λει-
τουργίαν τους ἐπὶ τοῦ τόπου τοῦ νομιζομένου Τάφου, καὶ ἐπειδὴ
δὲν εἶναι εἰς τὸ ἐξῆς ποσῶς ἐπιτετραμμένον τοῖς Φραγκοπαπάδες
τὸ νὰ ἐπινοῶσι παρόμοια ἐφευρήματα καὶ διὰ νὰ ἤθελε γένῃ
προσοχὴ καὶ ἐπιστασία εἰς τὸ νὰ ἐμποδίζηται κάθε ἐπισυμβαίνουσα
20 παρείσδους καὶ ἐνόχλησις τῶν Φραγκοπαπάδων πρὸς τοὺς Ῥω-
μαίους, ἐπιτελοῦντας τὴν λειτουργίαν των εἰς τὸν εἰρημένον τόπον
τοῦ παρ' αὐτοῖς ὑποτιθεμένου Μνήματος τοῦ Ἰησοῦ, ἐνῶ πᾶσα
ἀνάγκη ἐπίκειται νὰ διενεργηθῆ κατὰ γράμμα χωρὶς παρεκτροπῆς
καὶ ἐναντιότητος μήτε καὶ μέχρι τριχὸς ἢ λαμπρὰ ἔννοια τοῦ
25 κατ' ἔλεος ἱεροῦ μου αὐτογράφῳ κεκοσμημένου ὑψηλοῦ μου φερ-
μανίου, ἐκδοθέντος τῷ 1232-ῳ ἔτει· ἐπειδὴ ὁμως ἐπὶ τοῦ πα-
ρόντος ἐγένετο γνωστὸν εἰς τὸ βασιλικὸν κράτος ἀπὸ τὰ ἰλάμια
καὶ ματζάρια, ὅτι μεταξὺ τοῦ ἔθνους τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν
Φραγκοπαπάδων διὰ λόγους τινὰς εἰς τὸ περὶ ἐκτελέσεως τοῦ ἀγι-
30 νίου ἔτυχε νὰ συμβῶσι λογομαχίαι καὶ διενέξεις, καὶ ὅτι περὶ
τούτου, ὁπῶσποτε καὶ δόξει τῷ κράτει μου, κατὰ τὴν χρεῖαν ἡμ-
πορεῖ νὰ διευθετηθῆ (περὶ οὗ καὶ ὁ ἐν Βασιλευούσῃ Κουδύσις-
σερίφ-πατριγὶ ἐσχάτως δι' ἀρτζουχαλίου του εἶχεν ἐξαίτησει νὰ

ἐκδοθῆ κατ' ἔλεος ἔντονος ἱερὸς ὀρισμὸς διαληπτικὸς τῆς ἰσότη-
τος ἐκατέρων τῶν μερῶν), ἀφ' οὗ δὲ καὶ δι' ὑψηλῶν ὀρισμῶν καὶ
σενετίων ἰσχυρῶν αἱ περὶ τοῦ ναοῦ τούτου μέχρι τοῦδε γινόμεναι
στάσεις καὶ διχόνοιαὶ καὶ ἐκάτερα τὰ μέρη ἐδυσωπήθησαν, ἐσχά-
τως κατὰ τὸ 1232-ον ἔτος, ὡς ἀνωτέρω διείληπται, εἶχεν ἐκδοθῆ 5
ὑψηλὸς ὀρισμὸς βασιλικῶ μου αὐτογράφῳ κεκοσμημένος· καὶ ἀγκαλὰ
καὶ νὰ μὴν ἔμεινε πλέον εἰς τὸ ἐξῆς λόγος ἔριδος καὶ λογομα-
χίας περὶ τούτου, ἐπειδὴ ὁμοῦ καὶ ἀπὸ τὴν συνέπειαν τῶν πραγ-
μάτων γίνεται καταφανές, ὅτι οἱ Φραγκοπαπάδες μὴ ἀρκεσθέντες
ἐξ ἴσου μὲ τοὺς Ῥωμαίους κατὰ τὸ παλαιὸν νὰ ἐκτελῶσι τὸ 10
ἀγινί των καὶ νὰ κοσμῶσι τὸ προσκύνημα, ἐκ νέου ἀρχιτεκτόνων
διχονοίας [γενομένης] μεταξὺ ἐκατέρων τῶν ἐθνῶν εἰς τὸν τόπον
τοῦ προσκυνήματός των, καὶ ἐπειδὴ εἶναι φανερόν ὅτι αὐτὸς ὁ
τρόπος ἀντίκειται τόσον εἰς τὴν παλαιάν τάξιν, ὅσον καὶ εἰς τὴν
δικαιοσύνη σύγκρατον βασιλικὴν μου διάθεσιν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν 15
ἀρμονίαν τῆς διοικήσεως, διὰ νὰ διαιτηθῆ τὸ πρᾶγμα μὲ ἀποχὴν
τελείαν ἀντιστάσεως κατὰ τὸν προεκδοθέντα ἱερὸν ὀρισμὸν μου,
κατὰ τὸ βασιλικὸν μου ἱερὸν αὐτόγραφον ἐκδίδεται ἐντονώτερον
ὁ παρῶν ὀρισμὸς μου καὶ στέλλεται. Ὅθεν, ἐπειδὴ καὶ δὲν εἶναι
ποσῶς δεκτὸν εἰς τὴν βασιλικὴν θέλησιν τὸ νὰ ἐνοχλῶνται ὑπὸ 20
τῶν ἐν τῇ βασιλικῇ μου ἐπικρατείᾳ παροικούντων, τόσον Φράγ-
κων, ὅσον καὶ ἄλλων, οἱ χαρατζκιοιζάριδες ῥαγιάδες τῆς βασι-
λείας μου, ἔτι δὲ γνωστοῦ ὄντος σοὶ τῷ βεζύρη μου, τοῖς μου-
φτίδες καὶ λοιποῖς, ὅτι ἐγκολπούμεθα τοὺς ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ δέν-
δρου τῆς βασιλικῆς μας εὐμενείας ἐπισκιαζομένους τε καὶ περι- 25
φρουρουμένους, θέλει προσέχετε, ὥστε οἱ Φραγκοπαπάδες εἰς τὸ
ἐξῆς, ἀρκεσθέντες εἰς τὴν πρὸς αὐτοὺς δαφιλευθεῖσαν βασιλικὴν
μας συγκατάβασιν, νὰ μὴ σπεύδωσι νὰ ἐνοχλῶσι καὶ νὰ ἐπηρεά-
ζωσι τοὺς χαρατζκιοιζάριδες ῥαγιάδες μου, τὰ δὲ ἀπεναντίας τῶν
βασιλικῶ αὐτογράφοις κεκοσμημένων ὑψηλῶν ὀρισμῶν καὶ ἰσχυ- 30
ρῶν σενετίων καὶ τοῦ παλαιοῦ ἔθους εἰς τὸν ἱτζρά τοῦ ἀγινίου
των κινήματά των νὰ ματαιώνωνται. Ἐπὶ τούτῳ λοιπὸν νὰ διε-
νεργηθῆ κατὰ γράμμα ὁ ἐσχάτως ἐκδοθεὶς ὑψηλὸς μου ὀρισμὸς,

καὶ διὰ τὰ προσέχητε τὰ μὴν ἐπιτρέπητε τὴν παραμικροτέραν ἐναντιότητα, ἐξεδόθη ὁ παρῶν ὀρισμός μου, καὶ προστάττω, ὥστε ἅμα ὁποῦ φθάσει τὸ ἱερόν μου τοῦτο θέσπισμα, ὡς ἀνωτέρω διείληπται, θέλετε φερθῆ εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν ἀπαρραλάκτως
5 κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ὑψηλοῦ φερμανίου μου, εἰς τὸ ὅποιον ὀφεί-
λετε ὑποταγῆν, ἀπεχόμενοι παντὸς ἐναντίου κινήματος. Οὕτω γι-
νώσχετε καὶ τῷ ἱερῷ μου σημείῳ πείδεσθε. Ἐν ἔτει 1234-φ,
ἐξεδόθη περὶ τὰ τέλη Ζιλκαδέ.

29.

- 10 Μετάφρασις τοῦ σταλέντος Ἰλαμίου, ἀναφέροντος τὴν τῶν ἐκατέρων μερῶν εὐχα-
ρίστησιν καὶ ἐκφράζοντος τὸν γεγονότα τρόπον τῆς ἐξιώσεως.

Τοῦ ἤδη ἐσχάτως ἐκδοθέντος περὶ τῆς ἰσότητος ἐκατέρων
τῶν ἐθνῶν ἐν τῷ τόπῳ τῷ νομιζομένῳ παρ' αὐτοῖς ὅτι εἶναι
Τάφος τοῦ Ἰησοῦ καὶ διὰ βασιλικοῦ αὐτογράφου ἐπικυρωθέντος
15 ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ φθάσαντος καὶ μετ' ἐπιστασίας ἐν τῷ ἱερῷ χρι-
τηρίῳ τοῦ ἐνδοξοτάτου Σουλεϊμάν-πασσα Σαμ-βαλησί καὶ συνε-
λεύσεως τῶν μουφτίδων καὶ οὐλαμάδων, μουδερρίσιδων, ἀγιανι-
δων, ἐξουσιαστῶν καὶ λοιπῶν ἀρχηγῶν καὶ προκρίτων, παρόντων
καὶ τῶν ἀπὸ μέρους τῶν Φράγκων καὶ Ῥωμαίων πληρεξουσίων
20 ἐπιτρόπων καὶ δραγουμάνων, ἀναγνωσθέντος, κατὰ χρέος τῆς ὀφει-
λομένης ὑποταγῆς ἐπευφήμησαν καὶ τῶν πάντων κοινῶς ὁμοφώ-
νως ἐκφωνησάντων τὸ "Ἠκούσαμεν καὶ ὑπετάγημεν", ἐγνωρίσθη
τοῖς Φράγκοις καὶ παρηγγέλθη ἐντόνως ἡ ἔννοια τοῦ ὑψηλοῦ ὀρι-
σμοῦ, ὅτι δηλαδὴ μὲ τὸ τὰ εἶναι ὁ ἐπιμαχόμενος καὶ παρ' αὐτοῖς
25 Τάφος τοῦ Ἰησοῦ δοξαζόμενος τόπος κοινὸν ἐκατέροις προσκύνημα,
ἀπαιτεῖται ἵνα καὶ προσκυνῶσι καὶ ἵνα τὰ τῆς θρησκείας των
ἐκτελῶσι καὶ καλλωπίζοντες κοσμῶσιν ἐξ ἴσου τὸν ῥηθέντα τρόπον
κατὰ τὸ ἔκπαλαι· οἵτινες καὶ τὰ προσταττόμενα ἀποδεξάμενοι εὐ-
πειθέστατα ὑπέσχοντο, ὅτι θέλουσιν ἐξακολουθήσει εἰς τὸ ἐξῆς
30 τὴν ἰσότητα ἀμετατρέπτως. Καὶ δὴ, μὲ τὸ τὰ ἦτον ἔμπροσθεν
τῆς θύρας τοῦ ῥηθέντος Τάφου τεθειμένα ἀπὸ μὲν τῶν Φράγκων
τέσσαρα μανουάλια, ἀπὸ δὲ τῶν Ῥωμαίων δύο, ἐδέησεν ἵνα προ-

στεθῶσιν ἔτι δύο τῶν Ῥωμαίων διὰ τὴν ἰσότητα· ἔτι, μὲ τὸ νὰ εἶχον οἱ Φράγχοι τεθειμένην ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ ῥηθέντος Τάφου ἔξωθεν τὴν ἐδικὴν των εἰκόνα, ἐπὶ τῆς ἀνεκάθεν ἐν τῷ τοίχῳ λαξευτῆς εἰκόνας τῶν Ῥωμαίων, ἐπήρθη πρὸς τὸ ἀνώτερον ἢ εἰκὼν τῶν Φράγκων· ἔτι δὲ ὡσαύτως ἢ ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ ῥηθέντος Τάφου ἔσωθεν εἰκὼν τῶν Φράγκων, μὲ τὸ νὰ ἦτον τεθειμένη ἐπὶ τῆς λαξευτῆς εἰκόνας τῶν Ῥωμαίων, ἐπήρθη καὶ αὕτη πρὸς τὸ ἀνώτερον, καὶ οὕτως ἐφάνη καὶ ἡ τῶν Ῥωμαίων· ἔτι δέ, καὶ τῶν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ῥηθέντος Μνημείου ἀγουσῶν δύο λιθοστρώτων ἀναβαθμίδων ἢ μὲν πρὸς βορρᾶν ἀφῆθη εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων, ἢ δὲ πρὸς μεσημβρίαν ἐδόθη τοῖς Ῥωμαίοις διὰ τὴν ἰσότητα κτλ. [Ἀφῆκα τὸ λοιπὸν ἀναντίγραφον, ὡς ὄν σύμφωνον τῷ ἀπὸ τῆς 248-ης σελίδος ἀναγιγνωσκομένῳ ἰλαμῶ].

30.

Μετάφρασις τοῦ ἐπικυρωτικοῦ ἱεροῦ βασιλικοῦ ὀρισμοῦ (τοῦ) ἐκδοθέντος ἤδη κατὰ τὸ ἀνωτέρω ἰλάμι καὶ προσεπιβεβαιούντος τοὺς προεκδοθέντας δύο ἄλλους.

Περὶ τῆς ἐξισώσεως καὶ ἀνενοχλήτου παρὰ τῶν Φράγκων ἐκτελέσεως τῶν θρησκευτικῶν ἐθίμων καὶ τῆς λειτουργίας τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ τοῦ τόπου Τάφος τοῦ Ἰησοῦ δοξαζομένου, ὁ ὁποῖος εἶναι κοινὸν ἑκατέρων τῶν μερῶν προσκύνημα, εἶχεν ἐκδοθῆ καὶ ἐσχάτως, κατὰ τὸ 1234-ον (ἔτος), ὑψηλὸς μου ὀρισμὸς διὰ βασιλικοῦ αὐτογράφου μου ἐπικευρωμένος, ὅμοιος κατ' ἔννοιαν καὶ σύμφωνος κατὰ πάντα μὲ τὸν προλαβόντως διὰ βασιλικοῦ μου αὐτογράφου ἐπικυρωθέντα καὶ κατὰ τὸ 1232-ον ἔτος ἐκδοθέντα τοῦ ὁποῖου ἐσχάτως ἐκδοθέντος ὑψηλοῦ μου ὀρισμοῦ εἰς ἐπήκοον πάντων ἀναγνωσθέντος καὶ τῆς ἐννοίας ἐν ἐκάστῳ γένει εἰδοποιηθείσης καὶ τῆς εἰς τὸν ῥηθέντα τόπον ἑκατέρων τῶν γενῶν ἐνεργηθείσης ἐξισώσεως, καὶ οὕτω τῆς ἔριδος καὶ διχονοίας ἐκ μέσου ἀρθείσης καὶ παυσαμένης, ἵνα ἔχη ἐς αἰεὶ τὸ κῆρος, ἐξητήσαντο οἱ Ῥωμαῖοι, ὅπως ἐκδοθῆ ἐντονώτερον ἐπικυρωτικὸς τοῦ προεκδοθέντος ὀρισμοῦ καὶ ἕτερος ὑψηλὸς βασιλικὸς μου ὀρισμὸς, καθὰ διελάμβανον τὰ ἀπὸ μέρους σοῦ τοῦ Σσαμ-βαλησι σταλέντα γράμ-

- ματα και τὸ ἰλάμι τὸ ἀπὸ μέρους σοῦ τοῦ μουλλᾶ τῆς Ἱερουσα-
λήμ και ἡ κοιή τῶν οὐλαμάδων και λοιπῶν ἐντοπιῶν Ἱεροσο-
λυμιτῶν ἀναφορά, ἐξεδόθη ὁ παρῶν ἔντονος ὕψηλός μου ὀρισμός,
διὰ βασιλικοῦ μου αὐτογράφου ἐπικεκυρωμένος, και ἀποστέλλεται
5 πρὸς ὑμᾶς. Ἐπειδὴ λοιπόν, καθὼς εἴρηται, ἐκόπη και ἔπαυσε
κάθε διαφορά και διχόνοια μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν φυλῶν, και
ἐπειδὴ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον και κατ' εὐχαρίστησιν ἐκατέ-
ρων τῶν μερῶν και γνώμην ἐγένετο και ἡ ἐνέργεια τῆς ἐξισώ-
σεως, γινώσκοντες ὑμεῖς οἱ ἀνωτέρω διαληφθέντες προσέχετε νὰ
10 μὴν ἐπιτρέπητε νὰ γίνεται τὸ παραμικρότερον ἐναντίον κίνημα
τῆς θελήσεώς μας, ἀλλὰ νὰ ἔχη τὸ κύρος ἐς αἰεὶ ὁ ἐκδοθεὶς ὕψη-
λός μου ὀρισμός. Κατ' οὐδένα τρόπον δὲν εἶναι θέλησίς μας αὐ-
τοκρατορική νὰ γίνεται εἰς τὸ ἐξῆς μέχρι τριχλὸς σχεδὸν ἐναντίον
κίνημα. Ἐν ἔτει 1236· ἐγράφη περὶ τὰ μέσα Μουχαρρεμίου.
15 Τὸ ἱερὸν βασιλικὸν αὐτόγραφον· «Ὁ παρῶν ἡμέτερος ὕψηλός
ὀρισμός ἐχέτω τὸ κύρος και τὴν ἐνέργειαν ἔστ' ἂν θέλῃ Θεός,
και εἰς τὸ νὰ μὴν γινεταί τι κίνημα ἐναντίον αὐτοῦ ἄκρα γινέ-
σθω προσοχή».

31.

- 20 Μετάφρασις τοῦ ὕψηλοῦ ὀρισμοῦ τοῦ πρὸς ἀνατροπήν τῶν λόγφ κεσφίου
ζητουμένων.

- Σύ, ὦ ἡγεμῶν τῆς Δαμασκοῦ, και σύ, ὦ μουλλᾶ τῆς Ἱερου-
σαλήμ και μουτεσελλήμη και οἱ λοιποὶ ἀγγάννιδες και ἐξουσιασταί,
γνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν, ὅτι κατὰ τὸν δοθέντα ἱερὸν φετβᾶν τῆς
25 κρίσεως και κατὰ τὸν ὕψηλὸν ὀρισμὸν τὸν ἐκδοθέντα κατὰ τὸ
ὕψηλὸν ἱερὸν μου χατ-σεριφ ἐδόθη ἄδεια εἰς τὸ γένος τῶν Ῥω-
μαίων διὰ νὰ ἐπισκευάσωσι και ἀνοικοδομήσωσι τὰ πυρποληθέντα
μέρη τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ ναοῦ Καμαμέ, χωρὶς νὰ ἐνοχληθῶσιν ὄλως
παρά τις. Τοῦ δὲ ὕψηλοῦ τούτου ὀρισμοῦ δι' ἐπίτηδες μουῖπα-
30 σίρη εἰς τὰ ἐκεῖσε ἀποσταλέντος και τῶν χρηζόντων ἐπισκευῆς
μερῶν ἐπισκευασθέντων κατὰ τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν στάσιν και θέσιν,
και τοῦ εἰρημένου μουῖπασίρη μετὰ τῶν ἰλαμίων και ἀποδεικτικῶν

ἐγγράφων τοῦ κεσφίου τοῦ γενομένου αὐτόσε, ἀπὸ τε τῆς ἱερᾶς
κρίσεως καὶ τῶν λοιπῶν προκρίτων ἐπιστραφέντος καὶ πρὸς τὴν
Ἵψηλὴν μου Αὐλὴν τὰ ἔγγραφα ἀποκομίσαντος, καὶ τούτων ὡς
εἶκός ἐπὶ τῷ τῆς ἀδείας περιεκτικῷ ὀρισμῷ ἀκριβῶς ἐνσημειω-
θέντων καὶ καταγραφέντων, καὶ μὴ ὄντος δικαίου καὶ εὐλόγου ἐνο- 5.
χλεῖσθαι παρ' οὐδενὸς τοὺς ἐν Ἱερουσαλήμ πτωχοὺς καλογήρους
καὶ ῥαγιάδας περὶ τῆς γενομένης ταύτης ἐπισκευῆς, τινὲς τῶν ἐν-
τοπίων καὶ κρατούντων ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ πλεονεξία κινούμενοι
καὶ τῇ ἱερᾷ κρίσει καὶ τῇ βασιλικῇ ἡμῶν ἐπιταγῇ καὶ θελήσει
ἐναντίως φερόμενοι οὐ μόνον ἐπὶ λόγῳ κεσφίου καὶ ἐπὶ διαφοροῖς 10
ἄλλαις προφάσεσιν ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ τῶν εἰρημένων καλογήρων καὶ
ῥαγιάδων γρόσια 250000, ἀλλ' ἀπαιτοῦντες καὶ τῶν ἐν Ἱερουσα-
λήμ στρατευμάτων τοὺς λουφέδες καὶ τὰ σιτηρέσια καταθλίβουσι
καὶ ζημιοῦσι τοὺς ῥηθέντας. Τούτων τοίνυν δηλωθέντων πρὸς τὸ
ὑψηλόν μου ῥεχιάπι ἀπὸ τῆς ἐνσφραγίστου ἀναφορᾶς τῶν πατριαρ- 15
χῶν τῶν Ῥωμαίων καὶ τῆς συνόδου τῶν μητροπολιτῶν, ἐξαιτη-
σαμένων ἔκδοσιν ὑψηλοῦ μου ὀρισμοῦ πρὸς ἀναγαίτισιν τῶν τοιού-
των ἐπηρειῶν, ἠρευνήθησαν προσέτι καὶ οἱ κώδικες τοῦ ὑψηλοῦ
καὶ ἱεροῦ Διβανίου μου, εἰς τοὺς ὁποίους ὄχι μόνον δὲν εὐρέθη
παντελῶς σημειωμένον καὶ καταγεγραμμένον κἂν ἓνα σσουροῦτι καὶ 20
κάιδι καὶ σημείωμα εἰς τὸ νὰ δίδωνται ἀπὸ μέρους τοῦ Καμαμέ
λουφέδες καὶ σιτηρέσια στρατιωτικά, ἀλλ' εὐρέθη μάλιστα εἰς τὸν
περὶ τῆς οἰκοδομῆς ἐκδοθέντα ὑψηλόν μου ὀρισμὸν νὰ περιέχεται
κεφαλαιωδῶς καὶ νὰ διαλαμβάνεται ῥητῶς, ὅτι οἱ πτωχοὶ ῥαγιά-
δες κατ' οὐδένα λόγον καὶ τρόπον νὰ μὴν ἐνοχλῶνται ὅλως παρ' 25
οὐδενὸς μὲ ἀπαιτήσιν χρηματικὴν, ἢ ἐπὶ λόγῳ οἰκοδομῆς, ἢ ἐπ'
ἄλλῃ τινὶ αἰτίᾳ καὶ προφάσει. Καὶ τούτων καίτοι οὕτως ἐχόντων
ἠρωτήθη προσέτι ἀπὸ τοῦ καλεμίου τοῦ ἱεροῦ μου Διβανίου καὶ
τὸ περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως ἀνήκον καὶ ὁ μουκτεζᾶς, καὶ ἀπε-
κρίνατο τὸ καλέμι, ὅτι "ἐάν, κατὰ τὴν ἀναφορὰν, τινὲς τῶν ἐντο- 30
πίων καὶ δυναστῶν πλεονεξία καὶ αἰσχροκερδεῖα κινούμενοι καὶ τῷ
ἱερῷ νόμῳ καὶ τῇ ἡμετέρᾳ βασιλικῇ βουλήσει ἐναντίως φερόμενοι,
ἐπὶ προφάσει κεσφίου καὶ σιτηρεσίου στρατιωτικῶν, ἀπαιτοῦσι

250000 γρόσια, και διὰ τοῦτο καταθλίβουσι και στενοχωροῦσι
τοὺς ῥαγιάδες, εἶναι ἐπόμενον νὰ ἐκδοθῆ ὑψηλὸς βασιλικὸς μου
ὄρισμός, ἀποκρουστικὸς και ἀναχαιτιστικὸς τῶν τοιούτων συμβεβη-
κόντων· κεῖται δὲ τοῦτο παρὰ τῆ ὑψηλῆ και βασιλικῆ ἱερᾶ βουλή-
5 σει και ἀποφάσει". "Ὅθεν ἐγένετο ὑψηλὴ μου ἱερὰ προσταγὴ και
ἀπόφασις, και εἶναι ἄφευκτος βασιλικὴ μου θέλησις, ἵνα οἱ ὑπὸ
τὴν βασιλικὴν τῆς ἐπικρατείας μου σκιὰν διατελοῦντες ῥαγιάδες
ᾧσι πάντοτε κατὰ πάντα τρόπον ὑπερασπιζόμενοι και ἀνενόητοι,
και μάλιστα ἐπὶ τῶν ἤδη πανευτυχεστάτων ἡμερῶν τῆς βασιλείας
10 μου. Σὺ λοιπὸν ὁ βεζύρης και ὁ μουλλάς και ὁ μουτεσελλήμης
και οἱ λοιποὶ οἱ εἰρημένοι πεπληροφορημένοι ὄντες και καλῶς γι-
νώσκοντες, ὅτι αἱ ἐπὶ λόγῳ κεσφίου και λουφῆδων στρατιωτικῶν
γενομένααι πρὸς τοὺς πτωχοὺς καλογήρους και λοιποὺς ῥαγιάδες
ἐνοχλήσεις και χρηματικαὶ ἀπαιτήσεις και ἀδικίαι εἶναι πάντῃ
15 ἐναντία και ὅλως ἀντικείμεναι και ἀπαρέσκουσαι τῆ βασιλικῆ ἡμῶν
βουλήσει και θελήσει, θέλει ἐμποδίσετε ἀποτόμως τὰς κατὰ τὸν
ῥηθέντα τρόπον γενομένας πρὸς τοὺς πτωχοὺς καλογήρους και
ῥαγιάδες ἐνοχλήσεις και ἀδικίας, και θέλει φέρεσθαι συμφώνως
τῷ ὑψηλῷ μου βασιλικῷ ὀρισμῷ, ἐνεργοῦντες ἀπαραβάτως τὰ ἐν
20 αὐτῷ διαλαμβανόμενα και τοὺς τὰ τοιαῦτα τολμῶντας σφοδρῶς
ἐπιτάττοντες παύσασθαι· ἐπὶ τούτῳ και γὰρ ἐξεδόθη ὁ παρῶν μου
ὑψηλὸς ὀρισμὸς κτλ. Ἐγράφη περὶ τὰ μέσα Μουχαρρέμ ἔτει ὀθω-
μανικῷ ,ασκς', σωτηρίῳ δὲ ,αωια'.

32.

25 Μετάφρασις τοῦ ἐπὶ τοῦ ὀρισμοῦ βασιλικῷ ἱεροῦ αὐτογράφου·
«Καθὼς δηλοῦται κατ' ἕκτασιν ἐν τῷ παρόντι μου ὑψηλῷ ὀρι-
σμῷ, διδόνθωσαν ἀπὸ μέρους τοῦ γένους τῶν Ῥωμαίων πρὸς
τοὺς Σαμ-βαλήδαις ἐξήκοντα χιλιάδες γρόσια ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ·
ἐπέκεινα δὲ τούτων μηδὲ ὀβολὸς ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ διδόνθω, και οἱ
30 ἡγεμόνες τῆς Δαμασκοῦ μὴ ἐνοχλείτωσαν ἀπαιτοῦντες τοὺς ἐπι-
τρόπους τοῦ γένους».

Μετάφρασις τοῦ ὅλου ὀρισμοῦ.

Πρὸς τὸν Σαμ-βαλήσι καὶ μουλλᾶν τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ μου-
τεσελλήμην καὶ λοιποὺς ἐξουσιαστὰς τῆς Ἱερουσαλήμ. Γνωστὸν
ἔστω ὑμῖν, ὅτι οἱ ἐκ τῶν Ῥωμαίων ῥαγιάδες καλόγηροι, οἱ κα-
τοικοῦντες εἰς Ἱερουσαλήμ, κατὰ τὸν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς ἀλώσεως 5
ἀχθίναμέν καὶ κατὰ τοὺς ὑψηλοὺς ὀρισμοὺς τοὺς διὰ βασιλικῶν χατ-
σεριφίων ἐπικεχοσμημένους, τοὺς παρὰ τῶν μεγίστων προγόνων μου
δοθέντας πρὸς αὐτοὺς, εἶναι ἐλεύθεροι καὶ ἀκαταζήτητοι ἀπὸ κάθε
δόσιμον, προσφέροντες αὐθαιρέτως κατ' ἔτος ἀνά ποσότητά τινα
πρὸς τοὺς Σαμ-βαλήδαις καὶ πρὸς τὸν κεχαγῶν καὶ μουτεσελλή- 10
μην αὐτῶν λόγῳ κουδουμιέ, ἰκραμιέ καὶ κετχουδαϊέ. Ἀπὸ τινων
ὅμως χρόνων οἱ τε ἡγεμόνες καὶ μουτεσελλήμιδες, μὴ ἀρκούμενοι
εἰς τὰ παλαιόθεν συνειδησιμῆνα, ἀλλ' ἐπὶ διαφοροῖς προφάσεσιν
ἀπαιτοῦντες ἐλάμβανον ἀδράς ποσότητας· ὥστε ἠναγκάζοντο οἱ πτω-
χοὶ καλόγηροι, ἐν ᾧ δὲν ἔχουσιν ἄλλον τινὰ πόρον ζωοτροφίας, 15
εἰ μὴ τὰ παρὰ τοῦ λαοῦ συναγόμενα ἐλέη, νὰ δανείζωνται σὺν
τόκῳ ἔξωθεν καὶ νὰ πληρώνωσι τὰς τοιαύτας ἀπαιτήσεις. Δι' ὅ,
ἂν δὲν ἐδίδοτο καμμία εὐταξία καὶ διόρθωσις αὐτοῦ τοῦ πράγμα-
τος, μὲ τὸ νὰ μὴν δύνανται νὰ δίδωσιν αὐτοὶ κατ' ἔτος τοιαύτας
ἀδράς ποσότητας, θέλουσι διασκορπισθῆ. Ταῦτα ἀναφέρων δι' ἐν- 20
σφραγίστου ἀναφορᾶς αὐτοῦ ὁ ἐν Ἱερουσαλήμ πατριάρχης ὢν τῶν
Ῥωμαίων, παρεκάλεσε νὰ ἐκδοθῆ ἱερός μου ὀρισμός, διὰ νὰ μὴν
τοὺς ἀδικοῦν εἰς τὸ ἐξῆς οἱ ἡγεμόνες τῆς Δαμασκοῦ καὶ οἱ κεχα-
γιάδες καὶ οἱ μουτεσελλήμιδες αὐτῶν, ἀπαιτοῦντες τοιαύτας ὑπὲρ
δύναμιν ποσότητας ἐπὶ λόγῳ ἰκραμιέ καὶ κουδουμιέ καὶ κετχουδαϊέ 25
καὶ σαντζακιέ. Ὅθεν, θεωρηθέντων τῶν κωδίκων, εὐρέθη μὲν κα-
ταγεγραμμένον, ὅτι ἐξεδόθησαν εἰς παλαιὰν ἐποχὴν ὑψηλοὶ ὀρι-
σμοὶ εἰς τὸ νὰ δίδουν οἱ εἰρημένοι πτωχοὶ καλόγηροι αὐτοθελή-
τως ἕνα τι εἰς τοὺς βαλήδαις λόγῳ κουδουμιέ, κετχουδαϊέ καὶ παϊ-
ραμιέ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐν ἐκείνοις τοῖς ὀρισμοῖς προωρισμένη πο- 30
σότης καὶ προσφορὰ δὲν εἶναι ἀνάλογος μὲ τὴν παροῦσαν καιρι-
κὴν κατάστασιν, ὡς πολλὰ μικρά, τὸ νὰ λαμβάνωσιν ὅμως καὶ τοι-
αύτας ἀδράς ποσότητας οἱ βαλήδαις εἶναι φανερόν ὅτι προξενεῖ

στενοχωρίαν μερίστην εἰς αὐτοὺς τοὺς πτωχοὺς· εἶναι δὲ καὶ βασιλικὴ τοῦ κράτους μου βούλησις, ἵνα οἱ ὑπὸ τὴν βασιλικὴν τῆς δικαιοσύνης μου σκιάν πτωχοὶ καὶ ἀσθενεῖς ῥαγιάδες διατηρῶνται ἀνώτεροι πάσης ἀδικίας ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς φιλοδικαίου βασι-
 5 λείας μου, ὡς ἐνέχυρον ὄντες τοῦ ὑψίστου Θεοῦ· ἐπομένως δὲ καὶ κατὰ λόγον τῆς βασιλικῆς πρὸς τὸ ὑπήκοον εὐμενείας ἀπαιτεῖται νὰ ἀσφαλισθῇ ἡ ὑπόθεσις αὕτη, ἐν μετριότητι καὶ δικαιοσύνη διευθετουμένη, ὥστε ὁποῦ μῆτε οἱ πτωχοὶ καλόγηροι νὰ ἀδικῶνται μὲ τοιαύτας, ὡς εἴρηται, ὑπὲρ δύναμιν ἀπαιτήσεις, μῆτε τὰ εἰσο-
 10 δήματα τῶν κατὰ καιροὺς Σσαμ-βαλήδων νὰ κολοβοῦνται. Ἄνηνέχθη λοιπὸν αὐτὸ τοῦτο εἰς τὸ βασιλείον μου κράτος καὶ ἐζητήθη ἡ περὶ τῆς διαιτήσεως ταύτης τῆς ὑποθέσεως ἄδεια· ἐφ' ᾧ καὶ ἐξεδόθη βασιλικὸν μου αὐτόγραφον, διαλαμβάνον "ἵνα ἐκδοθῇ ὑψηλὸς ὄρισμός ἀποφαινόμενος, ὅτι νὰ δίδωνται ἐτησίως ἀπὸ τοῦ γέ-
 15 νους τῶν Ῥωμαίων κατ' ἀποκοπὴν καὶ προσδιορισμὸν ἐξήκοντα χιλιάδες γρόσια μόνον, καὶ πλέον τούτων νὰ μὴν ἀπαιτῆται οὐδὲ ὀβολὸς ἐπὶ λόγῳ ἀβαϊτιῶν, ἢ ἐπ' ἄλλῳ τινὶ ὀνόματι· ὁ ὁποῖος ὄρισμός νὰ δοθῇ εἰς χεῖρας τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ πατριάρχου τῶν Ῥωμαίων". Ὅθεν, κατὰ τὸ βασιλικὸν μου τοῦτο αὐτόγραφον καὶ
 20 χάτι ἐξεδόθη ὁ παρὼν μου ἱερὸς ὄρισμός, καὶ προστάζω σοὶ τῷ ἀνωτέρῳ βεζύρῃ, ὅτι διδομένων κατ' ἔτος τῶν εἰρημένων 60 χιλιάδων γροσίων ἐν ἀποκοπῇ ἀπὸ μέρους τῶν Ῥωμαίων, νὰ μὴν ἐνοχλῶνται πλέον οἱ Ῥωμαῖοι μῆτε ἀπὸ μέρους σου, μῆτε ἀπὸ μέρους τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ μουτεσελλήμη σου, μὲ ἀπαίτησιν
 25 ἄσπρων ἢ προσφορᾶς, ἐπὶ λόγῳ κουδουμιέ, ἰκραμιέ, σαντζακιέ, ἢ ἐπ' ἄλλῃ τινὶ αἰτίᾳ καὶ προφάσει, ἀλλὰ κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντων νὰ διαφεντεύωνται. Τοιαύτη εἶναι ἡ βασιλικὴ μου βούλησις καὶ θέλησις, τὴν ὁποίαν πληροφορούμενος νὰ προσέχῃς καλῶς εἰς τὸ νὰ φέρεσαι κατ' αὐτήν, μὴ ἐνδίδων ὅλως καὶ μὴ παραχωρῶν εἰς
 30 τὸ νὰ ἀκολουθήσῃ κἄν ἕνα ἐναντίον. Πληροφορούμενοι δὲ ὡσαύτως καὶ ὑμεῖς, ὃ τε καθῆς τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ ὁ μουτεσελλήμη καὶ οἱ λοιποὶ ἐξουσιασται καὶ ζαπίται, τὴν ἔνοιαν τοῦ ἱεροῦ μου τούτου ὀρισμοῦ, νὰ πράττητε κατὰ τὴν διαγόρευσιν τούτου, παν-

τὸς ἐναντίου ἀπεχόμενοι καὶ τῷ ἱερῷ μου σημείῳ πειδόμενοι. Ἐν ἔτει 1231-φ ὀθωμανικῶ, σωτηρίῳ δὲ ,αωιέ', κατὰ δεκέμβριον, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ῥετζέπ.

(Ἔπεται περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ὀρισμὸς ἐντονώτερος, ἀπολυθεὶς ἔτει 1232-φ).

5

ΤΜΗΜΑ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Παράρτημα τῶν ἐν ἐσχάταις χρόνοις ἐπισυμβάντων ἐν Ἱερουσαλήμ
(συγγραφὴν ὑπὸ Ἀνθίμου μοναχοῦ τοῦ ἐξ Ἀγχιάλου).

Ὅτι τὸ βάρβαρον φύλον πλεονεκτικόν, ἀλλὰ καὶ φιλάδικον, τίς ἀγνοεῖ; ἕκαστος ἐξ ὧν ἔπαθε καὶ ἄχρι τῆς ὥρας πάσχει, πείρα 10 καὶ μεμάνθηκεν· ὅταν δὲ καὶ ἐξουσίας ἤ ἐπειλημμένον, τότε δὴ καὶ ἀνύποιστον καὶ ἀνοικονόμητον, ὅτι ψυχὴν ἔχει αἰμοχαρῆ, χαρὰ κτῆρα αἰμοβόρον, παντοίοις κοινοβλαβέσι τρόποις τὰ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῦ θηρώμενον. Ἄλλ' ὁ μακαριώτατος ἡμῶν κύριος Πολύκαρπος οὐ μόνον τῇ βαθυνοίᾳ αὐτοῦ διὰ τῆς ἄνωθεν χάριτος 15 πρὸς τοὺς πολυπλόκους Φράγκους προσπαλαίων ἦν καὶ καρτερικῶς ἀνδιστάμενος καὶ πρὸς τὰς τῶν Ἀρμενίων διαφόρους ἐπιβουλάς καὶ καταδρομάς, ἐπαγρυπνῶν καὶ κατασοφίζόμενος αὐτούς, δρασσόμενος αὐτούς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς παρὰ τῶν κρατούντων ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ τῶν ἡγεμόνων αὐτῆς 20 καὶ τῶν λοιπῶν ἐντοπίων ἐκεῖ Τούρκων ἐπιφερομένας πολυειδῶς χρηματικὰς ἀπαιτήσεις καὶ ἀπειλὰς ἀπτοήτῳ φρονήματι καὶ μεγαλοφύχως ἀντεῖχεν καὶ ἀρμοδίως ὡς ἔδει πρὸς ἕκαστον αὐτῶν ἐφέρετο κίνημα· καὶ τὰς μὲν δι' εὐλόγους αἰτίας ἐξ Ἱερουσαλήμ ἀποπεμπομένας αὐτῷ πόλιτζας, καίτοι δυσεκπληρώτους οὔσας, ὡς 25 ὑπερόγκου ποσότητος, ἀποδεχόμενος καὶ ὑποσημειῶν ἀπεπλήρου ἐτοιμίως ἐν τῇ διορίᾳ ἐκ δανείων, τὰ συμφέροντα τῷ ἱερῷ Κοινῷ πραγματευόμενος καὶ τὰ δεινὰ δεινῶς ἀποκρουόμενος, τὰς δὲ βία καὶ δυναστεία καὶ ἄνευ τινὸς λόγου ἀπαιτουμένας ποσότητας δι' ἐκδόσεως βασιλικῶν ὀρισμῶν καὶ χατ-σεριφίων ἀπεματαίωσεν, καὶ 30

ὄλως εἰπεῖν ἐν ὄλῳ τῷ βίῳ τοιαύτη δεινῇ καὶ πολυπλόκῳ κούχῃ τρικεφάλῳ ἀλλὰ πολυκεφάλῳ ὕδρα ἦν συμπλεκόμενος, ἀλλ' ὑπερ-
νικῶν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι.

Καὶ δὴ μετὰ τὴν τελείωσιν τῆς θείας οἰκοδομῆς, γενομένου
5 (ὡς ἔθος) ἐν Ἱερουσαλήμ τοῦ κεσφίου καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐγ-
γράφων παρὰ τε τῶν νομικῶν καὶ λοιπῶν πολιτικῶν ληφθέντων
καὶ διὰ τοῦ μουπασίρη καὶ ἐπιστάτου τῆς οἰκοδομῆς εἰς Βασιλεύ-
σσαν πρὸς τὸ Ὑψηλὸν Δεβλέτι ἀποκομισθέντων καὶ ἐν τοῖς βα-
σιλικαῖς κώδιξι διὰ τῆς ἐπιστασίας τοῦ πειζαδὲ Παναγιωτάκη Μου-
10 ρούζη (οὗ ἡ μνήμη ἀθάνατος) καταγραφέντων καὶ ἐνημειωθέντων,
ἠγέρθησαν τινὲς τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ κρατούντων ἀπαιτοῦντες παρὰ
τῶν ἡμετέρων ἀδροτάτας δόσεις χρημάτων, ἐπὶ λόγῳ πάλιν κεσφίου
καὶ λουφῶν τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ στρατευμάτων. Μαθὼν οὖν ταῦτα
ὁ μακαριώτατος ἀνέφερεν εἰς τὸ Ὑψηλὸν Δεβλέτι καὶ ἔλαβεν βασιλι-
15 κὸν ἀποκρουστικὸν τῶν τοιούτων ὑψηλὸν ὄρισμὸν (τμῆμα δ', σ. 304,
ἀριθ. 31) καὶ ἀπέστειλεν εἰς Ἱερουσαλήμ πρὸς τοὺς ἐκεῖσε πα-
τέρας, δι' οὗ ἀνεχαιτίσθησαν τότε αἱ παρὰ τῶν κρατούντων καὶ
ἠγεμόνων ἀντιφερόμεναι βίαιοι χρηματικαὶ ἀπαιτήσεις. Ἄλλ' ἡ τοῦ
ἐκδοθέντος τούτου ὀρισμοῦ ἐνέργεια ἐπὶ πολὺ οὐ διήρκεσεν· ὁ γὰρ
20 ἀπὸ τῆς Βασιλευούσης αὐτῆς ἠγεμῶν τῆς Δαμασκοῦ διορισθεὶς
καὶ ἀποσταλεὶς Σουλεϊμάν-πασσας, ὁ ποτὲ παρὰ τῷ σουλτάν Σε-
λίμῃ γ' σιλικτάρης χρηματίσας, μὲ ὕλον ὁποῦ κατ' ἐπιταγὴν τῆς
Πόρτας ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ ἔλαβε παρὰ τῆς μακαριότητός του
λόγῳ δανείων 125000 γροσίων, ἐπὶ ὑποσχέσει τοῦ ὅτι νὰ ἐπι-
25 στρέψῃ ἐκεῖνα εἰς Ἱερουσαλήμ τῷ ἐπιτρόπῳ τῆς μακαριότητός του,
αὐτὸς ὅμως οὐ μόνον τὰ ἀνωτέρω οὐκ ἀπέδωκεν, κατὰ τὴν ἐγγρα-
φὸν του ὑπόσχεσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν χρεωστικὴν του ὁμολογίαν βία
καὶ δυναστεία λαβὼν ἐξωφλημένην ἔλαβε πρὸς τούτοις καὶ ἄλλας
65000 γρόσια ἐπὶ διαφόροις αἰτίαις καὶ προφάσεσι παρὰ τῶν ἐν
30 Ἱερουσαλήμ Ἀγιοταφίτῶν πατέρων. Ὁ οὖν μακαριώτατος, καίτοι
εἰδὼς ταῦτα πάντα, ἀλλ' ἵνα μὴ δόξη ὀχληρὸς εἰς τὸ Ὑψηλὸν
Δεβλέτι, συνεχῶς ἀπὸ τῶν ἠγεμόνων προσκλαιόμενος καὶ ἐπ' ἐλ-
πίδι τοῦ ὅτι τὸ ἐλευσόμενον ἔτος (ἂν ὁ αὐτὸς ἠγεμονεῖ) θέλει

μετριάσει τὴν τσαούτην πλεονεξίαν ὁ φιλάδικος, οὐκ ἐνέκρινε τὸ
νὰ ἀναφέρῃ τὰ τρέχοντα καὶ δι' ἀναφορᾶς αὐτοῦ νὰ προσκλαυθῇ
εἰς τὸ Ὑψηλὸν Δεβλέτι· ἀλλ' ὁ ῥηθεὶς αὐτὸς Σουλεϊμάν-πασσας τὴν
τε ἡγεμονείαν τῆς Δαμασκοῦ διὰ τὸ ἐρχόμενον (ἔτος) ἐπανεζώσθη
καὶ τὰ χείρονα καθ' ἡμῶν εἰργάσατο ὁ πλεονέκτης καὶ βάρβαρος. 5
'Ἄλλ' ἐπεὶ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον συνέβη νὰ ἐπανεέλθωσιν εἰς Ἱε-
ρουσαλήμ καὶ οἱ παρὰ τῶν Ἀρμενίων μουπασίριδες, περὶ ὧν ἐν
τῷ οἰκίῳ εἴρηται τόπω, καὶ νὰ ἀκολουθήσωσιν αἱ μεταξὺ ἡμῶν
τε καὶ αὐτῶν διαφοραὶ καὶ λογοτριβαὶ ἐν Ἱερουσαλήμ διὰ τὸ ἐσχά-
τως ἐκδοθέν, ὡς προεῖρηται, βασιλικὸν χατ-σεριφ, καὶ νὰ ἀκο- 10
λουθήσωσιν εἰς Ἱερουσαλήμ ὅσα καὶ ἠκολούθησαν διὰ τε τὴν ἁγίαν
Βηθλεέμ καὶ τὰ λοιπὰ προσκυνήματα, παρέβλεψεν ὁ μακαριώτα-
τος καὶ τὰς τότε ἀπαιτήσεις καὶ ὑπερόγκους δόσεις, καὶ ἔνα μὴ
δόξῃ ὅτι ἐμπαθῶς δι' αἰτίαν τῶν Ἀρμενίων φέρεται κατὰ τῶν
ἡγεμόνων, οὐδὲ τότε τελείως ἐκινήθη, οὐδὲ τι διενήργησε, τὴν 15
τοῦ καιροῦ περιμένων ὁδηγίαν.

Τοῦτου τοίνυν τοῦ εἰρημένου Σουλεϊμάν-πασσα ἐπιστραφέντος
ἀπὸ τοῦ χατζίου καὶ καθ' ὁδὸν τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ τοῦ
κεχαγῆ αὐτοῦ Ἰπραΐμ-πασσα, τοῦ πρώην ὄντος χαζναδάρη του,
παρὰ τοῦ Ὑψηλοῦ Δεβλετίου ἐν Δαμασκῷ κατατομηθέντος, διω- 20
ρίσθη ἀπὸ τοῦ βασιλείου κράτους ἡγεμῶν τῆς Δαμασκοῦ ὁ ποτὲ
καπετάν-πασσας ὦν Χαφιζ-Ἀλῆ-πασσας. Ἄλλ' οὗτος τοὺς πρὸ
αὐτοῦ ἡγεμόνας μακαριστοὺς ἐποίησεν, ὡς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ κα-
κίαν. Ὅθεν, ὁ μακαριώτατος τὸ ἀνοικονόμητον λογισάμενος, πᾶ-
σάν τε ὑποψίαν ἀπορρίψας, ἀνέφερον εἰς τὸ Ὑψηλὸν Δεβλέτι δι' 25
ἀναφορᾶς του τὰς παρὰ τῶν ἡγεμόνων ἐπιγενομένας διαφόρους
καὶ ἀνυποφόρους χρηματικὰς ἀπαιτήσεις καὶ λήψεις· ὅθεν καὶ ἐξέ-
λαβεν ὑψηλὸν βασιλικὸν ὄρισμὸν διὰ βασιλικοῦ ἱεροῦ ἐντόνου αὐτο-
γράφου καὶ χατίου ἐπικεκυρωμένον, ἀποτόμως οὕτω διαλαμβάνοντα 30
(ὄρα τὸ κείμενον αὐτοῦ ἐν τῇ σελ. 306). Τοῦτον λοιπὸν τὸν διὰ
βασιλικοῦ χατ-σεριφίου ἐπικυρωθέντα ὄρισμὸν λαβὼν ὁ μακαριώ-
τατος ἀπέστειλεν ἀνυπερθέτως εἰς Ἱερουσαλήμ διὰ ταχυδρόμου
πρὸς τοὺς ἐκεῖσε πατέρας· οἱ δὲ λαβόντες ἐκεῖνον, ἀναγόντες τε

καὶ ἐπιγόντες ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην καὶ ἐδόξασαν τὸν ὕψι-
στον Θεόν, εὐχὰς ἀναπέμφαντες ὑπὲρ τοῦ καλοῦ αὐτῶν πατρὸς
ποιμενάρχου τε καὶ κυριάρχου. Ἔϊτα ἀποστείλαντες εἰς Δαμασκὸν
ἐκ τῶν πατέρων τοὺς ἀξιωτέρους περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπαρρησίασαν
5 τῷ αὐτῷ ἡγεμόνι Χαφίζ-Ἀλῆ-πασσα τὸ χατ-σερίφ, οἱ καὶ κατα-
γράψαντες, ὡς σύνηθες, εἰς τοὺς κώδικας τοῦ κριτηρίου τῆς Δα-
μασκοῦ ἐπέστρεψαν. Ἄλλ' ὁ ῥηθεις πασσᾶς, καίτοι ἀναγνούς τὸ
χατ-σερίφ καὶ τὰ ἐν ἐκείνῳ ἐπιγνούς, πλεονεξία μέντοι νικώμενος
δὲν εὐχάριστήθη εἰς τὴν διὰ τοῦ χατ-σεριφίου τούτου ἀποκοπεῖ-
10 σαν καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ βασιλείου κράτους προσδιοριθεῖσαν πο-
σότητα, ἀλλὰ τρόποις καὶ λόγοις διαφοροῖς ἔλαβε παρὰ τῶν ἡμε-
τέρων σχεδὸν τὰ διπλάσια. Ἡ οὖν θειοτάτη αὐτοῦ μακαριότης,
μαθοῦσα τὰ διατρέξαντα, ὑπεδήλωσε τῷ βασιλείῳ κράτει δι' ἀνα-
φορᾶς καὶ ἔλαβεν ἕτερον ἔντονον βασιλικὸν χατ-σερίφ, τοῦ προ-
15 εκδοθέντος ἐπικυρωτικόν.

Τούτων οὖν οὕτω διευθετηθέντων ἠθέλησε νὰ ἐπιθέσῃ τέλος
καὶ εἰς τὴν πρὸ χρόνων περὶ οἰκοδομῶν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ· καὶ δὴ
κατὰ τὸ αἰωὶ ἀπέστειλε μαῖστορας τοὺς ἱκανοὺς καὶ πᾶσάν τε
ἄμα καὶ παντοίαν ὕλην τὴν ἀναγκαίαν· τῷ δὲ αἰωθ', Ἰουλίου ς',
20 ἡμέρᾳ Παρασκευῆ, ἤρξαντο οἰκοδομεῖσθαι ἐκ θεμελίων ὁ ἐν τῇ
Βηθλεὲμ μέγιστος ξενώνας καὶ εὐρυχωρότατος, πρὸς ἀνάπαυσιν
καὶ ξεναγωγίαν τῶν ἀπερχομένων ἐκεῖσε προσκυνητῶν· μὴ ὄντων
γὰρ πρότερον ἄλλων εὐρυχώρων οἰκημάτων, μεγίστας δυσκολίας
ἐδοκίμαζον οἱ προσκυνηταὶ ἀπερχόμενοι, μάλιστα δὲ κατὰ τὴν ἱεράν
25 παραμονὴν τῆς κοσμοσωτηρίου καὶ κοσμοχαρμοσύνου ἑορτῆς τῶν
Χριστουγεννῶν, ἐν καιρῷ χειμῶνος, παγετοῦ καὶ χιόνος· ὅθεν καὶ
οἱ εἰς τὴν πανήγυριν ταύτην ἐκ διαφορῶν ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων
συντρέγοντες καὶ συνερχόμενοι χριστιανοὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν ἠναγκά-
ζοντο ἄλλοι μὲν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐν τῷ Καθολικῷ, ἄλλοι δὲ
30 εἰς αὐτὸ τὸ ἅγιον καὶ θεοδόχον Σπήλαιον ἐπὶ πετρῶν καὶ μαρ-
μάρων κοιμώμενοι ἢ προκαθήμενοι νὰ ἀσθενῶσι καὶ νὰ ὑποπί-
πτωσιν εἰς διαφοροὺς ἀρρωστίας, κινδυνεύοντες μέχρι θανάτου.
Ἄλλ' ἤδη τῇ τοῦ Θεοῦ βοήθειᾳ καὶ τῇ τοῦ καλοῦ πατρὸς ἡμῶν

πατριάρχου κυρίου Πολοκάρπου ἄκρα ἐπιμελεία καὶ ἀγρόπνῳ προ-
θυμία καὶ ἀόκνῳ συνδρομῇ οὐ μόνον ὁ μέγιστος ὕψος ξενῶν, ὁ
εἰς ἕξ κοιτῶνας διηρημένος μετὰ καὶ τῶν συμπαραπομένων, οἷον
μεγίστου προσαυλίου, μαγειρείου καὶ στέρνης καὶ λοιπῶν, ἀνηγέρ-
θησαν, τὰ πάντα πέτρινα, ὡς ἤδη φαίνονται, ἐν οἷς ἀναπαύεται 5
ἅπαξ ὁ πανταχόθεν συνερχόμενος χριστεπώνυμος λαός, ἀλλὰ καὶ
ἄλλοι τόποι καὶ οἰκόπεδα ἐκεῖ ἀναγκαιότατοι, ὡς πλησίον [ὄντες] καὶ
πέριξ, ἠγοράσθησαν καὶ ἄλλα ἐπιδιωρθώθησαν περιτειχισθέντα· ὧν
ἕνεκα οὐ μικροὺς ἀγῶνας ὑπέστημεν διὰ τὰ ὑπὸ τῶν γειτονεουσῶν
ἡμῖν ἐκατέρων φυλῶν διασπειρόμενα σκάνδαλα καὶ ἀναφουμένους ἔρι- 10
δας, φθόνῳ μόνῳ τηχόμενοι καὶ φθόνῳ μόνῳ πρὸς ταῦτα καὶ τὰ
τοιαῦτα διεγειρόμενοι. Ἄλλ' εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὅτι μετὰ τὰ πολλὰ
ἐτέθη καὶ ἐπ' αὐτῷ ἢ τοῦ τέλους, ἢ τελευταία χεῖρ, καὶ ἐκάτερα
τὰ μέρη ἐφάνησαν μεματαιωμένα. Τῷ αὐτῷ ἔτει κατεσκευάσθη
πλησίον τῆς παλαιᾶς καμάρας τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ ἑτέρα 15
νέα καμάρα, δι' ἧς γίνεταί ἡ διάβασις ἀπὸ τοῦ ἐν μέρος τοῦ Πα-
τριαρχείου πρὸς τὸ ἄλλον, τῆς πρώτης καὶ παλαιᾶς ἀποκλεισθείσης
εἰς νάρθηκα τῆς ἐκκλησίας, οὕτω τῆς θέσεως αὐτῆς ἀπαιτούσης,
καὶ ἔμεινεν ἤδη κεχωρισμένη, δι' ἧς μόνον εἰς τὴν ἐκκλησίαν
τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου εἰσερχόμεθα. Τῷ αὐτῷ ἔτει ἀνηγέρθησαν 20
ἐκ βάρθρων ἐν τῷ Πατριαρχείῳ καὶ ἄλλα οἰκήματα τῶν πατέρων,
καὶ ἄλλα ἐπεσκευάσθησαν πρὸς τὸ ἀναπαυτικώτερον καὶ φωτει-
νότερον, καὶ ὅλη ἡ αὐλὴ ἐπλακοστρώθη ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω,
καὶ αἱ δύο σκάλαι ἐγένοντο ἐκ νέου πρὸς τὸ εὐθετον καὶ εὐρύτε-
ραι, ἢ πρότερον· ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου 25
ἐκαλλωπίσθη ἐκ νέων ἁγίων εἰκόνων, καὶ πολλαὶ ἄλλαι χρειώδεις
ἐπισκευαὶ ἐγένοντο· ὁμοίως καὶ τὰ λοιπὰ μοναστήρια τὰ τε ἐντὸς
τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ ἐκτὸς εἶδον ἐν ἑαυτοῖς ἐπισκευάς, πρὸς τὸ
εὐρυχωρότερον, καὶ καλλωπισμούς.

Τῷ δὲ ἡ' αὐγῆς ἔτει περὶ τὰ τέλη ἀπριλίου στρατοπεδεύσαντος 30
τοῦ ἡγεμόνος τῆς Δαμασκοῦ Ἰσμιρλῆ-χατζῆ-Σουλεϊμάν-πασσα, ἐκρι-
σολογήθημεν μετὰ τῶν Ἀρμενίων ἐπὶ τοιαύτῃ αἰτίᾳ. Ἄφ' οὗ καὶ
αὐτοί, ὡς προεδηλώθη, ἐγένοντο συμμέτοχοι ἡμῖν εἰς τὴν ἁγίαν

Βηθλεέμ, ὡς καὶ εἰς τὴν ἁγίαν Γεθσημανὴν, δὲν ἠθέλησαν οἱ ἐπάρατοι νὰ ἔχωσιν ἐξειδιασμένον τὸν καιρὸν τῶν ἀκολουθιῶν τους, ἀλλὰ συγχρόνως ἡμῖν καὶ αὐτοὶ ἔκαμον τὰ διαβάσματα των μετὰ κραυγῶν ἀτάκτων καὶ πεισματωδῶν· ψαλλόντων γὰρ ἡμῶν καὶ τὴν 5 ἱερὰν ἀκολουθίαν ἢ λειτουργίαν ἐκτελούντων, τότε καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ ἐξειδιασθέντι αὐτοῖς τόπῳ τὰ αὐτὰ ἤρχοντο ποιεῖν, ἀλλὰ μεγαλοφώνως, ὡς ἔθος αὐτοῖς, βοαῖς ἀτάκτοις καὶ ἀναρμόστοις χρώμενοι. Καὶ διετάχθησαν οὕτως, ἵνα, ὅτε ἡμεῖς ψάλλομεν, ἢ ἀναγινώσκομεν, ἐκεῖνοι σιωπῶσι, καὶ παυσαμένων ἡμῶν νὰ ἔρχονται 10 ἐκεῖνοι περὶ οὗ καὶ πουργουρτί ἐλάβομεν παρὰ τοῦ ὑψηλοτάτου, καὶ οὕτως ἤδη ἐξακολουθεῖται. Ἄλλὰ καὶ τὰ τῶν οἰκοδομῶν πάντα ἐτελεσθήσαν διὰ μόνων πουργουρτίων καὶ οὐ δι' ὀρισμῶν βασιλικῶν, ὡς τοῦ καιροῦ οὕτω καλοῦντος καὶ τῆς φρονήσεως τῆς ἐπὶ πάντων βασιλευούσης οὕτως ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐξοικονομούσης τὰ 15 πράγματα, κατὰ τὸν εἰπόντα "φρόνησις τιμιωτέρα γεωργίου μεγάλου". Ἔτι δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἁγίου καὶ φρικτοῦ Γολγοθᾶ, μὲ τὸ νὰ εἶναι ἀναπεπταμένος καὶ προκείμενος τοῖς πᾶσιν ὡς προσκύνημα, καταπέτασμα οὐδέποτε ἐγένετο, ἀλλ' οὐδ' ἐξῆν γενέσθαι διὸ καὶ τῆς ἱερᾶς μυσταγωγίας ἐκτελουμένης, τὰ ἀθεώρητα μυστήρια 20 ἐξ ἴσου ἦν ὁρατὰ πᾶσιν ἱεροῖς τε καὶ ἀνιέροις, πιστοῖς καὶ ἀπίστοις· δι' ὃ δεινὸν τὸ γιγνόμενον ἠγησάμενοι καὶ τὴν ἐπιδιόρθωσιν σκεψάμενοι κρυφίως κατασκευάσθησαν τὰ σίδηρα, ἐκόπησαν οἱ περδῆδες κατὰ συμμετρίαν καὶ ἀναλογίαν, καὶ οὕτως ἐν καιρῷ καταλλήλῳ ἐπιτηδεῖως ἐτέθησαν, τῶν ἐθνῶν θαρρούντων ὅτι δι' ἀδείας 25 κἂν καὶ πουργουρτίου τοῦ πασσᾶ τὸ τοιοῦτον ἡμέτερον τόλμημα γίνεται, καὶ εἰσιώπησαν, ἀλλὰ καὶ σιωπῶσιν, οὕτω θαρρούντες· τὸ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει· διὸ καὶ μένουσιν ἄχρι τῆς σήμερον, οὐς ἐν καιρῷ τῆς θείας μυσταγωγίας ὡς καταπέτασμα ἐκτείνομεν καὶ ἐν τῷ τέλει πάλιν περιστέλλομεν, τὸ προσκύνημα καταλιμπάνοντες 30 πᾶσι τοῖς προσιοῦσιν ἐλευθέρον.

Ἄσυνήθης ἔκπαλαι ἦν παρὰ τοῖς ὀρθοδοξοτάτοις Ῥώσσοις ἢ πρὸς τὸν Πανάγιον Τάφον ὁδοιπορία τε καὶ ἐνδημία· περὶ δὲ τὸ ρωιὰ ἤρξαντο ἐμφανίζεσθαι ἀνὰ τρεῖς προσκυνηταὶ κατ' ἔτος, ἢ

ἀνά πέντε, ἣ καὶ μικρόν τι πλείους· περὶ δὲ τὸ ραιθ' καὶ ρακ' ἐφάνησαν προσκυνηταὶ Ῥῶσσοι ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν καὶ ἐγγὺς τῶν διακοσίων. Τῷ αὐτῷ ἔτει, ἀγούστου κβ', ἦλθε καὶ τις μέγας ἀνὴρ ἀξία τε καὶ φρονήσει καὶ Δημήτριος τοῦπίκλην Δασκόφ, ὅστις 5 παρέμεινε μέχρι τῆς κ' Σεπτεμβρίου περιερχόμενος καὶ προσκυ- νῶν τοὺς Ἀγίους Τόπους· καὶ εἰς τὸν ἅγιον Ἰορδάνην ἀπῆλθε καὶ τῶν πέριξ ἐκέισε τὴν περιήγησιν ἐποιήσατο. Αὐτὸς ἔφερε μεθ' ἑαυ- τοῦ Γραικὸν τινα Γεώργιον Μόστραν, ἐκ παιδῶν ὑπὸ τὴν Ῥωσ- σικὴν ἐξουσίαν, καὶ ἀφοῦ εἰς Ἰόππην ἐσύστησεν αὐτὸν κόνσολα τῆς Ῥωσσικῆς διοικήσεως, ἀπέπλευσε. Ἄχρι τότε ἀσύνηθες ἦν 10 τὸ τοιοῦτον, ἐπεὶ οὐδέποτε κόνσολας ἐν Ἰόππῃ προὔπηρξε Ῥωσ- σικός. Ὁ αὐτὸς κόνσολας μὴ εὐρῶν κατοικίαν ἐν Ἰόππῃ ἀνάλογον ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ἐξελέξατο τὸ πρὸς τὸν αἰγιαλὸν μέρος τὸ ὑψηλότερον τοῦ ἐν Ἰόππῃ ἡμετέρου μοναστηρίου (ὄπου πρότερον κατώκουν Τοῦρκοι φύλακες) καὶ ζητήσας ἔλαβεν εἰς 15 κατοίκησιν παρ' ἡμῶν, πρότερον ἐξαγαγὼν τοὺς στρατιώτας Τοῦρ- κους μὲ ὑψηλὸν ὄρισμὸν τοῦ εἰς Ἄκρι ὑψηλοτάτου Ὀσμάν-πασσα· συνεφωνήσαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ τὸ ἐνοίκιον γρόσια 900, ὅπως κατ' ἔτος καταμετρᾷ εἰς τὸ ἱερὸν ἡμῶν Κοινόν, καὶ ἐγένετο τὸ ἐνοικιαστήριον γράμμα ὑπὸ τῆς Κρίσεως καὶ Ἐξουσίας. Ἄλλ' ἐπεὶ 20 καὶ ἔχρηζε τὸ μέρος τοῦτο καὶ ἐπισκευῆς, ὁ ἴδιος κόνσολας ἐπι- στατήσας ἔλαβε τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ πασσᾶ, καὶ οὕτως ἔκαμε τὴν ἐναπαιτουμένην διόρθωσιν, κατὰ ἀρέσκειαν, τὰ δὲ διατρέξαντα ἔξοδα ἐπεμετρήσαμεν ἡμεῖς ἐκ τοῦ ἱεροῦ Κοινοῦ, περίπου τὰ ἐννέα πουγκία. Εἶτα εἰσοικισθεὶς ἀνεπαύετο, καίτοι οὐχ ἠδέως 25 ὀρώμενος παρὰ τε τῶν αὐτοχθόνων Τοῦρκων καὶ παρὰ τῆς Ἐξου- σίας, ἀλλ' ἦν ὑφορῶμενος.

Ἄλλὰ πῶς τὰ ἐφεξῆς ὁ κάλαμος περιγράψει, σμῆνος κακῶν αὐτόχρημα εἰληφώς; Εἵχομεν οὖν τέως οὕτω καλῶς· ἀλλὰ Κρό- νιον ὄμμα ἐνσκήψαν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς πάντα παρέτρεψε τὰ καλὰ 30 καὶ ὑπόθεσιν ἡμᾶς τραγωδίας ἀνέδειξεν. Ὁ ἐκλαμπρότατος αὐτὸς κόνσολας κύριος Γεώργιος Μόστρας ἀνέβη ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ Πά- σχα συνεορτάσαι ἡμῖν ἐν Ἱερουσαλήμ μετὰ πάσης τῆς οἰκογε-

νείας αὐτοῦ, καὶ κατφκίσθη ὑφ' ἡμῶν εἰς τὸ καταντικρὺ σχολεῖον, ὡς εὐρύχωρον καὶ ἀνάλογον αὐτῷ· μετὰ δὲ τὴν ἑορτὴν ἤψατο τῆς εἰς τὰ ἴδια ὁδοῦ. Ἄμα ὁποῦ εἰσῆλθεν εἰς Ἴόππην, πᾶσα ἡ πόλις ἐφώρμησε κατ' αὐτοῦ μανιωδῶς ἐπιβοῶντες, ὅτι οὐκέτι 5 ἐπιτρέπεται αὐτῷ ἢ ἐνοίκησις εἰς τὸ μοναστήριον, ὅτι ὁ τόπος ἐκεῖνος ἀναλογεῖ τοῖς στρατιώταις· ἔλχοντες δὲ αὐτὸν ἀτίμως καὶ μεθ' ὕβρεων ἀπήγαγον εἰς οἶκον Ἀρμενιακόν· ὁμοίως καὶ πᾶσαν τὴν αὐτοῦ οἰκογένειαν· τὸ δὲ στράτευμα πάλιν εἰσφκίσθη ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ἐπὶ φυλακῇ τῆς πόλεως, διὰ τὴν διαφημισθεῖσαν 10 τοῦ γένους ἡμῶν ἐπανάστασιν· ἐφ' ᾧ καὶ ἐν τῇ καταβάσει τῶν προσκυνητῶν ἀπὸ Ἱερουσαλήμ πολὺς λόγος καὶ ἔρευνα περὶ ἀρμάτων ἐγένετο καὶ τὰ πάντα τυραννικῶς διενεργοῦντο. Ὁ δὲ κόνσολας τότε στρατηγῆματι χρησάμενος κατεσοφίσατο τοὺς Τούρκους καὶ ἔφυγεν· ὁ δὲ ἡγεμὼν πραγματικῶς ἔδειξε τὴν φύσιν τὴν βάρβαρον, καὶ ἡ θέλησις αὐτοῦ ἢ ἄλογος νόμος ἐγένετο πᾶσιν ἡμῖν 15 τοῖς ὀρθοδόξοις· ὅθεν οὐδὲν εἶδος κακοῦ ἔμεινεν ἀνερέγγητον. Ἄτιμίαι, ἀρπαγαί, ἀδικίαι, φυλακαί, δημεύσεις, ραβδισμοί, ἐξομώσεις καὶ τὰ λοιπὰ καθ' ἡμῶν καὶ κατὰ τῶν ἡμετέρων διενεργοῦντο. Τότε καὶ τὸν γηραιὸν καὶ γεραρὸν ἅγιον Πτολεμαῖδος κύριον Ἀθανάσιον ἐν φυλακῇ κατέθετο καὶ ἀπεγύμνωσεν αὐτόν, τεσσαράκοντα 20 χιλιάδας γροσίων ἀπαιτῶν παρ' αὐτοῦ· καὶ τὰ ἀρχιερατικά του ἀφήρπασε καὶ τὴν μίτραν, καὶ οὕτως ἀτίμως ἐσύροντο ἐν ταῖς τῶν ἀνιέρων χερσὶ τὰ ἱερά καὶ τίμια καὶ ἐνεπαίζοντο, ὡς ἐπὶ σκηνῆς. Ἐν τσοῦτῳ καὶ ὁ ἤδη διορισθεὶς Σσαμβαλησι Δερβίς- 25 πασσας οὐπω ἐποιήσατο τὴν θριαμβευτικὴν αὐτοῦ εἴσοδον εἰς Δαμασκόν, καὶ ἰδοὺ παρ' αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς πουργουρτζὰ ἀλλεπάλληλα καὶ ἀπαιτήσεις χρηματικά, ἢ δὲ ποσότης πουργία χίλια, καὶ ἐν τούτοις ἐπιμονὴ ἄκαμπτος καὶ ἀπειλαὶ ἀνελεήμονες. Τότε δὴ τότε ἦν ἰδεῖν τοὺς πάντας νενεκρωμένους, μᾶλλον δὲ ἐκ τῆς ὑπερβαλ- 30 λούσης λύπης καὶ φόβου τοὺς πάντας παραφρονήσαντας, αἰσθησεως ἐστερηθέντας καὶ ὡς λίθους γεγονότας. Μόνος ἤγετο, ἀπήγετο, ἐσύρετο, παρεσύρετο εἰς τοῦ μολλά, εἰς τοῦ μουσελλήμη, εἰς τοῦ μουφτῆ, εἰς τὸν νακίπη, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους δυνατοὺς ὁ κατ'

εὐκληρίαν πάντων ἡμῶν ἐπιτροπεύων κύριος Προκόπιος Ναζιαν-
ζηνός, λέγων, ἀντιλέγων, ὑπεραπολογούμενος, δεόμενος, δακρυρ-
ροῶν, τὰ δίκαια ἡμῶν ἐξιστορῶν, ἐν μέρει δὲ καὶ ἐπιμένων τῇ
ἡμῶν ἀθωότητι, πεποιθῶς πάντως τῇ περὶ ἡμᾶς ὑπερτάτῃ θείᾳ
προνοίᾳ, καὶ οὕτως ἀπεκόπη συγκαταβατικώτερον ἢ ἀπαίτησις εἰς 5
260 πουργία διὰ τὸν πασσαῖ καὶ 30 πουργία διὰ τὸν ἐν Ἱερου-
σαλήμ μουσελλήμ, τὸ κάκιστον καὶ ἄπληστον θηρίον, τὸ πολύμορ-
φον καὶ ἄδρησκον καὶ ὅλως χριστιανομάχον (ἐπεὶ ἦν ἐξ Ἑβραίων)
ὅστις καὶ τὰ δεινὰ ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐπηύξανε διὰ τῶν πολυπλό-
κων αὐτοῦ τρόπων, χρηματολογῶν παρ' ἡμῶν ἀφειδῶς καθ' ἐκά- 10
στην ἐπὶ μικρᾷ προφάσει καὶ τῷ τυχόντι ἀκούσματι· ὅστις ἐκαι-
νολόγει καὶ ἐσπορμολόγει [ὅ τι ἤθελεν], σκοπούμενον ἔχων τὴν ἀνα-
στάτωσιν τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ ἐπανάστασιν τοῦ πλήθους, διὰ τὰ
καταπατήσῃ εὐκαιρῶς καὶ ἀφόβως τὸ ἱερὸν ἡμῶν μοναστήριον
καὶ τὰ ἀφαρπάσῃ ἀφ' ἡμῶν θησαυρούς, οὓς ὄνειροπολῶν ἐφαν- 15
τάζετο· καὶ ἐγγὺς ἦν τοῦ γενέσθαι τὸ κακόν, εἰ μὴ ὁ ἅγιος Θεὸς
ἐνέβαλε διαφωνίαν ἐν μέσῳ αὐτοῦ τε καὶ τῶν δυναμένων καὶ τὰ
πρῶτα φερόντων ἐντοπίων, πρὸς οὓς περίπου τὰς 60 χιλιάδας
γρόσια διανομὴ ἐγένετο τούτου ἕνεκα. Ἐν πᾶσι τούτοις ἡμεῖς
ἤμεν εὐχαριστίαν ἀναπέμποντες τῷ Κυρίῳ, μάλιστα δὲ καὶ πρὸ 20
πάντων, ὅτι ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἤρξαντο τεχνουργεῖσθαι καὶ
μηχανεύεσθαι μετὰ τὴν ἀπὸ Ἱερουσαλήμ κατάβασιν καὶ ἀπὸ Ἰόπ-
της ἀπόπλευσιν τῶν προσκυνητῶν. Τὶ ἄρα ἡμῖν οὐκ ἂν ἐγένετο,
εἰ ἔτυχον ἐνδημοῦντες οἱ προσκυνηταί; εὔδηλον πᾶσι τοῖς εἰδόσι
τῶν κρατούντων τὴν ἀπληστίαν. 25

Οὕτω παρῆλθεν ἑβδομάς καὶ πάλιν ἡμεῖς μετὰπέμπτοι εἰς τὸ
Ἄρχεῖον, καὶ πάλιν ἀπειλαὶ καὶ ὕβρεις, ὅτι ἐσμέν ἀποστάται καὶ
συναποστάται, καὶ ὅτι ἀπειθεῖς καὶ δόλιοι τῷ κραταιοτάτῳ ἡμῶν
καὶ πολυχρονίῳ ἄνακτι, καὶ ὅτι ἔχομεν κεχυρμένους Ῥώσσοις
στρατιώτας ἔνδον τοῦ μοναστηρίου πέντε χιλιάδας! Ὅθεν αὖθις 30
παρ' ἡμῶν ἀπαιτήσεις ἀρμάτων, ξιφῶν καὶ κόνεως πυρίτιδος· ἄπερ
οὐ μόνον τότε παρ' ἑαυτοῖς οὐκ εἶχομεν, ἀλλ' οὐδὲ ἔσχομεν ποτέ,
ἀλλ' οὐδὲ εἶδομεν· τί γὰρ κοινὸν τούτοις καὶ ἡμῖν, οἵτινες ἐν μό-

νον ἄρμα οἶδαμεν καὶ αὐτὸ πλουτοῦμεν, τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου, καὶ ἐν τούτῳ καυχώμεθα; Ἀνατρέψαντες οὖν τὰς ἀνωτέρω συκοφαντίας καὶ ἰκανῶς ἀπολογηθέντες ἀπεδείξαμεν τὴν ἡμῶν ἀθωότητα· ἀλλ' αὐτός τε καὶ οἱ παρ' αὐτῶ διέκειντο πρὸς τὰ λεγόμενα
5 ὡς ὄνος εἰς λύραν, ἐπεὶ τὸ σκοπούμενον ἦν αὐτοῖς πάλιν ἀπαίτησις καὶ πάλιν χρηματολογία, καὶ ἵνα οὕτω λάβωμεν τὴν ἀθώωσιν ἡμῶν καὶ τὴν περὶ τῆς ἀθώωσης ἡμῶν κοινὴν μαρτυρίαν ἐνσφράγιστον παρὰ τε τῆς Ἐξουσίας καὶ Κρίσεως καὶ τῶν ἐντοπίων, ὅπερ ἡ γλῶσσα αὐτῶν οἶδε καλεῖν ἀρζ-μαγζάρι. Τί οὖν ἔδει
10 ποιῆσαι; αὐτοὶ ἦσαν οἱ ἐνάγοντες, αὐτοὶ ἦσαν καὶ οἱ κριταί. Ὅθεν τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ἐφήμερον γοῦν πραγματευόμενοι, ὡσαύτως καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ ὀρθοδοξῶν, ἐκλίναμεν τὸν αὐχένα καὶ ὑπεσχέθημεν οὐ τὴν ὄλην, ἣν ἐπρόβαλον ἡμῖν, ποσότητα, ἀλλὰ τὸ τεταρτημόριον, ἧτοι πουργία 250 διὰ τὸν χαζνέ,
15 καὶ σχεδὸν ἄλλα τόσα τοῖς ἄλλοις, ἀπὸ μικροῦ ἕως τοῦ μεγάλου διανομή· ὅπερ ἀσύνηδες παρ' αὐτοῖς, ὁπότεν κάμη ἀπαίτησιν ὁ πασσᾶς, νὰ συμμετέχωσι καὶ αὐτοὶ δι' ἰδιαιτέρας διανομῆς. Καὶ τούτων οὕτω γενομένων αὐθις ἤμεν εἰς ἐτέρους ἀγῶνας καὶ κινδύνους περὶ τῆς κοινῆς μαρτυρίας, εἶτουν ἀρζ-μαγζαρίου, ὅτι τοῦτο
20 οὐκ ἀπεδίδοτο ἡμῖν, εἰ μὴ διὰ καταβολῆς ἄλλης γροσίων ἑκατὸν χιλιάδων· δι' ὃ πᾶσα ἡ προκαταβληθεῖσα καὶ ἡ πρὸ μικροῦ καταμέτρησις εἰς μάτην ἀπώλοντο. Ἄλλ' οὐδὲ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐκτὸς ἤμεν τοῦ κινδύνου, καὶ οὐδὲν ἄρα ἤμεν πεποιηκότες, εἰ μὴ καὶ ταῦτα προσεπεμετροῦντο· διὸ ὑπεσχέθημεν καὶ ταῦτα, ἵνα λάβωμεν
25 τὴν ἀθώωσιν ἡμῶν τὴν ἐμάρτυρον, ὃ ἐστὶ τὸ ἀρζ-μαγζάρι· ἀλλ' ὄντως "ἐγγύη πάρα δ' ἄτη"· οὕτω γὰρ ἐσπέρα ἐγένετο καὶ παρεγένοντο ἡμῖν οἱ πράκτορες δεινοὶ καὶ οἱ ἀπαιτηταὶ ἀμειλικτοὶ καὶ ἀδυσώπητοι καὶ ὄλωσ φοβεροὶ καὶ ἀπειλητικοί, τοῖς δάκρυσιν ἡμῶν τυφλώττοντες, ταῖς δὲ παρακλήσεσιν ἡμῶν κωφεύοντες, τὰ δὲ ἀνύ-
30 παρκτα καταλέγοντες καὶ ἐπαπειλοῦντες, καὶ ἠρώτων ἡμᾶς διὰ τί προσποιούμεθα ἀνέχειαν, τί οὐκ ἀνοίγομεν τοὺς θησαυροὺς πρὸς διανομὴν αὐτοῖς καὶ ἡμῶν σωτηρίαν, ἀλλὰ κρύπτομεν αὐτοὺς διὰ τοὺς ἀποστάτας; οἱ δὲ δημόται καὶ οἱ στρατιῶται ὑποκινούμενοι

παρὰ τῶν πρωτίστων ἔνοπλοι ἦσαν περιμόντες τὰς ἀγοράς, τὰς ἀγυιάς, τοὺς δρόμους, βοῶντες καὶ ἐπιβοῶντες πᾶσι τοῖς παροῦσιν, ὅτι "σήμερον κατασφάζομεν τοὺς Ῥωμαίους, τοὺς ἐπιβούλους, τοὺς ἀποστάτας, τοὺς πλουσίους, τῶν ὁποίων καὶ μία κανδήλα ἀπὸ τὰς σταλείσας παρὰ τῆς Ῥωσσίας ἀρκεῖ εἰς τὸ νὰ ὑπερπλουτήσῃ 5 ἡμᾶς". Καὶ ἡμεῖς τοίνυν διὰ τε τὴν ἀνέχειαν, διὰ τε τὰς ἀλλεπαλλήλους ἀπαιτήσεις τῶν τυράννων, ἀφ' οὗ πρότερον εἰς καθ' εἷς φέρων κατέβαλεν εἰς τὸ Κοινὸν πᾶν ὃ τι εἶχε διὰ τροφήν καὶ γηροκόμησιν ἑαυτοῦ (δὶς δὲ ὁ τοιοῦτος ἔρανος ἐγένετο δι' ἀφορισμοῦ, κοινῇ ἀπ' ἐκκλησίας ἀναγνωσθέντος), ἐγνωμεν πάντα τὰ 10 χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκευὴ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῶν λοιπῶν μοναστηρίων διαλύσαι καὶ διαχωνεῦσαι (ὃ δὴ καὶ ἐγένετο, ἐπεὶ οὐκ εἶχομεν παρ' οὐδενὸς δανεισθῆναι, ὅτι οὐδεὶς ἦν ἡμῖν ὁ πιστεύων καὶ δανείζων), καὶ οὕτως ἐπιτομωτέραν εὖρομεν τὴν ἡμῶν σωτηρίαν ἅμα καὶ ἡσυχίαν, καίτοι ἐφήμερον. Ἄλλ' ἐπεὶ 15 οὐδέποτε τὰ πρόβατα τοῖς τοῦ λύκου λόγοις πιστευτέον, ἔδοξεν ἡμῖν συμφέρον χρυφίως δι' ἀναφορᾶς γνωστοποιῆσαι ταῦτα πάντα τῷ τὴν σατραπείαν ἀνεζωσμένῳ τέως τῆς Δαμασκοῦ Δερβίς-πασσα καὶ ἴσως τύχομεν τῆς εὐμενείας αὐτοῦ καὶ συγκαταβάσεως· ὃ δὴ καὶ ἐγένετο. Ἄλλ' ἀνθρακες ἡμῖν ὁ θησαυρὸς, τὸ τῆς παροιμίας, 20 ἐπεὶ αὐτὸς μὲν ἔγραψεν εἰς Ἱερουσαλὴμ τῷ τυραννοῦντι ἡμῶν τὰ ὑπὲρ ἡμῶν ὀνειδίζων, ἐπιπλήττων καὶ ὀδηγῶν μετρίως, ἵνα φέρηται πρὸς ἡμᾶς [ὡς δεῖ]· ὁ δὲ τύραννος (ἦν δ' αὐτὸς ὁ ἐξ Ἑβραίων Σουλεϊμάν-ἐφένδης ὁ κάκιστος) ἐξεμάνη καθ' ἡμῶν ὁμοίως καὶ πάντες οἱ ἐντόπιοι ἐφένδιδες, ὧν πρωτεύει ὁ Ὁμαρ- 25 ἐφένδης· ἐξεμάνησαν δὲ ὑποπτευθέντες, ὅτι κατ' αὐτῶν ἐγράψαμεν. Τότε δὴ τότε καθ' ἡμῶν θύελλαι καὶ τυφῶνες καὶ βρασμὸς θαλάσσης, οἶον οὐδ' ἡ τρίαίνα αὐτοῦ τοῦ Ποσειδῶνος ἐξισχύσαιτο ἂν διεγεῖραι· ὁ δὲ κίνδυνος ὄλως ἐξεμερίσθη ἰδίως διὰ συκοφαντίας καὶ προδοσίας κακοῦ τινος θηρίου φθονεροῦ κατὰ τοῦ ἄριστα ἐπιτρο- 30 πεύοντος κυρίου Προκοπίου Ἀράπογλου· ὄντινα καὶ μετεκαλέσαντο εἰς τὸ Ἀρχεῖον, κοινῇ πάντων συνηγμένων· ὄντινα μετὰ μυρίας ὕβρεις καὶ ἀτιμίας, ἃς ἐξέμεσαν κατ' αὐτοῦ, μικροῦ καὶ ἀγχόνῃ

παρέδωκαν, εἰ μὴ Θεὸς ἄνωθεν ἰλέψῃ τῷ ὄμματι ἐπέβλεπεν ἐπ' αὐτόν, ἐπεὶ ἔκτενης δέησις καὶ παράκλησις μετὰ δακρύων ἐγένετο ἔμπροσθεν τῆς θαυματουργοῦ ἁγίας εἰκόνης τῆς Κυρίας ἡμῶν. Ὅτε δὲ ταῦτα ἐνεργοῦντο, ἦν ἑσπέρα τῆς ζ' τοῦ μηνὸς Ἰουλίου καὶ πα-
5 ραμονῇ τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Προκοπίου, ἔτος δὲ ἁωκά· τότε καὶ τῆς ἐπιτροπικῆς αὐτὸν καθεῖλον καὶ ἡμεῖς αὐτοῖς συγκατενεύσαμεν, τὸ ἀκίνδονον αὐτῷ πραγματευόμενοι, εἰδότες ὅτι πυρὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται, καὶ τὸ τῆς παροιμίας "ἐνὶ γὰρ συνέχεσθαι κρεῖττον, ἢ δυοῖν κακοῖν". Ὅθεν πάλιν τοῖς ἀλιτηρίοις προσφοραὶ διαφόρων εἰδῶν
10 καὶ πάλιν χρήματα ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν πενήντα χιλιάδας. Ἐν ταύτῃ τῇ περιστάσει ὁ Ὁμαρ-ἐφένδης μόνος ἔλαβεν γρόσια 75000. Ταῦτα πάντα συνέβησαν ἀπὸ α' μαίτου ἄχρι Ἰουλίου ὑστάτης· ὥστε ἐν τριμηνίᾳ ἀπεγυμνώθημεν καὶ ὑπεργυμνότεροι γεγόναμεν, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου ἦμεν στερούμενοι, καὶ ἐγένετο γνωστὸν τοῖς
15 πᾶσι· δι' ὃ καὶ τινες τῶν χωρικῶν, τῶν λεγομένων σέχιδων, οἰκτον λαβόντες περὶ ἡμᾶς φέρουσι σῖτον αὐθόρμητοι εἰς τὸ ἱερὸν μοναστήριον, πρὸς διατροφήν ἡμῶν (καὶ τοῦτο ἄρα οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ' εὐδοκίᾳ θεῖᾳ), καθάπερ πάλαι ὁ κόραξ τῷ προφήτῃ Ἡλίᾳ, τὴν δὲ τιμὴν τοῦ σίτου (ἐπεὶ οὐκ ὀλίγος ἦν, ἀλλ' ὑπὲρ τοὺς δια-
20 κοσίους μεδίμνους) καὶ τὰ ἀγωγγάτικα εἰς τὸ μέλλον λήψεσθαι ἔλεγον, ἦν Θεὸς διδῶν.

Ἐν τούτοις οὖν καὶ τοῖς τοιούτοις ὄντες ἐπραγματεύθημεν καὶ τὴν ἀθώωσιν τοῦ κοινωφελῶς τε ἅμα καὶ θεοφιλῶς ἐπιτροπεύοντος κυρίου Προκοπίου (ἐπεὶ μετὰ τινων κάγῳ αὐτὸς ἀπῆλθον εἰς
25 τὸν Ὁμαρ-ἐφένδην καὶ μετὰ παρρησίας ἐλάλησα τὰ δέοντα), καὶ οὕτως ἐγνώσθη πάλιν παρ' αὐτῶν τῶν αἰμοβόρων ἐπίτροπος ὁ μηδέποτε παρ' ἡμῖν εἰς ἀγνώστων τάξιν γενόμενος· πλὴν ἀλλὰ τὰ βαλάντια αὐτῶν οὐκ ἦσαν ἀνόμοια τῷ τῆς Δαναΐδος πίδαφ. Διὰ τοῦτο πάλιν ψιθυρισμοὶ καὶ πάλιν ὑποφίαι καὶ αἰτιάσεις καθ' ἡμῶν καὶ κοινή
30 τῶν ἐπαράτων ἀπόφασις τοῦ νὰ εἰσοικισθῶσιν ἐν τοῖς ἡμετέροις μοναστηρίοις ἔνοπλοι στρατιῶται πρὸς φύλαξιν οὐχ ἡμῶν, ἀλλ' ἑαυτῶν, ἐπεὶ οὐκ εἴχομεν παρ' αὐτοῖς τὰ πιστά, ὡς ἀποστάται! Καὶ ἰδοὺ ἡμῖν πάλιν κακὰ καὶ πάλιν χρηματικαὶ ἀπαιτήσεις, πρὸς μεταβο-

λὴν τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως, καὶ ἡ καταβολὴ γρόσια 25000, καὶ οὕτω κατηργήθη τὸ μελετώμενον. Ἄλλ' ἐπεὶ καὶ πρό τινων χρόνων καταχρήσει τῶν κρατούντων καὶ κουφότητι τῶν τὰ καθ' ἡμᾶς ἐξοικονομούντων ἀπεπληρώνοντο ἐκ τῆς κάσας τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν Κοινοῦ γρόσια 30000, ἐπὶ λόγῳ χαρταῦχαρτίων διὰ πάντας τοὺς 5 ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ περίξ ὀρθοδόξους, ἐγένετο κοινῇ σκέψις, ὅπως τὸ τοιοῦτον ἀνατραπῆ, ὡς ἄδικον, οὐ μόνον πολιτικοῖς, ἀλλὰ καὶ ἐκαλησιαστικοῖς νόμοις ἐξεταζόμενον· καὶ γὰρ ἕκαστος ἀποδότω τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καθὰ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ὁ ἴδιος ἀπέδωκε. Δι' ὃ καὶ γράψαντες πρὸς τὸν μακαριώτατον ἡμῶν κύριον Πολύκαρπον περὶ τούτου, ἀπεστάλη ἡμῖν δι' αὐτοῦ ὑψηλὸς προσκυνητὸς βασιλικὸς ὀρισμὸς, τῆς ῥηθείσης καταχρήσεως ἀνατρεπτικὸς· ὅστις διὰ τὰ ἐνεργηθῆ, ἔλαβον παρ' ἡμῶν διὰ τὸν χαλκὸν τοῦ ὕψους τοῦ γρόσια 30000· ἔλαβε δὲ καὶ δι' ἑαυτὸν ὁ τύραννος ἐκεῖνος Σουλεϊμάν-ἐφένδης γρόσια 50007, καὶ οἱ παραδυναστεύοντες ἀνα- 15 λόγως. Ἄλλ' ὁ ἐπάρατος οὐ διέλαθε τὴν θεῖαν δίκην· δι' ὃ καὶ προσέκρουσε τῷ Ἀπτουλλᾶ-πασσα τῷ εἰς Ἄκρι· ὃ δὲ κατεγράφητο εἰς Βασιλεύουσαν πρὸς τοὺς δικαιοτάτους καὶ φιλανθρώπους κρατούντας, παρ' ὧν καὶ ἐστάλη ἡ ἔξωσις αὐτοῦ αἰφνιδίως, καὶ καθηρέθη μετ' ὀργῆς τῇ ἡ' τοῦ ὀκτωβρίου, καὶ οὕτως ἐκ θείας 20 προνοίας εὐρέθημεν ἔξω τῶν ὧν νόκτα καὶ ἡμέραν καθ' ἑαυτὸν ἐφαντάζετο κακοτήτων ἐναντίον ἡμῶν, πρὸς ἃς καὶ ἀμπωθῆσαι ἡμᾶς ἔσπευδε· δι' ὃ καὶ τὰ σωτήρια ἡμεν ἄδοντες τῷ σωτῆρι Θεῷ, εὐχαριστοῦντες τῇ ὑπὲρ ἡμῶν ἴλεων ἀπεργαζομένῃ [Κυρία] τὸν δίκαιον θυμὸν, τὸν καθ' ἡμῶν, τοῦ δικαίου κριτοῦ καὶ μονογενοῦς 25 αὐτῆς υἱοῦ· καὶ ἀπεπληρώθη καὶ ἐν ἡμῖν τὸ προφητικὸν λόγιον· “τὸ ἐσπέρας ἀλλισθήσεται κλαυθμὸς καὶ εἰς τὸ πρωὶ ἀγαλλίασις”.

Ἄνέλαβεν οὖν ἄλλος τὴν ἀρχὴν τῆς Ἱερουσαλήμ ἐκ διαμέτρου διαφέρων τοῖς τρόποις τοῦ ἐξωσθέντος ἐκεῖνου ἐξωλεστάτου, καὶ ἡμεῖς ἤμεν ἐν ἀνέσει. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ καὶ ἰδοὺ στέλ- 30 λεται ἀπὸ Δαμασκοῦ παρὰ τοῦ Δερβίς-πασσα ἐν πουργουρτί, περιέχον τὴν ἔννοιαν τοῦ πρὸ μικροῦ ἀπὸ Βασιλευούσης σταλέντος

βασιλικού φερμανίου οὕτως· «Οἱ Ὀθωμανοὶ ὀφείλουσι νὰ ἐπα-
γρουπνῶσιν εἰς τὰ κινήματα τῶν Ῥωμαίων, ὅτι πάντες εἰσὶ συ-
στηματικῶς ἐκ συμφώνου ἐχθροὶ τῆς βασιλείας ἡμῶν καὶ τῆς αὐ-
τῶν πίστεως». Ὅθεν πάλιν θροῦς καὶ πάλιν βουλαὶ καθ' ἡμῶν,
5 καὶ ἡμεῖς ἐν ταραχῇ· κατέπαυσαν ὁμως τάχιστα διὰ καταβολῆς
χρηματικῆς τῷ ἰδίῳ μουσελήμ γροσίων 10000, τῷ δὲ μουλλά
12500 καὶ τοῖς ἄλλοις ἀναλόγως, καὶ οὕτως ἐφησυχάσαμεν μικρόν.
Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ πρὸ χρόνων παραχαράκται τινὲς Βηθλεεμίται
ἐν ὑπογείοις σκοτεινοῖς εἰργάζοντο τὸ τοιοῦτον [= τὸ κατασκευά-
10 ζειν κίβδηλα νομίσματα], οἱ δὴ καὶ γνωσθέντες ὑπὸ τῆς Ἐξουσίας
πρὶν ἀλωθῆναι ἐξέφυγον, εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν ἐάλω Κατόλικος ὢν τὸ
θρήσκευμα, ἐσυκοφάντησεν [οὗτος] καὶ τινὰς τῶν Ἱεροσολυμιτῶν
ἐκ τῶν πρωτίστων (οὕτως ὀδηγούμενος ἐν ὑποσχέσει τοῦ διασω-
θῆναι καὶ ἐκφυγεῖν τὸν ὑπὲρ κεφαλῆς κίνδυνον)· δι' ὃ πάλιν ἡμεῖς
15 ἐναγώνιοι καὶ ἔμφοβοι, ὅτι ἔγνωμεν πόρρωθεν τὸ κακὸν καθ'
ἡμῶν κινούμενον· οἱ δὲ κινούμενοι ἦσαν οἱ λεγόμενοι ἐντόπιοι ἀγρί-
νιδες, μᾶλλον δὲ ἀβάνιδες (=συκοφάνται). Ὅθεν ἐμμέσως τε καὶ
ἀμέσως πολλὰ εἰπόντες καὶ πολλὰ ἀκούσαντες, τέλος διὰ τεσσα-
ράκοντα καὶ πέντε χιλιάδων γροσίων εἰς τὸν χαζνὲ καὶ διὰ δε-
20 καπέντε χιλιάδων εἰς διανομὴν παρεγραψάμεθα καὶ ταύτην τὴν
συκοφαντίαν τῇ ιη' τοῦ δεκεμβρίου.

Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ αὐτοῦ ἀνοξοτότου
Μούσα-ἐφένδης Κιαπὲ-μουλασί γενόμενος καὶ ἀπὸ Βασιλευούσης
διὰ Δαμασκοῦ διερχόμενος, ὡσαύτως καὶ διὰ Ἱερουσαλήμ, ἵνα
25 φθάσῃ εἰς Αἴγυπτον κάκειθεν εἰς τὸ μανσοῦπί του, ὅτε ἔφθασεν
εἰς Δαμασκόν, διημέρευσεν ἐκεῖ παρὰ τῷ ὑψηλοτάτῳ χατζῆ-Μεχ-
μέτ-Δερβίς-πασσᾶ. Εἶτα φθάσας ἐκεῖθεν εἰς Ἱερουσαλήμ διέτριψεν
ἡμέρας ἰκανὰς, ὡς ἀπ' ἀρχῆς Ἱεροσολυμίτης, ἵνα ἐπισκεφθῇ τοὺς
ἐαυτοῦ συγγενεῖς καὶ ἀναγνωρισθῇ μετὰ τῶν αὐτοῦ πατριωτῶν.
30 Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν διεμηνύσατο ἵνα ἀπέλθῃ τις ἐξ ἡμῶν
πρὸς αὐτόν· ὃ καὶ ἐγένετο· ἐν δὲ τῇ ὁμιλίᾳ ἔδειξεν ἡμῖν δύο
πούγουρτζὰ τοῦ πασσᾶ, καὶ ἐν μὲν τῷ ἐνὶ εἶχε καθ' ἡμῶν ἐγκλή-
ματα ἀνύπαρκτα, ὁμως ἄξια θανάτου (ὁ νοῶν νοεῖτω), ἐν δὲ

τῷ δευτέρῳ πουγγουρτί διτι κρυφιοτρόπως νὰ μετρήσωμεν γρόσια
ἑκατὸν χιλιάδας εἰς τὸν χαζνέ του καὶ τριάκοντα χιλιάδας τῷ ἐν-
δοξοτάτῳ Μούσα-ἐφένδη, ὡς λύτρα καὶ ἀποινα τῆς ἡμῶν ζωῆς
καὶ σωτηρίας· εἰ δὲ μή, διενεργηθήσονται καθ' ἡμῶν πάνδεινα
καὶ ἀπευκαῖα. Τί ἔδει ἡμᾶς τότε ποιῆσαι; Ἐγνωμεν τὴν πα- 5
γίδα· ἔθεν καὶ πρὸς ἀπαλλαγὴν κατεμετρήθησαν τὰ ἀνωτέρω γρό-
σια μονοήμερα, καὶ Θεοῦ συνεργοῦντος διεσώθημεν καὶ ἐγεγόμεθα
ἀνώτεροι τοῦ παρὰ πόδας κινδύνου. Εἶτα περὶ τὰ τέλη τοῦ φε-
βρουαρίου ἀπῆρεν εἰς Αἴγυπτον ὁ ῥηθεις Μούσα-ἐφένδης, ὅπως
ἐκεῖθεν φθάσῃ εἰς ὃ ἐκληρώθη μουλαλῆκι. Ἐτέρωθεν δὲ εἶχο- 10
μεν τοὺς δανειστάς, οἵτινες ἔωθεν ἄχρι τῆς ἑσπέρας διήμερευον
ἔνδον τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν μοναστηρίου, ζητοῦντες τὰ κεφάλαια ὁμοῦ
καὶ τοὺς τόκους. Ἰβριζον, εἶλκον ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ χιτῶνος, κατε-
βῶν, κατηρῶντο, μυρία ὅσα κατέλεγον· ταῦτα δὲ πάντα ἦσαν ἐρε-
θισμοὶ καὶ διοργανισμοὶ ἐν μὲν τῇ Δαμασκῷ καὶ ἐν τῇ Ἱερου- 15
σαλήμ παρὰ τῶν ἐπαράτων Ἑβραίων, ἐν δὲ τῷ Ἄχρι ἦσαν ἐρε-
θισμοὶ τῶν Κατολίκων, ἐν δὲ τῇ Ἱερουσαλήμ συκοφανταίαι τῶν
Ἀρμενίων, ὡσαύτως καὶ ὀδηγαίαι, οἵτινες ἔσπευδον ἡμᾶς ἀφανίσαι
καὶ ὅλως ἐξοντῶσαι, ὅπως αὐτοὶ ἀναφανῶσι κύριοι τῶν προσκυνη-
μάτων καὶ τοῦ Παναγίου Τάφου· ὅπερ καὶ εὐδῆλον ὕστερον ἐγέ- 20
νετο καὶ γνωστὸν τοῖς πᾶσιν. Ἡμεῖς δὲ ἀπάντων τούτων ἕνεκα
τῇ λύπῃ κατετηχόμεθα, ὀρῶντες τὰ δυστυχήματα ἡμῶν ἀπύθμενα·
μάλιστα δὲ ὁ κλεινὸς Προκόπιος καὶ ὁ γραμματικὸς Ἄνθιμος, μο-
ναχὸς Ἀγγιαλίτης, ἐβαρυστενάζομεν, τὴν θείαν ἀντίληψιν ἐπικα-
λούμενοι. Ὅθεν καὶ τῇ κζ' τοῦ Ιουνίου πέπτωκε νόσῳ βληθεὶς 25
θανατηφόρῳ ὁ γραμματικὸς Ἄνθιμος, τῇ δὲ α' τοῦ Ιουλίου πέ-
πτωκεν ὁ κλεινὸς ἐπίτροπος Προκόπιος, καὶ οὕτω διεχώρισεν αὐ-
τοὺς ἢ νόσος καὶ μετ' ὀλίγον ὁ πολύδακρυς καὶ ἐπώδυνος θάνατος.
οὗς ἄχρις ἐκείνης τῆς ὥρας οὐδὲν οὐδὲ πρὸς ὥραν διέστησεν, ἐπεὶ
ὁ μὲν γραμματικὸς κατέκειτο βαρέως τὰ λοιπὰ ἀποπνέων, τῷ 30
δὲ ἐγένετο τὰ εἰς τὴν ἁγίαν Σιών ἐξόδια κατὰ τὴν η' τοῦ αὐτοῦ
μηνός, ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ συνωνυμοῦντος αὐτῷ ἁγίου Προκοπίου.
Ἀλλὰ διὰ θείου θαύματος διεσώθη ὁ γραμματικὸς μετὰ τρίμηνον,

πάσγων ἐπωδύνως κατὰ τὸ στήθος· ὁ δὲ μακαρίτης Προκόπιος αὐτὸ τοῦτο ἐγένετο, πάγκοινον λύπην καταλιπών· οὗ καὶ ἡ μνήμη μόνον οὐκ ἀστενακτι οὐδὲ ἀδακρυτι γίνεται, ὅτι μὴ τοῖς φθονεροῖς, τοῖς τὰ καλὰ βασκαίνουσι, τοῖς δὲ Ἀρμενίοις καὶ Φράγχοις ὑπόθεσις χαρᾶς (καὶ μνήμη ἐορτῆς [αὐτοῖς] ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐγένετο), οἵτινες οὐδὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἄχρι τῆς σήμερον ἀνέχονται ἀκοῦσαι. Ἄλλ' ὁ καιρὸς ἐζήτει τὸν ἀξίως διαδεχόμενον καὶ ἐπωφελῶς τὰ τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν Κοινοῦ ἐξοικονομήσοντα, ἐπεὶ ὁ ἅγιος Πέτρας, ὁ καὶ ἐπίτροπος, ἀνίκανον ἑαυτὸν ὠμολόγει διὰ τὰ γηρατεῖα, ἔτι δὲ 10 καὶ διὰ τὸ ἀνείδεον εἶναι τῆς ἀραβικῆς γλώττης· δι' ὃ κοινῇ γνώμη ἐγένετο ἐκλογή ἐπὶ τὸν πανιερολογιώτατον ἅγιον Ναζαρέτ κύριον Δανιήλ τὸν ἀπὸ Σμύρνης, ἵνα συνεπιτροπεύῃ τῷ ἁγίῳ Πέτρας κυρίῳ Μισαήλ, καὶ ἅμα ἐγράψαμεν τῷ μακαριωτάτῳ ἡμῶν δεσπότη κυρίῳ Πολυκάρπῳ εἰς Βασιλεύουσαν, ἀναφέροντες πάντα τῇ 15 δὲ κε' τοῦ νοεμβρίου ἐδεξάμεθα τὰ ἀποκριτικά, ἐν οἷς ἐπεψηφήσατο ἡ μακαριότης του τὸν ἅγιον Ναζαρέτ συνεπιτροπεύειν τῷ ἁγίῳ Πέτρας.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ὀκτωβρίου κηρύττεται πόλεμος κατὰ τοῦ εἰς Ἄκρι ἀποστάτου τῆς βασιλείας Ἀπρουλλᾶ-πασσα· στρατάρχης διαρίζεται ὁ Σσαμ-βαλῆσι Δερβίς-πασσας, καὶ ἰδοὺ πάλιν χρημα- 20 τικαὶ ἀπαιτήσεις λόγῳ βοήθειας· ἀπαιτεῖ καὶ λαμβάνει παρ' ἡμῶν γρόσια 35000. Εἰς τὴν τούτων ἐξοικονόμησιν οὐκ ὀλίγον ἐκοπίασεν ὁ ἤδη εὐκλεῶς συνεπιτροπεύων ἅγιος Ναζαρέτ· ἐφ' ᾧ καὶ ἐλάβομεν μικρὰν ἄνεσιν καὶ ἀφοβίαν, καίτοι μόνον τὰ θρυλλούμενα τρόπαια τῶν Ἑλλήνων ὡς ὁμογενῶν ἡμῶν ἱκανά εἰσιν ἔχειν ἡμᾶς 25 ἐμφάβους. Θεὸς εἶη μετ' αὐτῶν. Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, συνέβη γενέσθαι καὶ ἔκλειψιν σελήνης ὀλιχῆς, ἣτις τοῖς ἐν Ἱερουσαλήμ ἀχαλινώτοις χαλινὸν ἐνέβαλε καὶ φόβον ἐνέσπειρεν, ὡς δεισιδαίμοσι καὶ παρεξηγηταῖς τῶν φαινομένων, καὶ ἐπεβῶν ἐξομολογούμενοι· “Διὰ τὰ ἄδικα, ἃ ἐποιήσαμεν κατὰ τῶν καλοτήρων, 30 ὠργίσθη ἡμῖν ὁ Θεός”. Συνέβη δὲ ἡ ἔκλειψις τῷ ἰανουαρίου ἰδ', πρὸς τὸ ἐσπέρας τῆς Κυριακῆς. Εὐθύς ὀποῦ προέκυψε τοῦ ὀρίζοντος ἡ σελήνη, ἐπαρτηρήθη, ὅτι ἦν ἀνεπαισθήτως ἐκλείπουσα· κατ' ὀλίγον δέ, ἐν διαστήματι ὥρας μιᾶς καὶ λεπτῶν εἴ-

κοσι, ὅλη ἐξέλιπε καὶ σκότος ἐγένετο βαθύτατον· μόνον δὲ ὁ κύκλος αὐτῆς ἐφαίνετο φαιός· διέμεινε δὲ οὕτως ἐν διαστήματι ὥρας μίας καὶ λεπτῶν τεσσαράκοντα, καὶ πάλιν ἤρξατο φωτίζεσθαι, ὥστε ἐν ὥρᾳ μιᾷ καὶ λεπτοῖς εἴκοσιν ἀνεφάνη πανσέληνος. Ἄλλ' ἐπεὶ, κατὰ τὸν Ξενοφῶντα, πόλεμος οὐ νενομισμένα σιτεῖται, ἐγένετο 5 διὰ τὴν εἰς Ἄκρι ἐκστρατείαν πρόωρος καὶ ἡ τοῦ ἔτησιου φόρου ἡμῶν ἀπαιτήσις, περίπου τὰς 70000 γρόσια, καὶ ἔτι γρόσια 10000, τὰ συνήθη καφάρια τῶν προσκυνητῶν, καίτοι μηδενὸς ἐλθόντος προσκυνητοῦ, καὶ ἤμεν οὕτω στενοχωρούμενοι· ὥστε μὴ εὐποροῦντες ποθὲν ἐλάβομεν καὶ τὰς κανδήλας τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου καὶ τῆς ἁγίας Γεθσημανῆς καὶ ἁγίας Βηθλεὲμ καὶ Ἰόπτης καὶ τῶν ἄλλων μοναστηρίων, καὶ καθήκαμεν εἰς χωνευτήριον καὶ οὕτως ἀπεδώκαμεν τὰ ζητούμενα. Ἄλλ' ἰδοὺ κατὰ τὴν θ' τοῦ μαρτίου ἐφθασεν ἡ ἕξωσις τοῦ Δερβίς-πασσα, ἐν τῇ ἐκστρατεία 15 ὄντος, καὶ ἀντ' αὐτοῦ διωρίσθη Σαλήχ-πασσας ὁ εἰς Τοκάτ στραπεύων, καὶ οὕτω μικρὸν ἀνεπνεύσαμεν ἀπὸ τὰς σκληρὰς ἀπαιτήσεις. Ἐν τοσοῦτῳ ἐφθασε καὶ ὁ εἰς Ἱερουσαλήμ διορισθεὶς νέος μουσελήμης, ὅστις, ὡς ἔθος, ἤρξατο τὰς χρηματικὰς ἀπαιτήσεις· ἡμεῖς δὲ ἀνοικονομήτως περὶ ταῦτα ἔχοντες ἤμεν ἐν ἀμηχανίᾳ καὶ παρακαλοῦντες αὐτὸν ἵνα μακροθυμήσῃ· οὐκ ἐπέειδομεν· δι' ὃ 20 καὶ ἔγνω βίαν καθ' ἡμῶν ἐπενεγεῖν, βίαν δὲ περὶ τὰ καίρια. Ἦμεν περὶ τὴν ἁγίαν ἐβδομάδα τῶν κοσμοσωτηρίων παθῶν τοῦ Κυρίου ἡμῶν, καὶ αὐτὸς ἔγνω μὴ συγχωρῆσαι ἡμῖν τὴν εἴσοδον τοῦ ἁγίου ναοῦ, ἕως ἂν ἀποδῶμεν τὰ ζητούμενα. Ἀποροῦντες οὖν τοῖς ὅλοις καὶ λυπούμενοι, εὐρέθημεν τὸ πρῶν αἴφνης ἐν χαρᾷ διὰ 25 θείας ἐπισκέψεως, τῆς κατασοφιζομένης τοὺς πανούργους· ἐπεὶ οὐπω ἡμέρα ἐγένετο (ἦν δὲ ἡμέρα τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Πέμπτης), καὶ ἰδοὺ βλέπομεν προπομπὴν ἐτέρου μουσελήμ καὶ ἕξωσιν τοῦ περὶ ἡμᾶς κακομηχάνου, καὶ οὕτω μηδενὸς κωλύσαντος ἐωρτάσαμεν χαίροντες ἐν Κυρίῳ καὶ ἀγαλλόμενοι ἔνδον τοῦ ναοῦ τῆς 30 ἁγίας Ἀναστάσεως, ὅπου ἤλπιζον οἱ ἐπάρατοι Ἀρμένιοι· νὰ πρωτεύωσι καὶ νὰ πανηγυρίζωσι μόνοι· ἐφ' ᾧ καὶ ἐλυπήθησαν καὶ κατησχύνθησαν. Ἐν τούτοις δὲ ἐπέστη καὶ τὰ εὐαγγέλια τῆς συγ-

χωρήσεως και ἀμνηστίας, ὡς ἀπὸ τοῦ πολυχρονίου και κραταιοτά-
του ἡμῶν ἀνακτος σουλτάν Μαχμούτ, περὶ τὸν ἀποστατικῶς δια-
τεθέντα Ἀπουλλά-πασσα κατὰ τὸ Ἄκρι, και τοῦτο οὐκ ὀλίγησ
ἡμῖν χαρᾶς αἰτία ἐγένετο, ἅτε δὴ περὶ ἡμᾶς ὄντος τοῦ πολέμου
5 και γεινιάζοντος και τῶν γινομένων κατ' αὐτοῦ μᾶλλον ἡμῶν ἢ
ἐκείνου καθαπτομένων και κατατριβόντων. Ἄλλ' ὁ νέος πασσαῶς
τῆς Δαμασκοῦ και ὁ νέος τοπάρχης τῆς Ἱερουσαλήμ ἐζήτουν τὰ
ἄδικα αὐτῶν δικαιώματα, ἡμεῖς δὲ ἤμεν ἐν πενία και ἀπορία·
ὄθεν πολλῶν ποσοτήτων πόλιτζας και προεπέμψαμεν και πάλιν
10 ἤδη ἀποπέμπομεν τῷ μακαριωτάτῳ ἡμῶν δεσπότῃ. Ὁ δὲ γεν-
ναῖος ὄντως και καρτερόψυχος πῶς ταύτας ἐδέχετο και πῶς ἐξοι-
κονομεῖ ἐν τοιοῦτῳ δυστυχεστάτῳ γενικῶς καιρῷ και ἐν τοσοῦτῳ
τοῦ ἡμετέρου γένους ναυαγίῳ ὀλικῷ, ἀπορίας και θαυμασμοῦ ἄξιον.
Θεὸς πάντως ἦν μετ' αὐτοῦ, οὗ ἡ παναλκῆς δύναμις ἐν ταῖς τῶν
15 πιστῶν ἀσθενεῖαις ἐμφανῆς γίνεται και τελειοῦται. Τοῦ αὐτοῦ
θαυμασμοῦ ἄξιος και ὁ ἤδη ἐπιτροπεύων ἅγιος Ναζαρέτ, πῶς
ἐξοικονομεῖ τὴν ἄπληστον πλεονεξίαν τῶν κατοίκων ἐν τοιοῦτῳ
καιρῷ και τοσαύτην ἡμῶν ἐχόντων ἀνέχειαν.

Τῷ δὲ σακδ' ἐγένετο ἀποχομισθῆναι παρά τινος τῶν τῆν
20 κακίστην ἐμπορίαν τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων ἐμπορευομένων δύο
αἰχμαλώτιδας Κρήσας. Οἰκτῳ καιμφθέντες περὶ αὐτάς οἱ ἀδελ-
φοὶ (ἐπεὶ πρῶτον τὸ τοιοῦτον ἐφάνη ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς) και τὸν
ἐπιούσιον ἄρτον ἐκ τοῦ λάρυγκος ἐξαγαγόντες κατ' ἔρανον συνε-
πόσωσαν τὰ ζητούμενα εἰς ἐξαγοράν, και κρυφιοτρόπως καταμε-
25 τρήσαντες ἀμέσως ἀπέπεμψαν εἰς Αἴγυπτον πρὸς τὸν κύριον Κων-
σταντῖνον Τοσίτζαν διὰ γράμματος και ἰδίου ἀνθρώπου· ὃ δὲ ἐδέ-
ξατο αὐτάς και ὡς φιλόχριστος φιλοτίμως προκοδωρησάμενος ἀμέ-
σως ἀνδράσιν ἐξέδοτο. Ἠκούσθη τὸ γεγονός εἰς τὰ ὦτα και μι-
κροῦ δεῖν πυρκαϊὰ ἐξήφθη καθ' ἡμῶν· ἀλλὰ διὰ διανομῆς γρο-
30 σίων 15000 τέλεον ἐναπεσβέσθη¹. Ταυτοχρόνως περὶ τὰς ιε'

¹ Ἐν τῷ κρασπέδῳ διὰ χειρὸς οὐ τοῦ συγγραφέως, ἀλλ' ἑτέρου τινός· «Ἐν ταύτῃ
τῇ ἐποχῇ μᾶς ἀφῆρπασαν οἱ ἐπάρατοι Ἀρμένιοι ἐν τῇ ἀγίᾳ Σιών τὸ τρίτον μέρος
τοῦ ἡμετέρου Ταφείου, και οὐδεὶς εὐρέθη εἰς τὸ ἀντιστήναι· αὐτοῖς, οὐδὲ μέχρι τοῦ
γρῦ λόγον αὐτοῖς ἀντειπεῖν· οἷα ἦν ἡμῶν ἢ ἀθλιότης!»

νοεμβρίου λαΐλαψ ἀποστασίας διεγείρεται ἀπὸ τῶν πέριξ τῆς Ἱε-
ρουσαλήμ χωρίων χριστιανῶν καὶ Τούρκων· ὁ δὲ μουσελήμ καὶ
ὁ ἐπάρατος νακίπης Ὡμαρ-ἐφένδης ἔσπευδον ἐπιφορτίσαι ἡμῖν
τὴν αἰτίαν τοῦ κακοῦ διαφόροις λόγοις καὶ τρόποις, ἵνα πάλιν
χρηματολογήσωσι παρ' ἡμῶν· ἦν δὲ ἡ τῆς ἀποστασίας ἀληθῆς 5
αἰτία, ἡ βία καὶ ὁ τυραννικὸς αὐτῶν τρόπος. Ἄλλ' εὐλογητὸς
ὁ Θεός, ὅτι ὁ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου μουλλάς ἐφάνη ἡμῶν, μᾶλλον
δὲ τῆς ἀληθείας, ὑπερασπιστῆς καὶ ἀφ' ἡμῶν ἀπεκρούσατο τὴν
συκοφαντίαν, καὶ οὕτω γεγόναμεν ἀμέριμνοι καὶ ἀζημιῶτοι, πλὴν
τῶν 7500 γροσίων, ἅπερ εἰς εὐγνωμοσύνης δεῖγμα ἐπροσφέραμεν 10
αὐτῷ. Συνεκροτήθη ὁ πόλεμος κατὰ τῶν ἀποστατῶν, ἀλλ' οἱ ἀπο-
σταταὶ ἔσχον τὰ νικητήρια καὶ κατησχυμένοι ἐπέστρεψαν πάντες
ἐν Ἱερουσαλήμ. Εἶτα ἐγένοντο αἱ συνθήκαι πρὸς ὄφελος τῶν
ἀποστατῶν, ἔτι δὲ ὅπως λείψωσιν οἱ εἰς τὰ ἔξω χωρία καὶ οἱ ἐν
Βηθλεὲμ παροικοῦντες ἐπὶ φυλακῇ στρατιῶται, καὶ οὕτως ἤλευ- 15
θερώθη τὸ μοναστήριον τῆς ἁγίας Βηθλεέμ, ὅπερ εἶχον οἱ στρα-
τιῶται κατάλυμα, καὶ ἡμεῖς ἠλευθερώθημεν ἀπὸ τὰς καταχρήσεις
αὐτῶν καὶ ἔξοδα. Διὰ ταῦτα οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα ἐν τῇ κοσμο-
σωτηρίῳ τῶν Χριστουγεννῶν ἑορτῇ οὐκ ἐδυνήθημεν ἀπελθεῖν εἰς
τὴν ἁγίαν Βηθλεὲμ καὶ ἑορτάσαι ἐκεῖ θρησκευτικῶς, ἐπεὶ προῦ- 20
πτος ἦν ὁ κίνδυνος. Ὁ δὲ κατὰ τὴν Δαμασκὸν πασσαῶς ἐβυσο-
δόμει ταῦτα πάντα καὶ κάραν νευστάζων καὶ τῷ θυμῷ πυρπο-
λούμενος, καιρὸν ἐπιζητῶν· ἐπέστη δὲ ὁ τῆς περιόδου καιρὸς καὶ
αὐτὸς ἤψατο τῆς πρὸς ἡμᾶς ὁδοῦ μετὰ στρατοῦ οὐκ ὀλίγου, ὄλος
πῦρ πνέων καθ' ἡμῶν καὶ μυρία ἔτι ἀπὸ τῆς ὁδοῦ καθ' ἡμῶν 25
ἐξερευγόμενος, καθὰ ἀνήγγειλαν ἡμῖν οἱ ἀκούοντες καὶ οἰκτείρον-
τες ἡμᾶς· δι' ὃ ἐπέπεσεν ἡμῖν πανικὸς φόβος καὶ ἤμεν ἐν ἀπελ-
πισίᾳ καὶ ὄλωι τεθνηκότες καὶ πρὸ τοῦ θανάτου· ἀλλ' ἡ δέησις
πρὸς τὸν δυνάμενον οὐκ ἀπέλιπεν. Ἄλλ' εὐλογητὸς ὁ Θεός· οὐπω
περὶ τὰ μέσα τῆς ὁδοῦ ἐγένετο, οὐπω εἰς Σκυθόπολιν ἀφίκετο, 30
καὶ ἰδοὺ ἀπὸ Πόλεως βασιλικὸς ταχυδρόμος παρρησιάζεται αὐτῷ
καὶ ἐγχειρίζει τὴν παράλυσιν τῆς ἐξουσίας [αὐτοῦ] καὶ ἔκπτωσιν
τοῦ θρόνου τῆς Δαμασκοῦ, καὶ οὕτως ἐπέστρεψεν ἄπρακτος καὶ

μεματαιωμένος, αίσχυνης καὶ λύπης πεπληρωμένος. Βοῶ λοιπὸν
 κάγῳ μετὰ τοῦ προφήτου Δαβὶδ· “Τὶς Θεὸς μέγας, ὡς ὁ Θεὸς
 ἡμῶν” κτλ.; Συνέβη δὲ ἡ ἔκπτωσις αὐτοῦ τῇ α΄ τοῦ μαρτίου·
 ἀντ’ αὐτοῦ δὲ διωρίσθη ὁ εἰς Κάρσι [σατράπης], ὑπέργηρος ὢν·
 5 ὄθεν καθ’ ὁδὸν εἰς τὴν Ἑμεσον κατέλιπε τὰ κῶλα. Εἶτα διω-
 ρίσθη ὁ εἰς Χαλέπι Μουσταφᾶ-πασσας Πενλής· ἀλλ’ ἐπεὶ ἐπέ-
 στη καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐξόδου εἰς Μέκκαν τοῦ χατζίου, δρομαῖος
 ἀπὸ Χαλέπι μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ ἐξῆλθε καὶ ἀπῆλθε, καὶ οὕτως
 ἡμεῖς ἤγομεν ἡσυχίαν καὶ ἀφοβίαν. Ὅτε δὲ ἐπέστρεφεν, ὡς μὴ
 10 ὄφειλε, ἰδοὺ πάλιν πουργουρτζὰ καθ’ ἡμῶν πρὸς τὸν μουσελήμ,
 ὅφ’ ὢν κατετρογούμεθα ἢ κατετροχόμεθα, καὶ ἰδοὺ πάλιν ἡμεῖς
 ἀνήσυχοι.

Τῷ δὲ Ἰανουαρίου κα’ ἐπέσε χιῶν βαρυτάτη, ἣτις ἐπὶ
 πολὺ διήρκεσεν ἀδιάλυτος ἐν ταῖς ὁδοῖς· ὡσαύτως διπλασίως ἐπέσε
 15 χιῶν τῇ β΄ τοῦ φεβρουαρίου, ὥστε μέχρι τῆς κ΄ τοῦ αὐτοῦ μη-
 νὸς εὐρίσκετο ἀδιάλυτος ἐν ταῖς ἀμφοδῶσι· καὶ πάλιν τῇ ιδ΄ τοῦ
 μαρτίου, ἡμέρα τῆς Ἀκαθίστου· ὡσαύτως καὶ τῇ γ΄ ἡμέρα τοῦ
 Πάσχα, ἣτις ἦν ἐσχάτη τοῦ μαρτίου· πρᾶγμα ἀσύνηθες καὶ ἄγνω-
 στον ἐν Ἱερουσαλήμ. Ἦν δ’ ἄρα ταῦτα προμηνύματα τῶν ἐσο-
 20 μένων κακοτήτων, ἐπεὶ ὁ ῥηθὲς χατζῆ-Μουσταφᾶς-πασσας Πενλής
 ἐξῆλθε τῆς Δαμασκοῦ, ὅπως ἐκτελέσῃ τὴν ἐτήσιον περίοδον ἣ
 χρηματολογίαν. Πρὶν ἢ φθάσῃ αὐτός, ἐφθάσεν ἡ προσταλεῖσα
 αὐτοῦ παρεμβολή· οἱ δὲ τῆς προγεγονούιας ἀποστασίας ἔνοχοι καὶ
 ἀρχηγοὶ κενώσαντες οἴκους καὶ χωρία φυγῆ τὴν σωτηρίαν ἑαυτοῖς
 25 προεμνηστεύσαντο. Οἱ ἐλθόντες στρατιῶται εὐρόντες τὴν ἀγίαν
 Βηθλεὲμ κενὴν εἰσῆλθον καὶ κατωκίσθησαν ἐν τῷ ἱερῷ ἡμῶν
 μοναστήριῳ. Παρίημι σιωπῇ ὅσα κατειργάσαντο δεινὰ καὶ αἰσχρά·
 δύο δὲ τῶν στρατιωτῶν ἀνέβησαν εἰς τὴν στέγην τῆς ἀγίας ἐκ-
 κλησίας καὶ κατέκοπτον τὰς πλάκας τοῦ μολύβδου· ἕτερος δὲ ἐκ
 30 τῶν παρόντων εἶπεν αὐτοῖς· “Διὰ τί χαλατε τὸ βακοῦφι”; οἱ δὲ
 ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οὐχ ὡς ἔδει, ἐπεὶ ἡ κακία δεινὸν τι χρῆμα
 καὶ ἀπειθές· δι’ ὃ καὶ ἄκοντες ὕστερον ἐπέισθησαν παραιτηθῆναι, ἐπεὶ

ἀμφοτέροι αὐθωρεὶ ἄνωθεν κατεκυλίσθησαν καὶ συνετρίβησαν τὰ ὄσα, καὶ μετὰ δύο ἡμέρας αἰσθανόμενοι ὀδύνας βαρυτάτας ἐξέψυξαν. Τῇ δευτεραία ἡμέρᾳ ἄλλος τῶν στρατιωτῶν παρακαθήμενος τῇ θύρᾳ τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας ἐθεάσατο γυναικὰ τινα εἰσιούσαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ προσκυνοῦσαι. Εἰσῆλθεν ὁ Σατανᾶς εἰς τὴν 5 καρδίαν αὐτοῦ καὶ ἐφώρμησε κατ' αὐτῆς λυσοῶν ἀσελγῶς· ἡ δέ, περιτρέχουσα τῆδε κάκεισε πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ μύσου, κατέφυγεν εἰς τὸ ἱερὸν ἄσυλον, εἰς τὸ ἅγιον λέγω Σπήλαιον, τὴν ἄνωθεν ἐπικαλουμένη ἄρρωγὴν· ὃ δὲ ἦν ἀναιδῶς διώκων αὐτὴν ἐπὶ πόδα, μὴ σεβαζόμενος ὁ ἀσεβῆς τὸ ἄσυλον· ἀλλ' ἔγνω καὶ ἄκων σεβά- 10 ζεσθαι καὶ τοῖς ἄλλοις διδάσκαλος γέγονεν. Οὕτω ὁ ἐπάρατος εἰσῆλθε τὴν θύραν καὶ ἰδοὺ εἰς τὸ πρόθυρον πέπτωκε, παραλυσιᾷ βληθεὶς καὶ παλμῶ καὶ ἀφωνία, καὶ ἅμα ἦν ἀφρίζων, καὶ οὕτως ἡ γυνὴ ἀπηλλάγη· οἱ δὲ συστρατιῶται ἄραντες αὐτὸν ἔφερον εἰς Ἱερουσαλήμ, ὡς φόβητρον, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπεχρέμψατο 15 τὴν μιανὴν αὐτοῦ ψυχὴν. Τῇ δὲ κ' τοῦ μαρτίου κατέπηξε τὰς σκηνὰς αὐτοῦ καὶ ὁ πασσᾶς περὶ τὰ τείχη τῆς Ἱερουσαλήμ· ἐφ' ᾧ φόβος καὶ τρόμος πᾶσιν ἐπέπεσεν· ἀλλ' ἡμεῖς ὑπερεκπερισσοῦ ἐβαρύνθημεν, καὶ τὸν ἠγούμενον τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ ὑπὲρ τὰς τετρακοσίας ἐρράβδισεν· ἐφ' ᾧ καὶ χωλὸς διέμεινε, τῶν δύο δα- 20 κτύλων τοῦ ποδὸς ἀποπεσόντων· καὶ πλείω τῶν 200000 γροσίων εἰσεπράξατο παρ' ἡμῶν, τὰ μὲν ἐπιμετρήσαντες, περὶ δὲ τῶν πόλιτζαν ἀποπέμψαντες πρὸς τὸν μακαριώτατον. Τότε καὶ τὰ σκεύη τὰ ἱερὰ ἐνεχυριάσαμεν καὶ παρὰ ἄλλων ἐδανείσθημεν, ἐπεὶ οὐκ ἦν ἄλλως τὴν ἄδειαν ἵνα λάβωμεν, πρὸς τὸ ἐορτάσαι ἔνδον τοῦ 25 ἱεροῦ ναοῦ τὴν τῆς Ἀναστάσεως ἐπιστάσαν θείαν καὶ παγκόσμιον ἐορτήν. Τὰ αὐτὰ ἐπειράθησαν καὶ Τοῦρκοι καὶ Ἀρμένιοι καὶ Ἑβραῖοι καὶ Κόπται, καὶ οὕτω τῇ Παρασκευῇ τῆς Διακαινησίμου ἀπῆραν ἔωθεν· κατέλιπε δὲ εἰς Ἱερουσαλήμ μουσελήμ κακώτερον ἑαυτοῦ, ὅστις ἐκόκα τὰ πάντα καὶ ἐπολέμει τὴν ἁγίαν Βηθλεέμ. 30

Ἐπεὶ οὖν ἡ Ἱερουσαλήμ ἐκενώθη, τῶν στρατευμάτων ὄντων κατὰ τῆς ἁγίας Βηθλεέμ, οἱ Ἱεροσολυμίται δὲ ὄντες δυσαρεστημένοι καὶ διὰ τὰ προγεγονότα ὑπὸ τοῦ πασσᾶ καὶ διὰ τὰ ἤδη

παρὰ τοῦ μουσελήμ ἐνεργούμενα, εὐκαιρίας δραξάμενοι κατεσοφί-
σαντο τοὺς ἐν Ἀκροπόλει ἐπὶ φυλακῇ διαμεινάντας πέντε μόνον
στρατιώτας, ἤρπασαν τὸ κάστρον καὶ ἐγένοντο κύριοι· ὁ δὲ μου-
σελήμης μαθὼν ἀμέσως εἰς Αἴγυπτον κατέφυγεν, οἱ δὲ στρατιώ-
5 ται τῆδε κάκεισε διεσκορπίσθησαν, καὶ οὕτως ἤμεν εἰρηνικώτερον
διαβιῶντες ἐν ὀλιγῇ ἀφοβίᾳ καὶ ἄνευ σφοδρῶν καὶ παραλόγων
ἀπαιτήσεων. Ἐν τούτοις δὲ ἐγένετο ἡμῖν καὶ τι ἀσύνηδες. Ὁ ἐν
Βασιλευούσῃ παναγιώτατος κύριος Χρῦσανθος ἐξώρισε τὸν τότε
ἅγιον Δέρκων κύριον Ἰερεμίαν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Σουμελᾶ
10 ἐν τῇ Λαζικῇ· κάκειθεν δὲ μετὰ ἐξάμηνον μετώκισεν αὐτὸν διὰ
βασιλικοῦ ὀρισμοῦ εἰς τὸν Ἁγιον Σάββαν. Ὅστις διὰ τὰς καθ' ὁδὸν
κακοπαθείας καὶ τὰ ὑπερβολικὰ τοῦ θέρους καύματα ἅμα τῷ κα-
ταβῆναι τοῦ Ἰππου—ἦν δὲ ἡ ἰδ' τοῦ αὐγούστου—κλινοπετιῆς ἐγέν-
ετο· εἶτα λοιμικῇ κατασχεθεὶς, ἅμα δὲ καὶ τριταίῳ ῥιγῶδει ἐνο-
15 χλούμενος πυρετῷ, διετέλεσεν οὕτω νῦν μὲν ἐπὶ τὸ ῥᾶον, νῦν δὲ
ἐπὶ τὸ χειρὸν ῥέπων καὶ ὅλως δυσθανατῶν μέχρι τῆς ἰδ' τοῦ
σεπτεμβρίου· τέλος ἐνέδωκε τῇ νόσῳ, ἐπεὶ ἐκ τῆς καχεξίας ὑπέ-
πεσε καὶ δεινῷ ἐρυσιπέλατι (κοινῶς: ἀνεμοπύρωμα), μεταξὺ πα-
ρειᾶς καὶ παρωτίδος ἐπιβρῦσαντι, καὶ οὕτω τῇ κδ' τοῦ σεπτεμ-
20 βρίου δέδωκε τὸν χοῦν τῷ χοῖ ἐπὶ τῆς ἁγίας Σιών, προεφοδια-
σθεὶς πᾶσι τοῖς τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως θείοις μυστηρίοις. Ὅντων
δὲ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἐν ἀποστασίᾳ, ἐξώσθη τῆς ἀρχῆς τῆς Δα-
μασκοῦ ὁ Μουσταφά-πασσας, κατὰ τὸν νοέμβριον, καὶ ἀντεκατέστη
ὁ Σουρρᾶ-ἐμινής, ὁ ἐπιστρέψας ἤδη μετὰ τοῦ χατζικίου· ἔπειτα
25 διωρίσθη ὁ Ἀπτουλλά-πασσας, ὅπως καθυποτάξῃ τὴν Ἱερουσαλήμ·
ὁ καὶ τετέλεξε πολιορκίαν καὶ ἀπειλῆν, κολακείαις τε καὶ δώροις,
περὶ τὴν πρώτην δεκάδα τοῦ νοεμβρίου, καὶ παρέδωκεν αὐθις εἰς
τὴν ἐξουσίαν τοῦ Σααμ-βαλησί, καθὰ ἦν καὶ πρότερον. Ἀπελ-
θόντες δὲ εἰς τὸν χαιρετισμὸν τοῦ στρατάρχου καὶ τροπαιούχου,
30 ὅστις ὑπεδέξατο ἡμᾶς εὐμενῶς, ἡμεῖς φάμεν αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ
αὐτὸν προσφοραῖς καὶ χαρίσμασιν οὐκ ὀλίγης τιμῆς. Ταῦτα δὲ
πάντα εἰς πλάτος ἀμέσως τότε ἀνεφέραμεν τῷ μακαριωτάτῳ ἡμῶν
δεσπότη· δεσ δὴ, ἄτε φιλόστοργος ὢν καὶ φιλάδελφος, τῇ ῥομφαίᾳ

βληθεις τῆς περι ἡμᾶς λύπης, ἣ δὴ προσθήκη ἐγένετο ταῖς προ-
ηγησαμέναις λύπαις ἀλλεπαλλήλοις, τρίημερον νόσον νοσήσας καὶ
τὰ σπλάγχνα ἐκκαίόμενος ὑπὸ τῆς χολῆς καὶ πάνυ ὀδυνώμενος,
τῇ γ' τοῦ Ἰανουαρίου, ἡμέρα Δευτέρα περὶ τὸ μεσονύκτιον, τοῦ
ἁωκ' σωτηρίου ἔτους, μετέστη τῶν τῆδε, πλήρης ἡμερῶν γε- 5
νόμενος καὶ εἰς βαθύτατον φθάσας γῆρας, ἐπεὶ πέντε καὶ ἑβδο-
μήκοντα ἐτῶν ἤγε τὴν ἡλικίαν· ἐφ' ᾧ τοῖς πᾶσιν ἦν ἀγαπητός,
τοῖς δυναστεύουσιν αἰδέσιμος, τοῖς ἄρχουσι σεβαστός, τοῖς τοῦ
ἱεροῦ κλήρου σεβάσιμος καὶ τοῖς μακρὰν περιπόθητος καὶ ἐν
εὐχῆς μοῖρα τὴν θεωρίαν αὐτοῦ εἶχον· κατέλιπε διὰ τοῦτο καὶ 10
τοῖς πᾶσι πένθος ἀπαρηγόρητον. Τὸ δὲ ὀξὺ τῆς ἀσθενείας οὐκ
ἔδωκεν αὐτῷ καιρὸν τὰ περὶ τοῦ θρόνου καὶ τοῦ διαδόχου ὡς
ἔθος διατάσσασθαι. Ὄθεν ὁ παναγιώτατος καὶ οἰκουμενικός πα-
τριάρχης μετὰ τῆς ἱεραῆς Συνόδου καὶ πάντων τῶν παρευρεθέν-
των λαμπρὰν ἐποίησαντο τὴν ἐκφορὰν αὐτοῦ, καὶ εἰς Νεοχωρίω 15
ἀπαγαγόντες ἐκήδευσαν ἐν τῷ μνήματι τοῦ προκατόχου αὐτοῦ,
πνευματικοῦ τε πατρὸς αὐτοῦ καὶ γέροντος ἀοιδίμου Ἀνθίμου,
ἀνακομιδὴν τῶν ἐκείνου ἱερῶν λειψάνων ποιήσαντες καὶ εἰς
Ἱερουσαλήμ ἀποπέμψαντες· ἃ καὶ εὐλαβῶς κατετέθησαν ἐν τῷ
ἐκεῖσε κοιμητηρίῳ. 20

Εἶτα γενικῆς συνόδου γενομένης καὶ τῶν προϋχόντων τοῦ γέ-
νους παρόντων, λόγος ἀνεκινήθη περὶ τοῦ διαδόχου, καὶ πολλῆς
συζητήσεως καὶ σκέψεως ἐπιγενομένης κοινῇ γνώμῃ προεκρίθη
ὁ ἀπὸ Παιδεστοῦ κύριος Ἀθανάσιος ἀρχιμανδρίτης, ὁ πρὸ χρό-
νων εἰς Ἰβηρίαν διατρίψας ἰκανῶς καὶ κοινωφελῶς, εἶτα ἐκεῖθεν 25
ἔλθων εἰς Βασιλεύουσαν καὶ ἡγουμενικῶς τοῦ ἐν τῷ Νεοχωρίῳ
μετοχίου προϊστάμενος, ἰκανῶς τε καὶ ἐντίμως. Τοῦτον λαβόντες
ἐχειροτόνησαν τῇ ιε' τοῦ Ἰανουαρίου, ὅστις εὐκλεῶς ἤδη καὶ κοι-
νωφελῶς πατριαρχεῖ· οὗτινος τὰ κατορθώματα ὑπόθεσις ὄλης
βίβλου ἔσονται τοῦ λοιποῦ. Τῷ δὲ ἁωκῇ ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ 30
ὁ ἐθνάρχης τῶν Ἀρμενίων, Πόσζης τοῦνομα, ἐν μηνὶ ἀπριλίῳ,
καὶ πολλὰ διανείμας τοῖς ἐν Ἱερουσαλήμ προὔχοσι χρήματα ἔλα-
βεν ἰλάμι παρὰ τῆς Κρίσεως, καὶ ἀποστείλας αὐτὸ εἰς Βασιλεύ-

ουσαν πρὸς τοὺς Ἀρμενίους, τὰ μέγιστα δυναμένους παρὰ τῷ
κραταιοτάτῳ ἡμῶν ἀνακτι, δι' αὐτῶν ἐξεδόθη βασιλικὸς ὑψηλὸς
αὐτόγραφος ὀρισμὸς, ἵνα καὶ αὐτοὶ λειτουργῶσιν ἔνδον τοῦ Πανα-
γίου Τάφου· ἀλλὰ διὰ τὰς καιρικὰς περιστάσεις καὶ διὰ τὴν ἀφω-
5 νίαν τοῦ γέροντος δραγουμάνου ἐγένοντο καὶ αὐτοὶ συμμερισταὶ
καὶ συγκληρονόμοι τοῦ τριτημορίου τοῦ Παναγίου Τάφου· τῇ δὲ
γ' τοῦ σεπτεμβρίου ἤρξαντο τῆς αὐτῶν λειτουργίας καὶ καλλωπι-
σμοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἴσα καὶ ἡμῖν ὑπερ ἕως ἄρτι ἐγένετο αἰτία
ἔριδος πολλῆς καὶ ἐκχύσεως αἵματος. Εἶθε μὴ καὶ φόνων γένοιτο
10 παραίτιον, ὃ καὶ ὑφορεῖται καὶ προσδοκᾶται, εἰ μὴ τὸ ἡμέτερον
λαμπρὸν καὶ ὀρθόδοξον γένος λάβῃ φρονήματα ἡρωϊκὰ καὶ ἐξώση
τοὺς ἐπαράτους ἐν τάχει ἐκ τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ ἐκ τῆς ἀγίας
Γεθσημανῆς καὶ ἐκ τῆς ἀγίας Βηθλεέμ, καθὰ ἐποίησαν καὶ τὸ
πάσαι οἱ προκάτοχοι καὶ ἀείμνηστοι τοῦ ἤδη εὐκλεῶς πατριαρ-
15 χοῦντος, καὶ οἱ πάπποι καὶ πρόπαπποι καὶ πρόγονοι τῶν ἤδη με-
ταξὺ τοῦ γένους ἡμῶν τὰ πρῶτα φερόντων τύχῃ τε καὶ φρονήσει
καὶ τοῖς ἀξιεπαίνοις πλεονεκτήμασι καὶ θεαρέστοις, οἷον ζήλω τε
καὶ εὐσεβείᾳ.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΑΝΘΙΜΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ.

20 Σελίδι 132-α, μετὰ τὴν 7-ην γραμμὴν, ἀνάγνωθι ταῦτα·
«Πολύκαρπος ὁ ἐξ Ἀγγιάλου τῆς Θράκης ὀρμώμενος. Τῷ ἀφοξ'
σωτηρίῳ ἔτει ἀφίκετο εἰς Ἱερουσαλήμ ὡς προσκυνητῆς, εἰκοσαε-
τῆς ὧν· ἐκλεξάμενος δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐγένετο ὑποτακτικὸς
εἰς τὸν ἀοίδιμον Ἀνθιμὸν ἐν τελείᾳ ὑποταγῇ· παρ' αὐτῷ ἐκπαι-
25 δευθεῖς, καὶ τὴν τούτου ἀρετὴν ἀπεμάξατο. Ἦν μελάχρους, ὑψη-
λὸς τὸ ἀνάστημα, εὐφυῆς, ἀγχίνους καὶ κρυφίνους, μελίχιος· εἶχε
τὸ ἐπαγωγὸν ἐν λόγοις· ἔκαμε σύγκρασιν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς πολι-
τικῆς· ἐφ' ᾧ καὶ ἐγνωρίζετο μέγας ἀνὴρ ἐν τῷ καιρῷ αὐτοῦ.
Πάντες ἐπεθύμουν τὴν αὐτοῦ θεωρίαν τε καὶ συνομιλίαν· δι' ὃ
30 καὶ μεγάλα ἄμα καὶ πολλὰ κατωρθώσατο, εἰς ὠφέλειαν τοῦ ἱεροῦ
ἡμῶν μοναστηρίου. Φιλόμουσος ἦν· δι' ὃ καὶ δύο ἀπέστειλε διδα-

σφάλους εἰς τὴν σχολὴν τῆς Ἱερουσαλήμ, τὴν βιβλιοθήκην κατε-
πλούτισε, καὶ μυρία ἄλλα καλὰ κοινῶς τε καὶ ἰδίως κατορθώσας,
πλήρης ἡμερῶν γενόμενος ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ τῇ γ' τοῦ Ἰανουα-
ρίου, τῷ αὐτῷ σωτηρίῳ ἔτει, δεκαοκτὼ ἔτη διατελέσας διάδοχος
ἐν τῷ θρόνῳ τῆς Βηθλεὲμ καὶ δεκαεννέα ἔτη πατριαρχεύσας.

IV.

(ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΥ)

Διήγησις συνοπτική διὰ στίχων πολιτικῶν ὁμοιοκαταλήκτων.
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ ΕΠΙΣΤΥΜΒΑΣΗΣ ΠΥΡΚΑΪΑΣ

τοῦ πανιέρου ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν, καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων γενομένων μουραφάδων μετὰ τῶν Ἀρμενίων καὶ περὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ διαφόρων ἀποστασιῶν καὶ καταδρομῶν συντεθεῖσα παρά τινος ζηλωτοῦ Ἀγιοταφίτου χάριν τοῦ ὀρθοδόξου γένους τῶν Ῥωμαίων. Προσετέθη δὲ ἐν τῷ τέλει καὶ ἐγκώμιον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν Ἱερουσαλήμ καὶ εἰς τοὺς ταύτης πατριάρχας καὶ εἰς πάντας τοὺς λοιποὺς εὐσεβεῖς συνδρομητάς τῶν ἐκείσε παναγίων προσκυνημάτων.

(Cod. Metochii 72, f. 10-48. Cod. Patriarch. 81, f. 1-38).

Θέλω καὶ εἰς τοὺς μετ' ἐμὲ ἐγγράφως νὰ ἀφίσω,
τὰ τραγικὰ συμβάματα· μὰ πόθεν νὰ ἀρχήσω;
ἡ χεὶρ μου παραλύεται, ὁ κάλαμος ἐκπίπτει,
ἰλιγγιᾶ δέ μου ὁ νοῦς καὶ ἡ ψυχὴ μου φρίττει·
5 τὰ δάκρυα ποταμηδὸν ἐκ τῶν ὀμμάτων τρέχουν
καὶ οἱ βαρεῖς μου στεναγμοὶ παράκλησιν δὲν ἔχουν.
Ἄλλ' ἵνα ἀστηλίτευτος μὴ μείνη ἡ κακία
τῶν Ἀρμενίων τῶν κακῶν, οἵτινες εἶν' αἰτία,
γνωσθῆ καὶ τοῖς μετέπειτα αὐτῶν ἡ δολιότης,
10 ἐνδυναμοῦμαι σαῖς εὐχαῖς, πατριαρχῶν ἀκρότης.
Εἰς τοὺς χιλίους καὶ ὀκτὼ καὶ τοὺς ὀκτακοσίους

- ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως χρόνους τοὺς σωτηρίου
συνέβη ἢ πυρκαϊὰ ναοῦ τοῦ πανθαυμάστου
τῆς Ἀναστάσεως Χριστοῦ Θεοῦ τοῦ κοσμοπλάστου·
- 15 τριακοστὴ δ' ἐτύγχανε τότε τοῦ Σεπτεμβρίου,
ἐν ἣ πανηγυρίζομεν μνήμην τοῦ Γρηγορίου.
Τότε οἱ ἀθεόφοβοι ἀπὸ μέγαλον φθόνον
εἰς τὸν ναὸν πῦρ ἔβαλον χωρὶς κανένα πόνον.
Ὅγδῳ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς ἄρχισεν ἡ φωτιά
- 20 (ὡ πρᾶγμα φοβερόν, φρικτόν· ὦ τόλμη, ὦ κακία),
ἤμεν δὲ τότε ἅπαντες ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ
ὀρθρίζοντες πρὸς Κύριον πνεύματι καὶ καρδίᾳ,
ἐν ἐκκλησίᾳ τῇ σεπτῇ τῇ τοῦ Πατριαρχείου,
ἐξ ἧς ὁράται καθαρώς ὁ Τάφος τοῦ Κυρίου.
- 25 Ὁδὴν δὲ πέμπτην ψάλλοντες κανονικῶν ἁσμάτων,
τοὺς ἀσυνήθεις κώδωνας ¹ (ὡ τῶν δυστυχημάτων)
ἠκούσαμεν νὰ κρούωνται καὶ νὰ ἀντιβοῦσι
κεῖς τὸν ναὸν πολλὰς φωνάς, ὅπου νὰ ἀντηχοῦσι.
Εὐθὺς οὖν τὰ παράθυρα ναοῦ Πατριαρχείου,
- 30 ἐξ ὧν ὡς εἶπον φαίνεται ὁ Τάφος τοῦ Κυρίου,
ἀνοιξαμεν πρὸς τὰς φωνὰς τί εἶναι νὰ ἰδοῦμεν,
καὶ ἀνεπίστως βλέπομεν φωτῆν καὶ ἀποροῦμεν.
Ἐξήλθομεν οὖν τάχιστα ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας
καὶ ἕκαστος συνέτρεχε μὲ τρόπους σωτηρίας·
- 35 οἱ μὲν τοὺς Τούρκους θυρωροὺς οἴκοθεν ἐφωνοῦσαν,
ἀπὸ τὰς στέρνας ἄλλοι δὲ νερὸν ἐκουβαλοῦσαν·
ἀλλὰ τὸ πῦρ ἐπαυξηθὲν ὑψοῦτο μετεώρως
κινῶν φελῆς παντάπασιν τῶν ἔξωθεν ὁ κόρος,
διότι οἱ παγκάκιστοι, μὴ θέλοντες νὰ σβύσῃ,
- 40 νεῦτι, ρακί, ἐχύνουσι στὸ πῦρ γὰ νὰ αὐξήσῃ.
Ἐλθόντων δὲ τῶν θυρωρῶν ἠνοίγη μὲν ἡ πόρτα,

¹ Τούτους τοὺς κώδωνας ὅταν ἔχῃσι καμμίαν ἀνάγκην ἢ χρεῖαν κατεπείγουσαν οἱ ἐν τῷ ναῷ πατέρες, τότε μόνον σημαίνουσι καὶ κρούουσι διὰ νὰ ἀκούσωσιν οἱ ἐν τῷ Πατριαρχείῳ παρόντες καὶ νὰ δράμωσιν εἰς βοήθειαν.

- ἀλλ' ἔκαιον τὰ ἔνδοθεν, ὡς τὰ ξηρὰ τὰ χόρτα,
κείς τὸν ναὸν ἐμβήκασι πολλοὶ ἀπ' τοὺς πατέρας·
ἐκστατικοὶ πλὴν ἔμειναν εἰς ἓν τοιοῦτον τέρας.
- 45 Τέσσαρες τότε δ' εὐσεβεῖς Ῥωμαῖοι εὐρεθῆκαν,
οἵτινες καὶ ὀρμήσαντες εἰς τὸν ναὸν ἐμβήκασιν·
οἱ δὲ λοιποὶ τῶν εὐσεβῶν ὄλ' ἦσαν κοιμισμένοι·
πυρκαϊᾶς δὲν εἶχασιν εἶδῃσιν οἱ καίμενοι·
πάλιν δ' οἱ τέσσαρες αὐτοὶ εὐγῆκασιν κέφωνάζαν·
- 50 "Ἐυπνήσατε ὀρθόδοξοι" μετὰ κλαυθμοῦ ἐκράζαν.
Ἀπὸ αὐτῶν οὖν τὰς βοὰς ἠγέρθησαν συνάμα
καὶ συνδραμόντες βλέπουσι θρηνηῶδες ἄφνω θαῦμα,
καὶ πάντες ἠγωνίζοντο τὴν φλόγα ν' ἀπαντήσουν,
καὶ ἄλλοι πάλιν ἔτρεξαν ὀντάδες νὰ κρημνίσουν.
- 55 Ὅμως τὸ πῦρ προέλαβε τὰ κάτωθεν κελλία
καὶ ἄρχισαν νὰ καίωνται ἐν πλείστη εὐκολίᾳ.
Ὅπισθον οὖν ἐγύρισαν ἐκεῖθεν γὰρ νὰ φύγουν,
μὲ τὴν φυγὴν τὸν προφανῆ θάνατον ν' ἀποφύγουν·
καὶ σιδηρᾶ παράθυρα συνέτριψαν, τσακῆσαν,
- 60 καὶ μέρη εἰς διάφορα δρομαῖοι ἐπηδῆσαν.
Ὅσοι δὲ πάλιν ἔδραμον εἰς τὸ Καθολικόν μας,
τὸν θαυμαστὸν περίφημον περικαλλῆ ναὸν μας,
τὰ τέμπλη μὲ κιλίμια ἐσκέπαζον βρεμμένα
καὶ τὸ νερὸν κατέχεον εἰς ταῦτα ὄλο ἕνα·
- 65 ἀλλ' ἔξαφνα ἐκόρωσεν (ᾧ τῶν ἐμῶν πταισμάτων)
ὁ Γολγοθᾶς ὁ πάνσεπτος (ᾧ τῶν Θεοῦ κριμάτων),
συνάμα δὲ καὶ οἱ λοιποὶ ὀντάδες καὶ κελλία
κίθλα τὰ τέμπλη ἐν ταύτῳ (ᾧ συμφορὰ ἀθλία)·
ἀπ' τὴν πολλὴν δὲ τὴν φωτιᾶν δὲν πρόφθανε ν' ἀρπάξῃ
- 70 κανένας τί κειμήλιον κιλλοῦ νὰ τὸ φυλάξῃ·
καὶ ἔτσι ὄλα τ' ἄφισαν στὴν μέσσην καὶ εὐγαίνου·
ζαλισθῆσαν, δὲν ἤξευραν ποῦ εἶναι, ποῦ πηγαίνου·
ἄλλοι εἰς μέρη Φράγκικα ὤρμησαν καὶ ἐμβήκασιν
καὶ ἄλλοι ἄλλοῦ ἔφυγον καὶ μόλις ἐσωθῆσαν·

- 75 ἕτεροι πάλιν ἔτρεξαν μέσα, ἑκατεβήκαν
στον τόπον τῆς Εὐρέσεως Σταυροῦ καὶ ἐκρυφθῆκαν.
Ὅμως ἐκεῖνοι θάνατον προσμέναν οἱ καυμένοι
(διὸ καὶ ἐκ τοῦ φόβου των ἦσαν νενεκρωμένοι)
τὸ πῦρ γὰρ ἐπλησίαζε καὶ ἔμελλε νὰ πιάσῃ
80 τὸ μέρος ποῦ κατέφυγον καὶ νὰ τοὺς κατακαύσῃ·
ἀλλ' ἀβλαβεῖς διέμειναν, ὡς θέλω σᾶς ἐκφράσει
τὸν τρόπον καὶ τὸ αἴτιον καὶ θέλετε θαυμάσει.
Ἄφ' οὗ τὰ τέμπλη ἅπαντα καὶ Γολγοθᾶς ὁ θεῖος
ἐκόρωσαν καὶ ἄναψαν (βαβαί! ὦ ποῖος θρηῆνος)
85 καὶ τὰ σκευοφυλάκια τὰ δύο τὰ μεγάλα,
τὸ θαυμαστόν τε σύνθρονον, ὁμοίως καὶ τὰ ἄλλα,
οἱ στυλ' οἱ συμακένιοι μετὰ τῶν δολαπίων,
ποῦ εἶχον θεῖα λείψανα θαυματουργῶν ἁγίων,
εἰκόνας, εὐαγγέλια, κιβώτια ἀσιμένια,
90 σταυροὺς καὶ ἄλλα ἄπειρα σκευὴ μαλαγματένια,
τοῦ Ἱεροῦ κατέσκασαν κολώναις ἐν τῷ ἄμα
κὴ ἀχυβάδα ἔπεσε τότε εὐθὺς ἀντάμα,
καὶ οὕτω πίπτουσα αὐτὴ τὴν θύραν εἶχε κλεισθῆ·
διὸ τὸ πῦρ οὐχ εὗρισκε τόπον νὰ εἰσχωρήσῃ.
95 Μαθόντες δ' ἔπειτα ἡμεῖς, ὅτι ἑκατεβήκαν
τινὲς εἰς τῆς Εὐρέσεως τὸν τόπον κ' ἐκρυφθῆκαν,
τῆς τρούλλης ἐν παράθυρον συντρίψαμεν ἐν βία,
Εὐρέσεως τῆς τοῦ Σταυροῦ, κέρριψαμεν σχοινία,
καὶ ἔτσι τοὺς τραβίξαμεν ὅλους νενεκρωμένους
100 καὶ ἔτσι τοὺς γλυτώσαμε, πλὴν μισαποθαμένους.
Καθολικοῦ δὲ ὁ κουμπὲς ξύλινος ὁ μέγας
(μέγας λέγω διατὶ εἶν' πέτρινος καὶ ἄλλος)
σωσταῖς τρεῖς ὥραις ἔκαιεν, ἴσως καὶ παραπάνω,
καὶ ἔπειτα ἐκρήμνισεν—οἴμοι—ὄλος ἐπάνω
105 στὸ Ἅγιον Κουβούκλιον, καὶ οὕτως ἐκρημνίσθη
καὶ τούτου ὁ μικρὸς κουμπὲς τελείως ἠφανίσθη.
Ἡ θαυμασταῖς δὲ τοῦ κουμπὲ κολώναις ἢ μεγάλαις
III. 22

- (θαρρῶ πῶς δὲν εὐρίσκονται ἀλλοῦ τέτοιαις ἄλλαις)
 ἔλαις ἐγένησαν εὐθὺς κονιορτός, ἀλεῦρι·
- 110 θέλει τὰς κλάυση βέβαια ἐκεῖνος τοῦ ταῖς Ξεῦρει.
 "Ὀλος ὡμοίαζ' ὁ ναὸς τὴν ὥραν, φεῦ, ἐκείνη
 Βαβυλωνία κάμινος ἀπ' τὸ πολὺ γιγαλνι.
 Τάφος πλὴν ὁ πανάγιος ὁ κεχαριτωμένος,
 μ' ἔλον ὁποῦ ἐκ τοῦ πυρός ἦν περικυκλωμένος,
- 115 ἔλος διέμειν' ἀβλαβής· τελείως δὲν πειράχθη,
 τὸ πῦρ δὲν τὸν πλησίασε καὶ σῶος ἐφυλάχθη·
 οὐ μόνον δ' ὁ πανθαύμαστος Τάφος ὁ τοῦ Κυρίου,
 ἀλλὰ κέκείν' ἡ ξύλινος πόρτα τοῦ Κουβουκλίου.
 Τοιουτοτρόπως τὸ λοιπὸν ἐκάη, ἐκρημνίσθη,
- 120 ἔλος ὁ πάνσεπτος ναὸς τελείως ἠφανίσθη.
 Εἰς τρεῖς ὥραις ἐκάη, φεῦ, ὁ θαυμαστός ἐκεῖνος
 ναὸς, πλὴν μέγας ἔγινε τότε κλαυθμὸς καὶ θρήνος.
 Οἱ εὐσεβεῖς χριστιανοὶ τόσον θρηνηλογοῦσαν,
 ὁποῦ χιούτους τοὺς ἀσεβεῖς εἰς δάκρυα κινοῦσαν·
- 125 ἔλοι τῆς Ἱερουσαλήμ ἦσαν γὰρ συναγμένοι
 ἔμπροσθεν τούτου τοῦ ναοῦ καὶ ἔλοι λυπημένοι·
 οἱ μὲν πιστοὶ "ἄχ, ὦ ναέ, πῶς κατεστάθης" κράζαν,
 "Ἀλλάχ, Ἀλλάχ" οἱ Τοῦρκοι δὲ ἐκθαμβοὶ ἐφωνάζαν.
 Κάθε πιστὸς χριστιανὸς λοιπὸν ἄς καταλάβῃ
- 130 καὶ εἰς αὐτὴν τὴν συμφορὰν συμπάθειαν ἄς λάβῃ.
 Ἐτῆι λοιπὸν ἐπέρασεν ἡ νύξ ἔλη ἐκείνη·
 ἀφ' οὗ δὲ ἐξημέρωσε σύνοδος πάλ' ἐγένη
 Ἁγίας Πόρτας ἔμπροσθεν κῆλθον οἱ οὐλαμάδες,
 οἱ γιανιτζάροι καὶ λοιποὶ ἀγνάνιδες ἀγάδες·
- 135 καὶ στήσαντες τζιαδῆρια ἔλοι τοὺς ἐκαθῆσαν,
 "Ἀλλάχ, Ἀλλάχ" νὰ λέγωσι πάλιν ξαναρχινῆσαν
 καὶ τοὺς Ῥωμαίους πρόσταξαν πόρταν ναοῦ νὰ κτίσουν,
 γιὰ νὰ μὴν ἔμβουν οἱ κακοὶ καὶ τοὺς παρενοχλήσουν.
 Οἱ οὖν Ῥωμαῖοι ἔκτισαν τὴν πόρταν ξερολίθι
 140 καὶ πορτοποῦλαν ἄφησαν καὶ εὐγαῖνον τὰ πλήθη.

- Λοιπὸν αἱ ἄλλαι αἱ φυλαὶ ἄρχησαν νὰ διαλέγουν,
ταῖς πέτραις καὶ τὰ χῶματα δικά τους νὰ τὰ λέγουν·
μέσα δὲ εἰς τὰ χῶματα τὰ ὄντα πρὸς τὰ μέρη
Κοπτῶν ἐκεῖ εὐρήκασι χωσμένον τὸν δερδέρη
145 ἐκεῖνον ποῦ πρωτόβαλεν εἰς τὸν ναὸν φωτίαν,
ἥτις μᾶς ἐπροξένησε τόσῃν φθορὰν ζημίαν.
Ἐφ' οὗ λοιπὸν στὸν νάρθηκα ναοῦ ἐσυναχθῆκαν
(ὡς εἶπον, οἱ ἐφέντιδες ὅλοι ἐμαζωχθῆκαν),
κατέβηκαν μὲ δάκρυα Ῥωμαῖοι κέφιλοῦσαν
150 τὰς χεῖρας τῶν ἐφέντιδων κέλευσιολογοῦσαν,
λέγοντες "Κρίσιν θέλομεν, ἐφέντιδες, νὰ γένῃ·
ὁ Καμαμὲς ἐκάηκεν· τί ἄλλο πλέον μένει;
Ἄς ἔλθουν οἱ Ἀρμένιοι νὰ ἀπολογηθῶσι,
γὰρ τὴν φωτίαν ποῦ ἔβαλαν νὰ μᾶς ἀποκριθῶσι".
155 Ἔστειλαν οὖν, τοὺς μήνυσαν νὰ ἔλθουν ἐν τῷ ἅμα,
ἵνα κριθῶσι μὲ ἡμᾶς γὰρ τὸ κακὸν τοὺς ὄραμα.
Ἦλθεν οὖν πρῶτος ἐξ αὐτῶν ὁ κακομαντριάρχης,
ὁ τῆς κακίας αἴτιος καὶ ὁ ἐπιβουλάρχης·
ὁ τραγουμάνος δεύτερον καὶ καθεξῆς οἱ ἄλλοι
160 (ἅς ἔχουν τὸ ἀνάθεμα ὅλοι μικροὶ μεγάλοι).
Ἐν ᾧ δὲ οἱ παμμίαιοι τὰς χεῖρας ἐφιλοῦσαν
ἐφέντιδων, ἀγγιάνιδων, καὶ τοὺς ἐχαιρετοῦσαν,
κρυφίως εἰς τὰς χεῖράς των ἔβαζαν τὰ φλωρία,
γὰρ νὰ τοὺς ἔχουν βοηθοὺς εἰς κάθε των δουλεία.
165 Ἡμεῖς δὲ ταῦτα βλέποντες, ὄντες ἐκεῖ πλησίον,
"θέλει χαλάσει ταῖς δουλειαῖς" εἶπομεν τὸ χρυσίον.
Μ' ὄλον τοῦτο ὡς πλούσιοι ἂν ἔδωκαν πουγγία,
εἰς μάτην τὰ ἐξώδευσαν τὰ βρωμερὰ ἀγγεῖα.
Εἶπον οὖν τότε εἰς αὐτοὺς μουλλᾶς καὶ οἱ ἀγάδες,
170 "Τί ἦν αὐτὸ τὸ τόλμημα, ἀχρεῖοι μασκαράδες;
δὲν ἐφοβήθητε Θεὸν κέβάλετε φωτίαν
μέσα εἰς τέτοιον ναόν; βαβαὶ εἰς τὴν κακίαν".
Αὐτοὶ δὲ ἀπεκρίνοντο μὲ ἀδιαφορίαν,

- μέ ἔπαρσιν βαρβαρικὴν καὶ μέ ἀλαζονίαν·
- 175 “Ἡμεῖς μαξοὺς δὲν βάλαμεν εἰς τὸν ναὸν φωτίαν,
καὶ πῶς ἡμεῖς τὴν βάλαμεν ἔχουσι μαρτυρίαν;
κατὰ χατᾶν πῶς ἔγινεν, ὅλοι ὁμολογοῦσι·
ὄχι μαξοὺς, ἐπὶ ταύτου· οἱ πάντες μαρτυροῦσι”.
- Τότ’ οἱ Ῥωμαῖοι ἅπαντες καὶ Φράγκοι τινὲς ἄμα
- 180 καὶ οἱ πατέρες μας ὁμοῦ εἶπον ὅλοι ἀντάμα·
“Μαξοὺς ἂν δὲν τὴν βάλετε, μόνον χατᾶς ἐγίνη·
γιατὶ δὲν συνεπάσχετε τότε τὴν ὥρα κείνη,
ποῦ ἦν ὀλίγη ἢ φωτὶά κ’ ἐδύνατο νὰ σβύσῃ,
ἀλλὰ ῥακὶ ἐχόνατε καὶ νεῦτι γὰ ν’ αὐξήσῃ”;
- 185 Αὐτοὶ δὲ τὰς ἐλπίδας τῶν ἔχοντες στὰ φλωριά,
ὅπου προτοῦ ἐμοίρασαν, εἶπον μ’ ἀψηφησίαν·
“Ἡμεῖς ἂν τὸν ἐκαύσαμεν, ἡμεῖς πάλιν μποροῦμεν
καινούργιον νὰ τὸν κτίσωμεν καὶ δὲν ἀδυνατοῦμεν”,
νομίζοντες πῶς τὰ φλωριά, ποῦ τότε εἶχαν δώσουν,
- 190 ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐνοχὴν θέλουσιν τοὺς ἀθωώσουν·
Ἡμεῖς οὖν τότ’ ἐκράξαμεν “Μαρτύρων τί ἢ χρεῖα;
σιαχὰ ὅλων, ἐφέντιλερ, ἐφάνη ἢ κακία”,
κιἀναφορὰν ζητήσαμεν καὶ κρίσεως ἱλάμι
ἀπ’ τὸν μουλλᾶν Μετχιζαδέν, δῆλον διὰ νὰ κάμη
- 195 ὁ Καμαμές ¹ πῶς κἀηκεν ἐκ μέρους Ἀρμενίων
κιᾶλα τὰ σχεύη ἐν αὐτῷ Ῥωμαίων τῶν ἀθλίων.
Ἐπειτα ὁ ἐπίτροπος κύρ Μισαήλ ὁ πάνυ,
μητροπολίτης Πέτρας ὢν, σύνοδον κοινήν κάμνει
καὶ θρόνου τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἀρχιμανδρίτας
- 200 καὶ ἀπαξάπαντας καλεῖ τοὺς Ἀγιοταφίτας·
καὶ μετὰ τὴν συνέλευσιν γράμματα ἐγραφήθηκαν,
ἐκ τῶν πατέρων δύο δὲ εὐθὺς ἐψηφισθῆκαν
καὶ ἔλαβον τὰ γράμματα· τοὺς ἄφησαν ὕγείαν
καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐκίνησαν μὲ βίαν

¹ Ὁ ναὸς τῆς Ἀναστάσεως, ἦτοι ὁ Ἅγιος Τάφος, λέγεται παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς Καμαμές.

- 205 νὰ δώσωσι τὴν εἶδῃσιν αὐτοῦ τοῦ γαγκινίου,
ὁποῦ συνέβη στὸν ναὸν Τάφου τοῦ παναγίου,
πρὸς τὸν μακαριώτατον τὸν τότε κυριάρχην,
τῶν Ἱεροσολύμων δὲ Ἄνθιμον πατριάρχην.
Ἐκ τῆς Ἰάφῃ κίνησαν ὀγδόῃ ὀκτωβρίου
- 210 καὶ εἰς τὴν Πόλιν ἔφθασαν δεκάτῃ νοεμβρίου,
ὁ πατριάρχης δ' ὁ κλεινὸς ἦν τότε ἀποδαμένος·
στὸν θρόνον ὁ διάδοχος ἦτον καταστημένος,
γενναῖος ὁ Πολύκαρπος, ὃς πρὸ καιροῦ ψηφίσθη
καὶ τότε δὲ ὡς ἐκλεκτὸς κανονικῶς ἰδρύθη.
- 215 Πατριαρχείας νέας οὖν πέμπτη ἦτον ἡμέρα,
καθ' ἣν οἱ ἄνω ἔφθασαν κεῖπον τὸ καλημέρα
καὶ ἔδωκάν τὰ γράμματα εἰς τὸν διάδοχόν του
(ἐπιγραμμένα ἦτον πλὴν εἰς τὸν προκάτοχόν του),
καὶ ἄρχισαν ἐκ στόματος νὰ τῷ καθιστοροῦσι
- 220 τὰς τραγωδίας τοῦ ναοῦ καὶ νὰ δακρυρροοῦσι.
Ἦς δ' ἤκουσεν ἀπὸ αὐτοῦ ταύτας τὰς τραγωδίας
ὁ δυστυχὴς Πολύκαρπος, τὰς νέας ἀγγελίας,
ἐλιγοθύμησεν εὐθύς, ἐκστατικὸς ἐγένη
(ἀλλὰ τίς ταῦτ' ἀκούωντας νεκρὸς δὲν θέλει μεῖνῃ);
- 225 οἱ ὀφθαλμοὶ του ἔτρεχαν δάκρυα σὰν ποτάμι·
τί νὰ εἰπῆ δὲν ἔξευρε τὸ τί δὲ καὶ νὰ κάμῃ.
Ἄλλ' ἀφοῦ ἔκλαυσε πικρῶς (καιρίως ἐλυπήθη),
ἀνέστη εὐθύς ὄρθιος, Κυρίου ἐδεήθη
καὶ ταῦτα εἶπε πρὸς Θεὸν μετὰ συντετριμμένης
- 230 καρδίας του πρὸς Κύριον καὶ τεταπεινωμένης·
Ὡ μακρόθυμε Θεέ μου,
πολυέλεε Χριστέ μου,
ἐπουράνιε πατήρ μου,
ποιητά τε καὶ σωτήρ μου,
235 ἁμαρτάνων καθ' ἐκάστην
παροργίζω σε τὸν πλάστην·
παραβαίνων ἐντολάς σου

- ἀθιεῶ τὸ θέλημά σου·
διὸ ἐξ ἀνομιῶν μου
240 καὶ τοῦ πλήθους τῶν κακῶν μου
συνεχώρησας καῖναι,
τέφρα ὅλως γενηθῆναι,
τὸν πανθαύμαστον ναόν σου,
τὸν τῆς Ἀναστάσεώς σου,
245 ἀπὸ τῶν ὑπεναντίων
πίστεως καὶ πολεμιῶν.
Σοὶ οὖν ταπεινῶς προστρέχω
(ἄλλον γὰρ ἐκ σοῦ οὐκ ἔχω)
καὶ προβάλλομαι πρεσβείαν
250 σὴν μητέρα παναγίαν.
Οἴκτειρόν με, ποιητά μου·
πάριδε τὰ πταίσματά μου,
εὐδοκῶν ἀνεγερθῆναι
καὶ ἀνοιχοδομηθῆναι
255 ὡς καὶ πάλαι τὸν ναόν σου
τὸν πανυπερσέβαστόν σου·
πάντα γάρ, ὦ ποιητά μου,
δυνατά σοι, λυτρωτά μου,
ἵνα πάντες ἀνομνοῦμεν,
260 εὐχαρίστως προσκυνοῦμεν
σοῦ τὴν παντοδυναμίαν,
ἄμετρόν σου εὐσπλαγχνίαν,
νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων ἀμήν.
- 265 Καὶ μετ' αὐτὴν τὴν προσευχὴν τὴν γέμουσαν δακρῶν
πέρνει εὐθὺς τὰ γράμματα, ἄπτεται τῶν χωρίων
καὶ πρῶτον στὴν πανέκλαμπρον κούρτην αὐτὸς πηγαίνει,
τὴν τῶν Μουρούζιδων φημί· πρῶτον σαύτην ἐμβαίνει
καὶ εἰς ταῖς ἄλλαις καθεξῆς κούρταις καὶ διηγεῖται
270 τὰς τραγωδίας τοῦ ναοῦ, ἐξ ὧν παρηγορεῖται.

- Ἡ Μουρουζεία κούρτη δέ, ἦν εἶθε περιέποι
ὁ πολυέλεος Θεὸς καὶ εἶθε περισκέποι,
μαθοῦσα ταῦτα τὰ δεινὰ καὶ πάντα ἐπιγνοῦσα,
εἰς ἄκρον ἐταράχθη μὲν πᾶσα δακρυρροοῦσα,
275 τὸν δὲ μακαριώτατον κατέστησεν ἀνδρεῖον
καὶ ἀπελθεῖν εἶπεν αὐτῷ εἰς τὸ Πατριαρχεῖον,
ἵνα ἐκεῖ συνέλθωσιν ἅπαντες οἱ πρεσβῦται,
τοῦ γένους τε οἱ πρόκριτοι, ἀρχιερεῖς καὶ θῦται.
Ὁ οὖν μακαριώτατος ἐκεῖθεν κατεβαίνει,
280 τῷ παναγιωτάτῳ δὲ μηνύει καὶ πηγαίνει,
καθιστορεῖ τὰ τρέξαντα, τὰς νέας δυστυχίας,
θρηγῶν ἀπαρηγόρητα μὲ πόνον τῆς καρδίας·
ὅστις, καθὼς τὰ ἤκουσε καὶ ἐπληροφορήθη,
ἐδάκρυσεν, ἐθρήνησεν, εἰς ἄκρον ἐλυπήθη
285 καὶ παρευθὺς ἐπρόσταξεν εἰδήσεις νὰ σταλθῶσι,
μικροὶ μεγάλοι τὴν ἐξῆς ὄλοι νὰ συναχθῶσι·
πρόκειται γὰρ ὑπόθεσις μεγάλη, ὑπερτάτη,
πασῶν τῶν ὑποθέσεων ἡ ἀναγκαιοτάτη.
- Ἄπαντες οὖν συνήχθησαν, ἀρχιερεῖς καὶ θῦται,
290 τοῦ γένους τε οἱ πρόκριτοι καὶ ἐσναφιῶν πρεσβῦται·
τοιαύτη δὲ συνέλευσις ποτὲ δὲν εἶχε γένη,
ἀλλ' οὔτε ἄλλοτε ποτέ, Θεέ μου, νὰ μὴν γένη.
Ἦν δὲ παναγιώτατος τότε ὁ ἐκ Μουδανίων,
φημί ὁ κύρ Καλλίνικος, θαυμάσιος τὸν βίον·
295 πρωτόθρονος δ' ἐτύγχανε τότε καὶ Καισαρείας
ὁ κύριος Φιλόθεος πάσης Καππαδοκίας,
Ἐφέσου Διονύσιος ὁ ἀπὸ Βυζαντίου,
Ἡράκλειαν δ' ἐστόλιζαν τὰ ἔργα Μελετίου,
Κυζίκου ὁ Μακάριος καὶ ὁ Νικομηδείας
300 κύριος Ἀθανάσιος (ὄλοι ψυχῆς ἀνδρείας),
Νικαίας ὁ κύρ Δανιήλ, Χάλκης Ἱερεμίας,
Δέρκων ὁ κύρ Γρηγόριος (πάντες σειρᾶς ἀγίας),
ὁ κύριος Γεράσιμος ὁ ἐκ τῆς νήσου Κρήτης

- (Θεσσαλονίκης οὗτος ἦν τότε μητροπολίτης),
305 ὁ κύριος Μελέτιος ἦν Νεοκαισαρείας
καὶ Ἰκονίου Κύριλλος, ὁ Χρῶσανθος Βερροίας,
ὁ Ἀθηνῶν Γρηγόριος ὁ ἐκ τῆς Χερσονήσου·
Δράμας ἦν τότε Ἰωσήφ ὁ ἐκ Πελοποννήσου,
ὁ δὲ Ἰωαννίκιος Ἀγκύρας ἦν ἐκ Χίου·
310 τοῦ Προϊλάβου ὄντος δὲ κυρίου Παρθενίου,
ὁ κύριος Νεόφυτος ἦν τότε Μαρωνείας
(ἔχοντες ζῆλον σύμπαντες μετὰ θεοσεβείας),
ὁ Νικηφόρος Ἰμβρου ἦν, ἀλλὰ καὶ Ἐλασσῶνος
ὁ κύρ Ἰωαννίκιος ἦν τελευταῖος μόνος·
315 τοὺς συνελθόντας δ' ἄρχοντας καὶ γένους τοὺς προκρίτους
δὲν σημειῶ, ὑπάρχοντας ὄντως δυσαριδμήτους.
Ἄφ' οὗ λοιπὸν συνήχθησαν, εἰς μέσον ἐπροβλήθη
πυρκαϊᾶς ἢ εἰδησις καὶ ἐκοινολογήθη.
Μαθόντες δὲ οἱ σύμπαντες τὴν πάντολμον κακίαν,
320 τὴν ὀλεθρίαν συμφοράν, τὴν τόσῃ τε ζημίαν,
ὅλοι πικρῶς κατέκλαυσαν, ὅλοι ἀναστενάξαν·
μετὰ κλαυθμοῦ ὀδυνηρῶς ἅπαντες ἐφωνάξαν·
“Τῶν εὐσεβῶν πάντων ἡμῶν κλέος καὶ καύχημά μας
εἶναι ἢ Ἱερουσαλήμ, σεπτὸν προσκύνημά μας·
325 ὁ Κύριός μας ἐξ ἀγνῆς ἐν ταύτῃ ἐσαρκώθη
καὶ τὰ φρικτὰ ὑπέμεινε πάθη καὶ ἐσταυρώθη·
τὸ σῶμά του τὸ ἄχραντον ἐκεῖ τάφῳ ἐτέθη
καὶ ἐκ τοῦ τάφου ὡς Θεὸς τριήμερος ἠγέρθη·
ἐκεῖθεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀνῆλθεν ἐν εἰρήνῃ,
330 ἐκεῖ πάλιν ἐλεύσεται, τὸν κόσμον ἵνα κρίνῃ·
ἐκεῖ πνεῦμα παράκλητον ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους
κατῆλθε καὶ ἐφώτισε μικροὺς μεγάλους ὄλους·
ἐκεῖθεν ἐξελήλυθεν ὁ νόμος τοῦ Κυρίου
καὶ κήρυγμα τῆς χάριτος, τὸ τοῦ εὐαγγελίου·
335 ἐκεῖθεν πνευματέμφορος χορὸς τῶν ἀποστόλων
ἐξῆλθε καὶ ἐφώτισε τὰς διανοίας ὄλων·

ἐκεῖ ὁ τάφος τῆς μητρὸς κυρίου τοῦ Χριστοῦ μας,
τοῦ ἀρχιθύτου Ἰησοῦ, ποιμένος τοῦ καλοῦ μας.
Λοιπὸν δὲν ὑποφέρομεν νὰ μένη χαλασμένοις
340 ὁ πάνσεπτος οὗτος ναὸς καὶ κατηδαφισμένοις,
ἀλλὰ πάντες συντρέχομεν, πάντες συμβοηθοῦμεν
καὶ τὴν περιουσίαν μας ἔλην σχεδὸν πωλοῦμεν.
Ἐλπίζομεν εἰς τὸν Θεὸν νὰ μᾶς παρηγορήσῃ,
πάντα ὡς παντοδύναμος νὰ τὰ διευθετήσῃ
345 καὶ πάλιν στὴν ἀρχαίαν του στάσιν νὰ τὸν ἰδῶμεν
καὶ εἰς τὴν πρώτην καλλονήν, καὶ πάντες νὰ χαρῶμεν.
Ἄπο τοῦ γένους οὖν κοινὴ ἀναφορὰ γραφεῖται
καὶ εἰς τὴν Πόρταν Δεβλετιοῦ τὴν ὑψηλὴν δοθῆτω·
ἔπειτα καὶ ἐπίτροποι πρέπει νὰ ψηφισθῶσι,
350 συνοδικῶς καὶ γενικῶς πρέπει νὰ ἐκλεχθῶσι·
ἢ γὰρ μακαριότης του μόνος του δὲν ἀντέχει,
καὶ ἐπιτρόπους βοηθοὺς εἰς ταῦτα ἂν δὲν ἔχῃ·
πρὸς τούτοις δὲ καὶ γράμματα ἀνάγκη νὰ γραφῶσι,
ἐγκύκλια συνοδικὰ παντοῦ ν' ἀποσταλῶσι,
355 ἐμφαντικὰ δηλωτικὰ πυρκαϊᾶς τοῦ θείου
ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ κυρίου·
καὶ ἔξαρχοι ὡσαύτως δὲ νὰ ἀποφασισθῶσι,
στό μεμελῆχι μαχρουσέ σὺν τούτοις νὰ σταλθῶσι".
Αὐτὰ οὖν ἀπεφάσισαν καὶ ἔβαλαν εἰς πράξιν,
360 τὸ γένος ἅπαν γενικῶς, ἀμέσως κατὰ τάξιν·
καὶ πρῶτον ἢ ἀναφορὰ τοῦ γένους συνετέθη
καὶ εἰς τὴν Πόρταν Δεβλετιοῦ ἐμμέσως ἀνηνέχθη.
Ἦν Δεβλετίου δ' ἐρμηνεὺς Δημήτριος ὁ μέγας,
λέγω Μουρούζης μπεϊζαδῆς (οὗ ὅμοιος κανέννας),
365 ἐκ τῆς λαμπρᾶς φημί σειρᾶς τῶν πάντων Μουρουζαίων,
οὓς πᾶσα γλῶσσα εὐφημεῖ, Ἑλλήνων, Εὐρωπαϊῶν,
μ' ὄλον ὅπου ἀδύνατον τινὰς νὰ ἠμπορέσῃ
νὰ ἀριθμήσῃ τὰ καλὰ καὶ νὰ τοὺς ἐπαινήσῃ·
καὶ τοῦτο ἅπας βεβαιοῖ, καθότι ἐπειράθη

- 370 ὀλίγων ἢ πολλῶν καλῶν, ὁπότεν ἐχρειάσθη.
 Κἄν γλῶσσα Δημοσθένειος, κάλαμος Θουκυδίδου,
 κἄν νοῦς μέγας καὶ πολὺς, ὥσπερ τοῦ Ἀρχιμήδου,
 θελήσῃ τι γὰρ νὰ εἰπῆ τῶν τούτων ἐγκωμίων,
 συστέλλεται καὶ σιωπᾶ, ὡς εἰς τῶν ἀναξίων.
- 375 Θεὸς τοίνυν ἀμείψαιτο τούτους τῆς προθυμίας,
 μετόχους ποιησάμενος καὶ ἄνω βασιλείας.
 Οὗτος οὖν ὁ Δημήτριος μετὰ τοῦ ὑπερτάτου
 Γηουσοῦφ-πασσᾶ ἐστράτευσε, ὄντος τότε ὑπάτου·
 ἀλλ' ἂν καὶ ὁ Γηουσοῦφ-πασσᾶς τὸν εἶχ' ἐκεῖ μαζῆ του,
- 380 ἀλλὰ κέκεῖθεν ἔθυε σχεδὸν καὶ τὴν ζωὴ του.
 Ἐδὼ δὲ εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πόρταν τοῦ Δεβλετίου
 τὸν τόπον τὸν πανέκλαμπρον ἐπέχων Δημητρίου
 Σπαθάρης ὁ Μπιμπίκας (ἦν καὶ οὗτος ζῆλον ἔχων),
 ὡς δραγουμάνος καὶ κλεινοῦ τὸν τόπον ὡς ἐπέχων·
- 385 φιλότιμος καὶ θερμουργὸς καὶ εὐλαβὴς ἦν ἄκρως·
 ἐπαίνους τούτου σιωπῶν δὲν διηγοῦμ' εἰς μάκρος.
 Ἐδόθη οὖν στὴν Ὑψηλὴν Πόρταν τὸ ἀρζουχάλι,
 δι' οὗ καὶ ἀνεφέρομεν τὸ ἄθλιόν μας χάλι.
 Ὁσαύτως καὶ ἐγκύκλια συνοδικὰ γραφῆκαν
- 390 (πρῶτον εἰς Βασιλεύουσαν αὐτὰ ἐδξαβασθῆκαν),
 ἔπειτα καὶ ἐπίτροποι κοινῶς ἐψηφισθῆκαν
 τὸν ἀριθμὸν δεκαοκτῶ καὶ ἐδιορισθῆκαν·
 τῷ ὄντι ὑποκείμενα ἄξια, τιμημένα,
 ὧν τὰ ὀνόματα εἰσὶ τὰ κάτω γεγραμμένα.
- 395 Γεώργιος ὁ Φενερλῆς, Θεόδωσος Τζικαλιώτης,
 ὁ Γεωργάκης ὁ Τζιρᾶς (καὶ οὗτος εἶναι Χιώτης),
 χατζῆ-Κώνστα Γεώργιος, Γιωργάκαγας Σελβήκη,
 συνάμα τῶν σαρράφιδων ἰγίτ-μπασῆ Δαμπίκη·
 Χριστόδουλος τερζίμπασης, ὁ σανδαλτζῆς Ἀνέστης
- 400 (ἂν σφάλω δὲ εἰς τὴν σειράν, ἐγὼ δὲν εἶμαι πταίστης),
 Γιαννάκης ὁ Καμπούρογλους, μπακάλης ὁ Ριζάκης,
 ὁ χατζῆ-Σάββας ἀμπατζῆς, κάπηλας Στεφανάκης,

- ὁ ἀρχιτέκτων Κομνηνός, καὶ χατζῆ-Κωνσταντῖνος,
κερσετετζῆς χατζῆ-Κοσμάς, λεγόμενος Ναρίνος,
405 ὁ Ἰωάννης δεμηρτζῆς, Γιάννης Μιτυληναῖος,
ὁ κύρ χατζῆ δὲ Παναγὸς ἔμειν' ὁ τελευταῖος.
Τούτους τὸ γένος ἔκλεξε, διώρισ' ἐπιτρόπους,
οἵτινες κεδοχίμασαν πολλοὺς κινδύνους, κόπους,
ὧν ὁ πανάγαθος Θεὸς τοὺς κόπους ν' ἀνταμείψῃ·
410 ἡ χάρις του οὐδέποτε ἐκ τούτων νὰ μὴ λείψῃ·
τῆς βασιλείας οὐρανῶν μέτοχοι νὰ γενῶσι,
αὐτοὶ καὶ πάντες οἱ λοιποί, ὅσοι συμβοηθῶσι.
Αὐτοὺς οὖν ἄς ἀφήσωμεν δουλειαῖς τοὺς νὰ κοιτάζουν,
κατὰ τὴν προθυμίαν τοὺς εἰς τ' ἄλλα νὰ σπουδάζουν,
415 καὶ πάγωμεν στὴν Ὑψηλὴν Πόρταν τοῦ Δεβλετίου,
διὰ νὰ μάθωμεν ἐκεῖ περὶ τοῦ ματζαρίου,
ὅπου πληροφορήθημεν μὲ μέσον τῶν γνωστῶν μας,
τῶν πανεκλάμπρων δὲ φημί καὶ ὑπερασπιστῶν μας,
τελχῆς ὅτι ἐγένεν στὸ κράτος βασιλείας
420 καὶ χάτι ἐτραβίχθηκε σ' αὐτὸ ἐπ' ἀληθείας.
Ἦ μήνυμα χαροποιόν, ὦ καλὴ ἀγγελία,
ὦ εὐφροσύνη, ὦ χαρά, ὦ ἄκρα θυμηδία.
Ἄπαντες οὖν ἐχάρημεν, δεήθημεν Κυρίου
ὑπὲρ τοῦ ἀνακτοῦ ἡμῶν ὄντως πολυχρονίου
425 καὶ ὑπὲρ τῶν λοιπῶν ἡμῶν τῶν ὧδε ἐνδημούντων
ρίτζιλιδῶν καὶ αὐθεντῶν καὶ τῶν ἀποδημούντων.
Ἐγράφη οὖν ὁ ὅρισμός ἐμφαντικῶς ἀδείας,
μόν' εἶχε μείνη ἀνοιχτὸς τόπος μουπασιρείας,
διὰ νὰ διορίσωμεν ἄξιον μουπασίρη,
430 ὄχι κανένα δόλιον, ὕπουλον, μουζεββίρη.
Ἄξιος οὖν ἐπικριθεὶς εἰς μπεῖ Ἀμπτιραχίμης,
Ἐλμάς-πασσιὰ-ζαδὲ υἱὸς καλὸς καὶ μιλαίμης,
αὐτὸς ἐδιωρίσθηκεν εἰς τοῦτο τὸ χουζμέτι
αὐτὸν καὶ ἀπεστείλαμεν μὲ τὸ μεμουργέτι.
435 Ὁ οὖν λαβὼν τὸν ὅρισμόν μὲ ἄκραν θυμηδίαν,

ἀμέσως ἀνεχώρησε· μᾶς ἄφησεν ὑγείαν.
Ἄφ' οὗ δ' ἐκεῖνος μίσευσε, τῆς Πόλεως ἐξῆλθε,
εἰς τὸν μακαριώτατον ἄλλη φροντίς ἐπῆλθε,
περὶ τοῦ κάλφα δηλαδὴ καὶ τῶν λοιπῶν, ὧν χρήζει
440 (ἓνας τοιοῦτος θαυμαστός μπινᾶς πόσα κοστίζει!),
κὲν ᾧ μόνος ἐσκέπτετο ποῖον νὰ παρακαλέσῃ,
ἀπὸ τοὺς ἀρχιτέκτονας ποῖον νὰ προσκαλέσῃ,
ἰδοὺ ὁ κάλφας ἔρχεται, παρίστατ' ὀμπροστά του,
καὶ εὐλογίαν τοῦ αἰτεῖ μ' ἄκραν πραότητά του,
445 "Ἐγὼ" εἰπὼν, "δεσπότη μου, ἐξ ὄλης μου καρδίας,
ἐξ ὄλης προαιρέσεως, ἐξ ὄλης διανοίας,
νὰ πάγω ἀπεφάσισα καὶ νὰ ἐπιστατήσω
εἰς τὸν πανάγιον ναὸν καὶ νὰ οἰκοδομήσω".
Ταῦτα εἰπὼν καὶ ἀσπασθεῖς τοῦ μακαριωτάτου
450 τὴν χεῖρα ἀνεχώρησεν εὐθύς ἀπὸ κοντά του.
Ποῖος δέ, φίλε, ἄρά γε ἦν οὗτος ὁ γενναῖος;
ὁ ἀρχιτέκτων Κομνηνὸς εἶν' ὁ Μυτιληναῖος.
Ὁ δὲ μακαριώτατος ἐπλήσθη θυμηδίας
καὶ τοῦτο εἶπε· "Κύριε, τῆς σῆς θείας προνοίας".
455 κεύθους μαστόρους φρόντισε καὶ κερεστὲν καὶ ἄλλα,
ὅσα ἦν τότε δυνατόν, μικρά τε καὶ μεγάλα.
Ναυλώθη καὶ καράβιον μὲ τοῦ Θεοῦ τὴν χάρι
καὶ πάντα τότε ἔλαβον τὸ δυνατόν καράρι.
Εἶτα δὲ τὰ ἐγκύκλια γράμματα ἐγραφεθῆκαν
460 κιάπ' τὸν μακαριώτατον ἔξαρχοι ψηφισθῆκαν
κἐπιστολάς οἱ γέροντες τοὺς ἔδωσαν ἰδίας,
καὶ οὕτως ἀπεστάλησαν σ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας.
Ἄλλὰ θαρρεῖς πῶς μείναμεν ἀπὸ τῶν Ἀρμενίων
ἦσυχοι, ἀνενόχλητοι ἐκ τούτων τῶν δολίων;
465 Αὐτοί, ὡς ἐμυρίσθησαν πῶς πῆραμεν φερμάνι,
ἀπ' τὸ κακὸν τοὺς ἔσκασαν, δὲν εἶχον πᾶ ἄδερμάνι.
Γράφουν λοιπὸν ἀναφορὰν, στὸ Σκούταρι πηγαίνου,
στὸν βασιλέα ἔμπροσθεν τολμοῦσι καὶ εὐγαίνου

- ἄπειρον πλῆθος ἐξ αὐτῶν· τὴν δίδου καὶ βοοῦσι,
470 τὸ ἔλεος τοῦ κράτους τοῦ ζητοῦσι καὶ θρηνοῦσι.
Ἄνήμερα τὴν ἔδωκαν τ' ἁγίου Γεωργίου,
ἦτοι εἰς τὰς εἰκοσιτρεῖς μηνὸς τοῦ ἀπριλίου·
ἀναξ δ' ὁ δικαιοτάτος αὐτό τους τ' ἀρζουχάλι
στὴν Πόρταν κάμνει ἰχαλὲ κέξω εὐθὺς εὐγάλει.
475 Κατὰ τὴν προσταγὴν λοιπὸν τότε τοῦ Δεβλετίου
καὶ κατὰ τὴν διάληψιν τούτου τ' ἀρζιχαλίου
ἐγένετο ἐξέτασις ἀπὸ τῶν καλεμίων,
ἀπὸ τοὺς κώδικας φημί, περὶ τῶν καϊδίων.
Λοιπὸν ἄς τοὺς ἀφήσωμεν κώδικας νὰ κοιτάζου
480 καὶ ὅλα τὰ καλέμια αὐτοὶ νὰ ἐξετάζου·
ἡμεῖς δ' ἄς ξεκινήσωμεν κάλφαν καὶ τοὺς μαστόρους,
πάντας ἁγίους μετ' αὐτῶν ἄς κάμωμεν συμπόρους·
εἰς τοῦ μαίτου δὲ τὰς τρεῖς μίσευσαν κατ' εὐθεΐαν
διὰ Ἱεροσόλυμα, μᾶς ἄφησαν ὑγείαν.
485 Ὁ οὖν πανάγαθος Θεὸς νὰ τοὺς κατευοδώσῃ
αἰσίως καὶ τὸν ἄνεμον οὖριον νὰ τοῖς δώσῃ.
Ἄλλ' ἐπειδὴ Ἀρμένιοι δὲν ἤμποροῦν νὰ εὗρου
καῖδι εἰς τὰ καλέμια κῆλο ἓνα γυρεύου,
ἡμεῖς ἄς ἐξετάσωμεν νὰ πληροφορηθῶμεν,
490 ὁ μουπάσιρης ἔφθασεν ἢ ὄχι νὰ ἰδῶμεν;
Ἴδου λοιπὸν μανθάνομεν, πῶς ἔφθασε στὸ Κάϊφα
καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐμίσευσεν ἐκεῖθεν εἰς τὸ Ἰάφα,
κέκεῖ δὲν κάθησε πολλὰς (δύο μόνον ἡμέρας),
κέτρεχε στὸ σκοπούμενον νὰ ἐπιθέσῃ πέρας.
495 Φθάσας δ' αὐτὸς κοί μετ' αὐτοῦ τῇ πέμπτῃ τοῦ μαίτου,
ἄπαντες ἐξεπέζευσαν ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ·
συνοδοιπόρος μετ' αὐτοῦ ἦν καὶ ἀρχιμανδρίτης
Ἰωακείμ ὁ Κύπριος, ὁ Ἁγιοταφίτης,
ὃς προλαβόντως ἔφερε τὰς νέας ἀγγελίας,
500 πυρκαϊᾶς τῆς τοῦ ναοῦ λέγω τὰς ὀλεθρίας.
Πάραυτα ἠτοιμάσθη δὲ διὰ τὸν μουπάσιρη

- κονάκι πολλά εὔμορφον κοντά στο μοναστήρι,
ὅπου ἐπῆγαν πρὸς αὐτὸν ὅλοι οἱ οὐλαμάδες,
διὰ τὸ καλῶς ὤρισε, καὶ ὅλοι οἱ ἀγάδες·
- 505 ὕστερον δὲ ἀπὸ αὐτοὺς καὶ οἱ Φραγκοπατέροι,
κατόπιν ἀπὸ τούτους δὲ κοὶ Ἄρμενοδερδέροι.
Ἔκαμεν ὕστερον κιαυτὸς τὴν κόντρα βήζιτά του
πρὸς οὐς καὶ ἂν ἐπήγασι πρῶτον αὐτοὶ κοντά του.
Ἄλλ' ἐπειδ' οἱ ἐντόπιοι διὰ τὸν πηγεμὸν του
- 510 δὲν ἔμαθον παρ' οὐδενὸς τὸν καθαυτὸ σκοπὸν του,
τὶ ἀπευκταῖον καὶ κακὸν φοβούμενοι μὴν πάθουν,
μὲ τρόπον ἐπιτήδειον ῥωτοῦν διὰ νὰ μάθουν
τοῦ ἐρχομοῦ του τὸν σκοπὸν, τὴν καθαυτὸ αἰτίαν·
ὁ δὲ τοὺς καθιστόρησεν μ' ἄκραν ἀδολεσχίαν,
- 515 μεεμούρης πῶς ἐστάλθηκεν ἐκ μέρους Δεβλετίου
γὰ τῶν Ῥωμαίων τὸν πινᾶν, ναζίρης τοῦ γιαιπίου,
καὶ τῶν Ῥωμαίων μοναχὰ τὰ μέρη θέλει κτίσει·
εἰς ταῦτα ἔχει προσταγὴν γὰ νὰ ἐπιστατήσῃ
καὶ ἔτζ' ἐπληροφόρησε τοὺς Τούρκους καὶ τὰ γένη.
- 520 Νέον μουλλᾶν ἐπρόσμεναν ἰτζρᾶς διὰ νὰ γένη,
νὰ διαβασθῆ στὸν Μεχκεμέ, νὰ γένη κираάτι
τὸ ὑψηλῶνομον αὐτὸ τοῦ βασιλέως χᾶτι.
Οἱ οὖν Καχοαρμένιοι μετὰ τῶν Φράγκων ἄμα,
ὕπώπτεισαν καὶ ἔλεγον "Τί εἶν αὐτὸ τὸ δράμα;
- 525 τὰ τῶν Ῥωμαίων παρευθὺς ὅλα διενεργοῦνται·
οἱ ἐδικοὶ μας οἱ καλοὶ φαίνεται πῶς κοιμοῦνται·
ὁ μουπασίρης τῶν Γραικῶν ἔφθασε παραχρῆμα·
οἱ ἐδικοὶ μας καθ' ὁδὸν μὴν πέθαναν; Ἄχ κρῖμα.
Μὰ διατί δὲν στάλθηκε τριῶν τῆ ὁμοιοῖα
- 530 εἷς μουπασίρης, ἀλλὰ τρεῖς; φαίνεται ἄσυμφωνία".
Ἡμεῖς δ' αὐτοὺς ἐάσαντες κατέλθωμεν εἰς Γράφα,
ἂν φαίνονται καράβια νὰ ἰδοῦμ' ἀπὸ τὸ Κάϊφα.
Δύο καράβια φάνηκαν, ἓνα κατόπι τ' ἄλλο,
τὸ ἓνα μὲν μικρότερον, τὸ ἄλλο δὲ μεγάλο.

- 535 καὶ ἦλθον καὶ ἀράξασι ἀντίκρυ εἰς τὸ Γζάφα·
τὸ ἓνα ἦτον τοῦ μουλλᾶ, τὸ ἄλλο δὲ τοῦ κάλφα·
εἶχε δὲ τότε ὁ μάιος εἴκοσι πρὸς τοῖς ἕξη.
Σαυτῶν τὴν προὔπαντησιν πολλ' ἀνθρῶπ' εἶχαν τρέξει.
κιάπο τὸ Γζάφα μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀφοῦ βγαίνουν,
540 εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὀγλήγορα προφθαίνουσι.
Ἄφ' οὗ δ' ἐπέρασαν αἱ τρεῖς ἡμέραι πηγαίμου των
καὶ ἔπαυσαν τὰ πατιρδία τὰ τοῦ χαιρετισμοῦ των,
διεμηνύθη ὁ μουλλᾶς περὶ τοῦ φερμανίου,
τοῦ ὀρισμοῦ βασιλικῆς καὶ τοῦ χατ-σεριφιῦ.
545 αὐτὸς δὲ ὁ καλὸς μουλλᾶς ὧν προεμνηνευμένος,
ἀμέσως γὰρ τὸν δίδαξεν ὁ τρισκαταραμένος
Χασάν-ἐφένδης ὁ μουφτῆς κοί' ἄλλοι ὀπαδοὶ του,
γὰρ νὰ βαστάξῃ τὸ βαρὺ κιᾶυτοὶ εἶναι μαζῆ του,
καὶ ἂν δὲν πάρῃ ἑκατὸν πουγγιὰ νὰ μὴν ἐνδώσῃ,
550 οὐδὲ τὸν ὀρισμὸν αὐτὸν νὰ στέρξῃ ν' ἀναγνώσῃ.
Αὐτὰ οὖν μᾶς ἐμήνυσε (κατὰ τὴν ὀδηγίαν)
ὁ Κιριμλῆς, νέος μουλλᾶς (καὶ τὴν διδασκαλίαν).
μόλις δ' ἑκαταπέισθηκεν ὕστερον μετὰ βίας
καὶ ἔστερξεν ὁ μαθητῆς εἰς τὰ ἕξ ἡμισείας·
555 ὁ δὲ διδάσκαλος μουφτῆς δὲν στέργει στὰ πενήντα,
ἀλλὰ μᾶς πῆρε στανικῶς πέντε καὶ ἐβδομῆντα·
ἔσχωριστὰ οἱ ἄλλοι δέ, ἀγάδες, οὐλαμάδες,
καὶ οἱ λοιποὶ ἐντόπιοι. Ῥωτᾶς γὰρ τοὺς πασσάδες;
Ἄ τὸ τοῦ Σαμίου μὲν πασσᾶς μᾶς πῆρε τετρακόσια,
560 ὁ τῆς Πτολεμαΐδος δὲ μᾶς πῆρε τριακόσια.
Ἔγινεν οὖν συνέλευσις ὄλων τῶν οὐλαμάδων
(στον Μεχκεμὲ ἐπήγασιν) καὶ ὄλων τῶν ἀγάδων,
κἐδιάβασαν τὴν προσταγὴν, τὸν ὀρισμὸν, τὸ χάτι,
κῆλοι ὁμοῦ ἐφώνησαν· Ἔχομεν ἰταάτι·
565 πλὴν σήμερον δὲν γίνεται νὰ κάμωμεν τὸ κῆσφι,
γιατὶ ἡ ὄρα πέρασε· δὲν ἔχομεν καὶ κῆφι".
Καὶ τὴν ἐξῆς κατέγραψαν ὄλα τὰ κρημνισθέντα,

- μέρη ναοῦ τοῦ Καμαμέ καὶ τὰ πυρποληθέντα.
Οἱ Φράγχοι δὲ κί' Ἀρμένιοι ἄρχησαν νὰ φωνάζουν,
570 "Δὲν θέλομεν νὰ γράφετε τὰ μέρη μας" νὰ κράζουν.
"τί ἔχουν ἀπ' τοὺς τόπους μας νὰ κάμουν οἱ Ῥωμαῖοι;
ἡμεῖς ὀρίζομεν αὐτοὺς Φράγχοι καὶ Ἀρμεναῖοι.
Δὲν εἶναι μόνον ὁ ναὸς Γραικῶν στὴν ἐξουσίαν·
κῆμεῖς ὀρίζομεν σ' αὐτόν· ἔχομεν συντροφίαν".
575 Ἄφ' οὗ οὖν κατεγράφησαν, πάρθησαν στὸ κονδῆλι,
δλα τὰ μέρη τοῦ ναοῦ καὶ ἔγινε τατῆλι,
ἐγράφη ὁ μουρασελές, ἡ ἄδεια ἐδόθη,
καὶ πρῶτον ἡ ἐξώπορτα ἡ δίπτυχος καρφώθη
(εἶχε δὲ ὁ ἰούλιος τότε δεκαενέα,
580 ὥστ' ἔχομεν ἀπ' τὴν φωτιὰν διακόσμες τρεῖς κέννέα)
καὶ μεθ' ἡμέρας ἔπειτα ἔφθασ' ὁ σιλιχῶδάρης
τῆς Δαμασκοῦ ἀποσταλεῖς (Γηουσοῦφ-πασσᾶς σπαθάρης),
ὃς ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ μπουγζουρουλδὶ ἀδείας,
χουζμέτι ἔχων καὶ αὐτὸς ἄλλης μουπασιρειας.
585 Πάραυτα ἠτοιμάσθη δὲ κονάκι πάλιν ἄλλο
καὶ δι' αὐτόν εὐρύχωρον, εὐμορφο καὶ μεγάλο.
Ἄφ' οὗ δ' ἡ πόρτα βάλθηκεν ἡ δίπτυχος ἀγία,
ἄρχησαν νὰ κουρδίζωσι μαστόροι σκαλωσία,
διὰ ν' ἀρχήσουν ἀπ' ἐκεῖ, κτίζοντας νὰ πηγαίνουν
590 ἀπ' ἔξω στὰ ἐνδότερα· ἰδὲ πλὴν τί παθαίνουν.
Ἴδου καὶ ἔρχονται τινὲς Τοῦρκοι ἀρματωμένοι
μὲ ὄπλα εἰς τὰ χέρια καὶ ἐξηγριωμένοι,
καὶ ἄρχησαν τὴν σκαλωσιὰν ἀμέσως νὰ κρημνίζουν
καὶ τοὺς μαστόρους ἐν ταύτῳ νὰ τοὺς κουρσιουμαδίζουν·
595 τὸν σιλιχῶδάρη γύρευαν καὶ τὸν μουπασίρη·
οἱ δὲ φυγόντες κρύφθησαν μέσα στὸ μοναστήρι
κέκεῖθεν καββαλίκευσαν, ἀπὸ τὴν χώραν βγαίνουν
καὶ εἰς τὸ Σάμι ἤθελαν ἀμέσως νὰ πηγαίνουν.
Μαθῶν δὲ τοῦτο ὁ μουφτῆς, ὁ ἄνω εἰρημένος
600 (ὡς τάχα ὁ παγκάκιστος οὐκ ἦν ἰδεασμένος),

- ἀμέσως τοὺς ἐπρόφθασε, κλαίει παρακαλῶντας,
πέφτει εἰς τὰ ποδάρια τους, λέγει παρακινῶντας
τοῦτο νὰ μὴν τὸ κάμωσι, διότι τὸν ἐγγίζουσι,
κιᾶν πάθουσι τίποτες κακόν, ἐκ τούτου τὸ γνωρίζουσι.
- 605 Καὶ ἔτσι κατεπεΐσθησαν εἰς τὸ νὰ ἐπιστρέψουσι,
μὴν τύχη καὶ κατόπι τους στείλουν καὶ τοὺς παστρέψουσι.
Ἄλλὰ τοῦτο τὸ κίνημα λέγω τῶν ἐντοπίων
δὲν ἐπροῆλθ' ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν Ἀρμενίων
ἐκεῖνοι τοὺς διήγειραν σαυτό, τὸ χερακίετι,
- 610 διὰ νὰ ἐμποδίσωσι ναοῦ τὸ μεραμέτι,
κὲζήτουσι οἱ παγκάκιστοι τὰ μέρη τοῦ οἰκῶσι
νὰ μὴ κτισθῶσι πρὸς καιρόν, ἕως οὔ νὰ σταλθῶσι
εἰδῆσεις στοὺς σαρράφηδες τοὺς ὄντας εἰς τὴν Πόλιν,
εἰς διορίαν ἡμερῶν ἐξηνταμίαν ὄλην.
- 615 Ἡμεῖς δὲ τοὺς ἐδώκαμεν ὄχι μόνον ἐξήντα,
ἀλλὰ τρεῖς τόσας, δηλαδὴ ἑκατὸν ὀγδοῆντα.
Ἄπο τὴν πόρταν τὸ λοιπὸν ἡ σκαλωσιὰ σηκώθη,
στὴν ἀχυβάδα ἱεροῦ βήματος ἀνωρθώθη.
Λοιπὸν ὡς τοὺς ἀφήσωμεν ἐκεῖ καὶ ὡς δουλεύουσι
- 620 ἡμᾶς εἰς Βασιλεύουσαν θαρρῶ νὰ μᾶς γυρεύουσι,
νὰ μάθωμεν τὰ πράγματα πῶς εἶναι καὶ πῶς τρέχουσι,
ἂν ἔπαυσαν πλέον ἐκεῖ, ἢ πάλιν κατατρέχουσι.
Γυρίσαμεν κἐμάθαμεν τὸν τόπον πῶς ἐπέχει
τῶν ἀπορρήτων Δεβλετιοῦ βουλῶν τε καὶ μετέχει
- 625 Παναγιωτάκης ὁ λαμπρὸς κλόνος τῶν Μουρουζαίων,
σεμνόνωμα τοῦ γένους μας, νέων τε καὶ ἀρχαίων,
οὐχὶ δὴάντικατάστασιν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἄλλων
ρίτζάλιδων τοῦ Δεβλετιοῦ, μικρῶν τε καὶ μεγάλων
καὶ Ἀρμενίους εὐρομεν δόντας πάλιν δευτέραν
- 630 ἀναφορὰν στὸ κράτος τοῦ ἄλλην μίαν ἡμέραν.
Στὰ Ψαμαδιὰ τὴν ἔδωκαν, πλὴν ἦτον μουχτασάρι,
ὄχι καθὼς ἢ πρώτη τους με ὕφος μουφασάλι
ἀλλὰ κιαυτὴν ὁ βασιλεὺς ἔξω πάλιν εὐγάνει

- καὶ ἰχαλὲ στήν Ὑψηλὴν Πόρταν πάλιν τὴν κάνει.
 635 Ἐξέδωκεν οὖν ὀρισμὸν τὸ Ὑψηλὸν Δεβλέτι
 κὶ σελισλάμ Δουρῆ-ζαδὲς τόκαμεν ἰσαρέτι
 καὶ τέσσαρας διώρισε δεβλέτζε-ούλαμάδες
 καὶ τρεῖς ἀπ' τοὺς ριτζάλιδες (δὺο ἦτον μουβελλάδες),
 γὰρ νὰ κοιτάξουν τὸν νιζᾶν ὀρθῶς, ὄχι ἀκρίτως,
 640 Ῥωμαίων καὶ Ἀρμένιδων καὶ ἀδωροδοκῆτως.
 Τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν, ἦτοι τῶν ἀνωτέρω
 ἐφέντιδῶν τε καὶ κριτῶν τὰ βλέπεις κατωτέρω.
 Τὰ δύο πρῶτα ποῦ ἰδῆς εἶναι τῶν μουβελλάδων,
 τὰ ἄλλα δύο δεύτερα εἶναι μουδερρισιάδων,
 645 τὰ δ' ἄλλα τρία ἐφεξῆς εἶναι τοῦ ριτζαλίου,
 τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας φημί, αὐτοῦ τοῦ Δεβλετίου.
 Μεχμέτ-Ἐμίν-πασσᾶ-ζαδὲς παγιέν Ῥούμελης ἔχων,
 Μεχμέτ-Ταχίρ-ἐφένδης δὲ Ἀνατολῆς ἐπέχων,
 ὁ δὲ ἐμίνης τοῦ φετβά Μεχμέτ-Ῥασιδ-ἐφένδης
 650 καὶ ὁ κασάμι ἀσκερῆ ἦν Σουλεϊμάν-ἐφένδης.
 Ἀπὸ δὲ τῶν ριτζάλιδων ἦν ὁ ρεῖζ-ἐφένδης,
 ὃς Μεχεμμέτ ἐλέγετο Ἐμίν-Βαχιδ-ἐφένδης,
 ὁ πρῶην δευτεροδάρης δὲ Γιουσούφ-Ἀγκιᾶχ-ἐφένδης
 καὶ ὁ ἐμίνης τερσχανὲ Ἀχμέτ-Ἀζίζ-ἐφένδης.
 655 Ἀφ' οὗ οὖν διωρίσθησαν οὗτοι οἱ μουβελλάδες,
 οἱ μουτερρίσιδες φημί, ριτζάλια-ούλαμάδες,
 διεμηνύθημεν κῆμεῖς οἱ πάμπτωχοι Ῥωμαῖοι,
 ὁμοίως καὶ οἱ πλούσιοι βάρβαροι Ἀρμεναῖοι,
 ἵνα ἐκλέξωμεν καὶ δὺο φυλαὶ πληρεξουσίου·
 660 ἐκάστη ἀπ' τὸ γένος τῆς πέντε καὶ ὄχι πλείους.
 Ἐδιωρίσθησαν λοιπὸν ἐκ μέρους ἡμῶν ἕξη
 καὶ εἰς τὴν Πόρταν στάλθησαν ἐπὶ τῇ διαλέξει
 ὁ κύριος Γεράσιμος πρῶην Θεσσαλονίκης
 (ὄστις, καθὼς προεῖρηται, κατάγεται ἐκ Κρήτης),
 665 ὁ Ἰκονίου Κύριλλος καὶ Ἀγιοταφῖται,
 Προκόπιος, Μητρόφανες, ἄμφω Ἀνατολίται,

- ὁ Φάχρ ἐπιλεγόμενος Χάννας, ἦτοι Γιαννάκης·
 κί' ὁ Καστρινὸς ἦν μετ' αὐτῶν κύριος Νικολάκης.
 Ἐκ μέρους Ἀρμενίων δὲ πλῆθος μὲν ἐσυνήχθη,
 670 ἀλλ' οἱ ἑπτὰ παρέστησαν (τὸ πλῆθος ἀπεβλήθη)·
 Ἐδῖρνελης λεγόμενος Πογῶς ὁ βαρδᾶπέτης,
 σαρράφιδων ὁ κεχαγιᾶς ἦν τότε ὁ Καραπέτης,
 ὁ Οὐζοῦν Ἀρετοῦν-ὄγλοῦς σαρράφης Ὁβανέζης,
 ὁ μπαρουττζῆ δὲ κάλφασι ὁ μάστρο-Ἀρακιέλης
 675 Κιλτζόγλους ὁ Κατόλικος, σαρράφης ὁ Ἀντώνης,
 ὁ τοῦ Κεβόρκη δὲ υἱὸς σαρράφης ὁ Κιρκόρης,
 Τιγκίρ-ὄγλοῦ-γιατζιτζισῆ λεγόμενος Μινάσης·
 ἂν εἶναι καὶ Κατόλικος, Ἀρμένην νὰ λογιᾶσης.
 Ἀφ' οὗ δὲ παρεστάθημεν ὄλοι εἰς τὸ μετζλήσι,
 680 μᾶς ἔδωκαν τὴν ἄδειαν καὶ εἴχομεν καθίσει.
 Ἄρχησεν οὖν Ἐμίν-πέις πρῶτος νὰ ἐκθειάζῃ
 τὸν ἄνακτα σουλτάν Μαχμουτ καὶ νὰ ἐγκωμιάζῃ,
 καὶ λέγει· "Εἶναι προσταγὴ ἵνα θεωρηθῶσι
 οἱ μεταξὺ νιζάδες σας κεννόμως νὰ λυθῶσι".
 685 Ἐπειτα μᾶς ἠρώτησεν ἐὰν ἐκλελεγμένοι
 ἤμεθ' ἀπὸ τὸ γένος του καθ' εἷς, διωρισμένοι.
 Ἡμεῖς οὖν ἀπεκρίθημεν· "Ἐβζετ ἐφένδιμ, νάισκε".
 οἱ δ' Ἀρμεναῖοι ἔμπαλιν "Χάϊρ, ἐφένδιμ· ὄσκε".
 ἤμεθα γὰρ ἐσνάφια, σαρράφηδες καὶ γέροι,
 690 αὐτοὶ δὲ ὄκουμούσιδες, ὄλοι τους καλογέροι.
 Γελάσαντες δὲ ἅπαντες κοινῶς πρὸς τούτους εἶπον·
 "Ἐσεῖς εἶσθε ἀνόητοι, ὅμοιοι μὲ τὸν λοῦπον·
 ριζᾶν ἐδῶ δὲν ἔχετε ἐσεῖς διὰ τὴν πίστιν·
 ὁ μουραφᾶς σας κρέμεται στὸν νόμον καὶ στὴν κρίσιν".
 695 Καὶ οὕτως ὠμολόγησαν πῶς εἶν' ἐκλελεγμένοι
 κι αὐτοὶ ἀπὸ τὸ γένος τους εἶναι διωρισμένοι.
 Τὸ ἀρζουχάλι τους λοιπὸν Ἐμίν-πέις εὐγάζει,
 καὶ πέρνωντας στὸ χέρι του ἄρχησε νὰ διαβάζῃ·
 ἠ δὲ διάληψις αὐτοῦ καὶ τὰ ζητήματά τους,

- 700 ἦ νὰ εἰπῶ καλλίτερα τὰ ἀδικήματά τους,
 ἦτον πῶς τάχα ἐξ ἀρχῆς ὁ Τάφος τοῦ Κυρίου
 καὶ ἡ Ἀποκαθίλωσις καὶ τόπος τοῦ Κρανίου ¹
 καὶ ἡ ἅγια Βηθλεέμ, ἡ Γέννησις Κυρίου,
 καὶ τάφος ἐν Γεδσημανῆ μητρὸς τῆς τοῦ Κυρίου.
- 705 “Αὐτὰ τὰ πέντε τάχατες ριθέντα ζιαρέτσια”
 γράφουσι τὰ φερμάγια τους “νὰ εἶναι μουστερέγια,
 τὰ δ’ ἄλλα ὄντα ἐν ναῶ μέρη οἰκήματά τους
 μόνοι νὰ τὰ ὀρίζωσιν, ὡς καθαυτὰ δικὰ τους·
 ὁμοίως δὲ καὶ τὰ λοιπὰ γένη δινῶσαικά τους
- 710 νὰ εἶναι ὅλα ὑπ’ αὐτούς, ὡσάν γιμαμάκιά τους,
 τὰ μὲν ζιαρετχιάγια ἔχοντες ἰστιράκεν,
 τὰ δὲ λοιπὰ μέρη αὐτῶν ἔχοντες ἰστικλάλεν.
 Ἄλλ’ οἱ Ῥωμαῖοι θέλουσιν ὅλα αὐτὰ μὲ βίαν
 νὰ ἀποσπάσουσιν ἐξ αὐτῶν διὰ τὴν σφῶν κακίαν·
- 715 διὸ στήν ἀπουσίαν τους ὅλα των τὰ σενέτσια
 τερχῆνι ταῦτα ἔκαμαν διὰ νεφσανιέτσια·
 μάλιστα ἔχουσι σκοπὸν ὅπου τὰ ζιαρέτσια,
 ὅσον τὰ ἰστικλάλικα, τόσον καὶ μουστερέγια,
 ὅλα νὰ τοὺς τὰ πάρωσι καὶ αὐτοὺς νὰ τοὺς πετάξουν,
- 720 καὶ ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ ὅλους νὰ τοὺς τινάξουν·
 διὸ κρυφίως ἔλαβον παρὰ τοῦ βασιλείου
 εἰς τὸ συμβεβηκὸς αὐτὸ τῶρα τοῦ γιαννίου
 χάτι-σερίφι ὑψηλὸν καὶ ἄδειαν νὰ κτίσουν,
 τὸν Καμαμὲν μόνοι αὐτοὶ νὰ τὸν μερεμετίσουν”.
- 725 Αὐτοῦ λοιπὸν τοῦ ὀρισμοῦ τὸ κἀίδι του ζητοῦσι
 νὰ γένη ρέφι καὶ τερχίν ². Κι ἄλλο παρακαλοῦσι
 “Νὰ ἐκδοθῆ βασιλικὸν προσκυνητὸν φερμάκι
 κάθε γένος τὰ μέρη του ξεχωριστὰ νὰ κάνη·
 τὰ ἴδια τὸ ἴδιον, μὲ συντροφῆν δὲ τ’ ἄλλα,
- 730 ὅλα τὰ μουστερέγια μικρά τε καὶ μεγάλα”.
 Ταῦτα ἐδιελάμβανεν αὐτ’ ἡ ἀναφορὰ των·

¹ Ἦτοι ὁ ἅγιος Γολγοθᾶς. — ² Ἦτοι νὰ καταργηθῆ καὶ νὰ ἀκρωθῆ.

- αὐτὰ ἦν τὰ ζητήματα τάχα ὡς δίκαιά των.
Λοιπὸν ἀπ' τὴν Ἐμίν-πει ἀφ' οὗ αὐτὴ διαβάσθη
καὶ ἄλλο τὸ μετζλήσιον ἀφ' οὗ τὴν ἠχροάσθη,
735 λέγει πάλιν Ἐμίν-πεῖς μὲ γλῶσσαν τὴν γλυκεῖαν
καὶ μὲ φωνὴν τοὺς ἐρωτᾷ ἐπεικῆ, πραεῖαν·
“ Τί εἶναι τὸ μεράμι σας, ὦ φίλοι; τί ζητεῖτε”;
Ἄο βαρδᾶπέτης δὲ Πόγως πρῶτος ἀπολογεῖται·
“ Ἐφένδιμ, τὰ ζητήματα ἡμῶν καὶ τὸ μεράμι
740 τὸ ἀρζουχάλι μας αὐτὸ ἔλα δῆλα τὰ κάμει”·
“ Ἐκεῖνο ” λέγ' Ἐμίν-πεῖς “ ἔγινε κираάτι·
ἀλλὰ καθ' ἱερὸν ἡμῶν νόμον καὶ σεραάτι
πρέπει νὰ κάμ' ὁ δαβατζῆς ἐκ στόματος ἰκράρι,
μήπως ὁ ἐναγόμενος κάμη αὐτὰ ἰκχάρι·
745 καὶ διὰ τοῦτο θαρρετὰ λέγετε, ὀμιλεῖτε·
συστάλημεν, φοβήθημεν ὕστερον μὴν εἰπῆτε·
ὅσα ἂν θέλετε ἐσεῖς, στὸν μαζπατᾶν περνοῦμεν,
καὶ ὅσα ἂν δὲν θέλετε, ἡμεῖς δὲν τὰ περνοῦμεν·
ἂν κατὰ λάθος δὲ ἐσεῖς ἄλλ' ἀντ' ἄλλων εἰπῆτε,
750 πάλιν ἡμεῖς τὰ σβύνομεν· ἐσεῖς μὴ συσταλήητε·
μ' ἄλλον τοῦτο προσέχετε καλὰ εἰς τὰς προτάσεις,
ὕστερον νὰ μὴν ἔχετε παράπονα, προφάσεις”·
Ἄρχησε τοῖνον ὁ Πόγως νὰ λέγη, νὰ προβάλλη,
ὅσα κἄν διελάμβανεν αὐτὸ τὸ ἀρζουχάλι.
755 Παρέστησαν δὲ ἐν αὐτῷ ῥέσματα καὶ περγέλια
καὶ πάντες ξεκαρδίσθησαν ἀπ' τὰ πολλὰ τὰ γέλοια.
Τὰ εἶχον μὲ διαφοραῖς μπογλαῖς μπογλαδισμένα,
ὡς μέρη τάχα χωριστὰ τοῦ καθενὸς γραμμένα.
Ἐμεῖς δὲ ἀπεκρίθημεν· “ Ἐφένδιμ, ἀποροῦμεν
εἰς ὅσ' αὐτοὶ προτείνουσιν, οὐδὲν τι ἐνοοῦμεν·
760 τὸ ἀληθὲς δὲν στέκεται στοὺς λόγους, στὰ σουρέτσια,
οὐδὲ σ' αὐτὰ τὰ ῥέσματα, ἀλλὰ εἰς τὰ σενέτσια·
ἂν ἔχωσι σενέτσια, ἅς βγάλουν στὸ μεϊδάνι,
εἴτε χάτι-σερίφ ἐστίν, εἴτε ἀπλῶς φερμάνι”·

- Τότε οὖν ἐρωτήθησαν, ἂν ἔχουσι σενέτια,
765 αὐτοὶ δὲ ἀπεκρίθησαν πῶς ἔχουν μόν' σουρέτια,
τὰ καθαυτὰ δὲ ἔχουσι στὸ Γκούτ-σερίφ σταλμένα·
ἐκεῖ τὰ χατ-σερίφια εἶναι πεφυλαγμένα.
Λέγονται γκούτ ἄρμενιστί τὰ χρήματα τὰ ἄσπρα·
μ' αὐτὰ οἱ μαῦροι ἠλπίζον τὴν τῆς δουλειᾶς των πάστρα.
- 770 Καὶ οὕτως εὐγαλαν τινὰ τῶν σουρετιῶν σουρέτια,
κρατοῦντές τα μ' εὐλάβειαν ὡς καθαυτὸ σενέτια.
'Ἄλλ' ὅμως οἱ ἐφέντιδες δὲν πρόσεξαν τελείως
σαυτὰ ὡς δικαιοτάτοι καὶ φρόνιμοι ὁμοίως,
κὺπίσω τοὺς τὰ πέταξαν καὶ πρὸς ἡμᾶς γυρίσαν·
775 " Ποῖαν δίδουμ' ἀπόκρισιν πρὸς ταῦτα " ἐρωτήσαν.
'Ἡμεῖς δὲ ἔχοντες μαζῆ ὄλα μας τὰ σενέτια,
χάτια ὄλα γκερτζεκτέν, ὄχι ἴσα σουρέτια,
ἀκτιναμέν Ὁμερ-Χαττάπ καὶ χάτι τοῦ καδίμη,
τοῦ τῆς Αἰγύπτου ἀλωτοῦ, φημι σουλτάν Σελίμη,
780 καὶ τοῦ υἱοῦ του Σουλεϊμάν ἐκεῖνου τοῦ κανόνη·
ἂν πῶ καὶ ἄλλα πάμπολλα, τ' αὐτί μου δὲν ἰδρῶνει.
Αὐτὰ λοιπὸν ἐπήραμεν μετ' ἄκρας εὐλαβείας,
μετὰ φωνῆς δὲ ταπεινῆς εἶπομεν καὶ πραείας·
" Ἐφένδιμ, ἂν ἀποκριθοῦν γὰρ λόγου μας σουλτάνοι
785 καὶ βασιλεῖς τρισμακάρες, στοὺς φίλους μας δὲν φθάνει;
Αὐτοὶ ἄς τοὺς ἀποκριθοῦν ἐκ μέρους ἐδικοῦ μας,
αὐτοὶ ἄς εἶν' ἐπίτροποι ὄλου τοῦ μιλλετιοῦ μας".
Κι ἀμέσως ταῦτα δώσαμεν εἰς χεῖρας τὰς ἰδίας
ἐκεῖνου τοῦ Ἐμίν-πεϊ ἄνευ πολυλογίας.
- 790 Ὁ δὲ ἐκεῖνα ἀσπασθεὶς ἔθηκε τῷ μετώπῳ,
μετὰ χαρᾶς μεγάλης δὲ ἤλειφε τῷ προσώπῳ,
καὶ ἔπειτα ἀνέγνωσεν ἐκεῖνα μὲ ντικάτι,
καὶ μάλιστα τὸ τοῦ Σελίμ εὐλογημένον χάτι.
Καὶ εἶπον τοῖς Ἀρμένιδες· " Ἐσεῖς λαλεῖτε χάλτια,
795 Ῥωμαῖοι δ' ἀποκρίνονται μὲ τὰ παρόντα χάλτια·
αὐόζου πῖλλά χάρφι ἐν λάθος εἶναι νὰ ποῦμεν

- εἰς τὰ τοιαῦτα χάρτια ποσῶς δὲν ἤμποροῦμεν
ἂν ἔχετε λοιπὸν κέσεῖς παρόμοια σενέτχα,
τέτοια ἰσοδύναμα, ὄχι ὁμῶς σουρέτχα,
800 εὐγάλετέ τα, δείξατε, ἀντιπαραταχθῆτε,
γιατὶ μ' αὐτὰ ποῦ δείξατε, δουλεῖα δὲν κατορθοῦται".
Αὐτοὶ δὲ πάλιν ἔλεγον πῶς εἶν' ἀπεσταλμένα·
εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα εἶναι πεφυλαγμένα.
Λοιπὸν τοὺς ἀπεκρίθησαν· "Ἄς γένουν δερκιενάρι·
805 ἡμεῖς καὶ εἰς τοὺς κώδικας ἔχομεν ἰχτιπάρι".
Αὐτοὶ πάλιν τοὺς ἔλεγον δὲν εἶναι γεγραμμένα,
μήτε εἰς τὰ καλέμια εἶναι κατεστρωμένα.
Οἱ δὲ κριταὶ εἶπον ἡμῖν· "Μὰ καὶ οἱ Ἀρμεναῖοι
ράγιάδες εἶναι καὶ αὐτοί, καθὼς καὶ οἱ Ῥωμαῖοι·
810 ξεχωριστὰ ἂν κάμωσι καὶ οὗτοι μεραμέτχα,
τί προξενοῦν οἱ ἄθλιοι εἰς τ' ἄλλα τὰ μιλλέτχα";
Ἡμεῖς δὲ τοὺς ἐλέγομεν· "Ἐφένδιμ, στοχασθῆτε·
τὸ δίκαιον ὀφείλετε νὰ ὑπερασπισθῆτε.
"Ὅλα τὰ χατ-σερίφια ἡμῶν διαλαμβάνουν,
815 πῶς τ' ἄλλα τὰ μιλλέτχα δὲν ἔχουσι νὰ κάνουν
ἀπ' τὸν ναὸν τοῦ Καμαμέ, μήτ' ἔξω, μήτε μέσα,
ἀλλ' εἶναι καὶ γραμάκια, καθὼς τὸ γράφει μέσα
ὁ ἴδιος ἀκτιναμές καὶ τὰ λοιπὰ σενέτχα·
μ' ὅλον τοῦτο τοὺς κάμνομεν μουσααδὲ ραγέτχα
820 καὶ πάλιν δὲν μποδίζομεν αὐτῶν τὸ ζιαρέτι.
Αὐτοὶ ὁμῶς, ὡς βλέπετε, ζητοῦν καὶ μερεμέτι".
"Ἡμεῖς γραμάκχα οὐκ ἐσμέν, εἶπον, ἀλλὰ μιλλέτι
καλίτερον ἀπὸ ἐσᾶς μὲ θεῖον Ἰναγρέτι,
καὶ ἤμπορεῖ τὸ γένος μας νὰ ἀνοικοδομήσῃ
825 τὸν Καμαμέ ὀλόκληρον, ἐκ βάρων νὰ τὸν κτίσῃ".
Λέγει τους ὁ Ἐμίν-πέις· "Πῶς ἔχει τὸ κουδρέτι
μόνος ἓνας σαρράφης σας καὶ ὄχι τὸ μιλλέτι
νὰ κτίσῃ ἓνα Καμαμέν ὀλόκληρον τὸ ξεῖρω·
δίκαιον πλὴν δὲν ἔχετε, οὔτε μπορῶ νὰ εὔρω·

- 830 σφοδρότατα προστάζει γὰρ ὁ βασιλεὺς καὶ χάνης
ἐκεῖνος ὁ ἀείμνηστος κανόνης Σουλειμάνης
τὸ μεραμέτι-χιλισᾶ νὰ ἔχουν οἱ Ῥωμαῖοι,
ὄχι δὲ ἄλλαι αἱ φυλαί, ἢ ἄλλοι Εὐρωπαῖοι”.
Ἐνόσω δὲ ἐλέγομεν ἡμεῖς αὐτοὺς γραμάκια,
835 ἀπ’ τὸ κεφάλι ἤθελον νὰ ρίψουν τὰ καλπάκια,
καὶ ἔλεγον πῶς καὶ αὐτοὶ εἶχον ἀπ’ τὸν Χαττάπη
ἀκτιναμέν, πλὴν ἐξ ἡμῶν τῶν φθονερῶν ἐκλάπη.
Ἵθεν τοῖς ἀπεκρίθημεν· “Τοῦτο μὲ εὐκολίαν
φαίνεται κιὰποδεῖνται· δὲν ἔχει δυσκολίαν.
840 Πρῶτον Ὁμέρης ὁ Χαττάπ ἔλαβ’ ἐκ τῶν Ῥωμαίων
τὴν πόλιν Ἰερουσαλήμ, ὄχι ἐξ Ἀρμεναίων·
κιὰν ἔδωκεν ἀκτιναμέν στὸ γένος Ἀρμεναίων,
γιατὶ γράφει Σωφρόνιον, ὄνομα τῶν Ῥωμαίων;
ἔτι δὲ ἐξ ὀνόματος τὰ ἄλλα τὰ μιλλέτια
845 προστάζει, ὅταν ἔρχονται διὰ τὰ ζιαρέτια,
νὰ δίδουν ὡς γραμάκια Ῥωμαίων πατριάρχη
ἀπὸ ἓν δράμι ἀσιμιοῦ, ὡς τούτων κυριάρχη.
Λοιπὸν πῶς σᾶς τὸν κλέψαμεν, δὲν μᾶς τὸ ἐξηγεῖτε;
καὶ πότε σᾶς ἐδόθηκε; δὲν μᾶς τὸ ἱστορήτε”;
850 Ἄφωνοι οὖν ἀπέμειναν καὶ κατεντροπιασμένοι
οἱ βάρβαροι, ἐπίβουλοι, ὄλοι κατησχουμμένοι·
μᾶς εἶπον δ’ οἱ ἐφέντιδες· “Ἐσεῖς αὐτοὺς ἀφῆτε·
ὄσα ἡμεῖς σᾶς λέγομεν, αὐτὰ συλλογισθῆτε·
τὸ μεραμέτι Καμαμέ καὶ ὄλα τὰ ταμίρια
855 δικὰ σας εἶναι ἄφευκτα κιὼλα τὰ μοναστήρια·
ἀλλὰ κιὰυτοὶ ἄς κάμνωσιν, ὡς πάλαι, ζιαρέτι·
δώσετε καὶ τὰ μέρη των, κάμετέ τους ῥαγιέτι·
καθὼς τὰ εἶχον ἀπ’ ἀρχῆς, πάλιν ἄς τοῖς δοθῶσι,
μόνον διὰ νὰ κάθηνται νὰ μὴ σᾶς ἐνοχλῶσι,
860 καὶ ταῦτα μ’ εὐχαρίστησιν τῶν δυό σας ἀμφοτέρων
καὶ κατὰ συγκατάθεσιν νὰ γένουν ἐκατέρων”.
Ἡμεῖς δὲ ἐννοήσαντες πῶς τέτοιον νιζάμι

- θέλει δοθῆ εἰς τὸν νιζᾶν καὶ τοῦτο εἶν' μεράμι,
εἵπομεν ὅτι στέργομεν νὰ ἔχῃσι καὶ πάλιν
865 τὰ ὄσα εἶχον ἀπ' ἀρχῆς, χωρὶς προσθήκην ἄλλην,
χωρὶς νὰ ἔχουν ἰλακᾶν ἀπὸ τὸ μεραμέτι,
χωρὶς νὰ κυριεύῃσι κανένα ζιαρέτι·
τὰ μέρη μὲν τοὺς δίδομεν μόνον πρὸς κατοικίαν,
εἰς δὲ τὰ προσκυνήματα δὲν ἔχουν ἐξουσίαν·
870 μόνον νὰ κάμνουν εἰς αὐτὰ ἀντιζε-ζιαρέτια,
καθὼς καὶ τὰ ἐπίλοιπα κάμνουσι τὰ μιλλέτια·
ξεχωριστὰ δὲ νὰ γραφοῦν τὰ μέρη ἓν πρὸς ἓνα,
τὰ πάντα ἐξ ὀνόματος νὰ εἶν' διωρισμένα,
γὰρ νὰ μὴν λέγουν ὕστερον, κόπτουν παλάβραις ἄλλαις
875 καὶ ἔχομεν τρεχάματα, ἄλλαις καινούρραις ζάλαις.
Καὶ ἔτσι μ' εὐχαρίστησιν τοῦ γένους τῶν Ῥωμαίων
καὶ κατὰ συγκατάθεσιν τοῦ γένους Ἀρμεναίων
τὰ ἔγραφεν Ἐμίν-πέις ὅλα μὲ τ' ὄνομά τους
τὰ μέρη ποῦ ἐστέρεξαμεν καὶ τὰ οἰκήματά τους·
880 γράφοντας δὲ τὰ διάβαζε, συχνάκις τοὺς ῥωτοῦσε,
ἂν τᾶγραφεν, ὡς θέλουσιν, ἂν τοὺς εὐχαριστοῦσε,
κῆλοι συμφώνως ἔδιδον τακρίρ, ὁμολογίαν,
ὅτι συγκατατίθενται, ἔχουν εὐχαριστίαν.
Ἄλλ' ὅταν ἐπροβάλαμεν τὸ νοῖκι νὰ μᾶς δώσουν,
885 τοσοῦτων χρόνων ἱτζαρὲν νὰ μᾶς τὸν ἐκπληρώσουν
διὰ τὸ μοναστήριον ἐκεῖνο τῶν Γκιουρτζήδων,
ποῦ εἶχαν δώσουν οἱ αὐτοὶ εἰς χεῖρας κιουλχανήδων,
μᾶς παρακίνησαν πολλὰ τότε ἐπὶ μετζλησίῳ,
διὰ νὰ βαζγεστήσωμεν ἀπὸ τοῦ ἐνοικίου,
890 λέγοντες "Τὸ μιλλέτι σας ἰχγᾶς δὲν θέλει γένη,
καὶ παραιτήσατε λοιπὸν αὐτὸ ἔτσι ὡς μένη".
Ἡμεῖς δὲ βλέποντες αὐτοὺς ποῦ μᾶς παρεκινούσαν
μὲ τρόπον πολλὰ εὐμορφον, σᾶν νὰ παρακαλοῦσαν,
ἀποκριθέντες εἵπομεν, πῶς «Διὰ Δεβλετίου
895 χατῆρι βαζγεστίζομεν τοῦ τόσο ἐνοικίου,

ὄχι διὰ χατῆρί τους, γιὰτ' εἶναι δίκαιόν μας·
τὸ μοναστήριον αὐτὸ εἶναι γραμάκιόν μας”.

900 Στὸ τέλος δὲ Ἐμὶν-πεῖς μᾶς εἶπε “Στοχασθῆτε·
εἰς τρεῖς ἡμέρας μεταξὺ πάλιν συλλογισθῆτε,
καὶ μετ' αὐτάς νὰ ἔλθητε πάλιν νὰ σᾶς διαβάσω
τὸν μαζβατᾶν τοῦ Ἰλαμοῦ, μήπως κηέγὼ ξεχάσω
κανένα ἐξ ὧν εἶπετε, διὰ νὰ τὸ προσδέσω,
διότι δὲν τ' ἀνέχομαι νὰ σᾶς παραπονέσω”.

Καὶ οὕτω πάλιν ἔγινε συνέλευσις μεγάλη·
905 συνῆλθον οἱ ἐφέντιδες καὶ ὄλο τὸ ριτζάλι
κηάνέγνωσεν Ἐμὶν-πεῖς ὄλον του τὸ Ἰλάμι
ἀβούλλωτον κέρωτῆσεν, ἂν εἶν' κατὰ μεράμι·
καὶ πρῶτον ὠμολόγησαν ὄλοι οἱ Ἄρμεναῖοι,
εὐχάριστοι πῶς ἔμειναν, ὁμοίως κοὶ Ῥωμαῖοι,
910 καὶ ἔπειτα βουλλώθηκεν, ὡς ἔθος, ἐσφραγίσθη,
καὶ τότε εἰς τὸ κράτος του ἐστάλη, ἐκομίσθη.
Ἡγέρθημεν οὖν ἅπαντες κατευχαριστημένοι,
κάκεῖθεν διελύθημεν ὄλοι μας μαζωμένοι·
μάλιστα ἐν ᾧ φεύγαμεν, εἶπεν ἓνα ριτζάλι
915 ἀστεῖόν τι κέγελασαν ὄλοι, μικροὶ μεγάλοι.
“ Ὁ φίλοι, ἂν μ' ἀκούσετε ἐσεῖς οἱ Ἄρμεναῖοι,
ἐλάτε ὄλοι σας κοινῶς νὰ γίνετε Ῥωμαῖοι,
διὰ νὰ λείψουν ἀφ' ὑμῶν καυγάδες καὶ νιζάδες,
νὰ ἡσυχάσωμεν κῆμεῖς ἀπὸ τοὺς μουρραφάδες”.

920 Ὁ μουρραφᾶς δὲ ἄρχησε τέλη τοῦ Ἰουλίου,
καὶ μόλις τέλος ἔλαβεν ἀρχὰς τοῦ σεπτεμβρίου·
πλὴν μὴ νομίσῃς, φίλε μου, πῶς μ' ἐν μόνον μετζλήσι
ὄλα ἐκατωρθώθησαν, μὲ μίαν μόνην κρίσι.
Πέντε μετζλήσια ἔγιναν, μεγάλα, κορδωμένα,
925 κῆἂν ἔλειπε τὸ δίκαιον, τὰ εἶχαμεν χαμένα·
ἀλλ' ὅμως οἱ αὐθένται μας δὲν ἀδιαφοροῦσαν,
ἀπὸ τὸ δίκαιον ποτὲ δὲν ἐπαραστρατοῦσαν.
Ἡμεῖς οὖν ἄς ἀφήσωμεν αὐτοὺς κῆς πορευθῶμεν

- καὶ ὁ μακαριώτατος τί κάμνει ἄς ἰδῶμεν.
- 930 Οὗτος θαρρεῖς ἀμεριμνεῖ, τὴν ἔγνοιαν μόν' ἔχει
τοῦ μουρραφᾶ, τῶν μετζλισιῶν, τὰ δ' ἄλλα παρατρέχει,
Κοντὰ σαύταῖς ταῖς λύπαις του, κοντὰ σαύταῖς ταῖς ζάλαις,
εἶχε καὶ ἄλλαις ἔγνοιαις, πάμπολλαις καὶ μεγάλαις.
Μαστόρους προητοίμασε καὶ κερεστὲν καὶ ἄλλα,
- 935 τὰ ἀναγκαῖα τοῦ πινᾶ, μικρά τε καὶ μεγάλα.
Ναυλώθη καὶ καράβιον διὰ τὰ φροντισθέντα
καὶ εἰς αὐτὸ ἐβάλθησαν ὅλα τὰ προρρηθέντα.
Εἰς τὸ καράβι δὲ αὐτὸ ἦν τότε ἐπιστάτης
ὁ καμαράσης ὁ γνωστὸς καὶ θερμουργὸς προστάτης.
- 940 Περὶ τὰ μέσα μίσευσαν μηνὸς τοῦ σεπτεμβρίου
καὶ εἰς τὸ Κάφα ἔφθασαν ἀρχὰς τοῦ ὀκτωβρίου,
κ' ἐκεῖθεν μ' ἄλλα ἔξοδα, μὲ ἀκριβοὺς κηράδες,
στὸ Γιάφα ἐκατήνησαν μὲ ἄπειρους μεπλιᾶδες.
Τῆς Ἱερουσαλήμ λοιπὸν ἄς πιάσωμεν τὴν στρατά
- 945 κεῖς τὸν ναὸν ἄς πάγωμεν νὰ δοῦμε τί μαντᾶτα,
τεχνῖται καὶ μαῖστορες δουλεύουν, ἡσυχάζουν,
ἢ πάλιν οἱ Ἀρμένιοι συγχύζουν, τοὺς πειράζουν;
Μάθε πῶς εἶναι προσταγὴ παρὰ τῶν ἡγεμόνων
οὐδεὶς νὰ ἔμβη εἰς ναόν, ἐκτὸς ἐργάτων μόνων;
- 950 καὶ οἱ τεχνῖται ἡσυχὰ δουλεύουσι καὶ κτίζουσι
καὶ οἱ ἀχρεῖοι ἔπαυσαν ἀπὸ τοῦ νὰ συγχύζουν,
διότι ὁ παγκάκιστος καὶ ἡ αὐτοκακία
Χασάν-ἐφένδης ὁ μουφτῆς πεσὼν ἐν ἀρρωστίᾳ
εἰς ἡμερῶν διάστημα ὀλίγων διεπράγη
- 955 καὶ τὴν φυγὴν ἐχρέμψατο, εἰς Ἄδου καθηρπάγη.
Ἐν ᾧ δὲ τὸν ἐπήγαιναν οἱ συγγενεῖς νὰ θάψουν,
ἔκλαιον οἱ Ἀρμένιοι. Καὶ πῶς νὰ μὴν τὸν κλάψουν;
αὐτὸν γὰρ εἶχον αὐτουργὸν εἰς κάθε σκευωρίαν
καὶ δι' αὐτοῦ τελείωναν τὴν κάθε τους κακίαν.
- 960 Μετὰ τὸν θάνατον δ' αὐτοῦ τινὲς τῶν ἐντοπίων,
ζορμπάδες καὶ σεφίχιδες καὶ ἄλλοι τῶν ἀχρείων,

- μέ τόν Ὀτμάνην Ἀμπουγός ¹ ἤθελον συμφωνήσουν
καί κατά τοῦ Γιουσούφ-πασιᾶ ² αὐτοί ν' ἀποστατήσουν·
ὅμως ἡ συμφωνία των ἐγνώσθ' εἰς τοὺς ἀγάδες,
965 στόν μουσελίμην καί μουλλᾶν καί εἰς τοὺς οὐλαμάδες,
καί τρόπῳ ἐδιέλυσαν αὐτῶν τήν συμφωνίαν,
τήν ἣν ἐπρομελέτησαν κακῆν ἀποστασίαν.
Καί ταῦτα μέν συνέβησαν μέσα τοῦ σεπτεμβρίου,
στρατοπεδεύει δ' ὁ πασιᾶς ἐννάτη ὀκτωβρίου·
970 πρὸς δὲ οἱ Ἀρμενόφραγχοι κάμνουσι σιχαγέτι,
λέγοντες τὸ Κουβούκλιον δὲν θέλει μεραμετί,
κιάσπρα πολλὰ τὸν ἔταξαν· πλὴν δὲν εἰσακουσθῆκαν
καί οὕτως οἱ ἀναίσχυντοι πάλιν ἐντροπιασθῆκαν.
Λαβόντες οὖν τήν ἄδειαν ἡμεῖς τοῦ Κουβουκλίου,
975 ἀρχήσαμεν νὰ κτιζώμεν αὐτὸ ἐκ θεμελίου ³.
Μέλλων δὲ ὁ Γιουσούφ-πασιᾶς πλέον ν' ἀναχωρήσῃ
κιάπο τήν Ἱερουσαλήμ στοὺς Σιάμι νὰ γυρίσῃ,
ἀγάδες οἱ ἐντόπιοι θερμῶς παρακάλοῦσι·
νὰ τοὺς ἀφήσῃ μερικὸν στράτευμα τὸν ζητοῦσι.
980 Ὁ δὲ λαβῶν ἀπὸ αὐτοὺς ἐγγραφοὺς βουλωμένον
στοὺς Κάστρον λίγον στράτευμα ἀφῆκε διαλεγμένον
καί οὕτως ἀνεχώρησεν, ἐπέστρεψε στοὺς Σιάμι.
Αὐτοὶ ὅμως τὰ χεῖριστα τότε μᾶς εἶχον κάμει·
οἱ γὰρ βρωμο-Ἀρμένιοι πάλιν δὲν ἠσυχάζουν,
985 πουγγία ἀναρίθμητα τοῖς ἐντοπίοις τάζου
διὰ νὰ ἐφορμήσωσι καί νὰ γυαμαλαδίσουν
καί τὸν πινᾶν εἰ δυνατόν ὅλως νὰ ἐμποδίσουν.
Λοιπὸν ἀντεπανέστησαν καί εἰς νᾶν ὠρμήσαν·
δύο μαστόρους λάβωσαν καί ἓνα τουφεκῆσαν·

¹ Οὗτος ἦν σέχης, ἦτοι πρωτεύων πολλῶν ἄλλων Ἀράβων τῆς Παλαιστίνης, ἔχων πολλὰ ὄρενά χωρία καί κωμοπόλεις, ὑποκειμένας αὐτῷ ἐκουσίως. — ² Οὗτος ἦν τότε ἡγεμὼν Δαμασκού. — ³ Ἀφ' οὗ κατεβίβασαν οἱ μαιστόροι τὴν στέγην τοῦ Ἁγίου Κουβουκλίου καί τὴν παλαιὰν ὀρθομαρμάρωσιν, ἐξ ἧς ὄλον τὸ ἅγιον σπήλαιον τοῦ ζωοδόχου Τάφου, ὁμοίως καί ὄλον τὸ ἔδαφος τοῦ Ἁγίου Κουβουκλίου, εἰς λίθος καί μία αὐτοφυῆς πέτρα, ὡς ἐν εὐαγγελίοις· ἦν γὰρ λελατομημένον ἐκ πέτρας.

- 990 στὸν μῆλιγχα τὸν ἔλαχαν, στὸν τόπον τὸν ἀφῆχαν,
κιὰφοῦ τὸν ἐθανάτωσαν, ὅλοι ἐσκορπισθῆχαν.
ἽΟ δὲ ἀποθανῶν ταστζῆς ἦτον Ἀνατολίτης·
λέγετο χατζῆ-Γαβριήλ ὁ ὄντως μακαρίτης.
ἽΑλλοι στὸν ἴδιον ναὸν τὰ μάρμαρα τζακίζαν,
995 ἄλλοι τὰ τῶν πατέρων μας κελλιὰ γγαγμαλαδίζαν,
ἄλλοι πάλιν ἐπήδησαν μέσα στὸ μοναστήρι
(τὸν δραγουμάνον γύρευαν κάλφαι καὶ μουμπασίρι),
καὶ δραγουμάνου τζάκισαν ἐνὸς ὁδᾶ τὴν θύραν
καὶ ὕσα ἦτον ἐν αὐτῷ ὅλα τοῦ τὰ ἐπήσαν.
1000 ἽΑλλοι πάλιν ἀπ' ἔξωθεν τουφέκι ἐκτυπήσαν
καὶ τοῦ ὁδᾶ ποῦ κἀθητο τὴν πόρταν ἐτρυπήσαν,
καὶ τὸ μολύβι πέρασε μέσα στὴν μαξιλάραν.
ἽΑς συμπεράνη οὖν καθεὶς ἐκείνην τὴν τρομάραν.
ἽΑλλοι δὲ γγαγμαλαδίζαν τὰ ἄλλα μοναστήρια
1005 καὶ βέβαια τὰ ἔκαιον, ἂν δὲν ἦτον κιὰβκίρια,
καὶ εἶχασιν ἀπόφασιν ὅλα νὰ τὰ χαλάσουν
καὶ τοὺς πατέρας σύμπαντας σχεδὸν νὰ θυσιάσουν.
ἽΟθεν ἐκ τῶν πατέρων μας ἄλλοι μὲν ἐκρυφθῆχαν
κιᾶλλοι μακρὰν κιᾶλλοι ἐγγὺς ἔφυγον, σκορπισθῆχαν.
1010 ἽΟ δραγουμάνος ὄντας δὲ κατακεκρατημένος,
ἀπὸ ποδάγραν πρὸ καιροῦ κατακυριευμένος,
ὄχι νὰ φύγη, νὰ κρυφθῆ καὶ νὰ ἀναχωρήση,
ἀλλ' οὔτε κἂν ἐδύνατο ὀρθίος νὰ πατήση.
Λοιπὸν οἱ δοῦλοι ἔλκοντες, βαστάζοντες ἐπ' ὤμων,
1015 εἰς ἄλλον τὸν κατέβασαν ὁδᾶν μὲ πολὺν τρόμον,
ἐξ οὗ ὁ δουβαρτζήμπασης χατζῆ-Λάζος τὸν πῆρε
καὶ σηκωτὸν στοὺς ὤμους τοῦ στοῦ κάλφα τὸν ἐπήγε,
κάκεῖθεν τὸν κατέβασαν εἰς ἄλλο σπῆτι πάλιν
καὶ ἀπ' ἐκεῖ πάλιν ἀλλοῦ, κάκεῖθεν ἀλλοῦ πάλιν·
1020 ἐκεῖθεν δὲ διὰ νυκτὸς εἰς τὴν Ῥαμάλλαν¹ φεύγει

¹ Ῥαμάλλα εἶναι χωρίον χριστιανικόν, ἀπέχον τῆς Ἱερουσαλήμ σταδίου ἐξήκοντα, ἦτοι τριῶν ὥρων διὰστημα.

- ἡμιθανής, πλὴν ἔμεινεν ἕως ὅπου νὰ εὕγῃ.
 Ὁ μπέϊς καὶ ὁ κάλφας δὲ ἀλλοῦ ἐφυλαχθῆκαν,
 καὶ ἔτσι μόλις γλύτωσαν καὶ μόλις ἐσωθῆκαν,
 διότι ἂν τοὺς τύχαιναν, βέβαια τοὺς σκοτῶναν·
- 1025 ἐξάπαντος τὸν θάνατον κοί τρεῖς δὲν τὸν γλυτῶναν.
 Οἱ δ' ἀποστάται οἱ καλοὶ μὲ τ' ἄρματα γυρίζαν,
 ἄλλους μὲν ἐξεγύμνωναν, ἄλλους δ' ἐφοβερίζαν,
 λέγοντες "Ἄν δὲν βγάλετε τὸ στράτευμ' ἀπ' τὰ κάστρα,
 ἐξάπαντος σᾶς κάμνομεν ὕλους θυσία, πάστρα".
- 1030 Ὁ Πέτρας ὁ ἐπίτροπος κ' ἄλλοι ἀρχιμανδρίται,
 ἦτοι ὁ κῦρ Γεράσιμος κ' ἄλλ' Ἄγιοταφῆται,
 προσέδραμον εἰς τὸν μουλλᾶν, μουφτῆν καὶ τὸν νακίπη,
 καὶ εἰς τὸν σέχ· Ἀμπουσοῦτ καὶ Μεχεμμέτ Γραχοῦση¹
 ἔκλαιον, καθικέτευον, ἔλεος τοὺς ζητοῦσαν,
- 1035 δύο ἡμερονύχτια ἔξω ἐξενυκτοῦσαν·
 ἐκεῖνοι δὲ στὰ σπήτια συνόδους ἐκροτοῦσαν·
 τίς ἔξευρε τί ἔφηναν καὶ τί ἐσυμφωνοῦσαν,
 μόν' ἔλεγον συστέλλονται κέκεῖνοι τοὺς φοβοῦνται·
 διὸ καὶ τρόπους σωστικoὺς νὰ εὔρουν συλλογοῦνται,
- 1040 καὶ τέλος μᾶς ἐπρόβαλον πῶς μόλις ἐφευρῆκαν
 ἓνα καὶ μόνον σωστικὸν τρόπον ἐστοχασθῆκαν,
 ἦτοι νὰ δώσωμεν αὐτοῖς ἡμεῖς ὁμολογίαν,
 τῆς κρίσεως χοτζέτιον, ὅτι εἰς διορίαν
 τριάντα μίαν ἡμερῶν νὰ γράψωμεν ἓν γράμμα
- 1045 πρὸς τὸν πασιᾶν τῆς Δαμασκοῦ νὰ βγάλλῃ ἓν τῶ ἄμα
 ὄλον τὸ στράτευμα αὐτὸ ποῦ ἔχει εἰς τὰ κάστρα·
 εἰ δὲ δὲν εὕγῃ ἀπ' ἐκεῖ, νὰ κάμουν ἡμᾶς πάστρα.
 Ἴδὲς τρόπον σωτήριον, ἰδὲς παρηγορίαν·
 ἀκόμη γὰρ νὰ ζήσωμεν, μᾶς δίδουν διορίαν.
- 1050 Ἀπελπισθέντες οὖν ἡμεῖς ἐπήγαμεν στὴν κρίσιν
 κέκλαιόμεν ποταμηδὸν δάκρυα σὰν τὴν βρῦσιν.

¹ Οὗτοι οἱ δύο ἐλογίζοντο παρὰ τοῖς Ἱεροσολυμίταις ἐβλιάδες καὶ κεραμέτ-σα-
 χαμπίδες.

- Ἐν ᾧ δὲ αὐτοὶ ἔγραφον ἐκεῖνο τὸ χοτζέτι
καὶ ἤθελον νὰ πάρωσιν ἀπὸ ἡμᾶς σενέτι,
ἀνέλπιστα ἐλύτρωσεν ἡμᾶς ἐκ τῶν καχίστων
- 1055 Θεὸς ὁ παντοδύναμος κέλπις τῶν ἀνελπίστων·
ὁ ἡγεμὼν γὰρ Δαμασκοῦ ¹ προεπιγνοὺς τὰ πάντα,
τὰ ὅσα διεπράξαντο, καὶ ὅλα τὰ συμβάντα,
εὐθὺς τὸν ἀρχιστράτηγον κράζει Ἀμπουζαρίαν
καὶ στέλλ' εἰς Ἱερουσαλήμ κρυφίως καὶ μὲ βίαν·
- 1060 ὃς Μεχεμετ ἐλέγετο, Ἀφρικανὸς ² τὸν τόπον,
περίφημος, ἐπαινετὸς στὰ ἔργα καὶ στὸν τρόπον.
Αἴφνης δ' αὐτὸς ἐπιδραμών, χωρὶς νὰ τὸ νοήσουν
οἱ ἀποστάται καὶ κακοὶ ταῖς πόρταις νὰ μὴν κλείσουν,
εὐρέθη μέσα ἔξαφνα, χωρὶς ὀχλάγωγίαν,
- 1065 χωρὶς νὰ πάρῃ εἶδησιν κανένας οὐδεμίαν.
Ἄλλ' ὄντες εἰς τὸν Μεχεμεν ἤκουσαν πῶς ἐμβῆκαν
στρατεύματα καὶ ἔφυγον, ὅλοι τοὺς ἐκρυφθῆκαν·
ὅμως εἰς μάτην κρύφθησαν, γιὰτὶ τοὺς ξετροπῶσαν,
καὶ δώδεκα μὲν ἔπνιξαν, τοὺς ἄλλους δ' ἐσκοτῶσαν
- 1070 καὶ οὕτω πᾶσα ἔλαβεν ἡ πόλις ἡσυχίαν
καὶ οἱ μαστόροι ἄρχησαν οἰκοδομῆν τὴν θείαν.
Ἡ δ' ἐπανάστασις αὐτὴ ἄρχησε δεκεμβρίου
δεκαεπτὰ ἕως ὀκτώ τοῦ Ἰανουαρίου·
ἔξαφνα δὲ ἐφύτρωσαν ἐσπέρα τῇ ἰδίᾳ,
- 1075 καθ' ἣν τὸ πρωὶ ἔγινεν ἡ αἱματοχυσία,
Μεχμέτ-αγας, τοῦ μπεϊλικτζῆ λέγω ὁ χαζνατάρης,
Ματθαῖος πρωτοσύγκελλος τεπτηλι ὡς Τατάρης·
ὃς ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ ἓνα καινούριον χᾶτι
κεϋθὺς τὸ πῆγε στὸν μουλλᾶν· ἔγινε κираάτι.
- 1080 Εἶχε δὲ κιᾶλλον ὀρισμὸν δεύτερον τοῦ χατίου·
αὐτὸ δὲ διελάμβανε περὶ τοῦ καιδίου,
ἵνα τὸ χᾶτι δηλαδὴ καιδι γένη εἰς ὅλα
τὰ τῶν κριτῶν σιτζιλια, χωρὶς καμμίαν φόλα.

¹ Ἐλέγετο Γχιέντζ-χατζῆ-Γιουσούφ-πασιᾶς. — ² Ἦτοι Μουγριπλῆς βαρβαρικώτερον.

- Πρῶτον οὖν ἀνεγνώσθησαν καὶ κáιδι ἐγίνηκαν·
 1085 εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πρῶτον ἐνεργηθῆκαν,
 ὕστερον δ' ὁ Μεχμέτι-αγας τὰ πῆγε εἰς τὸ Σάμι
 καὶ εἰς τὸ Ἄχρι ἔπειτα κáιδι γὰ νὰ τὰ κάμη.
 Τὸ νόημα κατάλαβα, φίλε, τοῦ φερμανίου·
 εἰπέ μοι πλὴν παρακαλῶ τὴν ἔνοιαν χατίου.
 1090 Στὴν λέγω πλὴν ὑπομονὴν κάμε ὀλίγην ὥρα,
 διότι ἤλθον γράμματα ἀπὸ τὸ Γιάφα τῶρα,
 καὶ θέλ' ὑπάγω νὰ ἰδῶ ταῖς νοβιταῖς ν' ἀκούσω
 καὶ στὸν ριτζῖα ποῦ μ' ἔκαμες θέλει σὲ ὑπακούσω.
 Ἐβεβαιώθην τὸ λοιπόν, φίλε, ἐκ τῶν γραμμάτων
 1095 τὸ πλεόν ἐπιθυμητὸν μήνυμα μηνυμάτων.
 Χαίρω οὖν καὶ εὐφραίνομαι κῆ λύπη μου σηκώθη,
 γιὰτὶ στὸ Γιάφα ἔφθασεν, αἰσίως εὐωδῶθη,
 ἐκεῖνος ὁ Προκόπιος ὁ Ἀγιοταφίτης,
 ὃν λέγουσιν Ἀράπογλου, καίτοι Ἀνατολίτης ¹.
 1100 τρεῖς ὀλοκλήρους ἔκαμεν μῆνας ἐν τῇ θαλάσῃ
 καὶ ὄλοι τὸν ἐκλαίωμεν πῶς εἴχαμεν τὸν χάση.
 Ἐκ Πόλεως ἐμίσευσεν εἴκοσιν ὀκτωβρίου
 καὶ ἔφθασε τῇ εἰκοστῇ τοῦ ἰανουαρίου·
 ἦτον δὲ ἔφορος αὐτὸς τοῦ τρίτου караβίου
 1105 καὶ ἀναγκαῖα πράγματα ἔφερε τοῦ γραπίου·
 ὅστις Κυρίου ἀρρωγῆ μὲ τὸ καράβ' ἐσώθη
 καὶ εἰς τὸ Γιάφα ἔφθασεν, αἰσίως εὐωδῶθη.
 Γέννημα δ' ἐστὶν ὁ ῥηθεὶς Ναζιανζοῦ χωρίου ²,
 καὶ δραγουμάνου τερμπιῆς κυρίου Ἀβερκίου ³.

¹ Τὸν ῥηθέντα οὖν Προκόπιον τῷ ἀψπδ' ἔτει συμπαραλαβόντες οἱ γονεῖς αὐτοῦ ἀπῆλθον εἰς Ἱεροσολὴμ χάριν προσκυνήσεως, καὶ οἱ μὲν ἀφέντες αὐτόν, ὀκταετῆ σχεδὸν ὄντα τότε, παρὰ τῷ κύρ Ἀβερκίῳ δραγουμάνῳ ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια· αὐτὸς δὲ παιδαγωγῆσας καλῶς ἐδίδαξαστο τοῦτον τὴν ἑλληνίδα φωνὴν, πρὸς δὲ καὶ τὴν ἀραβικὴν καὶ τουρκικὴν· ὃς λίαν ἡμῖν ἐχρησίμευσεν εἰς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν τῶν Ἀρμενίων, ὧν τότε παρὰ τῷ μακαριωτάτῳ πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων κυρίῳ Πολοκάρφῳ ἔτων ὡς τριάκοντα τεσσάρων. — ² Χωρίον ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Καισαρείας Καπαδοκίας διτελοῦν τὴν σήμερον δὲ λέγεται Σινασόν. — ³ Οὗτος ὁ Ἀβέρκιος ἦν δραγουμάνος τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ Πατριαρχείου, μοναχὸς καὶ ἰδιώτης καλόγηρος, οὕτως ἐκπαλαίεθους ἐπικρατήσαντος εἶναι τὸν δραγουμάνον τῶν Ῥωμαίων καλόγηρον.

- 1110 Τὸ κατευόδιον αὐτοῦ λοιπὸν μᾶς ἐδηλοῦσαν
τὰ ἐξ Ἰόππης γράμματα καὶ μᾶς χαροποιούσαν.
Ἄς ἔχη οὖν ὁ Κύριος δόξαν, εὐχαριστίαν,
ὁποῦ μᾶς τὸν ἐφόλαξεν ζῶντα καὶ μὲ ὑγίαν.
Οὗτος οὖν, ὡς προεῖρηται, ὄντας εἰς τὸ μετζλίσι,
1115 ἱερόντας καλλίτερα τὰ τρέξαντα στὴν κρίσι,
ἐστάλη ἐξεπίτηδες γὰρ νὰ πληροφορήσῃ,
τὰ τρέξαντα στὸν μουρραφᾶ νὰ μᾶς ὁμολογήσῃ,
κ' ἂν κάμῃ χρεῖα νὰ σταθῇ κέδῳ νὰ ὁμιλήσῃ,
ὡς ἰδεᾶτος τοῦ δαβᾶ νὰ μᾶς συμβοηθήσῃ.
- 1120 Ἄλλ' ἐπὶ τὴν παράκλησιν καὶ εἰς τὸ ζήτημά σου
ἄς ἔλθωμεν τῶρα ἡμεῖς καὶ ἀνοιξομεν ταῦτά σου.
Θέλεις ἱερόεις, φίλε μου, ὅτι μετὰ τὸ τέλος
τοῦ μουρραφᾶ, ποῦ ἔδωκε τὸ τῶν Ῥωμαίων γένος,
καὶ μὲ ῥιτζᾶν τῶν δυὸ φυλῶν ἔγινεν ἐν ἰλάμι·
1125 ἐκεῖνο δ' ὡς προείπομεν τότε εἶχον τὸ κάμει
οἱ δύο ἀξιεπαινοὶ ἐκεῖνοι οὐλαμάδες,
ὡς ὄντες τότε τοῦ δαβᾶ κριταὶ καὶ μουβελλάδες ¹.
Ἄφοῦ λοιπὸν τὸ ἔγραψαν κίεχ τούτων ἐσφραγίσθη,
τελχίζι τοῦτο ἔγινεν, ἔνδον διεκομίσθη
- 1130 στὸ κράτος τὸ βασιλειον, γὰρ νὰ τὸ θεωρήσῃ
καὶ ἂν τὸ κρίνῃ δίκαιον νὰ τὸ ἀποφασίσῃ,
μὲ τὸ εὐλογημένον του χᾶτι νὰ τὸ κυρώσῃ
καὶ μὲ τὸ χέρι του αὐτὸ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ.
Ἐθεωρήθη τὸ λοιπὸν καὶ νόμιμον ἐκρίθη
1135 κέπάνω στὸ ἰλάμ' αὐτὸ χᾶτι-σερίφ τραβίχθη,
ὅτι κατὰ τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ τοῦ ἰλαμίου
νὰ γένουν δύο ὀρισμοὶ ἀπὸ τοῦ καλεμίου
καὶ εἰς τὰ γέν' ἐκάτερα ἐξ ἴσου νὰ δοθῶσι
κιάπαραβάτως κατ' αὐτοὺς πλέον νὰ ἐνεργῶσι.
- 1140 Κατὰ τὸ χᾶτι τὸ λοιπὸν οἱ ὀρισμοὶ γραφθῆκαν
καὶ στὸ δὶ-βάνι-καλεμι κἀἰδὶ αὐτοὶ γενῆκαν.

¹ Ἦτοι ὁ Ἐμίν-πέις καὶ ὁ Ταχίρ-εφένδης.

- Ἡμεῖς αὐτὸν τὸν ὄρισμὸν στοχάσθημεν νὰ γίνῃ
χάτι-σερίφιον σφοδρόν, φερμάνι νὰ μὴν μείνῃ,
καὶ οὕτως εἰς τὸ κράτος τοῦ πάλιν διεκομίσθη,
1145 μὲ χάτι πάλιν δεύτερον αὐτὸ ἐπεσφραγίσθη·
ἀλλὰ πρὸς τούτῳ κέτερον φερμάνι εἶχε γίνῃ,
τὸ χάτι εἰς τοὺς κώδικας ὅλους καίδι νὰ γίνῃ·
ὄχι δὲ εἰς τοὺς κώδικας μόνον τῶν καλεμίων,
ἀλλή κείς τὰ σιτζίλλια λέγω τῶν κριτηρίων
1150 τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Κουτσεριφίου
καὶ εἰς τὰ ἄλλα καθεξῆς, Σιαμίου καὶ Ἀκρίου.
Αὐτοὺς λοιπὸν τοὺς ὀρισμοὺς ἔχω μεταφρασμένους,
στὸ τέλος τοῦ βιβλίου δὲ εὕρισκεις τυπωμένους.
Τὰς μεταφράσεις οὖν αὐτὰς ἐσὺ ἀφοῦ διαβάσῃς,
1155 καταλεπτῶς τὰ τρέξαντα, φίλε, θέλει εἰκάσῃς.
Δὲν εἶναι χρεῖα τὸ λοιπὸν νὰ πονοκεφαλῆσω,
ἐκ στόματος τὰ τρέξαντα νὰ σὲ πληροφορήσω.
Αὐτὰ λοιπὸν τὰ ἔγγραφα εἶναι ὁποῦ σταλθῆκαν
ἐδῶ μὲ τὸν Μεχμέτ-αγα καὶ καίδι ἐγνήκαν·
1160 ὅστις, καθὼς τελείωσε τὸ μεεμουριέτι,
στὴν Πόλιν ἐπανέστρεψε κῆφθασε σελαμέτι.
Ἄλλὰ θαρρεῖς πῶς ὕστερον ἐκ τούτων τῶν νιζάδων
ἔπαυσαν οἱ Ἀρμένιοι ἀπὸ τῶν μουρραφάδων;
θαρρεῖς πῶς ἔλαβον κιαῦτοι τότε ἀπ' τὸ Διβάνι,
1165 καθὼς ἡμεῖς ἐλάβομεν, ἐκεῖνο τὸ φερμάνι;
Αὐτοὶ ἐμετανόησαν κιᾶρχισαν καὶ σκαλίζαν·
πάλιν σταῖς πόρταις ἔτρεχαν, παντοῦ ἐτριγυρίζαν,
κῆτοίμασαν ἀναφορὰν τρίτην καὶ ἀνεφέραν
στὸ κράτος τοῦ τὸ δίκαιον, καὶ πάλιν πρετενδῆραν
1170 γιαμάκια, ταμίρια τῶν ἐν ναῶ μερῶν τους,
προτείνοντες τὸν ἐρχομὸν τάχα τῶν σενετιῶν τους.
Τὸ κράτος τοῦ δ' ἐπρόσταξε πάλιν νὰ θεωρήσουν
τὸν τρέχοντα νιζᾶν αὐτόν, καλῶς νὰ ἐρευνήσουν·
ὄντας δὲ ὁ Ἐμὶν-πέις τότε μὲ ἀρρωστίαν

- 1175 κληήρης καὶ κατάκοιτος μ' ἀσθένειαν βαρεῖαν,
νὰ λάβῃ τὴν ὑγείαν τοῦ ὄλοι· κοινῶς προσμέναν·
πῶς θ' ἀποθάνῃ ἔξαφνα, δὲν τὸ ἀπαντιχαῖναν·
ὁ ἀσπλαγχνος δὲ θάνατος, καθῶς τὸ συνειθίζει
ἐξ ἴσου νέους γέροντας ὄλους νὰ τοὺς θερίζει,
1180 ὑστέρησ' ἀπ' τὸ γένος μας τὸν θαυμαστὸν ἐκεῖνον
κεῖς ὄλους ἐπροξένησε κοινῶς λύπην καὶ θρήνον.
Λοιπὸν ἐδιωρίσθησαν κιατίπηδες μαχσοῦσι
τοὺς κώδικας εἰς τὸν χαζνὲ ὄλοι νὰ ἐρευνοῦσι,
καὶ ἐπ' αὐτῶν ναζίριδες ἄλλοι διωρισθῆχαν·
1185 οὐδὲν ὅμως κατώρθωσαν, μόνον ποῦ σκομισθῆχαν.
"Ὅθεν τακρίρι ἔγινεν ἀπὸ τῶν καλεμίων,
πῶς κἀδὶ δὲν εὐρίσκεται τούτων τῶν φερμανίων·
ἀλλ' οἱ καχο-Αρμένιοι πάλιν παρακαλοῦσι
καὶ κράτος τὸ βασίλειον πάλιν διανοχλοῦσι.
1190 "Ὅθεν δευτέραν προσταγὴν τὸ κράτος τοῦ εὐγάνει
καὶ ἰχαλὲ τὸν μουρραφᾶ στὸν σεχισλάμη κάνει.
Λοιπὸν ἐδιωρίσθησαν κριταὶ καὶ μουβελλάδες,
ἐφέντιδες, ριτζάλια καὶ ἄλλοι οὐλλιαμάδες,
διὰ νὰ θεωρήσωσιν ὀρθῶς, ἀδωρολήπτως,
1195 τὸν μεταξὺ ἡμῶν νιζᾶν καὶ ἀπροσωπολήπτως·
ὧν πάντων τὰ ὀνόματα, κρινόντων, κρινομένων
σ' ἐκεῖνα τὰ μετζλίσια καὶ ἀπολογουμένων,
στὸ τέλος τοῦ βιβλίου μου τὰ ἔχω γεγραμμένα·
ἐκεῖ εὐρίσκεις μὲ ρυθμὸν αὐτὰ τετυπωμένα.
1200 Πάλιν οὖν παρεστάθημεν ἐπὶ τοῦ Διβανίου,
ἢ δὲ ἀρχὴ ἐγένετο ἐβδόμη ἀπριλίου.
"Ἀρχισαν οὖν Ἀρμένιοι πάλιν τὰς φλουαρίας,
τὰ πρῶτά τους ζητήματα πάλιν μετ' ἀηδίας,
καὶ ἄδειαν ἐγύρευαν γιὰ νὰ μερεμετίσουν,
1205 εἰς τὸν ναὸν τοῦ Καμαμὲ τὰ μέρη τους νὰ κτίσουν,
κεῦγαλαν ἐν σαχτέδικον φερμάνι ὡς σενέτι,
πῶς εἶχαν κάμ' ἓνα καιρὸν καὶ οὔτοι μεραμέτι,

- καὶ πῶς αἱ ἄλλαι αἱ φυλαὶ εἶναι στοὺς Ἀρμεναίους
ταπῆδες καὶ γραμάκια κιῶχι εἰς τοὺς Ῥωμαίους·
- 1210 ἡμεῖς δὲ ἀνηρέσαμεν αὐτό τους τὸ φερμάνι
μὲ χατ-σερίφιον σφοδρὸν σουλτάν τοῦ Σουλεϊμάνη,
ἕπερ διὰ ταμίρια οὕτω διαλαμβάνει,
πῶς οὐδεμία τῶν φυλῶν δύναται νὰ τὰ κάνη·
μόνον Ῥωμαῖοι ἔχουσιν ἄδειαν γιὰ νὰ κτίσουν
- 1215 εἰς τὸν ναὸν τοῦ Καμαμέ καὶ νὰ μερεμετίσουν,
ὁμοίως κιῶλλαι αἱ φυλαὶ νὰ εἶναι τῶν Ῥωμαίων
ταπῆδες καὶ γραμάκια, ὅχι τῶν Ἀρμεναίων.
Πρὸς ταῦτα κοὶ ἐφέντιδες εἶπον μὲ στόμα ἕνα·
" Αὐτὰ ὁποῦ προτείνετε ἦν προθεωρημένα,
- 1220 καὶ περὶ τούτων ἔγιναν ἰλάμια καὶ χάτζια·
λοιπὸν αὐτὰ ποῦ λέγετε εἶναι πλέον ὡς χάλτζια,
καθότι προεστέρξατε μὲ εὐχαρίστησίν σας
καὶ πάντα τότε ἔγιναν κατὰ τὴν θέλησίν σας".
Αὐτοὶ δ' ἐπρότεινον ταῦτὰ κέζήτουν μερχαμέτι
- 1225 καὶ τοῦ φετιχ-σουλτάν Σελίμ εὐγαλαν ἐν σενέτι
καὶ εἰς τὸ μέσον ἔστησαν ῥέσμια καὶ περγέλια
καὶ πάλιν ἐπροξένησαν εἰς τοὺς ὀρώντας γέλοια.
"Ὅμως αὐτὰ δὲν εἶχασι, καθὼς πρῶτα, χαρτένια,
ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν μουρραφᾶ ἦτον μουκαβαδένια,
- 1230 ψηλαφητὰ καὶ φουσκωτὰ, εὐμορφοκαμωμένα,
κοὶ δοῦλοι ἐπὶ κεφαλῆς τὰ εἶχον σηκωμένα.
Λοιπὸν διὰ τὰ ῥέσμια πολλοὶ μὲν ῥωτηθῆκαν,
χατζῆδες καὶ προσκυνηταὶ ἡμῶν, κιῶποκριθῆκαν·
ἀλλ' ὁ κῦρ Ἀθανάσιος ὁ Ἀγιοταφίτης,
- 1235 τοῦ Ἱεροσολύμων δὲ θρόνου ἀρχιμανδρίτης,
ἐρωτηθεὶς ἀπέδειξεν, ὅτι δὲν ὁμοιάζουν,
πρωτότυπα καὶ ῥέσμια καθόλου δὲν τεργιάζουν,
καὶ οὕτως οἱ ἐφέντιδες ἄρχισαν νὰ θυμώνουν
κοὶ Ἀρμεναῖοι παρευθὺς τὰ ῥέσμια σηκώνουν·
- 1240 πλὴν παντελῶς δὲν ἔπαυσαν ζητοῦντες ἰναγέτι,

- νά τοὺς δοθῆ τοῦ Καμαμέ ὄλον τὸ μεραμέτι.
 Τοὺς εἶπον κοί ἐφέντιδες· “Λοιπὸν νὰ τὸν κρημνίσῃ
 τὸν Καμαμέ τώρα αὐτὸν καὶ νὰ τὸν ξανακτίσῃ
 τὸ γένος ὁμῶν θέλετε”; αὐτοὶ δ' ἀποκριθῆκαν
 1245 “ἔβει ἐφένδιμ”. Οἱ τρελλοὶ ὅμως ἐπιασθῆκαν,
 διότι ὄλ' ἐγέλασαν εἰς τὴν ἀπόκρισίν τους
 καὶ ὄλοι τοὺς περιπαίζαν διὰ τὴν ζήτησίν τους.
 Οἱ δὲ πάλιν ἀναίσχοντα ἔπρόβαλον τοῦ Σελίμη
 ἐκεῖνο τὸ σαχτέδικον χάτι, τὸ τοῦ καδίμη,
 1250 καὶ μὲ αὐτὸ πρετένδεραν νὰ ὑπερασπισθῶσι
 εἰς τὰ αὐτῶν προβλήματα καὶ νὰ εἰσακουσθῶσι·
 ὅπερ ἦτον σαχτέδικον, δόλω ἐκδεδομένον,
 ἀπ' τὸ δικόν μας καθ' αὐτὸ ὡσάν ἀντιγραμμένον¹.
 “Ὅτι δὲν ἦτον τέτοιον ὄλοι τὸ ἐγνωρίσαν,
 1255 κριταὶ αὐθένται καὶ λοιποὶ· ἀλλ' ὅμως ἐμπουκτίσαν,
 καὶ θέλοντες νὰ δώσωσιν εἰς τὸν νιζᾶ καράρι
 μᾶς βιάζον νὰ κάμωμεν εἰς τοῦτο ἰχτιμπάρι,
 λέγοντες πῶς τὸ ἔλαβον αὐτοὶ μὲ ἱναγέτι
 καὶ καθ' αὐτὸ τοῦ κράτους του ἦν ἀληθὲς σενέτι.
 1260 “Καθὼς τὸ ἔδωκ' εἰς ἐσᾶς, τὸ γένος τῶν Ῥωμαίων,
 ὁμοίως αὐτὸς ἔδωκε καὶ εἰς τῶν Ἀρμεναίων”.
 Ἡμεῖς δὲ βλέποντες αὐτὰ ἐδώκαμ' ἀρζιμαχζάρι,
 ὅπερ προητοιμάσαμεν ὡσάν ἀρζιμαχζάρι,
 οὔτινος τὴν μετάφρασιν εὐρίσκεις γεγραμμένην
 1265 (στὸ τέλος ἔχω καὶ αὐτὴν μὲ τᾶλλα τυπωμένην).

¹ Οὗτοι οἱ κάκιστοι καὶ δόλοιοι, ἔχοντες πρὸ πολλοῦ καιροῦ κακοὺς καὶ δολίους σκοποὺς καθ' ἡμῶν, ἐσυμφώνησαν μὲ τὸν τότε κλέφταν τοῦ πῖσκοπος-καλεμίου, καὶ δόντες αὐτῷ ἀρκετὰ πογγία ἀσπρων ἐξέλαβον ἀπατηλῶς ἐν φερμίνι σαχτέδικον, ὡς τάχα ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ σουλτάν Σελίμη, τοῦ ἀλωτοῦ τῆς Αἰγύπτου, δοθὲν εἰς αὐτοὺς παρὰ τοῦ ἰδίου ἐν Ἱερουσαλὴμ· τὸ ὁποῖον καὶ εἰς τὸ πῖσκοπος-καλεμί μόνον ἔκαμαν κἀίδι κρυφίως τότε. Ὅμως τὸ χάτι καὶ τὸ γράψιμον τοῦ βασιλέως δὲν ἠμύρσεσε νὰ τὸ τεργιάσῃ ἀπαράλλακτα ὁ γραφεύς, διότι εἰς αὐτὸν τὸν μουρραφᾶ τὸ ἔκαμαν βουμπάρι καὶ τὸ παράβαλαν μὲ ἄλλα χάτια τοῦ σουλτάν Σελίμη ἐκεῖνου τοῦ καδίμη, καὶ δὲν ἦτον ὁμοιον καὶ ἀπαράλλακτον ὅθεν καὶ ἐφωράθη ἡδὴ ἡ δολιότης αὐτῶν.

- σὺν τούτῳ δὲ ἐδώκαμεν καὶ τὰ σενετιά μας
τὰ παλαιὰ καὶ νεωστὶ χάτι-σερίφιὰ μας,
καὶ ὄλοι ἀπεκρίθημεν “ Ἐφένδιμ, ὁ δαβᾶς μας
ἐθεωρήθη σέριλε κέκόπη ὁ νιζᾶς μας
1270 καὶ ἔγινεν ἰλάμιον, κατὰ τὴν θέλησίν τους,
καὶ ὀρισμοὶ ἐγράφησαν κατ’ εὐχαρίστησίν τους·
ὁ βασιλεὺς ὁ ἴδιος εἶχε τὸ βασανίσει
τότε τὸ πρᾶγμα ἀκριβῶς κεῖχεν ἀποφασίσει.
Λοιπὸν τὸ νὰ ζητοῦν αὐτοὶ ἄλλο τώρα σουρέτι
1275 νὰ δώσουν εἰς τὰ πράγματα, εἶναι νεφσανιέτι·
ὄθεν ὄλον τὸ γένος μας δὲν στέργει εἰς τί ἄλλο
πρόβλημα τῶν Ἀρμένιδων, μικρὸν ἢ καὶ μεγάλο,
παρὰ εἰς τὸ νιζάμιον ὀποῦ προτοῦ ἐδόθη
καὶ παρ’ αὐτοῦ τοῦ κράτους του νομίμως ἐκυρώθη·
1280 κᾶνίσως τὴν ὑπόθεσιν σέρααν τὴν θεωρεῖτε,
καμμιὰν φυλὴν ἀπὸ τὰς δυὸ οὐδόλως ἀδικεῖτε·
εἰ δὲ καὶ ὄρφαν κρίνετε, ἡμεῖς δὲν ἡμποροῦμεν
ποτέ νὰ ἀντιτείνωμεν, νὰ σᾶς ἀντισταθοῦμεν”.
Αὐτοὶ δὲ εἶπον πρὸς ἡμᾶς, ὅτι τὸ φανεροῦσι
1285 τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ κράτος του καὶ τὸ δηλοποιοῦσι,
καὶ ὄποιαν ἀπόφασιν θέλει ἀποφασίσει·
τὸ κράτος του τὸ δίκαιον, θέλουν μᾶς τὸ μηνύσει·
καὶ οὕτως ἀπελύθημεν ἀπὸ τοῦ Διβανίου
καὶ διελύθ’ ἡ σύνοδος τοῦ πέμπτου μετζλισίου.
1290 Πέντε σαυτόν τὸν μουρραφᾶν ἔγιναν τὰ μετζλιζιᾶ·
ὄλίγοι πλὴν ὠμίλησαν ἀλήθειαν καὶ ἴσιᾶ·
ὄθεν κέδοκιμάσαμεν πολλὰ τότε σικλέτιᾶ,
διότι οἱ Ἀρμένιοι εἶχον πολλὰ ραγέτιᾶ·
γὰ τοῦτο κῆ Ἰζέτ-πέις ἰλάμι μὲν τὸ κάμνει,
1295 ἡμεῖς πλὴν δὲν ἰξεύραμεν τὸ τί διαλαμβάνει·
κρυφίως γὰρ ἀπὸ ἡμᾶς οἱ τρεῖς τὰ ὠμίλησαν,
οἱ τρεῖς τους τὸ ἐβούλλωσαν, οἱ τρεῖς τους τὰ ἐψῆσαν.
Πρῶτος ἦν ὁ Ἰζέτ-πέις καὶ ὁ Ταχῖρ-εφένδης,

- κατόπι δὲ ἀπὸ αὐτοὺς ἦν ὁ Χαλήλ-εφένδης,
1300 καὶ ἔγραψαν πῶς στέρξαμεν, γινήκαμεν βράζῃδες,
στὴν ἔννοιαν τοῦ ἰλαμμοῦ ὅλοι ἐσμέν ταπῆδες.
Λοιπὸν ἀφ' οὗ τὸ κράτος του ἐκεῖνο θεωρήση,
κατὰ τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ ἄς τὸ ἀποφασίσῃ,
διὰ νὰ παύσουν στὸ ἐξῆς οἱ τῶν φυλῶν νιζάδες,
1305 πλέον νὰ τελειώσωσι κρίσαις καὶ μουρραφάδες.
Λοιπὸν ἄς τοὺς ἀφήσωμεν ἐκεῖνο νὰ σφραγίσουν,
νὰ στείλουν εἰς τὸ κράτος του, ὥστε νὰ μᾶς μηνύσουν,
ἡμεῖς δὲ ἄς ὑπάγωμεν τώρα εἰς τὸν ναὸν μας,
νὰ ἰδοῦμε τί ἀπέγινεν αὐτὸ τὸ κτίριόν μας.
1310 Τὸ κτίριόν μας βλέπομεν ὅλον τελειωμένον
καὶ τὸν ναὸν (χάρις Θεῷ) ἀνοικοδομημένον,
εἰ καὶ μὲ κόπους παμπληθεῖς, μ' ἀπείρους δυσκολίας,
μὲ ἐξοδ' ἀναρίθμητα, μ' ἐπιδρομάς μυρίας.
Πλὴν τέλος πάντα ἔλαβον δώδεκα σεπτεμβρίου,
1315 δεκάτῃ τρίτῃ δ' ἔγιναν ἐγκαίνια ἰδίου
καὶ πάντες χαρὰν ἔλαβον, μικροὶ τε καὶ μεγάλοι,
οἱ μὲν Ῥωμαῖοι ἐντελῆ, ὀλίγην δὲ οἱ ἄλλοι.
Ἄς ἔχῃ οὖν ὁ Κύριος δόξαν, εὐχαριστίαν,
τῷ ἄνακτι σουλτάν Μαχμοῦτ δωρούμενος ὑγείαν,
1320 ζωὴν τε κράτος ἄμαχον, θριάμβους κατ' ἐχθρῶν του·
δικαίως γὰρ ἠλέησε διὰ τῶν ὀρισμῶν του
ἅπαν τὸ γένος τῶν Γραικῶν καὶ ἔκτισε ναὸν του,
ὡς καθ' αὐτὸ ὄν κτῆμά του καὶ πατρογονικόν του.
Λοιπὸν ἐκεῖθεν μίσευσεν ὁ κάλφας καὶ οἱ ἄλλοι
1325 τεχνῖται καὶ μαῖστορες, μικροὶ τε καὶ μεγάλοι·
οἱ πάντες ἀνεχώρησαν κατευχαριστημένοι
καὶ τὸν μισθὸν τους ἔλαβον, ἔφυγον πληρωμένοι,
καὶ ἕκαστος στὰ ἴδια ἔφθασε σελαμέτι
μὲ τοῦ Θεοῦ τὸ ἔλεος καὶ μὲ τὸ ἰναγέτι,
1330 καὶ διεδόθ' ἡ εἰδήσις παντοῦ σὸλον τὸ γένος
ναὸς τῆς Ἀναστάσεως εἶναι τελειωμένους,

- ἵνα χαρῶσι σύμπαντες καὶ κάμωσι ντοβάδες,
διότι ἐτελείωσε κέπαυσαν οἱ νιζάδες.
Ἔτζι νόμιζε, φίλε μου, πῶς ἀπὸ τοὺς καυγάδες
1335 ἠλευθερώθης κέπαυσαν πλέον οἱ μουρραφάδες.
Φαίνεται ἀλησμόνησες ἐκεῖνο τὸ ἰλάμι,
ποῦ τότε ὁ Ἴζέτ-πέις κοὶ ἄλλοι εἶχον κάμει.
Ἐκεῖνο, φίλε μου, δοκεῖς ὅτι νὰ ἐξεσχίσθη,
διότι κρυφὰ ἔγινε, κρυφίως ἐσφραγίσθη;
1340 ὄχι δὲν ἐξεσχίσθηκεν, ἀλλ' ἔκτοτ' ἐφυλάχθη
καὶ κατὰ τὸ ματζμέλι του ¹ χάτι σαυτό ἐγράφθη
καὶ εἰς τὴν Πόρταν στάλθηκε πρὸς τὸν καϊμακάμη,
ὃ δὲ εὐθὺς τὸ ἔστειλε σαυτόν τὸν σεχισλάμη·
ἔνθα διεμηνύθησαν ἐφέντιδες, ριτζάλια,
1345 καὶ οὐλαμάδες καὶ κριταὶ οἱ σάμπικα καὶ χάλια.
Διεμηνύθημεν κήμεις ἐκεῖ νὰ συναχθῶμεν,
Ῥωμαῖοι καὶ Ἀρμένιοι, γὰ νὰ ἀκροασθῶμεν
ἐκεῖνο τὸ ἰλάμιον ὅποῦ προτοῦ ἐστάλθη,
ὁμοίως καὶ τὸ χατ-σεριφ ὅποῦ σαυτό ἐγράφθη.
1350 Τοὺς συνελθόντας τότε δὲ κοινῶς ἔχω γραμμένους
στὸ τέλος τοῦ βιβλίου μου, ὅλους κατεστρωμένους.
Ὅτε δὲ παρεστάθημεν ἐπὶ τοῦ Διβανίου ²
(ἐβδόμη ἦν καὶ εἰκοστὴ μηνὸς φεβρουαρίου),
ἄρχισ' ὁ καϊμακάμ-πασιάς, πρῶτος προοιμιάζει·
1355 τὸν βασιλέα κατ' ἀρχὰς ἐπαίνοις ἐκθειάζει
καὶ τὸν ρεῖζη πρόσταξε νὰ κάμη κираάτι
πρῶτον μὲν τὸ ἰλάμιον, κατόπι δὲ τὸ χάτι·
ἢ δὲ διάληψις αὐτοῦ τοῦ χάτι-σεριφίου
ὁμοία ἦν κατ' ἔννοιαν μὲ τὴν τοῦ ἰλαμίου,
1360 εἴτουν πῶς δύο ὀρισμοὶ νέοι νὰ ἐκδοθῶσι
καὶ εἰς τὰ γέν' ἐκάτερα συμφώνως νὰ δοθῶσι
καὶ εἰς τοὺς κώδικας κοινῶς ὄλων τῶν καλεμίων
κεῖς ὄλα τὰ σιτζίλλια Πόλεως κριτηρίων

¹ Δηλαδή κατὰ τὴν περιλήψιν του. — ² Λωιά: μουρραφᾶς.

- καίῳ αὐτοὶ νὰ γένωσι καὶ νὰ καταστρωθῶσι,
 1365 εἰς ἄλλα μὲ ἀκρίβειαν νὰ ἐνημειωθῶσι,
 καὶ νὰ στάλθοῦν στὸ κράτος τοῦ ἐκείνων τὰ σουρέτια,
 ἐκ μέρους δὲ τῆς κρίσεως νὰ γένουν καὶ χοτζέτια
 κοί προδοθέντες ὀρισμοὶ ἄλλοι νὰ κυρωθῶσι
 κῆδρα τὰ καίῳ αὐτῶν τερχίνι νὰ γενῶσι,
 1370 τὰναλογοῦντα δ' ἔξοδα στὰ μέρη Ἀρμεναίων
 νὰ πληρωθοῦν ἀνελλιπῶς εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων
 καὶ τὰ ζιαιρετχάγια νὰ ἔχουν ἰστιράκεν ¹,
 τὰ χωριστὰ δὲ μέρη τοὺς καθ' ἕνα ἰστικλάεν ².
 Τοιοῦτοτρόπως τὸ λοιπὸν ὁ ῤαμπουτᾶς δοθήτω,
 1375 καθὼς ῤαζῆδες ἔγιναν, οὕτως ἐνεργηθήτω.
 Αὕτη ἦτον ἡ ἔννοια ἐκείνου τοῦ χατίου·
 τὸν ἄνακτα ἐγέλασαν διὰ τοῦ Ἰλαμίου.
 Πάντες λοιπὸν ἠκούσαμεν αὐτὰ οἱ συναχθέντες·
 ἡμεῖς μὲν οὐδὲν εἶπομεν τότε, ὡς λυπηθέντες,
 1380 οἱ δ' Ἀρμεναῖοι χαίροντες ντοβᾶδες ἐκφωνοῦσαν
 καὶ μεγαλοφωνότατα πάντα πολυχρονοῦσαν.
 Ἐπειτα εἶπεν ὁ πασιᾶς ³ "Ἠκούσατε καὶ δύο ⁴
 τὸν ὀρισμὸν τοῦ κράτους τοῦ τὸν ἐν τῷ Ἰλαμίῳ,
 λοιπὸν νὰ παύσουν στὸ ἐξῆς καυγάδες καὶ νιζάδες·
 1385 καὶ δύο εἴσθε γὰρ ὁμοῦ βασιλικοὶ ῤαηγάδες·
 νὰ συνδιαῖγετε δ' ἐξῆς χωρὶς φιλονεικίας,
 χωρὶς νευσανιέτια καὶ ἀλληλομαχίας".
 Ἡμεῖς δὲ τότε εἶπομεν "Ἐφένδιμ, μ' ἐν μετζλίσι
 αὐτὸ ποτὲ δὲν κόπτεται, οὔτε μὲ μίαν κρίσι·
 1390 ἡμεῖς λοιπὸν τὸν Ἰφαδὲν τοῦ βασιλείου κράτους
 στὸ γένος μας τὸν λέγομεν κοινῶς καὶ μετὰ πλάτους
 καὶ τὰ τζεβᾶπια αὐτῶν, ἃ θέλ' ἀποκριθῶσι,
 πάλιν εἰς τὸ χουζοῦρί σας θέλει ἀναφερθῶσι".
 Ὁ ἴδιος δ' ἐρώτησεν, ἂν ὁ ναὸς ἐφηηᾶσθη,

¹ Ἦτοι συντροφικῶς. — ² Ἐχωριστὰ, ἴδιως. — ³ Ἦτοι ὁ καίμακχήμες. — ⁴ Ἦτοι αἱ δύο φυλαί, Ῥωμαῖοι καὶ Ἀρμένιοι.

- 1395 ἐὰν οἰκοδομήθηεν ὄλος, κατεσκευάσθη,
καὶ πόσα μᾶς ἐκόστισαν ὄλα τὰ ἔξοδά του
καὶ πόσα ἐξοδεύθησαν εἰς ὄλον τὸν πινᾶ του·
ἡμεῖς δὲ ἀπεκρίθημεν· “Ἐλαβε μὲν τὸ τέλος,
τὰ τρέξαντα δὲ ἔξοδα οὐκ εἶδασι τὸ γένος”.
- 1400 Εἶπον δὲ οἱ Ἀρμένιοι· “Τὸ γένος τὸ Ῥωμαίων
τοῦ Καμαμὲ παρήλλαξε βαθμὸν του τὸν ἀρχαῖον
καὶ τοῦτον, καθὼς ἤθελον, ἔκτισαν, παραβάντες
τὸ χᾶτι τὸ βασιλικόν, ὃ μαρτυροῦσι πάντες”.
Πρὸς ταῦτα δὲ τοὺς εἶπομεν, ὅτι ἀπαραβάτως
- 1405 ὠκοδομήθη ὁ ναὸς ὄλος, ἀπαραλλάκτως·
τὰ ἄρζια καὶ ἰλάμια, ὅποῦ προεσταλθῆκαν,
ἐδῶ ἀπ’ τὸ μαχάλ-γερί κέπαρρησιασθῆκαν,
ἐκεῖνα τὸ δηλοποιοῦν, αὐτὰ τὸ φανεροῦσι·
πῶς κτίσθη ὡς τὸ παλαιόν, ἐκεῖνα μαρτυροῦσι.
- 1410 Τότε μᾶς εἶπεν ὁ πασιᾶς· “Ἀπέλθετε, ἰδέτε
τὴν προσταγὴν τοῦ κράτους του στὸ γένος σας εἰπέτε,
καὶ ὅποιαν ἀπόκρισιν δώσουν, ἀποφασίσουν,
ἐδῶ εἰς τὸ χουζοῦρί μας πάλιν νὰ τὸ μὴνύσουν”.
Καὶ οὕτως ἀπελύθημεν ἀπὸ τοῦ Διβανίου
- 1415 Ῥωμαῖοι καὶ Ἀρμένιοι, ἀπὸ τοῦ μετζλισίου,
καὶ εἰς τὸ γένος μας εὐθὺς εἶπομεν τὰ συμβάντα
καὶ τοῖς ἐφανερῶσαμεν καταλεπτῶς τὰ πάντα·
ὄθεν καὶ ἠτοιμάσαμεν ἓνα ἐκτεταμένον
ἄρζι ἐν εἴδει ματζαριῦ, ὃ ἦν ἐσφραγισμένον
- 1420 ἀπὸ τοὺς δύο σεβαστοὺς καὶ θεῖους πατριάρχας¹
καὶ τοὺς λοιποὺς ἀρχιερεῖς, γένους ὡς κυριάρχας.
Ἄφ’ οὗ δὲ παρεστάθημεν πάλ’ ἐπὶ Διβανίου,
κατὰ τὴν πέμπτην κείκοσθην μηνὸς τοῦ ἀπριλίου,
κῆφ’ οὗ πάλιν ἀνέγνωσαν πρῶτον μὲν τὸ ἰλάμι,
- 1425 ὃ ὁ καλὸς Ἰζέτ-πέις, ὡς εἶπον, εἶχε κάμη.

¹ Ἀγλαδὴ ἀπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως κῆρ Ἰερεμίαν καὶ τὸν Ἱεροσολύμων κῆρ Πολύκαρπον.

- δεύτερον δὲ τὸ ἐπ' αὐτῷ εὐλογημένον χάτι,
ἀπερ ὁ βακιῆς ὁμοῦ ἔκαμε κираάτι,
τότ' ὁ μακαριώτατος τὸ ἀρζουχάλι πῆρε
καὶ εἰς τὸν νομοκράτορα μὲ θάρρος τὸ ἐπῆγε.
1430 λέγων αὐτῷ ῥωμαϊστί "Τοῦτο σῆς εὐμενείας,
ἐφένδιμ, ἄς ἀζιωθῆ καὶ σῆς ἐπεικειάς
καὶ πάντων εἰς ἐπήκοον τοῦτο ἀναγνωσθήτω
τὸ δίκαιον καὶ ἄδικον ὀρθῶς διακριθῆτω".
Ἄ δὲ Ταχῆρ ἐφένδης μας εἶπεν ἡγριωμένως·
1435 "Ἔσεῖς δὲν ὑποτάσσεσθε στὸ χάτι βασιλέως";
Ἡμεῖς δὲ ἀπεκρίθημεν καλῶς καὶ μὲ ντικάτι·
"Στὸν βασιλέα ὅλοι μὲν ἔχομεν ἰταάτι,
μόνον εἰς τὰ ζητήματα τῶν φίλων Ἀρμεναίων·
οὐδόλως ὑποτάσσεται τὸ γένος τῶν Ῥωμαίων,
1440 διότι ὁ νιζᾶς αὐτὸς σέραν προθεωρήθη
καὶ τότε τὸ ἰλάμιον καὶ παρὰ σοῦ σφραγίσθη.
"Ὅσα λοιπὸν ἐγράφησαν σέκεῖνο τὸ ἰλάμι,
αὐτὰ πάλιν τὸ γένος μας μόνον καμποῦλι κάμει".
Μᾶς εἶπε πάλιν ὁ αὐτός· "Τὰ δύο εἶναι ἕνα·
1445 δὲν διαφέρουν καὶ τὰ δυὸ εἰς νόημα κανένα.—
"Ἄφ' οὗ λοιπὸν εἶν' ὅμοια, γιατί ν' ἀκυρωθῶσι
οἱ ὀρισμοί σας", εἶπομεν, "τερκίни νὰ γενῶσι";
Ἄ σεχισλάμης τότε δὲ εἶπε μεγαλοφώνως,
μετὰ θυμοῦ τρόπον τινά, προστακτικῶς, ἐντόνως·
1450 "Ἐὰν εἰς τὸ ἰλάμι του ἔχει κατεστρωμένον
μερχούμης ὁ Ἐμίν-πέις μπιένιχι¹ γραμμένον
τὸ χάτι τοῦ τρισμάχαρος ἐκείνου τοῦ καδίμη,
τοῦ τῆς Αἰγύπτου ἀλωτοῦ, σουλτάνου τοῦ Σελίμη,
δὲν ἀκυροῦνται βέβαια τὰ χάτγια τῶν Ῥωμαίων,
1455 καὶ ὅσα θέλει ἄς λαλῆ τὸ γένος Ἀρμεναίων".
Ἡμεῖς δὲ εἶπομεν αὐτῷ, ὅτι ἀπαραλλάκτως,
ἐφένδιμ, περιέχεται· ἴδετε το κέμπράκτως".

¹ Ἦτοι ἀπαραλλάκτως.

- Και ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν τὸ κατ' ἐκεῖνο χάτι ¹,
τὸ δώσαμεν εἰς χεῖράς των κέγινε κираάτι.
- 1460 Τότε ὁ καῖμακάμ-πασῆς λέγει τῷ σεχισλάμη
εἰς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν δεστοῦρι νὰ τὸν κάμη·
καὶ πέρνοντας τὴν ἄδειαν τῆς ἐνδοξότητός του
ἀμέσως μᾶς ἐπρόσταξεν ὁ ἴδιος, ἀτός του·
“Τὸ κάθε γένος ἐπειδὴ πάσχει γιὰ νὰ πιστώσῃ
1465 τὰ ἐδικά του ἔγγραφα, ὅλα νὰ τὰ κυρώσῃ·
πλέον δὲν μᾶς ἀπέμεινε τακάτι καὶ ὀερμάνι,
διαβάζοντας τοῦ καθ' ἑνὸς τὸ χάτι καὶ φερμάνι,
καὶ μὲ αὐτοὺς τοὺς τρόπους σας ἡμεῖς δὲν ἔμποροῦμεν
ἀπὸ τοὺς μουρραφάδες σας βραχάτι νὰ γενοῦμεν.
- 1470 Λοιπὸν ὅσα σενέτια ἔχει κάθε μιλλέτι,
ἄς φέρῃ ὅλα πρὸς ἐμὲ στὴν Πόρταν, στὸ Δεβλέτι,
γιὰ νὰ τὰ ἐρευνήσωμεν καὶ νὰ μεταφρασθῶσι ²,
ῤουμπάρι νὰ τὰ κάμωμεν καὶ νὰ παραβληθῶσι,
καὶ ἔπειτα στὸ κράτος του ἐκεῖνα νὰ σταλθῶσι,
1475 καὶ ὧν εἰσὶ ἀληθινὰ ταῦτα νὰ τιμηθῶσι,
κἐκεῖνα πλέον στὸ ἐξῆς νὰ ἔχουν ἰχτιμπάρι,
καὶ ἔτζι ὁ νιζῆς ὕμῶν παίρνει τέλος, καράρι”. —
“Εὐγε εἰς τὴν ἀπόφασιν, εὐγέ σου, καῖμακάμη·
δίκαιος εἶσαι καὶ ἐσύ, ὡσὰν τὸν σεχισλάμη·
1480 διὸ καὶ ἐξελέξατο ἐσᾶς ἡ βασιλεία
καὶ ἔδωκεν εἰς χεῖράς σας τώρα τὴν ἐξουσία.
Ὁ οὖν πανάγαθος Θεὸς νὰ σᾶς διαφυλάττῃ,
ἐκ πάσης περιστάσεως κακῆς νὰ ἀπαλλάττῃ”.
Τότε οὖν ἐκφωνήσαντες, ὡς ἔθος, τοὺς δοβάδες
1485 ὄλους ἐπροσκυνήσαμεν κάμνοντες τεμεννάδες,

¹ Τὸ χάτι δηλαδὴ ὅπου εἶχεν ἐκδοθῆ εἰς τὸν πρῶτον μουρραφᾶν κατὰ τὸ Ἰλάμι τοῦ Ἐμίν-πέι· τὸ ὁποῖον Ἰλάμι περιεῖχεν ἀπαράλλακτον τὸ χάτι καὶ τὸν ὀρισμὸν τοῦ σουλτάν Σελίμη τοῦ παλαιοῦ, ὅπου ἐκυρίευσεν τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ. —

² Ἦν γάρ ὁ ἀκτιναμές τοῦ χαζῆτ Ὅμερ-Χαττάπ, πρῶτου ἀλωτοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ δευτέρου μετὰ τὸν Μωάμεθ διαδόχου, εἰς διαλέκτον ἀραβικὴν.

- καὶ χαίροντες ἐξήλθομεν ἀπὸ τοῦ Διβανίου
πάντες οἱ παρεστάθημεν ἐπὶ τοῦ μετζλισίου·
οἷτινες πάλιν μὲ σειρὰν εὐρίσκονται γράμμéνοι·
στὴν βίβλον ταύτην μὲ ῥυθμόν, ὅλοι σημειωμένοι·
- 1490 ὁμοῦ καὶ ἡ μετάφρασις τοῦ ἀρζιματζαρίου,
ποῦ ἔδωκε τὸ γένος μας ἐπὶ τοῦ μετζλισίου.
Τῇ δὲ ἐνάτῃ κείκοστῇ μηνὸς τοῦ ἀπριλίου
ἔδώκαμεν τὰ ἔγγραφα στὴν Πόρταν Δεβλετίου,
ἐνθα ἀφ' οὗ ἐκράτησαν μῆνας ὑπὲρ τοὺς ἑξή,
- 1495 ἔπειτα μᾶς τὰ ἔδωκαν χωρὶς τι νὰ μᾶς φέξῃ.
Ταῦτα εἰσι τὰ τρέξαντα ἀρχῆθεν μέχρι τῆσδε·
ὅμως ἂν τρέξουν στοὺς ἑξῆς καὶ ἄλλα, οὐδεὶς οἶδε.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΜΑ ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΝ

τοῦ ἐκθέτου πρὸς τοὺς φιλαναγνώστας τῆς ὅλης δραματικῆς
ἱστορίας, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·

Προκόπιος Καισαρεὺς τῷ εὐσεβούντων γένει
πυρκαϊᾶν ναοῦ Χριστοῦ στιχουργικῶς ὑφαίνει.

(Cod. Metochii 72, f. 50-53).

- Περιγραφὴν λεπτομερῆ, ὧ εὐσεβές μου γένος,
πρὸς πίστωσιν γράφω ὑμῖν, ζήλω κεκνημένος·
ῥεραντισμένος δάκρυσιν, ὡς ὁ Ἰερεμίας,
θρηνηλογῶ ἐλεεινῶς τὰς τρομερὰς ζημίας,
- 5 ὁ εὐκλεῆς καὶ πάνσεπτος ναὸς τοῦ θεανθρώπου
πῶς ἠφάνισθη (ὦ βαβαί) μετὰ πυρώδους τρόπου·
Καθάπερ οἶδας κρίμασι, Κύριε τῶν κυρίων,
συνέβη ἡ πυρκαϊὰ φθόνῳ τῶν Ἀρμενίων.
Ὅλοσχερῶς ἐκίνησαν λίθον παροιμιώδη
- 10 δολίως σφετερίσασθαι ναὸν σωτηριώδη·

- πορίκαστον ὄθεν αὐτὸν πρῶτον ἐκμελετῶσι,
εὐκόλως τὸ μετέπειτα ἵνα οἰκειωθῶσι.
Ἰδοὺ καὶ ἀρζουχάλια προσφέρουσι παντοίως
εἰς τὸ Δεβλέτι τολμηρῶς καὶ φεύγουσιν ἀθλίως
15 ὀπισθορμήτως ἄπρακτοι, ἄκρως κατησχυμένοι,
καθότι καὶ παρὰ Θεοῦ αἰὶ κατηραμένοι.
Συμβοηθὸν λαμβάνουσι πολλὴν ἀσπροδοσίαν,
πρὸς στηριγμὸν τῆς γνώμης των, πρὸς τε φιλοτιμίαν.
Καὶ αὐθις ἀποβάλλονται, καὶ κατ' αὐτὸ τὸ εἶδος
σκιαμαχοῦσιν οἱ μωροὶ μετ' ἀνεκβάτ' ἐλπίδος·
20 ἀλλ' ὅμως ἡ πανσθενουργὸς σοφία τοῦ ὑψίστου
κατήγγησεν ὀλοτελῶς φρένας λαοῦ αἰσχίστου·
ἰσοκλεῶς ἐδόξασε κέρας τῶν ὀρθοδόξων
καὶ ἔρριψεν εἰς γῆν αἰσχρῶς αἰρετικούς ὡς τόξον.
Συνευφραινέσθωσαν λοιπὸν πιστοὶ ἀπὸ καρδίας,
25 τὰς χεῖρας δὲ κροτεῖτωσαν μετὰ περιχαρείας·
ἀγαλλιάσθω σὺν αὐτοῖς καὶ μακαριωτάτου
ἐπευχομένη ἡ ψυχὴ, πατὴρ τοῦ θειοτάτου·
ῥωμαλαιότητα καὶ γάρ, ζῆλον ὑπερβαλλόντως,
ἔδειξαν καὶ εὐπεΐθειαν σύμπαντες ἀποχρώντως
30 εὐπατριδῶν οἱ πρῶτιστοι τῷ γένει καὶ τῷ πλούτῳ,
ὁ ποιμενάρχης ἡγεμῶν, ἀρχιερεῖς σὺν τούτῳ·
ἰχνηλατοῦντες ἀκλινῶς πίστεως οἱ χρεῶσται
τοὺς Ἀρμενίους ὤλεσαν, ὡς ἀληθείας γινώσται.
Ἐθεωρήθησαν ὀρθῶς διαφοραὶ τῶν δύο
35 μὲ χάτια, σουρούτια, ἡμῶν καὶ ἐναντίων.
Ἵγλην ἡμεῖς τὴν ἀληθῆ ἔχοντες ἐτροποῦμεν
τοὺς Ἀρμενίους ὡς ψευδεῖς· θαρρούντως φανερούμεν·
συγκριτικὴ ἀλήθεια, ἀφ' οὗ ἔθεατρίσθη
καὶ τέλος ὑποθέσεων αἰσίως διωρίσθη.
40 Τότε αὐτοὶ μὲν ἔφυγον, κακῶς ἀτιμασθέντες
καὶ φεῦσται ἀναιδέστατοι πρὸ πάντων φωραθέντες,
ὡς ἀληθεῖς δ' οἱ εὐσεβεῖς ἐφάνησαν ἀθῶοι·

- αὐτῶν ἢ Ἱερουσαλήμ καὶ τόποι ὑπερῶι·
Εὐθύς διεχωρίσθησαν Ἀρμένιοι, Ῥωμαῖοι·
45 τὰ νῶτα οἱ μὲν ἔδωκαν, Ῥωμαῖοι δὲ ἐδραῖοι·
ὑπουλοὶ καὶ ὑποκριταὶ ἐδείχθησαν κυρίως,
Ἄρειανοὶ παγκάκιστοι θεοστογεῖς μυρίως.
Συνέρχονται μετέπειτα ἅπαντες εἰς ἓν μέρος
ὃ τε μακαριώτατος καὶ οἱ λοιποὶ ἐγκαίρως,
50 εὐθύς καὶ συλλογίζονται οἰκοδομῆς τοὺς τρόπους,
σοφόν τε ἀρχιτέκτονα, χρήματα καὶ ἀνθρώπους.
Βλέπει τὸν κάλφαν Κομνηνὸν καὶ ἔρχεται δρομαίως·
πρῶτον φιλεῖ τὴν δεξιάν, εἶτα δὲ ἀναγκαίως
ὅτι λέγων, “ Δεσπότη μου, δυνάμει τῶν εὐχῶν σου
55 τῶν μακαρίων καὶ θερμῶν Θεῶ καὶ προσευχῶν σου
ὑπόσχομαι ἐγὼ πιστῶς ναὸν οἰκοδομῆσαι,
ἀνθρώπους τε καὶ ὕλικὰ πρῶτον οἰκονομῆσαι”.
Νεανικῶς ἠγάλλετο ψυχὴ τοῦ πατριάρχου
ἀποδιδοῦσα ἅπαντα νεύσει τοῦ εἰρηνάρχου.
60 Τότε πηδᾷ ὡς ἔλαφος ὁ κάλφας Κομνηνός μας
(ἀφ’ οὗ αὐτὸν ἠυλόγησε δεσπότης ὁ κοινός μας)
ὡς Ὀδυσσεὺς καὶ δένεται πίστεως εἰς τιμόνι·
περιφραχθεὶς καὶ ταῖς εὐχαῖς ἐντέχνως τελειώνει
ναὸν τὸν πανυπέρλαμπρον φαιδρύνων ἐξαισίως,
65 Χριστοῦ τῆς Ἀναστάσεως, ὡς πρῶτον θαυμασίως.
Γλῶσσα αὐτοῦ πρὸς ἔπαιναν κινεῖται, πλὴν δυσκόλως,
ἐκαλλωπίσθη ἐπειδὴ ὡς ὁ ἀστρῶος πόλος·
ἐκεῖ διὸ συνέρχονται προσκυνηταὶ κατ’ ἔτος
τοῦ Τάφου πρὸς προσκύνησιν Χριστοῦ ἀνυπερθέτως,
70 νικητικὰ ἐγείροντες τρόπαια εὐφημίας
τῷ πρωτοτόκῳ τῶν νεκρῶν· ψάλλουσι ψαλμωδίας,
εὐφραίνονται, ἀγάλλονται, σκιρτῶσι παραδόξως
Δαβιτικαὶ ὡς ἔλαφοι, καυχώμενοι ἐνδόξως·
ἰκετικῶς προσπίπτουσι Τάφῳ τῷ τοῦ ὑψίστου,
75 αὐτὸν καὶ κατασπάζονται, ὡς θάλαμον τοῦ κτίστου·

- περιχαρεῖς καὶ ἱερεῖς στολὰς κεκοσμημένοι
λατρεύουσι τὸν ποιητὴν, ὡς προλελυπημένοι·
ὕμολογοῦσιν ἐν ψαλμοῖς νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν
αὐτὸν καὶ τὴν πανάχραντον θεόνομφον μητέραν.
- 80 Ἔπίπτονται ἐκ τῆς πανσθενοῦς χειρὸς τῆς τοῦ Χριστοῦ μου
χαμαὶ καὶ οἱ Ἀρμένιοι, ἐχθροὶ οἱ τοῦ Θεοῦ μου,
καὶ θραύονται ὡς κάλαμοι, πίπτουσιν ὡσάν φύλλα
καὶ ῥήγνυνται ὡσάν ἄσχοι καὶ καίονται ὡς ξύλα
ἀπὸ πυρὸς ὀργῆς Θεοῦ ἐνδίκως ἀοράτως·
- 85 τὴν πτέρναν γὰρ ἐκίνησαν κατὰ Χριστοῦ ἀκράτως.
Ἦλεως ἔσο, ὦ Θεέ, ἐχθροῖς σου καὶ μὴ στήσης
τὴν ἁμαρτίαν τὴν φρικτὴν τοῖς σταυρωταῖς ἐπίσης·
ἄφες αὐτοῖς ὡς ἀγαθὸς Κύριος κατὰ φύσιν,
φιλανθρωπίαν χάρισαι κατὰ δικαίαν κρίσιν·
- 90 ναὸς γὰρ πάλιν ἔκτισται, αὐτῶν δὲ ἡ καρδία
ἐρράγ' ὡς λίθος εὐθραστός, ὁμοῦ καὶ ἡ κακία.
Νηπιῶν δίκην παίζοντες τὰ θεῖα καθ' ἐκάστην
καὶ τέμενος τεφρώσαντες παρώργισαν τὸν πλάστην·
ἀνθ' ὅτου καὶ ὁ Κύριος αὐτὸν μὲν ἐγερωθῆναι
- 95 εὐδόκησε, φθόνῳ δ' αὐτοὺς τελείως ἐκτακῆναι·
οὔτινος χάριν καὶ ἐγὼ εἰς τοῦτο ἐκινήθην,
ἐπὶ λεπτοῦ δράμα πικρὸν γράψαι προευμήθην.
Χρήσιμος πρὸς κατάληψιν περίληψις ἢ τούτου,
ἐνταῦθα μὲν συνοπτικοῦ, εἶτα δὲ τηλικούτου.
- 100 Ἔψαντες δὲ ἐκ τῶν χειρῶν, φιλόχριστόν μου γένος,
βίβλον πᾶσαν, ἀνάγνωτε τοῦτο ἐπεσκεμμένως,
ἰδιαιτέρως καὶ κοινῶς, νυκτός τε καὶ ἡμέρας·
κατανοήσατε καλῶς τὸ παρ' ἐλπίδα τέρας·
στηλιτευταὶ καὶ φάνητε τοῖς ὅλως μὴ εἰδόσι
- 105 τοῦ φθόνου τῶν αἰρετικῶν, ὅπως μὴ ἀγνοῶσι.
Οὐκ ἐφεισάμην παντελῶς κόπου τε καὶ χρημάτων
εἰς τὴν τοῦ τύπου ἔκδοσιν τοσοῦτων συμπτωμάτων.
Σώματι μόνον γλώσσει τε ἐὰν ἐκτραγωδήσω

- τά τραγικά συμβάματα, πάντως μένω ὀπίσω.
110 Ἴδού σοι τοίνυν τυπικῶς ἐνθουσιῶν ἐκφράζω
αὐτά, καθὰ συνέβησαν· τελείως οὐ διαστάζω.
Χρεωστικῶς ὡς ὀφειλήν, ὡς προθυμίας φόρον,
τῷ γένει ἀνατίθημι αὐτὰ μέγαλον δῶρον.
Οὐχ ὥσπερ οἱ ὀμηρικοὶ στίχοι ἐξιστοροῦσι
115 πόλεμον τῶν Τρωαδιδῶν καὶ πάντες ἀποροῦσι,
ῥήτορος μήτε ἢ παιθῶ, μήτε φιλοσοφία,
ἀλλὰ γυμνή ἀλήθεια, πυρκαϊὰ τελεία
γεγενημένη τολμηρῶς ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων
τῶν παμβεβήλων, μισητῶν θεόθεν, ὡς δολίων.
120 Ἱερεμία πρόφθασον, θρήνησον, ὡς τὸ πάλαι,
ἐπεὶ τὴν Ἱερουσαλήμ ἐκύκλωσαν αἱ ζάλοι.
Κύκλωθεν, κατὰ τοὺς ψάλμούς, ἐκεῖ περιπατοῦσι
Ἀρμένιοι ὡς ἀσεβεῖς, αὐτὴν καὶ ἀπειλοῦσι·
ὡς μονιοὶ δὲ ἄγριοι τρίζουσι τοὺς ὀδόντας,
125 καὶ ὡς ἀκρίδες ἴδοι τις μετὰ θυμοῦ πηδῶντας.
Συνεσταλμένοι ἔκτοτε φαίνονται ἐπομένως
αὐτοὶ καὶ ὡς κατάκριτοι παίγιον εἰς τὸ γένος.
Ἵπῆκουσαν εἰς προσταγὰς ἄκοντες Δεβλετίου,
καὶ οὕτως ἐμακρύνθησαν Τάφου τοῦ Παναγίου·
130 φενακισμοί, τεχνάσματα, θυμοὶ τε καὶ ἐλπίδες,
διαρραγέντα ᾤχοντο, ὡς ἄλλαι φουσκαλίδες.
Αὐτοὶ λοιπὸν ὡς ἄτιμοι ζήτωσαν ἐν αἰσχύνη,
ἡμᾶς δὲ τοὺς χριστιανοὺς ὁ ἀναστάς κρατύνοι
ισότημος ὁ τῷ πατρὶ, ὁ Ἰησοῦς καὶ Λόγος,
135 καὶ πνεῦμα τὸ παράκλητον, ὡς λατρευτὰς εὐλόγους.
Νεῦσον, Θεὲ τρισήλιε καὶ σὺ ὑπεραγία,
δούλων σου παρακλήσεις καὶ χάρισαι ὑγείαν
(ἐπικαλούμεθα θερμῶς) ἡμῶν τοῖς εὐσεβεῖσι,
καιρὸν τε καὶ διόρθωσιν πᾶσι τοῖς ἀσεβεῖσι.
140 Ἴδού τοίνυν, ὦ γένος μου, ἀκούσατε ἐντόνως·
διήγησιν τὴν τραγικὴν ἀνάγνωτε δ' ἀπόνως.

Στίχους μου τούτους τούς βραχείς ὡς ὕδωρ Ἄρταξέρξης,
φίλε μου καὶ συμμαθητά, παρακαλῶ νὰ στέρξης.
Ἔς τὸν Δαθὰν καὶ Ἄβειρὼν καὶ γῆ χαραδρωθεῖσα
145 τὸς Ἄρμενίους παμπληθεῖ δεχθήτω κορεσθεῖσα.
Ἔς ἐν Σοδόμοις ἄλλο πῦρ ὁ Κύριος βρεξάτω,
τὰς παμβεβήλους κεφαλὰς αὐτῶν καταφλεξάτω·
ὡς ἐποντίσθη Φαραώ, οὕτως ἀπολεσθήτω
καὶ Ἄρμενίων ἡ φυλή· εἰς Ἄδου καλεσθήτω.

V.

ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΚΥΠΡΙΟΥ

μοναχοῦ Ἀγιοταφίτου

Ἱστορία τοῦ ἐμπρησμοῦ τοῦ ναοῦ τοῦ Παναγίου καὶ
Ζωοδόχου Τάφου, ἦτοι τῆς Ἀναστάσεως, ἐν ἔτει αὐτῆς
σεπτεμβρίου 3, ἡμέρα δ'.

(Cod. Patriarch. 397 et 466) ¹.

ὦ πολυέλεε Χριστέ, σωτὴρ τοῦ παντός κόσμου,
μακρόδουμο, φιλάνθρωπε, ἔρωσ, ζωὴ καὶ φῶς μου,
παρακαλῶ σε ἄκουσον ἐμοῦ τοῦ τρισαθλίου,
ὁποῦ ἐνθέρμως δέομαι ἐσένα τοῦ Κυρίου.

- 5 Σύ, ὦ φιλάνθρωπε Χριστέ, σὸ Εὐαγγέλιόν σου
τὸ ἅγιον καὶ ἱερὸν ἔκεινο καθολικόν σου
λέγεις μας, πῶς χωρὶς τῆς σῆς [ταχείας] βοηθείας,
δίχως τῆς παναγίας σου εἰκόνας συνεργίας,
δὲν ἠμποροῦμεν παντελῶς πρᾶγμα οὐδὲ κανένα
- 10 ποσῶς διὰ τὰ κάμωμεν ὄντως βεβαιωμένα.
Μὰ γὰρ λοιπὸν ὁ ἀμαθὴς μέλλοντας νὰρχινήσω

¹ Ὁ πρῶτος κώδιξ οὐ δηλοῖ τὸν συγγραφεὶα τούτου τοῦ στιχοῦργήματος· ἐφανερώθη δ' οὗτος ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ 466-ου κώδικος, ἐχούσης ὡδε· «Ἱστορία τοῦ ἐμπρησμοῦ τοῦ ναοῦ τοῦ παναγίου καὶ ζωοδόχου Τάφου, ἦτοι τῆς Ἀναστάσεως, συντεθεῖσα καὶ στιχοῦρηθεῖσα παρὰ Νεοφύτου μοναχοῦ Ἀγιοταφίτου Κυπρίου ἐν Ἱερουσαλήμ αὐτῆς» [Ἱεροσολ. Βιβλιοθ. I, σ. 433]. Ἀνωνύμως ἔχει τοῦτ' αὐτὸ τὸ στιχοῦργημα καὶ τρίτον ἀντίγραφον, ὅπερ ἐγὼ ἔχω, ἐξ οὗ καὶ νῦν ἐκδίδεται τύποις μετὰ τινων ἀναγκαίων ἀλλοιώσεων τοῦ μέτρου χάριν καὶ τῆς ὁμοιοκαταληξίας· κατὰ δὲ τὴν φωνητικὴν οὐδαμῶς ἠλλοίωσα τούτο.

7 προσέθηκα τὸ ταχείας.

- τὸν ἐμπρησμὸν τοῦ σοῦ ναοῦ, φεῦ, θεὲ νὰ ἱστορήσω,
ὅποῦ διὰ τσάμαρτίας μας ἡμῶν τῶν τρισαθλίων
τὸν ἔκαυσαν (ἀλλοίμονον) τὸ γένος Ἀρμενίων.
- 15 Παρακαλῶ καὶ δέομαι ὅποῦ νὰ μὲ φωτίσης,
θάρρος καὶ δύναμιν πολλήν, Χριστέ, νὰ μοὶ χάρισης,
τὸν ἐμπρησμὸν τοῦ σοῦ ναοῦ πρῶτον νὰ ἱστορήσω
καὶ ἔπειτα ἀπὸ καρδιᾶς νὰ κλαύσω νὰ θρηνησω.
Τὰ ἐδικὰ μας τὰ κακὰ, ἡμῶν αἱ ἁμαρτίαι
- 20 καὶ Ἀρμενίων τῶν πικρῶν φθόνος καὶ αἱ κακίαι,
ναὸν τῆς Ἀναστάσεως ἔκαυσαν αὐτὰ τὰ δύο.
Μεγάλῃ ὄντως συμφορᾷ· πῶς οὖν νὰ μὴ δακρύσω;

Ἀρχὴ τῆς ἱστορίας.

- Ἐν ἔτει τῷ χιλιοστῷ χτακοσιοστῷ ὀγδόῳ
ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως, αἰῶν' δεκάτ' ὀγδόῳ,
- 25 συνέβ' αὐτὴ ἡ συμφορᾷ, τριάντα σεπτεμβρίου,
μνήμη ἱερομάρτυρος ἀγίου Γρηγορίου,
ὅστις ἦτον ἐπίσκοπος Μεγάλῃς Ἀρμενίας
τῆς ὀρθοδόξου πρότερον, τῆς τότε μακαρίας,
ἀσεβεστάτης τῶρα δὲ καὶ ὄντως τρισαθλίας,
- 30 καταγεμούσης αἵρεσιν καὶ πάσης βλασφημίας·
ἐκ ταύτης δὲ ἐφύτρωσαν καὶ τὰ κακὰ θηρία,
οἱ μιᾶροι Ἀρμένιοι, ποῦ ἔβαλαν τὴν φωτῖα
καὶ τὸν ναὸν μας ἔκαυσαν μ' αὐτὰ τὰ χερίά τους,
ναὸν τὸν περιβόητον. Ἄχ, τρεῖς ἀνάθεμά τους!
- 35 Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον. Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ σκύλλοι
(ἄχ, πλάνεται ἡ γλῶσσά μου, μοῦ τρέμουσι τὰ χεῖλη)
σταῖς ὀκτῶ ὥραις τῆς νυκτός ἐβάλαν τὴν φωτῖα
(ὦ πρᾶγμα φοβερῶτατον, ὦ τόλμη, ὦ κακία),
αὐτῇ πουρνοῦ ξημέρωμα, ἡμέρα ἡ Τετράδῃ,
- 40 ἐννάτῃ ὥρᾳ τῆς νυκτός· ἦτον πολὺ σκοτάδι·

12 θε] κῶδ. θέλω. — 13 τσάμαρτίας] κῶδ. τὰς ἁμαρτίας. — 23 χτακοσιοστῷ]
κῶδ. ὀκτακοσιοστῷ. — 24 κῶδ. αἰῶνι. — 25 κῶδ. συνέβη. — 30 κῶδ. καταγεμούσης. —
32 κῶδ. φωτῖαν. — 37 σταῖς] κῶδ. εἰς ταῖς || κῶδ. φωτῖαν.

- αὐτὴν τὴν ὥραν καὶ ἡμεῖς ἠδραβάζαμεν τὸν ὄρθρον
καὶ τοὺς κανόνας ἠψάλλαμεν μ' εὐλάβειαν καὶ πόθον
Πατριαρχείου στὸν ναόν, τ' ἁγίου Κωνσταντίνου,
ἔξ οὗ ὁράται κάτωθεν ὁ Τάφος τοῦ Κυρίου.
- 45 Πέμπτην ᾠδὴν ἐψάλλαμεν ἡμεῖς οἱ καϊμένοι,
τοὺς κώδωνας ἠκούσαμεν (φεῦ) οἱ δυστυχισμένοι,
φωναῖς δὲ μέσα στὸν ναόν, ὅπου ὀχλαγωγοῦσαν.
Ἐμεῖς ἠθαρρούσαμεν τὸ πῶς καυγάδες ἔχουν,
καὶ διὰ τοῦτο αἱ φωναῖς καὶ διὰ τοῦτο βγαίνουν.
- 50 Τὰ παραθύρια λοιπὸν τ' Ἁγίου Κωνσταντίνου,
ἔξ οὗ, ὡς εἶπα, βλέπουσι τὸν Τάφον τοῦ Κυρίου,
τὰ παραθύρῳ ἀνοίξαμεν, τί εἶναι νὰ ἰδοῦμεν,
τί μπατιρῖτι εἶναι αὐτό. Βλέπομεν κιάποροῦμεν
ὄχι καυγάδες καὶ δαρμούς, ἀλλὰ φωτιὰ πῶς καίει
- 55 εἰς τὸν πανάγιον ναόν· τίς ἦτον νὰ μὴ κλαίῃ;
Τὰ τέμπλα τῶν Ἀρμένιδων (ὧ τρις ἀνάθεμά τους),
τὰ τέμπλα τους ἐκαίουσαν καὶ ὄλ' ἡ ἐκκλησιά τους.
Φλόγα μεγάλη ἦτονε καὶ τίς ἀποτολήση
νὰ πλησιάση εἰς αὐτήν, νὰ πάγη νὰ τὴν σβύση;
- 60 Ὅμως δὲν τὸ ἠλπίζαμεν πῶς ὄλα θὰ τὰ πιάση
φωτιά ἢ φθοροποιὸς καὶ νὰ τὰ κατακαύση.
Εὐγῆχαν γοῦν οἱ προεστοὶ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν
κέφωναζαν τοὺς ἀδελφούς νὰ σβύσουν τὴν φωτιά·
οὐδεὶς γὰρ ἦτον ἀπ' αὐτοὺς τότε στὴν ἐκκλησία·
- 65 κάτω στὸν φοῦρνον ἦτονε καὶ κάνανε ψωμῖα.
Ἐξέβη ὁ ἐπίτροπος ἀπὸ τὴν ἐκκλησία
κέφωναξεν τοὺς ἀδελφούς, πατέρας καὶ παιδία·
“Τρέξατε δὴ τὸν Θεόν, φωτιὰ γὰρ μέσα καίει”.
- Καὶ ταῦτα λέγων ἄρχισε εὐθὺς διὰ νὰ κλαίῃ.
- 70 Ἐν πρώτοις γοῦν ἐστείλασι τοὺς Τούρκους νὰ φωνάξουν,
τὴν Θεῖαν Πόρταν τοῦ ναοῦ νανοίξουν νὰ προφθάσουν·

64 κῶδ. ἐκκλησίαν.—65 κῶδ. κάνανε.—66 κῶδ. ἐκκλησίαν.—68 κῶδ. φωτιά.—
70 κῶδ. διὰ νὰ.

- ἔπειτα δὲ εἰς τοῦ ναοῦ τὰ δώματ' ἀνεβήκαν
κλιπὸ τὸν φόβον τὸν πολὺν εὐθύς ἐξαλισθήσαν.
Ἐτρόμαξαν ὡς εἶδασι τόσον καπνὸν νὰ βγαίῃη
75 ἀπὸ τὰ παραθύρια καὶ τόσον νὰ πληθαίῃη,
κλιπὸ ταῖς στέρναις [τὸ] νερὸν εὐγάλασι μὲ βίαν
διὰ νὰ χύνουσι συχνὰ ἀπάνω στὴν φωτίαν·
Νερὸν λοιπὸν 'κουβάλησαν στὰ μέρη Ἀρμενίων
κουβάδων καὶ τὸ ἔχυσαν ἕως διακοσίων·
80 μὰ δὲν ὠφέλησεν οὐδὲν ὁ τόσος αὐτῶν κόπος·
εἰς μάτην 'πάγει τὸ νερόν· οὐκ ἦν δὲ ἄλλος τρόπος,
διότι τὰ Ἀρμένικα ἀπ' ἔσωθεν ἑκαῖαν
νερὸν καὶ δὲν τὰ 'πίανε, μόνον σὰν στουπ' ἑκαῖαν.
Ποῖος ἤξεύρ' σὲ πόσ' μεργαῖς ἐβάλαν τὴν φωτίαν
85 οἱ μιανοὶ Ἀρμένιδες, ποκτζῖδες, τὰ σκυλλία!
'Ὡς τόσον κοὶ πορτάριδες 'φθάσαν μὲ τὰ κλειδιά
καὶ παρευθὺς ἀνοίξασι τὴν Πόρταν τὴν Ἀγίαν,
καὶ ἔτσι ὠρμησαν εὐθύς πολλοὶ 'ποῦ τοὺς πατέρας
καὶ ἦτονε ἀληθινὰ θαῦμα καὶ ἕνα τέρας.
90 Ἡ φλόγα [γάρ] συρίζουσα τρόμον ἐπροξενοῦσε
μὲ τὸ νὰ ἐκατάφλεγε τὰ ὄσα 'συναυτοῦσε.
'Ὅλοι λοιπὸν ὀρμήσαντες στὰ μέρη τὰ 'δικὰ μας
εἶδασιν ὅποῦ ἔφθασε τὸ πῦρ πλέον κοντὰ μας,
καὶ ἐπειδὴ ἀδύνατον τὴν φλόγα διὰ νὰ σβύσουν,
95 'στοχάσθησαν νὰ κατεβοῦν ὄντάδες νὰ κρεμίσουν.
'Ἀπὸ δὲ τοὺς χριστιανούς δὲν ἦτον οὐδὲ ἕνας,
διότι δὲν τὸ ἤλπιζεν αὐτὸ οὐδὲ κανένας.
Δύο ἐκεῖ ἐτύχανε τότε διὰ δουλείαν,
κλιπὸν εἶδασι τ-φωτιάν, ἐτρέξασι μὲ βίαν
100 μέσα εἰς τὰ σοκάκια καὶ γοερῶς ἄρηνοῦσαν·

72 κῶδ. δώματα. — 73 κῶδ. καὶ ἀπὸ. — 74 κῶδ. τὸν τόσον. — 76 προσέθηκα τὸ τὸ.—83 κῶδ. στουπὶ.—84 κῶδ. ἤξεύρει σὲ πόσαις.—86 κῶδ. ἔφθασαν.—90 προσέθηκα τὸ γάρ. — 97 κανένας] κῶδ. ἕνας. — 98 κῶδ. ἔτυχαν.— 99 κῶδ. καὶ ὡσάν εἶδ. τὴν φωτίαν.

- “Ξυπνήσατε, χριστιανοί, ξυπνήσατε” ἠφώναζαν.
Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ δυστυχεῖς πάραυτα ἐξυπνοῦσαν
καὶ τρομασμένοι, ἔκθαμβοι, “Τί εἶναι” ἐρωτοῦσαν.
Αὐτοὶ τοὺς ἀπεκρίθησαν· “Γλήγορα, καϊμένοι,
105 γλήγορα ὄλοι τρέξατε· ἔκαψαν οἱ Ἀρμένιοι
ναὸν μας τὸν πανάγιον· τρέξατε, καϊμένοι·
δὲν βλέπετ’ ἀπὸ τὸν κουμπὲ πόσος καπνὸς εὐγαίνει”;
Ταῦτα αὐτοὶ ἀκούσαντες πάραυτα, ἐν τῷ ἄμα,
μὲ θρήνους καὶ ἀλαλαγμοὺς ἔτρεξαν ἐν τῷ ἄμα,
110 καὶ ὄλοι ἐσυναγούνταν εἰς τὴν Ἀγίαν Πόρτα·
σὺν ἑπιδαμμένοι ἔγιναν, σὺν μαραμμένα χόρτα·
ἔτρεξασιν ὄλοι μὲ σπουδὴν, νέοι καὶ γηραλέοι,
ἅπαντες ὁμοθυμαδόν, καὶ Φράγχοι καὶ Ῥωμαῖοι.
Τότε ἡ Ἱερουσαλήμ ἄνω κάτω ἐγένη
115 καὶ ἄλλο δὲν ἤκούετο, εἰ μὴ φωναὶ καὶ θρήνοι.
Οἱ [δὲ] πιστοὶ ὄντας ἐκεῖ [γύρω] συνηθροισμένοι
κῆ Θεία Πόρτα τοῦ ναοῦ [ὄλωσ] ἀνεφγμένη,
ἤθελσαν μέσα νὰ σεβοῦν, ἴσως καὶ δυνηθῶσι
νὰ ρίξουν κάτω τὰ κελλιά, διὰ νὰ μὴν καῶσι.
120 Οἱ Τοῦρκοι δὲν ἀφήσασιν, διὰ νὰ μὴν ἀρπάξουν,
ἢ κατὰ τῶν Ἀρμένιδων θελήσουν τί νὰ πράξουν·
ὀλίγους δὲ ἀφήσασιν μέσα καὶ ἐσεβῆκαν,
οἵτινες τὰ Ἀρμένικα ποῦ ἠκάσιν ἀφήσαν·
πῆγαν στὰ Κατηγούμενα, ἀνέβηκαν μὲ βία,
125 διὰ νὰ χαλάσουν τὰ κελλιά, νὰ σβύσῃ ἡ φωτιά.
Ἐπάσχισαν κατὰ πολλὰ ὁμοῦ μὲ τοὺς παλτάδες·
ἐτζάκισαν, ἐρέμνισαν καὶ μερικὸς ὄντάδες·
ἀλλὰ ἡ φλόγα ἔφθασε μὲ γληγοράδα τόση,
ὅπου τοὺς ἔκαμεν εὐθὺς ἴπισω νὰ τραβιχθῶσι·
130 κάτω δὲ τοὺς ἐφώναξαν γλήγορα νὰ κατέβουν,

107 κῶδ. βλέπετε.—108 κῶδ. ἀκούσαν.—110 κῶδ. πόρταν.—112 κῶδ. ἐτρέξασιν.—
116 προσέθηκα τὸ δὲ καὶ τὸ γύρω.—117 προσέθηκα τὸ ὄλωσ.—118 κῶδ. ἠθέλησαν || κῶδ.
δυνηθοῦσι.—119 κῶδ. καοῦσι.—120 κῶδ. ἀρπάζουν.—124 κῶδ. βίαν.—128 κῶδ. τόσην.

- ὅτι τὰ κάτωθεν κελλιὰ ἀρχίνησαν καὶ καίουν.
 Τρέχουν λοιπὸν νὰ κατεβοῦν, καὶ βλέποντες πῶς καίουν
 ταῖς σκάλας ὄλαις ἄφηκαν κτάρχίνησαν νὰ κλαίουν·
 ἴπισω λοιπὸν γυρίσαντες, διὰ νὰ εὑρουν τόπον
 135 νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν φωτιὰν μὲ περισσὸν τοὺς κόπον,
 τὸ παραθύρι ἔζάκισαν, τὰ σίδηρα ἐκόψαν,
 στὰ Κόπτικα ἐπήδησαν καὶ ὄλοι ἐγλυτώσαν·
 κέκεῖνοι δὲ ποῦ ἔβρισκοντα μέσα εἰς τὸν ναόν μας,
 στὸ πάντερπνον καὶ πάντιμον ἔκεινο Καθολικόν μας,
 140 τὰ τέμπλη ἐσκεπάσασι μὲ κιλίμια βρεμμένα
 καὶ πάλιν νερὸν ἐχύνασι σαυτὰ ὄλον ἕνα·
 μὰ ἐπειδὴ ἀπ' τὸν καπνὸν δὲν ἦτον νὰ σταθῶσι,
 διότι ἄλιγον ἔλειψεν ἔξαφνα νὰ πνιγῶσι,
 μάλιστα δὲ καὶ ἡ φωτιὰ ἄρχισε νὰ σιμώνη,
 145 καὶ τοῦτο (φεῦ) τοὺς δυστυχεῖς διὰ νὰ τοὺς πλακώσῃ·
 ὁ γὰρ ἅγιος Γολγοθᾶς (ὦ τῶν Θεοῦ κριμάτων,
 ὦ παραχώρησις Θεοῦ, ὦ τῶν ἐμῶν πταισμάτων),
 καθὼς δὰ (οἱμοί) ἄρχισε τότε διὰ νὰ καίῃ
 (ὦ Κύριε, ἐλέησον), τίς ἦτον νὰ μὴ κλαίῃ;
 150 Μετ' οὐ πολὺ ἀνάψασι καὶ τὰ ἐκεῖ κελλιὰ
 καὶ μετ' αὐτὰ τὰ τέμπλεα (ὦ συμφορὰ ἀθλία).
 Ἄπὸ τὰ τέμπλεα λοιπὸν αὐτοὶ ἐκατεβῆσαν
 καὶ μέσα εἰς τὸ Ἱερὸν πάραυτα ἐσεβῆσαν·
 ὄθεν ἐπάσχισαν πολλὰ σκεύη διὰ νάρπάξουν
 155 καὶ μερικὰ ἀπὸ τὸ πῦρ αὐτὰ νὰ τὰ φυλάξουν·
 ἀλλ' ὡς καθὼς ἄρχισαν κέπίπταν τὰ κανδήλια,
 πολυελατοὶ καὶ χοροὶ (ὦ συμφορὰ ἀθλία),
 ἐκόπτοντο καὶ ἔπιπτον ἑκείναις αἱ ἀλυσίδες.
 Ἄς ἔχουν τὸ ἀνάθεμα οἱ μιανοὶ ποχτζῆδες!
 160 Αὐτὰ γοῦν ἦδ' ἀφίσαντες τρέχουσι καὶ εὐγαίνουσι
 ἐκ τοῦ Ἀγίου Βήματος, ἐδῶ κέκεῖ πηγαίνουσι,

- διὰ νὰ λάβουν ἄνεσιν, ὀλίγον νάνασάνουν·
ἐκ γὰρ τῆς φλόγας τοῦ πυρὸς ἴκόντευσαν νάποθάνουν.
Καὶ ἄλλοι μὲν ὠρμήσασιν, στὰ Φράγκικα ἴσεβῆκαν,
165 καὶ εἰς τὰ Κατηχούμενα μὲ σκάλαις ἀνεβῆκαν·
οἱ δὲ λοιποὶ ἐτρέξασιν εὐθύς καὶ ἴκατεβῆκαν
εἰς τοῦ Σταυροῦ τὴν Εὐρεσιν κέκεῖ ἐφυλαχθῆκαν,
κέκεῖ τὸν θάνατον [αὐτοὶ] ἴπροσμέναν οἱ καϊμένοι,
καὶ διὰ τοῦτο ὄλοι ἦσαν ὡσάν ἀποθαμμένοι·
170 τὸ πῦρ γὰρ ἐπλησίασεν καὶ ἔμελλε νὰ πῶσῃ
καὶ τὸν ναὸν τὸν θαυμαστὸν καὶ νὰ τὸν κατακαύσῃ·
πλέον ποσῶς δὲν ἴπράχθηκεν [ποτέ] μὲ τέτοιον τρόπον,
ποῦ μέλλω νὰ διηγηθῶ μὲ θλίψιν καὶ μὲ πόνον,
πῶς ἀνασποῦν καὶ ἔπεσαν ἢ μαρμαρένι κολόνες
175 καὶ πῶς ἔπεσε τοῦ Ἱεροῦ ἢ ἀχιβάδα ὄλη.
ἸΔφ' οὗ τὰ τέμπλη ἀνάψαν (ὦ συμφορὰ ἀθλία)
καὶ ἢ ἁγία τράπεζα ἐκεῖνη ἢ ἁγία,
ἢ θαυμαστή, ἢ πάγκαλος, (βαβαί) ἢ θειοτάτη
καὶ ἢ ἀξιοσεβάσμιος, μεγαλοπρεπεστάτη,
180 ἀνάψαν τὰ ἀρμάρια, ὄντας ἐκεῖ πλησίον,
εἰς τὰ ὅποια βρίσκονται λείψανα τῶν ἁγίων
καὶ ἄλλα σκεύη ἱερά, ὄλα μαλαγματένια,
πολύτιμα καὶ θαυμαστά καὶ ὄλα ἀσιμένια,
τὸ ἁγιον δὲ σύνθρονον, ἐν ᾧ ὁ Θεῖος ἄρτος,
185 ὄποῦ εὐρίσκουνταν ἐκεῖ τόσον καιρὸν ἀφθάρτως.
Πρῶτα ἐκεῖνα ἀνάψαν καὶ ἔπειτα τὰ ἄλλα,
τὰ δυὸ σκευοφυλάκια ἐκεῖνα τὰ μεγάλα.
Αὐτὰ γοῦν ἴσάν ἀνάψασιν καὶ ἄρχισαν νὰ καίουν
(ὦχ, ἀδελφοί, τὰ μάτια μου πῶς τώρα νὰ μὴν κλαίουν;),
190 καὶ ἢ κολόναις ἴσάσαν (φεῦ) καὶ ἔπεσαν ἀντάμα
καὶ σὺν αὐταῖς τὸ Ἱερὸν πάραυτα, ἐν τῷ ἄμα·

164 προσέθηκα τὸ καὶ || κῶδ. ἴσεβῆκαν. — 165 εἰς τὰ] κῶδ. ἀπ' ἐκεῖ στὰ. —
168 προσέθηκα τὸ αὐτοὶ. — 172 προσέθηκα τὸ ποτέ || κῶδ. τοιοῦτον. — 174 κῶδ.
μαρμαρένιας. — 190 κῶδ. ἴσασαν.

- ἡ δ' ἀχιβάδα τοῦ Ἱεροῦ, διὰ τὴν κακὴν μου τύχην,
ἀφ' οὗ δὲν ἔκρημνίσθη, παρευθὺς ἔφραξεν καὶ τὴν πύλην·
οὐχ εὔρεν τόπον ἢ φωτιά, τόπον διὰ νὰ ἰσέβη·
- 195 ὡσάν ὁποῦ ἔεδύμανε, στὸν οὐρανὸν ἀνέβη.
Ἐμείνασι λοιπὸν αὐτοὶ μέσα ἐκεῖ κλεισμένοι
κιάπο τὸν φόβον τὸν πολὺν ἦσαν ὡς ἑπιθαμμένοι·
ἐφυλαχθῆκαν ὅλοι τους καὶ ἐσυγχωρηθῆκαν,
κῆμεῖς αὐτοὺς ἰνομίζαμεν τὸ πῶς κατεκαῖχαν·
- 200 μὰ νὰ εὐθὺς καὶ ἔφθασεν ἕνας ἀπὸ ἐκείνους,
ὅστις ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ ἦτον ὡσάν μεθ' ὕπνου.
Τοῦτον λοιπὸν ῥωτήσαντες "Τί ἔγιναν οἱ ἄλλοι";
κέκεινος ἀπεκρίθηκε μὲ λύπην τοῦ μεγάλη·
λέγει " Ἐάν ἀναψεν εὐθὺς (φεῦ) τὸ Καθολικὸν μας,
- 205 ἀπὸ τὸν φόβον ἑφύγαμεν, κάμνοντες τὸν σταυρὸν μας,
κοὶ μὲν μισοὶ ἀπὸ ἡμᾶς κάτω ἐκατεβῆκαν,
εἰς τοῦ Σταυροῦ τὴν Εὐρεσιν κάτω ἐφυλαχθῆκαν,
καὶ σκευοφύλαξ καὶ ἐγὼ καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἄλλοι
στά Φράγκικα ἐτρέξαμεν μὲ ἔκστασιν μεγάλη
- 210 καὶ ἀπ' ἐκεῖ στά δώματα ἀνέβημεν μὲ σκάλαις,
καὶ θαῦμα πῶς δὲν ἑπέσαμεν ἀπὸ ταῖς τόσαις ζάλαις".
Αὐτὰ ἡμεῖς ἀκούσαντες, χωρὶς ἀργοπορία
(λέγω εὐθὺς) ἐτρέξαμεν μὲ σκάλαις, μὲ σχοινία·
τῆς τρούλλας τὸ παράθυρον ἀνοίξαμεν μὲ βία·
- 215 τὰ σίδηρα εὐγάλαμεν ῥίψαντες τὰ σχοινία·
αὐτοὺς εὐγάλαμεν λοιπὸν ὡσάν ἀπὸ τὸν Ἄδην,
καὶ οὕτως ἐγλυτώσασι μὲ τοῦ Θεοῦ τὴν χάριν.
Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον καὶ πάλιν ἄς ἐλθοῦμεν,
τοῦ Θείου Τάφου ὁ κουμπὲς πῶς ἑκάη νὰ εἰποῦμεν·
- 220 ἀπὸ τὴν μίαν δὲ μεργῆν (φεῦ) καὶ ἔως τὴν ἄλλη
ἀναψεν ὅλος ὁ ναός· ὦ συμφορά, ὦ ζάλη!

192 κῶδ. γοῦν τοῦ. — 194 δὲν] κῶδ. ὡς δὲν. — 197 κῶδ. ἀποθαμμένοι. —
203 κῶδ. μεγάλην. — 204 κῶδ. ὡς ἄν. — 205 κῶδ. φύγαμεν. — 206 κῶδ. καὶ οἱ. —
209 κῶδ. μεγάλην. — 212 κῶδ. ἀργοπορίαν. — 214 κῶδ. βίαν. — 220 κῶδ. ἄλλην.

- Ἐγένετο ὄλος ὁ ναὸς (φεῦ) τὴν ὥραν ἐκείνη
Βαβυλωνία κάμινος, ἢ φοῦρνος, ἢ καμίνι.
Ἦ θέαμα ἐλεεινὸν τότε ὁποῦ ὠρᾶτο·
- 225 ἐτοῦτο δὲ τ-Γερουσαλήμ ἔκαμεν ἄνω κάτω·
τοῦ Θείου Τάφου δ' ὁ κουμπές, ὁ πρῶτος, ὁ μέγας
(πρῶτον λέγω δὲ αὐτόν, γιὰτ' εἶναι κῆνας ἄλλος
μικρὸς πολὺ στὸ μέγεθος, μολυβοσκεπασμένος·
μὲ κάλλος ὅμως περισσὸν ἦτον ἐσκεπασμένος·
- 230 τὸ Ἅγιον Κουβούκλιον εἶναι ἐγὼ ποῦ λέγω,
ὅπ' ὅταν τὸ ἐνθυμηθῶ, ἀναστενάζω, κλαίω),
ὁ μεγαλώτατος κουμπές Τάφου τοῦ Παναγίου
διὰ τὰς ἁμαρτίας (οἴμοι) ἐμοῦ τοῦ τρισαθλιού
πάραιτα ἀναψεν κιαύτὸς ἄν ἴσκα, ἄν θιάφι,
- 235 κιάσάν τὸ λάδι: στήν φωτιᾶν ἔτζει τὸ εἶχε πάθη,
καὶ ὄλος ἀναψεν εὐθύς καὶ ἄρχισε νὰ καίη.
Ἦλοι ἠλιγοθυμήσαμεν, καὶ τίς δὲν τὸ πιστεύει;
Τόσον ἦψηλά ἀνέβηκε τὸ πῦρ ἰκείνην τὴν ὥρα,
ὁποῦ ἐτρόμαξεν πολλὰ Γερουσαλήμ ἢ χώρα.
- 240 Ἦ νύκτα ἕμερα γίνηκεν ἀπὸ τὴν τόσην λάμψι
κιάπὸ ὀλίγον ἔλειψεν τὰ γύροθεν νὰ καύσῃ
καὶ βέβαια ἂν ὁ βοργιάς δὲν ἤθελε κινήσει
καὶ κατὰ τὸ Καμπαναριὸ τὴν φλόγα νὰ γυρίσῃ,
ἐξάπαντος ἐκαίετο καὶ τὸ Πατριαρχεῖο·
- 245 ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐφύλαξεν. Δόξα λοιπὸν Κυρίῳ.

Περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, πῶς δὲν ἐκάη.

Τοιοῦτοτρόπως [τὸ] λοιπὸν τοῦ κουμπέ καιομένου,
διὰ τὰς ἁμαρτίας μου (οἴμοι) πυρπολούμενου,
ἢ μὲν φωτιᾶ ἀνέβαινε πολλὰ ἦψηλά μὲ βρόντον,
ἔπειτα ἐκαμάρωσεν μὲ φόβον τῶν ὀρώντων·

222 κῶδ. ἐκείνην. — 225 κῶδ. τὴν ἱερουσαλήμ. — 226 κῶδ. τοῦ δὲ. — 227 κῶδ.
δὲ λέγω διὰ αὐτόν. — 231 κῶδ. ὁποῦ. — 235 κῶδ. καὶ ὡσάν. — 238 κῶδ. ὦραν. —
240 κῶδ. λάμψιν. — 241 κῶδ. καὶ ἀπὸ. — 244 κῶδ. πατριαρχεῖον. — 246 προσέθηκα
τὸ τὸ.

250 τὰ κάρβουνα δὲν ἔπιπτον μέσα εἰς τὴν πλατεῖαν
Ἁγίας Πόρτας, τὴν αὐλὴν ἐκείνην τὴν ἁγίαν,
ἀμῆ καὶ στὸν ναὸν τ' ἁγίου Ἰακώβου,
ὅπου ἔφυλάτταν οἱ πιστοὶ μετὰ πολλοῦ τοῦ φόβου,
ἀκαταπαύστως χύνοντας νερὸν μὲ τοὺς κουβάδες·
255 οὐ μόνον δὲ οἱ λαϊκοί, ἀλλὰ καὶ οἱ παπάδες.
Ὅθεν ἐτοῦτος ὁ ναὸς δὲν ἔπαθεν καμμία
βλάβην τινὰ ἐκ τοῦ πυρός. Δόξα Τριάδι θείᾳ.

Περὶ τοῦ πῶς ἐκἀή ὁ κουμπὲς τοῦ Κουβουκλίου.

Καιόμενος γοῦν ὁ κουμπὲς μὲ τόσῃν εὐκολίᾳ,
ὡσάν ποτάμι ἔτρεχεν (ᾧ συμφορὰ ἀθλία),
260 ὡσάν ποτάμι ἔτρεχεν ἐκεῖνο τὸ μολύβι,
ὅπου καθέναν ἔχαμνεν ἐκστατικὸς νὰ μείνῃ.
Εἰς μιστὴν ὥραν [τὸ] λοιπὸν, ἴσως καὶ παραπάνω,
καὶ ἔπειτα ἐκρέμνισεν (οἴμοι) ὄλος ἐπάνω
στὸ Ἅγιον Κουβούκλιον, καὶ οὕτως ἐνεπρήσθη
265 κἐκεῖνο (φεῦ) τὸ θαυμαστὸν καὶ ἔτζι ἐνεπρήσθη.

Πῶς ἡ μεγάλας κολόναις, ὅπου ἐβάσταζαν τὸν μέγαν τοῦρλον
τοῦ Ἁγίου Τάφου, διερράγησαν εἰς κομμάτια.

Ἄφ' οὗ ὁ κουμπὲς ἔπεσεν (οἴμοι) μισοκαϊμένος,
ἄρχισεν διὰ νὰ καίεται καὶ τῶν Κοπτῶν τὸ μέρος·
καὶ ὄχι μόνον τῶν Κοπτῶν, ἀμῆ καὶ ὄλα τᾶλλα,
ὅπου τριγύρου ἔβρισκουνταν, κελλία τὰ μεγάλα·
270 ὄλα εὐθύς ἀνάψασι σάν ἑκείνην τὴν Χαλδαίω(ν)
τὴν κάμινον τὴν φοβερὰν· τὸ λέγω δὲ καὶ κλαίω.
Αὐτὰ λοιπὸν καιόμενα μεγάλα τὰ κελλία
(φεῦ τῶν πταισμάτων τῶν ἐμῶν! ᾧ συμφορὰ ἀθλία),
ἢ φοβεραῖς κολόνες (φεῦ) ἐκεῖνες ἢ μεγάλες
275 καὶ θαυμασταῖς στὸ μέγεθος, στὰ κάλλη καὶ ταῖς χάραις,
ἐρράγησαν κἐσχάσασι καὶ μεταξὺ ἔγνηκαν,
καὶ ὄλες ἔπέσασι εὐθύς καὶ κατεχρεμισθῆκαν·

256 κῶδ. καμμίαν. — 258 κῶδ. εὐκολίαν. — 262 προσέθηκα τὸ τὸ. — 272 κῶδ.
τὰ μεγάλα.

- κατὰ ἀλήθειαν αὐταῖς ἢ θαυμασταῖς κολόναϊς
δλων τῶν ἄλλων, τῶν λοιπῶν, ἦτονε καὶ κορῶνες.
280 Μέλλει θαυμάσει τὸ λοιπὸν ἐκεῖνος ποῦ ταῖς ξεύρει.
Αὐταῖς γοῦν ἐκαθήκασιν, κομμάτια ἴγινῆκαν,
κέπέσασιν εὐθύς εὐθύς καὶ κατεκρεμνίσθησαν.
Τὸ μισὸ κτίριον εὐθύς ἔπεσεν, ἐκρεμνίσθη,
κάτωθεν δὲ τὸ ἔδαφος ἀπ' τὴν βοήν ἐσειόθη·
285 τὸ μισὸν κτίριον [εὐθύς], ἴσως καὶ παραπάνω,
κάτωθεν ἔπεσεν εὐθύς ἀπ' ἄνωθεν ὡς κάτω·
ὁ Τάφος δὲ ὁ Ἅγιος, ὁ κεχαριτωμένος,
ἀπὸ ταῖς πέτραις καὶ τὸ πῦρ ἦτο περκυκλωμένος.

Πῶς δὲν ἐκάη ὁ Ἅγιος Τάφος.

- Δὲν ἔπαθεν οὐδέν, [οὐδέν, οὐδὲ] καμμίαν βλάβη
290 (ὦ θαῦμα, ὦ θαυμάσιον, ὦ ἐκπληξίς μεγάλη)·
οὐ μόνον δὲ αὐτός ὁ Τάφος τοῦ Κυρίου,
ἀλλὰ κέκεῖν' ἢ θαυμαστὴ πόρτα τοῦ Κουβουκλίου
δὲν βλάβπηκεν ἐκ τοῦ πυρός ποσῶς τῇ ἀληθείᾳ,
ἀλλ' ἀφλεκτος [μᾶς] ἔμεινε τῇ θεῖᾳ βοηθείᾳ.

Μετὰ τον ἐμπρησμόν τοῦ ναοῦ καὶ εἰς πόσῃ ὦραν ἐκάη
ὁ θεῖος ναὸς αὐτός.

- 295 Τοιουτοτρόπως τὸ λοιπὸν ὁ θαυμαστὸς ναὸς μας
καὶ μάλιστα τὸ πάντερπνον ἄεινον Καθολικόν μας
ἄναψε καὶ ἐκάηκε (φεῦ) καὶ κατεκρεμνίσθη
εἰς τρεῖς ὥρας ἀνάμεσα, καὶ οὕτως ἠφανίσθη.
Στὰς ὀκτῶ ὥρας βάλασι τὸ πῦρ οἱ Ἀρμεναῖοι,
300 ποκτζῆδες οἱ παμμίαιοι, οἱ νέοι Ἰουδαῖοι,
καὶ εἰς τὰς δέκα ἀπὸ μιᾶς (ὦ συμφορὰ μεγάλη)
ἄναψεν ὁ κουμπές (ὦ σκοτασμός, ὦ ζάλη)·
μέσα δὲ εἰς τὰς δώδεκα ἑτελείωσε διόλου·

280 μετὰ τὸ ξεύρει στίχος ἐξεργήθη. — 285 προσέθηκα τὸ εὐθύς ὄρα τὸν 288-ον
στίχον. — 286 κῶδ. ἀπὸ ἄν. ἔως. — 288 κῶδ. ἀπὸ τὸ πῦρ καὶ πέτραις ἢ περικυκλ. —
289 προσέθηκα τὸ οὐδέν, οὐδὲ || κῶδ. βλάβην. — 292 κῶδ. ἀλλὰ καὶ κεινὴ ἢ πόρτα
τοῦ κουβουκλίου ἢ θαυμαστὴ. — 294 προσέθηκα τὸ μᾶς. — 299 κῶδ. εἰς τὰς.

- ανάθεμα νὰ ἔχουσι τὰ τέκνα τοῦ Διαβόλου.
 305 Τὸν θρηῆνον ὄμως καὶ κλαυθμὸν τότε ὅπου ἐγίνη
 τὴν ὥραν τοῦ πυρπολισμοῦ καὶ τὴν ἡμέραν 'κείνη
 καὶ τίς νὰ τὸ διηγηθῆ; τίς νὰ τὸ περιγράψῃ;
 καὶ ποῖος ἐβαστούσενε (ἀχ) τότες νὰ μὴ κλαύσῃ;
 Οἱ εὐσεβεῖς χριστιανοὶ τόσον 'θρηολογοῦσαν,
 310 ὅπου χλαυτοὺς τοὺς ἀσεβεῖς εἰς δάκρυα 'κινουῦσαν.

Κρίσις κατὰ τῶν Ἀρμένιδων, γενομένη ἐμπροσθεν
 τῆς Ἀγίας Πόρτας.

- 'Ἐτζι λοιπὸν ἐπέρασεν ἡ μαύρη νύκτα 'κείνη.
 'Ἀφ' οὗ καὶ ἐξημέρωσεν, ἡμέρα καὶ ἐγίνη,
 ὄλοι οἱ πρῶτοι τῶν Τουρκῶν, τουτέστιν οἱ ἀγάδες,
 μουσελλίμης, μουλλᾶς, μουφτῆς καὶ ὄλ' οἱ οὐλαμάδες,
 315 ἡλίου τηλαυγούντος ὄλ' ἐκεῖ ἐσυναχθῆκαν,
 στὴν Ἀγίαν Πόρταν ἐμπροσθεν ὄλοι ἐκαθεσθῆκαν·
 ὁ μουφτῆς ὄμως πρότερον, τοῦ κουμπέ καιομένου
 καὶ πίπτοντας ἐλεεινῶς, καὶ ταῦτα ἰκρεμισμένου.
 'Ἀπ' τὸν κλαυθμὸν καὶ ταῖς φωναῖς οὗτος ὁ μουσελλίμης
 320 κῆρὸν γιανιτζάραγας εὐθὺς ἠγέρθησαν τῆς κλίνης,
 καὶ βλέποντας τέτοιον κακὸν πλάνου τὰ γένειά τους,
 καὶ ἔτζι μόνον ὡς [ἦσαν καὶ] μὲ τὰ νυκτικά τους
 ἔτρεξαν καὶ ἐπρόφθασαν μὲ περισσὴν τους βίαν
 εἰς τὸν καιόμενον ναόν, στὴν Πόρταν τὴν Ἀγίαν·
 325 καὶ ὕστερις δὲ βλέποντας ποσῶς ποσῶς καμμία
 ὠφέλεια δὲν γίνεται νὰ σβύσῃ ἡ φωτιά,
 μάλιστα στὸ χειρότερον ὅπου εἶχεν κορώσει
 καὶ τὸν ναὸν ἐκρέμισεν, εἶχεν τὸν τελειώσει,
 ἔφυγαν καὶ ἐπήγασιν εἰς τὰ κονάκιά τους,
 330 καὶ ἀφ' οὗ ἐξεδύθησαν ἐκεῖ τὰ νυκτικά τους,
 πάλιν ὀπίσω 'γύρισαν καὶ ὄλοι 'συναχθῆκαν
 ἐκεῖ ἐμπροσθεν τοῦ ναοῦ τότε καὶ 'καθεσθῆκαν·

306 κῶδ. κείνην. — 314 κῶδ. ὄλοι οὐλ. — 315 κῶδ. ὄλοι. — 316 κῶδ. εἰς τὴν
 ἀγίαν. — 322 κῶδ. ἄς καθ' ἄς μόνον || προσέθηκα τὸ ἦσαν καὶ.

- ἦσαν δὲ πλῆθος περισσὸν ἐκεῖ συνηθρισμένοι,
Φράγκοι, Τούρκοι, Ἀρμένιοι κῆμεῖς οἱ καϊμένοι.
- 335 Τῶν γοῦν ἀγάδων [καὶ] αὐτῶν ἐκεῖσε καθημένων
καὶ τῶν Τουρκῶν καὶ τῶν Φραγκῶν ἐκεῖ παρισταμένων,
οἱ προεστοί [μας] ἔπειτα ἐλθόντες ἐφιλήσαν
τῶν ἀγαδῶν τὰ χέρια καὶ ἔτζι ἐλαλοῦσαν·
“ Ἀγάδες, κρίσιν ἔχομεν, κρίσιν διὰ νὰ γίνη
340 νὰ ἴδοῦμεν πῶς ἐκάσασι ναόν μας οἱ Ἀρμένιοι·
προστάξατε ὀγλήγορα ἴδῶ νὰ παράσταθῶσι,
διὰτὶ ἐβάλαν τὴν φωτιὰν νὰ ἀπολογηθῶσι”.
- Εὐθύς λοιπὸν τοὺς ἔκαλεσαν ἐκεῖ δὲ ἐν τῷ ἅμα·
διὰ νὰ κριθοῦν μὲ τοὺς Ῥωμιοὺς ἐδῶ παρῶν ἀντάμα.
- 345 Ἦλθασι γοῦν οἱ πρῶτοί τους, ὃ τε ὁ πατριάρχης
μετὰ τοῦ ἐπιτρόπου του, ὁ καὶ Δαιμονιάρχης,
καὶ ἔπειτα οἱ ἄλλοι δύο, οἱ δεύτεροι Διαβόλοι,
δραγουμᾶνος, γραμματικὸς, καὶ ἄλλοι πολλοί, ὅλοι·
σκούφαντες δὲ οἱ μιανοὶ τάχα διὰ νὰ φιλήσουν
350 ἀγάδων δὲ τὰ χέρια καὶ διὰ νὰ χαιρετίσουν,
χαρτία μὲ πολλὰ φλωριὰ τοὺς ἴβασι στὰ χέρια,
κῆτζι τοὺς ἴκασιν εὐθύς ὡσάν τὰ περιστέρια.
Ἡμεῖς δὲ ταῦτα βλέποντες, ὄντες ἐκεῖ πλησίον,
“ Δουλεγαῖς θὰ κάμη” εἶπαμεν “ ἐτοῦτο τὸ χρυσίον”·
- 355 τοῦ Τούρκου γὰρ τὴν σήμερον ὅστις φλωρία δώσει,
ὡς εἶναι κλέπτῃς καὶ φονιάς, βρίσκει δικαιοσύνην·
τὸ λέγει ὁ Γρηγόριος ἰκεῖνος ὁ Θεολόγος,
πῶς ὅταν ὀμιλῇ χρυσός, ἄπρακτος κάθε λόγος·
Ὡς τόσον πάλιν τίποτες δὲν ἴκαμαν γι’ Ἀρμεναῖοι·
360 τὰ ἄσπρα των καὶ τὰ φλωριὰ μάταια εἶχαν πάει.
Ἦτον τοῦ δραγουμάνου των τὸ ὄνομ’ Ἀβετίκης·
τοῦτον λοιπὸν ἐρώτησε τότε ὁ μουσελλίμης,

335 προσέθηκα τὸ καὶ. — 337 προσέθηκα τὸ μας. — 338 κῶδ. ἀγάδων || κῶδ. λαλοῦσαν. — 340 κῶδ. τὸν ναόν. — 344 κῶδ. Ῥωμαίους. — 352 κῶδ. καὶ ἔτζι.— 357 Gregor. Naz. τ. II, σ. 155, στ. 71. — 359 κῶδ. ἔκαμαν οἱ.

- λέγοντας "Τί ἐκάματε, μπρέ, μὲ τὰ χερίά σας
καὶ τὴν φωτιάν ἐβάλατε εἰς τὸ προσκύνημά σας";
365 Αὐτοὶ δὲ ὁμοθυμαδὸν οἱ κάκιστοι Διαβόλοι
ἔτζι ἀπεκριθῆκασι μὲ ἓνα στόμα ὄλοι·
" Ἡμεῖς, ἀγάδες", εἶπασι, "στὸν ναὸν τὴν φωτία
μαξοὺς δὲν τὴν ἐβάλαμεν ποσῶς τῇ ἀληθείᾳ·
μόνον χαττᾶς πῶς ἔγινεν, ἐτοῦτο μαρτυροῦμεν·
370 μαξοὺς φωτιᾶ δὲν ἴβαλαμεν· ἔτζι ὁμολογοῦμεν".
Οἱ προεστοὶ μας εἰς αὐτοὺς εἶπαν τὴν ὥραν ἰκείνη·
" Μαξοὺς δὲν τὴν ἐβάλατε; μόνον χαττᾶς ἐγίνη; ·
διὰτὶ δὲν ἐπασχίσατε ἡ φωτία νὰ σβόση,
ἀμὴ βρακὶ ἐχύνετε χειρότερα ναὺξήση;
375 Μαξοὺς φωτιᾶ δὲν ἴβαλετε· μόνον χαττᾶς ἐγίνη·
λοιπὸν πῶς δὲν ἴφωναξέτε εὐθὺς τὴν ὥραν ἰκείνη,
ἀμὴ ἐσιργηνούσατε χωρὶς καμμίαν ἔννοια;
τάχατες πῶς ἐκλαίετε; τραβούσατε τὰ γένεα;
μάλιστα τοῦτο ποῦ καθεὶς τὸ εἶδεν καὶ τὸ ξεύρει,
380 φωτία τί ἐγύρευε κῆτον σὲ τρία μέρη";
Αὐτὰ καὶ ἄλλα εἶπασιν οἱ προεστοὶ μας ὄλοι,
οἱ δὲ Ἰρμενιοὶ αὐτοὶ, οἱ κάκιστοι Διαβόλοι,
ἄλλα δὲν εἶχαν νὰ εἰποῦν τότε τὴν ὥραν ἰκείνη,
ἀμὴ χαττᾶς πῶς ἔγινε. "Χαττᾶς, χαττᾶς ἐγίνη".

Πῶς οἱ προεστοὶ μας ἐζήτησαν ἰλάμι ἀπὸ τῶν ἀγάδων
καὶ ἀπὸ τὸν μουλλᾶν διὰ τὴν Πόλιν.

- 385 Ὡς τόσον οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ προεστοὶ μας ὄλοι,
ἰλάμι ἐζήτησασι νὰ στείλωσι στὴν Πόλι.
Οἱ Τοῦρκοι ἴπροφασίζοντο· λέγουν "Δὲν κάνει χρεια
ἰλάμι διὰ νὰ γραφθῆ". Τί κάνουν τὰ φλωρία!
Ἰσαν εἶδαν ὁμως πῶς αὐτὸ δὲν γίνεται ἀλλέως,
390 θέλων καὶ μὴ θέλοντας ἐγράψασι ταχέως,
κῆτζι οἱ Ἰρμενιοὶ τᾶσπρα τους ἴχάσασι μόνον

367 κῶδ. φωτίαν. — 377 κῶδ. ἔννοιαν. — 380 κῶδ. καὶ ἴκτον. — 383 κῶδ.
κείνην. — 386 κῶδ. πόλιν. — 387 κῶδ. λέγοντες. — 391 κῶδ. καὶ ἔτζι.

- κέκέρδισαν τὴν φλόγα τους καὶ τὸν κακὸν τους χρόνον·
πέρνοντες δὲ οἱ προεστοὶ ἐκεῖνο τὸ ἱλάμι
ἀπάνω στὸ Πατριαρχεῖον σύνοδον εἶχαν κάμει·
395 εἰς τὴν ὁποῖαν σύνοδον ἠσυμβουλευθῆσαν ὅλοι
ἄλλοι ἀπὸ τούτων ἀδελφούς νὰ στείλωμεν στὴν Πόλι,
ὅπως καὶ διὰ στόματος καὶ διὰ τῶν γραμμάτων
νὰ δώσουσι τὴν εἶδῃσιν καὶ τὸ πικρὸν μαντάτον
εἰς τὸν μακαριώτατον καὶ τοὺς λοιποὺς τοὺς ἄλλους,
400 στοὺς εὐσεβεῖς χριστιανούς, μικροὺς τε καὶ μεγάλους,
καὶ ἄμποτες ἢ τοῦ Θεοῦ χάρις ἢ παναγία
καὶ τῶν πιστῶν ὁ ἔνθεος ζῆλος καὶ προθυμία
νὰ ἤθελαν συνδράμωσιν εἰς ἀνοικοδομήν του
ταχέως, γληγορώτερα, καὶ πρὸς ἀνάκτησίν του.
405 Ἐπί τῃ λοιπῇ ἐγένηκεν ἡ κρίσις Ἀρμενίων
στὸν ἐμπρησμόν (φεῦ) τοῦ ναοῦ, ποικιλήθων τῶν ἀχρείων·
πόσα δὲ σκευὴ ἱερὰ καὶ πόσος * ὑπάγει
εἰς ταύτην γούν τὴν συμφορὰν καὶ πόσον πρᾶγμα ἄκαθον,
ἀδύνατον διὰ νὰ γραφθῆ, καὶ λέγω τ' ἀπατός μου·
410 τοῦτο δὲ ἄς συλλογισθῆ καθένας μοναχός του,
πῶς ἕνας τέτοιος ναὸς τόσων καὶ τόσων χρόνων,
ἢ μήτηρ τῶν ἐκκλησιῶν (καὶ τοῦτο φθάνει μόνον),
ἄραγε μὲ πόσ' ἄξια ἦτον κεκοσμημένη;
καὶ ὁμως τοῦτο ξεύρει το ὅλη ἢ οἰκουμένη.
415 Ὡς τόσον αὐτὰ ἅπαντα ὅλα ἀτακαῖαν
ἐκ τοῦ πυρός κιάπ' τὴν φωτιάν ὅλα ἀφανισθῆσαν.
Περὶ τοῦ Ἀρμένη τοῦ ἐπαρίτου, ὁποῦ ἔβαλε τὴν φωτιάν.
Ἐκεῖνος ὁ Ἀρμένης ποῦ ἔβαλε τὴν φωτιάν,
ἄκαθον τὴν ὥραν ἄκαθον τῇ θεῖα βοήθεια·
καὶ μ' ὄλον ὁποῦ ἅπαντες ἔξω εὐθὺς εὐγῆσαν
420 (καὶ Φράγκοι καὶ Ἀρμένιδες ὅλοι ὁμοῦ εὐγῆσαν),
μόνος αὐτὸς ὁ ἄθλιος νὰ φύγ' δὲν ἐδυνήθη,

396 κῶδ. πόλι. — 413 κῶδ. πόσα. — 416 κῶδ. καὶ ἀπ'. — 417 κῶδ. φωτιάν. —
421 κῶδ. καὶ μόν' || κῶδ. φύγη.

- ἀλλ' ἔμεινεν ἀκίνητος ἐκεῖ κέκυρπολήθη·
Θεὸς γὰρ ἐκδίκησεων ὁ Κύριος ὑπάρχει
καὶ ἔκαμεν ἐκδίκησιν στὸν ναόν-τ' νὰ τὸν καύσῃ.
425 Καὶ ταῦτα μὲν ἐγίνονταν περὶ τὴν ὄραν 'κείνη,
καθ' ἣν ἐκάθη ὁ κουμπὲς κέγινε τὸ γλαγκίνι·
μετὰ δὲ ταῦτα, ἔπειτα, ἐκείνη ἡ φωτιά
ἢ περισσὴ 'λιγόστευσε, κατέπαυσε τελεία.
Πλέον ἀπεφασίσαμεν μέσα διὰ νὰ ἐμποῦμεν
430 καὶ "ὅ τι θέλει ὁ Θεός" εἶπαμεν "ὡς γενοῦμεν".
Ἔτσι λοιπὸν 'σεβήκαμεν μὲ φόβον περισσόν μας·
'βλέπαμεν γὰρ τὸν θάνατον ὄντα πρὸ ὀφθαλμῶν μας·
τὰ κτίρια ὅπου ἔπεφταν, ἢ πέτραις ποῦ 'κρεμουῦσαν,
εἰς τοὺς ἐλεεινοὺς ἡμᾶς θάνατον 'προξενουῦσαν.
435 Ἀγαπητοὶ ἀκροαταί, καὶ πῶς νὰ μὴν θαυμάσω;
πῶς νὰ βαστάξω ἡμποῦ; νὰ μὴν θρηνηλογήσω;
Θρῆνος εἰς τὸν ἐμπρησμὸν τοῦ ναοῦ.
Ἦ Ω Ἰησοῦ μακρόθυμε, εὐσπλαγχνε Κυριέ μου,
πῶς οὕτως 'παραχώρησες ὁ ἅγιος ναὸς μου
-----;
440 καὶ ποῦ σου ἡ εὐπρέπεια; ποῦ σου ἡ ὠραιότης;
ποῦ σου ὁ κόσμος ὁ τερπνός, τὸ κάλλος καὶ φαιδρότης;
Ἦ μῆτερ τῶν ἐκκλησιῶν, θεῖα Σιών ἁγία,
καὶ ποῦ σου ὁ καλλωπισμός; ποῦ σου ἡ εὐμορφία;
ποῦ σου ἡ ἀγαλλίασις καὶ χαρμονὴ ἢ τόση;
445 πῶς θέαμα ἐλεεινὸν φαίνεσαι τοῖς ὀρῶσιν;
Ἦ οὐρανὲ πολύφωτε, σήνωμα τοῦ Χριστοῦ μου,
ναὲ τῆς Ἀναστάσεως Κυρίου τοῦ Θεοῦ μου!
Οἶμοι, πανθαύμαστε ναὲ ἡμῶν τῶν ὀρθοδόξων!
πῶς οὕτως κατεστάθης (φεῦ) ἀπὸ τῶν κακοδόξων;
450 Ἦ μῆτερ τῶν ἐκκλησιῶν, πῶς οὕτως ἐνεπρήσθης;
ἢ δόξα σου, τὸ κάλλος σου, πῶς οὕτως ἠφανίσθη;
Οἶμοι, ναὲ πανθαύμαστε! οἶμοι, Σιών ἁγία!

τί τοῦτο τὸ ὀρώμενον; ὦ συμφορὰ ἀθλία!
χθές ὡς παστάς βασιλική, ὡς οὐρανὸς ὡς ἄλλος,
455 χθές ὡς παράδεισος τερπνὸς μὲ δόξαν καὶ μὲ κάλλος,
καὶ σήμερον (ἀλλοίμονον) κατασεσαυρωμένον,
ἀπὸ τὸ πῦρ ἐρείπιον (φεῦ) κατακρεμισμένον.
Οἶμοι, θειότατε ναέ! οἶμοι τῷ τρισαθλίῳ!
ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξε! δόξα σοι τῷ Κυρίῳ!

Κατάστασις τοῦ ναοῦ μετὰ τὸν ἐμπρησμόν.

460 Ἄχ, ἀδελφοί, ἀδύνατον νὰ σᾶς τὸ ἱστορήσω
τὸ χάλι τούτου τοῦ ναοῦ, νὰ σᾶς τὸ φανερώσω·
τόσον δὲ λέγω μοναχά, πῶς ἀπὸ τὴν φωτία
τόσον ἐφθάρη ὁ ναός, ὅπου τῇ ἀληθείᾳ
ὅστις τὸν ἐθαυμάζετον, ἤθιλε νὰ νομίση
465 ὅτι πρὸ χρόνων ἀρκετῶν εἶχε κατακρημνίσει.
Τοσοῦτον γοῦν ὁ ἐμπρησμός εἶναι ποῦ εἶχε πάθη
κεῖς τέτοιον ἐλεεινὸν θέαμα κατεστάθη.

Περὶ τοῦ θαύματος τοῦ γενομένου

εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον τοῦ κορίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐπήγαμεν δὲ ἅπαντες κατὰ τὴν ὥραν ἑκείνη
τὸν θεῖον Τάφον τοῦ Χριστοῦ νὰ ἴδοῦμεν πῶς ἐγένη·
470 καὶ βλέποντες τὴν ξύλινην πόρταν τοῦ Κουβουκλίου
πῶς δὲν ἐβλάβ' ἐκ τοῦ πυρός (ὦ δύναμις Κυρίου),
τόσσην χαρὰν ἐλάβομεν, τόσσην παρηγορίαν,
ὅσην μᾶς ἐπροξένησεν πικρίαν ἢ φωτία.
Ἀληθινά, ἀγαπητοί, ἐκείνη ἢ φωτία
475 ἦτον δὲ τόσον φοβερὰ, ὅπου τῇ ἀληθείᾳ
ἢ πέτραις καὶ τὰ σίδηρα παντάπασιν ἔφθαρῆκαν·
αὐτὰ δὲ (ὦ τοῦ θαύματος) ποσῶς δὲν ἔπειραχθῆκαν,
λέγω αὐτῇ ἢ ξύλινη πόρτα τοῦ Κουβουκλίου
καὶ ὁ πανάγιος αὐτὸς Τάφος ὁ τοῦ Κυρίου.
480 Ἐκούσθηκε τοῦτο εὐθύς τότε τὴν ὥραν ἑκείνη,
εἰς ὅλην τὴν Ἱερουσαλήμ σχεδὸν γνωστὸν ἐγένη,

462 κῶδ. φωτίαν. — 468 κῶδ. κείνην. — 471 κῶδ. ἐβλάβη. — 472 κῶδ. παρηγορίαν. — 480 κῶδ. κείνην.

- καὶ ὄλοι ἔτρεξασιν εὐθύς, καὶ Φράγχοι καὶ Ῥωμαῖοι,
τὸ θαῦμα νὰ ἴδοῦν· νέοι καὶ γηράλαιοι
ἴγουρούτισαν εὐθύς - - καὶ μέσα ἐσεβήκαν·
485 ταῖς πέτραις ποῦ ἐκρέμισαν ποσῶς δὲν φοβηθήκαν.
"Ὅλοι συναθροισμένοι τὸ θαῦμα ἠθεωροῦσαν
καὶ ἔμεναν ἐκστατικοί, ἵστέκαν καὶ ἀποροῦσαν,
καὶ βλέποντες ταῖς φοβερὰς κολόνας κρεμισμένες
ἀπὸ τὸ πῦρ ἐδῶ κέκεῖ κομμάτια σκορπισμένες,
490 τὴν πόρταν δὲ τὴν ξύλινην τοῦ θεοῦ Κουβουκλίου
καὶ τὸν πανάγιον αὐτὸν Τάφον τὸν τοῦ Κυρίου
σῶα γερὰ καὶ ἄβλαβα, τὰ ἐκαταφιλοῦσαν·
καὶ ἀγκαλιζόντες αὐτὰ τὰ ἠκαταπροσκυνοῦσαν.
Ἄπ' τὴν χαρὰν τοὺς τὴν πολλὴν πάραυτα, ἐν τῷ ἄμα,
495 τόσον ἠρηνολογοῦσασι, τόσον κλαυθμὸν ἐκάμα(ν),
ὅπου δὲν ἔγινε σχεδὸν οὔτε τὴν ὥραν ἠείνη,
καθ' ἣν ἐκάη ὁ ναὸς κέγινε τὸ γαγκίνι·
ὥς καὶ αὐτοὶ οἱ ἀσεβεῖς ἔβλεπαν καὶ ἠθαυμάζαν,
καὶ πῶς τὸ θαῦμα ἔγινεν ὄλοι [τὸ] ἐξετάζαν.
500 Κέλεγαν οὖν τινὲς αὐτῶν· "Ταῦτα ἐπ' ἀληθείας
ἂν δὲν ἦσαν ἅγια, ποτὲ ἐκ τῆς φωτίας
δὲν ἔμελλον νὰ φυλαχθοῦν, δὲν ἠθελον γλυτώσῃ,
ἀμὴ ὡσάν [καὶ] τὰ λοιπὰ ἠθελαν νὰ καῶσι".
Ἄλλοι δὲ πάλιν ἔλεγον, ὅτι αὐτὸ τὸ Μνῆμα
505 ἐάν δὲν ἦτον τοῦ χαζρέτ Ἰσα - - - -
- - - - - δὲν εἶναι λοιπὸν κρῖμα;
ἄλλοι δὲ πάλιν ἔλεγον· "Πῶς ἄφισε κέκαη
- - - - - ὁ ναὸς του;
δὲν εἶναι ἅγιος αὐτός, δὲν εἶναι ἐδικός του".
510 Αὐτὰ δὲ λέγοντες αὐτοί, ἡμεῖς δὲ ἐξεληθόντες
καὶ μέσα στὸ Καθολικὸν μὲ θρήνους εἰσελθόντες,

484 κῶδ. ἔγουρούτισαν. — 489 κῶδ. καὶ ἐκεῖ. — 494 κῶδ. ἀπὸ. — 497 κῶδ. ν.
ἔγινε γαγκίνη. — 499 κῶδ. ὄλοι ἐξετ. — 500 κῶδ. καὶ ἔλεγον. — 503 προσέθηκα τὸ
καὶ. — 505 μετὰ τὸ Ἰσα=Ἰησοῦ λέξεις τινὲς ἐξέπεσον. 507 κῶδ. καὶ ὁ ναὸς του.

εἶδαμεν ὅπου ἔκαιεν ἀκόμι ἡ φωτία
ἔνδον τοῦ θείου Βήματος. Ὡ συμφορὰ ἀθλία!
Ὡς τόσον πλησιάσαντες εἶδαμεν πῶς εὐγαίνει
515 ἀπὸ ταῖς πέτραις ἡ φωτιχά, ἀπὸ ταῖς πέτραις βγαίνει.
Ἐπρόφθασαν μὲ τὰ νερά ὡς τόσον τὴν ἐσβύσαν
καὶ παρευδὺς νὰ σκάπτωσιν ἅπαντες ἀρχινῆσαν.

Περὶ τῶν ἁγίων κειμηλίων ὅπου ἐκάησαν.

Ἀπὸ ἐτοῦτα τὸ λοιπὸν δὲν ἔγλύτωσε κανένα·
ἐλζῶσαν ἀπὸ τὴν φωτιχάν, ἔγίνηκαν ἓνα μίγμα·
520 ἀσίμι μὲ τὸ μάλαγμα, τὸν προῦντζον, τὸ μπακῆρι,
τὸν σίδηρον, τὸν μόλιβδον τὸ πῦρ εἶχεν τὰ φθειρεῖ,
καὶ ἦσαν μὲ τὰ χώματα, ὡσὰν τὰ μεμιγμένα
κερὰ καὶ θυμιάματα, ὅλ' ἀνακατωμένα.
Ἀληθινά, ἀγαπητοί, ἦτον δεινὸν τὸ δρᾶμα·
525 ἔκπληκτον τὸ ὀρώμενον καὶ φοβερὸν τὸ πρᾶγμα.
Ὅμως ἀφ' οὗ ἐνόκτωσεν, ἄρχισε νὰ βραδιάσῃ,
διὰ τὸν οἶκόν του ὁ καθιεὶς ἔθιλε νὰ σπουδάσῃ.

Περὶ τῶν ἁγίων κειμηλίων ὅπου εὐρέθησαν.

Τὴν Πέμπτην δὲ ἀπ' τὸ πουργόν πάλιν ἕσυναθροισθῆκαν·
μικροὶ μεγάλοι στὸν ναὸν ἅπαντες ἕσυναθῆκαν.
530 Σκάπτοντες πάλιν γοῦν ἐκεῖ στὸν ἴδιον τὸν τόπον
ἓνα σεντούκι βγάλασι μὲ περισσόν τους κόπον,
εἰς τὸ ὅποῖον βρέθησαν τινὰ κειμήλια ἄλλα
καὶ ἱερατικαῖς στολαῖς, φελόνια, πετραχήλια,
καὶ ταῦτα παρακατινὰ καὶ πεπαλαιωμένα·
535 ἦσαν τὰ καθημερινὰ καὶ συχνοφορεμένα·
αὐτὰ μόνον ἐγλύτωσαν καὶ αὐτὰ εὐρεθῆκαν,
τὰ δὲ λοιπὰ ἐκ τοῦ πυρός ὅλα κατακαήκαν.

Περὶ τῆς Ἁγίας Πόρτας.

Ἐπέρασεν δὲ καὶ αὐτὴ ἡ Πέμπτη ἡ ἡμέρα,
τῇ δὲ Παρασκευῇ πρωί, ὥρα ὡσεὶ δευτέρα,

512 κῶδ. καὶ εἶδαμεν. — 515 βγαίνει:] κῶδ. εὐγαίνει. — 523 κῶδ. ὅλα. —
525 κῶδ. ἐκπληκτον. — 527 κῶδ. σπουδιάσῃ. — 528 κῶδ. ἀπὸ. — 532 [βρέθησαν]
κῶδ. εὐρέθησαν - - ὀλίγα.

- 540 οἱ ἐδικοί μας προεστοὶ ἔπηγαν εἰς τοὺς ἀγάδες,
μουλλᾶν, μουφτῆν καὶ τοὺς λοιποὺς κηθλοὺς τοὺς οὐλαμάδες,
καὶ ἐλάλησαν αὐτοῖς διὰ τὴν Ἀγίαν Πόρτα,
πῶς πρέπει διὰ νὰ σφαιλισθῆ, νὰ κλείσῃ, ὡς καὶ πρῶτα.
"Δὲν γίνεται νὰ στέκεται" εἶπαν "ἀνεωγμένη,
545 ἀλλὰ καμμιὰ διόρθωσις πρέπει διὰ νὰ γένη".
Οἱ δὲ ἀγάδες εἶπασιν· "Ἡμεῖς δὲν ἤμποροῦμεν
νὰ δώσωμεν τὴν ἄδειαν, ἀνίσως δὲν ἐλθοῦσιν
ἐκ τῶν ἀγάδων πουργουριζᾶ, μάλιστα καὶ φερμάνι.
πρέπει ἐσεῖς νὰ φέρετε (εἶπαν) ἀπ' τὸ Διβάνι".
550 Καὶ εἶπασιν οἱ προεστοί· "Πῶς γίνεται νὰ μένη
τόσον καιρὸν ἢ ἐκκλησιὰ ἔτζι ἀνεωγμένη;
δόσετε τώρα ἄδειαν μίᾳ γρετιὰ νὰ γένη,
ἕως ὅπου ὁ ἄνθρωπος στὴν Πόλιν νὰ πηγαίνη".
Ἔτζι λοιπὸν ἐγένηκε καὶ παρευθὺς ἐφθιάσθη·
555 μίᾳ μικρῇ γρετίτικῃ πόρτᾳ ἐκαταστάθη,
καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, μετὰ τὸ μεσημέρι,
ἀφ' οὗ ἐπῆγαν στὸ τζαμί τὸ πλῆθος, τὸ ἀσκέρι,
ἐβάλλθη εἰς τὸν τόπον τῆς καὶ ἔπειτα ἐκτίσθη
μὲ ξηρολίθι γύροθεν καὶ ὁ ναὸς ἐκλείσθη.
560 Ἔτζι ἐπῆγαν τὸ λοιπὸν ὁ μὲν εἰς τὴν ὁδὸν του
καὶ ἄλλος εἰς τὴν στρατάν του καὶ εἰς τὸ σπήτιόν του.

Ἡ τελευταία κατάστασις τοῦ ναοῦ μετὰ τὸν ἐμψησμόν.

- Μετὰ δὲ ταῦτα, ἔπειτα, ἐκείναις ταῖς ἡμέραις
οἱ ἔνδον τότε τοῦ ναοῦ βρισκόμενοι πατέρες
ἄρχισαν καὶ ἐπάστρευαν καὶ ἐπαραμεροῦσαν
565 ταῖς πέτραις ἀπὸ τὸν ναὸν καὶ τὸν ἐκαθαρίσαν.
Τὰ τρία προσκυνήματα ἐπιμελῶς ἔσκουπίσαν
καὶ ὅπως ἐδυνήθησαν, πάλιν τὸν εὐτρεπίσαν·
ἐκρέμασαν κανδήλια κεῖ τ' ἄλλο ἀναγκαῖον
εἰς ταῦτα ἐχρειαζούνταν καὶ ἠτοιμάσαν πλέον,

- 570 και ἐκτελεῖται ἐν αὐτῷ ἡ θεὰ μυσταγωγία
καὶ ἡ συνήθης παρ' αὐτοῖς πᾶσα ἀκολουθία.
Μόνον εἰς τὸ Καθολικὸν (ᾧ συμφορὰ ἀθλία)
ἀδόνατον νὰ τελεσθῆ ἡ θεία λειτουργία,
ὡσάν ὁποῦ ἐκρέμισεν ὄλη ἡ ἀχυβάδα
575 καὶ εἶχαν κίνδυνον πολύν. Ὡ λύπη, ᾧ πικράδα !
Ὁ πολυεύσπλαγχνος Θεός, Κύριος καὶ Θεός μας,
νὰ βλέψη εἰς τὰ δάκρυα ταῦτα τῶν ὀφθαλμῶν μας
καὶ τὸ ὀγληγορώτερον τοῦτον νὰ ἀνακτίση
καὶ μὲ συμφέρον ἕτερον νὰ τὸν οἰκονομήση.

Ἐπίλογος συμβουλευτικός.

- 580 Αὐτὴ εἶναι, ᾧ ἀδελφοί, πατέρες καὶ παιδία,
αὐτὴ εἶν' ἡ ὑπόθεσις, αὐτὴ ἡ ἱστορία
τοῦ ἐμπρησμοῦ (φεῦ) τοῦ ναοῦ, Τάφου τοῦ Παναγίου,
ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, τοῦ θαυμαστοῦ καὶ θείου·
ἐσεῖς δέ, ᾧ χριστιανοὶ πιστοί, εὐλογημένοι,
585 καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες καὶ οἱ ἀχροουμένοι
πρέπει διὰ νὰ συντρεξετε μὲ πᾶσαν προθυμίαν
ἔργῳ καὶ λόγῳ ἕκαστος, μὲ πόθον καὶ καρδίαν.
Ἐλεημοσύνην δόσετε, μὲ ζῆλον βοηθεῖτε,
ἕκαστος καθὼς δύναται, καθὼς καὶ προαιρεῖται·
590 ἐμεῖς δὲ [πάλλ'] εἰς τὸν καλὸν συντελεστήν Θεόν μας
ἐλπίζομεν πῶς θὰ κτισθῆ ὁ ἅγιος ναός μας·
ὡσπερ γὰρ διεφύλαξεν τὸν Τάφον του τὸν θεῖον,
τὸν ὄλβιον, τρισόλβιον, τὸν ἅγιον ἁγίων,
ἐφύλαξε διέσωσεν αὐτὸν ἐκ τῆς φωτίας
595 μὲ τρόπον ὑπερθάυμαστον, χωρὶς τινος ζημίας,
οὕτως οὖν λέγει βέβαια μὲ τρόπον θεϊκόν του
μέλλει νὰ κτίση γρήγορα τὸν [θαυμαστὸν] ναόν του.
Τὰ θεῖα προσκυνήματα στέκουσιν ὄλα σῶα·

579 κῶδ. σύμφερον. — 590 κῶδ. προσέθηκα τὸ πάλ'. — 597 προσέθηκα τὸ
θαυμαστὸν.

μόνος ἐκάη ὁ ναός· ἔστω Κυρίῳ δόξα.
600 Ὅποιοι ὑποσχέθη γοῦν, ἔταξε διὰ νὰ ἴπαγγ
εἰς τὴν προσκύνησιν αὐτῶν, δὲν πρέπει νὰ φυλάγγη,
δὲν πρέπει νὰ ἀργοπορή, μήπως καὶ ἀμελήσῃ
διὰ τὸ τάξιμον αὐτό· ἀλλέως μὴν ποιήσῃ,
ἀλλὰ τὸ γληγορώτερον νὰ ἴπαγγ χωρὶς ἄλλο·
605 τὸ ψεύδεσθαι γὰρ τῷ Θεῷ ἀμάρτημα μεγάλο·
ὅστις δὲ μὲ εὐλάβειαν, μὲ καθαρὰν καρδίαν,
στοὺς θείους τόπους ἔρχεται μὲ πᾶσαν προθυμίαν
καὶ ἐλεημοσύνην δὲ σὰ μοναστήρια δώσει,
πάσας τὰς ἀμαρτίας του ταχέως τὰς ξεπλύνει.
610 Αὐτὰ ἀλήθεια αὐτὸς ποτέ του δὲν τὰ χάνει,
τὸν κόπον του καὶ τὸν μισθὸν μὰ θησαυρὸν τὸν κάνει·
στὴν ἀποθήκην βάνει τὸν ἰκείνην τὴν οὐρανία,
ἔνθα χαρὰ ἀνέκφραστος καὶ δόξα αἰωνία.

Ἄμην.

Ἐγκώμιον εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον τοῦ κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὡ Τάφε ἱερὲ Χριστοῦ, ὦ Ταφε ζωηφόρε,
615 ἄγιε καὶ πανάγιε, ὦ ὄντως φωτοφόρε,
τρισόλβιε, παμμακάριστε καὶ πανευδαίμων ὄντως,
ὑπέρτερε τῶν οὐρανῶν, ναὲ Θεοῦ τοῦ ζῶντος·
ἐν σοὶ γὰρ ὁ σωτὴρ ἡμῶν νεκροπρεπῶς οἰκήσας
παράδεισον σὲ ἔδειξε, ὅλον σε ὠραίσας.
620 Διὰ τοῦτο καὶ τὰ τάγματα Ἀγγέλων τῶν ἁγίων
τρόμφῃ ἐν σοὶ παρίστανται, ὡς θρόνον ὄντως θεῖον·
καὶ καθὼς τὸ πανάχραντον σῶμα τοῦ Ἰησοῦ μου,
τοῦ λυτρωτοῦ καὶ πλάστου μου κυρίου τοῦ Θεοῦ μου,
καὶ μέσα εἰς τὸν Τάφον του ἔκαμε τρεῖς ἡμέρας
625 (βαβαὶ τῆς χάριτος τῆς σῆς, πασῶν τῆς ὑπερτέρας),

605 κῶδ. *μεγάλον*. — 612 κῶδ. *οὐρανίαν*.

- τρεις ἡμέρες ἔκαμεν [ἐκεῖ] καὶ ἡ αὐτοζωή μας,
χωρὶς νὰ πάθῃ πάντελῶς διαφορὰν καμμίαν,
ἔτζι τῶρα καὶ ἐσὺ μέσα σὲ τόσην φλόγα,
ποῦ ἔκαιεν κηφάνιζε ξύλα καὶ πέτρες, ὕλα,
·630 δὲν ἔπαθες οὐδὲν κακόν, οὐδὲ καμμίαν βλάβην
(ὦ θαῦμα, ὦ θαυμάσιον, ὦ ἐκπληξίς μεγάλη),
καὶ διὰ τοῦτο οἱ πιστοὶ ἀξίως σὲ τιμοῦσιν,
καὶ πίπτοντες πανευλαβῶς ὅλοι σὲ προσκυνοῦσιν
καὶ τὸν ἐν σοὶ οἰκήσαντα κύριον καὶ δεσπότην,
·635 Ἰησοῦν τὸν φιλόνηρον, τὸν μόνον ζωοδότην,
παρακαλοῦμεν λέγοντες " Ὁ σῶτέρ μας καὶ ῥύστα
καὶ μόνε δικαιοτάτε, μόνε δικαιοκρίτα·
σὺ γὰρ διὰ τῆς ἁμαρτίας μας παιδεύεις, ὦ σωτήρ μας,
διὰ νὰ ἔχωμεν ἀγνήν πάντοτε τὴν ψυχὴν μας.
·640 Καθὼς εἰς τὴν πυρπόλησιν ναοῦ σου τοῦ ἁγίου,
τοῦ φοβεροῦ καὶ θαυμαστοῦ, περικαλλοῦς, τοῦ θείου,
ἐφύλαξες τὸν Τάφον σου τὸν ἅγιον ἁγίων,
τὴν πηγὴν τῆς ἐγέρσεως, τὸν ἱερόν, τὸν θεῖον,
καὶ δὲν ἐβλάβηκε ποσῶς (βαβαί) τοῦ τὴν φωτίαν
·645 καὶ βλάβην (ὦ τοῦ θαύματος) δὲν ἔπαθεν καμμίαν,
αὐτὸς κῆμᾶς τοὺς ταπεινοὺς - - - Ῥωμαίους
ἀπ' τοὺς ἐχθροὺς μας φύλαττε τοὺς λίαν παλαμναίους.
Ἐὰν δὲ ἁμαρτάνοντες, ὦ μόνε ἐλεῆμον,
συμπάθει μας, δεόμεθα ὡς φίλοι, πανοικτίρμον,
·650 καὶ τὸν νόον σου τὸν σεπτόν, τὸν καταχρεμισμένον,
διὰ τὰς ἁμαρτίας μας (οἴμοι) διεφθαρμένον,
εὐδόκησον νὰ κτίσωμεν καὶ εἰς τὸ πρῶην κάλλος,
διὰ νὰ ποῦμεν ἅπαντες Σὺ, Κύριε, μέγας,
καὶ τῶν λοιπῶν αἰρετικῶν καὶ ἀσεβῶν ἐχθρῶν μας
·655 πρὸς πλησμονὴν καὶ ἐντροπήν - - - - -

626 προσέθηκα τὸ ἐκεῖ. — 629 κῶδ. ὁποῦ - - καὶ ἠφάνιζον. — 630 κῶδ. βλάβην. — 636 κῶδ. καὶ λέγοντες ὦ σωτήρ. — 638 κῶδ. διὰ τὰς. — 614 'ποῦ= ἀπό. — 651 προσέθηκα τὸ μας.

τῶν μὴ θελόντων νὰ κτισθῇ ὁ ἅγιος ναός μας.
Μὴ καταισχύνῃς, δέσποτα, τὸν εὐσεβῆ λαόν σου,
ἀλλὰ τὸν πάνσεπτον ναὸν τῆς Ἀναστάσεώς σου
ἀξίωσον νὰ κτίσωμεν, πρὸς δόξαν κέπαινόν σου.

Ἄμην.

Τέλος καὶ τῷ Θεῷ δόξα.

VI

ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΚΥΠΡΙΟΥ

Ἑπόμνημα περὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ διαφόρων χριστιανικῶν ἐθνῶν
καὶ λογομαχιῶν αὐτῶν περὶ τῶν παναγίων προσκυνημάτων.

(Ἀκολουθία ὄρα τοῦ δευτέρου τόμου σ. 405-463).

Τῷ δὲ Ἰωακείμ (1835) ἤρξαντο οἱ Ἀρμένιοι τῶν καθ' ἡμῶν
ὡς ἐξῆς. Τῇ β' τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς διὰ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ Μεσεμέτ-
'Ἀλῆ-πασᾶ καὶ τοῦ Ἡπραΐμ-πασᾶ ἐπισκευαζόντων ἡμῶν τὸ ἐν Βη-
θλεὲμ μοναστήριον ἡμῶν, ἐπειδὴ καὶ ὁ πλησίον τοῦ Ἁγίου Βήματος
τῆς ἐκεῖ μεγάλης ἐκκλησίας τοῖχος ἦν ἐκ τοῦ σεισμοῦ διερρωγῶς 5-
καὶ ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἤρξαντο τὸ σχίσμα, διὰ τοῦτο συμβουλή
συνετῶν οἰκοδόμων καὶ τεκτόνων ἐκτίσαμεν ἐκεῖ μίαν καμάραν
ὡς ἀντίποδα καὶ στήριγμα τοῦ τοίχου, πρὸς τὸ μὴ καταπεσεῖν.
'Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος τοῖχος ἦν πρὸς τὸ μέρος ὁποῦ
ἐλειτούργουν οἱ Ἀρμένιοι, αὐτοὶ οἰκίον τὸν τοῖχον λογιζόμενοι καὶ 10
κτίτορες θέλοντες φαίνεσθαι τρέχουσιν εἰς τὸν μουλλᾶν καὶ τοὺς
λοιπούς, καὶ τῷ χρυσῷ χρώμενοι ἀφθόνως καταπέθουσιν αὐτοὺς
καὶ στέλλουσιν ἀνθρώπους καὶ κρημνίζουσι τὴν καμάραν ἡμῶν.
αὐτοὶ δὲ εὐθέως ὕλην ἐτοιμάζουσι καὶ ἀγωνίζονται λαβεῖν ἐνδό-
σιμον παρὰ τῶν κριτῶν τὸν μὲν ἐσχισμένον τοῖχον καθελεῖν, ἄλλον 15-
δὲ κτίσαι ἐκ βράθρων. Τοῦτο μαθόντες ἡμεῖς τρέχομεν εἰς τὸν
μουλλᾶν καὶ τὸν Σελημ-πέη (ἐπίτροπος δὲ οὗτος τοῦ Ἡπραΐμ-
πασᾶ) παριστῶντες αὐτοῖς, ὅτι ἄδικον πράττουσιν ἀφαιροῦντες τὸ

ἀπ' ἀρχῆς προνόμιον ἡμῶν τῆς εἰς τὰ προσκυνήματα ταῦτα ἐπι-
σκευῆς, δωρηθὲν ὑπὸ τοσοῦτων σουλτάνων, καὶ ἄλλα πολλά· ὁ δὲ
μουλλᾶς καὶ Σελήμπεις παρητήσαντο καὶ οὐκ ἔδωκαν τοῖς Ἀρμε-
νίοις τὸν ζητούμενον μουρασελέ. Ἐκεῖνοι πάντα λίθον, ὃ δὴ λέ-
5 γεται, ἐκίνουν, δίδοντες καὶ ὑποσχόμενοι· ἀλλ' οὐδὲν ἤνυσαν· ἡμεῖς
γὰρ καὶ μάρτυρας παρεστήσαμεν, γέροντας Τούρκους καὶ Φράγ-
κους, βεβαιοῦντας, ὅτι οὐδέποτε οἱ Ἀρμένιοι ἔβαλον λίθον τινα
εἰς τὸν ναὸν τῆς Βηθλεέμ· εἶπομεν δὲ πρὸς τούτους, ὅτι ἂν αὐ-
τοὶ δώσωσιν ἄδειαν τοῖς Ἀρμενίοις οἰκοδομῆσαι ἐν Βηθλεέμ,
10 ποιησόμεθα ἀγωγὴν οὐ μόνον εἰς τὸν σατράπην τῆς Αἰγύπτου
Μεεμέτ-Ἀλῆ-πασᾶν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὸν τὸν σουλτάνον,
καὶ ὅτι ἡμῖν ἀνήκει ἡ ἐπίσκευή, καὶ ἄλλα πολλά· ἐφ' οἷς, ζη-
τούντων ἡμῶν μουρασελέ, ὁ μουλλᾶς ἐπροφασίζετο πολλά, ἕως
οὗ φαγῶν πολλά [= ἀργύρια] ἐνέδωκε καὶ ἔδωκε. Λαβόντες δὲ
15 ἡμεῖς τὸν μουρασελέ καὶ ἀνθρώπους τῆς ἐξουσίας, τῇ κγ' Ἰανουα-
ρίου ἀπελθόντες εἰς Βηθλεέμ κατεβιβάσαμεν τὸν τοῖχον ἕως τοῦ
μέρους οὗ οὐκ ἦν φόβος καὶ ἀνεκτίσαμεν· οἱ δὲ Ἀρμένιοι ἀπελ-
πισθέντες ἀπὸ τοῦ μουλλᾶ ἀπῆλθον εἰς τὴν Αἰγύπτου, πρὸς τὸν
ἐκεῖ ῥηθέντα ἄρχοντα Μπογὸς Ἀρμένιον, ὅπου πολλὰ κατασκευά-
20 σαντες καὶ ἐφοδιασθέντες ἀπῆλθον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ
ὀρισμοὺς τρεῖς ἴσχυσαν λαβεῖν τῷ ἐπομένῳ ἔτει [= 1836], τὸν
μὲν περὶ τῆς Βηθλεέμ, τὸν δὲ περὶ τοῦ ἁγίου ὄρους τῶν Ἐλαιῶν,
καὶ τὸν τρίτον περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, ὡς ῥηθήσεται.

Ἐν δὲ τῷ μεταξύ συνέβη τοῦτο. Ἔστι συνήθεια, ἵνα, ὅταν
25 ἐν τῷ ἱερῷ Κουβουκλίῳ τελεῖται λειτουργία ὑπὸ ἐνὸς ἐκάστου τῶν
τριῶν ἐθνῶν, Ῥωμαίων Φράγκων καὶ Ἀρμενίων, μηδένα δύνασθαι
ἀλλότριον διαπεράσαι ἔμπροσθεν τοῦ ἱεροῦ Κουβουκλίου· ἐφυλάχθη
δὲ τοσοῦτους χρόνους ἡ συνήθεια αὕτη, καὶ λειτουργούντων ἐκεῖ
τῶν Φράγκων οὐδεὶς δύναται ἐξ ἡμῶν ἢ τῶν Ἀρμενίων διελθεῖν·
30 ὁμοίως καὶ ἡμῶν ἢ τῶν Ἀρμενίων λειτουργούντων· τὸ δ' αὐτὸ
ἐτηρήθη καὶ εἰς τοὺς Ἀρμενίους, κοινωνοὺς γενομένους εἰς τὸ
Κουβούκλιον, ὡς εἴρηται. Ἀλλὰ τῷ ἔτει τούτῳ ἡμεῖς (1835),
μαρτίου 10, Κυριακῇ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως πρωί, ὅτε μετὰ

παρρησίας και λαμπρότητος ἔθος ἐστὶ λειτουργεῖν ἡμᾶς ἐκεῖ, πα-
ρισταμένων ὑπὲρ τὰς τρεῖς χιλιάδας ὀρθοδόξων προσκυνητῶν τε
καὶ ἐντοπίων, φαλλομένου τοῦ Χερουβικοῦ καὶ τοῦ ἱερατικοῦ κλή-
ρου εἰσοδεύοντος σὺν τοῖς ἀγίοις, ἰδοὺ εἷς ἱερεὺς Φράγκος μετὰ
5 τινος μοναχοῦ ὁμοίως κρατῶν τὸ ποτήριον κτλ., ἠθέλησαν διαπε-
ράσαι ἐκεῖθεν καὶ ἀπελθεῖν εἰς τὸ λειτουργῆσαι εἰς τὸν θεῖον
Γολγοθᾶν· μὴ δυνάμενοι δὲ σχίσαι τὸ πλῆθος ἤρξαντο ὠθεῖν καὶ
λακτίζειν ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας· ἀλλὰ τὸ πλῆθος ἦν στερεὸς
τοῖχος. Θορόβου οὖν γενομένου εἵπομεν αὐτοῖς, ὅτι εἰς τοιαύτην
ᾠραν οὐκ ἔστι δυνατόν διελθεῖν· ἐνεθυμήσαμεν δὲ αὐτοὺς καὶ τῆς 10
συνηθείας· οἱ δὲ ἐπιστραφέντες οὐκ ἀπῆλθον δι' ἄλλης ὁδοῦ, ὡς
αἰέποτε, ἀλλ' ἔφερον γασσακτζῆδες Τούρκους· ἀλλ' οὐδὲ ἐκεῖνοι
ἐδυνήθησαν. Ὅθεν ἔφερον ἓνα Ἴταλόν, ἐνδεδυμένον ὡς Τούρκον
τακτικόν, ὃς ἦν διδάσκων τὴν πολεμικὴν εἰς τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ
στρατεύματα. Οὗτος διὰ τῆς ῥάβδου, ἣν ἐκράτει, ἤρξατο κρούειν 15
ἀφειδῶς τοὺς προσκυνητάς, ὅπως ἀνοιξωσιν ὁδόν· εἷς τῶν προσκυ-
νητῶν τυφθεὶς τὴν κεφαλὴν καὶ πονήσας ἤρπασε παρ' αὐτοῦ τὴν
ῥάβδον καὶ συνέτριψεν· ὃ δὲ θυμωθεὶς ἔσυρε τὴν ἣν ἐφόρει σπά-
θην καὶ ἐδοκίμαζε πλῆξαι τὸν προσκυνητήν. Οἱ δὲ παριστάμενοι
προσκυνηταὶ τοῦτο, ἰδόντες καὶ παροξυνθέντες ἤρπασαν τὴν σπά- 20
θην ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὰς χεῖρας στρεβλώσαντες ὀπισθεν ἐξέβαλον,
χειροτονήσαντες καὶ τὸν Φραγκοκαλόγηρον, ὃς ἔφερον ἐκεῖνον.
Τότε ἰδοὺ φθάνουσιν ἄλλοι Φράτορες μετὰ ξύλων καὶ ῥοπάλων,
καὶ ἤρξαντο τύπτειν ἀσπλάγχως τὸν παρατυχόντα ὀρθόδοξον·
τότε πᾶν τὸ πλῆθος ἀγριωθέντες ὤρμησαν κατ' αὐτῶν· οἱ δὲ 25
αἰσθανόμενοι τὴν ἑαυτῶν ἄνοιαν, μόλις διαφυγόντες τὰς χεῖρας
τῶν προσκυνητῶν, ἔφυγον ἔντρομοι εἰς τὴν ἐκεῖ αὐτῶν ἐκκλησίαν,
καὶ τὰς θύρας κλείσαντες ἀνέβησαν εἰς τὰ Κατηχούμενα καὶ ἐκεῖ-
θεν ἔρριπτον ὃ τι εὔρον, ξύλα, λίθους, ἐπὶ τοὺς κάτωθεν προσκυ-
νητάς· οἱ δὲ τούτους μὴ δυνάμενοι ἐκδικηθῆναι ὤρμησαν εἰς τὰ 30
ἐκεῖ πράγματα τῶν Φράγκων, καὶ οἱ μὲν συνέτριβον τὰς κανδήλας
αὐτῶν, οἱ δὲ ἔσχίζον τὰς ποδῖας τὰς εἰς τοὺς τοίχους ἀπηρωρη-
μένας, οἱ δὲ ἠγωνίζοντο τὰς θύρας συντρίψαι καὶ ἀνελθεῖν εἰς

τοὺς Φραγκοπατέρας· καὶ πάντως μέγα κακὸν συμβήσεσθαι ἐμελλεν, ἐὰν μὴ ὁ ἱερουργὸς ἀρχιερεὺς ἀφείλῃ τὴν ἱερουργίαν οὐκ ἐξήρχετο καταπαῦσαι αὐτῶν τὴν ὀρμὴν δι' εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν. Θόρυβος οὖν μέγας ἐγένετο καὶ ταραχὴ, καὶ ἡ ἱερουργία ἐτελειώθη
5 μετὰ μεγάλης σπουδῆς· ὁμοίως καὶ ἡ συνήθης λιτανεία. Μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ ναοῦ κενωθέντος ἐκ τοῦ πλήθους, ἐξελθόντες οἱ Φράτορες πρῶτον μὲν συνῆξαν τὰ ὕσα ὑπὸ τοῦ πλήθους συνετρίβη καὶ διεσχίσθη· εἶτα δὲ τοὺς κριτὰς προσκαλέσαντες ἔφερον εἰς τὸν ναὸν καὶ ἔδειξαν αὐτοῖς ἐκεῖνα λέγοντες, ὅτι ἤρπάγησαν ἐκ
10 τῶν Ῥωμαίων καὶ τινα κειμήλια αὐτῶν ἀργυρᾶ τε καὶ χρυσᾶ, ὧν ἡ τιμὴ ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας γρόσια, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Εἶτα δέ, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἀναφορὰν γράψαντες ἔστειλαν τῷ Μεεμέτ-Ἀλῆ-πασᾶ ἐν Αἰγύπτῳ· ὃ δὲ ἔγραψε τῷ ἐν Ἱερουσαλήμ μουσελήμ καὶ τοῖς κριταῖς θεωρῆσαι τὴν ὑπόθεσιν ἀπαθῶς. Τοῦ
15 του γενομένου μετὰ πολλὰς λογομαχίας ἐκείνων καὶ ἡμῶν ἀπεφασίσθη, ὅπως ἀποτίσωμεν αὐτοῖς δέκα χιλιάδας γρόσια· ἡμῶν δὲ μὴ πειδομένων, διὰ τὸ ἐκείνους εἶναι αἰτίους τῶν κακῶν, ἐπὶ δευτέρας συνελεύσεως ἀπόφασις ἄλλη ἐγένετο, ὅπως ἡμεῖς μὲν δώσωμεν τοῖς Φράγκοις 6000 γρόσια, αὐτοὶ δὲ μὴ τολμήσωσι
20 τοῦ λοιποῦ διελθεῖν ἔμπροσθεν τοῦ Κουβουκλίου ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἱερουργίας ἡμῶν. Ἄλλ' ἐκεῖνοι μὲν οὐκ ἐτόλμησαν ἐξῆς διελθεῖν, ἡμεῖς δὲ οὐδ' ὀβολὸν δεδώκαμεν αὐτοῖς, ὡς ἀδίκου οὔσης τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως, ἐκείνων ὄντων ὑπευθύνων καὶ οὐχ ἡμῶν. Ἐξῆς δὲ τῷ ἔτει τούτῳ ἡμεῖς κρίσεις ἀλλεπάλληλοι συνέβησαν
25 μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ τῶν Φρατόρων, καὶ οὐ διέλειπον ἐνοχλοῦντες ἡμᾶς περὶ τούτου καὶ ἐκείνου καὶ τοῦ ἄλλου, ζημιοῦντες ἡμᾶς τε καὶ ἑαυτούς· οὐ γὰρ οἱ κριταὶ (καὶ μάλιστα ἀλλότριοι) ἀμισθὶ συνήρχοντο καὶ ἀδωροδοκῆτως κρίνοντες.

Τῷ δὲ ἡμεῖς (1836), ἰουνίου θ', ἰδοὺ ἦλθον ἀπ' Αἰγύπτου
30 Φράτορες καὶ μετ' αὐτῶν μουπασίρης καὶ ὀρισμὸς τοῦ μεγάλου σατράπου τῆς Αἰγύπτου Μεεμέτ-Ἀλῆ-πασᾶ, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν μουσελήμ καὶ τοὺς κριτὰς τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅπως θεωρήσωσιν ἀκριβῶς τὴν ὑπόθεσιν τῶν Φράγκων, οἵτινες λέγουσιν, ὅτι

ἀδικοῦνται τόσον ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ὅσον καὶ ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων, καὶ τοῦ δικαίου φανερωθέντος δηλώσωσιν ἐκείνῳ πάντα δι' ἐνυπογράφου ἀναφορᾶς· πρὸ δὲ πάντων προσέταττεν ὁ ὀρισμός, ὅπως ὁ ἐγγὺς τοῦ Σεραῖου τόπος, ἐφ' οὗ ναὸς σεσαθρωμένος, Χατ-ιλ-Μεσίχ ἐπιτοπίως καλούμενος, ἦτοι Φυλακὴ τοῦ Χριστοῦ, 5 ἀποδοθῆ αὐτοῖς· οὗ γενομένου συνῆλθον οἱ κριταὶ καὶ προύχοντες τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ μετακληθέντων ἡμῶν τε καὶ τῶν Ἀρμενίων, καὶ παρόντων αὐτῶν τε καὶ τῶν Φράγκων, ἤρξατο ἡ κρίσις· ἐκεῖ δὲ εἶχον οἱ καλοὶ οὗτοι ἐν φορτίον χαρτία συνηγμένα, φερμάνια, χάτια, ὀρισμούς, χοτζέτια καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἅπερ ἤρξαντο 10 ἀναγινώσκειν καὶ ἐξ ἐκείνων ἐξάγειν τὰ δοκοῦντα καὶ σημειοῦν τοσοῦτον ἐκτεταμένα, ὥστε διήρκεσεν ἡ κρίσις αὕτη ἐκ διαλειμμάτων εἴκοσιν ἡμέρας. Τὰ δὲ ἐξαχθέντα ὑπὸ τῶν Φρατόρων εἰς κεφάλαια δακαῆξ διαιρεθέντα περιεῖχεν τὰ ἐξῆς· πρῶτον, ὅπως Ῥωμαῖοί τε καὶ Ἀρμένιοι μὴ ἔχωσι κοινωνίαν τινὰ εἰς τὸ ἱερὸν 15 Κουβούκλιον, ἀλλ' ὧσιν, ὡς πρὸ τοῦ ἐμπρησμοῦ, προσκυνοῦντες μόνον· δεῦτερον, κύκλω τοῦ Κουβουκλίου κρεμασθῆναι τὰς ποδίας αὐτῶν καὶ τὰς εἰκόνας· τρίτον, ὅπως εἰς τὸν μέγαν κουμπὲ οἱ Ῥωμαῖοι μὴ ἀναβαίνωσιν ὄλωσ, οὐδὲ κανδήλας ἄπτειν· τέταρτον, οἱ ὑπὸ τὴν Βασιλικὴν Καμάραν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κτισθέντες 20 τοῖχοι κρημισθέντες μετατοπισθῶσιν ἐνδότερον· πέμπτον, ἡ ὑπὸ τὴν ὄροφὴν τῆς αὐτῆς Βασιλικῆς Καμάρας εἰκὼν τοῦ Παντοκράτορος τῶν Ῥωμαίων ἀποξεσθῆσαι σημειωθῆ ἐκεῖ τὸ Πεντάσταυρον τοῦ Πάπα· ἕκτον, ὁ πρὸς νότον τοῖχος τοῦ Καθολικοῦ κρημισθῆ καὶ ἀνοικοδομηθῆ ἐνδότερον, κατασκευασθῶσι δὲ ἐκεῖ τὰ 25 πυρποληθέντα μνήματα τῶν βασιλέων αὐτῶν· ἑβδόμον, ὅπως ὁ ὑπὸ τὸν Γολγοθᾶν τόπος, ὅπου ἦσαν τὰ μνήματα τοῦ Βαλδοβίνου καὶ Γοδοφρέδου, δοθῆ αὐτοῖς καὶ τὰ μνήματα ὑπ' αὐτῶν οἰκοδομηθῶσιν· ὄγδοον, ἡ Ἁγία Ἀποκαθήλωσις ὅπως κυριεύηται μόνον ὑπ' αὐτῶν· ἕνατον, ἡ εἰς τὴν Εὐρεσιν τοῦ Σταυροῦ 30 ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων τεθεισα πλάξ ἀρθῆ ἐκεῖθεν καὶ τεθῆ ἄλλη ἰδίᾳ αὐτῶν· δέκατον, ἡ Φυλακὴ τοῦ Χριστοῦ, κοινῶς Κλάπαι, ὅπως γένηται κοινὴ αὐτοῖς καὶ τοῖς Ῥωμαίοις· ἐνδέκατον,

ὅπως ὁ ναὸς ὅλος τοῦ Γολγοθᾶ δοθῆ αὐτοῖς· δωδέκατον, ὁ ἐν
τῇ Γεδσημανῇ ναὸς τῆς Θεοτόκου ἀποδοθῆ αὐτοῖς, ἐκβληθέντων
τῶν τε Ῥωμαίων καὶ Ἀρμενίων, οἷς κατ' εὐμένειαν χαρίζουσι
γωνίας τινὰς λειτουργεῖν· δέκατον τρίτον, ὁ ναὸς ὅλος τῆς
5 Βηθλεὲμ δοθῆ αὐτοῖς· χαρίζουσι δὲ τοῖς Ῥωμαίοις καὶ Ἀρμε-
νίοις τόπον τινὰ μόνον λειτουργεῖν· δέκατον τέταρτον, εἰς
τὸ Ἅγιον Σπήλαιον μόνους αὐτοὺς ἐξουσιάζειν· δέκατον πέμ-
πτον, τὴν πόλιν ἣν ἔκλεισαν οἱ Ἀρμένιοι διὰ λίθων ἀνεφχθῆναι·
δέκατον ἕκτον δὲ καὶ τελευταῖον, ὅπως ὁ ὄπισθεν ῥηθεις
10 ναὸς τῶν Ποιμένων καὶ ὁ ἐπ' αὐτὸν κῆπος ἀποδοθῆ αὐτοῖς ὡς
ἴδιον κτῆμα.

Τοῦτον τὸν μάταιον ἀγῶνα τῶν Φρατόρων ἔβλεπον μὲν οἱ
Τοῦρκοι κριταὶ καὶ κατεγέλων τῆς μωρίας, καὶ τὰ δεκαεῖς ζητή-
ματα σκληρὰ ὄντα ἔβλεπον ἀδύνατα· ἀλλ' ἵνα ἔχωσι τρώγοντες
15 [= ἀργύρια] καὶ ἐκ τῶν τριῶν ἐθνῶν ἐποίουν τὰ πράγματα με-
γάλα καθ' ὅλην τὴν ἕκτασιν, πρὸς τὸ ἐκφοβεῖν ἡμᾶς τε καὶ τοὺς
Ἀρμενίους, τοὺς δὲ Φράτορας ἔβασκον ταῖς ἐλπίσιν· οἷτινες τῇ
λα' τοῦ ἰουνίου ἀνοίξαντες τὴν Ἅγιαν Πόρταν ἔφερον τὸν μουπα-
σῆρην καὶ τοὺς λοιποὺς καὶ κατέγραψαν τόπους, ὡς ἤθελον, ὥστε
20 καὶ αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι ἐγέλων. Τῇ δὲ β' ἰουλίου κατέβησαν εἰς
τὴν Γεδσημανῆν καὶ ἔγραψαν κάκεῖ ὡς ἤθελον καὶ ὅσα ἠθέλησαν·
τῇ δὲ ια' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς μετεκαλέσαντο ἡμᾶς τε καὶ τοὺς Ἀρ-
μενίους εἰς τὸν μουσελήμ, καὶ παρόντων ὅλων τῶν προκρίτων
ἀνεγνώσθη ἡ περίληψις τῶν ῥηθέντων δεκαεῖς κεφαλαίων τῶν
25 Φράγκων· εἶτα δὲ εἶπεν ἡμῖν τε καὶ τοῖς Ἀρμενίοις ὁ μουσελήμ,
λέγων· "Ποιήσατε τὴν εἰς ταῦτα πάντα ἀπάντησιν ἐγγράφως,
καὶ τὴν ἀπολογίαν ἐτοιμάσαντες καὶ ὅσα χάρτια βασιλικά ἕκαστον
ἔθνος ἔχει καὶ σενέτια κτλ., εἰς τὸ ἀποδεῖξαι τὴν κυριαρχίαν,
ἣν ἔχει ἕκαστον ἔθνος εἰς τὰ προσκυνήματα, [χομίσατε ἡμῖν].
30 ἔχετε δὲ προθεσμίαν ἑνδεκα ἡμέρας".

Ἡμεῖς μὲν οὖν, καίτοι προητοιμασμένοι εἰς ἀπολογίαν καὶ
ἀναίρεσιν τῶν ὑπὸ τῶν Φράγκων προβαλλομένων, ἀλλ' οὖν οὐκ
ἐλείψαμεν ἔτι ἔχοντες προθεσμίαν φροντίσαι περὶ πλείονος ἀσφα-

λειας. Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξύ, περὶ ταῦτα θορυβουμένων καὶ φροντι-
ζόντων ἡμῶν, ἰδοὺ παρ' ἐλπίδα λαίλαψ ἀνέμου καὶ ἄλλη σφοδρὰ
καταιγὶς ἡμῖν ἐπῆλθε· τῇ γὰρ ἰδ' τοῦ αὐτοῦ ἰδίου μηνὸς οἱ φίλοι
Ἄρμενιοὶ συγκαλοῦσιν ἡμᾶς τε καὶ τοὺς Φράγκους εἰς τὸν Μεχ-
κέμ, ὅπου καὶ ὄλων τῶν προκρίτων συνηγμένων ἐμφανίζουσι τρεῖς 5
βασιλικούς ὀρισμούς, τὸν μὲν πρῶτον ὅπως ὁ ἐν τῷ ὄρει τῶν
Ἐλαιῶν ναός, ἐπειδὴ ἐκ τῆς πολυκαιρίας καὶ τοῦ σεισμοῦ ἔπαθε
φθοράν, ἀνορθωθῆ καὶ ἐπισκευασθῆ ἐκ μόνου τοῦ γένους τῶν Ἄρ-
μενίων· τὸν δὲ δεῦτερον περὶ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Βηθλεεμ ὁμοίως
καὶ ἡ παρὰ τῶν Ἄρμενίων ἐκεῖ ἐμφραγεῖσα πύλη μηδέποτε 10
ἀνεωχθῆ· τὸν δὲ τρίτον περὶ τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀνα-
στάσεως, καὶ αὐτὸς ἴν' ὑπ' αὐτῶν ἐπισκευασθῆ, ὡς ὑπὸ τοῦ σει-
σμοῦ διαφθαρείς. Τούτων δὲ ἀναγνωσθέντων ἀνεγνώσθη καὶ ὁ
ἴδιος ὀρισμὸς τοῦ σατράπου Μεεμέτ-Ἀλῆ-πασᾶ, προσεπιτάττων
ὅπως οἱ βασιλικοὶ ὀρισμοὶ χωρὶς ἀναβολῆς ἐνεργηθῶσιν. Ἐξέστη 15
μεν ταῦτα ἀκούσαντες παρ' ἐλπίδα, καὶ πολλὰ εἶπομεν τοῖς Ἄρ-
μενίοις, καὶ μάλιστα ὁ Φραγκοεπίτροπος· ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησαν.
Τέλος δ' οὖν καὶ παρὰ τοῦ μουλλᾶ καὶ τῶν λοιπῶν ἐγένετο ἡ ἀπό-
φασις. Καὶ δὴ οἱ Ἄρμενιοὶ ἐτοιμάσαντες κανδήλας καὶ εἰκόνας
ἐπρέμασαν ἕνδον τοῦ Ἁγίου Κουβουκλίου, τοῦ ἐν τῷ ὄρει τῶν 20
Ἐλαιῶν, καὶ μαρμαρίνην τράπεζαν κατασκευάσαντες ἤρξαντο λει-
τουργεῖν ἐκεῖ τῇ ιζ' Ἰουλίου· ἠγόρασαν δὲ ἐκ τῶν ἐκεῖ Τούρκων
καὶ οἰκίσκον τινὰ συνηνωμένον ὄντα τῷ ναῷ (ὃν ἠτοίμασαν, ὅπως
κάθηται ὁ κανδηλάπτης), καὶ τῇ κ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἤρξαντο ἐκ
θεμελίου κτιζεῖν ἕτερον ἐπ' αὐτόν. 25

Τῇ δὲ κα' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀπῆλθον οἱ Φράγκοι εἰς τὴν Βη-
θλεεμ καὶ εἰς τοὺς Ποιμένας, καὶ ἔγραψαν καὶ κατέγραψαν κάκει,
ὡς ἤθελον· τῇ δὲ κγ' καταβάντες ἡμεῖς προσεκομίσαμεν εἰς τὸν
Μεχκεμὲ τὴν εἰς τὰ κεφάλαια τῶν Φράγκων ἀπολογίαν καὶ ἀναι-
ρεσιν ἐγγράφως· ἐγράψαμεν δὲ καὶ ἀναφορὰν πρὸς τὸν Μεεμέτ- 30
Ἀλῆ-πασᾶν διὰ τὰ ἄδικα τῶν Φράγκων ζητήματα. Ἐκτοτε δὲ
οὐδεμία ἀπόκρισις ἐφάνη περὶ τῶν τοιούτων μέχρι τῆς σήμερον.
Κατὰ ταύτας δὲ τὰς ἡμέρας ἦλθεν ἡμῖν βασιλικὸς ὀρισμὸς καὶ

πουγουρ'ίον τοῦ Μεεμέτ-Ἀλῆ-πασᾶ, ἵνα παραλάβωμεν τὸν ἐν Ἰόππῃ ῥηθέντα οἶκον, ὃν δολιότητι ἤρπασαν ἀφ' ἡμῶν αὐτοὶ οἱ Φράγχοι· προσεκαλέσαμεν δὲ αὐτοὺς εἰς τὸν Μεχκεμέ, πρὸς ἀκρόασιν τῶν ὀρισμῶν· ἀλλ' αὐτοὶ μαθόντες τὴν αἰτίαν οὐκ ἀπῆλθον, 5 προφασιζόμενοι ἄλλα καὶ ἄλλα. Τῇ δὲ ἐπαύριον 1-ῃ αὐγούστου πάλιν μετακαλεσαμένων ἦλθον· ἀναγνωσθέντων δὲ τῶν ὀρισμῶν εἶπον τοῖς κριταῖς· “Ὁ ῥεβερεντίσσιμος ἡμῶν (οὗτος ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ Φρατόρων) διατρίβει εἰς τὸ Χαλέπιον· ἡμεῖς οὐ δύναμεθα περὶ τούτου ἐνεργῆσαι τι”. Βιασάντων δὲ ἡμῶν αὐ- 10 τοὺς εἶπον· “Θέλομεν διορίαν τριάκοντα ἡμέρας, ὅπως αὐτῷ γράψωμεν”. Ὁ δὲ μουλλᾶς, διὰ τὸ λαβεῖν ἱκανὰ παρ' αὐτῶν πρότερον [=ἀργύρια], εἶπεν· “Δίκαιόν ἐστι δοθῆναι αὐτοῖς διορίαν”. τοῦτο δὲ εἶπον καὶ οἱ λοιποὶ καὶ ἐπέμενον. Τότε ἡμεῖς καταπλαγέντες τὴν τοῦ μουλλᾶ δολοτροπίαν ἀνεχωρήσαμεν εἰς τὰ ἴδια· 15 τῇ δὲ ἐσπέρᾳ ἐκεῖνη ἀπέστειλαν τὸν διερμηνέα αὐτῶν λέγοντες, ὅτι τὸ ὀσπήτιον ἐκεῖνο τὸ ἐν Ἰόππῃ οὐ δύνανται ἐπιστρέφαι ἡμῖν, ὥς ἀναγκαῖον αὐτοῖς· ἐὰν δὲ θέλωμεν, δώσουσιν ἡμῖν ἄλλο ἐν Ἱερουσαλήμ ἀντὶ ἐκείνου. Ἀπεκρίθημεν δὲ ἡμεῖς, ὅτι ἐν Ἱερουσαλήμ ὀσπήτια ἔχομεν πολλὰ, εἰς δὲ τὴν Ἰόππην ἐκεῖνο ἀνα- 20 γκαίωτατον ἡμῖν, μὴ ἐχόντων ποῦ καταλύσουσι τῶν προσκυνητῶν διὰ τὴν στενοχωρίαν τοῦ ἐκεῖ ἡμῶν μοναστηρίου, καὶ κατακλίνονται εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως ὑποκάτω τῆς βροχῆς. Ἀπελθόντος δὲ τοῦ διερμηνέως, τῇ ἐπαύριον ἀπῆλθον καὶ κατέπεισαν τοὺς κρατοῦντας τοῦ γενέσθαι τοῦτο, ἵνα δώσωσιν ἡμῖν 25 ἄλλο ἐν Ἱερουσαλήμ· οἱ δὲ ἀνέφερον ἡμῖν τοῦτο παραινοῦντες καὶ συμβουλεύοντες, ὅπως στέρξωμεν ἡμῶν δὲ μὴ πεισθέντων ἐκεῖνοι παρητήσαντο εἰπόντες· “Οἱ Ῥωμαῖοι, ὃ δύνανται ποιῆσαι, ποιησάτωσαν”, καὶ οὕτως ἔμενον ἢ ὑπόθεσις ἀνενέργητος. Ἐγράψαμεν δὲ ἡμεῖς δηλοποιούντες τὰ τρέξαντα εἰς τε τὸν Μεεμέτ-Ἀλῆ-πασᾶ 30 ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τὸν μακαριώτατον Ἱεροσολύμων εἰς τὴν Βασιλεύουσαν, ὧπερ καὶ τὰ λοιπὰ ἐδηλώσαμεν, τῶν Φράγκων τὰς κρίσεις καὶ τῶν Ἀρμενίων τὰ φερμάνια καὶ τὰς πράξεις.

Οὗτοι δὲ ἀπὸ α' αὐγούστου ἀρξάμενοι στρωννύειν διὰ πλακῶν

λιθίνων τὸν ναὸν ἐν τῷ ὄρει τῶν Ἐλαιῶν κατέσκαψαν τὸ πρὸς βορρᾶν ἔδαφος, ἵνα ποιήσωσι δεξαμενὴν πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ὑδάτων· τοῦτο δὲ ὄλον ἐποίουν, ἵνα φαίνωνται κτίτορες καὶ κύριοι τοῦ ἐκεῖ ναοῦ καὶ τοῦ προσκυνηματος· ἐκρήμνισαν δὲ καὶ τὸ προπύλαιον τοῦ ναοῦ καὶ ὑποδόμησαν αὐτὸ εὐρύτερον καὶ ὑψηλότερον, 5 ἐγκολάφαντες ἐπ' αὐτὸ καὶ Ἀρμενικὰ γράμματα, τὸ ἔτος κτλ., καὶ ὅτι ἀνάκαθεν ἦν αὐτοῖς ἴδιον κτῆμα· ὑποδόμησαν δὲ καὶ δύο κελιά, ὅπως κἀθηται ἐν αὐτοῖς ὁ νεωστὶ ψηφισθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἡγούμενος μετὰ τοῦ κανδηλάπτου καὶ τῶν λειτουργούντων, ἐλειτούργουν γὰρ καθ' ἡμέραν ἡγόρασαν δὲ καὶ ἔλαιῶνα καὶ περιε- 10 τείχισαν λίθοις.

Τῇ δὲ α' Σεπτεμβρίου ἔφερον εἰς τὸν θεῖον ναὸν τῆς Ἀναστάσεως τὸν μουλλᾶν καὶ ὄλους τῆς Ἱερουσαλήμ τοὺς προκρίτους, καὶ ἀναγνώσαντος αὐτοῦ τὸν περὶ τῆς ἐπισκευῆς τοῦ ναοῦ ἴδιον ὀρισμὸν ἐζήτησαν, ὅπως καταγραφῶσι τὰ μέρη, ἅπερ ἔμελλον ἐπισκευάσαι· 15 ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ μουλλᾶ τίνα εἰσὶ τὰ ἀνάγκην ἔχοντα ἐπισκευῆς, ἐκεῖνοι ἔδειξαν εὐθύς τὸν μολυβδόσκεπαστον μέγαν κουμπέ, λέγοντες ὅτι ἔχει κίνδυνον τοῦ πεσεῖν. Τοῦτο εἰπόντων τῶν Ἀρμενίων, μέγας θόρυβος ἐγένετο ὑπὸ τοῦ λαοῦ, συναχθέντος ἐκεῖ ἐκ διαφόρων γενῶν ἰδεῖν τὸ τέλος, καὶ οὐκ ἠδύναντο ἀκούειν οἱ 20 χριταὶ ὁ εἷς τοῦ ἄλλου. Ἐγερθεὶς ὁ μουλλᾶς εἶπεν· “ Ἡ τοιαύτη ὑπόθεσις ἀπαιτεῖ ἡσυχίαν καὶ οὐ θόρυβον τοσοῦτου πλήθους· ἱκανοὶ εἰσι πέντε ἢ ἕξ ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν μόνον· αὔριον ἢ μεθαύριον πάλιν συνελθόντες ἐνταῦθα μετ' ὀλίγων μόνον, θεωρήσωμεν μεθ' ἡσυχίας τὴν ὑπόθεσιν”. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀνεχώρησεν 25 εἰς τὰ ἴδια μετὰ τῶν λοιπῶν· ἀσθενήσας δὲ οὐκ ἠδυνήθη ἐλθεῖν ἕως τῆς ζ' Σεπτεμβρίου, ὅτε πάλιν ἐλθὼν μετὰ τῶν προκρίτων καὶ ὀλίγων Ἀρμενίων καὶ ἡμῶν ὁμοίως ἤρξατο τῆς καταγραφῆς· κατεγράφη δὲ ὡς δεόμενα ἐπισκευῆς τὰ ἑξῆς. Πρῶτον εἰς τὸ περὶ τὴν Ἀγίαν Ἀποκαθήλωσιν ἔδαφος ὅπως ἀπαλλαχθῶσιν αἱ 30 πλάκες, ἃς συνέτριψαν οἱ προσκυνηταί· δεύτερον, ὁ μέγας κουμπὲς ἔσωθεν μὲν ἀσβέστω χρισθῆ, ἔξωθεν δὲ ἐκ νέου μολυβδόσκεπασθῆ· τρίτον, ὅπως πλακοστρωθῶσιν αἱ εἰς τὰ Κατηγού-

μενα ἐκκλησίαι αὐτῶν καὶ χρισθῶσι, καὶ ὅπως ἐκεῖ κελλία κατασκευασθῶσι· τέταρτον, ὅπως ὅλα τὰ μέρη τοῦ ναοῦ, τὰ δεόμενα καὶ μικρᾶς τιнос ἐπίσκευῆς, ἄνω καὶ κάτω, ἐπισκευασθῶσιν, ἐν οἷς καὶ ὁ ναὸς τῆς Εὐρέσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ· πέμπτον, τὴν
5 ἔμπροσθεν τῆς Ἁγίας Πόρτας αὐλὴν πλακοστρωθῆναι· ἕκτον, ὅπως τὸ ἱερόν Κουβούκλιον σιλβωθῆ ἕξωθεν καὶ σιδήροι περιζωσθῆ· ἕβδομον, ὅπως τὰ σύνορα τῶν Κοιτῶν καὶ Συριάνων ἐκ τῶν Ῥωμαίων μετατοπισθέντα τοποθετηθῶσιν, [ὡς τὸ πρότερον]· ὄγδοον δὲ καὶ τελευταῖον, ὅπως τὰ ὀπισθεν ῥηθέντα κελλία ὑπὸ
10 τῶν Ῥωμαίων κωλυθέντα κατασκευασθῆναι κατασκευασθῶσι. Τὸ δὲ χερίστον πάντων, ὅτι οἱ θρασεῖς οὗτοι ἐζήτουν, ὅπως κρημνίσωσι καὶ ἐκ μέσου ἄρωσι δύο πεσσούς (ποδαρικά) ἐκ τῶν κρατούντων ἄνωθεν τὸν μέγαν κουμπέν· ὅπερ ἦν ἐπικίνδυνον. Πολλῶν δὲ λογομαχιῶν γενομένων μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν (οἱ
15 Φράγχοι γὰρ οὐκ ἦσαν παρόντες, ἐπεὶ εἶπον οὐ μέλει αὐτοῖς), εἶπεν ὁ μουλλᾶς· “Τὰ τοιαῦτα χρήζουσι σκέψεως μεγάλης· ὄθεν ἀνάγκη ἀναβολῆς ὀλίγου καιροῦ”, καὶ οὕτως ἐξῆλθον πάντες ἐκ τοῦ ναοῦ.

Καὶ οἱ μὲν Ἀρμένιοι ἐβιάζοντο ἄρξασθαι τῆς ἐπίσκευῆς,
20 ἡμεῖς δὲ ἐλάβομεν μέτρα μεγάλα, ὅπως ἀντιστῶμεν καὶ μὴ ἀφώμεν τοὺς Ἀρμενίους ἄρξασθαι τῆς τοιαύτης ἐπιχειρήσεως. Καὶ δὴ μὴ φεισάμενοι ἐξόδων κατεπέισαμεν τοὺς κρατούντας πρὸς ἀνοχὴν καὶ ἀναβολὴν καιροῦ, ἕως οὗ γράψαντες τῷ μακαριωτάτῳ τῶν Ἱεροσολύμων λάβωμεν ἐκεῖθεν ἀπόκρισιν· ἡ δὲ καὶ ἐγένετο·
25 Τῇ δὲ θ' σεπτεμβρίου ἦλθεν ἀπόκρισις τοῦ σατραπῆος τῆς Αἰγύπτου Μεεμέτ· Ἀλῆ-πασᾶ περὶ τῆς ὑποθέσεως τῶν Φράγκων, ὅτι περὶ θρησκευτικῶν ὑποθέσεων καὶ ἐκκλησιαστικῶν οὐ μέλει αὐτῷ, καὶ οὐ θέλει ἐπεμβαίνειν οὐδὲ συναναμίγνυσθαι, ὡς ἴδια ταῦτα τῇ ὑπεράτῃ δυνάμει τοῦ σουλτάνου καὶ τοῦ σεχουλισλάμ κτλ. Ἐχάρημεν οὖν, δοξάσαντες τὸν Κύριον· ἀλλ' ἐλυπήθημεν ὀλίγον, μείναντες ἄπρακτοι διὰ τὴν ἐπανάκτησιν τοῦ ῥηθέντος ἐν Ἰόππῃ οἴκου τότε.

Τῇ δὲ ιζ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς οἱ Ἀρμένιοι συγκαλέσαντες τὸν μουλλᾶν καὶ τοὺς λοιπούς, ἔτι δὲ καὶ ἡμᾶς, ἀπῆλθον εἰς τὴν Βη-

θλεέμ, ὅπου ἀναγνωσθέντος τοῦ ὀρισμοῦ ἐζήτουν ἐπισκευάσαι κά-
κει τὰ ἄνω καὶ κάτω καὶ τὰ ἔσω καὶ ἔξω, καὶ πλακοστρώσαι ὄλον
τὸν ναόν, ὅπου ἴστανται καὶ ψάλλουσι, καὶ τὰς κολώνας καὶ ἄλλα
πολλά· τὸ δὲ σκληρότερον, ὅτι διαστρέφοντες τὰ ῥητὰ τοῦ ὀρισμοῦ
ἐζήτουν, ἵνα μερισθῇ ἐκεῖνος εἰς δύο, ἀπὸ τῆς δυτικῆς σιδηρᾶς 5
πύλης κατ' εὐθεΐαν ἕως τῶν ὡραίων πυλῶν τοῦ Ἁγίου Βήματος·
ὑπέσχοντο δὲ διὰ τοῦτο τῷ μουλλᾶ 50000 γρόσια, καὶ διὰ τοῦτο
ἐβοήθει αὐτοῖς. Τρεῖς ἡμέρας διήρκεσεν ὁ ἀγὼν περὶ τὰ τοιαῦτα
ἐν Βηθλεέμ, διότι οἱ Ἀρμένιοι καὶ τὸν μουλλᾶν καὶ τὸν μουσε-
λήμ εἶχον εἰς τὸ ἐκεῖ μοναστήριον αὐτῶν καταλύοντας, καὶ ἐφι- 10
λοφρόνουν καὶ καθωδήγουν ὑπὲρ ἑαυτῶν, καὶ ἃ μὲν ἐδίδοσαν, ἃ
δὲ ὑπέσχοντο. Ἄλλ' εἰς τὰ αἰτήματα τῶν Ἀρμενίων οὗτοι οὐκ
ἠδυνήθησαν καταπεῖσαι ἡμᾶς ὑπενδοῦναι, οὔτε μὴν βίαν τινὰ ἐπε-
χειρήσαν θείᾳ χάριτι· κατεπέισαμεν δὲ ἡμεῖς μᾶλλον αὐτούς τε
καὶ τοὺς κριτὰς καὶ ἄρχοντας, καὶ ἐλάβομεν προθεσμίαν ἐξήκοντα 15
ἡμερῶν, ὅπως γράψωμεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τῷ μακαριω-
τάτῳ Ἱεροσολύμων· ὃ καὶ ἠξιώθημεν ἀδραῖς δόσεσιν. Ὅθεν ἠτοι-
μάσθησαν ἐπιστολαὶ τὰ πάντα ἐκτεταμένως καὶ ἀκριβῶς δηλο-
ποιῦσαι οὐ μόνον πρὸς τὸν μακαριώτατον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν
παναγιώτατον οἰκουμενικὸν πατριάρχην Γρηγόριον Β'ον καὶ πρὸς 20
ὄλον τὸ γένος, καὶ πρὸς τούτοις πρὸς τὴν ἁγίαν καὶ ἱερὰν σύνο-
δον τῆς εὐσεβεστάτης Ῥωσσίας καὶ τὸν κραταιότατον αὐτοκράτορα
Νικόλαον διὰ τοῦ ἐκεῖσε παρεπιδημοῦντος λόγῳ βοήθειας ἁγίου
διαδόχου κυρίου Ἱεροθέου, ἀρχιεπισκόπου Θαβωρίου ὄρους· ταύτας
δὲ τὰς ἐπιστολάς διὰ δύο ἀδελφῶν ἀπεστείλαμεν, ὅπως καὶ διὰ 25
στόματος, ἃ εἶδον καὶ ἤκουσαν, ἐκφράσωνται.

Οὗτοι μὲν οὖν ἐφθασαν εἰς Βασιλεύουσαν τῇ 19' ὀκτωβρίου
οὔσης δὲ τότε αὐτόθι εἰς βαθμὸν μέγαν τῆς πανώλης νόσου, οὐκ
ἠδυνήθη ἢ αὐτοῦ μακαριότης ἐντυχεῖν παρευθὺς τῷ τότε πατρι-
άρχῃ Γρηγορίῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ἐγκρίτοις τοῦ γένους. Διαδοθεί- 30
σης δὲ τῆς φήμης εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν περὶ τῆς τῶν Ἀρ-
μενίων πρὸς τὰ προσκυνήματα ἐπιβουλῆς, θλίψις κατέλαβε τοὺς
εὐσεβεῖς, ἀλλ' ἐπομένως καὶ ζῆλος ἔνθεος· ἀλλ' ἡ νόσος τὰ πάντα

ἀνέτρεψε, καὶ μόλις τῇ κ' γενομένης συνελεύσεως ἐν τῷ Πατρι-
αρχείῳ γενικῆς ἀνεγνώσθησαν αἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων ἐπιστολαί.
Ἐπεφασίσθη οὖν γραφῆναι ἀναφορὰν τῷ κράτει καὶ δοθῆναι· ἀλλ'
ἐπειδὴ κατέλαβεν ὁ μὴν τῆς τῶν Τούρκων νηστείας (Ῥαμαζάν),
5 διὰ τοῦτο ἐφάνη ὁ καιρὸς ἀσύμφωνος. Γενομένων δὲ ἄλλων τες-
σάρων συνελεύσεων καὶ ἀναφορᾶς γραφείσης, ὡς ἔδει, μόλις δε-
δώκαμεν αὐτὴν τῷ κράτει τῇ κα' Ἰανουαρίου, αὐλ' (1837), διότι
οἱ περὶ τὴν βασιλικὴν αὐλὴν ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων ὑποκινούμενοι
διὰ τοῦ χρυσοῦ ἐπεχείρουν καταπεῖσαι ἡμᾶς ἐνδοῦναι εἰς τὰ
10 θελήματα τῶν Ἀρμενίων, λέγοντες· "Ἵμεῖς τοσάκις ἐπεσκευά-
σατε τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῆς Γεννήσεως ἐν Βηθλεέμ·
ἄφετε οὖν ἅπαξ μόνον τοὺς Ἀρμενίους, ὅτι καὶ αὐτοὶ εἰσι χρι-
στιανοί", καὶ ἄλλα πολλά. Μὴ πειδομένων δὲ ἡμῶν προδοῦναι
τὰ ἀνέκαθεν δίκαια προνόμια ἡμῶν, ἐκεῖνοι συγκαταβαίνοντες τάχα
15 εἶπον ἡμῖν ὅπως στέρξωμεν, ἵνα ἡ τοιαύτη ἐπισκευὴ γένηται
παρ' ἡμῶν τε καὶ τῶν Ἀρμενίων· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἐδέχθημεν.
Ὅθεν ἡ Ὑψηλὴ Πόρτα ἔλαβε μὲν ψυχρότητα καθ' ἡμῶν, βια-
σθεῖσα δὲ πλαγίῳ τρόπῳ¹ ἀπέστειλεν ὄρισμὸν τοῖς ἐν Κωνσταν-
τινουπόλει Ἀρμενίοις, ὅπως γράψωσι τοῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἀρμε-
20 νίοις παύσασθαι πρὸς καιρὸν τοῦ ἐπιχειρήματος τῆς ἐπισκευῆς
εἰς τε τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, τῆς Βηθλεέμ καὶ τοῦ ὄρους
τῶν Ἐλαιῶν· εἶτα δὲ καὶ ὄρισμὸς ἡμῖν ἐδόθη δι' αὐτογράφου
βασιλικοῦ· δι' οὗ ὀρισμοῦ οἱ μὲν προεχδοθέντες τοῖς Ἀρμενίοις
τρεῖς ὀρισμοὶ κατηργήθησαν ἀκυρωθέντες, ἡ δὲ ἐπισκευὴ ἀνετέθη
25 εἰς τὸ γένος ἡμῶν τῶν Ῥωμαίων τῷ αὐλ' (1837), φεβρουα-
ρίου ιδ'. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγένοντο.

Ἐν δὲ τῇ Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τῆς ιδ' Σεπτεμβρίου μέχρι τῆς
ιδ' φεβρουαρίου συνέβησαν τὰ ἐξῆς. Τῇ ις' τοῦ αὐλ' (1836)
ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, Λουδο-
30 βίκος ὀνόματι, προσκυνήσων, καὶ εἰς τιμὴν αὐτοῦ εἴκοσι καὶ δύο
κανονία ἐρρίφθησαν, ἐξεληθόντων εἰς ὑπάντησιν αὐτοῦ τοῦ μουσε-
λῆμ καὶ πάντων τῶν προκρίτων τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ πάντων τῶν

¹ [Νοητέον ὑπὸ τῆς Ῥωσικῆς Κυβερνήσεως].

ἐθνῶν, Ῥωμαίων, Φράγκων, Ἀρμενίων καὶ τῶν Ἑβραίων· τῇ δὲ ἐπαύριον ὁ μουσελήμ καὶ οἱ λοιποὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν ἁγίαν Βηθλεέμ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Μεεμέτ-Ἀλή-πασᾶ, προσταχθέντος ἐκ τῆς Πόρτας, ἠνέφξαν τὴν ῥηθεῖσαν πύλην τῶν Φράγκων καὶ τῇ θ' ὥρα τῆς αὐτῆς ἐλιτάνευον οἱ Φράτορες δι' αὐτῆς εἰς τὸ 5 Ἅγιον Σπήλαιον μετ' ὀλίγον δὲ ἐλθὼν ὁ Ἀρμενοηγούμενος ἔβαλε σκάλαν θέλων κρεμάσαι εἰκόνα ἐπάνω τῆς πύλης ἔσωθεν· ἀλλ' οἱ Φράτορες ἰδόντες ἔδραμον, καὶ ῥίψαντες τὴν σκάλαν ἐξυλοφόρτωσαν καλῶς καὶ τοὺς Ἀρμενίους. Τῇ δ' αὐτῇ ἐσπέρα, ἐκεῖ ὄντων τοῦ μουσελήμ καὶ λοιπῶν, ἀπῆλθε καὶ ὁ μουλλᾶς, συμπαραλαβὼν 10 καὶ ἡμᾶς, ὅπως θεωρήσῃ καὶ λάβῃ τέλος ἡ καθ' ἡμῶν τῶν Ἀρμενίων ὑπόθεσις. Τῇ οὖν ἐπαύριον ἡ' ὀκτωβρίου, συναχθέντων πάντων εἰς τὴν μεγάλην ἐκεῖ ἐκκλησίαν, ἀνεγνώσθη πάλιν ὁ εἰς χεῖρας τῶν Ἀρμενίων ὀρισμός, καὶ ἤρξαντο πάλιν αἱ μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν λογοτριβαί, μὴ ἐνδιδόντων ἡμῶν εἰς κανὲν 15 θέλημα καὶ ζήτημα τῶν Ἀρμενίων· παρ' ὧν ὁ μουλλᾶς προκαθοδηγηθεὶς εἶπεν ἡμῖν· “Δότε τοῖς Ἀρμενίοις τὸ κλειδίον τῆς πύλης ταύτης”, δεικνύων τὴν ῥηθεῖσαν βόρειον πύλην. Ἀπεκρίθημεν ἡμεῖς· “Ἐχουσιν οἱ Ἀρμένιοι κλειδίον ταύτης τῆς πύλης· ἵνα τί καὶ τὸ ἡμῶν ζητοῦσι”; Εἶπεν ὁ μουλλᾶς· “Περιττὸν ὑμῖν 20 τὸ κλειδίον, ἔχετε γὰρ ἄλλας θύρας, δι' ὧν εἰσέρχεσθε εἰς τὸν ναὸν τοῦτον”. Εἶπομεν ἡμεῖς· “Ἄνευ προσταγῆς βασιλικῆς κλειδίον οὐ δίδομεν”. Τότε ὁ μουλλᾶς θυμωθεὶς εἶπε τοῖς Ἀρμενίοις· “Ἐκβάλετε ὑμεῖς τὴν κλειδαρίαν ἐκείνην καὶ τίθεσθε ἄλλην, καὶ αὐτοὶ ἐχέτωσαν τὸ κλειδίον αὐτῶν ἄχρηστον”. Εὐθὺς 25 δὲ οἱ Ἀρμένιοι ἄλλην ἐκεῖ ἐτοίμην ἔχοντες, τὴν μὲν ἐξήλωσαν, ἰδίαν δὲ ἔβαλον. Ἐἶτα κατεβίβασαν τὴν ἐπὶ τῆς θύρας ἐκείνης ἡμῶν εἰκόνα, ὅπως μὴ μετέχωμεν ὄλως ἐκεῖ. Ἐπειτα ἀναβάντες τὴν ὄροφὴν ἐκρέμασαν ἀλύσεις διὰ κανδήλας, μετὰ δὲ κατεβίβασαν τὰς περὶ τὴν βόρειον πύλην ποδίας ἡμῶν· καὶ τὰς ἱεράς 30 σημαίας, δι' ὧν λιτανεύομεν, ἤραν ἐκεῖθεν· ἐκρέμασαν δὲ ἔνδον τοῦ σπηλαίου ἐπτά ἔτι εἰκόνας καὶ πέντε κανδήλας, καὶ εἰς τὸν ἀγιώτατον Τόπον τῆς Γεννήσεως, ὑπὸ τὴν ἁγίαν τράπεζαν, προ-

σέθεντο δύο κανδήλας και ἐβούλοντο βαλεῖν και ποδιάς ἐξ ἡμισείας και ἄλλα. Καταβιώντων δὲ ἡμῶν, ὅτι τὰ τοιαῦτα παρὰ τὸν ὕψηλὸν ὄρισμὸν γίνονται, και ὅτι δηλώσομεν δι' ἀναφορᾶς ἡμῶν τῷ κράτει, εἶπεν ὁ μουσελήμ τῷ μουλλᾶ· “ Ἀληθῶς ὁ εἰς
5 χεῖρας τῶν Ἀρμενίων ὄρισμὸς οὐδὲν τῶν τοιούτων, ὧν πράττουσιν, ἀναφέρει, ἀλλ' ἦ μόνον περὶ ἐπισκευῆς”. Τότε ὁ μουλλᾶς εἶπεν· “ Οὐκοῦν ἰκανὰ ταῦτα· ἀπέλθωμεν ἤδη εἰς Ἱερουσαλήμ κάκει αὐριον συμβιβάζομεν τὴν ὑπόθεσιν.

Ἐποστρεφάντων δὲ πάντων, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἤρξαντο και
10 κρισολογίας περὶ τῆς ἐπισκευῆς τῶν δύο ναῶν, τοῦ ἐν Βηθλεέμ και τῆς Ἀναστάσεως, και ὁ μουλλᾶς ἔγραφε και κατηρίθμει τὰ μέρη, χαρίζομενος τοῖς Ἀρμενίοις, και ἔγραφεν ἰλάμια ὑπὲρ αὐτῶν κτλ. Μετὰ δὲ ταῦτα μετακαλεσάμενος ἡμᾶς εἶπε κρυφίως, ὅτι ἐὰν θέλωμεν ἀνατραπῆναι τὰ τῶν Ἀρμενίων, νὰ δώσωμεν
15 αὐτῷ πεντήκοντα χιλιάδας γρόσια, ὅπως τελειώσῃ ἡμῖν, ὡς θέλομεν τὰ πράγματα, ἐπεὶ ταῦτα αὐτῷ οἱ Ἀρμένιοι ὑπέσχοντο· ἀλλ' ἡμεῖς οὐκ ἐδώκαμεν αὐτῷ οὐδ' ὀβολόν, ἐλπίζοντες εἰς τὴν θεῖαν βοήθειαν. Αὐτὸς δὲ μετὰ ταῦτα ἀποστείλας τζοχαδάρην αὐτοῦ εἰς τὴν Βηθλεέμ ἐξέβαλε τὴν κλειδαρίαν τῶν Ἀρμενίων
20 και ἔβαλε πάλιν τὴν προτέραν, δηλαδὴ τὴν ἡμετέραν, και οὕτω ἐγένετο πάλιν κοινὴ ἡ πόλις. Περὶ δὲ τὰ τέλη νοεμβρίου ἦλθεν εἰς Ἰόππην ἄλλος μουλλᾶς και οἱ Ἀρμένιοι ἐπαύσαντο τοῦ κρισολογεῖν· ἐλθόντος δὲ τοῦ ἄλλου εἰς τὰς 7' τοῦ δεκεμβρίου, μετὰ πεντῆξ ἡμέρας ἀπῆλθον πρὸς αὐτὸν και παρεκίνουν ὑποσχόμενοι,
25 ὅπως τελειώσῃ τοὺς σκοποὺς αὐτῶν. Ἐν τούτοις δὲ τῇ 8' δεκεμβρίου, συμβάντος σεισμοῦ, ἐν μὲν τῇ Γαλλικαίᾳ κατεστράφησαν ἡ Τιβερίας και ἡ Σαφράτ, ἐν αἷς πολλοὶ κάτοικοι Ἑβραῖοι και ἄλλοι κατεχώθησαν· ἐν δὲ τῇ Ἱερουσαλήμ ἐκρημνίσθη πάλιν ὁ ἐν τῷ ὄρει τῶν Ἐλαιῶν μιναρὲς και ὁ ἐν τῇ ἀγίᾳ Σιών· διερ-
30 ράγησαν δὲ και πολλοὶ ὕψηλοι οἴκοι τῶν Τούρκων και πάλιν— ὡ Θεοῦ κριμάτων — ὁ κουμπὲς τοῦ ἱεροῦ Καθολικοῦ· ὃν, λαβόντες παρὰ τοῦ μουλλᾶ και τῶν κριτῶν ἄδειαν, ἐζώσαμεν διὰ σιδήρων, κρίκους μεγάλους κύκλῳ περιθέντες, ὡς περιζώννυνται τὰ βαρέλλια.

Κατὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας καταγινομένων τῶν Ἀρμενίων μετὰ τοῦ νέου μουλλᾶ περὶ τῆς ἐπιχειρήσεως τῆς ἐπισκευῆς, ἔφθασεν ἡ παρά τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκείων αὐτῶν ἐπιστολή τῷ ἄωλζ' (1837) δεκεμβρίου κς', διαγγέλλουσα, ὡς εἴρηται, τὴν δι' ἐντόνου προσταγῆς παῦσιν τοῦ τοιοῦτου ἐπιχειρήματος· καὶ δὴ κατέπαυσαν, κουφίσαντες καὶ ἡμᾶς τῶν φροντίδων. Ἐκδοθέντος οὖν, ὡς εἴρηται, τοῦ βασιλικοῦ ὀρισμοῦ τῇ 18^η φεβρουαρίου ἄωλζ', πρὸς ἀναίρεσιν τῶν προεκδοθέντων τριῶν ὀρισμῶν τοῖς Ἀρμενίοις, ἔλαβε τοῦτον ὁ μακαριώτατος Ἱεροσολύμων καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ· ἐκεῖθεν δὲ ἀπεστάλη εἰς Αἴγυπτον πρὸς τὸν Μεεμέτ-Ἀλῆ-πασᾶν. Ἐπικυρωθεὶς δὲ παρ' ἐκείνου δι' ἰδίου πουργουρτίου ἐπεστράφη πάλιν εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅπου εἰς τὸν Μεχχεμέ ἀναγνωσθεὶς, ὡς ἔθος, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν προκρίτων, ἐπόμενον ἦν ὅπως ἐνεργηθῶσι τὰ προσταττόμενα· πρῶτον μὲν, ὅπως οἱ Ἀρμένιοι ἀπέχῃσι τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, παύοντες τοῦ εἶναι κύριοι εἰς τὰ προσκυνήματα καὶ τὸν ναόν· δεύτερον δέ, ὅπως τὰ διὰ τοῦ μουλλᾶ χάριν αὐτῶν ἐν Βηθλεὲμ τελεσθέντα καταργηθῶσι, καὶ τρίτον, ὅπως γένηται κέσφι τῶν κριτῶν περὶ τῆς ἐπισκευῆς τῆς παρ' ἡμῶν. Ἄλλ' οἱ Ἀρμένιοι ἔχοντες ἐν μὲν Αἰγύπτῳ παρὰ τῷ Μεεμέτ-Ἀλῆ-πασᾶ τὸν ῥηθέντα Μπογὸς-ἄγᾶν (ὃς καὶ Μπογὸς-πέεις ἠξιώθη παρὰ τοῦ αὐτοῦ σατράπου γενέσθαι), ἐν δὲ τῇ Ἱερουσαλήμ τὸν χρυσόν, ἴσταντο ἑδραῖοι καὶ ἀκλινεῖς. Ἐν τούτοις δὲ κατὰ τὰ τέλη μαίου τῆς παγκοσμίου τότε σχεδὸν ἐνσηψάσης νόσου χολέρας καὶ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν, ἐκεῖθεν δὲ καὶ εἰς τὴν Παλαιστίνην καὶ Ἱερουσαλήμ, ἕκαστος ἐσκόπει τὸ τῆς ζωῆς καὶ τὸ τοῦ θανάτου. Τότε δὲ τῇ 17^η Ἰουνίου καταβάντες οἱ Φράγχοι εἰς τὸν Μεχχεμέ ἐνεφάνισαν ὀρισμὸν τῆς Πόρτας, ὁμοίως καὶ τοῦ Μεεμέτ-Ἀλῆ-πασᾶ, διαλαμβάνοντα περὶ τοῦ ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων κατεξουσιασθέντος καὶ οἰκοδομηθέντος ὄρους τῶν Ἐλαιῶν· προσεχάλεσαν δὲ ἐκεῖ καὶ τοὺς Ἀρμενίους μόνον. Εἰπόντος δὲ τοῦ μουλλᾶ καὶ περὶ ἡμῶν, εἶπον οἱ Φράτορες· "Οἱ Ῥωμαῖοι οὐδεμίαν μετοχὴν ἔχουσιν εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν ἀλλ' ἢ λειτουργεῖν μόνον δις τοῦ ἐνιαυτοῦ· ἡ δὲ κρίσις ἡμῶν ἐστὶ

κατὰ τῶν Ἀρμενίων, οἰκειοποιησαμένων αὐτὸ καὶ οἰκοδομὰς καὶ
νεωτερίσματα ἐκεῖ ποιησαμένων”. Παριστάντων οὖν μόνων τῶν
Ἀρμενίων καὶ τῶν ὀρισμῶν ἀναγνωσθέντων, ἐζήτουν οἱ Φράτορες
ὅπως, ὅσα ἐκεῖ οἱ Ἀρμένιοι ὑποδόμησαν, ἐκ θεμελίων καθαιρε-
5 θῶσι (καὶ πρὸ πάντων ἀφ’ ὅλα ἢ τράπεζα, ἣν ἔκτισαν λειτουρ-
γεῖν ἔνδον τοῦ ἐκεῖ Κουβουκλίου), καταβιβασθῶσι δὲ καὶ αἱ εἰκό-
νες καὶ κανδηλαὶ κτλ., ἅπερ ἐκεῖ ἐκρέμασαν, καὶ ἐνὶ λόγῳ μὴ
ἔχουσιν ἐξουσίαν, εἰμὴ προσκυνεῖν μόνον, ὡς πρότερον, καὶ λει-
τουργεῖν δις τοῦ ἐνιαυτοῦ. Πολλῶν λογομαχιῶν γενομένων μεταξὺ
10 Φρατόρων καὶ Ἀρμενίων, ὁ μουλλᾶς καὶ οἱ λοιποὶ τοῖς Ἀρμε-
νίοις προσέχοντες μᾶλλον, ἀφ’ ὧν ὁ πόρος τῆς κυβερνήσεως
αὐτῶν, διέλυσαν τὴν συνέλευσιν, ἀναβολὴν καιροῦ θέμενοι.

Μετὰ δὲ τέσσαρας πάλιν ἡμέρας συνελθόντων αὐτῶν καὶ γε-
νομένων τῶν αὐτῶν λογομαχιῶν, μετὰ θρασυτήτος μάλιστα ἑκα-
15 τέρων, ἐγένετο ἀπόφασις, ὅπως τῇ ἐπαύριον, ἀναβάντες πάντες
εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν καὶ παρατηρήσαντες, ἐνεργήσωσι τὸν
ὀρισμὸν, ὡς δεῖ. Ἀνεχώρησαν οὖν οἱ Φράτορες ἐν πολλῇ χαρᾷ,
καὶ φανταζόμενοι ἑαυτοὺς κυρίους τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, ἔδωκαν
τῇ ἐπαύριον τοῖς ὀπαδοῖς αὐτῶν Ἀραβοκατολικοίς σκεπάρνια, ἀξί-
20 νας, δικέλλας κτλ., καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν. εἰ-
πόντες, ὅτι, ὅταν δοθῇ αὐτοῖς τὸ σημεῖον, εὐθέως νὰ ἄρξωνται
κρημνίζειν τὰ τῶν Ἀρμενίων· ἐψεύσθησαν δὲ τῶν ἐλπίδων, διότι
οἱ Ἀρμένιοι ἐκεῖνη τῇ νυκτὶ ὠργάνισαν ἀναβολὴν ἄλλην καιροῦ,
καὶ τῷ πρωτῷ, περιμενόντων τῶν Φράγκων σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις
25 εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν ἀπὸ πρωτὰς μέχρις ἑσπέρας, ἤκουσαν
ὅτι οἱ χριταὶ ἀπεφάσισαν πάλιν, ὅπως, γράψαντες τῷ Μεεμέτ-
Ἀλῆ-πασᾶ εἰς Αἴγυπτον, ἐρωτήσωσιν αὐτὸς περὶ τοῦ πρακτέου
καὶ κατ’ ἐκεῖνο ποιήσουσιν. Οὕτως οὖν κατέβησαν ἀπὸ τοῦ ὄρους
τῶν Ἐλαιῶν ἄπρακτοι οἱ Φράγκοι, κατέχοντες μὲν τοὺς λωστούς,
30 δικέλλας κτλ., χλευαζόμενοι δὲ ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ Ἑβραίων
καὶ τωθαζόμενοι ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων. Ἀπεστάλη οὖν ταχυδρόμος
παρὰ τῶν Φράγκων εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀλλ’ οὐχ εὔρεν ἐκεῖ τὸν
Μεεμέτ-Ἀλῆ-πασᾶ· ἔπλευσε γὰρ εἰς Κρήτην. Ὅθεν περιέμενε

τὴν τούτου ἐπιστροφὴν, ἥτις ἐγένετο περὶ τὰ μέσα αὐγούστου· μεθ' ἡμέρας δὲ ἐνεφάνισαν αὐτῷ τὰς ἀναφοράς, ἀλλ' ἐκεῖνος τρόπῳ ἐπιτηδείῳ ὀδηγούμενος ὑπὸ τοῦ Πηγός· πει ἀπετίναξεν ἀποποιηθεὶς, "Τὰ τοιαῦτα" λέγων ὅτι "εἰσὶ μεγάλα πράγματα καὶ ἀνήκουσι τῇ Ὑψηλῇ Πόρτᾳ". Οὕτως οὖν ἄπρακτοι ἔμειναν τότε 5· οἱ Φράτορες, κερδησάντων τὴν νίκην τῶν Ἀρμενίων.

Οὕτω πως καὶ ἡμᾶς ἐπολιτεύσατο ὁ σατράπης οὗτος Μεεμέτ· Ἀλῆ· πασᾶς τότε διὰ τὸν ὄν ἐλάβομεν ὀρισμόν· τὸ γὰρ συστατικὸν μπουγρουργίον τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος, ὅπερ ἔδωκεν ἡμῖν, οὐδὲν ὠφέλησεν ἡμᾶς· ἀπεκαθίστα γὰρ τὸ ἐν Ἱερουσαλήμ ἐνεργὸν τῶν 10· ἐν τῷ ὀρισμῷ· γραφομένων, ὃ δὲ μουλλᾶς πλεονέκτης ὢν καὶ δύστροπος ἐζήτει παρ' ἡμῶν πρὸς τὸ τελειῶσαι τὸ θέλημα ἡμῶν 100000 γρόσια. Ὅθεν συνόδου πληρεστάτης γενομένης τῶν ἡμετέρων ἐκρίθη εὐλογον, ὅπως ἀπέλθῃ αὐτοπροσώπως εἰς Αἴγυπτον ὁ πανιερώτατος ἀρχιεπίσκοπος Λύδδης Κύριλλος, ὃ καὶ τῆς αὐτοῦ 15· μακαριότητος ἐπίτροπος· δὲ συμπαραλαβὼν τὸν νῦν πανσιολογιώτατον ἀρχιμανδρίτην καὶ γραμματέα τοῦ Κοινοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου κύριον Νικηφόρον, τότε ἱεροδιάκονον ὄντα, κατῆλθεν εἰς Αἴγυπτον περὶ τὰ τέλη νοεμβρίου· ἐντυχὼν δὲ τῷ Μεεμέτ· Ἀλῆ· πασᾶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ δευτέρον μπουγρουργίον, ὅπερ προσέτατε 20· τὸν ἐν Δαμασκῷ Σερίφ· πασᾶν, ἔφορον ὄντα τῶν ἐν Παλαιστίνῃ πραγμάτων, ὅπως ὁ πλησιέστερος τῇ Ἱερουσαλήμ καὶ τῶν ταύτης εἰδήμων θεωρήσῃ τὴν διαφορὰν τῶν δύο ἐθνῶν, Ῥωμαίων καὶ Ἀρμενίων, καὶ βάλῃ εἰς ἔργον τὸν βασιλικὸν ὀρισμόν. Τὸ τοιοῦτον μπουγρουργίον λαβὼν ὁ ῥηθεὶς ἅγιος Λύδδης ἔπλευσεν εἰς Βηρυ· 25· τόν, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Δαμασκόν, καὶ τῷ Σερίφ· πασᾶ ἐντυχὼν ἔλαβε καὶ παρ' ἐκείνου ἕτερον μπουγρουργίον καὶ ἄνθρωπον ἴδιον αὐτοῦ, τινὰ Ἀρίφ· ἐφένδην λεγόμενον, τὸ ἀξίωμα φετφά· εμινί· ὅς, κατ' αἵτησιν τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Λύδδης, προσετάγη θεωρῆσαι ἀμερολήπτως μετὰ τῶν προκρίτων τῆς Ἱερουσαλήμ τὰς διαφορὰς τῶν δύο ἐθνῶν, 30· μὴ συμμιγνύων ὅλως τὸν ἀκόρεστον καὶ πλεονέκτην μουλλᾶν ἐκεῖνον. Ἐλθόντων οὖν αὐτῶν εἰς Ἱερουσαλήμ περὶ τὰς ἀρχὰς μαρτίου τοῦ ἁωλῆ ἔτους, ἤρξαντο αἱ κρισολογίαι καὶ συνελεύσεις συνεχεῖς·

ἀπῆλθον δὲ καὶ εἰς τὸ ἅγιον ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ὁμοίως καὶ εἰς τὴν ἁγίαν Βηθλεέμ, καὶ κατέγραψαν τὰς τῶν Ἀρμενίων προσθή-
κας καὶ καινοτομίας. Ἄλλ' οἱ Ἀρμένιοι διὰ τοῦ Μπογός-πεϊ καὶ
τοῦ χρυσοῦ τὰ πάντα κατέστησαν νεκρὰ καὶ τὰ ἔξοδα ἡμῶν τὰ
5 τόσα ἀνωφελῆ.

Ἐν τούτοις περὶ τὸν ἀπρίλιον μῆνα ἐνσκήπτει ἡ πανώλης νόσος ἐν τε Ἰόππῃ καὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ αὕτη μὲν κλείεται, ὅπως μὴ διαδοθῆ καὶ πληθυνθῆ τὸ κακόν, αἱ δὲ χρισολογίαι παύουσιν. Ἄνεωχθείσης δὲ τῆς Ἱερουσαλήμ περὶ τὰ μέσα Ἰουνίου, τοῦ κα-
10 κοῦ καταπαύσαντος ἀναχωρεῖ καὶ ὁ Ἄριφ-ἐφένδης, φαγῶν καὶ ἐμπλησθεὶς κατακόρως ὑπὸ τε τῶν Ἀρμενίων καὶ ἡμῶν ἐξέμεσε δὲ ταῦτα καταδικασθεὶς εἰς τὸ ἐν Πτολεμαΐδι λιμάνι ἐργάζεσθαι διὰ ταῦτα καὶ ἄλλα κινήματα. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ οἱ Φράτορες ἀποτυχόντες τῶν σκοπῶν αὐτῶν ἐν τε Ἱερουσαλήμ καὶ ἐν Αἰγύ-
15 πτω, ἔγνωσαν καταφυγεῖν εἰς τὴν Γαλλίαν· εἶχον δὲ τότε θάρρος εἰς τὸν ῥηθέντα Λουδοβίκον, υἱὸν τοῦ βασιλέως αὐτῆς Φιλίππου· ὃν ἐλθόντα ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ παρ' αὐτοῖς καταλύσαντα βασιλικῶς περιποιήσαντο καὶ ὑπερετίμησαν, καὶ μέγαν ἱππότην τῆς Ἱερουσαλήμ ἐχειροτόνησαν, ὅπως ἦ ἐνθερμος ὑπερασπιστῆς
20 αὐτῶν καὶ προστάτης· ἐφ' ᾧ καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ ἀναχωροῦντα παρεκάλεσαν κάκεινος ὑπέσχετο καὶ ἐπλήρωσε, πρεσβείαν ὑπὲρ αὐτῶν τῷ ἑαυτοῦ πατρὶ ποιησάμενος. Προσετάγη δὲ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Γαλλικὸς πρέσβυς, ὅπως προστατεύῃ τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ Φρατόρων ὑπὲρ τῶν Ἀγίων Τόπων. Ὅθεν καὶ ὁ ῥη-
25 θεὶς ὀρισμὸς περὶ τοῦ θειοτάτου ὄρους τῶν Ἐλαιῶν διὰ τοῦ πρέσβευος ἐξεδόθη παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας, συνεργοῦντος καὶ τοῦ Ῥωσικοῦ πρέσβευος· ἀλλ' οὐδέν, ὡς εἴρηται, ἰσχυσεν. Ὅθεν ἀπεστάλησαν ἐξ Ἱερουσαλήμ δύο Φράτορες εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν, ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὴν Γαλλίαν ἐν τοῖς Παρισίοις, ἀπαγγέ-
30 λοντες δεινοπαθῶς τὰ τῶν Ἀρμενίων ἐν τῷ ὄρει τῶν Ἐλαιῶν καινοτομηθέντα, ἅπερ ἦσαν γνωστὰ καὶ τῷ Λουδοβίκῳ, αὐτόπτη γενομένη. Τέλος δὲ προσετάγη πάλιν ὁ πρέσβυς καὶ διὰ τῶν Φρατόρων ἀνέφερε τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πόρταν, ἣ δὲ γρά-

φασα ὄρισμὸν ἀπέστειλεν ἴδιον βασιλικὸν ἄνθρωπον, ὅπως ἐλθὼν ἐν Ἱερουσαλήμ θεωρήσῃ μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ κριτῶν τὴν ὑπόθεσιν ἀμερολήπτως καὶ διὰ κοινῆς ἐκείνων ἀναφορᾶς πληροφορηθεῖσα ἀποφασίσῃ τὸ πρακτέον.

Καὶ ὁ μὲν ἄνθρωπος τῆς Πόρτας ἔπλευσεν εἰς Αἴγυπτον 5
πρὸς τὸν Μεεμέτ-Ἀλῆ-πασᾶν, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Ἰόππην· εἶτα ἀπῆλ-
θεν εἰς Ἱερουσαλήμ τῇ ε' σεπτεμβρίου (1838), τῇ δὲ θ' τοῦ
αὐτοῦ συνεκαλέσατο ἡμᾶς τε καὶ Φράγκους, εἶτα δὲ καὶ τοὺς Ἀρ-
μενίους εἰς τὸν Μεχχεμέν· ὅπου, παρόντων ὄλων τῶν προκρίτων,
ἀνέγνωσε τὸν ὑπὲρ οὗ ἐστάλη ὄρισμὸν. Καταβοώντων δὲ τῶν Ἀρ- 10
μενίων τῶν Φράγκων καὶ ἀπολογουμένων, τέλος ἐγένετο ἀπόφασις,
ὅπως μετὰ δύο ἡμέρας ἀπελθόντες εἰς τὸ ἅγιον ὄρος τῶν Ἐλαιῶν
θεωρήσῃσι τὴν ὑπόθεσιν ἐκείνην ἐν πρώτοις, καὶ εἶτα διελύθη
ἢ συνέλευσις· τῇ δὲ ἐπαύριον οἱ Φράττορες διὰ τοῦ αὐτῶν δρα-
γουμάνου ἔστειλαν ἡμῖν εἰδήσιν λέγοντες, ἐὰν θέλωμεν κρημι- 15
σθῆναι τὰς ἐν τῷ ὄρει τῶν Ἐλαιῶν οἰκοδομὰς τῶν Ἀρμενίων,
ἀνάγκη ὅπως ἐσμέν σύμφωνοι αὐτοῖς κατὰ τῶν πανούργων Ἀρμε-
νίων· ὑποσχεθέντων δὲ ἡμῶν, τῇ ιβ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀνήλθον
ἅπαντες οἱ κριταὶ καὶ ὁ βασιλικὸς ἄνθρωπος καὶ τὰ τρία ἔθνη,
Ῥωμαῖοι Φράγκοι καὶ Ἀρμένιοι, καὶ γενομένων πολλῶν λόγων 20
ἀπεφασίσθη τέλος πάντων ὑπὸ τοῦ ἐκ τῆς Πόρτας σταλέντος καὶ
τῶν κριτῶν ὁ ἐκ θεμελιῶν κρημισμὸς τῶν Ἀρμενικῶν οἰκοδομῶν,
καὶ ὅπως ὁ ναὸς καὶ τὸ προσκύνημα ἀποκατασταθῆ ὡς καὶ πρό-
τερον διὰ τὰς ἐξῆς αἰτίας· α') ἔνδον τοῦ ἱεροῦ Κουβουκλίου, ὅπου
τὰ ἴχνη τοῦ Κυρίου, ἦν μεχράπ, προσκύνημα τῶν Τούρκων· 25
β') ὅτι ἐτόλμησαν οἱ Ἀρμένιοι σταυροὺς καὶ εἰκόνας βαλεῖν ἐκεῖ,
ὅπερ, ὡς ἀπαῖδον τῇ τῶν Μουσουλμάνων θρησκείᾳ, οὐδὲν ἄλλο
γένος ἐτόλμησε· γ') ὅτι καὶ τὰ κελλία, ἅπερ ἐκεῖ ἔκτισαν, εἰσὶ
πρεσχεκολλημένα τῷ ἐκεῖ μιναρῆ, ἀφ' οὗ τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα
κηρύττεται. Πρὸς ταῦτα πάντα ἀνεβόησαν οἱ Ἀρμένιοι, ἔκραξαν 30
τάχα ἀπολογούμενοι καὶ δικαιολογούμενοι, ἀλλ' οὐδὲν ἤνυσαν.

Τῇ δὲ νυκτὶ ἐκεῖνοι περιῆλθον οἱ Ἀρμένιοι τοὺς οἴκους τῶν
κριτῶν, μουλλᾶ καὶ μουσελήμ καὶ τῶν λοιπῶν, δίδοντες καὶ ὑπο-

σχόμενοι [= ἀργύρια]· προσέπεσον καὶ τῷ ὑπὸ τῆς Πόρτας στα-
λέντι, ὅπως ἀνατραπῆ ἡ ἀπόφασις· ἀλλ' αὐτὸς οὐκ ἠθέλησε λα-
βεῖν, φοβούμενος, ὡς ἔλεγε, τοὺς ἀποστειλαντας αὐτόν, προστά-
ξαντας ὅπως ἀδωροδοκῆτως καὶ ἀμερολήπτως ἐξετάσῃ καὶ κρίνῃ.
5 Τῇ δὲ ιγ' τοῦ αὐτοῦ μηνός συνελθόντες ἅπαντες εἰς τὸν Μεχ-
κεμὲ καὶ δοθέντος φετρᾶ, ἦτοι νομικῆς ἀποφάσεως, ἐγράφη ἰλάμι.
ἦτοι διαμαρτύρησις καὶ βεβαίωσις, ὅτι δίκαιον ἵνα κρημισθῶσι τὰ
ἐν τῷ ὄρει τῶν Ἑλαιῶν [κτίρια] τῶν Ἀρμενίων· ὑπογράψαντες
δὲ καὶ τὰς ἑαυτῶν σφραγίδας βαλόντες ἐνεχείρισαν τοῖς Φράγκοις,
10 ὅπως ἀποστείλωσι τῷ Γαλλικῷ πρέσβει· ὃ καὶ ἐγένετο. Θλίψιν
οὖν ἄμετρον ἔλαβον οἱ Ἀρμένιοι, προβλέποντες ἦδη τὸν κρημι-
σμόν τῶν οἰκοδομημάτων αὐτῶν· ἀλλ' οὖν καὶ πάλιν παρεμυ-
θοῦντο, ἐλπίζοντες εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκείους, ὡς
ἀπαντήσουσιν παντοιοτρόπως· ἀλλ' ἐφεύσθησαν τῶν ἐλπίδων. Τοῦτο
15 μόνον ἤξιώθησαν, καλῇ τύχῃ αὐτῶν, ὅπως διὰ πολλὰ αἷτια ἀνα-
βληθῆ ὁ κρημισμὸς καὶ συμβῆ μετὰ ἓνα χρόνον, ὡς κατωτέρω
ῤηθήσεται. Ὁ δὲ τῆς Πόρτας ἄνθρωπος θέλων ἀπελθεῖν εἰς τὴν
Χεβρῶνα, χάριν προσκυνήσεως τῶν τάφων Ἀβραὰμ Ἰσαὰκ καὶ
Ἰακώβ, ἀπῆλθε καὶ εἰς τὴν ἁγίαν Βηθλεέμ, ὅπου οἱ ἡμέτεροι
20 σὺν τοῖς Φράγκοις ἐποίησαν αὐτῷ τὸ ἄριστον ἦν δὲ μετ' αὐτοῦ
καὶ ὁ μουλλᾶς καὶ ἄλλοι· οἱ δὲ Φράγκοι ἔχαιρον, νομίζοντες ὅτι
βούλεται κάκεῖ γράψαι. Ἀλλ' ἐκεῖνος περιελθὼν ἐκεῖνον τὸν μέ-
γαν ναὸν καὶ περιεργασθεὶς τὰ ἄνω καὶ κάτω, καὶ μάλιστα τὸ
Ἅγιον Σπήλαιον, ἐξῆλθε μηδὲν εἰπὼν· ἐπιστραφεὶς δὲ ἐκ τῆς
25 Χεβρῶνος εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ τῇ ις' τοῦ αὐτοῦ Σεπτεμβρίου,
εἰσῆλθε μετὰ τοῦ μουλλᾶ καὶ εἰς τὸν θεῖον ναὸν τῆς Ἀναστά-
σεως· ἀλλὰ κάκεῖ περιεργασθεὶς μόνον ἐξῆλθε μηδὲν εἰπὼν· τῇ
δὲ ἐπαύριον τοῦ αὐτοῦ αἴφνης κατῆλθεν ἐπιστραφεῖν εἰς τὰ ἴδια.
Οἱ δὲ Φράτορες ἐλυπήθησαν σφόδρα· ἐνόμιζον γὰρ καὶ ἠλπίζον,
30 ὅτι διωρίσθη γράψαι καὶ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως τὰς και-
νοτομίας, ὡς ἐκεῖνοι λέγουσι, τῶν Ῥωμαίων ἡμῶν καὶ τὰ ῤη-
θέντα 16 κεφάλαια.

Ὁ μὲν οὖν τῆς Πόρτας ἄνθρωπος ἀπῆλθεν εἰς Βασιλεῦσαν,

εἰδησις δὲ οὐδεμία περὶ τῆς ὑποθέσεως ἠκούσθη, ἀλλ' ἦν σιωπή· ἀρξαμένου δὲ τοῦ ἔτους αὐθ' (1839) ἤρξαντο συρρέειν καὶ τὰ δεινὰ ἐν Ἱερουσαλήμ: ἀκρίβεια σίτου καὶ πανώλης νόσος εἰς Ἑβραίους καὶ Τούρκους, διαρκέσασα ἕως τοῦ Πάσχα σχεδόν. Σημειώσεως δὲ ἄξιόν μοι δοκεῖ, ὅτι τότε τοσοῦτου πλήθους ὄντος 5 προσκυνητῶν ὀρθοδόξων τε καὶ Ἀρμενίων οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπέθανεν, ἢ ἐκρούσθη, ἀλλ' ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια ὑγιεῖς. Περὶ δὲ τὰ μέσα ἀπριλίου ὁ Γαλλικὸς πρέσβυς παρρησιάζας εἰς τὸν σουλτάν Μαχμούτ τὴν ἀπὸ Ἱεροσολύμων τῶν χριτῶν ἀναφορὰν καὶ τὸ ἰλάμιον, ἔλαβεν ὀρισμὸν κρημνισθῆναι τὰς ἐν τῷ ὄρει τῶν Ἐλαιῶν 10 Ἀρμενικὰς οἰκοδομάς· ἀλλ' εἶτε διὰ τὸν ἐκραγέντα πόλεμον μεταξὺ τοῦ σουλτάν Μαχμούτ καὶ τοῦ Μεεμέτ-Ἀλῆ-πασᾶ, εἶτε διὰ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοῦ Μαχμούτ, συμβάντα τῇ 19 Ἰουνίου, οὐκ ἐνεφανίσθη ἕως τῆς 1 Σεπτεμβρίου· ὅτε ἦλθε ταχυδρόμος ἀπὸ Δαμασκοῦ φέρων πουργουρτί ἐνσφράγιστον παρὰ τοῦ ἐκεῖ Σερίφ- 15 πασᾶ πρὸς τὸν ἐν Ἱερουσαλήμ μουσελήμ, διαλαμβάνον ταῦτα· «Ἡμέτερε μουσελήμ καὶ λοιποὶ πρόκριτοι τῆς Ἱερουσαλήμ, ἄρα τοῦ λαβεῖν τὸν παρὸν ἀναβάντες εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν ἐνεργήσατε τὰ εἰς τὸ περικλειόμενον σουρούτιον τοῦ βασιλικοῦ ὀρισμοῦ προσταττόμενα, καὶ κρημνίσαντες τὰ ἐκεῖ οἰκοδομηθέντα παρὰ τῶν 20 Ἀρμενίων καταστήσατε τὸ προσκύνημα καὶ τὸν τόπον, ὡς ἦν πάλαι, χωρὶς προσθήκης, ἢ ἀφαιρέσεως, καὶ ἐνὶ λόγῳ μηδὲν παρεκτρεπόμενοι» κτλ. Ἰδόντες δὲ ὁ μουσελήμ καὶ οἱ λοιποὶ τὴν σφοδρὰν ἀπόφασιν καὶ προσταγὴν τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας, τοῦ Μεεμέτ-Ἀλῆ-πασᾶ καὶ τοῦ Σερίφ-πασᾶ, ἔκριναν ὅτι οὐκ ἐνὶ ἄλλως 25 γενέσθαι, οὐδὲ τρόπος τοῦ φαγεῖν χρυσίον ἀπὸ τῶν Ἀρμενίων καὶ ποιῆσαι ἀναβολήν, ἢ μεταβολήν. Ὁ δὲ μουσελήμ ὦν ἐντόπιος καὶ γινώσκων τοὺς Φράτορας ὅτι οὐδόλως ἢ ὀλίγα χαρίσουσιν, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ γράφει ἡμῖν ἰδίαις χερσὶν καὶ ἀποστέλλει ἡμῖν μουστικῶ τῷ τρόπῳ δηλοποιῶν τὰ τρέχοντα καὶ συγχαίρων· ἔγραφε 30 δὲ εἰς τὸ τέλος, ὅτι, ἂν θέλωμεν ὅπως ἐνεργήσῃ κατὰ τὸν πόθον ἡμῶν, ἀνάγκη ἀλειφθῆναι τὸν τροχόν· ὑποσχεθέντων δὲ ἡμῶν αὐτῷ εἰς τὸ ἀποκριτικόν, ὅτι εὐχαριστηθῆσεται πάντως, ἐκεῖνος τῇ ἐπαύ-

ριον πρωτὶ ἀπελθὼν εἰς τὸν Μεχκεμὲ συγκαλεῖ πάντας τοὺς προ-
κρίτους, τοὺς Φράγκους, ἡμᾶς καὶ τοὺς Ἀρμενίους, καὶ ἀναγνώσας
τὰ ἐν χερσὶ προστάγματα ἠρώτησε τοὺς Φράγκους καὶ ἡμᾶς τί
λέγομεν διὰ ταῦτα. Ἀπεκρίθημεν δὲ ὁμοφώνως, ὅτι κατὰ τὴν
5 βασιλικὴν προσταγὴν ἀνάγκη οὕτω γενέσθαι· οἱ δὲ ἄθλιοι Ἀρμέ-
νιοι ταῦτα ἀκούσαντες ἔμειναν ὡς νεκροί· ἀλλ' οὖν ἀναλαβόντες
ὀλίγον ἠθέλησαν εἰπεῖν τι, ἀλλ' οὖν οὐκ εἰσηκούσθησαν. Πάλιν
οὖν εἶπον· "Παρακαλοῦμεν, ὅπως ἀναβληθῆ ἡ ὑπόθεσις εἰς αὔ-
ριον". Ὁ δὲ μουσελήμ ἐγερθεὶς, οὗ ἐκάθητο, εἶπεν αὐτοῖς. "Τί
10 αὔριον καὶ μεθαύριον; ἐγὼ ἔχω ἀνάγκην τελειῶσαι ταύτη τῇ ὥρᾳ
ἅπερ ἐπιτάττομαι ὑπὸ τοῦ αὐθέντου μου". Καὶ ταῦτα εἰπὼν εἶπε
τοῖς παρεστῶσι πᾶσιν· "Ἐγὼ ἀναβαίνω ἤδη εἰς τὸ ὄρος τῶν
Ἑλαιῶν, ὑμεῖς δέ, ἐὰν θέλητε, φθάσατε κατόπι". Τότε οἱ Ἀρ-
μένιοι προσέπεσον τοῖς γόνασι τοῦ μουλλᾶ καὶ τοῦ ἀρχιγραμματέως
15 ζητοῦντες ἔλεος· ὁ δὲ μουσελήμ ἀναβράσας τῷ θυμῷ εἶπε τοῖς
Φράγκοις καὶ ἡμῖν· "Ἐθῦρατε ταχέως τεχνίτας καὶ ἐργάτας
ταύτη τῇ ὥρᾳ διὰ τὴν καθαίρεσιν τῶν οἰκοδομῶν". Καὶ ταῦτα
εἰπὼν, τὸν ἵππον ἀναβάς, ἐξῆλθεν ἀναβαίνων εἰς τὸ ὄρος τῶν
Ἑλαιῶν· ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ τινες τῶν προκρίτων, ἐκτὸς
20 τοῦ μουλλᾶ.

Τότε ἦν ἰδεῖν τοὺς Φράγκους-Ἀραβας καὶ τοὺς ἡμετέρους
φθάσαντας ἐν ῥίπῃ εἰς τὸ ὄρος, τοὺς μὲν δικέλλας καὶ σκαπάνας,
τοὺς δὲ ἀξίνας καὶ σκεπάρνια, τοὺς δὲ ἄλλο καὶ ἄλλο ἐργαλεῖον
φέροντας· οἱ δὲ Ἀρμένιοι ἔμειναν γονυπετοῦντες καὶ παρακαλοῦντες
25 μετὰ δακρύων τὸν μουλλᾶν, ὅπως οἰκονομήσωσι τὸ κρήνισμα
μερικὸν καὶ οὐχ ὀλικόν· καὶ ἔμελλεν ἂν γενέσθαι, ἐὰν μὴ ὁ Θεὸς
ἦ αὐτοῖς ἀντιτασσόμενος· ἐφάνη γὰρ θεοῦθεν τὸ πρᾶγμα, διότι
ὁ μουσελήμ περιμένων τοὺς Ἀρμενίους ἐλθεῖν ὑπὲρ τὴν μίαν
ὥραν, καὶ μὴ ἐλθόντων, προσέταξε τὸν αὐτῶν ἐκεῖ ἡγούμενον καὶ
30 τὸν κανδηλάπτην, ἵνα μετατοπίσωσιν ἐκεῖθεν τὰ ἑαυτῶν πράγματα·
ἐκείνων δὲ περιμενόντων τοὺς αὐτῶν προεστῶτας καὶ ὀκνούντων,
αὐτὸς θυμωθεὶς προσέταξε κρημνίζειν. Μόλις εἶπε τὸν λόγον, καὶ
ἰδοὺ ὤρμησαν ἅπαντες ὡς ἄετοι ἐπὶ τὸ πτώμα, Φράγκοι τε καὶ

Ῥωμαῖοι, καὶ εἰς μίαν ὥραν ἐκρήμνισαν τὴν ὄροφὴν τῶν κελ-
λίων. Ὁ δὲ Ἀρμενοηγούμενος ἰδὼν τὸ ἄφευκτον τοῦ κρημνισμοῦ
παρεκάλει, ὅπως δοθῆ αὐτῷ καιρὸς μετατοπίσαι τὰ ἔνδον πράγ-
ματα· ἀλλ' οὐδεὶς ἦν ὁ εἰσακούων· τέλος δὲ ἡμεῖς εὐσπλαγχγι-
σθέντες παρεκαλέσαμεν τὸν μουσελήμ καὶ μόλις αὐτὸς διὰ τῶν 5
στρατιωτῶν ἠδυνήθη καταπαῦσαι ὀλίγον τὴν ὀρμὴν τοῦ πλήθους.
Καὶ τότε βοηθησάντων ἡμῶν ἐν βίᾳ ἐξεβλήθησαν μετατοπισθέντα
ὄσα πράγματα ἔμειναν σῶα· πολλὰ γὰρ συνετρίβησαν ἐκ τῶν πε-
σόντων ἄνωθεν λίθων. Ἀδεία δὲ τοῦ ἡγουμένου εἰσῆλθον καὶ εἰς
τὸ ἱερόν ἐκεῖ Κουβούκλιον ἐκβαλεῖν τὰς εἰκόνας καὶ κανδήλας τῶν 10
Ἀρμενίων καὶ εἴ τι ἄλλο ἦν ἐκεῖ, καὶ οἱ μὲν ὀρθόδοξοι οἰκτίραντες
τὴν συμφορὰν τῶν Ἀρμενίων ἐφέροντο ἠπίως καὶ πράως, ἀλλ'
οἱ Φράγχοι-Ἀραβες ἀσπλάγχχνως ἐκβάλλοντες ἐκεῖνα τὰ πλεῖστα
κατεσύντριψαν. Ταῦτα ἰδὼν ὁ Ἀρμενοηγούμενος παρεκάλεσε τὸν
μουσελήμ, ὅπως προστάξῃ μὴ συντριβεῖν τὰ τοιαῦτα· ἀλλ' ἐκεῖνοι 15
τὸν κωφὸν προσεποιοῦντο· ἦν δὲ ἐκεῖ ἡ τράπεζα, ἣν ἔβαλον λει-
τουργεῖν ἐπ' αὐτῆς, ὡς εἴρηται, μαρμαρίνη. Περὶ ταύτης οὖν οἱ
παρεσιῶτες Ἀρμένιοι καὶ ὁ ἡγούμενος παρεκάλεσαν μετὰ δακρῶν
τὸν μουσελήμ πρὸς τὸ μὴ συντριβῆναι· καὶ ὁ μὲν προσέταξεν, οἱ
δὲ ὑπήκουσαν· ἀλλὰ φορτώσαντες εἰς τὸν νῶτον ἑνὸς ἐξ αὐτῶν 20
καὶ ἔξω ἐκβαλόντες, ὅτε ἦλθον ἐπὶ τινος σκληρᾶς πέτρας, ἔρρι-
ψαν τὴν πλάκα ἐπ' αὐτῆς καὶ συνετρίβη, προσποιηθέντες ὅτι ἔπε-
σεν ἀπὸ τοῦ βάρους· ὑπερ ἰδὼν ὁ Ἀρμενοηγούμενος ἐλιποθύ-
μησεν ὑπὸ τῆς λύπης. Μετὰ δὲ ἐξέβαλον καὶ τὰς θύρας, ἃς
ἔθεντο οἱ Ἀρμένιοι, τὴν ἐπὶ τοῦ Κουβουκλίου καὶ τὴν ἔξω· ὁμοίως 25
καὶ τὰς παραστάδας αὐτῆς καὶ τὸ ὑπέρθυρον, ἣ ἀνώφλιον, ὅπου
ἦσαν τὰ Ἀρμενικὰ γράμματα, καὶ ἐνὶ λόγῳ ὅπου ἦν σημεῖον ἢ
ἦλός τις τῶν Ἀρμενίων ἐξέβαλον· τὸ δὲ ἐν τῇ περιοχῇ πλακό-
στρωμα ἡμεῖς μὲν ἠθελήσαμεν μένειν σῶον καὶ μὴ πειραχθῆναι,
ἀλλ' οἱ Φράτορες συναγαγόντες τοὺς ὀπαδοὺς αὐτῶν ἐπέσεισαν 30
κατὰ τάχος ἐκβαλεῖν· ἐκβαλόντες δὲ συνέτριψαν τὰς περισσοτέρας
πλάκας· ἤρξαντο δὲ ῥίπτειν χῶμα, ὥστε πληρῶσαι καὶ ἐμφράξαι
τὰς ἐκεῖ στέρνας, τὴν μὲν, ὡς ὀρυχθεῖσαν καὶ κατασκευασθεῖσαν

ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων, τὴν δὲ παλαιάν, ὡς ἐπισκευασθεῖσαν ὑπ' αὐ-
τῶν· ἀλλ' ὁ μουσελήμ ἐκώλυσεν αὐτούς.

Κρημισθέντων οὖν ἕως θεμελίων καὶ ἀρθέντων ἐκ μέσου
πάντων τῶν Ἀρμενικῶν, ἐγένετο σχέψις μεταξύ ἡμῶν τε καὶ τῶν
5 Φράγκων περὶ τῶν ἐπισκευασθησομένων, καὶ ἀπεφασίσθη, ὅπως
ἢ τοιαύτη ἐπισκευὴ γένηται ὑπὸ τοῦ μουσελήμ καὶ μετὰ τὸ τέλος
πληρώσει εἰς αὐτὸν ἐκάστη φυλὴ τὸ ἀνάλογον. Οὕτως οὖν ἐγένε-
το, καὶ τῇ ἐπαύριον ὁ μουσελήμ μετακαλεσάμενος τὸν μείμαρ-
πασην, δηλαδὴ τὸν ἔφορον τῶν οἰκοδομῶν, παρήγγειλεν αὐτῷ,
10 ὅπως ἐπιστατήσας κτίσῃ τοὺς τοίχους κτλ., ὡς ἦσαν πρότερον, τὴν
δὲ δαπάνην ἔξει ἐκ τοῦ κοινοῦ ταμείου (χαζινέ). Ἐδιωρίσθησαν
οὖν οἰκοδόμοι καὶ ἐργάται ἐξ ἡμῶν τε καὶ τῶν Φράγκων, ἐξ ἡμι-
σειας τρεφόμενοι, οἱ μὲν Ῥωμαῖοι παρ' ἡμῶν, οἱ δὲ Φράγκοι
παρ' ἐκείνων· τελειωθείσης δὲ τῆς ἐπισκευῆς, ἔβαλαν καὶ θύρας
15 εἰς τε τὸ ἱερόν Κουβούκλιον καὶ κλειθρας· ὁμοίως καὶ εἰς τὴν
ἔξω πύλην. Ἐν τούτοις δὲ οἱ καλοὶ Φράτορες τεχνάζονται καὶ
τελειωθέντος τοῦ ἔργου κρατοῦσι τὰς κλεῖς εἰς τὴν ἑαυτῶν ἐξου-
σίαν, καὶ αἴφνης τῇ ε' ὀκτωβρίου, ἐκεῖ ὅπου ἦν ἡ καθαιρεθεῖσα
τράπεζα τῶν Ἀρμενίων, κτίζουσιν αὐτοὶ ἄλλην, τοῦ λειτουργεῖν
20 ἐπ' αὐτῆς, ὡσάκις ἂν θέλωσι. Μαθόντες δὲ τοῦτο ἡμεῖς στέλλομεν
αὐτοῖς εἶδησιν φιλικῶς, ὅτι τὸ τοιοῦτον νεωτέρισμα οὐ δεχόμεθα·
ὅθεν καὶ συμβουλεύομεν αὐτούς, ὅπως, καθελόντες τὴν ἦν ἔκτισαν
τράπεζαν, ἀροῦσιν ἐκεῖθεν· ἀλλ' αὐτοὶ πολλὰ προφασιζόμενοι οὐχ
ὑπήκουσαν. Ὅθεν ἐμηνύσαμεν τοῦτο τῷ μουσελήμ· ὁ δὲ προσέ-
25 ταξεν αὐτούς ἀυστηρῶς, καὶ δὴ ἤϊραν ἐκεῖθεν τὴν τοιαύτην τρά-
πεζαν ἢ ἀλτάριον· ἐτροπολόγουν δὲ τὸ πρᾶγμα, ὅπως κρατήσῃσι
παρ' αὐτοῖς τὰς κλεῖς τοῦ προσκυνήματος· ἀλλ' οὐκ ἤξιώθησαν,
διότι μετακαλεσάμενοι αὐτούς ὁ τε μουσελήμ καὶ οἱ λοιποὶ ἔλαβον
τὰς κλεῖς καὶ δεδώκασιν τῷ ἐφόρῳ τοῦ ὄρους τῶν Ἑλαιῶν, Τούρκῳ,
30 ὃς καὶ πάλαι εἶχεν αὐτάς καὶ ἔκλειεν καὶ ἦνοιγεν μετὰ δὲ ἡμέ-
ρας ἐνήργησαν οἱ αὐτοὶ καὶ ἔλάβομεν ἐκάστη φυλὴ ἀνά ἓν κλει-
δίον, ὅπως φαινόμεθα καὶ ἡμεῖς αἱ τρεῖς φυλαὶ κύριοι. Τοιαύτην
ἀρχὴν καὶ τοιοῦτον τέλος ἔλαβον οἱ τρεῖς ὄρισμοὶ τῶν Ἀρμενίων,

οἴτινες δι' αὐτούς ὑπὲρ τὰ δύο, ὡς λέγεται, μυλλιόνια γρόσια ἔδα-
πάνησαν ἀποτυχόντες τῆς ἐπισκευῆς ἐν τῇ Βηθλεέμ καὶ τῷ
ναῷ τῆς Ἀναστάσεως· ἡ δὲ οἰκοδομὴ ἐν τῷ ὄρει τῶν Ἐλαιῶν καὶ
ἡ τούτου οἰκειοποίησις οὔσα ἡ μόνη τῆς ἀποτυχίας παραμυθία κα-
τέστη ἀνία καὶ θλίψις διπλοτέρα καὶ σχεδὸν αἰωνία, βλεπόντων 5
ἐκείνων ὁσημέραι πλησίον τοῦ ναοῦ τὰς πέτρας καὶ χῶματα τῶν
κρημισθέντων ὡς λόφον τινά.

Ἄλλ' ἔλθωμεν ἤδη καὶ τὰ καθ' ἡμῶν αὐτῶν διὰ τὴν ἐπι-
σκευὴν συμβάντα ἰδίως γράψαι, τίνι τρόπῳ ἐκωλόθη μέχρι τοῦδε 10
ἔνδον τοῦ ἀγιωτάτου Σπηλαίου τῆς τοῦ Κυρίου γεννήσεως καὶ ἐν
τῷ θειοτάτῳ ναῷ τῆς αὐτοῦ Ἀναστάσεως, ἀντιστάτων πρὸ πάν-
των τῶν Φρατόρων διὰ τῆς Γαλλίας ὡς ἐξῆς. Τοῦ σουλτάν Μου-
ράτ, ὡς εἴρηται, ὑποκινηθέντος ὑπὸ τῆς [Ῥωσικῆς Κυβερνή-
σεως] καὶ δι' ἰδίου αὐτογράφου τοὺς μὲν προεκδοθέντας αὐτοῦ τρεῖς
ὀρισμοὺς ἀναίρεσαντος καὶ ἀκυρώσαντος, εἰς ἡμᾶς δὲ τὴν ἐπι- 15
σκευὴν ἀναθεμένου χρείας τυχούσης (λαμβάνοντας ὅμως ἐκ τῶν
ἐντοπίων ἰλάμι καὶ κατ' ἐκεῖνο ἄλλου ὀρισμοῦ διδομένου), ἡμεῖς
ἔδοκιμάσαμεν δις καὶ τρίς καὶ ἠγωνίσθημεν, ὅπως ὁ τοιοῦτος
ὀρισμὸς ἐνεργηθῆ καὶ διὰ τὴν ἐπισκευήν· ἀλλ' ἡ Αἰγυπτιακὴ
Ἐξουσία, θέλουσα τάχα ἀμεροληψίαν καὶ εἰς τὰ τρία ἔθνη, ἀνέ- 20
βαλε τὸν καιρὸν πρὸς τὰ τοιαῦτα. Συμβάντος δὲ τοῦ μεταξὺ τῆς
Πόρτας καὶ αὐτῆς πολέμου, εἶτα δὲ καὶ ἐξώσεως αὐτῆς ἀπὸ τῆς
Συρίας καὶ ἄλλης τῆς Παλαιστίνης διὰ τῆς τριπλῆς συμμαχίας
τῷ ρωλθ' (1839) καὶ ρωμ' (1840) παυσάντων ὄλων τῶν θο-
ρύβων, τῷ ρωμá (1841) ἀπεστάλη ὁ εἰς χεῖρας ἡμῶν ὀρισμὸς 25
πρὸς τὴν αὐτοῦ μακαριότητα, ἵνα παρρησιάσῃ αὐτὸν καὶ εἰς τὸν
υἴον καὶ διάδοχον αὐτοῦ τοῦ σουλτάν Μαχμούτ, Ἀπτιούλ-Μετζήτ,
καὶ ἐπικυρώσῃ καὶ οὗτος αὐτὸν τῇ ἰδίᾳ χειρὶ· ὃ καὶ ἐγένετο.
Ἔλαβε δὲ ὁ μακαριώτατος καὶ ἄλλον ὀρισμὸν ἀπ' αὐτοῦ τὴν αὐ- 30
τὴν ἔννοιαν περιέχοντα, ὅπως δηλαδὴ γένηται κέσφι ὑπὸ τῶν ἐν
Ἱερουσαλήμ κριτῶν δι' ὅποιανδῆποτε ἐπισκευήν, καὶ καταγραφῶσιν
οἱ χρεῖαν ἐπισκευῆς ἔχοντες τόποι, καὶ οὕτω δοθέντος ἰλαμίου
πρὸς τὴν Ἰψηλὴν Πόρταν ἐκδοθῆ κατ' ἐκεῖνο ἄλλος ὀρισμὸς.

Ἄποστείλαντος οὖν τὸν ὄρισμὸν ἐκεῖνον τοῦ μακαριωτάτου ἐν Ἱερουσαλήμ, ἀνεγνώσαμεν αὐτὸν πρῶτον εἰς τὸν Μερχεμέν, εἶτα δὲ εἰς τὸν θειὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, προσκαλέσαντες τὸν μουλ-
5 λᾶν, μουσελήμ καὶ τοὺς λοιπούς, οἵτινες παρελθόντες ἔβλον τὸν
τὸν μολυβδόσκέπαστον αὐτὸν μέγαν κουμπέ τοῦ Παναγίου Τάφου
ἔσωθεν τε καὶ ἔξωθεν· δεύτερον, τὸ ὑπ' αὐτὸν Ἱερὸν Κουβού-
κλιον, διαρραγὲν ἐκ τοῦ σεισμοῦ· τρίτον, τὸ μέρος ὅπου τὸ
"Μή μου ἄπτου" παρεκκλήσιον τῶν Λατίνων καὶ τὸ ἐκεῖθεν ἔως
10 τοῦ παρεκκλησίου τῶν Κλαπῶν ἐκτεινόμενον μέρος, ὅπως πλακο-
στρωθῶσι· τέταρτον, ἵνα κτισθῆ μία καμάρα, ὅπου οἱ κοινοὶ
τόποι, ἢ ἀπότατοι, πρὸς στήριγμα τοῦ βορείου τοίχου τοῦ ναοῦ·
πέμπτον, ὅπως ἀλειφθῆ ἀσβέστῳ ἕλος ὁ ναὸς, ὅπου δεῖται·
ἕκτον, ὅπως πλακοστρωθῆ ὁ ναὸς τῆς Εὐρέσεως τοῦ τιμίου Σταυ-
15 ροῦ καὶ ἀλειφθῆ ἀσβέστῳ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν ὁ αὐτοῦ κουμπές·
ἕβδομον, ὅπως πλακοστρωθῆ τὸ περὶ τὴν Ἁγίαν Ἀποκαθή-
λωσιν ἔδαφος· ὄγδοον, ὁ ναὸς τῶν Ἀρμενίων ὁ ἐπὶ τῶν Κατη-
χομένων ὅπως ἀλειφθῆ ἀσβέστῳ καὶ πλακοστρωθῆ· ἔννατον,
ἢ ἔμπροσθεν τῆς Ἁγίας Πόρτας αὐλή· ὅπως πλακοστρωθῆ· δέ-
20 κατον, ὁ κοινὸς Θρόνος τῆς ἁγίας Ἑλένης λεγόμενος ὅπως ἐπι-
στηριχθῆ, ὡς ἐπαπειλῶν πτώσιν· ἐνδέκατον, ὅπως τὰ ὀπισθεν
τοῦ μύακος, ἢ ἀχυβάδος, τοῦ ναοῦ δώματα πλακοστρωθῶσι· δω-
δέκατον, ὅπως καὶ τὸ ἐπάνω τοῦ σπηλαίου, ἐν ᾧ εὐρέθη ὁ
ζωοποιὸς σταυρός, πλακοστρωθῆ, ὡς κατὰ τὸν χειμῶνα σταλάζον
25 ὕδωρ. Προσετέθη δὲ τούτοις καὶ τὰ περὶ τὴν ἁγίαν Βηθλεὲμ καὶ
τοῦ Ἁγίου Σπηλαίου κεφάλαια, ὅπως δηλαδὴ ἐπισκευασθῆ ὁ ἐκεῖ
μέγας ναὸς, πλακοστρωθῆ κάτωθεν μὲν διὰ πλακῶν λιθίνων, ἄνω-
θεν δὲ διὰ μολυβδίων κτλ., καὶ ὅπως ἀλειφθῆ δι' ἀσβέστου· τὰ
αὐτὸ καὶ περὶ τοῦ Ἁγίου Σπηλαίου, ἀλλαχθέντων τῶν ἐν αὐτῷ
30 μαρμάρων κτλ.

Τούτων πάντων καταγραφέντων ἐγένετο καὶ ἰλάμιον ὑπὸ τῶν
ἐντοπίων, ὑπογραφάντων καὶ τὰς σφῶν σφραγίδας θέντων· ὅπερ
τῷ μακαριωτάτῳ ἀπεστείλαμεν· ὁ δὲ τοῦτο τῇ Ἰψηλῇ Πόρτα

παρρησιάσας ἔλαβεν ὄρισμόν δι' αὐτογράφου βασιλικοῦ τοῦ Ἀπτοῦλ-
Μετζήδ, συγχωροῦντα καὶ διορίζοντα τὴν ἐπισκευὴν γενέσθαι ὑπὸ
τῶν Ῥωμαίων· ὃν καὶ ἀπέστειλεν εἰς Ἱερουσαλήμ τῷ ρωμβ',
κατὰ τὸν Ἰανουάριον. Κατόπι δὲ ἐστάλη ὑπὸ τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας
καὶ χοτζεκιάν, ὃς διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου ἐξελθὼν εἰς τὴν Βηρυτὸν 5
ἐκεῖθεν διὰ ξηρᾶς ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ μετὰ τοῦ σερασκέρ-πασᾶ,
ἀρχιστρατήγου τῆς Συρίας, ἐλθόντος καὶ αὐτοῦ εἰς προσκύνησιν
τοῦ Χαρέμ-σερίφ καὶ τῆς Χεβρώνος. Οὗτος δὲ ὁ χοτζεκιάν, ὡς
ἔοικεν, ἦν ὑπὸ τινος τῶν τῆς Πόρτας προδεδιδαγμένος, καὶ ἐλθὼν
εἰς Ἱερουσαλήμ οὐκ ἤλθε καταλῦσαι παρ' ἡμῖν, ὡς ἔθος, ἀλλ' 10
ἔμεινε μετὰ τοῦ σερασκέρ, μηδενὸς γινώσκοντος ὅτι ἐστὶν ὁ ἀπο-
σταλεὶς χοτζεκιάν· μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας τοῦ σερασκέρ χωρισθεὶς
ἐλθὼν κατέλυσεν εἰς τὸ παλαιὸν Πατριαρχεῖον τῶν Φράγκων,
Χάγκε ὑπὸ τῶν Τούρκων λεγόμενον, περὶ οὗ εἴρηται πρότερον,
ὅτι μετεβλήθη εἰς τζαμί ὑπὸ τοῦ Σελαδίνου. Ἐκεῖ οὖν ἐφανέρω- 15
σεν ἑαυτὸν, ὅτι ἐστὶν ὁ χοτζεκιάν, ὁ διὰ τὴν ἐπισκευὴν σταλεὶς·
ὑπερ μαθόντες ἡμεῖς ἀνήλθομεν παρ' αὐτῷ, παρακαλοῦντες ὅπως
ἐλθὼν καταλύσῃ παρ' ἡμῖν, καὶ δεδώκαμεν αὐτῷ οἶκον καλὸν
πλησίον τοῦ Πατριαρχείου. Ἄλλ' αὐτὸς οὐκ ἤρεσεν αὐτόν· εἶτα
δὲ ἐζήτησε τὸν οἶκον, ὃν εἴχομεν ἡτοιμασμένον διὰ τοὺς κονσό- 20
λους τῆς εὐσεβεστάτης Ῥωσικῆς αὐτοκρατορίας, ἵνα καταλύωσιν
ἐρχόμενοι εἰς Ἱερουσαλήμ· μὴ δυναμένων δὲ ἡμῶν δοῦναι τὸν
τοιούτον οἶκον αὐτῷ, ἐπικράνθη· δεδώκαμεν δὲ ἄλλον οἶκον αὐτῷ,
οἶον ἠθέλησεν· ἀλλ' αὐτὸς ἐκότει, καὶ φυλάττων μῖσος διέμεινεν.
Οἱ δὲ Φράτορες τοῦτο γνωρίσαντες οὐ διέλειπον, καιροῦ τυγχά- 25
νοντες, κολακεύειν αὐτόν καὶ φιλοφρονήσεις αὐτῷ ἐνδεικνύμενοι
κτλ. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ Ἀρμένιοι κρυφίως ἐποίουν ὕστερον, ὡς
ῤηθήσεται. Τῇ δὲ τῶν Βαίων ἐβδομάδι ἔφθασε καὶ κάλφας, παρὰ
τοῦ μακαριωτάτου σταλεὶς μετὰ διαφόρων τεχνιτῶν διὰ τὴν ἐπι-
σκευὴν, οἷον τεκτόνων, οἰκοδόμων, λατόμων καὶ ἄλλων. Ταῦτα δὲ 30
βλέποντες οἱ Ἀρμένιοι ἐναντίον τῆς γνώμης αὐτῶν ὄντα, ὀρισμοὺς
δηλαδὴ βασιλικούς, χοτζεκιάν, ἀρχιτέκτονα καὶ τεχνίτας καὶ ὕλην
προαποσταλεῖσαν καὶ στελλομένην ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ

ἄλλων μερῶν, ἐφθόνησαν, καὶ φθονοῦντες ἠγανάκτησαν καὶ διελόγισαντο, ὅπως ποιήσωσιν ἀπόπειράν τινα εἰς τὸ ἐμποδίσαι ὄλως ἢ βραδύναι κἂν τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔργου· ἦν δὲ ἡ ἀπόπειρα αὕτη.

Τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων, ἀπριλίου ιβ' (1842), μετὰ τὴν
5 λαμπρῶς τελεσθεῖσαν ὑπὸ τριῶν ἀρχιερέων ἱερουργίαν ἡμῶν ἐξῆλθον ὄλον τὸ ἱερατεῖον ἡμῶν καὶ ὁ εὐσεβῆς λαὸς λιτανεύοντες, ὡς ἔθος, περὶ τὸ Ἱερὸν Κουβούκλιον τοῦ Παναγίου Τάφου μετὰ βαΐων καὶ κλάδων· τότε δὲ ἰδοὺ ἐκεῖσε πάλιν προσκυνηταὶ Ἀρμένιοι ἔρχονται εἰς λόγους ὕβριστικούς μετὰ τῶν ἡμετέρων, εἶτα δὲ εἰς
10 διαπληκτισμούς καὶ τελευταῖον εἰς μάχην σκληράν, χεῖρονα ἐκείνης, ἣν προεγράψαμεν· οἱ γὰρ Ἀρμένιοι προσκυνηταὶ ὄντες προητομασμένοι ἔκρουον ἀφειδῶς τοὺς ἡμετέρους, ἂν καὶ διὰ τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν, ἀλλ' οὖν εἰς καίρια μέρη· καὶ δὴ ἐνίκησαν αὐτοὺς καὶ ὠθοῦσιν ἔνδον τοῦ Καθολικοῦ ἀνδρείως, καὶ γίνεται μεγάλη κραυγὴ
15 τοσοῦτου πλήθους τῶν γυναικῶν, ἐξ ὧν καὶ δύο ἐγκυμονοῦσαι ἀπέβαλον. Τρέχουσι τὸ ἱερατεῖον ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν ὄντες εἰσελθεῖν ἔνδον τοῦ Ἁγίου Βήματος, ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ καταπατοῦσιν ἀλλήλους καὶ σχίζονται τὰ χρυσοῦφανα ἄμφια. Πληροῦται τὸ Ἱερὸν Βῆμα γυναικῶν, τρεμουσῶν ἐκ τοῦ φόβου, συντρίβονται κανθῆλαι, λαμπάδες κτλ., καὶ γίνεται μέγα κακόν· αἱ φαρμαφδοὶ καὶ ἡ λιτανεία παύουσι καὶ φωναὶ καὶ ἀλαλαγμοὶ κροτοῦσιν. Οἱ Ἀρμενοχαλόγηροι ὡς ἐκ συνθήματος καλοῦσι παρευθὺς τὸν πασᾶν· ὃς μετὰ σπουδῆς λαβῶν τριακοσίου τακτικῶς ἔφθασεν εἰς τὸν ναὸν καὶ μόλις ἠσύχασε τὸν θόρυβον, ἐχβαλῶν
25 ἐκ τοῦ ναοῦ πρῶτον τοὺς Ἀρμενίους, εἶτα τοὺς ὀρθοδόξους. Οὕτω μὲν οὖν κατέπαυσεν ἡ ἀπευκταία αὕτη μάχη, μὴ συμβάντος ἐλέει θείῳ φόνου· ἐμείναμεν δὲ ἄνευ λιτανείας οὐ μόνον ἡμεῖς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀρμένιοι καὶ Κόπται καὶ Σύροι, καὶ ἡ δεσποτικὴ καὶ λαμπρὰ ἐκείνη ἐορτὴ κατέστη ἡμέρα φόβου καὶ τρόμου. Ἐν
30 ᾧ δὲ μελετῶσιν οἱ Ἀρμένιοι καὶ καταγίνονται εἰς τὸν πασᾶν καὶ μουλλᾶν ἀποδειξαι ἡμᾶς ἐνόχους, ἰδοὺ περὶ τὴν ἐσπέραν αὐτῆς τῆς ἡμέρας συμβαίνει τὸ ἐξῆς.

Τινῶν ὀρθοδόξων προσκυνητῶν διερχομένων ἔμπροσθεν τοῦ μο-

ναστηρίου αὐτῶν (τοῦ ἀγίου Ἰακώβου), ἰδοὺ ὁρμοῦσιν ἐπ' αὐτοὺς ἄλλοι προσκυνηταὶ Ἀρμένιοι πολλοί, καὶ συλλαβόντες αὐτοὺς ἔκρουον ἀσπλάγχως. Τότε εἷς τῶν κρουομένων διαφυγὼν τὰς χεῖρας αὐτῶν τρέχει δρομαίως εἰς τὴν ἐκεῖ πλησίον οὖσαν Ἀκρόπολιν καὶ ἀναγγέλλει τὸ γεγονός, παρακαλῶν ἅμα ὅπως τάχος δραμόντες λυ- 5 τρώσωσι τοὺς ἀναιτίους ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Ἀρμενίων. Στέλλονται οὖν πέντε τακτικοί· ἀλλ' οὗτοι οὐ μόνον οὐκ ἠδυνήθησαν τοὺς τυπτομένους σῶσαι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ μετέσχον τῆς χειροτονίας· στραφέντες δὲ μηνύουσι τοῦτο τῷ μιραλάγῃ καὶ τῷ πασᾶ. Καὶ δὴ παρευθὺς στέλλονται δύο ἐκατόνταρχοι μετὰ στρατιωτῶν, καὶ 10 συλλαμβάνουσιν ὄσους Ἀρμενίους εὗρον ἔμπροσθεν τοῦ μοναστηρίου—ἦσαν δὲ τριάκοντα—, καὶ δεσμεύσαντες ἔσυρον εἰς τὸ Πραιτώριον καὶ ἐφυλάκισαν. Τῇ αὐτῇ νυκτὶ ἐπίασαν καὶ τὸν παραδραγουμᾶνον Ἀρμένιον μαρτυρηθέντα, ὅτι αὐτὸς παρεκίνει τοὺς Ἀρμενίους κρούειν τοὺς ὀρθόδοξους, λέγων συνεχῶς τουρκιστὶ “Βού- 15 ρουνους χροπεκλαρί”, δηλαδὴ “Κρούετε τοὺς κύνας”, ἐνοῶν ἡμᾶς. Τῇ ἐπαύριον οἱ μὲν ὀρθόδοξοι ἀνῆλθον εἰς τὸν Ἰορδάνην, ὡς ἔθος, αὐτοὶ δὲ ἐξήγαγον τοὺς φυλακισθέντας δαπανήσαντες οὐκ ὀλίγα. Οὐκ ὠφέλησεν οὖν αὐτοὺς τὸ ἐπιχειρήμα πρὸς τὸ κωλύσαι οὕτω πως τὴν ἐπισκευήν. 20

Συμφωνήσαντες δὲ μετὰ τῶν Φράγκων, ὡς ἤδη ἠνωμένοι ἐναντίον ἡμῶν, παρεκίνησαν τὸν χοτζεκιᾶν καὶ διὰ λόγων καὶ δι' ἔργων, ὅπως μὴ ἐνδώσῃ εἰς ὅλας τὰς βουλὰς καὶ θελήματα ἡμῶν ἐφ' οἷς καὶ οἱ Ἱεροσολυμίται ἀγάδες ὑπ' αὐτῶν δωροδοκούμενοι ἦσαν συνήγοροι, καθοδηγοῦντες αὐτοὺς ὡς ἐξῆς. Καὶ γὰρ μετὰ 25 τὸ Πάσχα τοὺς προσκυνητὰς προπέμφαντες εἰς τὰ ἴδια ἐν εἰρήνῃ εὐθέως ἠρξάμεθα ἀγωνίζεσθαι περὶ τοῦ προκειμένου ἡμῖν ἔργου. Πρῶτόν μὲν οὖν συγκαλέσαντες εἰς τὸν ναὸν τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως τοὺς κριτὰς τε καὶ προκρίτους σὺν τῷ μουλλᾶ, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ὀρισμῶν ἐποίησαμεν τὸ σύνηδες κέσφι, παρ- 30 ερχομένου τοῦ χοτζεκιᾶν μετὰ τοῦ κάλφα καὶ θεωροῦντος ἀνὰ ἕκαστον τῶν ἐπισκευασθησομένων τόπων, καὶ ἐρωτῶντος καὶ ἐξετάζοντος διὰ τὸ ἐν καὶ διὰ τὸ ἄλλο· ὅτε δὴ καὶ ἑαυτὸν ἐφανέ-

ρωσεν, ὅποῖος ἦν, καὶ ποῦ ἔκλινε καὶ ὑπὸ τίνων ἐδιδάχθη· εἶπε γάρ, ὅτι τὸ Ἱερὸν Κουβούκλιον οὐδόλως ἔχει χρεῖαν ἐπισκευῆς· περὶ δὲ τοῦ μεγάλου κουμπέ, ὅτι ὀλίγησ δεῖται διορθώσεως ἔσωθεν τε καὶ ἔξωθεν καὶ ὅτι τὰ πλακοστρώματα οὐκ ἔστιν ἀνάγκη 5 γενέσθαι ἐξ ὀλοκλήρου, ἀλλὰ πλάκας τινὰς συντετριμμένας ἀλλάξαι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἅπερ ἦσαν λόγια ἐχθρῶν καὶ οὐχὶ ἀνδρὸς τρεφομένου παρ' ἡμῶν καὶ λαμβάνοντος τόσον μνηστῶν. Μετὰ τὸ κέσφι δὲ τοῦτο καὶ εἰς τὴν ἁγίαν Βηθλεέμ ἀπήλθομεν. ὅπου 10 πολλαὶ λογομαχίαι συνέβησαν μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ τῶν Φρατόρων καὶ Ἀρμενίων διὰ πολλά, ἅπερ οὐ γράφω διὰ τὸ σύντομον.

Ἐπιστραφέντων οὖν εἰς Ἱερουσαλήμ, ἐγένετο σκέψις παρ' ἡμῶν καὶ ἀπεφασίσθη, ὅπως πρὸ πάντων καὶ εὐθέως ἀρξώμεθα τοῦ μεγάλου κουμπέ τοῦ Παναγίου Τάφου, ὡς περιμαγήτου, τοῖς Φράγκοις μάλιστα· ἀλλ' εὐρομεν τὸν χοτζεκιὰν ἐναντιούμενον ὅλως εἰς 15 τοὺς σκοποὺς ἡμῶν· ἡμεῖς γὰρ ἠθέλομεν ὅπως σκεπάσαντες αὐτὸν ἄνωθεν ἀνοιξώμεν θυρίδας, ὡς πάντες οἱ τῶν μεγάλων ναῶν κουμπέδες ἔχουσι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, τὸ ἀσφαλέστερον σκοποῦντες καὶ εὐπρεπέστερον· ὁ δὲ χοτζεκιὰν ἔλεγεν, ὅτι τὸ τοιοῦτον καλεῖται κατασκευὴ καὶ οὐχὶ ἐπισκευή ("Τὸ γάτι, ὅπερ ἔχετε, ἐπι- 20 σκευὴν γράφει καὶ οὐχὶ κατασκευὴν"), καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Τέλος οὖν εἶπεν ἡμῖν· "Παραιτήσασθε πρὸς ὦραν τὸ περὶ τοῦ κουμπέ ἔργον, ἕως οὗ γράψαντός μου εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πόρταν ἔλθῃ ἀποκρισις· ἔδωκε δὲ ἄδειαν ποιεῖν ἄλλας ἐπισκευὰς εἰς τὰ λοιπὰ μέρη· ἀλλ' ἡμεῖς συσχεψάμενοι ἀπεφασίσαμεν κοινῶς, ὅπως τὴν μὲν 25 τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως ἐπισκευὴν καταλείψωμεν πρὸς ὦραν ὀλοτελῶς, ἀρξώμεθα δὲ τῆς τοῦ ἐν Βηθλεέμ. Κοινώσαντες δὲ τοῦτο τῷ χοτζεκιὰν εὐρομεν αὐτὸν συγκατανεύοντα. "Ὅθεν τῇ ε' μαΐου ,αωμβ' (1842) προσκλήσει ἡμετέρα ἀπήλθον πάλιν εἰς Βηθλεέμ ὃ τε χοτζεκιὰν, πασαῶς, μουλλαῶς καὶ οἱ λοιποί, καὶ ἐγένετο τὸ δεύτερον κέσφι καὶ ἀπεφασίσθησαν τὰ ἐξῆς· α') ὅπως 30 στρωθῆ ὁ ναὸς ὅλος πλαξὶ λιθίναις καὶ μαρμάροις· β') ὅπως ἀλειφθῆ ἀσβέστῳ, ἐπισκευασθέντων καὶ τῶν αὐτοῦ παραθύρων κτλ. γ') ὅπως τὸ τῆς αὐτοῦ στέγης μολυβδοσκέπασμα ἐξηλωθὲν ὅλον

διορθωθῆ, ἀλλαγισῶν τῶν διεφθαρμένων πλακῶν, καὶ ἔτι δὲ ἐπισκευασθῆ διὰ σανίδων ὅπου δεῖ. Ταύτης τῆς ἀδείας δοθείσης εὐθέως ἠρξάμεθα τοῦ ἔργου περὶ τὰ μέσα μαίου καὶ ἕως τέλους νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπλακοστρώθη ὅλον τὸ τοῦ σεβασμίου ἐκείνου ναοῦ ἔδαφος· ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ τοῖχου τοῦ Ἁγίου Βήματος, ἔξω τῆς ἐξωτερικῆς πύλης, ἠλείφθησαν οἱ τοῖχοι πάντες ἀσβεστοπηλῶ, ἐκβληθέντων τῶν εἰς μέρη τινὰ διεφθαρμένων ἐκ τῆς πολυκαιρίας ψηφίων τοῦ μωσίου, καὶ περιεφράγησαν τὰ παρὰ θύρα ὅλα σιδηροῖς καὶ ὑέλοις. Ἐξεβλήθησαν πᾶσαι αἱ ἐκ μολύβδου πλάκες ἀπὸ τῆς στέγης καὶ ἐτέθησαν ἄλλαι στερεώτεραι, καὶ ἐν συντόμῳ ἄνω καὶ κάτω, ἔσωθεν τε καὶ ἔξωθεν, καθωραϊσθη οὗτος ὁ μέγας ναὸς τόσον ὥστε ἐφάνη ὡς παράδεισος πάντερπνος. Ἄλλ' ἡ τοιαύτη ἐπισκευὴ οὐκ ἐγένετο χωρὶς θυροῦρων, πειρασμῶν καὶ ἐνοχλήσεων ἐκ μέρους τῶν Φρατόρων καὶ Ἀρμενίων· παραλείπω δὲ γράφειν τὰ τοιαῦτα, ὡς πολυλογίας δεόμενα, καὶ γράφω τὰ ἐξῆς ἐπισημότερα συμβάντα.

Ἐπισκευαζομένου δὲ τοῦ περιβλέπτου τούτου ναοῦ ἡτοιμάσαμεν, ὅπως καὶ εἰς τὸ ἀγιώτατον Σπήλαιον βάλωμεν χεῖρα, ἀλλάξαντες τινὰ μάρμαρα ἐκεῖ ὄντα συντετριμμένα κατὰ τε τὸ ἔδαφος καὶ τὴν ὀρθομαρμάρωσιν, καὶ τὴν ὀροφὴν αὐτοῦ ἔσωθεν τε ἀσβεστοπηλῶ ἀλείψαντες· οἱ δὲ Φράτορες τοῦτο κατανοήσαντες προσῆλθον τῷ χοτζεκιᾶν λέγοντες, ὅτι τὰ ἐν τῷ Ἁγίῳ Σπηλαίῳ μάρμαρα οὐ χρειᾶν ἔχουσιν ἀλλαγῆς, οὐδὲ ἐπισκευῆς, ἀλλ' ἂν καὶ τρία-τέσσαρα εἰσὶ συντετριμμένα, μενέτωσαν οὕτως· “εἰσὶ γὰρ πράγματα”, εἶπον, “ἀρχαιότατα, ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς μακαρίας Ἑλένης, καὶ εἰσὶν ἐν ὑπολήψει καὶ οὐ στέργομεν ἐκβληθῆναι αὐτὰ ἐκεῖθεν· ἀλλὰ καὶ τὴν ὀροφὴν αὐτοῦ τοῦ Σπηλαίου, ἐσκεπασμένην οὖσαν ὑπὸ καταπετασμάτων ἡμετέρων, οὐ στέργομεν ἀνεωχθῆναι”, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Εἶπον δὲ πρὸς τούτοις αὐτῷ τῷ χοτζεκιᾶν· “Ἐὰν οἱ Γραικοὶ θελήσωσιν ἀποβαλεῖν ἐκεῖθεν τὰς ποδιάς ἡμῶν, οὐκ ἀφίεμεν αὐτούς· ἀντισταθισόμεθα ὅλαις δυνάμεσι μέχρι θανάτου”. Ὁ οὖν χοτζεκιᾶν ἀνέφερε ταῦτα ἡμῖν, ἐρωτῶν ἡμᾶς τί ἡμῖν δοκεῖ. Ἀπεκρίθημεν δὲ ἡμεῖς· “Ἡ βασιλικὴ προσταγὴ ἰσχύει

πλείον τῶν Φράγκων· οὗτοι δὲ οὐκ εἰσι κυριάρχαι τοῦ Ἁγίου Σπη-
λαιίου, ἀλλὰ μέτοχοι”. Πρὸς ταῦτα ὁ χοτζακῆν μηδὲν ἔχων ἀντει-
πεῖν ἀπεφάσιεν, ὅπως πρῶτον ἐκβληθέντα ἀλλαχθῶσι τὰ συντε-
τριμμένα μάρμαρα, καὶ τούτου γενομένου ἴσως οἱ Φράγκοι ἐνδώσουσι
5 καὶ περὶ τῆς ἀλείψεως τῆς ὀροφῆς αὐτοῦ. Ἐγένετο οὖν παρ’ ἡμῶν
ἢ πρέπουσα ἐτοιμασία· ἀλλ’ οἱ Φράγκοι τοῦτο μαθόντες ἠτοίμασαν
Βηθλεεμίτας ὀπαδοὺς αὐτῶν, ὅπως διὰ ῥοπάλων καὶ ὄπλων ἀνθιστά-
μενοι μὴ ἐάσωσιν ὄλως τοὺς τεχνίτας ἐκβαλεῖν καὶ ἐν μάρμαρον· τοῦτο
δὲ ἡμεῖς μαθόντες ἀνεφέρομεν τῷ πασᾷ παρακαλοῦντες, ὅπως ἀπελ-
10 θῶν εἰς Βηθλεὲμ παρουσιάσῃ εἰς τὴν τοῦ Ἁγίου Σπηλαιίου ἐπισκευήν,
ἵνα μὴ τι τῶν ἀπευκταίων συμβῆ μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν Φράγκων.

Ἄπελθῶν δὲ οὗτος τῇ μὲν νυκτὶ κατέλυσεν εἰς ἡμᾶς, τῇ δὲ
ἐπιούσῃ συγκαλέσας τοὺς Φράγκους ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ καὶ
τέλος κατέπεισεν αὐτοὺς ἐνδοῦναι εἰς τὸ ἐκβληθῆναι μόνον τὰ ὄντα
15 συντετριμμένα καὶ τιθέναι ἄλλα μάρμαρα· περὶ δὲ τῆς ἀλείψεως
τῆς ὀροφῆς εἶπον, ὅτι στέργουσι γενέσθαι, ἀλλ’ ἐὰν μετὰ τὸ γε-
νέσθαι ἔχωσιν ἄδειαν κρεμάσαι τὰς ἑαυτῶν ποδίας εἰς τὸν τόπον
αὐτῶν. Εἶπομεν δὲ αὐτοῖς ἡμεῖς· “Ἐάν, ὦ φίλοι, σκεπασθῇ πά-
λιν τοῦτο τὸ μέρος διὰ πανίων, μάταια ἔσονται πάντως οἱ κόποι
20 καὶ ἡ δαπάνη”. Εἶπον δὲ ἐκεῖνοι· “Διὰ τοῦτο λέγομεν, ὅτι οὐ
χρεῖαν ἔχει ἀλείψεως, ὡς ὑπὸ μεταξωτῶν ὑφασμάτων σκεπαζό-
μενον, καίτοι παλαιῶν ὄντων”. Εἶπεν ὁ πασᾶς· “Τφόντι περι-
τοί εἰσιν οἱ περδέδες μετὰ τὸ σουβάτισμα”. Οἱ δὲ Φράγκοι εἶπον·
“Ἐφένδιμ”, ἦτοι αὐθέντα, “τοὺς περδέδες τούτους οὐ δυνάμεθα
25 ἐκβαλεῖν ἐκεῖθεν, ἔκπαλαι αὐτόθι ὄντας· ἐὰν δὲ οἱ Ῥωμαῖοι ἐπι-
μείνωσι διὰ τὴν ἀλειψιν αὐτοῦ, δότωσαν ἡμῖν ἔμπροσθεν ὑμῶν
ἔγγραφον, ὅτι οὐ κωλύσουσιν ἡμᾶς βαλεῖν αὐτοὺς μετὰ τὴν ἀλει-
ψιν εἰς τὸν τόπον αὐτῶν”. Πρὸς ταῦτα εἶπε καὶ ὁ μουλλάς·
“Ἀληθῶς, ἐὰν ὁ τόπος αὐτὸς σκεπασθῇ διὰ περδέδων, διατί
30 σουβάτισμα; καὶ ἂν στερεῶς καὶ ὠραίως σουβατίσθῃ, τίς ἡ χρεῖα
ἔτι τῶν περδέδων”; Τότε ὁ πασᾶς ἠρώτησε κρυφίως ἡμᾶς λέγων·
“Ἐχετε προσταγὴν βασιλικὴν ἰδίαν, ὅπως οἱ περδέδες αὐτοὶ
ἐκεῖθεν ἐκβληθῶσιν”; Εἶπομεν αὐτῷ, ὅτι ὀρισμὸν μὲν ἴδιον τοῦτο

διαλαμβάνοντα οὐκ ἔχομεν, ἔχομεν δὲ ὀρισμούς. δύο καὶ τρεῖς, ὅτι τὸ Σπήλαιον τοῦτο τῆς γεννήσεως τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ἐστὶν εἰς τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν”. — “Ἐπρεπεν, ὅτε ἐξουσιάσατε αὐτό, ἐκβαλεῖν αὐτούς τοὺς περδεδες ἐκεῖθεν· νῦν δὲ τί ποιητέον; ἀνάγκη ἐστὶ μετὰ τὴν ἄλειψιν, ὅπως οἱ Φράγχοι τοποθετήσωσιν ἐκεῖ τοὺς 5 ἑαυτῶν περτέδες· οὐ γὰρ ἡμεῖς τολμήσομεν κωλύσαι αὐτούς ἄνευ ὀρισμοῦ βασιλικοῦ, μή τι γε προσκρούσωμεν”. Ἰδόντες οὖν ἡμεῖς ὅτι, ἐὰν οἱ Φράγχοι μετὰ τὸ σουβάτισμα βάλωσιν ἐκεῖ πάλιν αὐτούς, φανήσονται πάντως ἐκεῖνοι· μὲν κυριότητα ἔχοντες, ἡμεῖς δὲ μάτην κοπιάσαντες καὶ δαπανήσαντες, παρητήθημεν τοῦ τοιούτου 10 ἐγχειρήματος πρὸς ὥραν, ἕως οὗ σκέψεως γενομένης ἄλλης ἀποφασισθῆ τὸ πρακτέον, καὶ οὕτως ἐπεστράφημεν εἰς Ἱερουσαλήμ, μηδὲν ἀνύσαντες τῶν ὧν κατὰ νοῦν εἴχομεν.

Ἐγράψαμεν οὖν τῷ μακαριωτάτῳ τὰ τρέχοντα παρακαλοῦντες, ὅπως, εἰ δυνατόν, λάβῃ ὑψηλὸν ὀρισμὸν καὶ ἐκβάλωμεν αἰωνίως 15 ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Σπηλαίου τὰ ὑφάσματα ἐκεῖνα τῶν Φράγκων· τῇ δὲ α' δεκεμβρίου ἠλλάξαμεν τινὰ μάρμαρα, ὄντα περὶ τὴν βόρειον πύλην τοῦ Ἁγίου Σπηλαίου, διότι ὑπὸ τῆς ἀρχαιότητος καὶ σεσαθρωμένα ὄντα ἐκινδύνεον τοῦ πεσεῖν. Ἄλλ' οἱ Φράτορες ἐταράχθησαν τούτου ἕνεκα καὶ ἀνέφερον τῷ πασᾷ καὶ τῷ χοτζακιάν, 20 ζητοῦντες ἐκβληθῆναι ἐκεῖθεν τὰ μάρμαρα ἡμῶν· ἀλλὰ θεία βοήθεια ἐματαιώθησαν. Ὁ μὲν οὖν χοτζεκιάν ἐναντίος ἐφαίνετο ἡμῖν, ὁ δὲ πασᾶς ἐφαίνετο βοηθὸς καὶ ὑπισχνεῖτο καταπεῖσαι καὶ τὸν χοτζακιάν καὶ τὸν μουλλᾶν πρὸς τὰ θελήματα ἡμῶν, καὶ εἶπεν ἡμῖν, ὅπως πρὸ πάντων ἐτοιμάσωμεν τὰ μάρμαρα διὰ τὴν στρώ- 25 σιν καὶ τὴν ὀρθομαρμάρωσιν. Καὶ δὴ ἠτοιμάσαμεν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἐν μέγα ἐπὶ τοῦ προσκυνητοῦ Τόπου τῆς Γεννήσεως· τὸ γὰρ ἀρχαῖόν ἐστι συντετριμμένον, ὡς ὀράται. Τοῦτο μαθόντες διὰ κατασκόπων οἱ Φράτορες πολὺ ἐταράχθησαν καὶ ἀπεφάσισαν ἀντιστῆναι μέχρι θανάτου καὶ μὴ εἶσαι ἡμᾶς ἐκεῖνο ἀλλάξαι· ὁ 30 δὲ πολὺς αὐτῶν ἀγὼν ἦν διὰ τὸν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ μαρμάρου ἀργυροῦν ἀστέρα, ὃνπερ ἐκεῖ ἔθεντο προσηλώσαντες, ὅτε τοῦ Ἁγίου Σπηλαίου καὶ ἕλου τοῦ ναοῦ ἐξουσίαζον [ἔρα τ. II, σ. 442]· ὃν οἱ

ἡμέτεροι τὸ Ἅγιον Σπήλαιον ἐπαναλαβόντες ἀφῆκαν χαρίζομενοι αὐτοῖς, καθὼς καὶ τὰς ποδίας. Ὅτι δὲ ὁ ἀστήρ αὐτὸς τῶν Λατίνων ἐστί, μαρτυροῦσι τὰ ἐπ' αὐτὸν γράμματι λατινικὰ ὄντα, ἅπερ ἐρμηνευθέντα οὕτως ἔχουσιν· “Ἐνταῦθα Μαρία ἡ παρθένος
5 ἐγέννησεν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν”.

Διὰ τοῦτον οὖν τὸν ἀστέρα, ἵνα μὴ λείψῃ ἐκεῖθεν, ἐκβληθέντος τοῦ μαρμάρου, εἶχον ὄλον τὸν ἀγῶνα, καὶ διώρισαν ἀνθρώπους ἐπίτηδες, ἵνα φυλάττωσι καὶ προσέχωσιν ἅμα τοῦ ἰδεῖν ἡμᾶς ἐπιχειροῦντας ἐκβαλεῖν τὸ μάρμαρον καὶ δώσωσιν εὐθύς εἶδῃσιν
10 αὐτοῖς· ἤγγιζε δὲ ἡ θεία ἑορτὴ τῆς τοῦ Κυρίου γεννήσεως καὶ ἀνάγκη ἦν, ὅπως τῶν τοιούτων ἔργων γένηται ἀναβολὴ διὰ τὸ συναθροισζόμενον πλῆθος εἰς τὴν ἑορτήν. Τῇ δὲ κβ' τοῦ αὐτοῦ δεκεμβρίου, τῇ ὥρᾳ ἐν ἣ ἐλειτούργουν οἱ Φράτορες εἰς τὴν Ἁγίαν Φάτην, ἔχοντες ἔτοιμον ἄνθρωπον καὶ ἐργαλεῖα ἐτύπησαν εἰς
15 τὸ ῥηθὲν μάρμαρον, ἐν ᾧ ὁ ἀστήρ, καὶ προσέθεντο δύο ἦλους ἐπ' αὐτόν, ὅπως θέλοντες ἐκβαλεῖν αὐτὸν ἐκ τοῦ μαρμάρου μὴ δυνηθῶμεν ἡμεῖς δὲ διὰ τὸ συναχθὲν πλῆθος (συνέρρευσαν γὰρ καὶ διὰ τὴν ἑορτήν καὶ διὰ τὰ ἴδωσι τὸν νεοσκεπασθέντα ναόν) οὐδεμίαν ἀγωγὴν κατὰ τῶν Φράγκων ἐκινήσαμεν, ἵνα μὴ τις θό-
20 ρυβος γένηται, ὡς συμβαίνει πολλάκις εἰς τοιαύτας περιστάσεις. Ἐορτάσαντες οὖν λαμπρῶς τὰ τοῦ Κυρίου γενέθλια, ὁμοίως καὶ τὰ θεοφάνεια, ἡτοιμάσθημεν διὰ τὸ ἐν τῷ Ἁγίῳ Σπηλαίῳ ἔργον· ἀλλ' ἰδοὺ φθάνει πρὸς τὸν πασᾶν καὶ τὸν χοτζακίαν ὀρισμὸς ἐπιτάττων, ὅπως πάσας τὰς μεγάλας οἰκοδομὰς ἐκάστου ἐν Ἱερου-
25 σαλήμ ἔθλους καὶ ἐξόχως τῶν Ῥωμαίων καταπαύσωσι, καὶ ὅπως, ἐὰν τὸ ἔθνος τῶν Ῥωμαίων ἐτόλμησε καινοτομίας ποιῆσαι ἐν Ἱερουσαλήμ, βλαπτούσας τὰ ἄλλα ἔθνη, ἀφαιρεθῆναι ταύτας ἀγωνίσωνται. Τὰς πικρὰς ἀγγελίας ταύτας εἶπεν ἡμῖν ἐκ στόματος ὑπεραλήθασιν ὁ χοτζακίαν· αὐτὸς δὲ ἦν ὁ εἰς τὴν Ἰψηλὴν
30 Πόρταν γράψας μετ' ἄλλων, τοῖς Φράγκοις καὶ Ἀρμενίοις χαρίζομενος, ἡμῖν δὲ ἐναντιούμενος. Κατέπαυσε τοίνυν πᾶσα οἰκοδομὴ παντὸς ἔθλους καὶ πρὸ πάντων ἡμῶν, οὕτω τῆς Ἰψηλῆς Αὐλῆς οἰκονομησάσης τὸ πρᾶγμα δι' ἄγνωστα αἰτία· ἀλλ' εἰς τὸν χοτζα-

κιάν ἦλθεν ἐκ τῆς Πόρτας ἰδία ἄλλη διαταγὴ τῆ α΄ φεβρουαρίου
αωμγ΄ (1843), ὅπως πᾶσαν οἰκοδομὴν νεωτέραν, γενομένην ἐν
Βηθλεέμ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, κρημνίσῃ· οὐδεμίαν δὲ οἰκοδομὴν
ἡμεῖς ἐκεῖ ἐν τῷ ναῷ προστεθείκαμεν, πλὴν μιᾶς σκάλας, δι΄ ἧς
καταβαίνομεν εἰς τὸν ναὸν ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ μέρους, πρῶτον 5
ξυλίνης οὔσης καὶ σεσαθρωμένης, ὕστερον δὲ κατὰ τὴν ἐπισκευὴν
διὰ λίθων κατασκευασθείσης· ἔτι δὲ καὶ δύο βαθμίδων, εἰς τὸ
ἀναβαίνειν εἰς τὸ ἡμέτερον Καθολικὸν ἀπὸ ἄρκτου καὶ μεσημβρίας.
Ταύτας δὲ τὰς δύο βαθμίδας χαρίζομενος τοῖς Ἀρμενίοις ὁ χο-
τζακιὰν οὐκ ἐσυγχώρει γενέσθαι· ἀλλ΄ ὁ ἀρχιτέκτων ὡς ἀναγκαίως 10
οὔσας κατεσκεύασε, παρὰ γνώμην αὐτοῦ τοῦ χοτζακιὰν, καὶ διὰ
τοῦτο αὐτὸς θέλων ἐκδικηθῆναι ἔγραψε καθ΄ ἡμῶν πρὸς τὴν Ὑ-
ψηλὴν Αὐλὴν ὡς καινοτομησάντων, ὡς κατωτέρω ῥηθήσεται.

Παρακαλέσαμεν οὖν αὐτὸν τοῦ δοῦναι διορίαν καὶ ποιῆσαι ἀνο-
χήν, ὅπως γράψωμεν τῷ μακαριωτάτῳ εἰς τὴν Κωνσταντινού- 15
πολιν. Ἐδωκεν οὖν ἡμῖν τριάκοντα ἡμέρας προθεσίαν καὶ ἐγρά-
ψαμεν περιμένοντες δὲ ἀπόκρισιν εὐκαίαν, ἰδοὺ ἔφερον οἱ Ἀρ-
μένιοι ὄρισμὸν τῆς Πόρτας οὕτως ἔχοντα ἐν περιλήψει· «Οἱ Ἀρ-
μενοκαλόγηροι ἀνέφερον εἰς τὸ Ὑψηλὸν Δεβλέτ, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι
διὰ τοῦ βασιλικοῦ μου ὀρισμοῦ τὸν ἐν Βηθλεέμ ναὸν ἐπισκευά- 20
ζοντες μετήλλαξαν τὰ πρότερον ὄντα καὶ οἰκαιοποιήθησαν τοὺς
τόπους αὐτῶν τῶν Ἀρμενίων, καὶ ἤραν ἐκεῖθεν τὰς κανδήλας
αὐτῶν καὶ οὐκ ἐῴσι κρεμᾶν κανδήλας εἰς τὰς κολόνας τοῦ ναοῦ,
μηδὲ σαροῦν καὶ καθαίρειν καὶ στολίζειν, καὶ πρὸς τοῦτοις κω-
λύουσιν αὐτοὺς τοῦ ἐκτελεῖν τὰ ἔθιμα τῆς σφῶν θρησκείας. Ταῦτα 25
πάντα καὶ δι΄ ἰδίου ἀπὸ Ἱερουσαλήμ ἰλαμίου τῶν κριτῶν ἐβε-
βαίωσαν οἱ Ἀρμένιοι. Ἐὰν οὖν οὕτως ἔχη ἀληθῶς, κωλυθήτωσαν
οἱ Ῥωμαῖοι τῶν τοιοῦτων κινήματων καὶ τὰ πάντα διορθωθήτω-
σαν, ὡς ἦσαν πρότερον». Ἐπειδὴ δέ, ὅτε ἔφερον τὸν ὄρισμὸν
οἱ Ἀρμένιοι, ἤγγιζεν ἡ εορτὴ τοῦ Πάσχα, φοβούμενοι τὸ πλῆθος 30
τῶν προσκυνητῶν ἀνέβαλον τὴν ὑπόθεσιν γενέσθαι μετὰ τὴν ἀνα-
χώρησιν αὐτῶν. Καὶ δὴ τῆ ἕκτη τῆς Διακαινησίμου ἐκάλεσαν
ἡμᾶς εἰς τὸν Μερχεμέν, ὅπου, ἀναγνόντες τὸν ὄρισμὸν, μετὰ πολ-

λάς λογοτριβὰς ἀπεφασίσθη, ὅπως τῇ ἐπαύριον ἀπέλθωμεν πάν-
τες εἰς Βηθλεέμ· ἐπειδὴ δὲ εἶχομεν ἐκτελέσαι τὴν παρρησια-
στικὴν ἑορτὴν τοῦ Θωμᾶ, ἀνεβλήθη ἡ εἰς Βηθλεέμ ἀπέλευσις
τῇ β' τοῦ Θωμᾶ. Ὅτε ἀπελθόντων ἀνεγνώσθη καὶ αὖτις ὁ ὀρι-
5 σμὸς καὶ ἤρξαντο οἱ Ἀρμένιοι λαλεῖν καὶ ζητεῖν ὑπέρογκα, ἵνα
δηλαδὴ ὁ ναὸς ὄλος ἐκεῖ γένηται κοινὸς ἡμῖν καὶ αὐτοῖς. Ἀντι-
στάντων δὲ ἡμῶν συγκατέβησαν, ὅπως γένηται κοινὸν μόνον τὸ
μέρος ὅπου αἱ 44 κολόαι· ἀποτυχόντες δὲ καὶ τούτου ἐζήτησαν,
ὅπως τὸ βόρειον τῶν κολωνῶν μέρος, ὅπου καὶ ἡ δι' ἧς εἰς τὸν
10 ναὸν εἰσέρχονται πύλη, ἐξειδιασθῆ αὐτοῖς. Τέλος δὲ καὶ τούτου
ἀποτυχόντες ἐπέμειναν ζητοῦντες, ὅπως ἀφεύκτως γένηται τὸ μέ-
ρος ἐκεῖνο κοινὸν καὶ κρεμάσωσι κἀκεῖνοι ἐκεῖ κανδήλας καὶ σα-
ρῶσι κτλ, καὶ ἵνα ἔχωσι καὶ αὐτοὶ κλεῖδα τῆς ἔξω πόρτας καὶ
ἀνοίγωσι καὶ κλείωσιν, ὅποταν θέλωσι. Πρὸς ταῦτα τὰ δύο τῶν
15 Ἀρμενίων αἰτήματα ἐνέδωκαν ὁ τε πασᾶς καὶ ὁ μουλλᾶς καὶ οἱ
λοιποί, μάλιστα δὲ ὁ χοτζακιάν, ὁ αὐτῶν ὑπερασπιστής, καὶ ἔλε-
γον, ὅτι δίκαιόν ἐστι γενέσθαι ταῦτα, καὶ ἀπεφάσισαν. Ἰδόντες δὲ
ἡμεῖς, ὅτι αὐτοὶ ἕνεκα τῆς ἀναβολῆς ἐκ τῶν Ἀρμενίων παραβλέ-
πουσι τὸ δίκαιον, εἶπομεν αὐτοῖς· "Ὁ ὀρισμὸς γράφει, ὅπως ἀπο-
20 κατασταθῶσι τὰ πράγματα, ὡς καὶ πρότερον ἦσαν· ταῦτα δὲ ἄπερ
οἱ φίλοι μὲν οὗτοι ζητοῦσιν, ὑμεῖς δὲ παρέχετε, οὐδέποτε ἦσαν,
καὶ βλέπομεν ὅτι παρὰ τὸν ὀρισμὸν τὰ πράγματα γίνονται, καὶ
σχεδὸν βία δουλεύει· οὕτω δὲ ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἴδου ὁ
ναὸς ὄλος ἐστὶν εἰς τὴν ἐξουσίαν ὑμῶν καὶ ποιήσατε, ὡς θέλετε".
25 Ταῦτα εἰπόντες ἀνεχωρήσαμεν, ἀφέντες αὐτοὺς ἐκεῖ, καὶ ἐπε-
στράφημεν εἰς Ἱερουσαλήμ. Τοῦτο ἰδὼν ὁ πασᾶς ἐμετρίασε τὸ
πρᾶγμα καὶ συγκατένευσε μόνον εἰς τρία ζητήματα τῶν Ἀρμε-
νίων, πρῶτον δούς ἄδειαν ἵνα κρεμάσωσιν εἰς τὸν ἑαυτῶν τόπον
ἕσας κανδήλας ἠθέλησαν καὶ ἕνα πολυέλαιον· δεύτερον, ἵνα ἔχωσι
30 καὶ αὐτοὶ κλεῖδα μεγάλην τῆς ἔξωτέρας πύλης, καὶ τρίτον ὅπως
τὴν βόρειον πύλην, τὴν κατὰ τὸ μέρος τῶν Φράγκων, ἔχωσιν εἰς
τὴν αὐτῶν κυριότητα, ἀφαιρεθείσης τῆς ἀνὰ χεῖρας ἡμῶν κλει-
δός, ὡς ἐζήτησαν καὶ κατώρθωσαν ἄλλοτε. Τούτων οὖν γενομένων

ἀνεχώρησε καὶ ὁ πασᾶς σὺν τοῖς λοιποῖς, ἐπιστρέψας εἰς Ἱερουσαλήμ· πολλὰ δὲ λαβὼν παρὰ τῶν Ἀρμενίων ὁ πασᾶς οὗτος, πολλὰ καὶ ὁ μουλλᾶς, πολλὰ καὶ ἠβούλοντο ποιῆσαι τῶν Ἀρμενίων θελήματα· ἐκωλύθησαν δὲ φοβούμενοι διὰ τὴν εἰς Ἱερουσαλήμ ἄφιξιν τοῦ κυρίου Ἀλβέρτου, υἱοῦ μὲν τοῦ βασιλέως τῆς Προυσίας, 5 αὐταδέλφου δὲ τῆς αὐτοκρατορίας πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν, ἐλθόντος ταπεινῶ τῷ σχήματι καὶ φρονήματι, καὶ καταλύσαντος ἐν ἡμῖν τῷ Σαββάτῳ τῆς Διακαινησίμου ἑσπέρας· ὃς περιελθὼν πάντας τοὺς Ἀγίους Τόπους ἐνταῦθα καὶ τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ἀνεχώρησε διὰ Δαμασκὸν τῇ β' τῶν Μυροφόρων. Εὐθέως δὲ τῇ ἐπαύριον 10 ἐκάλεσαν ἡμᾶς οἱ Ἀρμένιοι εἰς τὴν κρίσιν, ζητοῦντες κοινωνίαν καὶ μετοχὴν εἰς τὰς κολόνας, καὶ τῇ ἐπιούσῃ συνεκάλεσαν καὶ αὐθις πάντας εἰς τὴν ἁγίαν Βηθλεέμ. Καὶ πάλιν τὰ αὐτὰ ζητήματα καὶ οἱ αὐτοὶ λόγοι. Οὐδὲν ὅμως ἠξιώθησαν οἱ Ἀρμένιοι τῶν ὧν ἐζήτησαν, ἀντιστάτων ἡμῶν διὰ τοῦ δικαίου· 15 ἀλλ' αὐτοὶ καὶ πάλιν μαίου α' κατεβίβασαν ἡμᾶς εἰς τὸν Μεχκεμέ, περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως κρισολογούμενοι· ὅτε καὶ ὁ χοτζακιάν ὑπὲρ αὐτῶν παρῶν ὧν ἐκεῖ ἠγωνίζετο προβάλλων μετ' αὐτῶν τὴν καθαιρεσιν τῶν ῥηθειςῶν κλιμάκων· μηδὲν δὲ ἀνύσαντες συνῆλθον καὶ τῇ ε' μαίου, καὶ ἀπεφασίσθη ὅπως τῇ ἐπαύριον 20 ἀπέλθωμεν πάντες εἰς Βηθλεέμ. Ἀπελθόντων δὲ προεβλήθη ὁ περὶ τῶν κλιμάκων λόγος, ὅπως κρημνισθῶσιν· ἀλλὰ καὶ τότε ἐλάβομεν ἡμεῖς τὰ νικητήρια, μαρτυρησάντων πάντων τῶν κριτῶν, ὅτι αἱ τοιαῦται δύο βαθμίδες οὐδὲν τοὺς Ἀρμενίους βλάπτουσι. Καὶ ἐν τούτοις ἐλάβομεν ἰλάμ παρὰ τῶν κριτῶν ν, ὡς οὐδὲν ἐνεω- 25 τέρισαμεν ἐδόθη δὲ καὶ φετφᾶς περὶ τοῦτου, ὅτι ἐν οὐδενὶ οἱ Ἀρμένιοι ὑπὸ τῶν βαθμίδων βλάπτονται· ὃν σὺν τῷ Ἰλαμίφ δεδώκαμεν τῷ πασᾶ, ὅπως ἀποστείλῃ τῇ Ὑψηλῇ Πόρτῃ. Ἀλλὰ τῇ ἐπαύριον θ' μαίου ἰδοὺ ἄλλη λαῖλαψ ἀνέμου, ἡ ἐξῆς.

Προσταγὴ ἄλλη ἔντονος ἔρχεται τῷ πασᾶ καὶ χοτζακιάν, ὅτι 30 πᾶς νεωτερισμὸς τῶν Ῥωμαίων ἐν Βηθλεέμ ἀρθῆ διόλου ἐκ μέσου, καὶ εἴτε πύλη ἐστίν, ἢ ἄλλο τοιοῦτο, καθαιρεθῆ· καὶ ἐὰν κανδῆλαι νεωστὶ ἀπρωρηθεῖσαι, καταβίβασθῶσι. Ταῦτα δ' ἄρα τοῦ

χοτζακιάν, ὃν ἐτρέφομεν καὶ ἐπλουτίσαμεν διὰ τοῦ μηνιαίου [μισθοῦ], ἦσαν κατορθώματα· ὃς μετὰ τοῦ πασᾶ ἡμᾶς μετακαλεσάμενος ἔδειξεν ἡμῖν τὴν τοιαύτην προσταγήν, εἰπὼν ὅτι ἀνάγκη ἐστὶν ὅπως αἱ σκάλαι καθαιρεθῶσι καὶ αἱ εἰς τὰς κολόνας κρεμασθεῖσαι κανδηλαὶ καταβιβασθῶσιν· ἐκρεμάσαμεν γὰρ ἑπτὰ ἐν τῷ 5 καιρῷ τῆς ἐπισκευῆς, τοῦ τόπου ὄντος ἡμετέρου. Πολλὰ οὖν ἠγωνίσθημεν ἀποφυγεῖν κἂν τὸν κρημνισμόν τῶν βαθμίδων, ἀλλ' οὐκ ἠδυνήθημεν· ὁ γὰρ χοτζακιάν ἐπέμενε τελειωθῆναι τὸν ὄρισμόν, καὶ δὴ κατέστησεν ἡμᾶς αὐτόχειρας, ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ κρημνίσας τὰς κατὰ ἄρκτον καὶ μεσημβριάν βαθμίδας, καὶ μόλις διὰ 10 πολλῶν παρακλήσεων καὶ ἀναλωμάτων διεσώσαμεν τὴν σκάλαν, δι' ἧς ἀπὸ τοῦ μοναστηρίου εἰς τὸν ναὸν καταβαίνομεν κατεβιβάσαμεν δὲ καὶ τὰς ἑπτὰ κανδήλας. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω διεπράχθησαν· ἰδόντες δὲ ἡμεῖς, ὅτι τὰ πράγματα τρέχουσιν εἰς τὸ 15 χεῖρον, ἔγνωμεν ἀπαντῆσαι τὰ ἐπερχόμενα οὕτως· Ἐχορτάσαμεν [= διὰ χρημάτων] τοὺς προύχοντας τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ λογάδας, ἔτι δὲ καὶ αὐτὸν τὸν μουλλᾶν, καὶ ἐλάβομεν ἀναφοράς, ἰλάμια μαρτυρικὰ κτλ., ὅτι ἡμῶν ἐστὶ τὸ δίκαιον καὶ ὅτι αἱ σκάλαι οὐκ ἠνώχλουν μὲν τοὺς Ἀρμενίους, καθηρέθησαν δὲ ὅπως ὁ βασιλικὸς ὄρισμός 20 λάβῃ τὸ κύρος· ὁμοίως καὶ διὰ τὰς κανδήλας, ὅτι ἐκεῖ ἦσαν ἔκπαλαι καὶ ὅτι οἱ Ἀρμένιοι οὐδεμίαν εἶχον ποτὲ μετοχὴν εἰς τὰς κολόνας. Ταῦτα τὰ ἰλάμια καὶ ἄλλα παρ' ἡμῖν εὑρεθέντα παλαιὰ χάτια καὶ χοτζέτια ἀπεστείλαμεν τῇ αὐτοῦ θειοτάτῃ μακαριότητι [= τῷ πατριάρχῃ Ἀθανασίῳ], ὅπως καιρὸν 25 εὐρῶν δώσῃ ἀναφορὰν τῷ κράτει, καὶ περὶ τῆς ἀπάτης τῶν Ἀρμενίων καὶ περὶ τῆς ἐπισκευῆς τοῦ κουμπέ· ὃ καὶ ἐποίησε δις καὶ τρίς διὰ γενικῆς συνελεύσεως, γράφας καὶ δούς ἀναφορὰν.

Ἄλλ' ἡ Ὑψηλὴ Αὐλὴ, πολιτικοῖς λόγοις χρωμένη, ὑπόσχεται μὲν, ἀναβάλλει δὲ τὸν καιρὸν, χάριν τῆς Γαλλικῆς Αὐλῆς, ὑπερασπιζομένης τῶν Φρατόρων, ὡς εἴρηται· τέλος δὲ καὶ ἐκ πλαγίου ὠκονόμησε καὶ τὰ τῶν Ἀρμενίων· ἔγραψε γὰρ κρυφίως τῷ 30 εἰς Βηρυτὸν σερασκέρ-πασᾶ, ὃ δὲ τῷ εἰς Ἱερουσαλήμ πασᾶ, ὅπως ἀφελῶν παρὰ τῶν Ἀρμενίων τὴν κλειδα τῆς εἰς Βηθλέεμ πύλης

ἐγχειρίσῃ τοῖς Ῥωμαίοις, καταβιβάσῃ δὲ καὶ τὰς κανδήλας, ἃς ἐκρέμασαν δυνάμει τοῦ δοθέντος αὐτοῖς ὀρισμοῦ. Ὁ δὲ πασαῖς τῇ
ιε' ἰουνίου μετακαλεσάμενος ἡμᾶς τε καὶ τοὺς Ἀρμενίους ἀνέ-
γνωσε τὸν τοῦ σερασκέρ ὀρισμόν, καὶ δὴ ἀπεφασίσθη ὅπως ἐνεργη-
θητῆ. Ἡμεῖς μὲν οὖν στοχαζόμενοι, ὅτι, ἐὰν παρὰ τῶν Ἀρμε- 5
νίων λάβωμεν τὴν κλειδα, ἐκεῖνοι ἔχουσι δευτέραν καὶ τρίτην,
τῇ ἀδείᾳ τοῦ πασαῖ κατεσκευάσαμεν ἄλλην κλειδαρίαν, ἵνα ἐχβα-
λόντες τὴν παλαιὰν ταύτην βάλωμεν· καὶ δὴ λαβόντες δύο ἀνθρώ-
πους, τὸν μὲν τοῦ πασαῖ, τὸν δὲ τοῦ μουλλᾶ, ἀπήλθομεν εἰς Βη-
θλεέμ τῇ ις' ἰουνίου, καὶ περὶ τὸ μεσημέριον ἐκβαλόντες τὴν 10
παλαιὰν ἀπὸ τῆς πύλης (ἢ σιδηρᾶ δὲ αὕτη καὶ ἐξωτέρα) ἐβάλο-
μεν τὴν νέαν καὶ περὶ τὸ δειλινὸν ἐστράφημεν εἰς Ἱερουσαλήμ.
Ἄλλὰ μόλις ἐξήλθομεν τῆς Βηθλεέμ καὶ ἰδοὺ οἱ ἐκεῖ Φράτορες
καὶ Ἀρμένιοι συνελθόντες εἰς τὴν πύλην, κρατοῦντες ὁ μὲν σκε-
πάρην, ὁ δὲ ἀξίνην, ὁ δὲ λωστόν καὶ ἄλλος ἄλλο ἐργαλεῖον, καὶ 15
κρούοντες μανιωδῶς συνέτριψαν τὴν ἣν ἐβάλομεν κλειδαρίαν, καὶ
ἐκβαλόντες ἔρριψαν ἐκεῖθεν· οἱ δὲ Βηθλεεμίται Φράγχοι λαβόντες
ταύτην ἐπέθηκαν ἐπὶ τινος τουφεκίου καὶ περιέφερον εἰς ὄλην τὴν
χώραν ὡς σημαίαν τινὰ ἐχθρῶν.

Ἐν τούτοις δίδοται εἰδησις τῷ ἐκεῖ μητροπολίτῃ Βηθλεέμ 20
καὶ τρέχουσι πεντέξ ἰδεῖν τὸ γεγονός· ἰδόντες δὲ εἶπον τοῖς
Φράγχοις καὶ Ἀρμενίοις· “Τί ὅτι ταῦτα ἐτολμήσατε; οὐκ οἴδατε,
ὅτι προσταγῇ τοῦ πασαῖ καὶ τοῦ μουλλᾶ ταῦτα ἐπράχθησαν”;
Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἀρμένιοι ἔδραμον ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἀρπάσαντες
τὸν μὲν ἐκ τῆς κόμης, τὸν δὲ ἐκ τῆς γενειάδος καὶ ἄλλον ἐκ 25
τοῦ τραχήλου, ἔκρουον δι' ὧν ἐκράτουν ῥοπάλων καὶ ξύλων, ἄλλον
δὲ ἔρριψαν κατὰ γῆς κτυπήσαντες καὶ ἄλλον ἐλάκτισαν. Ἐν ταύτῃ
φθάνει ἐκεῖ ὁ ἄνθρωπος τοῦ μουλλᾶ, ὧν ἀκόμη ἐν Βηθλεέμ, καὶ
ιδὼν τὴν τοσαύτην τῶν Ἀρμενίων μανίαν ἐσιώπησε. Μαθόντες
ταῦτα καὶ οἱ Βηθλεεμίται ὀρθόδοξοι ἔδραμον μετὰ ξύλων καὶ ῥο- 30
πάλων καὶ ὕπλων, καὶ ἔμελλε μέγα κακὸν γενέσθαι, ἐὰν ὁ μη-
τροπολίτης οὐ κατέπαυε αὐτῶν τὴν ὀρμὴν λέγων· “Ἴδοὺ ὁ ἄν-
θρωπος τῆς Κρίσεως βλέπει καὶ ἡ ἐξουσία κρίνασα ποιήσει τὴν

ἐκδίκησιν καὶ ποινὴν”. Ταῦτα πάντα ἐδηλώσαμεν τῷ πασᾶ καὶ
τῷ μουλλᾶ, καὶ τῇ ἐπαύριον μετεκαλέσαντο τοὺς Φράγκους καὶ
Ἄρμενίους ἐρωτῶντες περὶ τῶν πραχθέντων· καὶ οἱ μὲν Φράγκοι
εἶπον, ὅτι ἡ κλειδαρία ἐκείνη ἡ παλαιὰ ἦν ἰδία αὐτῶν (ἔβαλον
5 γὰρ αὐτὴν ἐκεῖ οἱ αὐτῶν πρόγονοι, ὅτε ἐξουσίαζον ὄλον τοῦ με-
γάλου ἐκείνου ναοῦ), καὶ ὅτι ἔχει ἐπ’ αὐτὴν σημεῖον τοῦ πάπα,
καὶ ἄλλα τοιαῦτα· οἱ δὲ Ἄρμενιοὶ εἶπον, ὅτι περὶ τῆς πύλης
αὐτῆς ἔχουσιν ὄρισμὸν βασιλικόν, ὁ δὲ βασιλικὸς ἐστὶν ἀνώτερος
τοῦ σερασκέρ-πασᾶ, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Τέλος οὖν ζητησάντων τὴν
10 παλαιὰν κλειδαρίαν ἐφέρομεν ἀπὸ Βηθλεὲμ καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ση-
μεῖον ἐπ’ αὐτὴν εὐρέθη, οὐδὲ βούλλα τοῦ πάπα. Φαγόντες οὖν
οἱ κριταὶ καὶ ὁ πασᾶς ἐξ ἀμφοτέρων ἐκείνων ἱκανὰ [= χρήματα]
ἀνέβαλον τὴν κρίσιν καὶ ἀπόφασιν λέγοντες, ὅπως γράψωσι τὰ
τρέξαντα καὶ λάβωσιν ἀπόκρισιν παρὰ τοῦ σερασκέρ-πασᾶ. Οὕτω
15 δὲ ἐποίησαν· ἀλλ’ ἐγράψαμεν ἰδίως καὶ ἡμεῖς· ἦλθε δὲ ἀπόκρισις
ἐντονωτέρα, διορίζουσα ἐξ ἀποφάσεως τὰ τοῦ προαποσταλέντος
ὀρισμοῦ καὶ πρὸς τούτοις, ὅπως πάντα τὰ δυνάμει τοῦ παρὰ τῆς
Ἵψηλῆς Πόρτας δοθέντος ὀρισμοῦ καινοτομηθέντα καταργηθῶσιν.
Τῇ ε’ δὲ ἰουλίου συνελθόντων τῶν προκρίτων εἰς τὸν Μεχ-
20 κεμέν, τοῦ πασᾶ, τοῦ μουλλᾶ καὶ τῶν λοιπῶν, ἡμῶν τε καὶ τῶν
Ἄρμενίων, ἔτι δὲ καὶ τῶν Φράγκων, ἀνεγνώσθη ὁ ὀρισμὸς· ἀλλ’
οἱ Ἄρμενιοὶ κατώρθωσαν μεταβολὴν καιροῦ, οὐ μὴν ἐκέρδησαν,
διότι ἡ προσταγὴ ἦν ἐντονος καὶ ἡ ἐνέργεια ἄφευκτος. Ὅθεν τῇ
α’ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὃ τε πασᾶς καὶ μουλλᾶς συσχεφάμενοι ἀλλή-
25 λους ἀπέστειλαν ἀνθρώπους ἰδίους εἰς τὴν Βηθλεὲμ καὶ ἔβαλον
τὴν κλειδαρίαν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς· εἶτα δὲ ἐκρέμασαν τὰς εἰς
τὸν χορὸν τῶν [ἐν τῷ ναῷ] κολωνῶν κανδήλας ἡμῶν. Ἐν ταυτῷ
ἐπεχειρήσαμεν ἡμεῖς σαρώσαι τὰ ἐπὶ τῆς βορείου πύλης παρὰ-
θυρα, ἅπερ καὶ πρῶην σαροῦντες ἐκώλυσαν οἱ Ἄρμενιοὶ δυνάμει
30 τοῦ ἀνά χειρας αὐτῶν ὀρισμοῦ. Ἀρξαμένων δὲ ἡμῶν σαροῦν,
ἰδοὺ καὶ αὐθις οἱ Ἄρμενιοὶ μετὰ ῥοπάλων καὶ ῥάβδων ὤρμησαν
ἐφ’ ἡμᾶς ὀλίγους ὄντας, καὶ παίοντες καὶ τύπτοντες ἀφειδῶς κα-
τετραυμάτισαν· παρόντος δὲ τοῦ μητροπολίτου καὶ καταβοῶντος,

αίφνης δραμών εἰς νέος θρασὺς Ἀρμένιος ἔδωκεν αὐτῷ ἐν λά-
κτισμα τοσοῦτον σφοδρὸν εἰς τὰ ὑπογάστρια, ὥστε παρευθὺς ἔπε-
σεν ὑπτιος κατὰ γῆς καὶ ἄφωνος. Τότε οἱ τοῦ πασᾶ ἄνθρωποι
σταθέντες ἐδίωξαν ἐκεῖθεν τοὺς Ἀρμένιους· μαϊόντες δὲ οἱ Βη-
θλεεμίται ὀρθόδοξοι τὴν τοῦ ἀρχιερέως αὐτῶν συμφορὰν ὠρμησαν 5
ἐπὶ τοὺς Ἀρμένιους· φοβηθέντες δὲ οἱ τοῦ πασᾶ ἄνθρωποι τὸ
πλῆθος, μήποτε θανατώσωσι τοὺς Ἀρμένιους, ἔκλεισαν τὴν πύ-
λην καὶ οὐδένα ἀφῆκαν εἰσελθεῖν. Οὕσης δὲ ἐσπέρας ἦδη ἐμεί-
ναμεν ἐκεῖ, τῇ δὲ ἐπαύριον ἰππεύσαντες ἤλθομεν εἰς Ἱερουσαλήμ,
φέροντες καὶ τὸν μητροπολίτην Βηθλεέμ, ἔχοντα τὸν μηρὸν με- 10
λανωμένον ὑπὸ τοῦ λακτίσματος, καὶ ἅμα κατήλθομεν εἰς τὸν
Μεχχεμὲν καταβοῶντες τῶν Ἀρμενίων· ὧν μετακληθέντων, ἦλθε
καὶ ὁ πασᾶς. Πολλῶν δὲ λόγων γενομένων ὁ πασᾶς ἔσπευδε δια-
λαγὴν ποιῆσαι· ἀλλ' ἡμεῖς εἶπομεν, ὅτι τότε γίνεται ἡ διαλλαγή,
ὅταν οἱ Ἀρμένιοι παύσωνται καινοτομοῦντες καὶ ἐπηρεάζοντες 15
ἡμᾶς καὶ πρῶτον ἵνα καταβιβάσωσιν ἅπερ ἐκρέμασαν κανδήλια.
Τότε ὁ μουλλάς ὑπέσχετο, ὅπως τῇ ἐπαύριον ἐνεργήσῃ ἀνυπερ-
θέτως τὸν τούτων καταβιβασμόν· ἦν δὲ τοῦτο προσποίησις· οἱ
γὰρ Ἀρμένιοι παρεκάλεσαν αὐτοὺς ἀναβολὴν καιροῦ χαρίσασθαι
αὐτοῖς περὶ τῶν κανδηλίων· συνεβοήθησε δὲ αὐτοῖς καὶ τὸ ἐξῆς 20
συμβάν.

Ὁ ἐν Ἱερουσαλήμ ἐλθὼν νεωστὶ, κατ' αὐτάς, πρόξενος τῆς
Γαλλίας ἠθέλησεν, ὅπως εἰς τὸν οἶκον ἔπου καταλύει, ὑψώσῃ τὴν
Γαλλικὴν σημαίαν· καὶ δὴ ξύλον μακρὸν κομίσας ἐξ Ἰόππης καὶ
στήσας ὑψώσεν αὐτὴν τῇ 1 ἰουλίου (1843)· ἀλλ' οἱ Ἱεροσολυ- 25
μίται Τοῦρκοι ἰδόντες αὐτὴν ἐδαιμονίσθησαν ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, καὶ
δραμόντες εἰς τὸν μουλλάν καὶ πασᾶν πλῆθος εἶπον αὐτοῖς, “Ἴνα
τί ἀφήκατε τοὺς ἀπίστους ὑψῶσαι σημαίαν εἰς τὴν ἀγίαν καὶ ἱε-
ρὰν πόλιν ταύτην; Μὰ τὸν προφήτην, ἐὰν ταύτῃ τῇ ὥρᾳ μὴ κα-
ταβῆ αὕτη, μέγα κακὸν γενήσεται”. Ἀπέστειλαν οὖν τῷ προξένῳ 30
δὶς καὶ τρεῖς παριστώντες τὴν ὀργὴν καὶ ὀρμὴν τοῦ πλῆθους καὶ
[τὸν ἐκ τούτου] ἐπόμενον κίνδυνον. Μόλις οὖν κατεπεΐσθη καὶ
κατεβίβασεν αὐτὴν· ἔγραψεν εἰς Βηρυτόν, ἔπου ὁ σερασκέρ καὶ

ὁ τῆς Συρίας γενικὸς πρόξενος [τῆς Γαλλίας] διὰ ταχυδρόμου ἤλθε δ' αὐτῷ ἀπόκρισις κατὰ τὴν ιζ' τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἐσπέρας, καὶ κατέβη εἰς τὸν Μεχκεμέν, ὅπου καὶ τοῦ πασᾶ ἀπελθόντος ἀνεγινώσκετο ἢ τοῦ σερασκέρ-πασᾶ ἀπόκρισις. Ταύτης δὲ ἀναγι-
5 νωσκομένης διεδόθη ἡ φήμη, ὅτι ἡ σημαία μέλλει ὑψωθῆναι πάλιν· οἱ δὲ Τοῦρκοι προδιατεθειμένοι ὄντες καὶ σύμφωνοι τοῦ μὴ στέρξαι ὅλως τὴν ταύτης ὑψωσιν, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὀπλισθέντες νέοι τε καὶ γέροντες ὤρμησαν εἰς τὸ κατάλυμα τοῦ κονσόλου καὶ ἤρξαντο πρῶτον ἔξωθεν, πρὸς τὰς θυρίδας καὶ θύρας· ἄσπερ συν-
10 τρίφαντες εἰσῆλθον, καὶ τὸ ἰστάμενον ἔυλον καταβιβάσαντες, διὰ τῶν σπαθίων καὶ μαχαίρων, ἔτι δὲ καὶ λίθων, κατεκερμάτισαν, κρᾶζοντες καὶ ἀλαλάζοντες τὸ " Ἀλλάχ ἄκπαρ " καὶ ἄλλα πολλὰ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῆς σφῶν θρησκείας· εἶτα δὲ τὸ ξύλον οὕτω κατακερματισμένον ἄραντες μετ' ἀλαλαγμῶν ἔφερον εἰς τὸν Μεχ-
15 κεμέν. Μέγας οὖν θόρυβος ἐγένετο καὶ σύγχυσις ἐπὶ ὥρας τρεῖς, καὶ πᾶς τις ἔκλεισε τὸ ἑαυτοῦ ἐργαστήριον· ἐκλείσθησαν δὲ καὶ αἱ πύλαι τῆς πόλεως καὶ τῆς Ἀκροπόλεως, φοβηθέντων τῶν φρουρόντων ἐπανάστασιν· ὁ δὲ πασᾶς καὶ μουλλᾶς κήρυκας ἐξαποστείλαντες μόλις κατέπεισαν τὸν ὄχλον πρὸς τὸ ἐσπέρας ἀφοπλι-
20 σθῆναι καὶ οἴκαδε ἀπελθεῖν. Ὁ δὲ πρόξενος ἠθέλησε τῇ ἐπαύριον ἐξελθεῖν τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ ἀναχωρῆσαι, μὴ ὑποφέρων τὴν καταισχύνην· ἀλλ' ὁ πασᾶς πολλὰ λέγων καὶ ὑποσχόμενος κατέπεισεν ἵνα μείνῃ. Ἐγραφε δὲ οὗτος εἰς τὸν [ἐν Κωνσταντινουπόλει Γαλλικὸν] πρέσβυν καὶ ὁ πρέσβυς εἰς τὴν Αὐλὴν τῆς Γαλ-
25 λίας, ὅπως δυνηθῆ ὑψῶσαι ἐν Ἱερουσαλήμ τὴν σημαίαν· ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσε μέχρι τῆς σήμερον.

Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ λαβόντες οἱ Ἀρμένιοι παρὰ τοῦ πασᾶ καὶ μουλλᾶ ἀνοχὴν καὶ ἀναβολὴν ἔγραψαν πρὸς τινὰ Ἀρμένιον σαρράφην, παρὰ τῷ σερασκέρ-πασᾶ ὄντα καὶ ἀγαπώμενον, ὅπως βιοθη-
30 θήσῃ αὐτοῖς· ἔγραψε δὲ καὶ ὁ πασᾶς καὶ μουλλᾶς, ἀλλ' ἐγράψαμεν καὶ ἡμεῖς ἐλεεινολογούμενοι τὰ ἅπερ ἐπάθομεν ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων. Ὅθεν τῇ κα' ἰουλίου ἤλθεν αὐθις σφοδρὰ προσταγὴ τοῦ σερασκέρ, ὅπως ἄνευ τινὸς προφάσεως αἱ μὲν προστεθεῖσαι καν-

δῆλαι τῶν Ἀρμενίων καταβιβασθῶσιν, οἱ δὲ πάλαι ὑπὸ τῶν Ῥω-
 μαίων σαρούμενοι τόποι σαρῶνται καὶ αὐθις καὶ ἐξῆς ὑπ' αὐτῶν
 τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὅτι τὸ ἀνά χεῖρας τῶν Ἀρμενίων κλειδίον
 τῆς ἔξω πόρτας τῆς Βηθλεέμ ἀφαιρεθὲν ἀπ' αὐτῶν δοθῆι τοῖς
 Ῥωμαίοις. Ἡ προσταγὴ αὕτη ἦ μπουγγουρῆτι ἦλθεν εἰς ἡμᾶς· 5
 ἡμεῖς δὲ τοῦτο τῷ πασᾷ κομίσαντες ἐζητήσαμεν τὴν ἐνέργειαν.
 Μετακληθέντων οὖν τῶν Ἀρμενίων καὶ ἀναγνωσθέντος ἔμπροσθεν
 αὐτῶν, μετὰ πολλοὺς λόγους ὑπετάγησαν καὶ εἶπον, ὅτι τὰς μὲν
 κανδήλας καταβιβάσουσι τῇ ἐπαύριον ἰδίαις χερσίν, ἐγχειρίσουσι
 δὲ ἡμῖν καὶ τὸ κλειδίον. Οὐδὲν ὅμως ἐποίησαν οὔτε τῇ ἐπαύριον 10
 οὔτε τῇ ἐπιούσῃ. Ὅθεν ἀγωγὴν ἡμῶν ποιησαμένων πρὸς τὸν
 πασᾶν καὶ μουλλᾶν, ἐκεῖνοι ἀπέστειλαν ἀνθρώπους καὶ κατεβί-
 βασαν τὰς κανδήλας μόνον, ἀφέντες ἀπηρωρημένα τὰ ψᾶ καὶ τὰς
 ἀλύσεις καὶ σχοινία καὶ πρὸ πάντων τὸν πολυέλαιον δισχυρίζοντο
 γὰρ οἱ Ἀρμένιοι καὶ ἐναντιοῦντο λέγοντες, ὅτι ὁ ὀρισμὸς καν- 15
 δήλας γράφει μόνον καταβιβασθῆναι, οὐχὶ δὲ ἄλλο τι, καὶ εἰς
 τοῦτο ἐπέμενον πεισματῶδῶς. Βαρυθέντες οὖν ἡμεῖς ἀναβαίνειν
 καὶ καταβαίνειν εἰς τὸν πασᾶν καὶ Μεχκεμὲν παρητησάμεθα ταῦτα
 καὶ ἐζητήσαμεν τὸ κλειδίον· ἀλλ' αὐτοὶ πέντε ἡμέρας ἐβασάνισαν
 ἡμᾶς, διαφόροις προφάσεις εὐρίσκοντες, καὶ μόλις ἀπελθόντες ἔδω- 20
 καν αὐτὸ τῷ πασᾷ, ἐκεῖνος δὲ ἡμῖν τῇ κη' ἰουλίου.

Τῇ δὲ ἐπαύριον σαρούντων τῶν ἡμετέρων, κατὰ τὴν προστα-
 γὴν τοῦ σερασκέρ, τοὺς διαφιλονεικουμένους τόπους, ἰδοὺ πάλιν
 οἱ στιβαρόχειρες Ἀρμένιοι δραμόντες ἐπ' αὐτοὺς κατέστησαν ἡμι-
 θανεῖς τραυματίσαντες· ἦσαν δὲ οἱ ἡμέτεροι μόνον τρεῖς, ἐκεῖνοι 25
 δὲ δεκατρεῖς. Ἀνεφέρομεν ταῦτα τῷ πασᾷ, παραστήσαντες καὶ
 τοὺς τραυματισμένους· ἀλλ' ἐκεῖνος γελῶν εἶπεν· "Ἄλλοτε οὗτοι
 ἐὰν οὕτω ποιήσωσιν, ἔχετε καὶ ὑμεῖς χεῖρας· ἀνταμείψατε αὐτούς".
 Εἶπομεν ἡμεῖς, ὅτι τοῦτο γενήσεται ἀφεύκτως, διότι ἡ πολλὴ ὑπο-
 μονὴ ἡμῶν κατέστησε τοὺς Ἀρμένιους τοιοῦτους. Μετὰ τρεῖς δὲ 30
 ἡμέρας ὁ ἐν Βηθλεέμ μητροπολίτης, γινώσκων ἀκριβῶς ὅτι οἱ
 Ἀρμένιοι οὐ παραιτοῦνται τῶν κινήματων αὐτῶν, προσκαλεῖ τέσ-
 σαρὰς Τούρκους Βηθλεεμίτας, ἵνα ᾧσι μάρτυρες τῶν ὀρωμένων·

διορίζει δὲ τοὺς οἰκείους σαρωῶσαι τοὺς διαφιλονεικούμενους τόπους
καὶ καθάραι· τούτων δὲ ἀρξαμένων σαροῦν ἰδοὺ πάλιν οἱ Ἀρμέ-
νιοι φθάνουσι μετὰ ῥοπάλων, καὶ ἤρξαντο τύπτειν. Τότε ὁ μη-
τροπολίτης ὡς ἐκ συνθήματος κρούει τὴν καμπάναν τῆς συνάξεως
5 καὶ φθάνουσιν οἱ χριστιανοὶ Βηθλεεμίται καὶ ἀρπάζουσι τοὺς Ἀρ-
μενίους, καὶ ἀνταπέδωκαν αὐτοῖς τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας, οὗς μὲν
τραυματίσαντες, οὗς δὲ καταλιπόντες ἡμιθανεῖς. Τί τὸ ἐντεῦθεν;
Ἔρχονται οἱ Ἀρμένιοι εἰς Ἱερουσαλήμ τετραυματισμένοι, καὶ
λαβόντες αὐτοὺς οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῶν καταβαίνουσιν εἰς τὸν Μερχε-
10 μὲν καταβαίνομεν δὲ καὶ ἡμεῖς φέροντες τοὺς τέσσαρας καὶ ἄλ-
λους Τούρκους μάρτυρας, καὶ δὴ ματαιοῦνται οἱ Ἀρμένιοι καὶ
ἡμεῖς δικαιούμεθα. Ὁ δὲ πασᾶς καὶ ὁ μουλλάς χαριζόμενοι τοῖς
Ἀρμενίοις γίνονται μεσίται εἰς τὸ γενέσθαι διαλλαγὴν μεταξὺ ἡμῶν
καὶ αὐτῶν καὶ ἀγάπην, εἰπόντες ὅτι ἡ τῶν δαρμῶν καὶ διαπλη-
15 κτισμῶν ὀσοληψία ἐξετελέσθη ἐπίσης καὶ κατ' ἀμοιβήν, καὶ ἄλλα
τοιαῦτα. Τέλος δὲ ποιησάντων ἐκεῖ τῶν δύο ἔθνων ἀγάπην, εἰ καὶ
ἐπίπλαστον, πρὸς τὸ ἐσπέρας ἦλθον [οἱ Ἀρμένιοι] εἰς τὸ Πα-
τριαρχεῖον ζητοῦντες συγγνώμην καὶ ἀμνηστίαν τῶν γενομένων
καὶ ὅπως τοῦ λοιποῦ ᾧσιν, ὡς ἔκπαλαι, φίλοι καὶ ἀδελφοὶ ὑπο-
20 σχόμενοι καὶ μηδὲν δοῦναι ἐξῆς αἰτίαν μάχης ἢ σκανδάλου,
ἀλλ' εἰρηνεύειν ὑπεδεξάμεθα δὲ αὐτοὺς φιλοφρόνως καὶ χριστια-
νικῶς, παρακαλοῦντες τὸν τῆς εἰρήνης δοτήρα τοὺς ἐν στόματι
αὐτῶν λόγους ποιῆσαι ἀληθεύσειν καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ. Ἐκτοτε δὲ
φανερῶς μέχρι τῆς σήμερον, ἰωμδ' (1844) μαῖου κθ', οὐκ ἐνώ-
25 χλησαν ἡμᾶς, ἀλλ' οὐδὲ οἱ Φράτορες· ἐν κρυπτῷ δὲ οὐ λείπουσι
κατατρέχοντες, οὐδὲ γὰρ δύνανται λείψαι τοῦ μίσους ἐχθροὶ ἀδιάλ-
λακτοὶ ὄντες, αἰτία μάλιστα τῶν προσκυνημάτων.

Ταῦτα εἰσὶ τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ οἰκήσαντα ἔθνη καὶ αὐταὶ αἱ
πράξεις αὐτῶν, ὡς ἐν τῷ παρόντι ἐν ἐπιτομῇ δεδήλωται. Πρὸς
30 τὰ ῥηθέντα ἔθνη ἄρχονται τανῦν θεμελιούσθαι ἐν Ἱερουσαλήμ
καὶ ἄλλα δύο ἔθνη· εἰσὶ δὲ ταῦτα οἱ Ἀμερικανοὶ καὶ οἱ Ἀραβο-
κατόλικοι, οἴκους καὶ οἰκοδομὰς ἐπισήμους ποιοῦντες, κατοίκους
ἑαυτοὺς ἐπιδεικνύμενοι καὶ οὐ παροίκους· προστίθενται τούτοις

καὶ οἱ Λεχοπολῶνοι Ἑβραῖοι, ἀλλ' ἐκ τούτων οὐδεμία ἐνόχλησις ἡμῖν, ὡς ἀλλοτρίων τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἐπομένως τῶν Ἁγίων Τόπων καὶ προσκυνημάτων οὐδεμίαν μοῖραν ἐχόντων.

Τέλος καὶ τῷ Κυρίῳ δόξα.

(Προσθήκη ἰδιόχειρος Ἀνθίμου μοναχοῦ).

Τῷ ἁωμδ' ζητήσαντες πολυειδῶς παρὰ τῆς ἱερᾶς Κρίσεως 5
καὶ παρὰ τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ σατραπεύοντος Χαϊδάρ-πασᾶ ἐλάβομεν ἐπισήμως τὴν ἄδειαν, ὅπως ἐπισκευάσωμεν τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ κατηρειπῶτα ἡμῶν μοναστήρια, τὰ καὶ ξενῶνας ὄντα τῶν προσκυνητῶν καὶ καταλύματα, ὡς ἤδη ὀρῶνται. Ἐν τῇ ἐπισκευῇ οὖν τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου τοῦ Ἀβραάμ τὴν πρὸ τῆς ἐλαίας αὐ- 10
λὴν (ἧς κάτωθεν κεῖται ἐκκλησία τῶν Ἀρμενίων ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου) ἐξισάζοντες καὶ ἐπιδιορθοῦντες ἤμεν πλακοστρω-
νύοντες. Αἰφνης ἐπανέστησαν καθ' ἡμῶν οἱ ἐπάρατοι Ἀρμένιοι ἐνάγοντες ἡμᾶς εἰς κρίσεις καὶ ἀρχὰς τὰς τοπικὰς, ἐπιζητοῦντες πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως καὶ δωροδοκοῦντες, ὅπως ἐξειδασθῶσι 15
τὸ ἡμισυ τῆς αὐλῆς ἐκείνης, προβάλλοντες ὡς δικαίωμα καὶ ἰσχυρὸν ἐπιχείρημα τὸ ὅτι διατελεῖ δῶμα τῆς κάτωθεν αὐτῶν ἐκκλησίας. Ὅθεν ποτὲ μὲν ἐζήτουν, ὅπως αὐτοὶ πλακοστρώσωσιν ὅλως διόλου, ὅτε δὲ κἂν τὸν ἀσβέστην βάλλωσιν αὐτοὶ (ὃ τῆς ὑπουλότῃτος αὐτῶν καὶ πονηρίας), ἔν' οὕτω σχῶσι τοῦ λοιποῦ 20
δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ Ἀβραάμ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δωμάτων, ὧν κάτωθεν ἔχουσιν ἐκκλησίαν, οἷον ἐπὶ τῶν δωμάτων τοῦ ἁγίου Γολγοθᾶ καὶ ἐπὶ τῶν δωμάτων τῆς ἁγίας Βηθλεέμ· πλὴν ἀλλὰ κατεκρίθησαν καὶ ἀπεβλήθησαν ἀπὸ τε τῆς ἱερᾶς Κρίσεως καὶ τῆς Σατραπειᾶς καὶ ἡμεῖς ἐδικαιώθημεν, ὡς ἐξῆς. 25
Προσετάχθημεν, ὅπως βάλωμεν μαῖστόρους καὶ ἐπιδιορθώσωμεν τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς αὐλῆς, μηδὲ ὅλως εἰσερχομένου ἢ ἐπιφαινομένου ἐν τῷ ἱερῷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἀβραάμ Ἀρμενίου τινός, τὰ δὲ ἔξοδα τῆς ἐπισκευῆς τοῦ μέρους ἐκείνου [γράφωμεν] διὰ κατα-

στίχου, ὅπως ἀπομετρηθῶσι παρὰ τῆς Ἐξουσίας. Καὶ τούτων ἀπάντων ἕνεκα ἐδόθη ἡμῖν μουρασελὲς παρὰ τοῦ σατράπου, εἰς ἔνδειξιν τῆς ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης. Κατεξωδεύσαμεν ὁμως ἱκανὴν ποσότητα χρηματικὴν, περίπου τὰς 25000 γρόσια.

VII

ΕΙΚΟΣΑΕΤΗΡΙΣ

ἡ

ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΗΣΙΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΤΗ ΟΡΘΟΔΟΞΩΙ ΚΑΙ ΑΓΙΑΙ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ, Η ΤΩΙ ΘΡΟΝΩΙ ΤΩΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ,

διατρεξάντων μετὰ τὸ ,αωκά' ἔτος καὶ ἐξῆς μέχρι τοῦ ἐνεστῶτος
ἔτους ,αωμά' μαρτίου α', συγγραφείσα παρὰ τοῦ ἐλαχίστου
ἐν ἱερομονάχοις

ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΑΓΙΟΤΑΦΙΤΟΥ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΟΥ

ἐν Ἱερουσαλήμ.

Ἐμελλεν ἄρα καὶ ἦν πεπρωμένον, ὅτι τὸ ἀνέκαθεν ἔσωθέν
τε καὶ ἔξωθεν συνεχῶς πάσχον πολυπαθὲς ἡμῶν γένος νὰ δοκι-
μάση καὶ νὰ πάθῃ καὶ ἔτι τελευταίαν (εἶδε νὰ ἦναι τελευταία)
ἀλλὰ βαρυτάτην ὀλοσώματον πληγὴν καὶ καθ' ὅλης σχεδὸν τῆς ἐκ-
τάσεώς του κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον νὰ ὑποφέρῃ ὅ τι ὑπέφερε, 5
φόνους, αἰχμαλωσίας, στέρησιν τῶν ὑπαρχόντων καὶ αὐτῶν τῶν
φιλότατων τέκνων, διωγμούς, ὄνειδισμούς, ὕβρεις, περιφρονήσεις,
φόβους καὶ τρόμους κτλ., καὶ νὰ ἴδῃ εἰς τὸν καιρὸν του ὅσα
βλέπει εἰς τὰς ἱστορίας γεγραμμένα ὅτι ἔπαθον οἱ πρόγονοί του
κατὰ καιροὺς ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τῆς Ἄγαρ. Τῆς τυραννίας καὶ δου- 10
λείας ὁ βαρυτάτος ζυγὸς ὅτι εἰσὶν αἰτία τῶν συμβάντων ἐκείνων
δεινῶν εἰς τοὺς παρελθόντας χρόνους ,αωκά', ,αωκβ' καὶ ,αωκγ',
πάντες οἶδασιν. Καὶ τὰ μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι, Θεσσαλίᾳ, Κωνσταν-

τινουπόλει, Ἀσία καὶ εἰς τὰς νήσους τῆς Ἄσπρης Θαλάσσης, Χίω, Κρήτη, Κύπρω κτλ., συμβάντα δεινὰ ἔγραψαν διάφοροι· τὰ δὲ ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ καὶ ἐν ἕλω τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ τῶν Ἱεροσολύμων θεία ἐπικλήσει καταγράψει, εἰ καὶ μὴ πάντα, 5 ἐξῆς ὁ ἀμαθείας ἀπόζων ἐμὸς εὐτελής κάλαμος, ἅτε δὴ αὐτηκόου γενομένου μου καὶ αὐτόπτου ἐν τοῖς πλείοσι· ὁ δ' αὐτὸς κάλαμος ὑπισχνεῖται καταγράψαι καὶ τὰ μετὰ ταῦτα ἐν τῷ ῥηθέντι θρόνῳ ἀξιάκουστα καὶ ἀξιοσημεῖωτα συμβάντα.

Ὁ εὐτελής Νεόφυτος ἱερομόναχος Ἀγιοταφίτης, ὁ ἐκ τῆς Κύπρου.

10 Ἀγία καὶ μεγάλη Τετάρτη ἦν τότε, ἀπριλίου ς', ὅτε εἰς Ἱερουσαλήμ ἔφθασαν αἱ εἰδήσεις τῆς ἀποστασίας τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ τῆς δουλείας ζυγοῦ. Τὰς τοιαύτας εἰδήσεις διάφοροι τρόποις ὁ τότε τοῦ Ἱεροσολύμων πατριάρχου ἐπίτροπος Προκόπιος μοναχὸς μετὰ τῶν τότε ἀρχιερέων ἐν τῇ Συνόδῳ κατεκένωσεν εἰς τὴν 15 ὁπῆν τῆς σιγῆς· ἀλλὰ τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ ἦλθον διὰ γραμμάτων τουρκικῶν ἐξ Ἰόππης αἱ αὐταὶ εἰδήσεις πρὸς τὸν μουφτῆν καὶ ἄλλους τῶν ἀγνάνιδων τῆς Ἱερουσαλήμ, οὓς καὶ διὰ πολλῶν παρακλήσεων καὶ δώρων πολλῶν κατεπεΐσαμεν, ὅπως μὴ δημοποιήσωσι μηδέ τινα εἰς τὸ φανερὸν διασημάνωσιν, ἕως οὗ παρέλ- 20 θωσιν αἱ ἡμέραι τοῦ Πάσχα, μήποτε συγχυσθέντων καὶ θορυβηθέντων τῶν Τούρκων διὰ τὰ τοιαῦτα, αἰτίαν ζητούντων, ἐπισυμβῆ τοῖς προσκυνηταῖς τι ἀπευκταῖον. Τῇ δὲ Δευτέρᾳ τῆς Διακαινησίμου ἐν βίᾳ, οὐδενὸς τὸ αἴτιον γνόντος, ἀπεστείλαμεν τοὺς ἡμετέρους προσκυνητὰς εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμόν, ὡς ἔθος ¹, καὶ τῇ 25 Τετάρτῃ πρῶτ' ἐπιστρεφάντων εὐθέως μετὰ τὸ μεσημέριον ἀνεχώρησαν τῆς Ἱερουσαλήμ οἱ ἐκ τῆς Σάμου καὶ ἄλλων νήσων προσκυνηταί, μνηυθέντες τὰ τρέχοντα ἐκ τῶν ἐν Ἰόππῃ ἐλθόντων ναυτῶν. Καὶ καταβάντες εἰς Ἰόππην Παρασκευῇ τῆς Διακαινησίμου

¹ Τῇ Τρίτῃ τῆς Διακαινησίμου ἀπέρχοντο εἰς τὸν Ἰορδάνην οἱ προσκυνηταὶ πάλαι· ἀλλὰ τανῶν τῇ Δευτέρᾳ τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος ἀπέρχονται, ὡς βιαζόμενοι ἀναχωρῆσαι τῇ Ἑβδομάδι τῆς Διακαινησίμου εἰς Ἰόππην.

πρωτὶ κατῆλθον εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἐπλευσαν· τῇ Πέμπτῃ δὲ τῆς Δια-
καινησίμου ἔφθασεν ἐκ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Δαμασκοῦ (Σαμ-βαλεσί)
Τάτταρις, ἥτοι ταχυδρόμος, φέρων γράμματα, δι' ὧν ἡ Ἱερουσαλήμ
διεταράχθη καὶ ψιθυρίσματα ἤρξαντο γίνεσθαι ἐκ τῶν Τούρκων,
καὶ ἡμεῖς ἠγωνιζόμεθα νὰ γεμίζωμεν τὰ τῶν κρατούντων στό- 5
ματα, νὰ μὴ ἐκφωνῶνται εἰς τὸν κοινὸν λαὸν τοιοῦτοι λόγοι, καὶ
τοὺς προσκυνητὰς ταχέως ἀναχωρεῖν ἐβιαζόμεθα· οἵτινες ἕως τῆς
Δευτέρας τοῦ Θωμᾶ πάντες ἐξ Ἱερουσαλήμ ἀνεχώρησαν. Ἄλλ' ὁ
τῆς Ἰόππης ἐξουσιαστής, προσταχθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐν Πτολεμαίδι
(Ἄκχια) Ἀπτάλλα-πασιᾶ πρὸ τριῶν ἡμερῶν, τοὺς εἰσερχομένους 10
εἰς Ἰόππην προσκυνητὰς ἠρεύνα ἀκριβῶς καὶ ἐξήταζεν, ἐὰν εἶχον
ὄπλα (τουφέκια, σπαθία κτλ.), καὶ τὰ ἔπερνε δυναστικῶς· προ-
σετάγῃ δὲ καὶ ὁ ἐν Ἰόππῃ Ῥωσσικὸς κόνσολος Γεώργιος Μό-
στρας¹ νὰ κατέλθῃ ἐκ τοῦ οὐπερ ἐκάθητο ὑψηλοῦ οἴκου εἰς τὸ
ἐκεῖ μετόχιον καὶ νὰ μετοικήσῃ εἰς ἄλλον οἶκον κατώτερον. Ὅπερ 15
καὶ ἐγένετο· πλὴν μετὰ τρεῖς ἡμέρας αὐτὸς διαλογισθεὶς τὰ ἐρ-
χόμενα [κακὰ] καὶ φοβηθεὶς, εἰσελθὼν εἰς πλοῖον Ῥωσσικῆς παν-
τιέρας, τάχα νὰ διατάξῃ τὰ τῶν προσκυνητῶν Ῥώσσω, ἔφυγεν
ἀφείς τὴν γυναῖκα καὶ τὰν ἡλικία αὐτοῦ τέκνα εἰς Ἰόππην.

Τότε τὸ ἐκεῖ ἡμῶν μετόχιον ἐπληρώθη στρατευμάτων, ἐλθόν- 20
των ἀπὸ Πτολεμαίδος, καὶ τὰ τεῖχη κύκλωθεν ὠχυρώθησαν καὶ
στρατευμάτων φρουρὰ καὶ φύλαξις ἐν αὐτοῖς διωρίσθη ἄγρυπνος,
καὶ οἱ χριστιανοὶ κατετυραννοῦντο, τὰ κανόνια ἐκ τόπου εἰς τόπον
μεταφέροντες. Τὰ αὐτὰ ἠκολούθησαν ἐν Ἱερουσαλήμ μετὰ μίαν
ἐβδομάδα προσταγῆ τοῦ τῆς Δαμασκοῦ πασιᾶ, ἀποστείλαντος στρα- 25
τεύματα εἰς φύλαξιν τῆς Ἀκροπόλεως, ἥτοι τοῦ Καλέ. Τῇ δὲ
κε' ἀπριλίου ἔφθασαν καὶ εἰς Ἱερουσαλήμ βασιλικοὶ ὄρισμοί τοῦ
σουλτὰν Μαχμούτ, ἀναγγέλλοντες ῥητῶς τὴν γενικὴν σχεδὸν ἐπα-
νάστασιν τῶν Ἑλληνικῶν νήσων κτλ. καὶ παραγγέλλοντες ταχεῖαν
εἰς τοὺς Τούρκους καθόπλισιν, ἐπαγρύπνησιν εἰς φύλαξιν καὶ ἀσφά- 30
λειαν τῶν πόλεων καὶ φρουριῶν, εἰς ὅλα δὲ τὰ γένη τῶν χρι-

¹ Κόνσολος Ῥωσσίας οὐδεὶς πρὸ τοῦ Ἰωαννῆ (1818) ἦν ἐν Ἰόππῃ· πρῶτος δὲ οὗτος ὁ Μόστρας ἐστάλη κατὰ τὸν φεβρουάριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

στιανῶν προσοχὴν καὶ ἀπιστίαν, καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸ ἔθνος τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὅτι ὕσον τάχος νὰ συναχθῶσι καὶ νὰ φαιρευθῶσιν ἐξ αὐτῶν πᾶν εἶδος ὀπλων κτλ. Ὅθεν δὴ παρευθὺς ἔρξαντο πάντοθεν πάντα τὰ δεινὰ εἰς ἡμᾶς ἐν Ἱερουσαλήμ, διότι
5 οἱ τῆς Ἄγαρ υἱοὶ εὗρον αἰτίαν καὶ καιρὸν νὰ φέρονται ὡς ἤθελον, ἀφοῦ μεγάλοι τε καὶ μικροὶ ἀρματώθησαν, σχεδὸν καὶ τὰ δεκαετῆ παιδιὰ.

Πρῶτον οὖν οἱ κρατοῦντες, μουσελλήμ, γιαννιζάραγας καὶ οἱ λοιποὶ, εἰσῆλθον εἰς τὸ Πατριαρχεῖον καὶ ἠρεύνησαν τὰ ἄνω
10 καὶ κάτω, τὰ ἔσω καὶ ἔξω, ζητοῦντες ἄρματα, ἅπερ οὐκ εἶχομεν. Τὸ αὐτὸ ἐποίησαν καὶ εἰς ὅλα τὰ λοιπὰ μοναστήρια ἡμῶν καὶ εἰς τοὺς οἴκους τῶν Ἱεροσολυμιτῶν χριστιανῶν καὶ Φράγκων καὶ λοιπῶν. Συναγαγόντες οὖν τὰ εὐρεθέντα ἀπῆλθον καὶ εἰς Βηθλεὲμ καὶ Πιτζαλᾶν καὶ Ῥαμάλλαν καὶ τὰ λοιπὰ χριστιανικὰ χωρία
15 τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπῆραν τὰ τουφέκια αὐτῶν καὶ χαντζάρια κτλ. Εἶτα γινώσκοντες ὅτι διὰ τὸν φόβον τῶν κλεπτῶν εἶχον καὶ τὰ ἔξω τῆς Ἱερουσαλήμ μοναστήρια, ἀγίου Σάββα δηλαδὴ, προφήτου Ἡλιοῦ καὶ Σταυροῦ, ἀπῆλθον καὶ ἔλαβον κάκεῖνα. Εἶτα ἤρξαντο ἐφευρίσκειν διάφορους προφάσεις νὰ λαμβάνωσι συνεχῶς
20 παρ' ἡμῶν, παρὰ τοῦ Κοινοῦ δηλαδὴ τοῦ Παναγίου Τάφου, χρίσματα καὶ ἄλλα. Ἐπειτα διὰ κήρυκος (ντελλᾶλ) προστάξαντες νὰ μαυροφορήσωσιν οἱ ραγιάδες συνελάμβανον ἓνα καὶ ἄλλον ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους καὶ φυλακίζοντες ἐζημίωσαν (ἐτζερεμέτιζαν), προφάσεις εὐρίσκοντες διαφόρους, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἐμαύρισε τὸ φέσι του, ἢ
25 τὰ παπούτζιά του, ἢ ὅτι ἐλάλησε τὸν δεῖνα λόγον, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Καὶ ἀγγαρεῖαι δὲ ἀλλεπάλληλοι, μεταφοραὶ κανονίων ἀπὸ τύπου εἰς τύπον, χαντακίων καὶ τάφρων καθαρίσματα καὶ ἄλλα τοιαῦτα [συνέβαινον]. Ματοῦ δὲ κζ' ἦλθε πικρὰ εἶδησις καὶ διεφημίσθη εἰς ὅλην τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅτι τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα
30 ἀπριλίου α' ἐκρέμασαν ὄλους τοὺς ἀρχιερεῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τοὺς πατριάρχας αὐτούς, τὸν Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριον καὶ τὸν Ἱεροσολύμων Πολύκαρπον, καὶ ἐγένετο μέγας θρῆνος καὶ ὑπερβολικὴ θλίψις εἰς τοὺς ἡμετέρους, εἰς δὲ τοὺς ἀλλοφύλους

χαρά και ἀγαλλίασις. Μόλις μετὰ δύο ἐβδομάδας ἐββαιώθη, ὅτι ὁ [Ἱεροσολύμων πατριάρχης] Πολύκαρπος εἶχε τὸ ζῆν θείῳ ἐλέει.

Ἄλλ' εἰς τοιαύτας εἰδήσεις ὁ μὲν ἀπλοῦς λαὸς τῶν Τούρκων ἠγγιούτο ἐναντίον τῶν εὐσεβῶν, οἱ δὲ ἀγνάνιδες τῆς Ἱερουσαλήμ θρασυόμενοι ἐφεύρισκον αἰτίας καὶ προφάσεις νὰ λαμβάνωσι παρ' ἡμῶν χρημάτων μεγάλας ποσότητας· ἔφερε δὲ ἡ οὕτως εἰπεῖν κακὴ ἡμῶν τύχη καὶ εὐρέθη τότε μουσελλήμ τῆς Ἱερουσαλήμ εἷς κάχιτος ἐξ Ἑβραίων Τούρκος, Σουλεϊμάν-ἐφέντης λεγόμενος. Οὗτος πονηρὸς ὢν καὶ δαιμονότροπος εὔρε καὶ σύμβουλον συνεργὸν καὶ συμπράκτορα τοιοῦτον ἕνα Γαζαῖον, Μουσαπῆκ λεγόμενον, τουφεκτζήμασιν, καὶ τίς διηγήσεται οἷα κακὰ ἐποίουν οἱ ἐπάρατοι συνεχῶς καθ' ἡμῶν (τοῦ Ἱεροῦ Κοινοῦ δηλαδὴ καὶ τῶν εὐσεβῶν Ἱεροσολυμιτῶν), ὅπως λαμβάνωσι χρήματα; Ἐπιλείψει με ὁ χρόνος γράφειν τὰ τοιαῦτα, καὶ γράφω μόνον τὸ ἐξῆς, ὅπως γνωσθῆ ἡ κακία αὐτῶν, ὡς ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ἱμάτιον. Οὗτος ὁ ῥηθεις μιαιώτατος Μουσαπῆκ τουφεκτζήμασις πιάσας ἕνα νωτοφόρον (χαμάλην) χριστιανὸν ἠπέιλησεν αὐτόν, ὅτι, ἐὰν δὲν κάμη ὑπερ ἡθελεν εἰπεῖν αὐτῷ, νὰ τὸν κρεμάσῃ. Παρήγγειλεν οὖν αὐτῷ νὰ εἴπῃ, ὅταν ὑπάγωσιν αὐτὸν εἰς τὸν μουλλᾶν ἐν τῷ Μεχχεμέ, ὅτι τὴν δεῖνα νύκτα εἶχον αὐτόν οἱ καλόγηροι εἰς τὸ Πατριαρχεῖον καὶ μετέφερε δώδεκα βαρέλια μπαροῦτιν καὶ τόσα μολύβια. Φοβηθεὶς οὖν ἐκεῖνος τὸν θάνατον ὑπέσχετο νὰ κάμη ὑπερ τοῦ ἔλεγεν. Ὅθεν εἰσαγαγὼν αὐτόν εἰς τὸν Μεχχεμὲν παρέστησεν τῷ μουλλᾶ λέγων αὐτῷ καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς συνεδριάζουσιν, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὸ μοναστήριόν των ἔχουσι τζεπχανὲν καὶ ἄρματα κτλ., καὶ παρίστανε τὸν χαμάλην εἰς μαρτυρίαν τῶν λόγων. Ὁ μουλλᾶς δὲ θεία προνοία ἐκατάλαβε τὴν συκοφαντίαν· ἠρώτησε δὲ τὸν χαμάλην τουρκιστὶ πόσα βαρέλια μπαροῦτι μετετόπισεν. Ὁ δὲ ἔντρομος ἀλήσμονησε τὸν ἀριθμὸν, καὶ εἶπεν ἀντὶ τοῦ ὄνηκί, ἦτοι δώδεκα, εἶπεν ἔλληκί, ἦτοι πενηνταδύο. Πάλιν ἐπερωτήσας αὐτόν πόσα, ἀπεκρίθη γιρμικί. Ὅθεν ἐδίωξεν αὐτόν ἐκεῖθεν, εἰπὼν τοῖς συμπαρακαθημένοις, ὅτι "Γιαλάν σοηλέρ, ἰφτιράτηρ", ἤγουν "Ψεύματα λέγει, συκοφαντία εἶναι". Εἶτα ἐνουθέτησε τὸν ῥηθέντα

τουφεκζήμπασι καὶ τοὺς λοιπούς, νὰ μὴ κάνωσι τοιαῦτα κινήματα, μήτε νὰ δημοσιεύωσι τοιούτους λόγους καὶ παροξύνουσι τοὺς ὄχλους τῶν Μουσουλμάνων ἐναντίον τῶν ῥαγιάδων, διότι προξενεῖται ἀναμφιβόλως μέγα κακὸν καὶ ζημία εἰς τὸ Ντεβλέτι.

- 5 Ταῦτα ἐγένοντο τῇ γ' ἰουνίου, τῇ δὲ κθ' τοῦ αὐτοῦ ἤλθον ἀπαίσια καὶ δλέθρια γράμματα ἐγκύκλια τοῦ σουλτάνου, προστάτοντα ὅλους τοὺς Τούρκους νὰ ἐπαγρουπνῶσιν εἰς φύλαξιν τῶν πόλεων κτλ., καὶ ἐπὶ πᾶσιν, ὅπου εἰσὶν ἀρχηγοὶ τῶν χαήνιδων καὶ χιανέτιδων, νὰ θανατώνωνται ἐξ ἀποφάσεως. Αὕτη ἡ προσταγὴ
- 10 ἠκούσθη καὶ διεδόθη εἰς ὅλην τὴν Ἱερουσαλήμ εὐθέως, ἀλλ' οὐχ ὡς εἶχε, διότι οἱ ὀχλαγωγοὶ καὶ φιλάδικοι ἐπιθυμοῦντες νὰ ἀρπάσωσι τὰ ὑπάρχοντα τῶν χριστιανῶν ἔλεγον, ὅτι ὁ σουλτάνος γράφει νὰ θανατωθῶσιν οἱ Ῥωμαῖοι. Καὶ δὴ ἤρξαντο νὰ συμβουλεύωνται καὶ νὰ μερίζωνται τὰ πάντα· ὁ μὲν ἔλεγεν, ὅτι τὸν δεῖνα
- 15 ἐπιθυμεῖ νὰ θανατώσῃ, ὁ δὲ τὸν δεῖνα, ἄλλος δὲ τοῦ δεῖνος τὴν γυναῖκα νὰ λάβῃ καὶ τοῦ δεῖνος τὴν θυγατέρα ἢ τὸν υἱόν· περὶ τῶν ἱερῶν δὲ ἐν τῷ ναῷ κειμηλίων ἦν εἰς αὐτοὺς ἡ περισσotέρα λογοτριβή. Ταῦτα πάντα μαθόντες οἱ ἄθλιοι ἡμεῖς, καὶ περιδεεῖς καὶ ἔντρομοι γενόμενοι, ἐπεκαλούμεθα μετὰ δακρῶν τὴν
- 20 θεῖαν ἀντίληψιν· τῶς δὲ συνελεύσεως γενομένης ἐν τῷ Συνοδικῷ τῶν τε ἐπιτρόπων τοῦ μακαριωτάτου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων καὶ συνοδικῶν, ἐγένετο ἀπόφασις, ὅπως ἐμπλήσωμεν τὰ στόματα μέχρι κόρου πάντων τῶν κρατούντων ἐν Ἱερουσαλήμ, ὁμοίως καὶ τῶν δυναμένων δάκνειν· ὁ καὶ ἠρξάμεθα ποιεῖν. Ἄλλ' ἐν τῷ με-
- 25 ταξὺ οἱ δουβολιμαῖοι Τούρκοι τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ ἀγύρται ἐποίησαν θόρυβον καὶ παραγῆν λέγοντες, ὅτι ὁ σουλτάνος διορίζει νὰ θανατωθῶσιν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ οἱ μεγάλοι των, ἦτοι οἱ ἀγνάνιδες καὶ λοιποὶ, λαβόντες χρήματα σιωπῶσι, καὶ ἄλλα πολλὰ· ὅθεν καὶ ἐζήτουν νὰ ἀναγνωσθῶσιν ἐνώπιον αὐτῶν τὰ σουλτανικὰ δια-
- 30 τάγματα καὶ νὰ γένωσιν αὐτήχοι αὐτῶν. Διὰ τοῦτο οἱ ἀγνάνιδες προσταγὴν λαβόντες παρὰ τοῦ πασιᾶ τῆς Δαμασκού Νδερβις-πασιᾶ πρὸ δύο ἡμερῶν περὶ τοῦ ῥαγιᾶ, ὅτι χωρὶς ἀδείας αὐτοῦ νὰ μὴ θανατώνεται τινάς, τῇ η' ἰουλίου εἰς τὸ τζαμί Χαρεμ-σερίφ,

ἡμέρα Παρασκευῆ, ἐδόθη προσταγή ὑπὸ τοῦ μουλλᾶ εἰς ὅλους τοὺς συναχθέντας Τούρκους, ὅτι νὰ κατέλθωσιν εἰς τὸν Μεχκεμὲν νὰ ἀκούσωσι τὰ τοῦ σουλτάνου γράμματα. Ἀπῆλθον οὖν ἅπαντες, καὶ ἀναγνωσθέντων εἶπεν εἰς αὐτοὺς ὁ μουλλᾶς τὰ ἐξῆς: “ Ὡ πιστοὶ καὶ φρόνιμοι Μουσουλμάνοι, ὁ πολυχρόνιος σουλτάν Μαχ- 5 μούτ ἤκούσατε τί προστάττει εἰς τὰ ἀναγνωσθέντα. Λοιπὸν ἐδῶ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὰ περίχωρά της ὅσοι Ῥωμαῖοι εὐρίσκονται δὲν ἐφάνησαν ποτὲ ἀποστάται, οὐδ’ ἐπίβουλοι ἔργῳ ἢ λόγῳ· αὐτοὶ εἶναι πτωχοὶ ἄνθρωποι, ὡς τοὺς ἡξεύρετε, καὶ οὐτιδανοί· ἄρματα ὅσα εἶχον, τὰ ἐσυνάξαμεν, καὶ τέλος πάντων, ἐὰν 10 ἔχωσι κεκρυμμένα, αὐτοὶ εἰσιν ὀλιγώτατοι τὸν ἀριθμὸν, διότι, ὡς ἡξεύρετε καλῶς, εἰς ἑκατὸν Μουσουλμάνους μόλις ἀριθμεῖται ἕνας. Καὶ λοιπὸν τοσοῦτους ὄντας ἐντροπὴ νὰ λέγωμεν, ὅτι τοὺς φοβούμεθα, καὶ νὰ ζητῶμεν αἰτίαν νὰ τοὺς θανατώσωμεν. Ἴδού δὲ ὅτι καὶ ὁ Σαμ-σέριφ-βαλεσῆς ἐφένδης μας Δερβίς-πασιᾶς οὐ μό- 15 νον δὲν ἔκαμε κανὲν τοιοῦτο κίνημα εἰς Δαμασκόν, ἀλλὰ καὶ μᾶς προστάσσει νὰ μὴ θανατωθῆ τις ῤαγιάς ἄνευ ἀδείας του. Λοιπὸν ἡσυχάσατε καὶ κυτᾶζετε ἕκαστος τὸ ἔργον του καὶ τὴν κυβέρνησίν του, καὶ ἡμεῖς ἔχομεν τὴν ἔγνοιαν διὰ τὰ τοιαῦτα, καὶ μὴ ἐνοχλήτε τοὺς ῤαγιάδες, πιστοὺς ὄντας, διότι εἶναι ἁμαρτία καὶ 20 ἄδικον ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἀπὸ τὸν προφήτην μας”. Τὰ αὐτὰ καὶ ἕτερα λόγια ἐπανέλαβον καὶ εἶπον αὐτοῖς καὶ οἱ λοιποὶ ἐφέντιδες, ὁμιλοῦντες τρεῖς ὥρας καὶ πλείω.

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐλέγοντο, διεδόθη λόγος εἰς ὅλην τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅτι οἱ Τοῦρκοι συνήχθησαν εἰς τὸν Μεχκεμὲν ζητοῦντες 25 φετφᾶν νὰ κόψωσι τοὺς Ῥωμαίους· ὅθεν μέγας φόβος καὶ τρόμος κατέλαβεν ἡμᾶς ἅπαντας, καὶ ἐκλαίομεν ἀπαρηγόρητα, ζητοῦντες ἐξ ὕψους βοήθειαν. Οἱ δὲ Φῤάροι, Φραγκοκαλόγηροι, ὁμοίως καὶ οἱ Ἀρμένιοι, συνήγαγον τοὺς ὀπαδοὺς αὐτῶν εἰς τὰ μοναστήριά των, φοβηθέντες μήποτε οἱ Τοῦρκοι φονεύοντες τοὺς Ῥωμαίους 30 φονεύσωσι καὶ ἐξ αὐτῶν. Διήρκεσε δὲ ὁ τοιοῦτος τρόμος ἕως τὸ δειλινόν, ἕως οὗ οἱ Τοῦρκοι ἀκούοντες τὰς οἰμωγὰς καὶ θρήνησι τῶν γυναικῶν καὶ παιδίων, καὶ μαθόντες τὴν αἰτίαν, ἐβεβαίωσαν

μεθ' ὅρκου πάντες, ὅτι δὲν ἔχουν τοιοῦτον σκοπόν, καὶ εἶπον τὴν
αἰτίαν, δι' ἣν εἰς τὸν Μεχχεμὲν συνήχθησαν. Θείῳ ἐλέει λοιπὸν
ἐλυτρώθημεν τοῦ ὑποπτευομένου κινδύνου καὶ ἠσύχασαν οἱ Τοῦρ-
κοὶ πρὸς καιρόν¹. ἀλλὰ περὶ Δεκαπενταύγουστον ἀκουσθείσης τῆς
5 ἐν Κωνσταντινουπόλει σφαγῆς καθ' ἡμέραν σχεδὸν χριστιανῶν,
καὶ μάλιστα ἐν Κύπρῳ τοῦ ἀρχιεπισκόπου αὐτῆς καὶ τῶν ἀρχιε-
ρέων μετὰ πάντων τῶν ἐγκρίτων χριστιανῶν τῆς νήσου ὄλης²,
εὕρισκον αἰτίαν οἱ ἀχόρταγοὶ ἐφέντιδες, καὶ μάλιστα ὁ ῥήθεις
μουτσελλῆμ μετὰ τοῦ Μουσαπέχ, νὰ ἐφευρίσκωσι διαφόρους φο-
10 βερισμοὺς ἐφ' ἡμᾶς καὶ νὰ λαμβάνωσι χρήματα καὶ δῶρα, ἕως
ὅτου συνεχῶς ἡμῶν διδόντων ἐξεκενώθησαν κατὰ τοῦτον τὸν χρό-
νον καὶ τὸ κοινὸν θησαυροφυλάκιον καὶ ὄλα τὰ τῆς κυβερνήσεως
τῶν ἀδελφῶν βαλάντια. Καὶ μὴ ἔχοντες πλέον διδόναι καὶ ἀπαν-
τᾶν [εἰς τὰς ἀξιώσεις των] ἠρξάμεθα διὰ δακρῶν συνάγειν τὰ τοῦ
15 ναοῦ καὶ τῶν λοιπῶν μοναστηρίων χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ κειμήλια,
κανδήλας δηλαδὴ, φιάλας, πολυελαίους, περιζώνια κτλ., νὰ συν-
τρίβωμεν καὶ χωνεύοντες εἰς τὸ πῦρ καὶ ὄλκας (γκιουλιτζίδες)
ποιοῦντες νὰ τὰ πωλῶμεν, ὑπὸ τῆς ἀνάγκης βιαζόμενοι, εἰς ὀλί-
γην τιμὴν· καὶ τὰ εἰς τὸν πασιᾶν δὲ τῆς Δαμασκοῦ κατ' ἔτος
20 διδόμενα παρ' ἡμῶν λόγου μιρίου ἐξήκοντα χιλιάδας γρόσια κα-
τήνησαν εἰς ἑκατὸν χιλιάδας, καὶ ἦσαν τὰ δεινὰ πάντοθεν, καὶ
ἡ νόσος καὶ ἡ πληγὴ ἀνιάτος, καὶ "οὐκ ἦν μάλαγμα ἐπιθεῖναι
καὶ καταδέσμους".

Ὁ δὲ ἐπάρατος ῥήθεις μουτσελλῆμ Σουλεϊμάν-ἐφέντης μετὰ
25 τοῦ τουφεκτζήπασι ζημιοῦν ἡμᾶς καὶ κατατρέχειν ὀσημέραι δια-
νοούμενοι, ἀδίκως ἀρπάζοντες ἕνα καὶ ἄλλον ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς
ἐρράβδιζον, ἔβαλλον εἰς δεσμὰ καὶ ἀλύσεις καὶ ἐλάμβανον χρή-

¹ Ἐλάβομεν ἐκ τῶν ἐντοπιῶν ἀγρίνιδων τὴν ἀθώωσιν ἡμῶν ἐγγράφως, δόντες χι-
λιάδες ἑκατὸν εἰκοσιπέντε, ἧτοι 250 πουργεῖα· ἡ δὲ ἀθώωσις διὰ τῆς ὑπογραφῆς ἐκεί-
νων καὶ σφραγίδος ἀρζ-ματζάρ λέγεται· ἧτις καὶ ἐστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς
τὸν πατριάρχην Πολύκαρπον, ὅπως παρησιάζας ἐκείνην εἰς τὴν Πύρταν λάθρῃ ὀρισμὸν
πρὸς ἀσφάλειαν ἡμῶν. — ² Ἐκατὸν τρίακοντα πέντε τὸν ἀριθμὸν ἦσαν οὗτοι, πλὴν
τῶν ἀπὸ φόβου ἀποθανόντων καὶ τῶν ἐξομωσάντων φεῦ· ἐγένοντο δὲ ταῦτα τῇ 8'
ἰουλίου.

ματα· ἐπῆραν δὲ καὶ τὸν ἀσβέστην, ὃν ἠτοιμάσαμεν, ὅπως ἐπισκευάσωμεν τὰ μοναστήρια καὶ καταγώγια τῶν προσκυνητῶν ἐπῆραν λέγω καὶ ἐξωδίασαν ὕλον εἰς ἐπισκευὰς τοῦ φρουρίου, ἧτοι τοῦ Καλέ, καὶ τοῦ Πραιτωρίου, ἐν ᾧ ἐκάθητο αὐτὸς ὁ νέος Πιλάτος ἐξ Ἑβραίων μουσελλήμ· ὁ δὲ ἀσβέστης ἐκεῖνος εἶχε τιμὴν 5 τὸ ὀλιγώτερον εἴκοσι χιλιάδων γροσίων. Τοιουτοτρόπως παρήλθε τὸ πρῶτον ἐκεῖνο ἔτος τῆς ἀποφράδος ἐκείνης.

Τῷ δὲ ,αωκβ' (1822) οἱ φόβοι μὲν ὅπως οὖν ἐξέλιπον, ἀλλὰ τὰ ἔξοδα καθ' ἐκάστην ἡῤῥανον, διὰ τὴν ἀγοραταγίαν τῶν κρατούντων· καὶ ἐπειδὴ οὐδὲ δι' αὐτὴν τὴν ἀναγκαίαν τροφήν εἶχομεν 10 ἔξοδα, ἐπομένως οὐδὲ τὰ ἄφρευκα δοσίματα τοῦ ἡγεμόνος τῆς Δαμασκοῦ καὶ τῶν ἐντοπίων ἀγνάνιδων κτλ., καὶ πρὸ πάντων δὲ τῶν χρεωφειλετῶν τὰς ἀπαιτήσεις. Καὶ τοῦ μὲν ἡγεμόνος τῆς Δαμασκοῦ καὶ τοῦ μουλλᾶ ὠκονομοῦντο διὰ πολλῶν δεήσεων, γραφομένων καὶ διδομένων πολιτζῶν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν πρὸς 15 τὸν αὐτοκράτορα Ἱεροσολύμων Πολύκαρπον, ὅς, ὅπως ἀπῆντα καὶ ὠκονόμει [ταῦτας], βίβλον ἂν ἰδίως γράψοι τις ἐξιστορῶν· τῶν δὲ ἐντοπίων Τούρκων Ἱεροσολυμιτῶν καὶ χωρικῶν, ἧτοι Φελλάχιδων, τὰς ὁμολογίας καὶ τόκους καὶ τῶν ἀγνάνιδων τὰ συνήθη μετρητά τε καὶ δῶρα ἐτήσια καὶ μηναιᾶ ἐξοικονομοῦντο διὰ προσθέσεων 20 μεγάλων τοῦ τόκου εἰς ὁμολογίας τοῦ Κοινοῦ καὶ ἐνεχυρῶν. Πρὸς δὲ τὰ δεινὰ ταῦτα ἦν καὶ ἡ παντελής στέρτησις τῶν προσκυνητῶν, διότι οὐκ ἔδύνατό τις ἐλθεῖν οὐδὲ διὰ ξηρᾶς, οὐδὲ διὰ θαλάσσης. Οἱ ἐν τῇ Τουρκίᾳ χάριν ἐλέους καὶ βοηθείας περιερχόμενοι Ἁγιοταφῖται οἱ μὲν ἐθανατώθησαν ὑπὸ τῶν αἰμοβόρων 25 ἐπαναστάντων ἐκείνων βαρβάρων, οἱ δὲ ἔφυγον τὸν θάνατον ἢ γυμνοὶ πάντῃ καὶ τετραχλησμένοι, ἢ διὰ πολλῶν καὶ ὑπὲρ δύναμιν δόσεων· διὰ τοῦτο ἦσαν τὰ πράγματα πάντοθεν στενότερα καὶ δεινὰ· συνέβησαν δὲ τούτοις καὶ τὰ ἐξῆς.

Οἱ ῥηθέντες μουσελλήμ καὶ Μουσαπέκ ἄδικοι ὄντες, ὡς 30 εἶπον, καὶ τοὺς ὀρθοδόξους καταγυμνοῦντες παντοιοτρόπως, οὐ μόνον τοὺς Ἱεροσολυμίτας, ἀλλὰ καὶ τοὺς χωρικούς, ἧτοι Φελλάχιδες, κατέστησαν αὐτοὺς ὑπερβολικῶς τυραννοῦντες, ὥστε ἐκ μὲν

τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἑξ-ἑπτὰ ἄνδρες προστρέξαντες εἰς τοὺς Φράγ-
κους ἐδέχθησαν τὸν Κατολικισμόν, ἐκ δὲ τῶν χωρικῶν ὀκτὼ ψυ-
χαὶ τὸν Μωαμεθανισμόν, καὶ οὕτως ἠλευθερώθησαν τῶν τυραν-
νιῶν. Εἰς τὸν παρόντα δὲ χρόνον ἦλθον εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀρα-
5 βίας, καὶ μάλιστα εἰς Ἱερουσαλήμ, οἱ τῆς ἑταιρίας τῶν Καλβι-
νιστῶν ἢ Προτεστάντων μισιονάριοι, ἧ, ὡς ἐκεῖνοι λέγουσιν, ἀπό-
στολοι, φέροντες ἀπείρους βίβλους τῆς Θείας Γραφῆς. Πρῶτος
αὐτῶν ἦλθεν Ἰωσήφ τις Βόλφ τοῦπίκλην, Ἑβραῖος τὸ γένος, καὶ
κατόκησεν εἰς τὸ μοναστήριον τῶν Ἀρμενίων καὶ ἤρξατο διαμοι-
10 ράζειν δωρεὰν ἱερὰ Ἐὐαγγέλια καὶ Ψαλτήρια εἰς διαφόρους γλώσ-
σας, καὶ μάλιστα εἰς ἑβραϊκὴν. Συναναστρεφόμενος δὲ μετὰ τοὺς
Ἑβραίους τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ διαλεγόμενος αὐτοῖς περὶ τοῦ Χρι-
στοῦ, ἐμέρισεν εἰς αὐτοὺς ὑπὲρ τὰ χίλια Ἐὐαγγέλια εἰς ἑβραϊκὴν
διάλεκτον· τὰ ὅποια πέρνοντες ἐκεῖνοι οἱ χριστομάχοι ἄλλα μὲν
15 ἐπώλησαν εἰς τοὺς ἀκτάρηδες Τούρκους, διὰ νὰ βάλλωσι πιτέρι
καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἄλλα δὲ σχίζοντες μετεχειρίσθησαν ἐκεῖνοι ὡς
ἤθελον· τὰ περισσότερα δὲ οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ χαχαμίδες αὐτῶν
συναγαγόντες κατέκαυσαν ἔμπροσθεν τῆς Χάβρας. Ἐμέρισε δὲ καὶ
εἰς τοὺς ὀρθοδόξους Ἄραβας εἰς ἀραβικὴν καὶ εἰς τοὺς Ἀρμε-
20 νίους ἀρμενιστί· ἀλλ' οἱ Φράτορες παρήγγειλαν εἰς τοὺς ὀπαδοὺς
τῶν Ἄραβας νὰ μὴ λάβωσι κἄν εἰς χεῖρας αὐτῶν τοιαῦτα βιβλία.

Τῷ αὐτῷ ἔτει οὐκ ὀλίγον διετάραξε τὴν Ἱερουσαλήμ ἡ τῆς
Χίου καταστροφή καὶ μάλιστα τῶν μερῶν τῆς Θεσσαλονίκης, Κασ-
σάνδρας καὶ τῶν λοιπῶν χωρίων, ἕως τοῦ ὄρους Ἄθωνος· διότι
25 ὁ ταῦτα καταστρέψας, τὰ μοναστήρια δὲ τοῦ ἀγίου ὄρους γυμνώ-
σας, σκληρότατος Ἀἰπουνοπούτ-Μεεμέτ-πασιᾶς¹ ἀπέστειλεν εἰς Ἱε-
ρουσαλήμ ἀπὸ τὰ αἰχμαλωτισθέντα ἐκεῖθεν παιδία καὶ κοράσια
τριακόντα τὸν ἀριθμὸν μετὰ τοῦ κεχαγῆ του, τὰ πλέον ἐκλεκτά,

¹ Ὁ δυσώνυμος οὗτος ἦν καταγόμενος ἐκ προπατόρων χριστιανῶν Γεωργιανῶν, ἧτοι Γκιουρτζήδων· παρὰ δὲ τῷ Τζεζάρ-πασιᾶ ἐκδουλεύσας ἐν τῇ Πτολεμαῖδι, ἧτοι Ἄκκρι, κατέστη ἀγᾶς καὶ ἐξουσιαστὴς τῆς Ἰόππης, ὅπου χριστιανούς καὶ Τούρκους κατετυράνησεν. Αὐτὸς ψυχοδόμησε τὰ τείχη τῆς ῥηθείσης πόλεως καὶ τὸ τζαμίον καὶ κρήνας (τζεσμέδες) καὶ ἄλλας οἰκοδομὰς ὠραίας, καὶ πρὸ πάντων τὸ εἰς τὸν λιμένα τεῖχος καὶ τελωνεῖα, ἧτοι κιουμπρούκ, ὡς νῦν ὀρῶνται ἑσθῆν τε καὶ ἐξωθεν.

καὶ εἶχεν ὡς ἔρμαιον καὶ ἐπίδειξιν τινα εἰς τὸν ἑαυτοῦ οἶκον (χα-
ρὲμ) ἐν Ἱερουσαλήμ. Εὗρον τρόπον καὶ ἔφυγον ἐξ ἐκείνων δύο
μειράκια ἕως δεκακοτῶ χρόνων, ὁμοίως καὶ ἐν κοράσιον. Ζητοῦν-
τες οὖν καὶ πανταχοῦ ἐρευνῶντες ἔνδον καὶ ἔξω τῆς Ἱερουσαλήμ
οἱ Τοῦρκοι ἔλεγον ὅτι οἱ Νασάρα, ἦτοι Ναζωραῖοι — οὕτω κα- 5
λοῦσιν ἡμᾶς —, ἔκλεψαν αὐτούς· ὅθεν καὶ συκοφανταίαι πάλιν καὶ
ζημίαι εἰς ἡμᾶς μὲ διαφόρους προφάσεις. Εἰς τὸ τέλος δὲ τοῦ
παρόντος ἔτους συνέβη καὶ τοῦτο, τὸ ἐξῆς. Εἷς Τοῦρκος Ἀλβανὸς
ἔφερεν εἰς Ἱερουσαλήμ δύο νεάνιδας χριστιανὰς αἰχμαλώτους ἀπὸ
Κρήτης. Ἦξευρον οὖν ὁ ῥήθεις Τοῦρκος, ὅτι ἐὰν πωλήσῃ ταύτας 10
εἰς τοὺς χριστιανούς, κερδίσει πάντως περισσότερα. Διὰ τοῦτο
μυστικῶ τῷ τρόπῳ ἐφάνερωσε τοῦτο εἰς ἡμᾶς· ἡμεῖς δὲ ὀρῶντες
ἐκείνας θρηνοῦσας καὶ ὀρκιζούσας ἡμᾶς εἰς τὸ θεῖον ὄνομα νὰ τὰς
ἀγοράσωμεν, ἐλάβομεν οἶκτον καὶ συμπάθειαν. Καὶ δὴ γινώσκον-
τες, ὅτι, ἐὰν ἡγόραζον αὐτάς οἱ Τοῦρκοι, ἀφεύκτως ἐτούρκιζον 15
αὐτάς, μὲ ἔρανον καὶ συνδρομὴν φιλελεημόνων (δεκαεἴς χιλιάδας
γρόσια) ἡγοράσαμεν αὐτάς καὶ διὰ νυκτὸς ἐξαγαγόντες ἀπεστείλα-
μεν εἰς χριστιανικὸν χωρίον· οἱ δὲ Ἱεροσολυμίται Τοῦρκοι θέλοντες
ἀγοράσαι τῇ ἐπαύριον τὰς κόρας ἐκείνας καὶ μὴ εὐρόντες ἐβίασαν
τὸν Ἀλβανόν, καὶ τέλος μαθόντες ὅτι ἡγοράσαμεν αὐτάς, ἐδαιμο- 20
νίσθησαν ἐκ τοῦ θυμοῦ καὶ ἐζήτησαν ἀφεύκτως παρ' ἡμῶν ἐκείνας
λέγοντες, ὅτι “ Ὑσεῖς σκλάβοι ὄντες ἐτολήσατε σκλάβας νὰ ἀγο-
ράσητε”; Καὶ τέλος κατήντησε τὸ τοιοῦτο καλὸν νὰ ἀπαρτισθῇ
μὲ ζημίαν δεκαπέντε χιλιάδων γροσίων· τὰς κόρας δὲ φυγαδεύ-
σαντες ἀπεστείλαμεν εἰς Πτολεμαῖδα, εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἐκεῖσε 25
κονσόλου τῆς Φράντζας Ἀντωνίου, τοῦπίκλην Καταφάγου, Ἀραβο-
κατολίκου, ἄσυλον ὄντα ¹.

Τῷ δὲ ἰαυχ' (1823) πρὸς τὴν παντελεῖ ἀναρχυρίαν τοῦ Κοι-

¹ Τοῦτο τὸ ἔτος, τῇ 17 ἰουλίου, καὶ ὁ κατὰ τῶν Ἀρμενίων κεραυνὸς ῥήθεις Προ-
κόπιος, ὁ τὸν Ἱεροσολύμων ἐπιτροπεύσας ἐν Ἱερουσαλήμ, τῇ λύπῃ διὰ τὰ ῥηθέντα
δεινὰ δεινῶς κατατρογόμενος περιέπεσεν εἰς ἀσθένειαν πυρετοῦ φλογώδους, ὑφ' οὗ τὸ
ζῆν ἐξεμέτρησεν· οὗ ὁ θάνατος τοῖς μὲν Ἀρμενίοις καὶ Φράγκοις χαρὰν προσέξνησεν,
ἡμῖν δὲ λύπην ἀπαρμύθητον.

νοῦ συνεπέδραμον καὶ αἱ ἀκαταστασίαι τῶν Φελλάχιδων, πολε-
μούντων μεταξύ των, καὶ τὰ ἔξω τῆς Ἱερουσαλήμ μοναστήρια, τὸ
τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ καὶ τῆς ἁγίας Βηθλεέμ,
ἦσαν τὰ φρούρια καὶ καταφύγια τῶν φατριῶν. Ὁ δὲ μισόχριστος
5 Σουλεϊμάν-εφέντης, εἰσερχομένων χωρικῶν χριστιανῶν εἰς Ἱερου-
σαλήμ, συνελάμβανεν αὐτοὺς καὶ ἀλυσοδεσμεύων ἐζήτει δοσίματα
ὕπεροργκα· καὶ τὸ ἱερὸν Κοινὸν τοῦ Ἁγίου Τάφου, ἵνα μὴ ἐκεῖνοι
τὸ φύλον (=τὸ δόγμα) ἀλλάξωσι, προέφθανεν ἀνυπερθέτως καὶ δι'
ὕπεροργκων τόκων δανειζόμενον ἐξ Ἑβραίων, Κατολίκων, Ἀρμενίων
10 καὶ αὐτῶν τῶν Τούρκων, ἠλευθέρωνε τῶν δεσμῶν. Τούτῳ τῷ ἔτει
ἤρξατο καὶ ἡ λαύρα τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σάββα νὰ δοκιμάζη ζη-
μίας καὶ κινδύνους μὲ ἄκρας ταλαιπωρίας· ἐπειδὴ γὰρ τὸ κατ' ἔτος
εἰς τὸν πασιᾶν ὑπὸ τῶν Θεοδοσιτῶν (Ἐπιπέτῃδων ἀραβιστί) διδόμενον
μηρὶ καὶ ἀπουτίε ἐπλήρωνε τσοσούτους χρόνους τὸ ἱερὸν Κοινὸν
15 τοῦ Ἁγίου Τάφου, διὰ τοῦτο τώρα μὴ ἔχον ὅλως δοῦναι παρη-
τεῖτο ἀκουσίως τὴν προστασίαν. Ἄλλ' ὁ νέος Πιλᾶτος ῥηθεὶς Σου-
λεϊμάν-εφέντης, τοὺς Ἐπιπέτῃδας αὐτοὺς εἰς Ἱερουσαλήμ διὰ πώλη-
σιν ἄλατος καὶ ἀγοράσματος ἕνεκα τῶν ἀναγκαίων εἰσερχομένους,
συλλαμβάνων ἐφυλάκωνε κτλ., οἱ δὲ συγγενεῖς αὐτῶν καὶ ἐγγῶριοι
20 ἔτρεχον εἰς τὴν λαύραν καὶ ἐβίαζον τοὺς ἐκεῖ ἀσκοῦντας νὰ γρά-
ψωσιν ἐλευθερωθῆναι τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν. Ὡς δὲ διήλθον ἡμέ-
ραι καὶ οὐδὲν κατωρθοῦτο, μὴ ἔχοντες ἄλλο τί ποιῆσαι, τρυπή-
σαντες τὸν βόρειον τοῖχον τῆς λαύρας εἰσῆλθον, καὶ πιάσαντες τοὺς
πατέρας ἐμαστίγωσαν, καὶ καθίσαντες ἔνδον εἰς τὰ κελλία αὐτῶν
25 ἔλεγον, ὅτι ἐὰν δὲν ἐξέλθωσιν οἱ ἐγγῶριοι αὐτῶν τῆς φυλακῆς,
οὐδὲ ἐκεῖνοι ἐξέρχονται τοῦ μοναστηρίου. Ὅθεν δεκαπέντε ἡμέρας
ἔνδον καθίσαντες ἔφαγον ὄλην τὴν ζωοτροφίαν καὶ ἐγύμνωσαν τὰ
κελλία αὐτῶν, κλέψαντες τὰ πτωχικὰ καὶ πενιχρὰ αὐτῶν ἱμάτια·
ἔδερνον δὲ καὶ ἠπειλοῦν καθ' ἐκάστην, ἕως οὗ δι' ἐνεχύρων δα-
30 νεισθέντες δεδώκαμεν τὰ ζητούμενα διὰ τοὺς Ἐπιπέτῃδες ἄσπρα,
καὶ ἐξαγαγόντες αὐτοὺς τῆς φυλακῆς ἠλευθερώθησαν οἱ πατέρες
τῶν ῥηθέντων δεινῶν καὶ τυραννιῶν.

Τὸ ἔτος τοῦτο διὰ τὴν ἄφρονα ἄφιξιν ἕνδεκα πλοίων εἰς Βη-

ρυτὸν Ἑλληνικῶν¹ θόρυβος μέγας ἐγένετο καθ' ὅλην τὴν Φοινίκην καὶ Παλαιστίνην, καὶ οἱ ἐν Βηρυτῶ χριστιανοὶ τε καὶ Κατόλικοι ὑπέφερον μεγάλας ζημίας καὶ κινδύνους ὑπὸ τοῦ εἰς Πτολεμαΐδα ἡγεμονεύοντος Ἀπουλλᾶ-πασιᾶ, λέγοντος ὅτι ἦσαν αὐτοῖς 5
συνεπίβουλοι καὶ συνωμόται. Καὶ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ δὲ εὐθέως ἀκουσθέντος καὶ διαφημισθέντος τοῦ ἐρχομοῦ τῶν τοιούτων πλοίων οἱ Τούρκοι διεταιράχθησαν καὶ ἐνόμισαν, ὅτι πάντως πρὸς τὰ ἔνδεκα ἐκεῖνα πλοῖα ἔρχονται καὶ ἄλλα φέροντα στρατεύματα, ὅπως ἐλευθερώσωσι τὴν Ἱερουσαλήμ κτλ. Καὶ δὴ ἐμελέτων νὰ φυλακίσωσι τοὺς ὀρθοδόξους, κλείοντες ἔνδον τοῦ θείου ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, ὡς ἐποίησαν εἰς τοὺς ἰψιη' (1798), ἐπὶ Ναπολέοντος Βοναπάρτου². Καὶ τούτου μὲν τοῦ σκοποῦ παρητήσαντο, μαθόντες 10
μετὰ δύο ἡμέρας τὴν ἀπὸ Βηρυτοῦ φυγὴν τῶν ῥηθέντων πλοίων· ἀλλ' ἡμᾶς ὕβριζον, ἠπειλοῦν καὶ συνεχῶς ὤμνουον λέγοντες, ὅτι "Ἵσεῖς ἐγράψατε νὰ ἐλθῶσιν οἱ Ἕλληγες νὰ κυριεύσωσι τὸν τόπον τοῦτον· ἡμεῖς ὅμως, ἐὰν ἐκεῖνοι φανῶσιν ἔτι ἅπαξ εἰς ταῦτα 15
τὰ μέρη, θέλομεν σᾶς κατασφάζειν ἀπὸ μεγάλου ἔως μικροῦ καὶ τὸν ναὸν σας θὰ καταστρέψωμεν". Θείῳ δὲ ἐλέει κατεσιγᾶσαμεν τὰ στόματα αὐτῶν, ἐμβάλοντες ἄργυρον καὶ χρυσοῦν εἰς τὰ στόματα τῶν προυχόντων, δανειζόμενοι ἐπὶ τόκῳ βαρεῖ δι' ἐνεχύρων. 20
Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ὁ ῥηθεὶς Ἀπουλλᾶ-πασιᾶς πολλὰ κακὰ ἐνεδείξατο τοῖς χριστιανοῖς· ἐφευρῶν δὲ αἰτίας ἐφυλάκισε τὸν μητρο-

¹ Τὰ πλοῖα ταῦτα ἔχοντα ἐκ διαφόρων νήσων Ἕλληγες στρατιώτας ἦλθον εἰς τὰ παράλια τῆς Συρίας ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν καὶ κυβέρνησιν τοῦ Χατζῆ-Βασίλη, ὅπως διεγείρωσιν εἰς ἐπανάστασιν τοὺς κατοίκους τοῦ Λιβανίου ὄρους κτλ. Ἀποτυχόντες δὲ ἦλθον εἰς Βηρυτὸν καὶ ἀρξάμενοι πυροβολεῖν διὰ τῶν κανονίων τὴν πόλιν κατεκρήμνισαν οἴκους τινίς. Εἶτα ἐξελθόντες εἰς τὴν ἑρᾶν καὶ ἀρπάσαντες ἐδώδιμα διὰ ζωτροφίαν καὶ λάφυρα τὰ τυχόντα εἰσῆλθον εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἀνεχώρησαν· ἀλλ' ὁ Ἀπουλλᾶ-πασιᾶς παρευθὺς μαθὼν τὴν ἐκείνων ἄφῃσιν συνήγαγε στρατεύματα πεζῶν τε καὶ ἰππέων, καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὰ παράλια τῆς Βηρυτοῦ καὶ Τύρου καὶ Σιδῶνος φυλάττειν ὑπὸ τῶν ὁμοίων πολλὰ κακὰ ἐδοκίμασαν οἱ ἐκεῖσε, τόσον ὀρθόδοξοι, ὅσον καὶ Κατόλικοι.—

² Ἐν ταύτῃ τῇ ἐποχῇ οἱ ἐπάρατοι Ἀρμένιοι ἀφῆρπασαν ἀφ' ἡμῶν ἐκ τῶν ἐν τῇ ἀγίᾳ Σιών μνημάτων ὑπὲρ τὰ ἑκατόν, φέροντες ψευδομάρτυρας Τούρκους καὶ εἰπόντες ὅτι ἦσαν πάλαι ποτὲ τῶν Συριάνων, καὶ ἄλλα πολλά· ἐστὶ δὲ ὁ τόπος, ὃν παρ' ἡμῶν ἀφῆρπασαν, μεταξὺ τοῦ μοναστηρίου τῆς ἀγίας Σιών, ἤτοι τοῦ τῶν ἁμῶν, καὶ τῆς παλαιᾶς ἐκεῖ ἐλπίας.

πολίτην Πτολεμαῖδος Ἀθανάσιον καὶ τὸν Βηρυτοῦ Βενιαμίν, καὶ
ζητῶν ποσότητας μεγάλας καὶ λαμβάνων κατέστησεν αὐτοὺς γυ-
μνοὺς καὶ ἀπόρους. Τοιοῦτους δὲ ὄντας πάλιν ἠνώχλει ἀπειλῶν
καὶ ζητῶν, ἕως οὗ εὐρόντες καιρὸν ἔφυγον ἀποδράσαντες εἰς τὸ
5 ὄρος τοῦ Διβάνου. Ὁ αὐτὸς δὲ Ἀπτουλλᾶ-πασῆς αἰμοβόρος καὶ
χριστιανομάχος ὢν εἰς ἄκρον προσκυνητὴν τινα ὀρθόδοξον ἀπεκε-
φάλισε τότε λέγων, ὅτι εἶναι τζαπίτ, ἕτοι κατὰσκοπος καὶ κατα-
πατητής· καὶ τὸν ἠγούμενον τῆς Ῥεμίπλης ἐφυλάκισεν. Καὶ οἱ ἐν
Γάζῃ Ἰόπη καὶ Ῥεμίπλη προύχοντες ὀρθόδοξοι ἔφυγον ὧδε κά-
10 κείσε, παροικήσαντες εἰς ἄλλας ἐπαρχίας καὶ διοικήσεις σὺν γυ-
ναιξὶ καὶ τέκνοις. Ἄλλ' εὗρεν αὐτὸν ἡ θεία δίκη, εἰ καὶ προσκαί-
ρως· διότι τῷ ,αωκδ' (1824) ἐκπεσὼν τῆς τοῦ σουλτάνου εὐνοίας
καὶ καθαιρεθεὶς τῆς ἀξίας ἐπολεμεῖτο, πολιορκηθεὶς ὑπὸ τριῶν
πασάδων, τοῦ τῆς Δαμασκοῦ Δερβίς-πασῆ, τῆς Τριπόλεως Ῥα-
15 γούπ-πασῆ καὶ τοῦ Χαλεπίου Μουσταφᾶ-πασῆ, ἐννεα μῆνας.
Ὅθεν ἔφαγε πικρῶς τὰ ὅσα συνήγαγεν ἀδίκως ἀφαρπάσας· μόλις
δὲ μετὰ τὸ ῤηθὲν διάστημα ἠξιώθη τῆς προτέρας ἀξίας καὶ συγ-
χωρήσεως, μεσιτεία τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ Μεεμέτ-Ἀλῆ-πασῆ καὶ πο-
σότητι δαπανῶν οὐκ ὀλίγη.

20 Κατὰ τοῦτο δὲ τὸ ἔτος ὑπερηύξησαν τὰ δεινὰ εἰς Ἱερουσαλήμ
καὶ ἕλην τὴν Ἰουδαίαν, καὶ μάλιστα τὰ καθ' ἡμῶν τοῦ γὰρ ῤη-
θέντος Δερβίς-πασῆ, ἡγεμόνος τῆς Δαμασκοῦ, βασιλικῆ ἐπιταγῇ
μετατεθέντος καὶ τοῦ ῤηθέντος Μουσταφᾶ-πασῆ τοῦ Χαλεπίου
ἀντ' αὐτοῦ καταστάντος Σαμ-βαλεσί καὶ ὑπὲρ τὰ συνήθη δοσίματα
25 ἐκ τῶν Φελλάχιδων ἀπαιτοῦντος, καθὼς καὶ παρ' ἡμῶν αὐτῶν,
ἐγένετο ταραχὴ οὐκ ὀλίγη, ἀποστατησάντων τῶν περισσοτέρων
αὐτῶν. Καὶ ἐπειδὴ τοῖς Τούρκοις Φελλάχιδες οὐδὲν ἠδύνατο ποιῆ-
σαι, κατετυράννει τοὺς Φελλάχιδες χριστιανοὺς τῶν χωρίων, ἀπαι-
τῶν καὶ λαμβάνων δεκαπλάσια τῶν συνήθων, καὶ καθ' ὃν χρόνον
30 τὸ Κοινὸν τοῦ Ἀγίου Τάφου δὲν εἶχε τὸν ἐπιούσιον ἄρτον σχε-
δὸν καὶ ἠναγκάζετο οὐ μόνον νὰ πληρώνη διπλῶς τὰς ἐτησίους ἐξή-
κοντα χιλιάδας, ἀλλὰ καὶ βαρέα δοσίματα τῶν Ἐπειτῆδων, οἵτινες
οὐδέποτε ἔδωκαν εἰς πασιᾶν τινα κἄν ὀβολόν. Καὶ ὁ μὲν ῤηθεὶς

ἐξ Ἑβραίων Σουλεϊμάν-ἐφέντης τῇ ἀλλαγῇ τοῦ πασιᾶ καθηρέθη καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ μουτσελλημλικίου καὶ ἄλλος καλὸς ἀντικατέστη· ἀλλ' ὁ ἐπάρατος Μουσαπέχ ἔμεινε τουφεκσῆ-πασις καὶ συνήργει καὶ ἐφεύρισκε τρόπους, ὅπως αἰτία τῶν αὐθεντικῶν δοσιμάτων τρώγη κάκεινος καὶ οἱ ἀχόρταγοι ἀγιάνιδες 5 τῆς Ἱερουσαλήμ ἐκ τοῦ Κοινοῦ καὶ τῶν χριστιανῶν Ἱεροσολυμιτῶν τε καὶ Φελλάχιδων· οἱ γὰρ Ἐπίετῆδες ἐννέα χιλιάδας γρόσια ἀπαιτούμενοι καὶ μὴ θέλοντες δοῦναι ἐφυλακώθησαν, πιασθέντων τινῶν ἐξ αὐτῶν· τῶν ὁποίων οἱ συγγενεῖς καὶ ἐγγχώριοι προστρέξαντες, ὡς ἔθος, εἰς τὸ ἱερόν Κοινὸν δι' ἀναφορᾶς ἐζήτησαν τὴν 10 ἐκ τῆς φυλακῆς ἀπόλυσιν αὐτῶν. Ἄλλ' ἡ τοιαύτη ἀπόλυσις οὐκ ἦν γενέσθαι ἢ μὴ μετὰ τὴν πληρωμὴν τῶν ῥηθέντων 9000 γροσίων, ἅπερ οὐκ εἶχε τὸ Κοινὸν δοῦναι· μετὰ παρέλευσιν δὲ δώδεκα ἡμερῶν ἀπελθόντες οἱ Ἐπίετῆδες εἰς τὴν λαύραν [τοῦ ἁγίου Σάββα] ἐποίησαν, ὡς δεδήλωται ὀπισθεν, τρυπήσαντες τὸν τοίχον 15 καὶ εἰσελθόντες κτλ. Καὶ πάλιν μετὰ πολλῶν τόκων δανεισθέν τὸ Κοινὸν ἐπλήρωσε πρὸς τὰς 9000 καὶ τὸ ἀραβιστι χατ-ηλ-ζενζῆρ λεγόμενον δόσιμον τῷ Μουσαπέχ.

Ἐδοκιμάσαμεν κατὰ τὸ ῥηθὲν ἔτος καὶ ἄλλα θεινά, ἅπερ οὐ γράφω διὰ τὴν συντομίαν· γράφω δὲ τὰ κατὰ τὸ ἰαχε' (1825) 20 ἔτος. Ὁ ῥηθὲς Μουσαφᾶ-πασιᾶς-πεηλῆς ἰδὼν ὅτι οἱ Φελλάχιδες δὲν πληρώνουσι περισσότερον ἀπὸ τὰ παλαιὰ συνήθη καὶ ὅτι ἐναντιοῦνται, ἠθέλησε νὰ τοὺς βιάσῃ· ὅθεν δὴ, ἐπειδὴ τὸ ἐν Ἱερουσαλήμ πρὸς φύλαξιν τοῦ Καλὲ στρατεύμα ἦν ὀλίγον (μόλις 25 ἑκατόν), ἀπέστειλεν ἄλλους 100, γράψας τῷ μουτσελλήμ νὰ διπλασιάσῃ τὰ δοσίματα τῶν Φελλάχιδων μεταχειριζόμενος βίαν· ὃ καὶ ἐγένετο. Ἄλλ' οἱ Φελλάχιδες φανερώς ἀπεστάτησαν καὶ οὐκ ἔδωκαν οὐδὲ τὰ συνήθη, ἀποδιώξαντες τοὺς ἀνθρώπους τοῦ μουτσελλήμ ἐκ τῶν χωρίων αὐτῶν. Δηλοποιήσαντος δὲ ταῦτα τοῦ 30 μουτσελλήμ εἰς τὸν πασιᾶν, ἐκεῖνος εὐθέως στρατεύματα συναγαγὼν ἕως πέντε χιλιάδας ἐκίνησεν ἐκ Δαμασκοῦ, καὶ ἐλθὼν εἰς Νεάπολιν τῆς Σαμαρείας ἔμεινε ἐκεῖ εἴκοσιν ἡμέρας συνάγων τὰ ἀποφασισθέντα δοσίματα· οἱ δὲ περὶ τὴν Ἰουδαίαν Φελλάχιδες

μαθόντες τὴν δύναμιν καὶ ὀργὴν τοῦ πασιᾶ, οἱ μὲν ἀπεφάσισαν
νὰ ὑποταχθῶσι, πληρώσαντες τὰ ζητούμενα, οἱ δὲ νὰ πολεμήσωσι
καὶ ἄλλοι νὰ φύγωσιν· ὃ καὶ ἐγένετο. Ἄλλ' οἱ εἰς τὰ πλησίον
5 τῆς Ἱερουσαλήμ οἰκοῦντες χωρία, οἷον Σιλωὰμ καὶ τὸ χωρίον
Βάτι¹ ἐξ ἀνατολῶν Ἱερουσαλήμ, Μάλχα, Ὀρεινή, Βέλετζε κλπ.
ἐκ δυσμῶν, Πέτχανίν, Πέττον κλπ. ἐξ ἄρκτου καὶ Σουλπάχαερ,
Πετ-Σαφάφ κλπ σὺν τῷ Πέτ-Ἄλλα²: ὅλοι οὗτοι σὺν γυναιξὶ καὶ
τέκνοις ἀνήλθον εἰς τοὺς πλησίον δυσβάτους τόπους, παραλαβόντες
10 μετὰ τὰ κτήνη αὐτῶν καὶ πρόβατα, ἀφέντες τοὺς οἴκους αὐτῶν γυ-
μνοῦς· οἱ δὲ Βηθλεεμίται ἔχοντες συμμάχους τοὺς Θαμαρίτας³
καὶ τοὺς Λαχγάμιδες⁴, ἔτι δὲ καὶ πολλοὺς τῶν ῥηθέντων φυγά-
δων, ἀπεφάσισαν ἀντίστασιν, ὀχυρωθέντες εἰς τὰ ἐκεῖ τρία μονα-
στήρια, Ῥωμαίων, Φράγκων καὶ Ἀρμενίων. Ἄλλ' οὐκ ἀπέφυγον
15 τῆς τύχης τὸ πεπρωμένον καὶ σὺν αὐτοῖς καὶ ἡμεῖς αὐτοί· διότι
οἱ μὲν Μαλχῶται ὡς ἴδιον λογιζόμενοι καὶ ἄσυλον τόπον τὸ μο-
ναστήριον τοῦ Τιμίου Σταυροῦ φέροντες κατέκρυψαν ἐν αὐτῷ ὅσα
οὐκ ἐδύνατο φέρειν μετ' ἑαυτῶν φεύγοντες, στάρια δηλαδὴ, κρι-
θάρια, τυρί, ἔλαιον, βούτυρον κτλ., ἔτι δὲ καὶ ῥοῦχα, οἷον ἐνδύ-
20 ματα καὶ σκεπάσματα, στρώματα καὶ λοιπά, συγκατακρύψαντες ἐν
αὐτοῖς καὶ τινα ἀπὸ τὰ συνήθη αὐτοῖς ἀσημικά, βραχιόλια καὶ
σκουφικὰ γυναικῶν. Οἱ δὲ περὶ τὸ μοναστήριον τοῦ προφήτου
Ἡλιοῦ, οἱ οἰκοῦντες τὰ ῥηθέντα χωρία Σουλπάχαερ, Πέτ-Σαφάφ
καὶ Πέτζάλλα, καὶ τιγες τῶν Βηθλεεμιτῶν, κατέκρυψαν ὡσαύτως
25 ἐκεῖ (ἐν τῇ μονῇ τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ) τὰ ἑαυτῶν· οἱ δὲ Ἐπε-

¹ Βάτιδες λέγονται οἱ περὶ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφάτ οἰκοῦντες ἀπὸ Σιλωὰμ μέ-
γχι τῆς λαύρας τοῦ ἁγίου Σάββα· ἀραβιστὶ γὰρ ἡ κοιλάς καὶ τὸ κοῦλον βάτι λέγεται.—

² Τὸ νῦν χωρίον Πέτζάλα (Πέτζαλᾶς) ἐλέγετό ποτε ἀραβιστὶ Πέτ-Ἄλλα, ἦτοι Οἶκος
Θεοῦ. — ³ Θαμαρίται δὲ οἱ ἀραβιστὶ Ταμάρι. — ⁴ Τὸ στρατόπεδον ἦν ἔξω τῆς Ἱε-
ρουσαλήμ περὶ τὸ βόρειον μέρος αὐτῆς, διότι ἦν νόμος ἵνα μὴ καταλύωσιν ἐνδον τῆς
Ἱερουσαλήμ οὔτε τὸ σπράτευμα οὔτε ὁ πασιᾶς αὐτός· εἰσέρχεται δὲ μόνον τῇ Παρα-
σκευῇ καὶ προσκυκλῶν εἰς τὸ Χαρεμ-σεριφ ἐξέρχεται καὶ κατῴκει ὑπὸ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ
πλησίον τῆς πρὸς ἄρκτον Τερεβίνθου τῆς μεγάλης, πλησίον τοῦ βορείου τείχους τῆς
Ἱερουσαλήμ.

τῆδες ἐν τῇ λαύρα τοῦ ἁγίου Σάββα ἠσφαλίσαντο τὰ πτωχικὰ αὐτῶν ὑπάρχοντα.

Ἐλθόντος οὖν τοῦ πασιᾶ ἐν Ἱερουσαλήμ περὶ τὰ τέλη φεβρουαρίου καὶ τῶν ῥηθέντων Φελλάχιδων μὴ ἐλθόντων εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ, μαθὼν τὴν φυγὴν αὐτῶν ἀπέστειλε στρατεύματα 5 ὅπως διαρπάσωσι καὶ ἐρημώσωσι τὰ χωρία αὐτῶν· ἀλλ' ἀπελθόντες οὐχ εὔρον ἢ μὴ κενοὺς οἴκους καὶ καλύβας. Ἐπειδὴ δὲ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν τινες Τούρκων προλαβόντως, κατὰ κακὴν τύχην, εἶδον Πέζαλιώτας φέροντας πράγματά των εἰς τὴν μονὴν τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, ἐγένοντο προδοταὶ εἰς τὸν Μουσαπέκ. Ἐκεῖ- 10 νος ὁ θεοστυγῆς, ὅπως δεῖξῃ δούλευσιν καὶ φανῇ εὐάρεστος εἰς τὸν πασιᾶν, ἀνήγγειλε τοῦτο. Παρευθύς λοιπὸν ὁ πασιᾶς ἀποστείλας ἐλαφυραγώγησε πάντα τὰ ἐν τῷ μοναστηρίῳ εὐρεθέντα, σῖτον, κριθήν, βούτυρον καὶ λοιπὰ καὶ τὰ ρουχικὰ καὶ καθεξῆς, 15 τόσον τῶν Φελλάχιδων, ὅσον καὶ τὰ τοῦ μοναστηρίου· συλλαβὼν δὲ καὶ τὸν ἐκεῖ ἡγουμενεύοντα, Φλαβιανὸν ὀνόματι, ἔφερε δεδεμένον εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ παραστήσας εἶπεν αὐτῷ μετὰ θυμοῦ· “Μπρὲ χιανέτ, οἱ ἀποστάται Φελλάχιδες ἔφεραν τὰ πράγματά των καὶ τὰ ἔκρυψαν εἰς τὸ μοναστήριόν σου, καὶ πῶς σὺ δὲν ἤλθες νὰ μοὶ ἀναγγείλῃς; εἶσαι λοιπὸν ἓνα μὲ 20 ἐκείνους συνωμότης καὶ ἀποστάτης· ὅθεν πρέπει σοὶ κρεμάλα”. Ταῦτα εἰπὼν προσέταξε νὰ τὸν κρεμάσωσιν· ἀρπασάντων δὲ τῶν δημίων αὐτὸν καὶ συρόντων προσέταξε νὰ τὸν ἐπιστρέψωσι, καὶ παραστήσας πάλιν ἔμπροσθεν του λέγει αὐτῷ· “Διὰ νὰ γλυτώσῃς τὴν ζωὴν, μαρτύρησον ποῦ ἔχεις κερυμμένα τῶν Φελλάχιδων τὰ 25 ἄσπρα”. ὁ δὲ ἠρνήσατο λέγων, ὅτι οὐκ οἶδε τοιαῦτα πράγματα. Τότε τῷ θυμῷ ὑπερξέσας προσέταξε νὰ τὸν ρίψωσιν εἰς τὸν λεγόμενον φάλαγμα καὶ νὰ τὸν ῥαβδίσωσι πεντακοσίας· ὅπερ καὶ ἐγένετο παρευθὺς· μετὰ δὲ ἡμιθανῆ ἐλύσαντες ἡρώτων περὶ τῶν Φελλαχικῶν ἄσπρων καὶ λοιπῶν· λιποθυμήσαντος δὲ καὶ μὴ δυ- 30 νηθέντος ἀποκριθῆναι ἢ λαλῆσαι ὅλως, προσταγῇ τοῦ πασιᾶ σύροντες ἔβαλον εἰς ἀλύσεις μετὰ τῶν κακούργων καὶ καταδικῶν εἰς ἀστέγαστον τόπον, τοῦ καιροῦ ὄντος βροχεροῦ καὶ ψυχροῦ. Τῇ δὲ

ἐπαύριον ἔφερον αὐτὸν ἔμπροσθεν, βατταζόμενον ὑπὸ χαμᾶληδων, καὶ πάλιν ἠρώτησεν ἵνα εἴπη τοῦ ἔκρουφε τῶν Φελλάχιδων τὰ πράγματα. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν ὠμολόγησε, πάλιν προσέταξεν ὅπως δώσωσιν αὐτῷ ἄλλας πεντακοσίας· ἐπειδὴ δὲ ἐφάνη ὅτι ἦν ἐγγὺς 5 τοῦ ἀποθανεῖν, προσέταξε τοιοῦτον ὄντα νὰ τὸν κρεμάσωσιν· ἀλλ' οἱ αὐτοῦ γραμματικοὶ ἐκεῖ τυχόντες, ὡς ὄντες ὀρθόδοξοι, ἔπεσον εἰς τοὺς πύδας τοῦ κεχαγιᾶ παρακαλοῦντες νὰ ἐξιλεύσῃ τὸν μαινόμενον πασιᾶν, νὰ μὴ κάμῃ τοιαύτην κατασχύνην εἰς τὸ γένος ἡμῶν. Ὅθεν, δεήσει τοῦ κεχαγιᾶ, ἀποφυγὼν ὁ ἠγούμενος τὴν 10 ἀγχόνην ἀπεστάλη εἰς χαμᾶληδες φορτωμένος πάλιν εἰς τὴν ῥηθεῖσαν φυλακὴν· μόλις δὲ ἡμεῖς διὰ πολλῶν δεήσεων ἐδυνήθημεν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, ὅπου ἐπιμελείας τυχῶν καὶ ἱατρῶν ἐλυτρώθη μὲν τοῦ θανάτου, ἔμεινε δὲ χλωλὸς ἀμφοτέροις τοῖς ποσὶ μέχρι τέλους ζωῆς. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ περὶ τούτου.

15 Μαθὼν δὲ ὁ πασιᾶς, ὅτι καὶ εἰς τὸ τοῦ Σταυροῦ μοναστήριον ἔχουσιν οἱ Μαλχιῶται κεκρυμμένα πράγματα, ἀποστείλας ἐκურύευσεν ἅπαντα. Κατέσκαψαν δὲ τὸ μοναστήριον εἰς πολλὰ μέρη, διερευνῶντες περὶ ἄσπερων καὶ ἄλλων πραγμάτων τῶν Φελλάχιδων. Ἐγένετο δὲ προδοσία ἔτι εἰς τὸν πασιᾶν, ὅτι καὶ Βηθλεεμίται 20 πολλοὶ καὶ Ἰεζαλιῶται καὶ Ὀρεινῖται, ἔτι δὲ Σιλωαμίται, ἔφερον εἰς Ἱερουσαλὴμ πράγματα καὶ κατέκρυψαν εἰς ὀσπήτια τινῶν. Προσταγῆ λοιπὸν τοῦ πασιᾶ πολλοὶ ἐφυλακώθησαν Ἱεροσολυμίται, τόσον χριστιανοί [= ὀρθόδοξοι], ὅσον καὶ Φράγχοι, ἔτι δὲ καὶ Τοῦρκοι, καὶ ἐδάρησαν ὅπως φανερώσωσι τὰ τῶν Φελλάχων πράγ- 25 ματά, καὶ ἐπομένως ἐδοκίμασαν ζημίας (ντζερεμέδες). Ἦν λοιπὸν πάντοθεν μέγα κακὸν εἰς πάντας ἔν τε Ἱερουσαλὴμ καὶ πᾶσι τοῖς περιχώροις αὐτῆς.

Ἐπειδὴ δὲ ἦν ὀργίλος καὶ μανιώδης, οὐκ ἠθέλησεν ὅπως συμβιβασθῆ με τοὺς Φελλάχους, συγκαταβαίνων ὀλίγον εἰς τὰς 30 αὐτοῦ ἀπαιτήσεις, ἀλλ' ἠβουλήθη νὰ ἐκδικηθῆ πολεμῶν αὐτούς. Ὅθεν ἀπέστειλε δισχιλίους ἵνα πολεμήσωσι πρῶτον καὶ ὑποτάξωσι τοὺς ἐν Βηθλεεμ· οὐκ ἠδυνήθησαν ὅμως οὐδὲ τῇ χώρᾳ προσεγγίσει. Τότε αὐξήσας τὰς δυνάμεις του διὰ μισθωτῶν Φελλάχιδων,

λαβῶν τὰ ἄπερ εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ κανόνια, ἐμελέτησεν ἀπελθεῖν εἰς Βηθλεέμ, ἵνα θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ· οἱ δὲ Βηθλεεμίται καὶ οἱ λοιποὶ σύμμαχοι αὐτῶν ἐπίασαν τὰ ἐκεῖ τρία μοναστήρια καὶ ἔστησαν εἰς ἀντίστασιν. Ἰδόντες οὖν ἡμεῖς ὅτι τὰ τοιαῦτα κινήματα, τόσον τοῦ πασιᾶ, ὅσον καὶ τῶν Φελλάχιδων, ἐπαπειλοῦσιν 5 ὀλεθρον τοῦ ἐκεῖ μοναστηρίου ἡμῶν, καὶ μάλιστα τοῦ παμμεγίστου καὶ πανσεβάστου διὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐκείνου ναοῦ, ἐπλήγημεν τὰς καρδίας καὶ ἐκλαίωμεν πικρῶς, δεόμενοι τοῦ ἐν σπηλαίῳ γεννηθέντος Κυρίου ἡμῶν, ὅπως οἰκονομήσῃ διόρθωσιν ἦν καὶ εὐθέως ἢ θεία αὐτοῦ χάρις ὠκονόμησεν· οἱ Φράγχοι γὰρ καὶ Ἀρμένιοι 10 ἰδόντες καὶ αὐτοὶ ὅτι ὁ πασιᾶς πολεμῶν τοὺς ἐν μοναστηρίοις μετὰ κανόνια θέλει βλάψῃ καιρίως τὰ αὐτῶν μοναστήρια, καὶ ἂν νικηθέντων τῶν Φελλάχιδων ὀρμήσωσιν ἔνδον τὰ στρατεύματα συμβήσεται ὀλοτελής ὀλεθρος, βουλή μεθ' ἡμῶν χρησάμενοι ἀπεφάσισαν, ὅπως κοινῶς μεσολαβήσαντες συμβιβάσωσι διὰ πολλῶν 15 πανῶν τὰ πράγματα, τὸν μαινόμενον πασιᾶν δυσωπήσαντες. Οὕτως οὖν ἐγένετο καὶ κατωρθώθη ἡ βουλή διὰ τοῦ κεχαγῆ καὶ τῶν ὀλιπῶν προυχόντων· ἀνέβη δὲ τὸ πρόστιμον (ὁ τζερεμὲς) εἰς ἑκατὸν χιλιάδας γρόσια, ἐξ ὧν τριάκοντα μὲν χιλιάδας ἐμετρήθησαν παρ' ἡμῶν δανεισθέντων ¹, τριάκοντα δὲ ἐκ τῶν Βηθλεεμιτῶν καὶ 20 λοιπῶν καὶ τεσσαράκοντα ἐκ τῶν Φράγκων καὶ Ἀρμενίων. Προσκυνησάντων δὲ καὶ ὑποταγέντων τῶν Βηθλεεμιτῶν τῷ πασιᾶ, αὐτὸς ἀφείξεν φρουρὰν ἐν τε τῇ πόλει Βηθλεέμ καὶ ἐν τοῖς μοναστηρίοις ἐπέστρεψεν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ τῇ ἐπαύριον μετακαλέσας ἡμᾶς ἐπὶ διαφοροῖς προφάσεσιν ἐζήτει τριπλοῦν τὸ σῶνθηδες 25 ἐτήσιον, ἧτοι τὰς 60000 γρόσια. Παριστανόντων δὲ ἡμῶν μετὰ δακρύων τὴν πτωχοτάτην κατάστασιν ἡμῶν, ἐκεῖνος οὐδόλως ἐκάμπετο· τέλος δὲ συγκατένευσεν εἰς ἑκατὸν δέκα χιλιάδας. Μὴ ἐχόντων δὲ ἡμῶν ἐπιδοῦναι, μὴδὲ εὐρισκόντων λόγῳ δανείου, ἐκεῖνος ἀπειλῶν ἐστενοχώρει ἡμᾶς ζητῶν ταῦτα ταχέως. Τότε ἐδόθησαν ἐνέχυρον κορῶναι πατριαρχικαί, πατερίτζαι, σταυροὶ καὶ 30 ἄλλα κειμήλια εἰς Ἑβραίους πλουσίους, οἵτινες ἐδάνεισαν ἡμᾶς

¹ Ἐπληρώσαμεν καὶ διὰ τοὺς Ἐπιετῆδες τοῦ Ἁγίου Σάββα γρόσια ὀκτώ χιλιάδας.

ἐπὶ τόκῳ βαρυτάτῳ πεντήκοντα χιλιάδας γρόσια μόνον. Ἄλλ' ὁ
θεοστουγῆς πασιᾶς ἐζήτει ὅλα ταχέως. Μὴ εὐρισκόντων δὲ ἡμῶν,
ἐπιστάσης τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, ἦτις ἦν τῇ κθ' μαρτίου, προ-
σετάξεν (ὁδηγία ἴσως τοῦ Μουσαπέκ) νὰ μὴ ἀνεωχθῆ ἡ Ἁγία
5 Πόρτα ὅλως. Ὅθεν θέλοντες νὰ ἐπιτελέσωμεν τὸν ἐσπερινόν, ὡς
ἔθος, τοῦ Μεγάλου Σαββάτου καὶ τὸν ἐπιτάφιον, ὁ μουτσελλῆς
οὐκ ἤθελεν ἀνοῖξαι, ἵνα εἰσέλθωμεν. Μετὰ βίας οὖν διὰ πολλῶν
παρακλήσεων ἐτύχομεν μέσων νὰ μαλαξώμεν τὴν σκληρὰν αὐτοῦ
ψυχὴν, καταπέισαντες νὰ στέρξῃ τὴν περιλαβὴν τῶν ἐναπολει-
10 φθέντων ἐξήκοντα χιλιάδων γροσίων εἰς πόλιτζαν πρὸς τὸν ἐν
Κωνσταντινουπόλει μακαριώτατον Ἱεροσολύμων Πολύκαρπον τῆ δὲ
Παρασκευῇ τῆς Διακαινησίμου ἀπῆρην ἐξ Ἱερουσαλὴμ ἐπιστρέψων
εἰς Δαμασκόν· ἀφῆκε δὲ μουτσελλῆμ ἐν αὐτῇ πάλιν μὲ 100 στρα-
τιώτας καὶ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν (Καλὲν) πεντήκοντα. Ἐπειδὴ δὲ
15 ὁ ῥηθεις ἐπάρατος πασιᾶς ἠδίκησεν οὐ μόνον ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ
τοὺς Φράγκους καὶ Ἀρμενίους καὶ Ἑβραίους καὶ λοιπούς, καὶ μά-
λιστα καὶ αὐτοὺς τοὺς Τούρκους Ἱεροσολυμίτας τε καὶ Φελλάχιδες,
κατέστη εἰς ὄλους μισητός τε καὶ ἀποτρόπαιος. Ὅθεν, μετὰ τὴν
φυγὴν αὐτοῦ, οἱ Ἱεροσολυμίται μετὰ τῶν Φελλάχιδων ἐνωθέντες
20 ἐμελέτησαν ἀποστασίαν, ἣν καὶ κατώρθωσαν, τυχόντες δεξιῶν περι-
στάσεων οὕτω πως.

Ἐπειδὴ τὰ ἐλλείποντα (μπακιὰ) μερικῶν χωρίων εἰς τὰ συμ-
φωνηθέντα δοσίματα ὁ μουτσελλῆμ οὐκ ἠδύνατο συνάξαι, ἀνθιστα-
μένων τῶν Φελλάχων μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ πασιᾶ, καὶ ἐπειδὴ οἱ
25 διὰ φρουρὰν ἀφειθέντες ἐν Βηθλεὲμ στρατιῶται ἠσχημόνησαν εἰς
γυναῖκας, μεταχειρισθέντες καὶ τυραννίαν περὶ τοὺς Βηθλεεμίτας
χριστιανούς τε καὶ Φράγκους, καὶ οἱ ἐν Βηθλεὲμ Τούρκοι μετὰ
τῶν Ταμαριτῶν ἐπαναστάντες τοὺς μὲν ἐφόνευσαν, τοὺς δὲ ἀπε-
δίωξαν, ὁ μουτσελλῆμ ἔγραψε ταῦτα τῷ πασιᾶ· ὁ δὲ, ἐπειδὴ
30 ἠτοιμάζετο διὰ τὸ Χάτζ, ἦτοι εἰς τὴν ὁδοιπορίαν τοῦ Κζαπέ,
ἀντέγραψεν αὐτῷ ὅπως συνάξας στρατεύματα πολεμήσῃ καὶ τα-
πεινώσῃ τοὺς Βηθλεεμίτας ὅση δύναμις. Ὅθεν ὁ μουτσελλῆμ
ψηφίσας χιλίαρχον τὸν ῥηθέντα Μουσαπέκ καὶ προστάξας ἵνα ἀρ-

ματωθῶσιν οἱ νέοι ὄλοι τῆς Ἱερουσαλήμ Τούρκοι, παραλαβὼν αὐτοὺς καὶ ὄλον τὸ ἐν Ἱερουσαλήμ στρατεύμα, μὴ ἀφείς πάρεξ ἑνδεκα μόνους εἰς τὸν Καλέν, ἐξῆλθε φέρων καὶ κανόνια καὶ τζιπχανὲ καὶ λοιπά· ἀλλ' οἱ Βηθλεεμίται μετὰ τῶν συμμάχων ἔκοψαν αὐτοῦ τὸν δρόμον, πιάσαντες τὰ περὶ τὸν προφήτην Ἥλιαν 5 χωρία Πιτ-Σαφάρ καὶ λοιπά. Ἀλλὰ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ὑπεχώρησαν, μὴ δυνηθέντες ὑπομεῖναι τὰς σφαίρας τῶν κανονίων. Προχωρήσας οὖν ὁ μουτσελλῆμ ἐπίασεν ἀρμοδιάν τοποθεσίαν μεταξὺ Βηθλεέμ καὶ Πιτζαλλᾶ. Τούτων δὲ γενομένων οἱ περισσώτεροι τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ὀπλοφόρων καὶ μαχητῶν τὴν ἀποστασίαν συ- 10 σκεπτόμενοι καὶ τεχνευόμενοι εὔρον καιρὸν ἵνα λάβωσιν ἀπόπειραν καὶ δοκιμὴν τῶν σκοπῶν των· διότι τῇ ε' Ἰουνίου ἀποσταλέντων τινῶν ἐξ αὐτῶν νὰ φέρωσι πυρίτιν κόκκιν (μπαροῦτιν) ἐκ τῆς εἰς τὸν Καλέν ὀπλοθήκης, ὅπου ὁ τζιπχανές, συναπῆλθον μετ' αὐτῶν καὶ ἄλλοι πολλοὶ διαφόροις αἰτίαις προφασιζόμενοι. Εἰσελθόντες 15 οὖν εἰς τὸν Καλέν ἔως εἴκοσιν ἐξ αὐτῶν καὶ τζιπχανὲν προσποιούμενοι λαβεῖν, οἱ μὲν ἤρπασαν αἰφνης τὸν φύλακα τοῦ τζιπχανὲ καὶ ἔλαβον ἐξ αὐτοῦ τὰς κλεῖς τῆς ὀπλοθήκης (μινατζιόν), οἱ δὲ ἐπιπεσόντες εἰς τοὺς λοιποὺς δέκα ἐπῆραν τὰ ὄπλα ἐξ αὐτῶν, καὶ δέσαντες τὰς χεῖρας αὐτῶν ὀπίσω καὶ εἰς ἓνα ὄνταν κλείσαντες 20 ἄλλοι μὲν ἀνέβησαν εἰς τὸν μέγαν πύργον καὶ ἀλαλάζοντες χαρμῶσύνως μετὰ μεγάλων κραυγῶν τοὺς συναποστάντας ἐκάλουν εἰς τὴν κοινὴν ἀποστασίαν, ἄλλοι δὲ ἔστησαν μὲ τὰ τουφέκια, πιάσαντες τὰς θύρας τοῦ Καλέ· οἱ δὲ λοιποὶ ἀκούσαντες καὶ ἰδόντες τὸ πο- 25 θούμενον ἐπιχείρημα ἐμπράκτως τελειωθὲν ἔδραμον οἱ μὲν εἰς τὰς ρύμας καὶ ἀγυῖας τῆς Ἱερουσαλήμ, μεγάλους τε καὶ μικροὺς εἰς κοινὴν ἐξόπλισιν διεγείροντες, οἱ δὲ εἰς τὰς πόλας αὐτῆς νὰ φυλάξωσι, μήπως ἐπιστρέψαντες οἱ περὶ τὸν μουτσελλῆμ στρατιῶται εἰσελθῶσιν εἰς τὴν πόλιν.

Τότε ἦν ἰδεῖν ἅπαντας σχεδὸν τοὺς Ἱεροσολυμίτας Τούρκους 30 ἐν ῥιπῇ καθωπλισμένους, εἰς τὰ τείχη τε αὐτῆς περιερχομένους καὶ εἰς ἀντίστασιν παρατασσομένους· ἤρξαντο δὲ κοινῶς νὰ ῥίπτωσιν εἰς τὸν ἀέρα τουφέκια ἀκαταπαύστως. Οἱ δὲ ἐν τῷ Καλέ

συναχθέντες αναβάντες εἰς τοὺς πύργους ἔστησαν σημαίας καὶ ἐφώναζον, κραυγῇ μεγάλῃ τὸν θρίαμβον ψάλλοντες· ἠτοίμασαν δὲ καὶ τὰ κανόνια εἰς ἀντίστασιν ἐναντίον τοῦ μουτσελλήμ, ὁ ὁποῖος μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ ἀκούσας τὸν ἀκατάπαυστον τῶν τουφεκίων

5 κρότον εἰς τε τὸν Καλέν καὶ τὰ τείχη τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ διὰ τοῦ τηλεσκοπίου ἰδὼν τὰς σημαίας (σαντζάκια ἢ μπαϊράκια) ἐπὶ τῶν πύργων τοῦ Καλέ, ἐνόμισεν ὅτι οἱ Ῥουάμ, ἦτοι οἱ Ἕλληνες, ἔφθασαν καὶ ἦλθον κυριεῦσαι τὴν Ἱερουσαλήμ. Ὅθεν λαβὼν τὰ τόπια ἔτρεχεν ἐπιστρέφων ὁρμαίως μὲ τοὺς σὺν αὐτῷ στρατιώτας

10 τε καὶ τοὺς Ἱεροσολυμίτας· ἀλλὰ πλησιάζας τῇ Ἱερουσαλήμ ἔμαθε παρ' ἐλπίδα τὸ ὄραμα καὶ μὲ καρδίαν τρέμουσαν ὥδευε κατ' εὐθεΐαν πρὸς τὴν πόρταν τοῦ Δαβίδ, θέλων νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ· ἀλλ' ἤκουσε πικρῶς αὐτὸς καὶ τὸ στρατεύμα του τὸν πικρὸν λόγον ἀνωθεν τῶν τειχῶν μεθ' ὕβρεων καὶ βλασφημιῶν,

15 ἤκουσεν (λέγω) τὸ "Πίσω, ἀλάργα". Ἐξέστη ὁ ταλαίπωρος μουτσελλήμ εἰς τὰ ἀνέλπιστα αὐτῷ συμβάντα, καὶ ἀπορῶν εἰς τὸ πρακτέον παρεκάλει ταπεινῶς νὰ τὸν ἀφήσωσι νὰ εἰσέλθῃ κἂν νὰ λάβῃ τὴν ἐν τῷ Σαράϊ περιουσίαν του· ἀλλ' οὐκ εἰσηκούσθη οὔτε αὐτός, οὔτε οἱ σὺν αὐτῷ. Ὅθεν, μὴ ἔχων ποῦ νὰ καταφύγῃ, προ-

20 σέπεσε τοῖς Ἀπογοσίδης¹ καὶ δεδώκασιν αὐτῷ πίστιν καὶ ἀφοβίαν, νὰ κατέλθῃ εἰς Ῥέμπλην ὅπου ἐξουσίαζεν ὁ Ἀπδουλλᾶ-πασιαῶς. Ἀφείς οὖν τὰ τόπια, ἦτοι τὰ δύο κανόνια, εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἀπούγος κατέβη εἰς Ῥέμπλην μὲ τοὺς σὺν αὐτῷ καὶ ὑπεδέχθη παρὰ τοῦ ἐκεῖ μουτσελλήμ. Οἱ Ἱεροσολυμίται δὲ οὐ

25 μόνον τὸν ῥηθέντα μουτσελλήμ οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς οὗς δῆσαντες ἐφυλάκωσαν ἐν τῷ Καλέ καὶ τοὺς εἰς τὸ Σαράϊ φύλακας καὶ πάντα Ὀσμανλῆ καὶ Ἀλβανὸν-Τοῦρκον ἐξέ-

¹ Οἱ Οὐλάτ-Ἀπούγος, ἦτοι Υἱοὶ τοῦ Ἀπογός (ὅπερ δηλοῖ μαχητῆς ἢ παραχώδης) ἀπὸ τοῦ σουλτάν Σουλεϊμάν-Κανονί μέχρι τοῦ „αὐλοῦ“ (1834) εἶχον τὸ προνόμιον καὶ ἦσαν τερβεντῆδες, ἢ τερβέν-ἀγάδες, ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς Ῥέμλης ἕως Ἱερουσαλήμ φυλάττοντες τὴν ὁδὸν ἀπὸ τοὺς κλέπτας· ἐλάμβανον δὲ οὗτοι, εἰς τὴν Ἑμμαοῦς κώμην καθήμενοι (ἦτις ἀραβιστὶ Κάρλε λέγεται) ἐξ ἐνὸς ἐκείστου τῶν ἐκεῖθεν διαπερνόντων ξένων ἐκ παντὸς γένους καὶ ἔθνους καφάρι παράδες ἐννενηκόντα ὅπερ προσταγῆ τοῦ Μεεμέτ-Ἀλῆ-πασιαῖ τῷ ῥηθέντι ἔτει κατηγγήθη.

βαλον τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν ἐπὶ δώδεκα ἔτη ἐκεῖ ἔχοντα Χουσεΐμ-πεην Καβάλαλην, λαβόντες πρότερον ἐκ πάντων τὰ σιδήρια, ἤτοι τὰ ὄπλα.

Οὕτω λοιπὸν κύριοι καὶ αὐτεξούσιοι γενόμενοι οἱ Ἱεροσολυμῖται κατέστησαν πρῶτον ἑαυτοὺς ἀνεξαρτήτους, καὶ πάντες σχεδὸν 5 ἐφαίνοντο ἀγάδες καὶ ἐξουσιασταί· εἶτα δὲ οἱ φρονιμώτεροι συσχεψάμενοι κατέστησαν ὡς ἐπικρατεστέρους ἀγάδες δύο μόνον, τὸν Ἰουσεφ-Ἀραπὶ λεγόμενον τζεμπετζήπασιν, Σιωνίτην, καὶ τὸν Ἀχμέταγα Τζιζτάρ. Τοιοῦτοτρόπως οὖν ἐλυτρώθησαν οἱ Βηθλεεμίται καὶ οἱ Ἐπετίθδες καὶ τὰ λοιπὰ τῆς Ἱερουσαλήμ χωρία ἐκ τῶν 10 πολλῶν δοσιμάτων, καὶ μάλιστα οἱ χριστιανοί. Καὶ τὸ Κοινὸν δὲ τοῦ Ἁγίου Τάφου ἀνέπνευσεν ὀλίγον, ἀπαιτούμενον μὲν συνεχῶς, οὐχὶ δὲ τοσοῦτον ἀδράς καὶ ὑπερόγκους δόσεις· τὰς δὲ συνήθεις 60000 γρόσια οὐκ ἦν ἡμῖν δυνατὸν ἀποφυγεῖν· διότι κρυφίως τοῦ Σαμ-βαλεσί ταύτας ζητήσαντος ἀπεδώκαμεν αὐτῷ διὰ 15 πολίτιζης πρὸς τὸν μακαριώτατον ἐν Κωνσταντινουπόλει [πατριάρχην] Πολύκαρπον· ὃς ἐξοικονομεῖ καὶ τὰ τοῦ Κοινοῦ καὶ τὰ ἐν ποσὶ βαρεῖ τόκῳ δανειζόμενος· οὐδὲ γὰρ εἶχε τι εἰσόδημα, ὡς τῶν κατὰ τύπους ταξειδιωτῶν μὴ περιερχομένων διὰ τὰ περιστατικά τοῦ καιροῦ, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς Βλαχομπογδανίας ἐτησίων ἐκ 20 τῶν ἐκεῖ μοναστηρίων ἐκκοπέντων σχεδὸν διόλου κατὰ τοὺς παρελθόντας τῆς ἐπαναστάσεως χρόνους. Οἱ οὖν καλοὶ Ἱεροσολυμῖται τὴν ἀποστασίαν ὡς ἐπεθύμουν κατορθώσαντες, ἔγνωσαν ὅπως σκεπάσαντες τὸ ἑαυτῶν σφάλμα ἀσφαλίσωσι τὴν δοκοῦσαν αὐτοῖς ἀνεξαρτησίαν. Ὅθεν ἔγραψαν πρὸς τὸν ἐν Αἰγύπτῳ Μουχαμέτ-Ἀλη- 25 πασιᾶν καὶ τὸν Ἀπτουλλᾶ-πασιᾶν, πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ τοῖς περὶ τὸν σουλτάνον, δικαιολογούμενοι διὰ τὸ κίνημα ἑαυτῶν· ἀλλ' οὐκ ἐπὶ πολὺ ἐχάρησαν τὴν ἀναρχίαν, διότι μείναντες ἐλεύθεροι ἐξετέλει ἕκαστος τὸ εὐθὲς ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, ἀδικοῦντες καὶ ἀρπάζοντες, πορνεύοντες καὶ μοιχεύοντες, δέροντες καὶ τραυματίζοντες 30 οὐ μόνον τοὺς ἄλλοτρίους αὐτοῖς, ἤτοι τοὺς ῥαγιάδες, Ῥωμαίους, Φράγκους, Ἀρμενίους καὶ Ἑβραίους, ἀλλὰ καὶ τοὺς οἰκείους Τούρκους, οἱ δυνατοὶ τοὺς ἀδυνάτους καὶ λοιπὰ· πλεῖον δὲ πάντων

πάντα σχεδὸν τὰ δεινὰ ἐδοκίμασαν οἱ Ἑβραῖοι. Ὅθεν ὁ σουλτάν Μαχμουτ μαθὼν ταῦτα ἔγραψε τοῖς Ἱεροσολυμίταις, ὅπως παύσωνται τοῦ λοιποῦ καὶ ὑποτάσσωνται, ὡς καὶ πρότερον, τῷ τῆς Δαμασκοῦ σατράπῃ, ἥτοι τῷ Σάμ-βαλεσί· ἀλλ' αὐτοὶ οὐδὲ ἀκούσαι 5 ἠθέλησαν, ἕως οὗ ὀργισθεὶς μετεχειρίσθη τὴν βίαν ἐναντίον αὐτῶν, καίτοι Κουτ-σερίφιδων ὄντων, ἥτοι Ἀγιοπολιτῶν. Πρὶν δὲ τῆς ἱστορίας ἐκείνης ἀρξώμεθα, γραπτέον καὶ τὸ ἐξῆς ¹.

Τῷ ἰωαννῶν (1826) ἔτει πρὸς τὴν τσαούτην διὰ τὴν στέρησιν τῶν προσκυνητῶν ἀναργυρίαν καὶ ἀπορίαν καὶ εὗρεσιν δανείων 10 ἐλθόντων εἰς Ἱερουσαλήμ τινῶν Ἀμερικανῶν ἐκ τῆς Ἀγγλικανῆς Ἑταιρίας, τῆς λεγομένης Ἀποστολικῆς, καὶ τόπον ζητούντων παρ' ἡμῶν ἐπὶ ἐνοικίῳ, ἠναγκάσθη ὁ τότε τοῦ Ἱεροσολύμων ἐπίτροπος, ὅπως δώσῃ αὐτοῖς δύο κελλία εἰς τὸν μονὴν τοῦ Ἀρχαγγέλου, λαβὼν ἐξ αὐτῶν χίλια τάλαρα λόγῳ ἐνοικίου. Εἰς δὲ ἐξ 15 αὐτῶν, τὸν φιλογενῆ προσποιούμενος καὶ φιλόπτωχον, ἐζήτησεν ἵνα ἔχῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ τὸ εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου ἀραβικὸν σχολεῖον, παρέχων ἐκ τῶν οἰκείων χρημάτων τὸν μισθὸν τοῦ διδασκάλου καὶ τροφὴν εἰς τὰ πτωχὰ ἐκεῖ σπουδάζοντα παιδία· ὃ καὶ ἐγένετο, καὶ τὸ ἔργον καλὸν καὶ ὠφέλιμον 20 ὑπὸ πάντων σχεδὸν ἐνομιζέτο. Ἀλλὰ τοῦ καιροῦ προϊόντος οὐκ ἔλαθεν, ἀλλ' ἀνεκαλύφθη ὁ ἐν αὐτῷ ὑποκρυπτόμενος ἰός· διότι ἀπερχόμενος καθ' ἡμέραν, εἰς ἐπίσκεψιν τάχα τῶν παιδίων, ἤρξατο νὰ διδάσκῃ αὐτὰ πλαγίῳ τρόπῳ τὴν εἰκονομαχίαν, εἰδωλολατρείαν λέγων τὴν τιμητικὴν προσκύνησιν τῶν ἁγίων εἰκόνων ὁ 25 μιάρός, καὶ τὴν σημείωσιν τοῦ τιμίου σταυροῦ κατηγορεῖ ὡς ἄχρηστον καὶ ἀνωφελῆ ὁ ἀνόσιος· καὶ ἄλλας δὲ βλασφημίας ἐτόλμα προφέρειν φανερώς τε καὶ ἀφανῶς, ἕως οὗ ταῦτα μαθόντες οἱ ἀρχιερεῖς, σύνοδον ποιησάμενοι, ἀπεδίωξαν αὐτὸν ἐκεῖθεν, εἰπόντες τὸ “Ἐλαῖον ἀμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν κε- 30 φαλὴν ἡμῶν” ². Μετὰ ταῦτα δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἀρχαγγ-

¹ Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους τούτου ἀπέθνηεν ὁ τῆς Ῥωσσίας αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος· ἀνέβη δὲ εἰς τὸν θρόνον ὁ τούτου ἀδελφός Νικόλαος, ὁ τῆς νίκης φερώνυμος, τῇ κα' δεκεμβρίου ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως ἰωαννῶν ἀρξάμενος. — ² Ὑαλμ. ρμ', 5.

γέλων ὄντας, τοιαῦτα πράσσοντας, ἐξέβαλον, ἐπιστρέψαντες τὰ ἅπερ παρ' αὐτῶν ἔλαβον τάλαρα, βαρεῖ τόκῳ ἕκ τινος Ἑβραίου δανεισθέντες.

Μετὰ δὲ τοῦτο ἦλθέ τις Φράγκος προσκυνητής, οὐτικὸς μὲν καὶ κατόλικος, ἐκ τοῦ τάγματος τῶν λεγομένων Κανονικῶν, ἀλλὰ 5 φιλέλλην εἰς ἄκρον· ὃς καθήμενος εἰς τὸ μοναστήριον τῶν Φράγκων καὶ συναναστρεφόμενος μεθ' ἡμετέρων ἔμαθε πληροφορηθεὶς τὴν πολλὴν ἔνδειαν καὶ στενοχωρίαν ἣν εἶχομεν εἰς ἀπάντησιν τῶν ἀφεύκτων ἐξόδων. Ὅθεν, πλούσιος ὢν, ἐδάνεισεν ἡμῖν δέκα χιλιάδας γρόσια· ὑπερ μεθ' ἡμέρας οἱ Φράτορες μαθόντες ἀψώ- 10 ρισαν αὐτὸν καὶ τοῦ μοναστηρίου αὐτῶν ἤθελον ἐκβαλεῖν, λέγοντες αὐτῷ· “Σὺ Κατόλικος ὢν πῶς ἐδάνεισας χρήματα εἰς τοὺς Σχισματικούς (οὕτως ἡμᾶς καλοῦσι), ἐχθροὺς ἡμῶν ὄντας”; Ὅθεν ἐκεῖνος προσελθὼν ἐζήτηει, ὅπως ἐπιστρέψωμεν αὐτῷ τὰ ἅπερ ἐδάνεισεν ἡμῖν· ἐπειδὴ δὲ οὐκ εἶχομεν δοῦναι, ἐκεῖνος ὑπὸ τῶν 15 Φράγκων ἀναγκαζόμενος ἐστενοχώρει ἡμᾶς. Εἶτα ὁδηγία τῶν Φράγκων κατέβη εἰς τὸν Μεχκεμὲν καὶ ἐνὶ λόγῳ προφασιζόμενος ὡς ἀναχωρεῖ πρὸς τὴν ἰδίαν πατρίδα ἐβίασεν ἡμᾶς, καὶ εὐρόντες σὺν βαρυτάτῳ τόκῳ ἕκ τινος Τούρκου ἀπεπληρώσαμεν καὶ ἐλυτρώθημεν τῆς ἐνοχλήσεως. Τοιαύτην ἀπόδοσιν ἀνταπέδωκαν ἡμῖν οἱ 20 καλοὶ Φράτορες, βοηθήσασιν αὐτοῖς πολλάκις καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ εἰς ἀνάγκης καιρὸν. Ἄλλ' ἔλθωμεν ἤδη ἐπὶ τὴν ἱστορίαν τῶν ἀνεξαρτησίαν καὶ ἀναρχίαν ὄνειροπολούντων Ἱεροσολυμιτῶν.

Τῷ αὐτῷ (1826), περὶ τὸν ὀκτώβριον, ὁ σουλτὰν Μαχμουὺτ ἐνασχολούμενος εἰς φροντίδας περὶ τῆς καθαιρέσεως τοῦ τῶν 25 Γιαννιτζάρων τάγματος, μαθὼν ἀχρεῖά τινα κινήματα τῶν ἀγυρτῶν Ἱεροσολυμιτῶν Τούρκων, ἔγραψεν ἐντόνως τῷ ῥηθέντι Ἀπ-τουλλᾶ-πασσιᾶ, ὅπως λαβὼν στράτευμα καὶ ἀπελθὼν εἰς Ἱερο-σαλήμ ταπεινώσῃ καὶ ὑποτάξῃ τοὺς ἀποστάτας. Ὅθεν ἐκεῖνος δισχιλίους μόνον ἐπιλεξάμενος ἀπέστειλε μετὰ τοῦ κεχαγιᾶ αὐτοῦ, 30 φέροντας μεθ' ἑαυτῶν ἑπτὰ μόνον κανόνια καὶ ἓν χαβάνι κουμπαραδῶν, ἥτοι χωνείων, ἣ πόμπαν ὃ δὲ κεχαγιᾶς καθίσας εἰς Ῥέμπλην ἔλαβεν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν Ἀπυούσιδων [καί]

διδούς αὐτοῖς ἐμπιστοσύνην καὶ πᾶσαν ἀφοβίαν, ἔτι δὲ καὶ τὰ πάντα δυνάμενα [ποιῆσαι] δῶρα, εἵλκυσεν αὐτοὺς εἰς ἑαυτὸν καὶ ἀπεσπάσατο τῆς συμμαχίας τῶν τε Ἱεροσολυμιτῶν καὶ ἄλλων τῶν Φελλάχιδων. Ὅθεν ἐκ τῆς Ἑρέμπλης ἀπάρας διέβη τοὺς τόπους
5 καὶ [τὰ] δερβένια τῶν Ἀπίουγός, καὶ ἐλθὼν ἐστρατοπέδευσε πλησίον τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀντικρὺ τῆς Ἀκροπόλεως, ἦτοι τοῦ Καλέ, πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Πρὶν δὲ φθάσει ἐκεῖ, οἱ Ἱεροσολυμίται ἀγκαρεύσαντες χριστιανούς τε καὶ Ἑβραίους ἔκλεισαν τὰς θύρας τῆς πόλεως καὶ ἔκτισαν [αὐτὰς] ἔσωθεν μετὰ
10 λίθων, καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀπεφάσισαν κοινῶς τὴν ἀντίστασιν· ὁ κεχαγιάς δὲ τοῦτο ἰδὼν, κατὰ πρῶτον μὲν εἰρηνικῶς καὶ φιλικῶς ἔγραψεν αὐτοῖς ὅπως δεχθῶσι μόνον ὀλίγους στρατιώτας εἰς τὸν Καλέν, ὡς σημεῖον τῆς ὑποταγῆς εἰς τὸν σουλτάνον, καὶ τὰ περὶ τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων αὐτῶν καὶ ὑπο
15 θέσεων καταλειφθήσεται ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν· ἀπέστειλε δὲ καὶ τὰ τοῦ Ἀπτοουλᾶ-πασιᾶ πρὸς αὐτοὺς παραινενικὰ γράμματα, τὰ αὐτὰ καὶ ἄλλα περιέχοντα. Ἄλλ' οἱ γεναῖοι ἐκεῖνοι ἐκεῖνα ἀναγνώσαντες οὐδόλως ἔκλιναν, ἀλλ' ἀπεκρίθησαν, ὅτι, ἐπειδὴ ἄπαξ καὶ δις ὠρῆσθησαν μὴ δεχθῆναι ὅλως εἰς τὴν πόλιν ἀλ
20 λότριον καὶ ξένον, Ὁσμανλῆ δηλαδὴ ἢ Ἀλβανὸν καὶ τὰ λοιπά, διὰ τοῦτο εἰσὶν ἕτοιμοι μᾶλλον ἢνα ἀποθάνωσιν ἐλεύθεροι, ἢ ὑποτάσσεσθαι εἰς ξένους, καίτοι Μουσουλμάνους ὄντας· ὁ δὲ κεχαγιάς καὶ πάλιν ἔγραψεν αὐτοῖς, νουθετῶν καὶ παριστῶν τὰ τῆς παρακοῆς ἐπίχειρα καὶ τὰ τοῦ πολέμου ἀποτελέσματα πόσον ὀλέθρια
25 εἶναι· ἐκεῖνοι δὲ ἀντέγραψαν τὰ αὐτὰ καὶ ἄλλα. Προσμείνας οὖν δύο ἡμέρας καὶ ἰδὼν ὅτι οὐδὲν κατορθοῖ, ἤρξατο τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἵνα δουλεύῃ τὰ κανόνια καὶ τὴν πόμπαν, ρίπτων πρῶτον μὲν ἐκ διαλειμμάτων εἰς τὸν ἀέρα, εἶτα δὲ καὶ εἰς τὸν Καλέν αὐτόν, ὅπως προξενήσῃ φόβον· ἀλλ' ἐκεῖνοι οὐδόλως ἐπτοήθησαν, ἀλλ'
30 ἀνταπεκρίνοντο διὰ τῶν ἐπὶ τοῦ Καλέ κανονίων, ρίπτοντες εἰς τὸ στρατόπεδον (τὸ ὄρδι), ὅπερ, ἔχον θέσιν ὀπισθεν τοῦ λόφου, οὐδόλως ἐβλάπτετο. Ἐπειδὴ δὲ οἱ μὲν τοῖχοι τοῦ Καλέ στερεοὶ ὄντες οὐκ ἐφοβοῦντο, ἀλλὰ κατεφρόνουσαν τὰς σφαῖρας τῶν τοῦ

Ἄπτουλλᾶ-πασιᾶ κανονίων, μικρῶν ὄντων, τὰ δὲ δώματα αὐτοῦ ἦσαν πρῶτον μὲν καμάραι, ἦτοι χλαβγήρ, δεύτερον δὲ ἐσκεπασμένα ἄνωθεν μὲ ξύλα καὶ ψάθας καὶ χῶμα, καὶ οὐκ ἐβλάπτοντο ἐκ τῶν πιπτόντων κουμπαραδῶν ἑπτὰ ἡμέρας κατὰ συνέχειαν, διὰ τοῦτο ἔγραψε ταῦτα ὁ κεχαγιᾶς τῷ Ἄπτουλλᾶ-πασιᾶ· ὃς θυμωθεις παρευθὺς ἀπέστειλε μεγίστην χαβάνην, χωροῦσαν καὶ ῥίπτουσαν κουμπαραῖν τεσσαράκοντα ὀκάδων· ἀνεβίβασαν δὲ καὶ εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν ἐν κανόνι καὶ ἐκτύπουν ἐκεῖθεν τὸν Καλὲν ἀλλὰ μακροῦ ὄντος τοῦ διαστήματος οὐδὲν κατωρθοῦτο· ὅθεν ἀφέντες τὸν Καλὲν ἔκρουον τοὺς οἴκους τῶν προυχόντων τῆς Ἱερουσαλήμ.

Τότε ἐγένετο σχίσμα μεταξὺ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν Τούρκων καὶ διηρέθησαν εἰς δύο φατρίας (ταράφ), διότι ἀσυνειθιστοὶ ὄντες τῆς πολιτορκίας, αἴφνης ταύτης συμβάσης, ἐστενοχωρήθησαν οἱ αὐτῶν πτωχοὶ καὶ ἄποροι, μὴ εὐρίσκοντες τὰ ἀεῖποτε ἔξωθεν εἰσερχόμενα εἶδη τῆς τροφῆς· ἐτρόμαζον δὲ καὶ τὰς αὐτῶν γυναῖκας καὶ παῖδιά οἱ κουμπαραδες καὶ αἱ τῶν κανονίων σφαῖραι (κουλλέδες). Διὰ τοῦτο ἤρξαντο γογγυσμοὶ καὶ κατάραι ἀπὸ τῶν περισσοτέρων σχεδὸν ἐναντίον τῶν ἐν τῷ Καλέ καὶ ὄλων τῶν προυχόντων· εἶτα δὲ καὶ στάσις [ἐγένετο] καὶ λόγος εἰς [ἐλέχθη ὑπὸ] τῶν περισσοτέρων, ὅτι προσκυνήσαντες νὰ ὑποταχθῶσι καὶ τὰ λοιπά. Ἡὔξησε δὲ τὸν φόβον πάντων καὶ τὴν διὰ τοῦτον ὀρμὴν τῶν πολλῶν ὁ ῥηθεις μέγιστος κουμπαρας, ἐπαπειλῶν ἄφευκτον πτώσιν τῶν οἴκων τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ ὄλεθρον μέγαν. Ὅθεν συνεβουλεύσαντο καὶ ἀπεφάσισαν τὴν ὑποταγήν, προβαλόντες τοῦτο καὶ τοῖς ἐν τῷ Καλέ· μὴ θελόντων δὲ ἐκείνων κατὰ πρῶτον, ὡς πρωτίστων ὄντων τῆς ἀποστασίας καὶ διὰ τοῦτο κίνδυνον θανάτου φοβουμένων, ἐγένετο συμβουλή κοινῶς ὑπὸ πάντων, ὅπως δοκιμάσωσι τὰ κινήματα τοῦ κεχαγιᾶ· καὶ δὴ ἀνοίξαντες τὴν πύλην τῆς πόλεως, τὴν λεγομένην τοῦ Δαβίδ, ἐξῆλθον τινὲς τῶν γερόντων αὐτῶν καὶ ἀπελθόντες εἰς τὸ στρατόπεδον ὑπεδέχθησαν ὑπὸ τε τοῦ κεχαγιᾶ προσηνῶς καὶ περιχαρῶς. Ἐνὶ λόγῳ ἐκεῖνος ὑπέσχετο αὐτοῖς μεθ' ὄρκου ἀμνηστίαν καὶ πᾶσαν ἀφοβίαν, καὶ

πρὸς τούτοις ὑπόσχεσιν, ὅτι τοῦ λοιποῦ αὐτοὶ καὶ οἱ Φελλάχιδες
νὰ πληρῶνωσι τὰ συνήθη ἀρχαῖα δοσίματα καὶ οὐδὲν πλεόν, καὶ
τὸ εἰς τὸν Καλὲν στράτευμα νὰ μὴ ἀναμιγνύηται ὅλως εἰς τὰ πολι-
τικά, καὶ ἄλλα πολλά, καὶ τέλος ἐγένετο ὄρκος ἕνεκεν ἀσφαλείας,
5 ψαλθείσης τῆς φάτχας, ὡς ἔθος [τοῖς] Ἄραψι Τούρκοις ¹· καὶ κα-
ταπεισθέντες ὑπέστρεψαν διηγούμενοι τοῖς λοιποῖς τὰ συμφωνη-
θέντα, καὶ πάντες ἐδέχθησαν τὴν ὑποταγὴν. Οἱ δὲ ἐν τῷ Καλὲ
ὄντες οὐκ ἤθελον ἐξελθεῖν ὑποπτευόμενοι· ἀλλ' ἔπειτα ἀναγκα-
σθέντες ὑπὸ τῶν λοιπῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀπεφάσισαν ὅπως ἐξέλ-
10 θωσιν, ἐπὶ συμφωνίᾳ μετακομίσαι εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν τὴν ἐν
τῷ Καλὲ περιουσίαν αὐτῶν· ἐφ' ᾧ καὶ διορίαν ἐζήτησαν τριῶν
ἡμερῶν· ὃ καὶ ἐγένετο. Ἐκβάλλοντες δὲ ἐκ τοῦ φρουρίου τὰ ἑαυτῶν
πράγματα μετεκόμισαν λαβόντες καὶ τὴν ἐν αὐτῷ ζωοτροφίαν, σῖτον
καὶ λοιπά, καὶ οὐ μόνον [ταῦτα], ἀλλὰ καὶ τινα ἀπὸ τῶν πολε-
15 μικῶν εἰδῶν, ἤτοι πυρίτιδα κόνιν (μπαρούτιν) καὶ μόλυβδον, καὶ
κατέκρυψαν εἰς ὑπόγαια ἄλλων οἴκων· οἱ δὲ πρῶτιστοι αὐτῶν τὰ
πολυτιμότερα τῶν πραγμάτων φέροντες κατέκρυψαν εἰς τὰ μονα-
στήρια, ὡς ἄσυλα.

Μετὰ δὲ τὰς τρεῖς ἡμέρας ἀπῆλθον οἱ ῥηθέντες ἀγάδες,
20 Ἰσοῦφ τ' ἐπεκτιζήπασις καὶ Μουχαμμὲτ Τζιζιτάρ, καὶ προσκυνή-
σαντες τὸν κεχαγῖαν ἐνεχείρισαν αὐτῷ τὰς κλεῖς τῆς Ἀκροπόλεως,
ἤτοι τοῦ Καλέ. Ὅθεν τῇ αὐτῇ ὥρᾳ ἀπέστειλεν αὐτὸς διακοσίους
στρατιώτας καὶ ἐκάθισαν ἐν αὐτῇ διὰ φύλαξιν, καὶ τούτου γενο-
μένου ἀπέστειλε τοὺς ῥηθέντας δύο, Ἰσοῦφ καὶ Μουχαμμὲτ, πρὸς
25 τὸν Ἀπτουλλᾶ-πασιᾶν εἰς Πτολεμαῖδα, ὡς εἶχε προσταγὴν· ὧν
ἀπελθόντων οὐδὲν μὲν κακὸν αὐτοῖς ἐποίησε, προσέταξε δὲ ὅπως
ἐφ' ὄρου ζωῆς αὐτῶν μὴ εἰσέλθωσιν εἰς Ἱερουσαλήμ, ἀλλὰ κα-
τοικήσωσιν ὃ μὲν εἰς Ῥέμπλην, ὃ δὲ εἰς Νεάπολιν τῆς Σαμα-
ρείας· ὃ καὶ ἐγένετο. Τοιοῦτοτρόπως οὖν ὁ Ἀπτουλλᾶ-πασιᾶς βαλὼν
30 εἰς χεῖρα τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ καταστήσας πρὸς ὦραν μουσελ-
λήμην ἐν αὐτῇ, ἔγραψε τῷ ἡγεμόνι τῆς Δαμασχοῦ (Σαμ-βαλεσί),

¹ Ἡ φάτχα ἐστὶν εἶδος ὁμολογίας πίστεως καὶ προσευχῆς συντόμου, ἣν ἀναγινώ-
σκουσιν εἰς μεγάλας ὑποθέσεις, ἔτι δὲ καὶ ἐπὶ διαμαχομένων, διὰ ἔνωσιν καὶ εἰρήνην.

ὕπως ἀποστείλῃ μουτσελλήμ καὶ στρατιώτας καὶ κυριεύσῃ τὴν Ἱερουσαλήμ, ὡς καὶ πρότερον· τοιαύτη γὰρ ἦν ἡ τοῦ σουλτάνου προσταγή πρὸς τὸν Ἀππουλλᾶ-πασιᾶν, ὅτι κυριεύσας τὴν Ἱερουσαλήμ, οἷς οἶδε τρόποις, παραδώσῃ αὐτὴν τῷ Σαμ-βαλεσί, ἐκείνου [= τοῦ ἡγεμόνος τῆς Δαμασκού] μὴ δυναμένου διὰ τὸ βάρος τῆς ἐμηραλχατζίας τοῦ Κιαπέ. Οὕτως οὖν ἐγένετο, καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει, δεκεμβρίου κ', ἦλθεν ἐκ Δαμασκού στράτευμα καὶ μουτσελλήμ ἐκ τοῦ νέου ἐκεῖ ἡγεμόνος (ὁ γὰρ δυσώνυμος Μουσταφᾶ-πασιᾶς καθρέθη προλαβόντως τῆς ἀρχῆς), καὶ καθισάντων ἐκείνων ἀνεχώρησαν τὰ τοῦ Ἀππουλλᾶ-πασιᾶ στρατεύματα.

Ἦρξατο οὖν πάλιν ἡ ἄφευκτος ἀπαίτησις τῶν δοσιμάτων τῶν δύο χρόνων, τοῦ παρελθόντος καὶ ἐνεστῶτος, συμποσομένων πάντων εἰς ἑκατονπεντήκοντα χιλιάδας γρόσια· ἅπερ μὴ ἔχον τὸ Ἱερὸν Κοινὸν ἀποδοῦναι, διὰ πολλῶν παρακλήσεων καὶ δώρων ἐπέτυχε καταπεῖσαι τὸν πασιᾶν, ὅπως δεχθῆ τὴν τούτων ἀποπλήρωσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ πολιτικῆς πρὸς τὸν τότε Ἱεροσολύμων Πολύκαρπον· ὃς μὴ ἔχων ἀλλ' οὐδὲ εὐρίσκων λόγῳ δανείου, ἔτι δὲ καὶ τὰ τρέξαντα δεινὰ ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ τὰ τρέχοντα μαθῶν καὶ ἀναλογιζόμενος, ἄκρα λύπη καὶ ἀμηχανία κατασχεθεῖς, περιέπεσεν εἰς βαρεῖαν νόσον τῇ λα' δεκεμβρίου ὑφ' ἧς ὀδυνηρῶς κατατρυχόμενος, καὶ ὑπὸ ἰατρῶν μὴ ὠφεληθεῖς, παρέδωκε τὸ πνεῦμα, τῶν τῆδε ἀπαλλαγείς τῇ γ' Ἰανουαρίου (1827), περὶ τὸ μεσονύκτιον· ἦν δὲ ἑβδομήκοντα πέντε ἐτῶν τὴν ἡλικίαν, καὶ ἐπατρίαρχευσεν χρόνους δεκαοκτῶ καὶ μῆνας τρεῖς, ἱεροπρεπῆς ἀνὴρ καὶ σεβάσμιος, τοῖς πᾶσι σχεδὸν ἀγαπητός, τοῖς κρατοῦσιν αἰδέσιμος, τοῖς ἄρχουσι σεβαστός καὶ τοῖς τοῦ ἱεροῦ κλήρου περιπόθητος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ αἰφνίδιον τῆς κυριεύσεως αὐτὸν ἀσθενείας οὐ συνεχώρησεν αὐτῷ σκέψασθαι καὶ διορίσαι τοῦ θρόνου διάδοχον, ἐκείνη μὲν τῇ ἡμέρᾳ ἐτάφη διὰ τῆς ἀνηκούσης τιμῆς καὶ λαμπρότητος, παρουσιαζόντων ὅλων τῶν τότε ἐν τῇ Κωνσταντίνου παροικούντων ἀρχιερέων καὶ αὐτοῦ τοῦ οἰκουμενικοῦ [πατριάρχου], ἐν τῷ μνήματι τοῦ προκατόχου αὐτοῦ ἀοιδίμου Ἀνθίμου (οὗ τὰ ὀστᾶ ἐστάλησαν, ὡς ἔθος, εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ κατετέθησαν ἐν τῷ

ὕπὸ τῷ Καμπαναρείῳ Πατριαρχικῷ Κοιμητηρίῳ)· τῇ δὲ ἐπιούσῃ οἱ ἐν τῷ Μετοχίῳ Ἀγιοταφῖται συναχθέντες ἐσκέφθησαν περὶ ἀξίου διαδόχου τοῦ αἰοδίου ἐκείνου· κοινῇ δὲ γνώμῃ ἐξελέξαντο δύο, Ἀθανάσιον τὸν ἐκ Ῥαιδεστοῦ ἀρχιμανδρίτην, χρηματίσαντα ἐν τῇ
5 Ἰβηρίᾳ, ἤτοι Γεωργίᾳ, χρόνους πολλοὺς καὶ καθηγούμενον τοῦ ἐν Νεοχωρίῳ μετοχίου, καὶ Καισάρειον, ἀρχιμανδρίτην καὶ αὐτὸν καὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετοχίου καθηγούμενον. Τέλος δὲ ἀπεφασίσθη, ὅτι ὁ μὲν Ἀθανάσιος χειροτονηθεὶς πατριαρχεύσῃ, ὁ δὲ Καισάρειος γένηται αὐτοῦ διάδοχος. Ἀνεφέρων οὖν τοῦτο τῇ Με-
10 γάλῃ Ἐκκλησίᾳ· ἣ δὲ προέβαλε τὸν Σιναίου [ἀρχιεπίσκοπον] Κωνσταντίον, τὸν μετὰ ταῦτα Κωνσταντινουπόλεως χρηματίσαντα ¹· ἀλλ' ἐκεῖνος γινώσκων τὸ μέγα καὶ ὑπέρογκον χρέος τοῦ θρόνου ἀπεποιεῖτο. Τέλος δέ, ἄλλων ἄλλον προβαλόντων, ὑπερίσχυσαν οἱ Ἀγιοταφῖται καὶ ἐχειροτονήθη ὁ Ἀθανάσιος τῇ ιε' ἰανουαρίου
15 (1827) καὶ τῇ ιη' τοῦ αὐτοῦ [μηνὸς] ἐχειροτόνησεν ὁ ἴδιος τὸν Καισάρειον [μητροπολίτην] Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, ψηφίσας αὐτὸν καὶ ἑαυτοῦ διάδοχον.

Ἀναβὰς οὖν εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἀθανάσιος εὔρεν ἑαυτὸν καὶ ὄλον τὸ ἱερὸν Κοινὸν τοῦ Παναγίου Τάφου εἰς βλάβος ἀπειρῶν
20 δεινῶν, αἰτία τῆς ἀναργυρίας καὶ τοῦ ὑπερόγκου χρέους εἰς ὃ ὑπέπεσεν, ὡς εἴρηται προλαβόντως· διότι ὑποπεσόντος τοῦ γένους ἡμῶν εἰς πτωχείαν καὶ ἔνδειαν ἐκ τῶν προλαβουσῶν περιστάσεων ἐκόπη ἀπὸ κάθε μέρος ἢ πρὸς τὸν Πανάγιον Τάφον ἐλεημοσύνη καὶ βοήθεια· οἱ γὰρ ὀρθόδοξοι οὐκ ἠδύνατο ἔρχεσθαι εἰς προσκύ-
25 νησιν τοῦ Ἀγίου Τάφου κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, οὔτε οἱ Ἀγιοταφῖται ἠδύνατο περιέρχεσθαι καὶ ζητεῖν [= ἐλέη]. Οἱ δανεισταί, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες διαφόρου θρησκείας καὶ φυλῆς, εἷς τε Ἱερουσαλήμ καὶ Κωνσταντινουπόλιν συνήγοντο καθ' ἐκάστην ζητοῦντες

¹ Ἐχειροτονήθη ὁ Κωνσταντῖος ἀρχιερεὺς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Παναγίου Τάφου, ἐν τῷ ἱερῷ Καθολικῷ, τῷ ἰαυε' (1805), κατὰ τὴν ιγ' νοεμβρίου, σταλεῖς ὑπὸ τῶν Σιναιτῶν ἵνα ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ χειροτονηθῇ, κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος, μέρους ὄντος τοῦ ὄρους Σινᾶ τοῦ ἱεροῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων· τὴν δὲ ἀρετὴν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀνδρός, τοῦ Κωνσταντίου λέγω, καὶ τὰ προτερήματα αὐτοῦ πάντες οἶδασιν, ὡς διαβεβοημένου ἐπ' ἀρετῇ καὶ σοφίᾳ.

ὀλίγα καὶ ὀλιγώτατα, ἐξ ὧν εἶχον λαμβάνειν· ἀλλὰ ποῦ χρήματα; καὶ πόθεν; Ἡ αὐτοῦ μακαριότης [ὁ πατριάρχης Ἀθανάσιος] ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ οἱ αὐτοῦ ἐπίτροποι ἐν Ἱερουσαλήμ πάντοθεν ἐζήτουν δάνεια, ἀλλ' οὐδείς ἦν ὁ δανείζων· οἱ δὲ ἐν Ἱερουσαλήμ κρατοῦντες, καὶ μάλιστα οἱ πασιάδες, ἤθελον ἀφεύκτως τὸ ἐτήσιον· ὁμοίως καὶ ὁ μουλλάς¹· ἀλλ' ἦν ἀπορία καὶ ἀμηχανία πάντοθεν, καὶ αἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων πρὸς τὸν μακαριώτατον στελλόμενοι πόλιτζαι ἐπέστρεφον ἀπλήρωτοι, καὶ οἱ ἐπίτροποι ὑπὸ τῶν κρατούντων βιαζόμενοι ἠναγκάζοντο νὰ προσέρχωνται παντὶ ἔθνει καὶ πάσῃ φυλῇ ἱκετικῶς ζητοῦντες δάνεια, ὑποσχόμενοι καὶ γράφοντες ὁμολογίας διὰ βαρυτάτων τόκων². Προσῆλθον δὲ καὶ

¹ Ὁ κατ' ἔτος ἐν Ἱερουσαλήμ ἐρχόμενος μουλλάς, ἐξερχόμενος τοῦ πλοίου, ὑπεδέχτο εἰς τὸ ἐν Ἰόππῃ μετόχιον ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου ἡγουμένου· ἐν ᾧ κατέλυε διατριβῶν, ὅσας ἡμέρας ἤθελεν· εἶτα εἰς Ἱερουσαλήμ ἀνερχόμενος ἐλάμβανε λόγφ βοήθειας παρὰ μὲν τῶν ἡμετέρων, ἦτοι τοῦ Κοινοῦ, γρόσια δεκαπέντε χιλιάδας, παρὰ δὲ τῶν Ἀρμενίων ἑπτὰ καὶ ἀπὸ τῶν Φράρων τρεῖς χιλιάδας.

² [Τὰ ὧδε καὶ κατόπι παρὰ τοῦ μακαρίτου Νεοφύτου διηγούμενα συμφωνοῦσι τῇ περὶ τῶν χρεῶν τούτων ἐπισήμῳ παλαιᾷ τοῦ Πατριαρχείου τῶν Ἱεροσολύμων ἐκθέσει, ἣν ἔτει 1887-ω συνέταξε Γεώργιος ὁ Κωνσταντινίδης καὶ τύποις ἐξέδωκεν αὐτὸ τὸ Πατριαρχεῖον ἐν τῇ πόλει Μόσχᾳ· ἐπιγέγραπται δὲ ἡ ἐκθεσις αὕτη οὕτω· «Διατριβὴ περὶ τῶν ἀληθῶν αἰτιῶν τῆς κορυφώσεως τῶν χρεῶν τοῦ Κοινοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ περὶ τῶν τρόπων τῆς γενομένης ἀναμορφώσεως ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων Κυρίου Κυρίου Ἀθανασίου γ'. Σχεδιασθεῖσα ὑπὸ τοῦ λογιωτάτου Κυρίου Γ. Κ. ἐν ἔτει αὐτῷ, κατὰ μῆνα ἰούνιον. Δαπάνη δὲ τοῦ Παναγίου Τάφου ἐκδίδεται ἤδη πρῶτον εἰς φῶς, ἐπὶ τὸ [=τῷ] διανεμηθῆναι δωρεᾶν εἰς τοὺς εὐλαβεστάτους ὁμογενεῖς. Ἐν τῇ τοῦ Βασιλικοῦ Πανεπιστημίου Τυπογραφίᾳ. Ἐν Μόσχᾳ. 1884». Ἐν ταύτῃ οὖν τῇ ἐκθέσει τὸ Κοινὸν τοῦ Παναγίου Τάφου διηγεῖται ταῦτα· «Ἡ ἐν Ἱερουσαλήμ Ἀδελφότης τῶν Ἀγιοταφίτων πατέρων ἐξ ἀρχῆς δὲν εἶχε πόρον κυβερνήσεως ἄλλον, παρὰ τὰ ἐλέη τῶν εὐσεβῶν. Μετὰ πόσης ἀθλιότητος ἔζων οἱ παλαιοὶ πατριάρχαι τῶν Ἱεροσολύμων καὶ οἱ περὶ αὐτοὺς μαρτυρεῖται ἀπὸ τὰς ἱστορίας, καὶ συμπεραίνεται ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων. Ἀφ' οὗ δὲ μετὰ τὴν ὑπὸ Σελίμη τοῦ α' ἄλωσιν τῆς Ἱερουσαλήμ ἤρξατο νὰ διαμερίζηται ὁ ναὸς τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ τὰ ἄλλα πανσέβαστα προσκυνήματα, καὶ τὸ γένος τῶν ὀρθοδόξων νὰ λαμβάνῃ οὐνεχὲς ἐπηρείας ἀπὸ τοὺς Δυτικούς καὶ Ἀρμενίους, αἱ ἀνάγκαι τῆς Ἀδελφότητος τῶν Ἀγιοταφίτων ἐπερίσσευσαν καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπεφορτίζοντο χρέη. Ἡ ἀντιζηλία τῶν ἑτεροδόξων περὶ τὴν κυριαρχίαν τῶν προσκυνημάτων ὑπέτρεφε κατὰ μικρὸν τὴν ἀπλησίαν τῶν κρατούντων, ἕως οὗ ἐφθασεν εἰς τὸν φρικτὴν ἐκείνον βαθμὸν τοῦ νὰ ἀπαυτῶσι χιλιάδας φλωρίων ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους ἐν πάσῃ περιστάσει, φιλονεικίας τινὸς καὶ ἔριδος περὶ τῶν προσκυνημάτων διεγειρομένης ἀπὸ μέρους τῶν ἄλλων φυλῶν. Τότε παρακνηθέντες ἀπὸ ζήλον εὐσεβῆ ὑπὲρ τῆς συντηρήσεως τῶν ἁγίων τούτων τόπων οἱ ἀεί-

τοῖς Φράτοροι Λατίνοι· ἀλλ' ἐκεῖνοι ἄλλα σκοποῦντες, πρῶτον μὲν εἶπον ὅτι κακεῖνοι ἔχουσιν ἔνδειαν, εἶτα δὲ ἰκετικῶς παρακαλούμενοι ὑπέσχοντο, ἀλλ' ἐπὶ τοιαύτῃ συμφωνίᾳ, ὅτι νὰ δώσωμεν αὐτοῖς ἐνέχυρον τὸν μέγαν χρυσολιθοκόλλητον σταυρὸν σὺν
 5 τῷ ἐν αὐτῷ Τιμίῳ Ξύλῳ, ἣ ἐν τῶν δύο μοναστηρίων, ἅπερ εἰσὶ πλησίον τοῦ μοναστηρίου αὐτῶν, ἵτοι τὸ τοῦ Νοσοκομείου ἢ τοῦ

μνηστοὶ ἡγεμόνες τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας ἤρξαντο νὰ οἰκοδομῶσι μοναστήρια εἰς τὰ προημιπάτα ἐκεῖνα. νὰ τὰ προικίσωσι μὲ ὑποστατικὰ παντοῦσι εἶδους, καὶ νὰ τὰ ἀπερῶσιν εἰς τὴν δεσποτείαν τοῦ Παναγίου Τάφου, διὰ νὰ ἔχῃ ἐξ αὐτῶν πόνρον αἰώνιον τῆς ἀπαντήσεως τῶν ὑπερόρχων ἐτησίων ἐξόδων του. Ὅσαίσι δὲ τὸ Κοινὸν τοῦ Παναγίου Τάφου διὰ περιστάσεις ἐπιθέσεων τῶν ἑτεροδόξων ὑπέπιπτεν εἰς χρετὴ ἀνοικονόμητα, αἱ συνδρομαὶ τῶν ἡγεμόνων τῆς Βλαχοπογδανίας καὶ ἄλλων τοπαρχῶν ὀρθοδόξων καὶ πλουσίων ἀρχόντων ἀπέσειον τοῦ χρέους τὸ βῆρος, καθὼς διασῶζει ἡ ἱστορία ἱκανὰ ὑπομνήματα. Τοιοῦτοτρόπως ἐξοικονομεῖτο τὸ Κοινὸν τοῦ Παναγίου Τάφου μέχρι τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, προσκαλιῶν μὲν πάντοτε μὲ περιστάσεις δεινὰς, ἀνακουφίζομενον ὁμως ἀπὸ τὰς συνδρομὰς τῶν δυναμένων καὶ τὰς πολυπόνους τῶν πατριαρχῶν περιγηγῆσαι ἐπὶ συνάξει ἐλέους, καὶ μολις ἐν καιρῷ ἤσυχίας ἀντεσταθμοῦντο αἱ πρόσδοι μὲ τὰς δαπάνας του. Ὁ πατριάρχης Ἀνθιμος ἐξακολούθησας ἀπὸ τοῦ 1791. ὅτε ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον, μέχρι τῆς ἀποβιώσεώς του νὰ διατρέξῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, χωρὶς νὰ μιμηθῇ τὸ ἐργῶδες καὶ πολύπονον τῶν προκατόχων του παρίδεγμα, ἀπαντήσας ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἱκανοὺς διωγμοὺς καὶ ζημίαις τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ διὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τῶν Γάλλων, ἣτις ἐξηγρίωσε τοὺς Ὀθωμανοὺς, ἐπέφερε λειψασίας, αἰγμάλωσιαις, διαρπαγὰς, καὶ φυλακισμοὺς τῶν πατέρων Ἀγιοταφίτων, καὶ ἠνάγκασε τὸ μοναστήριον νὰ πληρώσῃ ὑπερόρχους ζημίαις, εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν αἰγμάλωτισθέντων ὀρθοδόξων, κατέλιπε τὸ ζῆν τῷ 1808, καταλιπὼν καὶ τὸ χρέος τοῦ Κοινοῦ ἐν μὲν Κ/πόλει περίπου πεντακοσίας χιλιάδας γροσίων, ἐν δὲ τῇ Ἱερουσαλήμ περίπου ἑξακοσίας χιλιάδας. Ἄμα ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὁ πατριάρχης Πολύκαρπος, ἐπαρηρσιάζσθη ἢ τραγικωτάτῃ σκηνῇ τῆς ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων τολμηθείσης πυρπολήσεως τοῦ πανσέπτου ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως. Ἡ ἀνακαινισις τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τούτου, ἣ ἐπισκευὴ τῆς ἀγίας Βηθλεὲμ καὶ ἄλλων προσκυνημάτων καὶ πολλῶν μοναστηρίων τῆς Ἱερουσαλήμ ἐχρησιάσθησαν ποσότητι χρημάτων ὑπέρορχον, τόσον διὰ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔργου, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἀπληστον γνώμην τῶν κρατούντων, καθὼς καὶ διὰ τὰς συμβάσας διενέξεις καὶ διαφορὰς μετὰ τῶν Ἀρμενίων, εἰς τὰς ὁποίας μόνας ἐδέχσε νὰ δαπανήσῃ τὸ Κοινὸν τοῦ Παναγίου Τάφου ἐν Κ/πόλει καὶ Ἱερουσαλήμ ἐπέκεινα τῶν 2 μιλιονίων γροσίων. Ἀληθῶς συνεκροτήθησαν βοήθεια μεγάλα παρὰ τῶν ἀπανταχοῦ ὀρθοδόξων ἐπὶ τῷ ἀνακαινισμῷ τοῦ Παναγίου Τάφου· πλὴν ἐξ ἐνὸς μέρους τὰ μεγαλύτερα ἐξόδα, καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου ἡ ἀτακτος οἰκονομία τῶν βοηθητῶν, οὐ μόνον δὲν συνεχώρησαν νὰ ἐξοφλήθῃ τὸ προγενέστερον χρέος τοῦ Παναγίου Τάφου, ἀλλὰ καὶ τὸ ἠΰξησαν εἰς τρόπον, ὥστε καθήντησε νὰ χρεωστῇ τὸ Κοινὸν μέχρι τοῦ 1821 ἐν μὲν Βασιλευσῆτι περίπου 4 μιλλιόνια γρόσια, ἐν δὲ Ἱερουσαλήμ ἐπέκεινα τῶν 8 μιλιονίων. Ἡ ποσότης αὐτῇ δὲν ἐλήφθη τῷ ὄντι ὅλη εἰς δάνεια, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ 1808 εὔρεθὲν τὸ

ἀγίου Βασιλείου· ὥστε, ἐὰν εἰς τὴν διορίαν δὲν πληρωθῶσι τὰ ἄσπρα, νὰ ὑποπέσῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν. Νοήσαντες οὖν τοὺς αὐτῶν σκοποὺς παρητήθημεν, θαυμάσαντες τὴν κατ' ἀντίφρασιν καλοκάγαθίαν αὐτῶν· ἡμεῖς γάρ ποτε δις καὶ τρίς εἰς τὴν ἀνάγκην αὐτοῖς δανείσαντες οὐδὲν ἐνέχυρον ἐζητήσαμεν.

5

Ἄλλ' ὁ ἐν ἀπόροις πορίζων Χριστὸς ἠδῶκεν ἄλλοθεν βοήθειαν οὕτω πως. Οἱ Ἀρμένιοι κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τοιαύτης

Κοινὸν τοῦ Παναγίου Τάφου εἰς ἀνάγκην τοῦ νὰ λαμβάνῃ δάνεια πρὸς 40 καὶ 50 τὸ πούγγειον, καὶ μὴ δυνάμενοι ἐκ τῶν προσόδων του νὰ ἀπαντᾷ κοντὰ εἰς τὰ ἐξοδὰ του τακτικὰ τε καὶ ἔκτατα, καὶ τοὺς ἐτήσιους τόκους τοῦ χρέους, ἀνεκεφαλαιῶνε κατ' ἔτος τοὺς τόκους, μὲ εὐχαρίστησαν καὶ τῶν δανειστῶν, οἵτινες ἐθεώρουν τὸ Κοινὸν τοῦτο ὡς τὸ μόνον ἄσυλον τῆς περιουσίας των. Ἄλλ' ἀφ' οὗ τὸ χρέος ἠῤῥησε καὶ ἐδυσκολεύετο ἡ Κάσσα νὰ εὐρίσκῃ δάνεια μὲ τόκον συγκαταβατικόν, ἠῤῥησε τοὺς τόκους εἰς 75 καὶ 90 τὸ πούγγειον. Ἐν τοσοῦτῳ συνέβη ἡ ἀνωμαλία τοῦ 1821. Τότε τὸ Κοινὸν τοῦ Παναγίου Τάφου ἐστερηθῆ ὅλας του τὰς προσόδους· οὔτε οἱ προσκυνηταὶ ἐτόλμων νὰ ὑπάγῃσιν εἰς Ἱερουσαλὴμ, οὔτε ἀπὸ τὰ εἰς Βλαχοπογδανίαν μοναστήριά του ἠδύνατο νὰ λαμβάνῃ τὰς προσόδους, ἐκτὸς τῶν ὅσα συγκατένευον νὰ στέλλωσιν οἱ βοηῖται, μικρὰ καὶ εὐτελεῖ πράγματα, οὔτε δάνεια εὐρίσκε νέε, καὶ ἐξοδα εἶχεν ὑπέρογκα, τόσον ἐν Βασιλευούσῃ ὅσον καὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ θυσίας καθημερινὰς πρὸς ἐξαγόρασιν τῆς ζωῆς τῶν πατέρων, οἵτινες καὶ διεφυλάχθησαν χάριτι θεῆς ἀπαντες ἀβλαβεῖς μεταξὺ ἐκείνου τοῦ βρασμοῦ τῆς αἱματοχυσίας. Τότε τὸ Κοινὸν ἤρξατο νὰ κυμαίνεται σφοδρῶς· οἱ δανεισταὶ ἀδυσώπητοι κατεκραύγαζον, καὶ μάλιστα μὲ τὰς κατ' εὐχαρίστησιν αὐτῶν ἀνακεφαλαιώσεις τῶν τόκων ἐμαλάσσοντο οἱ πλουσιώτεροι· οἱ δὲ πτωχοὶ, οἵτινες ἐσάλεινον τὴν ἐλπίδα των εἰς αὐτὰ μόνα τὰ δάνειά των, κατεβῶν καὶ ἐπέφερον βίας καὶ ἐνοχλήσεις ἀφορήτους. Οἱ δὲ ἐν Ἱερουσαλὴμ πατέρες εἶχον ἐτι ὑπόληψιν διὰ νὰ λαμβάνωσι δάνεια παρὰ τῶν ἐντοπίων Ἀράβων, πλὴν ἐπὶ τόκῳ 20 τοῖς 100 καὶ εἰς νομίσματα ἀμετάβλητα, καὶ λαμβάνοντες ἀντὶ χρημάτων πράγματα διάφορα, καὶ αὐτὰ ἐτι τὰ πρὸς τροφήν, εἰς τιμὴν διπλάσιαν, μὴ δυνάμενοι ἄλλως νὰ ἀπαντήσωσι τὰς ἀπειλάς καὶ ἀπατησεις τῶν τυράννων, καὶ νὰ συντηρήσωσι τὰ πανάγια προσκυνήματα, τὰ ὁποῖα ἠπειλοῦν εἰς πᾶσαν ὥραν νὰ κατασκάψωσιν οἱ σκληροτράχηλοι ἀσεβεῖς. Αὐταὶ αἱ ἀπαρμύθητοι θλίψεις ἀπεθέρισαν τὴν ζωὴν τοῦ πατριάρχου Πολυκάρπου τῆ 5 Ἰανουαρίου τοῦ 1827, χωρὶς νὰ προφθάσῃ νὰ ἀφήσῃ διάδοχον τοῦ θρόνου του, κατὰ τὴν ἐπικρατήσαν ἀρχαίῳθεν κανονικὴν συνήθειαν. Ἐν τοιαύτῃ φορᾷ τῶν πραγμάτων οἱ Ἁγιοταφίται πατέρες ἔπεσον εἰς ἀμηνανίαν ποῖον νὰ ἐκλέξωσι πατριάρχην. Αἱ γνῶμαι ὅλων συνῆλθον εἰς τὸν ἀρχιμανδρίτην Ἀθανάσιον, ἡγούμενον τῆς ἐκκλησίας τοῦ Νεοχωρίου, παλαιὸν Ἁγιοταφίτην, ἔχοντα τότε ἡλικίαν 65 ἐτῶν καὶ συγκεροτημένον μὲ προτερήματα ἕξια λόγου. Ὁ ἀνὴρ οὗτος γεννηθεὶς ἐν Ῥαιδεσῶ ἀπὸ γονεῖς διασήμους, παιδύθεν ἀπῆλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ· διέζησε κοσμίως καὶ σωφρόνως· προήχθη εἰς τὸν κληῖρον, ἐστάλη εἰς ταξείδια, προετιμῆθη ἔπειτα εἰς τὴν συνοδίαν τοῦ πατριάρχου Ἀβραμίου, ἐξελέγη ὑστερον ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου εἰς τὸ ταξείδιον τῆς ἄνω καὶ κάτω Ἱβηρίας] κτλ.

δυστυχίας ἡμῶν ἤρξαντο εὐτυχεῖν καὶ εὐδαιμονεῖν, ὡς οὐκ ἄλλοτε·
διότι καὶ οἱ ταξειδιῶται αὐτῶν περιήρχοντο τὴν Ἀνατολὴν ζη-
τοῦντες καὶ συνάγοντες καὶ τοὺς Ἀρμενίους παρακινοῦντες ἔρχε-
σθαι εἰς προσκύνησιν τῶν Ἀγίων Τόπων, καὶ αὐτοὶ οἱ προσκυ-
5 νηταὶ αὐτῶν συνέρρεον πανταχόθεν, εἰς χιλιάδας κατ' ἔτος τὸ
ὀλιγώτερον τρεῖς. Ἐπλούτισαν οὖν ἄκρως, καὶ τὸ Κοινὸν αὐτῶν
καὶ οἱ μοναχοὶ αὐτῶν, μεγάλοι τε καὶ μικροί· πλουτήσαντες δὲ
περιέπεσον εἰς φιλονεικίας εἰς τὸ μεταξὺ των περὶ πρωτείων,
εἶτα καὶ εἰς μάχας ἀδιαλλάκτως, καὶ τέλος διηρέθησαν εἰς δύο
10 φατρίας. Τινὲς δὲ αὐτῶν θέλοντες φυγεῖν καὶ φιλίαν μεθ' ἡμῶν
ἔχοντες ἐδάνεισαν ἡμῖν ἐκ τῶν πολλῶν ὧν εἶχον, λαβόντες ὁμο-
λογίας σὺν τόκῳ δέκα ἕως δώδεκα τὰ ἑκατόν. Διὰ τῶν Ἀρμε-
νιακῶν λοιπῶν ὧν ἐδανείσθημεν χρημάτων, διακοσίων ὄντων σχε-
δὸν χιλιάδων, ὠκονομήθη τὸ ἰσχυρὸν ἔτος· ἀλλὰ τοῦ ἰσχυροῦ (1828)
15 ἐπιστάντος συνέρρευσαν ἐπαυξηθὲν τὰ δεινά, διότι ἀρξαμένων
κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος ἔρχεσθαι ὀλίγων προσκυνητῶν, οἱ ἀπὸ τὸ
χωρίον Πეტτοῦνε καμηλάριοι ἔχοντες λαβεῖν παρὰ τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν
Κοινοῦ καὶ μὴ λαμβάνοντες, ὡς μὴ ἔχοντες, διαπερώντων ἐκεῖ-
θεν τῶν προσκυνητῶν, ἐκ τῆς Λαζίας ὄντων, ἐκράτησαν αὐτοὺς
20 φυλακώσαντες εἰς τὸ ἑαυτῶν χωρίον, καὶ εἶχον αὐτοὺς ἐκεῖ, ἕως
οὗ διὰ παρακλήσεων πρὸς τοὺς ἐν Ἱερουσαλὴμ κρατοῦντας δόντες
ὀλίγα, ἐξ ὧν εἶχον νὰ λάβωσι παρ' ἡμῶν, ἠλευθερώσαμεν παρ'
αὐτῶν τοὺς προσκυνητάς. Τὸ αὐτὸ ἐποίησαν καὶ οἱ Ἀπουγόσι-
δες, ἔχοντες λαβεῖν παρ' ἡμῶν ἄδικά τινα δίκαια· καὶ οἱ Ἐπε-
25 τῆδες πάλιν, ἤτοι οἱ ποτὲ σκλάβοι τῆς λαύρας τοῦ ἁγίου Σάββα,
ἀπαιτούμενοι καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ πασιᾶ ὑπέρογκα καὶ φυλακωθέντες
ἐτρέπησαν τὸν τοῖχον τῆς λαύρας καὶ ἐποίησαν χεῖρονα τῶν πρώ-
των. Ὅστε ἀπεφασίσθη παρὰ πάντων τῶν ἡμετέρων ἢ ἀναχώ-
ρησις τῶν τῆς λαύρας ἐκείνης πατέρων καὶ μετακομιδὴ τῶν ἐν
30 αὐτῇ πραγμάτων ἐν Ἱερουσαλὴμ· ἀλλ' ὁ ταύτης προστάτης ἅγιος
Σάββας ὠκονόμησε καὶ εὐρέθη πάλιν εἰς βαρταπέτης Ἀρμένης,
καὶ ἔδωκε δανειακῶς εἴκοσι χιλιάδας γρόσια, καὶ δι' αὐτῶν διωρ-
θώθη ἡ ὑπόθεσις.

Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας συνέβη τὸ ἐξῆς. Ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ἀπτουλλᾶ-πασιᾶ ἦν τις σιέχ, ἦτοι ἄρχων Τοῦρκος, πλουσιώτατος μὲν, ἄτεκνος δέ· ἐχρεώσται δὲ αὐτῷ τὸ ἱερὸν ἡμῶν Κοινὸν γρόσια εἰκοσιπέντε χιλιάδας, ἅπερ πρὸ τριῶν χρόνων ἔδανείσθη παρ' αὐτῷ σὺν τόκῳ. Ἀποθανόντος δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας 5 καὶ κληρονόμου μὴ καταλιπόντος ἐκ τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν, ὁ Ἀπτουλλᾶ-πασιᾶς εὐρῶν αἰτίαν ἐγένετο κληρονόμος, καὶ κυριεύσας τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ εὔρε τὴν πρὸς τὸν ῥηθέντα ὁμολογίαν τοῦ Κοινοῦ καὶ χωρὶς ἀναβολῆς ἔστειλε ταύτην ζητῶν τὰς 25000 γρόσια· ἡμῶν δὲ ἀποκριθέντων ὅτι ἐσμὲν χρεώσται καὶ 10 πληρώσομεν αὐτῷ ἀφεύκτως ἐκεῖνα, οὐκ ἔχομεν δὲ καὶ διὰ τοῦτο παρακαλοῦμεν νὰ χάριση ἡμῖν διορίαν τόσας ἡμέρας, ἐκεῖνος Ῥωμαιομάχος ὢν, ὡς εἴρηται, οὐδόλως ἠθέλησε διορίαν, ἀλλ' ἀπέστειλεν ἑπτὰ καβάσιδες καὶ ἐκάθισαν ἔνδον τοῦ Πατριαρχείου, προστάξας νὰ μὴ ἀναχωρήσωσιν ἐξ αὐτοῦ, ἕως οὗ παραλάβωσιν 15 ἐξ ἡμῶν τὰς 25000. Τούτων δὲ καθημένων ἐν τῷ Πατριαρχείῳ καὶ ἐσθιόντων καὶ πινόντων ἀφειδῶς, ὡς ἤθελον, ἰδοὺ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔρχονται ἄλλοι, ἐκ τοῦ πασᾶ τῆς Δαμασκοῦ πεμφθέντες καὶ ζητοῦντες τὸ ἐτήσιον δόσιμον, ἦτοι τὰς 65000. Τότε οἱ τάλανες ἡμεῖς εἰς τοιαύτην περίστασιν ἐμείναμεν ὡς νεκροὶ καὶ 20 ἀκίνητοι, διότι οὐδεὶς εὐρίσκετο πλέον ὅπως δώσῃ δάνεια, καὶ ἦν ἄκρα θλίψις καὶ ἀμηχανία. Στενοχωρούντων δὲ τοὺς πατέρας τῶν ἀνθρώπων τῶν ῥηθέντων δύο πασάδων περὶ φαγητῶν καὶ πιωτῶν, ὡς ἔθος τοῖς τοιοῦτοις, καὶ ὑβριζόντων καὶ ἀπειλούντων τοὺς παρατυχόντας πατέρας, ἔτι δὲ καὶ δερόντων, οἱ ἐπίτροποι 25 τοῦ μακαριωτάτου [πατριάρχου Ἀθανασίου] σύνοδον ποιήσαντες μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων, καὶ σκεφθέντες περὶ τοῦ πραχτέου καὶ οὐδαμοῦ οὐδαμῶς θεραπείαν εὐρίσκοντες, ἀπογνώσει συσχεθέντες, ἀπεφάσισαν πώλῃσιν ὀσπητίων τοῦ Ἀγίου Τάφου.

Ἐπρότειναν οὖν εἰς ἓνα καὶ εἰς ἄλλον, ἀλλ' οὐδεὶς ἠθέλεν 30 ἀγοράσαι, ὄντων πάντων τῶν Ἱεροσολυμιτῶν εἰς ἔνδειαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην· ἦν δὲ ἐν Ἰόππῃ ἐν μέγα ὀσπήτιον τοῦ Παναγίου Τάφου, πλησίον τοῦ ἐκεῖ ἡμετέρου μοναστηρίου κείμενον καὶ κε-

κολλημένον τῷ τοίχῳ αὐτοῦ, ὅπερ ὀνομάζεται τοῦ Τύπη· ἔκτισε γὰρ αὐτὸ καὶ ἀφιέρωσεν εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον εἰς χριστιανὸς Τύπ ὀνομαζόμενος. Τὸ ὀσπήτιον τοῦτο, ὡς ὄν ἐπάνω τοῦ μοναστηρίου τῶν Φράγκων καὶ βλέπον τὰ παρ' αὐτῶν κάτωθεν γενο-
5 μενα, "εἶχον" οἱ Φραγκοπατέρες — ὃ δὴ λέγεται κοινῶς — "εἰς τὸ μάτι", ὅπως, εἰ δυνατόν, βάλωσιν εἰς χεῖρας. Εὗρον οὖν, ὡς ἐπειθόμεον, καιρὸν τὴν ἐποχὴν ταύτην, καὶ γινώσκοντες ὅτι ἀμέσως νὰ προβάλωσιν ἡμῖν περὶ τούτου οὐδὲν κατορθοῦσι, διὰ τὴν ῥηθεῖσαν αἰτίαν, ἐχρήσαντο μέσον τὸν ἀρχιγραμματέα τῆς Ἱερου-
10 σαλήμ (πάσχιαττίπ) Μουχαμμέτ-ἐφένδην, σκευὸς πονηρότατον καὶ πάντα διὰ πανουργίας καὶ δολιότητος κατορθοῦντα. Ὅθεν αὐτὸς ἤρξατο τὸ σκοπούμενον, λέγων τοῖς ἡμετέροις, ὅτι "Τὸ ὀσπήτιον ἐκεῖνο, καίτοι ἰδιοκτησία ὑμῶν τῶν Ῥωμαίων ὄν, δὲν ἐξουσιάζετε ὕμῳ αὐτό· ἰδοὺ γάρ, ἀφ' οὗ καιροῦ ἤρξατο ἡ ἐπανάστασις, ἔχει
15 αὐτὸ εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ὁ Ἀπτουλλά-πασιᾶς, ἔχων ἔνδον αὐτοῦ στρατεύματα (οὕτως εἶχεν ἡ ἀλήθεια· ὄντος γὰρ τοῦ οἴκου ὑψηλοῦ, εἶχαν αὐτὸν ὡς φρούριον παραθαλάσσιον), ἐξ ὧν τὰ πάνδενα ὑποφέρετε", καὶ ἄλλα πολλά. Ὅντες οὖν βεβαρυμένοι οἱ ἡμέτεροι ἐκ τῶν στρατευμάτων (διότι οὐδὲ ἡγούμενος ἔμεινεν εἰς
20 Ἰόππην πρὸ πέντε ἡδὴ χρόνων, αἰτία τῶν τυραννιῶν τοῦ Ἀπτουλλά-πασιᾶ) καὶ τὸ ῥηθὲν ὀσπήτιον μὴ ἔχοντες εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν, ἔτι δὲ καὶ ἀπογνωσθέντες διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῶν πεπτωκότων ἡμετέρων πραγμάτων, ἐπώλησαν τὸ ὀσπήτιον, ἀλλ' οὐχὶ εἰς τοὺς Φράγκους, ἀλλ' εἰς τὸν πάσχιαττίπ, ὑποσχόμενον
25 ἵνα ὀφέποτε ἀναρρωσθέντων τῶν κατὰ τοὺς Ῥωμαίους πραγμάτων ἐπιστρέψῃ ἡμῖν τὸ ὀσπήτιον, λαβὼν τὰ ἅπερ ἔδωκεν εἰς ἀγορὰν αὐτοῦ· ἦσαν δὲ ταῦτα γρόσια εἰκοσιδύο χιλιάδες, ἐνὼ τὸ ὀσπήτιον εἶχε τιμὴν ἑκατὸν χιλιάδων γροσίων. Ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν ἐπώλησε τοῦτο εἰς τοὺς Φράγκους ὁ ἐπάρατος· τὰ δὲ 22000
30 [γρόσια] μὴ ἀρκέσαντα διὰ τὴν ἐξόφλησιν τῶν τοῦ Ἀπτουλλά-πασιᾶ, ἐλήφθησαν ἕτερα ἀπὸ διαφόρους δανειστάς δάνεια, ὅτε [καὶ] ἐδόθη ἐνέχυρον ὁ ἐκεῖ (ἐν Ἰόππῃ) τοῦ Ἁγίου Τάφου κῆπος καὶ τὰ τοῦ μοναστηρίου τοῦ Τιμίου Σταυροῦ χωράφια καὶ πολλὰ ὀσπήτια.

Εἰς τοιαύτην ἀνάγκην ἦλθον τὰ τοῦ ἱεροῦ Κοινοῦ πράγματα, ὥστε καὶ πολλοὶ τῶν ἀδελφῶν μὴ ἔχοντες τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀνεχώρησαν. Ὅθεν ἐστάλην ἐγὼ εἰς τὰ τοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων χωρία χάριν ἐλέους, ἵνα συνάξω δηλαδὴ ἐκ τῶν ὀρθοδόξων Ἀράβων ἔλαιον, σίτον καὶ πᾶν ὅτι ἕκαστος προηρεῖτο. Καίτοι 5 δὲ πτωχότατοι ὄντες οἱ χριστιανοὶ ἐκεῖνοι ἀπὸ τῆς τυραννίας τοῦ Ἀππουλλᾶ-πασῆ, ἐβοήθησαν ὁμως ὅση δύναμις καὶ ἐφάνησαν ῥανίς τις δροσίασσα ἐν μέσῳ καύσωνος. Ἐπληρώθησαν οὖν τὰ τοῦ Ἀππουλλᾶ-πασῆ ἕως τὸν ἔσχατον κονδράντην, ἀλλὰ τὰ ἐτήσια τοῦ τῆς Δαμασκοῦ ἡγεμόνος οὐδαμῶς, διότι δάνεια οὐδεὶς 10 ἐδίδου· τέλος δὲ εὐρέθη εἰς Ἑβραῖος, Ἄγγελος Ἐκζαλεοῦ καλούμενος, καὶ ἐδάνεισεν ἐν τόκῳ βαρεῖ τάλαρα δίστηλα, ἦτοι κολονάτα, δεκαεπτὰ χιλιάδας, ἐπὶ συμφωνίᾳ ὅτι νὰ λάβῃ τὸν αὐτὸν ὃν ἔδωκεν ἀριθμὸν τάλαρα σὺν τῷ ἑαυτῶν τόκῳ· ἔλαβε δὲ ἐνέχυρον τὴν κορώναν τοῦ αἰοιδίμου πατριάρχου Παῖσιου καὶ πατε- 15 ρίτζαν ἀργυρόχρυσον, καὶ σταυροὺς καὶ ἄλλα κειμήλια· τὰ μετὰ ταῦτα δὲ εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην [ἀναφερόμενα] ὕστερον ἐν ἰδίῳ τόκῳ ῥηθήσεται.

Τούτῳ τῷ ἔτει (1828) κατὰ τὸ Ἅγιον Πάσχα οἱ μὲν Ἀρμένιοι εἶχον ὑπὲρ τὰς τέσσαρας χιλιάδας προσκυνητὰς, ἡμεῖς δὲ 20 μόνον διακοσίους πεντήκοντα τρεῖς, ἐλθόντας μόνον ἐξ Ἀνατολῶν καὶ Αἰγύπτου· ἀπὸ γὰρ θαλάσσης ἦν φόβος ἔτι διὰ τὰς ἀκαταστασίας τοῦ καιροῦ, διότι οἱ χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι ἦσαν πανταχοῦ ἐξηγριωμένοι, πρῶτον διὰ τὴν εἰς τοὺς Ἀβαρίνους κατα- 25 στροφὴν καὶ πυρπολισμὸν τῆς Αἰγυπτιακῆς καὶ σουλτανικῆς ἀρμάδος¹, δεύτερον διὰ τὸν πόλεμον, ὅστις ἐγένετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων, πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Χίου καὶ τῆς Κρήτης, καὶ τρίτον διὰ τὰ ληστρικὰ πλοῖα. Ἐλθόντος δὲ τοῦ καιροῦ καθ' ὃν ἐτοιμάζονται οἱ προσκυνηταὶ διὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος, συνέβη ὁ τῆς Ῥωσσίας κατὰ τῆς Τουρκίας πόλεμος. Ἐν 30 τούτῳ τῷ ἔτει ἐποίησαν συμβούλιον οἱ πλείονες τῶν ἐν Ἱερου-

¹ Συνέβη αὕτη ἡ τῆς ἀρμάδος καταστροφή ὑπὸ τῶν τριῶν δυνάμεων, Ῥωσσίας, Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, τῷ ἰωκζ', σεπτ. 21.

σαλήμ δανειστών Τούρκων, ὅτι ἐπειδὴ τὸ Κοινὸν τοῦ Ἁγίου Τά-
φου τῶν Ῥωμαίων ἔλαβεν ὅλως τὴν κάτω φορὰν ὑπὸ τοῦ ὑπε-
ρόγκου χρέους καὶ οὐποτε δυνηθεῖν ἀνακούψαι, διὰ τοῦτο, ἵνα μὴ
χάσῃ τὰ ἄπερ αὐτοῖς ἐδάνεισαν χρήματα, ἀνάγκη ὅπως κυριεύ-
5 σῃσιν τινὲς μὲν τὰ ὀσπήτια, τινὲς δὲ τὰ μοναστήρια τοῦ Ἁγίου
Τάφου· ἐματαίωσε δὲ τὴν βουλὴν αὐτῶν εἰς γέρων Τούρκος, πλη-
ροφορήσας αὐτοὺς ὅτι ἀδύνατον τὸ Κοινὸν τοῦ Ἁγίου Τάφου νὰ
καταστραφῆ ὅλως καὶ νὰ μὴ ὑπάρχη, διότι ἔστιν ἡ κεφαλὴ καὶ
τὸ θεμέλιον τῆς πίστεως τῶν Ναζωραίων, [προσθεῖς] καὶ ἄλλα
10 πολλὰ καὶ ὅτι μετ' ὀλίγους χρόνους γενήσεται λαμπρότερον παρ'
ὅτι ἦν πρότερον. Τοιοῦτοις λοιπὸν λόγοις ἐκώλυσεν αὐτοὺς τοῦ
βουλεύματος.

Τούτῳ τῷ ἔτει ἤξιώθησαν καὶ ἤρξαντο λειτουργεῖν ἐπὶ τοῦ
Ζωοδόχου Τάφου καὶ οἱ Ἀρμένιοι, ἐγένοντο δὲ καὶ κοινωνοὶ ἢ
15 συμμερισταὶ (μουστερέκιδες) ἡμῖν τε καὶ τοῖς Φράγκοις ἔν τε
τῷ Ἁγίῳ Κουβουκλίῳ καὶ τῇ Ἁγίᾳ Ἀποκαθηλώσει· κατώρθωσαν
δὲ τοῦτο οὕτως. Κατατρεχόντων καὶ δακνόντων ἀλλήλους, ὡς εἴ-
ρηται, τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ Ἀρμενίων, καὶ πρὸς τοὺς ἐν Κων-
σταντινουπόλει πρωτίστους τοῦ γένους αὐτῶν ἢ μία φατρία τὴν
20 ἄλλην διαβάλλουσα, ἐκεῖνοι, ὅπως συμβιβάσωσιν αὐτοὺς καὶ εἰρη-
νοποιήσωσιν, ἀπέστειλαν εἰς Ἱερουσαλήμ πληρεξούσιον, διορίσαντες
τὸν πρὸ ὀλίγου ἐθνάρχην, ἧτοι πατριάρχην, αὐτῶν ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει χρηματίσαντα Παυγὸς ἢ Πόγος-πατρίκ, ἧγουν Παυλὸς-
πατρίκ¹· ὃς ἐλθὼν εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ πανοῦργος ὢν καὶ πολύ-
25 τροπος εἰς ὀλίγον καιρὸν πῆ μὲν παραινέσει, πῆ δὲ ἀπειλαῖς,
πάντας καθυσόχασε ταπεινώσας. Ἐῖτα ἤρξατο συστέλλειν καὶ τὰς
τῶν Ἀρμενοκαλογήρων καταχρήσεις περὶ τε τὰ ἐνδύματα καὶ τρο-
φὰς καὶ λοιπά, ἐξορίσας τὴν πολυτέλειαν ἐκ τῶν προυχόντων καὶ
εἰσάξας κοινοβιακόν τινα τρόπον. Οὗτος οὖν ἰδὼν ἡμᾶς τε καὶ

¹ Ὅρα περὶ τούτου κατ' ἕκτασιν ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ βερταπέτου Βερνάβα,
Ἱστορικὸν-ἰθιὸν ὑμνητικῶν τῶν Ἱεροσολιμικῶν ἢ Ἱεροσολιμικῶν ὑμνητικῶν
ὑπερῶν τῶν Ἱεροσολιμικῶν. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1872,
σ. 62-65]

τοὺς Φράγκους λειτουργοῦντας ἐν τῷ Ἱερῷ Κουβουκλίῳ ἐπάνω
τοῦ Παναγίου Τάφου, τοὺς δὲ Ἀρμενίους οὐδαμῶς, ἠβουλήθη νὰ
λάβῃ τινὰ ἀπόπειραν, καὶ δὴ ἐπέτυχεν· ἰδὼν γὰρ ἡμᾶς τὰ λοι-
πὰ σχεδὸν πνέοντας καὶ εἰς ἀδυναμίαν ἄκραν, καὶ τοὺς Φρά-
τορας οὐδόλως τρομάζας, καὶ τὰς τοῦ καιροῦ ἐκείνου περιστάσεις 5
βοηθούσας, ἔγραψε τοῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρμενίοις, οἵτινες
ἦσαν τότε, ὡς καὶ νῦν, εὐνούστατοι τῷ σουλτάνῳ καὶ πᾶσι τοῖς
κρατοῦσι. Δόντες οὖν ἐκεῖνοι ἀναφορὰν ἔλαβον χάτι παρὰ τοῦ
σουλτάν Μαχμούτ, ὅτι καθὼς οἱ Φράγκοι καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, οὕτω
καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀρμένιοι νὰ ποιῶσιν ἐν τῷ Κουβουκλίῳ τὰ ἔθιμα 10
αὐτῶν ἀκωλύτως, ὁμοίως καὶ τὸ κουδῶδες, ἤτοι λειτουργίαν. Φέ-
ροντες οὖν τὸ τοιοῦτο χάτι εἰς Δαμασκὸν ἔλαβον καὶ παρὰ τοῦ
ἐκεῖ σατράπου (Σαμ-βαλεσί) μπουγζουρλδί, ὡς ἔθος, καὶ ἀνθρώ-
πους, καὶ ἐλθόντες εἰς Ἱερουσαλήμ τῇ α' σεπτεβρίου ἐπαρρησίασαν
αὐτὸ εἰς τὸν Μεχκεμέν, καὶ τῇ συνήθει αὐτῶν ὑπουλότητι καὶ 15
ὄρωδοκίᾳ χρησάμενοι εἴλκυσαν εἰς ἑαυτοὺς ὄλους τοὺς προύχοντας
τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ τῇ ἐπαύριον συναθροισθέντων πάντων ἐν
τῷ ναῷ, τοῦ μουλλά, τοῦ μουτσελλήμ, τοῦ μουφτῆ καὶ τῶν λοι-
πῶν, ἔτι δὲ ἡμῶν τε καὶ τῶν Φράγκων, καὶ ἔμπροσθεν τοῦ Κου-
βουκλίου ἀναγνώσθέντος τοῦ δὲ ἔφερον ὀρισμοῦ (χατίου) διωρίσθη 20
ὅπως ποιῶσι λειτουργίαν καὶ αὐτοί, τελειωθείσης τῆς ἀγίας λει-
τουργίας ἡμῶν.

Τὸ μὲν οὖν χάτι αὐτῶν οὐδόλως διελάμβανε ῥητῶς τὴν λέ-
ξιν μουστερέχ ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ Κουβουκλίου, ἀλλ' ὁ μουλλάς
καὶ οἱ λοιποὶ τοῖς θελήμασι τῶν Ἀρμενίων ὑπέκοντες ἀπεφάσι- 25
σαν, ἐκφωνήσαντες μετ' ἐκείνων τὸν λόγον “μουστερέχ, μουστε-
ρέχ”, καὶ οὕτως οἱ Ἀρμένιοι ἤρξαντο φέρειν κανδήλας, εἰκόνας,
φύρια, σαμῶνάκια καὶ τὰ λοιπά. Ἐφώναζον οἱ Φράγκοι, [ὡς] καὶ
ἡμεῖς [ἐφώναζομεν διαμαρτυρόμενοι], ἀλλ' οὐδεὶς ἦν ὁ εἰσακούων·
εἶχον δὲ ἐπὶ τοῦ Παναγίου Τάφου οἱ Ἀρμένιοι πρότερον κανδή- 30
λας εἶ. Μουστερέχ οὖν γερόμενοι ἔφερον καὶ ἐκρέμασαν ἄλλας
ἐπτὰ καὶ ἐγένοντο δεκατρεῖς, καθὼς καὶ αἱ ἡμῶν καὶ τῶν Φράγ-
κων, καὶ ἐνὶ λόγῳ ὅτι εἶχομεν ἐν τῷ Ἱερῷ Κουβουκλίῳ ἡμεῖς

τε καὶ οἱ Φράγχοι, ἔσωθέν τε καὶ ἔξωθεν, ἔβαλαν καὶ ἐκεῖνοι
καὶ ἄνω καὶ κάτω. ἤρξαντο σκουπίζειν καὶ πλύνειν ἔκτοτε, ὡς
καὶ ἡμεῖς, μὲ τὴν ἐβδομάδα. Τὸ κίνημα δὲ τοῦτο τῶν Ἀρμενίων
προεξένησεν ἡμῖν ἐν καλόν, ὅπερ, ἐὰν ἠθέλομεν δαπανήσειν καὶ
5 ἑκατὸν χιλιάδας γροσίων, οὐκ ἂν κατωρθώσαμεν· ἔχοντες γὰρ ἔξ
ἡμισείας ἡμεῖς τὸ Ἱερὸν Κουβούκλιον ἔσωθεν μετὰ τῶν Φράγκων,
καὶ ἔχοντες ἐπὶ τοῦ Παναγίου Τάφου ἀνά μίαν εἰκόνα, ἔξ ἀνάγκης
ἦν ἐσκεπασμένη ἢ ἐκεῖ ἐπὶ μαρμάρου λαξευτὴ ἡμῶν εἰκὼν τῆς
τοῦ Κυρίου Ἀναστάσεως. Μουστερέκ οὖν γενομένων ἐν αὐτῷ τῶν
10 Ἀρμενίων καὶ τοῦ τόπου εἰς τρία μερισθέντος διὰ τρεῖς εἰκόνας,
μίαν τῶν Φράγκων δηλαδὴ, μίαν ἡμετέραν καὶ μίαν τῶν Ἀρμε-
νίων, ἠναγκάσθησαν οἱ Φράγχοι καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀλλάξωμεν τὰς εἰ-
κόνας μας καὶ βάλωμεν μικροτέρας, ὅπως μένη τόπος καὶ διὰ
τὴν εἰκόνα τῶν Ἀρμενίων. Τούτου οὖν γενομένου, εἵπομεν τοῖς
15 Φράγκοις, ὅπως βάλωσι πρῶτοι τὴν εἰκόνα των, ὡς ἔχοντες πρω-
τεῖα· ἐκεῖνοι δὲ μὴ θέλοντες νὰ φαίνηται ἡ μαρμαρίνη ἡμῶν εἰ-
κὼν, ἐζήτησαν τὸν μεσαῖον τόπον ἀλλ' ἢ θεῖα χάρις ὑπερίσχυσε
καὶ ἠναγκάσθησαν ἵνα βάλωσιν ἐκεῖνοι ὡς πρῶτοι τὴν ἑαυτῶν
εἰκόνα εἰς μίαν ἄκραν, ἡμεῖς δεύτερον ἐν τῷ μέσῳ καὶ κατόπιν
20 οἱ Ἀρμένιοι. Τούτου οὖν γενομένου ἐφάνη ἡ ἡμετέρα μαρμαρίνη
πλάξ καὶ ἡ ἐν αὐτῇ εἰκὼν, διότι ἡμεῖς εἰς τὸν ἀνήκοντα καὶ
προσδιορισθέντα ἡμῖν μεσαῖον τόπον ἐβάλαμεν ἐπίτηδες μικρὰν
εἰκόνα, ὅπως φαίνεται ἡ μαρμαρίνη· ὅπερ πικρὸν ἐφάνη τοῖς
Φράγκοις, ἀλλ' οὐκ εἶχον τί ποιῆσαι, θεόθεν τὸ πρᾶγμα ἰδόντες
25 [οὕτως] οἰκονομηθέν πρὸς δὲ τούτοις τοῦ μεσαίου τόπου μικροῦ ὄντος
διὰ τὰ ἔξ ἡμῶν σαμδάνια καὶ συνήθη τῶν λουλουδίων ἀγγελία,
ἐδόθη ἡμῖν τόπος κατὰ τὸ ἀνατολικὸν καὶ δυτικὸν μέρος τοῦ Ζωο-
δόχου Μνήματος· ὅπερ τοσοῦτον καιρὸν ἐπεθυμούσαμεν.

Οἱ δὲ Ἀρμένιοι τῇ ἐπαύριον, σεπτεβρίου γ', ἀνοίξαντες περὶ
τὴν θ' ὥραν τῆς νυκτὸς τὴν Ἀγίαν Πόρταν, συνήγαγον τοὺς ὄπα-
30 δούς αὐτῶν σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις εἰς τὸν ναόν, ἐλθόντας μετὰ
φανῶν καὶ λαμπάδων, καὶ μετὰ τὴν ἱερουργίαν ἡμῶν ἐλειτούρ-
γησαν χἀκεῖνοι ἐπὶ τοῦ Παναγίου Τάφου μετὰ μεγάλης πομπῆς

καὶ παρρησίας· τόσον δὲ μέγα πρᾶγμα ἐφάνη αὐτοῖς ὅτι ἰξιώ-
θησαν λειτουργῆσαι, ὥστε ὑπὸ τῆς χαρᾶς οἱ περισσότεροι ἐδά-
κρουν καὶ πολλοὶ συνεχῶς ἔτρεχον καὶ ἠσπάζοντο τὸ Ἱερὸν Κου-
βούκλιον κλαίοντες· ἠσπάζοντο δὲ καὶ ἀλλήλους, περιπτυσσόμενοι
ὡς τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα. Ἐποίησε δὲ τὴν λειτουργίαν πρῶτος 5
ὁ ῥηθεὶς Πηγὸς-πατρικ, εἶτα τῇ ἐπαύριον ὁ πατριάρχης αὐτῶν,
ὁ λεγόμενος Ἱεροσολύμων, καὶ καθ' ἑξῆς καθ' ἡμέραν εἰς τῶν
ἐπισκόπων κατὰ σειρὰν, μετὰ δὲ τούτους οἱ βαρταπέτηδες ἀρχι-
μανδρίται καὶ μετὰ τούτους οἱ κατώτεροι. Τῇ δὲ Παρασκευῇ, ὡς
ἔθος, τελειωθείσης τῆς ἐβδομάδος ἡμῶν ἐσκούπισαν κάκεῖνοι κύκλω 10
τοῦ Κουβουκλίου καὶ ὑπὸ τὴν Βασιλικὴν Καμάραν, καθὼς καὶ
ἡμεῖς· τῇ δ' ἑξῆς Παρασκευῇ ἐσκούπισαν καὶ τὰ περίε τῆς Ἁγίας
Ἀποκαθλώσεως καὶ αὐτὴν τὴν Ἁγίαν Ἀποκαθήλωσιν, ἀνοῖξαν-
τες ἐπὶ τούτῳ τὴν Ἁγίαν Πόρταν καὶ ἔχοντες παριστάμενον μετὰ
στρατιωτῶν τὸν ῥηθέντα Μουσαπέκ, ἐπειδὴ ἐλέγετο ὅτι οἱ Φράγ- 15
κοὶ δὲν θέλουσιν ἀφήσει αὐτοὺς ὕλως, ὡς μὴ ἀναφερομένου ται-
ούτου λόγου εἰς τὸ χάτι· ἔβαλον δὲ καὶ μουσαμμᾶν ἐπὶ τοῦ Κου-
βουκλίου πλησίον τοῦ ἡμετέρου. Διεφημίσθη οὖν ὁ λόγος οὗτος,
ὅτι οἱ Ἀρμένιοι ἐκυρίευσαν τὸν Ἅγιον Τάφον, καὶ οἱ μὲν ὀρθό-
δοξοὶ ἐλυπήθησαν, οἱ δὲ Ἀρμένιοι ὑπερεχάρησαν καὶ συνῆλθον 20
πανταχόθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, ἵνα ἴδωσι καὶ ἀκούσωσι τὴν ἐν τῷ
Παναγίῳ Τάφῳ λειτουργίαν αὐτῶν· ὥστε τῇ ἑορτῇ τοῦ Ἁγίου
Πάσχα ἦσαν ὡς πέντε χιλιάδες ἐξ αὐτῶν προσκυνηταί, ἐνῶ οἱ
ἡμέτεροι μόλις ἦσαν τριακόσιοι, ἐπειδὴ, ὡς εἴρηται, ἦν πόλεμος
μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας καὶ οἱ ὀρθόδοξοὶ οὐκ ἦν συμφέρον 25
ἵνα ὧδε κάκεῖσε περιφέρωνται.

Κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος ἐν Ἱερουσαλήμ ἔλαβον τὰ πράγματα ἄλ-
λην μορφήν, καὶ ἀναμόρφωσις ἐγένετο εἰς πάντα· ἡ γὰρ Αὐλή
τῆς Τουρκίας τὴν πρόοδον τῶν Ῥωσικῶν στρατευμάτων βλέπουσα
ἀπὸ τε τῆς Ῥούμελης καὶ Ἀνατολῆς (τότε γὰρ εἰς μὲν τὴν Ῥού- 30
μελὴν ἐκυρίευσαν τῇ ς' αὐγούστου καὶ αὐτὴν τὴν Ἀδριανούπολιν
καὶ ἦλθον ἕως εἰς τοῦ Πέγλουκ-Τζεχμετζέ, εἰς δὲ τὴν Ἀσίαν τὸ
Ἑσρούμ, Ἀκκίσκην καὶ Κάρς, μεγάλας πόλεις), καὶ φοβουμένη τὴν

περαιτέρω αὐτῶν κατὰ τὴν Συρίαν προχώρησιν, προσπεκύρωσε καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Δαμασκοῦ καὶ Ἱερουσαλήμ τῷ Ἀπίουλλᾶ-
πασιᾶ τῆς Πτολεμαίδος (Ἄκρης), νομίζουσα αὐτὸν ἰκανὸν πρὸς
φύλαξιν τῶν ῥηθέντων μερῶν, χρείας τυχοῦσης, διὰ τοὺς πολλοὺς
5 θησαυροὺς οὓς εἶχεν, ὡς ἐφημίζετο. Παραλαβόντος οὖν τοῦ Ἀπίουλλᾶ
σὺν ταῖς λοιπαῖς καὶ τὴν τῆς Ἱερουσαλήμ ἡγεμονίαν, θλίψις ἡμᾶς κα-
τέλαβε, χριστιανομάχον ἢ Ῥωμαιομάχον αὐτὸν γνωρίζοντας. Κατ'
ἀρχάς οὖν διωρίσθησαν οἱ Ἱεροσολυμίται Τούρκοι, ἵνα ἀποβάλωσιν ἐκ
τῆς κεφαλῆς αὐτῶν τὰ ἅπερ ἕως τότε ἐφόρουσαν καθούκρια (πολλοὶ δὲ
10 ἐφόρουσαν ἐκ τούτων) καὶ τὸ ὄνομα Γιαννιτζᾶρ ἐξῆς μεταξὺ αὐτῶν
νὰ μὴ προσφέρηται, καὶ ὅτι νὰ εἰσέρχωνται συνεχῶς εἰς τὰ τζαμιά
νὰ προσεύχωνται καὶ τὰ λοιπὰ ¹· προσετάγημεν δὲ καὶ ἡμεῖς, ὅπως
ἐπισκευὰς μὴ ποιήσωμεν ὅλως ἐν τῷ ναῷ, ἢ ἄλλοθί που· διότι
ἐπιχειρήσαντας ὅπως ἀλλάξωμεν τινὰς σεσαθρωμένας μολυβδίνιας
15 πλάκας τοῦ μεγάλου κουμπέ τοῦ Παναγίου Τάφου, ὡς εἶδον ἡμᾶς
οἱ Φράγκοι, εὐθέως τῷ μουσελλήμ τοῦ Ἀπίουλλᾶ-πασιᾶ προσ-
δραμόντες ἐκώλυσαν ἡμᾶς τοῦ ἔργου. Εἶτα γράψαντες τοῖς παρὰ
τῷ Ἀπίουλλᾶ-πασιᾶ γραμματικοῖς, Κατολικοίς οὖσιν, ἐνήργησαν,
ὥστε ἡμᾶς μὲν ἐκώλυσαν τῆς ἐπισκευῆς τοῦ κουμπέ, αὐτοὶ δὲ
20 ἔλαβον ὀρισμὸν ἔγγραφον (μπουγιουρλδί), ὅπως κτίσωσι νέους οἴκους
εἰς τὸ ἑαυτῶν μοναστήριον καὶ ἐπισκευάσωσιν ὅλα τὰ ἐν τῷ ναῷ
χρεῖαν ἐπισκευῆς ἔχοντα μέρη αὐτῶν· ὁ καὶ ἐποίησαν, ἀνοίγοντες
καθ' ἡμέραν τὴν Ἀγίαν Πόρταν καὶ ἀσβεστοπηλὸν φέροντες καὶ
τὰ λοιπὰ. ἤλθειψαν οὖν μὲ πηλὸν ἀσβέστου, ἔτοι ἐσουβάτισαν,
25 ὅλα τὰ ἐν τῷ ναῷ κελλία αὐτῶν, καὶ τὰ πρὸς τὸ μέρος αὐτῶν
Κατηχούμενα τοῦ κουμπέ, καὶ τὰ δώματα αὐτῶν· διώρθωσαν δὲ
καὶ τὸ κανάλι τῆς στέρνας, ποιήσαντες καὶ ἓνα ὁδᾶν νέον ἐπάνω

¹ Οὗτος ἐποίησε πόλεμον μετὰ τῶν υἱῶν Σανιέρ εἰς τὴν Σαμαρείαν, καὶ πολιορκήσας τὸ Σανούρ μῆνας ἕξ ἐκυρίευσεν αὐτό, παραδοθὲν ὑπὸ τῆς πείνης, καὶ κατέστρεψε κατεδαφίσας τὰ φοβερὰ τεῖχη αὐτοῦ καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ οἴκους· τὸν δὲ τύπον προσέταξε γεωργηθῆναι καὶ σπαρεῖναι ἐν αὐτῷ χόρτον καπνοῦ, λέγων ἀραβιστὶ τὸ «ὡσεὶ καπνὸς ἐξέλκειπον»· πιάσας δὲ καὶ τοὺς τῆς Σαμαρείας σέγιδες Χοάν καὶ Κάττημ, καὶ λαβὼν ἀπ' αὐτῶν πλοῦτον πλοῦν, ἐφυλάκωσε. Τὸ Σανούρ ἐστὶ τὸ ὑπὸ Ἰωσήπου Ἀλεξανδρείου γραφόμενον.

τοῦ σκευοφυλακίου αὐτῶν, πρὸς τὸ μέρος τῶν κοινῶν τόπων, ἦτοι τῶν Ἀναγκαιῶν ἐσουβάτισαν δὲ καὶ τὸ μέρος ὅλον ἀπὸ τῆς Κολυμβήθρας ἕως τῆς Στέρνας διὰ τῆς ἀδείας τῶν ἡμετέρων, ποιησάντων τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, τοῦ Ἀπιουλλᾶ-πασῆ Φραγκοκατολικο- 5
λάτρου ὄντος καὶ εἰς ὅλας τὰς πόλεις τὰς ὑπ' αὐτὸν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἱερουσαλήμ γραμματικῶν κατολικῶν διορισθέντων, ἤρξαντο οἱ Κατολικοκαλόγηροι ἔρχεσθαι καὶ περιέρχεσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ μετὰ 10
καμιλαυγίων καὶ λειτουργίαν ποιεῖν εἰς τὸ παρακλήσιον τοῦ "Μῆ μου ἄπτου", ὃ οἱ Φράγγοι κατέχουσι ¹.

Τούτῳ τῷ ἔτει (1832), εἰρήνης γενομένης μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας, ἤρξαντο ἔρχεσθαι καὶ ἀπὸ θαλάσσης προσκυνῆται· ἀλλὰ τὰ εἰσοδήματα ἦσαν οὐδὲν πρὸς τὰ ἄφευκτα δοσίματα, διότι πρὸς τοῖς ἐτησίως διδομένοις τῷ πασιᾶ, τῷ μουλλᾶ, μουτσελλήμ 15
καὶ τοῖς λοιποῖς, καὶ πρὸς τοῖς κατ' ἔτος συνήθως διδομένοις, [οἶον] τζόχας, ὑποδημάτων καὶ λοιπῶν, τοῖς προύχοσι τοῖς Ἱερουσαλήμ, καὶ πρὸς τοῖς μηνιαίοις τοῖς διαφόροις, τοῖς ἐκ πολλῶν χρόνων 20
συνεθισθεῖσι δοσίμασι, πρὸς τούτοις λέγω [ἅπανιν] ἦσαν ἄφευκτα καὶ τῶν ληφθέντων δανειακῶς ἀσπρῶν οἱ τόκοι. Καθ' ἡμέραν οἱ δανεισταὶ ἐκ παντὸς γένους καὶ φυλῆς συνηθροίζοντο εἰς τὸ Πα- 25
τριαρχεῖον προσμένοντες, ἵνα λάβωσι τι, ἀλλ' οὐκ ἐλάμβανον παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος. Ὅθεν καὶ πάλιν δάνεια καὶ οἱ τόκοι προσετίθεντο καὶ ἐγράφοντο εἰς ὁμολογίας. Ἐδάνεισε δὲ ἡμῖν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος καὶ τὸ Κοινὸν τῶν Ἀρμενίων ὑπὲρ τὰς τετρακο- 30
σίας χιλιάδας διστήλων, δηλαδὴ κολονάτων, καὶ διὰ τούτων καὶ 25
διὰ τῶν ἐρχομένων προσκυνητῶν ὠκονομήθησαν τόσον οἱ δανεισταί, ὅσον καὶ οἱ πασιᾶδες καὶ οἱ φαγάδες ἀγάδες, σέχιδες καὶ οἱ

¹ Τῷ αὐτῷ ἔτει περὶ τὸν ἰουλίον μωλβ', οἱ Ἐπετήδες τοῦ Ἀγίου Σάβα ἀπι-
τούμενοι παρὰ τοῦ Ἀπιουλλᾶ-πασῆ δεκαεξὶ χιλιάδας γρόσια, 16000, καὶ μὴ ἔχοντες
ζῶναι, ἐφυλακώθησαν καὶ δι' ἐποίησαν πάλιν τὰ συνήθη αὐτῶν, ἦτοι ἐτρόπησαν τὸν
τοῖγον [τῆς λάρας] καὶ εἰσῆλθον καὶ λοιπά, ὡς ὀπισθεν γέγραπται. Ὅθεν ἠναγκάσθη
πάλιν τὸ Κοινὸν καὶ ἐπλήρωσε ταῦτα ἡγουμένευσον δὲ τότε εἰς τὴν λαύραν ἐγώ. Τούτῳ
τῷ ἔτει ἐκτίσθη ἐν τῇ ἀγίᾳ Σιών δι' ἐβόων τοῦ Μεσεμέτ-Ἀλή-πασῆ πανδοχεῖον, ἦτοι
χάνι μικρὸν ἔστι δὲ τοῦτο πλησίον τῶν μνημάτων ἡμῶν τῶν ὀρθοδόξων.

λοιποί, εἰς τὴν τριετίαν αὐτήν (αωλ', αωλα' καὶ αωλβ'), στελλο-
μένων δὲ αὐτοχρόνως καὶ διαφόρων πολιτζῶν πρὸς τὸν ἐν Κων-
σταντινουπόλει [πατριάρχην] Ἱεροσολύμων. Ἄλλ' ἤλθε πλέον καιρός,
ὅτε ἤλέησε τὸν ἱερὸν οἶκον αὐτοῦ ὁ Κύριος καὶ ἐμνήσθη Ἱερου-
5 σαλήμ καὶ ἐπεσκέψατο αὐτήν, καὶ συντετριμμένην ἴασατο καὶ συγ-
κύπτουσαν ἀνώρθωσεν, ὡς ἐξῆς ῥηθήσεται συντόμως.

Ὁ μακαριώτατος ἡμῶν πατὴρ καὶ δεσπότης Ἀθανάσιος, βλέ-
πων τὸ Ἱερὸν Κοινὸν τοῦ Παναγίου Τάφου οὕτω δεινῶς ὑπὸ τὸν
βαρύτετον ἐκεῖνον ὄγκον τοῦ χρέους κατακείμενον καὶ καταπνιγό-
10 μενον καὶ τῇ ἀληθείᾳ τὰ λοίσθια πνέον ¹, ἔλαβε πρόνοιαν περὶ
τῆς ἐξοφλήσεως ἢ τέλους πρὸς ὧραν ἀνακουφίσεως ² ὅθεν σκεψά-

¹ Ἀπὸ τοῦ συμφάντος ἐμπρησμοῦ καὶ ἀνοικοδομῆς τοῦ ναοῦ ἤρξατο τὸ χρέος, καὶ ἕως τῆς ἐποχῆς ταύτης διὰ τὰ παρελθόντα δεῖνὰ κατήντησε νὰ ἀνέβῃ εἰς 16000000, ἧτοι δεκαεὶς μιλλιόνια γρόσια, λογιζομένου καὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει χρέους.

² [Ἡ τετυπωμένη τοῦ Πατριαρχείου τῶν Ἱεροσολύμων ἐκθεσις, ἧς ἐμπροσθεν ἐμνήσθη, ἀναφέρει ταῦτα περὶ τῶν χρεῶν, σ. 5-11. «Προσκαλέσας περὶ εαυτὸν [ὁ πατριάρχης Ἀθανάσιος] τοὺς φρονιμωτέρους τοῦ γένους, παρετήρησε τὸν ὄγκον τοῦ χρέους κορυφούμενον ἐν μὲν Κωνσταντινουπόλει περίπου τὰ ὀκτὼ μιλλιόνια γροσίων, ἐν δὲ Ἱερουσαλήμ ἐπέκεινα τῶν ἐπτὰ μιλλιονίων, καὶ συνεσκέψθη περὶ εὐρέσεως τρόπου ἰκανοῦ καὶ τὸν κίνδυνον νὰ ἀποσεισῇ καὶ τὰ δίκαια τῶν δανειστῶν νὰ ἀσφαλίσῃ, ὅσον τὸ δυνατόν. Τοιοῦτον μέτρον εὐρέθη προχείρως ἢ καταβίβασις τῶν τόκων εἰς τὰ 4 τοῖς 100 καὶ ἐνηργήθη ἁμέσως, φανὲν καὶ εἰς τοὺς δανειστὰς εὐπαραδέκτον. Συγχρόνως ἠγωνίσθη νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν κυριότητα καὶ διοίκησιν τῶν εἰς Βλαχοφωδανίαν μοναστηρίων τοῦ θρόνου του, τὰ ὅποια ἐκ τῆς ἐποχῆς τοῦ 1821 ἐξουσίαζον οἱ ἄρχοντες· καὶ τὸ κατώρθωσε διὰ βασιλικῆς ὁρισμοῦ. Ἀπέστειλεν ἐν τάχει ἐπιτροπὸν τοῦ τῶν Καισαρείας Φιλίππου Καισάριον, διάδοχον τοῦ θρόνου, καὶ ἤλπιζε νὰ εὕρῃ ἐκεῖθεν ἀνακούφισιν, ὥστε νὰ δυνηθῇ τουλάχιστον νὰ ἀπαντίσῃ τοὺς ἐτησίους τόκους τοῦ χρέους, ἕως οὗ εὐρέθῃ ἄλλο μέσον ἰσχυρότερον νὰ θεραπεύσῃ τὴν δυσίατον αὐτὴν πληγὴν. Ἄλλ' ὁ διάδοχος ἀπελθὼν εἰς Ἱάσιον εὗρε τὰ πράγματα ἐναντία τῶν ἐλπίδων· τὰ μοναστήρια ἡρημωμένα καὶ κατηδαφισμένα· χρεὴ ὑπέρογκα ἐπέκεινα τῶν πεντακοσίων χιλιάδων γροσίων, ἐπιφορτισμένα εἰς αὐτὰ ἀπὸ τοὺς προηγουμενεύσαντας καὶ ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους ἄρχοντας. Ὁ φρόνιμος τρόπος τοῦ ἀπεσταλμένου κατώρθωσε νὰ βάλῃ ἐν τάχει εἰς πρᾶξιν τὸν ὑψηλὸν ὀρισμὸν καὶ νὰ ἐξουσιάσῃ καὶ νὰ ἐξοφλήσῃ τὰ χρεὴ τῶν ὅσον τάχος· καὶ αὐτὴν τὴν διάταξιν δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποφύγῃ ὁ ἀπεσταλμένος, ἀπειτουμένην ἐπιμόνας ἐκ μέρους τῶν ἐντοπίων βογιάρων, μ' ὅλον ὅτι ἐγνώριζον, ὅτι ἦτον προυργικαίτερον τὸ νὰ προσβιάσῃ βοηθείας εἰς τὸν πατριάρχην καὶ νὰ στηρίξῃ τὰς σαλευομένας βίβας τοῦ Κοινοβίου. Ἐστερημένος λοιπὸν πάσης βοηθείας ὁ πατριάρχης, μὴ δυνάμενος νὰ ἀπαντᾷ τὰς πληρωμὰς τῶν τόκων καὶ τὰς ἐπιφερομένας βίβας εἰς ἐξοφλήσεις κεφαλαιῶν τινῶν ἀδυσωπήτων δανειστῶν, ἐφθάσεν εἰς τὴν πλέον ἀξιοδάκρυτον καταστάσιν. Ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους τὸ σχέδιον τῆς ἐλαττώσεως τῶν τόκων δὲν

μενος μετά τῶν Ἀγιοταφитῶν σὺν αὐτῷ πατέρων καὶ ἄλλων καλοθελητῶν χριστιανῶν ἀνέφερε τοῦτο τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ὅπου

ἐστάθη δυνατόν νὰ ἐμβῆ εἰς πράξιν ἐν Ἱερουσαλῆμ. Οἱ ἐκεῖ θαναισται ὄντες σκληροτρίχηλοι καὶ πλεονέκται Ἄραβες, καὶ οἱ περισσότεροι τούτων ἰσχυροὶ καὶ δυνατόναι, κατεξουσιάζοντες τῶν βραχίδων ὡς ἄλλοι τύρανοι, οὐ μόνον δὲν ἔστεργον εἰς ταύτην τὴν συγκατάβασιν, ἀλλὰ καὶ ἐπέφερον ἀπαύστως βίας εἰς τὸ νὰ λαμβάνωσιν ἀδροτάτους τόκους, καὶ εἰς τὸ νὰ μεταβάλλωσι τὰς ὁμολογίας των ἀπὸ γροσίων τουρκικῶν εἰς νομίσματα εὐρωπαϊκὰ. Εἰς τὸ διάστημα τοῦτο συνέβη καὶ ὁ Ῥωσσικὸς πόλεμος. Ὅθεν ἐξηγγιώθησαν ἐπὶ μᾶλλον οἱ Ὀθωμανοὶ καὶ ἐξέμωον τὴν ἀγανάκτησίν των κατὰ τοῦ μοναστηρίου τῶν Γραικῶν. Οἱ ἐν Ἱερουσαλῆμ πατέρες μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξοικονομήσωσι τὰς ἀπαιτήσεις τῶν θαναιστῶν καὶ τῶν κρατούντων, κατέφευγον εἰς τὸν πατριάρχην καὶ ἐζήτησαν βοήθειαν· ἔσυρον πόλιτζας εἰς βᾶρος αὐτοῦ, καὶ ἀντὶ χιλίων γροσίων χρέους ἐξέδιδον πόλιτζας διπλασίας καὶ τριπλασίας ποσότητος εἰς χεῖρας τῶν θαναιστῶν διὰ νὰ τοὺς δυσωπήσωσιν. Ὁ πατριάρχης ἐγεύετο τὴν πικρίαν ὄλων αὐτῶν τῶν θλίψεων ἐριμυτέραν, διότι ἔπρεπε νὰ οἰκονομῇ καὶ αὐτὰς τὰς πόλιτζας, αἰτινες, ὅταν ἐπέστρεφον ἀπλήρωτοι, μετεβῆλλον εἰς ὁμολογίας διαπλασίας ποσότητος. Ἐν γένει τὰ τοῦ Παναγίου Τάφου εἶχον φθάσῃ μέχρι τοῦ 1830 εἰς κατάστασιν ἀξιοδράκτου, καὶ δὲν ἦτον σχεδὸν κανεὶς ὅστις ἐφανάτζετο δυνατόν τὴν οἰκονομίαν τοῦ τοσοῦτου χρέους. Μ' ὄλον τοῦτο ἡ γενναϊότης τοῦ πατριάρχου δὲν ἀπηύδησε καὶ εἰς αὐτὴν τὴν κορυφῶσιν τοῦ κακοῦ. Προπαρκακουάσας τὰς ἀρχὰς ἐκείνας, ἐξ ὧν προέβλεπε τὴν θεραπείαν τῶν θειῶν, ὃ ἔστι τακτοποιήσας τὰ εἰσοδήματα τῶν εἰς Βλαχοπόστανιαν μοναστηρίων του, εἰς τρόπον ὥστε τὸ πλεῖον αὐτῶν μέρος νὰ εἰσάγῃται εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ Κοινοῦ (πρᾶγμα τὸ ὁποῖον οὐδόλως ἐμελέτησαν οἱ προκάτοχοί του), προσεκάλεσε πάλιν τοὺς προκρίτους τοῦ γένους, οἵτινες εἶχον παρατηθῆ τῆς ἐπιτροπείας, δειλιάσαντες πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ κακοῦ, ἐπεκαλέσθη τὴν συνδρομὴν τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ὁ θρόνος εὐκλεῶς διεκοσμεῖτο τότε ἀπὸ τὸν Συναίτην Κωνστάντιον, ἄνδρα ζηλωτὴν, σοφὸν καὶ φιλάδελφον, ἐξέκαυσε τὸν ζῆλον τοῦ τότε παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύρτᾳ ἰσχύοντος ὁμογενοῦς Στεφάνου Βογορίδου, τανῶν πρίγκιπος τῆς Σάμου, καὶ ἐν ὁμοφώνῳ ἀποφάσει ἔθετο σχεδὸν ἀσφαλῆς τῆς ἐξοφλήσεως τῶν χρεῶν: τὴν ὀλοτελῆ κατάργησιν τοῦ τόκου καὶ τὴν ἔκτασιν μιᾶς δεκαετοῦς προθεσμίας διὰ νὰ πληρωθῶσι βαθμυδῶν εἰς τὰ χρέη· ἐζήτησε τὴν συγκρότησιν βοηθείας παρ' ὄλου τοῦ γένους, καὶ εὔρεν εἰς τοῦτο ἐτοιμὴν τὴν συνέργειαν τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας, ἣτις καὶ ὠροθέτησε νὰ συναχθῆ παρ' ὄλων τῶν ὁμογενῶν ἀνὰ ἐν γρόσιον εἰς πᾶσιν ψυχγῆν: μέτρον, τὸ ὁποῖον, ἐὰν ἐτελεσφόρει πραγματικῶς, ἤθελεν ἀποσεισῆ διὰ μιᾶς ὄλον τὸ βᾶρος τοῦ χρέους. Τὸ σχεδῖον τοῦτο ἦτον ἀνίτη νὰ κυρωθῆ καὶ διὰ τῆς συγκατανεύσεως τοῦ βασιλείου κράτους· ὅθεν καὶ ἀνηρέθη δι' ἀναφορὰς ἐθνικῆς ἢ καταστάσεως τοῦ Κοινοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ ἡ σκέψις τοῦ ἔθνους, καὶ ἐζήτηθῆ ἡ ὕψηλῃ ἐπικύρωσις. Ἡ Πύρτα ἀνέφερε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸν θρόνον τοῦ βασιλέως σουλτάν Μαχμούδ. Ἡ μεγαλειότης του ἐξ ἐνός μέρους ἐγάρντων νόμιμον καὶ σωτηριώδη τὴν σκέψιν τοῦ γένους, ἐκ τοῦ ἄλλου θέλων νὰ δώσῃ μιᾶν νέαν καὶ διάσημον ἀπόδειξιν τῆς ἐπιεικειᾶς καὶ ἀγάπης του πρὸς τὸ Γραικικὸν ἔθνος, καὶ νὰ ἐλκύσῃ τὸ σέβας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ λαοῦ, οὐχὶ μόνον ἐπεκώρωσε μὲ αὐτόγραφον ὀρισμὸν του τὴν ζήτησιν τοῦ ἔθνους, ἀλλὰ καὶ προσέταξε νὰ δοθῶσιν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ του ταμείου εἰς τὸ Κοινὸν τοῦ Παναγίου Τάφου πεντακκίαιαι

πληρεστάτης συνόδου γενομένης ἀπεφασίσθησαν τὰ ἑξῆς· α') ὕψως γραφῶσιν ἐγκύκλιαι ἐπιστολαὶ πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ εὐσεβεῖς, ἵνα

χιλιάδες γροσίων, διὰ τὴν μοιρασθῶσιν εἰς τοὺς θανειστάς καὶ τὰ γένη ἀγαθῆ ἑναρξῆς τῆς ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους. Ἐνταῦθα πλέον ἤλλαξαν τὰ τοῦ Παναγίου Τάφου μορφῆν· τὸ πᾶν μετεβλήθη ἐπὶ τὸ αἶσιον καὶ χαροποιόν. Ὅταν διεφημισθῆ εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν ἡ βασιλικὴ αὕτη πράξις, ἐπροξένησε θάμβος καὶ χαρὰν εἰς ὅλας τὰς ψυχάς. Τὸ γένος τῶν Γραικῶν ἐστοχάσθη τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀρχὴν ἀνάσεως καὶ εὐδαιμονίας του, καὶ ὡς οἰωνόν ἄριστον τῆς μελλούσης εὐτυχοῦς διαβιώσεώς του ὑπὸ τὸ Ὄθωμανικὸν σκῆπτρον. Ἡ βασιλικὴ μεγαλοπρέπεια ἀπεδείχθη ἐτι λαμπρότερον. Οἱ πρῶτοι τοῦ κράτους μινίστροι ἐτίμησαν μὲ τὴν παρουσίαν των τὴν ἐν πομπῇ γενομένην ἀποκόμισιν τῶν 500 χιλιάδων γροσίων εἰς τὸ Πατριαρχεῖον [Κωνσταντινουπόλεως]. Πλήθος ἀκριβήτων λαοῦ ὁμογενῶν καὶ ἀλλογενῶν συνέρρευσαν εἰς τὰς πλατείας τοῦ Φαναρίου, εὐφημολογοῦντες τὴν γενναίτητα τοῦ αὐτοκράτορος. Ὅσον διὰ τὸ Σύστημα τῶν Ἁγιοταφιστῶν ἦτον ἀπερίγραπτος ἡ χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις των. Ὁ σεβαστὸς πατριάρχης κατεφίλησε μὲ δάκρυα εὐαισθησίας τὸ φιλόανθρωπον βασιλικὸν πρόσταγμα καὶ ὑπέδεχθη μὲ εὐχὰς ὑψηλῶνους μετακομιζόμενα ἐκ τοῦ Πατριαρχείου τὰ χρήματα εἰς τὸ Μετόχιόν του. Συγχρόνως διωρίσθησαν ἐπίτροποι, ἐκλεγέντες ἀπὸ τοῦ γένους, οἱ πλέον εὐσυνείδητοι· καὶ συγκεροτημένοι μὲ ἀξιώτητα καὶ πείραν. Αὐτοὶ ἐπιρρωνόμενοι ἀπὸ τὸν ζῆλον τοῦ πατριάρχου [Ἀθανασίου] καὶ ἀπενίζοντες εἰς τὸ παράδειγμα τῆς ἀκουράστου ἐπιμελείας του, ἤρξαντο τακτικῶς νὰ μεταρρυθμίσωσι τὸ χρέος καὶ νὰ διανεμῶσι τὰ βασιλικά χρήματα εἰς τοὺς θανειστάς καὶ νὰ τακτοποιῶσι τὰ χρηματικά τοῦ Κοινού. Ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους διωρίζοντο καὶ ἐπέστολλο ἐξαρχοὶ εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἤρξαντο νὰ συρρέωσιν αἱ βοήθειαι καὶ νὰ προφιθάνωσι τὰς τακτικὰς τῶν γραῶν πληρωμὰς. Ἡ πτωχεία τοῦ γένους, ἡ φθονερὰ παρατήρησις τῶν κατὰ μέρος κρατούντων καὶ τὰ πολλὰ τῶν ὑψηλῶν βάρη, δὲν ἐπέτρεψαν νὰ συγκροτηθῇ ἡ βοήθεια τῶν ἐπαρχιῶν, κατὰ τὸν προσδιορισμὸν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Αἱ ἐξαρχαὶ διήρκεσαν ἀπὸ τοῦ 1831 μέχρι τοῦ 1833 καὶ συνεκόμισαν βοήθειαν περίπου 1,200,000 γρόσια. Παρὰ ταῦτα αἱ πρόσδοσι τῶν εἰς Βλαχοπόρθητιαν μοναστηρίων ἤρξαντο νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸ Κοινὸν ἀφθονώτεροι, καὶ αἱ τακτικαὶ πληρωμαὶ ἀντιξισοῦντο μὲ τὰς προσόδους, μὲ ἱκανὴν μὲν δυσκολίαν, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ γένη παντελῶς διακοπὴ εἰς τὰς δόσεις. Ἡ ἄσκησις πρόνοια τοῦ πατριάρχου δὲν περιωρίσθη εἰς τὰς βοηθείας μόνον τῆς Ὄθωμανικῆς Ἐπικρατείας. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1831 ἀπέστειλε πρεσβεῖαν πρὸς τὴν Ἀουστριακὴν Αὐλὴν καὶ ἐζήτησε τὴν ὑψηλὴν ἄδειαν τοῦ νὰ συνάξῃ ἑλὲν καὶ παρὰ τῶν ὀρθοδόξων κατοίκων τῆς ἐπικρατείας ἐκείνης. Τῆς πρεσβεΐας αὐτῆς ὑπουργὸς ἐστάλη ὁ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ θρόνου Ἰωβ, ἀνὴρ ἐμβριθῆς, σπουδαῖος καὶ ζηλωτῆς, τοῦ ὁποίου ὁ τρόπος κατώρθωσε νὰ γένη δεκτὴ εἰς τὴν ἑτεροδόξον ἐκείνην αὐλὴν ἡ παράκλησις τοῦ πατριάρχου. Ἀλλ' οὐδαμῶς ἠθέλησεν ἡ αὐτοκρατορία νὰ κάμῃ ἐξαιρέσειν τοῦ κανόνος, ὅστις ἀπαγορεύει αὐστηρῶς τὴν περιήγησιν τῶν ἱερωμένων εἰς τὴν ἐπικρατείαν τῆς τὴν συλλογὴν δὲ τῆς βοηθείας ἐθέσπισε νὰ κάμωσιν οἱ κατὰ μέρος ἐκκλησιαστικοὶ τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος, καὶ τοιοῦτοτρόπως μολὶς ἐστάλη βοήθεια εἰς τὸν πατριάρχην περίπου ἑκατὸν χιλιάδες γρόσια. Συγχρόνως μὲ τὴν τακτοποίησιν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει γραῶν ἐπέπεσεν ὁ πατριάρχης μετὰ τῶν συμπρακτόρων του ἐπιτρόπων νὰ τακτοποιήσῃ καὶ τὰ ἐν Ἱερουσαλῆμ. Ἀπέστειλεν

ἕκαστος αὐτῶν τὸ κατὰ δύναμιν βοήθησιν, σταλέντων ἐπίτηδες ἐξάρχων εἰς συλλογὴν τῆς τοιαύτης βοήθειας· β') ὅπως σταλῶσιν ἐξάρχου

ἐξάρχους τῷ 1831, ἐφωδιασμένους μὲ τὸν ὑψηλὸν ὄρισμόν καὶ μὲ διαταγὰς θεμελιωμένας εἰς τὰ ληφθέντα ἐν Κωνσταντινουπόλει μέτρα. Ἄλλ' ἡ ἐξαρχία αὕτη ἐμεινεν ἀτελεσφόρητος· μόλις ἐφθασαν οἱ ἐξάρχου εἰς Ἱερουσαλήμ, τὰ πολιτικὰ τῆς Ἀραβίας διαταράχθησαν· ὁ ὑποβασιλεὺς Μεχμέδ-Ἀλῆς ἤρε τὰ ὅπλα κατὰ τοῦ σουλτάνου· τὸ πᾶν ἐπασχεν ἀπὸ τὰ περιστατικὰ τοῦ πολέμου· οἱ δανεισταὶ ἤτον ἀκατάστατοι καὶ ἀμείλικτοι· οἱ ὅρισμοὶ τῆς βασιλείας ἐθεωροῦντο ἀνίσχυροι· ὁ κατακτητὴς Μεχμέδ-Ἀλῆς ἐνασχολούμενος εἰς πολεμικὰς πράξεις, δὲν εἶχε καιρὸν νὰ ὄσῃ ἀφρόσιν εἰς τὰς ζητήσεις τῶν ἐξάρχων· τοιούτοτρόπως ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπιστρέψωσι μετὰ ἐν ἔτος οἱ ἐξάρχου ἀπρακτοί. Οἱ ἐπίτροποι τῆς Ἱερουσαλήμ οἰκονόμου τὰ πράγματα ἐν αὐτῇ τῇ περιστάσει, ὡς ἤθύναντο, καὶ ὁ πατριάρχης περιέμενε τὴν ἀπόβασιν τοῦ πολέμου, διὰ νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὸ σωτηριῶδες ἐκεῖνο σχέδιον. Τότε ἔλαβε κατ' εὐχρῆν, περὶ τὰ τέλη τοῦ Αἰγυπτιακοῦ πολέμου, τὴν εὐμενῆ καὶ φιλόανθρωπον συγκατάθεσιν τοῦ εὐσεβεστάτου αὐτοκράτορος Νικολάου εἰς τὸ νὰ σταλῇ εἰς ἐξάρχου ἐκ μέρους τοῦ Παναγίου Τάφου, διὰ νὰ συνάξῃ ἐλέη προαιρετικὰ παρὰ τῶν εὐλαβεστάτων ὀρθοδόξων κατοίκων τῆς Ῥωσικῆς Ἐπικρατείας, κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν ζήτησιν καὶ παρακλήσιν τοῦ πατριάρχου. Προβλέπων πάντοτε ὁ πατριάρχης τὴν χορηγίαν τῆς ἀδείας αὐτῆς, εἶχε προσκαλέσῃ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ τὸν ἀρχιεπίσκοπον Θαβωρίου Ἱερόθεον, ἄνδρα νέον μὲν τῇ ἡλικίᾳ, συνετὸν ὅμως καὶ σπουδαῖον καὶ σεμνόβιον ἀπ' ἀρχῆς ὄφθέντα, καὶ ἐν πολλοῖς δοκιμασθέντα. Καὶ ἅμα ἔλαβε τὴν εἰδήσιν, ἕκαμην ἀμέσως τὰς ἀναγκαῖας ἐτοιμασίας καὶ ἀπέστειλε τὸν ἀρχιεπίσκοπον εἰς Πετρούπολιν, κατὰ τὸν ἰούνιον τοῦ 1833, ἔχοντα ἐν συνοδίᾳ τὸν ἀρχιμανδρίτην Ἀθανάσιον, γηραιὸν καὶ σεβάζσιμον ἄνδρα. Φθάσας οὖν εἰς Πετρούπολιν ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐπέτυχε δεξιῶσεων ἀναλόγων τῷ χαρακτήρῳ του· ἐτιμήθη μὲ φιλοφροσύνας λαμπρὰς καὶ διωρίσθη ὑπὸ τῆς Ἀγιωτάτης Συνόδου νὰ κατοικήσῃ εἰς Μόσχαν, συνάγων τὰ ἐλέη τῶν εὐσεβῶν, χωρὶς μὲν νὰ περιφέρηται ὁ ἴδιος, ἔχων ὅμως τὴν ἀδειαν τοῦ νὰ στέλλῃ εἰς τὰς διαφόρους ἐπαρχίας τὸν ἀρχιμανδρίτην καὶ τὸν ἡγούμενον τοῦ Ἱεροσολυμιτικοῦ Μετοχίου τῆς Μόσχας Νεκτάριον. Περιπέσον διὰ μεσολαβήσεως τινῶν θερμουργῶν ἀνδρῶν καὶ ἐν τοῖς πράγμασιν ἰσχυρῶν, κατώρθη αὐτοκρατορικὴ διαταγὴ, ὥστε νὰ συστηθῶσιν αἰωνίως εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας τοῦ κράτους κιβώτια ἐπ' ὀνόματι τοῦ Παναγίου Τάφου, κατὰ μίμησιν τῶν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ χριστιανισμοῦ συνεστημένων εἰς ὅλα τὰ ἄλλα μέρη κιβωτίων, πρὸς βοήθειαν τῶν προσκυνημάτων τῆς Ἱερουσαλήμ. Εἰς τὸ τριετές δὲ διάστημα τῆς ἐν τῇ Ῥωσίᾳ διαμονῆς τοῦ ἀρχιεπισκόπου Θαβωρίου ἐσυνάχθησαν καὶ ἐστάλησαν πρὸς τὸν πατριάρχην ἐλέη περίπου δύο μιλλίονα γροσίων. Ἐκ τούτων εἶναι εὐσυνεπέρστον, ὅτι ἡ κατάστασις τοῦ Κοινοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου εἰλάμβανε προόδους ἐπὶ τὸ κρεῖττον, ὥστε ἀπὸ τοῦ 1834 ὁ πατριάρχης ἔχων εὐκολίαν περισσοτέραν ἤρξατο νὰ ἐξοφλῇ διόλου τὰς ὀμολογίας τῶν ἐνδοεστέρων δανειστῶν, μὴ παρατιθέμενος τὴν ἐλαχίστην εὐκαιρίαν εἰς τὸ νὰ ἀποδώσῃ πρὸς τοὺς ἀλλοίους δανειστὰς τὰ δίκαιά των, ὅσον τὸ ὑψηλοτέρων. Ἐν τούτοις εἶχεν ἐκβληθῆ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ὁ Σιναιτῆς Κωνσταντῖος καὶ ἀντικατέστη ἄλλος Κωνσταντῖος, Μεσημβρινὸς τὴν πατρίδα. Οὗτος ὑποκινούμενος παρ' ἄλλων ἠθέλησε νὰ ἀντιπράξῃ εἰς τὸν καλῶς ἤδη προβαίνοντα διοργανισμόν τοῦ Κοινοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου, φρονῶν ὅτι ἐμελεῖ νὰ ἐκλύσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην

πληρεξούσιοι εἰς τε Βλαχίαν καὶ Μπογδανίαν διὰ τὰ ἐκεῖ μοναστήρια, ὑποστατικὰ καὶ ἰδιοκτησίας τοῦ Ἁγίου Ταφου, ἐξ ὧν τὰ

τοῦ λαοῦ, καταργῶν τὸ σχέδιον τῆς δεκαετίας καὶ ἀνασυνιστῶν τὸ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς πατριαρχείας τοῦ μακαριωτάτου Ἀθανασίου προχείρως τότε ἐγκριθέν σχέδιον, καὶ χωρὶς νὰ συμπαράβῃ τὴν γνώμην τοῦ νομίμου κυριάρχου τῶν Ἀγιοταφτικῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ Κοινοῦ, παρεμόρφωσε τὸ πρᾶγμα εἰς τὰ ὄμματα τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας, καὶ κατώρθωσε νὰ κυρωθῇ τὸ σχέδιόν του δι' ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ. Τοῦτο ἔδωκε πολλὴν θλίψιν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου. Ἐπρεπεν ὅμως νὰ ἐξαγορασθῇ τὸν καιρὸν, συμπάσχων ὁμοῦ μὲ ὅλον τὸ γένος. Ὁ πατριάρχης Κωνσταντῖος ἀντὶ νὰ ἐλύσῃ τὴν ὑπόληψιν τοῦ λαοῦ, παρώξυνε μᾶλλον τὴν ἀγανάκτησίν του καὶ μετὰ τρεῖς μῆνας καθηρέθη τῆς ἀξίας, πατριαρχεύσας μόνις 15 μῆνας. Περί τὰ τέλη τῆς πτώσεως τοῦ Κωνσταντιῦ, γενομένης κατὰ αὐγουστον τοῦ 1835, εἶχεν ἐνόημῃσαι εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ πρίγκιψ τῆς Σερβίας Μιλόσης. Ἡ παρουσία αὐτοῦ τοῦ μεγαλοπρεποῦς πρίγκιπος ἐνέπνευσε μεγάλην εὐχαρίστησιν εἰς τὰς καρδίας ὄλων, καὶ περισσοτέραν ἀγαλλίασιν καὶ θαυμασμόν ἐπροξένησεν ἡ μεγαλόδωρος προσφορά του εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον πεντακοσίων χιλιάδων γροσίων. Ὁ σεβαστὸς πατριάρχης Ἀθανάσιος, τὸν ὁποῖον εὐλαβεῖτο μεγάλως ὁ πρίγκιψ, ἀνεξωγονήθη ἐξ αὐτῆς τῆς γενναίας χορηγίας τοῦ πρίγκιπος, καὶ διὰ νὰ προλάβῃ τὰς καταχρήσεις τῶν δυνατῶν, ὠδήγησε τὸν πρίγκιπα νὰ κάμῃ τὴν διανομὴν τῆς δωρηθείσης ποσότητος δι' ἴδιον του ὑπουργοῦ εἰς τοὺς ἐνδεεστέρους δανειστάς, καὶ ὁ πρίγκιψ ἀκολουθήσας τὴν σωτηριώδη ὁδηγίαν τοῦ πατριάρχου διώρισεν τὸν ὑπουργόν του Ἀβραάμ Πετρόνιεβιτς καὶ διεμοίρασε τὰ χρήματα εἰς τοὺς συρρέυσαντας δανειστάς κατ' ἀναλογίαν, καὶ κατὰ προτίμησιν τῶν Ὀθωμανῶν καὶ ἐνδεεστέρων, οἵτινες ὄλοι ὕψωσαν φωνάς εὐχαριστηρίους ὑπὲρ τοῦ πρίγκιπος. Ἐν τῷ μεταξῷ τούτων ἐλάβανον καὶ τὰ ἐν Ἱερουσαλὴμ μορφὴν ἐπὶ τὸ κρείττον. Ὁ πατριάρχης Ἀθανάσιος, μετὰ τὸ τέλος τοῦ Αἰγυπτιακοῦ πολέμου, ἐστειλεν εἰς Ἱερουσαλὴμ τῷ 1833 ἐξάρχους, διὰ νὰ τακτοποιήσωσι τὰ πράγματα. Αὐτοὶ ἔκαμον προόδους καλὰς διὰ τῆς εὐμενοῦς ὑπερασπίσεως τοῦ ἀντιβασιλέως [Μεχμέδ-Ἀλή], ὅστις ἐχάρισεν εἰς τὰ μοναστήρια καὶ ὅλα τὰ παλαιόθεν κανονισθέντα βαρῆα φορολογήματα. Οἰκονομοῦντες καλῶς τὰς ἐκ τῶν προσκυνητῶν βοθηθείας καὶ διαρρυθμίζοντες τὸ χρέος κατὰ τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει σχέδιον, κατώρθωσαν νὰ διαλύσωσι τὸν γνόφον ἐκεῖνον τῆς ἀνωμαλίας καὶ τῶν ἐπηρεῶν, καὶ ἤθελον φέρῃ εἰς τελείαν ἐκβασιν τὸ πρᾶγμα, ἐὰν ἦτον δυνατόν νὰ μεταβάλῃ ἡ αὐστηρὰ διοίκησις τοῦ ὑπὸ βασιλέως τὴν φυσικὴν σχολότητα καὶ πλεονεξίαν τῶν Ἀράβων. Μόνις κατώρθωσαν νὰ μεταρρυθμίσωσιν ἐκ τοῦ ὅλου χρέους, ἀναβαίνοντος περὶ τὰ 11 μιλλιόνια γροσίων, τὰ ἐξ μιλλιόνια, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐπλήρωσαν μέχρι τοῦ 1836 τὰ ἡμισυ, ὥστε ἔμεινε χρέος ἀνεμφάνιστον περίπου 5 μιλλιόνια καὶ χρέος εἰς νέας ὁμολογίας 3 μιλλιόνια, συμποσοῦμενα ὁμοῦ εἰς 8 μιλλιόνια γροσίων. Τὸ ἐπὶ Κωνσταντιῦ σχέδιον καὶ ἡ ἀπληστία τῶν Ἀράβων ἐπέφερε τὴν στάσιν εἰς τὴν μεταρρυθμίαν τοῦ χρέους, καὶ τὰ ἀδιάκοπα καὶ βαρῆα ἔξοδα, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ 1835 ἐκορυφώθησαν ἐκ τῆς συμβάσεως ἀπὸ σεισμοῦ πτώσεως πολλῶν ἱερῶν καταργίων, καὶ ἐκ τῆς ἐν Ἰόππῃ οἰκοδομῆς τοῦ λοιμοκαθακτηρίου, εἰς τὴν ὁποῖαν μόνον ἐδαπανήθησαν περίπου πεντακόσαι χιλιάδες γροσίων, ἐμπόδιον τὴν ἐξόφλησιν περισσοτέρου μέρους τοῦ χρέους. Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐγένε πολὺ σημαντικωτέρα ἡ ἐκπτώσις τοῦ χρέους· αἱ σημαντικαὶ ποσότητες τῶν εἰσοδημάτων τῶν ἐν Βλαχοπό-

περισσότερα ὑπό τινων ἱεροσύλων ἐσφετερίσθησαν ¹. γ') ὕπως ζητηθῆ βασιλικὸς ὀρισμὸς, πρὸς ἀποφυγὴν πληρώσεως τῶν τοσούτων βαρέων τόκων καὶ πληρώσεως τοῦ χρέους λόγῳ κιστίου εἰς δεκαετίαν· δ') ὕπως σταλῶσιν ἔξαρχοι εἰς Ἱερουσαλήμ δι' ἔρευναν καὶ ἐξέτασιν τῆς ποσότητος καὶ ποιότητος τοῦ χρέους· ε') ὅπως διο- 5 ρισθῶσιν ἐπίτροποι ἐκ μέρους τοῦ γένους σύμβουλοι καὶ συμπράτοντες τῇ αὐτοῦ μακαριότητι· καὶ ζ') ὕπως συστηθῆ κάσσα, πρὸς συνάθροισιν τῶν εἰσόδων καὶ τῶν λοιπῶν.

Τούτων οὖν πάντων ἀρξαμένων ἐνεργεῖσθαι, ἐν τῷ μεταξὺ καὶ αὐτῇ ἡ θεία πρόνοια συνέδραμε καὶ συνέπραξεν, ἀλλὰ δὴ καὶ τὰ 10 σχολιά πάντα ἐν Ἱερουσαλήμ εὐθέα ἐποίησε, πᾶν ἐμπόδιον καὶ πᾶσαν δυσκολίαν ἐξάρασα· ὁ γὰρ ἐν Πτολεμαῖδ· Ἀπτιουλᾶ-πασιᾶς τοὺς ὀρθοδόξους ἀδικῶν καὶ κατατρέχων, παρεχωρήθη ἐκ Θεοῦ ὕπως κάκεῖνος κατατρεχθῆ καὶ λάβῃ τὰ ἐπίχειρα τῆς ἑαυτοῦ κακίας καὶ ἀντιμετρηθῆ τῷ μέτρῳ, ὃ τοὺς πιστοὺς ἐμέτρησε. 15 Αὐτὸς γὰρ τῇ ἐμφύτῳ αὐτοῦ ἀλαζονίᾳ φερόμενος, προσέκρουσε περιφρονητικῶς τῷ τῆς Αἰγύπτου σατράπῃ Μεεμέτ· Ἀλῆ-πασιᾶ· ὃς βουλόμενος δῆθεν ἐκδικηθῆναι καὶ ταπεινῶσαι αὐτὸν ἀπέστειλε κατ' αὐτοῦ τὸν νεωστὶ ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἐπιστρέψαντα Ἡπράημ-πασιᾶν μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ· ὃς περὶ τὰ μέσα δεκεμβρίου, τῷ 20 αὐλβ' (1832) ἔτει, διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης εἰσβαλὼν εἰς τοὺς τύπους αὐτοῦ, ἤτοι τὴν Παλαιστίνην καὶ Φοινίκην, καὶ οὐδεμίαν ἀντίστασιν ἔχων, ἐκυρίευσεν ἀναιμωτὶ τὴν τε Γάζαν, Ἰόππην, Ἱερουσαλήμ καὶ τὴν Σαμάρειαν αὐτὴν καὶ ὅλην τὴν Γαλιλαίαν· καὶ πολιορκήσας τὴν Πτολεμαῖδα διὰ θαλάσσης τε καὶ ξηρᾶς ἐκα- 25 νονιοβόλει ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς τὰ τείχη αὐτῆς καὶ τὰ σαρᾶγια τοῦ Ἀπτιουλᾶ. Ὅς θαρρῶν εἰς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ σουλτάνου

ῥῶνιᾶ μοναστηρίων, αἱ γενναῖαι συνδρομαὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Ἐπικρατείας, τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Σερβίας, κατέβληον εὐκόλως τοῦ χρέους τὸν κολοσσὸν ὑπὸ τὴν οἰκονομικὴν καὶ φρονίμην διοίκησιν τοῦ πατριάρχου·

¹ Ἐξάρχος εἰς τὴν Βλαχομπογδανίαν ἀπεστάλη παρὰ τῆς αὐτοῦ μακαριότητος ὁ ὀπισθεν ῥηθεὶς Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης Καισάριος· ὃς ἐκεῖ ἀπελθὼν τῷ ἐπομένῳ ἔτει αὐλβ' (1832) τὸ ζῆν ἐξεμέτρησεν ἀντ' αὐτοῦ δὲ Καισαρείας ἀπεστάλη εἰς Ἱερουσαλήμ χειροτονηθῆναι ὁ ἐμπροσθεν ἀναφερόμενος Ἀγαθᾶγγέλως.

- ἀνθίστατο μεγαλοφύχως καὶ ἐπολέμει παρ' ἐλπίδα ἀνδρείως· ἀλλὰ μετὰ ἐξάμηνον πολιορκίαν ἀπολέσας ὅλα τὰ αὐτοῦ στρατεύματα καὶ τὰ δυνατὰ ἐκεῖνα τείχη καὶ τοὺς οἴκους τῆς πόλεως καὶ αὐτὰ τὰ παλάτια ἐρείπια κατιδών, καὶ τῶν ἐλπίδων ἀπὸ τοῦ σουλτάνου
- 5 ψευθεῖς, ἀπεργώσθη καὶ ἠβουλήθη ὅπως βάλῃ πῦρ εἰς τὴν μινατζιόνε (μπαρουτχανὲ ἢ τζιπχανά) καὶ γένηται αὐτόχειρ· ἀλλ' οἱ μετ' αὐτοῦ ἐκώλυσαν αὐτὸν τοῦ βουλεύματος, καὶ κατέπεισαν ὅπως παραδοθῆ εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Ἡπράημ-πασιαῖ· ὃ καὶ ἐγένετο, καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν καὶ τὴν πόλιν τῇ ἰδ' μαίτου, τῷ αὐλγ' (1833).
- 10 Παραδοθεὶς δὲ ἤξιώθη τιμῆς καὶ περιποιήσεως παρὰ τοῦ Ἡπράημ, ὃς καὶ ἐπολιτεύθη μετ' αὐτοῦ τοιουτοτρόπως, ὅπως καταμάθῃ ποῦ εἰσιν οἱ ἀπὸ τοῦ Τζεζάρ-πασιαῖ καὶ τῶν μετ' αὐτὸν συναθροισθέντες θησαυροί. Ἐῖτα ἀπεστάλη ἀσφαλῶς πρὸς τὸν Μεεμέτ-Ἄλῆν εἰς Αἴγυπτον, ὅπου προσετάγη ἵνα διατρίβῃ περιορισθεὶς.
- 15 Ἡ ἄλωσις δὲ τῆς Πτολεμαίδος ¹ ἐπανηγυρίσθη εἰς Ἱερουσαλήμ διὰ φωταγωγίων, λυχναφιδίων, καθ' ἕλλην τὴν ἀγορὰν καὶ τὰς ῥύμας τῆς πόλεως, χορῶν, μουσικῶν ὀργάνων καὶ λοιπῶν, πέντε νύκτας κατὰ συνέχειαν ὑπὸ πάντων τῶν κατοίκων τῆς Ἱερουσαλήμ, Τούρκων, Ῥωμαίων, Φράγκων, Ἀρμενίων καὶ λοιπῶν καὶ τῶν Ἑβραίων.
- 20 Πάντες ἔχαIRON καὶ ἐσκήρτων, ἐλευθερίαν νομίζοντες, ὡς ἦν καὶ τῷ ὄντι, τὴν Αἴγυπτιακὴν Ἑξουσίαν. Μόνοι οἱ Ἱεροσολυμίται Τούρκοι οὐκ ἠδύνατο κρύψαι τὴν λύπην αὐτῶν καὶ σκυθρωπότητα, καίτοι χορεύοντες· ἐγνώριζον γὰρ προμαντεύοντες τὴν διὰ τῆς ἐξουσίας ταύτης θεῖαν δίκην κατ' αὐτῶν, καὶ ὅτι οὐ δυνήσονται ἔτι
- 25 ποιεῖν τὰ ἑαυτῶν θελήματα· διότι ἔκτοτε ἡ Ἱερουσαλήμ καὶ πᾶσα ἡ Παλαιστίνη μετηλλάγη ἀναμορφωθείσα· ἔχουε γὰρ καὶ ἔβλεπεν ὅσα ἐμίσει μόνον ἀκούουσα, στρατεύματα τακτικὰ στενοφορεμένα, ὅπλα ἀσυνήθη καὶ τρομακτικὰ, μουσικὰ ὄργανα καὶ τάξεις, ἅπαντα εὐρωπαϊκὰ. Ἐκτοτε ὅπως οὖν ἤρξατο ἵνα συμβόσκηται λόκος μετ'
- 30 ἀρνίου, ὡς λέγει ὁ προφήτης, καὶ ἵνα λαμβάνῃ ἡμερότητα ἡ ἀγριό-

¹ Ἐβδομήκοντα χιλιάδες σφαιρας κανονίων καὶ γρανάτων, ἧτοι κομπαραδων, λέγεται ὅτι ἔρριψεν ὁ Ἡπράημ εἰς τὴν Πτολεμαίδα, καὶ ὅτι ἀπώλεσεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ στρατεύματος ὑπὲρ τὰς εἴκοσι χιλιάδας περὶ τὴν ἐξάμηνον ἐκεῖνην πολιορκίαν.

της τῆς Ἀραβίας ὕλης· διότι ὁ Ἡπράημ ἀφείς φρουράν εἰς τὴν ἀλωθεῖσαν Πτολεμαΐδα, ἔδραμεν εἰς τὴν Δαμασκόν, ἥτις καὶ παρεδόθη εἰς αὐτὸν τῇ γ' Ἰουνίου· ἐκεῖθεν διέβη τάχιστα εἰς Βέρροϊαν, ἥτοι τὸ Χαλέπ, καὶ παρέλαβε κάκεινο τῇ δ' Ἰουλίου. Τούτου δὲ τὰ εἰς τὴν Ἀραβίαν κατορθώματα ἀφήσαντες γράφομεν τὰ εἰς 5 τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἀγίου Τάφου ἀξιοσημεῖωτα· εἰσὶ δὲ τὰ ἑξῆς.

Κατὰ τὸ αὐλβ' (1832) ἔτος, συμβάσης ἀνομβρίας, ἐγένετο καὶ σπάνις σίτου, ἥτοι ἀκρίβεια· ὥστε ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ αὐλγ' (1833) ἕως τοῦ θέρους τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀνέβη 130 γρόσια τὸ κοιλόν· ἦν δὲ τότε τὸ κοιλόν ὑκάδων 45· εὐρίσκετο ὅμως πλουσιοπαρόχως 10 μόνον οἱ πτωχοὶ ἐστενοχωρήθησαν, μὴ ἔχοντες ἀγοράσαι, καθὼς καὶ τὸ ἱερὸν ἡμῶν Κοινὸν ἔπαθε τοῦτο αὐτὸ διὰ τὸ ἐλέους χάριν τοῖς πτωχοῖς διδόμενον ψωμίον· ὑπέφερε δὲ καὶ ἡ λαύρα τοῦ ἁγίου Σάββα βάρος καθημερινόν, ἐπειδὴ εἶχεν ἀνάγκην ὅπως καθ' ἡμέραν τρέφῃ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε σώματα Ἐπιτήδων, ἀνδρῶν 15 καὶ παιδίων μόνον, διότι ἀπ' ἀρχῆς τὰ θηλυκὰ οὐκ εἶχον δικαίωμα λαμβάνειν ψωμῖα ¹. Τότε καὶ αὐτὸς ἐγὼ ἡγουμενεύων, ὡς εἴρηται, ἐκρούσθη ὑπὸ τινος τῇ μαχαίρα, μὴ θέλων ἵνα δώσω αὐτῷ ὑπερ ἀδίκως ἐξήγεται· ἦν δὲ οὗτος ὁ τελευταῖος χρόνος τῆς κακίας αὐτῶν, διότι κυριεύσαντος τοῦ Ἡπράημ-πασῆ ἠλευθερώθη ἡ λαύρα ἀπ' 20 αὐτῶν, ὡς ἔμπροσθεν ῥηθήσεται. Τοῦτον δὲ τὸν χρόνον ἀπεστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ Θαβωρίου ὄρους ἀρχιεπίσκοπος κύριος Ἱερόθεος ὁ ἐκ Γανοχώρων, ζητηθεὶς παρὰ τῆς αὐτοῦ μακαριότητος· ἀπελθὼν δὲ ἐκεῖ ἀπεστάλη εἰς τὴν ὀρθόδοξον καὶ λαμπρὰν Ῥωσσίαν, χάριν ἐλέους καὶ βοηθείας [ὑπὲρ τοῦ Κοινοῦ τοῦ Πα- 25 ναγίου Τάφου]· ὕπερ πάση ἀρετῇ διαπρέποντα ὑπεδέχθησαν ἐντίμως ὅ τε αὐτοκράτωρ Νικόλαος καὶ ἡ ἐκεῖσε ἐκκλησιαστικὴ ἱερά

¹ Οἱ Ἐπιτήδες οὗτοι λέγεται ὅτι ἦσαν πάλαι χριστιανοὶ καταγόμενοι ἐκ τῆς Λαζικῆς χώρας, καὶ ὅτι, ὅτε ὁ ὄσιος πατὴρ ἡμῶν Σάββας ἀπῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐνόησεν ὄντας θανάτου αὐτούς, μεσιτεύσας εἰς τὸν βασιλεῖα Ἰουστινιανόν ἐρρύσατο τοῦ θανάτου· καὶ ὅτι ὁ ῥηθεὶς βασιλεὺς ἐχαρίσατο αὐτούς τῷ ἁγίῳ Σάββα, προστάξας αὐτούς ἵνα ὣσιν αἰωνίως σὺν γυναίξϊ καὶ τέκνῳις σκλάβοι καὶ φύλακες τῆς αὐτοῦ λαύρας· ἐτούρκισαν δὲ οὗτοι πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων, μὴ ὑποφέροντες τὰς τυραννίας τῶν Ἀγαρηνῶν.

Σύννοδος· περὶ δὲ τῆς ἀπὸ τῆς εὐλογημένης Ῥωσσίας συναγχείσεως ἐλεημοσύνης καὶ βοήθειας γράφομεν σὺν Θεῷ ἔμπροσθεν.

Τῆ ἰδ' ὀκτωβρίου ἦλθεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ ἐντιμώτατος τζελεπῆ-γατζῆ-Μβαλασάκης, φέρων τὸν ἔνεκα τοῦ κιστίου ἐκ-
5 δοθέντα ὑψηλὸν ὄρισμόν καὶ διωρισμένους ἐπ' αὐτῷ τούτῳ, ὅπως ἐπιμείνῃ, ἐν Ἱερουσαλήμ δηλαδή, καὶ διευθύνῃ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ κιστίου, ἐπιστατῶν καὶ ἐνεργῶν διὰ τοῦ φερμανίου· μετ' αὐτοῦ δὲ ἦν ἐλθὼν καὶ τις Ἀγαθάγγελος ἱερομόναχος Καισαρεύς, ὃς πρὸ ὀλίγου ὑποδιδάσκαλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολῆς ἀλλὰ καὶ
10 ἱεροκῆρυξ ἐχρημάτισεν. Οὗτος δὲ ἀπεστάλη παρὰ τοῦ μακαριωτάτου συνέξαρχος τῷ κύρ Μβαλασάκη καὶ συμπράκτωρ εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ Κοινοῦ, ὡς εἰδήμων τῆς τουρκικῆς διαλέκτου μάλιστα, καὶ ὑποψήφιος εἰς τὸν τῆς Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης θρόνον, ἐκφωνῶν διδάχας εἰς τοὺς προσκυνητάς· χειροτονηθεὶς δὲ
15 τῇ κ' ὀκτωβρίου μετὰ πέντε ἡμέρας ἀπῆρε μετὰ τοῦ κύρ Βαλασάκη διὰ τὴν Αἴγυπτον, πρὸς ἔντευξιν τοῦ Μεεμέτ-Ἀλῆ-πασιᾶ, ἵνα δηλαδή παρρησιάσαντες ἐκείνῳ τὸν βασιλικὸν ὄρισμόν λάβωσι καὶ παρ' αὐτοῦ μπουγουρδὶ εἰς τὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν καὶ πράξιν. Ἐπειδὴ δὲ εἶχον συστατικὰ γράμματα πρὸς τινὰ Ἀρμένιον, Μπόγος
20 ὀνόματι, σαρράφην ὄντα καὶ μυστικὸν τοῦ Μεεμέτ-Ἀλῆ-πασιᾶ καὶ μέγα παρ' αὐτῷ ἰσχύοντα, ἐκεῖνος ὁ μιὰρὸς αὐτόχρημα Ἀρμένιος ὢν, διαφόρους τρόπους μεταχειριζόμενος καὶ ἀναβολὴν καιροῦ ἐφευρίσκων ἐνήργησεν [οὕτως], ὥστε οἱ ῥηθέντες διέτριψαν εἰς Αἴγυπτον δύο μῆνας· εἶτα δὲ δούλευσιν δεικνύς ὁ δόλιος, δόλιον
25 μπουγουρλδὶ παρὰ τοῦ πασιᾶ αὐτοῖς ἐξενεγκῶν ἐνεχείρισεν ἐσφραγισμένον ἔξωθεν. Ἄλλ' οἱ ῥηθέντες τὸ δρᾶμα κατανόησαντες διεσκέδασαν τὴν δολοπλόκον βουλὴν αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦ μακαριωτάτου ἀγίου Ἀλεξάνδρειας κυρίου Ἱεροθέου καὶ τοῦ εὐγενεστάτου ἄρχον-

¹ Σημειῶσαι, ὅτι τούτῳ τῷ ἔτει ἐπανῆλθεν εἰς Ἰόππην ὁ ῥηθεὶς κόνσολ τῆς Ῥωσσίας Γεώργιος Μόστρας καὶ ἐδέχθη ὑπὸ τε τοῦ Ἀπτουλλᾶ-πασιᾶ καὶ τοῦ Ἡπράιμ-πασιᾶ ἐντίμως, καὶ τῇ ε' δεκεμβρίου ἐγένετο ἀρχὴ γίνεσθαι παροησίαν ἐν τῷ ναῦ [τῆς Ἀναστάσεως] καὶ ἱερουργεῖν τρεῖς ἀρχιερεῖς ἐπὶ τοῦ Παναγίου Τάφου τῇ ε' δεκεμβρίου εἰς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν Νικολάου, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ αὐτοῦ κόνσολου Γεωργίου Μόστρας.

τος Μιχαήλ Τοσίτζα ἔλαβον ἄλλο μπόουζουρλδί, ὡς ἔπρεπε· μόλις δὲ ὑπέστρεψαν οἱ ῥηθέντες περὶ τὰ τέλη μαρτίου, τῷ Ἰωλδ' (1834). Ἀλλὰ περὶ τούτων ὕστερον ἐν οἰκείῳ τόπῳ ῥηθήσεται· γραπτέον δὲ τὰ ἐν τῷ μεταξὺ τῶν τεσσάρων μηνῶν συμβάντα παρά τε τῶν Ἀρμενίων καὶ Φράγκων.

5

[Ἡ ἀκολουθία τῆς συγγραφῆς ταύτης ἀναβάλλεται].

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Σελ. 14 γρ. 22. Σημειωτέον ὅτι ὁ πατριάρχης Ὁρέστης συνέγραψε βίον τῶν ἁγίων Σάβα καὶ Μακαρίου τῶν Σικελῶν ὃν ἐξέδωκε τύποις J. Cozza-Luzi, *Studi e documenti di storia e diritto*, 1891, τ. XII, σ. 33 κέ. 135 κέ. 311 κέ.

Σελ. 32 γρ. 10. Περὶ τοῦ πατριάρχου Λαζάρου γράμμα πρὸς Ἀδρόνικον αὐτοκράτορα τὸν Παλαιολόγον ἔγραψεν ὁ σουλτάνος Αἰγύπτου Νάσαρ· ἀλλ' ἀτυχῶς αὐτοῦ μέρος μόνον ἐσώθη. Ὁρα W. Regel, *Analecta byzantino-russica*, σ. xxxviii-xli καὶ 56-57.

Σελ. 40 γρ. 16. Σημειωτέον ὅτι δύο γράμματα τοῦ πατριάρχου Σωφρονίου ἐξέδωκε τύποις καὶ W. Regel ἐνθ. ἀν. σ. 119-128, τὸ μὲν πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωσίας Μπαρίσιν Θεοδοροβίτζην (1603), τὸ δὲ πρὸς Δημήτριον Γιοβαννοβίτζην, μέγαν κνέζην Ῥωσίας (1605). Ἔτερα γράμματα τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου ὄρα ἐν τοῖς Ἀναλέκτοις, τ. II, σ. 270.

Σελ. 46 γρ. 25. Τὸ πρακτικὸν τοῦ κώδικος, ὕπερ ἱστορεῖ τὸ θαῦμα τοῦ Ἁγίου Φωτός, ὄρα ἐν τῷ βιβλίῳ: Ἱστορία Νικήτα βασιλικοῦ κληρικοῦ - - - ἐκδομένη μετὰ προλόγου ὑπὸ Ἀ. Π. Κεραμέως, ἐν Πετροπόλει 1894, σ. 13-17 [Правосл. Палест. Сѹборникѹ, 38-й выпускѹ].

Σελ. 52 γρ. 15. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ πάπα Γερασίου, πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, ὑπάρχει ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τοῦ Πατριαρχείου τῶν Ἱεροσολύμων· ἔχει δὲ ὧδε: «† Γεράσιμος ἐλέω Θεοῦ πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας. — † Παναγιώτατε πατριάρχα τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ, κύριε Θεόφανες, ἐν ἁγίῳ πνεύματι

ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος, τὴν παναγιότητά σας εὐχομαι ὑγιαίνειν, δεόμενος τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ διαφυλάττειν σε ἄτρωτον ἀπὸ πάσης ἀνάγκης ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν, εἰς σύστασιν καὶ ὠφέλειαν τοῦ ὑπὸ τοῦ καλῶς ἰθυνομένου ποιμνίου καὶ εἰς ἡμετέραν πνευματικὴν εὐφροσύνην τε καὶ ἀγαλλίασιν. Καὶ ἡμεῖς τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι καὶ δι' εὐχῶν τῆς σῆς παναγιότητος ὑγιαίνομεν ἕως τοῦ νῦν, ἔχοντες τὰς τῶν ὧδε φροντίδας. Ἰσθι τοίνυν, [ὅτι] δεξάμενοι τὸ τίμιον περιχαρὲς καὶ ἱερὸν γράμμα τῆς σῆς παναγιότητος παρὰ τῶν πρὸς ἡμᾶς τέως ἀφικομένων, τοῦ τε ἐν πνευματικοῖς παπᾶ κῦρ Φιλοθέου καὶ τοῦ γέροντος κῦρ Βαρθολομαίου, καὶ διεξιθόντες αὐτό, ὡς εἰκὸς ἤσθημεν λίαν περὶ τῆς ὑγείας τῆς σῆς παναγιότητος, καὶ περὶ ἧς γεγόνασιν ὧδε διακονίας ἤδη πέρας εἴληψε τῇ τοῦ Κυρίου συνεργείᾳ. Διὸ παρεδώκαμεν ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ πνευματικοῦ παπᾶ κῦρ Φιλοθέου τέσσαρα μαρσίππια, ἢ εἰπεῖν βαλάντια, ἐσφραγισμένα τῇ ἡμετέρᾳ σφραγίδι, ἐν οἷς εἰσι χρυσίων τὸν ἀριθμὸν ὀκτῶ χιλιάδες, δηλαδή εἰς καθὲν μαρσίππιον 2000 φλωρία, ὅπως παραδώσῃ ταῖς χερσὶ τῆς σῆς παναγιότητος, κατὰ τὴν ἐντολήν καὶ νέαν παραγγελίαν τοῦ νέου ἐλεήμονος Ἰωάννου· ἅπερ πέμπει διὰ τὸ γρέος τοῦ ἀγίου καὶ ζωοδόχου Τάφου τοῦ Κυρίου, μετὰ δὲ ταῦτα τῇ τοῦ Κυρίου συνεργείᾳ πέμφομεν ἕτερα δύο χιλιάδας φλωρία μὲ τὸν παπᾶ κῦρ Μελέτιον. Καὶ ταῦτα μὲν διὰ τῆς ὥρας, ἤδη κατεπειγούσης, καὶ τὰ κατ' ἡμᾶς πάντα ἀναγγελεῖ ὁ παπᾶ κῦρ Φιλόθεος τῇ σῇ παναγιότητι. Ἐρρωσο, ἀδελφὲ παναγιώτατε. Ἐν Αἰγύπτῳ ἀρχὸ' (1624), νοεμβρίου κε'. Τὸ αὐτὸ γράμμα περιέχει καὶ ὑστερόγραφον, ἔχον οὕτως: «Ὁ ἄρχων κῦρ Σεῖδουλάχ μετάνοιαν ποιεῖ τῇ [σῇ] παναγιότητι, ἀσπαζόμενος μετ' εὐλαβείας τὴν σὴν ἀγίαν δεξιάν, καὶ παρακαλεῖ καὶ ὀσέται μετὰ δακρῶν νὰ μὴν τὸν ἀλησμονήσητε ἀπὸ τὴν προσευχὴν ὑμῶν, καὶ νὰ ἡξεύρετε, λέγει, ὅτι αὐτὴν τὴν ἐλεημοσύνην ὅπου πέμπει ὄχι διὰ ἄλλον, παρὰ διὰ τὸν Ἅγιον Τάφον· διότι ἐγώ, λέγει, εἶχα στὸν νοῦν μου νὰ στείλω αὐτοῦ κάποιαν παραμικρὰν ἐλεημοσύνην, ἀμὴ ὡσὰν εἶδα, λέγει, τὰ ἱερὰ σκεύη τοῦ Ἁγίου Τάφου εἰς τὰς χεῖρας

τῶν Ἑβραίων ἐδῶ, καὶ ὡσάν ἔμαθα, λέγει, ὅτι πῶς εἶναι ἡ κορῶνα τῆς παναγιότητός σας καὶ τὰ ἄλλα τῆς ἱερᾶ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἀγαρηνῶν καὶ τῶν Ἑβραίων, ἦρθα εἰς μεγάλην λύπην καὶ ἐκλαψα, λέγει, καὶ ἔπειτα ἀπεφάσισα, λέγει, ὅ τι καὶ ἂν ἔχω νὰ τὰ στείλω τῆς παναγιότητός σας, διὰ νὰ ξεχρεώσης τὸν Ἅγιον Τάφον καὶ νὰ εὐγάλης τὰ ἱερὰ σκεύη ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Ἀγαρηνῶν καὶ τῶν Ἑβραίων, καὶ ἐπρόκρινα, λέγει, νὰ ὑστερήσω τὸ παιδί μου καὶ τοὺς συγγενεῖς μου ἀπὸ τὰ καλά μου, μόνον διὰ νὰ ξεχρεωθῆ ὁ Ἅγιος Τάφος· διὰ τοῦτο ἰδοὺ ὁποῦ πέμπω, λέγει, μὲ τὸν πνευματικὸν τὸν παπᾶ κῦρ Φιλόθεον εἰς τὰ χέρια τῆς παναγιότητός σας 8000 χρυσᾶ φλωρία, καὶ ἂν δώσῃ ὁ Θεός, λέγει, ἀκόμη θέλω πέμψει καὶ μὲ τὸν παπᾶ κῦρ Μελέτιον ἄλλαις 2000· καὶ ἀνίσως, λέγει, ἔνωσιν καὶ κοινόβιον, κατὰ Θεόν, καθὼς ἀκούομεν, πῶς ἐκάμετε καὶ εἶσθε, λέγει, ἕνα κορμὶ καὶ μία ψυχὴ, ἕνα σακούλι καὶ μία ἔξοδος, ἤδη καλόν ἐστὶ· εἰ δὲ καὶ εἶσθε χώρια, ὡσάν καὶ πρῶτα, νὰ ἦναι δύο χιλιάδες φλωρία τοῦ ἁγίου μοναστηρίου τοῦ Ἀρχαγγέλου, καὶ αἱ ὀκτῶ χιλιάδες τοῦ Ἁγίου Τάφου μὲ ταύταις ταῖς δύο χιλιάδες ὁποῦ ἔχω νὰ τὰ στείλω μὲ τὸν παπᾶ Μελέτιον· τὰ ὅποια, διὰ τὸν Θεόν, λέγει, νὰ ἦναι πολλὰ κρυφὰ νὰ μὴ γρηκηθοῦν ποσῶς οὔτε αὐτοῦ, οὔτε ἐδῶ· διότι, λέγει, ἔχομεν μέγαν φόβον καὶ μέγαν κίνδυνον, καὶ παρακαλεῖ τὴν παναγιότητά σας, λέγει, ὡσάν λάβετε τὰ ἄσπρα, μὴν τὰ ἀφήσετε νὰ στέκονται, ἢ νὰ δόσετε ἄλλοῦ ποθῆς, ἀλλὰ παρευθὺς νὰ δώσετε, λέγει, εἰς τὸ χρέος, καὶ εἰς τοῦτο εἰς τὸν Θεὸν σᾶς ῥίχνω, λέγει, ἂν κάμετε ἀλλέως, παρὰ καθὼς σᾶς γράφομεν· καὶ μὲ πρῶτον καφλὲ νὰ μᾶς γράψετε, ὅτι πῶς ἐκάματε κατὰ τὴν καρδίαν μου καὶ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν μου, νὰ χαρῶ· ἔτσι νὰ κάμετε, παρακαλῶ, καὶ μὴ ἀλλέως· καὶ τὸ γράμμα ὁποῦ ἔχετε νὰ μοῦ γράψετε, λέγει, νὰ ἦναι ῥωμαϊκο, καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς τὰ χέρια τὰ ἰδικά μου, ἦγουν ἐμοῦ τοῦ πατριάρχου, τὸ ὅποσον νὰ τὸ στείλετε μὲ πιστὸν ἄνθρωπον κατὰ πολλὰ, νὰ μὴ παραπέσῃ.—Κἀγὼ παρακαλῶ τὴν παναγιότητά σας νὰ μὴν κάμετε ἀλλέως, παρὰ καθὼς γράφει ἐδῶ ὁ ἄρχων Σεΐδουλάχ, ὅτι ἐγὼ

ἔγινα ἐγγυητής, ὅτι πῶς νὰ γενῆ τὸ θέλημά του· καὶ παρακαλῶ τὴν παναγιότητά σας νὰ εἶναι πολλὰ κρυφὰ καὶ μυστικά τὰ πράγματα, ὅτι ἔχομεν μέγαν φόβον καὶ κίνδυνον, ἂν μαθητευθῶν· καὶ κάμετε νὰ τοῦ γράψετε εὐχαριστίσεις καὶ πῶς ἐκάμετε κατὰ τὸ θέλημά του καὶ πῶς εὐγάλετε ὅλα τὰ σκεύη καὶ τὴν κορώναν καὶ τὰ λοιπὰ ἱερά, καὶ πῶς ἐλειτουρήσατε διὰ λόγου του μὲ 'κεῖνα τὰ ἱερά ὅπου ἦσαν ἐνέχυρα, καὶ πῶς ἐμνημονεύσατε ἐκεῖνα τὰ ὀνόματα, ὅπου σᾶς τὰ ἔδωκαν ἐδῶ διὰ νὰ τὰ μνημονεύετε. καὶ γράψετε καὶ εἰς τὸ γράμμα ἐκεῖνα τὰ ὀνόματα, διὰ νὰ ἐμπιστευθῆ πῶς τὰ ἐμνημονεύετε· ἀκόμη θέλει μάθη ἢ παναγιότητος σου τὰ ὅσα ἐσυνέβησαν τοῦ ἐλτζῆ τῆς Μοσχοβίας ἐρχόμενος ἀπ' ἐκεῖ, καὶ πῶς ἐλύθη καὶ πῶς ἐλόσαμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἐλεημοσύνην ἐκείνην ὅπου μᾶς ἤρχετον, καὶ πῶς ἦρθεν ἐκεῖνος ὁ πρῶν Ῥόδου Ἱερεμίας ἀπ' ἐκεῖ ὅπου ἦτον ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Αἰκατερίνην τοῦ Σινᾶ, καὶ τὰ ὅσα τοῖς ἐσυνέβησαν ἐκεῖ ζημίας καὶ ἐντροπαῖς, ταῦτα πάντα ἀναγγελεῖ τῇ παναγιότητί σας ὁ παπᾶ κῦρ Φιλόθεος· διὰ τὰ ὅποια πολλὰ ἐλυπήθημεν μέχρι θανάτου. Οὐχ ἕτερον μέχρι τῆς ὥρας. Γνώριζε καὶ τοῦτο, ὅτι εἶπεν ὁ ἄρχοντας, ἂν δὲν μάθη πῶς τὰ ἐδώκατε αὐτὰ ὅπου πέμπει τώρα εὐθὺς εἰς τὸ χρέος καὶ νὰ εὐγάλετε τὰ ἱερά σκεύη, δὲν ταῖς πέμπει ταῖς 2000 τὰ φλωρία. Ἔτσι νὰ κατέχετε. Ἀχχὸ νοεμβρίου κέ'. † Ὁ Ἀλεξανδρείας Γεράσιμος». Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐξέδωκε τύποις πρῶτος ὁ ἀρχιμανδρίτης Κύριλλος Ἀθανασιάδης [Σωτήρ· μηνιαῖον περιοδικὸν σύγγραμμα. Ἐν Ἀθήναις 1889, τ. XII, σ. 265-268]· μέμνηται δὲ ταύτης καὶ Δοσίθεος, Ἱστορία περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, σ. 1190.

Σελ. 216. Προσθετέον τῷ πέρατι τῆς ὑποσημειώσεως τάδε: Ἐκκλησ. Ἀληθείας τ. I, σ. 286. Ἔσπερος· σύγγραμμα περιοδικόν. Ἐν Λειψία 1883, σ. 279.—Τὰ δὲ ὑπ' ἀριθ. 5, 10, 12 καὶ 15 (σ. 225, 228, 238, 246) φερμένα παρήγαγε καὶ Παλαμάς ἐν τῇ Ἱεροσολυμιάδι (σ. υς', φος', χβ', χβ') ἐξ αὐτοῦ τοῦ χειρογράφου τοῦ Προκοπίου Ναζιανζηνοῦ τοῦ Ἀράπογλου.

Σελ. 464, γρ. 6-7. Περὶ τῶν ἐν τῇ νήσῳ Κύπρῳ σφαγῶν
ἄρα κατ' ἕκτασιν ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Γεωργίου Ι. Κηπιάδου, Ἐπο-
μνημονεύματα τῶν κατὰ τὸ 1821 ἐν τῇ νήσῳ Κύπρῳ τραγικῶν
σκηνῶν. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1888, σ. 7-33.

ΜΟΥΣΟΥΔΑΜΑΝΙΚΑ ΕΤΗ

Σελ.	Φυγῆς ἔτος.	Ἔτος χριστιανικόν.
218, 8	κ' = 20	636, μαΐου 2.
219, 25	862	1458, τελευτ. αὐγούστου.
222, 14	923	1517, μαρτίου 19.
225, 7	933	1526, μηνὶ δεκεμβρίῳ.
226, 33	1047	1637, μηνὶ ὀκτωβρίῳ.
227, 4	1086	1675.
» »	1088	1677.
» 2	1043	1633-1634.
228, 13	1102	1691, μηνὶ ἰουνίῳ.
229, 18	1169	1755-1756.
» 19	1060	1747.
230, 5	923	1517.
231, 2	933	1526-1527.
» 19	1047	1637.
» 22	1054	1644.
232, 6	1086	1675.
» 7	1088	1677.
» 8	1099	1688.
233, 18	1045	1635-1636.
» 19	1101	1689-1690.
» 21	1115	1703-1704.
» 23	1144	1731-1732.
» »	1169	1755-1756.
234, 6	1101	1689-1690.
» »	1145	1733-1734.
235, 17	1130	1718.
237, 8	923	1517.

Σελ.	Φυγῆς ἔτος.	Ἔτος χριστιανικόν.
237, 8	933	1526-1527.
» »	1167	1753-1754.
» 33	1170	1757.
238, 9	1224	1809.
239, 27	1224	1809.
242, 22	1099	1688.
243, 11	1223	1808.
244, 26	1232	1817.
245, 11	1232	1817.
246, 10	1234	1819.
248, 7	1235	1820, ἀρχομ. ἰανουαρίου.
250, 26	1235	1820, μηνι μαΐω.
251, 7	1233.	1818.
» 9	1234	1819.
252, 6	1236	1820.
253, 26	1044	1634.
256, 2	1067	1656.
257, 26	1068	1657.
264, 10	1224	1809.
267, 19	1224	1809,
270, 31	1224	1809.
290, 25	,ασκη' = 1228	1813, ὑπερμεσ. ἰανουαρίου.
295, 31	,αολβ' = 1232	1818, τελευτ. σεπτεμβρίου.
300, 9	1223	1808.
» 26	1232	1817.
302, 7	1234	1819, μηνι σεπτεμβρίου.
303, 21	1234	1819.
» 24	1232	1817.
304, 14	1236	1820, ἀρχομ. νοεμβρίου.
306, 23	,ασκς' = 1226	,αωια' = 1811.
309, 2	1231	1815.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

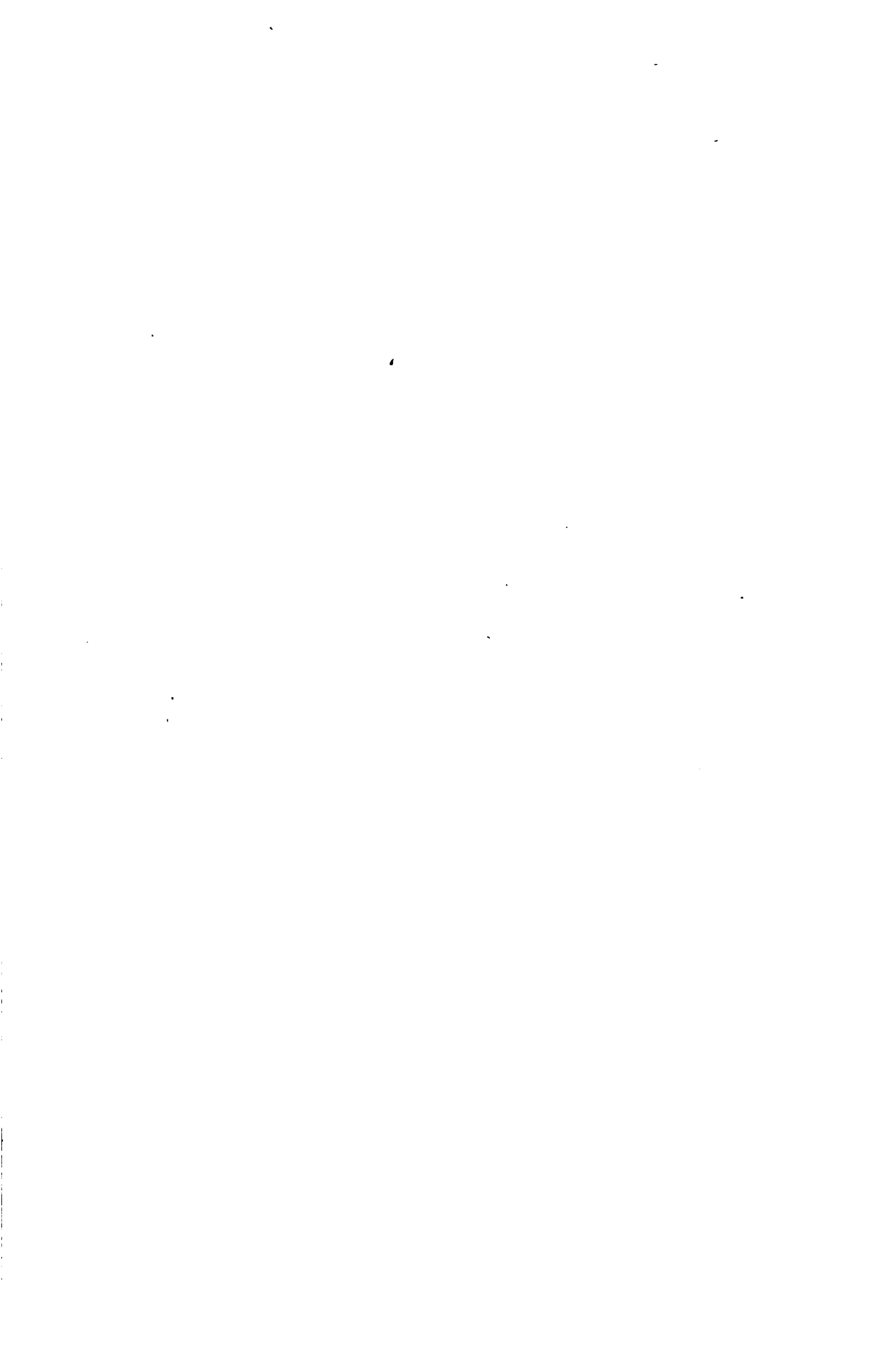
ΕΝ ΤΩΙ ΤΡΙΤΩΙ ΤΟΜΩΙ.

Σελ.	Στίχ.		Γ ρ ά φ ε.
2	19	Ἄβιμ. καὶ πατρίκιος	Ἄβιμέλεχ, καὶ Πατρίκιος
3	2	Ἀψίμαρις	Ἀψίμαρος
4	9	Ἰωάννην	Ἡλίαν
13	7	ἀτίθασον	ἀτίθασον
»	8	δαμόνων	Δαιμόνων
25	24	ἀρχιστρατήγου	Ἀρχιστρατήγου
35	3	τῆς πόλεως	τῶν πόλεων
36	8	εὐσεβέστατοι	εὐσεβέσταται
39	32	κουβούκλιον	Κουβούκλιον
44	29	συνηστεύωσιν	συννηστεύωσιν
49	6	ἁγίας	Ἄγίας
50	6	Βεζύρη	βεζύρη
51	22	Κατευδῶθη	Κατευδῶθη
65	26	διὰ	διὰ
72	3	κελλίων	κελλίων,
81	28/29	Ἄγγλων	Ἄγγλων
»	33	ἐν	μὲν
91	24	ἐναήμε-	ἐνναήμε-
95	32	ἀνά	ἀπὸ
100	6	μπομπάρδες	μπομπάρδες
103	24/25	Μονοφυσῖται	Μονοφυσῖται
104	17	νοεμβρίου	νοεμβρίου
107	17	εἰκοστῇ	εἰκοστῇ
111	98	Κάριε	Κάρλε
113	7	ἰσχυρογνωμ-	ἰσχυρογνωμ-
114	1	ἀποφασί-	ἀποφασί-
»	32	νά	νά
115	23	ἀναισχόντων	ἀναισχόντων
120	3	Ἀπουχανκῆ	Ἀπουχανανία
»	38	πολυέλεον	πολυέλαιον
121	11	Πελοποννήσιος ἀπὸ Δημιτζά-	Πελοποννήσιος, κθ' ἢ λη'.—Θεοφάνης· καὶ οὗτος Πελοποννήσιος ἀπὸ Δημιτζά-

Σελ.	Στίχ.		Γ ρ ά φ ε.
121	15	λησται	λησται
122	4	συνομώτας	συνωμότης
	»	23	ἐντόπιοι
126	9/10	Γαλιηνοῦ	Γαλιηνοῦ
146	21	συρίγγων	συρίγγων
151	1/2	ἄλλων	ἄλλων
154	25	ὀσπήτιον	Ὀσπήτιον
155	11	ο	ὀ
156	24	ἄγιου	Ἄγιου
158	30	ἄρτοπῶλοι	ἄρτοπῶλαι
172	19	ἐμπνεύσαντες	ἐμπνεύσας
174	2	χαμαιαίων ἀλάσσει	χαμαιέων ἀλλάσσει
	»	26	πολυελαίους
176	7	πολυελαίε	πολυέλεε
183	17	ὁ κασάμη	καὶ ὁ κασάμι
184	21	αὐτοῦς	αὐτοῦς
192	13	Ἄριφ	Ἄφιφ
196	9	αὐτῶ	αὐτῶν
210	8	χατῆ	χατζῆ
216	12	Ἐλεῶν	Ἐλαῶν
220	22	ἁγίαν	Ἄγίαν
223	30	Φράγγοι	Φράγκοι
225	29	Γιαχιῖ	Γιαχιῖ
227	30	μουτεβελλῆδες»	μουτεβελλῆδες
	»	34	καὶ
229	18	} κουβουκλίου	Κουβουκλίου
	»		
230	15	ἁγίαν	Ἄγίαν
231	17	καμάρας	καμάραι
236	24/25	ἀπέρχονται	ἀπέρχωνται
237	21	ἐπιγεγόμεναι	ἐπιγεγόμεναι
259	11	Κιλουζόγλους	Κιλιτζόγλους
260	1	παράθυρα	παράθυρα
265	11	ἐλειποθύμησεν	ἐλιποθύμησεν
269	9	ὄρισμος	ὄρισμός
277	12	Μασταφᾶ	Μουσταφᾶ
284	1	ἁγίαν	Ἄγίαν
300	25	ἱεροῦ	ἱερῶ
302	17	ἀγιανίδων	ἀγιανίδων
319	16	πιστευτεόν	πιστευτέον
326	23	λάρυγγος	λάρυγγος
327	23	καιρόν	καιρόν ἦν
343	278	θύται	θύται
345	358	μαχρουσέ	μαχρουσέ
346	392	ἐδιορισθήκαν	ἐδιορισθήκαν

Σελ.	Στίχ.		Γ ρ ά φ ε.
347	413	} κοιτάζουν	κοιτάζουν
349	479		
354	639		
359	801	γιατί	γιατι
360	849	ιστορήτε	ιστορείτε
>	856	δώσετε	δότετε
388	62	Ὀδυσσεύς	Ὀδυσσεύς
409	629	ποῦ	ποῦ
421	20	Βον	Βον
424	26	Γαλιλαία	Γαλιλαία
429	1	ἔλθω	ἔλθων
>	32	τοὺς	τούς
485	12/13	Μουράτ	Μαχμούτ
447	25	τῶν κριτῶν ν	τῶν κριτῶν
>	83	ἀπαιρωθηθεῖσαι	ἀπαιρωθηθεῖσαι
450	5	ἄλον	ἄλου
453	20	διαφόροις	διαφόρους
470	9	Ἑμπλή	Ἑμπλή
471	12	ἢ μή	εἰ μή
473	28	φάλαγκα	φάλαγγα
478	12	πόρταν	Πόρταν
>	31	οὔτοι	οὔτοι
>	32	ένός	ένός
487	18	ἐπισήμω	ἐπισήμω
498	31	σπαρῆναι	σπαρῆναι
505	15	ῶ	ῶ
>	16	ἀλαζονία	ἀλαζονεία
506	31	σφαίρας	σφαίρας
511	6	Ἄδρόνικον	Ἄνδρόνικον
>	13	πατριάρχον	πατριάρχου

ΠΙΝΑΞ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

- Ἄαρὼν=Harun Erraschid, ἀρχηγὸς τῶν Ἀράβων.—7.
- Ἄβαγκέμ (𐤀𐤁𐤁𐤊𐤍 = Ἰωακείμ), πατριάρχης τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ Ἀρμενίων 1775-1783.—171.
- Ἄβαζγοί.—36.
- Ἄβαρῖνοι (Ναβαρῖνον).—493.
- Ἄβειρών.—386.
- Ἄβεντίκης, ἐρμηνεὺς τοῦ ἀρμενικοῦ πατριαρχείου τῆς Ἱερουσαλήμ 1809.—110. Ὅρα καὶ τὸ Ἀβεντίκης.
- Ἄβέρκιος, δραγουμᾶνος τοῦ ὀρθόδοξου πατριαρχείου τῆς Ἱερουσαλήμ 1789-1809.—80, 93, 116, 119, 121, 192, 194, 368.
- Ἄβετίκης.—399.
- Ἄβησινοί=Χαμπαῖσιοι ἢ Χαμπέσιοι ἢ Χαπέσιοι.—253.
- Ἄβιμέλεχ=Abdalmelec, ἀρχηγὸς τῶν Ἀράβων 683.—2.
- Ἄβραάμ ἢ Ἄβραάμ ὁ προπάτωρ.—79. Μνῆμα αὐτοῦ ἐν Χεβρών.—36, 430. Πύλη τῆς πόλεως Ἱερουσαλήμ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀβραάμ.—89. Οἶκος ἡ μοναστήριον ἐπ' ὀνόματι τοῦ αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ.—56, 58, 116, 120, 121, 158, 220, 265, 455.
- Ἄβραάμ Πετρόνιεβιτς, ὑπουργὸς ἐν Σερβίᾳ 1835.—504.
- Ἄβραάμιος, Ἀβράμιος ἢ Ἀβράμιος Ἰβηρ, ἀρχιεπίσκοπος ὀρθόδοξος Σεβαστείας τῆς Παλαιστινῆς καὶ εἶτα πατριάρχης τῆς Ἱερουσαλήμ 1775-1787.—78, 79, 131, 165, 489.
- Ἄγαθάγγελος, ἱερομόναχος ἐκ Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας, χειροτονηθεὶς μητροπολίτης Καισαρείας τῆς Παλαιστινῆς ἔτετ 1833.—505, 508.
- Ἄγάθων α', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—12, 14, 129.
- Ἄγάθων, πάπας Ῥώμης.—1.
- Ἄγάπιος α' ὁ καὶ Χριστόδουλος, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—14, 129.
- Ἄγάπιος β', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—21, 22, 130.
- Ἄγάπιος, ἀρχιεπίσκοπος Σεβαστείας † 1799.—38.

- Ἀγάπιος ἀρχιμανδρίτης, ἡγούμενος τοῦ ἐν Ἰόππῃ μοναστηρίου 1802.—88, 91.
- Ἄγαρ.—3, 7, 457, 460.
- Ἄγαρῆνοι = Μουσουλμᾶνοι. — 4, 6, 8, 13, 18, 19, 21, 23, 26, 27, 34, 40, 46, 51, 60, 507, 513.
- Ἄγγελος, Ἄγγελοι. — 24, 25, 34, 408.
- Ἄγγελος: Ἀλέξιος Ἄγγελος, Ἰσαάκιος Ἄγγελος.
- Ἄγγελος Ἐκζαλεοῦ, Ἱεροσολυμίτης Ἑβραῖος 1828.—493.
- Ἀγγράχης: Γηουσοῦφ.
- Ἀγγλία.—493.
- Ἀγγλοι.—81.
- Ἁγία Αἰκατερίνη, μοναστήριον τῶν ὀρθοδόξων ἐν Ἱερουσαλήμ. — 223, 284. Ὅρα καὶ τὸ Αἰκατερίνη. Ἔτερον ἐν τῷ ὄρει Σινά.—514.
- Ἁγία Ἀνάστασις, ναὸς μέγας ἐν Ἱερουσαλήμ, ἐν ᾧ ὁ Ἅγιος Τάφος.—10, 65, 76, 133, 141, 173. Ὅρα καὶ τὸ Ἀνάστασις.
- Ἁγία Ἀποκαθήλωσις, προσκύνημα ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως.—415, 419, 436, 494, 497. Ὅρα καὶ τὸ Ἀποκαθήλωσις καὶ τὸ Μουγτεσέλ.
- Ἁγία Εὐρεσις, προσκύνημα ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, τὸν τόπον ἔχον ἐν ᾧ ὁ τίμιος εὐρέθης σταυρός.—150. Ὅρα καὶ τὸ Εὐρεσις καὶ τὸ Σταυρός.
- Ἁγία Θέκλα, μοναστήριον τῶν ὀρθοδόξων Ἰβήρων ἐν Ἱερουσαλήμ, συνενωθὲν εἶτα τῇ μονῇ τῶν Ἁγιοταφιτῶν.—67, 70, 77, 220, 230, 262, 284. Ὅρα καὶ τὸ Θέκλα.
- Ἁγία Νήπια τὰ ὑπὸ Ἡρώδου φονευθέντα ἐν Βηθλεέμ· λείψανα αὐτῶν ἐξ Ἱεροσολύμων εἰς Κωνσταντινούπολιν μετακομισθέντα.—29.
- Ἁγία Πηγὴ ἡ ἐν τῇ πόλει Ναζαρέτ.—77.
- Ἁγία Πόλις = Ἱερουσαλήμ. — 4, 7, 10, 31, 36, 39, 40, 94, 123.
- Ἁγία Πόρτα, ἡ τοῦ μεγάλου ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως. — 58, 83, 99, 101, 102, 103, 107, 108, 109, 115, 116, 122, 157, 181, 338, 352, 390, 391, 396, 398, 405, 406, 416, 420, 436, 476, 496, 497, 498. Ὅρα καὶ τὸ Πόρτα.
- Ἁγία Προσκυήματα τὰ ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλήμ καὶ τὰ ἐν τοῖς πέριξ αὐτῆς.—139.
- Ἁγία Σιών, μοναστήριον ἐν Ἱερουσαλήμ.—284. Ὅρα καὶ τὸ Σιών.
- Ἁγία Σοφία, ναὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει.—47, 49.
- Ἁγία Τριάς, μοναστήριον ἐν τῇ νήσῳ Πρώτῃ.—55.
- Ἁγία Φάνη, ἡ ἐν τῷ σπηλαίῳ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.—76, 444.
- Ἁγιοι Τεσσαράκοντα· ἐκκλησία τούτων ἐν Ἱερουσαλήμ.—40.
- Ἁγιοι Τόποι, οἱ ἐν Παλαιστίνῃ.—

- 51, 130, 261, 315, 428, 447, 455, 490.
- "Αγιον Ἄντρον, τὸ ἐν ᾧ Χριστὸς ὁ Ἰησοῦς ἐτάφη.—117.
- "Αγιον Βῆμα, τὸ τοῦ μεγάλου ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως.—102, 107, 108, 109, 392, 438. "Ορα καὶ τὸ Βῆμα.
- "Αγιον Βῆμα, τὸ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Βηθλεέμ.—68, 77, 411, 421, 441.
- "Αγιον Κουβούκλιον, τὸ περικλείον τὸν "Αγιον Τάφον.—45, 46, 57, 62, 67, 76, 108, 113, 115, 118, 120, 122, 131, 134, 136, 137, 141, 144, 145, 146, 149, 152, 153, 174, 193, 194, 220, 239, 248, 337, 364, 395, 396, 494. "Ορα καὶ τὸ Ἱερὸν Κουβούκλιον καὶ τὸ Κουβούκλιον.
- "Αγιον Κουβούκλιον, τὸ ἐν τῷ προσκυνήματι τῆς Ἀναλήψεως ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν.—417.
- "Αγιον Μνῆμα = "Αγιος Τάφος.—116. "Ορα καὶ τὸ Μνῆμα.
- "Αγιον Πάσχα.—44, 493, 497. "Ορα καὶ τὸ Πάσχα.
- "Αγιον Σάββατον = Μέγα Σάββατον.—64.
- "Αγιον Σπήλαιον τὸ ἐν Βηθλεέμ, ἐν ᾧ Χριστὸς ὁ Ἰησοῦς ἐγεννήθη.—22, 41, 42, 43, 44, 50, 51, 57, 58, 67, 68, 69, 76, 77, 83, 84, 94, 133, 134, 141, 157, 214, 225, 256, 416, 423, 430, 436, 441, 442, 443, 444. "Ορα καὶ τὸ Σπήλαιον καὶ τὸ Γέννησις.
- "Αγιον Φῶς.—10, 38, 40, 44, 46, 64, 224, 511. "Ορα καὶ τὸ Φῶς καὶ τὸ Φωτῖά καὶ τὸ Πῦρ καὶ τὸ Θεῖον Φῶς.
- "Αγιοπολιται = Ἱεροσολουμίται. — 480.
- "Αγιοσαβίται, οἱ ἐν τῇ λαύρᾳ τοῦ δαίου Σάβα μονάζοντες.—2.
- "Αγιος Βασίλειος, μοναστήριον τῶν ὀρθοδόξων ἐν Ἱερουσαλήμ. — 223, 284.
- "Αγιος Γεώργιος, μοναστήριον τῶν ὀρθοδόξων ἐν Ἱερουσαλήμ. — 223, 284. "Ορα καὶ τὸ Γεώργιος ὁ μεγαλομάρτυς. "Ετερον αὐτόθι, τὸ τῆς Ἑβραϊκῆς λεγόμενον. — 223, 284. "Ετερον ἐν τῷ Πετσαλαῖ.—94, 224, 284. Ἐκκλησία ἔξω τῆς Ἱερουσαλήμ.—482.
- "Αγιος Δημήτριος, μοναστήριον τῶν ὀρθοδόξων ἐν Ἱερουσαλήμ. — 223, 284. "Ορα καὶ τὸ Δημήτριος ὁ μεγαλομάρτυς.
- "Αγιος Εὐθύμιος, μοναστήριον τῶν ὀρθοδόξων ἐν Ἱερουσαλήμ.—223, 284. "Ορα καὶ τὸ Εὐθύμιος ὁ ὀσιος.
- "Αγιος Θεόδωρος, μοναστήριον τῶν ὀρθοδόξων ἐν Ἱερουσαλήμ.—223. "Ορα καὶ τὸ Θεόδωρος ὁ μεγαλομάρτυς.
- "Αγιος Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος· ἐκκλησία τῶν ὀρθοδόξων ἐν Ἱερουσαλήμ.—77, 325.
- "Αγιος Ἰάκωβος ὁ Ζεβεδαίου· μο-

- ναστήριον τῶν ὀρθοδόξων Ἰβήρων ἢ Γκιουρτζήδων ἐν Ἱερουσαλήμ, τανῦν τῶν Ἀρμενίων, ἐνθα τὸ πατριαρχεῖον αὐτῶν.— 58, 59, 60, 157, 219, 221, 223, 284. Ὅρα καὶ τὸ Ἰάκωβος ὁ Ζεβεδαίου.
- Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, μοναστήριον τῶν ὀρθοδόξων ἐν Ἱερουσαλήμ, κατακρατούμενον ὑπὸ τῶν Φράγκισκανῶν, τὸ νῦν Saint Sauveur ὀνομαζόμενον.— 223, 284. Ὅρα καὶ τὸ Ἰωάννης ὁ Θεολόγος.
- Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, μοναστήριον τῶν ὀρθοδόξων ἐν Ἱερουσαλήμ.— 223, 284.
- Ἅγιος Κωνσταντῖνος, ἐκκλησία ἐν Ἱερουσαλήμ, ἢ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῶν ὀρθοδόξων Ἀγιοταφίτων.— 80, 101, 313, 389. Ὅρα καὶ τὸ Κωνσταντῖνος ὁ μέγας καὶ τὸ Ἐλένη.
- Ἅγιος Λίθος, ὁ ἐν τῷ κουβουκλίῳ τοῦ Ἀγίου Τάφου.— 61, 62, 64, 113, 117, 144.
- Ἅγιος Μιχαήλ, μοναστήριον τῶν ὀρθοδόξων ἐν Ἱερουσαλήμ.— 223, 284. Ὅρα καὶ τὸ Μιχαήλ ὁ ἀρχάγγελος καὶ τὸ Ἀρχάγγελοι καὶ τὸ Ἀρχάγγελος.
- Ἅγιος Νικόλαος, μοναστήριον τῶν ὀρθοδόξων ἐν Ἱερουσαλήμ.— 223, 284. Ὅρα καὶ τὸ Νικόλαος ὁ Μύρων.
- Ἅγιος Σάββας, λαύρα ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ.— 51, 330, 475. Ὅρα καὶ τὸ Σάββας ὁ ὄσιος.
- Ἅγιος Συμεών, μοναστήριον τῶν ὀρθοδόξων ἐγγὺς τῆς Ἱερουσαλήμ.— 284. Ὅρα καὶ τὸ Καταμόνας καὶ τὸ Συμεών ὁ θεοδόχος.
- Ἅγιος Τάφος.— 3, 10, 14, 15, 16, 17, 18, 52, 53, 57, 63, 64, 70, 74, 77, 99, 103, 106, 156, 340, 396, 397, 468, 470, 479, 486, 491, 492, 494, 497, 504, 507, 512, 513. Ὅρα καὶ τὸ Ζωοδόχος Τάφος καὶ τὸ Μνήμα καὶ τὸ Κυρίου Τάφος καὶ τὸ Πανάγιος Τάφος καὶ τὸ Τάφος καὶ τὸ Θεῖον Ἄντρον καὶ τὸ Θεοδέγμον Μνήμα καὶ τὸ Θεοδέγμων Τάφος καὶ τὸ Τάφος τοῦ Ἰησοῦ.
- Ἅγιοταφῖται, Ἀγιοταφίτης.— 47, 61, 105, 124, 138, 140, 147, 162, 165, 171, 176, 183, 196, 198, 200, 203, 206, 207, 208, 213, 310, 333, 340, 349, 354, 366, 368, 386, 457, 458, 465, 486, 487, 488, 489, 501, 502.
- Ἀγιοταφίτικα πράγματα.— 504.
- Ἀγιοῦπης = Σαλαδῖνος.— 26.
- Ἀγκιάχ: Γηουσοῦφ Ἀγκιάχ.
- Ἀγκυρα, πόλις ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ.— 344.
- Ἀγκιαλίτης, ὁ τῆς Ἀγκιάλου κάτοικος.— 323.
- Ἀγκιάλος, πόλις Θρακική.— 123, 132, 144, 309, 332.
- Ἀγιοπάτη Σύνοδος ἢ τοῦ Ῥωσικοῦ κράτους.— 503.
- Ἀδάμ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος.— 4,

- 8, 10, 11, 12, 16, 25, 28, 39, 40, 44, 55, 61.
- Ἄδελφότης. — 9. Ὅρα καὶ τὸ Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφότης.
- Ἄδελφότης τῶν Ἀγιοταφιτῶν. — 487. Ὅρα καὶ τὸ Σύστημα καὶ τὸ Κοινόν.
- Ἄδης. — 363, 386, 394.
- Ἄδριανός, πάπας Ῥώμης. — 4.
- Ἄδριανός, αὐτοκράτωρ Ῥώμης. — 125.
- Ἄδριανοῦ, ἡ = Ἀδριανούπολις. — 31.
- Ἀδριανούπολις. — 46, 136, 157, 225, 497.
- Ἀζίζ: Ἀχμέτ-Ἀζίζ.
- Ἀζίζης: Ἀχμέτ Ἀζίζης.
- Ἀζίζιος ὁ καὶ Χάχημ, σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου. — 16.
- Ἀζμῆ-ἐφένδης, ναζίρης τοῦ Μωρέως 1811. — 209.
- Ἀθανάσιος, ἱερομόναχος Ἀγιοταφιτής ὁ ἐξ Ἀρμενίων 1634. — 49.
- Ἀθανάσιος Ῥαιδεστηνός, υἱὸς Γεωργίου τινός, ἀρχιμανδρίτης 1810. — 200, 203, 204, 288, 372. Ὁ αὐτὸς εἶτα πατριάρχης. Ὅρα τὸ Ἀθανάσιος ε'.
- Ἀθανάσιος, ἀρχιμανδρίτης Ἀγιοταφιτής 1833. — 503.
- Ἀθανάσιος Κύπριος, μητροπολίτης Νικομηδείας 1810. — 200, 288, 343.
- Ἀθανάσιος, μητροπολίτης Βηθλέεμ 1635. Ὅρα Revue de l'Orient Latin, τ. I, σ. 503.
- Ἀθανάσιος, ἀρχιεπίσκοπος Γάζης 1634. — 45.
- Ἀθανάσιος α', πατριάρχης Ἱεροσολύμων. — 11, 129.
- Ἀθανάσιος β', πατριάρχης Ἱεροσολύμων. — 28, 130.
- Ἀθανάσιος γ', πατριάρχης Ἱεροσολύμων. — 34.
- Ἀθανάσιος δ', πατριάρχης Ἱεροσολύμων 1458. — 218.
- Ἀθανάσιος ε' Ῥαιδεστηνός, ἀρχιμανδρίτης, εἶτα πατριάρχης Ἱεροσολύμων 1827-1844. — 331, 448, 486, 487, 489, 491, 500, 502, 504.
- Ἀθανάσιος, μητροπολίτης Πτολεμαίδος 1821, 1823. — 316, 470.
- Ἀθῆναι. — 75, 77, 131, 139, 141, 344.
- Ἄθως. — 466.
- Αἰγυπτιακὴ ἀρμάδα 1828. — 493.
- Αἰγυπτιακὴ Ἐξουσία 1833. — 435, 506.
- Αἰγυπτιακὸς πόλεμος 1831. — 503.
- Αἰγύπτιοι. — 131.
- Αἴγυπτος. — 5, 6, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 27, 32, 35, 36, 39, 52, 56, 61, 80, 81, 85, 88, 125, 129, 130, 132, 137, 138, 139, 170, 201, 212, 219, 276, 279, 322, 323, 326, 330, 358, 373, 379, 380, 412, 414, 418, 420, 425, 426, 427, 428, 429, 470, 479, 488, 493, 505, 506, 508, 511, 512.

- Αἰθίοψ.—44.
- Αἰκατερίνη ἡ μεγαλομάρτυς μο-
ναστήριον τῶν ὀρθοδόξων ἐν
Ἱερουσαλήμ.—80, 230, 262.
᾽Ορα καὶ τὸ Ἁγία Αἰκατε-
ρίνη.
- Αἴλιος: Ἄδριανὸς αὐτοκράτωρ.
- Αἴνος ἡ πόλις.—74, 131, 138.
- Ἄκάθιστος, ἡ.—328.
- Ἄκάνθινος Στέφανος, προσκύνημα
ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως.—
69, 135.
- Ἄκη, ἡ = Πτολεμαῖς.—92, 93,
98, 109.
- Ἄκκα, ἡ = Πτολεμαῖς.—23.
- Ἄκκια = Πτολεμαῖς.—459.
- Ἄκκισκα.—497.
- Ἄκκρι, τὸ = Πτολεμαῖς.—466.
- Ἄκρα.—100.
- Ἀκραγαντῖνοι.—2.
- Ἄκρη, ἡ = Πτολεμαῖς.—94, 498.
- Ἄκρι, τὸ = Πτολεμαῖς.—91, 92,
94, 95, 96, 98, 119, 273,
315, 321, 323, 325, 326,
368, 370.
- Ἄκριώτης, ὁ ἐκ τοῦ Ἄκρι ἢ
Ἄκριου.—87.
- Ἀκρόπολις, ἡ τῆς πόλεως Ἱερου-
σαλήμ.—43, 45, 120, 193,
195, 196, 197, 330, 439,
452, 459, 476, 482, 484.
᾽Ορα καὶ τὸ Καλές.
- Ἄλαμανία.—62.
- Ἄλβανίτης.—50.
- Ἄλβανὸς-Τοῦρκος.—467, 478,
482.
- Ἄλβέρτος, υἱὸς βασιλέως τῆς Πρου-
σίας 1843.—447.
- Ἄλεξάνδρεια.—1, 9, 17, 29,
38, 41, 52, 80, 137, 509,
511, 514.
- Ἄλεξάνδρειον, τὸ νῦν Σανούρ ἢ
Σαννούρ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σαμα-
ρείας.—498.
- Ἄλεξανδρεῖς.—39.
- Ἄλέξανδρος, αὐτοκράτωρ Ῥω-
μαίων.—10.
- Ἄλέξανδρος α', αὐτοκράτωρ Ῥω-
σίας.—480.
- Ἄλέξανδρος, ἐπίσκοπος Ἱεροσο-
λύμων.—126.
- Ἄλέξανδρος Γκίκας, μέγας διερ-
μηνεὺς τοῦ Ὀθωμανικοῦ κρά-
τους 1734.—165, 167.
- Ἄλέξανδρος (Μαυροκορδάτος), ὁ
ἐξ Ἀπορρήτων.—73.
- Ἄλέξανδρος Μουρούζης 1809.—
106.
- Ἄλέξανδρος Ὑψηλάντης 1756.—
139.
- Ἄλέξιος α' ὁ Κομνηνός, αὐτοκρά-
τωρ Ῥωμαίων.—19, 21.
- Ἄλέξιος β' ὁ Κομνηνός, αὐτο-
κράτωρ Ῥωμαίων.—25, 28.
- Ἄλέξιος γ', αὐτοκράτωρ Ῥω-
μαίων.—28.
- Ἄλέξιος δ' ὁ Δούκας, αὐτοκρά-
τωρ Ῥωμαίων.—28.
- Ἄλῆ-πασσᾶς ὁ Χεκιμογλους, ὁ ἐκ
Ῥεβανίου, βεζύρης ἐν Τουρκίᾳ
1732-1735.—158, 162,
165, 168, 276.
- Ἄλῆς Χαμάρα, χριστιανός, γραμ-

- ματεὺς τοῦ σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου Χάκημ.—16.
- Ἄλιμ, συγγενὴς Μωάμεθ προφήτου τῶν Μουσουλμάνων. — 4.
- Ἀμαρζιπᾶν ἢ Μαρζαβάνης ἢ Μαζαβάνης, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—125.
- Ἀμβιέδες καλῖφαι.—275.
- Ἀμερικανοί.—454, 480.
- Ἀμμανῖται.—122.
- Ἀμμός, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—127.
- Ἀμούτ· πύλη τῶν τειχῶν τῆς πόλεως Ἱερουσαλήμ.—95.
- Ἀμπαζᾶ-πασσας, μουσαίπης 1634.—48, 49. Ὅρα καὶ τὸ Ἄπαζᾶ-πασσας.
- Ἀμπασιγιέ: Χουλεφάι.
- Ἀμπεταλλάχ ὁ τοῦ Ντάχερ, σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου.—6.
- Ἀμπουγός: Ὀτμάνης.
- Ἀμπουζαρίας, ἀρχιστράτηγος ἐν Δαμασκῷ 1809.—367.
- Ἀμποῦ-Σωούτ ἢ Ἀμπουσοούτ: Σεχ-Ἀμπουσοούτ ἢ Σεχ-Ἀμποῦ-Σωούτ.
- Ἀμπιπραχίμης-μπέις, υἱὸς Ἐλμᾶς-πασσιᾶ.—347.
- Ἀμόγδαλος, μητροπολίτης Χίου. 1634.—47, 48, 49, 50.
- Ἀναγκαῖα = κοινοὶ τόποι οἱ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως. — 499.
- Ἀνάληψις· εἰκὼν καὶ καμάρα τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως. — 63, 70, 72.
- Ἀνανίας, ἀρχιεπίσκοπος Σιναίου ὄρους.—61.
- Ἀνανίας Κυρζάκου, ἀπατζῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ προσκυνητῆς τοῦ Ἁγίου Τάφου 1810.— 200, 201, 288.
- Ἀναστάσιος α', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—127.
- Ἀναστάσιος β', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—1, 128.
- Ἀναστάσιος ὁ Δίκωρος.—127.
- Ἀνάστασις = Πάσχα.—83, 329.
- Ἀνάστασις = Ἁγία Ἀνάστασις· ναὸς ἐν Ἱερουσαλήμ. — 5, 6, 11, 12, 13, 15, 17, 18, 26, 27, 37, 42, 45, 58, 59, 61, 67, 69, 72, 76; 81, 82, 83, 94, 99, 101, 103, 129, 133, 135, 139, 143, 144, 157, 175, 178, 217, 238, 257, 297, 319, 325, 329, 334, 335, 340, 342, 345, 375, 383, 387, 388, 402, 407, 410, 412, 417, 419, 422, 424, 430, 435, 436, 439, 440, 469, 488, 508.
- Ἀνάστασις· εἰκὼν ἀνάγλυφος ἐπὶ μαρμάρου ἐν τῷ Κουβουκλίῳ τοῦ Ἁγίου Τάφου.—496.
- Ἀνάστασις· ἐκκλησία μικρὰ ἐν Ἱερουσαλήμ, συνηνωμένη μετὰ τῶν ἐκεῖ ναϊδρίων τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα καὶ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου. — 220.
- Ἀνατολ. καζασκερῆς = στρατιωτικὸς δικαστῆς Ἀνατολῆς· μέγα τουρκικὸν ἀξίωμα.—183, 199, 209, 210, 258, 278, 287.

- Ἄνατολή, Ἄνατολαί=Orient, Μικρά Ἀσία.—49, 60, 90, 93, 252, 268, 354, 490, 493, 497. Ὁ κάτοικος Ἀνατολίτης.—354, 365, 368.
- Ἄνδρέας ὁ ἐκ Δαμασκού, Ἱεροσολομίτης, ἐπίσκοπος γεροντῶς τῆς νήσου Κρήτης.—1.
- Ἄνδρόνικος α' ὁ Κομνηνός, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—25.
- Ἄνδρόνικος β' ὁ Παλαιολόγος, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—30, 31.
- Ἄνδρόνικος γ' ὁ Παλαιολόγος, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—33.
- Ἄνέστης Παρασκευᾶς Κερεσετζόγλους, σκνδαλτζῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει 1810.—200, 288, 346.
- Ἄνθιμος Ἀγιοταφίτης, ἐπίτροπος ἐν Ἱερουσαλήμ πατριαρχικός 1657 κέ.—58, 59, 60, 61.
- Ἄνθιμος μοναχὸς ἐξ Ἀγγιάλου, γραμματεὺς τοῦ Κοινοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ συγγραφεὺς διαφόρων ὑπομνημάτων.—123, 309, 323, 332, 455.
- Ἄνθιμος, πατριάρχης Ἱεροσολύμων 1788-†1808.—79, 80, 103, 104, 132, 143, 144, 170, 172, 175, 331, 332, 341, 485, 488.
- Ἄννα ἡ μήτηρ τῆς Θεοτόκου οἶκος αὐτῆς ἐν Ἱερουσαλήμ.—27. Τάφος τῆς αὐτῆς.—83, 171. Μοναστήριον ἐπ' ὀνόματι τῆς αὐτῆς ἐν Ἱερουσαλήμ.—72, 220.
- Ἄννα Τραπεζουντία, πορφυρογέννητος 1343.—36.
- Ἄννας ἀρχιερεὺς Ἑβραῖος οἶκος αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ.—154, 221, 223, 230, 262, 284.
- Ἄντιόχεια ἡ μεγάλη.—1, 18, 20, 24, 38, 41, 137.
- Ἄντιοχεῖς.—12.
- Ἄντωνης Μιχαὴλ Κιλτζόγλους, τραπεζίτης Ἀρμένιος ἐν Κωνσταντινουπόλει 1809.—259, 355, 520.
- Ἄντώνιος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—125.
- Ἄντώνιος, οὗ υἱὸς Ἀθανάσιος μητροπολίτης Νικομηδείας.—288.
- Ἄντώνιος, οὗ υἱὸς Καισάριος Ἀγιοταφίτης.—288.
- Ἄντώνιος: Βασισιανός.
- Ἄντώνιος Καταφάγος, Ἀραβοκατόλικος, πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Πτολεμαίδι 1822.—467.
- Ἄντώνιος, τραπεζίτης Ἀρμένιος ἐν Αἰγύπτῳ 1799.—170.
- Ἄουστριακὴ Αὐλὴ.—502.
- Ἄουφ, υἱὸς Ἀπδῖρραχμάν, φίλος τοῦ καλῖφου Ὁμερ-Χαττάπ.—636.
- Ἄπαζᾶ-πασσα, μουσαίτης 1634.—47.
- Ἄπασιέδες καλῖφαι.—275.
- Ἄπδῖρραχίμ-πέις ἢ Ἀπδουρραχίμης, οὗ υἱὸς Ἑλμάς-πασσα.—178, 267.
- Ἄπδῖρραχίμ-πέις, μουπασσίρης.—192, 193, 194.
- Ἄπδῖρραχμάν Ἄουφ, φίλος τοῦ καλῖφου Ὁμερ-Χαττάπ 636.—218.

- Ἄπδουλλᾶς, φίλος τοῦ καλίφου Ὁμερ-Χαττάπ 636.—217.
- Ἄπδουλλᾶ - πασίας = Ἀπίουλλᾶ-πασσας ἢ πασιᾶς.—478.
- Ἄπδουλλᾶς: Σεγιδ, Δουρῆ.
- Ἄπδουλ-Χαμίτ = Ἀπίουλ-Χαμίτ, σουλτάνος ἐν Κωνσταντινουπόλει 1774-1789.—280.
- Ἄπετῆδες = Ἐπετῆδες· μουσουλμᾶνοι σκηνῖται Ἄραβες ὑποκείμενοι τῇ λαύρα τοῦ ἁγίου Σάβα.—499.
- Ἄπογοσίδες, Ἄπογοσινοί — 4, 478.
- Ἄποκαθήλωσις· προσκύνημα ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως. — 21, 29, 39, 44, 64, 220, 228, 231, 233, 234, 235, 259, 262, 265, 283, 356. Ὅρα καὶ τὸ Ἄγια Ἀποκαθήλωσις καὶ τὸ Μουγτεσελ.
- Ἄποστολική Ἀγγλικανή Ἐταιρία.—480.
- Ἄπόστολοι· σπήλαιον αὐτῶν ἐν τῷ χώρῳ τῆς Γεθσημανῆς.—89. Δεῖψανα τῶν αὐτῶν.—29. Νηστεία.—35.
- Ἄπουγός· φυλὴ προνομιούχος ἀραβική, ἣς οἱ ἀρχηγοὶ φύλακες ἦσαν τῆς ἀπὸ Ῥέμλης εἰς Ἱερουσαλήμ ὁδοῦ.—111, 112, 478, 482.
- Ἄπουγόσιδες = Ἄπουγός, Ἄπογοσίδες, Ἄπογοσινοί.—4, 92, 478, 481, 490.
- Ἄπουζαρίας: Μεχμέτης.
- Ἄπουζάφαρ, μουσελλίμης Ἰόππης 1802.—88, 90.
- Ἄπουμάρκ, Ἄπου-Μάρακ, Ἄπουμαράκης.—84, 85, 98, 144.
- Ἄπουνοπούτ-Μσεμέτ - πασιᾶς 1822.—466.
- Ἄπουφούλης, ἑπαρχος τῆς Ἱερουρουσαλήμ 1644.—43.
- Ἄπουχανανία· οἶκος οὕτω λεγόμενος ἐν Ἱερουσαλήμ.—120, 121, 519.
- Ἀπτάλλας, οὗ υἱὸς Μουχάμετ.—12.
- Ἀπιάλλα-πασιᾶς = Ἀπίουλλᾶς ἢ Ἀπίουλλάπασσας.—459.
- Ἀπτηλαζῆζ Μουάχεπ, μουσουλμᾶνος αἰρεσιάρχης ἐκ τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας 1802.—91.
- Ἀπίλ - Χαμήτ, Ἀπδουλ - Χαμίτ, Ἀπτήλ-Χαμίτ, σουλτάνος ἐν Κ/πόλει 1774-1789.—79, 100, 280.
- Ἀπτούλ-Μετζῆτ ἢ Μετζῆδ, σουλτάνος ἐν Κωνσταντινουπόλει 1839 κέ.—435, 437.
- Ἀπίουλλᾶ-πασσας, ἡγεμὼν τῆς Δάμασκου Νεαπόλεως Ἱερουσαλήμ καὶ Χεβρών 1802-1806.—91, 98.
- Ἀπίουλλᾶ-πασσας ἢ πασιᾶς, διοικητῆς Πτολεμαΐδος καὶ εἶτα Δαμασκου καὶ Ἱερουσαλήμ 1821-1833.—321, 324, 326, 330, 469, 470, 479, 481, 482, 483, 484, 485, 491, 498, 499, 505, 506, 508.
- Ἄραβες σκηνῖται, μουσουλμᾶνοι καὶ χριστιανοὶ (ὀρθόδοξοι ἢ κατόλικοι).—2, 4, 7, 16, 21, 27,

- 35, 37, 38, 39, 51, 55, 71, 75, 84, 87, 89, 90, 92, 94, 127, 133, 139, 246, 364, 466, 484, 489, 493, 501, 504.
- Ἄραβες-Γατόλικοι ἢ Κατόλικοι.—75, 139.
- Ἄραβες-Ῥωμαῖοι=χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι.—246.
- Ἄραβες-Τουρκοὶ = μουσουλμάνοι.—87, 484.
- Ἄραβες ὀρθόδοξοι πατριάρχαι τῆς Ἱερουσαλήμ.—132.
- Ἄραβία.—4, 73, 91, 138, 466, 503, 507.
- Ἄραβικὰ κτήνη.—71.
- Ἄραβικὰ χοτζέτια.—163.
- Ἄραβικὸν σχολεῖον τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ὀρθόδοξων χριστιανῶν.—480.
- Ἄραβοκατόλικοι. — 426, 454, 467.
- Ἄραχ ἢ γῆ.—16.
- Ἀρακέλης ἢ Ἀρακέλης Νικογῶς Κιλτζόγλους, παροῦτζῆς Ἀρμένιος ἐν Κωνσταντινουπόλει 1809.—259, 355.
- Ἀράμπογλους: Προκόπιος.
- Ἀράπ-καφαρῆ ἢ καφαρί.—221, 224, 263, 284.
- Ἀράχοβα πόλις.—39, 67, 131.
- Ἀράχοβον: Ἀράχοβα.
- Ἀρβανίτης=Ἀλβανός.—57.
- Ἀργυρόπουλος: Ἰακωβάκης, Ῥωμανός.
- Ἀρειανός.—383.
- Ἀρῆσι.—81, 85.
- Ἄριμαδαία.—10.
- Ἄριστων ἢ Ὁρέστης, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—14, 16, 17.
- Ἄριφ-ἐφένδης, ὑπάλληλος κυβερνητικὸς ἐν Δαμασκῷ 1838.—427, 428.
- Ἄρμεναῖοι = Ἀρμένιοι — 352, 354, 355, 359, 360, 361, 362, 372, 373, 377, 379, 397, 399.
- Ἄρμενάρχης.—85, 172.
- Ἄρμένης, Ἀρμένιδες=Ἀρμένιος, Ἀρμένιοι.—102, 104, 108, 110, 114, 115, 211, 354, 355, 358, 374, 390, 391, 398, 401, 490.
- Ἄρμενία.—100, 388.
- Ἄρμενιακὰ χρήματα.—490.
- Ἄρμενιακὸς οἶκος.—316.
- Ἄρμενιάν.—279.
- Ἄρμενικά, τὰ.—390, 391.
- Ἄρμενικὰ γράμματα.—419, 433.
- Ἄρμενικαὶ οἰκοδομαί. — 429, 431, 434.
- Ἄρμενικὸν Πάσχα.—44.
- Ἄρμενικὸν ἔθνος.—259.
- Ἄρμενικὸν μοναστήριον. — 110, 111.
- Ἄρμενικὸς Μαχαλάς.—108.
- Ἄρμένιος, Ἀρμένιοι.—7, 8, 27, 36, 37, 44-49, 51, 52, 56-59, 62, 74, 75, 77, 80-83, 85, 86, 88, 89, 92-95, 99-113, 115, 116, 122, 123, 144, 154-176, 180, 181, 182, 184-190, 192, 193, 197-205, 209-217, 220-290,

- 309, 311, 313, 323-326,
329, 331, 332, 334, 339,
340, 348, 349, 350, 352,
353, 355, 363, 364, 368,
370, 371, 374, 376, 378,
381-386, 388, 390, 399,
400, 401, 411, 412, 415,
417-455, 463, 466, 467,
468, 469, 472, 475, 476,
479, 487, 490, 493-497,
506, 508, 509.
- Ἀρμενοδερδέροι.—350.
- Ἀρμενοκαλόγηροι. — 438, 445,
484.
- Ἀρμενοηγούμενος.—423, 433.
- Ἀρμενοπατριάρχαι.—285, 286,
287.
- Ἀρμένος, Ἀρμένιοι.—391, 399.
- Ἀρμενόφραγχοι. — 112, 113,
114, 119, 364.
- Ἀρσένιος, πατριάρχης Ἀλεξαν-
δρείας.—17.
- Ἀρσένιος, πατριάρχης Ἱεροσολύ-
μων.—22, 26, 130.
- Ἀρσένιος, ἀρχιεπίσκοπος Σκυθο-
πόλεως 1798-1806. — 80,
83, 99.
- Ἀρχάγγελος, Ἀρχάγγελοι· μονα-
στήριον τῶν ὀρθοδόξων ἐν Ἱε-
ροσολύμοις.—15, 52, 66, 81,
220, 480, 513.
- Ἀρχαγγέλων ἱστορία.—112.
- Ἀρχεῖον = δικαστήριον ἐν Ἱερου-
σαλήμ τὸ καὶ Μεχχεμέδς ὀνο-
μαζόμενον.—317, 319.
- Ἀρχιμήδου(ς) νοῦς.—346.
- Ἀρχιστράτηγος τῶν Στείρου μο-
ναστήριον ἐν Κωνσταντινουπό-
λει.—25.
- Ἀρταξέρξης.—386.
- Ἀρτάσι.—110.
- Ἀσία.—458, 497.
- Ἀσκάλων.—10, 11, 12.
- Ἀσκαλωνῖται Σαρρακηνοί. — 11.
- Ἀσκαλωνίτης.—10, 129.
- Ἀσπρᾶς· οἰκογενειακὸν ὄνομα τι-
νὸς ἱερέως ἐκ Κρήτης.—65.
- Ἀσπρη Θάλασσα = Αἰγαῖον πέ-
λαγος.—458.
- Ἀσώτου ἐβδομάς.—19.
- Ἀσσάλ - Μεεμέτ - πασάς 1802—
1805. — 90, 91, 94, 95,
96, 97.
- Ἀτὰ-ἐφένδης· Ρούμελη-καζασκε-
ρῆς 1811.—209.
- Ἀτάλλας, πατριάρχης Ἱεροσολύ-
μων.—35, 36, 38, 131, 219,
220, 222, 261, 283.
- Αὔγαρος.—29.
- Αὔρηλιανός· Μᾶρκος.
- Αὐλή Ἀουστριακῆ.—502.
- Αὐλή τῆς Γαλλίας.—452.
- Αὐλή τῆς Τουρκίας.—497.
- Ἀφίφ-ἐφένδης ἢ Ἀφίφης· Ἀχμέτ.
- Ἀφρικανός, Ἀφρικανοί. — 193,
197, 367.
- Ἀφφάν, οὗ υἱὸς Ὁσμάν ὁ φίλος
τοῦ μουσουλμάνου προφήτου
Μωάμεθ. — 217.
- Ἀχίμ, συγγενὴς τοῦ μουσουλμά-
νου προφήτου Μωάμεθ.—4.
- Ἀχμέτ-ἀγᾶς, μουτασίρης.—192,
198.

- Ἀχμέταγας Τζιζτάρ, μουσουλμᾶ-
νος Ἱεροσολυμίτης 1825. —
479.
- Ἀχμέτ-Ἀζίζ ἢ Ἀζίζης, τερσχανέ-
έμινῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει
1809.—183, 259, 268, 354.
- Ἀχμέτ-Ἀφίφ ἢ Ἀφίφης, πεί-
λικτζῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει
1809.—192, 200, 209, 287.
- Ἀχμέτ Σσακίρ ἢ Σσακίρης, καϊ-
μακάμης καὶ εἶτα ζαρπχανέ-
έμινῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει
1809.—200, 287.
- Ἀχμέτ-Σσακίρ ἢ Σιακίρ-πασσας,
βεζύρης ἐν Κωνσταντινουπόλει
1811.—206, 209, 213.
- Ἀχμέτ-χάν ἢ Ἀχμέτης α', σουλ-
τάνος τῆς Τουρκίας.—39, 41;
155, 254. Τὸ ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει τοῦ αὐτοῦ ζαμί ἢ
τζαμί καὶ τὸ ἱμαρέτιον (πτω-
χοτροφεῖον) αὐτοῦ.—51, 58,
134, 226, 254.
- Ἀχμετ ἢ Ἀχμέτης β', σουλτάνος
τῆς Τουρκίας.—72, 137, 227.
- Ἀχμετ ἢ Ἀχμέτης γ', σουλτά-
νος τῆς Τουρκίας.—72, 74.
- Ἀχτέμιδες.—97.
- Ἀψίμαρις ὁ καὶ Τιβέριος, αὐτο-
κράτωρ Ῥωμαίων.—3.
- Βαβυλών.—3, 21, 27, 128.
- Βαβυλωνία κάμινος.—174, 338,
395.
- Βαδ - il - Χάσσου = χειμαρρος τῶν
Κέδρων.—143.
- Βαίων Κυριακὴ ἡμέρα, ἢ ἐορ-
τή.—11, 14, 15, 61, 62,
- 75, 135, 139, 438. Βαίων
ἑβδομάς.—437.
- Βακαρέστιον.—74.
- Βαλασάκης ἢ Μβαλασάκης, προ-
σκυνητῆς τοῦ Ἁγίου Τάφου
1834.—508.
- Βάλης = Οὐάλης.—125.
- Βαλδοβίνος, βασιλεὺς τῆς Ἱερου-
σαλήμ.—415.
- Βάνκ, ἀρμενικὴ κώμη.—113.
- Βάντι-Σαλαμάν.—66.
- Βαρδάνης ὁ Φιλιππικός.—3.
- Βαρδολομαῖος μοναχός 1624.—
52, 512.
- Βαρλαάμ, μητροπολίτης Μπογδα-
νίας 1644-1645.—55.
- Βαρούχ, ἡγεμὼν τῆς Ῥέμλης.—
15, 16.
- Βαρσαβᾶς, ἐπίσκοπος τῆς Ἱερου-
σαλήμ ἐξ Ἑβραίων.—125.
- Βασάν.—26.
- Βασίλειον Κράτος = ἡ Ὄθωμανικὴ
Κυβέρνησις.—501.
- Βασίλειος ὁ μέγας μοναστήριον
τῶν ὀρθοδόξων ἐν Ἱερουσα-
λήμ.—72, 100, 221, 230,
262, 489.
- Βασίλειος, πατριάρχης Ἱεροσολύ-
μων.—5, 7, 9, 129.
- Βασίλειος α' ὁ Μακεδών, αὐτο-
κράτωρ Ῥωμαίων.—9, 10.
- Βασίλειος β', αὐτοκράτωρ Ῥω-
μαίων.—12, 14, 16.
- Βασίλειος, ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας.—
53, 55.
- Βασίλειος, οὗ υἱὸς Κύριλλος μη-
τροπολίτης Ἰζονίου.—259.

- Βασιλεύουσα = Κωνσταντινούπο-
λις. — 24, 38, 78, 79, 85,
88, 112, 118, 143, 145,
149, 154, 162, 192, 208,
213, 215, 225, 231, 245,
247, 267, 277, 278, 299,
300, 310, 321, 322, 324,
330, 331, 334, 346, 353,
418, 421, 430, 488, 489.
- Βασιλική Καμάρα ἢ ἐν τῷ ναῶ
τῆς Ἀναστάσεως.—146, 415,
497.
- Βασσιανός: Καρακάλλας.
Βατάτζης: Ἰωάννης Δούξ.
Βάτι, Βάτιδες.—472.
Βαχίδ: Ἐμίν, Μεχεμέτ.
Βαχίδης: Σεγίδ-Μουχάμεδ-Ἐμίν.
Βέλετζε, κόμη Παλαιστίνης. —
472.
- Βελιγράδιον, πρωτεύουσα τῆς Σερ-
βίας.—56.
- Βενετία ἢ πόλις.—29, 30.
Βενέτικα φλωρία.—51, 53, 58.
Βενέτικοι = Βενετοί.—25, 29.
Βενιαμίν α', ἐπίσκοπος Ἱερουσα-
λήμ ἐξ Ἑβραίων.—125.
Βενιαμίν β' ὁ καὶ Φίλιππος, ἐπί-
σκοπος Ἱερουσαλήμ ἐξ Ἑ-
βραίων.—125.
Βενιαμίν, μητροπολίτης Βηρυτοῦ
1823.—470.
Βέρροια ἢ Μακεδονική.—344.
Βέρροια ἢ Συριακή.—131, 507.
Βεσσίτιδες καλῖφαι.—275.
Βηθανία.—14, 84, 21, 26.
Βηθλεέμ.—22, 26, 27, 36, 37,
40, 41, 42, 44, 45, 50, 56,
57, 58, 60, 66, 67, 68, 69,
70, 71, 72, 73, 75, 76, 78,
83, 84, 85, 87, 88, 89, 94,
100, 110, 121, 122, 129,
131, 132, 133, 134, 135,
137, 141, 147, 152, 156,
157, 170, 171, 172, 214,
215, 217, 219, 221, 224,
225, 226, 227, 228, 229,
230, 231, 233, 236, 238,
256, 257, 259, 263, 265,
266, 284, 285, 286, 311,
312, 314, 325, 327, 328,
329, 332, 333, 356, 411,
412, 416, 417, 420, 421,
422, 423, 424, 425, 428,
430, 435, 436, 440, 442,
445, 446, 447, 448, 449,
450, 451, 453, 455, 460,
468, 474, 475, 476, 488.
- Βηθλεεμίται. — 70, 87, 122,
322, 442, 449, 451, 453,
454, 472, 474, 475, 476,
477, 479.
- Βῆμα τὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστά-
σεως.—405.
- Βηρυτός.—29, 427, 437, 448,
451, 468, 469, 470.
- Βιδυνία.—30.
- Βλαχία.—54, 105, 488, 504.
- Βλαχομπογδανία, Βλαχοπόγδα-
νία. — 54, 67, 104, 479,
488, 489, 500, 501, 502,
505.
- Βογορίδης: Στεφανάκης.
Βόλφ: Ἰωσήφ.
Βοναπάρτης: Ναπολέων.
Βουκάμ, χριστιανὸς Αἰγύπτιος.—5.
Βουκουρέστιον.—74.

- Βοτανειάτης: Νικηφόρος.
 Βυζάντιον.—31, 57, 343.
 Βυζάντιος.—32, 200.
 Βύζας· ἡ τοῦ Βύζαντος = Βυζάντιον.—78.
 Γαβριήλ Καππαδόκης, μοναχὸς Ἁγιοταφίτης 1808-1809. — 104, 105, 175, 179.
 Γαβριήλ Καισαρεύς, λιθοξόος καὶ προσκυνητῆς τοῦ Ἁγίου Τάφου 1809.—119, 120, 193.
 Γαβριήλ, μητροπολίτης Φιλίππουπόλεως 1661.—61.
 Γαγονναπίογλου, Ἀρμένιος ἐν Κωνσταντινουπόλει 1809. — 114.
 Γάζα ἡ πόλις.—26, 45, 57, 61, 73, 84, 88, 90, 94, 98, 156, 256, 470, 505.
 Γαζαῖος.—461.
 Γαϊανός: Γάιος.
 Γάιος α' ὁ καὶ Γαϊανός, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων ἐξ Ἑβραίων.—125.
 Γάιος β' ὁ καὶ Κάιος, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων ἐξ Ἑβραίων. — 125.
 Γαλατᾶς ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.—31.
 Γαλατᾶς· μοναστήριον ἐν Μπογδανία.—55.
 Γαλλιηγός, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—126, 520.
 Γαλίπης, ρεῖζ-ἐφένδης 1809.—178.
 Γαλιλαία.—73, 424, 505, 521.
 Γαλλία.—422, 428, 435, 451, 452, 493.
 Γαλλικὴ Αὐλή.—148.
 Γαλλικὴ σημαία.—451.
 Γαλλικὸς πρέσβυς.—428, 430, 431, 452.
 Γάλλοι.—72, 74, 80, 81, 85, 143, 170, 488.
 Γανόχωρα.—507.
 Γανοχωρίτης.—195.
 Γεδσημανή. — 2, 76, 77, 78, 83, 86, 89, 92, 120, 137, 141, 144, 147, 171, 172, 173, 197, 214, 215, 229, 314, 325, 332, 356, 416.
 Γέμεν ἢ Γεμέν.—4, 91, 94.
 Γεμενῖται.—4.
 Γεννίτζαροι. — 45, 105, 107, 158, 175.
 Γέννησις ἢ Γέννησις τοῦ Ἰησοῦ· τὸ ἐν τῇ βασιλαῇ τῆς Βηθλεὲμ σπήλαιον, ἐν ᾧ Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη.—76, 77, 141, 217, 219, 225, 229, 230, 231, 233, 236, 260, 263, 284, 286, 356, 422.
 Γεράσιμος μοναχός, δε ἀνεκαίνισε τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις μοναστήριον τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου 1353.—26.
 Γεράσιμος ἀρχιμανδρίτης, ἐπίτροπος ἐν Ἱερουσαλὴμ πατριαρχικὸς 1809.—121, 195, 366.
 Γεράσιμος α', πατριάρχης Ἀλεξανδρείας 1624.—52, 511, 513.
 Γεράσιμος, μητροπολίτης Ἡρακλείας 1734.—166.

Γεράσιμος α', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—31, 32, 130.

Γεράσιμος Κρής, μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, εἶτα Χαλκηδό-
νος.—183, 200, 204, 206,
208, 213, 259, 288, 343,
354.

Γεράσιμος, μητροπολίτης Βασάν
1353.—26.

Γερμανός, πατριάρχης Ἱεροσολύ-
μων. — 39, 40, 94, 131,
133, 155, 222.

Γερμανίων, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύ-
μων.—125.

Γερόντιος, πατριάρχης Ἱεροσολύ-
μων αἵρετικός, μονοφυσίτης.—
127.

Γερουσαλήμ=Ἱερουσαλήμ.—395.

Γεωργάκης Καραζῆς ἢ Καρα-
τζῆς 1799.—85, 172.

Γεωργάκαγας Σελβήκης ἢ Γεώρ-
γης Σελβίτης 1809. — 288,
346.

Γεωργάκης ὁ Τζιρᾶς, Χῖος 1809.
— 346.

Γεωργία = Ἰβηρία.—486.

Γεωργιανοί=Γκιουρτζήδες ἢ Ἰβη-
ρες.—466.

Γεώργιος ὁ μεγαλομάρτυς.—349.
Μοναστήριον τῶν ὀρθοδόξων ἐν
Ἱεροσολύμοις, τὸ ἐν τῇ Ἐ-
βραϊκῇ συνοικίᾳ. — 72, 221,
223, 230, 262, 284. Ἐτε-
ρον αὐτόθι τῶν αὐτῶν, τὸ λε-
γόμενον Νοσοκομεῖον. — 220,
221, 223, 230, 262, 284.
Μοναστήριον τῶν αὐτῶν ἐν
Ἰεῖ-τουζιάλα ἢ Ἰετζαλαῖ. —

89, 94, 221, 224, 230, 262,
284. Ἐκκλησία ἔξω τῆς Ἱε-
ρουσαλήμ.—89, 482. Ἐτέρα
ἐν Λύδδῃ. — 59. Ἐτέρα ἐν
Νεαπόλει τῇ Παλαιστινῇ.—82.

Γεώργιος ἱερεὺς ἢ πρεσβύτερος
μοναχός=ἱερομόναχος, τοπο-
τηρητῆς Θεοδώρου πατριάρχου
Ἱεροσολύμων.—1, 128.

Γεώργιος, πατὴρ Ἀθανασίου ἀρ-
χιμανδρίτου τοῦ κατόπι πά-
τριάρχου Ἱεροσολύμων.—288.

Γεώργιος Κεδρηνός.—12.

Γεώργιος χατζῆ-Κώνστα 1809.—
346.

Γεώργιος Κωνσταντινίδης 1837.
— 487.

Γεώργιος Μόστράς, πρόξενος τῆς
Ῥωσίας ἐν Ἰόππῃ 1818—
1832.—315, 459, 508.

Γεώργιος Μουσίκης, Ἕλλην τρα-
πεζίτης ἐν Κωνσταντινουπόλει
1811.—209.

Γεώργιος Σιλβέστρου Ὁχάνης,
Ἕλλην τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει
1810.—181, 200, 209.

Γεώργιος Σιναΐτης, ὁ δσιος. —
127.

Γεώργιος Φενερλής 1809.—346.

Γεώργιος α', πατριάρχης Ἱερο-
σολύμων.—1, 4, 5, 128.

Γεώργιος β' ἢ Σέργιος, πατριάρ-
χης Ἱεροσολύμων.—10, 128.

Γεώργιος, πατριάρχης Κωνσταν-
τινουπόλεως.—1.

Γιακούπ ἢ Γιακούπης Ἀκριώτης=
ἐκ Πτολεμαίδος 1801.—87.

- Γιακούπ Ζαάρ, Βηθλεεμίτης κα-
τόλικος 1809.—122.
- Γιακούσης: Μεχεμμέτ.
- Γιαννάκης = Χάννας Φάχρ 1809.
— 355.
- Γιαννάκης Καμπούρογλους 1809.
— 346.
- Γιάννης Μοτιληναῖος 1809.—347.
- Γιάννης, πατήρ-Γερασίμου, μητρο-
πολίτου Θεσσαλονίκης.—288.
- Γιαννιτζάρ, Γιαννιτζαροι.—481,
498.
- Γιάσι, Γιάσιον.—53, 66.
- Γιάφφα = Ἰόπη. — 114, 115,
350, 351, 363, 368.
- Γιαχγιάς, σεῖχουλισλάμης 1637.
—225, 520.
- Γιελουβίται.—54.
- Γιοβαννοβίτζης: Δημήτριος.
- Γιουβάνος, τραπεζίτης.—119.
- Γιουσούφ-αγας, μουπασσίρης 1809.
— 181.
- Γιουσούφ-αγας Κρητικός, βαλιδέ-
κεχαγιασῆς.—271.
- Γιουσούφ-Ἀγγιάχ (ἢ Ἀγγιάχης)-
έφένδης 1809.— 183, 190,
259, 268, 354.
- Γιουσούφ-πασσας, βεζύρης 1799.
— 170, 346.
- Γιουσούφ-πασσας ἢ πασιᾶς, σι-
λιχδάρης 1809.—352, 364.
- Γιχέντζ - χατζῆ-Γιουσούφ-πασσας,
σατράπης τῆς Δαμασκοῦ 1809.
— 181, 193, 196, 367.
- Γκίκας: Ἀλεξάνδρος.
- Γκιουρτζῆς, Γκιουρτζῆδες = Γεωρ-
γιανοὶ ἢ Ἰβήρες.—162, 188,
219, 221, 223, 224, 230,
252, 255, 256, 263, 278,
284, 361, 466.
- Γκοὺτ-σερίφ = Ἱεροσαλήμ.—358.
- Γοδοφρέδος, βασιλεὺς τῆς Ἱερου-
σαλήμ.—415.
- Γολγοθᾶς. — 11, 15, 16, 18,
21, 27, 41, 42, 43, 44, 51,
85, 99, 102, 110, 120, 122,
128, 133, 174, 220, 223,
225, 230, 231, 232, 236,
259, 262, 266, 283, 314,
336, 337, 356, 392, 413,
415, 416, 455.
- Γοργόρης, Ἀρμένιος ἐκ Κιζιλπα-
σίας = Περσίας.—252.
- Γόρδιος, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.
— 125.
- Γραικικὸν ἔθνος.—501.
- Γραικός, Γραικοί. — 147, 315,
350, 352, 375, 441, 501,
502.
- Γραπτοί (Θεόδωρος, Θεοφάνης).
— 4.
- Γρηγόριος (ὁ ἄγιος), ἀρχιεπίσκο-
πος τῆς Μεγ. Ἀρμενίας. —
100, 335, 388. Ἐκκλησία
τῶν Ἀρμενίων ἐπ' ὀνόματι τοῦ
αὐτοῦ Γρηγορίου, ἢ καὶ Κιρ-
κὸρ-κιλιστασῆ, ἐν τῷ ναῷ τῆς
Ἀναστάσεως.—265.
- Γρηγόριος ὁ Θεολόγος.—399.
- Γρηγόριος Κρῆς ὁ ὄσιος.—7.
- Γρηγόριος, μητροπολίτης Ἀθηνῶν
1809.—344.
- Γρηγόριος, ἀρχιεπίσκοπος Ἀκρα-
γαντίνων.—2.

- Γρηγόριος, μητροπολίτης Δέρκων 366, 367, 427, 431, 447, 1809.—343. 462, 463, 464, 465, 470,
- Γρηγόριος α', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—28, 130. 471, 476, 489, 483, 485, 491, 493, 495.
- Γρηγόριος β', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—131. Δαναΐδος πίθος.—320.
- Γρηγόριος β' (= ς'), πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.—421. Δανιήλ, ἀρχιεπίσκοπος Ναζαρέτ 1822 κέ.—324, 326.
- Γρηγόριος ε', πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.—460. Δανιήλ, μητροπολίτης Νικαίας 1809.—343.
- Γρηγόριος, μητροπολίτης Λαρίσσης 1644-1645.—55. Δασκόφ: Δημήτριος.
- Δαβίδ ἢ Δαυὶδ ὁ προφήτης. — 328. Πύλη ἢ Πόρτα τοῦ Δαβίδ ἐν Ἱεροσολύμοις. — 95, 483. Ἐκκλησία ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἐν τῇ Σιών, ἢ καὶ Μνημα τοῦ Δαβίδ ὀνομάζεται. — 36, 223. Πύργος τοῦ Δαβίδ ἐν Ἱεροσολύμοις.—117, 120.
- Δαβιτικαὶ ἔλαφοι.—383.
- Δαθάν.—386.
- Δαιμονάρχης.—399.
- Δαιμονικὴ γνώμη.—173.
- Δαίμων, Δαίμονες.—13, 173.
- Δαμασκηὸς = ὁ ἐκ Δαμασκοῦ. — 3, 71, 129.
- Δαμασκηοῦ (Ἰωάννου) πύργος.—71.
- Δαμασκός.—1, 9, 10, 21, 23, 26, 35, 45, 58, 91, 93, 98, 106, 107, 118, 147, 148, 151, 153, 154, 169, 170, 181, 192, 193, 196, 198, 215, 267, 270, 275, 278, 283, 297, 298, 304, 306, 307, 310, 311, 312, 313, 316, 319, 321, 322, 323, 327, 328, 330, 352, 364,
- 366, 367, 427, 431, 447, 462, 463, 464, 465, 470, 471, 476, 489, 483, 485, 491, 493, 495.
- Δαναΐδος πίθος.—320.
- Δανιήλ, ἀρχιεπίσκοπος Ναζαρέτ 1822 κέ.—324, 326.
- Δανιήλ, μητροπολίτης Νικαίας 1809.—343.
- Δασκόφ: Δημήτριος.
- Δεβλέτι ἢ Δεβλέτιον = Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις ἢ Ὑψηλὴ Πύλη.—133, 139, 143, 144, 199, 278, 345, 346, 347, 348, 350, 353, 354, 361, 380, 382, 385.
- Δεκαπενταύγουστον.—464.
- Δερβίς-πασας ἢ πασσαῶς ἢ πασιᾶς, σατράπης τῆς Δαμασκοῦ 1821-1823. — 316, 319, 321, 322, 324, 325, 326, 463, 470.
- Δέρκοι.—330, 343.
- Δέσποινα = Θεοτόκος.—84.
- Δευτέρα ὄνομα ἡμέρας. — 14, 44, 100, 103, 107, 121, 331, 458, 459.
- Δημήτριος ὁ μεγαλομάρτυς μοναστήριον τῶν ὀρθοδόξων ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ.—221, 223, 230, 262, 284.
- Δημήτριος Γιοβαννοβίτζης, μέγας κλέζης τῆς Ῥωσίας 1605.—511.
- Δημήτριος Δασκόφ 1820.—315.
- Δημήτριος Μανουήλ Ζαμπακός, ἄρχων καμαράτης 1809-1811.—200, 209.
- Δημήτριος τοῦ Μανόλη = Δημήτριος Μαν. Ζαμπακός.—288.

- Δημήτριος Μουρούζης, μέγας δραγομάνος τῆς Ὑψηλῆς Πύλης 1808 - 1811. — 106, 176, 177, 212, 345, 346.
- Δημήτριος Σχοινᾶς, ἄρχων χάτμανος 1811.—208, 209.
- Δημιτζάνα.—55, 131, 519.
- Δημοσθένης γλῶσσα.—346.
- Δζεμαζιλαχίρ· μὴν μουσουλμανικός.—242.
- Διάβολος.—273, 398, 399, 400.
- Διακαινήσιμος ἐβδομάς. — 150, 204, 329, 445, 447, 458, 459, 476.
- Διαμερισμός· τόπος οὕτω καλούμενος ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, ἔνθα διμερίσθησαν τὰ ἱμάτια τοῦ Ἰησοῦ.—260.
- Διβάνι ἢ Διβάνιον = Ὑψηλὴ Πύλη. — 235, 242, 243, 255, 293, 294, 299, 305, 370, 371, 374, 376, 378, 381, 406. Διβάνι-χουμαρῶνι. — 290.
- Διμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου· προσκύνημα οὕτω καλούμενον ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως.—108, 110, 116, 266. Ὅρα καὶ τὸ Διαμερισμός.
- Δίκωρος: Ἀναστάσιος.
- Διογένης: Ρωμανός.
- Διοκλητιανός, αὐτοκράτωρ Ρωμαίων.—126.
- Διονύσιος (Ἀγιοταφίτης) 1656.—157.
- Διονύσιος (Καλλιάρχης), μητροπολίτης Ἐφέσου 1809.—343.
- Δίων ἢ Ἀίλιος, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—125.
- Δολιτιανός ὁ καὶ Δολιχιανός, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—125.
- Δοσίθεος α', πατριάρχης Ἱεροσολύμων καὶ εἶτα Κωνσταντινουπόλεως.—25, 27, 28, 130.
- Δοσίθεος β' ὁ Νοταρᾶς, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—1, 8, 12, 28, 36, 46, 58, 62, 63, 67, 69, 70, 72, 131, 134, 135, 136, 137, 156, 227.
- Δούκας: Ἀλέξιος.
- Δουρῆ-ζαδὲ-Σέγιδ (ἢ Σεγιτ)-Ἀπδουλᾶς (ἢ Ἀπδουλλάχ)-ἐφένδης, σσεῖχουλισλάμης ἢ μουφτίης ἐν Κωνσταντινουπόλει 1809-1811. — 183, 199, 206, 287, 354.
- Δράκων Ρόδιος, ἀρχιτέκτων 1809. 103, 107.
- Δράμα· πόλις ἐν Μακεδονίᾳ. — 344.
- Δύσις.—90.
- Δυτικοί.—130, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 487.
- Δωρεᾶς λιτανεία.—64.
- Δωρόθεος, πατριάρχης Ἀντιοχείας.—41.
- Δωρόθεος α', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—33, 130.
- Δωρόθεος β', ἢ Ἀτάλλας, πατριάρχης Ἱεροσολύμων. — 35, 36, 38, 39, 67, 131, 210, 283.
- Ἐβδομάς διακαινήσιμος.—458.

- Ἑβραϊκὴ συνοικία ἐν Ἱερουσαλήμ.—72, 221.
- Ἑβραῖοι.—8, 15, 29, 52, 92, 132, 317, 319, 323, 329, 423, 424, 426, 431, 455, 461, 465, 466, 468, 471, 475, 476, 479, 480, 481, 482, 493, 506, 513.
- Ἑγνῆς = Αἰγινήτης?—200.
- Ἑγκλέζος = Ἄγγλος.—3.
- Ἑδεσσα.—3.
- Ἑδεσσηνός.—2.
- Ἑδῖρνελης = Ἀδριανουπολίτης.—355.
- Εἰρηναῖος, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—126.
- Εἰρήνη, αὐτοκράτειρα Ῥωμαίων.—4, 5, 129.
- Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου ἑορτή.—98.
- Ἐκζαλεοῦ: Ἄγγελος.
- Ἐλαιῶν ὄρος.—26, 216, 223, 412, 417, 419, 422, 424, 425, 426, 428, 429, 430, 431, 432, 434, 435, 483, 520.
- Ἐλαίας μοναστήριον ἐν Ἱεροσολόμοις.—223, 285.
- Ἐλασσών· πόλις ἐν Θεσσαλίᾳ.—344.
- Ἐλεγμοί.—162.
- Ἐλένη ἡ ἅγια.—28, 37, 275, 441. Καζάνια τῆς ἁγίας Ἐλένης.—37. Θρόνος τῆς ἁγίας Ἐλένης.—436. Ναὸς ἡ ἐκκλησία τῆς ἁγίας Ἐλένης.—41, 100, 220, 223, 230, 262, 284.
- Ἐλισσαῖος ὁ προφήτης.—23.
- Ἑλλάς.—47, 65, 67, 457.
- Ἑλληνες = ἐθνικοί, εἰδωλολάτραι.—126.
- Ἑλληνες ὀρθόδοξοι χριστιανοί.—42, 324, 345, 458, 469, 478, 493.
- Ἑλληνικά πλοῖα.—469.
- Ἑλληνικαὶ νῆσοι.—459.
- Ἑλμάς-πασσα-ζαδὲ-Ἀπδῖρραχίμ-πίεις, ἢ Ἑλμάς-πασσιᾶς-ζαδὲ-μῖρ-Ἀπδούρραχίμης, ἢ Ἑλμάς-πασσιᾶς-ζαδὲ-Ἀμπτιρραχίμης.—178, 239, 267, 347.
- Ἑμεσος = Ἑμεσα πόλις.—328.
- Ἑμῖν-Βαχιδ-ἐφένδης, οὐ υἱὸς Μεχμημέτ ἢ Μεχμημέτ.—183, 354.
- Ἑμῖν-ἐφέντης, καπιζῆς.—76.
- Ἑμῖν-πασας, βεζύρης.—258, 268.
- Ἑμῖνης: Μουχάμεδ.
- Ἑμῖν-πίεις, ἢ Ἑμῖν-πίεις, κριτής ἐν Κωνσταντινουπόλει.—210, 212, 214, 278, 355, 357, 358, 359, 361, 362, 369, 370, 379, 380.
- Ἑμῖν-πασα-ζαδὲ-Μεχμημέτ-Ἑμῖν-ἐφένδης, ἢ Ἑμῖν-πασας-ζαδὲς-Μεχμημέτ-Ἑμῖνης, κριτής καὶ οὐλαμᾶς ἐν Κωνσταντινουπόλει.—183, 266.
- Ἑμμαούς.—66, 93, 97, 478.
- Ἑξουσία = ἡ ἐν Ἱερουσαλήμ τουρκικὴ διοίκησις.—315, 318, 322, 456.
- Ἐπιετῆδες.—468, 470, 471,

- 472, 473, 475, 479, 490, 507.
- Ἐπτὰ Καμάραι, αἱ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως.—141.
- Ἐρένιος ὁ καὶ Εἰρηναῖος, ἐπίσκοπος τῆς Ἱερουσαλήμ.—126.
- Ἐρμέν = ἄρμενικόν.—159.
- Ἐρμων, ἐπίσκοπος τῆς Ἱερουσαλήμ.—126.
- Ἐσρούμ = ἡ πόλις Ἐρζερούμ.—497.
- Ἐφεσος.—29, 127, 343.
- Ἐφραὶμ μοναχός, μουσιάτωρ 1168-1169.—67.
- Ἐφραὶμ α', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—30.
- Ἐφραὶμ (Ἀθηναῖος) β', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—28, 77, 78, 141, 143.
- Ἐφρῆς ὁ καὶ Ἐφραὶμ, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—125.
- Εὐαγγέλιον.—253, 387, 466.
- Εὐαγγελισμός· ἐκκλησία ἐν τῇ πόλει Ναζαρέτ.—77.
- Εὐαγγελισταί· παράστασις αὐτῶν συμβολικῆ διὰ τεσσάρων θόλων.—111.
- Εὐδαίμων Ἀραβία.—4, 91.
- Εὐδοκία βασίλισ.—29.
- Εὐδύμιος ὁ ὄσιος· λαύρα αὐτοῦ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ.—3, 7. Μοναστήριον ἐπ' ὀνόματι τοῦ αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλήμ. — 26, 36, 80, 220, 230, 262.
- Εὐδύμιος α', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—21, 130.
- Εὐδύμιος β', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—33, 34.
- Εὐρεσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ· προσκύνημα οὕτω καλούμενον (ἢ ἀπλῶς Εὐρέσεως τόπος ἢ ναός) ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως.—56, 102, 145, 148, 150, 265, 337, 392, 394, 415, 420, 436.
- Εὐρωπαϊοί.—345, 360.
- Εὐρώπη.—240, 291, 297.
- Εὐστόχιος, ἀρχιεπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—127.
- Εὐτύχιος ὁ καὶ Ἡράκλειος, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—126.
- Εὐτύχιος, πατριάρχης Ἀλεξανδρείας.—9, 128.
- Εὐχέριος, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—19, 21, 22, 130.
- Ζαάρ· Γιακούπ.
- Ζαγορά ἡ τῆς Θεσσαλίας.—131.
- Ζακχαῖος, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων ἐξ Ἑβραίων.—125.
- Ζακχαῖος, σκευοφύλαξ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως 1674.—68, 135.
- Ζάμβας ἢ Ζάμβδας, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—126.
- Ζαμπακός· Δημήτριος.
- Ζαχαρίας ὁ προφήτης· λείψανα αὐτοῦ.—29.
- Ζαχαρίας, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—127, 128.
- Ζαχίλιδες Τοῦρκοι.—106, 107.
- Ζαχσάν· Ἰωσήφ ἱερέως.
- Ζεβεδάιος, ὁ πατὴρ Ἰακώβου τοῦ Ζεβεδαίου.—37, 154, 221.

- Ζεζάρ-πασας, ἡγεμὼν τῆς Πτο-
λεμαΐδος 1799-1804. — 81,
90, 91, 92, 93.
- Ζεΐδ, οὗ υἱὸς Σάεδ 636.—218.
- Ζεϊνουλαπιδὴν-Σέγιτ-Ἀχμέτ-ἑφέν-
δης 1810.—199.
- Ζεμαήνιδες· φυλὴ ἀραβικὴ.—97.
- Ζεμζέμ-σουγιού = Ἰορδάνης ποτα-
μός.—221, 224, 263, 284,
286.
- Ζεράλλας Ἱεροσολυμίτης 1801.—
89.
- Ζερβοὶ = Ἀρμένιοι.—93.
- Ζήτα, ἡ ἔδρα πασαλικίου.—98.
- Ζηνὶν ἢ Ζηνίον, κόμη ἐν Πα-
λαιστίνῃ.—44, 111.
- Ζήνωνος ἐνωτικόν.—127.
- Ζήσηρ-Γιάκουπ· κόμη ἐν Παλαι-
στίνῃ.—93.
- Ζιλκαδέ· μὴν μουσουλμανικός.—
237, 244, 246, 295, 302.
- Ζωή, αὐτοκράτειρα Ῥωμαίων.—
17.
- Ζωηφόρον Μνήμα = Ἅγιος Τά-
φος.—116, 117.
- Ζωηφόρος Τάφος = Ἅγιος Τά-
φος.—118.
- Ζωοδόχον Μνήμα = Ἅγιος Τά-
φος.—13, 101, 149, 496.
- Ζωοδόχος Τάφος.—64, 82, 144,
387, 494.
- Ζωοποιδς Τάφος.—100.
- Ἴλίας ὁ προφήτης.—56, 320.
Μονὴ τοῦ αὐτοῦ μέσον Ἱερο-
σαλήμ καὶ Βηθλεέμ.—22,
43, 56, 59, 70, 87, 110,
129, 221, 223, 230, 262,
329, 460, 468, 472, 473,
477.
- Ἴλίας, μητροπολίτης Βηθλεέμ.—
26.
- Ἴλίας α', ἐπίσκοπος Ἱεροσολύ-
μων.—125.
- Ἴλίας β', πατριάρχης Ἱεροσολύ-
μων.—67, 127.
- Ἴλίας γ', πατριάρχης Ἱεροσολύ-
μων.—4, 5, 6, 128.
- Ἴλίας δ' ὁ τοῦ Μανσοῦρ, πα-
τριάρχης Ἱεροσολύμων.—10,
129.
- Ἰμπραήμ = Ἰπράϊμ, Ἰπράϊμ,
σουλτάνος τῆς Τουρκίας.—55.
- Ἰμπραήμ, βεζύρης τῆς Τουρ-
κίας.—47, 49.
- Ἰμπραήμ-πασας, ἡγεμὼν Χαλε-
πίου καὶ εἶτα Δαμασκοῦ καὶ
Ἱερουσαλήμ 1803-1805.—
93, 94, 95, 97.
- Ἰπράϊμ-πασιάς ἢ Ἰπράϊμ-πα-
σας ὁ Αἰγύπτιος 1832-1835.—
411, 505, 506, 507, 508.
- Ἰράκλεια ἢ Ἰθρακική.—166, 343.
- Ἰράκλειος, αὐτοκράτωρ Ῥωμαί-
ων.—28, 126, 127, 128.
- Ἰράκλειος, πατριάρχης Ἱεροσο-
λύμων.—21, 22.
- Ἰρακλεωνᾶς, αὐτοκράτωρ Ῥω-
μαίων.—2.
- Ἰσαΐας ὁ προφήτης.—110.
- Ἰσούχιος ὁ καὶ Ἰσαάκιος, πατρι-
άρχης Ἱεροσολύμων.—127.
- Θαβῶρ ἢ Θαβῶριον ὄρος.—26,
73, 109, 421, 503, 507.
- Θαμαρίται.—472.

- Θεία Γραφή.—466.
Θεία Πόρτα (ἡ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως).—389, 391.
Θεῖον Ἄντρον=Ἅγιος Τάφος.—102.
Θεῖον Σπήλαιον=τὸ ὑπὸ τὸν Ἅγιον Τάφον 117.
Θεῖον Φῶς=Ἅγιον Φῶς.—64, 65, 85.
Θεῖος Ἄρτος.—393.
Θεῖος Τάφος=Ἅγιος Τάφος.—394, 395.
Θέκλα ἡ πρωτομάρτυς μοναστήριον τῶν ὀρθοδόξων ἐν Ἱερουσαλήμ.—27, 220, 223. Ὅρα καὶ τὸ Ἅγια Θέκλα.
Θεκουέ.—110.
Θεοδέγμον Ἄντρον=Ἅγιος Τάφος.—117.
Θεοδέγμον Μνήμα=Ἅγιος Τάφος.—46.
Θεοδέγμων Τάφος.—65, 76, 118.
Θεοδοσίται.—468.
Θεοδόσιος ἡ Θεοδόσης Σταματίου Τζικαλιώτης, Χῖος ἔμπορος ἐν Κωνσταντινουπόλει 1810.—200, 209, 288, 354.
Θεοδοσίου τοῦ κοινοβιάρχου λαύρα.—3, 4, 7.
Θεοδοσιούπολις.—113.
Θεοδόσιος ὁ μέγας, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—126.
Θεοδόσιος ὁ μικρός, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—3, 127.
Θεοδόσιος ὁ καὶ Θεόδωρος, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—9, 129.
Θεοδόσιος, μονοφυσίτης πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—127.
Θεοδόσιος, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.—24, 25.
Θεοδόσιος ὁ τοῦ Μιχαὴλ Μελισσηνοῦ, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.—8.
Θεοδώρα γ', αὐτοκράτειρα Ῥωμαίων.—8, 9.
Θεοδώρα ζ', αὐτοκράτειρα Ῥωμαίων.—17, 19.
Θεοδωρῆς, οὗ υἱὸς Παναγιώτης.—288.
Θεοδωροβίττης: Μπαρίσις.
Θεόδωροι μάρτυρες· μοναστήριον τῶν ὀρθοδόξων ἐπ' ὀνόματι τούτων ἐν Ἱερουσαλήμ.—72, 82.
Θεόδωρος ὁ Γραπτός.—4, 8.
Θεόδωρος, ἐπίσκοπος Ἐδέσσης.—2, 3.
Θεόδωρος α', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—1, 2, 128.
Θεόδωρος β', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—4, 128.
Θεόδωρος ὁ καὶ Θεοδόσιος, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—9, 129.
Θεόδωρος, οὗ υἱὸς Νικολάκης ὁ Καστρινός.—259.
Θεόδωρος α' ὁ Δάσκαρις.—30.
Θεόδωρος β' ὁ Δάσκαρις.—30.
Θεολόγος=Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, —27. Μοναστήριον ἐν Ἱερουσαλήμ ἐπ' ὀνόματι Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.—37. Ναὸς ἐν Ἱερουσαλήμ.—58.

- Θεομητορικὸν Μνήμα.—83, 214.
 Θεομητορικὸν Κουβούκλιον.—92.
 Θεομητορικὸς Τάφος.—99, 172.
 Θεομήτορος ἐκκλησία ἐν Δαμασκῷ.—24.
 Θεοπασχῆται=Ἀρμένιοι.—58, 104.
 Θεοτόκος.—27, 171. Ἐκκλησία ἐν Ἀσκάλωνι.—11. Ἐσθῆς καὶ ζώνη τῆς Θεοτόκου.—29. Μοναστήριον ἐν τῇ νήσῳ Χάλκη.—55. Παρεκκλήσιον ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως.—141, 220. Ναὸς ἐν τῇ Γεθσημανῇ.—416.
 Θεούπολις = Ἀντιόχεια ἡ μεγάλη.—25.
 Θεοφάνης ὁ Γραπτός.—4, 8.
 Θεοφάνης ὁ χρονογράφος.—1, 2, 3, 4, 7, 8.
 Θεοφάνης α', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—33, 130.
 Θεοφάνης β', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—41, 42, 43, 44, 45, 51, 52, 53, 54, 55, 70, 133, 134, 136, 155, 156, 225, 227, 252.
 Θεοφάνια.—44, 89.
 Θεόφιλος, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—8, 9.
 Θεόφιλος, πατριάρχης Ἀντιοχείας.—38.
 Θεόφιλος α', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—14, 17, 129.
 Θεόφιλος β', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—33, 130.
 Θεσσαλία.—457.
 Θεσσαλονίκη.—183, 200, 204, 206, 259, 288, 344, 354, 466.
 Θουκυδίδης.—346.
 Θράκη.—132, 144, 332.
 Θρόνος τῆς ἁγίας Ἐλένης.—436.
 Θωμᾶς ὁ ἀπόστολος.—150, 446, 459.
 Θωμᾶς α', τοποτηρητῆς καὶ εἶτα πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—5, 7, 129.
 Θωμᾶς β', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—14, 129.
 Θωμᾶς ἰατροφιλόσοφος 1734.—163.
 Ἰακώβ ὁ προπάτωρ.—54, 430.
 Ἰακωβάκης Ἀργυρόπουλος, μέγας διερμηνεὺς τῆς Τουρκίας 1812.—213.
 Ἰακωβάκης Ροῖζος, ποστέλνικος 1811.—209.
 Ἰακωβίται.—27, 217.
 Ἰάκωβος ὁ Ζεβεδαίου· μοναστήριον αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ, πρότερον τῶν ὀρθοδόξων Ἰβήρων (Γεωργιανῶν ἢ Γκιουρτζήδων), νῦν δὲ τῶν Ἀρμενίων.—27, 37, 154, 163, 188, 221, 230, 256, 260, 262, 264, 271, 272, 278, 285, 286, 439.
 Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόθεος ἢ θεάδελφος, πρῶτος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—9, 29, 37, 79, 123, 124, 220. Ἐκκλησία ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ.—40, 395, 396.
 Ἰάκωβος, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—22, 130.

- Ἰάκωβος Πάτριος, ἱεροδιδάσκαλος ἐν Ἱερουσαλήμ.—79.
- Ἰάσιον = Γιάσι ἢ Γιάσιον. — 500.
- Ἰάφα = Γιάφφα, Ἰόππη.— 341, 349.
- Ἰβηρες.— 26, 27, 29, 33, 36, 37, 70, 71, 98, 133, 154, 155, 163, 188, 217, 230, 253, 262, 284. Ὅρα καὶ τὸ Γεωργιανοὶ καὶ τὸ Γκιουρτζῆδες.
- Ἰβηρία. — 53, 59, 60, 131, 165, 331, 486, 489.
- Ἰβηρικά, τὰ=τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ ἰβηρικὰ μοναστήρια.—71, 72.
- Ἰβηρικὸν χρέος.—71.
- Ἰγνάτιος, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.—9.
- Ἰερεμίας ὁ προφήτης. — 381, 385.
- Ἰερεμίας, μητροπολίτης Δέρκων 1825.—330.
- Ἰερεμίας, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—31.
- Ἰερεμίας α', πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.—38.
- Ἰερεμίας δ', πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.—183, 378.
- Ἰερεμίας, μητροπολίτης Χάλκης.— 343.
- Ἰερεμίας μοναχός, ἡγούμενος τῆς ἁγίας Βηθλεέμ 1801. — 87, 88.
- Ἰερεμίας μοναχός, ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ Σταυροῦ 1795.— 88.
- Ἰεριχώ.—19, 30, 97, 197.
- Ἰερόθεος, ἀρχιεπίσκοπος Θαβωρίου ὄρους.—421, 503, 507.
- Ἰερόθεος, πατριάρχης Ἀλεξανδρείας.—508.
- Ἰερόν, τὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως.—337, 392, 393, 394.
- Ἰερόν Κοινόν τοῦ Παναγίου Τάφου.—461, 485, 500. Ὅρα καὶ τὸ Κοινόν.
- Ἰερόν Κουβούκλιον, τὸ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως.—112, 436, 438, 440, 495, 496, 497.
- Ἱεροσολυμίται.— 1, 2, 38, 89, 94, 95, 119, 193, 215, 229, 251, 322, 329, 330, 439, 460, 461, 465, 466, 471, 474, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 491.
- Ἱεροσολυμίται-Φράγχοι.—460.
- Ἱεροσολυμίται Σαράκηνοί.—156.
- Ἱεροσολυμίται-Τοῦρκοι. — 170, 197, 304, 451, 465, 467, 473, 476, 498, 506.
- Ἱεροσολυμιτικὸν Μετόχιον τῆς Μόσχας.—503.
- Ἱεροσολυμιτικὸς θρόνος (πατριαρχικός).—131.
- Ἱερουσαλήμ, Ἱεροσόλυμα. — 1-12, 14-42, 44-53, 55-61, 63-73, 75-86, 88-101, 103, 104, 106, 107, 109, 111, 112, 114, 117, 119, 120, 121, 123-126, 128-145, 147, 149, 151-159, 161-163, 168-173, 175, 177-191, 193-195, 197-201, 204, 211, 213-228, 230, 232, 233, 237, 238, 240-243, 245-248, 250-252, 254, 256, 258-263, 267, 270,

- 272 - 279, 283, 284, 287-
294, 296, 297, 300, 304,
305, 307 - 311, 313, 315-
319, 321 - 334, 338, 341,
344, 349, 351, 356, 359,
360, 363 - 365, 367, 368,
372, 373, 378, 380, 383,
385, 391, 403, 411, 413-
415, 418 - 422, 424, 425,
427 - 431, 435 - 437, 440,
443 - 449, 451, 452, 454,
455, 457 - 463, 465 - 490,
492 - 495, 497 - 501, 503 -
506, 508.
- Ἰεσσαὶ ὁ καὶ Ἰωσήφ, ἐπίσκοπος
Ἱεροσολύμων ἐξ Ἑβραίων. —
125.
- Ἰζέτ-πεῖς, ἢ Ἰζέτ-πέις, ἢ Ἰζέτ-
πεῖς, καζασκέρης τῆς Ρούμε-
λης 1810 κέ. — 199, 209,
281, 282, 283, 287, 374,
376, 378.
- Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ. — 30.
- Ἰησοῦς Χριστὸς νικητῆς. — 112.
- Ἰκόνιον. — 183, 259, 344, 354.
- Ἰλάριος ἢ Ἰλαρίων, ἐπίσκοπος
Ἱεροσολύμων. — 126.
- Ἰλαρίων, ἡγούμενος τοῦ ἐν Κων-
σταντινουπόλει Σιναΐτικοῦ με-
τοχίου 1811. — 208.
- Ἰλασάρα. — 246, 296.
- Ἰμανίται. — 4.
- Ἰμαρέτι τοῦ σουλτάν Ἀχμέτη ἐν
Κωνσταντινουπόλει. — 227.
- Ἰμβρος. — 344.
- Ἰόππη. — 61, 66, 68, 73, 78,
81, 83, 84, 87, 88, 90, 91,
92, 94, 96, 97, 98, 107, 109,
110, 112, 118, 119, 134,
135, 170, 171, 172, 198,
315, 316, 317, 325, 369,
418, 420, 424, 428, 429,
451, 458, 459, 466, 470,
487, 491, 492, 504, 505,
508.
- Ἰόππηθεν. — 91.
- Ἰοππίται. — 91.
- Ἰορδάνης ποταμός. — 3, 4, 21,
22, 39, 45, 69, 133, 221,
315, 439, 447, 458.
- Ἰουβενάλιος, πατριάρχης Ἱεροσο-
λύμων. — 127.
- Ἰουδαία. — 32, 73, 470, 471.
- Ἰουδαῖοι. — 9, 13, 36, 90, 397.
- Ἰούδας α', ἐπίσκοπος Ἱεροσολό-
μων. — 125.
- Ἰουλιανὸς α' ὁ καὶ Ἰούλιος, ἐπί-
σκοπος Ἱεροσολύμων. — 125.
- Ἰούδας β', ἐπίσκοπος Ἱεροσολό-
μων. — 125.
- Ἰουλιανὸς β' ὁ καὶ Οὐάλης, ἐπί-
σκοπος Ἱεροσολύμων. — 125.
- Ἰουλιανὸς αὐτοκράτωρ. — 126.
- Ἰοῦσεφ-Ἀραπ, Σιωνίτης 1824. —
479.
- Ἰουστινιανὸς α', αὐτοκράτωρ Ῥω-
μαίων. — 67, 127, 507.
- Ἰουστινιανὸς β' ὁ Ῥινότμητος, αὐ-
τοκράτωρ Ῥωμαίων. — 2, 3.
- Ἰοῦστος α', ἐπίσκοπος Ἱεροσολό-
μων ἐξ Ἑβραίων. — 124.
- Ἰοῦστος β', ἢ Ἰούστης, ἐπίσκο-
πος Ἱεροσολύμων ἐξ Ἑβραίων.
— 125.

- Ἰβν-Ζεράρ-σέχ-Νταούτ, σέχης ἐν Σαννούρ 1805.—96.
- Ἰπράϊμ-πασσας, χαζναδάρης ἐν Δαμασκῷ.—311.
- Ἰπραχίμ-χαν, σουλτάνος τῆς Τουρκίας.—134, 231, 255.
- Ἰπραχίμ-πασσας, βεζύρης ἐν Τουκία.—133.
- Ἰπραχίμ-ἐφένδης ἢ Ἰπραχίμης, τζαούσπασης καὶ σσεχέρ-ἐμινῆς 1810-1811. — 200, 209, 287.
- Ἰπραχίμ-Σαρίμ-ἐφένδης, δευτερόδάρης 1811.—209.
- Ἰσαὰκ ὁ προπάτωρ.—430.
- Ἰσαάκιος ὁ καὶ Ἠσύχιος, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—127.
- Ἰσαάκιος Ἄγγελος, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—25, 27, 28, 130.
- Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνός, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—19.
- Ἰσαῆς=Ἰησοῦς ὁ Χριστός.—404.
- Ἰσαυρος.—3.
- Ἰσκαριώτης.—61.
- Ἰσλάμιον.—216.
- Ἰσλάμιδες.—240.
- Ἰσμαήλ-πασσας, ἐπίτροπος τοῦ Ζεζάρ-πασα ἐν Ἄκη 1804. — 92, 93, 94.
- Ἰσμαήλ-πασσας Γχιουρτζῆς, Μπαγ δάτ-βαλισῆς καὶ εἶτα βεζύρης 1734.—162.
- Ἰσμαήλ-ἀγάς.—59.
- Ἰσμέτ-πεϊζαδές-Ἀρίφ-πέϊς, καδῆς ἐν Ἱερουσαλήμ 1815.—149.
- Ἰσμήτ (= Smith) Ἑγκλέζος 1799. — 84.
- Ἰσμιρλῆς (= Σμυρναῖος)-χατζῆ-Σουλεϊμάν-πασσας, ἡγεμὼν τῆς Δαμασκοῦ 1820-1821.—153, 313.
- Ἰσμιτλῆς (= Νικομηθεὺς)-Χαλίλ-πασσας, καϊμακάμης ἐν Κωνσταντινουπόλει 1810.—200.
- Ἰσοῦφ τζεπέκτζήπασις, Ἱεροσολυμίτης 1826.—484.
- Ἰταλός.—413.
- Ἰωάβ πηγῆ.—97.
- Ἰωάγκος Νέγρης, ποστέλνικος 1811.—209.
- Ἰωακείμ ὁ πατὴρ τῆς Θεοτόκου.—27, 83, 171.
- Ἰωακείμ πρεσβύτερος, πατριαρχικός ἐπίτροπος ἐν Ἱερουσαλήμ.—79.
- Ἰωακείμ Κύπριος, πρωτοσύγγελλος καὶ εἶτα ἀρχιμανδρίτης Ἀγιοταφίτης 1808-1809. — 104, 105, 106, 175, 178, 349.
- Ἰωακείμ, πατριάρχης Ἀλεξανδρείας.—38, 39.
- Ἰωακείμ, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—33, 34, 35, 130.
- Ἰωακείμ ἢ Ἀβαγκέμ, πατριάρχης τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ Ἀρμενίων 1783.—83, 171.
- Ἰωανᾶς πρεσβύτερος, πατὴρ τῶν Γραπτῶν, Θεοδώρου καὶ Θεοφάνους.—4.
- Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος· μοναστήριον τῶν ὀρθοδόξων ἐν Ἱερουσαλήμ.—27, 37, 223, 230, 262. Ἔτερον ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνου. — 22. Τρίγες.—30.

- Ἰωάννης ὁ Θεολόγος.—65. Μοναστήριον τῶν ὀρθοδόξων πρότερον, νῦν δὲ τῶν Φραγκισκανῶν (μετονομασθὲν ὑπ' αὐτῶν S-t Sauveur) ἐν Ἱερουσαλήμ.—27, 33, 37, 133, 221, 223, 230, 262. Οἶκος, ἐκκλησία ἢ παρεκκλήσιον, ὑπὸ τὴν ἐν Ἱερουσαλήμ μονὴν τοῦ Ἀβραάμ, ὃ κατέχουσιν οἱ Ἀρμένιοι.—57, 116, 158, 220, 223, 230, 260, 262, 265, 283, 286, 455.
- Ἰωάννης α' ὁ Χαριτώνουμος, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—125.
- Ἰωάννης β', ἀρχιεπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—127.
- Ἰωάννης γ' ὁ σταυροφύλαξ, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—127.
- Ἰωάννης δ', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—127.
- Ἰωάννης ε', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—1, 3, 128.
- Ἰωάννης ς', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—5, 9, 129.
- Ἰωάννης ζ', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—12, 13, 14, 129.
- Ἰωάννης η', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—22, 28, 130.
- Ἰωάννης θ', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—28, 30.
- Ἰωάννης, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.—31.
- Ἰωάννης ὁ καὶ Μαυίας, βασιλεὺς τῆς Βαβυλώνας.—3.
- Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός.—3, 65.
- Ἰωάννης Δουξ ὁ Βατάτζης, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—30.
- Ἰωάννης Καντακουζηνός, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων καὶ συγγραφεὺς χρονικοῦ.—31, 32, 33, 130.
- Ἰωάννης ὁ Κομνηνός, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—21, 22.
- Ἰωάννης β' ὁ Παλαιολόγος, ὁ καὶ Καλοῖωάννης, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—33, 34.
- Ἰωάννης δ' ὁ Παλαιολόγος.—34, 35, 130.
- Ἰωάννης Τζιμισκῆς, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—11.
- Ἰωάννης ὁ Τριχᾶς.—26.
- Ἰωάννης, οὗ υἱὸς Γεράσιμος ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης.—259.
- Ἰωάννης, ἡγούμενος τῆς λαύρας τοῦ ὁσίου Σάβα.—3.
- Ἰωάννης ἱερεὺς, μέγας οἰκονόμος τῆς Ἱερουσαλήμ.—50.
- Ἰωάννης δεμηρτζῆς (=σιδηροπώλης).—347.
- Ἰωαννίκιος, μητροπολίτης Ἀγκύρας 1809.—344.
- Ἰωαννίκιος, ἀρχιεπίσκοπος Ἐλασσῶνος 1809.—344.
- Ἰωαννίκιος ὁ ἀπὸ Σωζουπόλεως πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.—38.
- Ἰωαννίκιος Χίος, μητροπολίτης Νικαίας 1811.—206, 208.
- Ἰωαννίτης.—38.
- Ἰωάσαφ, ἀρχιεπίσκοπος Σιναίου.—61.
- Ἰώβ, ἀδελφὸς τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ τοῦ συγκέλλου.—8.
- Ἰώβ, ἀρχιδιάκονος τοῦ Πατριαρ-

- χειού τῆς Ἱερουσαλήμ 1831. — 502.
- Ἰωβάνος, ἡ χατζῆ-Ἰωβάν, σαρράφης 1809.—111, 113, 117, 118.
- Ἰωβίκης χατζῆς, οὗ υἱὸς Σταυράκης.—209.
- Ἰώσηπος ὁ ἱστορικός.—498.
- Ἰωσήφ, υἱὸς Βαρούχ, ἡγεμόνος τῆς Ῥέμιλι ἢ Ῥέμηλις.—15.
- Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας.—116.
- Ἰωσήφ, βεζύρης τῆς Τουρκίας 1799.—83.
- Ἰωσήφ-πασσας, ἡγεμὼν τοῦ Ζηνίν 1809.—111, 112.
- Ἰωσήφ Βόλφ.—466.
- Ἰωσήφ, μητροπολίτης Δράμας 1809.—344.
- Ἰωσήφ ὁ καὶ Ἰουστός, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων ἐξ Ἑβραίων.—125.
- Ἰωσήφ ὁ καὶ Ἰεσσαί, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων ἐξ Ἑβραίων.—125.
- Ἰωσήφ ἱατροφιλόσοφος, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—14, 129.
- Ἰωσήφ ἕτερος, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—22.
- Ἰωσήφ Ζαχσάν, ἱερεὺς ὀρθόδοξος ἐν Νεαπόλει τῆ Παλαιστίνῃ.—82.
- Ἰωσήφ Ζεράρ.—97.
- Καβάλαλης=ὁ ἀπὸ Καβάλας πόλεως.—200, 209, 287, 479.
- Κάβο-Μπόζο, ἀκρωτήριον.—99.
- Καζάνια τῆς ἀγίας Ἑλένης.—37.
- Καθολικόν, τὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, ὅπερ ἔχουσιν οἱ ὀρθόδοξοι.—76, 100, 110, 119, 122, 146, 147, 150, 174, 200, 336, 337, 392, 394, 397, 404, 407, 415, 424, 438, 486.
- Καθολικὸν τοῦ ναοῦ τῆς Βηθλεέμ, ὅπερ ἔχουσιν οἱ ὀρθόδοξοι.—76, 141, 312, 445.
- Καϊάφα Παλάτιον.—36.
- Καϊσινοί.—4.
- Καισάρεια Καππαδοκίας.—126, 343, 368.
- Καισάρεια Παλαιστίνης.—2, 10, 14, 19, 31, 72, 73, 79, 80, 130, 131, 165, 486, 505, 508.
- Καισάρεια Φιλίππου.—500.
- Καισάρειος: Καισάριος.
- Καισαρεύς.—193, 381, 508.
- Καισάριος Βυζάντιος, υἱὸς Ἀντωνίου τινός, ἀρχιμανδρίτης καὶ ἡγούμενος τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει μετοχίου τοῦ Ἁγίου Τάφου (1809-1827) καὶ εἶτα μητροπολίτης Καισαρείας Παλαιστίνης (1827-†1832).—106, 200, 288, 486, 500, 505.
- Κάιφα.—349, 350, 363.
- Καχοαρμένιοι.—350, 371.
- Καλαφάτης: Μιχαήλ.
- Καλβινισταί.—466.
- Καλελὶς.—110.
- Καλές = Ἀκρόπολις τῆς Ἱερουσαλήμ.—459, 465, 471, 476, 477, 478, 482, 483, 484.

- Καλλίνικος, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως 1808-1809. — 105, 107, 176, 343.
- Καλοϊωάννης. — 33, 34.
- Καμαμές=ναός τῆς Ἁγίας Ἀναστάσεως. — 219, 220, 223, 225, 226, 230, 231, 232, 235, 238, 239, 240, 252, 255, 259, 267, 268, 271, 272, 274, 275, 277, 278, 279, 281, 283, 285, 286, 287, 288, 289, 297, 304, 305, 339, 340, 352, 356, 359, 360, 371, 372, 373, 378.
- Καμπαναρεῖον ἢ Καμπαναριὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως. — 6, 26, 40, 70, 78, 94, 101, 395, 486.
- Καμπόρογλους: Γζαννάκης.
- Κανονῆς (ἢ Κανών)- σουλτάν- Σουλεϊμάν. — 163, 185, 212, 222.
- Κανονικοί.—481.
- Καντακουζηνός: Ἰωάννης.
- Καπίτων ὁ καὶ Καπιτών, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—125.
- Καποῦ-Ἰτζερισιῆ = Ἁγία Πόρτα τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως.— 259.
- Καππαδόκης, Καππαδόκαι. — 126, 127, 179.
- Καππαδοκία.—175, 343, 368.
- Καραζᾶς: Γεωργάκης.
- Καρακάλλας, αὐτοκράτωρ Ῥώμης.—125.
- Καραμανλῆς=ὁ ἐκ Καραμανίας. — 37.
- Καρᾶ-Μουσταφᾶ-πασας, Ἄλβανίτης, καϊμακάμης ἢ βεζύρης ἐν Κωνσταντινουπόλει. — 50, 133.
- Καραπέτης Κασπάρ ἢ Κασπάρης, Ἀρμένιος ἀρχιτραπεζίτης ἐν Κωνσταντινουπόλει. — 259, 288, 355.
- Καραπέτης Ἀρμένιος, οὗ υἱὸς Ἰόσιος.—288.
- Καρατζᾶς: Λαμπίκης ἢ Χοτζᾶ-Λαμπῆς, Κωνσταντῖνος.
- Κάρλε, κόμη ἐν Παλαιστίνῃ.— 93, 478, 519.
- Καρμήλιον.—44.
- Κάρς ἢ Κάρσι.—328, 497.
- Κασήμ-μπεης ἢ Κασίμ-πέης, μουσελήμης ἐν Ἱερουσαλήμ 1802.—92, 97, 100.
- Κάσημ, σέχης ἐν Σαμαρείᾳ. — 498.
- Κασίδης.—4.
- Κασπάρ ἢ Κασπάρης: Καραπέτης.
- Κασπάρης τοῦ Κεβόρκη, σαρράφης Ἀρμένιος ἐν Κωνσταντινουπόλει.—288.
- Κάσσα (ἢ τοῦ Κοινοῦ τῶν Ἁγιοταφιτῶν).—488.
- Κασσάνδρα ἢ πόλις.—466.
- Κασσιανός, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—125.
- Κασσιτεράς.—8.
- Καστελλόρριζον=ἡ νῆσος Μεγίστη.—60.
- Καστοριανός: Μανολάκης.
- Καστρινός: Θεόδωρος, Νικολάκης.

- Κάστρον=Ἀκρόπολις τῆς Ἱερουσαλήμ.—364.
- Καταμόνας· μοναστήριον ἐγγὺς τῆς Ἱερουσαλήμ.—221, 223.
- Καταφάγος· Ἀντώνιος.
- Κατηχούμενα τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως. — 56, 145, 146, 157, 173, 391, 393, 413, 419, 436, 498.
- Κατολιχισμός.—466.
- Κατόλιχοι. — 322, 323, 355, 468, 469, 481, 498, 499.
- Κατολιχοκαλόγηροι.—499.
- Καύχημα τῶν ὄντων=Μωάμεθ ὁ τῶν Ἰσλαμιτῶν προφήτης.—275, 276, 279.
- Κεβόρχ ἢ Κεβόρχης· Κιρκόρης, Κάσπαρ.
- Κεδρηνός· Γεώργιος.
- Κέδρων χεῖμαρρος.—143.
- Κείς· φυλὴ ἀραβικὴ.—4.
- Κελτός.—68, 69, 135, 136.
- Κερεσσετζόγλους· Ἀνέστης.
- Κηρύκου τοῦ ἁγίου ἐκκλησία.—10.
- Κιαμπές ἢ Κιαπές. — 26, 91, 97, 476, 485.
- Κιαπὲ-μουλασί.—322.
- Κιαφούρης, σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου.—12.
- Κιές=Κείς.—94.
- Κιζιλπάσια=Περσία.—252.
- Κιλικία.—12, 20, 23.
- Κιλτζόγλους· Ἀντώνης, Ἀραχιέλης, Μικαὴλ.
- Κιοπρουλοῦ ἢ Κιουπρουλῆς Μεχμέτ-πασσας, βεζύρης. — 57, 58, 60, 157.
- Κίος.—162.
- Κιριμλῆς=ὁ ἐκ Κριμαίας.—351.
- Κιρκὸρ ἢ Κιρκόρης (=Ἰρηφην=Γρηγόριος), πατριάρχης τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ Ἀρμενίων.—44, 45, 46, 156. Ὅρα περὶ τούτου κατ' ἔκτασιν ἐν τῷ βιβλίῳ: *Ἐξηγητικὴ ἐπιτομὴ τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἱερουσαλήμ*. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1872, σ. 52-54.
- Κιρκὸρ-κίλιασῆ = ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου.—265.
- Κιρκόρης Κεβόρχ ἢ Κεβόρχης, σαρράφης Ἀρμένιος ἐν Κωνσταντινουπόλει. — 259, 288, 355.
- Κιρκὸρ, οὗ υἱὸς Πόγώσης.—259.
- Κίς, Κισινοί, Κισίται.—4.
- Κλαισός· Πατρίκιος.
- Κλάπαι· προσκόνημα ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως.—76, 102, 141, 220, 436.
- Κλήμης, μοναχὸς Ἀγιοταφίτης ἐκ Ῥουσίκου τῆς Μυσίας. — 68, 135.
- Κοιμητήριον Πατριαρχικὸν ἐν Ἱερουσαλήμ.—486.
- Κοινὸν τοῦ Ἀγίου Τάφου.—309, 315, 319, 321, 324, 427, 460, 465, 468, 470, 471, 479, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 494, 501, 503, 504, 507, 508.
- Κοινὸν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.—208.

- Κοινὸν τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ Ἀρμενίων. — 489, 499.
- Κολομβήθρα ἐν τῷ ναῷ τῆς Βηθλεέμ. — 68.
- Κολομβήθρα ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως. — 499.
- Κολώνη τῆς Χήρας. — 82.
- Κόμμοδος, αὐτοκράτωρ τῆς Ῥώμης. — 125.
- Κομνηνός: Ἀλέξιος, Ἀλέξιος β', Ἀνδρόνικος, Ἰσαάκιος, Ἰωάννης, Μανουήλ.
- Κομνηνός, κάλφας (= ἀρχιτέκτων) Μιτυληναῖος. — 103, 107, 111, 116, 117, 179, 347, 348, 383.
- Κόπρις ὁ ὄσιος. — 4, 5.
- Κοπρώνυμος: Κωνσταντῖνος.
- Κόπται. — 27, 32, 37, 44, 62, 82, 83, 89, 217, 224, 255, 260, 263, 285, 289, 329, 339, 396, 420, 438.
- Κοπτικὰ ἢ Τὰ Κόπτικα· τὰ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως οὐκῆματα τῶν Κοπτῶν. — 101, 392. Ταῦτά καὶ Κοπτικοὶ ὀνόματα ὀνομάζονται. — 265.
- Κοπτοχαμπέσιοι. — 214.
- Κοράχ ἢ Χοράχ. — 21, 26.
- Κόρινθος. — 67, 131.
- Κοσμάς ὁ ἅγιος. — 10.
- Κοσμάς ὁ Μαΐουμᾶ. — 3.
- Κοσμάς, μητροπολίτης Πισιδείας. — 165.
- Κοτπ-ιλ-Ντόλε, δοῦξ Αἰγύπτιος. — 16.
- Κουβούκλιον τοῦ Ἁγίου Τάφου. — 39, 61, 62, 64, 68, 113, 114, 115, 119, 134, 135, 136, 137, 144, 145, 146, 148, 149, 153, 228, 229, 231, 235, 242, 244, 248, 265, 283, 286, 338, 364, 396, 397, 403, 404, 412, 414, 415, 420, 495, 497. Ὅρα καὶ τὸ Ἅγιον Κουβούκλιον καὶ τὸ Ἱερὸν Κουβούκλιον.
- Κουβούκλιον ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἑλαιῶν. — 426, 429, 433, 434.
- Κουβούκλιον τοῦ ἁγίου Σάββα. — 71.
- Κούδουσ-σερίφ-καδισὶ ἡ καὶ ὀδησί = κριτῆς τῆς Ἱερουσαλήμ. — 297, 298.
- Κούδσι-σερίφ-μουτεσελλημί = διοικητῆς τῆς Ἱερουσαλήμ. — 297.
- Κούδσ-σερίφ-πατριγί = πατριάρχης τῆς Ἱερουσαλήμ. — 299.
- Κουδσισ-σερίφ-πατριγί. — 300.
- Κουμπές = ὁ μέγας θόλος τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως. — 220.
- Κουτζουκ-Ἀχμέτ-πασᾶς, σατράπης τῆς Δαμασκοῦ 1634. — 45.
- Κουτ-σερίφιδες = Ἀγιοπολίται. — 480.
- Κουτσερίφιον = Ἱερουσαλήμ. — 370.
- Κρανίον ἢ Κρανίου τόπος· προσκύνημα ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως. — 41, 356.
- Κρής, Κρήτες. — 7, 70, 119, 131, 183, 200, 206.
- Κρήσσαι. — 326.

- Κρήτη. — 94, 343, 354, 426, 458, 467, 493.
- Κρητικός = Κρής. — 120.
- Κρίσις = δικαστήριον τῆς Ἱεροσολήμ. — 315, 318, 331, 449, 455.
- Κριτίας κληρικός, διδάσκαλος καὶ μέγας ἐκκλησιάρχης ἐν Κωνσταντινουπόλει. — 142, 167.
- Κρόνιον ὄμμα. — 315.
- Κύζικος. — 166, 343.
- Κύπριος. — 69, 175, 178, 200, 349, 387, 411.
- Κύπρος. — 5, 7, 69, 77, 458, 515.
- Κυρία = Θεοτόκος. — 266, 320, 321.
- Κυριακῆς τῆς μεγαλομάρτυρος ἐκκλησία ἐν τῇ πόλει Χίω. — 73.
- Κυριακὴ ἡμέρα. — 34, 80, 90, 103, 111, 113, 116, 117, 119, 120, 121, 177, 179, 324, 448. Κυριακὴ τῶν Βαίω. — 11, 135, 139, 438. Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ. — 150. Κυριακὴ τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς — 55. Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας. — 88. Κυριακὴ τῶν Προπατόρων. — 55. Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως. — 84, 412.
- Κυριακὸν Μνῆμα = Ἅγιος Τάφος. — 62, 63.
- Κυριακοῦ τοῦ ὀσίου λαύρα. — 7.
- Κυριάκος, οὗ υἱὸς Ἀνανίας. — 288.
- Κύριλλος (Δούκαρις), πατριάρχης Ἀλεξανδρείας. — 41, 52.
- Κύριλλος, πατριάρχης Ἀντιοχείας. — 24.
- Κύριλλος α', ἀρχιεπίσκοπος Ἱεροσολύμων. — 126.
- Κύριλλος, ἀρχιεπίσκοπος Λύδδης (1837), ὁ κατόπι Κύριλλος β', πατριάρχης Ἱεροσολύμων. — 427.
- Κύριλλος, μητροπολίτης Ἰκονίου 1809. — 183, 259, 344, 354.
- Κύριλλος, ἀρχιεπίσκοπος Ναζαρέτ, ἐπίτροπος πατριαρχικὸς ἐν Ἱεροσολήμ 1799 - † 1806. — 83, 88, 99.
- Κύριλλος Κύπριος, ἡγούμενος ἐν Βηθλεέμ 1674. — 69.
- Κυρίου Τάφος. — 23, 24, 65, 512.
- Κυρίου ἀρτοκλασία. — 29.
- Κυρίου ἀχειροποίητον ἐκτόπωμα. — 29.
- Κωνσταντῆς: Χατζῆ-Κωνσταντῆς.
- Κωνσταντινίδης: Γεώργιος.
- Κωνσταντῖνος ὁ μέγας. — 67, 112, 114, 126, 275. Ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως. — 11, 13, 15, 16, 17, 116. Ἐκκλησία τῶν ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης ἐν τῇ πατριαρχικῇ μονῇ τῶν Ἁγιοταφιστῶν. — 51, 56, 60, 100, 389. Ὅρα καὶ τὸ Ἑλένη.
- Κωνσταντῖνος ὁ Πωγωνᾶτος. — 1, 2, 128.
- Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος. — 4.
- Κωνσταντῖνος ς', αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων. — 129.

- Κωνσταντίνος ζ' ὁ πορφυρογέννητος.—10, 11.
- Κωνσταντίνος η' ὁ πορφυρογέννητος.—12, 14.
- Κωνσταντίνος θ' ὁ Μονομάχος.—17, 19, 129.
- Κωνσταντίνος ι' ὁ Δούξ.—19.
- Κωνσταντίνος ὁ Παλαιολόγος.—35.
- Κωνσταντίνος Καρατζᾶς 1811.—208.
- Κωνσταντίνος Τοσίτζας 1824.—326.
- Κωνσταντινούπολις ἢ ἡ Κωνσταντίνου. — 1, 3, 4, 7, 8, 9, 17, 18, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 35, 38, 39, 40, 41, 44, 45, 46, 47, 50, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 64, 67, 69, 72, 74, 76, 77, 78, 80, 83, 88, 90, 94, 95, 104, 105, 106, 114, 126, 127, 130, 131, 134, 135, 136, 139, 142, 151, 155, 156, 157, 158, 161, 162, 163, 165, 166, 167, 169, 170, 173, 175, 179, 180, 181, 182, 192, 198, 205, 207, 208, 214, 218, 219, 226, 237, 239, 241, 244, 246, 248, 252, 253, 256, 267, 270, 275, 292, 340, 370, 378, 412, 421, 422, 425, 428, 430, 437, 445, 485, 452, 457, 460, 464, 465, 476, 479, 485, 486, 487, 488, 494, 495, 500, 502, 503, 504, 507, 508. Ὅρα καὶ τὸ Βασιλεῦσα καὶ τὸ Πόλις.
- Κωνσταντίνος, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—126.
- Κωνσταντίνος α', ἀρχιεπίσκοπος Σιναίου καὶ εἴτα πατριάρχης οἰκουμενικός.—486, 501, 503.
- Κωνσταντίνος β', πατριάρχης οἰκουμενικός.—503, 504.
- Κώνστας, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—128.
- Κῶος.—66.
- Κῶς.—213.
- Λάβαν, ὁ.—54.
- Λάζαρος ὁ τετραήμερος.—14, 29.
- Λάζαρος, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—28, 31, 32, 33, 130, 511.
- Λαζία.—490.
- Λαζική χώρα.—330, 507.
- Λάζος: Χατζῆ-Λάζος.
- Λακεδαιμόνιος.—30.
- Λάμβας: Ζάμβας ἢ Ζάμβδας.
- Λαμπῆς, Λαμπίκος ἢ Λαμπίκης Γεωργίου Καρατζᾶς, τραπεζίτης Ἑλλην ἐν Κωνσταντινουπόλει 1810-1813. — 200, 201, 204, 209, 288, 346.
- Λαοδικεῖα Συρίας.—20, 91.
- Λαοδικεύς.—184.
- Λάρισσα.—55.
- Λάσκαρις: Θεόδωρος.
- Λατινὶς γυνή.—56.
- Λατῖνοι.—17, 19, 21, 22, 23, 24, 26, 31, 50, 51, 56, 64, 70, 76, 77, 137, 138, 436, 444, 488.
- Λαυρέντιος μοναχός, ἐπίτροπος πα-

- τριαρχῶς ἐν Ἱεροσολύμοις.— 61, 62.
- Λαχχάμιδες.—472.
- Δεκατηνός: Ῥωμανός.
- Δεόντιος, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.— 2, 3.
- Δεόντιος α', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—22, 24, 25, 28.
- Δεόντιος β', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—30, 130.
- Δεόντιος γ', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—31.
- Δεόντιος, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.—28.
- Δέρνη=Δέρος ἢ νῆσος.—166.
- Δευῆ ἢ Δευίς, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων ἐξ Ἑβραίων.—125.
- Δεχία.—66.
- Δεχοπολῶνοι Ἑβραῖοι.—455.
- Δέων γ' ὁ Ἰσαυρος.—3, 4.
- Δέων δ' ὁ Χάζαρος.—4.
- Δέων ε' ὁ Ἀρμένιος.—7, 8.
- Δέων ς' ὁ Σοφός.—10.
- Δέων, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.— 10, 11, 129.
- Δέων ὁ Γραμματικός.—8.
- Διβάνιον ἢ Δίβανον ὄρος.—469, 470.
- Δογγίνος ὁ ἅγιος μάρτυς.—112, 117.
- Δογίζος, Φράγκος ἡγούμενος ἐν Ἰόππῃ.—88.
- Λουδοβίκος, υἱὸς βασιλέως τῆς Γαλλίας 1838.—422, 428.
- Λουκᾶς ὁ εὐαγγελιστής.—29.
- Λουλουσῆς: Ὁμέρ (ἢ Ὁμέρ)-Σαμανί.
- Λουσιανός, ῥήξ τῆς Ἱερουσαλήμ.— 26.
- Λύδδα, πόλις ἐν Παλαιστίνῃ.— 18, 59, 73, 90, 98, 109, 427.
- Μαγδαληνῆ: Μαρία.
- Μαδένια.—148.
- Μαζαβάνης: Μαρζαβάνης.
- Μαζχάρ-ἐφένδης: Μουσταφᾶς.
- Μαῖουμᾶ.— 3.
- Μαῖτηανός = Μαδυτηνός.—193.
- Μακάριος, πατριάρχης Ἀντιοχείας.—1.
- Μακάριος α', ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—2, 126.
- Μακάριος β', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—127.
- Μακάριος, μητροπολίτης Κυζίκου 1809.—343.
- Μακάριος Κρής, ἱερεὺς Ἀγιοταφίτης.—65.
- Μακάριος Μακεδών, πνευματικὸς πατὴρ Ἀγιοταφίτης 1674.— 68, 135.
- Μακάριος Χρυσοκέφαλος.—25.
- Μακεδονία.—23.
- Μακεδών.—9, 10, 68.
- Μάλχα, χωρίον ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ.— 472.
- Μαλχιῶται.—472, 474.
- Μαμελοῦκοι.—129.
- Μανολάκης Καστοριανός.—66.

- Μανόλης Ζαμπακός, ὁ υἱὸς Δημήτριος.—288.
- Μανουὲλ Μιχιριδῆτζης, σαρράφης Ἀρμένιος ἐν Κωνσταντινουπόλει 1813.—288.
- Μανουὴλ Κομνηνός, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—22, 23, 25, 67.
- Μανουὴλ α' ὁ Παλαιολόγος.—33.
- Μανουὴλ β' ὁ Παλαιολόγος.—34, 130.
- Μανουὴλ Σεργόπουλος, Βυζάντιος.—32.
- Μανούκ ἢ Μανούκης, σαρράφης Ἀρμένιος ἐν Κωνσταντινουπόλει 1808.—105, 173, 277.
- Μανσοῦρ Δαμασκηνός.—129.
- Μανσοῦρ: Ἡλίας δ', Σέργιος.
- Μάξιμος α', ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—125.
- Μάξιμος β', ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—125.
- Μάξιμος γ' ὁ καὶ Μάξιμωνᾶς, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—126.
- Μάξιμος ὁ Συμαῖος, Ἀγιοταφίτης μοναχός.—1, 10, 87.
- Μαξιμωνᾶς: Μάξιμος γ'.
- Μαρζαβάνης: Ἀμαζιπᾶν ἢ Μαζαβάνης.
- Μαρία ἢ Μαριάμ ἢ Θεοτόκος.—78, 143, 444. Προσκύνημα αὐτῆς ἢ τόπος ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως.—220, 223, 229, 230, 283. Τόπος τῆς λιποθυμῆσεως αὐτῆς ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως.—265. Τάφος, μνήμα ἢ μνημεῖον αὐτῆς ἐν τῇ Γεθσημανῇ.—221, 223, 229, 230, 237, 259, 262, 266, 284. Καμάραι ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως.—262.
- Μαρία ἢ ἀδελφὴ τοῦ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντος Δαζάρου.—29-30.
- Μαρία ἢ Μαγδαληνῆ.—29.
- Μαρκιανός, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—127.
- Μᾶρκος ἀπόστολος: ἐκκλησία καὶ σκευοφυλάκιον ἐν Βενετίᾳ.—28, 29.
- Μᾶρκος Αὔρηλιανὸς ὁ φιλόσοφος.—125.
- Μᾶρκος α', ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—125.
- Μᾶρκος β', πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—17, 33, 130.
- Μαρουάμ, οἶ.—4.
- Μαρτύριος Καππαδόκης, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—127.
- Μαρτύρος: Χατζαδούρης.
- Μαρώνεια.—344.
- Μαρωνῆται.—217.
- Ματθαῖος ὁ καὶ Ματθίας, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων ἐξ Ἑβραίων.—125.
- Ματθαῖος Ῥαιδεστηνός, πρωτοσύγκελλος Ἀγιοταφίτης 1809.—192, 198, 367.
- Μάτος, ἀρχιεπίσκοπος Γάζης: 1344.—26.
- Μαυίας, καλῖφης.—2, 3.
- Μαυρίκιος, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—127.
- Μαυροθαλασσίτικον καράβιον.—114, 115.
- Μαυρουδῆς: Χριστόδουλος ἢ Χρηστός.

- Μαχαλάς** Ἀρμενικὸς ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλήμ. — 108.
- Μαχζάρης**: Μουσταφᾶς **Μαζχάρ**.
- Μαχμουτ** ἢ **Μαχμούτης α'**, σουλτάνος τῆς Τουρκίας. — 74, 75, 158, 161, 201, 202, 276.
- Μαχμούτ**, **Μαχμουδ** ἢ **Μαχμούτης β'**, σουλτάνος τῆς Τουρκίας. — 104, 144, 152, 178, 238, 239, 258, 326, 355, 375, 431, 435 (ὄρα σ. 521), 459, 463, 480, 481, 495, 501.
- Μαχὼ**· Ἡμάκε. — 2.
- Μβαλασάκης**: Χατζῆ-Μβαλασάκης.
- Μέγα Σάββατον**. — 10, 40, 45, 46, 64, 476.
- Μεγάλη Ἀρμενία**. — 100, 388.
- Μεγάλη Δευτέρα**. — 45, 69.
- Μεγάλη Ἑβδομάς**. — 458.
- Μεγάλη Ἐκκλησία** (Κωνσταντινουπόλεως). — 165, 208, 486, 501, 502.
- Μεγάλη Παναγία**· μοναστήριον γυναικειῶν ἐν Ἱερουσαλήμ. — 221.
- Μεγάλη Παρασκευή**. — 45, 458.
- Μεγάλη Πέμπτη**. — 203, 325.
- Μεγάλη Τεσσαρακοστή**. — 55.
- Μεγάλη Τετάρτη**. — 458.
- Μεγγρέλιδες**-**Γκιουρτζῆδες**. — 223.
- Μεσεμέτ**· Ἀλῆ-πασας, σατράπης τῆς Αἰγύπτου. — 411, 412, 414, 417, 418, 420, 423, 425, 426, 427, 429, 431, 470, 478, 499, 503, 504, 505, 506, 508.
- Μεεμέτης** ὁ μετονομασθεὶς **Μουσταφᾶς δ'**, υἱὸς τοῦ σουλτάνου Ἀπδούλ-Χαμίτ 1807. — 100.
- Μεσεμέτ-πασας**, ἡγεμῶν τῆς Ἱερουσαλήμ 1801. — 90.
- Μεθόδιος**, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. — 8.
- Μέκκα**. — 92, 328.
- Μέλεκ** (ἢ **Μελέκ**)· Σαλάχ-εδδίν, σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου. — 130, 132, 163.
- Μελέτιος**, μητροπολίτης Ἡρακλείας 1809. — 343.
- Μελέτιος**, μητροπολίτης Νεοκαισαρείας 1809. — 343.
- Μελέτιος Αἴνιος**, πατριάρχης Ἱεροσολύμων. — 74, 75, 131, 138, 158, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 201.
- Μελισσηνός**: **Μιχαήλ**.
- Μεμέτης** ὁ τοῦ Σεμπάχ, μουτεβελῆς ἐν Ἱερουσαλήμ. — 12.
- Μεντινὲ πόλις**. — 92.
- Μεσοποταμία**. — 132, 143.
- Μεσημβρινός** = ὁ ἐκ **Μεσεμβρίας** πόλεως. — 303.
- Μεταμόρφωσις**· ναὸς ἐπὶ τοῦ Θαβωρίου ὄρους. — 26.
- Μετόχιον** τοῦ Παναγίου Τάφου ἐν Κωνσταντινουπόλει. — 486, 502.
- Μετχιζαδές**, μουλλᾶς τῆς Ἱερουσαλήμ 1808. — 340.
- Μεχεμμὲτ Ἀφρικανός** ὁ Ἀμπουζαρίας, ἀρχιστράτηγος τῆς Δαμασκοῦ σατραπείας 1809. — 197, 367.
- Μεχεμμὲτ Γρακούσης**, πρόκριτος

- Μουσουλμᾶνος ἐν Ἱερουσαλήμ 1809.—366.
- Μεχμεμές (=δικαστήριον) τῆς πόλεως Ἱερουσαλήμ.—103, 196, 197, 215, 350, 351, 367, 417, 418, 425, 429, 430, 432, 436, 445, 447, 450, 451, 453, 454, 461, 463, 464, 481, 495. Ὅρα καὶ τὸ ταυτόσημον Κρίσις.
- Μεχμέτης β', σουλτάνος τῆς Τουρκίας.—130, 163, 212, 218, 275.
- Μεχμέτης γ', σουλτάνος τῆς Τουρκίας.—40, 41, 163.
- Μεχμέτ-χάν ἢ Μεχμέτης δ', σουλτάνος τῆς Τουρκίας.—55, 57, 70, 72, 136, 156, 227, 232, 253, 256.
- Μεχμέτης Ἀπουζαρίας: Μεχεμμέτ Ἀφρικανός.
- Μεχμέτ-πασσας (ὁ Σιλιχδάρ), βεζύρης τῆς Τουρκίας.—170.
- Μεχμέτ-πασσας ὁ Ἀποῦ-Μάρακ.—144.
- Μεχμέταγας, χαζνατάρης 1809.—367, 368, 370.
- Μεχμέτ-Ἐμίν (ἢ Ἐμίνης)-ἐφένδης (καὶ εἶτα Ἐμίν-πασσας-ζαδές-Μεχμέτ-Ἐμίνης), καζασκέρης Ῥούμελης 1809 κέ.—187, 189-190, 266, 268, 354.
- Μεχμέτ (ἢ Μεχεμμέτ)-Ἐμίν-Βαχιδ (ἢ Βαχιδης)-ἐφένδης, ρεϊζ-ἐφένδης ἐν Κωνσταντινουπόλει 1809.—183, 268, 354.
- Μεχμέτ-Ρασσιδ (ἢ Ῥασιδης)-ἐφένδης, φετβά-ἐμινῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει 1809.—183, 268, 354.
- Μεχμέτ-Σεϊδᾶ-ἐφένδης, ἀμεττζῆς καὶ εἶτα πείλικτζῆς.—200, 209, 287.
- Μεχμέτ-Ταχίρ (ἢ Ταχίρης)-ἐφένδης, Σταμπόλ-ἐφενδισῆς καὶ εἶτα Ἀνατολ-καζασκερῆς.—183, 199, 209, 210, 266, 268, 287, 354.
- Μή μου ἄπτου προσκύνημα οὕτω καλούμενον ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως.—76, 436, 499.
- Μηνάς, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—17, 130.
- Μηνάσης ὁ τοῦ Πιογώς, γραμματικὸς τοῦ Τιγκίρογλου.—259, 355.
- Μηνολόγιον = Συναξαριστὴς ὁ τοῦ Νικοδήμου.—124, 126, 127, 128.
- Μητροφάνης Προυσαεὺς ἢ Προυσηνός, υἱὸς Νικολάου τινός, μοναχὸς Ἁγιοταφιτῆς καὶ καμαράσης τοῦ Πατριαρχείου τῆς Ἱερουσαλήμ 1803-1809.—91, 93, 183-184, 191, 259, 354.
- Μιγκιρδίζης: Μανουέλ.
- Μικαὲλ Κιλτζόγλου.—259, 520.
- Μιλόσης, πρίγκιψ τῆς Σερβίας 1835.—504.
- Μινάσης Τιγκίρ-ὄγλου: Μηνάσης.
- Μισαήλ, μητροπολίτης Πέτρας Ἀραβίας 1806-1822.—99, 195, 324, 340.
- Μιτυληναῖος ἢ Μυτιληναῖος.—347, 348.

Μιχαήλ, συγγενῆς Θεοδώρου τοῦ Ἐδεσσηνοῦ.—2, 3.

Μιχαήλ ὁ σύγκελλος.—8, 10.

Μιχαήλ γ', αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—7, 8, 9.

Μιχαήλ ὁ ἀπὸ στρατιωτικῶν αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—19.

Μιχαήλ ὁ Καλαφάτης, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—17.

Μιχαήλ Κιλτζόγλου.—288.

Μιχαήλ Μελισσηνός.—8.

Μιχαήλ ὁ Παφλαγῶν ἢ Παμφλαγῶν, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—17, 129.

Μιχαήλ ὁ Παλαιολόγος, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—30.

Μιχαήλ ὁ Παραπινάκης, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—19.

Μιχαήλ ὁ Ῥαγγαβέ, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—7.

Μιχαήλ Τοσίτζας.—509.

Μνήμα Θεομητορικόν.—214.

Μνήμα τοῦ Ἰησοῦ = Ἅγιος Τάφος.—143, 232, 245, 296, 298, 299, 300.

Μνήμα τοῦ Ἰσᾶ = Ἅγιος Τάφος.—404.

Μνήμα ἢ Μνημεῖον = Ἅγιος Τάφος.—249, 250, 299, 303.

Μνημεῖον τοῦ Ἰησοῦ.—235, 268.

Μόδεστος, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—128.

Μολδαβία.—488.

Μολδοβλαχία.—73.

Μοναστήρια. Ἀβραάμ ἢ Ἀβραάμ τοῦ προπάτορος ἐν Ἱερουσα-

λήμ.—56, 58, 116, 120, 121, 158, 220, 265, 455.

Ἅγίας Σιῶν ἐν Ἱερουσαλήμ.—

284. Ἅγίας Τριάδος ἐν τῇ νήσῳ Πρώτῃ.—55. Αἰκατερί-

νης τῆς μεγαλομάρτυρος ἐν Ἱερουσαλήμ.—223, 80, 230,

262, 284. Τῆς ἁγίας Ἄννης ἐν Ἱερουσαλήμ.—72, 220.

Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ ἐν Ἱερουσαλήμ.—15, 52, 66, 81,

220, 223, 262, 284, 480.

Ἀρχιστρατήγου τῶν Στείρου μοναστήριον ἐν Κωνσταντινου-

πόλει.—25. Τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἐν Ἱερουσαλήμ.—72,

100, 221, 223, 230, 262, 284, 489. Γαλατᾶς ἐν Μπογ-

δανία.—55. Γεωργίου τοῦ μεγαλομάρτυρος μοναστήριον, τὸ

καὶ Νοσοκομεῖον ὀνομαζόμενον, ἐν Ἱερουσαλήμ.—220, 221,

223, 230, 284. Ἔτερον τοῦ αὐτοῦ αὐτόθι, τὸ ἐν τῇ Ἑβραϊκῇ

συνοικίᾳ.—72, 221, 223, 230, 262, 284. Ἔτερον τοῦ αὐτοῦ

ἐν τῇ κώμῃ Πετζάλα.—89, 94, 221, 224, 230, 262, 284.

Γχιουρτζήδων μοναστήριον ἐν Ἱερουσαλήμ.—223. Γραικῶν

μοναστήριον αὐτόθι.—501, Δημητρίου τοῦ μεγαλομάρτυρος

αὐτόθι.—221, 223, 230, 262, 284. Εὐθυμίου τοῦ ὁσίου

λαύρα ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ.—3, 7.

Εὐθυμίου τοῦ αὐτοῦ μοναστηριον ἐν Ἱερουσαλήμ.—26, 36, 80, 220, 223, 230, 262, 284. Ἡλιοῦ τοῦ προφήτου, μέσον τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ Βηθλεέμ.—22, 43, 56, 59, 70, 87, 110, 129, 221, 223, 230, 262, 329, 460, 468, 472, 473, 477. Θαβωρίου ὄρους μοναστήριον.—26. Θέκλης τῆς πρωτομάρτυρος μον. ἐν Ἱερουσαλήμ.—27, 67, 70, 77, 220, 223, 230, 262, 284. Θεοδοσίου τοῦ κοινοβιάρχου λαύρα ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ.—3, 4, 7. Τῶν ἁγίων Θεοδώρων μοναστ. ἐν Ἱερουσαλήμ.—72, 82, 223. Θεοτόκου μον. ἐν τῇ νήσῳ Χάλκη. — 55. Ἰακώβου τοῦ Ζεβεδαίου μον. ἐν Ἱερουσαλήμ.—27, 37, 58, 59, 60, 154, 157, 163, 188, 219, 221, 223, 230, 256, 260, 262, 264, 271, 272, 278, 284, 285, 286, 439. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου μον. ἐν Ἱερουσαλήμ.—27, 33, 37, 133, 221, 223, 230, 262, 284. Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου μον. παρὰ τὸν Ἰορδάνην ποταμόν.—22. Ἐτερον τοῦ αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ.—27, 37, 66, 221, 223, 230, 262, 284. Κολώνας μοναστ. ἐν Ἱερουσαλήμ. — 223. Κυριακοῦ τοῦ

ὀσίου λαύρα ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ.—7. Μαρίας ἢ Μαριάμ τῆς παρθένου μοναστήρια δύο ἐν Ἱερουσαλήμ.—221, 223, 230, 262, 284. Τὸ ἐν τούτων ὀνομάζεται καὶ Μεγάλη Παναγία.—221. Νικολάου τοῦ μεγάλου μον. ἐν Ἱερουσαλήμ.—27, 72, 221, 223, 230, 262, 284, 480. Ῥωμαίων (= Γραικῶν) μον. ἐν Ἱερουσαλήμ.—85, 86, 87. Νοσοκομεῖον (ὄρα καὶ Γεωργίου μεγαλομάρτυρος μον.).—81, 221, 488. Σάββα τοῦ θεοφόρου λαύρα ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ.—2, 3, 4, 7, 39, 51, 64, 66, 71, 84, 89, 221, 230, 262, 284, 330, 460, 468, 471, 472, 473, 475, 490, 499, 507. Σεηδαναγίας ἢ Σεῖδανάγης μοναστ. ἐν Ἱερουσαλήμ.—72, 220, 223, 230, 284. Σέρβων μον. ἐν Ἱερουσαλήμ.—15. Σιῶν.—33, 39, 221, 284. Σουμελᾶ ἐγγὺς Τραπεζοῦντος. — 330. Σταυροῦ μοναστ. ἐγγὺς Ἱερουσαλήμ.—72, 88, 90, 110, 114, 221, 223, 230, 262, 284, 460, 468, 472, 474, 492. Στουδίου μον. ἐν Κωνσταντινουπόλει.—25. Στύλου μον. ἐν Ἱερουσαλήμ. — 223. Συμεὼν τοῦ Θεοδόχου μον. τὸ καὶ Καταμόνας ὀνομαζόμενον.—221,

- 223, 230, 262, 284. Σω-
τῆρος τοῦ Χριστοῦ μον. ἐν
Ἱερουσαλήμ. — 133. Τριάδος
τῆς ἁγίας μον. ἐν Βακαρε-
σίῳ. — 74. Φράγκων μον. ἐν
Ἱερουσαλήμ. — 81. Ἔτερον τῶν
αὐτῶν ἐν Ἰόππῃ. — 88. Ἔτε-
ρον τῶν αὐτῶν ἐν Βηθλεέμ. —
77. Φυλακὴ τοῦ Ἰησοῦ. μον.
ἐν Ἱερουσαλήμ. — 223, 284.
Χαμπαισίων μον. ἐν Ἱερουσα-
λήμ. — 57. Χαρίτωνος τοῦ ὁσίου
λαύρα ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. — 7.
- Μονοθεῖται. — 258.
- Μονοθελεῖται. — 1.
- Μονομάχος: Κωνσταντῖνος.
- Μονοφυσίται. — 83, 88, 99,
103, 127.
- Μόσκα. — 503.
- Μόσκοβοι. — 54.
- Μόστρας: Γεώργιος.
- Μόσχα. — 487.
- Μοσχοβία. — 53.
- Μουάχεπ: Ἀπίηλαζήζ.
- Μουγραπλῆς. — 120, 367.
- Μουγτεσελ ἢ Μουγτεσάλ = Ἀπο-
κατήλωσις. — 220, 223, 225,
230.
- Μουδανιά. — 162, 176, 343.
- Μουκτάδδας, καλίφης.
- Μουράτης γ', σουλτάνος τῆς Τουρ-
κίας. — 40.
- Μουράτης δ', ἢ Μουράτ-χάν,
σουλτάνος τῆς Τουρκίας. — 44,
46, 47, 48, 49, 51, 55,
- 133, 134, 136, 156, 163,
225, 227, 231, 233, 252,
254, 256.
- Μουρζοῦφλος. — 28, 30.
- Μουρουζαῖοι. — 345, 353.
- Μουρουζεῖα κούρτη. — 343.
- Μουρούζηδων ἢ Μουρούζιδων
κούρτη. — 178, 342.
- Μουρούζης: Ἀλεξάνδρος, Δημή-
τριος, Παναγιωτάκης.
- Μουσαῖ-ἐφένδης. — 215.
- Μούσα-ἐφένδης, κιαπέ-μουλασῆς
1822. — 322, 323.
- Μουσανίφ-ἐφένδης, μουλλάς τῆς
Ἱερουσαλήμ. — 214.
- Μουσαπέκ Γαζαῖος, τουφεκτζή-
πασῆς ἐν Ἱερουσαλήμ 1821-
1828. — 461, 464, 465,
471, 473, 476, 497.
- Μουσίκης: Χοτζᾶ-Γεώργιος.
- Μουσιμανικά δόγματα. — 283.
- Μουσιμαῖνοι. — 258.
- Μουσιμάνιδες. — 297.
- Μουσουλαῖνοι. — 233, 429, 462.
463, 482.
- Μουσταφᾶς α', σουλτάνος τῆς
Τουρκίας. — 55, 276, 280.
- Μουσταφᾶς β', σουλτάνος τῆς
Τουρκίας. — 41, 72, 233.
- Μουσταφᾶς γ', σουλτάνος τῆς
Τουρκίας. — 77, 79, 141, 142,
143, 238.
- Μουσταφᾶς δ', σουλτάνος τῆς
Τουρκίας. — 100, 104.
- Μουσταφᾶ-ἐφένδης ὁ Πόζοκλουῶς,
ρείζης. — 200.
- Μουσταφᾶ-πασσας ὁ Πενλῆς, νο-

- μάρχης Χαλεπίου καὶ εἶτα Δα-
μασκοῦ 1824-1825. — 328,
330, 470, 471, 485.
- Μουσταφᾶ-πασσας (ὁ Μπαῖρακτάρ
ἢ Ρουτζουκλῆς ἢ Ρουστζου-
κλοῦς), βεζύρης.—104, 105,
173, 180.
- Μουσταφᾶ-Μαζχάρ (ἢ Μαχζά-
ρης)-ἐφένδης ὁ Πόζουκλοῦς.—
209, 287.
- Μουσταφᾶς - Ῥασσιδῆ - ἐφένδης,
ζαρτχανέ-ἐμίνης ἐν Κωνσταν-
τινουπόλει 1811.—209.
- Μουσταφᾶ - τσαούσης, μουπασί-
ρης.—157.
- Μουφέρεζ, σέχης Ῥαφ.—16.
- Μουχάμεδ Ἐμίνης, Ἀνατολ καὶ
εἶτα Ροῦμελῆς καζασκέρης
1809. — 258. Ὅρα καὶ τὸ
Μεχμέτ-Ἐμίν.
- Μουχάμεδ Ῥασσιδῆς, φετβᾶ-ἐμι-
νῆς 1809. — 258. Ὅρα καὶ
τὸ Μεχμέτ-Ῥασσιδῆ.
- Μουχάμεδ Ταχίρης, Σταμπολ-κα-
δισῆς καὶ εἶτα Ἀνατολ-καζα-
σκέρης 1809. — 258. Ὅρα
καὶ τὸ Μεχμέτ-Ταχίρ.
- Μουχάμετ ὁ τῶν Μουσουλμάνων
προφήτης.—92. Ὅρα καὶ τὸ
Μωάμεθ.
- Μουχάμετ ὁ τοῦ Ἀπτάλλα, ἡγε-
μῶν τοῦ Ῥεμλίου.—12.
- Μουχάμετ-Ἀλῆ-πασσᾶς=Μεχμέτ-
Ἀλῆς ὁ Αἰγύπτιος.—479.
- Μουχαμμέτ-ἐφένδης, ἀρχιγραμμα-
τεὺς τῆς ἐπαρχίας Ἱερουσα-
λήμ 1828.—492.
- Μουχαμμέτ Τζιζιτάρ.—484.
- Μουχαρρέμ ἢ Μουχαρρέμιον·
ὄνομα μηνὸς ἀραβικοῦ.—251,
257, 289, 304, 306.
- Μπαγδάτ.—6, 49, 98.
- Μπαγδάτ-βαλίσῃς.—162.
- Μπαγιαζίτης β', σουλτάνος τῆς
Τουρκίας.—35.
- Μπάμπ-ιλ - Χαλήλ = Πύλη τοῦ
Ἀβραάμ.—89.
- Μπάσερ, χριστιανὸς Ῥαφ, οὗ
υἱὸς Σούγκουλ.—16.
- Μπέετ-Ζημπρίν.—85.
- Μπήρι ἢ Μπήρ.—96, 97.
- Μπιμπίκας ὁ Σπαθάρης.—346.
- Μπογδανία.—53, 55, 504.
- Μπογός, Μπογός-αγας, Μπογός-
πέις, σαράφης Ἀρμένιος ἐν
Αἰγύπτῳ.—412, 425, 508.
- Μυροφόροι γυναῖκες.—29, 447.
- Μυσία.—68.
- Μυτιλήνη.—103, 183.
- Μυτιληναῖος.—150, 179.
- Μωαβῆται.—122.
- Μωάμεθ ὁ τῶν Μουσουλμάνων
προφήτης. — 4, 127, 187,
188, 216, 218, 275, 380,
429.
- Μωάμεθ β', σουλτάνος τῆς Τουρ-
κίας.—35.
- Μωαμεθανισμός.—466.
- Μωαμεθανοί.—217.
- Μωαμετάνικὴ φυλὴ.—219.
- Μωαμετᾶνος.—90, 91.
- Μώρα-ναζιρῆς.—209.
- Μώραλης-Ὄσμάν-ἐφένδης.—209.

- Μωϋσέως ράβδος.—30.
Ναζαρέτ.—23, 73, 77, 79, 83,
88, 99, 324, 326.
Ναζιανζηνός.—123, 124, 183,
317, 334.
Ναζιανζός.—368.
Ναζωραῖοι.—467, 494.
Νακίπ-εφένδης.—279.
Ναπολέων ὁ Βοναπάρτης.—469.
Ναπουλούς = Νεάπολις ἢ ἐν Πα-
λαιστίνῃ.—285.
Ναρῖνος: Χατζῆ-Κοσμάς.
Νάρκισσος, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύ-
μων.—125, 126.
Νασάρα, οἱ.—90, 467.
Νοερβίς-πασιᾶς, νομάρχης τῆς
Δαμασκοῦ 1821.—462.
Νεάπολις ἢ Παλαιστίνη.—19,
73, 82, 91, 93, 96, 97,
109, 471, 484.
Νεαπολίται Ἀραβες.—4.
Νέγρης: Ἰωάννης.
Νεῖλος ποταμός.—32.
Νεῖλος, ὕμνωδός.—34.
Νεκτάριος, πατριάρχης Ἱεροσολύ-
μων.—61, 63, 64, 65, 67,
69, 70, 131, 134, 135, 136.
Νεκτάριος, ἡγούμενος τοῦ ἐν Μό-
σχα Ἱεροσολυμιτικοῦ μετοχίου
1833.—503.
Νεμτζία.—62.
Νέμτζοι.—72.
Νεοκαισάρεια.—344.
Νέον Ἐκλόγιον.—130.
Νεόφυτος ε' Πάτριος, πατριάρχης
Κωνσταντινουπόλεως.—165,
166.
Νεόφυτος, μητροπολίτης Μαρω-
νείας 1809.—344.
Νεόφυτος Κύπριος, μοναχὸς Ἁγιο-
ταφίτης.—387, 411, 457,
458, 487.
Νεόφυτος Πελοποννήσιος, ἀρχιε-
πίσκοπος Ναζαρέτ.—79.
Νεόφυτος Ῥόδιος, ἀρχιμανδρίτης
καὶ ἐπίτροπος πατριαρχικὸς ἐν
Ἱερουσαλήμ.—77.
Νεοχώρι ἢ Νεοχώριον Κωνσταν-
τινουπόλεως.—105, 331,
486, 489.
Νεστοριανοί.—27, 217.
Νήπια ἄγια, τὰ ἐν Βηθλεέμ· λεί-
ψανα τούτων.—29.
Νίκαια.—4, 8, 30, 126, 129,
206, 208, 343.
Νικήτας, βασιλικὸς κληρικὸς
947.—10.
Νικηφόρος πατριῆσιος, αὐτοκράτωρ
Ῥωμαίων.—5, 7.
Νικηφόρος ὁ Βοτανειάτης, αὐτο-
κράτωρ Ῥωμαίων.—19.
Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς, αὐτοκράτωρ
Ῥωμαίων.—11, 12.
Νικηφόρος α', πατριάρχης Ἱεροσο-
λύμων.—14, 17, 18, 19, 129.
Νικηφόρος β', πατριάρχης Ἱερο-
σολύμων.—22, 30, 31, 130.
Νικηφόρος α', πατριάρχης Κων-
σταντινουπόλεως.—7, 8.
Νικηφόρος, μητροπολίτης Ἱμβρου
1809.—344.
Νικηφόρος ἀρχιμανδρίτης, γραμ-

- ματεὺς τοῦ Κοινοῦ τοῦ Πανα-
γίου Τάφου.—427.
- Νικογῶς Ἀρμένιος, οὗ υἱὸς ὁ πα-
ρουτζῆς Ἀρακέλης 1809.—
259.
- Νικοδήμος, μοναχὸς Ἀγιορείτης.—
127.
- Νικοδήμου μνήμα.—116.
- Νικολάκης Θεοδώρου Καστρι-
νός.—184, 259, 355.
- Νικόλαος ὁ Μύρων μοναστήριον
τῶν ὀρθοδόξων ἐπ' ὀνόματι
αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ. — 27,
72, 221, 223, 230, 262,
284, 480. Ναὸς τοῦ αὐτοῦ ἐν
τῇ λαύρᾳ τοῦ ἁγίου Σάββα.—84.
- Νικόλαος α', αὐτοκράτωρ Ῥω-
σίας.—421, 480, 503, 508.
- Νικόλαος α', πατριάρχης Ἱεροσο-
λυμων.—12.
- Νικόλαος β', πατριάρχης Ἱερο-
σολύμων.—19, 129.
- Νικόλαος γ', πατριάρχης Ἱεροσο-
λύμων.—28, 30.
- Νικόλαος (Μαυροκορδάτος), ἡγε-
μὼν Μολδοβλαχίας.—73.
- Νικόλαος Σκουλιδᾶς, ἱατρός.—
142, 143.
- Νικόλας, οὗ υἱὸς Μητροφάνης.—
259.
- Νικομήδεια.—200, 288, 343.
- Νοσοκομεῖον ἐν Ἱερουσαλήμ.—
81, 221, 488.
- Νταοὺτ Ἰμπραῖμ, Τοῦρκος πλοί-
αρχος 1809.—114.
- Νταοὺτ-Σανουρλίς, σέχης Ἀραψ.
—97.
- Νταραζάτ, οἱ.—110.
- Ντάχαρ, οὗ υἱὸς Χάσαν.—15.
- Ντάχαρ ἢ Ντάχερ ὁ παλαιὸς,
σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου.—18.
- Ντάχερ, οὗ υἱὸς Ἀμπεταλλάχ ὁ
σουλτάνος.—6.
- Ντεβλέτι = Δεβλέτι ἢ Δεβλέτιον.—
462.
- Ντιβάνιον Βασιλικόν = Ὑψηλὴ
Πύλη.—44.
- Νῶε.—30.
- Ξενοδοχεῖον τῶν Ἀρμενίων, του-
τέστι μοναστήριον αὐτῶν ἐν
Βηθλεέμ.—265.
- Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος.—325.
- Ξύλον Τίμιον.—488.
- Ὀδυσσεύς.—383.
- Ὀθωμανικὴ βασιλεία.—262.
- Ὀθωμανικὴ ἐπικράτεια. — 152,
502, 505.
- Ὀθωμανικὸν Δεβλέτιον.—139.
- Ὀθωμανικὸν ἔτος.—155, 156,
157, 158, 161, 170, 173,
192, 202, 216, 227, 306,
309.
- Ὀθωμανικὸν σκῆπτρον.—502.
- Ὀθωμανοί. — 48, 53, 60, 80,
83, 119, 142, 144, 160,
161, 216, 221, 322, 340,
488, 501, 504.
- Οἶκος Ἀβραάμ.—56.
- Οἶκος Θεοῦ.—472.
- Οἶκος Ἰωακείμ καὶ Ἄννης, γονέ-
ων τῆς Θεοτόκου.—27.
- Οἶκος τοῦ Ἄννα, ἀρχιερέως τῶν
Ἰουδαίων.—154, 221, 223,
230, 262, 284.

- Οίκουμενικός Θρόνος.—502.
- Όμαρ-Χαττάπ, Όμερ ἢ Όμέ-
ρης-Χαττάπ, Όμερ-ἴπνι-Χα-
τάπ, Όμερ, Όμέρ ἢ Όμερ-
Χαττάπ· καλίφης Άραψ.—
2, 35, 47, 48, 128, 163,
184, 187, 188, 204, 211,
212, 216, 218, 219, 220,
222, 223, 225, 230, 238,
242, 253, 254, 255, 256,
261, 271, 272, 274, 275,
276, 279, 282, 283, 284,
285, 293, 299, 358, 360,
380.
- Όμέρ ἢ Όμέρ-Λουλουση-έφέν-
δης.—209, 274, 287.
- Όρεινή· κόμη ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ.—
87, 472.
- Όρεινίται.—87, 88, 90, 474.
- Όρέστης, πατριάρχης Ἱεροσολύ-
μων.—14, 17, 129.
- Όρθοδοξίας Κυριακή.—88.
- Όσμάν, υἱὸς Ἄφφάν.—217.
- Όσμάν ἢ Όσμάνης γ', σουλτά-
νος τῆς Τουρκίας.—75, 77,
141, 228, 238, 276, 280.
- Όσμάν-έφένδης ὁ ἐκ Μωρέως.—
209.
- Όσμάν-πασσας, διοικητῆς τοῦ
Ἄχρλου.—315.
- Όσμανλῆς.—478, 482.
- Όσμανλίδαι.—56, 86.
- Όσπήτιον τοῦ Ἄννα· Οἶκος τοῦ
Ἄννα.
- Ότμάνης Ἄμπουγός.—364.
- Οὐάλης ὁ καὶ Ἰουλιανός, ἐπίσκο-
πος Ἱεροσολύμων.—125.
- Οὐάλλεριανός, αὐτοκράτωρ τῆς
Ῥώμης.—126.
- Οὐγκρικα φλωρία.—53.
- Οὐζοῦν-Ἄρετοῦν-όγλοῦς ἢ Οὐζοῦν
Ἄρετούνης, οὗ υἱὸς Ὁβανέ-
ζης.—259, 288, 355.
- Οὐλάτ-Ἄπουγός.—478.
- Οὐριανὶ - ζαδῆς - Μεχμέτ - Ῥασαϊδ-
έφένδης, φετβᾶ-έμινῆς ἐν Κων-
σταντινουπόλει 1811. — 199-
200, 209.
- Παγδάτι ἢ Παγδάτιον.—129, 133.
- Παῖσιος Ἄγιοταφίτης, ἡγούμενος
τοῦ ἐν Μπογδανία μοναστη-
ρίου Γαλατᾶ.—133.
- Παῖσιος, πατριάρχης Ἱεροσολύ-
μων.—55, 56, 58, 61, 70,
131, 156, 157, 253, 256,
493.
- Παλαιολόγοι· Ἄνδρόνικος, Ἰωάν-
νης, Μανουήλ, Μιχαήλ.
- Παλαιστίνη.—2, 4, 5, 16, 18,
19, 20, 26, 31, 39, 40,
50, 72, 73, 79, 80, 92,
130, 131, 138, 165, 364,
425, 427, 435, 469, 486,
505, 506, 508.
- Παλαιστινοί.—98.
- Παμφλαγῶν [sic].—129.
- Πανάγια Προσκυνήματα.—138.
- Πανάγιοι Τόποι.—154.
- Πανάγιον Κουβούκλιον.—112.
- Πανάγιον Μνήμα.—149, 153.
- Πανάγιος Τάφος.—18, 21, 22,
27, 39, 45, 52, 61, 64,

- 65, 68, 73, 74, 75, 77,
78, 79, 82, 86, 101, 102,
118, 119, 124, 131, 132,
140, 144, 146, 154, 175,
177, 179, 216, 296, 314,
323, 332, 338, 341, 385,
387, 395, 403, 407, 427,
436, 439, 440, 486, 487,
488, 489, 491, 492, 493,
495, 496, 497, 498, 500,
501, 502, 503, 504, 508.
- Παναγιωτάκης, μέγας δραγομάνος
τῆς Τουρκίας.—60, 61.
- Παναγιωτάκης Μουρούζης.—183,
189, 190, 191, 212, 213,
310, 353.
- Παναγιώτης τοῦ Θεοδωρῆ.—288.
- Παντοκράτωρ.—415.
- Παντολέων Μιτοληναῖος, διάκονος
Ἁγιοταφίτης 1817.—150.
- Παναγός: Χατζῆ-Παναγός.
- Παράδεισος.—261.
- Παραπινάκης: Μιχαήλ.
- Παρασκευᾶς: Ἀνέστης.
- Παρασκευὴ ἡμέρα.—20, 99, 107,
119, 120, 160, 167, 182,
312, 405, 463, 472, 497.
Μεγάλῃ Παρασκευῇ. — 458.
Παρασκευὴ τῆς Διακαινησί-
μου.—329, 458, 476.
- Παρθένιος (Ἁγιοταφίτης).—87.
- Παρθένιος, μητροπολίτης Βηθλε-
έμ.—45.
- Παρθένιος Ἀθηναῖος, μητροπολί-
της Καισαρείας Παλαιστίνης
καὶ εἶτα πατριάρχης Ἱεροσο-
λύμων.—75, 77, 131, 138,
139, 140, 141, 165, 166-
167, 228.
- Παρθένιος, πατριάρχης Κωνσταν-
τινουπόλεως.—55.
- Παρθένιος, μητροπολίτης Προϊ-
λάβου 1809.—344.
- Παρίσια.—428.
- Πασᾶ-Καπουσοῦ.—271.
- Πάσχα.—162, 171, 315, 328,
431, 439, 445, 458, 460,
476, 497.
- Πασχάλης, πάπας Ῥώμης.—21.
- Πάτμος.—23, 79.
- Πάτμιος.—165.
- Πατριαρχεῖα ἢ Πατριαρχεῖον τῆς
Ἱερουσαλήμ. — 27, 41, 51,
55, 57, 60, 66, 67, 68, 70,
80, 97, 99, 103, 120, 121,
122, 123, 135, 174, 191,
194, 195, 220, 223, 230,
262, 283, 313, 335, 343,
349, 368, 389, 395, 401,
437, 454, 460, 461, 474,
487, 491, 499, 500.
- Πατριαρχεῖα, ἡ. — 225, 230,
262, 283.
- Πατριαρχεῖον τῶν Φράγκων ἐν
Ἱερουσαλήμ.—437.
- Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπό-
λεως.—106, 142, 177, 422,
502.
- Πατριαρχικὸν Κοιμητήριον ἐν Ἱε-
ρουσαλήμ.—486.
- Πατρίκιος Κλαισός.—2.
- Παυγὸς ἢ Παυλὸς-πατρίκ.—494.
- Παφλαγών.—17.
- Πεγροῦκ-Τζεχμετζές.—497.

- Πεζαλαῖς.—89, 94.
 Πεζαλιῶται.—473, 474, 477.
 Πείτισαχούρ.—246.
 Πέϊ-τουζάλα.—221, 223, 230,
 262, 284 (Πέϊ-τουζάλα).
 Πελοποννήσιος.—78, 131, 133,
 519.
 Πελοπόννησος.—39, 344, 505.
 Πέμπτη ἡμέρα.—107, 112, 204,
 325, 405, 459.
 Πενλῆς.—328.
 Πέντερ.—97.
 Πεντηκοστή.—14, 112.
 Πέρσαι.—48, 49.
 Περσάρχης.—128.
 Περσία.—128, 252.
 Πέτ-Ἄλλα.—472.
 Πέτερ: Σεχ-Πέτερ.
 Πετζάλλα.—472.
 Πετζαλλᾶς ἢ Πέτζαλαῖς.—460,
 472, 477.
 Πέτρα Ἀραβίας.—73, 99, 194,
 324, 340, 366.
 Πετραία Ἀραβία.—73.
 Πέτρινα Ῥεβίθια.—87.
 Πετρόνεβιτς: Ἀβραάμ.
 Πέτρος ὁ ἀπόστολος.—36, 53, 65.
 Πέτρος, ἐπίσκοπος Μαΐουμᾶ.—3.
 Πέτρος, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.
 —127.
 Πέτρος ἱερεὺς, Μονοδελήτης.—1.
 Πέτρος ὁ Ἐρημίτης.—20.
 Πετρούπολις.—503.
 Πέτ-Σαφάφ· κώμη Παλαιστίνης.—
 472, 477.
- Πεττοὺν ἢ Πέττοῦνε· κώμη Πα-
 λαιστίνης.—472, 490.
 Πετχανίν· κώμη Παλαιστίνης.—
 472.
 Πηγὴ Ἀγία ἢ ἐν τῇ πόλει Να-
 ζαρέτ.—77.
 Πιερία.—130.
 Πιλᾶτος.—63, 465, 468.
 Πισίδεια.—165.
 Πόγος-πατρίκ = Παυγός ἢ Παυ-
 λός-πατρίκ.—494, 497.
 Πόγος-πέϊς = Μπογός-πέϊς.—427,
 428.
 Πόγως Ἐδῖρνελης, Ἀρμένιος βαρ-
 δαπέτης.—355, 357.
 Πόγως Τιγκίρογλους.—259.
 Πόγωσης, υἱὸς Κιρκόρ ἢ Κιρκό-
 ρη, ἐπίτροπος τοῦ ἀρμενικοῦ
 πατριαρχείου τῶν Ἱεροσολύ-
 μων.—259, 288. Ὁ αὐτὸς
 Πόγως Ἐδῖρνελης.
 Πόζοκλοῦ ἢ Πόζοκλοῦς.—200,
 209.
 Ποιμένες· κώμη ἐγγὺς τῆς Βη-
 θλεέμ.—71, 100, 152, 153,
 246, 296, 416, 417.
 Πόλις = Κωνσταντινούπολις.—
 98, 105, 107, 112, 119,
 327, 341, 348, 353, 370,
 376, 400, 401, 406.
 Πολίτικα φλωρία.—154, 155.
 Πολύκαρπος, πατριάρχης τῶν Ἱε-
 ροσολύμων 1808-1827.—
 103, 107, 124, 132, 144,
 147, 149, 151, 152, 154,
 175, 176, 183, 190, 192,
 206, 208, 213, 238, 239,

- 257, 274, 309, 313, 321,
324, 332, 341, 368, 378,
460, 461, 464, 465, 476,
479, 485, 488, 489.
- Πόσζης, ἐθνάρχης τῶν Ἀρμε-
νίων.—331.
- Πόρτα τοῦ Δαβίδ.—478
- Πόρτα = Ὑψηλὴ Πόλη.—106,
143, 191, 209, 213, 310,
345, 349, 354, 375, 381,
423, 425, 429, 430, 435,
437, 445, 464, 501, 521.
- Πόρτα τῆς Γεδσημανῆς.—197.
- Ποσειδῶν.—319.
- Πουλχερία ἡ αὐτοκράτειρα.—29.
- Πούπλιος, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύ-
μων.—125.
- Πουραδὲρ-ζαδὲς-Μεχμέτ-ἐφένδης,
καζασκέρης Ῥούμελης.—161.
- Πραιτώριον ἐν Ἱερουσαλήμ —
109, 439, 465.
- Πραῦλιος, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύ-
μων.—127.
- Πρεσρένη.—114, 213.
- Προβατικὴ κολουμβήθρα.—27.
- Πρόβος, αὐτοκράτωρ Ῥώμης. —
126.
- Προϊλάβος.—344.
- Προκόπιος ὁ ἅγιος μάρτυς. —
320, 323.
- Προκόπιος (Ἀγιοταφίτης), ἡγού-
μενος Ἰόπτης 1801.—91.
- Προκόπιος α', πατριάρχης Ἱερο-
σολύμων.—79, 80, 131.
- Προκόπιος μοναχός, Ναζιανζηνός,
ὁ Ἀράμπογλους.—123, 124,
183, 191, 198, 200, 206,
208, 317, 319, 320, 323,
324, 334, 354, 368, 381,
458, 467, 514. Ὁ αὐτὸς υἱὸς
Χάννα τοῦ Φάχρι.—259.
- Προπατόρων Κυριακή.—55.
- Προτεστάνται.—466.
- Προῦσα.—60, 162.
- Προυσαεὺς.—191.
- Προυσηνός.—184.
- Προυσία.—447.
- Πρώτη ἡ νῆσος.—55.
- Πτολεμαῖς.—19, 20, 23, 43, 73,
78, 81, 83, 90, 93, 98,
119, 143, 148, 192, 198,
267, 316, 351, 428, 459,
466, 467, 469, 470, 484,
498, 505, 506, 507.
- Πτωχοτροφεῖον ἐν Ἱερουσαλήμ.
—37.
- Πύλη τοῦ Δαβίδ.—483.
- Πῦρ = Ἄγιον Φῶς.—286.
- Πωγωνᾶτος (Κωνσταντῖνος).—1,
128.
- Ῥαγγαβέ: Μιχαήλ.
- Ῥαγίπ-πασσας, βεζύρης τῆς Τουρ-
κίας.—139, 276.
- Ῥαγουήλ, ἐπίσκοπος Βηθλεέμ.—
67.
- Ῥαγούπ-πασσιᾶς, διοικητὴς τῆς ἐν
Φοινίκῃ Τριπόλεως 1824. —
470.
- Ῥάδδης, χαλίφης.—11.
- Ῥαιδεστηνός.—192, 200.
- Ῥαιδεστός.—331, 486, 489.
- Ῥαῖμοῦνδος, κόντες τῆς Τριπό-
λεως.—26.

- Ῥαμαζάν ἢ Ῥαμαζάνιον· ὄνομα ἀραβικοῦ μηνός.— 192, 228, 270, 422, 427, 429, 430.
- Ῥαμάλλα.—194, 365, 460.
- Ῥάς-Ἰλαήν· τόπος οὐτω καλούμενος ἐγγὺς τῆς Ἰόππης.— 83, 85.
- Ῥασσιδ, Ῥασιδ ἢ Ῥασσίδης: Μεχμέτ, Μουσταφᾶς, Οὐριανί.
- Ῥεάλτος.—29.
- Ῥεβάνιον.—158.
- Ῥέμιλι, Ῥέμιλη, Ῥέμπλη, Ῥέμπλι.—10, 11, 12, 13, 15, 16, 19, 61, 66, 68, 81, 88, 90, 91, 94, 97, 98, 129, 470, 478, 481, 482, 484.
- Ῥεπιουλαχίρ· ὄνομα μηνός ἀραβικοῦ.—252.
- Ῥεπιουλεββέλ· ὄνομα μηνός ἀραβικοῦ.—218, 225, 248.
- Ῥετζέπι, Ῥετζέπι ἢ Ῥετζέπιον· ὄνομα μηνός ἀραβικοῦ.—243, 250, 294, 300, 309.
- Ῥιζάκης μπακάλης.—346.
- Ῥινότμητος.—2.
- Ῥόδιος.—103, 107, 115.
- Ῥόδος.—60, 514.
- Ῥοῖζος (Ἰακωβάκης).—209.
- Ῥουάμ = Ἑλληνικὸν ἔθνος, Ὁρθόδοξοι.—478.
- Ῥούμ = Ἑλληνικὸν ἔθνος, Ὁρθόδοξοι.—159.
- Ῥούμελη.—47, 160, 166, 183, 199, 209, 252, 258, 268, 287, 354, 497.
- Ῥουμιάν = Ἑλληνικὸν ἔθνος, Ὁρθόδοξοι.—279.
- Ῥούσιον τῆς Μυσίας.—68.
- Ῥουστζουκλού ἢ Ῥουτζουκλής = ὁ ἐκ τῆς βουλγαρικῆς πόλεως Ῥουστζουκίου.— 105, 173, 277.
- Ῥουστῆ-πασσας.—213.
- Ῥωμαϊκά = Ἑλληνικά (οἰκήματα) ἐν τῷ ναῶ τῆς Ἀναστάσεως.— 101. Ῥωμαϊκά (= Ἑλληνικά) πράγματα ἐν τῷ ναῶ τῆς Ἀναστάσεως.—247.
- Ῥωμαία = Ἑλληνίς.—18.
- Ῥωμαϊκὸν ἔθνος (= Ἑλληνικὸν ἢ τὸ τῶν Ὁρθόδοξων).—259.
- Ῥωμαῖοι = Ἑλληνες, Γραικοί, Ὁρθόδοξοι, Βυζαντινοί.— 2, 16, 17, 21, 24, 30, 37, 38, 39, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 69, 70, 72, 84, 85, 86, 87, 94, 95, 99, 102, 103, 106, 108, 114, 122, 130, 134, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 147, 148, 153, 154, 155, 159, 160, 163, 164, 165, 166, 167, 169, 172, 173, 175, 184, 185, 186, 187, 188, 190, 194, 199, 201, 203, 205, 206, 211, 213, 215, 218, 220, 222, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 266, 267, 268, 269, 270, 274, 275, 276, 277,

- 279, 280, 281, 282, 283, 284, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 319, 322, 334, 336, 338, 339, 340, 350, 352, 354, 356, 358, 359, 360, 361, 362, 368, 369, 372, 373, 375, 376, 377, 378, 379, 383, 391, 404, 409, 412, 414, 415, 416, 418, 420, 422, 423, 425, 433, 434, 437, 442, 444, 445, 447, 449, 453, 460, 461, 462, 463, 472, 479, 492, 494, 495, 506.
- Ῥωμαῖοι (οἱ παλαιοί). — 125, 126.
- Ῥωμαῖοι-Ἀραβες (= ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ Ἀραβες).—24η.
- Ῥωμαιομάχος = Ἑλληνομάχος.— 491, 498.
- Ῥωμανὸς α' ὁ Λακαπηνός, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—10.
- Ῥωμανὸς β', αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—11, 12.
- Ῥωμανὸς γ' (ὁ Ἀργυρόπουλος), αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων. — 17, 129.
- Ῥωμανὸς δ' ὁ Διογένης, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.—19.
- Ῥώμη (ἡ παλαιά).—1, 2, 4, 8, 20, 125, 127, 137.
- Ῥωμιοὶ = Ἕλληνες.—399.
- Ῥωσία, Ῥωσσία, Ῥωσσίαί.—78, 105, 172, 190, 319, 421, 447, 459, 480, 493, 497, 499, 505, 507, 508.
- Ῥωσσέτος σπαθάρης.—178.
- Ῥωσσιὰ στρατεύματα.—497.
- Ῥωσσικὴ διοίκησις ἢ ἐξουσία.— 315.
- Ῥωσσικὴ Ἐπικράτεια.—503.
- Ῥωσσικὴ Κυβέρνησις.—435.
- Ῥωσσικὴ παντιέρα.—459.
- Ῥωσσικὸς κόνσολας ἢ κόνσολος.— 315, 459.
- Ῥωσσικὸς πόλεμος.—501.
- Ῥωσσικὸς πρέσβυς.—428.
- Ῥῶσσοι. — 85, 96, 142, 314, 315, 317, 459.
- Σάβας ὅσιος ὁ Σικελός.—511.
- Σάββα τοῦ θεοφόρου λείψανα.— 30. Τοῦ αὐτοῦ λαύρα.—2, 3, 4, 7, 39, 51, 64, 66, 71, 84, 89, 221, 230, 262, 284, 330, 460, 468, 471, 472, 473, 475, 490, 499, 507. Τοῦ αὐτοῦ ἀσκητήριον. — 71.
- Σάββας, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—22, 30, 130.
- Σάββας: Χατζῆ-Σάββας.
- Σάββατον. — 63, 76, 82, 84, 90, 99, 102, 107, 109, 111, 112, 206. Μέγα Σάββατον.— 65, 88, 156, 476. Σάββατον τῆς Διακαινησίμου.— 150, 447.
- Σαεὶ υἱὸς Ζεῖδ.—218.
- Σαηντανάγια.— 80.
- Σάιδα = Σιδών.—240, 241, 270, 278, 291, 292, 297, 298.
- Σαῖδα = Σιδών.—94.
- Σαλαδῖνος, σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου.—26, 27, 36, 59.

- Σαλαμάν: Βάντι-Σαλαμάν.
Σαλάχ-έδδίν = Σαλαδίνος. — 130, 163, 285.
Σαλαχιδίν = Σαλαδίνος. — 26, 27.
Σαλαχίε. — 27.
Σαλήχ ἢ Σαλίχ-πασσας, διοικη-
τῆς τοῦ Τοκάτ καὶ εἶτα τῆς
Δαμασκοῦ. — 148, 297, 325.
Σαλλούστιος, ἐπίσκοπος Ἱεροσο-
λόμων. — 127.
Σαλμωνᾶς, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύ-
μων. — 129.
Σαμανι-ζαδές-Ὁμέρ (ἢ Ὁμέρ)-
Δουλουσῆ-ἐφένδης, σσεῖχουλι-
ισλάμης. — 206, 208, 209,
274.
Σαμάρεια. — 73, 471, 484, 498,
505.
Σαμαρεῖται. — 29.
Σαμ-βαλεσίς = Δαμασκοῦ νομάρ-
χης. — 459, 470, 479, 480,
484, 485, 495.
Σάμι, Σάμιον = Δαμασκός. — 94,
351, 352, 368.
Σάμος ἢ νῆσος. — 458, 501.
Σαμουήλ ὁ προφήτης. — 30.
Σαμ-σεριφ-βαλεσῆς. — 463.
Σανιέρ (οἱ υἱοί). — 498.
Σαννοῦρ ἢ Σανούρ. — 95, 96,
498.
Σανουρλί. — 97.
Σαούλ, βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. — 4.
Σαράϊ ἐν Ἱερουσαλήμ. — 478.
Σαρακηνοὶ ἢ Σαρρακηνοί. — 4, 5,
7, 9, 10, 11, 12, 19, 26,
27, 80, 81, 82, 84, 90,
128, 129, 156.
Σαριμ-ἐφένδης, οὗ υἱὸς Ἰπραχίμ
ὁ δευτεροδάρης. — 209.
Σατανᾶς. — 13, 329.
Σατραπεῖα τῆς Ἱερουσαλήμ. —
455.
Σαφφάτ. — 424.
Σάχρα (= ὁ ἐν Ἱερουσαλήμ ναὸς
τοῦ Σολομῶντος). — 6, 19,
37, 51.
Σεβάστεια Παλαιστίνης. — 5, 73,
83, 165.
Σεγιδ-Ἀπδουλλάς, οὗ υἱὸς ὁ σσεῖ-
χουλισλάμης Δουρῆς. — 287.
Σέγιτ - Ἀχμετ - Ζεῖν-οὐλ - Ἀπιδῆν,
νακίπης. — 287. Ὁ αὐτὸς Σέ-
γιτ - Μουχάμμεδ - Ζεῖνοὐλ - Ἀπι-
δίν. — 209.
Σεγιδ - Μουχάμμεδ - Ἐμίν - Βαχίδης.
— 259.
Σεγιδ-Σουλεϊμάν (ἢ Σουλεϊμάνης)-
ἐφένδης, κασάμη-άσκερῆς. —
183, 258, 268.
Σέγιδ (ἢ Σέιτ)-Σουλεϊμάν-ἐφένδης
ὁ Καβάλαλης, σσεραατζῆς. —
200, 209, 287.
Σεηνδᾶλλάχ ἢ Σεῖδουλάχ, χρι-
στιανὸς ὀρθόδοξος ἐν Ἀλεξαν-
δρείᾳ. — 52, 512, 513.
Σεηνδανάγια. — 72.
Σεῖδᾶ-ἐφένδης: Μεχμέτ.
Σεῖδανάγια. — 220, 223, 230,
284.
Σεισμὸς ἐν Ἱερουσαλήμ. — 88, 94.
Σέιτ-σαχοῦρ. — 296.
Σειχοῦν, ἀρχισατράπης ἐν Ἱερου-
σαλήμ. — 32, 33.

- Σελαδίνος.—437.
- Σελβίχης ἢ Σελβήκης: Γεώργιος ἢ Γεωργάκαγας.
- Σελεύχεια.—130.
- Σελίμ-χάν, Σελίμης, Σελήμ ἢ Σελίμης α', σουλτάνος τῆς Τουρκίας.—35, 36, 40, 131, 132, 154, 159, 160, 161, 163, 184, 201, 202, 204, 205, 211, 212, 222, 230, 254, 256, 261, 263, 276, 279, 283, 287, 288, 289, 290, 358, 372, 373, 379, 380, 487.
- Σελήμ, Σελήμης ἢ Σελίμης γ', σουλτάνος τῆς Τουρκίας.—81, 90, 104, 143, 170, 310.
- Σελήμ-πασας, διοικητῆς Ἄχης.—109, 119.
- Σελήμ-πέης.—411, 412.
- Σεμπάχ, οὗ υἱὸς ὁ μουτεβελῆς Μεμέτης.—12.
- Σενέκας ὁ καὶ Πινθίας, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—125.
- Σεράϊον ἐν Ἱερουσαλήμ.—415.
- Σερβία.—56, 504, 505.
- Σέρβοι.—14, 51, 52, 221, 263, 284.
- Σέργιος ὁ τοῦ Μανσοῦρ, λογοθέτης τοῦ καλῖφου Ἀβιμέλεχ.—2.
- Σέργιος α', υἱὸς τοῦ ἐκ Δαμασκοῦ Μανσοῦρ, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—9, 129.
- Σέργιος β' ὁ καὶ Γεώργιος, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—10, 129.
- Σεργόπουλος: Μανουήλ.
- Σερίφ-πασας, διοικητῆς τῆς Συρίας.—427, 431.
- Σερκίζης, πατριάρχης τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ Ἀρμενίων.—285.
- Σεφέρ ἢ Σεφέριον· ὄνομα ἀραβικοῦ μηνός.—220, 239, 253, 264, 283, 285.
- Σεχ-Ἀμποῦ-Σωούτ ἢ Σεχ-Ἀμπουσοούτ.—120, 366.
- Σεχ-Μουφέρεζ.—16.
- Σεχ-Μουχάμετ Ἰακούπ Μουγραπλῆς.—120.
- Σεχ-Νταούτ-Σανουρλίς.—97.
- Σεχ-Πέτερ.—120.
- Σιάμ ἢ Σιάμι=Δαμασκός.—364, 370.
- Σιδηρᾶ Πύλη ἐν Κωνσταντινουπόλει.—213.
- Σιδών.—98, 469.
- Σιλβεστρος Ὁρχάνης.—209.
- Σιλβάμ.—110, 122, 472.
- Σιλωαμίται.—474.
- Σιμπίρι.—105.
- Σινά ἢ Σινᾶ ὄρος καὶ μοναστήριον.—34, 65, 275, 276, 486, 514.
- Σίναιον ὄρος.—61, 69, 73, 135, 486.
- Σιναΐτης, Σιναΐται.—61, 127, 131, 135, 486, 501, 503.
- Σιναΐτικὸν μετόχιον ἐν Κωνσταντινουπόλει.—208.
- Σινασόν = Ναζιανζός.—368.
- [Περὶ τῆς πόλεως ταύτης ὄρα τὸ βιβλίον Ῥίζου Ἐλευθεριάδη, Συνασός, ἦτοι μελέτη ἐπὶ τῶν

- ἡθῶν καὶ ἐθίμων αὐτῆς. Ἐν Ἀθήναις 1879].
- Σινώπη.—59.
- Σιπαχίδων ἐξουσία.—152.
- Σίττι-Μεριέμ· προσκύνημα ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως.—215, 232, 259, 260.
- Σιών.—13, 18, 19, 33, 36, 37, 39, 100, 111, 132, 154, 197, 221, 223, 230, 260, 262, 265, 284, 322, 326, 330, 402, 424, 469, 499.
- Σιωνίτης.—479.
- Σκαρλάτος, προσκυνητής.—51.
- Σκουλιᾶς: Νικόλαος.
- Σκούταρι.—182, 348.
- Σκυθόπολις.—17, 73, 79, 80, 83, 99, 131, 324, 327.
- Σόδομα.—386.
- Σολομών ὁ σοφός.—36, 282.
- Σολομών, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—9, 129.
- Σολομών-πασσας, μουχαφίσης τῆς Ἱερουσαλήμ 1802.—90.
- Σόπαχ.—21.
- Σούγκουλ χριστιανός, υἱὸς τινὸς Μπάσερ.—16.
- Σουλεϊμάν-χάν, Σουλεϊμάν-κανονὶ (Κανονῆς ἢ Κανόνης) ἢ Σουλεϊμάνης, σουλτάνος τῆς Τουρκίας.—35, 36, 37, 39, 40, 49, 132, 163, 185, 187, 202, 222, 230, 254, 256, 263, 264, 269, 276, 278, 358, 360, 372, 478.
- Σουλεϊμάν β' ἢ Σουλεϊμάνης, σουλτάνος τῆς Τουρκίας.—70, 72, 136, 227, 232.
- Σουλεϊμάν-εφένδης ὁ ἐξ Ἑβραίων, μουσελλήμης τῆς Ἱερουσαλήμ.—319, 321, 464, 468, 471.
- Σουλεϊμάν-εφένδης, κασάμι-άσκερῆς.—354.
- Σουλεϊμάν-πασσας ὁ Ἰβηρ, διοικητῆς τοῦ Ἀκρίου καὶ Σιδῶνος.—95, 98, 99, 297. Ὁ αὐτὸς καὶ Σολομών-πασσας.—90.
- Σουλεϊμάν-πασσας Ἰσμυρλῆς, διοικητῆς τῆς Δαμασκοῦ.—147, 240, 248, 291, 292, 297, 302, 310, 311, 313.
- Σουλεϊμάνης: Σεγιδ ἢ Σεγιδ.
- Σουλπάχαερ ἢ Σουλπάχερ.—472.
- Σουμελᾶς.—330.
- Σοῦμλα.—212.
- Σουρρὲ-έμινῆς.—330.
- Σόφρια πόλις τῆς Βουλγαρίας.—38.
- Σπαθάρης ὁ Μπιμπίκας.—346.
- Σπανιόλος=Ἴσπανός.—68.
- Σπήλαιον ἐν τῷ ναῷ τῆς Βηθλεέμ, δ Σπήλαιον τῆς Γεννήσεως ὡσαύτως ὀνομάζεται διὰ τὸ γεννηθῆναι ἐν τούτῳ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.—133, 156, 219, 221, 224, 229, 230, 233, 236, 259, 260, 263, 266, 284, 285, 286, 312, 329, 435, 441, 443.
- Σπήλαιον τῆς Μαριάμ.—143.
- Σσαπᾶν· ὄνομα μὴνὸς ἀραβικοῦ.—267.

- Σσακίρης: Ἀχμέτ.
Σσαμ-βαλισῆς ἢ βαλισί. — 148, 240, 241, 248, 251, 291, 292, 297, 302, 303, 307, 316, 324, 330.
Σσάμι ἢ Σσάμιον = Δαμασκός. — 241, 251, 273, 292.
Σσεββάλ: ὄνομα μηνός ἀραβικοῦ. — 219.
Σσεχπόζης, σαρράφης Ἀρμένιος. — 158, 162.
Σσακίρ-πασσας: Ἀχμέτ.
Σσιρίνης, σαρράφης Ἀρμένιος. — 158.
Σταμάτης: Θεοδόσης.
Σταμιπόλ-εφένδης ἢ εφενδισῆ. — 167, 183.
Σταμιπόλ-καδισῆς. — 258.
Σταυράκης χατζῆ-Ἰωβίκη. — 209.
Σταυράκιος, αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων. — 7.
Σταυροπροσκυνήσεως Κυριακή. — 84, 412.
Σταυροῦ Εὐρεσις: προσκόνημα οὕτω καλούμενον ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως. — 116, 265.
Σταυρός: μοναστήριον ἐγγὺς τῆς Ἱερουσαλήμ. — 72, 88, 90, 110, 114, 221, 223, 230, 262, 284, 460, 468, 472, 474, 492.
Σταυρώσεως τόπος. — 232.
Στείρου, τὰ μοναστήριον ἐν Κ/πόλει. — 25.
Στέρνα τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως. — 498.
Στεφανάκης κάπηλας. — 346.
Στέφανος ὁ ὄσιος. — 3.
Στέφανος μονοθελήτης, μαθητῆς Μακαρίου πατριάρχου Ἀντιοχείας. — 1.
Στέφανος Βογορίδης. — 401.
Στούδιον. — 25.
Στρούμνιτσα. — 23.
Στύλου μοναστήριον. — 223.
Συμαϊκὸν πλοῖον. — 60.
Συμαῖος. — 1, 87.
Συμεὼν ὁ Θεοδόχος. — 29, 221, 223, 230, 262, 284.
Συμεὼν α', ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων. — 124.
Συμεὼν β', πατριάρχης Ἱεροσολύμων. — 17, 19, 21, 130.
Συμεὼν γ', πατριάρχης Ἱεροσολύμων. — 30.
Συμεὼν: Τζανίκης.
Σύμμαχος, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων. — 125.
Συναξαριστής. — 2.
Συνοδικὸν τοῦ Πατριαρχείου τῆς Ἱερουσαλήμ. — 174, 462.
Σύνοδος τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. — 165, 183, 200, 208, 331.
Σύνοδος τοῦ Πατριαρχείου τῆς Ἱερουσαλήμ. — 458.
Σύνοδος τῆς Ῥωσικῆς Ἐκκλησίας. — 508.
Συργιάνοι = Σύριοι. — 56.
Συρία. — 4, 12, 15, 18, 23, 26, 32, 39, 88, 94, 99, 131, 137, 139, 425, 435, 437, 452, 469, 498.

- Συριάνοι. — 217, 255, 285, 420, 469.
 Σύρος, Σύροι. — 22, 23, 62, 260, 289, 438.
 Συροκόπτικα, τὰ. — 116.
 Σύστημα τῶν Ἀγιοταριτῶν. — 502.
 Σχισματικοί. — 481.
 Σχοινᾶς: Δημήτριος.
 Σχολή ἐν Πάτρῳ. — 79.
 Σχολή ἐν Ἱερουσαλήμ. — 79, 333.
 Σωζούπολις. — 38.
 Σωούτ: Σεχ-Ἀμποῦ-Σωούτ.
 Σωτήρος ἐπιστολή. — 29.
 Σωτήρος εἰκῶν. — 29.
 Σωτήρος σανδάλια. — 28.
 Σωτήρος Σταύρωσις. — 41.
 Σωτήρος Χριστοῦ μοναστήριον ἐν Ἱερουσαλήμ. — 133.
 Σωφάς. — 96.
 Σωφρονία μοναχὴ. — 100.
 Σωφρόνιος α', πατριάρχης Ἱεροσολύμων. — 1, 48, 128, 155, 188, 216, 274, 360.
 Σωφρόνιος β', πατριάρχης Ἱεροσολύμων. — 17, 130, 132.
 Σωφρόνιος γ', πατριάρχης Ἱεροσολύμων. — 33.
 Σωφρόνιος δ', πατριάρχης Ἱεροσολύμων. — 34, 130.
 Σωφρόνιος ε' (ἢ δ'), πατριάρχης Ἱεροσολύμων. — 40, 41, 42, 68, 131, 132, 133, 221.
 Σωφρόνιος ς' (ἢ ε'), πατριάρχης Ἱεροσολύμων, δεῖν πρότερον μητροπολίτης Πτολεμαίδος. — 78, 79, 131, 143.
 Σωφρόνιος Γανοχωρίτης, ἀρχιμανδρίτης Ἀγιοταφίτης. — 195.
 Ταάμαρι. — 472.
 Ταχάρογλους. — 59.
 Ταμαρίται. — 476.
 Ταράσιος, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. — 4.
 Ταρσός. — 20, 126.
 Τατάρης = ταχυδρόμος. — 367.
 Τάταροι. — 110.
 Τάταρις ἢ Τάτταρις = ταχυδρόμος. — 162, 459.
 Ταφεῖον ἐν τῇ Σιών. — 326.
 Τάφος = Ἅγιος Τάφος. — 173, 220, 230, 249, 260, 262, 290, 300, 302, 303, 364, 383, 408, 409. Τάφος τοῦ Κυρίου. — 3, 23, 335, 338, 356, 386, 397, 403, 404, 512. Τάφος τοῦ Ἰησοῦ. — 240, 241, 243, 244, 248, 251, 259, 265, 291, 292, 293, 294, 295, 302, 303. Τάφος τοῦ Χριστοῦ. — 16, 403.
 Ταχίρ, Ταχίρ - ἐφένδης, Ταχίρης. — 209, 211, 212, 258, 278, 287, 354, 369, 374, 379.
 Τεκές ἐν Ἱερουσαλήμ. — 37.
 Τερέβινθος ἡ μεγάλη. — 472.
 Τεσσαράκοντα μαρτύρων ναός. — 6, 220.
 Τεσσαρακοστὴ ἡ μεγάλη. — 55.
 Τετάρτη ἡμέρας ὄνομα. — 44, 458.

- Τετράδη, ἡ.—388.
 Τετράς ἡμέρα.—89, 100, 107, 115, 173.
 Τζαμί τοῦ σουλτάν Ἀχμέτη ἐν Κωνσταντινουπόλει.—227.
 Τζανίχης τοῦ Συμεών, σαρράφης Ἀρμένιος.—288.
 Τζαπῆ-πασσα πεδίου, ἐγγὺς Ἀδριανουπόλεως.—157.
 Τζάραγα γένος.—92.
 Τζεζάρ-πασιάς, διοικητῆς τῆς ἐπαρχίας Πτολεμαίδος.—466, 506.
 Τζεκμετζέ: Πηγιοῦ.
 Τζεμάελ-ἀχίρ ὄνομα μηνὸς ἀραβικοῦ.—293.
 Τζεμάιλ-ἐββέλ ὄνομα μηνὸς ἀραβικοῦ.—226.
 Τζερκέζοι.—36, 131.
 Τζιαπῆ-πασσαῖ πεδίου.—257.
 Τζιζῆαρ (Ἀχμέτ).—479, 484.
 Τζικαλιώτης: Θεοδόσιος, Θεοδόσης ἢ Θεόδωρος.
 Τζιμισκῆς: Ἰωάννης.
 Τζιρᾶς: Γεωργάκης.
 Τζιφούτιδες.—107.
 Τζόρτζης ἐκκλησίας ὄνομα.—260.
 Τιβερίας.—26, 93, 424.
 Τιβέριος (Ἀψίμαρις).—3.
 Τιβεριούπολις.—23.
 Τιγκιρογλους ἢ Τιγκιρ-όγλοῦ: Πόγως, Μηνάσης.
 Τίγρις ποταμός.—3.
 Τίμιος Σαυρός μοναστήριον ἐγγὺς τῆς Ἱερουσαλήμ.—90, 468, 472, 492.
 Τιφλίζ.—29.
 Τοκάτ.—325.
 Τοπάλ - Ὄσμαν - πασσας, βεζύρης τῆς Τουρκίας.—158.
 Τόπ-Καπουλοῦς, σσειχουλισλάμης.—142.
 Τόπος τῆς Γεννήσεως (τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ).—423, 443.
 Τόσιος Καραπέτης.—288.
 Τοσίτζας: Κωνσταντῖνος, Μιχαήλ.
 Τουρκία.—78, 465, 493, 497, 499.
 Τοῦρκοι.—35, 72, 81, 87, 91, 97, 106, 107, 108, 112, 117, 122, 133, 152, 170, 174, 197, 309, 315, 316, 327, 329, 335, 338, 350, 352, 389, 391, 398, 399, 400, 412, 413, 416, 417, 422, 424, 426, 429, 431, 434, 437, 451, 452, 453, 454, 459, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 473, 474, 476, 477, 478, 479, 481, 483, 484, 491, 493, 494, 498, 506.
 Τοῦρκοι-Φελλάχιδες.—170.
 Τραϊανὸς αὐτοκράτωρ.—124.
 Τραπεζούντιος.—8.
 Τραπεζοῦς.—36.
 Τραυλός: Μιχαήλ.
 Τριάδος τῆς ἁγίας μοναστήριον ἐν Βακαρεστίῳ.—74.
 Τρικάμαρον τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως.—146, 148.
 Τρίπολις Συρίας.—18, 20, 26, 99, 470.

- Τριπολιτζά.—39, 131.
Τρίτη ημέρα.—83, 107, 109, 115, 130, 209, 458.
Τριχᾶς: Ἰωάννης.
Τρούλλου σύνοδος.—1, 128.
Τρωαδίται.—385.
Τὺπ ἢ Τύπης.—492.
Τύρος.—20, 469.
Τωβίας ἢ Τωβίτ, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—125.
Ἵδρα νῆσος.—115.
Ἵδριῶται.—115.
Ἵμέναιος, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—126.
Ἵπατικὴ Αὐλὴ τῆς Τουρκίας.—212, 213.
Ἵψηλάντης: Ἀλέξανδρος.
Ἵψηλὴ Αὐλὴ τῆς Τουρκίας.—218, 247, 248, 252, 253, 254, 305, 444, 445, 448.
Ἵψηλὴ Πόρτα τῆς Τουρκίας.—74, 154, 166, 177, 178, 212, 213, 238, 268, 346, 347, 354, 422, 427, 428, 431, 435, 436, 437, 440, 444, 447, 450, 501, 504.
Ἵψηλον Δεβλέτ, Δεβλέτι ἢ Δεβλέτιον τῆς Τουρκίας.—145, 153, 183, 200, 203, 206, 207, 215, 240, 250, 258-259, 271, 272, 274, 278, 280, 291, 310, 311, 354, 445.
Φανάριον ἐνορία τῆς Κωνσταντινουπόλεως.—502.
Φαραγγίων γενεὰ ἐν Βηθλεέμ.—122.
Φαραώ.—386.
Φάχρ ἢ Φάχρι: Χάννας, Πρόκοπιος.
Φελλάχιδες.—465, 468, 470, 471, 473, 474, 475, 476, 476, 482, 484.
Φελλαχικὰ ἄσπρα.—473.
Φελλάχοι.—474, 476.
Φενερλής: Γεώργιος.
Φιλαδέλφεια Παλαιστίνης.—73.
Φιλάρετος Μοσχοβίας.—54,
Φιλιππικὸς Βαρδάνης, αὐτοκράτωρ.—3.
Φίλιππος, βασιλεὺς τῆς Γαλλίας.—428.
Φίλιππος ὁ καὶ Βενιαμίν, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—125.
Φιλιππούπολις.—61.
Φιλόθεος, μητροπολίτης Καισαρείας Καππαδοκίας 1809.—343.
Φιλόθεος Κῶος, μοναχὸς Ἁγιοταφίτης.—66.
Φιλόθεος, ἱερεὺς Ἁγιοταφίτης 1624.—52, 512, 513, 514.
Φλαβιανός, ἡγούμενος τῆς ἐγγυὸς Ἱερουσάλημ ἱεραῶς μονῆς τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ.—473.
Φλωρεντία.—33, 34, 130.
Φοινίκη.—73, 469, 505.
Φόρος τῆς πόλεως Ἱερουσαλήμ.—21, 57.
Φόρος τῆς Κωνσταντινουπόλεως.—29, 30.
Φραγγιά.—226.
Φράγκικα, τὰ.—247, 336, 393, 394.

- Φραγγίνης, πρέσβυς τῆς Ῥωσίας ἐν Κωνσταντινουπόλει — 85, 172.
- Φραγκαρμένιοι.—108.
- Φραγκεσχάνοι.—36.
- Φραγκία.—229.
- Φραγκοαρμένιοι.—111, 120.
- Φραγκοδραγουμάνοι.—298.
- Φραγκοεπίτροπος.—417.
- Φράγκοι.—20, 26, 27, 28, 30, 36, 37, 39, 41, 46, 49, 50, 51, 52, 59, 62, 63, 70, 81, 82, 88, 89, 94, 95, 99, 101, 102, 103, 108, 109, 112, 118, 132, 133, 134, 136, 137, 139, 140, 141, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 173, 193, 201, 217, 221, 223, 225, 226, 227, 228, 229, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 276, 277, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 298, 299, 301, 302, 303, 309, 324, 340, 350, 352, 391, 399, 401, 404, 411, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 420, 423, 425, 426, 429, 430, 432, 434, 437, 439, 440, 442, 443, 444, 446, 449, 450, 460, 466, 467, 472, 474, 475, 476, 479, 481, 492, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 506, 509.
- Φράγκοι-Ἀραβες. — 432, 433.
- Φραγκοκαλόγηροι. — 233, 236, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 293, 295, 296, 413, 463.
- Φραγκοκατολικολάτρης.—499.
- Φραγκοπαπάδες. — 297, 298, 299, 300, 301.
- Φραγκοπατέρες.—133, 414, 492.
- Φραγκοπατέροι. — 350.
- Φραγκοπατριάρχης.—21.
- Φρά-Μικέλος, κανδηλάπτης, εἶτα καμαράσης τῶν Φραγκισκανῶν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως.—99.
- Φράντζα.—232, 467.
- Φραντζέζοι.—41, 68, 69, 72, 134, 136, 232, 235.
- Φραντζεσχάνοι.—33.
- Φράροι.—40, 41, 42, 43, 44, 50, 56, 61, 62, 63, 64, 68, 70, 71, 72, 75, 76, 78, 81, 84, 100, 103, 104, 106, 112, 113, 121, 122, 134, 136, 150, 152, 220, 221, 463, 481, 487.
- Φράτορες.—36, 68, 69, 80, 84, 123, 136, 413, 414, 415, 416, 418, 423, 425, 426, 427, 428, 429, 431, 433, 434, 435, 437, 440, 441, 443, 444, 448, 449, 454, 466, 481, 488, 495.
- Φριδερίκος Σταυροφόρος.—27.
- Φυγῆς ἔτη.—219, 222, 225, 226, 228, 237.
- Φυλακὴ τοῦ Χριστοῦ. — 285, 415.

- Φυλακή τοῦ Ἰησοῦ.—221, 223, 230, 262, 264, 284, 286.
- Φωκᾶς: Νικηφόρος.
- Φωκᾶς, συγγραφεὺς ὁδοιπορικῶν.—22.
- Φῶς="Ἄγιος Φῶς.—252, 253, 263.
- Φῶτα, τὰ.—83, 171.
- Φώτης κάλφας.—114.
- Φώτιος, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.—10.
- Χάβρα τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ Ἑβραίων.—466.
- Χάγχε.—437.
- Χαιδάρ-πασᾶ.—455.
- Χάιφα.—114, 115.
- Χάκημ, σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου.—15, 16, 17, 18.
- Χάκιμ-μπι-Ἄμερ-Ἀλλάχ.—14.
- Χάλα Ἀνατολ-καζασκερῆς.—278.
- Χαλδαϊκὴ φλόξ.—102.
- Χαλδαίων γῆ.—79.
- Χαλδαῖοι.—396.
- Χαλέπ, Χαλέπι ἢ Χαλέπιον.—35, 93, 131, 276, 328, 418, 470, 507.
- Χαλιδὶ-ζαδὲς-Μουσαῖ-ἐφένδης, Ἱεροσολυμίτης, μουλλάς τῆς Ἱερουσαλήμ.—215.
- Χαλήλ, μουσουλμᾶνος φύλαξ πύλης τινὸς τῶν τειχῶν τῆς Ἱερουσαλήμ.—100.
- Χαλήλ-ἐφένδης: Χατζῆ-Χαλίλ-ἐφένδης.
- Χαλίλαγας, πασο-τζαούσης.—169.
- Χάλιλ-πασᾶς Ἰσμιτλῆς.—200.
- Χαλίλης, καζασκέρης τῆς Ρουμέλης.—287.
- Χαλισᾶς, κεχαγιά-μπεῖς τῆς βεζυρείας ἐν Κωνσταντινουπόλει.—163, 164, 166, 168, 169, 170.
- Χάλκη νῆσος.—55, 343.
- Χαλκηδών.—127, 208.
- Χαμάν.—98.
- Χαμάρρα (Ἄλης), χριστιανός.—16.
- Χαμπαισιακὰ ἢ Χαμπεσιακὰ.—57, 58, 156, 157.
- Χαμπαῖσιοι, Χαμπέσιοι, Χαπέσιοι.—27, 37, 56, 57, 60, 116, 156, 171, 188, 217, 221, 224, 252, 254, 255, 257, 260, 263, 284, 285, 289.
- Χαπεσιανὰ.—256.
- Χάνδαξ, πόλις ἐν τῇ νήσῳ Κρήτης.—70.
- Χάννας Φάχρ ἢ Φάχρι, Λαοδικεύς.—184, 259, 355.
- Χαρεμ-σερίφ.—437, 462, 472.
- Χαρίτωνος τοῦ ὀσίου λαύρα.—7.
- Χαριτώνουμος.—125.
- Χάσαν ὁ τοῦ Ντάχαρ.—15.
- Χασάγ-ἐφένδης, μουφτῆς ἐν Ἱερουσαλήμ 1809.—181, 195, 351, 363.
- Χασάν-πασας, βεζύρης.—250.
- Χάτζ.—476.
- Χατζαδούρης Μαρτυρός.—288.
- Χατζῆ-Ἀνανίας Κυριάκου.—200, 201, 288.

- Χατζή-Βασίλης, κυβερνήτης ἑλλη-
νικοῦ στολίσκου.—469.
- Χατζή-Γαβριήλ Καισαρεύς, λι-
θοδόξος.—193, 365.
- Χατζή-Γιωβάνος (ἢ Γιωβάννης,
Ἰοβάν, Ἰωβάνος), χριστιανὸς
ὀρθόδοξος ἐκ τοῦ χωρίου Βάνκ,
σαρράφης ἐν Ἱερουσαλήμ. —
111, 113, 117, 118, 119, 179.
- Χατζή-Ἰωβίχης.—209.
- Χατζή-Κοσμᾶς ὁ Ναριῖνος, κερε-
στετζής.—347.
- Χατζή-Κωνσταντίνος.—347.
- Χατζή-Κώνστας.—346.
- Χατζή-Λάζος, δούβαρτζήμπασις.
—194, 365.
- Χατζή-Μβαλασάκης.—508.
- Χατζή-Μεεμέτης, υἱὸς Ἀπιουμά-
ρακ καὶ πασσᾶς τῆς Ἱερουσα-
λήμ καὶ Γάζης.—84, 85, 86.
- Χατζή-Μεχμέτ-Δερβίς-πασσας.—
322.
- Χατζή-Παναγὸς Θεοδώρου, τζε-
βαχερτζής.—200, 209, 347.
- Χατζή-Μουσταφᾶς-πασσας ὁ Πεν-
λῆς.—328.
- Χατζή-Σάββας Νικολάου Ἐγιν-
λης, σαρράφης Ἑλληὴν ἐν Κων-
σταντινουπόλει. — 200, 201,
346.
- Χατζή-Σαλίχ-πασσας, διοικητὴς
τῆς ἐπαρχίας Δαμασκοῦ. —
297.
- Χατζή-Σουλεϊμάν-πασσας Ἰσμιρ-
λῆς, διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας
Πτολεμαῖδος.—148, 313.
- Χατζή-Φίλιππος.—117, 118.
- Χατζή-Χαλήλ (ἢ Χαλίλ)-ἐφένδης,
καζασκέρης Ῥούμελης.—199,
209, 210, 375.
- Χατ-ιλ-Μεσίχ=Φυλακὴ τοῦ Χρι-
στοῦ.—415.
- Χαττάπ ἢ Χαττάπης: Ὀμερ.
- Χαφιζ-Ἀλῆ - πασσας, καπετάν-
πασσᾶς καὶ εἶτα ἡγεμὼν τῆς
Δαμασκοῦ.—311, 312.
- Χεβρών.—36, 91, 97, 117,
430, 437.
- Χεβρωνῖται.—85.
- Χεζίμογλους (Ἀλῆ-πασσας). —
276.
- Χερουβικόν.—413.
- Χερσόνησος.—344.
- Χίος ἢ νῆσος.—47, 73, 169,
344, 458, 466, 493.
- Χίτος, Χιώτης.—47, 68, 200,
206, 346.
- Χορασάν.—7.
- Χοράχ ἢ Κοράκ.—21.
- Χοσρόης.—2, 128.
- Χοτζᾶ-Γεώργιος ὁ Μουσίχης. —
200, 209.
- Χοτζᾶ-Γεώργιος Σιλβέστρου Ὀ-
χάνης.—200, 209.
- Χοτζᾶ-Λαμπίχης (ἢ Λαμπῆς)
Γεωργίου, σαρράφης — 207,
209.
- Χουλεφαί-Ἀμπασιγιέ.—129.
- Χουσεήμ-πέης Καβάλαλης.—479.
- Χουσεῖν-τζαούσης, μουπασίρης.—
58, 156.

- Χουσεϊν-πασας ἢ Χουσεϊνης, ἡγε-
μὼν τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ Γά-
ζης.—57, 58, 59, 157, 256.
- Χουσεϊνης, καθῆς τῆς Ἱερουσα-
λήμ.—250.
- Χρῆστος ἢ Χριστόδουλος Μαυ-
ρουδῆς, τερζίμπασις. — 200,
207, 209, 288, 346.
- Χριστόδουλος α' Ἀσκαλωνίτης,
πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—
10, 12, 129.
- Χριστόδουλος β' ὁ καὶ Ἀγάπιος,
πατριάρχης Ἱεροσολύμων. —
14, 129.
- Χριστούγεννα. — 42, 76, 121,
312, 327.
- Χριστοφόρος Ἀσκαλωνίτης, πατρι-
άρχης Ἱεροσολύμων.—11, 12.
- Χρύσανθος, μητροπολίτης Βερ-
ροίας 1809.—344.
- Χρύσανθος, πατριάρχης Ἱεροσο-
λύμων. — 73, 74, 78, 103,
131, 137, 138, 158, 201.
- Χρύσανθος, πατριάρχης Κωνσταν-
τινουπόλεως.—330.
- Χρυσοκέφαλος (Μακάριος).—25.
- Χρυσόστομος (Ἰωάννης).—71.
- Χσέν.—498.
- Ψαλτήρια.—466.
- Ψαμαθιά.—353.
- ᾽Ωβαννέζης Οὐζοῦν-Ἀρετοῦν (ἢ
Ἀρετούνογλους).—259, 288,
355.
- ᾽Ωμαρ-ἐφένδης, Ἱεροσολυμίτης.—
319, 320, 327.
- ᾽Ωμερ-Ἰλφαρούχ: ᾽Ωμερ-Χαττάπ.
- ᾽Ωμὲρ-Λουλουσῆ-ἐφένδης.—274.
- ᾽Ωμερ (᾽Ομερ, ᾽Ομαρ, ᾽Ομέρης,
᾽Ωμὲρ)-Χαττάπ ἢ Χαττάπης,
δεύτερος καλῖφης τῶν Μου-
σουλμάνων.—2, 35, 47, 48,
51, 128, 163, 184, 187,
188, 204, 211, 216, 218,
219, 220, 222, 223, 225,
230, 238, 242, 253, 254,
255, 256, 261, 271, 272,
274, 275, 276, 279, 282,
283, 284, 285, 288, 293,
299, 358, 360, 380.
- ᾽Ωσμάνης, ᾽Ωτμάν ἢ ᾽Ωτμάνης,
᾽Απούγος ἢ ᾽Απούγοςης. —
92, 93, 97, 111.
- ᾽Ωχάνης (Χοτζᾶ-Γεώργιος Σιλβέ-
στρου).—200, 209.

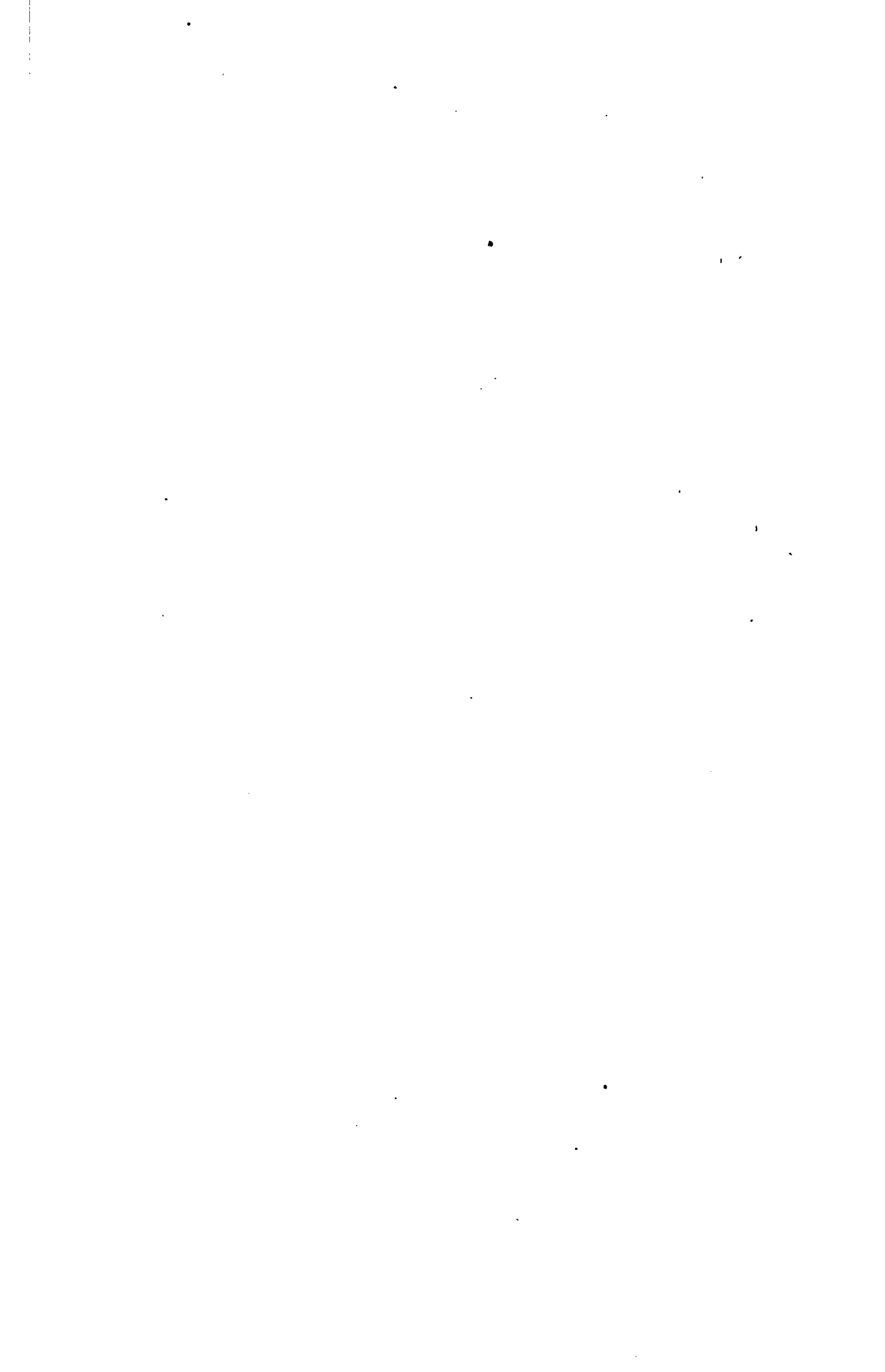
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

	Σελίς.
Πρόλογος. Предисловіе	α'
1. Μαξίμου τοῦ Συμαίου, οἱ ἀπὸ τῆς ἕκτης οἰκουμενικῆς συνόδου πατριάρχαι τῆς Ἱερουσαλήμ ἄχρις ἔτους 1810-ου. Монаха Максима съ о. Сима: Исторія Іерусалимскихъ патріарховъ со времени ше- стаго вселенскаго собора до 1810 года . . .	1
2. Μαξίμου τοῦ Συμαίου, σημειώματα μὴ καταστρωθέντα ἐν τῷ Ἱστορικῷ τῆς Ἱερουσαλήμ. Монаха Мак- сима съ о. Сима: Записки, не помѣщенные въ Исторіи Іерусалимскихъ патріарховъ, того-же автора	86
3. Προκοπίου μοναχοῦ Ναζιανζηνοῦ, δραγομάνου τοῦ Πα- τριαρχείου τῶν Ἱεροσολύμων, Ἱερουσαλήμ Κατα- πατουμένη (μετὰ τοῦ παραρτήματος Ἀνθίμου μονα- χοῦ τοῦ ἐξ Ἀγχιάλου, γραμματέως τοῦ Κοινοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου). Монаха Прокопія Назіанзена Арабоглу, драгомана Іерусалимской патріар- хiи: Попираемый Іерусалимъ или исторія Палестинскихъ Православныхъ Святынь и споровъ, возникающихъ между Греками, Ар- мянами и Латинянами, съ приложеніями монаха Анѳима Анхіальскаго, секретаря Братства Всесвятаго Гроба	122
4. Προκοπίου μοναχοῦ Ναζιανζηνοῦ, διήγησις συνοπτικὴ διὰ στίχων πολιτικῶν ὁμοιοκαταλήκτων περὶ τῆς ἐν	

- Ἱερουσαλήμ ἐπισυμβάσης πυρκαϊᾶς τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν (1808), καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ Βασιλευούσῃ τῶν πόλεων γενομένων μωραφάδων μετὰ τῶν Ἀρμενίων, καὶ περὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ διαφόρων ἀποστασιῶν καὶ καταδρομῶν. Монаха Прокопія Назіанзена: Краткій разсказъ въ (гражданскихъ рижованныхъ) стихахъ о бывшемъ въ Іерусалимѣ пожарѣ храма Воскресенія Господа нашего (1808), о происшедшихъ въ Царь-Градѣ тяжбахъ (мурафадахъ) съ Армянами, и о разныхъ мятежахъ и нападеніяхъ въ Іерусалимѣ 334
5. Νεοφύτου Κυπρίου, μοναχοῦ Ἀγιοταφίτου, ἱστορία τοῦ ἐμπρησμοῦ τοῦ ναοῦ τοῦ Παναγίου καὶ Ζωοδόχου Τάφου, ἦτοι τῆς Ἀναστάσεως, ἐν ἔτει ᾠωή, σепτεμβρίου 3, ἡμέρα δ'. Νεοφίτα Κιπρσкаго, монаха Святогробца: Исторія пожара храма Всесвятаго и Животворящаго Гроба, или Воскресенія, въ 1808 году, 3-го Сентября, въ Среду 387
6. Νεοφύτου Κυπρίου, ὑπόμνημα περὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ διαφόρων χριστιανικῶν ἐθνῶν καὶ λογομαχιῶν αὐτῶν περὶ τῶν Παναγιῶν Προσκυνημάτων (ἀκολουθία· δρα τοῦ δευτέρου τόμου σ. 405—463). Разсказъ Неофита Кипрскаго о находящихся въ Іерусалимѣ христіанскихъ вѣроисповѣданіяхъ и о ссорахъ ихъ между собою по поводу мѣсть поклоненія. (Продолженіе. См. стр. 405—463 во второмъ томѣ) 411
7. Νεοφύτου Κυπρίου εἰκοσαετηρίς, ἧ ἐξακολούθησις τῆς ἱστορίας τῶν ἐν τῇ ὀρθοδόξῃ ἐκκλησίᾳ τῶν Ἱεροσολύμων διατρεζάντων μετὰ τὸ ᾠωχ' ἔτος καὶ ἐξῆς

	Σελίς.
μέχρι τοῦ ἐνεστώτος ἔτους <i>αωμά</i> . Неофита Кипрскаго: Двадцатилѣтіе или продолженіе исторіи всего случившагося въ православной Іерусалимской церкви съ 1821 года до на- стоящаго 1841 года	457
8. Σημειώσεις. Примѣчаніе	511
9. Μουσουλμανικά ἔτη. Мусульманскіе годы.	517
10. Παροράματα διορθωτέα ἐν τῷ τρίτῳ τούτῳ τόμῳ. Поправки третьяго тома.	519
11. Πίναξ κυρίων ὀνομάτων. Указатель собственных именъ	523
12. Περιεχόμενα. Оглавленіе	583

	Τιμή.
	P. K.
30-ον τεύχος. Περιγραφή τοῦ τουρκικοῦ κράτους μεταξύ τῶν ἐτῶν 1670 καὶ 1686, ἐκδοθ. ὑπὸ Π. Α. Σύρκου.	3 —
31-ον » Φωτίου Κωνσταντινουπόλεως τὸ περὶ τοῦ τάφου τοῦ Κυρίου ὑπομνημάτιον (867-878) καὶ ἄλλα τινὰ πονημάτια τοῦ αὐτοῦ ἑλληνιστὶ καὶ ἄρμενιστὶ ἐκδιδόμενα ὑπὸ Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως καὶ μετὰ ῥωσικῶν μεταφράσεων Δεστούνη καὶ Μάρρου.	5 —
32-ον » Παύλου τοῦ Ἑλλαδικοῦ καὶ Κυρίλλου Σκυθοπολίτου, συγγραφέων τῆς ε' ἑκατ., βίοι τοῦ ὁσίου Θεογνίου ἐπισκόπου Βηγολίου, ἐκδιδ. μετὰ προλόγου ὑπὸ Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως. Ῥωσιστὶ ὑπὸ Γ. Σ. Δεστούνη.	1 —
33-ον » Βίος καὶ περιήγησις εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ Αἴγυπτον τοῦ ἐκ Καζανίου Βασιλείου Ἰακ. Γαγάρου (1634-1637) μετὰ ἐπιστολῆς περὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀλεξανδρείας πατριάρχου Γερασίμου. Ἐκδιδ. ὑπὸ Σ. Ο. Δόλγοβ.	2 —
34-ον » Μαρτύριον τῶν ἁγίων 60 νέων μαρτύρων, ἐκδοθὲν μετὰ προλόγου ὑπὸ Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως. Ῥωσιστὶ ὑπὸ Γ. Δεστούνη.	— 50
35-ον » Παισίῳ Ἀγιοστολίτου ἱστορία τοῦ ὄρου Σινᾶ καὶ τῶν περιγῶρων αὐτοῦ (1577-1592), ἐκδ. μετὰ προλόγου ὑπὸ Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως. Ῥωσιστὶ ὑπὸ Γ. Δεστούνη.	3 50
36-ον » Ἐφρασις ὀδοιπορίας τοῦ πατρὸς Ἰγνατίου κατὰ τὴν Βασιλεύουσαν, τὸν Ἀθῶνα, τὴν Ἁγίαν Γῆν καὶ τὴν Αἴγυπτον (1766-1776), ἐκδοθ. ὑπὸ Β. Ν. Χιτροβού.	— 50
37-ον » Εὐσέβειου τοῦ Παμφίλου καὶ Ἱερωνόμου ὀνομαστικᾶ (ἔτ. 320-388) ῥωσιστὶ μεταφρασθέντα, ὑπομνηματισθέντα καὶ δυοὶ γεωγραφικοὶ πίναξιν ἐρμηνευθέντα ὑπὸ Ι. Β. Πομιάλοβσκι.	5 —
38-ον » Ἱστορία Νικήτα βασιλικοῦ κληρικοῦ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον ε' τὸν πορφυρογέννητον περὶ τοῦ Ἁγίου Φωτῆς (ἔτους 947), ἐκδοθεῖσα μετὰ προλόγου ὑπὸ Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως καὶ ῥωσιστὶ μεταφρασθεῖσα ὑπὸ Γ. Δεστούνη.	— 75
39-ον » Ὀδοιπορικὸν Ἀντωνίνου τοῦ ἐκ Πλακεντίας περὶ τὸ τέλος τῆς ε' ἑκατ. ἐκδοθὲν λατινιστὶ καὶ ῥωσιστὶ ὑπὸ Ι. Β. Πομιάλοβσκι.	5 —
40-ον » Ἀνωνύμου μερικῆ διήγησις ἐκ τῶν ἁγίων τόπων τῆς Ἱερουσαλὴμ (ἔτους 1253-1254) ἐκδοθεῖσα μετὰ προλόγου ὑπὸ Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως καὶ μετὰ ῥωσικῆς μεταφράσεως Γ. Δεστούνη.	1 —
41-ον » Μεγαλολιθικὰ μνημεία τῆς Ἁγίας Γῆς ὑπὸ Α. Α. Ὀλεσνίτζκη, μετ' εἰκόνων	6 50
42-ον » Ἀφήγησις γεγονότων ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει (1649-1652) ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Σ. Ο. Δόλγοβ.	1 25
43-ον » Σχέσεις τῶν πατριαρχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ πρὸς τὴν Ῥωσικὴν Κυβέρνησιν ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ ιε' μέχρι τέλους τοῦ ιη' αἰῶνος ὑπὸ Ν. Θ. Κάπτερεβ.	7 —
44-ον » Ὁ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ μοναχικὸς βίος ἀπὸ τοῦ δ' μέχρι τοῦ ε' αἰῶνος ὑπὸ τοῦ ἱερομοναχοῦ Θεοδοσίου Ἀλταρζέβσκη.	5 —
45-ον » Ἐπίσκεψις τῆς Ἱερουσαλὴμ ἔτει 1456-φ καὶ μετὰ τῶν ἐτῶν 1461 καὶ 1462 ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Βαρσανουφίου. Ἐκδιδοται ὑπὸ Σ. Ο. Δόλγοβ.	1 50
46-ον » Τρία ἀνώνομα ἑλληνικὰ προσκυνητάρια τῆς ιε' ἑκατονταετηρίδος ἐκδιδόμενα ὑπὸ Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως μετὰ ῥωσικῆς μεταφράσεως Γ. Δεστούνη.	2 50
47-ον » Βίος Πέτρου τοῦ Ἰβηρος, ἐπισκόπου Μαΐουμᾶ, ἰβηριστὶ γεγραμμένος, ἐκδοθέντες καὶ ῥωσιστὶ μεταφρασθέντες ὑπὸ Ν. Μάρρου.	2 50
48-ον » Ὀδοιπορικὸν τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἀγρεφένου (ἔτ. 1370) ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Λεωνίδου.	— 75
Βίος καὶ ὀδοιπορικὸν Δαντὴλ ἡγουμένου Ῥώσου, μετὰ 12 σχεδίων καὶ 5 χαρτῶν, 1106—1107 ἔτος. Ἄδειον 8 ρούβλια. Δεδεμένον.	10 —
Περιηγήσεις Βασιλείου Γρηγορίου τοῦ Βάρσκη. 4 τόμοι μετὰ 145 εἰκόνων καὶ σχεδίων. Ἄδειοι 25 ρούβλια. Δεδεμένα.	38 —
Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη ὑπὸ Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως. Τόμος I, II καὶ III μετὰ 45 φωτοτυπιῶν.	38 —
Ἀνάλεκτα ἱεροσολυμιτικῆς σταχυολογίας ὑπὸ Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως. Τόμ. I, II, III, IV.	40 —

Διὰ τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου γίνεται ἑκπτώσις 20 %, διὰ τοὺς βιβλιοπώλας 30 %.

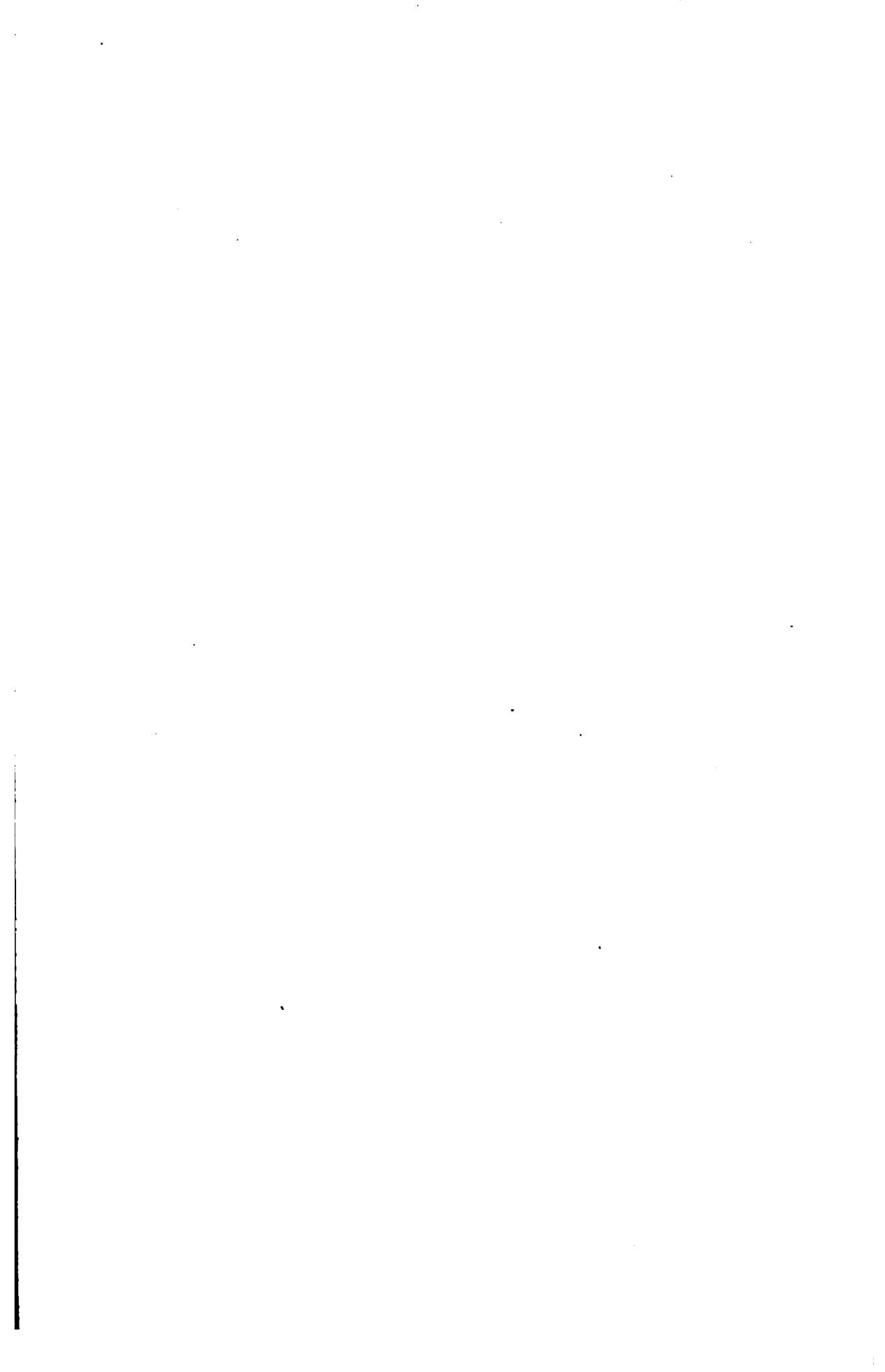
Ἡ ἀποθήκη τῶν ἐκδόσεων κεῖται ἐν τῷ Γραφεῖῳ τοῦ Συλλόγου, εἰς Πετροῦπολιν, κατὰ τὴν ὁδὸν Βοζνεσένσκι.

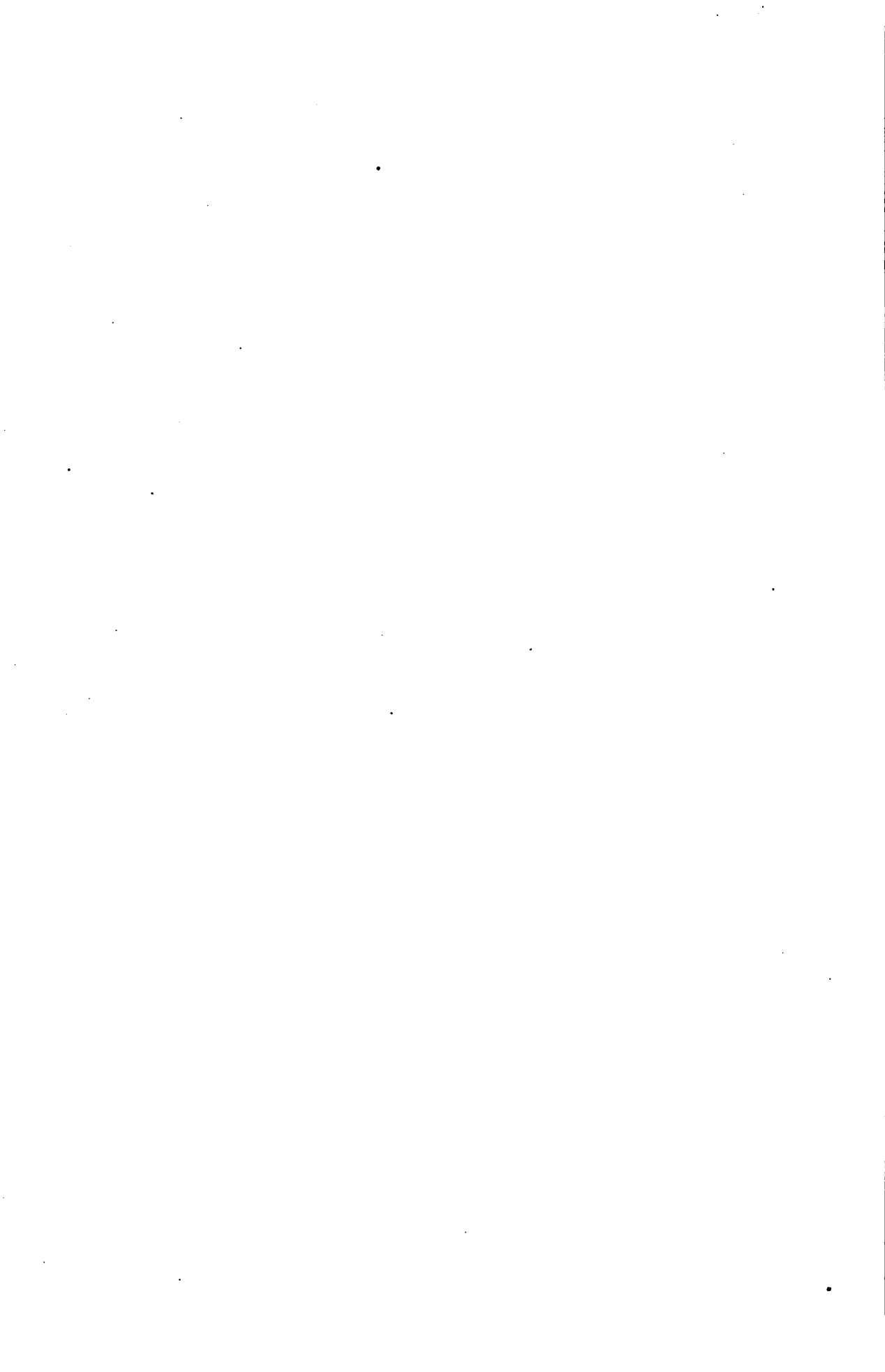
Αἱ πωλήσεις τῶν ἐκδόσεων τῆς Ἑταιρίας ἐκτὸς τῆς Ῥωσίας γίνονται διὰ τοῦ ἐν Λειψία βιβλιοπώλου Otto Harrassowitch. Allemagne Leipzig, Querstrasse 14.

3 2044 019 309 889

The borrower must return this item on or before the last date stamped below. If another user places a recall for this item, the borrower will be notified of the need for an earlier return.

*Non-receipt of overdue notices does **not** exempt the borrower from overdue fines.*

Harvard College Widener Library
Cambridge, MA 02138 617-495-2413

WIDENER
WIDENER
FEB 10 2000
NOV 01 1999
BOOK DUE
CANCELLED

Please handle with care.
Thank you for helping to preserve
library collections at Harvard.

